

Vlada Crne Gore

Ministarstvo za evropske integracije

Podgorica, 24.11.2009

U p i t n i k

Informacija koju od Vlade Crne Gore zahtijeva Evropska komisija u cilju pripreme Mišljenja o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji

24 Aneks - Pravda, sloboda i bezbjednost

Odgovorno lice:	Gordana Djurovic
Rukovodilac grupe:	Svetlana Rajkovic
Zamjenik rukovodioca grupe:	
Sekretar grupe:	Vanja Grgurovic
Zamjenik sekretara grupe:	
Kontakt MEI:	
IT Podrška:	Vesna Moracanic

Sadržaj:

24 Aneks - Pravda, sloboda i bezbjednost	8
160. Krivični zakonik.....	9
161. Zakonik o krivičnom postupku.....	126
3. SPAJANJE I RAZDVAJANJE POSTUPKA	132
5. OCJENA I SUKOB NADLEŽNOSTI	133
1. PRETRESANJE STANA, STVARI I LICA.....	145
4. SASLUŠANJE OKRIVLJENOG	150
5. SVJEDOK.....	152
6. UVIĐAJ I REKONSTRUKCIJA.....	157
7. VJEŠTAČENJE.....	158
1. ZAJEDNIČKE ODREDBE	164
2. POZIV	164
3. DOVOĐENJE.....	165
4. MJERE NADZORA	165
Izvršenje mjera nadzora.....	167
5. JEMSTVO.....	167
6. PRITVOR.....	168
7. POSTUPANJE SA PRITVORENICIMA	171
1. JAVNOST GLAVNOG PRETRESA.....	210
2. RUKOVOĐENJE GLAVNIM PRETRESOM	210
3. PRETPOSTAVKE ZA ODRŽAVANJE GLAVNOG PRETRESA	212
4. ODLAGANJE I PREKIDANJE GLAVNOG PRETRESA.....	214
5. ZAPISNIK O GLAVNOM PRETRESU	215
6. POČETAK GLAVNOG PRETRESA I SASLUŠANJE OPTUŽENOG	216
7. DOKAZNI POSTUPAK.....	218
8. IZMJENA I PROŠIRENJE OPTUŽBE	222
9. ZAVRŠNE RIJEČI.....	222
10. ODBACIVANJE OPTUŽNICE	223
1. IZRICANJE PRESUDE	224
2. VRSTE PRESUDA.....	224
3. OBJAVLJIVANJE PRESUDE.....	225
1. ŽALBA NA PRESUDU PRVOSTEPENOG SUDA.....	228
2. ŽALBA NA PRESUDU DRUGOSTEPENOG SUDA.....	236
3. ŽALBA NA RJEŠENJE	236
1. PONAVLJANJE KRIVIČNOG POSTUPKA	237
2. VANREDNO UBLAŽAVANJE KAZNE.....	241
3. ZAHTJEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI	242

4. ZAHTJEV ZA ISPITIVANJE ZAKONITOSTI PRAVOSNAŽNE PRESUDE	244
1. OPŠTE ODREDBE	252
2. SASTAV SUDA.....	254
3. POKRETANJE POSTUPKA.....	254
4. PRIPREMNI POSTUPAK.....	255
5. POSTUPAK PRED VIJEĆEM ZA MALOLJETNIKE	258
6. PRAVNI LIJEKOVI.....	260
7. NADZOR SUDA NAD SPROVOĐENJEM MJERA.....	260
8. OBUSTAVA IZVRŠENJA I IZMJENA ODLUKE O VASPITNIM MJERAMA	261
1. POSTUPAK ZA PRIMJENU MJERA BEZBJEDNOSTI	266
2. POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI	269
3. POSTUPAK ZA OPOZIVANJE USLOVNE OSUDE	270
162. Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela	279
163. Zakon o sudovima	303
164. Zakon o parničnom postupku.....	331
165. Izmjene i dopune zakona o parničnom postupku	407
166. Zakon o posredovanju	410
167. Zakon o državnom tužilaštvu	419
168. Zakon o policiji.....	458
169. Izmjene i dopune zakona o policiji	474
170. Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja	482
171. Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma.....	533
172. Zakon o strancima	575
173. Zakon o zapošljavanju i radu stranaca.....	603
174. Zakon o nadzoru državne granice	614
175. Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima	627
176. Zakon o državnim službenicima i namještenicima	637
177. Zakon o azilu	663
178. Zakon o zaštiti svjedoka	717
179. Uredba o viznom režimu.....	726
180. Uredba o sadržaju i načinu vođenja evidencija u oblasti azila.....	728
181. Uredba o novčanoj pomoći za lica koje traži azil, kojem je priznat status izbjeglice i kojem je odobrena dodatna zaštita	737
182. Strategija za integrisano upravljanje granicom.....	741
183. Sporazum o međusobnoj saradnji u integrisanom upravljanju državnom granicom između MUPJU, UP, UC Fitosanitarne uprave i Veterinarske uprave	798
184. Pravilnik o vizama i viznim obrascima.....	803
185. Pravilnik o načinu odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja i izdavanju putnih i drugih isprava strancima	818
186. Nacionalni strateški odgovor na droge.....	836

187. Prikaz informatičke opreme i on-line veze na graničnim prelazima, kojom raspolaže policija	916
29.....	931

24 Aneks - Pravda, sloboda i bezbjednost

160. Krivični zakonik

Кривични законик

Законик је објављен у "Службеном листу РСГ", бр. [70/2003](#),
[13/2004](#), [47/2006](#) и "Службеном листу ЦГ", бр. [40/2008](#).

ОПШТИ ДИО

ГЛАВА ПРВА

ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Основ и границе кривичноправне принуде

Члан 1

Заштита човјека и других основних друштвених вриједности представља основ и границе за одређивање кривичних дјела, прописивање кривичних санкција и њихову примјену, у мјери у којој је то нужно за сузбијање тих дјела.

Законитост у одређивању кривичних дјела и прописивању кривичних санкција

Члан 2

Казна или друга кривична санкција може се изрећи само за дјело које је, прије него што је учињено, било законом одређено као кривично дјело и за које је била законом прописана казна.

Нема казне без кривице

Члан 3

Казна и мјере упозорења могу се изрећи само учиниоцу који је крив за учињено кривично дјело.

Кривичне санкције и њихова општа сврха

Члан 4

(1) Кривичне санкције су: казне, мјере упозорења, мјере безбједности и васпитне мјере.

(2) Општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција је сузбијање дјела којима се повређују или угрожавају вриједности заштићене кривичним законодавством.

ГЛАВА ДРУГА

КРИВИЧНО ДЈЕЛО

1. Опште одредбе о кривичном дјелу

Кривично дјело

Члан 5

Кривично дјело је дјело које је законом одређено као кривично дјело, које је противправно и које је скривљено.

+

[чл. 1. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Начин извршења кривичног дјела

Члан 6

(1) Кривично дјело може се учинити чињењем или нечињењем.

(2) Кривично дјело је учињено нечињењем кад је учинилац пропустио чињење које је био дужан да изврши.

(3) Нечињењем може бити учињено и кривично дјело које законом није одређено као нечињење, ако је учинилац пропуштањем дужног чињења остварио обиљежја кривичног дјела.

Вријеме извршења кривичног дјела

Члан 7

(1) Кривично дјело је учињено у вријеме кад је извршилац радио или био дужан да ради, без обзира кад је посљедица дјела наступила.

(2) За саучесника се сматра да је кривично дјело учинио у вријеме кад је радио или био дужан да ради.

Мјесто извршења кривичног дјела

Члан 8

(1) Кривично дјело је учињено у мјесту гдје је извршилац радио и био дужан да ради или гдје је у цјелини или дјелимично наступила посљедица дјела, а у случају покушаја и тамо гдје је посљедица покушаног дјела по његовом умишљају требало или могла да наступи.

(2) За саучесника се сматра да је дјело учинио и у мјесту у којем је предузео радњу саучесништва.

+

Види:

чл. 2. Закона - 47/2006-1.

Дјело малог значаја

Члан 9

(1) Није кривично дјело оно дјело које, иако садржи обиљежја кривичног дјела, представља дјело малог значаја.

(2) Кривично дјело је дјело малог значаја ако природа и тежина дјела, околности под којима је учињено, побуде из којих је учињено, степен кривице учиниоца, одсутност или незнатност штетних посљедица и друге околности указују на мали значај дјела.

(3) Одредбе ст. 1 и 2 овог члана не могу се примијенити на кривична дјела за која је прописана казна затвора преко три године.

Нужна одбрана

Члан 10

(1) Није кривично дјело оно дјело које је учињено у нужној одбрани.

(2) Нужна је она одбрана која је неопходно потребна да учинилац од свог добра или добра другог одбије истовремен или непосредно предстојећи противправан напад.

(3) Учиниолац који је прекорачио границе нужне одбране може се блаже казнити, а ако је прекорачење учинио усљед јаке раздражености или препаста изазване нападом, може се и ослободити од казне.

Крајња нужда

Члан 11

(1) Није кривично дјело оно дјело које је учињено у крајњој нужди.

(2) Крајња нужда постоји кад је дјело учињено ради тога да учинилац отклони од свог добра или добра другог истовремену или непосредно предстојећу нескривљену опасност која се на други начин није могла отклонити, а при том учињено зло није веће од зла које је пријетило.

(3) Учиниолац који је сам изазвао опасност, али из нехата или је прекорачио границе крајње нужде, може се блаже казнити, а ако је прекорачење учињено под нарочито олакшавајућим околностима, може се и ослободити од казне.

(4) Нема крајње нужде ако је учинилац био дужан да се излаже опасности која је пријетила.

+

Види:

чл. 3. Закона - 47/2006-1.

Сила и пријетња

Члан 12

(1) Није кривично дјело оно дјело које је учињено под дејством апсолутне силе.

(2) Ако је дјело учињено да би учинилац од свог добра или добра другог отклонио опасност која је настала усљед силе која није апсолутна или пријетње, на учиниоца ће се примијенити одредбе члана 11 овог законика, узимајући силу или пријетњу као нескривљену опасност.

(3) Ако је кривично дјело учињено под дејством силе или пријетње, а нијесу испуњени услови из ст. 1 или 2 овог члана, учинилац се може блаже казнити, а ако је дјело учињено под нарочито олакшавајућим околностима, може се и ослободити од казне.

(4) У случајевима из ст. 1 и 2 овог члана, ако се лице према којем је примијењена сила или пријетња не сматра извршиоцем кривичног дјела, као извршилац кривичног дјела сматраће се лице које је примијенило силу или пријетњу.

Кривица

Члан 13

(1) Крив је за кривично дјело учинилац који је урачунљив и који је поступао са умишљајем.

(2) За кривично дјело учињено из нехата учинилац може бити крив само кад то закон одређује.

Урачунљивост

Члан 14

(1) Није урачунљив учинилац који у вријеме извршења противправног дјела одређеног у закону као кривично дјело није могао да схвати значај свог дјела или није могао да управља својим поступцима усљед душевне болести, привремене душевне поремећености, заосталог душевног развоја или друге теже душевне поремећености (неурачунљивост).

(2) Учиниоца кривичног дјела чија је способност да схвати значај свог дјела или способност да управља својим поступцима била битно смањена усљед неког стања из става 1 овог члана (битно смањена урачунљивост) може се блаже казнити.

(3) Кривица учиниоца кривичног дјела који се употребом алкохола, дрога или на други начин довео у стање у којем није могао да схвати значај свог дјела или да управља својим поступцима утврђује се према времену непосредно прије довођења у такво стање.

(4) Учиниоцу који је под околностима из става 3 овог члана учинио кривично дјело у стању битно смањене урачунљивости не може се ублажити казна.

Умишљај

Члан 15

Кривично дјело је учињено са умишљајем кад је учинилац био свјестан свог дјела и хтио његово извршење или кад је учинилац био свјестан да може учинити дјело па је на то пристао.

Нехат

Члан 16

Кривично дјело је учињено из нехата кад је учинилац био свјестан да својом радњом може учинити дјело, али је олако држао да до тога неће доћи или да ће то моћи спријечити или кад није био свјестан да својом радњом може учинити дјело иако је према околностима под којима је оно учињено и према својим личним својствима био дужан и могао бити свјестан те могућности.

Одговорност за тежу посљедицу

Члан 17

Кад је из кривичног дјела произашла тежа посљедица због које закон за то дјело прописује тежу казну, та се казна може изрећи ако је учинилац у односу на ту посљедицу поступао из нехата, а и са умишљајем ако тиме не остварује обиљежја неког другог кривичног дјела.

Стварна заблуда

Члан 18

(1) Није крив учинилац који у вријеме извршеног кривичног дјела није био свјестан неког његовог законом одређеног обиљежја или који је погрешно сматрао да постоје околности према којима би, да су оне стварно постојале, то дјело било дозвољено.

(2) Ако је учинилац био у заблуди усљед нехата, крив је за кривично дјело учињено из нехата кад то закон одређује.

Правна заблуда

Члан 19

Није крив учинилац који није могао и није био дужан да зна да је дјело забрањено.

2. Покушај кривичног дјела и добровољни одустанак

Покушај

Члан 20

(1) Ко са умишљајем започне извршење кривичног дјела, али га не доврши, казниће се за покушај кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна, а за покушај другог кривичног дјела само кад закон изричито прописује кажњавање и за покушај.

(2) Као започињање извршења кривичног дјела сматра се и употреба одређеног средства или примјена одређеног начина извршења, ако су они законом одређени као обиљежја кривичног дјела.

(3) Учишилац ће се за покушај казнити казном прописаном за кривично дјело, а може се и блаже казнити.

Неподобан покушај

Члан 21

Учишилац који покуша да изврши кривично дјело неподобним средством или према неподобном предмету може се ослободити од казне.

Добровољни одустанак

Члан 22

(1) Учишилац који је покушао извршење кривичног дјела, али је добровољно одустао од његовог извршења, може се ослободити од казне.

(2) У случају добровољног одустанка, учинилац ће се казнити за оне радње које чине неко друго самостално кривично дјело, које није обухваћено кривичним дјелом од чијег извршења је учинилац одустао.

3. Саучесништво у кривичном дјелу

Саизвршилаштво

Члан 23

Ако више лица, учествовањем у радњи извршења са умишљајем или из нехата, заједнички изврше кривично дјело, или остварујући заједничку одлуку другом радњом са умишљајем битно допринесу извршењу кривичног дјела, свако од њих казниће се казном прописаном за то дјело.

+ Види: [чл. 4. Закона - 47/2006-1.](#)

Подстрекавање

Члан 24

(1) Ко другог са умишљајем подстрекне да учини кривично дјело, казниће се као да га је сам извршио.

(2) Ко другог са умишљајем подстрекава на извршење кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна, а дјело не буде ни покушано, казниће се као за покушај кривичног дјела.

Помагање

Члан 25

(1) Ко другом са умишљајем помогне у извршењу кривичног дјела, казниће се као да га је сам извршио, а може се и блаже казнити.

(2) Као помагање у извршењу кривичног дјела сматра се нарочито: давање савјета или упутстава како да се изврши кривично дјело, стављање учиниоцу на располагање средстава за извршење кривичног дјела, стварање услова или

отклањање препрека за извршење кривичног дјела, као и унапријед обећано прикривање кривичног дјела, учиниоца, средстава којима је кривично дјело извршено, трагова кривичног дјела или предмета прибављених кривичним дјелом.

Границе одговорности и кажњивости саучесника

Члан 26

(1) Саизвршилац је кривично одговоран у границама свог умишљаја или нехата, а подстрекач и помагач у границама свог умишљаја.

(2) Саизвршилац, подстрекач или помагач који је добровољно спријечио извршење кривичног дјела може се ослободити од казне.

(3) Лични односи, својства и околности усљед којих закон искључује кривицу или дозвољава ослобођење од казне, од којих зависи постојање лакшег или тежег облика дјела или које утичу на одмјеравање казне, могу се узети у обзир само оном извршиоцу, саизвршиоцу, подстрекачу или помагачу код којег такви односи, својства и околности постоје.

Кажњавање подстрекача и помагача за покушај и лакше кривично дјело

Члан 27

(1) Ако је кривично дјело остало у покушају подстрекач и помагач ће се казнити за покушај.

(2) Ако је извршилац извршио лакше кривично дјело од оног на које се подстрекавање или помагање односи, а које би било њиме обухваћено, подстрекач и помагач ће се казнити за кривично дјело које је учињено.

(3) Одредба става 2 овог члана неће се примијенити ако би се подстрекач строже казнио примјеном члана 24 став 2 овог законика.

4. Посебне одредбе о кривичној одговорности за кривична дјела учињена путем медија

Одговорност уредника

Члан 28

(1) За кривична дјела учињена путем медија кривично је одговоран уредник, односно лице које га је замјењивало у вријеме објављивања информације, ако:

1) је до завршетка главног претреса пред првостепеним судом аутор остао непознат;

2) је информација објављена без сагласности аутора;

3) су у вријеме објављивања информације постојале стварне или правне сметње за гоњење аутора, које и даље трају.

(2) Није кривично одговоран уредник, односно лице које га замјењује ако из оправданих разлога није знао за неку од околности наведених у ставу 1 тач. 1 до 3 овог члана.

Одговорност издавача, штампара и произвођача

Члан 29

(1) Кад постоје услови из члана 28 овог законика кривично су одговорни:

1) издавач - за кривично дјело учињено путем неповремене штампане публикације, а ако нема издавача или постоје стварне или правне сметње за његово гоњење - штампар који је за то знао;

2) произвођач - за кривично дјело учињено путем компакт диска, грамофонске плоче, магнетофонске траке и других аудитивних средстава, филма за јавно и приватно приказивање, дијапозитива, видеосредстава или сличних средстава намијењених ширем кругу лица.

(2) Ако је издавач, штампар или произвођач правно лице или државни орган, кривично је одговорно лице које одговара за издавање, штампање или производњу.

Примјењивање одредаба из чл. 28 и 29

Члан 30

Одредбе о кривичној одговорности лица из чл. 28 и 29 овог законика примјењују се само, ако се та лица по општим одредбама овог законика не могу сматрати учиниоцем кривичног дјела.

5. Одговорност правних лица за кривично дјело

Члан 31

(1) Одговорност правних лица за кривична дјела, као и санкције за њих биће законом предвиђене.

(2) Кривична дјела за која може бити одговорно правно лице биће законом прописана.

ГЛАВА ТРЕЋА

КАЗНЕ

1. Сврха кажњавања, врсте казни и услови за њихово изрицање

Сврха кажњавања

Члан 32

У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4 став 2), сврха кажњавања је:

- 1) спрјечавање учиниоца да чини кривична дјела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дјела;
- 2) утицање на друге да не чине кривична дјела;
- 3) изражавање друштвене осуде за кривично дјело и обавезе поштовања закона;
- 4) јачање морала и утицај на развијање друштвене одговорности.

Врсте казни

Члан 33

Учиниоцу кривичног дјела могу се изрећи сљедеће казне:

- 1) затвор од четрдесет година;
- 2) казна затвора;
- 3) новчана казна;
- 4) рад у јавном интересу.

+

чл. 5. Закона - 47/2006-1.

Главне и споредне казне

Члан 34

(1) Затвор од четрдесет година, казна затвора и рад у јавном интересу могу се изрећи само као главне казне.

(2) Новчана казна може се изрећи и као главна и као споредна.

(3) Ако је за једно кривично дјело прописано више казни, само се једна може изрећи као главна казна.

+

чл. 6. Закона - 47/2006-1.

Казна затвора од четрдесет година

Члан 35

(1) За најтеже облике тешких кривичних дјела може се прописати казна затвора од четрдесет година, с тим да се не може прописати као једина казна за одређено кривично дјело.

(2) Казна затвора од четрдесет година не може се изрећи:

- 1) лицу које у вријеме извршења кривичног дјела није навршило двадесет једну годину живота;
- 2) лицу којем је у вријеме извршења кривичног дјела урачунљивост била битно смањена (члан 14 став 2);
- 3) за покушај кривичног дјела.

+

чл. 7. Закона - 47/2006-1.

Казна затвора

Члан 36

(1) Казна затвора не може бити краћа од тридесет дана нити дужа од двадесет година.

(2) Казна затвора из става 1 овог члана изриче се на пуне године и мјесеце, а до шест мјесеци и на дане.

Условни отпуст

Члан 37

(1) Осуђени који је издржао двије трећине, а изузетно половину казне затвора или казне затвора од четрдесет година може се условно отпустити са издржавања казне, ако се у току издржавања казне тако поправио да се може са основом очекивати да ће се на слободи добро владати, а нарочито да до истека времена за које је изречена казна не учини ново кривично дјело. При оцјени да ли ће се осуђени условно отпустити узете се у обзир његово владање за вријеме издржавања казне, извршавање радних обавеза, с обзиром на његову радну способност, као и друге околности које показују да је постигнута сврха кажњавања.

(2) У случају из става 1 овог члана, ако условни отпуст не буде опозван, сматра се да је осуђени издржао казну.

+

Види:

чл. 8. Закона - 47/2006-1.

Опозивање условног отпуста

Члан 38

(1) Суд ће опозвати условни отпуст ако осуђени, док је на условном отпусту, учини једно или више кривичних дјела за која је изречена казна затвора преко једне године.

(2) Суд може опозвати условни отпуст, ако условно отпуштени учини једно или више кривичних дјела за која је изречена казна затвора до једне године. При оцјени да ли ће опозвати условни отпуст суд ће нарочито узети у обзир сродност учињених кривичних дјела, побуде из којих су учињена и друге околности које указују на оправданост опозивања условног отпуста.

(3) Одредбе ст. 1 и 2 овог члана примјењиваће се и кад се условно отпуштеном суди за кривично дјело које је учинио прије него што је условно отпуштен.

(4) Кад суд опозове условни отпуст изрећи ће казну примјеном одредаба чл. 48 и 50 став 2 овог законика, узимајући раније изречену казну као већ утврђену. Дио казне који је осуђени издржао по ранијој осуди урачунава се у нову казну, а вријеме проведено на условном отпусту не урачунава се.

(5) Ако условно отпуштени буде осуђен на казну затвора до једне године, а суд не опозове условни отпуст, продужава се условни отпуст за вријеме које је осуђени провео на издржавању те казне затвора.

(6) У случају из ст. 1 до 3 овог члана условни отпуст се може опозвати најкасније у року од двије године од дана кад је условни отпуст истекао.

Новчана казна

Члан 39

(1) Новчана казна не може бити мања од двије стотине еура. Новчана казна не може бити већа од двадесет хиљада еура, а за кривична дјела учињена из користољубља већа од сто хиљада еура.

(2) Новчана казна као главна казна изриче се у сљедећим износима:

1) до двије хиљаде еура за кривична дјела за која је прописана казна затвора до три мјесеца;

2) од четири стотине до четири хиљаде еура за кривична дјела за која је прописана казна затвора до шест мјесеци;

3) од шест стотина до осам хиљада еура за кривична дјела за која је прописана казна затвора до једне године;

4) од осам стотина до шеснаест хиљада еура за кривична дјела за која је прописана казна затвора до двије године;

5) најмање хиљаду и двије стотине еура за кривична дјела за која је прописана казна затвора до три године;

6) најмање хиљаду и двије стотине еура за кривична дјела за која је као једина казна прописана новчана казна.

(3) За кривична дјела учињена из користољубља новчана казна као споредна казна може се изрећи и кад није прописана законом или кад је законом прописано да ће се учинилац казнити казном затвора или новчаном казном, а суд као главну казну изрекне казну затвора.

(4) Ако суд утврди новчану казну као главну казну, а утврди и новчану казну као споредну казну, изрећи ће једну новчану казну по правилима из члана 48 овог законика.

(5) У пресуди се одређује рок плаћања новчане казне који не може бити краћи од петнаест дана нити дужи од три мјесеца. У оправданим случајевима суд може дозволити да осуђени плати новчану казну у ратама, с тим да рок исплате не може бити дужи од једне године.

(6) Ако осуђени не плати новчану казну у одређеном року, суд ће новчану казну замијенити казном затвора, тако што ће за сваких започетих двадесет пет еура новчане казне одредити један дан казне затвора, с тим да казна затвора не може бити дужа од шест мјесеци, а ако је изречена новчана казна у износу већем од девет хиљада, казна затвора не може бити дужа од једне године.

(7) Неплаћена новчана казна може се, умјесто казном затвора, замијенити казном рада у јавном интересу, тако што ће се за сваких започетих двадесет пет еура новчане казне одредити осам часова рада у јавном интересу, с тим да рад у јавном интересу не може бити дужи од двије стотине четрдесет часова.

(8) Ако осуђени плати само дио новчане казне, суд ће остатак казне сразмјерно замијенити казном затвора, а ако осуђени исплати остатак новчане казне, извршење казне затвора ће обуставити.

(9) Послије смрти осуђеног новчана казна неће се извршити.

+ **Види:**
чл. 9. Закона - 47/2006-1.

Новчана казна у дневним износима

Члан 40

(1) У случајевима када је могуће утврдити приходе и расходе учиниоца кривичног дјела суд може изрећи новчану казну у дневним износима.

(2) Дневни износ новчане казне утврђује се на основу прихода и расхода учиниоца кривичног дјела, с тим што један дан новчане казне не може бити мањи од десет еура, нити већи од хиљаду еура.

(3) Број дневних износа не може бити мањи од десет, нити већи од триста шездесет дана. Број дневних износа за учињено кривично дјело одмјерава се на основу општих правила за одмјеравање казне (члан 42).

(4) До износа новчане казне суд ће доћи множењем одмјереног броја дневних износа са утврђеном вриједношћу једног дневног износа.

(5) У циљу утврђивања вриједности новчаног износа суд може да захтијева податке од банака или других финансијских установа, државних органа и правних лица који су дужни да доставе тражене податке и не могу се позивати на заштиту пословне или друге тајне.

(6) Уколико се не могу прибавити вјеродостојни подаци о приходима и расходима учиниоца кривичног дјела или уколико он не остварује никакав приход али је власник имовине или носилац имовинских права, суд ће на основу расположивих података по слободној процјени утврдити висину једног дневног износа новчане казне.

(7) Одредбе члана 39 ст. 3 до 9 овог законика примјењују се у случају када се новчана казна изриче у складу са одредбама овог члана.

+ **Види:**
чл. 10. Закона - 47/2006-1.

Рад у јавном интересу

Члан 41

(1) Рад у јавном интересу може се изрећи за кривична дјела за која је прописана новчана казна или затвор до три године.

(2) Рад у јавном интересу не може бити краћи од четрдесет часова нити дужи од двјеста четрдесет часова и одређује се за вријеме које не може бити краће од тридесет дана, нити дуже од шест мјесеци.

(3) Ова казна се изриче уз пристанак учиниоца кривичног дјела и не може бити дужа од четрдесет часова у току једног мјесеца.

(4) Рад у јавном интересу је сваки онај друштвено користан рад којим се не вријеђа људско достојанство и не врши се у циљу стицања добити.

(5) Приликом изрицања ове казне суд ће водити рачуна о врсти учињеног кривичног дјела, као и о личности учиниоца.

(6) Уколико учинилац не врши рад у јавном интересу, ова казна ће се замијенити казном затвора, тако што ће сваких започетих четрдесет часова рада у јавном интересу замијенити казном затвора у трајању од једног мјесеца.

2. Одмјеравање казне

Општа правила о одмјеравању казне

Члан 42

(1) Суд ће учиниоцу кривичног дјела одмјерити казну у границама које су законом прописане за то дјело, имајући у виду сврху кажњавања и узимајући у обзир све околности које утичу да казна буде мања или већа (олакшавајуће и отежавајуће околности), а нарочито: степен кривице, побуде из којих је дјело учињено, јачину угрожавања или повреде заштићеног добра, околности под којима је дјело учињено, ранији живот учиниоца, његове личне прилике, његово држање послјије учињеног кривичног дјела, а нарочито његов однос према жртви кривичног дјела као и друге околности које се односе на личност учиниоца.

(2) При одмјеравању новчане казне суд ће посебно узети у обзир и имовно стање учиниоца.

(3) Околност која је обилжејје кривичног дјела не може се узети у обзир и као отежавајућа, односно олакшавајућа околност, изузев ако прелази мјеру која је потребна за постојање кривичног дјела или одређеног облика кривичног дјела или ако постоје двије или више оваквих околности, па је само једна довољна за постојање тежег, односно лакшег облика кривичног дјела.

Поврат

Члан 43

Кад суд одмјерава казну учиниоцу за кривично дјело које је учинио послјије издржане, опрштене или застарјеле казне или ослобођења од казне, по протеклу рока за опозивање условне осуде или послјије изречене судске опомене, може ту околност узети као отежавајућу, цијенећи при том посебно тежину раније учињеног кривичног дјела, да ли је раније дјело исте врсте као и ново дјело, да ли су оба дјела учињена из истих побуда, околности под којима су дјела учињена и колико је времена протекло од раније осуде, односно од изречене, опрштене или застарјеле казне, ослобођења од казне, од протекла рока за опозивање раније условне осуде или од изречене судске опомене.

Вишеструки поврат

Члан 44

(1) За кривично дјело учињено са умишљајем за које је прописана казна затвора суд може изрећи строжу казну од прописане, под сљедећим условима:

1) ако је учинилац раније био два или више пута осуђиван за кривична дјела са умишљајем на казну затвора од најмање једну годину и показује склоност за вршење кривичних дјела;

2) ако од дана отпуштања учиниоца са издржавања раније изречене казне до извршења новог кривичног дјела није протекло пет година.

(2) Строжа казна не смије прећи двоструку мјеру прописане казне ни двадесет година затвора.

(3) При оцјени да ли ће изрећи казну строжу од прописане суд ће нарочито узети у обзир број ранијих осуда, сродност учињених кривичних дјела, побуде из којих су учињена, околности под којим су учињена, као и потребу да се ради остваривања сврхе кажњавања изрекне таква казна.

Ублажавање казне

Члан 45

Суд може учиниоцу кривичног дјела изрећи казну испод границе прописане законом или блажу врсту казне, кад:

- 1) закон предвиђа да се учинилац може блаже казнити;
- 2) закон предвиђа да се учинилац може ослободити од казне, а суд га не ослободи од казне;
- 3) утврди да постоје нарочито олакшавајуће околности и оцијени да се и са ублаженом казном може постићи сврха кажњавања.

+ **Судска пракса**

Границе ублажавања казне

Члан 46

(1) Кад постоје услови за ублажавање казне из члана 45 овог законика, суд ће ублажити казну у овим границама:

- 1) ако је за кривично дјело као најмања мјера казне прописан затвор у трајању од пет или више година, казна се може ублажити до двије године затвора;
- 2) ако је за кривично дјело као најмања мјера казне прописан затвор у трајању од три или више година, казна се може ублажити до једне године затвора;
- 3) ако је за кривично дјело као најмања мјера казне прописан затвор од двије године, казна се може ублажити до шест мјесеци затвора;
- 4) ако је за кривично дјело као најмања мјера казне прописан затвор од једне године, казна се може ублажити до три мјесеца затвора;
- 5) ако је за кривично дјело као најмања казна прописан затвор испод једне године, казна се може ублажити до тридесет дана затвора;
- 6) ако је за кривично дјело прописана казна затвора без назначења најмање мјере, умјесто затвора може се изрећи новчана казна;
- 7) ако је за кривично дјело прописана новчана казна са назначењем најмање мјере, казна се може ублажити до шест стотина еура.

(2) Кад је суд овлашћен да учиниоца кривичног дјела ослободи од казне може му казну ублажити, без ограничења прописаних за ублажавање казне.

Ослобођење од казне

Члан 47

(1) Суд може ослободити од казне учиниоца кривичног дјела само кад то закон изричито предвиђа.

(2) Суд може ослободити од казне и учиниоца кривичног дјела учињеног из нехата кад посљедице дјела тако тешко погађају учиниоца да изрицање казне у таквом случају очигледно не би одговарало сврси кажњавања.

(3) Суд може ослободити од казне и учиниоца кривичног дјела за које је прописана казна затвора до пет година, ако последице извршеног кривичног дјела, а прије него што је сазнао да је откривен, отклони посљедице дјела или надокнади штету проузроковану кривичним дјелом.

Стицај кривичних дјела

Члан 48

(1) Ако је учинилац једном радњом или са више радњи учинио више кривичних дјела за која му се истовремено суди, суд ће претходно утврдити казне за свако од тих дјела, па ће за сва та дјела изрећи јединствену казну.

(2) Јединствену казну суд ће изрећи по слједећим правилима:

- 1) ако је за неко од кривичних дјела у стицају утврдио казну затвора од четрдесет година изрећи ће само ту казну;

2) ако је за кривична дјела у стицају утврдио казне затвора, повисиће најтежу утврђену казну, с тим да јединствена казна не смије достићи збир утврђених казни, нити прећи двадесет година затвора;

3) ако су за сва кривична дјела у стицају прописане казне затвора до три године, јединствена казна не може бити већа од десет година затвора;

4) ако је за кривично дјело у стицају утврдио само новчане казне, изрећи ће једну новчану казну у висини збира утврђених казни, с тим да она не смије прећи двадесет хиљада еура, односно сто хиљада еура када су једно или више кривичних дјела извршени из користољубља, а ако је утврдио само новчане казне у дневним износима она не смије прећи износ од три стотине шездесет хиљада еура;

5) ако је за кривична дјела у стицају утврдио само казне рада у јавном интересу, изрећи ће једну казну рада у јавном интересу у висини збира утврђених часова рада, с тим да она не смије прећи двије стотине четрдесет часова, а вријеме у којем се рад мора обавити не смије бити дуже од шест мјесеци

6) ако је за нека кривична дјела у стицају утврдио казне затвора, а за друга дјела новчане казне, изрећи ће једну казну затвора и једну новчану казну по одредбама тач. 2 до 4 овог става.

(3) Новчану казну као споредну казну суд ће изрећи ако је утврђена макар и за једно кривично дјело у стицају, а ако је утврдио више новчаних казни, изрећи ће једну новчану казну по одредби става 2 тачка 4 овог члана.

(4) Ако је суд за кривична дјела у стицају утврдио казне затвора и малољетничког затвора, изрећи ће казну затвора као јединствену казну примјеном правила предвиђених у ставу 2 тачка 2 овог члана.

+ **чл.** 12. **Закон** - **Види:** **47/2006-1.**

+ Судска пракса

Продужено кривично дјело

Члан 49

(1) Продужено кривично дјело чини више истих или истоврсних кривичних дјела учињених у временској повезаности од стране истог учиниоца и која представљају цјелину због постојања најмање двије од следећих околности: истовјетности оштећеног, истоврсности предмета дјела, коришћења исте ситуације или истог трајног односа, јединства мјеста или простора извршења дјела или јединственог умишљаја учиниоца.

(2) Кривична дјела управљена против личности могу чинити продужено кривично дјело само ако су учињена према истом лицу.

(3) Не могу чинити продужено кривично дјело она дјела која по својој природи не допуштају спајање у једно дјело.

(4) Ако продужено кривично дјело обухвата лакше и теже облике истог дјела сматраће се да је продуженим кривичним дјелом учињен најтежи облик од учињених дјела.

Одмјеравање казне осуђеном лицу

Члан 50

(1) Ако се осуђеном лицу суди за кривично дјело учињено прије него што је започело издржавање казне по ранијој осуди или за кривично дјело учињено за вријеме издржавања казне затвора или малољетничког затвора, суд ће изрећи јединствену казну за сва кривична дјела примјеном одредаба члана 48 овог законика, узимајући раније изречену казну као већ утврђену. Казна или дио казне коју је осуђени издржао урачунаће се у изречену казну затвора.

(2) За кривично дјело учињено у току издржавања казне затвора или малољетничког затвора суд ће учиниоцу изрећи казну, независно од раније изречене казне, ако се примјеном одредаба члана 48 овог законика, с обзиром на тежину кривичног дјела и неиздржани дио раније изречене казне, не би могла остварити сврха кажњавања.

(3) Осуђени који за вријеме издржавања казне затвора или малољетничког затвора учини кривично дјело за које закон прописује новчану казну или казну затвора до једне године, казниће се дисциплински.

Урачунавање притвора и раније казне

Члан 51

(1) Вријеме проведено у притвору, као и свако друго лишење слободe у вези са кривичним дјелом урачунавају се у изречену казну затвора, малољетничког затвора, казну рада у јавном интересу и новчану казну.

(2) Ако је кривични поступак вођен за више кривичних дјела у стицају, а притвор није одређен за свако од њих, вријеме проведено у притвору урачунава се у изречену казну затвора, малољетничког затвора, казну рада у јавном интересу и новчану казну за кривично дјело за које је окривљени осуђен.

(3) Затвор или новчана казна коју је осуђени издржао, односно платио за прекршај или привредни преступ, као и казна или дисциплинска мјера лишења слободe коју је издржао због повреде војне дисциплине урачунава се у казну изречену за кривично дјело чија обиљежја обухватају и обиљежја прекршаја, привредног преступа, односно повреде војне дисциплине.

(4) При сваком урачунавању изједначава се дан притвора, дан лишења слободe, дан малољетничког затвора, дан затвора, осам часова рада у јавном интересу и двадесет пет еура новчане казне.

+ **Види:**

чл. 12. Закона - 47/2006-1.

ГЛАВА ЧЕТВРТА

МЈЕРЕ УПОЗОРЕЊА

1. Условна осуда и судска опомена

Сврха условне осуде и судске опомене

Члан 52

(1) Мјере упозорења су: условна осуда и судска опомена.

(2) У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4 став 2), сврха условне осуде и судске опомене је да се према учиниоцу који је крив не примијени казна за лакша кривична дјела, кад то није нужно ради кривичноправне заштите и кад се може очекивати да ће упозорење уз пријетњу казне (условна осуда) или само упозорење (судска опомена) довољно утицати на учиниоца да више не врши кривична дјела.

Условна осуда

Члан 53

(1) Условном осудом суд учиниоцу кривичног дјела утврђује казну и истовремено одређује да се она неће извршити, ако осуђени за вријеме које одреди суд, а које не може бити краће од једне нити дуже од пет година (вријеме провјеравања) не учини ново кривично дјело.

(2) Суд може у условној осуди одредити да ће се казна извршити и ако осуђени у одређеном року не врати имовинску корист прибављену извршењем кривичног дјела, не накнади штету коју је проузроковао кривичним дјелом или не испуни друге обавезе предвиђене у кривичноправним одредбама. Рок за испуњење тих обавеза утврђује суд у оквиру одређеног времена провјеравања.

(3) Мјере безбједности, изречене уз условну осуду, извршавају се.

Услови за изрицање условне осуде

Члан 54

(1) Условна осуда се може изрећи кад је учиниоцу утврђена казна затвора у трајању до двије године.

(2) За кривична дјела за која се може изрећи казна затвора у трајању од десет година или тежа казна не може се изрећи условна осуда.

(3) Условна осуда се не може изрећи ако није протекло више од пет година од правоснажности осуде којом је учиниоцу изречена казна за умишљајно кривично дјело.

(4) При одлучивању да ли ће изрећи условну осуду суд ће, водећи рачуна о сврси условне осуде, посебно узети у обзир личност учиниоца, његов ранији живот, његово понашање последице извршеног кривичног дјела, степен кривице и друге околности под којима је дјело учињено.

(5) Ако је учиниоцу утврђена и казна затвора и новчана казна, условна осуда може се изрећи само за казну затвора.

+ Судска пракса

Опозивање условне осуде због новог кривичног дјела

Члан 55

(1) Суд ће опозвати условну осуду, ако осуђени у вријеме провјеравања учини једно или више кривичних дјела за која је изречена казна затвора од двије године или у дужем трајању.

(2) Ако осуђени у вријеме провјеравања учини једно или више кривичних дјела за која је изречена казна затвора мања од двије године или новчана казна, суд ће, пошто оцијени све околности које се односе на учињена кривична дјела и учиниоца, а посебно сродност учињених кривичних дјела, њихов значај и побуде из којих су учињена, одлучити да ли ће опозвати условну осуду. При томе суд је везан забраном изрицања условне осуде, ако учиниоцу за кривична дјела утврђена у условној осуди и за нова кривична дјела треба изрећи казну преко двије године затвора (члан 54 став 1).

(3) Ако опозове условну осуду, суд ће, примјеном одредаба члана 48 овог законика, изрећи јединствену казну затвора и за раније учињено и за ново кривично дјело, узимајући казну из опозване условне осуде као утврђену.

(4) Ако не опозове условну осуду, суд може за ново учињено кривично дјело изрећи условну осуду или казну. Осуђеном, коме за ново кривично дјело буде изречен затвор, вријеме проведено на издржавању ове казне не рачуна се у вријеме провјеравања утврђено условном осудом за раније дјело.

(5) Ако суд нађе да и за ново кривично дјело треба изрећи условну осуду, примјеном одредаба члана 48 овог законика, утврдиће јединствену казну и за раније учињено и за ново кривично дјело и одредиће ново вријеме провјеравања које не може бити краће од једне ни дуже од пет година, рачунајући од дана правоснажности нове пресуде. Уколико осуђени у току новог времена провјеравања поново учини кривично дјело, суд ће опозвати условну осуду и изрећи казну затвора, примјеном одредбе става 3 овог члана.

Опозивање условне осуде због раније учињеног кривичног дјела

Члан 56

(1) Суд ће опозвати условну осуду, ако последице њеног изрицања утврди да је осуђени извршио кривично дјело прије него што је условно осуђен и ако оцијени да не би било основа за изрицање условне осуде да се знало за то дјело. У том случају примијениће одредбу члана 55 став 3 овог законика.

(2) Ако суд не опозове условну осуду, примијениће одредбу члана 55 став 4 овог законика.

Опозивање условне осуде због неиспуњења одређених обавеза

Члан 57

Ако је условном осудом осуђеном одређено испуњење неке обавезе из члана 53 став 2 овог законика, а он не испуни ту обавезу у року одређеном у пресуди, суд може, у оквиру времена провјеравања, продужити рок за испуњење обавезе или може опозвати условну осуду и изрећи казну која је утврђена у условној осуди. Ако утврди да осуђени, из оправданих разлога, не може да испуни постављену обавезу, суд ће га ослободити од испуњења те обавезе или је замијенити другом одговарајућом обавезом предвиђеном законом.

Рокови за опозивање условне осуде

Члан 58

(1) Условна осуда може се опозвати у току времена провјеравања. Ако осуђени у том времену учини кривично дјело које повлачи опозивање условне осуде, а то је пресудом утврђено тек после истека времена провјеравања, условна осуда може се опозвати најкасније у року од једне године од дана кад је протекло вријеме провјеравања.

(2) Ако осуђени у одређеном року не испуни неку обавезу из члана 53 став 2 овог законика, суд може, најдоцније у року од једне године од дана кад је протекло вријеме провјеравања, одредити да се изврши утврђена казна у условној осуди.

Условна осуда са заштитним надзором

Члан 59

(1) Суд може одредити да се учинилац коме је изречена условна осуда стави под заштитни надзор за одређено вријеме у току времена провјеравања.

(2) Заштитни надзор обухвата законом предвиђене мјере помоћи, старања, надзора и заштите.

+

чл. 13. Закона - 47/2006-1.

Види:

Услови за одређивање заштитног надзора

Члан 60

(1) Кад изрекне условну осуду, суд може одредити да се учинилац стави под заштитни надзор, ако се, с обзиром на његову личност, ранији живот, држање после извршеног кривичног дјела, а нарочито његов однос према жртви кривичног дјела и околности извршења дјела, може очекивати да ће се заштитним надзором потпуније остварити сврха условне осуде.

(2) Заштитни надзор одређује суд у пресуди којом изриче условну осуду и одређује мјере заштитног надзора, њихово трајање и начин њиховог испуњавања.

Садржина заштитног надзора

Члан 61

Заштитни надзор може обухватити једну или више од сљедећих обавеза:

1) јављање органу надлежном за извршење заштитног надзора у роковима које тај орган одреди;

2) оспособљавање учиниоца за одређено занимање;

3) прихватање запослења које одговара способностима и склоностима учиниоца;

4) испуњавање обавеза издржавања породице, чувања и васпитања дјеце и других породичних обавеза;

5) уздржавање од посјеђивања одређених мјеста, локала или приредби, ако то може бити прилика или подстицај за поновно вршење кривичних дјела;

6) благовремено обавјештавање о промјени мјеста боравка, адресе или радног мјеста;

7) уздржавање од употребе дроге или алкохолних пића;

8) лијечење у одговарајућој здравственој установи;

9) посјеђивање одређених професионалних и других савјетовалишта или установа и поступање по њиховим упутствима;

10) отклањање или ублажавање штете причињене кривичним дјелом, а нарочито измирење са жртвом учињеног кривичног дјела.

Избор мјера заштитног надзора

Члан 62

При избору обавеза из члана 61 овог законика и одређивања њиховог трајања, суд ће нарочито узети у обзир године живота учиниоца, његово здравствено стање, склоности и навике, побуде из којих је извршио кривично дјело, држање после извршеног кривичног дјела, ранији живот, личне и породичне прилике, услове за испуњење наложених обавеза, као и друге околности које се односе на личност учиниоца, а од значаја су за избор мјера заштитног надзора и њихово трајање.

Трајање заштитног надзора

Члан 63

(1) Вријеме трајања мјера заштитног надзора одређује се у оквиру рока провјеравања утврђеног у условној осуди.

(2) Заштитни надзор престаје опозивањем условне осуде.

(3) У току трајања заштитног надзора суд може, с обзиром на остварене резултате, поједине обавезе укинути или замијенити другим.

(4) Ако у току трајања заштитног надзора суд утврди да је испуњена сврха ове мјере, може заштитни надзор укинути прије истека одређеног времена.

Посљедице неиспуњавања обавезе заштитног надзора

Члан 64

Ако осуђени коме је изречен заштитни надзор не испуњава обавезе које му је суд одредио, суд га може опоменути или може раније обавезе замијенити другим или продужити трајање заштитног надзора у оквиру времена провјеравања или опозвати условну осуду.

Судска опомена

Члан 65

(1) Судска опомена може се изрећи за кривична дјела за која је прописан затвор до једне године или новчана казна, а учињена су под таквим олакшавајућим околностима које их чине нарочито лаким.

(2) За одређена кривична дјела и под условима предвиђеним законом судска опомена може се изрећи и кад је прописан затвор до три године.

(3) Судску опомену суд може изрећи за више кривичних дјела учињених у стицају, ако за свако од тих дјела постоје услови из ст. 1 и 2 овог члана.

(4) При одлучивању да ли ће изрећи судску опомену суд ће, водећи рачуна о сврси судске опомене, посебно узети у обзир личност учиниоца, његов ранији живот, његово понашање после извршења кривичног дјела, а нарочито његов однос према жртви кривичног дјела, степен кривице и друге околности под којима је дјело учињено.

(5) Судска опомена не може се изрећи војним лицима за кривична дјела против Војске Србије и Црне Горе.

ГЛАВА ПЕТА

МЈЕРЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ

Сврха мјера безбједности

Члан 66

У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4 став 2), сврха мјера безбједности је да се отклоне стања или услови који могу бити од утицаја да учинилац убудуће врши кривична дјела.

Врсте мјера безбједности

Члан 67

Учиниоцу кривичног дјела могу се изрећи ове мјере безбједности:

- 1) обавезно психијатријско лијечење и чување у здравственој установи;
- 2) обавезно психијатријско лијечење на слободи;
- 3) обавезно лијечење наркомана;
- 4) обавезно лијечење алкохоличара;
- 5) забрана вршења позива, дјелатности и дужности;
- 6) забрана управљања моторним возилом;
- 7) одузимање предмета;
- 8) протјеривање странца из земље;
- 9) јавно објављивање пресуде.

Изрицање мјера безбједности

Члан 68

(1) Суд може учиниоцу кривичног дјела изрећи једну или више мјера безбједности кад постоје услови за њихово изрицање предвиђени овим закоником.

(2) Обавезно психијатријско лијечење и чување у здравственој установи и обавезно психијатријско лијечење на слободи неурачунљивом учиниоцу изричу се

самостално. Уз ове мјере могу се изрећи забрана вршења позива, дјелатности и дужности, забрана управљања моторним возилом и одузимање предмета.

(3) Мјере из става 2 овог члана могу се изрећи учиниоцу кривичног дјела чија је урачунљивост битно смањена, ако му је изречена казна или условна осуда.

(4) Обавезно лијечење наркомана, обавезно лијечење алкохоличара, забрана вршења позива, дјелатности и дужности, забрана управљања моторним возилом, одузимање предмета и јавно објављивање пресуде могу се изрећи ако је учиниоцу изречена казна, условна осуда, судска опомена или је учинилац ослобођен од казне.

(5) Протјеривање странца из земље може се изрећи ако је учиниоцу изречена казна или условна осуда.

(6) За кривична дјела у стицају мјера безбједности ће се изрећи ако је утврђена за једно од кривичних дјела у стицају.

Обавезно психијатријско лијечење и чување у здравственој установи

Члан 69

(1) Учиниоцу који је кривично дјело учинио у стању битно смањене урачунљивости суд ће изрећи обавезно психијатријско лијечење и чување у одговарајућој здравственој установи, ако, с обзиром на учињено кривично дјело и стање душевне поремећености, утврди да постоји озбиљна опасност да учинилац учини теже кривично дјело и да је ради отклањања ове опасности потребно његово лијечење у таквој установи.

(2) Ако су испуњени услови из става 1 овог члана, суд ће изрећи обавезно лијечење и чување у здравственој установи учиниоцу који је у стању неурачунљивости учинио противправно дјело предвиђено у закону као кривично дјело.

(3) Мјеру из ст. 1 и 2 овог члана суд ће обуставити кад утврди да је престала потреба за лијечењем и чувањем учиниоца у здравственој установи.

(4) Мјера из става 1 овог члана изречена уз казну затвора може трајати и дуже од изречене казне.

(5) Учиниоцу који је кривично дјело извршио у стању битно смањене урачунљивости и који је осуђен на казну затвора, вријеме проведено у здравственој установи урачунава се у вријеме трајања изречене казне. Ако је вријеме проведено у здравственој установи краће од трајања изречене казне, суд ће, по престанку мјере безбједности, одредити да се осуђени упути на издржавање остатка казне или да се пусти на условни отпуст. При одлучивању о пуштању на условни отпуст суд ће, поред услова из члана 37 овог законика, нарочито узети у обзир успјех лијечења осуђеног, његово здравствено стање, вријеме проведено у здравственој установи и остаток казне коју осуђени није издржао.

Обавезно психијатријско лијечење на слободи

Члан 70

(1) Учиниоцу који је у стању неурачунљивости учинио противправно дјело одређено у закону као кривично дјело, суд ће изрећи обавезно психијатријско лијечење на слободи, ако утврди да постоји озбиљна опасност да учинилац учини противправно дјело које је у закону предвиђено као кривично дјело и да је ради отклањања ове опасности довољно његово лијечење на слободи.

(2) Мјера из става 1 овог члана може се изрећи и неурачунљивом учиниоцу према којем је одређено обавезно психијатријско лијечење и чување у одговарајућој здравственој установи кад суд, на основу резултата лијечења, утврди да више није потребно његово чување и лијечење у таквој установи, него само његово лијечење на слободи.

(3) Под условима из става 1 овог члана суд може изрећи обавезно психијатријско лијечење на слободи и учиниоцу чија је урачунљивост битно смањена, ако му је изречена условна осуда или је на основу члана 69 став 5 овог законика пуштен на условни отпуст.

(4) Обавезно психијатријско лијечење на слободи може се повремено спроводити и у одговарајућој здравственој установи, ако је то потребно ради успјешнијег лијечења,

с тим да повремено лијечење у установи не може непрекидно трајати дуже од петнаест дана, нити укупно дуже од два мјесеца.

(5) Обавезно психијатријско лијечење на слободи траје док постоји потреба лијечења, али не дуже од три године.

(6) Ако се у случају из ст. 1 до 3 овог члана учинилац не подвргне лијечењу на слободи или га самовољно напусти или и поред лијечења наступи опасност да поново учини противправно дјело предвиђено у закону као кривично дјело, тако да је потребно његово лијечење и чување у одговарајућој здравственој установи, суд може изрећи обавезно психијатријско лијечење и чување у таквој установи.

Обавезно лијечење наркомана

Члан 71

(1) Учиниоцу који је учинио кривично дјело усљед зависности од употребе опојних дрога и код којег постоји озбиљна опасност да ће усљед ове зависности и даље да врши кривична дјела, суд ће изрећи обавезно лијечење.

(2) Мјера из става 1 овог члана извршава се у установи за извршење казне или у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи и траје док постоји потреба за лијечењем, али не дуже од три године.

(3) Кад је мјера из става 1 овог члана изречена уз казну затвора, она може трајати дуже од времена изречене казне, али њено укупно трајање не може бити дуже од три године.

(4) Вријеме проведено у установи за лијечење урачунава се у казну затвора.

(5) Кад је мјера из става 1 овог члана изречена уз новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне извршава се на слободи и не може трајати дуже од три године.

(6) Ако се учинилац, без оправданих разлога, не подвргне лијечењу на слободи или лијечење самовољно напусти, суд ће одредити да се мјера принудно изврши у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи.

Обавезно лијечење алкохоличара

Члан 72

(1) Учиниоцу који је учинио кривично дјело усљед зависности од употребе алкохола и код којег постоји озбиљна опасност да ће усљед ове зависности и даље да врши кривична дјела, суд ће изрећи обавезно лијечење.

(2) Мјера из става 1 овог члана извршава се у установи за извршење казне затвора или у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи и траје док постоји потреба за лијечењем, али не дуже од изречене казне затвора.

(3) Вријеме проведено у установи за лијечење урачунава се у казну затвора.

(4) Кад је мјера из става 1 овог члана изречена уз новчану казну, условну осуду, судску опомену или ослобођење од казне извршава се на слободи и не може трајати дуже од двије године.

(5) Ако се учинилац, без оправданих разлога, не подвргне лијечењу на слободи или лијечење самовољно напусти, суд ће одредити да се мјера принудно изврши у одговарајућој здравственој или другој специјализованој установи.

Забрана вршења позива, дјелатности и дужности

Члан 73

(1) Суд може учиниоцу кривичног дјела забранити вршење одређеног позива, одређене дјелатности или свих или неких дужности везаних за располагање, коришћење, управљање или руковање туђом имовином или за чување те имовине, ако се оправдано може сматрати да би његово даље вршење такве дјелатности било опасно.

(2) Суд одређује трајање мјере из става 1 овог члана, које не може бити краће од једне нити дуже од десет година, рачунајући од дана правоснажности одлуке, с тим да се вријеме проведено у затвору, односно у здравственој установи у којој је извршена мјера безбједности не урачунава у вријеме трајања ове мјере.

(3) Ако изрекне условну осуду, суд може одредити да ће се та осуда опозвати, ако учинилац прекрши забрану вршења позива, дјелатности или дужности.

Забрана управљања моторним возилом

Члан 74

(1) Учиниоцу кривичног дјела којим се угрожава јавни саобраћај суд може изрећи забрану управљања моторним возилом.

(2) При изрицању мјере из става 1 овог члана суд одређује на које се врсте и категорије возила забрана односи.

(3) Мјеру из става 1 овог члана суд може изрећи, ако нађе да тежина учињеног дјела, околности под којима је дјело учињено или раније кршење саобраћајних прописа од стране учиниоца показују да је опасно да он управља моторним возилом одређене врсте или категорије.

(4) Суд одређује трајање мјере из става 1 овог члана, које не може бити краће од три мјесеца нити дуже од пет година, рачунајући од дана правоснажности одлуке, с тим да се вријеме проведено у затвору, односно у установи у којој се извршава мјера безбједности или васпитна мјера не урачунава у вријеме трајања ове мјере.

(5) Ако је мјера из става 1 овог члана изречена лицу које има страну дозволу за управљање моторним возилом, забрана се односи на управљање моторним возилом на територији Црне Горе.

(6) Ако изрекне условну осуду, суд може одредити да ће се та осуда опозвати, ако учинилац прекрши забрану управљања моторним возилом.

(7) Законом се може одредити обавезна забрана управљања моторним возилом.

Одузимање предмета

Члан 75

(1) Предмети који су употребљени или су били намијењени за извршење кривичног дјела или који су настали извршењем кривичног дјела могу се одузети, ако су својина учиниоца.

(2) Предмети из става 1 овог члана могу се одузети и кад нијесу својина учиниоца, ако то захтијевају интереси опште безбједности или разлози морала или када и даље постоји опасност да ће бити употребљени за извршење кривичног дјела, али тиме се не дира у право трећих лица на накнаду штете од учиниоца.

(3) Законом се може одредити обавезно одузимање предмета и услови за њихово одузимање.

(4) Законом се може одредити обавезно уништавање одузетих предмета.

+

Види:

чл. 14. Закона - 47/2006-1.

Протјеривање странца из земље

Члан 76

(1) Суд може странца који је учинио кривично дјело протјерати са територије Црне Горе за вријеме од једне до десет година или заувјек, ако је кривично дјело учинио у поврату (члан 43).

(2) При оцјени да ли ће изрећи мјеру из става 1 овог члана суд ће узети у обзир период и тежину учињеног кривичног дјела, побуде због којих је кривично дјело учињено, начин извршења кривичног дјела и друге околности које указују на непожељност даљег боравка странца у Црној Гори.

(3) Вријеме трајања протјеривања рачуна се од дана правоснажности одлуке, с тим да се вријеме проведено у затвору не урачунава у вријеме трајања ове мјере.

(4) Мјера из става 1 овог члана не може се изрећи учиниоцу који ужива заштиту у складу са ратификованим међународним уговорима.

Јавно објављивање пресуде

Члан 77

(1) При осуди за кривично дјело учињено путем медија или за кривично дјело које је проузроковало опасност за живот или здравље људи а објављивање пресуде би допринијело да се отклони или умањи та опасност суд може одлучити да се о трошку осуђеног истим путем или на други одговарајући начин објави судска пресуда у цјелини или у изводу.

(2) Законом се може одредити обавезно објављивање пресуде. У том случају суд ће одлучити путем којег медија ће се пресуда објавити и да ли ће се објавити у цјелини или у изводу.

(3) Јавно објављивање пресуде може се извршити најкасније у року од тридесет дана од дана правоснажности пресуде.

+

чл. 15. Закона - 47/2006-1.

Види:

Престанак мјере безбједности на основу судске одлуке

Члан 78

(1) Суд може одлучити да престану мјере безбједности забране вршења позива, дјелатности или дужности и забране управљања моторним возилом, ако су протекле три године од дана њиховог примјењивања.

(2) При оцјени да ли ће одредити престанак мјере безбједности из става 1 овог члана суд ће узети у обзир понашање осуђеног послџе осуде, да ли је накнадио штету проузроковану кривичним дјелом, да ли је вратио имовинску корист стечену извршењем кривичног дјела и друге околности које указују на оправданост престанка тих мјера.

ГЛАВА ШЕСТА

ОДРЕДБЕ О МАЛОЉЕТНИЦИМА

1. Основне одредбе

Важење посебних кривичноправних одредаба за малољетнике

Члан 79

(1) Према малољетним учиниоцима кривичних дјела примјењују се одредбе ове главе, а остале одредбе овог законика уколико у овој глави није друкчије прописано.

(2) Посебне одредбе које важе за малољетне учиниоце кривичних дјела примјењују се под условима предвиђеним одредбама ове главе и на пунољетна лица кад им се суди за кривична дјела која су учинила као малољетници, а изузетно и на лица која су учинила кривично дјело као млађа пунољетна лица.

Искључење кривичних санкција према дјецџ

Члан 80

Према лицу које у вријеме извршења противправног дјела одређеног у закону као кривично дјело није навршило четрнаест година (дијете) не могу се примијенити кривичне санкције.

Васпитни налози

+

чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Види:

Члан 80а

(1) Према малољетном учиниоцу кривичног дјела може се изрећи један или више васпитних налога за кривично дјело за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година.

(2) Васпитни налог према малољетнику може изрећи суд по сопственој процјени или на предлог надлежног државног тужиоца.

(3) Услови за примјену васпитног налога су: признање кривичног дјела од стране малољетника и његов однос према кривичном дјелу и оштећеном.

+

чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Види:

Сврха васпитних налога

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Члан 80б

Сврха васпитних налога је да се не покреће кривични поступак према малољетнику или да се обустави поступак, односно да се примјеном васпитног налога утиче на правилан развој малољетника и јачање његове личне одговорности како убудуће не би чинио кривична дјела.

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Врста васпитних налога

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Члан 80ц

Васпитни налози су:

1) поравнање са оштећеним како би се накнадом штете, извињењем, радом или на неки други начин отклониле, у цјелини или дјелимично, штетне посљедице дјела;

2) редовно похађање школе или редовно одлажење на посао;

3) укључивање, без накнаде, у рад хуманитарних организација или послова социјалног, локалног или еколошког садржаја;

4) подвргавање одговарајућем испитивању и одвикавању од зависности изазване употребом алкохолних пића или опојних дрога;

5) укључивање у појединачни или групни третман у одговарајућој здравственој установи или савјетовалишту.

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Избор васпитног налога

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Члан 80д

(1) При избору васпитног налога надлежни државни тужилац и суд, у складу са својим овлашћењима, узете у обзир у цјелини интерес малољетника и оштећеног, водећи рачуна да се примјењивањем једног или више васпитних налога не омета школовање или запослење малољетника.

(2) Васпитни налог може да траје најдуже шест мјесеци, а у том року може се замијенити другим васпитним налогом или укинути.

(3) Избор и примјењивање васпитног налога врши се у сарадњи са родитељима, усвојоцем или стараоцем малољетника и надлежним органом старатељства.

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Примјена васпитних налога

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Члан 80е

Примјена васпитних налога из члана 80ц овог закона уређује се посебним подзаконским прописом.

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 47/2006-1.

Кривичне санкције према малољетницима

Члан 81

(1) Малољетнику који је у вријеме извршења кривичног дјела навршио четрнаест, а није навршио шеснаест година (млађи малољетник) могу се изрећи само васпитне мјере.

(2) Малољетнику који је у вријеме извршења кривичног дјела навршио шеснаест, а није навршио осамнаест година (старији малољетник) могу се изрећи васпитне мјере, а изузетно му се може изрећи казна малољетничког затвора.

(3) Малољетнику се могу изрећи и мјере безбједности, под условима прописаним у члану 109 овог законика.

(4) Малољетнику се не могу изрећи условна осуда и судска опомена.

Сврха васпитних мјера и малољетничког затвора

Члан 82

У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4 став 2), сврха васпитних мјера и малољетничког затвора је да се, пружањем заштите и помоћи малољетним учиниоцима кривичних дјела, вршењем надзора над њима, стручним оспособљавањем и развијањем личне одговорности, обезбиједи њихово васпитање, преваспитање и правилан развој. Сврха малољетничког затвора је и вршење појачаног утицаја на малољетне учиниоце да убудуће не врше кривична дјела, као и на друге малољетнике да не врше кривична дјела.

2. Васпитне мјере

Врсте васпитних мјера

Члан 83

Малољетном учиниоцу кривичних дјела могу се изрећи ове васпитне мјере:

1) дисциплинске мјере: укор и упућивање у васпитни центар за малољетнике;

2) мјере појачаног надзора: појачан надзор од стране родитеља, усвојиоца или стараоца; појачан надзор од стране органа старатељства и појачан надзор уз дневни боравак у одговарајућој установи за васпитавање малољетника;

3) заводске мјере: упућивање у васпитну установу; упућивање у васпитно-поправни дом и упућивање у посебну установу за лијечење и оспособљавање.

Избор васпитне мјере

Члан 84

При избору васпитне мјере суд ће узети у обзир узраст, степен душевне развијености, психичка својства, склоности и степен васпитне запуштености малољетника, побуде из којих је дјело учинио, дотадашње васпитање, средину и прилике у којима је живио, тежину дјела, да ли је према малољетнику раније била изречена васпитна мјера или казна и све друге околности које могу бити од утицаја за изрицање оне мјере којом ће се најбоље постићи сврха васпитних мјера.

Изрицање васпитних мјера

Члан 85

(1) Дисциплинске мјере изричу се према малољетнику према којем није потребно предузети трајније мјере васпитања, а нарочито ако је учинио кривично дјело из непромишљености или лакомислености.

(2) Мјере појачаног надзора изричу се према малољетнику према којем треба предузети трајније мјере васпитања, преваспитања или лијечења уз одговарајући надзор, а није потребно његово потпуно одвајање из дотадашње средине.

(3) Заводске мјере изричу се према малољетнику према којем треба предузети трајније мјере васпитања, преваспитања или лијечења и његово одвајање из дотадашње средине, а суд оцијени да се сврха васпитних мјера не може остварити примјеном мјера из ст. 1 и 2 овог члана. Заводске васпитне мјере трају, у границама предвиђеним овим закоником, само док се не постигне сврха предвиђена у члану 82 овог законика.

Укор

Члан 86

(1) Укор се изриче ако је довољно да се малољетник због учињеног кривичног дјела само прекори.

(2) При изрицању укора суд ће указати малољетнику на штетност његовог поступка и предочиће му могућност изрицања теже санкције ако поново учини кривично дјело

Упућивање у васпитни центар за малољетнике

Члан 87

(1) Суд ће малољетнику изрећи мјеру упућивања у васпитни центар за малољетнике кад је потребно да се одговарајућим краткотрајним мјерама изврши утицај на његову личност и владање.

(2) Малољетника којем је изречена мјера из става 1 овог члана суд упућује у васпитни центар на два пута по два сата недјељно у току осам до дванаест недјеља.

(3) При изрицању ове мјере водиће се рачуна да услед њеног извршења малољетник не изостаје са редовне наставе или са посла.

(4) Кад изрекне упућивање у васпитни центар за малољетнике суд може одредити да се по извршењу ове мјере малољетник стави под појачан надзор органа старатељства.

Појачан надзор од стране родитеља, усвојиоца или стараоца

Члан 88

(1) Мјеру појачаног надзора од стране родитеља, усвојиоца или стараоца суд ће изрећи, ако су родитељи, усвојилац, односно старалац у могућности да овакав надзор врше и то се од њих може с основом очекивати.

(2) Ова мјера траје од шест мјесеци до двије године, с тим да суд накнадно одлучује о њеном престанку.

(3) Кад суд изрекне мјеру из става 1 овог члана даће родитељима, усвојиоцу или стараоцу потребна упутства и наложити им одређене дужности које треба да предузму за васпитање малољетника, за његово лијечење и за отклањање штетних утицаја на њега.

(4) При изрицању мјере из става 1 овог члана суд ће одредити да орган старатељства провјерава њено извршење и указује помоћ родитељима, усвојиоцу или стараоцу.

Појачан надзор од стране органа старатељства

Члан 89

(1) Ако родитељ, усвојилац, односно старалац нијесу у могућности да врше појачан надзор, малољетник ће се ставити под појачан надзор од стране органа старатељства.

(2) Ова мјера траје од шест мјесеци до двије године, с тим да суд накнадно одлучује о њеном престанку.

(3) За вријеме трајања ове мјере малољетник и даље остаје да живи код својих родитеља или других лица која га издржавају, односно која се о њему старају, а појачан надзор над њим врши одређено службено лице органа старатељства или друго стручно лице које одреди орган старатељства.

(4) Орган старатељства брине се о школовању малољетника, његовом запослењу, одвајању из средине која на њега штетно утиче, потребном лијечењу и сређивању прилика у којима живи.

Појачан надзор уз дневни боравак у установи за васпитавање малољетника

Члан 90

(1) Васпитну мјеру појачаног надзора уз дневни боравак у установи за васпитавање малољетника суд ће изрећи ако је, уз појачан надзор од стране родитеља, усвојиоца или стараоца или уз појачан надзор органа старатељства, потребно и ангажовање стручних лица у установи која се бави васпитавањем малољетника.

(2) Ова мјера, поред појачаног надзора од стране родитеља, усвојиоца или стараоца или појачаног надзора органа старатељства, садржи и обавезу дневног боравка малољетника у одговарајућој установи која се бави васпитавањем малољетника.

(3) Ова мјера траје од шест мјесеци до двије године, с тим да суд накнадно одлучује о њеном престанку.

(4) За вријеме трајања ове мјере малољетник и даље остаје да живи код својих родитеља или других лица која га издржавају, односно која се о њему старају, с тим да појачан надзор према одлуци суда врше родитељи, усвојилац или старалац или орган старатељства.

(5) О начину спровођења ове мјере стара се орган старатељства.

Посебне обавезе уз појачан надзор

Члан 91

(1) Приликом изрицања неке од васпитних мјера појачаног надзора суд може малољетнику, ако је то потребно за успјешније постизање сврхе изречене васпитне мјере, одредити једну или више од обавеза, и то:

1) да се лично извини оштећеном лицу;

2) да, у оквиру сопствених могућности, отклони штету проузроковану кривичним дјелом;

3) да редовно похађа школу, односно да не изостаје са посла;

4) да се оспособљава за занимање које одговара његовим способностима и склоностима;

5) да се уздржава од уживања алкохолних пића и опојних дрога или да се подвргне одговарајућем лијечењу;

6) да посјећује одговарајућу здравствену установу или савјетовалиште и да поступа по упутствима ових установа;

7) да борави у другој породици која је вољна да га прими и која има могућност да над њим врши надзор.

(2) Суд може малољетнику као посебну обавезу одредити и да без накнаде обавља хуманитарне, културне, еколошке и друге послове од јавног интереса. Рад на овим пословима траје тридесет часова у току једног мјесеца и одређује се да може бити обављен за вријеме које не може бити краће од мјесец дана нити дуже од четири мјесеца. Приликом одређивања ове обавезе суд ће водити рачуна да се не омета школовање или запослење.

(3) Родитељ, усвојилац или старалац малољетника којем је одређена једна или више обавеза из става 1 овог члана дужан је да у случају промјене или дужег напуштања боравишта или пребивалишта о томе благовремено обавијести орган старатељства.

(4) Обавезе из ст. 1 и 2 овог члана трају најдуже док траје изречена васпитна мјера, с тим да суд може замијенити или укинути обавезе које је одредио.

(5) При одређивању обавеза из става 1 овог члана суд ће посебно указати малољетнику и његовим родитељима, усвојоцу, односно староцу да се, у случају неиспуњења ових обавеза, изречена мјера појачаног надзора може замијенити другом
васпитном мјером.

+

Види:

чл. 17. Закона - 47/2006-1.

Упућивање у васпитну установу

Члан 92

(1) Суд ће изрећи мјеру упућивања у васпитну установу кад над малољетником треба обезбиједити сталан надзор од стране стручних лица.

(2) У васпитној установи малољетник остаје најмање шест мјесеци, а највише двије године, с тим да суд у току трајања мјере одлучује о њеном престанку.

Упућивање у васпитно-поправни дом

Члан 93

(1) Малољетнику према којем треба примијенити појачане мјере преваспитања, суд ће изрећи мјеру упућивања у васпитно-поправни дом за малољетне учиниоце кривичних дјела.

(2) При одлучивању да ли ће изрећи мјеру из става 1 овог члана суд ће посебно узети у обзир степен васпитне запуштености малољетника, тежину и природу

учињеног кривичног дјела и околност да ли је према малољетнику раније била изречена васпитна мјера или малољетнички затвор.

(3) У васпитно-поправном дому малољетник остаје најмање једну, а највише четири године, с тим да суд у току трајања мјере одлучује о њеном престанку.

Условни отпуст из васпитно-поправног дома

Члан 94

(1) Малољетника који је у васпитно-поправном дому провео најмање једну годину суд може условно отпустити из васпитно-поправног дома, ако се, на основу успјеха постигнутог у васпитавању и преваспитавању, може основано очекивати да он убудуће неће вршити кривична дјела и да ће се у средини у којој буде живио добро владати.

(2) Суд може одлучити да се према малољетнику за вријеме условног отпуста примијени нека од мјера појачаног надзора.

(3) Условни отпуст траје најдуже до истека законског рока трајања упућивања у васпитно-поправни дом, ако прије тога суд није ову мјеру обуставио од извршења или је замијенио другом мјером.

(4) Ако за вријеме трајања условног отпуста малољетник учини кривично дјело или не испуњава обавезе које су му одређене уз мјеру појачаног надзора, суд може опозвати условни отпуст. Вријеме проведено на условном отпусту не урачунава се у трајање изречене васпитне мјере.

Упућивање у посебну установу за лијечење и оспособљавање

Члан 95

(1) Малољетнику који је заостао у психофизичком развоју или је душевно болестан суд може, умјесто упућивања у васпитну установу или васпитно-поправни дом, изрећи мјеру упућивања у посебну установу за лијечење и оспособљавање.

(2) Мјера из става 1 овог члана изрећи ће се умјесто мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења и чувања у здравственој установи, ако се у посебној установи за лијечење и оспособљавање може обезбиједити лијечење и чување и тиме постићи сврха те мјере безбједности.

(3) Ако је мјера из става 1 овог члана изречена умјесто упућивања у васпитну установу или упућивања у васпитно-поправни дом, малољетник остаје у посебној установи за лијечење и оспособљавање најдуже три године. Ако је ова мјера изречена умјесто мјере безбједности малољетник остаје у посебној установи док је то потребно, а кад наврши двадесет три године извршење мјере се наставља у установи у којој се извршава мјера безбједности обавезног психијатријског лијечења и чувања у психијатријској установи.

(4) Кад малољетник наврши осамнаест година суд обавезно испитује потребу његовог даљег задржавања у овој установи.

Обустава извршења и замјена изречене васпитне мјере другом васпитном мјером

Члан 96

(1) Ако се последице доношења одлуке којом је изречена мјера појачаног надзора или заводска мјера појаве околности којих није било у вријеме њеног доношења или се за њих није знало или ако се одлука не може извршити услед одбијања малољетника или његових родитеља, усвојиоца или стараоца да поступи по налогу онога ко мјеру извршава или ако наступе друге околности предвиђене законом, а оне би биле од утицаја на доношење одлуке, извршење изречене мјере може се обуставити или се изречена мјера може замијенити другом мјером појачаног надзора или заводском мјером.

(2) Осим случајева из става 1 овог члана, уколико за поједине мјере није што друго предвиђено, мјера појачаног надзора или заводска мјера може се, с обзиром на постигнути успјех преваспитавања, обуставити од извршења, а може се замијенити другом мјером којом ће се боље постићи сврха васпитних мјера. Обустављање од извршења или замјењивање другом мјером у оквиру заводских мјера вршиће се уз сљедећа ограничења:

1) мјера упућивања у васпитну установу не може се обуставити од извршења прије истека рока од шест мјесеци, а до истека овог рока може се замијенити упућивањем

малољетника у васпитно-поправни дом или у посебну установу за лијечење и оспособљавање;

2) мјера упућивања у васпитно-поправни дом не може се обуставити од извршења прије истека рока од једне године, а до истека овог рока може се замијенити упућивањем малољетника у васпитну установу или у посебну установу за лијечење и оспособљавање.

Поновно одлучивање о васпитним мјерама

Члан 97

(1) Ако је од правоснажности одлуке којом је изречена мјера појачаног надзора или заводска мјера протекло више од двије године, а извршење није започето, суд ће поново одлучити о потреби извршења изречене мјере. При том, суд може одлучити да се раније изречена мјера изврши, не изврши или да се замијени неком другом мјером.

(2) Мјера упућивања у васпитни центар за малољетнике неће се извршити ако је протекло више од шест мјесеци од правоснажности одлуке којом је ова мјера изречена, а њено извршење није започето.

Изрицање васпитне мјере за кривична дјела у стицају

Члан 98

(1) Ако је малољетник учинио више кривичних дјела у стицају, суд ће цијенећи сва та дјела изрећи једну од васпитних мјера.

(2) Суд ће поступити на начин из става 1 овог члана и у случају ако се послјије изречене васпитне мјере утврди да је малољетник, прије или послјије њеног изрицања, учинио још неко кривично дјело.

Давање података о изреченим васпитним мјерама

Члан 99

(1) Подаци о изреченим васпитним мјерама могу се дати само суду, државном тужиоцу, органу старатељства и установи која се бави заштитом малољетника, и то само ако учинилац није навршио двадесет једну годину.

(2) Подаци о изреченим васпитним мјерама даће се органима из става 1 овог члана и после навршене двадесет прве године учиниоца, ако се односе на кривична дјела за која је предвиђена казна преко пет година затвора.

3. Малољетнички затвор

Кажњавање старијих малољетника

Члан 100

Казнити се може само старији малољетник који је учинио кривично дјело за које је законом прописана казна затвора преко пет година, ако због високог степена кривице учиниоца и тежине кривичног дјела не би било оправдано изрећи васпитну мјеру.

Малољетнички затвор

Члан 101

(1) Малољетнички затвор не може бити краћи од шест мјесеци нити дужи од осам година. Изузетно, за кривична дјела за која је као најмања мјера казне прописана казна затвора од десет година може се изрећи малољетнички затвор у трајању до десет година.

(2) Малољетнички затвор се изриче на пуне године и мјесеце.

(3) Малољетнички затвор старији малољетници издржавају у посебним казнено-поправним домовима у којима могу остати до навршене двадесет треће године. Ако до тада не буду издржали казну, упутиће се у казнено-поправну установу у којој пунољетна лица издржавају казну затвора. Изузетно, у казнено-поправном дому за малољетнике може остати лице које је навршило двадесет три године, ако је то потребно ради завршетка његовог школовања или стручног оспособљавања, али не дуже од навршених двадесет пет година.

Условни отпуст са издржавања казне малољетничког затвора

Члан 102

(1) Лице коме је изречена казна малољетничког затвора суд може условно отпустити са издржавања казне малољетничког затвора, ако је издржало трећину изречене казне, али не мање од једне године и ако се на основу постигнутог успјеха у преваспитавању може оправдано очекивати да ће се на слободи добро владати и да неће убудуће вршити кривична дјела. Уз условни отпуст суд може одредити мјеру појачаног надзора.

(2) За опозивање условног отпуста сходно се примјењују одредбе члана 38 овог законика.

Одмјеравање казне малољетничког затвора

Члан 103

(1) Суд ће одмјерити казну малољетничког затвора у границама које су законом за њу прописане, имајући у виду сврху малољетничког затвора и узимајући у обзир све околности које утичу да казна буде већа или мања, а посебно степен душевне развијености малољетника и вријеме које је потребно за његово васпитавање, преваспитавање и стручно оспособљавање.

(2) Суд не може изрећи малољетнички затвор за одређено кривично дјело у трајању дужем од прописане казне затвора за то дјело, али суд није везан за најмању прописану мјеру те казне.

Одмјеравање казне малољетничког затвора за кривична дјела у стицају

Члан 104

(1) Ако старији малољетник учини више кривичних дјела у стицају, а суд нађе да за једно кривично дјело треба изрећи казну малољетничког затвора, одмјериће за сва дјела једну казну у границама одређеним у члану 101 овог законика.

(2) Ако суд нађе да би за неко кривично дјело у стицају требало старијег малољетника казнити, а да би за друга кривична дјела требало изрећи васпитне мјере, за сва дјела у стицају изрећи ће само казну малољетничког затвора.

(3) Суд ће на начин из ст. 1 или 2 овог члана поступити и у случају ако се после изречене казне утврди да је осуђени, прије или после њеног изрицања, учинио још неко

кривично

дјело.

+

Види:

чл. 18. Закона - 47/2006-1.

Застарјелост извршења казне малољетничког затвора

Члан 105

Казна малољетничког затвора не може се извршити, ако је протекло:

- 1) десет година од осуде на малољетнички затвор преко пет година;
- 2) пет година од осуде на малољетнички затвор преко три године;
- 3) три године од осуде на малољетнички затвор до три године.

Престанак васпитне мјере услед изрицања казне малољетничког затвора

Члан 106

Ако за вријеме трајања васпитне мјере суд изрекне старијем малољетнику казну малољетничког затвора, васпитна мјера престаје кад осуђени започне издржавање ове казне.

Дејство казне на васпитне мјере

Члан 107

Ако за вријеме трајања васпитне мјере суд изрекне пунољетном лицу казну малољетничког затвора (члан 110 став 3) или казну затвора (члан 110 став 4) најмање годину дана, васпитна мјера престаје кад ово лице започне издржавање казне, а ако је изречена казна затвора у краћем трајању, суд ће у пресуди одлучити да ли ће се по издржаној казни наставити извршење васпитне мјере или ће се та мјера укинути.

Дејство васпитних мјера и казне малољетничког затвора

Члан 108

(1) Васпитне мјере и казна малољетничког затвора не повлаче правне посљедице које се састоје у забрани стицања одређених права.

(2) Лица према којима се извршава мјера упућивања у васпитно-поправни дом или казна малољетничког затвора не могу за вријеме трајања васпитне мјере, односно казне малољетничког затвора вршити одређене послове или функције у државним органима, органима локалне самоуправе, привредним друштвима или другим субјектима који послују државном имовином, односно организацијама којима је законом повјерено вршење одређених јавних овлашћења.

Изрицање мјера безбједности малољетницима

Члан 109

(1) Мјере безбједности, осим забране вршења позива, дјелатности и дужности, могу се изрећи малољетницима, ако им је изречена васпитна мјера или малољетнички затвор.

(2) Мјере безбједности обавезног лијечења наркомана и обавезног лијечења алкохоличара не могу се изрећи уз дисциплинске васпитне мјере.

(3) Мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења и чувања у здравственој установи и обавезног психијатријског лијечења на слободи изричу се самостално.

4. Примјена одредаба о малољетницима према пунољетним лицима

Изрицање кривичних санкција пунољетним лицима за дјела која су учинила као малољетници

Члан 110

(1) Пунољетном лицу које је навршило двадесет једну годину не може се судити за кривично дјело које је учинило као млађи малољетник.

(2) Пунољетном лицу које у времену суђења није навршило двадесет једну годину може се судити за кривична дјела која је учинило као млађи малољетник само ако је за кривично дјело прописана казна затвора тежа од пет година. Оваквом лицу суд може изрећи само мјеру појачаног надзора од стране органа старатељства или одговарајућу заводску васпитну мјеру. При оцјени коју ће од ових мјера изрећи суд ће узети у обзир све околности случаја, а нарочито тежину учињеног дјела, вријеме које је протекло од његовог извршења, владање учиниоца, као и сврху ове васпитне мјере.

(3) Пунољетном лицу за кривично дјело које је извршило као старији малољетник може се изрећи само мјера појачаног надзора од стране органа старатељства или одговарајућа заводска васпитна мјера, а под условима из члана 100 овог законика и казна малољетничког затвора. При оцјени коју ће од ових санкција изрећи суд ће узети у обзир све околности случаја, а нарочито тежину учињеног дјела, вријеме које је протекло од његовог извршења, владање учиниоца, као и сврху коју треба постићи овим санкцијама.

(4) Изузетно од одредбе става 3 овог члана, пунољетном лицу које је у вријеме суђења навршило двадесет једну годину суд може, умјесто малољетничког затвора, изрећи затвор чије се трајање одређује у границама како је то предвиђено чл. 101 и 104 овог законика. Казна затвора изречена у овом случају има, у погледу рехабилитације и правних посљедица осуде, исто правно дејство као и казна малољетничког затвора.

+ **чл.** 19. **Закона** - **Види: 47/2006-1.**

+ **Судска пракса**

Изрицање васпитних мјера млађим пунољетним лицима

Члан 111

(1) Учиниоцу који је као пунољетан извршио кривично дјело, а у вријеме суђења није навршио двадесет једну годину суд може изрећи мјеру појачаног надзора органа старатељства или мјеру упућивања у васпитно-поправни дом ако се, с обзиром на

његову личност и околности под којима је дјело учинио, може очекивати да ће се овим васпитним мјерама постићи сврха која би се остварила примјеном казне.

(2) Млађем пунољетном лицу којем је изречена васпитна мјера суд може, под условом предвиђеним овим закоником, изрећи све мјере безбједности, осим забране вршења позива, дјелатности и дужности.

+ **Судска пракса**

ГЛАВА СЕДМА

ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ

Члан 112

(1) Нико не може задржати имовинску корист прибављену кривичним дјелом.

(2) Корист из става 1 овог члана одузеће се, под условима предвиђеним овим закоником и судском одлуком којом је утврђено извршење кривичног дјела.

Услови и начин одузимања имовинске користи

Члан 113

(1) Од учиниоца ће се одузети новац, предмети од вриједности и свака друга имовинска корист који су прибављени кривичним дјелом, а ако одузимање није могуће учинилац ће се обавезати да плати новчани износ који одговара прибављеној имовинској користи.

(2) Имовинска корист прибављена кривичним дјелом одузеће се и од лица на која је пренесена без накнаде или уз накнаду која очигледно не одговара стварној вриједности.

(3) Ако је кривичним дјелом прибављена имовинска корист за другог та корист ће се одузети.

Заштита оштећеног

Члан 114

(1) Ако је у кривичном поступку усвојен имовинскоправни захтјев оштећеног, суд ће изрећи одузимање имовинске користи само уколико она прелази досуђени имовинскоправни захтјев оштећеног у том износу.

(2) Оштећени који је у кривичном поступку у погледу сваког имовинскоправног захтјева упућен на парницу може тражити да се намири из одузете имовинске користи, ако покрене парницу у року од шест мјесеци од дана правоснажности одлуке којом је упућен на парницу и ако у року од три мјесеца од дана правоснажности одлуке којом је усвојен његов имовинскоправни захтјев затражи намирење из одузете имовинске користи.

(3) Оштећени који у кривичном поступку није поднио имовинскоправни захтјев може захтијевати намирење из одузете имовинске користи, ако је ради утврђивања свог захтјева покренуо парницу у року од три мјесеца од дана сазнања за пресуду којом је изречено одузимање имовинске користи, а најдаље у року од три године од дана правоснажности одлуке о одузимању имовинске користи и ако у року од три мјесеца од дана правоснажности одлуке којом је усвојен његов имовинскоправни захтјев затражи намирење из одузете имовинске користи.

ГЛАВА ОСМА

ПРАВНЕ ПОСЉЕДИЦЕ ОСУДЕ

Наступање правних посљедица осуде

Члан 115

(1) Осуде за одређена кривична дјела или на одређене казне могу имати за правну посљедицу престанак, односно губитак одређених права или забрану стицања одређених права.

(2) Правне посљедице осуде не могу наступити кад је за кривично дјело учиниоцу изречена новчана казна, условна осуда, ако не буде опозвана, судска опомена или кад је учинилац ослобођен од казне.

(3) Правне посљедице осуде могу се предвидјети само законом и наступају по сили закона којим су предвиђене.

Врсте правних посљедица осуде

Члан 116

(1) Правне посљедице осуде које се односе на престанак или губитак одређених права су:

1) престанак вршења јавних функција;
2) престанак радног односа или престанак вршења одређеног позива или занимања;

3) губитак одређених дозвола или одобрења која се дају одлуком државног органа или органа локалне самоуправе.

(2) Правне посљедице осуде које се састоје у забрани стицања одређених права су:

1) забрана стицања одређених јавних функција;
2) забрана стицања одређеног звања, позива или занимања или унапређења у служби;

3) забрана стицања чина војног старјешине;

4) забрана добијања одређених дозвола или одобрења која се дају одлуком државних органа или органа локалне самоуправе.

Почетак и трајање правних посљедица осуде

Члан 117

(1) Правне посљедице осуде наступају даном правоснажности пресуде.

(2) У случају да после правоснажности пресуде, на основу које су наступиле правне посљедице осуде, та пресуда буде измијењена по ванредном правном лијеку, наступање или даље трајање правних посљедица осуде усклађује се са новом одлуком.

(3) Правне посљедице осуде које се састоје у забрани стицања одређених права могу се прописати у трајању најдуже до десет година.

(4) Вријеме проведено на издржавању казне не урачунава се у вријеме трајања правне посљедице осуде.

(5) Рехабилитацијом престају правне посљедице осуде предвиђене у члану 116 став 2 овог законика.

ГЛАВА ДЕВЕТА

РЕХАБИЛИТАЦИЈА, ПРЕСТАНАК ПРАВНИХ ПОСЉЕДИЦА ОСУДЕ И ДАВАЊЕ ПОДАТАКА ИЗ КАЗНЕНЕ ЕВИДЕНЦИЈЕ

+

чл. 20. Закона - 47/2006-1.

Види:

Општи појам рехабилитације

Члан 118

(1) Рехабилитацијом се брише осуда и престају све њене правне посљедице, а осуђени се сматра неосуђиваним.

(2) Рехабилитација настаје или на основу самог закона (законска рехабилитација) или по молби осуђеног лица на основу судске одлуке (судска рехабилитација).

(3) Рехабилитацијом се не дира у права трећих лица која се заснивају на осуди.

Законска рехабилитација

Члан 119

(1) Законска рехабилитација се даје само лицима која прије осуде на коју се односи рехабилитација нијесу била осуђивана или која су се по закону сматрала неосуђиваним.

(2) Законска рехабилитација настаје, ако:

1) лице које је оглашено кривим, а ослобођено од казне или којем је изречена судска опомена, у року од годину дана од правоснажности пресуде, не учини ново кривично дјело;

2) лице којем је изречена условна осуда, у вријеме провјеравања и у року од годину дана по истеку рока провјеравања, не учини ново кривично дјело;

3) лице које је осуђено на новчану казну, казну рада у јавном интересу или казну затвора до шест мјесеци, у року од три године од дана кад је та казна извршена, застарјела или опроштена, не учини ново кривично дјело;

4) лице које је осуђено на казну затвора преко шест мјесеци до једне године, у року од пет година од дана кад је та казна извршена, застарјела или опроштена, не учини ново кривично дјело.

(3) Законска рехабилитација не настаје ако споредна казна још није извршена или ако још трају мјере безбједности.

Судска рехабилитација

Члан 120

(1) Судска рехабилитација може се дати лицу које је осуђено на казну затвора преко једне до двије године, ако у року од пет година од дана кад је та казна издржана, застарјела или опроштена не учини ново кривично дјело.

(2) Лицу које је осуђено на казну затвора преко двије до три године судска рехабилитација може се дати ако у року од осам година од дана кад је та казна издржана, застарјела или опроштена не учини ново кривично дјело.

(3) У случају из ст. 1 и 2 овог члана суд ће дати рехабилитацију ако нађе да је осуђено лице својим владањем заслужио рехабилитацију и ако је, према својим могућностима, накнадило штету проузроковану кривичним дјелом, при чему је суд дужан да узме у обзир и све друге околности од значаја за давање рехабилитације, а посебно природу и значај дјела.

(4) Судска рехабилитација не може се дати ако споредна казна још није извршена или ако још трају мјере безбједности.

Судска рехабилитација лица које је више пута осуђивано

Члан 121

Лицу које је више пута осуђивано суд може дати рехабилитацију само ако су испуњени услови из чл. 119 и 120 овог законика у погледу сваког кривичног дјела за које је осуђено. При оцјени да ли ће у оваквом случају дати рехабилитацију суд ће узети у обзир околности из члана 120 став 3 овог законика.

Престанак правних посљедица осуде

Члан 122

(1) Кад протекну три године од дана издржане, застарјеле или опроштене казне, суд може одлучити да престане правна посљедица осуде која се односи на забрану стицања одређеног права, уколико већ није престала услед рехабилитације.

(2) При одлучивању о престанку правне посљедице осуде суд ће узети у обзир понашање осуђеног послје осуде, да ли је накнадио штету проузроковану кривичним дјелом и вратио имовинску корист стечену извршењем кривичног дјела, као и друге околности које указују на оправданост престанка правне посљедице осуде.

Давање података из казнене евиденције

Члан 123

(1) Казнена евиденција садржи личне податке о учиниоцу кривичног дјела, податке о кривичном дјелу, податке о казни, условној осуди, судској опомени, ослобађању од казне и опроштеној казни, као и податке о правним посљедицама осуде. У казнену евиденцију се уносе и касније измјене података садржаних у казненој евиденцији, подаци о издржавању казне, као и поништење евиденције о погрешној осуди.

(2) Евиденција о васпитним мјерама садржи сљедеће податке: личне податке о малољетним учиниоцима, подаци о кривичном дјелу, податке о васпитним мјерама које су примијењене и извршене, као и остале податке који се односе на примјену васпитних мјера.

(3) Подаци из казнене евиденције могу се дати само суду, државном тужиоцу и органу унутрашњих послова у вези са кривичним поступком који се води против лица које је раније било осуђено, органу за извршење кривичних санкција и органу који учествује у поступку давања амнестије, помиловања, рехабилитације или одлучивања о престанку правних посљедица осуде, као и органима старатељства, кад је то потребно за вршење послова из њихове надлежности.

(4) Подаци из казнене евиденције могу се, на образложен захтјев, дати и државном органу, привредном друштву, другој организацији или предузетнику, ако још трају правне посљедице осуде или мјере безбједности и ако за то постоји оправдани интерес заснован на закону.

(5) Нико нема права да тражи од грађанина да подноси доказ о својој осуђиваности или неосуђиваности.

(6) Грађанима се, на њихов захтјев, могу давати подаци о њиховој осуђиваности или неосуђиваности само ако су им потребни ради остваривања њихових права у иностранству.

+

Види:

чл. 21. Закона - 47/2006-1.

ГЛАВА ДЕСЕТА

ЗАСТАРЈЕЛОСТ

Застарјелост кривичног гоњења

Члан 124

Ако у овом законику није друкчије одређено, кривично гоњење не може се предузети кад протекне:

1) двадесет пет година од извршења кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора од четрдесет година;

2) двадесет година од извршења кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора преко петнаест година;

3) петнаест година од извршења кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора преко десет година;

4) десет година од извршења кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора преко пет година;

5) пет година од извршења кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора преко три године;

6) три године од извршења кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора преко једне године;

7) двије године од извршења кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора до једне године или новчана казна.

+

Види:

чл. 22. Закона - 47/2006-1.

Ток и прекид застаријевања кривичног гоњења

Члан 125

(1) Застаријевање кривичног гоњења почиње од дана кад је кривично дјело учињено. Уколико посљедица кривичног дјела наступи касније, застаријевање кривичног гоњења почиње од дана када је посљедица наступила.

(2) Застаријевање не тече за вријеме за које се по закону гоњење не може отпочети или наставити.

(3) Застаријевање се прекида сваком процесном радњом која се предузима ради откривања кривичног дјела или ради откривања и гоњења учиниоца због учињеног кривичног дјела.

(4) Застаријевање се прекида и кад учинилац у вријеме док тече рок застарјелости учини исто тако тешко или теже кривично дјело.

(5) Сваким прекидом застаријевање почиње поново да тече.

(6) Застарјелост кривичног гоњења настаје у сваком случају кад протекне двоструко вријеме које се по закону тражи за застарјелост кривичног гоњења.

+

Види:

чл. 23. Закона - 47/2006-1.

Застарјелост извршења казне

Члан 126

(1) Ако у овом законику није друкчије одређено, изречена казна не може се извршити кад протекне:

1) двадесет година од осуде на казну затвора преко петнаест година;

- 2) петнаест година од осуде на казну затвора преко десет година;
 - 3) десет година од осуде на казну затвора преко пет година;
 - 4) пет година од осуде на казну затвора преко три године;
 - 5) три године од осуде на казну затвора преко једне године или казну рада у јавном интересу;
 - 6) двије године од осуде на казну затвора до једне године или на новчану казну.
- (2) Извршење казне затвора од четрдесет година не застаријева.

+

чл. 24. Закона - 47/2006-1.

Види:

Застарјелост извршења споредне казне и мјере безбједности

Члан 127

(1) Застарјелост извршења новчане казне као споредне казне настаје кад протекне двије године од дана правоснажности пресуде којом је та казна изречена.

(2) Застарјелост извршења мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења на слободи, обавезног лијечења наркомана, обавезног лијечења алкохоличара и одузимања предмета настаје кад протекне пет година од дана правоснажности одлуке којом су те мјере изречене.

(3) Застарјелост извршења мјера безбједности забране вршења позива, дјелатности и дужности, забране управљања моторним возилом и протјеривања странца из земље настаје кад протекне вријеме за које су те мјере изречене.

(4) Извршење мјере безбједности обавезног психијатријског лијечења и чувања у здравственој установи не застаријева, али ако је од правоснажности пресуде којом је мјера безбједности изречена протекло више од пет година, а извршење није започето, суд ће испитати да ли је извршење ове мјере још увијек потребно.

Ток и прекид застаријевања извршења казне и мјере безбједности

Члан 128

(1) Застаријевање извршења казне почиње од дана кад је пресуда којом је казна изречена постала правоснажна, а ако је условна осуда опозвана - од дана кад је одлука о опозивању постала правоснажна.

(2) Ако је актом амнестије или помиловања или одлуком суда по ванредном правном лијеку изречена казна смањена, вријеме потребно за наступање застарјелости одређује се према новој казни, али се ток застарјелости рачуна од раније правоснажне пресуде.

(3) Застаријевање не тече за вријеме за које се по закону извршење казне не може предузети.

(4) Застаријевање се прекида сваком радњом надлежног органа која се предузима ради извршења казне.

(5) Сваким прекидом застаријевање почиње поново да тече.

(6) Застарјелост извршења казне настаје у сваком случају кад протекне двоструко вријеме које се по закону тражи за застарјелост извршења казне.

(7) У случају наступања застарјелости из става 6 овог члана започето извршење казне обуставља се.

(8) Одредбе ст. 2 до 5 овог члана сходно се примјењују и на застарјелост извршења мјере безбједности.

Незастаривост кривичног гоњења и извршења казне

Члан 129

Кривично гоњење и извршење казне не застаријевају за кривична дјела предвиђена у чл. 426 до 431 овог законика, као ни за кривична дјела за која по ратификованим међународним уговорима застарјелост не може да наступи.

ГЛАВА ЈЕДАНАЕСТА
АМНЕСТИЈА И ПОМИЛОВАЊЕ

Амнестија
Члан 130

(1) Лицима која су обухваћена актом амнестије даје се ослобођење од кривичног гоњења или потпуно или дјелимично ослобођење од извршења казне, замјењује се изречена казна блажом казном, даје се рехабилитација или се укидају поједине или све правне посљедице осуде.

(2) Амнестијом се могу укинути сљедеће мјере безбједности: забрана вршења позива, дјелатности и дужности, забрана управљања моторним возилом и протјеривање странаца из земље.

Помиловање
Члан 131

(1) Помиловањем се поименично одређеном лицу даје ослобођење од кривичног гоњења или потпуно или дјелимично ослобођење од извршења казне, замјењује се изречена казна блажом казном или условном осудом, даје се рехабилитација, одређује краће трајање одређене правне посљедице осуде или се укидају поједине или све правне посљедице осуде.

(2) Помиловањем се може укинути или одредити краће трајање мјере безбједности забрана вршења позива, дјелатности и дужности, забрана управљања моторним возилом и протјеривање странца из земље.

Дејство амнестије и помиловања на права трећих лица
Члан 132

Давањем амнестије или помиловања не дира се у права трећих лица која се заснивају на осуди.

ГЛАВА ДВАНАЕСТА
ВАЖЕЊЕ КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ
Временско важење кривичног законодавства

Члан 133

(1) На учиниоца кривичног дјела примјењује се закон који је важио у вријеме извршења кривичног дјела.

(2) Ако се у току извршења кривичног дјела измијени закон, примјењиваће се закон који је важио у вријеме довршења дјела.

(3) Ако је послје извршења кривичног дјела измијењен закон, једном или више пута, примијениће се закон који је најблажи за учиниоца.

(4) На учиниоца кривичног дјела које је одређено законом са одређеним временским трајањем примјењује се тај закон, без обзира на то кад му се суди, ако тим законом није друкчије одређено.

(5) Мјере безбједности и васпитне мјере прописане новим законом могу се примијенити на учиниоца, ако нијесу за њега неповољније од оних које су се могле примијенити према закону који је важио у вријеме извршења дјела.

Важење кривичног законодавства на територији Црне Горе
Члан 134

(1) Кривично законодавство Црне Горе важи за сваког ко на њеној територији учини кривично дјело.

(2) Кривично законодавство Црне Горе важи и за сваког ко учини кривично дјело на домаћем броду, без обзира гдје се брод налази у вријеме извршења дјела.

(3) Кривично законодавство Црне Горе важи и за сваког ко учини кривично дјело у домаћем цивилном ваздухоплову док је у лету или у домаћем војном ваздухоплову,

без обзира гдје се ваздухоплов налазио у вријеме извршења кривичног дјела.

+

Види:

чл. 25. Закона - 47/2006-1.

Важење кривичног законодавства Црне Горе за учиниоце одређених кривичних дјела извршених у иностранству

Члан 135

Кривично законодавство Црне Горе важи за сваког ко у иностранству учини кривично дјело из чл. 357 до 369 и чл. 371 до 374 овог законика или из члана 258 овог законика, ако се фалсификовање односи на новац који је у вријеме извршења кривичног дјела био законско средство плаћања у Црној Гори.

Важење кривичног законодавства Црне Горе за држављанина Црне Горе који учини кривично дјело у иностранству

Члан 136

(1) Кривично законодавство Црне Горе важи за држављанина Црне Горе и кад у иностранству учини које друго кривично дјело, осим кривичних дјела наведених у члану 135 овог законика, ако се затекне на територији Црне Горе или Србије или буде екстрадиран државној заједници Србија и Црна Гора (у даљем тексту: СЦГ).

(2) Под условима из става 1 овог члана кривично законодавство Црне Горе важи и за учиниоца који је постао држављанин Црне Горе после извршења кривичног дјела.

+

Види:

чл. 26. Закона - 47/2006-1.

Важење кривичног законодавства Црне Горе за странца који учини кривично дјело у иностранству

Члан 137

(1) Кривично законодавство Црне Горе важи и за странца који ван територије Црне Горе учини према њој или њеном држављанину кривично дјело и кад нијесу у питању кривична дјела наведена у члану 135 овог законика, ако се затекне на територији Црне Горе или Србије или буде екстрадиран СЦГ.

(2) Кривично законодавство Црне Горе важи и за странца који према страном држави или према странцу учини у иностранству кривично дјело за које се по закону земље у којој је учињено може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна, ако се затекне на територији Црне Горе, а не буде екстрадиран страном држави. Ако овим закоником није друкчије одређено, суд у таквом случају не може изрећи тежу казну од оне која је прописана законом земље у којој је кривично дјело учињено.

Посебни услови за кривично гоњење

Члан 138

(1) Ако је у случају из члана 134 овог законика покренут или довршен кривични поступак у страном држави, кривично гоњење у Црној Гори предузеће се само по одобрењу Врховног државног тужиоца Црне Горе.

(2) У случају из члана 134 овог законика кривично гоњење странца може се, под условом узајамности, уступити страном држави.

(3) У случају из чл. 136 и 137 овог законика кривично гоњење се неће предузети, ако:

1) је учинилац потпуно издржао казну на коју је у иностранству осуђен;

2) је учинилац у иностранству правоснажном пресудом ослобођен или му је казна застарјела или опроштена;

3) је према неурачунљивом учиниоцу у иностранству извршена одговарајућа мјера безбједности;

4) се за кривично дјело по страном закону кривично гони по захтјеву оштећеног, а такав захтјев није поднесен.

(4) У случају из чл. 136 и 137 овог законика кривично гоњење ће се предузети само кад се за кривично дјело кажњава и по закону земље у којој је дјело учињено. Кад се у случају из чл. 136 и 137 став 1 овог законика, по закону земље у којој је дјело

учињено за то кривично дјело не кажњава, кривично гоњење се може предузети само по одобрењу Врховног државног тужиоца.

(5) У случају из члана 137 став 2 овог законика, ако је у питању дјело које је у вријеме кад је извршено сматрано кривичним дјелом према општим правним начелима признатим у међународном праву, гоњење се може предузети у Црној Гори по одобрењу Врховног државног тужиоца, без обзира на закон земље у којој је кривично дјело учињено.

Урачунавање притвора и казне издржане у иностранству

Члан 139

Притвор, свако друго лишење слободе у вези са кривичним дјелом, лишење слободе у току екстрадиционог поступка, као и казна коју је учинилац издржао по пресуди иностраног суда урачунаће се у казну коју изрекне домаћи суд за исто кривично дјело, а ако казне нијесу исте врсте, урачунавање ће се извршити по оцјени суда.

Важење закона државе чланице којим је предвиђено кривично дјело

Члан 140

(1) Кривично законодавство државе чланице којим је предвиђено кривично дјело важи за сваког ко на територији те државе чланице учини кривично дјело предвиђено њеним кривичним законодавством, без обзира на то гдје му се за то дјело суди.

(2) Ако је кривично дјело предвиђено кривичним законодавством државе чланице извршено на територији обје државе чланице, примијениће се закон државе чланице у којој се учиниоцу суди.

(3) За кривична дјела предвиђена законом државе чланице кад су та дјела извршена ван територије СЦГ или на домаћем броду или у домаћем ваздухоплову док су ван територије СЦГ, примјењује се закон државе чланице у којој се учиниоцу суди.

Важење општег дијела овог законика

Члан 141

Одредбе општег дијела овог законика важе за сва кривична дјела одређена овим закоником или другим законом.

ГЛАВА ТРИНАЕСТА

ЗНАЧЕЊЕ ИЗРАЗА

Значење израза у овом законуку

Члан 142

(1) Под територијом Црне Горе подразумијевају се сувоземна територија, обално море и водене површине унутар њених граница, као и ваздушни простор над њима.

(2) Под кривичним законодавством Црне Горе подразумијевају се овај законик као и све кривичноправне одредбе садржане у другим законима Црне Горе.

(3) Службеним лицем сматра се:

1) лице које у државном органу врши службене дужности;

2) изабрано, именовано или постављено лице у државном органу, органу локалне самоуправе или лице које стално или повремено врши службене дужности или службене функције у тим органима;

3) лице у установи, привредном друштву или другом субјекту, којем је повјерено вршење јавних овлашћења, које одлучује о правима, обавезама или интересима физичких или правних лица или о јавном интересу;

4) службеним лицем сматра се и лице којем је фактички повјерено вршење појединих службених дужности или послова;

5) војно лице изузев кад су у питању одредбе Главе тридесет шесте овог законика.

(4) Страним службеним лицем сматра се лице које је члан законодавног, извршног или судског органа стране државе, јавни функционер или службеник међународне организације и њених органа, судија и други функционер међународног суда.

(5) Одговорним лицем сматра се власник привредног друштва или другог субјекта или лице у привредном друштву, установи или другом субјекту којем је, с обзиром на његову функцију, уложена средства или на основу овлашћења, повјерен одређени

круг послова у управљању имовином, производњи или другој дјелатности или у вршењу надзора над њима или му је фактички повјерено обављање појединих послова. Одговорним лицем сматра се и службено лице кад су у питању кривична дјела код којих је као извршилац означено одговорно лице, а у овом закону нијесу предвиђена у глави о кривичним дјелима против службене дужности, односно као кривична дјела службеног лица.

(6) Војним лицем сматра се: професионални војник (професионални официр, професионални подофицир, официр по уговору, подофицир по уговору и војник по уговору), војник на одслужењу војног рока, студент војне академије, ученик војне школе, лице из резервног састава док се као војни обвезник налази на војној дужности и цивилно лице које врши одређену војну дужност.

(7) Кад је као извршилац одређених кривичних дјела означено службено лице, одговорно лице или војно лице, лица наведена у ст. 3, 5 и 6 овог члана могу бити извршиоци тих дјела, ако из обилежја појединог дјела или из појединог прописа не произилази да извршилац може бити само неко од тих лица.

(8) Дјететом се сматра лице које није навршило четрнаест година.

(9) Малољетником се сматра лице које је навршило четрнаест година, а није навршило осамнаест година.

(10) Малољетним лицем сматра се лице које није навршило осамнаест година.

(11) Учиниоцем се сматрају извршилац, саизвршилац, подстрекач и помагач.

(12) Силом се сматра и примјена хипнозе или омамљујућих средстава, с циљем да се неко против своје воље доведе у несвјесно стање или онеспособи за отпор.

(13) Изборима се сматрају избори за Скупштину СЦГ, председника СЦГ, Скупштину Републике Црне Горе, председника Републике Црне Горе, органе локалне самоуправе и други избори који се расписују и врше на основу Устава и закона.

(14) Референдумом се сматра изјашњавање грађана на којем се одлучује о питањима за која је то утврђено Уставом или законом.

(15) Опојним дрогама сматрају се супстанце и препарати који су прописима заснованим на закону проглашени за опојне дроге.

(16) Покретном ствари се сматра и свака произведена или сакупљена енергија за давање свјетлости, топлоте или кретања, телефонски импулс, као и рачунарски податак и рачунарски програм.

(17) Рачунарским податком се сматра представљена информација, знање, чињеница, концепт или наредба који се уносе, обрађују, памте или размјењују или је унијет, обрађен, запамћен или размјењен у рачунару или рачунарској мрежи.

(18) Рачунарском мрежом сматра се скуп међусобно повезаних рачунара који комуницирају размјењујући податке.

(19) Рачунарским програмом сматра се скуп уређених рачунарских података на основу којих рачунар врши своју функцију.

(20) Рачунарски вирус је рачунарски програм који угрожава или мијења функцију рачунара, рачунарски податак, функционисање рачунарске мреже или их може угрозити или измијенити.

(21) Субјектом привредног пословања сматра се привредно друштво, друго правно лице које обавља привредну дјелатност и предузетник. Правно лице које поред своје основне дјелатности обавља и привредну дјелатност сматра се субјектом привредног пословања само када врши ту дјелатност.

(22) Заштићеним природним добром сматра се и добро које по прописима о заштити природних добара ужива претходну заштиту.

(23) Културним добром сматра се и добро које по прописима о заштити културног добра ужива претходну заштиту, дио културног добра и заштићена околина непокретног културног добра.

(24) Новац је метални и папирни новац или новац израђен од неког другог материјала који је на основу закона у оптицају у државама чланицама СЦГ или у другој држави.

(25) Знацима за вриједност сматрају се и страни знаци за вриједност.

(26) Моторним возилом сматра се свако саобраћајно средство на моторни погон у сувоземном, воденом и ваздушном саобраћају.

(27) Исправом се сматра сваки предмет који је подобан или одређен да служи као доказ какве чињенице која има значај за правне односе, као и рачунарски податак.

(28) Спис, писмо, пошиљка и документ могу бити и у електронском облику.

(29) Породицом или породичном заједницом сматрају се и бивши брачни другови, крвни сродници и сродници из потпуног усвојења у правој линији без ограничења, а у побочној линији закључно са четвртим степеном, сродници из непотпуног усвојења, тазбински сродници закључно са другим степеном, лица која живе у истом породичном домаћинству и лица која имају заједничко дијете или је дијете на путу да буде рођено иако никад нису живјела у истом породичном домаћинству.

(30) Израз "неће се казнити" значи да у том случају нема кривичног дјела.

(31) Кад је радња кривичног дјела одређена трајним глаголом сматра се да је дјело учињено, ако је радња извршена једном или више пута.

+

Види:

чл. 27. Закона - 47/2006-1.

ПОСЕБНИ ДИО
ГЛАВА ЧЕТРНАЕСТА
КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТА И ТИЈЕЛА

Убиство

Члан 143

Ко другог лиши живота,
казниће се затвором од пет до петнаест година.

Тешко убиство

Члан 144

Затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година казниће се:

- 1) ко другог лиши живота на свиреп или подмукао начин;
- 2) ко другог лиши живота при безобзирном насилничком понашању;
- 3) ко другог лиши живота и при том са умишљајем доведе у опасност живот још неког лица;
- 4) ко другог лиши живота из користољубља, ради извршења или прикривања другог кривичног дјела, из безобзирне освете или из других ниских побуда;
- 5) ко лиши живота службено или војно лице при вршењу или у вези са вршењем службене дужности;
- 6) ко лиши живота дијете или бремениту жену;
- 7) ко лиши живота члана своје породице или породичне заједнице којег је претходно злостављао;
- 8) ко са умишљајем лиши живота више лица, а не ради се о убиству на мах, убиству дјетета при порођају или убиству из самилости.

+

Види:

чл. 28. Закона - 47/2006-1.

Убиство на мах

Члан 145

Ко другог лиши живота на мах доведен без своје кривице у јаку раздраженост нападом, злостављањем или тешким вријеђањем од стране убијеног,
казниће се затвором од једне до осам година.

Убиство дјетета при порођају

Члан 146

Мајка која лиши живота своје дијете за вријеме порођаја или непосредно послије порођаја, док код ње траје поремећај изазван порођајем,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Лишење живота из самилости

Члан 147

Ко лиши живота пунољетно лице из самилости због тешког здравственог стања у којем се ово налази, а на његов озбиљан и изричит захтјев, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Нехатно лишење живота

Члан 148

Ко другог лиши живота из нехата, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Навођење на самоубиство и помагање у самоубиству

Члан 149

(1) Ко наведе другог на самоубиство или му помогне у извршењу самоубиства, па ово буде извршено или покушано,

казниће се затвором од једне до пет година.

(2) Ко другом помогне у извршењу самоубиства под условима из члана 147 овог законика, па ово буде извршено или покушано,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(3) Ко дјело из става 1 овог члана учини према малољетнику или према лицу које се налази у стању битно смањене урачунљивости,

казниће се затвором од двије до десет година.

(4) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено према дјетету или према неурачунљивом лицу,

учинилац ће се казнити по члану 144 овог законика.

(5) Ко сурово или нечовјечно поступа са лицем које се према њему налази у односу какве подређености или зависности, па оно услед таквог поступања изврши или покуша самоубиство које се може приписати нехату учиниоца,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

+

Види:

чл. 29. Закона - 47/2006-1.

Недозвољен прекид трудноће

Члан 150

(1) Ко противно прописима о вршењу прекида трудноће бременитој жени са њеним пристанком изврши побачај, започне да врши побачај или јој помогне да изврши побачај,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ко бременитој жени без њеног пристанка, а ако је млађа од шеснаест година без њеног пристанка и без писане сагласности њеног родитеља, усвојиоца или стараоца, изврши или започне да врши побачај,

казниће се затвором од једне до осам година.

(3) Ако је услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила смрт, тешко нарушавање здравља или друга тешка тјелесна повреда жене над којом је вршен прекид трудноће,

учинилац ће се казнити за дјело из става 1 овог члана затвором од шест мјесеци до шест година, а за дјело из става 2 овог члана затвором од двије до дванаест година.

Тешка тјелесна повреда

Члан 151

(1) Ко другог тешко тјелесно повриједи или му здравље тешко наруши,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ко другог тешко тјелесно повриједи или му здравље наруши тако тешко да је услед тога доведен у опасност живот повријеђеног или је уништен или трајно и у знатној мјери оштећен или ослабљен неки важан дио његовог тијела или важан орган или је проузрокована трајна неспособност за рад повријеђеног или трајно и тешко нарушење његовог здравља или унакаженост,

казниће се затвором од једне до осам година.

(3) Ако је услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила смрт повријеђеног лица, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ко дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини из нехата, казниће се затвором до три године.

(5) Ко дјело из ст. 1 до 3 овог члана учини на мах, доведен без своје кривице у јаку раздраженост нападом, злостављањем или тешким вријеђањем од стране повријеђеног,

казниће се за дјело из става 1 затвором до три године, за дјело из става 2 затвором од три мјесеца до четири године, а за дјело из става 3 затвором од шест мјесеци до пет година.

Лака тјелесна повреда

Члан 152

(1) Ко другог лако тјелесно повриједи или му здравље лако наруши, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је таква повреда нанесена оружјем, опасним оруђем или другим средством подобним да тијело тешко повриједи или здравље тешко наруши, учинилац ће се казнити затвором до три године.

(3) Суд може учиниоцу дјела из става 2 овог члана изрећи судску опомену, ако је учинилац био изазван непристојним или грубим понашањем оштећеног.

(4) Гоњење за дјело из става 1 овог члана предузима се по приватној тужби.

Учествовање у тучи

Члан 153

Ко учествује у тучи у којој је неко лишен живота или је другом нанесена тешка тјелесна повреда,

казниће се за само учествовање затвором од три мјесеца до три године.

Угрожавање опасним оруђем при тучи и свађи

Члан 154

Ко се при тучи или свађи маши оружја, опасног оруђа или другог средства подобног да тијело тешко повриједи или здравље тешко наруши,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

Излагање опасности

Члан 155

(1) Ко друго лице остави без помоћи у стању или приликама опасним за живот или здравље које је сам проузроковао,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступило тешко нарушење здравља или друга тешка тјелесна повреда остављеног лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила смрт остављеног лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

Напуштање немоћног лица

Члан 156

(1) Ко немоћно лице које му је повјерено или о којем је иначе дужан да се стара остави без помоћи у стању или приликама опасним за живот или здравље,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступило тешко нарушење здравља или друга тешка тјелесна повреда остављеног лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила смрт остављеног лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

Непругање помоћи

Члан 157

(1) Ко не пружи помоћ лицу које се налази у непосредној опасности за живот иако је то могао учинити без опасности за себе или другог,
казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је усљед непружања помоћи наступило тешко нарушење здравља или друга тешка тјелесна повреда лица које се налазило у непосредној опасности за живот,
учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

(3) Ако је усљед непружања помоћи наступила смрт лица које се налазило у непосредној опасности за живот,
учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ СЛОБОДА И ПРАВА ЧОВЈЕКА И ГРАЂАНИНА

Повреда права употребе језика и писма

Члан 158

Ко супротно прописима о употреби језика и писма народа или припадника мањинских националних и етничких заједница који живе у СЦГ ускрати или ограничи грађанину да при остваривању својих права или при обраћању органима или организацијама употреби језик или писмо којим се служи,
казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Повреда равноправности

Члан 159

(1) Ко због националне или етничке припадности, раси или вјероисповијести или због одсуства те припадности или због разлика у погледу политичког или другог убјеђења, пола, језика, образовања, друштвеног положаја, социјалног поријекла, имовног стања или неког другог личног својства, другоме ускрати или ограничи права човјека и грађанина утврђена Уставом, законима или другим прописима или општим актима или потврђеним међународним уговорима или му на основу ове разлике даје повластице или погодности,
казниће се затвором до три године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе,
казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

Повреда слободе изражавања националне или етничке припадности

Члан 160

(1) Ко спречава другог да изражава своју националну или етничку припадност или културу,
казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко принуђава другог да се изјашњава о својој националној или етничкој припадности.

(3) Ако дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини службено лице у вршењу службе,
казниће се затвором до три године.

Повреда слободе исповиједања вјере и вршења вјерских обреда

Члан 161

(1) Ко спречава или ограничава слободу вјеровања или исповиједања вјере,
казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко спречава или омета вршење вјерских обреда.

(3) Ко принуђава другог да се изјашњава о свом вјерском увјерењу,
казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(4) Службено лице које учини дјело из ст. 1 до 3 овог члана,
казниће се затвором до три године.

Противправно лишење слободе

Члан 162

(1) Ко другог противправно затвори, држи затвореног или му на други начин противправно одузме или ограничи слободу кретања, казниће се затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице злоупотребом свог положаја или овлашћења, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је противправно лишење слободе трајало дуже од тридесет дана или је вршено на свиреп начин или је лицу које је противправно лишено слободе усљед тога тешко нарушено здравље или су наступиле друге тешке посљедице, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 3 овог члана наступила смрт лица које је противправно лишено слободе,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(5) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.

Повреда слободе кретања и настањивања

Члан 163

(1) Ко противправно ускрати или ограничи грађанину Црне Горе слободу кретања или настањивања на територији СЦГ,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Отмица

Члан 164

(1) Ко силом, пријетњом, обманом или на други начин одведе или задржи неко лице у намјери да од њега или другог лица изнуди новац или какву другу имовинску корист или да њега или кога другог принуди да нешто учини, не учини или трпи, казниће се затвором од једне до осам година.

(2) Ко ради остварења циља отмице пријети убиством или тешком тјелесном повредом отетом лицу,

казниће се затвором од двије до десет година.

(3) Ако је отето лице задржано дуже од десет дана или је према њему поступано на свиреп начин или му је тешко нарушено здравље или су наступиле друге тешке посљедице или ко дјело из става 1 овог члана учини према малољетном лицу, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ако је усљед дјела из ст. 1, 2 и 3 овог члана наступила смрт отетог лица или је дјело извршено од стране више лица на организован начин, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

Принуда

Члан 165

(1) Ко другог силом или пријетњом принуди да нешто учини или не учини или трпи, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ко дјело из става 1 овог члана учини на свиреп начин или пријетњом убиством или тешком тјелесном повредом или отмицом,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила тешка тјелесна повреда или друге тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила смрт принуђеног лица или је дјело извршено од стране више лица на организован начин,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

Измуђивање исказа

Члан 166

(1) Службено лице које у вршењу службе употрејеби силу или пријетњу или друго недопуштено средство или недопуштен начин у намјери да изнуди исказ или неку другу изјаву од окривљеног, свједока, вјештака или другог лица,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је изнуђивање исказа или изјаве праћено тешким насиљем или ако су услед изнуђеног исказа наступиле нарочито тешке последице за окривљеног у кривичном поступку,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Мучење и злостављање

+

чл. 30. Закона - 47/2006-1.

Види:

Члан 167

(1) Ко примјеном силе, пријетње или на други недозвољени начин другоме нанесе велики бол или тешке патње с циљем да од њега или трећег лица добије признање, исказ или друго обавјештење или да се он или неко треће лице застраши или незаконито казни, или то учини из друге побуде засноване на било каквом облику дискриминације,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ко злоставља другог или према њему поступа на начин којим се вријеђа људско достојанство,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

3) Ако дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се за дјело из става 1 затвором од једне до осам година, а за дјело из става 2 затвором од три мјесеца до три године.

+

чл. 30. Закона - 47/2006-1.

Види:

Угрожавање сигурности

Члан 168

(1) Ко угрози сигурност неког лица пријетњом да ће напасти на живот или тијело тог лица или њему блиског лица,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ко дјело из става 1 овог члана учини према више лица или ако је дјело изазвало узнемиреност грађана или друге тешке последице, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Нарушавање неповредивости стана

Члан 169

(1) Ко неовлашћено продре у туђ стан или туђе затворене просторије или се на захтјев овлашћеног лица из тог стана или просторије не удаљи,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учинило службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

(3) За покушај дјела из ст. 1 и 2 овог члана казниће се.

Противзаконито претресање

Члан 170

Службено лице које у вршењу службе противзаконито врши претресање стана, просторија или лица,

казниће се затвором до три године.

Неовлашћено откривање тајне

Члан 171

(1) Адвокат, љекар или друго лице које неовлашћено открије тајну коју је сазнало у вршењу свог позива,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Неће се казнити за дјело из става 1 овог члана ко открије тајну у општем интересу или интересу другог лица, који је претежнији од интереса чувања тајне.

Повреда тајности писма и других пошиљки

Члан 172

(1) Ко неовлашћено отвори туђе писмо, телеграм или какво друго затворено писмено или пошиљку или на други начин повриједи њихову тајност или ко неовлашћено задржи, прикрије, уништи или другом преда туђе писмо, телеграм или другу пошиљку или ко повриједи тајност електронске поште,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко саопшти другом садржину коју је сазнао повредом тајности туђег писма или какво друго писмено или пошиљку, телеграма или каквог другог затвореног писмена или пошиљке или се том садржином послужи.

(3) Ако дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Неовлашћено прислушкивање и снимање

Члан 173

(1) Ко посебним уређајима неовлашћено прислушкује или снима разговор, изјаву или какво саопштење који му нијесу намијењени,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко омогући непознатом лицу да се упозна са разговором, изјавом или саопштењем који су неовлашћено прислушкивали, односно тонски снимани.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учинило службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Неовлашћено фотографисање

Члан 174

(1) Ко неовлашћено начини фотографски, филмски, видео или други снимак неког лица и тиме осјетно задре у његов лични живот или ко такав снимак преда или показује трећем лицу или му на други начин омогући да се са њим упозна,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Неовлашћено објављивање и приказивање туђег списка, портрета и снимка

Члан 175

(1) Ко објави или прикаже спис, портрет, фотографију, филм или фонограм личног карактера без пристанка лица које је спис саставило или на кога се спис односи, односно без пристанка лица које је приказано на портрету, фотографији или филму или чији је глас снимљен на фонограму или без пристанка другог лица чији се пристанак по закону тражи и тиме осјетно задре у лични живот тог лица,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Неовлашћено прикупљање личних података

Члан 176

(1) Ко податке о личности који се прикупљају, обрађују и користе на основу закона неовлашћено прибави, саопшти другом или употрејеби у сврху за коју нијесу намијењени,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко противно закону прикупља податке о личности грађана или тако прикупљене податке користи.

(3) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Повреда права на подношење правног средства

Члан 177

(1) Ко спријечи другог да користи право на подношење молбе, пријаве, тужбе, жалбе, приговора, другог правног средства, као и другог поднеска, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Повреда слободе говора и јавног иступања

Члан 178

(1) Ко другом на противправан начин ускрати или ограничи слободу говора или јавног иступања,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Спрјечавање штампања и растурања штампаних ствари и емитовање програма

Члан 179

(1) Ко неовлашћено спријечи или омета штампање, снимање, продају или растурање књига, часописа, новина, аудио и видео касета или других сличних штампаних или снимљених ствари,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко неовлашћено спријечи или омета емитовање радио и телевизијског програма.

(3) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Спрјечавање објављивања одговора и исправке

Члан 180

Ко супротно правоснажној одлуци суда одбије или спријечи објављивање одговора или исправке објављеног нетачног податка или обавјештења којим се повређује нечије право или интерес,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Спрјечавање јавног скупа

Члан 181

(1) Ко силом, пријетњом, обманом или на други начин спријечи или омета јавни скуп који је организован у складу са законом,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

Спрјечавање политичког, синдикалног и другог организовања и дјеловања

Члан 182

Ко свјесним кршењем закона или на други противправан начин спријечи или омета политичко, синдикално или друго организовање или дјеловање грађана или дјеловање њихових политичких, синдикалних или других организација,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Гоњење за кривична дјела против слобода и права човјека и грађанина

Члан 183

Гоњење за дјело из чл.169 став 1, 172 ст. 1 и 2, 173 ст. 1 и 2, 174 став 1, 175 став 1, 176 ст. 1 и 2 и 177 став 1 овог законика предузима се по приватној тужби.

+

[чл. 31. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

ГЛАВА ШЕСНАЕСТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ИЗБОРНИХ ПРАВА

Повреда права кандидовања

Члан 184

Ко кршењем закона или на други противправан начин спријечи или омета кандидовање на изборима,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Повреда права гласања

Члан 185

(1) Ко другог у намјери да му онемогући вршење права гласања, противзаконито не упише у списак гласача, избрише из тог списка или га на други противправан начин спријечи или омете да гласа,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко другог, у намјери да му омогући гласање, противправно упише у списак гласача или му на други противправан начин омогући да гласа иако на то нема право.

Повреда слободе одређења при гласању

Члан 186

(1) Ко силом, пријетњом или на други противправан начин принуди другог или на њега утиче да на изборима или на референдуму врши или не врши право гласања или да гласа за или против одређеног кандидата, изборне листе односно предлога,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се ко захтијева или прихвати поклон или другу корист за себе или другог да гласа или не гласа или да гласа у корист или против одређеног лица.

(3) Прихваћени поклон или друга корист одузеће се.

(4) Ако дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини члан бирачког одбора или друго лице у вршењу дужности у вези са гласањем,

казниће се затвором до три године.

(5) Ко послџе обављених избора или на референдуму, позове гласача на одговорност у вези са гласањем или захтијева од њега да каже како је гласао или зашто је гласао или није гласао,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Злоупотреба права гласања

Члан 187

(1) Ко на изборима или на референдуму гласа умјесто другог лица под његовим именом или на истом гласању гласа више од једанпут или користи више од једног гласачког листића,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Члан бирачког одбора који омогући другоме да изврши дјело из става 1 овог члана,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Састављање нетачних бирачких спискова

Члан 188

Ко у намјери утицања на резултате избора или на референдуму, сачини нетачан бирачки списак,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

Спрјечавање одржавања гласања

Члан 189

(1) Ко силом, пријетњом или на други противправан начин спријечи или омета одржавање гласања на бирачком мјесту,

казниће се затвором до три године.

(2) Ко омета гласање изазивањем нереди на бирачком мјесту услед чега гласање буде прекинуто,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Спрјечавање праћења гласања

Члан 190

Члан органа за спровођење избора који спријечи или омета праћење тока гласања или утврђивања резултата гласања лицу које на то има право по закону или на основу одлуке надлежног државног органа,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Повреда тајности гласања

Члан 191

(1) Ко на изборима или референдуму повриједи тајност гласања, казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини члан бирачког одбора или друго лице у вршењу дужности у вези са гласањем, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Фалсификовање резултата гласања

Члан 192

Члан органа за спровођење избора или референдума или друго лице које врши дужности у вези са гласањем, који додавањем или одузимањем гласачких листића или гласова при пребројавању или на други начин измијени број гласачких листића или гласова или објави неистинит резултат гласања, казниће се новчаном казном или затвором до три године.

Уништавање докумената о гласању

Члан 193

(1) Ко уништи, оштети, одузме или прикрије гласачки листић или неки други документ о гласању на изборима или на референдуму, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини члан бирачког одбора или друго лице у вршењу дужности у вези са гласањем, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Тешка дјела против изборних права

Члан 194

(1) Ако је усљед дјела из чл. 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192 и 193 овог законика дошло до нарушавања јавног реда и мира и угрожавања имовине чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура или је доведен у опасност живот више лица, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је усљед дјела из чл. 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192 и 193 овог законика наступила тешка тјелесна повреда неког лица или имовинска штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година.

(3) Ако је усљед дјела из чл. 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192 и 193 овог законика наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором најмање три године.

+

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Види:

ГЛАВА СЕДАМНАЕСТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЧАСТИ И УГЛЕДА

Увреда

Члан 195

(1) Ко увриједи другог, казниће се новчаном казном од хиљаду и двије стотине до четири хиљаде еура.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено путем медија или сличних средстава или на јавном скупу, учинилац ће се казнити новчаном казном од три хиљаде до десет хиљада еура.

(3) Ако је увријеђени увреду узвратио, суд може обје или једну страну казнити или ослободити од казне.

(4) Неће се казнити за дјело из ст. 1 до 3 овог члана учинилац, ако је излагање дато у оквиру озбиљне критике у научном, књижевном или умјетничком дјелу, у

вршењу службене дужности, новинарског позива, политичке дјелатности, у одбрани неког права или заштити оправданих интереса, ако се из начина изражавања или из других околности види да то није учинио у намјери омаловажавања.

Клевета

Члан 196

(1) Ко за другог износи или проноси штогод неистинито што може шкодити његовој части или угледу,

казниће се новчаном казном од три хиљаде до десет хиљада еура.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено путем медија или сличних средстава или на јавном скупу,

учинилац ће се казнити новчаном казном од пет хиљада до четрнаест хиљада еура.

(3) Ако је оно што се неистинито износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног,

учинилац ће се казнити новчаном казном најмање осам хиљада еура.

(4) Ако окривљени докаже да је имао основаног разлога да повјерује у истинитост онога што је износио или проносио неће се казнити за клевету, али се може казнити за увреду (члан 195), ако су остварени услови за постојање тог дјела.

Изношење личних и породичних прилика

Члан 197

(1) Ко износи или проноси штогод из личног или породичног живота неког лица што може шкодити његовој части или угледу,

казниће се новчаном казном од три хиљаде до десет хиљада еура.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено путем медија или сличних средстава или на јавном скупу,

учинилац ће се казнити новчаном казном од пет хиљада до четрнаест хиљада еура.

(3) Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног,

учинилац ће се казнити новчаном казном најмање осам хиљада еура.

(4) За изношење или проношење личних или породичних прилика које је учињено у вршењу службене дужности, новинарског позива, одбрани неког права или при заштити оправданих интереса, учинилац се неће казнити, ако докаже истинитост свог тврђења или ако докаже да је имао основаног разлога да повјерује у истинитост оног што је износио или проносио.

(5) Истинитост или неистинитост оног што се износи или проноси из личног или породичног живота неког лица не може се доказати, осим у случајевима из става 4 овог члана.

Повреда угледа СЦГ и државе чланице

Члан 198

Ко јавно изложи порузи СЦГ или њену државу чланицу, њихову заставу, грб или химну,

казниће се новчаном казном од три хиљаде до десет хиљада еура.

Повреда угледа народа, националних и етничких група СЦГ

Члан 199

Ко јавно изложи порузи народ, националну или етничку групу који живе у СЦГ,

казниће се новчаном казном од три хиљаде до десет хиљада еура.

Повреда угледа стране државе или међународне организације

Члан 200

(1) Ко јавно изложи порузи страну државу са којом СЦГ има дипломатске односе, њену заставу, грб или химну,

казниће се новчаном казном од три хиљаде до десет хиљада еура.

(2) казном из става 1 овог члана казниће се и ко јавно изложи порузи Организацију уједињених нација, Међународни црвени крст или другу међународну организацију чија је СЦГ или Црна Гора члан.

Некажњавање за кривична дјела из чл. 198 до 200

Члан 201

Неће се казнити за дјело из чл. 198 до 200 овог законика учинилац ако је излагање дато у оквиру озбиљне критике у научном, књижевном или умјетничком дјелу, у извршавању службене дужности, новинарског позива, политичке дјелатности, у одбрани неког права или заштите оправданих интереса, ако се из начина изражавања или из других околности види да то није учинио у намјери омаловажавања или ако докаже истинитост свог тврђења или да је имао основаног разлога да повјерује у истинитост онога што је износио или проносио.

Гоњење за кривична дјела против части и угледа

Члан 202

(1) Гоњење за дјело из чл. 195 до 197 овог законика предузима се по приватној тужби.

(2) Ако су дјела из чл. 195 до 197 овог законика учињена према умрлом лицу, гоњење се предузима по приватној тужби брачног друга или лица које је са умрлим живјело у трајној ванбрачној заједници, сродника у правој линији, усвојоца, усвојеника, брата или сестре умрлог лица.

(3) Гоњење за кривично дјело из члана 200 овог законика предузима се по одобрењу Врховног државног тужиоца Црне Горе.

Јавно објављивање пресуде за кривична дјела против части и угледа

Члан 203

При осуди за дјела из чл. 195 до 197 овог законика учињена путем медија или сличних средстава или на јавном скупу, суд на захтјев тужиоца може одлучити да се о трошку осуђеног истим путем објави судска пресуда у цјелини или у изводу.

ГЛАВА ОСАМНАЕСТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ПОЛНЕ СЛОБОДЕ

Силовање

Члан 204

(1) Ко принуди другог на обљубу или са њом изједначен чин употребом силе или пријетњом да ће непосредно напасти на живот или тијело тог или другог лица, казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено пријетњом да ће се за то или друго лице открити нешто што би шкодило његовој части или угледу или пријетњом другим тешким злом,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила тешка тјелесна повреда лица према којем је дјело извршено или ако је дјело извршено од стране више лица или на нарочито свиреп или нарочито понижавајући начин или према малољетнику или је дјело имало за посљедицу трудноћу,

учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(4) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила смрт лица према којем је дјело извршено или је дјело учињено према дјетету,

учинилац ће се казнити затвором од пет до осамнаест година.

Обљуба над немоћним лицем

Члан 205

(1) Ко над другим изврши обљубу или са њом изједначен чин искористивши душевно обољење, заостали душевни развој, другу душевну поремећеност, немоћ или какво друго стање тог лица усљед којег оно није способно за отпор, казниће се затвором од једне до десет година.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила тешка тјелесна повреда немоћног лица или ако је дјело извршено од стране више лица или на нарочито свиреп или нарочито понижавајући начин или је учињено према малољетнику или је дјело имало за посљедицу трудноћу,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако је услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила смрт лица према којем је дјело извршено или ако је дјело учињено према дјетету, учинилац ће се казнити затвором од пет до осамнаест година.

Обљуба са дјететом

Члан 206

(1) Ко изврши обљубу или са њом изједначен чин са дјететом, казниће се затвором од једне до десет година.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила тешка тјелесна повреда дјетета према којем је дјело извршено или је дјело извршено од стране више лица или је дјело имало за посљедицу трудноћу,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако је услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила смрт дјетета, учинилац ће се казнити затвором од пет до осамнаест година.

(4) Неће се казнити за дјело из става 1 овог члана учинилац, ако између њега и дјетета не постоји значајнија разлика у њиховој душевној и тјелесној зрелости.

Обљуба злоупотребом положаја

Члан 207

(1) Ко злоупотребом свог положаја наведе на обљубу или са њом изједначен чин лице које се према њему налази у односу какве подређености или зависности, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Наставник, васпитач, старалац, усвојилац, родитељ, очух, маћеха или друго лице које злоупотребом свог положаја или овлашћења изврши обљубу или са њом изједначен чин са малољетником који му је повјерен ради учења, васпитавања, старања или њега,

казниће се затвором од једне до десет година.

(3) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено према дјетету, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ако је дјело из ст. 1 до 3 овог члана имало за посљедицу трудноћу, учинилац ће се казнити за дјело из става 1 затвором од шест мјесеци до пет година, за дјело из става 2 затвором од двије до дванаест година, а за дјело из става 3 затвором од три до петнаест година.

(5) Ако је услед дјела из става 3 овог члана наступила смрт дјетета, учинилац ће се казнити затвором од пет до осамнаест година.

Недозвољене полне радње

Члан 208

(1) Ко под условима из члана 204 ст. 1 и 2, члана 205 став 1 и 2, члана 206 став 1 и члана 207 ст. 1 до 3 овог законика изврши неку другу полну радњу, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила тешка тјелесна повреда лица према којем је дјело извршено или ако је дјело извршено од стране више лица или на нарочито свиреп или нарочито понижавајући начин или према дјетету, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила смрт лица према којем је дјело извршено, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

+

чл. 33. Закона - 47/2006-1.

Види:

Подвођење и омогућавање вршења полног односа

Члан 209

(1) Ко подведе малољетно лице ради вршења обљубе, са њом изједначеног чина или друге полне радње, казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ко омогућава вршење обљубе, са њом изједначеног чина или друге полне радње са малољетним лицем, казниће се затвором до три године.

Посредовање у вршењу проституције

Члан 210

(1) Ко наводи или подстиче другог на проституцију или учествује у предаји неког лица другоме ради вршења проституције или ко путем средстава јавног информисања и других сличних средстава пропагира или рекламира проституцију, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана извршено према малољетном лицу, учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година.

Приказивање порнографског материјала

Члан 211

(1) Ко дјетету прода, прикаже или јавним излагањем или на други начин учини доступним текстове, слике, аудио-визуелне или друге предмете порнографске садржине или му прикаже порнографску представу,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Ко искористи дијете за производњу слика, аудио-визуелних или других предмета порнографске садржине или за порнографску представу,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ко продаје, приказује, јавно излаже или електронски или на други начин чини доступним слике, аудио-визуелне или друге предмете порнографске садржине настале извршењем дјела из става 2 овог члана,

казниће се затвором до двије године.

(4) Предмети из ст. 1 до 3 овог члана одузеће се и уништити.

+

Види:

чл. 34. Закона - 47/2006-1.

Гоњење за кривична дјела против полне слободе

Члан 212

Гоњење за кривична дјела из чл. 204 и 205 овог законика учињена према брачном другу предузима се по приватној тужби.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЕСТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ БРАКА И ПОРОДИЦЕ

Двобрачност

Члан 213

(1) Ко закључи нови брак иако се већ налази у браку,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко закључи брак са лицем за које зна да се налази у браку.

Закључење ништавог брака

Члан 214

(1) Ко при закључењу брака прикрије од друге стране неку чињеницу због које је брак ништав или другу страну доведе у заблуду или одржава у заблуди о тој чињеници,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Гоњење се може предузети само ако је тако закључен брак поништен из разлога наведених у ставу 1 овог члана.

Омогућавање закључења недозвољеног брака

Члан 215

Службено лице овлашћено за закључење брака које у вршењу своје службене дужности свјесно дозволи да се закључи брак који је по закону забрањен или ништав, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Ванбрачна заједница са малољетником

Члан 216

(1) Пунољетно лице које живи у ванбрачној заједници са малољетником, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и родитељ, усвојилац или старалац који малољетнику омогући да живи у ванбрачној заједници са другим лицем или га на то наведе.

(3) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено из користољубља, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) Ако се брак закључи, гоњење се неће предузети, а ако је предузето, обуставиће се.

Одузимање малољетног лица

Члан 217

(1) Ко малољетно лице противправно задржи или одузме од родитеља, усвојιοца, стараоца или другог лица, односно установе, којима је оно повјерено или онемогућава извршење одлуке којом је малољетно лице повјерено одређеном лицу, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ко онемогућава извршење одлуке надлежног органа којом је одређен начин одржавања личних односа малољетног лица са родитељем или другим сродником, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из користољубља или других ниских побуда или је услед дјела теже угрожено здравље, васпитање или школовања малољетног лица,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

(4) Учиниоца дјела из ст. 1 и 3 овог члана који добровољно преда малољетно лице лицу или установи којој је оно повјерено или омогући извршење одлуке о повјеравању малољетног лица, суд може ослободити од казне.

(5) Ако изрекне условну осуду за дјело из ст. 1 до 3 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року преда малољетно лице лицу или установи којој је малољетно лице повјерено или омогући извршење одлуке којом је малољетно лице повјерено одређеном лицу или установи, односно одлуке којом је одређен начин одржавања личних односа малољетног лица са родитељем или другим сродником.

Промјена породичног стања

Члан 218

(1) Ко подметањем, замјеном или на други начин промијени породично стање дјетета,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ко замјеном или на други начин из нехата промијени породично стање дјетета, казниће се затвором до једне године.

(3) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.

Запуштање и злостављање малољетног лица

Члан 219

(1) Родитељ, усвојилац, старалац или друго лице које грубим занемаривањем своје дужности збрињавања и васпитавања запустити малољетно лице о којем је дужно да се стара,

казниће се затвором до три године.

(2) Родитељ, усвојилац, старалац или друго лице које злоставља малољетно лице или га принуђава на претјеран рад или рад који не одговара узрасту малољетног лица или на просјачење или га из користољубља наводи на вршење других радњи које су штетне за његов развој,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

Насиље у породици или у породичној заједници

Члан 220

(1) Ко примјеном насиља угрожава тјелесни или душевни интегритет чланова своје породице или породичне заједнице,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство подобно да тијело тешко повриједи или здравље тешко наруши,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(3) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила тешка тјелесна повреда или тешко нарушавање здравља или су учињена према малољетном лицу,

учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

(4) Ако је усљед дјела из ст. 1, 2 и 3 овог члана наступила смрт члана породице или породичне заједнице,

учинилац ће се казнити затвором од три до дванаест година.

(5) Ко прекрши мјере заштите од насиља у породици које му је суд одредио на основу закона,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

+

Види:

чл. 35. Закона - 47/2006-1.

Недавање издржавања

Члан 221

(1) Ко не даје издржавање за лице које је по закону дужан да издржава, а та дужност је утврђена извршном судском одлуком или извршним поравнањем пред судом или другим надлежним органом, у износу и на начин како је то одлуком односно поравнањем утврђено,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Неће се казнити учинилац дјела из става 1 овог члана, ако из оправданих разлога није давао издржавање.

(3) Ако су усљед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице за издржавано лице,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(4) Ако изрекне условну осуду, суд може одредити обавезу учиниоцу да измири доспјеле обавезе и да уредно даје издржавање.

+ **Судска пракса**

Кршење породичних обавеза

Члан 222

(1) Ко кршењем законом утврђених породичних обавеза остави у тешком положају члана породице који није у стању да се сам о себи стара,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступило тешко нарушавање здравља члана породице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

(3) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила смрт члана породице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако изрекне условну осуду за дјело из ст. 1 и 2 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да извршава своје законом утврђене породичне обавезе.

Родоскрвњење

Члан 223

Пунољетно лице које изврши обљубу или са њом изједначен полни чин са малољетним сродником по крви у правој линији или са малољетним братом, односно сестром,

казниће се затвором до три године.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ПРАВА ИЗ РАДА

Повреда права из рада

Члан 224

Ко се свјесно не придржава закона или других прописа, колективних уговора и других општих аката о правима из рада и о посебној заштити на раду омладине, жена и инвалида и тиме другом ускрати или ограничи право које му припада, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Повреда равноправности у запошљавању

Члан 225

Ко свјесним кршењем прописа или на други противправан начин ускрати или ограничи право грађана на слободно запошљавање на територији Црне Горе под једнаким условима,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Повреда права на управљање

Члан 226

(1) Ко силом, пријетњом, свјесним кршењем прописа или на други противправан начин спријечи или омета одлучивање органа управљања или члана органа управљања да учествује у раду и одлучивању у том органу,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учинило службено или одговорно лице злоупотребом положаја или овлашћења,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Повреда права на штрајк

Члан 227

(1) Ко силом, пријетњом или на други противправан начин спријечи или омета запослене да, у складу са законом, организују штрајк, учествују у њему или на други начин остварују право на штрајк,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се послодавац или одговорно лице који отпусти једног или више запослених са посла због њиховог учешћа у штрајку који је организован у складу са законом или према њима примјени друге мјере којима се повређују њихова права из рада.

Злоупотреба права на штрајк

Члан 228

Ко организује или води штрајк супротно закону или другим прописима и тиме доведе у опасност живот или здравље људи или имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура или ако су услед тога наступиле друге тешке посљедице, уколико тиме нијесу остварена обиљежја неког другог кривичног дјела,

казниће се затвором до три године.

+

Види:

[чл. 32. Закона - 47/2006-1.](#)

Повреда права из социјалног осигурања

Члан 229

Ко се свјесно не придржава закона или других прописа или општих аката о социјалном осигурању и тиме ускрати или ограничи неком лицу право које му припада,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Злоупотреба права из социјалног осигурања

Члан 230

Ко симулирањем или проузроковањем болести или неспособности за рад или на други противправан начин постигне да му се призна неко право из социјалног осигурања које му по закону или другим прописима или општим актима не припада,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Повреда права за вријеме привремене незапослености

Члан 231

Ко се свјесно не придржава закона или других прописа или општих аката о правима грађана за вријеме привремене незапослености и тиме другим ускрати или ограничи право које му припада,
казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Непредузимање мјера заштите на раду

Члан 232

(1) Лице одговорно за предузимање мјера заштите на раду које се свјесно не придржава закона или других прописа или општих аката о мјерама заштите на раду усљед чега може наступити опасност за живот или здравље запослених,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако изрекне условну осуду, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року поступи по прописима о мјерама заштите на раду.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПРВА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Повреда моралних права аутора и интерпретатора

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Члан 233

(1) Ко под својим именом или именом другог у цјелини или дјелимично објави, стави у промет примјерке туђег ауторског дјела или интерпретације или на други начин јавно саопшти туђе ауторско дјело или интерпретацију,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ко без дозволе аутора измијени или преради туђе ауторско дјело или измијени туђу снимљену интерпретацију,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Ко ставља у промет примјерке туђег ауторског дјела или интерпретације на начин којим се вријеђа част или углед аутора или извођача,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(4) Предмети извршења кривичног дјела и предмети који су били употријебљени или намијењени за извршење кривичног дјела из ст. 1 до 3 овог члана одузеће се, а предмети извршења кривичног дјела ће се уништити.

(5) Гоњење за дјело из става 3 овог члана предузима се по приватној тужби.

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Неовлашћено искоришћавање ауторског дјела или предмета сродног права

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Члан 234

(1) Ко неовлашћено објави, сними, умножи или на други начин јавно саопшти или учини доступним, у цјелини или дјелимично, ауторско дјело, интерпретацију, фонограм, видеограм, емисију, рачунарски програм или базу података,

казниће се затвором до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко стави у промет или, у намјери стављања у промет, држи неовлашћено умножене или неовлашћено стављене у промет примјерке ауторског дјела, интерпретације, фонограма, видеограма, емисије, рачунарског програма или базе података.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено у намјери прибављања имовинске користи за себе или другог,
учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

(4) Предмети извршења кривичног дјела и предмети који су били употријебљени или намијењени за извршење кривичног дјела из ст. 1 и 2 овог члана одузеће се, а предмети извршења кривичног дјела ће се уништити.

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Неовлашћено заобилажење мјера заштите намијењених спрјечавању повреда ауторског и сродних права и информација о праву

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Члан 235

(1) Ко произведе, увезе, стави у промет, прода, да у закуп, рекламира у циљу продаје или давања у закуп или држи у комерцијалне сврхе уређаје или средства чија је основна или претежна намјена уклањање, заобилажење или осујећивање технолошких мјера намијењених спрјечавању повреда ауторског и сродног права или ко такве уређаје или средства користи у циљу повреда ауторског или сродног права, казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Предмети извршења кривичног дјела и предмети који су били употријебљени или намијењени за извршење кривичног дјела из става 1 овог члана одузеће се, а предмети извршења кривичног дјела ће се уништити.

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Неовлашћено уклањање или мијењање електронске информације о ауторском и сродним правима

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Члан 236

(1) Ко неовлашћено уклони или измијени електронску информацију о ауторском и сродном праву или стави у промет, увезе, емитује или на други начин јавно саопшти или учини доступним ауторско дјело или предмет сродноправне заштите са којег је електронска информација о правима неовлашћено уклоњена или измијењена, казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Предмети извршења кривичног дјела и предмети који су били употријебљени или намијењени за извршење кривичног дјела из става 1 овог члана одузеће се, а предмети извршења кривичног дјела ће се уништити.

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Неовлашћено коришћење туђег патента

+

[чл. 36. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Члан 237

(1) Ко неовлашћено производи, увози, извози, нуди ради стављања у промет, ставља у промет, складишти или користи у привредном промету производ или поступак заштићен патентом,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист или проузрокована штета у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ко неовлашћено објави или на други начин учини доступним суштину туђег пријављеног проналаска прије него што је овај проналазак објављен на начин утврђен законом,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(4) Ко неовлашћено поднесе пријаву патента или у пријави не наведе или лажно наведе проналазача,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(5) Предмети извршења кривичног дјела и предмети који су били употријебљени или намијењени за извршење кривичног дјела из ст. 1 до 3 овог члана одузеће се, а предмети извршења кривичног дјела ће се уништити.

+

Види:

чл. 36. Закона - 47/2006-1.

Неовлашћено коришћење туђег дизајна

+

Види:

чл. 36. Закона - 47/2006-1.

Члан 238

(1) Ко на свом производу у промету неовлашћено употријеби, у цјелости или дјелимично, туђи пријављени, односно заштићени дизајн производа,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ко неовлашћено објави или на други начин учини доступним јавности предмет пријаве туђег дизајна прије него што је објављен на начин утврђен законом,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Предмети извршења кривичног дјела и предмети који су били употријебљени или намијењени за извршење кривичног дјела из става 1 овог члана одузеће се, а предмети извршења кривичног дјела ће се уништити.

+

Види:

чл. 36. Закона - 47/2006-1.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДРУГА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ

Крађа

Члан 239

(1) Ко туђу покретну ствар одузме другом у намјери да њеним присвајањем себи или другом прибави противправну имовинску корист,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.

Тешка крађа

Члан 240

(1) Учиниолац дјела крађе (члан 239) казниће се затвором од једне до осам година, ако је крађа извршена:

1) обијањем или проваљивањем затворених зграда, соба, касе, ормана или других затворених простора или другим савлађивањем већих препрека;

2) од стране више лица;

3) на нарочито опасан или нарочито дрзак начин;

4) од стране лица које је при себи имало какво оружје или опасно оруђе ради напада или одбране;

5) за вријеме пожара, поплаве, земљотреса или другог удеса;

6) искоришћавањем беспомоћности или другог тешког стања неког лица;

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и учинилац дјела крађе ако вриједност украдених ствари прелази износ од три хиљаде еура или украдена ствар представља културно или природно добро.

(3) Ако вриједност украдених ствари прелази износ од тридесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Разбојничка крађа

Члан 241

(1) Ко је на дјелу крађе затечен, па у намјери да украдену ствар задржи, употрејиби силу против неког лица или пријетњу да ће непосредно напасти на живот или тијело, казниће се затвором од једне до осам година.

(2) Ако вриједност украдених ствари прелази износ од три хиљаде еура, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(3) Ако вриједност украдених ствари прелази износ од тридесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ако је дјело из ст. 1 до 3 овог члана учињено од стране више лица или је неком лицу са умишљајем нанесена тешка тјелесна повреда, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(5) Ако је при извршењу дјела из ст. 1 до 3 овог члана неко лице са умишљајем лишено живота, учинилац ће се казнити затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

(6) Ако вриједност украдених ствари из става 1 овог члана не прелази износ од сто педесет еура, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску корист, учинилац ће се казнити затвором до три године.

(7) За покушај дјела из става 6 овог члана казниће се.

+ **Види:**
чл. 37. Закона - 47/2006-1.

Разбојништво

Члан 242

(1) Ко употребом силе против неког лица или пријетњом да ће непосредно напасти на живот или тијело одузме туђу покретну ствар у намјери да њеним присвајањем себи или другом прибави противправну имовинску корист, казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Ако вриједност одузетих ствари прелази износ од три хиљаде еура, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако вриједност одузетих ствари прелази износ од тридесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(4) Ако је дјело из ст. 1 до 3 овог члана учињено од стране више лица или је неком лицу са умишљајем нанесена тешка тјелесна повреда, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(5) Ако је при извршењу дјела из ст. 1 до 3 овог члана неко лице са умишљајем лишено живота, учинилац ће се казнити затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

(6) Ако вриједност украдених ствари из става 1 овог члана не прелази износ од сто педесет еура, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску корист, учинилац ће се казнити затвором до три године.

(7) За покушај дјела из става 6 овог члана казниће се.

+ **Види:**
чл. 38. Закона - 47/2006-1.

Утаја

Члан 243

(1) Ко у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист, присвоји туђу покретну ствар која му је повјерена, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако вриједност утајених ствари прелази износ од три хиљаде еура, учинилац ће се казнити затвором од једне до шест година.

(3) Ако вриједност утајених ствари прелази износ од тридесет хиљада еура или утајена ствар представља културно добро, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ко туђу покретну ствар коју је нашао или до које је случајно дошао противправно присвоји у намјери да себи или другом прибави имовинску корист, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(5) За дјела из ст. 1 и 4 овог члана, ако су утајене ствари у приватној својини, гоњење се предузима по приватној тужби.
+ **Види:**
чл. 39. Закона - 47/2006-1.

Превара

Члан 244

(1) Ко у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист доведе кога лажним приказивањем или прикривањем чињеница у заблуду или га одржава у заблуди и тиме га наведе да овај на штету своје или туђе имовине нешто учини или не учини,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ко дјело из става 1 овог члана учини само у намјери да другог оштети, казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(3) Ако је дјелом из ст. 1 и 2 овог члана прибављена имовинска корист или је нанијета штета у износу који прелази три хиљаде еура, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је дјелом из ст. 1 и 2 овог члана прибављена имовинска корист или је нанијета штета у износу који прелази тридесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Неосновано добијање и коришћење кредита и друге погодности

Члан 245

(1) Ко лажним приказивањем чињеница или њиховим прикривањем добије за себе или другог кредит, субвенцију или другу погодност иако за то не испуњава прописане услове,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ко добијени кредит, субвенцију или другу погодност искористи за другу намјену од оне за коју му је кредит, субвенција или друга погодност одобрена, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(3) За дјело из ст. 1 и 2 овог члана, казниће се прописаном казном и одговорно лице у привредном друштву или другом субјекту привредног пословања ако су кредит, субвенција или друга погодност прибављени за привредно друштво или други субјект привредног пословања или ако су ненамјенски коришћени од стране тих субјеката.

Ситна крађа, утаја и превара

Члан 246

(1) Ко учини ситну крађу, утају или превару, казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Крађа, утаја и превара сматрају се ситном, ако вриједност украдене или утајене ствари, односно штета проузрокована преваром не прелази износ од сто педесет еура, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску корист, односно да проузрокује малу штету.

(3) За дјело из става 1 овог члана, ако је извршено на штету имовине грађана, гоњење се предузима по приватној тужби.

Одузимање туђе ствари

Члан 247

(1) Ко без намјере прибављања имовинске користи противправно одузме туђу покретну ствар,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Ако вриједност одузете или присвојене ствари прелази износ од три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором до двије године.

(3) Ако вриједност одузете или присвојене ствари прелази износ од тридесет хиљада еура или ствар представља културно добро, учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(4) За дјело из ст. 1 до 3 овог члана, ако је одузета ствар у приватној својини, гоњење се предузима по приватној тужби.

Одузимање возила

Члан 248

(1) Ко противправно одузме туђе моторно возило у намјери да га употреби за вожњу,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако је учинилац дјела из става 1 овог члана на одузетом возилу из нехата проузроковао штету која прелази износ од хиљаду еура или омогући да то други учини,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(3) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.

Злоупотреба повјерења

Члан 249

(1) Ко заступајући имовинске интересе неког лица или старајући се о његовој имовини злоупотреби дата му овлашћења у намјери да тиме себи или другом прибави имовинску корист или да оштети лице чије имовинске интересе заступа или о чијој се имовини стара,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист или проузрокована штета у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до шест година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист или проузрокована штета у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако дјело из ст. 1 до 3 овог члана учини старалац или адвокат, казниће се за дјело из става 1 затвором од шест мјесеци до пет година, за дјело из става 2 затвором од једне до осам година, а за дјело из става 3 затвором од двије до десет година.

Изнуда

Члан 250

(1) Ко у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист, силом или пријетњом принуди другог да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине,

казниће се затвором од једне до осам година.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити од двије до десет година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ко се бави вршењем дјела из ст. 1 до 3 овог члана или је дјело извршено од стране више лица на организован начин,

казниће се затвором од три до петнаест година.

Уцјена

Члан 251

(1) Ко у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист запријети другом да ће против њега или њему блиског лица открити нешто што би њиховој части или угледу шкодило и тиме га принуди да нешто учини или не учини на штету своје или туђе имовине,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(4) Ко се бави вршењем дјела из ст. 1 до 3 овог члана или је дјело извршено од стране више лица на организован начин,

казниће се затвором од двије до дванаест година.

Зеленаштво

Члан 252

(1) Ко за давање новца или других потрошних ствари на зајам неком лицу прими или уговори за себе или другог несразмјерну имовинску корист, искоришћавајући тешко имовинско стање, тешке прилике, нужду, лакомисленост или недовољну способност за расуђивање оштећеног,

казниће се затвором до три године и новчаном казном.

(2) Ако су усљед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке последице за оштећеног или је учинилац прибавио имовинску корист у износу који прелази три хиљаде еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година и новчаном казном.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година и новчаном казном.

Уништење и оштећење туђе ствари

Члан 253

(1) Ко уништи, оштети или учини неупотребљивом туђу ствар,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана проузрокована штета у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана проузрокована штета у износу који прелази тридесет хиљада еура или је дјело учињено према културном добру,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) За дјела из става 1 овог члана, ако је оштећена ствар у приватној својини, гоњење се предузима по приватној тужби.

+

Види:

чл. 40. Закона - 47/2006-1.

Противправно заузимање земљишта

Члан 254

(1) Ко противправно заузме туђе земљиште,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је заузето земљиште дио заштитне шуме, националног парка или другог земљишта са посебном намјеном,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

Оштећење туђих права

Члан 255

(1) Ко у намјери да осујети остварење права на ствари отуђи, уништи, оштети или одузме своју стар на којој други има заложно право или право уживања и тиме га оштети,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко у намјери да осујети измирење повјериоца у току принудног извршења отуђи, уништи, оштети или сакрије дјелове своје имовине и тиме оштети повјериоца.

(3) За дјела из ст. 1 и 2 овог члана, ако су оштећени грађани, гоњење се предузима по приватној тужби.

Прикривање

Члан 256

(1) Ко ствар за коју зна да је прибављена кривичним дјелом или оно што је за њу добијено продајом или замјеном прикрива, протура, купује, прима у залогу или на други начин прибавља,

казниће се новчаном казном или затвором до три године, с тим да казна не може бити већа од казне прописане за дјело којим је ствар прибављена.

(2) Ко дјело из става 1 овог члана учини, а могао је и био дужан да зна да је ствар прибављена кривичним дјелом,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Ако се учинилац бави вршењем кривичног дјела из става 1 овог члана или је дјело извршено од стране више лица на организован начин или вриједност прикриваних ствари прелази износ од тридесет хиљада еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Гоњење у случају када је учинилац у блиском односу са оштећеним

Члан 257

За кривична дјела из чл. 239, 240, 244, 248, 249 ст. 1 до 3 и 256 овог законика, ако су учињена према брачном другу, лицу са којим оштећени живи у трајној ванбрачној заједници, сроднику по крви у правој линији, брату или сестри, усвојоцу или усвојенику или другим лицима са којима учинилац живи у заједничком домаћинству, гоњење се предузима по приватној тужби.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ТРЕЋА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ПЛАТНОГ ПРОМЕТА И ПРИВРЕДНОГ ПОСЛОВАЊА

Фалсификовање новца

Члан 258

(1) Ко направи лажан новац у намјери да га стави у оптицај као прави или ко у истој намјери преиначи прави новац,

казниће се затвором од двије до дванаест година.

(2) Ко прибавља лажан новац у намјери да га стави у оптицај као прави или ко лажан новац ставља у оптицај,

казниће се затвором од двије до десет година.

(3) Ако је дјелом из ст. 1 и 2 овог члана направљен, преиначен, стављен у промет или прибављен лажан новац у износу који прелази петнаест хиљада еура, односно одговарајући износ у страном новцу,

учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

(4) Ко лажан новац који је примио као прави, па сазнавши да је лажан, стави у оптицај или ко зна да је начињен лажан новац или да је лажан новац стављен у оптицај, па то не пријави,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(5) Лажан новац одузеће се.

Фалсификовање хартија од вриједности

Члан 259

(1) Ко направи лажне хартије од вриједности или преиначи праве хартије од вриједности у намјери да их употрејеби као праве или да их другом да на употребу или ко такве лажне хартије употрејеби као праве или их у тој намјери прибави,

казниће се затвором од једне до пет година.

(2) Ако укупан износ на који гласе фалсификоване хартије од вриједности из става 1 овог члана прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако укупан износ на који гласе фалсификоване хартије од вриједности из става 1 овог члана прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(4) Ко лажне хартије од вриједности које је примио као праве, па сазнавши да су лажне, стави у промет,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(5) Лажне хартије од вриједности одузеће се.

Фалсификовање и злоупотреба кредитних картица и картица за безготовинско плаћање

Члан 260

(1) Ко направи лажну платну картицу или ко преиначи праву платну картицу у намјери да је употреби као праву или ко такву лажну платну картицу набави ради употребе или је употреби као праву,

казниће се затвором до три године

(2) Ако је учинилац дјела из става 1 овог члана употребом картице прибавио противправну имовинску корист,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је учинилац дјела из става 1 овог члана прибавио противправну имовинску корист у износу који прелази три хиљаде еура,

казниће се затвором од једне до осам година.

(4) Ако је учинилац дјела из става 1 овог члана прибавио противправну имовинску корист у износу који прелази тридесет хиљада еура,

казниће се затвором од двије до десет година.

(5) Казном из ст. 1 до 4 овог члана казниће се и учинилац који то дјело учини неовлашћеном употребом туђе картице.

+

Види:

чл. 41. Закона - 47/2006-1.

Фалсификовање знакова за вриједност

Члан 261

(1) Ко направи лажне или преиначи праве знакове за вриједност у намјери да их употреби као праве или да их другом да на употребу или ко такве лажне знакове употреби као праве или их у тој намјери прибави,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако укупна вриједност знакова из става 1 овог члана прелази износ од три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако укупна вриједност знакова из става 1 овог члана прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ко одстрањивањем жига којим се знаци за вриједност поништавају или којим другим начином иде за тим да ради поновне употребе овим знацима да изглед као да нијесу употребљени или ко употребљене знакове поново употреби или прода као да важе,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(5) Лажни знакови за вриједност одузеће се.

Прављење, набављање и давање другом средстава за фалсификовање

Члан 262

(1) Ко прави, набавља, продаје или даје другом на употребу средства за прављење лажног новца, платних картица или лажних хартија од вриједности,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ко прави, набавља, продаје или даје другом на употребу средства за прављење лажних знакова за вриједност,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(3) Средства из ст. 1 и 2 овог члана одузеће се.

+

Види:

чл. 42. Закона - 47/2006-1.

Издавање чека и средстава безготовинског плаћања без покрића

Члан 263

(1) Ко користи дебитну платну картицу за коју нема покриће или користи кредитну платну картицу за коју не обезбиједи покриће у уговореном року, па тиме себи или другој прибави противправну имовинску корист у износу који прелази стотину педесет еура,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко изда или стави у промет чек, мјеницу, какву гаранцију или какво друго средство плаћања или обезбјеђења плаћања, иако зна да за то нема покрића и тиме себи или другом прибави противправну имовинску корист у износу који прелази пет стотина еура.

(3) Ако је дјелом из ст. 1 и 2 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је дјелом из ст. 1 и 2 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

+

Види:

чл. 43. Закона - 47/2006-1.

Утаја пореза и доприноса

Члан 264

(1) Ко, у намјери да он или неко други избјегне потпуно или дјелимично плаћање пореза, доприноса или других прописаних дажбина, даје лажне податке о законито стеченим приходима, о предметима или другим чињеницама које су од утицаја на утврђивање оваквих обавеза или ко у истој намјери, у случају обавезне пријаве, не пријави законито стечени приход, односно предмете или друге чињенице које су од утицаја на утврђивање оваквих обавеза или ко у истој намјери на други начин прикрива податке који се односе на утврђивање наведених обавеза, а износ обавезе чије се плаћање избјегава прелази хиљаду еура,

казниће се затвором до три године и новчаном казном.

(2) Ако износ обавезе из става 1 овог члана чије се плаћање избјегава прелази десет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до шест година и новчаном казном.

(3) Ако износ обавезе из става 1 овог члана чије се плаћање избјегава прелази сто хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година и новчаном казном.

Кријумчарење

Члан 265

(1) Ко се бави преношењем робе преко царинске линије избјегавајући мјере царинског надзора или ко избјегавајући мјере царинског надзора пренесе робу преко царинске линије наоружан, у групи или уз употребу силе или пријетње,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година и новчаном казном.

(2) Ко се бави продајом, растурањем или прикривањем неоцарињене робе или организује мрежу препродаваца или посредника за растурање такве робе,

казниће се затвором од једне до осам година и новчаном казном.

(3) Роба која је предмет дјела из ст. 1 и 2 овог члана одузеће се.

(4) Превозно средство чија су тајна или скривита мјеста искоришћена за пренос робе која је предмет дјела из става 1 овог члана или које је намијењено за извршење тих кривичних дјела може се одузети ако је власник или корисник возила то знао или је могао и био дужан да зна и ако вриједност робе која је предмет кривичног дјела прелази једну трећину вриједности превозног средства у вријеме извршења кривичног дјела.

Недозвољено бављење банкарском, берзанском и дјелатношћу осигурања

Члан 266

(1) Ко се без одобрења или противно условима под којима је оно дато бави банкарском, берзанском или дјелатношћу осигурања,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) За дјело из става 1 овог члана казниће се прописаном казном и одговорно лице у правном лицу, ако се правно лице недозвољено бави неком од наведених дјелатности.

Издавање хартија од вриједности без покрића

Члан 267

(1) Одговорно лице у банци, привредном друштву или другом субјекту привредног пословања који издаје хартије од вриједности, које дозволи издавање хартија од вриједности, иако је знало или је могло и било дужно да зна за немогућност извршења обавеза издаваоца које произлазе из емисије, под условима, у року и на начин утврђен законом или одлуком о емисији,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Службено лице које одобри издавање хартија од вриједности иако је знало или је могло и било дужно да зна за немогућност извршења обавеза које произлазе из емисије под условима, у року и на начин утврђен законом или одлуком о емисији,

казниће се затвором до једне године.

(3) Одговорно лице у банци које одобри гаранцију по одређеној емисији хартија од вриједности иако је знало или је могло и било дужно да зна за немогућност извршења гаранцијом преузете обавезе банке, под условима, у року и на начин предвиђен законом или гаранцијом,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

Прање новца

Члан 268

(1) Ко путем банкарског, финансијског или другог привредног пословања прикрије начин прибављања новца или друге имовине за које зна да су прибављени кривичним дјелом,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је извршилац дјела из става 1 овог члана истовремено и извршилац или саучесник у кривичном дјелу којим је прибављен новац или имовинска корист из става 1 овог члана,

казниће се затвором од једне до осам година.

(3) Ако износ новца или вриједност имовине из ст. 1 и 2 овог члана прелазе четрдесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година

(4) Ако дјело из ст. 1 и 2 овог члана изврши више лица која су се удружила за вршење таквих дјела,

казниће се затвором од три до дванаест година.

(5) Ко учини дјело из ст. 1 и 2 овог члана, а могао је и био дужан да зна да новац или имовина представљају приход прибављен криминалном дјелатношћу,

казниће се затвором до три године

(6) Новац и имовина из ст. 1, 2 и 3 овог члана одузеће се.

+

Види:

чл. 44. Закона - 47/2006-1.

Повреда равноправности у вршењу привредне дјелатности

Члан 269

(1) Ко злоупотребом свог службеног положаја или овлашћења ограничи слободно или самостално повезивање привредног друштва или другог субјекта привредног пословања у обављању привредне дјелатности на привредном подручју Црне Горе, ускрати му или ограничи право да на одређеном подручју обавља привредну дјелатност, стави га у неравноправан положај према другим субјектима привредног пословања у погледу услова привређивања или ограничи слободно обављање привредне дјелатности,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се ко злоупотреби свој друштвени положај или утицај ради извршења кривичног дјела из става 1 овог члан.

Злоупотреба монополистичког положаја

Члан 270

Одговорно лице у привредном друштву или у другом субјекту привредног пословања које има својство правног лица или предузетник, који злоупотребом монополистичког или доминантног положаја на тржишту или закључивањем монополистичког споразума изазове поремећај на тржишту или тај субјекат доведе у повлашћен положај у односу на друге, тако да оствари имовинску корист за тај субјект или за други субјект или нанесе штету другим субјектима привредног пословања, потрошачима или корисницима услуга,
казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

Неовлашћена употреба туђе фирме

Члан 271

Ко се у намјери да обмане купце или кориснике услуга послужи туђом фирмом, туђом географском ознаком поријекла, туђим жигом или заштитним знаком или туђом посебном ознаком робе или унесе поједина обиљежја ових ознака у своју фирму, свој жиг или заштитни знак или у своју посебну ознаку робе,
казниће се новчаном казном или затвором до три године.

Несавјестан рад у привредном пословању

Члан 272

(1) Одговорно лице у привредном друштву или другом субјекту привредног пословања у коме нема већински удио које свјесно крши законе, друге прописе или опште акте о пословању или очигледно несавјесно послује и тиме из нехата том привредном друштву или другом субјекту привредног пословања проузрокује штету која прелази износ од три хиљаде еура,
казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила штета која прелази износ од тридесет хиљада еура или је покренут поступак принудног поравнања или стечаја, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

Проузроковање стечаја

Члан 273

(1) Одговорно лице у привредном друштву или у другом субјекту привредног пословања које има својство правног лица, које нерационалним трошењем средстава или њиховим отуђењем у бесцијење, прекомјерним задуживањем, преузимањем несразмјерних обавеза, лакомисленим закључивањем уговора са лицима неспособним за плаћање, пропуштањем благовременог остваривања потраживања, уништењем или прикривањем имовине или другим радњама које нијесу у складу са савјесним пословањем проузрокује стечај и тиме другог оштети,
казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

Проузроковање лажног стечаја

Члан 274

(1) Одговорно лице у привредном друштву или у другом субјекту привредног пословања које има својство правног лица или предузетник, који у намјери да тај субјект избјегне плаћање обавеза проузрокује стечај тог субјекта привидним или стварним умањењем његове имовине, на начин што:

1) цијелу или дио имовине субјекта привредног пословања прикрије, привидно прода, прода испод тржишне вриједности или бесплатно уступи;

2) закључи фиктивне уговоре о дугу или призна непостојећа потраживања;

3) пословне књиге које је субјект привредног пословања обавезан да води по закону прикрије, уништи или тако преиначи да се из њих не могу сагледати пословни резултати или стање средстава или обавеза или ово стање сачињавањем лажних исправа или на други начин прикаже таквим да се на основу њега може отворити стечај,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако су услед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице за повјериоца,
учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Оштећење повјериоца

Члан 275

(1) Одговорно лице у привредном друштву или другом субјекту привредног пословања које има својство правног лица или предузетник, који знајући да је тај субјект постао неспособан за плаћање, исплатом дуга или на други начин намјерно стави повјериоца у повољнији положај и тиме знатно оштети другог повјериоца,
казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Одговорно лице из става 1 овог члана или предузетник, који знајући да је тај субјект постао неспособан за плаћање, а у намјери да изигра или оштети повјериоца призна неистинито потраживање, састави лажни уговор или неком другом преварном радњом оштети повјериоца,
казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(3) Ако је дјелом из ст. 1 и 2 овог члана повјериоцу проузрокована штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура или ако је према оштећеном због тога дошло до покретања поступка принудног поравнања или стечаја,
учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

+

Види:

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Злоупотреба овлашћења у привреди

Члан 276

(1) Одговорно лице у привредном друштву или другом субјекту привредног пословања које има својство правног лица или предузетник, које у намјери прибављања противправне имовинске користи за правно лице у којем је запослено, за друго правно лице или други субјект привредног пословања који има својство правног лица:

1) ствара или држи недозвољене новчане, робне или друге вриједносне фондове у земљи или иностранству;

2) састављањем исправе неистините садржине, лажним билансима, процјенама или инвентарисањем односно лажним приказивањем или прикривањем чињеница, неистинито приказује стање или кретање средстава или резултате пословања, па на тај начин доведе у заблуду органе управљања у привредном друштву или другом правном лицу приликом доношења одлука о пословима управљања или привредно друштво или друго правно лице стави у повољнији положај приликом добијања средстава или других погодности које им се не би признале према постојећим прописима;

3) у вези са извршењем пореских обавеза или у вези са плаћањем других дажбина ускрати средства која представљају јавни приход;

4) средства којима располаже користи противно њиховој намјени;

5) на други начин грубо повриједи овлашћења у погледу управљања, располагања и коришћења имовином,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана прибављена имовинска корист која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

+

Види:

чл. 45. Закона - 47/2006-1.

Нарушавање пословног угледа и кредитне способности

Члан 277

(1) Ко у намјери нарушавања пословног угледа или кредитне способности другог, износи о њему неистините податке или неистинито приказује његово пословање,
казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако су услед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(3) Гоњење за дјела из ст. 1 и 2 овог члана предузима се по приватној тужби.

Лажан биланс

Члан 278

Ко у намјери да себи или другом прибави какву корист или другом нанесе какву штету, сачини у привредном друштву или другом субјекту привредног пословања лажан биланс којим се утврђује добит или губитак тог субјекта или којим се утврђује удио сваког члана друштва у добити или губитку,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

Злоупотреба процјене

Члан 279

(1) Овлашћени процјењивач који приликом процјене имовине привредног друштва или другог субјекта привредног пословања злоупотреји своје овлашћење и тиме себи или другом прибави какву корист или другом нанесе какву штету,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист или проузрокована штета која прелази износ од три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист или проузрокована штета која прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Одавање пословне тајне

Члан 280

(1) Ко неовлашћено другом саопшти, преда или на други начин учини доступним податке који представљају пословну тајну или ко прибавља такве податке у намјери да их преда непозваном лицу,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из користољубља или у погледу нарочито повјерљивих података или ради објављивања или коришћења података у иностранству,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(3) Ко дјело из става 1 овог члана учини из нехата,

казниће се затвором до три године.

(4) Пословном тајном сматрају се подаци и документи који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеном на основу закона проглашени пословном тајном чије би одавање проузроковало или би могло да проузрокује штетне посљедице за привредно друштво или други субјект привредног пословања.

Одавање и коришћење берзанске тајне

Члан 281

(1) Ко пословне податке из пословања берзе или берзанског посредника који представљају берзанску тајну саопшти непозваном лицу или ко дође до таквих података, па њиховим коришћењем оствари имовинску корист,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист која прелази износ од три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист која прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Онемогућавање вршења контроле

Члан 282

Ко онемогући органу вршења контроле да изврши увид у пословне књиге или другу документацију или онемогући преглед предмета, просторија или других објеката, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Недозвољена производња

Члан 283

(1) Ко неовлашћено производи или прерађује робу за чију је производњу или прерађивање потребно одобрење надлежног органа, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ко производи или прерађује робу чија је производња или прерађивање забрањено,

казниће се затвором до три године.

(3) Роба и средства за производњу или прерађивање одузеће се.

Недозвољена трговина

Члан 284

(1) Ко немајући овлашћење за трговину, у сврху продаје набави робу или друге предмете опште употребе у већој количини или вриједности која прелази износ од три хиљаде еура или ко се неовлашћено и у већем обиму бави трговином или посредовањем у трговини или заступањем организација у унутрашњем или спољнотрговинском промету роба и услуга,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ко се бави продајом робе чију је производњу неовлашћено организовао, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(3) Казном из става 2 овог члана казниће се и ко неовлашћено продаје, купује или врши размјену робе или предмета чији је промет забрањен или ограничен.

(4) Ако је учинилац дјела из ст. 1 до 3 овог члана организовао мрежу препродаваца или посредника или је постигао имовинску корист која прелази износ од три хиљаде еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(5) Ако је учинилац дјела из ст. 1 и 3 овог члана постигао имовинску корист која прелази износ од тридесет хиљада еура,

казниће се затвором од једне до шест година.

(6) Роба и предмети недозвољене трговине одузеће се.

+

чл. 46. Закона - 47/2006-1.

Види:

Обмањивање купаца

Члан 285

Ко у намјери обмањивања купаца ставља у промет производе са ознаком у коју су унијети подаци који не одговарају садржини, врсти, поријеклу или квалитету производа или ставља у промет производе који по својој количини или квалитету не одговарају ономе што се редовно претпоставља код таквих производа или ставља у промет производе без ознаке о садржини, врсти, поријеклу или квалитету производа кад је оваква ознака прописана или се при стављању у промет производа служи очигледно лажном рекламом,

казниће се затвором до три године и новчаном казном.

Фалсификовање знакова за обиљежавање робе, мјера и тегова

Члан 286

(1) Ко у намјери да их употреби као праве направи лажне печате, жигове, марке или друге знакове за обиљежавање домаће или стране робе којима се жигошу злато или други племенити метал, дрво, стока или каква друга роба или ко у истој намјери такве праве знакове преиначи или ко такве лажне или преиначене знакове употреби као праве,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Лажни знакови, мјере и тегови одузеће се.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЗДРАВЉА ЉУДИ

Непоступање по здравственим прописима за вријеме епидемије

Члан 287

Ко за вријеме епидемије какве опасне заразне болести не поступа по прописима, одлукама или наредбама којима се одређују мјере за њено сузбијање или спрјечавање,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Преношење заразне болести

Члан 288

Ко не поступа по прописима, одлукама или наредбама за сузбијање или спрјечавање заразних болести, па усљед тога дође до преношења заразне болести, казниће се затвором до три године.

Преношење инфекције ХИВ вирусом

Члан 289

(1) Ко свјесно другог доведе у опасност од инфекције ХИВ вирусом, казниће се затвором до двије године.

(2) Ко се свјесно не придржава прописа и мјера који се односе на спрјечавање ширења ХИВ инфекције и тиме из нехата доведе до преношења инфекције ХИВ вирусом на друго лице,

казниће се затвором од једне до пет година.

(3) Ко знајући да је заражен ХИВ вирусом свјесно пренесе на другог ту инфекцију, казниће се затвором од двије до дванаест година.

(4) Ако је усљед дјела из става 3 овог члана наступила смрт зараженог лица, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

(5) Ако је дјело из ст. 3 и 4 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити за дјело из става 3 затвором до три године, а за дјело из става 4 затвором од шест мјесеци до пет година.

Несавјесно пружање љекарске помоћи

Члан 290

(1) Љекар који при пружању љекарске помоћи примијени очигледно неподобно средство или очигледно неподобан начин лијечења или не примијени одговарајуће хигијенске мјере или уопште очигледно несавјесно поступа и тиме проузрокује погоршање здравственог стања неког лица,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и други здравствени радник који при пружању медицинске помоћи или њега или при вршењу друге здравствене дјелатности очигледно несавјесно поступа и тиме проузрокује погоршање здравственог стања неког лица.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

Противправно вршење медицинских експеримената и испитивање лијека

Члан 291

(1) Ко противно прописима на људима врши медицинске или друге сличне експерименте,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ко противно прописима врши клиничко испитивање лијека,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Неуказивање љекарске помоћи

Члан 292

(1) Љекар који противно својој дужности одбије да укаже љекарску помоћ лицу којем је таква помоћ потребна, а које се налази у непосредној опасности за живот или опасности наступања тешке тјелесне повреде или тешког нарушавања здравља,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако усљед дјела из става 1 овог члана лице којем није указана љекарска помоћ буде тешко тјелесно повријеђено или му здравље буде тешко нарушено,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до четири године.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила смрт лица коме није указана љекарска помоћ,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

Надриљекарство

Члан 293

Ко се без одговарајуће стручне спреме бави лијечењем или пружањем других медицинских услуга,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Недозвољено пресађивање дјелова тијела

Члан 294

(1) Љекар који прије пресађивања дијела тијела не прибави у писаном облику, пристанак примаоца, односно његовог родитеља, усвојиоца или стараоца, ако је прималац малољетно или неурачунљиво лице,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у здравственој установи, ако узима или пресађује дјелове људског тијела или испитује подударност за пресађивање, а установа не испуњава за то прописане услове.

Недозвољено узимање дјелова тијела ради пресађивања

Члан 295

(1) Љекар који ради пресађивања узме дио тијела од живог, пунољетног, душевно здравог и пословно способног лица без претходно прибављеног писаног пристанка тог лица или ако узме дио тијела живог лица које није пунољетно, које је неурачунљиво или је пословно неспособно без претходно прибављеног писаног пристанка родитеља, усвојиоца или стараоца,

казниће се затвором од три мјесеца до четири године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и љекар који ради пресађивања узме дио тијела умрлог лица чија смрт није утврђена на начин и у поступку према прописима о пресађивању дјелова људског тијела.

(3) Љекар који ради пресађивања узме дио тијела умрлог лица које се за живота изричито, у писаном облику, противило узимању дијела тијела или ако узме дио тијела умрлог малољетног или неурачунљивог лица без претходне писане сагласности родитеља, усвојиоца или стараоца,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Несавјесно поступање при справљању и издавању љекова

Члан 296

(1) Лице овлашћено за издавање љекова за употребу у медицини које изда други лијек умјесто прописаног или захтијеваног лијека, ако замјена није дозвољена или које не направи лијек у прописаној размјери или количини или које очигледно несавјесно поступа при издавању љекова и тиме проузрокује погоршање здравственог стања неког лица,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

Производња и стављање у промет штодљивих производа

Члан 297

(1) Ко производи ради продаје, продаје или ставља у промет штодљиве животне намирнице, јело или пиће или друге штодљиве производе,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ко производе из става 1 овог члана ставља у промет без извршеног прегледа од стране овлашћеног лица, кад је тај преглед прописима предвиђен,

казниће се затвором до три године.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(4) Предмети из ст. 1 и 2 овог члана одузеће се.

Несавјесно вршење прегледа животних намирница

Члан 298

(1) Овлашћено лице које несавјесно изврши преглед стоке за клање, меса намијењеног за исхрану и других животних намирница или противно прописима не изврши преглед и тиме омогући да се стави у промет месо или друга животна намирница штетљива за здравље људи,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

Загађивање воде за пиће и животних намирница

Члан 299

(1) Ко каквом штетљивом материјом загади воду која људима служи за пиће или животне намирнице,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

Неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога

Члан 300

(1) Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Ко неовлашћено унесе у Црну Гору супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге,

казниће се затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана извршено од стране више лица, или је учинилац овог дјела организовао мрежу препродаваца или посредника, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(4) Учинилац дјела из става 1 до 3 овог члана који открије од кога набавља дрогу може се ослободити од казне.

(5) Ко неовлашћено прави, набавља, посједује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намијењене за производњу опојних дрога,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(6) Опојне дроге и средства за њихово прављење одузеће се и уништити.

+ **чл. 47. Закона - Види: 47/2006-1.**

+ Судска пракса

Омогућавање уживања опојних дрога

Члан 301

(1) Ко наводи другог на уживање опојне дроге или му даје опојну дрогу да је ужива он или друго лице или стави на располагање просторије ради уживања опојне дроге или на други начин омогућује другом да ужива опојну дрогу,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено према малољетном лицу или према више лица или је изазвало нарочито тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(3) Опојне дроге одузеће се и уништити.

+ **чл. 48. Закона - 47/2006-1. Види:**

Тешка дјела против здравља људи

Члан 302

(1) Ако усљед дјела из чл. 288 и 290 ст. 1 и 2, 291, 293, 296 став 1, 297 ст. 1 и 2, 298 став 1 и 299 став 1 овог законика, неко лице буде тешко тјелесно повријеђено или му здравље буде тешко нарушено,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(2) Ако је усљед дјела из чл. 288 и 290. ст. 1 и 2, 291, 293, 296 став 1, 297 ст. 1 и 2, 298 став 1 и 299 став 1 овог законика наступила смрт једног или више лица,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако усљед дјела из чл. 290 став 3, 296 став 2, 297 став 3, 298 став 2 и 299 став 2 овог законика неко лице буде тешко тјелесно повријеђено или му здравље буде тешко нарушено,

учинилац ће се казнити затвором до четири године.

(4) Ако је усљед дјела из чл. 290 став 3, 296 став 2, 297 став 3, 298 став 2 и 299 став 2 овог законика наступила смрт,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

+

[чл. 49. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ПЕТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И УРЕЂЕЊА ПРОСТОРА

+

[чл. 1. Закона - 40/2008-3.](#)

Види:

Загађење животне средине

Члан 303

(1) Ко кршећи прописе о заштити, очувању и унапређењу животне средине загађује ваздух, воду или земљиште у већој мјери или на ширем простору, казниће се затвором до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана дошло до уништења или оштећења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је усљед дјела из става 2 овог члана дошло до уништења или оштећења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(5) Ако изрекне условну осуду за дјела из ст. 1 и 4 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року предузме одређене прописане мјере заштите, очувања и унапређења животне средине.

Непредузимање мјера заштите животне средине

Члан 304

(1) Лице одговорно за предузимање мјера заштите, очувања и унапређења животне средине које не предузме прописане мјере заштите животне средине, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(3) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана дошло до загађења ваздуха, воде или земљишта у већој мјери или на ширем простору, учинилац ће се казнити затвором до три године.

(4) Ако је усљед дјела из става 2 овог члана дошло до загађења ваздуха, воде или земљишта у већој мјери или на ширем простору, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(5) Ако је услед дјела из ст. 1 и 3 овог члана дошло до уништења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(6) Ако је услед дјела из ст. 2 и 4 овог члана дошло до уништења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(7) Ако изрекне условну осуду за дјела из ст. 1 до 6 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року предузме одређене прописане мјере заштите, очувања и унапређења животне средине.

Противправна изградња и стављање у погон објеката и постројења која загађују животну средину

Члан 305

(1) Службено или одговорно лице које противно прописима о заштити, очувању и унапређењу животне средине дозволи изградњу, стављање у погон или употребу објеката или постројења или примјену технологије којима се у већој мјери или на ширем простору загађује животна средина,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана дошло до уништења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако изрекне условну осуду за дјела из ст. 1 и 2 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року предузме одређене прописане мјере заштите, очувања и унапређења животне средине.

Оштећење објеката и уређаја за заштиту животне средине

Члан 306

(1) Ко оштети, уништи, уклони или на други начин учини неупотребљивим објекте или уређаје за заштиту животне средине,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана дошло до загађења ваздуха, воде или земљишта у већој мјери или на ширем простору,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) Ако је услед дјела из става 2 овог члана дошло до загађења ваздуха, воде или земљишта у већој мјери или на ширем простору,

учинилац ће се казнити затвором до три године.

(5) Ако је услед дјела из ст. 1 и 3 овог члана дошло до уништења или оштећења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(6) Ако је услед дјела из ст. 2 и 4 овог члана дошло до уништења или оштећења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(7) Ако изрекне условну осуду за дјела из ст. 1 до 6 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року предузме одређене прописане мјере заштите, очувања и унапређења животне средине.

Оштећење животне средине

Члан 307

(1) Ко кршећи прописе, коришћењем природних богатстава, изградњом објеката, извођењем каквих радова или на други начин изазове оштећење животне средине у већој мјери или на ширем простору,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана дошло до уништења или оштећења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је услед дјела из става 2 овог члана дошло до уништења или оштећења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(5) Ако изрекне условну осуду за дјела из ст. 1 до 4 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року предузме одређене прописане мјере заштите, очувања и унапређења животне средине.

Уништење биљака

Члан 308

(1) Ко кршећи прописе уништава или оштећује биљке у већој мјери или на ширем простору,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено према посебно заштићеним биљним врстама,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(4) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити затвором до три године.

Убијање и мучење животиња

Члан 309

(1) Ко кршећи прописе убије, озлеђује или мучи животиње или оштећује или разара њихова станишта у већој мјери или на ширем простору,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана дошло до убијања или озлеђивања животиња које припадају посебно заштићеним животињским врстама,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

+

чл. 50. Закона - 47/2006-1.

Види:

Уништење и оштећење заштићеног природног добра

Члан 310

(1) Ко уништи или оштети заштићено природно добро, казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

Крађа заштићеног природног добра

Члан 311

(1) Ко изврши крађу (члан 239) заштићеног природног добра, казниће се затвором од једне до шест година.

(2) Ако је заштићено природно добро одузето путем разбојничке крађе или разбојништва или ако вриједност украденог заштићеног природног добра прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

(3) Ко приликом извођења грађевинских, рударских, водопривредних, пољопривредних или других радова присвоји природно добро које има својства због којих може бити проглашено за заштићено природно добро,

казниће се према одредбама ст. 1 и 2 овог члана.

Изношење у иностранство заштићеног природног добра и посебно заштићене биљке и животиње

Члан 312

- (1) Ко противно прописима извезе или изнесе у иностранство заштићено природно добро или посебно заштићену биљку или животињу, казниће се затвором од три мјесеца до три године.
- (2) За покушај ће се казнити.

Уношење опасних материја у Црну Гору

Члан 313

- (1) Ко противно прописима унесе у Црну Гору радиоактивне или друге опасне материје или опасне отпатке, или ко врши превоз таквих материја преко територије Црне Горе, казниће се затвором до три године.
- (2) Ко злоупотребом свог положаја или овлашћења дозволи или омогући да се у Црну Гору унесу материје или отпаци из става 1 овог члана или врши превоз истих преко територије Црне Горе, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.
- (3) Ко организује вршење дјела из става 1 овог члана, казниће се затвором од једне до осам година.
- (4) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.

Недозвољено прерађивање, одлагање и складиштење опасних материја

Члан 314

- (1) Ко противно прописима прерађује, одлаже, сакупља, складишти или превози радиоактивне или друге опасне материје или опасне отпатке, казниће се затвором до три године.
- (2) Ко злоупотребом свог службеног положаја или овлашћења дозволи или омогући прераду, одлагање, сакупљање, складиштење или превоз материја или отпадака из става 1 овог члана, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.
- (3) Ако је услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана дошло до уништења животињског или биљног свијета великих размјера или до загађења животне средине у тој мјери да су за његово отклањање потребни дуже вријеме или велики трошкови, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.
- (4) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.
- (5) Ако изрекне условну осуду за дјела из ст. 1 до 4 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року предузме одређене прописане мјере заштите од јонизујућих зрачења или друге прописане мјере заштите.

Недозвољена изградња нуклеарних постројења

Члан 315

- Ко противно прописима одобри или приступи изградњи нуклеарне електране, постројења за производњу нуклеарног горива или постројења за прераду испушеног нуклеарног отпада, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Неизвршење одлуке о мјерама заштите животне средине

Члан 316

- (1) Службено или одговорно лице које не поступи по одлуци надлежног органа о предузимању мјера заштите животне средине, казниће се затвором до три године.
- (2) Ако изрекне условну осуду за дјело из става 1 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року предузме мјере које је надлежни орган одредио.

Повреда права на информисање о стању животне средине

Члан 317

- (1) Ко противно прописима ускрати податке или да неистините податке о стању животне средине и појавама који су неопходни за процјену опасности по животну средину и предузимање мјера заштите живота и здравља људи, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко изнесе у јавност неистините податке о стању животне средине и тиме изазове панику или значајније узнемирење грађана.

Преношење заразних болести код животиња и биљака

Члан 318

(1) Ко за вријеме епидемије неке болести животиња која може угрозити сточарство не поступа по прописима, одлукама или наредбама којима се одређују мјере за сузбијање или спрјечавање болести,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко за вријеме постојања опасности од болести и штеточина које могу угрозити животињски и биљни свијет не поступа по прописима, одлукама или наредбама којима се одређују мјере за сузбијање или спрјечавање болести односно штеточина.

(3) Ако је услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступило угинуће животиња, уништење биљака или друга знатна штета чија вриједност прелази износ од три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором до три године.

(4) Ако је дјело из ст. 1 до 3 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(5) Ко противно прописима прикрива постојање заразне болести код животиња или не пријави јавној ветеринарској служби, ветеринару који обавља приватну праксу или органу надлежном за послове ветеринарства, да постоје знаци који указују на то да таква болест постоји, па услед тога наступи ширење заразне болести или угинуће животиња или друга знатна штета чија вриједност прелази износ од три хиљаде еура,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

+

Види:

чл. 51. Закона - 47/2006-1.

Несавјесно пружање ветеринарске помоћи

Члан 319

(1) Ветеринар или овлашћени ветеринарски радник који при пружању ветеринарске помоћи препише или примијени очигледно неподобно средство или очигледно неподобан начин лијечења или уопште несавјесно поступа при лијечењу животиња и тиме проузрокује угинуће животиња или другу знатну штету чија вриједност прелази износ од три хиљаде еура,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

+

Види:

чл. 51. Закона - 47/2006-1.

Надриветинарство

Члан 320

Ко се без одговарајуће стручне спреме уз накнаду бави лијечењем животиња или пружањем других ветеринарских услуга,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

Производња штетних средстава за лијечење животиња

Члан 321

(1) Ко производи ради продаје или ставља у промет средства за лијечење или за спрјечавање заразе код животиња која су опасна за њихов живот или здравље,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана проузроковано угинуће животиња или друга знатна штета чија вриједност прелази износ од три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

+

Види:

чл. 51. Закона - 47/2006-1.

Загађивање хране и воде за исхрану односно напајање животиња

Члан 322

(1) Ко каквом шткодљивом материјом загади храну или воду које служе за исхрану или напајање животиња и тиме доведе у опасност њихов живот или здравље, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко каквом шткодљивом материјом загади воду у рибњаку, језеру, ријеци, каналу или мору или порибљавањем из заражених води проузрокује опасност за опстанак риба или других водених животиња.

(3) Ако је дјелом из ст. 1 и 2 овог члана проузроковано угинуће животиња или друга знатна штета чија вриједност прелази износ од три хиљаде еура, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

(4) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

+

Види:

чл. 51. Закона - 47/2006-1.

Пустошење шума

Члан 323

(1) Ко противно прописима или наредбама надлежних органа врши сјечу или крчење шуме, или ко оштећује стабла или на други начин пустоши шуме или обори једно или више стабала у парку, дрвореду или на другом мјесту гдје сјеча није дозвољена,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ко дјело из става 1 овог члана изврши у заштитној шуми, националном парку или у другој шуми са посебном намјеном,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Шумска крађа

Члан 324

(1) Ко ради крађе обори у шуми, парку или дрвореду једно или више стабала, а количина обореног дрвета је већа од једног кубног метра,

казниће се новчаном казном и затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено у намјери да се оборено дрво прода, или ако је количина обореног дрвета већа од пет кубних метара или ако је дјело извршено у заштитној шуми, националном парку или другој шуми са посебном намјеном,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године и новчаном казном.

(3) За покушај дјела из ст. 1 и 2 овог члана казниће се.

+

Види:

чл. 52. Закона - 47/2006-1.

Незаконит лов

Члан 325

(1) Ко лови дивљач за вријеме ловостаја или на подручју гдје је лов забрањен, казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Ко неовлашћено лови на туђем ловишту и убије или рани дивљач или је ухвати живу,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено у односу на крупну дивљач,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

(4) Ко лови дивљач чији је лов забрањен или ко лови без посебне дозволе одређену врсту дивљачи за чији је лов потребна таква дозвола или ко лови на начин или средствима којима се дивљач масовно уништава,

казниће се затвором до три године.

(5) Уловљена дивљач и средства за лов одузеће се.

Незаконит риболов

Члан 326

(1) Ко лови рибу или друге водене животиње за вријеме ловостаја или у водама у којима је лов забрањен,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Ко лови рибу или друге водене животиње експлозивом, електричном струјом, отровом, средствима за омамљивање или на начин штетан за размножавање тих животиња или којим се те животиње масовно уништавају,

казниће се затвором до три године.

(3) Казном из става 2 овог члана казниће се и ко лови рибу или друге водене животиње веће биолошке вриједности или у већој количини или при лову уништи већу количину риба или других водених животиња.

(4) Улов и средства за риболов одузеће се.

Грађење објекта без грађевинске дозволе

+

[чл. 2. Закона - 40/2008-3.](#)

Види:

Члан 326а

Ко противно прописима о изградњи објеката, планирању и уређењу простора започне грађење објекта без претходно прибављене грађевинске дозволе или гради објекат супротно издатој грађевинској дозволи и техничкој документацији или одлуци надлежног органа о забрани грађења,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

+

[чл. 2. Закона - 40/2008-3.](#)

Види:

Противправно прикључење градилишта на техничку инфраструктуру

+

[чл. 2. Закона - 40/2008-3.](#)

Види:

Члан 326б

Ко противно прописима о изградњи објеката, планирању и уређењу простора прикључи или дозволи да се на техничку инфраструктуру (електроенергетску, водоводну, канализациону и путну) прикључи градилиште, објекат у изградњи или грађевински објекат за који није издата грађевинска дозвола,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

+

[чл. 2. Закона - 40/2008-3.](#)

Види:

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ШЕСТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ОПШТЕ СИГУРНОСТИ ЉУДИ И ИМОВИНЕ

Изазивање опште опасности

Члан 327

(1) Ко пожаром, поплавом, експлозијом, отровом или отровним гасом, радиоактивним или другим јонизујућим зрачењем, електричном енергијом, моторном силом или каквом другом општеопасном радњом или општеопасним средством изазове опасност за живот или тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се службено или одговорно лице које не постави прописане уређаје за заштиту од пожара, поплаве, експлозије, отрова или отровног гаса, радиоактивних или других јонизујућих зрачења, електричне енергије или других опасних средстава или ове уређаје не одржава у исправном стању или их у случају потребе не стави у дејство или уопште не поступа по прописима или техничким правилима о мјерама заштите и тиме изазове опасност за живот или

тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура.

(3) Ако су дјела из ст. 1 и 2 овог члана учињена на мјесту гдје је окупљен већи број људи,

учинилац ће се казнити затвором од једне до шест година.

(4) Ако је дјело из ст. 1 и 3 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити затвором до три године.

+ **Види:**

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Уништење и оштећење јавних уређаја

Члан 328

(1) Ко уништи, оштети, измијени, учини неупотребљивим или уклони јавни уређај за воду, топлоту, гас, електричну или другу енергију или уређаје система веза или други јавни уређај или омета њихову употребу,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана настао знатан поремећај у коришћењу ових уређаја,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(4) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

Изазивање опасности необезбјеђењем мјера заштите на раду

Члан 329

(1) Ко у рудницима, фабрикама, радионицама, на градилиштима или на другом мјесту рада оштети или уклони заштитне уређаје и тиме изазове опасност за живот или тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у руднику, фабрици, радионици, на градилишту или на другом мјесту рада које не постави заштитне уређаје или их не одржава у исправном стању или их у случају потребе не стави у дејство или уопште не поступа по прописима или техничким правилима о мјерама заштите на раду и тиме изазове опасност за живот или тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити затвором до три године.

(4) Ако изрекне условну осуду за дјело из става 2 овог члана, суд може одредити обавезу учиниоцу да у одређеном року обезбиједи постављање, одржавање или коришћење заштитних уређаја.

+ **Види:**

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Непрописно и неправилно извођење грађевинских радова

Члан 330

(1) Лице одговорно за пројектовање, руковођење или извођење градње или грађевинских радова, које при извођењу тих радова не поступи по прописима или општепризнатим техничким правилима и тиме изазове опасност за живот или тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до три године.

+ **Види:**

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Оштећење брана и водопривредних објеката

Члан 331

(1) Ко оштети, уништи и учини неупотребљивим брану или други водопривредни објекат или уређај за заштиту од природних непогода, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено према објекту или уређају већег значаја,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до три године.

Уништење, оштећење и уклањање знакова којима се упозорава на опасност

Члан 332

(1) Ко уништи, оштети или уклони знак којим се упозорава на какву опасност, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко уништи, оштети или уклони саобраћајни уређај, средство, знак или уређај за сигнализацију или заштитну и одбојну ограду који служе безбједности саобраћаја.

Злоупотреба телекомуникационих знакова

Члан 333

(1) Ко злоупотреби или без потребе отпрати међународно уговорени знак за позивање у помоћ или знак да пријети опасност или ко телекомуникационим знаком обмане да постоји сигурност или ко злоупотреби међународно уговорени комуникациони знак,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила опасност за живот људи или имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

+

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Види:

Неотклањање опасности

Члан 334

(1) Ко не пријави надлежном органу, односно другом надлежном субјекту да постоји пожар, поплава, експлозија, саобраћајна незгода или нека друга опасност за живот или тијело људи или имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура или не предузме мјере да се та опасност отклони, иако је то могао да учини без опасности за себе или другог,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ко спријечи другог у предузимању мјера за отклањање пожара, поплаве, експлозије, саобраћајне незгоде или друге опасности за живот или тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура,

казниће се затвором до три године.

+

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Види:

Недозвољено поступање са експлозивним и запаљивим материјалом

Члан 335

(1) Ко противно прописима складишти, држи, превози или преда на превоз јавним саобраћајним средством експлозивни или лако запаљиви материјал или такав материјал сам преноси користећи се јавним саобраћајним средством,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко недозвољено у просторију или други објекат гдје се окупља већи број људи унесе експлозивни или лако запаљиви материјал или ко такав материјал донесе на мјесто гдје је окупљен већи број људи или гдје такво окупљање предстоји.

(3) Ко у јаму са метаном или другим запаљивим гасом или опасном угљеном прашином или у објекат на нафтном или гасном пољу унесе или покуша да унесе лако запаљиву материју или друге ствари чије је уношење у такву јаму, односно објекат забрањено,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(4) Казном из става 3 овог члана казниће се и ко се при уласку у магацин, складиште или спремиште експлозивних средстава не придржава прописаних мјера заштите.

(5) Ако је дјело из ст. 3 и 4 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

Неовлашћено прибављање и располагање нуклеарним материјама

Члан 336

Ко неовлашћено прибавља, посједује, користи, превози, даје другом нуклеарне материје или омогућава другом да до њих дође, казниће се затвором до три године.

Угрожавање сигурности нуклеарним материјама

Члан 337

(1) Ко пријетњом да ће употријебити нуклеарну материју угрози сигурност људи, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено у намјери да се неко принуди да нешто учини или не учини,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је учинилац дјела из ст. 1 и 2 овог члана остварио пријетњу услед чега је наступила тешка тјелесна повреда или имовинска штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(4) Ако је учинилац дјела из ст. 1 и 2 овог члана остварио пријетњу услед чега је наступила смрт једног или више лица,

учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

+

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Види:

Тешка дјела против опште сигурности

Члан 338

(1) Ако је услед дјела из чл. 327 ст. 1 до 3, 328 ст. 1 и 2, 329 ст. 1 и 2, 330 став 1 и 333 овог законика, наступила тешка тјелесна повреда неког лица или имовинска штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(2) Ако је услед дјела из чл. 327 ст. 1 до 3, 328 ст. 1 и 2, 329 ст. 1 и 2, 330 став 1 и 333 овог законика наступила смрт једног или више лица,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако је услед дјела из чл. 327 став 4, 328 ст. 3 и 4, 329 став 3 и 330 став 2 овог законика наступила тешка тјелесна повреда неког лица или имовинска штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором до четири године.

(4) Ако је услед дјела из чл. 327 став 4, 328 ст. 3 и 4, 329 став 3 и 330 став 2 овог законика наступила смрт једног или више лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

+

чл. 32.

и

53.

Закона

-

47/2006-1.

Види:

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ СЕДМА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ БЕЗБЈЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА

Угрожавање јавног саобраћаја

Члан 339

(1) Учесник у саобраћају на путевима који се не придржава саобраћајних прописа и тиме тако угрози саобраћај да доведе у опасност живот или тијело људи или имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура, па услед тога код другог наступи лака тјелесна повреда или другом проузрокује имовинску штету која прелази износ од три хиљаде еура,

казниће се затвором до три године.

(2) Ко се не придржава саобраћајних прописа и тиме угрози жељезнички, бродски, аутобуски саобраћај или саобраћај жичаром тако да доведе у опасност живот или тијело људи или имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура, казниће се затвором од шест мјесеци до шест година.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

+

Види:

чл. 32. и 54. Закона - 47/2006-1.

Угрожавање саобраћаја опасном радњом и опасним средством

Члан 340

(1) Ко уништењем, уклањањем или тежим оштећењем саобраћајних уређаја, средстава, знакова или уређаја за сигнализацију или заштитних и одбојних ограда који служе безбједности јавног саобраћаја на путевима, давањем погрешних знакова или сигнала, постављањем препрека на саобраћајницама или други сличан начин тако угрози јавни саобраћај да тиме доведе у опасност живот или тијело људи или имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура,

казниће се затвором до три године.

(2) Ко на начин из става 1 овог члана угрози жељезнички, бродски, аутобуски или саобраћај жичаром и тиме изазове опасност за живот или тијело људи или имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

+

Види:

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Угрожавање безбједности ваздушног саобраћаја

Члан 341

(1) Ко непрописним или неправилним управљањем летом ваздухоплова, пропуштањем дужности или надзора у вези са безбједношћу ваздушног саобраћаја, давањем нетачних обавјештења од значаја за безбједан лет ваздухоплова или на други начин доведе у опасност безбједност ваздушног саобраћаја,

казниће се затвором од једне до шест година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата или нехатним уништењем или оштећењем уређаја за навигацију или нехатним наношењем друге штете на ваздухоплову,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

Угрожавање безбједности ваздушног саобраћаја насиљем

Члан 342

(1) Ко насиљем према лицу у ваздухоплову, постављањем или уношењем у ваздухоплов експлозивне или друге опасне направе или супстанце или уништењем или оштећењем уређаја за навигацију или проузроковањем друге штете ваздухоплову доведе у опасност безбједност ваздушног саобраћаја,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила тешка тјелесна повреда неког лица или проузрокована штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

+

Види:

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Отмица ваздухоплова, брода и другог превозног средства

Члан 343

(1) Ко силом или пријетњом да ће употријебити силу преузме контролу над ваздухопловом који се налази у лету или над бродом у току пловидбе или над другим јавним превозним средством у току вожње,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила тешка тјелесна повреда неког лица или проузрокована штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

+

Види:

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Непругање помоћи броду или другом пловном објекту и лицима у опасности на мору и унутрашњим водама

Члан 344

(1) Заповједник брода, чамца или другог пловног објекта који учествује у пловидби, лице које га замјењује или лице које само управља неким од наведених пловних објеката, који противно прописима не предузме спасавање на мору или унутрашњим водама брода, чамца или другог пловног објекта, лица или ствари који су у опасности, ако је без опасности за свој брод, чамац или други пловни објекат могао да предузме спасавање,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Лице из става 1 овог члана које противно прописима не уклони са пловног пута на унутрашњим водама пловни објекат са којим се сударио пловни објекат којим оно заповиједа или управља, а могло је то да учини без опасности за тај пловни објекат, казниће се затвором до три године.

Пиратство

Члан 345

(1) Члан посаде или путник приватног брода или приватног ваздухоплова који на отвореном мору или на мјесту које не потпада под власт ниједне државе учини насиље или разбојништво према лицима на другом броду или ваздухоплову или задржи, одузме, оштети или уништи други брод или ваздухоплов или добра која се налазе на њима или проузрокује штету која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

(3) Ако дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини члан посаде или путник ратног или другог државног брода или ратног или другог државног ваздухоплова чија се посада побунила и преузела контролу над бродом или ваздухопловом, казниће се казном предвиђеном

за

то

дјело.

+

Види:

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Несавјесно вршење надзора над јавним саобраћајем

Члан 346

(1) Службено или одговорно лице којем је повјерен надзор над стањем и одржавањем саобраћајница и објеката на њима, превозним средствима или јавним саобраћајем или над испуњавањем прописаних услова рада возача, или којем је повјерено руковођење вожњом, које несавјесним вршењем своје дужности изазове опасност за живот или тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице које изда налог за вожњу или допусти вожњу, иако зна да возач због умора, утицаја алкохола или других разлога није у стању да безбједно управља возилом или да возило није исправно и тиме изазове опасност за живот или тијело људи или за имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити затвором до три године.

+

чл. 32. Закона - 47/2006-1.

Види:

Непружање помоћи лицу повријеђеном у саобраћајној незгоди

Члан 347

(1) Возач моторног возила или другог превозног средства који остави без помоћи лице које је тим превозним средством повријеђено или чију је повреду тим средством проузроковао,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако је усљед непружања помоћи наступила тешка тјелесна повреда повријеђеног лица,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до три године.

(3) Ако је усљед непружања помоћи наступила смрт повријеђеног лица,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до четири године.

Тешка дјела против безбједности јавног саобраћаја

Члан 348

(1) Ако је усљед дјела из чл. 339 ст. 1 и 2, 340 ст. 1 и 2, 341 став 1, 344 и 346 ст. 1 и 2 овог законика наступила тешка тјелесна повреда неког лица или имовинска штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(2) Ако је усљед дјела из чл. 339 ст. 1 и 2, 340 ст. 1 и 2, 341 став 1, 344 и 346 ст. 1 и 2 овог законика наступила смрт једног или више лица,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(3) Ако је усљед дјела из чл. 339 став 3, 340 став 3, 341 став 2 и 346 став 3 овог законика наступила тешка тјелесна повреда неког лица или имовинска штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором до четири године.

(4) Ако је усљед дјела из чл. 339 став 3, 340 став 3, 341 став 2 и 346 став 3 овог законика наступила смрт једног или више лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

+

чл. 32. и 55. Закона - 47/2006-1.

Види:

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ОСМА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ БЕЗБЈЕДНОСТИ РАЧУНАРСКИХ ПОДАТАКА

Оштећење рачунарских података и програма

Члан 349

(1) Ко неовлашћено избрише, измијени, оштети, прикрије или на други начин учини неупотребљивим рачунарски податак или програм,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана проузрокована штета у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана проузрокована штета у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

(4) Уређаји и средства којима је учињено кривично дјело из ст. 1 и 2 овог члана, ако су у својини учиниоца, одузеће се.

Рачунарска саботажа

Члан 350

Ко унесе, уништи, избрише, измијени, оштети, прикрије или на други начин учини неупотребљивим рачунарски податак или програм или уништи или оштети рачунар или други уређај за електронску обраду и пренос података са намјером да онемогући или знатно омете поступак електронске обраде и преноса података који су од значаја за државне органе, јавне службе, установе, привредна друштва или друге субјекте,

казниће се затвором од једне до осам година.

Прављење и уношење рачунарских вируса

Члан 351

(1) Ко направи рачунарски вирус у намјери његовог уношења у туђ рачунар или рачунарску мрежу,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је учинилац унио рачунарски вирус у туђ рачунар или рачунарску мрежу и тиме проузроковао штету,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(3) Уређај и средства којима је учињено кривично дјело из ст. 1 и 2 овог члана одузеће се.

Рачунарска превара

Члан 352

(1) Ко унесе нетачан податак, пропусти уношење тачног податка или на други начин прикрије или лажно прикаже податак и тиме утиче на резултат електронске обраде, преноса података и функционисања рачунарског система у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист и тиме другом проузрокује имовинску штету,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист која прелази износ од три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист која прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ко дјело из става 1 овог члана учини само у намјери да другог оштети,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

+ **Види:**
чл. 56. Закона - 47/2006-1.

Неовлашћено коришћење рачунара или рачунарске мреже

Члан 353

Ко неовлашћено користи рачунарске услуге или рачунарску мрежу у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист,

казниће се новчаном казном или затвором до три мјесеца.

Ометање функционисања електронске обраде и преноса података и рачунарске мреже

Члан 354

(1) Ко неовлашћено приступи електронској обради података или рачунарској мрежи или изазове застој или поремети функционисање електронске обраде и преноса података или мреже,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако су усљед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

Неовлашћени приступ заштићеном рачунару и рачунарској мрежи

Члан 355

(1) Ко се, кршећи мјере заштите, неовлашћено укључи у рачунар или рачунарску мрежу,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко изврши неовлашћено пресретање рачунарских података.

(3) Ко употреби податак добијен на начин предвиђен у ст.1 и 2. овог члана,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(4) Ако су услед дјела из става 3 овог члана наступиле тешке посљедице за другог,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

+

Види:

чл. 57. Закона - 47/2006-1.

Спрјечавање и ограничавање приступа јавној рачунарској мрежи

Члан 356

(1) Ко неовлашћено спрјечава или омета приступ јавној рачунарској мрежи, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учини службено лице у вршењу службе, казниће се затвором до три године.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ ДЕВЕТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ УСТАВНОГ УРЕЂЕЊА И БЕЗБЈЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ И СЦГ

Угрожавање независности

Члан 357

Ко на противустан начин покуша да доведе Црну Гору или СЦГ у положај потчињености или зависности према некој другој држави, казниће се затвором од три до петнаест година.

Признавање капитулације или окупације

Члан 358

Грађанин Црне Горе који потпише или призна капитулацију или прихвати или призна окупацију Црне Горе, СЦГ или појединог њеног дијела, казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

+

Види:

чл. 58. Закона - 47/2006-1.

Угрожавање територијалне цјелине

Члан 359

(1) Ко силом или на други противустан начин покуша да отцијепи неки дио територије Црне Горе или СЦГ или да дио те територије припоји другој држави, казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Ко силом или на други противустан начин покуша да измијени границе између држава чланица СЦГ, казниће се затвором од двије до дванаест година.

Напад на уставно уређење

Члан 360

Ко силом или пријетњом употребе силе покуша да промијени уставно уређење Црне Горе или СЦГ, казниће се затвором од три до петнаест година.

Свргавање највиших државних органа

Члан 361

Ко силом или пријетњом употребе силе покуша да свргне неки од највиших државних органа Црне Горе или СЦГ или представника тих органа, казниће се затвором од једне до осам година.

Позивање на насилну промјену уставног уређења

Члан 362

(1) Ко у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности Црне Горе или СЦГ позива или подстиче да се силом промијени њихово уставно уређење, свргну највиши државни органи или представници тих органа, казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ко дјело из става 1 овог члана учини уз помоћ из иностранства, казниће се затвором од једне до осам година.

(3) Ко у намјери растурања израђује или умножава материјал који је по свом садржају такав да позива или подстиче на вршење дјела из става 1 овог члана или ко упућује или пребацује на територију СЦГ такав материјал или држи већу количину тог материјала у намјери да га он или неко други растура, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Убиство највиших представника државне заједнице и држава чланица

Члан 363

Ко у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности Црне Горе или СЦГ лиши живота предсједника СЦГ, предсједника државе чланице, предсједника Скупштине СЦГ, предсједника скупштине државе чланице, предсједника владе државе чланице, предсједника Суда СЦГ, предсједника уставног суда државе чланице, предсједника врховног суда државе чланице или највишег тужиоца државе чланице,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

+

Види:

чл. 59. Закона - 47/2006-1.

Оружана побуна

Члан 364

(1) Ко учествује у оружаној побуни која је управљена на угрожавање уставног уређења, безбједности или територијалне цјелине Црне Горе или СЦГ, казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Организатор или ковођа побуне, казниће се затвором од пет до петнаест година.

Тероризам

Члан 365

Ко у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности Црне Горе или СЦГ изазове експлозију или пожар или предузме друге општеопасне радње или изврши отмицу неког лица или други акт насиља или пријети предузимањем какве општеопасне радње или употребом нуклеарног, хемијског, бактериолошког или другог општеопасног средства чиме може да изазове осјећање страха или несигурности код грађана,

казниће се затвором од три до петнаест година.

Диверзија

Члан 366

Ко у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности Црне Горе или СЦГ рушењем, паљењем или на други начин уништи или оштети индустријски, пољопривредни или други привредни објекат, саобраћајно средство, уређај или постројење, уређај система везе, уређај јавне употребе за воду, топлоту, гас или енергију, брану, складиште, зграду или какав други објекат који има већи значај за безбједност или снабдијевање грађана или за привреду или за функционисање јавних служби,

казниће се затвором од три до петнаест година.

Саботажа

Члан 367

Ко у намјери угрожавања уставног уређења или безбједности Црне Горе или СЦГ на прикривен, подмукао или други сличан начин у вршењу своје службене дужности или радне обавезе проузрокује штету која прелази износ од петнаест хиљада еура за државни орган или организацију у којој ради или за други државни орган или другу организацију,

казниће се затвором од три до петнаест година.

Шпијунажа

Члан 368

(1) Ко тајне војне, економске или службене податке или документе саопшти, преда или учини доступним страном држави, страном организацији или лицу које им служи, казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Ко за страну државу или организацију ствара обавјештајну службу у Црној Гори или њом руководи,

казниће се затвором од пет до петнаест година.

(3) Ко ступи у страну обавјештајну службу, прикупља за њу податке или на други начин помаже њен рад,

казниће се затвором од двије до десет година.

(4) Ко прибавља тајне податке или документе у намјери да их саопшти или преда страном држави, страном организацији или лицу које им служи,

казниће се затвором од једне до осам година.

(5) Ако су усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступиле тешке посљедице за безбједност, економску или војну моћ земље,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

(6) Тајним се сматрају они војни, економски или службени подаци или документи који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени тајним, као и подаци и документи који су доступни само одређеном кругу лица, а чије би одавање проузроковало или би могло да проузрокује штетне посљедице за безбједност, одбрану или за политичке, војне или економске интересе земље.

Одавање државне тајне

Члан 369

(1) Ко неовлашћено непозваном лицу саопшти, преда или учини доступним податке или документе који су му повјерени или до којих је на други начин дошао, а који представљају државну тајну,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана извршено за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања или је довело до угрожавања безбједности, економске или војне снаге Црне Горе или СЦГ,

учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(3) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити затвором од једне до шест година.

(4) Државном тајном сматрају се подаци или документи који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени државном тајном и чије би одавање проузроковало или би могло да проузрокује штетне посљедице за безбједност, одбрану или за политичке, војне или економске интересе Црне Горе или СЦГ.

(5) Државном тајном, у смислу става 4 овог члана, не сматрају се подаци или документи који су управљени на угрожавање уставног уређења и безбједности Црне Горе или СЦГ.

Изазивање националне, расне и вјерске мржње, раздора и нетрпељивости

Члан 370

(1) Ко изазива и распирује националну, расну или вјерску мржњу, раздор или нетрпељивост међу народима или етничким заједницама које живе у Црној Гори,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено принудом, злостављањем, угрожавањем сигурности, излагањем порузи националних, етничких или вјерских симбола, оштећењем туђих ствари, скрнављењем споменика, спомен-обилјежја или гробова,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ко дјело из ст. 1 и 2 овог члана врши злоупотребом положаја или овлашћења или ако је усљед тих дјела дошло до нереди, насиља или других тешких посљедица

за заједнички живот народа, националних мањина или етничких група које живе у Црној Гори,

казниће се за дјело из става 1 овог члана затвором од једне до осам година, а за дјело из става 2 затвором од двије до десет година.

Повреда територијалног суверенитета

Члан 371

Ко кршећи правила међународног права продре на територију Црне Горе или територију СЦГ,

казниће се затвором од једне до осам година.

Удруживање ради противуставне дјелатности

Члан 372

(1) Ко ствара групу или друго удружење лица ради вршења кривичних дјела из чл. 357 до 363, чл. 365 до 367 овог законика,

казниће се казном прописаном за дјело за чије вршење је удружење организовано.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко се са другим договори да изврши неко од дјела наведених у ставу 1 овог члана, а може се и блаже казнити.

(3) Ко постане припадник неког удружења из става 1 овог члана,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) Учиниолац дјела из става 1 овог члана који откривањем удружења или на други начин спријечи извршење кривичних дјела предвиђених у ставу 1 овог члана,

казниће се затвором до три године, а може се и ослободити од казне.

(5) Припадник удружења из става 3 овог члана који открије удружење прије него што је у његовом саставу или за њега учинио неко кривично дјело предвиђено у ставу 1 овог члана,

казниће се затвором до једне године, а може се и ослободити од казне.

+

Види:

чл. 60. Закона - 47/2006-1.

Припремање дјела против уставног уређења и безбједности Црне Горе или СЦГ

Члан 373

(1) Ко припрема извршење кривичног дјела из чл. 357 до 367 и члана 368 ст. 1 и 2 овог законика,

казниће се затвором од једне до пет година.

(2) Ко упућује или пребацује на територију Црне Горе или територију СЦГ лица или оружје, експлозив, отрове, опрему, муницију или други материјал ради извршења једног или више кривичних дјела из ове главе,

казниће се затвором од двије до десет година.

(3) Припремање из става 1 овог члана састоји се у набављању или оспособљавању средстава за извршење кривичног дјела, у отклањању препрека за извршење кривичног дјела, у договарању, планирању или организовању са другим извршење кривичног дјела или у другим радњама којима се стварају услови за непосредно извршење кривичног дјела.

Тешка дјела против уставног уређења и безбједности Републике Црне Горе и СЦГ

Члан 374

(1) За кривично дјело из чл. 359 до 361 и чл. 364 до 367 овог законика које је имало за посљедицу смрт једног или више лица или је изазвало опасност за живот људи или је праћено тешким насиљима или великим разарањима или је довело до угрожавања безбједности економске или војне снаге земље,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

(2) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана учинилац са умишљајем лишио живота једно или више лица,

казниће се затвором најмање десет година или затвором од четрдесет година.

(3) Казном из става 2 овог члана казниће се и ко учини кривично дјело из члана 357, чл. 359 до 362, чл. 364 до 368, чл. 372 и 373 став 2 овог законика за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања.

+

Види:

чл. 61. Закона - 47/2006-1.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ДРЖАВНИХ ОРГАНА**Спрјечавање службеног лица у вршењу службене радње****Члан 375**

(1) Ко силом или пријетњом да ће непосредно употребити силу спријечи службено лице у вршењу службене радње коју предузима у оквиру својих овлашћења или га на исти начин принуди на вршење службене радње,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако приликом извршења дјела из става 1 овог члана учинилац увриједи или злостави службено лице или му нанесе лаку тјелесну повреду или пријети употребом оружја,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(3) Ко дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини према судији или државном тужиоцу при вршењу њихове судијске, односно тужилачке дужности или службеном лицу у вршењу послова јавне или државне безбједности или дужности чувања јавног реда и мира, спрјечавања или откривања кривичног дјела, хватања учиниоца кривичног дјела или чувања лица лишеног слободе,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) За покушај дјела из ст. 1 и 2 овог члана казниће се.

(5) Ако је учинилац дјела из ст. 1 до 3 овог члана био изазван незаконитим или грубим поступањем службеног лица, може се ослободити од казне.

Напад на службено лице у вршењу службене дужности**Члан 376**

(1) Ко нападне или пријети да ће напасти службено лице у вршењу службене дужности,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана службеном лицу нанесена лака тјелесна повреда или је пријећено употребом оружја,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено према судији или државном тужиоцу у вези са вршењем њихове судијске, односно тужилачке дужности или службеном лицу у вршењу послова јавне или државне безбједности,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) За покушај дјела из ст. 1 и 2 овог члана казниће се.

(5) Учинилац дјела из ст. 1 до 3 овог члана који је био изазван незаконитим или грубим поступањем службеног лица може се ослободити од казне.

Учествовање у групи која спријечи службено лице у вршењу службене радње**Члан 377**

(1) Ко учествује у групи људи која заједничким дјеловањем спријечи службено лице у вршењу службене радње или га на исти начин принуди на вршење службене радње,

казниће се за само учествовање затвором до двије године.

(2) За покушај ће се казнити.

(3) Коловођа групе која изврши дјело из става 1 овог члана, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Позивање на отпор**Члан 378**

(1) Ко друге позива на отпор или на непослушност према законитим одлукама или мјерама државних органа или према службеном лицу у вршењу службене радње,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана дошло до неспровођења или знатног отежавања спровођења законите одлуке или мјере државних органа, учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

Непоступање по наредби за удаљавање

Члан 379

(1) Ко се не удаљи из групе људи коју је овлашћено службено или овлашћено војно лице позвало да се разиђе у приликама кад је јавни ред угрожен, казниће се новчаном казном или затвором до три мјесеца.

(2) Коловођа групе који изврши дјело из става 1 овог члана, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Неучествовање у отклањању опште опасности

Члан 380

Ко противно наређењу надлежног органа, односно другог надлежног субјекта, без оправданог разлога, одбије да учествује у отклањању опасности настале услед пожара, поплаве, земљотреса или другог удеса, казниће се новчаном казном или затвором до три мјесеца.

Скидање и повреда службеног печата и знака

Члан 381

(1) Ко скине или повриједи службени печат или знак који је овлашћено службено лице ставило ради осигурања предмета или просторије или ко, без скидања или повреде печата или знака, уђе у такву просторију или отвори предмет на који је био стављен службени печат или знак,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) За покушај ће се казнити.

Одузимање и уништење службеног печата и службеног списка

Члан 382

(1) Ко противправно одузме, сакрије, уништи, оштети или на други начин учини неупотребљивим службени печат, књигу, спис или исправу које припадају државном органу, привредном друштву, установи или другом субјекту који врши јавна овлашћења или се код њих налазе,

казниће се затвором до три године.

(2) За покушај ће се казнити.

Лажно представљање

Члан 383

(1) Ко се у намјери да себи или другом прибави какву корист или да другом нанесе какву штету, лажно представља као службено или војно лице или неовлашћено носи какве знаке службеног или војног лица,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко изврши какву радњу коју је овлашћено да изврши само одређено службено или војно лице.

Самовлашће

Члан 384

(1) Ко самовласно прибавља неко своје право или право за које сматра да му припада,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено употребом силе или пријетње, учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено пријетњом, убиством или тешком тјелесном повредом,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) Ко дјело из ст. 1 до 3 овог члана учини за другог,

казниће се казном прописаном за то дјело.

(5) Ако је дјело из става 1 и става 4 у вези са ставом 1 овог члана учињено на штету грађана, гоњење се предузима по приватној тужби.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ПРВА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ПРАВОСУЂА

Непријављивање припремања кривичног дјела

Члан 385

(1) Ко зна да се припрема извршење кривичног дјела за које се по закону може изрећи пет година затвора или тежа казна, па у времену кад је још било могуће спријечити његово извршење то не пријави, а дјело буде покушано или извршено, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако није пријављено припремање кривичног дјела за које се по закону може изрећи казна затвора од четрдесет година, учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

(3) За дјело из става 1 овог члана неће се казнити лице којем је учинилац брачни друг, лице са којим учинилац живи у трајној ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат или сестра, усвојилац или усвојеник, као и брачни друг неког од наведених лица, односно лице које са неким од њих живи у трајној ванбрачној заједници.

+

[чл. 62. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Непријављивање кривичног дјела и учиниоца

Члан 386

(1) Ко зна да је неко лице учинило кривично дјело за које се по закону може изрећи казна затвора од четрдесет година или зна само да је такво дјело учињено па то не пријави прије него што су дјело, односно учинилац откривени, казниће се затвором до двије године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и службено или одговорно лице које свјесно пропусти да пријави кривично дјело за које је сазнало у вршењу своје дужности, ако се за то дјело по закону може изрећи пет година затвора или тежа казна.

(3) За непријављивање кривичног дјела или учиниоца из ст. 1 и 2 овог члана неће се казнити лице којем је учинилац брачни друг или са којим живи у трајној ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат или сестра, усвојилац или усвојеник, као и брачни друг неког од наведених лица, односно лице које са неким од њих живи у трајној ванбрачној заједници, као и бранилац, љекар или вјерски исповједник учиниоца.

+

[чл. 63. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Помоћ учиниоцу послје извршеног кривичног дјела

Члан 387

(1) Ко крије учиниоца кривичног дјела или му прикривањем средстава којима је дјело учињено, трагова или на други начин помаже да не буде откривен или ко крије осуђено лице или предузима друге радње којима се иде за тим да се не изврши изречена казна, мјера безбједности или да се не примијене васпитне мјере пућивања у васпитну установу или васпитно-поправни дом, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ко пружи помоћ учиниоцу кривичног дјела за које је прописана казна затвора преко пет година,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(3) Ко пружи помоћ учиниоцу кривичног дјела за које је прописана казна затвора од четрдесет година,

казниће се затвором од једне до осам година.

(4) Казна за дјело из става 1 овог члана не може бити тежа ни по врсти ни по висини од казне прописане за кривично дјело које је извршило лице којем је пружена помоћ.

(5) За дјело из ст. 1 до 3 овог члана неће се казнити лице којем је учинилац брачни друг, лице са којим учинилац живи у трајној ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат или сестра, усвојилац или усвојеник, као и брачни друг неког од наведених лица, односно лице које са неким од њих живи у трајној ванбрачној заједници.

+

Види:

чл. 64. Закона - 47/2006-1.

Лажно пријављивање

Члан 388

(1) Ко пријави одређено лице да је учинило кривично дјело за које се гони по службеној дужности, а зна да то лице није учинилац тог дјела, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко подметањем трагова кривичног дјела или на други начин изазове покретање кривичног поступка због кривичног дјела за које се гони по службеној дужности против лица за које зна да није учинилац тог дјела.

(3) Ко сам себе пријави да је учинио кривично дјело за које се гони по службеној дужности, иако зна да га није учинио, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(4) Казном из става 3 овог члана казниће се и ко пријави да је учињено кривично дјело за које се гони по службеној дужности, иако зна да то дјело није учињено.

Давање лажног исказа

Члан 389

(1) Свједок, вјештак, преводилац или тумач, који да лажан исказ пред судом, у дисциплинском, прекршајном или управном поступку или у другом законом прописаном поступку,

казниће се затвором до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и странка која приликом извођења доказа саслушањем странака у судском или управном поступку да лажан исказ, а на овом исказу буде заснована одлука донесена у том поступку.

(3) Ако је лажан исказ дат у кривичном поступку,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

(4) Ако су усљед дјела из става 3 овог члана наступиле нарочито тешке посљедице за окривљеног,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(5) Ако учинилац добровољно опозове лажан исказ прије него што се донесе коначна одлука,

казниће се новчаном казном или затвором до три мјесеца, а може се и ослободити од казне.

Спрјечавање доказивања

Члан 390

(1) Ко свједоку или вјештаку или другом учеснику пред судом или другим државним органом учини, понуди или обећа поклон или другу корист или према њему примијени силу или пријетњу у намјери да то лице давањем лажног исказа или недавањем исказа утиче на исход поступка,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година

(2) Ко у намјери да спријечи или отежа доказивање сакрије, уништи, оштети или дјелимично или потпуно учини неупотребљивом туђу исправу или друге предмете који служе за доказивање,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(3) Казном из става 2 овог члана казниће се и ко уклони, уништи, поквари, помјери или премјести какав гранични камен, земљомјерски знак или уопште какав знак о својини на непокретности или о праву на употребу воде или ко у истој намјери овакав

знак

лажно

постави.

+

Види:**чл. 65. Закона - 47/2006-1.****Повреда тајности поступка****Члан 391**

(1) Ко неовлашћено открије оно што је сазнао у судском, прекршајном, управном или другом законом прописаном поступку, а што се по закону не може објавити или је одлуком суда или другог надлежног органа проглашено као тајна, казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко без дозволе суда објави ток кривичног поступка који се води против малољетника или одлуку која је у том поступку донесена или ко објави име малољетника против којег је поступак вођен или податке из којих се може сазнати о ком се малољетнику ради.

Побуна лица лишених слободе**Члан 392**

(1) Лица која су на основу закона лишена слободе која се скупе у намјери да се насилно ослободе или да заједнички нападну лица чијем су надзору повјерена или да их силом или пријетњом да ће непосредно употријебити силу принуде да учине или пропусте нешто што је противно њиховој дужности,

казниће се затвором до три године.

(2) Учиниолац дјела из става 1 овог члана који употријеби силу или пријетњу, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Бјекство лица лишеног слободе**Члан 393**

Лице лишено слободе на основу закона које употребом силе против неког лица или пријетњом да ће непосредно напасти на живот или тијело побјегне,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

Омогућавање бјекства лицу лишеном слободе**Члан 394**

(1) Ко силом, пријетњом, обманом или на други начин омогући бјекство лицу које је на основу закона лишено слободе,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако дјело из става 1 овог члана учине више лица удружено или је омогућено бјекство више лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

Неизвршење судске одлуке**Члан 395**

(1) Службено или одговорно лице које одбије да изврши правоснажну и извршну судску одлуку,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(2) Ако лице из става 1 овог члана изврши правоснажну и извршну судску одлуку, гоњење се неће предузети, а ако је предузето, обуставиће се.

+

Види:**чл. 66. Закона - 47/2006-1.****Противзаконито омогућавање вршења одређених позива, функција, дужности, послова и дјелатности****Члан 396**

Ко омогући неком лицу вршење одређених позива, функција, дужности, послова или дјелатности иако је знао да је вршење истих том лицу забрањено правоснажном одлуком којом му је изречена одговарајућа мјера безбједности или заштитна мјера или је таква забрана наступила као правна посљедица осуде,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

Надриписарство

Члан 397

Ко се без одговарајуће стручне спреме уз накнаду бави пружањем правне помоћи, казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ДРУГА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЈАВНОГ РЕДА И МИРА

Изазивање панике и нереди

Члан 398

(1) Ко изношењем или проношењем лажних вијести или тврђења изазове панику, или теже нарушавање јавног реда или мира или осујети или значајније омете спровођење одлука и мјера државних органа или организација које врше јавна овлашћења,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено путем медија или других средстава јавног обавјештавања или сличних средстава или на јавном скупу, учинилац ће се казнити затвором до три године.

Насилничко понашање

Члан 399

Ко грубим вријеђањем или злостављањем другог, вршењем насиља према другом, изазивањем туче или дрским или безобзирним понашањем угрози спокојство грађана или ремети јавни ред и мир, уколико је то извршено у групи или је неком лицу нанесена лака тјелесна повреда или је дошло до тешког понижавања грађана,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

+

[чл. 67. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Договор за извршење кривичног дјела

Члан 400

Ко се са другим договори да изврши одређено кривично дјело за које се може изрећи пет година затвора или тежа казна,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Злочиначко удруживање

Члан 401

(1) Ко организује групу или друго удружење која има за циљ вршење кривичних дјела за које се може изрећи казна затвора од једне године или тежа казна, казниће се затвором до три године.

(2) Ако се дјело из става 1 овог члана односи на удружење које има за циљ вршење кривичних дјела за која се може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна,

организатор удружења ће се казнити затвором од једне до осам година, а припадник удружења затвором до двије године.

(3) Ако се дјело из става 1 овог члана односи на удружење које има за циљ вршење кривичних дјела за која се може изрећи казна затвора од петнаест година,

организатор удружења ће се казнити затвором од двије до дванаест година, а припадник удружења затвором до три године.

(4) Ако се дјело из става 1 овог члана односи на удружење које има за циљ вршење кривичних дјела за која се може изрећи казна затвора од двадесет година или казна затвора од четрдесет година,

организатор удружења ће се казнити затвором најмање десет или казном затвора од тридесет година, а припадник удружења затвором од шест мјесеци до пет година.

(5) Организатор удружења из ст. 1 до 4 овог члана који откривањем удружења или на други начин спријечи извршење кривичних дјела ради чијег вршења је удружење организовано,

казниће се затвором до три године, а може се и ослободити.

(6) Припадник удружења из ст. 2 до 4 овог члана који открије удружење прије него што је у његовом саставу или за њега учинио неко кривично дјело предвиђено у ст. 2 до 4 овог члана ради чијег вршења је удружење организовано,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године, а може се и ослободити од казне.

+

[чл. 68. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Израђивање и набављање оружја и средстава намијењених за извршење кривичног дјела

Члан 402

(1) Ко оружје, експлозивне материје, средства потребна за њихово прављење или отров за које зна да су намијењени за извршење кривичног дјела израђује, набавља или другом омогућава да до њих дође,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ко направи или другом уступи средство за обијање или проваљивање, иако зна да је намијењено за извршење кривичног дјела,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Недозвољено држање оружја и експлозивних материја

Члан 403

(1) Ко неовлашћено израђује, продаје, набавља, врши размјену, носи или држи ватрено оружје, муницију или експлозивне материје,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ко неовлашћено држи, носи, израђује, поправља, прерађује, продаје, набавља, врши размјену, превози или на други начин ставља у промет ватрено оружје, муницију, експлозивне материје, распрскавајуће или гасно оружје чије држање је грађанима забрањено,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година

(3) Ако је предмет дјела из ст. 1 и 2 овог члана већа количина оружја или средстава или је у питању оружје или друга средства велике разорне моћи,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

+

[чл. 69. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Учествовање у групи која изврши кривично дјело

Члан 404

(1) Ко учествује у групи људи која заједничким дјеловањем лиши живота неко лице или му нанесе тешку тјелесну повредну, изврши паљевину, оштети имовину чија вриједност прелази износ од двадесет хиљада еура или учини друго кривично дјело за које се може изрећи пет година затвора или тежа казна или која покуша да изврши неко од тих дјела,

казниће се за само учествовање затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Коловођа групе која изврши дјело из става 1 овог члана,

казниће се затвором од једне до осам година.

+

[чл. 32. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи

+

[чл. 70. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Члан 405

(1) Ко без прописане дозволе пређе или покуша да пређе границу СЦГ, наоружан или употребом насиља,

казниће се затвором до једне године.

(2) Ко се бави недозвољеним пребацивањем других лица преко границе СЦГ или ко из користољубља омогућава другом недозвољени прелаз границе или недозвољен боравак или транзит,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(3) Ако је дјело из става 2 овог члана учињено од стране више лица на организован начин, злоупотребом службеног положаја или на начин којим се угрожава живот или

здравље лица чији се недозвољени прелаз границе, боравак или транзит омогућава или је кријумчарен већи број људи,

учинилац ће се казнити затвором од једне до десет година.

(4) Средства намијењена или употријебљена за извршење дјела из ст. 1 до 3 овог члана одузеће се.

+

чл. 70. Закона - 47/2006-1.

Види:

Злоупотреба знака за помоћ и знака за опасност

Члан 406

Ко злоупотреби знак за помоћ или знак за опасност или неосновано позове у помоћ и тиме изазове предузимање непотребних мјера државних органа, противпожарне или друге надлежне организације или изазове поремећај у саобраћају,

казниће се новчаном казном или затвором до шест мјесеци.

Неовлашћено организовање игара на срећу

Члан 407

(1) Ко без одобрења надлежног органа приређује игре на срећу,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ко се неовлашћено бави продајом срећака или пријемом уплата за игре на срећу организоване у иностранству,

казниће се новчаном казном или затвором до двије године.

(3) Организатор игре на срећу или учесник у игри из става 1 овог члана који се послужи обманом,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(4) Средства намијењена или употријебљена за извршење дјела из ст. 1 до 3 овог члана, као и новац и други предмети који служе у игри на срећу, одузеће се.

Неовлашћено бављење одређеним занимањем

Члан 408

Ко се неовлашћено и за награду бави одређеним занимањем за чије обављање је по закону или другим прописима донијетим на основу закона потребна дозвола надлежног органа, односно надлежног субјекта,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Неовлашћено посједовање и коришћење радио и телевизијске станице

Члан 409

Ко противно прописима о систему веза посједује или користи радио или телевизијску станицу,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Повреда леша

Члан 410

Ко неовлашћено ископа, однесе, сакрије или уништи леш, дио леша или пепео или друге посмртне остатке мртвог,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Повреда гроба

Члан 411

(1) Ко неовлашћено прекопа, разруши, оштети или грубо повриједи гроб или друго мјесто у којем се умрли сахрањује,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко неовлашћено уништи, оштети или уклони или грубо повриједи споменик или друго спомен-обилјежје умрлом лицу.

(3) Ако су дјелом из ст. 1 и 2 овог члана остварена обилјежја неког тежег кривичног дјела, учинилац ће се казнити за то дјело.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ТРЕЋА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ПРАВНОГ САОБРАЋАЈА

Фалсификовање исправе

Члан 412

(1) Ко направи лажну или изда неистиниту исправу или преиначи праву исправу у намјери да се таква исправа употреби као права или ко такву лажну или неистиниту исправу употреби као праву или је набави ради употребе,

казниће се затвором до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено у погледу јавне исправе, тестаментa, мјенице, чека, јавне или службене књиге или друге књиге која се мора водити на основу закона,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

(3) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.

Посебни случајеви фалсификовања исправе

Члан 413

Сматраће се да чини дјело фалсификовања исправе и казниће се по члану 412 овог законика:

1) ко хартију, бланкет или други предмет на којем је неко лице ставило свој потпис неовлашћено попуни изјавом која има вриједност за правне односе;

2) ко другог обмане о садржају исправе и овај стави свој потпис на ту исправу, сматрајући да се потписује под другу исправу или под други садржај;

3) ко исправу изда у име другог лица без његовог овлашћења или у име лица које не постоји;

4) ко као издавалац исправе уз свој потпис стави да има положај или чин или звање иако нема такав положај, чин или звање, а ово има битни утицај на доказну снагу исправе;

5) ко исправу начини на тај начин што неовлашћено употреби прави печат или знак.

Фалсификовање службене исправе

Члан 414

(1) Службено лице које у службену исправу, књигу или спис унесе неистините податке или не унесе важан податак или својим потписом, односно службеним печатом овјери службену исправу, књигу или спис са неистинитом садржином или које својим потписом, односно службеним печатом омогући прављење службене исправе, књиге или списка са неистинитом садржином,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и службено лице које неистиниту службену исправу, књигу или спис употреби у служби као да су истинити, или које службену исправу, књигу или спис уништи, прикрије, у већој мјери оштети или на други начин учини неупотребљивом.

(3) Одговорно лице у привредном друштву, установи или другом субјекту које учини дјело из ст. 1 и 2 овог члана казниће се казном прописаном за то дјело.

Навођење на овјеравање неистинитог садржаја

Члан 415

(1) Ко довођењем у заблуду наведе надлежни орган да у јавној исправи, записнику или књизи овјери штогод неистинито што може да служи као доказ у правном саобраћају,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко овакву исправу, записник или књигу употреби иако зна да су неистинити.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ЧЕТВРТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ

Злоупотреба службеног положаја

Члан 416

(1) Службено лице које искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или невршењем своје службене

дужности прибави себи или другом какву корист, другом нанесе какву штету или теже повриједи права другог,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је извршењем дјела из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу преко три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако вриједност прибављене имовинске користи прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(4) Одговорно лице у привредном друштву, установи или другом субјекту које учини дјело из ст. 1 до 3 овог члана казниће се казном прописаном за то дјело.

+

Види:

чл. 51. и 71. Закона - 47/2006-1.

Несавјестан рад у служби

Члан 417

(1) Службено лице које кршењем закона или других прописа или општих аката, пропуштањем дужности надзора или на други начин очигледно несавјесно поступа у вршењу службе, иако је било свјесно или је било дужно и могло бити свјесно да усљед тога може наступити тежа повреда права другог или имовинска штета, па таква повреда, односно штета у износу који прелази три хиљаде еура и наступи,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана дошло до тешке повреде права другог или је наступила имовинска штета у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Одговорно лице у установи или другом субјекту, осим оних које се баве привредном дјелатношћу, које учини дјело из ст. 1 и 2 овог члана, казниће се казном прописаном

за

то

дјело.

+

Види:

чл. 72. Закона - 47/2006-1.

Противзаконита наплата и исплата

Члан 418

Службено лице које од неког наплати нешто што овај није дужан да плати или наплати више него што је дужан да плати или које при исплати или предаји каквих ствари мање исплати, односно преда,

казниће се новчаном казном или затвором до три године.

Превара у служби

Члан 419

(1) Службено лице које у вршењу службе у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист подношењем лажних обрачуна или на други начин доведе у заблуду овлашћено лице да изврши незакониту исплату,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(4) Одговорно лице у привредном друштву, установи или другом субјекту које учини дјело из ст. 1 до 3 овог члана казниће се казном прописаном за то дјело.

Проневјера

Члан 420

(1) Ко у намјери да себи или другом прибави противправну имовинску корист присвоји новац, хартије од вриједности или друге покретне ствари које су му повјерене у служби или на раду у државном органу, привредном друштву, установи или другом субјекту или радњи,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази три хиљаде еура,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјелом из става 1 овог члана прибављена имовинска корист у износу који прелази тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Послуга

Члан 421

Ко се неовлашћено послужи новцем, хартијом од вриједности или другим покретним стварима које су му повјерене у служби или на раду у државном органу, привредном друштву, установи или другом субјекту или радњи или ове ствари другом неовлашћено да на послугу,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

+ **Види:**
[чл. 73. Закона - 47/2006-1.](#)

Противзаконито посредовање

Члан 422

(1) Ко прими награду или какву другу корист да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или утицаја посредује да се изврши или не изврши нека службена радња,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ко службеном или другом лицу да, понуди или обећа награду или какву другу корист да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или утицаја посредује да се изврши или не изврши нека службена радња,

казниће се затвором до три године.

(3) Ко користећи свој службени или друштвени положај или утицај посредује да се изврши службена радња која се не би смјела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(4) Ко службеном или другом лицу да, понуди или обећа награду или какву другу корист да коришћењем свог службеног или друштвеног положаја или утицаја посредује да се изврши службена радња која се не би смјела извршити или да се не изврши службена радња која би се морала извршити,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(5) Ако је за посредовање из става 3 овог члана примљена награда или каква друга корист,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(6) Награда и имовинска корист одузеће се.

+ **Види:**
[чл. 74. Закона - 47/2006-1.](#)

Примање мита

Члан 423

(1) Службено лице које захтијева или прими поклон или другу корист или које прими обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену радњу коју не би смјело извршити или да не изврши службену радњу коју би морало извршити,

казниће се затвором од двије до дванаест година.

(2) Службено лице које захтијева или прими поклон или другу корист или које прими обећање поклона или друге користи за себе или другог да у оквиру свог

службеног овлашћења изврши службену радњу коју би морало извршити или да не изврши службену радњу коју не би смјело извршити,
казниће се затвором од двије до осам година.

(3) Службено лице које изврши дјело из ст. 1 или 2 овог члана у вези са откривањем кривичног дјела, покретањем или вођењем кривичног поступка, изрицањем или извршењем кривичне санкције,
казниће се затвором од три до петнаест година.

(4) Службено лице које послуже извршења, односно неизвршења службене радње, наведене у ст. 1, 2 и 3 овог члана, а у вези с њом, захтијева или прими поклон или другу корист,
казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(5) Страно службено лице које учини дјело из ст. 1, 2, 3 и 4 овог члана, казниће се казном прописаном за то дјело.

(6) Одговорно лице у привредном друштву, установи или другом субјекту које учини дјело из ст. 1, 2 и 4 овог члана, казниће се казном прописаном за то дјело.

(7) Примљени поклон и имовинска корист одузеће се.

Давање мита

Члан 424

(1) Ко службеном лицу да, понуди или обећа поклон или другу корист да у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену радњу коју не би смјело извршити или да не изврши службену радњу коју би морало извршити или ко посредује при оваквом подмићивању службеног лица,
казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ко службеном лицу да, понуди или обећа поклон или другу корист да у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену радњу коју би морало извршити или да не изврши службену радњу коју не би смјело извршити или ко посредује при оваквом подмићивању службеног лица,
казниће се затвором до три године.

(3) Одредбе ст. 1 и 2 овог члана примјењује се и када је мито дато, понуђено или обећано страном службеном лицу.

(4) Учиниолац дјела из ст. 1, 2 и 3 овог члана који је пријавио дјело прије него што је сазнао да је оно откривено може се ослободити од казне.

(5) Одредбе ст. 1, 2 и 4 овог члана примјењују се и кад је мито дато, понуђено или обећано одговорном лицу у привредном друштву, установи или другом субјекту.

(6) Поклон, односно друга корист који буду одузети од лица које је примило мито могу се у случају из става 4 овог члана вратити лицу које је дало мито.

+

Види:

чл. 75. Закона - 47/2006-1.

Одавање службене тајне

Члан 425

(1) Службено лице које неовлашћено другом саопшти, преда или на други начин учини доступним податке који представљају службену тајну или које прибавља такве податке у намјери да их преда непозваном лицу,
казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из користољубља или у погледу нарочито повјерљивих података или ради објављивања или коришћења података у иностранству,
учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата,
учинилац ће се казнити затвором до три године.

(4) Службеном тајном сматрају се подаци или документи који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени службеном тајном и чије би одавање проузроковало или би могло да проузрокује штетне посљедице за службу.

(5) Одредбе ст. 1 до 4 овог члана примјениће се и према лицу које је одало службену тајну пошто му је престало својство службеног лица.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ПЕТА
**КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЧОВЈЕЧНОСТИ И ДРУГИХ ДОБАРА ЗАШТИЋЕНИХ
МЕЂУНАРОДНИМ ПРАВОМ**

Геноцид
Члан 426

Ко у намјери да потпуно или дјелимично уништи неку националну, етничку, расну или вјерску групу нареди да се врше убиства или тешке повреде тијела или тешко нарушавање физичког или душевног здравља чланова групе или да се група стави у такве животне услове који доводе до потпуног или дјелимичног истребљења групе или да се примијене мјере којима се спрјечава рађање између припадника групе или да се врши принудно пресељавање дјеце у другу групу или ко у истој намјери изврши неко од наведених дјела,

казниће се затвором најмање пет година или казном затвора од четрдесет година.

+

Види:

чл. 76. Закона - 47/2006-1.

Злочин против човјечности
Члан 427

Ко кршећи правила међународног права, у оквиру ширег или систематског напада упереног против цивилног становништва, нареди: вршење убиства; стављање становништва или једног његовог дијела у такве животне услове који воде њиховом потпуном или дјелимичном истребљењу; поробљавање; принудно пресељавање; мучење; силовање; принуђавање на проституцију; присиљавање на трудноћу или стерилисање ради промјене етничког састава становништва; прогањање или протјеривање на политичкој, вјерској, расној, националној, етничкој, културној, полној или каквој другој основи; затварање или отмицу лица без давања информација о томе како би им се ускратила правна заштита; угњетавање расне групе или успостављање доминације једне такве групе над другом; или друге сличне нехумане поступке којима се намјерно проузрокују тешке патње или озбиљно угрожава здравље или ко изврши неко од наведених дјела,

казниће се затвором најмање пет година или казном затвора од четрдесет година.

+

Види:

чл. 77. Закона - 47/2006-1.

Ратни злочин против цивилног становништва
Члан 428

(1) Ко кршећи правила међународног права за вријеме рата, оружаног сукоба или окупације нареди да се изврши напад на цивилно становништво, насеље, поједина цивилна лица, лица онеспособљена за борбу или на припаднике или објекте хуманитарних организација или мировних мисија; напад без избора циља којим се погађа цивилно становништво или цивилни објекти који су под посебном заштитом међународног права; напад на војне циљеве за који се знало да ће проузроковати страдање цивилног становништва или наносење штете цивилним објектима које је у очигледној несразмјери са очекиваним војним учинком; да се према цивилном становништву врше тјелесне повреде, мучења, нечовјечна поступања, биолошки, медицински или други научни експерименти, узимање ткива или органа ради трансплантације или да се врше друге радње којима се нарушава здравље или наносе велике патње или нареди расељавање или пресељавање или присилно однародњавање или превођење у другу вјеру; присиљавање на проституцију или силовање; примјењивање мјера застрашивања и терора, узимање талаца, колективно кажњавање, противправна лишавања слободе и затварања; лишавање права на правилно и непристрасно суђење; проглашење права и радњи држављана непријатељске стране забрањеним, суспендованим или недопуштеним у судском поступку; присиљавање на службу у оружаним снагама непријатељске силе или у њеној обавјештајној служби или администрацији; присиљавање на службу у оружаним снагама лица млађег од седамнаест година; присиљавање на принудни

рад; изгладњавање становништва; противправно одузимање, присвајање или уништавање имовине становништва у великим размјерама које није оправдано војним потребама; узимање противправне и несразмјерно велике контрибуције и реквизиције; смањење вриједности домаћег новца или противправно издавање новца или ко изврши неко од наведених дјела,

казниће се затвором најмање пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и ко, кршећи правила међународног права за вријеме рата, оружаног сукоба или окупације, нареди: да се изврши напад на објекте посебно заштићене међународним правом и објекте и постројења са опасном снагом као што су бране, насипи и нуклеарне електране; да се гађају цивилни објекти који су под посебном заштитом међународног права, небрањена мјеста и демилитаризоване зоне; дуготрајно и великих размјера оштећење животне средине које може да штети здрављу или опстанку становништва или ко изврши неко од наведених дјела.

(3) Ко за вријеме рата, оружаног сукоба или окупације нареди да се према цивилном становништву врше убиства или ко такво дјело изврши,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

(4) Ко, кршећи правила међународног права за вријеме рата, оружаног сукоба или окупације, као окупатор, нареди или изврши пресељење дјелова свог цивилног становништва на окупирану територију,

казниће се затвором најмање пет година.

(5) Ко пријети извршењем једног или више дјела из ст. 1 и 2 овог члана,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

+

Види:

чл. 78. Закона - 47/2006-1.

Ратни злочин против рањеника и болесника

Члан 429

(1) Ко, кршећи правила међународног права за вријеме рата или оружаног сукоба, нареди да се према рањеницима, болесницима, бродоломницима или санитетском или вјерском особљу врше тјелесне повреде, мучења, нечовјечна поступања, биолошки, медицински или други научни експерименти, узимање ткива или органа ради трансплантације или друге радње којима се нарушава здравље или наносе велике патње или нареди противзаконито уништавање или присвајање у великим размјерама материјала, средстава санитетског транспорта и залиха санитетских установа или јединица које није оправдано војним потребама или ко изврши неко од наведених дјела,

казниће се затвором најмање пет година.

(2) Ко за вријеме рата, оружаног сукоба или окупације нареди да се према цивилном становништву врше убиства или ко такво дјело изврши,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

+

Види:

чл. 79. Закона - 47/2006-1.

Ратни злочин против ратних заробљеника

Члан 430

(1) Ко, кршећи правила међународног права, нареди да се према ратним заробљеницима врше тјелесне повреде, мучења, нечовјечна поступања, биолошки, медицински или други научни експерименти, узимање ткива или органа ради трансплантације или да се врше друге радње којима се нарушава здравље или наносе велике патње или нареди присиљавање на вршење службе у оружаним снагама непријатеља или лишавања права на правилно и непристрасно суђење; или ко изврши неко од наведених дјела,

казниће се затвором најмање пет година.

(2) Ко за вријеме рата, оружаног сукоба или окупације нареди да се према цивилном становништву врше убиства или ко такво дјело изврши,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

+

Види:

чл. 80. Закона - 47/2006-1.

Организовање и подстицање на извршење геноцида и ратних злочина

Члан 431

(1) Ко се са другим договори да изврши неко од кривичних дјела из чл. 426 до 430 овог законика,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ко организује групу ради вршења кривичних дјела из става 1 овог члана, казниће се затвором од пет до петнаест година.

(3) Ко постане припадник групе из става 1 овог члана, казниће се затвором од једне до осам година.

(4) Учиниолац дјела из ст. 1 и 3 овог члана који открије договор или групу прије него што је у њеном саставу или за њу учинио кривично дјело, односно учинилац дјела из става 2 овог члана, који спријечи извршење дјела из става 1 овог члана може се блаже казнити.

(5) Ко позива или подстиче на извршење кривичних дјела из чл. 426 до 430 овог законика, казниће се затвором од једне до десет година.

Употреба недозвољених средстава борбе

Члан 432

(1) Ко за вријеме рата или оружаног сукоба нареди да се употребе борбена средства или начин борбе који су забрањени правилима међународног права или их сам употреби,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана погинуло више лица, учинилац ће се казнити затвором најмање пет година или казном затвора од четрдесет година.

(3) Ко позива на употребу или припрема употребу оружја из става 1 овог члана, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

+

Види:

чл. 81. Закона - 47/2006-1.

Недозвољена производња оружја чија је употреба забрањена

Члан 433

(1) Ко противно закону, другим прописима или правилима међународног права производи, купује, продаје, увози, извози или на други начин набавља или даје другом, држи или превози оружје чија је производња или употреба забрањена или средстава за његову производњу,

казниће се затвором од једне до пет година.

(2) Службено или одговорно лице које нареди или омогући да правно лице врши дјелатности предвиђене у ставу 1 овог члана,

казниће се затвором од једне до осам година.

Противправно убијање и рањавање непријатеља

Члан 434

(1) Ко, кршећи правила међународног права за вријеме рата или оружаног сукоба, убије или рани непријатеља који је одложио оружје или се безусловно предао или нема средстава за одбрану,

казниће се затвором од једне до петнаест година.

(2) Ако је убиство из става 1 овог члана извршено на подмукао начин или из ниских побуда,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

(3) Ако је убиство из става 1 овог члана извршено на свиреп начин или из користољубља или ако је убијено више лица,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

(4) Казном из става 3 овог члана казниће се и ко кршећи правила међународног права за вријеме рата или оружаног сукоба нареди да у борби не смије бити преживјелих припадника непријатеља или води борбу против непријатеља на тој основи.

+

чл. 82. Закона - 47/2006-1.

Види:

Противправно одузимање ствари од убијених

Члан 435

(1) Ко нареди да се противправно одузимају ствари од убијених или рањених на бојишту или ко врши такво одузимање, казниће се затвором од једне до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено на свиреп начин или ако вриједност одузетих ствари прелази износ од три хиљаде еура, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако вриједност ствари из става 1 овог члана прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Повреда парламентарара

Члан 436

Ко кршећи правила међународног права за вријеме рата или оружаног сукоба вријеђа, злоставља или задржи парламентарара или његову пратњу или им спријечи повратак или на други начин повриједи њихову неприкосновеност или нареди да се таква дјела врше,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Сурово поступање с рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима

Члан 437

Ко, кршећи правила међународног права, сурово поступа с рањеницима, болесницима или ратним заробљеницима или онемогућава или спрјечава да користе права која им по тим правилима припадају или нареди да се таква дјела врше,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника

Члан 438

Ко, кршећи правила међународног права, после завршеног рата или оружаног сукоба, неоправдано одлаже репатријацију ратних заробљеника или цивилних лица или нареди такво одлагање,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Уништавање културних добара

Члан 439

(1) Ко, кршећи правила међународног права за вријеме рата или оружаног сукоба, уништава културне или историјске споменике или друга културна добра или вјерске објекте или установе или објекте који су намијењени науци, умјетности, васпитању или хуманитарним циљевима или нареди да се таква дјела врше,

казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Ако је радњом из става 1 овог члана уништен објекат који је као културно добро под посебном заштитом међународног права,

учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

Непредузимање мјера за спрјечавање вршења кривичних дјела против човјечности и других добара заштићених међународним правом

Члан 440

(1) Војни заповједник или лице које фактички врши ову функцију, које знајући да снаге којима командује или које контролише припремају или су започеле вршење

кривичног дјела из чл. 426 до 430, члана 432, чл. 434 до 437 и члана 439 овог законика не предузме неопходне мјере које је могао и био дужан да предузме за спрјечавање извршења дјела, па услед тога дође до извршења тог дјела, казниће се казном прописаном за то кривично дјело.

(2) Други претпостављени који, знајући да лица која су му потчињена, припремају или су започела вршење кривичних дјела из чл. 426 до 430, члана 432, чл. 434 до 437 и члана 439 овог законика, у вршењу послова у којима им је он претпостављени, не предузме неопходне мјере које је могао и био дужан да предузме за спрјечавање извршења дјела, па услед тога дође до извршења тог дјела, казниће се казном прописаном за то кривично дјело.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити затвором до три године.

Злоупотреба међународних знакова

Члан 441

(1) Ко злоупотреби или неовлашћено носи заставу или знак Организације уједињених нација или заставу или знак Црвеног крста или знаке који њима одговарају или друге међународно признате знаке којима се обиљежавају одређени објекти ради заштите од војних операција или нареди да се таква дјела врше, казниће се затвором до три године.

(2) Ко дјело из става 1 овог члана учини у зони ратних операција, казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Агресиван рат

Члан 442

(1) Ко позива или подстиче на агресиван рат, казниће се затвором од двије до дванаест година.

(2) Ко нареди вођење агресивног рата,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

+

Види:

[чл. 83. Закона - 47/2006-1.](#)

Расна и друга дискриминација

Члан 443

(1) Ко на основу разлике у раси, боји коже, националности, етничком поријеклу или неком другом личном својству крши основна људска права и слободе зајамчена општеприхваћеним правилима међународног права и ратификованим међународним уговорима од стране СЦГ,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се ко врши прогањање организација или појединаца због њиховог залагања за равноправност људи.

(3) Ко шири идеје о супериорности једне расе над другом или пропагира расну мржњу или подстиче на расну дискриминацију,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Трговина људима

Члан 444

(1) Ко силом или пријетњом, довођењем у заблуду или одржавањем у заблуди, злоупотребом овлашћења, повјерења, односа зависности, тешких прилика другог, задржавањем личних исправа или давањем или примањем новца или друге користи, ради добијања сагласности од лица које има контролу над другим лицем: врбује, превози, пребацује, предаје, продаје, купује, посредује у продаји, сакрива или држи друго лице, а у циљу принудног рада, довођења у положај слуге, вршења криминалне дјелатности, проституције или просјачења, употребе у порнографске

сврхе, ради одузимања дијела тијела за пресађивање или ради коришћења у оружаном сукобима,

казниће се затвором од једне до десет година.

(2) За дјело из става 1 овог члана учињено према малољетном лицу учинилац ће се казнити казном прописаном за то дјело и кад није употријебио силу, пријетњу или неки други од наведених начина извршења.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено према малољетном лицу, учинилац ће се казнити затвором најмање три године.

(4) Ако је услед дјела из ст. 1 и 3 овог члана наступила тешка тјелесна повреда неког лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до дванаест година.

(5) Ако је услед дјела из ст. 1 и 3 овог члана наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

(6) Ко се бави вршењем кривичног дјела из ст. 1 до 3 овог члана или је дјело извршено на организован начин од стране више лица,

казниће се затвором најмање пет година.

Трговина дјецом ради усвојења

Члан 445

(1) Ко одузме лице које није навршило четрнаест година ради његовог усвојења противно важећим прописима или ко усвоји такво лице или посредује у таквом усвојењу или ко у том циљу купи, прода или преда друго лице које није навршило четрнаест година или га превози, обезбјеђује му смјештај или га прикрива, казниће се затвором од једне до пет година.

(2) Ко се бави вршењем дјелатности из става 1 овог члана или је дјело извршено на организован начин од стране више лица,

казниће се затвором најмање три године.

Заснивање ропског односа и превоз лица у ропском односу

Члан 446

(1) Ко, кршећи правила међународног права, стави другог у ропски или њему сличан однос или га држи у таквом односу, купи, прода, преда другом лицу или посредује у куповини, продаји или предаји оваквог лица или подстиче другог да прода своју слободу или слободу лица које издржава или о којем се стара, казниће се затвором од једне до десет година.

(2) Ко превози лица која се налазе у ропском или њему сличном односу из једне земље у другу,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ко дјело из ст. 1 и 2 овог члана учини према малољетном лицу,

казниће се затвором од пет до петнаест година.

Међународни тероризам

Члан 447

(1) Ко, у намјери да нашкоди страној држави или међународној организацији, изврши отмицу неког лица или неко друго насиље, изазове експлозију или пожар или предузме друге општеопасне радње или пријети употребом нуклеарног, хемијског, бактериолошког или другог сличног средства,

казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

(3) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана учинилац неко лице са умишљајем лишио живота,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

+

чл. 84. Закона - 47/2006-1.

Види:

Узимање талаца

Члан 448

(1) Ко изврши отмицу неког лица и пријети да ће га убити, повриједити или задржати као таоца у намјери да принуди неку државу или међународну организацију да нешто учини или не учини,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Учинилац дјела из става 1 овог члана који добровољно пусти на слободу отето лице, иако није остварен циљ отмице, може се блаже казнити.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила смрт отетог лица, учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(4) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана учинилац отето лице са умишљајем лишио живота,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

+

[чл. 85. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Финансирање тероризма

Члан 449

(1) Ко обезбјеђује или прикупља средства намијењена за финансирање вршења кривичног дјела из чл. 365, 447 и 448 овог законика,

казниће се затвором од једне до десет година.

(2) Средства из става 1 овог члана одузеће се.

+

[чл. 86. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ ШЕСТА

КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

Избјегавање војне обавезе

Члан 450

(1) Ко се, без оправданог разлога, не одазове позиву за извршење регрутне обавезе, обавезе служења војног рока или обавезе лица у резервном саставу или избјегава пријем позива за извршење те обавезе,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ко се крије да би избјегао обавезу из става 1 овог члана,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(3) Ко напусти земљу или остане у иностранству да би избјегао извршење војне обавезе из става 1 овог члана,

казниће се затвором од једне до осам година.

(4) Ко позива или подстиче више лица на извршење дјела из ст. 1 до 3 овог члана, казниће се за дјело из става 1 затвором до три године, а за дјело из ст. 2 и 3 затвором од двије до дванаест година.

(5) Учинилац дјела из ст. 1 до 3 овог члана који се добровољно пријави надлежном државном органу може се ослободити од казне.

Избјегавање пописа и прегледа

Члан 451

(1) Ко се противно законом утврђеној обавези, без оправданог разлога, не одазове позиву надлежног органа за попис или преглед или се противи попису или прегледу људства или материјалних средстава потребних за одбрану земље или ко при оваквом попису или прегледу да нетачне податке,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

Неизвршавање материјалне обавезе

Члан 452

(1) Ко противно законом утврђеној обавези, без оправданог разлога, не допреми на одређено мјесто, у одређено вријеме и у стању које омогућава њихову намјенску употребу материјална средства или не приведе стоку,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања,

учинилац ће се казнити затвором од шест мјесеци до пет година.

Избјегавање војне службе онеспособљењем и обманом

Члан 453

(1) Ко у намјери да избјегне војну службу или да буде распоређен на лакшу дужност себе озлиједи или на други начин привремено онеспособи за војну службу или дозволи другом да га привремено онеспособи, као и онај ко другог са његовим одобрењем или без одобрења у истој намјери привремено онеспособи,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је извршењем дјела из става 1 овог члана наступила трајна неспособност за војну службу,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ко у намјери из става 1 овог члана симулира болест или за себе или другог употреби лажну исправу или поступи на други преваран начин,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

Противправно ослобођење од војне службе

Члан 454

Ко злоупотребом свог положаја или овлашћења учини да се ослободи од дужности или да се распореди на лакшу дужност војно лице или лице које подлијеже војној обавези,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

Самовољно одсуствовање и бјекство из Војске Србије и Црне Горе

Члан 455

(1) Војно лице које самовољно одсуствује из своје јединице или службе најмање пет дана или краће вријеме уколико одсуствује више пута у току једне године или самовољно напусти своју јединицу или службу за вријеме извршења важног задатка или повећаног степена борбене готовости јединице,

казниће се новчаном казном или затвором до једне године.

(2) Војно лице које се крије да би избјегло службу у војсци или које самовољно одсуствује из своје јединице или службе дуже од тридесет дана,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(3) Војно лице које напусти земљу или остане у иностранству да би избјегло службу у војсци,

казниће се затвором од једне до осам година.

(4) Војно лице које припрема бјекство у иностранство да би избјегло службу у војсци,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(5) Ко позива или подстиче више лица на извршење дјела из става 1 овог члана, казниће се затвором од једне до осам година.

(6) Ко позива и подстиче више лица на извршење дјела из ст. 2 и 3 овог члана, казниће се затвором од двије до дванаест година.

(7) Учиниолац дјела из ст. 2 и 3 овог члана који се добровољно јави надлежном државном органу ради вршења војне службе може се блаже казнити.

Неизвршење и одбијање извршења наређења

Члан 456

(1) Војно лице које не изврши или одбије да изврши наређење претпостављеног у вези са службом, па усљед тога наступе теже штетне посљедице за службу или је служба била теже угрожена,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако су усљед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице за војну службу или се наређење односи на пријем или употребу оружја,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити за дјело из става 1 новчаном казном или затвором до једне године, а за дјело из става 2 затвором од три мјесеца до три године.

Противљење претпостављеном

Члан 457

(1) Војно лице које се заједно са другим војним лицима успротиви наређењу претпостављеног у вези са службом и неће да га изврши или одбије да врши своју дужност,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана извршено организовано, учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана извршено употребом оружја, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Војно лице које при извршењу дјела из ст. 1 до 3 овог члана лиши живота другог из нехата,

казниће се затвором од двије до десет година.

(5) Организатор и коловођа дјела из става 2 овог члана, казниће се затвором од двије до десет година.

(6) Ко врши припреме за дјело из става 2 овог члана, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(7) Војни старјешина који, у оквиру своје надлежности, у случају дјела из ст. 1 до 4 овог члана не предузме прописане, наређене или очигледно потребне мјере да се успостави ред,

казниће се затвором од једне до пет година.

Противљење војном лицу које врши посебну војну службу

Члан 458

Ко се противи војном лицу које врши стражарску, патролну, дежурну, чуварску или другу сличну службу или не послуша његов позив или не изврши или одбије да изврши његово наређење, па усљед тога наступе теже штетне посљедице за службу или је служба била теже угрожена,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

Принуда према војном лицу у вршењу службене дужности

Члан 459

(1) Ко силом или пријетњом да ће непосредно употрејибити силу спријечи војно лице у вршењу службене дужности или га на исти начин принуди да поступи противно службеној дужности,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако су усљед извршења дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице за службу,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) За покушај дјела из става 1 овог члана казниће се.

Напад на војно лице у вршењу војне службе

Члан 460

(1) Ко нападне или пријети да ће напасти војно лице које врши службу, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана учинилац нанио војном лицу лаку тјелесну повреду или пријети употребом оружја,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(3) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана учинилац нанио војном лицу тешку тјелесну повреду или је изазвао тешке посљедице за службу из нехата,

казниће се затвором од једне до осам година.

(4) Ако је при извршењу дјела из става 1 овог члана учинилац лишио живота војно лице из нехата,

казниће се затвором од двије до десет година.

Ослобођење од казне за дјела из чл. 456 до 460

Члан 461

Ако је учинилац дјела из чл. 456 и 457 став 1, 458 и 459 ст. 1 и 2 и 460 ст. 1 и 2 овог законика био изазван незаконитим и грубим поступањем војног лица може се ослободити од казне.

Злостављање потчињеног и млађег

Члан 462

(1) Војни старјешина који у служби или у вези са службом злоставља потчињеног или млађег или са њима поступа на начин којим се вријеђа људско достојанство, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана дошло до тешке тјелесне повреде или тешког нарушавања здравља потчињеног или млађег или ако је дјело извршено према више лица,

учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

Поведа посебне војне службе

Члан 463

(1) Војно лице које поступи противно прописима о стражарској, патролној, дежурној, чуварској или другој сличној служби, па усљед тога наступе теже штетне посљедице за службу или је служба била теже угрожена, казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено код складишта оружја, муниције или експлозивног материјала или код другог објекта важног значаја, учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

(3) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила тешка тјелесна повреда, или имовинска штета која прелази износ од четрдесет хиљада еура или су наступиле друге тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је усљед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(5) Ако су дјела из ст. 1 до 4 овог члана учињена из нехата, учинилац ће се казнити, за дјело из става 1 новчаном казном или затвором до једне године, за дјело из става 2 новчаном казном или затвором до двије године, за дјело из става 3 затвором од три мјесеца до три године, а за дјело из става 4 затвором од једне до осам година.

+

Види:

[чл. 32. Закона - 47/2006-1.](#)

Поведа обезбјеђења државне границе

Члан 464

(1) Војно лице, односно службено лице које вршећи службу на граници поступи противно прописима о чувању државне границе, па усљед тога наступе теже штетне посљедице или је служба била теже угрожена, казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана извршено за вријеме вршења дужности у нарочитим околностима или је усљед дјела наступила тешка тјелесна повреда или имовинска штета великих размјера или су наступиле друге тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је усљед дјела из става 1 овог члана наступила смрт једног или више лица, учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(5) Ако је усљед дјела из става 4 овог члана наступила посљедица из става 2 овог члана,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године, а ако је наступила посљедица из става 3 овог члана,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

Неистинито службено извјештавање

Члан 465

(1) Војно лице које претпостављеном старјешини, усмено или писано, у службеном извјештају изнесе неистините податке од значаја за службу или прећути неку важну чињеницу или прослиједи такав извјештај иако зна да су подаци у њему неистинити, па услед тога наступе теже штетне посљедице за службу или је служба била теже угрожена,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана извршено подношењем извјештаја од нарочите важности или су наступиле тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити за дјело из става 1 новчаном казном или затвором до једне године, а за дјело из става 2 затвором од три мјесеца до три године.

Непредузимање мјера за обезбјеђење војне јединице

Члан 466

(1) Војни старјешина који у оквиру своје надлежности пропусти да предузме прописане, наређене или друге очигледно потребне мјере за обезбјеђење јединице, чување живота и здравља људи који су му повјерени, за осигурање и одржавање у исправном стању објеката, предмета и средстава који службе борбеној готовости, за уредно снабдијевање храном или војном опремом или за чување и његу стоке или да се на вријеме и уредно изврше осигуравајући радови или обезбјеђење објеката који су му повјерени, па тиме доведе у опасност живот људи или тешко угрози здравље људи или имовину која прелази износ од четрдесет хиљада еура,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила тешка тјелесна повреда или имовинска штета великих размјера или су наступиле друге тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је услед дјела из става 1 овог члана наступила смрт једног или више лица,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

(4) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

(5) Ако је услед дјела из става 4 овог члана наступила посљедица из става 2 овог члана,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године, а ако је наступила посљедица из става 3 овог члана,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

+

[чл. 87. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Несавјесна израда и преузимање наоружања и друге војне опреме

+

[чл. 88. Закона - 47/2006-1.](#)

Види:

Члан 467

(1) Војно или друго лице којем је у привредном друштву или другом правном лицу које ради за потребе одбране, повјерено руковођење производним или другим технолошким процесом или надзор над њима, које несавјесно врши службу или обавезу која му је повјерена, па услед тога оружје, муниција или друга војна опрема не буде израђена на вријеме или не одговарају одређеном квалитету,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и војно или друго лице које несавјесно вршећи службу прими предмете наоружања или другу војну опрему који не одговарају условима или уговору.

(3) Ако су услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступиле тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако су дјела из ст. 1 и 2 овог члана учињена из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до једне године.

(5) Ако је услед дјела из става 4 овог члана наступила посљедица из става 3 овог члана,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до три године.

Непрописно старање о повјереном оружју

Члан 468

(1) Ко непрописно држи, чува или рукује повјереним оружјем, муницијом или експлозивом који припадају војној јединици или војној установи, па тиме проузрокује њихово оштећење у већој мјери, уништење или нестанак,

казниће се затвором од три мјесеца до три године.

(2) Руковалац складишта оружја, муниције, експлозива и других борбених средстава који не предузме мјере за њихово обезбјеђење или одржавање, па услед тога наступи оштећење у већој мјери, уништење или нестанак тих борбених средстава,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је услед дјела из става 2 овог члана наступила имовинска штета великих размјера,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(4) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити новчаном казном или затвором до двије године.

(5) Ако је услед дјела из става 4 овог члана наступила посљедица из става 3 овог члана,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

Противправно располагање повјереним оружјем

Члан 469

Ко присвоји, отуђи, заложи, преда другом на коришћење, оштети или уништи оружје, муницију или експлозив који су му дати на употребу и служе потребама одбране,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

Крађа оружја и дијела борбеног средства

Члан 470

(1) Ко украде оружје, муницију, експлозив, борбено средство или дио борбеног средства који служе потребама одбране,

казниће се затвором од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако вриједност ствари из става 1 овог члана прелази износ од три хиљаде еура или ако је крађа учињена обијањем или проваљивањем затворених зграда, соба, каса, ормана или других затворених просторија или од стране више лица која су се удружила за вршење крађе или на нарочито опасан или дрзак начин или од стране лица које је при себи имало какво оружје или опасно оруђе ради напада или одбране или за вријеме пожара, поплаве, земљотреса или другог удеса,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(3) Ако вриједност ствари из става 1 овог члана прелази износ од тридесет хиљада еура,

учинилац ће се казнити затвором од двије до дванаест година.

Одавање војне тајне

Члан 471

(1) Ко неовлашћено другом саопшти, преда или на други начин учини доступним податке који представљају војну тајну или прибавља такве податке у намјери да их преда непозваном лицу,

казниће се затвором од три мјесеца до пет година.

(2) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из користољубља или у погледу нарочито повјерљивих података или ради објављивања или коришћења података у иностранству,

учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата, учинилац ће се казнити затвором до три године.

(4) Војном тајном сматрају се подаци који су законом, другим прописом или одлуком надлежног органа донесеним на основу закона проглашени војном тајном и чије би одавање проузроковало или би могло да проузрокује штетне посљедице за Војску Србије и Црне Горе или одбрану или безбједност земље.

Неовлашћен приступ војном објекту

Члан 472

Ко неовлашћено уђе у војни објекат или прави скице или цртеже војних објеката или борбених средстава или их фотографише или на други начин снима, иако зна да је то забрањено,

казниће се затвором до три године.

Кажњавање за кривична дјела која су извршена за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба и ванредног стања

Члан 473

(1) За кривично дјело из чл. 450 став 1, 455 ст. 1 и 4, 456 ст. 1 и 3, 457 ст. 1 и 7, 458, 459, 460 ст. 1 и 2, 462 став 1, 463 ст. 1 и 5, 464 ст. 1, 4 и 5, 465, 466 ст. 1 и 4, 467 ст. 1, 2 и 5, 468 ст. 1, 2, 4 и 5, 469, 470 став 1, 471 ст. 1 и 3 и 472 овог законика, ако је извршено за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања,

учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

(2) За кривично дјело из чл. 450 ст. 2 до 4, 453, 454, 455, ст. 2, 3 и 5, 456 став 2, 460 ст. 3 и 4, 462 став 2, 463 став 3, 464 став 2, 466 ст. 2 и 5, 467 став 3, 468 став 3, 470 ст. 2 и 3 и 471 став 2 овог законика, ако је извршено за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања,

учинилац ће се казнити затвором од три до петнаест година.

(3) За кривично дјело из чл. 463 став 4, 464 став 3 и 466 став 3 овог законика, ако је извршено за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

Неиспуњавање дужности при спровођењу мобилизације

Члан 474

(1) Војно или службено лице које при спровођењу мобилизације за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања, противно својој дужности, не обезбиједи прихват, распоред и смјештај мобилисаног људства, превозних и других средстава и стоке или не обезбиједи снабдијевање мобилисаних људи и стоке или у вези са мобилизацијом не изврши какву другу дужност, усљед чега су наступиле или су могле да наступе штетне посљедице,

казниће се затвором од једне до пет година.

(2) Ако су усљед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

(3) Ако је дјело из става 1 овог члана учињено из нехата,

учинилац ће се казнити затвором до три године.

(4) Ако је усљед дјела из става 3 овог члана наступила посљедица из става 2 овог члана,

учинилац ће се казнити затвором од три мјесеца до пет година.

Подривање војне и одбрамбене моћи

Члан 475

(1) Ко уништи, учини неупотребљивим или омогући да пређу у руке непријатеља одбрамбена постројења, одбрамбени објекти, положај, наоружање и друга војна и одбрамбена средства, брод или ваздухоплов или преда јединицу непријатељу без борбе или прије него што су исцрпљена сва средства за одбрану или на други начин омете или доведе у опасност војне или одбрамбене мјере,

казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Ко учини дјело из става 1 овог члана у намјери да помогне непријатељу,

казниће се затвором од пет до петнаест година.

(3) Ко припрема извршење дјела из ст. 1 и 2 овог члана, казниће се затвором од једне до шест година.

(4) Ако су дјела из става 1 овог члана учињена из нехата, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.

(5) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана имало за посљедицу смрт једног или више лица или је изазвало опасност за живот људи или је праћено тешким насиљима или великим разарањима или је довело до угрожавања безбједности, економске или војне снаге земље,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

Спрјечавање борбе против непријатеља

Члан 476

(1) Ко за вријеме рата или оружаног сукоба спрјечава грађане СЦГ или грађане њених савезника да воде борбу против непријатеља,

казниће се затвором од пет до петнаест година.

(2) Ко за вријеме рата или оружаног сукоба пропагандом или на други начин одвраћа грађане СЦГ или грађане њених савезника да воде борбу против непријатеља,

казниће се затвором од једне до осам година.

Прелазак и предаја непријатељу

Члан 477

(1) Војно лице које за вријеме рата или оружаног сукоба пређе у редове непријатељске војске,

казниће се затвором најмање десет година или казном затвора од четрдесет година.

(2) Војно лице које се за вријеме рата или оружаног сукоба преда непријатељу прије него што је испуљело све могућности одбране,

казниће се затвором од двије до десет година.

+ **Види:**

чл. 89. Закона - 47/2006-1.

Служба у непријатељској војсци

Члан 478

(1) Грађанин СЦГ који за вријеме рата или оружаног сукоба служи непријатељској војсци или другим непријатељским оружаним формацијама или учествује у рату или оружаном сукобу као борац против СЦГ и њених савезника,

казниће се затвором од три до петнаест година.

(2) Ко врбује грађане СЦГ за службу у непријатељској војсци или другим непријатељским оружаним формацијама или за учествовање у рату или оружаном сукобу против СЦГ или њених савезника,

казниће се затвором од пет до петнаест година.

Помагање непријатељу

Члан 479

(1) Грађанин СЦГ који за вријеме рата или оружаног сукоба помаже непријатељу у спровођењу реквизиције, одузимању хране или других добара или у спровођењу каквих принудних мјера према становништву,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и грађанин СЦГ који за вријеме рата политички или привредно сарађује са непријатељем.

(3) Ако је дјело из ст. 1 и 2 овог члана имало за посљедицу смрт једног или више лица или је изазвало опасност за живот људи или је праћено тешким насиљима или великим разарањима или је довело до угрожавања безбједности економске или војне снаге земље,

учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

Неиспуњење и напуштање дужности за вријеме борбе

Члан 480

(1) Војно лице које за вријеме борбе или непосредно пред борбу не изврши своју дужност па услед тога наступе штетне посљедице за војну јединицу или за борбену ситуацију,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Казном из става 1 овог члана казниће се и војно лице које за вријеме борбе или непосредно пред борбу самовољно или на преваран начин напусти своју дужност.

(3) Ако су услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступиле тешке посљедице, учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

Напуштање положаја противно наређењу

Члан 481

(1) Војни старјешина који противно наређењу напусти положај са јединицом која му је повјерена, прије него што је исцрпио све могућности одбране, казниће се затвором од двије до дванаест година.

(2) Ако су услед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице, учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

Напуштање оштећеног брода и ваздухоплова прије времена

Члан 482

(1) Командант ратног брода који за вријеме рата или оружаног сукоба напусти оштећени брод прије него што је извршио своју дужност по прописима о бродској служби,

казниће се затвором од двије до десет година.

(2) Члан посаде ратног брода који за вријеме рата или оружаног сукоба напусти оштећени брод прије него што је командант брода издао наређење за напуштање или члан посаде војног ваздухоплова који за вријеме рата или оружаног сукоба напусти оштећени војни ваздухоплов прије него што је извршио своју дужност по прописима о летењу и коришћењу ваздухоплова,

казниће се затвором од једне до осам година.

(3) Ако су услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступиле тешке посљедице, учинилац ће се за дјело из става 1 овог члана казнити затвором најмање десет година, а за дјело из става 2 овог члана затвором од двије до десет година.

Слабљење борбеног морала

Члан 483

(1) Ко непосредно пред борбу или у току борбе изазивањем незадовољства међу војним лицима, ширењем узнемиравајућих вијести, бјежањем, бацањем оружја или муниције, изазивањем или ширењем страха или на други начин слаби борбени морал у јединици или наноси штету борбеној ситуацији,

казниће се затвором од двије до дванаест година.

(2) Војни старјешина који не предузме потребне мјере према потчињеном или млађем који за вријеме борбе или непосредно пред борбу шири страх међу војницима или на други начин слаби борбени морал јединице или наноси штету борбеној ситуацији,

казниће се затвором од једне до осам година.

(3) Ако су услед дјела из ст. 1 и 2 овог члана наступиле тешке посљедице, учинилац ће се казнити затвором најмање десет година.

Неизвјештавање војних органа

Члан 484

(1) Ко за вријеме непосредне ратне опасности, ратног стања, оружаног сукоба или ванредног стања не извјести претпостављеног, старијег или војну команду о догађају који очигледно захтијева неодложно предузимање војних мјера, казниће се затвором до три године.

(2) Ако су услед дјела из става 1 овог члана наступиле тешке посљедице, учинилац ће се казнити затвором од двије до десет година.

Кривично дјело извршено по наређењу претпостављеног

Члан 485

Неће се казнити потчињени ако учини кривично дјело по наређењу претпостављеног које се тиче службене дужности, осим ако се наређење односило на извршење кривичног дјела за које се може изрећи пет година затвора или тежа казна, а потчињени је знао да извршење наређења представља кривично дјело.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ СЕДМА

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 486

Ако је, до дана ступања на снагу овог законика, према малољетнику изречена васпитна мјера појачаног надзора у другој породици, суд који је у првом степену судио малољетнику ту ће мјеру замијенити другом за коју постоје законски услови, али која не смије, ни по врсти ни по трајању, бити тежа од изречене мјере.

Члан 487

Даном почетка примјене овог законика престају да важе све кривичноправне одредбе садржане у другим законима које су у супротности са овим закоником.

+

[Исправку](#) - 13/2004-7.

Види:

Члан 488

Овај законик ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Републике Црне Горе", а примјењиваће се након три мјесеца од дана ступања на снагу.

161. Zakonik o krivičnom postupku

Z A K O N I K O KRIVIČNOM POSTUPKU

D i o p r v i OPŠTE ODREDBE

G l a v a I OSNOVNA NAČELA

Predmet i cilj zakonika

Član 1

Ovaj zakonik utvrđuje pravila sa ciljem da niko nevin ne bude osuđen, a da se učiniocu krivičnog djela izrekne krivična sankcija pod uslovima koje predviđa Krivični zakonik i na osnovu zakonito sprovedenog postupka.

Načelo zakonitosti

Član 2

(1) Krivičnu sankciju učiniocu krivičnog djela može izreći samo nadležni sud u postupku koji je pokrenut i sproveden po ovom zakoniku.

(2) Prije pravosnažne odluke suda, okrivljeni može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima samo pod uslovima koje određuje ovaj zakonik.

Pretpostavka nevinosti i *in dubio pro reo*

Član 3

(1) Svako se smatra nevinim dok se njegova krivica za krivično djelo utvrdi pravosnažnom odlukom suda.

(2) Državni organi, mediji, udruženja građana, javne ličnosti i druga lica dužni su da se pridržavaju pravila iz stava 1 ovoga člana i da svojim javnim izjavama o krivičnom postupku koji je u toku ne vrijeđaju druga pravila postupka, prava okrivljenog i oštećenog i načelo sudske nezavisnosti.

(3) Sumnju o postojanju činjenice koja čini obilježje krivičnog djela ili od koje zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva sud rješava na način koji je povoljniji za okrivljenog.

Prava osumnjičenog, odnosno okrivljenog

Član 4

(1) Osumnjičeni već na prvom saslušanju mora biti obaviješten o krivičnom djelu za koje se tereti i osnovima sumnje protiv njega.

(2) Okrivljenom se mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist.

(3) Osumnjičeni, odnosno okrivljeni nije dužan iznositi svoju odbranu niti odgovarati na postavljena pitanja.

Prava lica lišenog slobode

Član 5

(1) Lice lišeno slobode mora biti odmah obaviješteno, na svom jeziku ili na jeziku koji razumije, o razlozima lišenja slobode i istovremeno upoznato da nije dužno ništa da izjavi, da ima pravo da uzme branioca koga sam izabere i zahtijevati da se o lišenju slobode obavijeste njegovi najbliži.

(2) Lice koje je lišeno slobode, bez odluke suda, mora odmah biti sprovedeno nadležnom istražnom sudiji, osim u slučajevima predviđenim ovim zakonikom.

Zabrana ponovnog suđenja (*Ne bis in idem*)

Član 6

Niko ne može biti ponovno suđen za krivično djelo za koje je pravosnažnom odlukom osuđen ili oslobođen optužbe, osim u slučaju predviđenim ovim zakonikom.

Jezik i pismo

Član 7

(1) U krivičnom postupku u službenoj upotrebi je jezik koji je Ustavom propisan kao službeni jezik u Crnoj Gori, a ravnopravno je ćirilično i latinično pismo.

(2) U sudovima na čijim područjima većinu ili značajan dio stanovništva čine pripadnici nacionalnih manjina u službenoj upotrebi u krivičnom postupku su i njihovi jezici i pisma, u skladu sa zakonom.

Član 8

(1) Krivični postupak vodi se na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

(2) Stranke, svjedoci i druga lica koja učestvuju u postupku imaju pravo da u postupku upotrebljavaju svoj jezik. Ako se postupak ne vodi na jeziku tog lica, obez-bijediće se usmeno prevođenje onoga što ono, odnosno drugi iznosi, kao i isprava i drugog pisanog dokaznog materijala.

(3) O pravu na prevođenje poučiče se lice iz stava 2 ovog člana, koje se može odreći tog prava, ako zna jezik na kome se vodi postupak. U zapisniku će se zabilježiti da je data pouka i izjava učesnika.

(4) Prevođenje se povjerava tumaču.

Član 9

(1) Tužbe, žalbe i drugi podnesci upućuju se sudu na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

(2) Strani državljanin lišen slobode može upućivati sudu podneske na svom jeziku.

Član 10

(1) Pozive, odluke i druga pismena upućuje sud na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

(2) Ako je u sudu u službenoj upotrebi i jezik nacionalne manjine, sud će na tome jeziku dostavljati sudska pismena licima koja su pripadnici te nacionalne manjine, a u postupku su se služila tim jezikom. Ta lica mogu zahtijevati da im se pismena dostavljaju na jeziku na kome se vodi postupak.

(3) Okrivljenom koji je u pritvoru, na izdržavanju kazne ili na izvršenju mjere bezbjednosti u zdravstvenoj ustanovi dostaviće se i prevod pismena iz stav 1 ovoga člana na jeziku kojim se služi u postupku.

Međusobno saobraćanje sudova na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu

Član 11

Sudovi saobraćaju međusobno i ukazuju jedni drugima pravnu pomoć na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu. Ako je pismeno sastavljeno na jeziku nacionalne manjine, a upućuje se sudu u kome taj jezik nije u službenoj upotrebi, priložiće se prevod na jeziku koji je u službenoj upotrebi.

Zabrana primjene nasilja i iznuđivanja priznanja

Član 12

(1) Zabranjeno je i kažnjivo nasilje nad licem lišenim slobode i licem kojem je sloboda ograničena, kao i iznuđivanje priznanja ili kakve druge izjave od okrivljenog ili drugog lica koje učestvuje u postupku.

(2) Na priznanju ili kakvoj drugoj izjavi pribavljenoj iznuđivanjem, torturom ili nešto-vječnim postupanjem ne može se zasnovati sudska odluka.

Pravo na odbranu

Član 13

(1) Okrivljeni ima pravo da se brani sam ili uz stručnu pomoć branioca koga sam izabere iz reda advokata.

(2) Okrivljeni ima pravo da njegovom saslušanju prisustvuje branilac.

(3) Prije prvog saslušanja, okrivljeni će se poučiti o pravu da uzme branioca, da se sa braniocem dogovori o načinu odbrane i da branilac može da prisustvuje njegovom saslušanju. On će biti upozoren da sve što izjavi može biti upotrijebljeno protiv njega kao dokaz.

(4) Ako okrivljeni sam ne uzme branioca, sud će postaviti okrivljenom branioca, kad je to određeno ovim zakonikom.

(5) Okrivljenom se mora osigurati dovoljno vremena i mogućnosti za pripremanje odbrane.

(6) Osumnjičeni ima pravo na branioca u skladu sa ovim zakonikom.

Pravo na naknadu štete i rehabilitaciju

Član 14

Lice koje je bez osnova osuđeno za krivično djelo ili je bez osnova lišeno slobode ima pravo na rehabilitaciju, pravo na naknadu štete od države, kao i druga prava utvrđena zakonom.

Pouka o pravima okrivljenog ili drugoga lica koje učestvuje u postupku

Član 15

Osumnjičenog, odnosno okrivljenog ili drugo lice koje učestvuje u postupku, a iz neznanja bi moglo da propusti neku radnju u postupku ili da zbog toga ne koristi svoja prava, sud i državni organi koji učestvuju u postupku će poučiti o pravima koja mu po ovom zakoniku pripadaju i o posledicama propuštanja radnje.

Pravo na suđenje bez odlaganja

Član 16

(1) Okrivljeni ima pravo da, u najkraćem roku, bude izveden pred sud i da mu bude suđeno bez odlaganja.

(2) Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku.

(3) Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće potrebno vrijeme.

Načelo istine

Član 17

(1) Sud i državni organi koji učestvuju u krivičnom postupku dužni su da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite odluke.

(2) Sud i državni organi su dužni da s jednakom pažnjom ispituju i utvrde kako činjenice koje terete okrivljenog, tako i one koje mu idu u korist.

Slobodna ocjena dokaza i pravno nevaljani dokazi

Član 18

(1) Pravo suda i državnih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da ocjenjuju postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima.

(2) Sudske odluke se ne mogu zasnivati na dokazima koji su sami po sebi ili pre-ma načinu pribavljanja u suprotnosti sa odredbama ovog zakonika, drugog zakona, Usta-va ili međunarodnog prava.

Načelo optužbe

Član 19

(1) Krivični postupak pokreće se po zahtjevu ovlašćenog tužioca.

(2) Za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti ovlašćeni tužilac je državni tužilac, a za krivična djela za koja se goni po privatnoj tužbi ovlašćeni tužilac je privatni tužilac.

(3) Ako državni tužilac nađe da nema osnova za pokretanje ili nastavljajanje krivičnog postupka, na njegovo mjesto može stupiti oštećeni kao tužilac, pod uslovima određenim ovim zakonikom.

Načelo legaliteta krivičnog gonjenja

Član 20

Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, državni tužilac je dužan da preduzme krivično gonjenje kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

Suđenje u vijeću

Član 21

- (1) U krivičnom postupku sudovi sude u vijeću.
- (2) U prvostepenim sudovima sudi sudija pojedinac kada je to predviđeno ovim zakonikom.

Posledice pokretanja postupka

Član 22

Kad je propisano da pokretanje krivičnog postupka ima za posledicu ograničenje određenih prava, ove posljedice, ako zakonom nije drukčije određeno, nastupaju stupa-njem optužnice na pravnu snagu, a za krivična djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili zatvor do tri godine – od dana kad je donesena osuđujuća presuda, bez obzira da li je postala pravosnažna.

G l a v a II

NADLEŽNOST SUDOVA

1. STVARNA NADLEŽNOST I SASTAV SUDA

Stvarna nadležnost

Član 23

Sudovi sude u granicama svoje stvarne nadležnosti određene zakonom.

Sastav suda

Član 24

(1) Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, u prvom stepenu sudovi sude u vijeću sastavljenom od dvojice sudija i trojice sudija - porotnika za krivična djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju od petnaest godina ili teže kazna, a u vijeću sastavljenom od jednog sudije i dvojice sudija - porotnika – za krivična djela za koja je propisana blaža kazna. Kad se primjenjuju posebne odredbe o skraćenom postupku, u prvom stepenu sudi sudija pojedinac.

(2) Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, u drugom stepenu sudovi sude u vijeću sastavljenom od pet sudija za krivična djela za koja se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju od petnaest godina ili teža kazna, a u vijeću sastavljenom od trojice sudija – za krivična

djela za koja je propisana blaža kazna. Kad sudi u drugom stepenu na pretresu vijeće je sastavljeno od dvojice sudija i trojice sudija porotnika.

(3) U trećem stepenu sudovi sude u vijeću sastavljenom od pet sudija.

(4) Radnje u istrazi sprovodi istražni sudija prvostepenog suda.

(5) Predsjednik suda i predsjednik vijeća odlučuju u slučajevima predviđenim u ovom zakoniku.

(6) Prvostepeni sudovi, u vijeću sastavljenom od trojice sudija, odlučuju o žalbama protiv rješenja istražnog sudije i drugih rješenja kad je to određeno ovim zakonikom, donose odluke u prvom stepenu van glavnog pretresa, sprovode postupak i donose presudu po zahtjevu kojim se traži izvršenje krivične presude inostranog suda i stavljaju predloge u slučajevima predviđenim u ovom zakoniku ili drugom zakonu.

(7) Sud odlučuje o zahtjevu za vanredno ublažavanje kazne u vijeću sastavljenom od pet sudija, ako se radi o krivičnom djelu za koje je u Krivičnom zakoniku propisana kazna zatvora u trajanju od petnaest godina ili teža kazna, a u vijeću sastavljenom od trojice sudija, ako se radi o krivičnom djelu za koje je propisana blaža kazna i kada odlučuje o zahtjevu za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude.

(8) Sud odlučuje o zahtjevu za zaštitu zakonitosti u vijeću sastavljenom od pet sudija.

(9) Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, sudovi višeg stepena odlučuju u vijeću sastavljenom od trojice sudija i u slučajevima koji nijesu predviđeni u prethodnim stavovima ovog člana.

2. MJESNA NADLEŽNOST

Član 25

(1) Mjesno nadležan je, po pravilu, sud na čijem području je krivično djelo izvršeno ili pokušano.

(2) Privatna tužba može se podnijeti i sudu na čijem području okrivljeni ima prebivalište ili boravište.

(3) Ako je krivično djelo izvršeno ili pokušano na područjima raznih sudova ili na granici tih područja ili je neizvjesno na kom je području izvršeno ili pokušano, nadležan je onaj od tih sudova koji je po zahtjevu ovlašćenog tužioca prvi započeo postupak, a ako postupak još nije započet – sud kojem je prvo podnesen zahtjev za pokretanje postupka.

Mjesna nadležnost suda kada je djelo učinjeno na domaćem brodu ili vazduhoplovu

Član 26

Ako je krivično djelo učinjeno na domaćem brodu ili domaćem vazduhoplovu, dok se nalazi u domaćem pristaništu, nadležan je sud na čijem području se nalazi to pristanište. U ostalim slučajevima, kad je krivično djelo učinjeno na domaćem brodu ili domaćem vazduhoplovu, nadležan je sud na čijem se području nalazi matična luka broda, odnosno vazduhoplova ili domaće pristanište u kojem se brod, odnosno vazduhoplov prvi put zaustavi.

Mjesna nadležnost za djelo učinjeno putem medija

Član 27

(1) Ako je krivično djelo učinjeno putem štampe, nadležan je sud na čijem je području spis štampan. Ako to mjesto nije poznato ili je spis štampan u inostranstvu, nadležan je sud na čijem se području rastura štampani spis.

(2) Ako po zakonu odgovara sastavljač spisa, nadležan je i sud u kome sastavljač ima prebivalište ili sud mjesta gdje se desio događaj na koji se odnosi spis.

(3) Odredbe st. 1 i 2 ovog člana shodno će se primijeniti i u slučaju ako je spis ili izjava objavljena preko radija, televizije ili drugih sredstava javnog informisanja.

Mjesna nadležnost kada nije poznato mjesto izvršenja krivičnog djela

Član 28

(1) Ako nije poznato mjesto izvršenja krivičnog djela ili ako je to mjesto van teritorije Republike Crne Gore, nadležan je sud na čijem području okrivljeni ima prebivalište ili boravište.

(2) Ako je sud na čijem području okrivljeni ima prebivalište ili boravište već započeo postupak, ostaje nadležan i ako se saznalo za mjesto izvršenja krivičnog djela.

(3) Ako nije poznato mjesto izvršenja krivičnog djela ni prebivalište ili boravište okrivljenog ili su oba van teritorije Republike Crne Gore, nadležan je sud na čijem se području okrivljeni liši slobode ili se sam prijavi.

Mjesna nadležnost kada su krivična djela izvršena u Republici Crnoj Gori i izvan Republike Crne Gore

Član 29

(1) Ako je neko lice učinilo krivično djelo u Republici Crnoj Gori i u inostranstvu, nadležan je sud koji je nadležan za krivično djelo učinjeno u Republici Crnoj Gori.

(2) Ako je neko lice učinilo krivično djelo u Republici Crnoj Gori i Republici Srbiji, mjesna nadležnost će se utvrditi shodno članu 25 stav 3 ovoga zakonika.

Određena mjesna nadležnost (*forum ordinatum*)

Član 30

Ako se po odredbama ovog zakonika ne može ustanoviti koji je sud mjesno nadležan, Vrhovni sud Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Vrhovni sud) odrediće jedan od stvarno nadležnih sudova pred kojim će se sprovesti postupak.

3. SPAJANJE I RAZDVAJANJE POSTUPKA

Spajanje postupka

Član 31

(1) Ako je isto lice okrivljeno za više krivičnih djela, pa je za neka od tih djela nadležan niži a za neka viši sud, nadležan je viši sud, a ako su nadležni sudovi iste vrste, nadležan je onaj sud koji je po zahtjevu ovlaštenog tužioca prvi započeo postupak, a ako postupak još nije započet nadležan je sud kome je prvo podnesen zahtjev za pokretanje postupka.

(2) Po odredbi stava 1 ovog člana određuje se nadležnost i u slučaju ako je oštećeni istovremeno učinio krivično djelo prema okrivljenom.

(3) Za saizvršioce je nadležan, po pravilu, sud koji je kao nadležan za jednog od njih prvi započeo postupak.

(4) Sud koji je nadležan za izvršioca krivičnog djela nadležan je, po pravilu, i za saučesnike, prikrivače, lica koja su pomogla učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela, kao i za lica koja nijesu prijavila pripremanje krivičnog djela, izvršenje krivičnog djela ili učinioca.

(5) U svim slučajevima iz st. 1 do 4 ovog člana sprovede se, po pravilu, jedin-stveni postupak i donijeti jedinstvena presuda.

(6) Sud može odlučiti da se sprovede jedinstveni postupak i donese jedinstvena presuda i u slučaju kad je više lica okrivljeno za više krivičnih djela, ali samo ako između izvršenih krivičnih djela postoji međusobna veza i ako postoje isti dokazi. Ako je za neka od ovih krivičnih djela nadležan viši sud, a za neka niži sud, jedinstveni postupak može se sprovesti samo pred višim sudom.

(7) Sud može odlučiti da se sprovede jedinstveni postupak i donese jedinstvena presuda ako se pred istim sudom vode odvojeni postupci protiv istog lica za više krivičnih djela ili protiv više lica za isto krivično djelo.

(8) O spajanju postupka odlučuje sud koji je nadležan za sprovođenje jedinstvenog postupka. Protiv rješenja kojim je određeno spajanje postupka ili kojim je odbijen predlog za spajanje postupka nije dozvoljena žalba.

Razdvajanje postupka

Član 32

(1) Na predlog stranaka, oštećenog ili po službenoj dužnosti, sud koji je nadležan po članu 31 ovoga zakonika može, iz važnih razloga ili iz razloga cjelishodnosti, do završetka glavnog pretresa, odlučiti da se postupak za pojedina krivična djela ili protiv pojedinih okrivljenih razdvoji i posebno dovrši ili preda drugom nadležnom sudu.

(2) Protiv rješenja kojim je određeno razdvajanje postupka ili kojim je odbijen predlog za razdvajanje postupka nije dozvoljena žalba.

4. PRENOŠENJE MJESNE NADLEŽNOSTI

Delegacija nadležnosti

Član 33

(1) Kad je nadležni sud, iz pravnih ili stvarnih razloga, spriječen da postupa dužan je da o tome izvijesti neposredno viši sud, koji će odrediti drugi stvarno nadležni sud na svom području.

(2) Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena žalba.

Prenošenje nadležnosti iz razloga cjelishodnosti

Član 34

(1) Sud određen zakonom može za vođenje postupka odrediti drugi stvarno nadležan sud na svom području, ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak ili ako postoje drugi važni razlozi.

(2) Rješenje u smislu stava 1 ovog člana sud može donijeti na predlog istražnog sudije, sudije pojedinca ili predsjednika vijeća ili na predlog nadležnog državnog tužioca.

5. OCJENA I SUKOB NADLEŽNOSTI

Opšte odredbe

Član 35

(1) Sud je dužan da pazi na svoju stvarnu i mjesnu nadležnost i čim primijeti da nije nadležan oglasiće se nenadležnim i po pravosnažnosti rješenja uputiće predmet nadležnom sudu.

(2) Ako poslije otvaranja glavnog pretresa sud ustanovi da je za suđenje nadležan niži sud, neće dostaviti predmet tom sudu nego će sam sprovesti postupak i donijeti odluku.

(3) Pošto optužnica stane na pravnu snagu, sud se ne može oglasiti mjesno nenadležnim niti stranke mogu isticati prigovor mjesne nenadležnosti.

(4) Nenadležan sud je dužan da preduzme one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

Pokretanje postupka za rješavanje sukoba nadležnosti

Član 36

(1) Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili neki drugi sud, pokrenuće postupak za rješavanje sukoba nadležnosti.

(2) Kad je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se ovaj oglasio nenadležnim odluku donio drugostepeni sud, za tu odluku vezan je u pitanju nenadležnosti i sud kojem je predmet ustupljen, ako je drugostepeni sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti

Član 37

(1) Sukob nadležnosti između sudova rješava zajednički neposredno viši sud.

(2) Prije nego što donese rješenje povodom sukoba nadležnosti, sud će zatražiti mišljenje državnog tužioca koji je nadležan da postupa pred tim sudom, kad se krivični postupak vodi po zahtjevu državnog tužioca.

(3) Protiv rješenja donesenog povodom sukoba nadležnosti žalba nije dozvoljena.

(4) Prilikom odlučivanja o sukobu nadležnosti, sud može istovremeno, po službenoj dužnosti, donijeti odluku o prenošenju mjesne nadležnosti, ako su ispunjeni uslovi iz člana 34 ovog zakonika.

(5) Dok se ne riješi sukob nadležnosti između sudova, svaki od njih je dužan da preduzima one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

Glava III

IZUZEĆE

Razlozi za izuzeće

Član 38

Sudija ili sudija-porotnik ne može vršiti sudijsku dužnost, ako:

1) je oštećen krivičnim djelom;

2) mu je okrivljeni, njegov branilac, tužilac, oštećeni, njihov zakonski zastupnik ili punomoćnik, bračni drug ili sa njim živi u vanbračnoj zajednici ili srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, a po tazbini do drugog stepena;

3) je sa okrivljenim, njegovim braniocem, tužiocem ili oštećenim u odnosu staraoca, staranika, usvojioca, usvojenika, hranioca ili hranjenika;

4) je u istom krivičnom predmetu vršio istražne radnje ili je učestvovao u postupku kao tužilac, branilac, zakonski zastupnik ili punomoćnik oštećenog, odnosno tužioca ili je saslušan kao svjedok ili kao vještak;

5) je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke nižeg suda ili ako je u istom sudu učestvovao u donošenju odluke koja se pobija žalbom;

6) postoje okolnosti koje izazivaju sumnju u njegovu nepristrasnost.

Postupak za izuzeće

Član 39

(1) Sudija ili sudija-porotnik, čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće iz člana 38 tač.1 do 5 ovog zakonika, dužan je da prekine svaki rad na tom predmetu i da o

tome obavijesti predsjednika suda koji će, na propisan način, dodijeliti predmet drugom sudiji. Ako se radi o izuzeću predsjednika suda, njega će za taj slučaj zamijeniti sudija toga suda najstariji po stažu u sudu, a ako to nije moguće, zamjenika će odrediti pred-sjednik neposredno višeg suda.

(2) Ako sudija ili sudija-porotnik smatra da postoje druge okolnosti koje opravdavaju njegovo izuzeće (član 38 tačka 6), obavijestiće o tome predsjednika suda.

Izuzeće po zahtjevu stranke i oštećenog

Član 40

(1) Izuzeće mogu tražiti stranke, branilac i oštećeni.

(2) Zahtjev za izuzeće sudije ili sudije-porotnika stranke, branilac i oštećeni mogu podnijeti do početka glavnog pretresa, a ako su za razlog izuzeća saznale docnije, zahtjev podnose odmah po saznanju.

(3) Zahtjev za izuzeće sudije višeg suda stranke, branilac i oštećeni mogu podnijeti u žalbi ili u odgovoru na žalbu.

(4) Stranke, branilac i oštećeni mogu tražiti izuzeće samo poimenično određenog sudije ili sudije-porotnika koji u predmetu postupa, odnosno sudije višeg suda.

(5) Stranke, branilac i oštećeni dužni su da u zahtjevu navedu okolnosti zbog kojih smatraju da postoji neki od zakonskih osnova za izuzeće. U zahtjevu se ne mogu navoditi razlozi koji su isticali u ranijem zahtjevu za izuzeće koji je odbijen.

Odlučivanje o zahtjevu za izuzeće

Član 41

(1) O zahtjevu za izuzeće iz člana 40 ovog zakonika odlučuje predsjednik suda.

(2) Ako se traži izuzeće samo predsjednika suda ili predsjednika suda i sudije ili sudije - porotnika, odluku o izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda, a ako se traži izuzeće predsjednika Vrhovnog suda, odluku o izuzeću donosi opšta sjednica tog suda.

(3) Prije donošenja rješenja o izuzeću pribaviće se izjava sudije, sudije - porotnika, odnosno predsjednika suda, a po potrebi, sprovede se i drugi izviđaji.

(4) Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za izuzeće nije dozvoljena žalba. Rješenje kojim se zahtjev za izuzeće odbija može se pobijati posebnom žalbom, a ako je takvo rješenje doneseno poslije podignute optužnice, onda samo žalbom na presudu.

(5) Ako je zahtjev za izuzeće podnesen protivno odredbama člana 40 st. 4 i 5 ovog zakonika, zahtjev će se odbaciti u cjelini, odnosno djelimično. Protiv rješenja kojim se zahtjev odbacuje nije dozvoljena žalba. Rješenje kojim se zahtjev odbacuje donosi predsjednik suda, a na glavnom pretresu – vijeće. U donošenju tog rješenja na glavnom pretresu može učestvovati sudija čije se izuzeće traži.

Obaveza sudije ili sudije porotnika kad je podnešen zahtjev

Član 42

Kad sudija ili sudija-porotnik sazna da je podnijet zahtjev za izuzeće dužan je da

odmah obustavi svaki rad na predmetu, a ako se radi o izuzeću iz člana 38 tačka 6 ovoga zakonika može, do donošenja rješenja o zahtjevu, preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Izuzeće državnog tužioca i drugih učesnika u postupku

Član 43

(1) Odredbe o izuzeću sudija i sudija-porotnika shodno se primjenjuju i na državne tužioce i lica koja su na osnovu zakona ovlašćena da državnog tužioca zastupaju u postupku, zapisničare, tumače i stručna lica, kao i na vještake, ako za njih nije što drugo određeno (član 119).

(2) Državni tužilac odlučuje o izuzeću lica koja su na osnovu zakona ovlašćena da ga zastupaju u krivičnom postupku. O izuzeću državnog tužioca odlučuje neposredno viši tužilac. O izuzeću državnog tužioca Republike Crne Gore odlučuje se na osnovu odgovora-rajućeg zakona.

(3) O izuzeću zapisničara, tumača, stručnog lica i vještaka odlučuje vijeće, pred-sjednik vijeća ili sudija.

(4) Kad ovlašćeni policijski službenici preduzimaju istražne radnje na osnovu ovog zakonika, o njihovom izuzeću odlučuje istražni sudija. Ako prilikom preduzimanja ovih radnji sudjeluje zapisničar, o njegovom izuzeću odlučuje službeno lice koje preduzima radnju.

Glava IV

DRŽAVNI TUŽILAC

Prava i dužnosti

Član 44

(1) Osnovno pravo i osnovna dužnost državnog tužioca je gonjenje učinilaca krivičnih djela.

(2) Za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti državni tužilac je nadležan:

1) da rukovodi prekrivičnim postupkom;

2) da zahtijeva sprovođenje istrage i usmjerava tok prethodnog krivičnog postupka u skladu sa ovim zakonikom;

3) da podiže i zastupa optužnicu, odnosno optužni predlog pred nadležnim sudom;

4) da izjavljuje žalbe protiv nepravosnažnih sudskih odluka i da podnosi vanredne pravne lijekove protiv pravosnažnih sudskih odluka;

5) da vrši i druge radnje određene ovim zakonikom.

(3) Radi vršenja ovlašćenja iz stava 2 tačka 1 ovog člana, svi organi koji učestvuju u prekrivičnom postupku dužni su da prije svake preduzete radnje, osim u slučaju hitnosti, obavijeste nadležnog državnog tužioca. Organi policije i drugi državni organi nadležni za otkrivanje krivičnih djela dužni su da postupe po svakom zahtjevu nadležnog državnog tužioca.

(4) Ako policija ili drugi državni organ ne postupi po zahtjevu državnog tužioca iz stava 3 ovog člana, državni tužilac će obavijestiti starješinu koji rukovodi organom, a po potrebi može obavijestiti nadležnog ministra ili vladu.

Stvarna nadležnost

Član 45

Stvarna nadležnost državnog tužioca u krivičnom postupku propisuje se Zakonom o državnom tužiocu.

Mjesna nadležnost

Član 46

Mjesna nadležnost državnog tužioca određuje se prema odredbama koje važe za nadležnost suda onog područja za koje je tužilac postavljen.

Radnje preduzete od strane nenadležnog tužioca

Član 47

Kad postoji opasnost od odlaganja, radnje u postupku preduzeće i nenadležan državni tužilac, ali o tome mora odmah obavijestiti nadležnog državnog tužioca.

Preduzimanje radnji

Član 48

Državni tužilac preduzima radnje u postupku neposredno ili preko lica koja su na osnovu zakona ovlašćena da ga zastupaju.

Sukob nadležnosti

Član 49

Sukob nadležnosti između državnih tužilaca rješava zajednički neposredno viši državni tužilac.

Načelo promjenjivosti (mutabiliteta)

Član 50

Državni tužilac može odustati od zahtjeva za gonjenje do završetka glavnog pretresa pred prvostepenim sudom, a pred višim sudom – u slučajevima predviđenim ovim zakonikom.

Glava V

OŠTEĆENI I PRIVATNI TUŽILAC

Rok za podnošenje privatne tužbe

Član 51

(1) Za krivična djela za koja se goni po privatnoj tužbi, tužba se podnosi u roku od tri mjeseca od dana kad je ovlašćeno lice saznalo za krivično djelo i učinioca.

(2) Ako je podignuta privatna tužba zbog krivičnog djela uvrede, okrivljeni može, do završetka glavnog pretresa i poslije proteka roka iz stava 1 ovog člana, podići tužbu protiv tužioca koji mu je uvredu nanio istom prilikom (protivtužba). U ovakvom slučaju sud donosi jednu presudu.

Podnošenje privatne tužbe

Član 52

(1) Privatna tužba podnosi se nadležnom sudu.

(2) Kad je oštećeni podnio krivičnu prijavu, a u toku postupka se utvrdi da se radi o krivičnom djelu za koje se goni po privatnoj tužbi, prijava će se smatrati blagovremenom privatnom tužbom ako je podnesena u roku predviđenom za privatnu tužbu.

Član 53

(1) Za mololjetnike i lica koja su potpuno lišena poslovne sposobnosti privatnu tužbu podnosi njihov zakonski zastupnik.

(2) Maloljetnik koji je navršio šesnaest godina može i sam podnijeti privatnu tužbu.

Sukcesija privatnog tužioca

Član 54

Ako privatni tužilac umre u toku roka za podnošenje privatne tužbe ili u toku postupka njegov bračni drug, lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici, djeca, roditelji, usvojenici, usvojitelji, braća i sestre mogu, u roku od tri mjeseca poslije njegove smrti, podnijeti tužbu, odnosno dati izjavu da postupak nastavlja.

Član 55

Ako je krivičnim djelom oštećeno više lica, gonjenje će se preduzeti, odnosno nastaviti po privatnoj tužbi bilo kog oštećenog.

Odustanak od privatne tužbe i posledice odustanka

Član 56

Privatni tužilac može svojom izjavom sudu pred kojim se vodi postupak odustati od privatne tužbe do završetka glavnog pretresa. U tom slučaju gubi pravo da ponovo podnese privatnu tužbu.

Pretpostavljeni odustanak od privatne tuzbe i povraćaj u pređašnje stanje

Član 57

(1) Ako privatni tužilac ne dođe na glavni pretres iako je uredno pozvan ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja sudu promjene adrese ili boravišta smatraće se da je odustao od tužbe, ako ovim zakonikom nije što drugo određeno (član 453).

(2) Predsjednik vijeća dozvoliće povraćaj u pređašnje stanje privatnom tužiocu koji, iz opravdanog razloga, nije mogao da dođe na glavni pretres ili da blagovremeno obavijesti sud o promjeni adrese ili boravišta, ako u roku od osam dana po prestanku smetnje podnese molbu za povraćaj u pređašnje stanje.

(3) Poslije proteka tri mjeseca od dana propuštanja ne može se tražiti povraćaj u pređašnje stanje.

(4) Protiv rješenja kojim se dozvoljava povraćaj u pređašnje stanje nije dozvoljena žalba.

(5) Rješenje o obustavi postupka doneseno u slučaju iz stava 1 ovog člana stupa na pravnu snagu kada isteknu rokovi iz st. 2 i 3 ovog člana, ako privatni tužilac u tim rokovima ne podnese molbu za povraćaj u pređašnje stanje ili kada rješenje kojim se molba odbija postane pravnosnažno.

Pravo predlaganja dokaza

Član 58

(1) Oštećeni i privatni tužilac imaju pravo da u toku istrage ukažu na sve činjenice i da predlažu dokaze koji su od važnosti za krivičnu stvar i njihove imovinskopravne zahtjeve.

(2) Na glavnom pretresu oštećeni i privatni tužilac imaju pravo da predlažu dokaze, postavljaju pitanja optuženom, svjedocima i vještacima, da iznose primjedbe i objašnjenja u pogledu njihovih iskaza i da daju druge izjave i predloge.

(3) Oštećeni, oštećeni kao tužilac i privatni tužilac imaju pravo da razmatraju spise i razgledaju predmete koji služe kao dokaz. Oštećenom se može uskratiti razmatranje spisa dok ne bude saslušan kao svjedok.

(4) Oštećeni koji je žrtva seksualnog nasilja ima pravo da ga sasluša i postupak vodi sudija istog pola, ako to omogućava kadrovski sastav suda.

(5) Istražni sudija, sudija pojedinac i predsjednik vijeća upoznaće oštećenog i privatnog tužioca sa pravima navedenim u st. 1 do 3 ovog člana.

Oštećeni kao tuzilac (supsidijarni tužilac)

Član 59

(1) Kad državni tužilac nađe da nema osnova da preduzme gonjenje za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili kad nađe da nema osnova da preduzme gonjenje protiv nekog od prijavljenih saučesnika dužan je da, u roku od osam dana, o tome obavijesti oštećenog i da ga uputi da može sam preduzeti gonjenje, osim u slučaje-

vima iz člana 244 stav 6 i člana 245 ovog zakonika. Ovako će postupiti i sud ako je donio rješenje o obustavi postupka usljed odustanka državnog tužioca od gonjenja.

(2) Oštećeni ima pravo da preduzme, odnosno nastavi gonjenje, u roku od osam dana od kada je primio obavještenje iz stava 1 ovog člana.

(3) Ako je državni tužilac odustao od optužnice, oštećeni može, preuzimajući gonjenje, ostati pri podignutoj optužnici ili podići novu.

(4) Oštećeni koji nije obaviješten da državni tužilac nije preduzeo gonjenje ili da je odustao od gonjenja može svoju izjavu da preuzima ili nastavlja postupak dati pred nadležnim sudom, u roku od tri mjeseca od dana kada je državni tužilac odbacio prijavu, odnosno od dana kada je doneseno rješenje o obustavi postupka.

(5) Kad državni tužilac, odnosno sud obavještava oštećenog da može preduzeti gonjenje dostaviće mu i pouku koje radnje može preduzeti radi ostvarivanja ovog prava.

(6) Ako oštećeni kao tužilac umre u toku trajanja roka za preduzimanje gonjenja ili u toku postupka, njegov bračni drug, lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici, djeca, roditelji, usvojenici, usvojitelji, braća i sestre mogu, u roku od tri mjeseca od dana njegove smrti, preduzeti gonjenje, odnosno dati izjavu da postupak nastavlja.

(7) Rješenje o obustavi postupka zbog odustanka državnog tužioca od gonjenja stupa na pravnu snagu po isteku rokova iz st. 2, 4 i 6 ovog člana, ako oštećeni, odnosno lica iz stava 6 u propisanim rokovima nijesu preuzela gonjenje.

Preuzimanje gonjenja na glavnom pretresu i povraćaj u pređašnje stanje

Član 60

(1) Kad državni tužilac odustane od optužnice na glavnom pretresu, oštećeni je dužan da se odmah izjasni da li hoće da produži gonjenje.

(2) Ako oštećeni nije prisutan na glavnom pretresu, a uredno je pozvan ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavljivanja sudu promjene adrese ili boravišta smatraće se da neće da nastavi gonjenje.

(3) Predsjednik vijeća provostepenog suda dozvoliće povraćaj u pređašnje stanje oštećenom koji nije uredno pozvan ili je uredno pozvan, a iz opravdanih razloga nije mogao doći na glavni pretres na kome je donesena presuda kojom se optužba odbija zbog odustanka državnog tužioca od optužnice, ako oštećeni u roku od osam dana od prijema presude podnese molbu za povraćaj u pređašnje stanje i ako u toj molbi izjavi da nastavlja gonjenje. U ovom slučaju zakazaće se ponovo glavni pretres i presudom donesenom na osnovu novog glavnog pretresa ukinuće se ranija presuda. Ako uredno pozvani oštećeni kao tužilac ne dođe na novi glavni pretres ili prije početka pretresa izjavi da odustaje od gonjenja, ranija presuda ostaje na snazi. Odredbe člana 57 st. 3 i 4 ovog zakonika primijeniće se i u ovom slučaju.

(4) Presuda kojom se optužba odbija, izrečena u slučaju iz stava 2 ovog člana, stiče pravosnažnost kad isteknu rokovi za podnošenje molbe za povraćaj u pređašnje stanje.

Gubitak prava na supsidijarnu optužbu

Član 61

(1) Ako oštećeni u zakonskom roku ne pokrene ili ne nastavi gonjenje ili ako oštećeni kao tužilac ne dođe na glavni pretres iako je uredno pozvan ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavljivanja sudu promjene adrese ili boravišta smatraće se da je odustao od gonjenja.

(2) U slučaju nedolaska oštećenog kao tužioca na glavni pretres na koji je bio uredno pozvan primijeniće se odredbe člana 57 st. 2, 3, 4 i 5 ovog zakonika.

Prava oštećenog kao tužioca

Član 62

(1) Oštećeni kao tužilac ima ista prava koja ima državni tužilac, osim onih koja pripadaju državnom tužiocu kao državnom organu.

(2) U postupku koji se vodi po zahtjevu oštećenog kao tužioca državni tužilac ima pravo da do završetka glavnog pretresa preuzme gonjenje i zastupanje optužbe.

Zakonski zastupnik oštećenog koji nema poslovnu sposobnost

Član 63

(1) Ako je oštećeni maloljetnik ili lice koje je potpuno lišeno poslovne sposobnosti, njegov zakonski zastupnik je ovlašćen da daje sve izjave i da preduzima sve radnje na koje je po ovom zakoniku ovlašćen oštećeni.

(2) Oštećeni koji je navršio šesnaest godina ovlašćen je da sam daje izjave i preduzima radnje u postupku.

Ostvarivanje prava preko punomoćnika

Član 64

(1) Privatni tužilac, oštećeni i oštećeni kao tužilac, kao i njihovi zakonski zastupnici mogu svoja prava u postupku vršiti i preko punomoćnika.

(2) Sud je dužan da lica iz stava 1 ovog člana pouči o pravu na punomoćnika.

(3) Oštećenom kao tužiocu, kad se postupak vodi po njegovom zahtjevu za krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju preko pet godina, može se, na njegovo traženje, postaviti punomoćnik, ako je to u interesu postupka i ako oštećeni kao tužilac, prema svom imovnom stanju, ne može snositi troškove zastupanja. O zahtjevu odlučuje istražni sudija, odnosno predsjednik vijeća, a punomoćnika postavlja predsjednik suda iz reda advokata.

Dužnost obavještanja suda o promjeni adrese ili boravišta

Član 65

Privatni tužilac, oštećeni kao tužilac i oštećeni, kao i njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici dužni su da o svakoj promjeni adrese ili boravišta obavijeste sud, sa čime će ih sud upoznati i upozoriti na posljedice propuštanja predviđene ovim zakonikom.

Glava VI BRANILAC

Pravo na branioca

Član 66

(1) Okrivljeni može imati branioca u toku cijelog krivičnog postupka, a prije toga kad je to ovim zakonikom propisano.

(2) Branioca okrivljenom mogu uzeti i njegov zakonski zastupnik, bračni drug, srodnik po krvi u pravoj liniji, usvojlac, usvojenik, brat, sestra i hranilac, kao i lice sa kojim okrivljeni živi u vanbračnoj zajednici.

(3) Za branioca se može uzeti samo advokat, a njega može zamijeniti advokatski pripravnik, ako se postupak vodi za krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju do pet godina. Pred Vrhovnim sudom branilac može biti samo advokat.

(4) Branilac je dužan da podnese punomoćje organu pred kojim se vodi postupak. Okrivljeni može dati braniocu i usmeno punomoćje na zapisnik kod organa pred kojim se vodi postupak.

Broj branilaca

Član 67

(1) Više okrivljenih mogu imati zajedničkog branioca samo ako to nije u suprotnosti sa interesima njihove odbrane.

(2) Jedan okrivljeni može imati istovremeno u postupku najviše tri branioca, a smatra se da je odbrana obezbijeđena kad u postupku učestvuje jedan od branilaca.

Ko ne može biti branilac

Član 68

(1) Branilac ne može biti saokrivljeni, oštećeni, bračni drug oštećenog ili tužioca, ni njihov srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena ili po tzbini do drugog stepena.

(2) Branilac ne može biti ni lice koje je kao svjedok pozvano na glavni pretres, osim ako je po ovom zakoniku oslobođeno dužnosti svjedočenja i izjavilo da neće svjedočiti.

(3) Branilac ne može biti ni lice koje je u istom predmetu postupalo kao sudija ili državni tužilac ili je preduzimalo radnje u prekrivičnom postupku.

Kada okrivljeni mora imati branioca

Član 69

(1) Ako je okrivljeni nijem, gluv ili nesposoban da se sam uspješno brani ili ako se postupak vodi zbog krivičnog djela za koje se može izreći najduža zatvorska kazna, okrivljeni mora imati branioca već prilikom prvog saslušanja.

(2) Poslije podignute optužnice zbog krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina, okrivljeni mora imati branioca u vrijeme dostavljanja optužnice.

(3) Okrivljeni prema kome je određen pritvor mora imati branioca dok je u pritvoru.

(4) Okrivljeni kome se sudi u odsustvu (član 312) mora imati branioca čim sud donese rješenje o suđenju u odsustvu.

(5) Ako okrivljeni u slučajevima obavezne odbrane iz prethodnih stavova ne uzme sam branioca, predsjednik suda će mu postaviti branioca po službenoj dužnosti za dalji tok krivičnog postupka do pravosnažnosti presude, a ako je izrečena najduža zatvorska kazna i za postupak po vanrednim pravnim lijekovima. Kad se okrivljenom po službenoj dužnosti postavi branilac poslije podignute optužnice, obavijestit će se o tome okrivljeni, zajedno sa dostavljanjem otpužnice. Ako optuženi u slučaju obavezne odbrane ostane bez branioca u toku postupka, a sam ne uzme drugog branioca, predsjednik suda pred kojim se vodi postupak postaviće branioca po službenoj dužnosti.

(6) Za branioca će se postaviti advokat, po redosljedu sa spiska koji predsjedniku prvostepenog suda dostavlja Advokatska komora Crne Gore (u daljem tekstu: Advo-katska komora).

Postavljanje branioca zbog slabog imovnog stanja

Član 70

(1) Kad ne postoje uslovi za obaveznu odbranu, a postupak se vodi za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko tri godine, a u ostalim slučajevima, ako to zahtijevaju interesi pravičnosti, okrivljenom se, na njegov zahtjev, može postaviti branilac, ako prema svom imovnom stanju ne može snositi troškove odbrane.

(2) O zahtjevu odlučuje istražni sudija, predsjednik vijeća, odnosno sudija poje-dinac, a branioca postavlja predsjednik suda. U pogledu određivanja branioca primijenit će se odredba člana 69 stav 6 ovog zakonika.

Razrješenje postavljenog branioca

Član 71

(1) Umjesto postavljenog branioca (čl. 69 i 70), okrivljeni može sam uzeti drugog branioca. U tom slučaju razriješit će se postavljeni branilac.

(2) Branilac postavljen po odredbi člana 69 stav 3 ovog zakonika biće razriješen nakon pravosnažnosti rješenja o ukidanju pritvora.

(3) Postavljeni branilac može samo iz opravdanih razloga tražiti da bude razriješen.

(4) O razrješenju branioca u slučaju iz st. 1 i 2 ovog člana odlučuje prije glavnog pretresa istražni sudija, sudija pojedinac, odnosno predsjednik vijeća na glavnom pretresu vijeće, a u

žalbenom postupku predsjednik prvostepenog vijeća, odnosno vijeće nadležno za odlučivanje u postupku po žalbi. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

(5) Predsjednik suda može razriješiti postavljenog branioca koji neuredno izvršava dužnost. Umjesto razriješenog branioca, predsjednik suda će postaviti drugog branioca. O razrješenju branioca obavijestit će se Advokatska komora.

Pravo branioca da pregleda spise i razgleda predmete

Član 72

(1) Poslije donošenja rješenja o sprovođenju istrage ili poslije neposrednog podizanja optužnice (član 252), a i prije toga, ako je osumnjičeni saslušan po odredbama o saslušanju okrivljenog, branilac ima pravo da razmatra spise i da razgleda prikupljene predmete koji služe kao dokaz.

(2) Neposredno prije prvog saslušanja osumnjičenog, branilac ima pravo da mu se predoči sadržina zahtjeva za sprovođenje istrage, odnosno sadržina krivične prijave, ako zahtjev nije podnesen.

Komunikacija okrivljenog koji je u pritvoru i branioca

Član 73

(1) Ako se okrivljeni nalazi u pritvoru, branilac se može s njim dopisivati i razgovarati.

(2) Izuzetno, istražni sudija može narediti da se pisma koja okrivljeni iz pritvora upućuje braniocu ili ih branilac upućuje pritvorenom okrivljenom predaju tek pošto ih on prethodno pregleda, ako ima razumnog osnova za vjerovanje da se ona koriste za pokušaj organizacije bjekstva, uticanja na svjedoke, zastrašivanje svjedoka ili neko drugo ometanje istrage. O zadržavanju i pregledanju pisama istražni sudija sačinice zabilješku. Iz istih razloga istražni sudija može odrediti da službeno lice prisustvuje razgovoru okrivljenog i branioca.

(3) Kad se završi istraga ili kad se optužnica, odnosno optužni predlog podigne bez sprovođenja istrage, okrivljenom se ne može zabraniti da se slobodno i bez nadzora dopisuje i razgovara sa svojim braniocem.

Preduzimanje radnji od strane branioca

Član 74

(1) Branilac je ovlašćen da u korist okrivljenog preduzima sve radnje koje može preduzeti okrivljeni.

(2) Prava i dužnosti braniocu prestaju kad mu okrivljeni opozove punomoćje, kad bude razriješen i protekom roka od 15 dana od dana otkazivanja punomoćja.

Glava VII

RADNJE DOKAZIVANJA

1. PRETRESANJE STANA, STVARI I LICA

Pretresanje stana, ostalih prostorija, pokretnih stvari i lica

Član 75

(1) Pretresanje stana i ostalih prostorija okrivljenog ili drugih lica i njihovih pokretnih stvari izvan stana može se preduzeti ako je vjerovatno da će se pretresanjem

okrivljeni uhvatiti ili da će se pronaći tragovi krivičnog djela ili predmeti važni za krivični postupak.

(2) Pretresanje pokretnih stvari, u smislu stava 1 ovog člana, obuhvata i pretresanje elektronskog računara i sličnih uređaja za automatsku obradu podataka koji su sa elektronskim računarom povezani. Na zahtjev suda, lice koje se koristi računarom dužno je omogućiti pristup računaru i medijima na kojima su pohranjeni podaci koji se odnose na predmet pretresanja (diskete, trake i slično), te pružiti potrebna obavještenja za upotrebu računara. Lice koje to odbije iako za to ne postoje razlozi iz člana 99 ovog zakonika može biti kažnjeno po odredbi člana 81 stav 2 ovog zakonika.

(3) Pretresanje lica može se preduzeti kad je vjerovatno da će se pretresanjem pronaći tragovi i predmeti važni za krivični postupak.

Pretresanje po naredbi suda

Član 76

(1) Pretresanje naređuje sud, pisano obrazloženom naredbom.

(2) Naredba o pretresanju predaje se prije početka pretresanja licu kod koga će se ili na kome će se pretresanje izvršiti. Prije pretresanja pozvaće se lice na koje se odnosi naredba o pretresanju da dobrovoljno izda lice, odnosno predmete koji se traže. To lice će se poučiti da ima pravo da uzme advokata, odnosno branioca koji može prisustvovati pretresu. Ako lice na koje se odnosi naredba o pretresu zahtijeva prisustvo advokata, odnosno branioca, početak pretresa će se odložiti do njegovog dolaska, a najduže za dva sata.

(3) Pretresanju se može pristupiti i bez prethodne predaje naredbe, kao i bez prethodnog poziva za predaju lica ili stvari i pouke o pravu na branioca, odnosno advokata, ako se očekuje oružani otpor ili druga vrsta nasilja ili ako se osnovano sumnja da se radi o teškim krivičnim djelima koja je učinila grupa ili zločinačka organizacija ili su učinioci povezani sa inostranstvom pa je pretresanje nužno izvršiti iznenadno ili ako se očigledno priprema ili je otpočelo uništavanje tragova krivičnog djela ili predmeta važnih za krivični postupak ili ako se pretresanje ima izvršiti u javnim prostorijama.

(4) Pretres se vrši danju. Pretresanje se može vršiti i noću, ako je danju započeto pa nije dovršeno ili ako postoje razlozi iz člana 79 stav 1 ovog zakonika.

Način pretresanja

Član 77

(1) Držalac stana i drugih prostorija pozvaće se da prisustvuje pretresanju, a ako je on odsutan, pozvaće se njegov zastupnik ili neko od odraslih ukućana ili susjeda.

(2) Zaključane prostorije, namještaj ili druge stvari otvoriće se silom samo ako njihov držalac nije prisutan ili neće dobrovoljno da ih otvori. Prilikom otvaranja izbjegavaće se nepotrebno oštećenje.

(3) Pretresanju stana ili lica prisutvuju dva punoljetna građanina kao svjedoci. Pretresanje lica vrši lice istog pola, a za svjedoka se uzima lice istog pola. Svjedoci će se prije početka pretresanja upozoriti da paze na tok pretresanja, kao i da imaju pravo da prije potpisivanja zapisnika o pretresanju stave svoje prigovore, ako smatraju da sadržina zapisnika nije tačna .

(4) Kada se pretresaju prostorije državnih organa, preduzeća ili drugih pravnih lica pozvaće se njihov starješina da prisustvuje pretresanju.

(5) Pretresanje i pregledi u vojnoj zgradi sprovedeće se po odobrenju nadležnog vojnog starješine i uz prisustvo lica koje on odredi.

(6) Ako se pretresanje mora preduzeti na brodu ili vazduhoplovu, naredba o pretresu će se predati zapovjedniku broda, odnosno vazduhoplova. Zapovjednik broda, odnosno vazduhoplova ili lice koje on odredi prisustvuje pretresu.

(7) Pretresanje stana i lica treba sprovesti obazrivo, uz poštovanje ljudskog dostojanstva i prava na intimnost, bez nepotrebnog remećenja kućnog reda i uznemirenja građana.

(8) O svakom pretresanju stana ili lica sastaviće se zapisnik, koji potpisuju lice kod koga se ili na kome se sprovodi pretresanje i lica čije je prisustvo obavezno. Prilikom pretresanja oduzeće se privremeno samo oni predmeti i isprave koji su u vezi sa svrhom pretresanja. U zapisnik će se unijeti i tačno naznačiti predmeti i isprave koji se oduzimaju, a to će se unijeti i u potvrdu koja će se odmah izdati licu kome su predmeti, odnosno isprave oduzete.

Oduzimanje predmeta na osnovu naredbe o pretresanju

Član 78

(1) Ako se prilikom pretresanja stana ili lica nađu predmeti koji nemaju veze sa krivičnim djelom zbog koga je pretresanje naređeno, ali koji ukazuju na drugo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, oni će se opisati u zapisniku i privremeno oduzeti, a o oduzimanju će se odmah izdati potvrda. O tome će se odmah obavijestiti državni tužilac radi pokretanja krivičnog postupka. Ovi predmeti će se odmah vratiti, ako državni tužilac nađe da nema osnova za pokretanje krivičnog postupka, a ne postoji neki drugi zakonski osnov po kome bi se ti predmeti imali oduzeti.

(2) Ako se kod pretresanja elektronskog računara i sličnih uređaja za automatsku obradu podataka oduzmu određeni predmeti, oni će se odmah vratiti svojim korisnicima, ako nisu potrebni za vođenje postupka. Lični podaci prikupljeni pretresanjem mogu se koristiti samo u svrhu vođenja krivičnog postupka i izbrisati se čim ta svrha prestane.

Ulazak u tuđi stan bez naredbe i pretresanje

Član 79

(1) Ovlašćeni policijski službenik može i bez naredbe suda ući u tuđi stan ili druge prostorije i po potrebi sprovesti pretresanje, ako držalac stana to traži ili ako neko zove u pomoć ili radi izvršenja odluke suda o pritvaranju ili dovođenju okrivljenog ili drugog lica, ili radi lišenja slobode odbjeglog učinioca krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti, a za koje djelo se

može izreći kazna zatvora preko tri godine, ili radi otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu vijeće vrijednosti.

(2) Držalac stana, ako je prisutan, ima pravo da protiv postupka organa iz stava 1 ovog člana izjavi prigovor. Ovlašćeni policijski službenik je dužan da držaoca stana obavijesti o ovome pravu i da njegov prigovor unese u potvrdu o ulasku u stan, odnosno u zapisnik o pretresanju stana.

(3) U slučajevima iz stava 1 ovoga člana neće se sastavljati zapisnik nego će se držaocu stana izdati potvrda, u kojoj će se naznačiti razlog ulazanja u stan, odnosno druge prostorije i primjedbe držaoca stana. Ako je u tuđim prostorijama izvršeno i pre-tresanje, postupiće se po odredbi člana 77 st. 3, 7 i 8 ovog zakonika.

(4) Pretresanje se može sprovesti i bez prisustva svjedoka ako nije moguće da se odmah obezbijedi njihovo prisustvo, a postoji opasnost od odlaganja. Razlozi za pre-tresanje bez prisustva svjedoka moraju se naznačiti u zapisniku.

(5) Ovlašćeni službenici policije mogu, bez naredbe o pretresanju i bez prisustva svjedoka, sprovesti pretresanje lica prilikom izvršenja naredbe o prinudnom dovođenju ili prilikom lišenja slobode, ako postoji sumnja da to lice posjeduje oružje ili oruđe za napad, ili ako postoji sumnja da će odbaciti, sakriti ili uništiti predmete koje treba od njega oduzeti kao dokaz u krivičnom postupku.

(6) Kad ovlašćeni službenici policije sprovedu pretresanje bez naredbe o pre-tresanju dužni su da o tome odmah podnesu izvještaj istražnom sudiji, a ako se postupak još ne vodi – nadležnom državnom tužiocu.

Pravno nevaljani dokazi

Član 80

Ako je pretresanje obavljeno bez pismene naredbe (član 76 stav 1) ili bez lica koja moraju biti prisutna pretresanju (član 77 stav 3) ili suprotno članu 79 ovog zakonika, zapisnici o pretresanju i dokazi pribavljeni pretresanjem ne mogu se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.

2. PRIVREMENO ODUZIMANJE PREDMETA

Oduzimanje predmeta po zahtjevu suda

Član 81

(1) Predmeti koji se po Krivičnom zakoniku imaju oduzeti ili koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku privremeno će se oduzeti i predati na čuvanje sudu ili će se na drugi način obezbijediti njihovo čuvanje.

(2) Ko drži ovakve predmete dužan je da ih preda na zahtjev suda. Lice koje odbije da preda predmete može se kazniti novčanom kaznom do 200 €, a u slučaju daljeg odbijanja može se zatvoriti. Zatvor traje do predaje predmeta ili do završetka krivičnog postupka, a najduže dva mjeseca. Na isti način postupiće se prema službenom ili odgovornom licu u državnom organu, preduzeću ili drugom pravnom licu.

(3) Odredbe st. 1 i 2 ovog člana odnose se i na podatke pohranjene u uređajima za automatsku, odnosno elektronsku obradu podataka i medije u kojima su ti podaci pohranjeni, koji se na zahtjev suda moraju predati u čitljivom i razumljivom obliku. Sud i drugi organi pridržavaće se propisa o čuvanju tajnosti određenih podataka.

(4) Privremenom oduzimanju ne podliježu:

1) spisi i druge isprave državnih organa čije bi objavljivanje povrijedilo obavezu čuvanja službene, državne ili vojne tajne, dok nadležni organ ne odluči drukčije;

2) pisma okrivljenog braniocu ili licima iz člana 97 stav 1 tač. 1, 2 i 3 ovog zakonika, osim ako ih okrivljeni dobrovoljno preda;

3) zapisi, izvodi iz registra i slične isprave koje se nalaze kod lica iz člana 96 tačka 3 ovog zakonika, a koje su ona sačinila o činjenicama koje su saznali od okrivljenog u obavljanju svog zanimanja, a čijim objavljivanjem bi bila povrijeđena dužnost čuvanja profesionalne tajne.

(5) Zabrana iz stava 4 tačka 2 ovog člana ne primjenjuje se u odnosu na branioca ili lica koja su oslobođena obaveze svjedočenja prema članu 97 stav 1 ovog zakonika, ako postoji osnovana sumnja da su pomagali okrivljenom u izvršenju krivičnog djela ili su mu pružili pomoć poslije izvršenog krivičnog djela ili su postupili kao prikrivači.

(6) O žalbi protiv rješenja kojim je izrečena novčana kazna ili zatvor odlučuje vijeće (član 24 stav 6). Žalba protiv rješenja o zatvoru ne zadržava izvršenje.

(7) Ovlašćeni službenici policije mogu oduzeti predmete navedene u stavu 1 ovog člana kad postupaju po čl. 230 i 246 ovog zakonika ili kad izvršavaju nalog suda.

(8) Prilikom oduzimanja predmeta naznačiće se gdje su pronađeni i opisaće se, a po potrebi će se i na drugi način obezbijediti utvrđivanje njihove istovjetnosti. Za oduzete predmete izdaće se potvrda.

Uskraćivanje pokazivanja ili izdavanja spisa

Član 82

(1) Državni organi mogu uskratiti pokazivanje ili izdavanje svojih spisa i drugih isprava, ako smatraju da bi objavljivanje njihove sadržine bilo od štete za opšte interese. Ako je uskraćeno pokazivanje ili davanje spisa i drugih isprava, konačnu odluku donosi vijeće (član 24 stav 6).

(2) Preduzeća ili druga pravna lica mogu zahtijevati da se ne objave podaci koji se odnose na njihovo poslovanje. O zahtjevu odlučuje vijeće (član 24 stav 6).

Popisivanje i pečaćenje spisa

Član 83

(1) Privremeno oduzeti spisi koji mogu da posluže kao dokaz biće popisani. Ako to nije moguće, spisi će se staviti u omot i zapečatiti. Vlasnik spisa može na omot staviti i svoj pečat.

(2) Lice od koga su spisi oduzeti pozvaće se da prisustvuje otvaranju omota. Ako se ono ne odazove pozivu ili je odsutno, omot će se otvoriti, a spisi pregledati i popisati u njegovom odsustvu.

(3) Pri pregledanju spisa mora se voditi računa da njihov sadržaj ne saznaju neovlašćena lica.

Privremeno oduzimanje pisama, telegrama i drugih pošiljki

Član 84

(1) Na predlog državnog tužioca ili po službenoj dužnosti istražni sudija može narediti da poštanska, telegrafska i druga preduzeća, društva i lica registrovana za prenos informacija zadrže i njemu, uz potvrdu prijema, predaju pisma, telegrama i druge pošiljke koje su upućene okrivljenom

ili koje on odašilje, ako postoje okolnosti zbog kojih se sa osnovom može očekivati da će ove pošiljke poslužiti kao dokaz u postupku.

(2) Pošiljke otvara istražni sudija u prisustvu dva svjedoka. Pri otvaranju će se paziti da se ne povrijede pečati, a omoti i adrese će se sačuvati. O otvaranju će se sastaviti zapisnik.

(3) Ako interesi postupka dozvoljavaju, sadržaj pošiljke može se saopštiti u cjelini ili djelimično okrivljenom, odnosno licu kome je upućena, a može mu se pošiljka i predati. Ako je okrivljeni odsutan, pošiljka će se vratiti pošiljaocu, ako se to ne protivi interesima postupka.

Vraćanje privremeno oduzetih predmeta

Član 85

Predmeti koji su u toku prekrivičnog i krivičnog postupka privremeno oduzeti vратиće se vlasniku, odnosno držaocu, ako postupak bude obustavljen, a ne postoje razlozi za njihovo oduzimanje (član 537). Predmeti će se vratiti vlasniku, odnosno držaocu i prije okončanja krivičnog postupka, ako prestanu razlozi za njihovo oduzimanje.

3. POSTUPANJE PO SUMNJIVIM STVARIMA

Oglašavanje sumnjivih stvari

Član 86

(1) Ako se kod osumnjičenog ili okrivljenog nadje tuđa stvar a ne zna se čija je, organ koji vodi postupak opisaće tu stvar i opis objaviti u dnevnom listu. U oglasu će se pozvati vlasnik da se javi u roku od jedne godine od dana objavljivanja oglasa, uz napomenu da će se inače stvar prodati. Novac dobijen prodajom unosi se u pravosudni budžet.

(2) Ako je stvar podložna kvaru ili je njeno čuvanje vezano sa znatnim troškovima, ona će se prodati po odredbama koje važe za izvršni postupak, a novac predati na čuvanje u sudski depozit.

(3) Po odredbi stava 2 ovog člana postupaće se i kad stvar pripada odbjeglom ili nepoznatom učiniocu krivičnog djela.

Odlučivanje o sumnjivim stvarima

Član 87

(1) Ako se u roku od jedne godine niko ne javi za stvari ili za novac dobijen od prodaje stvari, donijeće se rješenje da stvar postaje državna svojina, odnosno da se novac unese u pravosudni budžet.

(2) Vlasnik stvari ima pravo da u parnici traži povraćaj stvari ili novca dobijenog od prodaje stvari. Zastarijevanje ovog prava počinje da teče od dana objavljivanja oglasa.

4. SASLUŠANJE OKRIVLJENOG

Pouka o pravima i način saslušanja okrivljenog

Član 88

(1) Kad se okrivljeni prvi put saslušava, pitaće se za ime i prezime, matični broj, nadimak, ako ga ima, ime i prezime roditelja, djevojačko porodično ime majke, gdje je rođen, gdje stanuje, dan, mjesec i godinu rođenja, čiji je državljanin, kojeg je zanimanja, kakve su mu porodične prilike, da li je pismen, kakve je škole završio, da li je, gdje i kad služio vojsku, odnosno da li ima čin rezervnog podoficira, oficira ili vojnog službenika, da li se vodi u vojnoj evidenciji i pri kom organu nadležnom za poslove odbrane, da li je odlikovan, kakvog je imovnog stanja, da li je, kad i zašto osuđivan, da li je i kad je izrečenu kaznu izdržao, da li se protiv njega vodi postupak za koje drugo krivično djelo, a ako je maloljetan, ko mu je zakonski zastupnik.

(2) Okrivljeni će se poučiti da je dužan da se odazove pozivu i da odmah saopšti svaku promjenu adrese ili namjeru da promijeni boravište, a upozoriće se i na posljedice ako po tome ne postupi. Zatim će se okrivljenom saopštiti prava iz člana 13 stav 3 ovog zakonika, zašto se okrivljuje, osnovi sumnje koji stoje protiv njega, da nije dužan da iznese svoju odbranu, niti da odgovara na postavljena pitanja, pa će se pozvati da, ako to želi, iznese svoju odbranu.

(3) Okrivljeni se saslušava usmeno. Okrivljeni ima pravo da se pri saslušanju koristi svojim zabilješkama.

(4) Prilikom saslušanja treba okrivljenom omogućiti da se u neometanom izlaganju izjasni o svim okolnostima koje ga terete i da iznese sve činjenice koje mu služe za odbranu.

(5) Kad okrivljeni završi svoj iskaz, postaviće mu se pitanja ukoliko je potrebno da se popune praznine ili otklone protivrječenosti i nejasnoće u njegovom izlaganju.

(6) Okrivljeni se ne može dogovarati sa braniocem o tome kako da odgovara na pitanja koja su mu postavljena.

(7) Okrivljeni se saslušava sa pristojnošću i uz puno poštovanje njegove ličnosti.

(8) Prema okrivljenom ne smiju se upotrijebiti sila, prijetnja, obmana, obećanje, iznuda, iznurivanje ili druga slična sredstva (član 134 stav 4) da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja ili nekog činjenja koje bi se protiv njega moglo upotrijebiti kao dokaz.

(9) Okrivljeni može biti saslušan u odsustvu branioca, ako se izričito odrekao tog prava, a odbrana nije obavezna, ako branilac nije prisutan iako je obaviješten o saslušanju (član 259), a ne postoji mogućnost da okrivljeni uzme drugog branioca ili ako za prvo saslušanje okrivljeni nije obezbijedio prisustvo branioca ni u roku od 24 sata od časa kad je poučen o ovom pravu (član 13 stav 3), osim u slučaju obavezne odbrane.

(10) Ako je postupljeno protivno odredbama st. 8 i 9 ovog člana ili okrivljeni nije poučen o pravima iz stava 2 ovog člana, ili ako izjave okrivljenog iz stava 9 ovog člana o prisustvovanju branioca nijesu ubilježene u zapisnik, na iskazu okrivljenog ne može se zasnivati sudska odluka.

Način saslušanja

Član 89

(1) Okrivljenom treba postavljati pitanja jasno, razgovijetno i određeno, tako da ih može potpuno razumjeti. U saslušanju se ne smije polaziti od pretpostavke da je okrivljeni

priznao nešto što nije priznao, niti se smiju postavljati pitanja u kojima je već sadržano kako na njih treba odgovarati.

(2) Ako se docniji iskazi okrivljenog razlikuju od ranijih, a naročito ako okrivljeni opozove svoje priznanje, sud će ga pozvati da iznese razloge zašto je dao različite iskaze, odnosno zašto je opozvao priznanje.

Suočenje

Član 90

(1) Okrivljeni može biti suočen sa svjedokom ili drugim okrivljenim, ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica.

(2) Suočeni će se postaviti jedan prema drugom i od njih zahtijevati da jedan drugom ponove svoje iskaze o svakoj spornoj okolnosti i da raspravljaju o istinitosti onoga što su iskazali. Tok suočenja i izjave pri kojima su suočeni konačno ostali sud će unijeti u zapisnik.

Prepoznavanje predmeta

Član 91

Predmeti koji su u vezi sa krivičnim djelom ili koji služe kao dokaz pokazaće se okrivljenom radi prepoznavanja, pošto ih prethodno opiše. Ako se ovi predmeti ne mogu donijeti, okrivljeni se može odvesti na mjesto gdje se oni nalaze.

Unošenje iskaza okrivljenog u zapisniku

Član 92

(1) Iskaz okrivljenog unosi se u zapisnik u obliku pripovijedanja, a postavljena pitanja i odgovori na njih unijeće se u zapisnik samo kad se odnose na krivičnu stvar.

(2) Okrivljenom se može dozvoliti da svoj iskaz sam kazuje u zapisnik.

Priznanje okrivljenog i dalje prikupljanje dokaza

Član 93

Kada okrivljeni priznaje izvršenje krivičnog djela, organ koji vodi postupak dužan je da i dalje prikuplja dokaze o krivičnom djelu samo ako je priznanje očigledno lažno, nepotpuno, protivrječno ili nejasno.

Saslušavanje okrivljenog preko tumača

Član 94

(1) Saslušanje okrivljenog obaviće se preko tumača u slučajevima predviđenim ovim zakonikom.

(2) Ako je okrivljeni gluv, postavljaće mu se pitanja pisano, a ako je nijem, pozvaće se da pisano odgovara. Ako se saslušanje ne može obaviti na ovaj način, pozvaće se kao tumač lice koje se sa okrivljenim može sporazumjeti.

(3) Ako tumač nije ranije zaklet, položiće zakletvu da će vjerno prenijeti pitanja koja se okrivljenom upućuju i izjave koje on bude davao.

(4) Odredbe ovog zakonika koje se odnose na vještake shodno se primjenjuju na tumače.

5. SVJEDOK

Lica koja mogu biti saslušana kao svjedok

Član 95

(1) Kao svjedoci pozivaju se lica za koja je vjerovatno da će moći da daju obavještenja o krivičnom djelu i učiniocu i o drugim važnim okolnostima.

(2) Oštećeni, oštećeni kao tužilac i privatni tužilac mogu se saslušati kao svjedoci.

(3) Svako lice koje se kao svjedok poziva dužno je da se odazove pozivu, a ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dužno je i da svjedoči.

Lica koja ne mogu biti saslušana kao svjedok

Član 96

Ne može se saslušati kao svjedok:

1) lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja državne, vojne ili službene tajne, dok ga nadležni organ ne osloboti te dužnosti;

2) branilac okrivljenog o onome što mu je okrivljeni kao svom braniocu povjerio;

3) lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja profesionalne tajne (vjerski ispovjednik, advokat, ljekar, babica i dr.), osim ako je oslobođeno te dužnosti posebnim propisom ili izjavom lica u čiju je korist ustanovljeno čuvanje tajne.

Lica oslobođena od dužnosti svjedočenja

Član 97

(1) Ako ovim zakonom nije drukčije određeno, oslobođeni su od dužnosti svjedočenja:

1) bračni drug okrivljenog i lice sa kojim okrivljeni živi u vanbračnoj zajednici;

2) srodnici okrivljenog po krvi u pravoj liniji, srodnici u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, kao i srodnici po tazbini do drugog stepena zaključno;

3) usvojenik i usvojilac okrivljenog.

(2) Sud koji vodi postupak dužan je da lica i stava 1 ovog člana, prije njihovog saslušanja ili čim sazna za njihov odnos prema okrivljenom, upozori da ne moraju svjedočiti. Upozorenje i odgovor se unose u zapisnik.

(3) Maloljetno lice koje, s obzirom na uzrast i duševnu razvijenost, nije sposobno da shvati značaj prava da ne mora svjedočiti ne može se saslušati kao svjedok, osim ako to sam okrivljeni zahtjeva.

(4) Lice koje ima osnova da uskrati svjedočenje prema jednom od okrivljenih oslobođeno je od dužnosti svjedočenja i prema ostalim okrivljenim, ako se njegov iskaz, prema prirodi stvari, ne može ograničiti samo na ostale okrivljene.

Svjedočenja na kojima ne može biti zasnovana sudska odluka

Član 98

Ako je kao svjedok saslušano lice koje se ne može saslušati kao svjedok (član 96) ili lice koje ne mora svjedočiti (član 97), a nije na to upozoreno ili se nije izričito odreklo tog prava, ili ako upozorenje i odricanje nije ubilježeno u zapisnik, ili ako je saslušan maloljetnik koji ne može shvatiti značaj prava da ne mora svjedočiti, ili ako je iskaz svjedoka dobijen mučenjem ili drugim načinom zlostavljanja (član 134 stav 4), na takvom iskazu svjedoka ne može se zasnivati sudska odluka.

Uskraćivanje davanja odgovora na pojedina pitanja

Član 99

Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, svjedok nije dužan da odgovara na pojedina pitanja kad je vjerovatno da bi time izložio sebe ili lica iz člana 97 stav 1 ovog zakonika teškoj sramoti ili krivičnom gonjenju, o čemu je sud dužan da ga upozna.

Pozivanje svjedoka

Član 100

(1) Pozivanje svjedoka vrši se dostavljanjem pisanog poziva, u kome će se navesti ime i prezime i zanimanje pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, krivični predmet po kome se poziva, naznačenje da se poziva kao svjedok i upozorenje o posljedicama neopravdanog izostanka (član 107).

(2) Pozivanje kao svjedoka maloljetnog lica koje nije navršilo šesnaest godina vrši se preko njegovih roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe da se hitno postupa ili drugih okolnosti.

(3) Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu mogu se saslušati u svom stanu. Ako to interesi postupka nalažu, ovi svjedoci se mogu saslušati putem tehničkih uređaja za prenos slike ili zvuka, tako da im stranke mogu postavljati pitanja iako nijesu prisutne u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Za potrebe takvog saslušanja može se odrediti stručna pomoć lica iz člana 259 stav 8 ovog zakonika.

(4) Pozivanje svjedoka može se vršiti i telefonom, ako svjedok pristaje da se na takav poziv odazove.

Način saslušanja svjedoka i upozorenja suda

Član 101

(1) Svjedoci se saslušavaju ponaosob i bez prisustva ostalih svjedoka. Svjedok je dužan da odgovore daje usmeno.

(2) Svjedok će se prethodno opomenuti da je dužan da govori istinu i da ne smije ništa prećutati, a zatim će se upozoriti da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično djelo. Svjedok će se i upozoriti da nije dužan da odgovara na pitanja predviđena u članu 99 ovog zakonika i ovo upozorenje će se unijeti u zapisnik.

(3) Poslije toga, svjedok će se pitati za ime i prezime, ime oca ili majke, zanimanje, boravište, mjesto i godinu rođenja i njegov odnos sa okrivljenim i oštećenim. Svjedok će se upozoriti da je dužan da o promjeni adrese ili boravišta obavijesti sud.

(4) Prilikom saslušanja maloljetnog lica, naročito ako je ono oštećeno krivičnim djelom, postupiće se obazrivo da saslušanje ne bi štetno uticalo na psihičko stanje maloljetnika. Ako je to potrebno, saslušanje maloljetnog lica obaviće se uz pomoć pedagoga ili drugog stručnog lica.

(5) Oštećeni koji je žrtva seksualnog nasilja, kao i dijete koje se sasluša kao svjedok ima pravo da svjedoči u odvojenoj prostoriji pred sudijom i zapisničarem dok tužilac, okrivljeni i branilac gledaju prenos iz druge prostorije uz mogućnost da postavljaju pitanja svjedoku, o čemu ih je sud dužan poučiti, što se zapisnički konstatuje.

Saslušanje i suočenje svjedoka

Član 102

(1) Poslije opštih pitanja svjedok se poziva da iznese sve što mu je o predmetu poznato, a zatim će mu se postavljati pitanja radi provjeravanja, dopune i razjašnjenja. Prilikom saslušanja svjedoka nije dozvoljeno služiti se obmanom niti postavljati takva pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti.

(2) Svjedok će se uvijek pitati otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

(3) Svjedoci se mogu suočiti, ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica. Istovremeno se mogu suočiti samo dva svjedoka. Na suočenje svjedoka primijeniće se odredbe člana 90 stav 1 ovog zakonika.

(4) Oštećeni koji se sasluša kao svjedok pitaće se da li želi da u krivičnom postupku ostvaruje imovinskopравни zahtjev.

Prepoznavanje lica i stvari

Član 103

(1) Ako je potrebno da se utvrdi da li svjedok prepoznaje određeno lice ili predmet koje je opisao, pokazaće mu se to lice, zajedno sa drugim njemu nepoznatim licima čije su osnovne osobine slične onima kakve je opisao, odnosno taj predmet, zajedno sa predmetima iste ili slične vrste, nakon čega će se zatražiti da izjavi da li lice ili predmet može da prepozna sa sigurnošću ili sa određenim stepenom vjerovatnoće i da, u slučaju potvrdnog odgovora, na prepoznato lice ili predmet ukaže.

(2) U prekrivičnom i predhodnom krivičnom postupku prepoznavanje lica obaviće se tako da lice koje je predmet prepoznavanja ne može da vidi svjedoka, niti svjedok može da vidi to lice prije nego što se pristupi prepoznavanju.

(3) U prekrivičnom postupku prepoznavanje lica se obavlja u prisustvu državnog tužioca.

Saslušanje svjedoka preko tumača

Član 104

Ako se saslušanje svjedoka obavlja preko tumača ili ako je svjedok gluv ili nijem, njegovo saslušanje vrši se na način predviđen u članu 94 ovog zakonika.

Polaganje zakletve

Član 105

(1) Od svjedoka se može zahtijevati da prije svjedočenja položi zakletvu.

(2) Prije glavnog pretresa, svjedok može položiti zakletvu samo ako postoji bojazan da zbog bolesti ili zbog drugih razloga neće moći da dođe na glavni pretres. Razlog zbog koga je tada položena zakletva navešće se u zapisniku.

(3) Tekst zakletve glasi: "Zaklinjem se da ću o svemu što pred sudom budem pitan govoriti samo istinu i da ništa od onoga što mi je poznato neću prećutati".

(4) Svjedok zakletvu polaže usmeno, čitanjem njenog teksta ili potvrdnim odgo-vorom nakon saslušanog sadržaja teksta zakletve koju je pročitao sudija ili od strane sudije ovlašćeno lice iz suda. Nijemi svjedoci koji znaju da čitaju i pišu potpisuju tekst zakletve, a gluvi ili nijemi svjedoci koji ne znaju ni da čitaju ni da pišu zaklinju se uz pomoć tumača.

(5) Odbijanje i razlozi odbijanja svjedoka da položi zakletvu unijeće se u zapisnik.

Lica koja se ne smiju zaklinjati

Član 106

Ne smiju se zaklinjati lica:

- 1) koja nijesu punoljetna u času saslušavanja;
- 2) za koja je dokazano ili za koja postoji osnovana sumnja da su izvršila ili učestvovala u krivičnom djelu zbog koga se saslušavaju;
- 3) koja zbog duševnog stanja ne mogu da shvate značaj zakletve.

Mjere za obezbjeđenje prisustva svjedoka i procesne kazne

Član 107

(1) Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji sa mjesta gdje treba da bude saslušan može se narediti da se prinudno dovede, a može se i kazniti novčano do 1.000 €.

(2) Ako svjedok dođe, pa pošto je upozoren na posljedice neće bez zakonskog razloga da svjedoči može se kazniti novčano do 1.000 €, a ako i poslije toga odbije da svjedoči, može se zatvoriti. Zatvor traje dok svjedok pristane da svjedoči ili dok njegovo saslušanje postane nepotrebno ili dok se krivični postupak završi, ali najduže dva mjeseca.

(3) Ako svjedok vrijeđa sud i druge učesnike postupka ili im prijeti, sud će ga opomenuti, a može ga i novčano kazniti do 1.000 €.

(4) O žalbi protiv rješenja kojim je izrečena novčana kazna ili zatvor odlučuje vijeće (član 24 stav 6). Žalba protiv rješenja o zatvoru ne zadržava izvršenje.

Zaštićeni svjedok

Član 108

(1) Ako postoji osnovana bojazan da bi svjedok davanjem iskaza ili odgovorom na pojedina pitanja sebe, svog bračnog druga ili bliskog srodnika izložio ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesni integritet, slobodu ili imovinu većeg obima, svjedok može uskra-

titi iznosešenje podataka iz člana 101 stav 3 ovog zakonika, davanje odgovora na pojedina pitanja ili davanje iskaza u cjelini, dok se ne obezbijedi njegova zaštita.

(2) Zaštita svjedoka sastoji se od posebnog načina učestvovanja i saslušavanja svjedoka u krivičnom postupku.

(3) Zaštita svjedoka i drugih lica iz stava 1 ovog člana može se obezbijediti i izvan krivičnog postupka, što se uređuje i provodi prema posebnom zakonu.

(4) Sud je dužan upoznati svjedoka o pravima iz ovog člana.

Posebni načini učestvovanja i saslušavanja zaštićenog svjedoka

Član 109

(1) Posebni način učestvovanja i saslušavanja svjedoka u krivičnom postupku je: saslušavanje svjedoka pod pseudonimom, saslušavanje uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za promjenu glasa, uređaji za prenos slike i zvuka) i slično.

(2) Ako se posebni način saslušavanja svjedoka u postupku odnosi samo na prikriivanje podataka iz člana 101 stav 3 ovog zakonika, saslušavanje će se sprovesti pod pseudonimom, a u ostalom dijelu saslušavanje će se sprovesti prema opštim odredbama ovog zakonika o saslušanju svjedoka.

(3) Ako se posebni način učestvovanja i saslušavanje svjedoka u postupku odnosi na prikriivanje podataka iz člana 101 stav 3 ovog zakonika i na prikriivanje lika svjedoka, saslušavanje će se obaviti posredstvom tehničkih uređaja za prenos slike i zvuka. Tehničkim uređajem rukuje stručno lice iz člana 259 stav 8 ovog zakonika. Lik i glas svjedoka tokom saslušavanja će se izmijeniti. Tokom saslušavanja svjedok će se nalaziti u prostoriji koja je odvojena od prostorije u kojoj se nalazi istražni sudija i druga lica koja su prisutna saslušanju. Istražni sudija će zabraniti svako pitanje čiji bi odgovor mogao da otkrije identitet svjedoka.

(4) Nakon završenog saslušanja svjedok će potpisati zapisnik pseudonimom samo u prisustvu istražnog sudije i zapisničara.

(5) Lica koja u bilo kom svojstvu saznaju podatke o svjedoku iz st. 2 i 3 ovog člana dužna su da ih čuvaju kao tajnu.

Odlučivanje o posebnom načinu učestvovanja i saslušanja svjedoka i zaštita podataka

Član 110

(1) Rješenje o posebnom načinu učestvovanja i saslušavanja zaštićenog svjedoka u istrazi donosi istražni sudija, na predlog svjedoka ili državnog tužioca, a na glavnom pretresu vijeće. Predlog mora da bude obrazložen.

(2) Prije donošenja rješenja istražni sudija će ocijeniti da li je iskaz svjedoka od takvog značaja da mu se odredi status zaštićenog svjedoka. Radi utvrđivanja tih činjenica istražni sudija može da odredi ročište na koje će pozvati državnog tužioca i svjedoka.

(3) Podaci o svjedoku koji će na poseban način učestvovati u postupku zapečatiće se u poseban omot i čuvati kod istražnog sudije. Na omot će se staviti naznaka "zaštićeni svjedok - tajna". Omot može otvoriti samo drugostepeni sud u postupku po žalbi, ali će zabilježiti da je otvaran uz navođenje članova vijeća koji su upoznati sa njegovom sadržinom. Nakon toga omot će se ponovo zapečatiti i vratiti istražnom sudiji.

(4) Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana stranke i svjedok imaju pravo žalbe.

Dokazna vrijednost iskaza zaštićenog svjedoka

Član 111

(1) Odredbe čl. 109, 110 i 111 ovog zakonika primjenjuju se i na saslušavanje zaštićenog svjedoka na glavnom pretresu.

(2) Presuda se ne može zasnivati isključivo na iskazu svjedoka koji je pribavljen na način propisan u čl. 109, 110 i 111 ovog zakonika.

Zaštita oštećenog prilikom davanja iskaza

Član 112

Odredbe čl. 108 do 111 ovog zakonika shodno se primjenjuju i na učestvovanje i saslušavanje oštećenog u krivičnom postupku.

6. UVIĐAJ I REKONSTRUKCIJA

Preduzimanje uviđaja

Član 113

Uviđaj se preduzima kad je za utvrđivanje ili razjašnjenje kakve važne činjenice u postupku potrebno neposredno opažanje.

Rekonstrukcija događaja

Član 114

(1) Radi provjeravanja izvedenih dokaza ili utvrđivanja činjenica koji su od značaja za razrješenje stvari, organ koji vodi postupak može odrediti rekonstrukciju događaja, koja se obavlja tako što će se ponoviti radnje ili situacije u uslovima pod kojima se prema izvedenim dokazima događaj odigrao. Ako su u iskazima pojedinih svjedoka ili okrivljenih radnje ili situacije različito prikazane, rekonstrukcija događaja će se, po pravilu, posebno izvršiti sa svakim od njih.

(2) Rekonstrukcija se ne smije obaviti na način kojim se remeti javni red i vrijedja moral ili se dovodi u opasnost život ili zdravlje ljudi.

(3) Prilikom rekonstrukcije mogu se, po potrebi, ponovo izvesti pojedini dokazi.

Pomoć stručnog lica i vještaka

Član 115

(1) Organ koji obavlja uviđaj ili rekonstrukciju može zatražiti pomoć stručnog lica kriminalističko-tehničke, saobraćajne ili druge struke, koje će, po potrebi, preduzeti i pronalaženje, obezbjeđivanje ili opisivanje tragova, izvršiti potrebna mjerenja i snimanja, sačiniti skice ili prikupiti druge podatke.

(2) Na uviđaj ili rekonstrukciju može se pozvati i vještak, ako bi njegovo prisustvo bilo od koristi za davanje nalaza i mišljenja.

7. VJEŠTAČENJE

Određivanje vještačenja

Član 116

Vještačenje se određuje kad za utvrđivanje ili ocjenu neke važne činjenice treba pribaviti nalaz i mišljenje od lica koje raspolaže potrebnim stručnim znanjem.

Naredba o vještačenju

Član 117

(1) Vještačenje određuje pisanom naredbom organ koji vodi postupak. U naredbi će se navesti u pogledu kojih činjenica se obavlja vještačenje i kome se povjerava. Naredba se dostavlja i strankama.

(2) Ako za određenu vrstu vještačenja postoji stručna ustanova ili se vještačenje može obaviti u okviru državnog organa, takva vještačenja, a naročito složenija, povje-ravaće se, po pravilu, takvoj ustanovi, odnosno organu. Ustanova, odnosno organ određuje jednog ili više stručnjaka odgovarajuće specijalnosti koji će izvršiti vještačenje.

(3) Kad vještaka određuje organ koji vodi postupak, taj organ će, po pravilu, odrediti jednog vještaka, a ako je vještačenje složeno – dva ili više vještaka.

(4) Ako za koju vrstu vještačenja postoje kod suda stalno određeni vještaci, drugi vještaci se mogu odrediti samo ako postoji opasnost od odlaganja ili ako su stalni vještaci spriječeni ili ako to zahtijevaju druge okolnosti.

Dužnost vještaka i procesne kazne

Član 118

(1) Lice koje se poziva kao vještak dužno je da se odazove pozivu i da da svoj nalaz i mišljenje u roku određenom u naredbi. Rok određen naredbom, iz opravdanih razloga, na zahtjev vještaka, može se produžiti.

(2) Ako vještak koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda, ili ako odbije da vještači, ili vrijeđa sud ili druge učesnike postupka, ili ako ne da nalaz i mišljenje u roku iz naredbe, može da se kazni novčano do 1.000 €, a stručna ustanova do 5.000 €. U slučaju neopravdanog izostanka, vještak može i prinudno da se dovede.

(3) O žalbi protiv rješenja kojim je izrečena novčana kazna odlučuje vijeće (član 24 stav 6).

Lica koja ne mogu biti određena za vještaka

Član 119

(1) Za vještaka se ne može odrediti lice koje ne može biti saslušano kao svjedok (član 96) ili lice koje je oslobođeno od dužnosti svjedočenja (član 97), kao ni lice prema

kome je krivično djelo učinjeno, a ako je određeno, na njegovom nalazu i mišljenju ne može se zasnivati sudska odluka.

(2) Razlog za izuzeće vještaka (član 43) postoji i u pogledu lica koje je zaposleno kod oštećenog ili okrivljenog ili su oštećeni ili okrivljeni zaposleni kod vještaka ili je vještak zajedno sa njima ili nekim od njih zaposlen kod drugog poslodavca.

(3) Za vještaka se, po pravilu, neće odrediti lice koje je saslušano kao svjedok.

(4) Kad je dozvoljena posebna žalba protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za izuzeće vještaka (član 41 stav 4), žalba odlaže izvršenje vještačenja, ukoliko ne postoji opasnost od odlaganja.

Zahtjevi suda vještaku i zakletva vještaka

Član 120

(1) Prije početka vještačenja pozvaće se vještak da predmet vještačenja brižljivo razmotri, da tačno navede sve što zapazi i nađe i da svoje mišljenje iznese nepristrasno i u skladu sa pravilima nauke ili vještine. On će se posebno upozoriti da davanje lažnog iskaza predstavlja krivično djelo.

(2) Od vještaka se može zahtijevati da prije vještačenja položi zakletvu. Stalno postavljeni zakleti vještak može biti prije vještačenja samo opomenut na već položenu zakletvu.

(3) Prije glavnog pretresa vještak može položiti zakletvu samo pred sudom, ako postoji bojazan da zbog bolesti ili drugih razloga neće moći da dođe na glavni pretres. Razlog zbog koga je tada položena zakletva navešće se u zapisniku.

(4) Tekst zakletve glasi: "Zaklinjem se da ću vještačiti savjesno i nepristrasno, po svom najboljem znanju i da ću tačno i potpuno iznijeti svoj nalaz i mišljenje".

(5) Organ pred kojim se vodi postupak se stara da se vještačenjem utvrde i razjasne sve važne činjenice i u tu svrhu pokazuje vještaku predmete koje će razmotriti, postavlja mu pitanja i po potrebi traži objašnjenja u pogledu datog nalaza i mišljenja.

(6) Vještaku se mogu davati razjašnjenja, a može mu se dozvoliti i da razmatra spise. Vještak može predložiti da se izvedu dokazi ili pribave predmeti i podaci koji su od važnosti za davanje nalaza i mišljenja. Ako prisustvuje uviđaju, rekonstrukciji ili drugoj istražnoj radnji, vještak može predložiti da se razjasne pojedine okolnosti ili da se licu koje se saslušava postave pojedina pitanja.

Pregledanje predmeta vještačenja

Član 121

(1) Vještak pregleda predmete vještačenja u prisustvu organa koji vodi postupak i zapisničara, osim ako su za vještačenje potrebna dugotrajna ispitivanja ili ako se ispitivanja obavljaju u ustanovama, odnosno u državnom organu ili ako to traže obziri morala.

(2) Ako je za svrhe vještačenja potrebno da se analizira neka materija, vještaku će se, ako je to moguće, staviti na raspolaganje samo dio te materije, a ostatak će se u potrebnoj količini obezbijediti za slučaj naknadnih analiza.

Unošenje nalaza i mišljenja u zapisnik

Član 122

Nalaz i mišljenje vještaka unosi se odmah u zapisnik. Vještaku se može odobriti da naknadno podnese pisani nalaz i mišljenje, u roku koji mu odredi organ pred kojim se vodi postupak.

Vještačenje od strane stručne ustanove ili državnog organa

Član 123

(1) Ako se vještačenje povjerava stručnoj ustanovi ili državnom organu, organ koji vodi postupak upozoriće da u davanju nalaza i mišljenja ne može učestvovati lice koje nema odgovarajuću specijalnost niti lice iz člana 119 ovog zakonika ili lice za koje postoje razlozi za izuzeće od vještačenja predviđeni u ovom zakoniku, kao i na posljedice davanja lažnog nalaza i mišljenja.

(2) Stručnoj ustanovi, odnosno državnom organu staviće se na raspolaganje materijal potreban za vještačenje, a ako je potrebno, postupiće se shodno odredbama člana 120 stav 6 ovog zakonika.

(3) Stručna ustanova, odnosno državni organ dostavlja pisani nalaz i mišljenje, potpisan od lica koja su izvršila vještačenje.

(4) Stranke mogu od starješine stručne ustanove, odnosno državnog organa zahtijevati da im saopšti imena stručnjaka koji će izvršiti vještačenje.

(5) Odredbe člana 120 st. 1 do 5 ovog zakonika ne primjenjuju se kad je vještačenje povjereno stručnoj ustanovi ili državnom organu. Organ pred kojim se vodi postupak može tražiti od stručne ustanove ili organa objašnjenja u pogledu datog nalaza i mišljenja.

Nalaz i mišljenje vještaka

Član 124

(1) U zapisniku o vještačenju ili u pisanom nalazu i mišljenju naznačiće se ko je izvršio vještačenje, kao i zanimanje, stručna sprema i specijalnost vještaka.

(2) Po završenom vještačenju, kome nijesu prisustvovala, stranke će se obavijestiti da je vještačenje obavljeno i da zapisnik o vještačenju, odnosno pisani nalaz i mišljenje mogu razgledati.

Ponovno vještačenje

Član 125

Ako se podaci vještaka o njihovom nalazu bitno razilaze ili ako je njihov nalaz nejasan, nepotpun ili u protivrječnosti sam sa sobom ili sa izviđenim okolnostima, a ti se nedostaci ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, obnoviće se vještačenje sa drugim vještacima.

Dopunsko vještačenje

Član 126

Ako u mišljenju vještaka ima protivrječnosti ili nedostataka ili se pojavi osnovana sumnja u tačnost datog mišljenja, a ti se nedostaci ili sumnja ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, zatražiće se mišljenje drugih vještaka.

Pregled, obdukcija i ekshumacija leša

Član 127

(1) Pregled i obdukcija leša preduzeće se uvijek kad o nekom smrtnom slučaju postoji sumnja ili je očigledno da je smrt prouzrokovana krivičnim djelom ili je u vezi sa izvršenjem krivičnog djela. Ako je leš već zakopan, odrediće se ekshumacija u cilju njegovo-g pregleda i obdukcije.

(2) Pri obdukciji leša preduzeće se potrebne mjere da se ustanovi identitet leša i u tom cilju posebno će se opisati podaci o spoljnim i unutrašnjim tjelesnim osobinama leša.

Vještačenje leša van ustanove

Član 128

(1) Kad se vještači van stručne ustanove, leš će pregledati i obducirati jedan, a prema potrebi dva ili više ljekara koji, po pravilu, treba da budu sudsko-medicinske struke. Istražni sudija, po potrebi, rukovodi tim vještačenjem i u zapisnik unosi nalaz i mišljenje vještaka.

(2) Za vještaka se ne može odrediti ljekar koji je liječio umrlog. Prilikom obdukcije leša, a radi davanja razjašnjenja o toku i okolnostima bolesti, ljekar koji je liječio umrlog može se saslušati kao svjedok.

Sadržaj mišljenja vještaka

Član 129

(1) U svom mišljenju vještaci će naročito navesti koji je neposredni uzrok smrti, šta je taj uzrok izazvalo i kad je smrt nastupila.

(2) Ako je na lešu nađena kakva povreda, utvrdiće se da li je tu povredu nanio ko drugi i, ako jeste, onda čime, na koji način, koliko vremena prije nego što je smrt nastupila i da li je ona

prouzrokovala smrt. Ako je na lešu nađeno više povreda, utvrdiće se da li je svaka povreda nanijeta istim sredstvom i koja je povreda prouzrokovala smrt, a ako je više povreda smrtonosnih, koja je od njih ili koje su svojim skupnim djelovanjem bile uzrok smrti.

(3) U slučaju iz stava 2 ovog člana naročito će se utvrditi da li je smrt pro-uzrokovana samom vrstom i opštom prirodom povrede ili zbog ličnog svojstva ili naročitog stanja organizma povrijeđenog ili zbog slučajnih okolnosti ili okolnosti pod kojima je povreda nanijeta. Pored toga, utvrdiće se da li bi blagovremeno pružena pomoć mogla otkloniti smrt.

(4) Vještak je dužan da obrati pažnju na nađeni biološki materijal (krv, pljuvačka, sperma, urin i dr.) i da ga opiše i sačuva za biološko vještačenje, ako ono bude određeno.

Pregled i obdukcija začetka i novorođenčeta

Član 130

(1) Pri pregledu i obdukciji začetka treba posebno utvrditi njegovu starost, spo-sobnost za vanmaterični život i uzrok izumiranja.

(2) Pri pregledu i obdukciji leša novorođenčeta utvrdiće se posebno da li je rođeno živo ili mrtvo, da li je bilo sposobno za život, koliko je dugo živjelo, kao i vrijeme i uzrok smrti.

Toksikološko vještačenje

Član 131

(1) Ako postoji sumnja da je smrt nastupila trovanjem, uputiće se sumnjive materije koje su nađene u lešu ili na drugom mjestu na vještačenje ustanovi koja vrši toksikološka ispitivanja.

(2) Pri pregledu sumnjivih materijala vještak će posebno utvrditi vrstu, količinu i dejstvo nađenog otrova, a ako se radi o pregledu materija uzetih iz leša, po mogućnosti i količinu upotrijebljenog otrova.

Vještačenje tjelesnih povreda

Član 132

(1) Tjelesne povrede vještače se, po pravilu, pregledom povrijeđenog, a ako to nije moguće ili nije potrebno – na osnovu medicinske dokumentacije ili drugih podataka u spisima.

(2) Pošto tačno opiše povrede, vještak će dati mišljenje, naročito o vrsti i težini svake pojedine povrede i njihovom ukupnom dejstvu, s obzirom na njihovu prirodu ili posebne okolnosti slučaja, kakvo dejstvo te povrede obično proizvode, a kakvo su u konkretnom slučaju proizvele, čime su povrede nanijete i na koji način.

(3) Prilikom vještačenja, vještak je dužan da postupi u smislu odredbe člana 129 stav 4 ovog zakonika.

Psihijatrijsko vještačenje

Član 133

(1) Ako se pojavi sumnja da je isključena ili smanjena uračunljivost okrivljenog usljed duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili druge duševne poremećenosti, odrediće se vještačenje psihijatrijskim pregledom okrivljenog.

(2) Ako je prema mišljenju vještaka potrebno duže posmatranje, okrivljeni će se poslati na posmatranje u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu. Rješenje o tome donosi istražni sudija, sudija pojedinac ili vijeće. Posmatranje se može produžiti preko dva mjeseca samo na obrazloženi predlog upravnika zdravstvene ustanove po prethodno pribavljenom mišljenju vještaka, ali ne može ni u kom slučaju trajati duže od šest mjeseci.

(3) Ako vještaci ustanove da je duševno stanje okrivljenog poremećeno, odrediće prirodu, vrstu, stepen i trajnost poremećenosti i dati svoje mišljenje o tome kakav je uticaj takvo duševno stanje imalo i kakav još ima na shvatanje i postupke okrivljenog, kao i da li je i u kojoj mjeri poremećaj duševnog stanja postojao u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

(4) Ako se u zdravstvenu ustanovu upućuje okrivljeni koji se nalazi u pritvoru, istražni sudija, sudija pojedinac ili predsjednik vijeća će obavijestiti tu ustanovu o razlozima zbog kojih je određen pritvor, da bi se preduzele mjere potrebne za obezbjeđenje svrhe pritvora.

(5) Vrijeme provedeno u zdravstvenoj ustanovi uračunaće se okrivljenom u pritvor, odnosno u kaznu ako bude izrečena.

Tjelesni pregled i druge radnje

Član 134

(1) Tjelesni pregled osumnjičenog ili okrivljenog preduzeće se i bez njegovog pristanka, ako je potrebno da se utvrde činjenice važne za krivični postupak. Tjelesni pregled drugih lica može se, bez njihovog pristanka, preduzeti samo onda ako se mora utvrditi da li se na njihovom tijelu nalazi određen trag ili posljedica krivičnog djela.

(2) Uzimanju uzorka krvi i preduzimanju drugih medicinskih radnji koje su po pravilu medicinske nauke neophodne radi analize i utvrđivanja drugih činjenica važnih za krivični postupak može se pristupiti i bez pristanka lica koje se pregleda, izuzev ako bi zbog toga nastupila kakva šteta po njegovo zdravlje.

(3) Radnje iz st. 1 i 2 ovog člana preduzeće se samo po naredbi nadležnog suda, osim u slučaju iz člana 246 stav 3 ovoga zakonika.

(4) Nije dozvoljeno da se prema osumnjičenom, okrivljenom ili svjedoku primijene medicinske intervencije ili da im se daju takva sredstva kojima bi se uticalo na njihovu svijest i volju pri davanju iskaza.

Vještačenje poslovnih knjiga

Član 135

(1) Kad je potrebno vještačenje poslovnih knjiga, organ pred kojim se vodi postupak dužan je vještacima naznačiti u kom pravcu i u kom obimu treba obaviti vještačenje i koje činjenice i okolnosti treba utvrditi.

(2) Ako je za vještačenje poslovnih knjiga preduzeća, drugog pravnog lica ili pred-uzetnika nužno da se prethodno sredi njihovo knjigovodstvo, troškovi sređivanja knji-govodstva padaju na teret imaoća poslovnih knjiga.

(3) Rješenje o sređivanju knjigovodstva donosi organ koji vodi postupak, na osnovu obrazloženog pisanog izvještaja vještaka kojima je naloženo vještačenje poslovnih knjiga. U rješenju će se naznačiti i iznos koji je preduzeće, drugo pravno lice ili pred-uzetnik dužno da položi sudu kao predujam za troškove sređivanja njegovog knjigo-vodstva. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

(4) Nakon sređivanja knjigovodstva organ koji vodi krivični postupak donosi, na osnovu izvještaja vještaka, rješenje kojim utvrđuje visinu troškova nastalih usljed sređi-vanja knjigovodstva i određuje da taj iznos snosi lice čije je knjigovodstvo bilo predmet

sređivanja. To lice može da se žali u pogledu osnovanosti odluke o naknadi troškova i visine troškova. O žalbi rješava vijeće prvostepenog suda (član 24 stav 6).

(5) Ukoliko troškovi i nagrada nijesu bili predujmljeni, oni će biti naplaćeni u korist organa koji ih je unaprijed isplatio vještacima.

Glava VIII

MJERE ZA OBEZBJEĐENJE PRISUSTVA OKRIVLJENOG I ZA NESMETANO VOĐENJE KRIVIČNOG POSTUPKA

1. ZAJEDNIČKE ODREDBE

Vrste mjera

Član 136

(1) Mjere koje se mogu preduzeti prema okrivljenom za obezbjeđenje njegovog prisustva i za nesmetano vođenje krivičnog postupka su: poziv, dovođenje, mjere nad-zora, jemstvo i pritvor.

(2) Nadležni sud će se pridržavati uslova određenih za primjenu pojedinih mjera, vodeći računa da se ne primjenjuje teža mjera, ako se ista svrha može postići blažom mjerom.

(3) Ove mjere ukinuće se i po službenoj dužnosti kad prestanu razlozi zbog kojih su preduzete, odnosno zamijeniće se drugom blažom mjerom kad za to nastupe uslovi.

(4) Odredbe čl. 137 i 138 i člana 139 stav 2 tačka 6 primjenjuju se shodno i na osumnjičenog

2. POZIV

Pozivanje, sadržaj i dostava poziva

Član 137

(1) Prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku obezbjeđuje se njegovim pozi-vanjem. Poziv okrivljenom upućuje sud.

(2) Okrivljeni se poziva dostavljanjem zatvorenog pisanog poziva koji sadrži: naziv, adresu suda koji poziva, ime i prezime okrivljenog, zakonski naziv krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, mjesto gdje okrivljeni ima da dođe, dan i čas kad treba da dođe, naznačenje da se poziva u svojstvu okrivljenog i upozorenje da će u slučaju nedolaska biti prinudno doveden, službeni pečat i ime i prezime sudije koji poziva.

(3) Pozivanje okrivljenog može se vršiti i telefonom, ako on pristaje da se na takav poziv odazove.

(4) Kad se okrivljeni prvi put poziva, poučiće se u pozivu o pravu da uzme branioca i da branilac može prisustvovati njegovom saslušanju.

(5) Okrivljeni je dužan da odmah obavijesti sud o promjeni adrese i o namjeri da promijeni boravište. O tome će se okrivljeni poučiti prilikom prvog saslušanja, odnosno dostavljanja optužnice bez sprovođenja istrage (član 252 stav 6), optužnog predloga ili privatne tužbe, uz predočavanje posljedica određenih ovim zakonikom.

(6) Ako okrivljeni nije u stanju da se odazove pozivu usljed bolesti ili druge neotklonjive smetnje, saslušaće se u mjestu gdje se nalazi ili će se obezbijediti njegov prevoz do sudske zgrade ili drugog mjesta gdje se radnja preduzima.

3. DOVOĐENJE

Naredba za dovođenje

Član 138

(1) Naredbu da se okrivljeni dovede može izdati sud, ako je donijeto rješenje o pritvoru ili ako uredno pozvani okrivljeni ne dođe, a svoj izostanak ne opravda, ili ako se nije moglo izvršiti uredno dostavljanje poziva, a iz okolnosti očigledno proizilazi da okrivljeni izbjegava prijem poziva.

(2) Naredbu za dovođenje izvršava policija.

(3) Naredba za dovođenje izdaje se pisano. Naredba treba da sadrži: ime i prezime okrivljenog koji se ima dovesti, mjesto i godinu rođenja, zakonski naziv krivičnog djela koje mu se stavlja na teret uz navođenje odredbe Krivičnog zakonika, razlog zbog kojega se naređuje dovođenje, službeni pečat i potpis sudije koji naređuje dovođenje.

(4) Lice kojem je povjereno izvršenje naredbe predaje naredbu okrivljenom i poziva ga da s njim pođe. Ako okrivljeni to odbije, dovešće ga prinudno.

(5) Naredbu za dovođenje vojnih lica, pripadnika policije ili straže ustanove u kojoj su smještena lica lišena slobode izvršava njihova komanda, odnosno ustanova.

4. MJERE NADZORA

Vrste mjera

Član 139

(1) Ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao pobjeći, sakriti se, otići u nepoznato mjesto ili u inostranstvo ili ometati vođenje krivičnog postupka, sud može, po službenoj dužnosti, po predlogu tužioca ili oštećenog, obrazloženim rješenjem okrivljenom izreći jednu ili više mjera nadzora.

(2) Mjere nadzora su:

- 1) zabrana napuštanja boravišta;
- 2) zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja;
- 3) obaveza okrivljenog da se povremeno javlja određenom državnom organu;
- 4) zabrana sastajanja sa određenim licima;
- 5) privremeno oduzimanje putne isprave;
- 6) privremeno oduzimanje vozačke dozvole.

(3) Mjerama nadzora ne može se ograničiti pravo okrivljenom da živi u svom stanu, da se nesmetano viđa sa članovima porodice, bliskim srodnicima i svojim braniocem, osim kad se postupak vodi zbog krivičnog djela učinjenog na štetu člana porodice ili bliskih srodnika, kao i da obavlja svoju profesionalnu djelatnost, osim ako se postupak vodi zbog krivičnog djela učinjenog u vezi sa obavljanjem te djelatnosti.

(4) Okrivljeni će se u rješenju o izricanju mjera iz stava 2 ovog člana upozoriti da se protiv njega može odrediti pritvor, ako prekrši izrečenu mjeru.

(5) U toku istrage mjere iz stava 2 ovog člana određuje i ukida istražni sudija, a poslije podignute optužnice predsjednik vijeća. Ako mjere nije predložio državni tužilac, a postupak se vodi za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, prije donošenja rješenja kojim se mjera izriče ili ukida, sud će zatražiti mišljenje državnog tužioca. Sud će ovako postupiti i kada nađe da treba ukinuti mjeru predloženu od strane državnog tužioca.

(6) Mjere iz stava 2 ovog člana mogu trajati dok za to postoji potreba, a najduže do pravosnažnosti presude. Istražni sudija ili predsjednik vijeća dužan je da svaka dva mjeseca ispita da li je primijenjena mjera potrebna.

(7) Protiv rješenja kojim se određuje, produžava ili ukida mjera iz stava 2 ovog člana stranke mogu izjaviti žalbu, a državni tužilac i protiv rješenja kojim je njegov predlog za primjenu mjere odbijen. O žalbi odlučuje vijeće iz člana 24 stav 6 u roku od tri dana od prijema žalbe. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Rješenje o izricanju mjere nadzora

Član 140

(1) U rješenju kojim izriče mjeru zabrane napuštanja boravišta sud će odrediti mjesto u kojem okrivljeni mora boraviti dok traje ova mjera, kao i granice van kojih se ne smije udaljavati.

(2) U rješenju kojim izriče mjeru zabrane posjećivanja određenih mjesta ili područja sud će odrediti mjesto i područje te udaljenost ispod koje im se okrivljeni ne smije približiti.

(3) U rješenju kojim izriče mjeru povremenog javljanja određenom državnom organu sud će odrediti službeno lice kojem se okrivljeni mora javljati, rok u kojem se mora javljati i način vođenja evidencije o javljanju okrivljenog.

(4) U rješenju kojim izriče mjeru zabrane sastajanja sa određenim licima sud će odrediti razdaljinu ispod koje se okrivljeni ne smije približiti određenom licu.

(5) U rješenju kojim izriče mjeru privremenog oduzimanja putne isprave navešće se lični podaci, organ koji je izdao ispravu, datum i broj isprave.

(6) U rješenju kojim se izriče mjera privremenog oduzimanja vozačke dozvole navešće se podaci o toj dozvoli (lični podaci, organ koji je izdao dozvolu, broj i datum izdavanja i kategorija).

Izvršenje mjera nadzora

Član 141

(1) Rješenje kojim se izriče mjera nadzora dostavlja se i organu koji izvršava mjeru.

(2) Mjeru zabrane napuštanja boravišta, zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja, zabrane sastajanja sa određenim licem, privremeno oduzimanje putne isprave, te privremeno oduzimanje vozačke dozvole izvršava policija.

(3) Mjeru obaveze okrivljenog da se povremeno javlja određenom državnom organu izvršava policija ili drugi državni organ kojem se okrivljeni mora javljati.

Provjera mjere nadzora i obaveza izvještavanja

Član 142

(1) Sud može, u svako doba, naložiti provjeru mjera nadzora i zatražiti izvještaj od

organa nadležnog za njihovo izvršenje, a taj organ je dužan da izvještaj bez odlaganja dostavi sudu.

(2) Ako okrivljeni ne ispunjava obaveze naložene izrečenom mjerom, organ koji izvršava mjeru o tome obavještava sud, a sud mu zbog toga može izreći dodatnu mjeru nadzora ili odrediti pritvor.

5. JEMSTVO

Određivanje jemstva

Član 143

Okrivljeni koji treba da bude stavljen u pritvor i okrivljeni koji je već stavljen u pritvor samo zbog postojanja okolnosti koje ukazuju da će pobjeći ili iz razloga propisanih u članu 148 stav 1 tačka 5 ovog zakonika može se ostaviti na slobodi, odnosno može se pustiti na slobodu, ako on lično ili ko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobjeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište.

Sadržaj jemstva

Član 144

(1) Jemstvo uvijek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog djela, lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo.

(2) Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrijednosti, drago-cjenosti ili drugih pokretnih stvari veće vrijednosti koje se lako mogu unovčiti i čuvati ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo.

(3) Ako okrivljeni pobjegne, rješenjem će se odrediti da vrijednost data kao jemstvo pripadne pravosudnom budžetu.

Ukidanje jemstva

Član 145

(1) Okrivljeni za koga je položeno jemstvo zbog opasnosti od bjekstva, staviće se u pritvor, ako na uredan poziv ne dođe, a izostanak ne opravda ili ako se protiv njega, pošto je ostavljen na slobodi, pojavi koji drugi zakonski osnov za pritvor.

(2) Okrivljeni za koga je položeno jemstvo zbog razloga za pritvor propisanih u članu 148 stav 1 tačka 5 ovog zakonika staviće se u pritvor, ako na prvi naredni uredni poziv ne dođe na glavni pretres, a izostanak ne opravda.

(3) U slučaju iz st. 1 i 2 ovog člana jemstvo se ukida. Položeni novčani iznos, dragocjenosti, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari vraćaju se, a hipoteka se skida. Na isti način će se postupiti i kad se krivični postupak pravosnažno dovrši rješenjem o obustavi postupka ili presudom.

(4) Ako je presudom izrečena kazna zatvora, jemstvo se ukida tek kad osuđeni počne da izdržava kaznu.

Rješenje o jemstvu

Član 146

(1) Rješenje o jemstvu, prije i u toku istrage, donosi istražni sudija. Poslije podignute optužnice rješenje o jemstvu donosi predsjednik vijeća, a na glavnom pretresu vijeće.

(2) Rješenje kojim se određuje jemstvo i rješenje kojim se jemstvo ukida donosi se po pribavljenom mišljenju državnog tužioca, ako se postupak vodi po njegovom zahtjevu.

6. PRITVOR

Izuzetnost pritvora i hitnost postupanja u pritvorskim predmetima

Član 147

(1) Pritvor se može odrediti samo pod uslovima predviđenim u ovom zakoniku i samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom mjerom, a neophodan je radi nesmetanog vođenja postupka.

(2) Dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju sa naročitom hitnošću, ako se okrivljeni nalazi u pritvoru.

(3) U toku cijelog postupka pritvor će se ukinuti čim prestanu razlozi na osnovu kojih je bio određen.

Razlozi za određivanje pritvora

Član 148

(1) Kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo, pritvor se protiv tog lica može odrediti, ako:

1) se krije ili ako se ne može utvrditi njegova istovjetnost ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva;

2) postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsifi-kovati dokaze ili tragove krivičnog djela ili ako osobite okolnosti ukazuju da će ometati postupak uticanjem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače;

3) osobite okolnosti ukazuju da će ponoviti krivično djelo ili dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti;

4) su u pitanju krivična djela za koje se po zakonu može izreći kazna deset godina zatvora ili teža kazna, ako je to opravdano zbog posebno teških okolnosti djela;

5) uredno pozvani optuženi očigledno izbjegava da dodje na glavni pretres.

(2) Pritvor će se odrediti protiv optuženog kome je presudom prvostepenog suda izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, ako se optuženi već ne nalazi u pritvoru, a to je opravdano zbog načina izvršenja ili drugih posebno teških okolnosti krivičnog djela.

(3) U slučaju iz stava 1 tačka 1 ovog člana pritvor koji je određen samo zbog to-ga što se ne može utvrditi istovjetnost lica traje dok se ova istovjetnost utvrdi. U slučaju iz stava 1 tačka 2 ovog člana pritvor će se ukinuti čim se obezbijede dokazi zbog kojih je

pritvor određen. Pritvor koji je određen po stavu 1 tačka 5 ovog člana može trajati do objavljivanja presude, a najduže mjesec dana.

Rješenje o određivanju pritvora

Član 149

(1) Pritvor se određuje rješenjem nadležnog suda.

(2) Rješenje o određivanju pritvora sadrži: ime i prezime, godinu i mjesto rođenja lica koje se pritvara, krivično djelo za koje se okrivljuje, zakonski osnov za pritvor, vrijeme na koje je određen pritvor, vrijeme lišenja slobode, pouku o pravu na žalbu, obrazloženje osnova i razloga za određivanje pritvora, službeni pečat i potpis sudije koji određuje pritvor.

(3) Rješenje o pritvoru predaje se licu na koje se odnosi odmah po pritvaranju. U spisima se mora naznačiti dan i čas prijema rješenja. Prijem rješenja pritvorenik potvrđuje svojim potpisom.

(4) Protiv rješenja o pritvoru pritvoreno lice može izjaviti žalbu vijeću (član 24 stav 6), u roku od 24 sata od časa predaje rješenja. Žalba, rješenje o pritvoru i ostali spisi dostavljaju se odmah vijeću. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

(5) Ako se istražni sudija ne složi sa predlogom državnog tužioca o određivanju pritvora, zatražiće da o tome odluči vijeće (član 24 stav 6). Protiv rješenja vijeća kojim se određuje pritvor pritvoreno lice može izjaviti žalbu, koja ne zadržava izvršenje rješenja. U pogledu predaje rješenja i izjave žalbe primjenjuju se odredbe st. 3 i 4 ovog člana.

(6) U slučajevima iz st. 4 i 5 ovog člana vijeće koje odlučuje o žalbi dužno je da donese odluku u roku od 48 sati.

Određivanje i trajanje pritvora u istrazi

Član 150

(1) Na osnovu rješenja istražnog sudije, odnosno rješenja vijeća iz člana 149 stav 5 okrivljeni se može zadržati u pritvoru najviše mjesec dana od dana lišenja slobode. Poslije tog roka okrivljeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rješenja o produženju pritvora.

(2) Pritvor se po odluci vijeća (član 24 stav 6) može, na obrazloženi predlog istražnog sudije ili državnog tužioca, produžiti najviše za dva mjeseca. Protiv rješenja vijeća dozvoljena je žalba koja ne zadržava izvršenje rješenja.

(3) Ako se postupak vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora preko pet godina ili teža kazna, vijeće Vrhovnog suda može, na obrazloženi predlog istražnog sudije ili državnog tužioca, iz važnih razloga, produžiti pritvor najviše za još tri mjeseca.

(4) Ako se do isteka rokova iz st. 2 i 3 ovog člana ne podigne otpužnica okrivljeni će se pustiti na slobodu.

Ukidanje pritvora

Član 151

U toku istrage, istražni sudija može ukinuti pritvor u saglasnosti sa ovlašćenim tužiocem. Ako između istražnog sudije i ovlašćenog tužioca ne postoji saglasnost, istražni

sudija će zatražiti da o tome odluči vijeće, koje je dužno da odluku donese u roku od 48 sati.

Trajanje pritvora nakon podizanja optužnice

Član 152

(1) Poslije predaje optužnice sudu, do završetka glavnog pretresa, pritvor se može, po pribavljenom mišljenju državnog tužioca, kad se postupak vodi po njegovom zahtjevu, odrediti ili ukinuti samo rješenjem vijeća.

(2) Vijeće je dužno, po predlogu stranaka, odnosno po službenoj dužnosti, da ispita da li još postoje razlozi za pritvor i da donese rješenje o produženju ili ukidanju pritvora, po isteku svakih trideset dana do stupanja optužnice na pravnu snagu, a svaka dva mjeseca nakon stupanja optužnice na pravnu snagu.

(3) Od podizanja optužnice pritvor može trajati najduže dvije godine. Ako optuženom za to vrijeme ne bude dostavljena prvostepena presuda, pritvor će biti ukinut, a optuženi pušten na slobodu.

(4) Poslije dostavljanja prvostepene presude pritvor može trajati još najduže godinu dana. Ako za to vrijeme ne bude dostavljena drugostepena presuda kojom se prvo-stepena presuda preinačuje ili potvrđuje, pritvor će biti ukinut i optuženi pušten na slobodu. Ako u roku od godinu dana optuženom bude dostavljena drugostepena odluka kojom se prvostepena presuda ukida, pritvor može trajati najduže još jednu godinu od dostavljanja odluke drugostepenog suda.

(5) Žalba na rješenje iz st. 1 i 2 ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja i o njoj sud odlučuje u roku od tri dana.

(6) Protiv rješenja vijeća kojim se odbija predlog za određivanje ili ukidanje pritvora žalba nije dozvoljena.

Obaveza obavještanja o lišenju slobode

Član 153

(1) Policija, odnosno sud dužni su da o lišenju slobode odmah, a najkasnije u roku od 24 sata od časa lišenja slobode obavijeste porodicu lica lišenog slobode, ili lice sa kojim ono živi u vanbračnoj zajednici, osim ako se lice lišeno slobode tome izričito protivi.

(2) O lišenju slobode obavijestiće se nadležni organ socijalnog staranja, ako je potrebno da se preduzmu mjere za zbrinjavanje djece i drugih članova porodice o kojima se lice lišeno slobode stara.

7. POSTUPANJE SA PRITVORENICIMA

Poštovanje ličnosti i dostojanstva pritvorenika i njihov smještaj

Član 154

(1) U toku pritvora se ne smije vrijeđati ličnost i dostojanstvo pritvorenika.

(2) Prema pritvoreniku se mogu primjenjivati samo ona ograničenja koja su potrebna da se spriječi bjekstvo, podstrekavanje trećih lica da unište, sakriju, izmijene ili falsifikuju dokaze ili tragove krivičnog djela i neposredni ili posredni kontakti pritvorenika usmjereni na svjedoke, saučesnike i prikrivače.

(3) U istoj prostoriji ne mogu biti zatvorena lica različitog pola. Po pravilu, u istu prostoriju ne mogu se smještati lica za koja postoji osnovana sumnja da su učestvovala u izvršenju istog krivičnog djela, ni lica koja su na izdržavanju kazne sa licima u pritvoru. Lica za koja postoji osnovana sumnja da su izvršila krivično djelo u povratu neće se, ako je moguće, smještati u istu prostoriju sa drugim licima lišenim slobode na koja bi mogla štetno uticati.

Prava pritvorenog lica

Član 155

(1) Pritvorenik ima pravo na neprekidni noćni odmor svakog dana u trajanju od najmanje osam sati.

(2) Pritvoreniku će se obezbijediti kretanje na slobodnom vazduhu u trajanju od najmanje dva sata dnevno.

(3) Pritvorenici imaju pravo da nose svoje odijelo, da se služe svojom posteljinom ili da o svom trošku nabavljaju i koriste hranu, knjige, stručne publikacije, štampu, pribor za pisanje i crtanje i druge stvari koje odgovaraju njihovim redovnim potrebama, osim predmeta podobnih za nanošenje povreda, narušavanje zdravlja ili pripremu bjekstva.

(4) Pritvorenik se može obavezati da obavlja radove nužne za održavanje čistoće u prostoriji u kojoj boravi. Ako pritvorenik to zahtjeva, istražni sudija, odnosno predsjednik vijeća, u sporazumu sa upravom zatvora, može dozvoliti da on radi u krugu zatvora na poslovima koji odgovaraju njegovim psihičkim i fizičkim svojstvima, pod uslovom da to nije štetno za vođenje postupka. Za taj rad pritvoreniku pripada naknada koju određuje upravnik zatvora.

Primanje posjeta i dopisivanje pritvorenika

Član 156

(1) Po odobrenju istražnog sudije, a po potrebi i pod njegovim nadzorom ili nadzorom lica koje on odredi, u granicama kućnog reda, pritvorenika mogu posjećivati bliski srodnici, a po

njegovom zahtjevu - ljevakar i druga lica. Pojedine posjete mogu se zabraniti, ako bi usljed toga mogla da nastane šteta za vođenje postupka.

(2) Diplomatski i konzularni predstavnici stranih država potpisnica odgovarajućih međunarodnih konvencija imaju pravo da, sa znanjem istražnog sudije, obilaze i bez nadzora razgovaraju sa pritvorenicima koji su državljani njihove države. O obilasku diplo-matskog ili konzularnog predstavnika istražni sudija će obavijestiti rukovodioca ustanove u kojoj okrivljeni izdržava pritvor.

(3) Po odobrenju predsjednika suda pritvorenika mogu posjecivati predstavnici domaćih i međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom ljudskih prava.

(4) Pritvorenik se može dopisivati s licima van zatvora, sa znanjem i pod nadzorom istražnog sudije. Istražni sudija može zabraniti odašiljanje i primanje pisama i drugih pošiljki štetnih za vođenje postupka. Zabrana se ne odnosi na pisma koja pritvorenik šalje međunarodnim sudovima i domaćim organima zakonodavne, sudske i izvršne vlasti ili ih od njih prima, kao i na pisma koja šalje svom braniocu ili ih od njega prima, osim ako se

pregled prepiske sa braniocem pokazao opravdanim (član 73 stav 4). Odašiljanje molbe, pritužbe ili žalbe ne može se nikad zabraniti.

(5) Poslije podignute optužnice, do pravosnažnosti presude, ovlašćenja iz st. 1, 2 i 4 ovog člana vrši predsjednik vijeća.

Disciplinski prestupi i disciplinske kazne

Član 157

(1) Za disciplinske prestupe pritvorenika istražni sudija, odnosno predsjednik vijeća može izreći disciplinsku kaznu ograničenja posjeta. Ovo ograničenje ne odnosi se na opštenje pritvorenika s braniocem.

(2) Protiv rješenja o kazni izrečenoj po stavu 1 ovog člana dozvoljena je žalba vijeću (član 24 stav 6) nadležnog suda, u roku od 24 sata od časa prijema rješenja. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Vijeće će odlučiti o žalbi u roku od tri dana od prijema žalbe.

Nadzor nad izvršenjem pritvora

Član 158

(1) Nadzor nad pritvorenicima vrši predsjednik suda koji je na to ovlašćen.

(2) Predsjednik suda ili sudija koga on odredi dužan je, najmanje jedanput nedjeljno, da obiđe pritvorenike i da se, ako nađe za potrebno, i bez prisustva nadzornika i stražara, obavijesti kako se pritvorenici hrane, kako se snabdijevaju drugim potrebama i kako se sa njima postupa. Predsjednik, odnosno sudija koga on odredi dužan je da preduzme potre-bne mjere da se otklone nepravilnosti uočene prilikom obilaska zatvora. Određeni sudija ne može biti istražni sudija.

(3) Predsjednik suda i istražni sudija mogu, u svako doba, da obilaze sve pritvo-renike, da s njima razgovaraju i da od njih primaju pritužbe.

Propisi o kućnom redu prilikom izvršavanja pritvora

Član 159

Potpuniji propis o izdržavanju pritvora, u skladu sa odredbama ovog zakonika, doni-jeće ministar pravde, uz prethodno pribavljenu saglasnost predsjednika Vrhovnog suda.

G l a v a IX

DONOŠENJE I SAOPŠTAVANJE ODLUKA

Vrste odluka

Član 160

- (1) U krivičnom postupku odluke se donose u obliku presude, rješenja i naredbe.
- (2) Presudu donosi samo sud, a rješenja i naredbe donose i drugi organi koji učestvuju u krivičnom postupku.

Odlučivanje na sjednici o vijećanju i glasanju

Član 161

- (1) Odluke vijeća donose se poslije usmenog vijećanja i glasanja. Odluka je done-sena kad je za nju glasala većina članova vijeća.
- (2) Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem, stara se da se sva pitanja svestrano i potpuno razmotre i glasa posljednji.
- (3) Ako se u pogledu pojedinih pitanja o kojima se glasa glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, pitanja će se razdvojiti i glasanje će se ponavljati dok se ne postigne većina. Ako se na taj način ne postigne većina, odluka će se donijeti, tako što će se glasovi koji su najnepovoljniji za okrivljenog pripojiti glasovima koji su od ovih manje nepovoljni, sve dok se ne postigne potrebna većina.
- (4) Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća, ali član vijeća koji je glasao da se optuženi oslobodi ili da se presuda ukine i ostao u manjini nije dužan da glasa o sankciji. Ako ne glasa, uzeće se kao da je pristao na glas koji je za okrivljenog najpovoljniji.

Način glasanja

Član 162

- (1) Pri odlučivanju, prvo se glasa da li je sud nadležan, da li je potrebno dopuniti postupak, kao i o drugim prethodnim pitanjima. Kad se donese odluka o prethodnim pitanjima prelazi se na rješavanje o glavnoj stvari.
- (2) Pri odlučivanju o glavnoj stvari, prvo će se glasati da li je optuženi učinio krivično djelo i da li je kriv, a zatim će se glasati o kazni, drugim krivičnim sankcijama, troškovima krivičnog postupka, imovinskopravnom zahtjevu i ostalim pitanjima o kojima treba donijeti odluku.
- (3) Ako je isto lice optuženo za više krivičnih djela, glasaće se o krivici i kazni za svako od tih djela, a zatim o jedinstvenoj kazni za sva djela.

Tajnost zasijedanja

Član 163

- (1) Vijeća se i glasa u tajnom zasijedanju.
- (2) U prostoriji u kojoj se vijeća i glasa mogu da budu prisutni samo članovi vijeća i zapisničar.

Saopštavanje odluka

Član 164

(1) Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, odluke se saopštavaju usmenim objavljivanjem licima koja za to imaju pravni interes, ako su prisutna, a dostavljanjem ovjerenog prepisa, ako su odsutna.

(2) Ako je odluka usmeno saopštena, to će se naznačiti u zapisniku ili u spisu, a lice koje ima pravo na žalbu potvrdiće to svojim potpisom. Ako to lice izjavi da se neće žaliti, ovjereni prepis usmeno saopštene odluke neće mu se dostaviti, ako ovim zakonikom nije drukčije određeno.

(3) Prepisi odluka protiv kojih je dozvoljena žalba dostavljaju se sa uputstvom o pravu na žalbu. Žalba izjavljena u korist okrivljenog smatraće se blagovremenom, ako je izjavljena u roku navedenom u uputstvu o pravu na žalbu, ako je u uputstvu naveden rok duži od zakonskog roka.

G l a v a X

DOSTAVLJANJE PISMENA I RAZMATRANJE SPISA

Način dostavljanja

Član 165

(1) Pismena se dostavljaju, po pravilu, posredstvom službenog lica organa koji je odluku donio ili neposredno kod tog organa, a mogu se dostavljati i preko pošte, organa lokalne samouprave ili zamolnim putem preko drugog organa.

(2) Poziv za glavni pretres ili druge pozive sud može i usmeno saopštiti licu koje se nalazi pred sudom, uz pouku o posljedicama nedolaska. Ovakvo pozivanje zabilježiće se u zapisniku koji će pozvano lice potpisati, osim ako je to pozivanje zabilježeno u zapisniku o glavnom pretresu. Smatra se da je time izvršeno punovažno dostavljanje.

Lično dostavljanje

Član 166

Pismeno za koje je u ovom zakoniku određeno da se ima lično dostaviti predaje se neposredno licu kome je upućeno. Ako se lice kome se pismeno mora lično dostaviti ne zatekne tamo gdje se dostavljanje ima izvršiti, dostavljač će se obavijestiti kad i na kom mjestu može to lice da zatekne i ostaviće mu kod jednog od lica navedenih u članu 167 ovog zakonika pisano obavještenje da, radi primanja pismena, bude u određeni dan i sat u svom stanu ili na svom radnom mjestu. Ako i poslije ovog dostavljač ne zatekne lice kome se dostavljanje ima izvršiti, postupaće po odredbi člana 167 stav 1 ovog zakonika i smatra se da je time dostavljanje izvršeno.

Posredno dostavljanje

Član 167

(1) Pismena za koja u ovom zakoniku nije određeno da se moraju lično dostaviti dostavljaju se takođe lično, ali takva pismena, u slučaju da se primalac ne zatekne u stanu, mogu se predati kome od njegovih odraslih članova domaćinstva, koji je dužan da primi pismeno. Ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati nastojniku ili susjedu, ako oni na to pristaju. Ako se dostavljanje vrši na radnom mjestu lica kome se pismeno ima dostaviti, a to lice se tu ne zatekne, dostavljanje se može izvršiti licu ovlaštenom za prijem pošte koje je dužno da primi pismeno ili licu koje je zaposleno na istom mjestu, ako ono pristane da primi pismeno.

(2) Ako se utvrdi da je lice kome se pismeno ima dostaviti odsutno i da mu lica iz stava 1 ovog člana zbog toga ne mogu pismeno na vrijeme predati, pismeno će se vratiti uz naznačenje gdje se odsutni nalazi.

Obavezno lično dostavljanje

Član 168

(1) Okrivljenom će se lično dostaviti poziv za prvo saslušanje u prethodnom postu-pku i poziv za glavni pretres.

(2) Okrivljenom koji nema branioca lično će se dostaviti optužnica, optužni predlog ili privatna tužba, presuda i druge odluke od čijeg dostavljanja teče rok za žalbu, a i žalba protivne stranke koja se dostavlja radi odgovora. Ako okrivljeni zahtjeva da se pozivi iz stava 1 i pismena iz ovog stava dostave licu koje on odredi, dostavljanje se vrši tom licu i smatraće se da je izvršeno okrivljenom.

(3) Ako okrivljenom koji nema branioca treba dostaviti presudu kojom mu je izrečena безусловna kazna zatvora, a dostavljanje se ne može izvršiti na njegovu dosadašnju adresu, sud će okrivljenom postaviti branioca po službenoj dužnosti, koji će vršiti ovu dužnost dok se ne sazna nova adresa okrivljenog. Postavljenom braniocu će se odrediti potreban rok za upoznavanje sa spisima, a poslije toga će se presuda dostaviti postavljenom braniocu i postupak nastaviti. Ako je u pitanju druga odluka od čijeg dostavljanja teče rok za žalbu ili žalba protivne stranke koja se dostavlja radi odgovora, a dostavljač nije mogao saznati novu adresu okrivljenog, odluka, odnosno žalba će se istaći na oglasnoj tabli suda i protekom osam dana od dana isticanja smatra se da je izvršeno punovažno dostavljanje.

(4) Ako okrivljeni ima branioca, optužnica, optužni predlog, privatna tužba i sve odluke od čijeg dostavljanja teče rok za žalbu ili prigovor, kao i žalba protivne stranke koja se dostavlja radi odgovora, dostaviće se i braniocu i okrivljenom po odredbama člana 167 ovog zakonika. U tom slučaju rok teče od dana dostavljanja pismena okrivljenom, odnosno braniocu. Ako se okrivljenom ne može dostaviti odluka, odnosno žalba zato što nije prijavio promjenu adrese, to pismeno istaći će se na oglasnoj tabli suda i protekom osam dana od dana isticanja smatra se da je izvršeno punovažno dostavljanje.

(5) Ako se pismeno ima dostaviti braniocu okrivljenog, a on ima više branilaca, dovoljno je da se dostavi jednom od njih.

Dostavljanje pismena privatnom tužiocu i oštećenom kao tužiocu

Član 169

(1) Obavještenje za podnošenje privatne tužbe ili optužnice, kao i poziv za glavni pretres dostavlja se privatnom tužiocu i oštećenom kao tužiocu, odnosno njihovom zakonskom zastupniku lično (član 166), a njihovim punomoćnicima - po članu 167 ovog zakonika. Na isti način dostavljaju im se i odluke za koje od dana dostavljanja teče rok za žalbu, kao i žalba protivne stranke koja se dostavlja radi odgovora.

(2) Ako se licima iz stava 1 ovog člana ili oštećenom dostavljanje ne može izvršiti na dosadašnju adresu, sud će obavještenje, odnosno odluku ili žalbu istaći na oglasnoj tabli suda i protekom osam dana od dana isticanja smatra se da je izvršeno punovažno dostavljanje.

(3) Ako oštećeni, oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac ima zakonskog zastupnika ili punomoćnika, dostavljanje će se izvršiti ovom, a ako ih ima više, samo jednom od njih.

Dostavnica

Član 170

(1) Pismena se dostavljaju u zatvorenom omotu.

(2) Potvrdu o izvršenom dostavljanju (dostavnicu ili povratnicu) potpisuju primalac i dostavljač. Primalac će na dostavnici ili povratnici sam naznačiti dan i čas prijema.

(3) Ako je primalac nepismen ili nije u stanju da se potpiše, dostavljač će ga potpisati, naznačiti dan i čas prijema i staviti napomenu zašto je potpisao primaoca.

(4) Ako primalac odbije da potpiše dostavnicu ili povratnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici ili povratnici i naznačiti dan i čas predaje i time je dostavljanje izvršeno.

Odbijanje prijema pismena

Član 171

Kad primalac ili odrasli član njegovog domaćinstva odbije da primi pismeno, dostavljač će zabilježiti na dostavnici dan, čas i razlog odbijanja prijema, a pismeno će ostaviti u stanu primaoca ili u prostoriji gdje je on zaposlen i time je dostavljanje izvršeno.

Posebni slučajevi dostavljanja

Član 172

(1) Vojnim licima, pripadnicima straže u ustanovama u kojima su smještena lica lišena slobode i zaposlenim u suvozemnom, rečnom, pomorskom i vazduhoplovnom saobraćaju poziv se dostavlja preko njihove komande, odnosno neposrednog starješine, a, po potrebi, mogu im se na taj način dostavljati i ostala pismena.

(2) Licima lišenim slobode pismena se dostavljaju u sudu ili posredstvom uprave ustanove u kojoj su smještena.

(3) Licima koja uživaju pravo imuniteta u Srbiji i Crnoj Gori, ako međunarodnim ugovorima nije drukčije predviđeno, pismena se dostavljaju posredstvom Ministarstva spoljnih poslova Srbije i Crne Gore.

(4) Državljanima Srbije i Crne Gore u inostranstvu, ako se ne radi o molbama do-maćih sudova za pravnu pomoć u krivičnim predmetima, pismena se dostavljaju posredstvom diplomatskog ili konzularnog predstavništva Srbije i Crne Gore u stranoj državi, pod uslovom da se strana država ne protivi takvom načinu dostavljanja i da lice kome se dostavlja dobrovoljno pristane da primi pismeno. Ovlašćeni radnik diplomatskog ili konzularnog predstavništva potpisuje dostavnicu kao dostavljač - ako je pismeno uručeno u samom predstavništvu, a ako je pismeno dostavljeno poštom - potvrđuje to na dostavnici.

Dostavljanje pismena državnom tužiocu

Član 173

(1) Državnom tužiocu odluke i druga pismena dostavljaju se predajom pisarnici državnog tužioca.

(2) Kad se dostavljaju odluke kod kojih od dana dostavljanja teče rok, kao dan dostavljanja smatra se dan predaje pismena pisarnici državnog tužioca.

(3) Sud će državnom tužiocu, na njegov zahtjev, dostaviti krivični spis radi razmatranja. Ako je u toku rok za izjavu redovnog pravnog lijeka ili ako to zahtijevaju drugi interesi postupka, sud može odrediti u kom roku državni tužilac treba da vrati spise.

Primjena odredaba drugih zakona

Član 174

U slučajevima koji nijesu predviđeni ovim zakonikom dostava se obavlja po odredbama zakona koje važe za parnični postupak.

Obavještanje telefonom i telegramom

Član 175

(1) Pozivi i odluke koji se donose do završetka glavnog pretresa za lica koja učestvuju u postupku, osim za okrivljenog, mogu se predati učesniku u postupku koji pristaje da ih uruči onome kome su upućeni, ako organ smatra da je na taj način obezbeđen njihov prijem.

(2) O pozivu za glavni pretres ili drugom pozivu, kao i o odluci o odlaganju glavnog pretresa ili drugih zakazanih radnji, lica navedena u stavu 1 ovog člana mogu se obavijestiti telegramom ili telefonom, ako se prema okolnostima može pretpostaviti da će obavještenje na taj način primiti lice kome je upućeno.

(3) O pozivanju i predaji odluke, koji su izvršeni na način predviđen u st. 1 i 2 ovog člana staviće se službena zabilješka na spisu.

(4) Prema licu koje je po stavu 1 ili stavu 2 ovog člana obaviješteno, odnosno kome je odluka upućena ne mogu nastupiti štetne posljedice predviđene ovim zakonikom.

Razmatranje, prepisivanje ili snimanje pojedinih spisa

Član 176

(1) Svakom ko ima opravdani interes može se dozvoliti razmatranje, prepisivanje, kopiranje ili snimanje pojedinih krivičnih spisa.

(2) Radnje iz stava 1 ovog člana dozvoljava istražni sudija, sudija pojedinac ili pred-sjednik vijeća pred kojim se postupak vodi kad je postupak u toku, a predsjednik suda ili službeno lice koje on odredi kad je postupak završen.

(3) Kad je javnost bila isključena sa glavnog pretresa ili bi se grubo kršilo pravo na privatnost, radnje iz stava 1 ovog člana mogu se uskratiti ili usloviti zabranom javne upo-trebe imena učesnika postupka. Protiv rješenja o uskraćivanju dozvoljena je žalba koja ne zadržava izvršenje rješenja.

(4) Za radnje iz stava 1 ovog člana od strane privatnog tužioca, oštećenog kao tužioca, oštećenog i branioca važe odredbe člana 58, odnosno člana 72 ovog zakonika.

(5) Okrivljeni, odnosno osumnjičeni, kad je saslušan po odredbama o saslušanju okrivljenog ili poslije neposrednog podizanja optužnice (član 252) ima pravo da razmatra spise i razgleda prikupljene predmete koji služe kao dokaz.

G l a v a X I

PODNESCI I ZAPISNICI

Dostavljanje i ispravka podnesaka

Član 177

(1) Privatne tužbe, optužnice i optužni predlozi oštećenog kao tužioca, predlozi, pravni lijekovi i druge izjave i saopštenja podnose se pisano ili se daju usmeno na zapisnik.

(2) Podnesci iz stava 1 ovog člana moraju biti razumljivi i sadržati sve što je potre-bno da bi se po njima moglo postupati.

(3) Ako u ovom zakoniku nije drukčije određeno, sud će podnosioca podneska koji je nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupati pozvati da podnesak ispravi, odnosno dopuni, a ako on to ne učini u određenom roku, sud će podnesak odbaciti.

(4) U pozivu za ispravku, odnosno dopunu podneska podnosilac će se upozoriti na posljedice propuštanja.

Dostavljanje podnesaka protivnoj stranci

Član 178

Podnesci koji se po ovom zakoniku dostavljaju protivnoj stranci predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i drugu stranku. Ako ovakvi podnesci nijesu predati sudu u dovoljnom broju primjeraka, sud će potrebne primjerke prepisati o trošku pod-nosioca.

Kažnjavanje lica koje vrijeđa sud ili lice koje učestvuje u postupku

Član 179

(1) Sud će kazniti novčanom kaznom do 1.000 € branioca, punomoćnika, zakonskog zastupnika, oštećenog, privatnog tužioca ili oštećenog kao tužioca koji u podnesku ili u usmenoj riječi vrijeđa sud ili lice koje učestvuje u postupku. Rješenje o kažnjavanju donosi istražni sudija, odnosno vijeće pred kojim je data izjava, a ako je ona učinjena u podnesku - sud koji o podnesku treba da odluči. Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba. Ako državni tužilac ili lice koje ga zastupa vrijeđa drugoga, o tome će se obavijestiti nadležni državni tužilac. O kažnjavanju advokata, odnosno advokatskog pripravnika obavijestit će se advokatska komora čiji je član.

(2) Kažnjavanje po stavu 1 ovog člana ne utiče na gonjenje i izricanje kazne za krivično djelo izvršeno vrijeđanjem.

Obaveza sastavljanja zapisnika

Član 180

(1) O svakoj radnji preduzetoj u toku krivičnog postupka sastaviće se zapisnik istovremeno sa preduzimanjem radnje, a ako to nije moguće, onda neposredno poslije toga.

(2) Zapisnik piše zapisničar. Samo kad se vrši pretresanje stana ili lica ili se radnja preduzima van službenih prostorija organa, a zapisničar se ne može obezbijediti, zapisnik može pisati lice koje preduzima radnju.

(3) Kad zapisnik piše zapisničar, zapisnik se sastavlja na taj način što lice koje preduzima radnju kazuje glasno zapisničaru šta će unijeti u zapisnik.

(4) Licu koje se saslušava može se dozvoliti da samo kazuje odgovore u zapisnik. U slučaju zloupotrebe ovo pravo mu se može uskratiti.

Sadržaj zapisnika

Član 181

(1) U zapisnik se unosi naziv državnog organa pred kojim se preduzima radnja, ime i prezime službenog lica koje radnju preduzima, mjesto gdje se preduzima radnja, dan i čas kad je radnja započeta i završena, imena i prezimena prisutnih lica i u kom svojstvu prisustvuju, kao i naznačenje krivičnog predmeta po kom se preduzima radnja.

(2) Zapisnik treba da sadrži bitne podatke o toku i sadržini preduzete radnje. U zapisnik se, u obliku pripovijedanja, ubilježava samo bitna sadržina datih iskaza i izjava. Pitanja se unose u zapisnik samo ako je potrebno da se razumije odgovor. Kad sud ocijeni da je potrebno ili na zahtjev stranaka ili branioca, u zapisnik će se doslovno unijeti pitanje koje je postavljeno i odgovor koji je dat. U slučaju zloupotrebe, ovo pravo im se može uskratiti. Ako su prilikom preduzimanja radnje oduzeti predmeti ili spisi, to će se naznačiti u zapisniku, a oduzete stvari će se priključiti zapisniku ili će se navesti gdje se nalaze na čuvanju.

(3) Tok glavnog pretresa može se bilježiti i stenografski. Stenografske zabilješke će se, u roku od 48 sati, prevesti, pregledati, potpisati od strane stenografa i priključiti spisima.

(4) Prilikom preduzimanja radnji kao što je uviđaj, pretresanje stana ili lica, ili prepoznavanje lica ili predmeta (član 103) u zapisnik će se unijeti i podaci koji su važni s obzirom na prirodu takve radnje ili za utvrđivanje istovjetnosti pojedinih predmeta (opis, mjere i veličina predmeta ili tragova, stavljanje oznake na predmetima i dr.), a ako su napravljene skice, crteži, planovi, fotografije, filmski snimci i sl. - to će se navesti u zapisniku i priključiti zapisniku.

Vođenje zapisnika

Član 182

(1) Zapisnik se mora voditi uredno. U njemu se ne smije ništa izbrisati, dodati ili mijenjati. Precrtana mjesta moraju ostati čitka.

(2) Sva preinačenja, ispravke i dodaci unose se na kraju zapisnika i moraju biti ovjereni od strane lica koja potpisuju zapisnik.

Čitanje i potpisivanje zapisnika

Član 183

(1) Saslušano lice, lica koja obavezno prisustvuju radnjama u postupku, kao i stranke, branilac i oštećeni, ako su prisutni, imaju pravo da pročitaju zapisnik ili da zahtijevaju da im se pročita. Na to je dužno da ih upozori lice koje preduzima radnju, a u

zapisniku će se naznačiti da li je upozorenje učinjeno i da li je zapisnik pročitano. Zapisnik će se uvijek pročitati, ako nije bilo zapisničara i to će se naznačiti u zapisniku.

(2) Zapisnik potpisuje saslušano lice. Ako se zapisnik sastoji od više listova, saslušano lice potpisuje svaki list. Ako saslušano lice odbije da potpiše zapisnik ili da stavi otisak prsta, zabilježiće se to u zapisniku i navešće se razlog odbijanja.

(3) Na kraju zapisnika potpisaće se tumač, ako ga je bilo, svjedoci čije je prisustvo obavezno pri preduzimanju istražnih radnji, a pri pretresanju i lice koje se pretresa ili čiji se stan pretresa. Ako zapisnik ne piše zapisničar (član 180 stav 2), zapisnik potpisuju lica koja prisustvuju radnji. Ako takvih lica nema ili nijesu u stanju da shvate sadržinu zapisnika, zapisnik potpisuju dva svjedoka, osim ako nije moguće da se obezbijedi njihovo prisustvo.

(4) Nepismeno lice, umjesto potpisa, stavlja otisak kažiprsta desne ruke, a zapisničar će ispod otiska upisati njegovo ime i prezime. Ako se, usljed nemogućnosti da se stavi otisak desnog kažiprsta, stavlja otisak nekog drugog prsta ili otisak prsta leve ruke, u zapisniku će se naznačiti od kojeg je prsta i sa koje ruke uzet otisak.

(5) Ako saslušano lice nema obje ruke - pročit će zapisnik, a ako je nepismeno - zapisnik će mu se pročitati i to će se zabilježiti u zapisniku.

(6) Ako se radnja nije mogla obaviti bez prekida, u zapisniku će se naznačiti dan i čas kad je nastao prekid, kao i dan i čas kad se radnja nastavlja.

(7) Ako je bilo prigovora u pogledu sadržine zapisnika, navešće se u zapisniku i ti prigovori.

(8) Zapisnik na kraju potpisuje lice koje je preduzelo radnju i zapisničar.

Izdvajanje zapisnika

Član 184

(1) Kad je ovim zakonikom određeno da se na iskazu okrivljenog, svjedoka ili vještaka ne može zasnovati sudska odluka, istražni sudija će, po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka, donijeti rješenje o izdvajanju zapisnika o ovim iskazima iz spisa odmah, a najdocnije do završetka istrage, odnosno davanja saglasnosti istražnog sudije da se optužnica može podići bez sprovođenja istrage (član 252 stav 1). Protiv ovog rješenja dozvoljena je posebna žalba.

(2) Po pravosnažnosti rješenja izdvojeni zapisnici se zatvaraju u poseban omot i čuvaju kod istražnog sudije odvojeno od ostalih spisa i ne mogu se razgledati, niti se mogu koristiti u postupku.

(3) Poslije završene istrage, kao i poslije davanja saglasnosti da se optužnica može podići bez sprovođenja istrage (član 252 stav 1) istražni sudija će postupiti po odredbama st. 1 i 2 ovog člana i u pogledu svih obavještenja koja su, u smislu člana 243 stav 2 i člana 231 stav 1 ovog zakonika, državnom tužiocu i policiji dali građani, osim zapisnika iz člana 231 stav 9 ovog zakonika. Kad državni tužilac podigne optužnicu bez sprovođenja istrage (član 252 stav 6) dostaviće spise u kojima se nalaze ovakva obavještenja istražnom sudiji, koji će postupiti po odredbama ovog člana.

Audio i vizuelno snimanje

Član 185

(1) Istražni sudija, sudija pojedinac ili predsjednik vijeća može odrediti da se izvođenje istražne radnje snimi pomoću uređaja za zvučno ili optičko snimanje. O tome će istražni sudija prethodno obavijestiti lice koje se sasluša.

(2) Snimak mora da sadrži podatke iz člana 181 stav 1 ovog zakonika, podatke po-trebne za identifikaciju lica čija se izjava snima i podatak u kom svojstvu se sasluša. Kad se snimaju izjave više lica mora se obezbijediti da se iz snimka može jasno razaznati ko je dao izjavu.

(3) Na zahtjev saslušanog lica, snimak će se odmah reprodukovati, a ispravke ili objašnjenja tog lica će se snimiti.

(4) U zapisnik o istražnoj radnji unijeće se da je izvršeno snimanje, ko je snimanje izvršio, da je lice koje se sasluša prethodno obaviješteno o snimanju, da je snimak reprodukovan i gdje se snimak čuva, ako nije priložen spisima predmeta.

(5) Istražni sudija, sudija pojedinac ili predsjednik vijeća može odrediti da se snimak u cjelini ili djelimično prepíše. U tom slučaju on će prepis pregledati, ovjeriti i priključiti zapisniku o preduzimanju istražne radnje.

(6) Snimak se čuva u sudu do vremena do kog se čuva i krivični spis.

(7) Istražni sudija može dozvoliti da učesnici postupka koji imaju opravdani interes, pomoću magnetofona, snime izvođenje istražne radnje.

(8) Snimci iz st. 1 do 7 ovog člana ne mogu se javno prikazivati bez odluke suda. Ovakvu odluku sud može donijeti samo uz prethodno pribavljenu saglasnost stranaka i učesnika snimljene radnje.

Shodna primjena ovog zakonika

Član 186

Za zapisnik o glavnom pretresu važe i odredbe čl. 320 do 323 ovog zakonika.

Zapisnik o vijećanju i glasanju

Član 187

(1) O vijećanju i glasanju sastaviće se poseban zapisnik.

(2) Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donesena.

(3) Ovaj zapisnik potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar. Odvojena mišljenja priključiće se zapisniku o vijećanju i glasanju, ako nijesu unesena u zapisnik.

(4) Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvoriće se u poseban omot. Ovaj zapisnik može razgledati samo viši sud kad rješava o pravnom lijeku i u tom slučaju dužan je da zapisnik ponovo zatvori u poseban omot i da na omotu naznači da je razgledao zapisnik.

G l a v a XII

ROKOVI

Rokovi za predaju podnesaka

Član 188

(1) Rokovi predviđeni ovim zakonikom ne mogu se produžiti, osim kad to zakonik izričito dozvoljava. Ako je u pitanju rok koji je ovim zakonikom određen radi zaštite prava odbrane i drugih procesnih prava okrivljenog, taj rok se može skratiti ako to zahtijeva okrivljeni pisano ili usmeno na zapisnik pred sudom.

(2) Kad je izjava vezana za rok, smatra se da je data u roku, ako je prije nego što rok istekne predata onom ko je ovlašćen da je primi.

(3) Kad je izjava upućena preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafskim putem, dan predaje pošti smatra se kao dan predaje onome kome je upućena. Predaja vojnoj pošti u mjestima gdje ne postoji redovna pošta smatra se kao predaja pošti preporučenom pošiljkom.

(4) Okrivljeni koji se nalazi u pritvoru može izjavu koja je vezana za rok dati i na zapisnik kod suda koji vodi postupak ili je predati upravi zatvora, a lice koje se nalazi na izdržavanju kazne ili se nalazi u ustanovi radi primjene mjere bezbjednosti ili vaspitne mjere može takvu izjavu predati upravi ustanove u kojoj je smješteno. Dan kada je sastavljen takav zapisnik, odnosno kad je izjava predana upravi ustanove smatra se kao dan predaje organu koji je nadležan da je primi. Uprava zatvora ili ustanove izdaće pritvorenom licu potvrdu o predaji izjave.

(5) Ako je podnesak koji je vezan za rok, zbog neznanja ili očigledne omaške podnosioca, predat ili upućen nenadležnom sudu prije isteka roka, pa nadležnom sudu stigne poslije isteka roka, smatraće se da je na vrijeme podnesen.

Računanje rokova

Član 189

(1) Rokovi se računaju na sate, dane, mjesece i godine.

(2) Sat ili dan kad je dostavljanje ili saopštenje izvršeno, odnosno u koji pada događaj od kada treba računati trajanje roka ne uračunava se u rok, već se za početak roka uzima prvi naredni sat, odnosno dan. U jedan dan računa se 24 sata, a mjesec se računa po kalendarskom vremenu.

(3) Rokovi određeni po mjesecima, odnosno godinama završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

(4) Ako posljednji dan roka pada na državni praznik ili u subotu ili u nedjelju ili u neki drugi dan kad državni organ nije radio, rok ističe protekom prvog narednog radnog dana.

Povraćaj u pređašnje stanje

Član 190

(1) Okrivljenom koji iz opravdanih razloga propusti rok za izjavu žalbe na presudu ili na rješenje o primjeni mjere bezbjednosti ili vaspitne mjere ili o oduzimanju imovinske

koristi sud će dozvoliti povraćaj u pređašnje stanje radi izjave žalbe, ako u roku od osam dana poslije prestanka uzroka zbog koga je propustio rok podnese molbu za povraćaj u pređašnje stanje i ako istovremeno s molbom preda i žalbu.

(2) Poslije proteka tri mjeseca od dana propuštanja ne može se tražiti povraćaj u pređašnje stanje.

Odlučivanje o povraćaju u pređašnje stanje

Član 191

(1) O povraćaju u pređašnje stanje odlučuje sudija pojedinac i predsjednik vijeća koje je donijelo presudu ili rješenje koje se pobija žalbom.

(2) Protiv rješenja kojim se dozvoljava povraćaj u pređašnje stanje nije dozvoljena žalba.

(3) Kad je okrivljeni izjavio žalbu na rješenje kojim se ne dozvoljava povraćaj u pređašnje stanje sud je dužan da ovu žalbu, zajedno sa žalbom na presudu ili na rješenje o primjeni mjere bezbjednosti ili vaspitne mjere ili o oduzimanju imovinske koristi, kao i sa odgovorom na žalbu i svim spisima, dostavi višem sudu na rješavanje.

Dejstvo molbe o povraćaju u pređašnje stanje

Član 192

Molba za povraćaj u pređašnje stanje, po pravilu, ne zadržava izvršenje presude, odnosno rješenja o primjeni mjere bezbjednosti ili vaspitne mjere ili o oduzimanju imovinske koristi, ali sud nadležan za rješavanje molbe može odlučiti da se sa izvršenjem zastane do donošenja odluke po molbi.

G l a v a XIII IZVRŠENJE ODLUKA

Pravosnažnost i izvršnost presude

Član 193

(1) Presuda postaje pravosnažna kad se više ne može pobijati žalbom ili kad žalba nije dozvoljena.

(2) Pravosnažna presuda postaje izvršna od dana dostavljanja, ako za izvršenje ne postoje zakonske smetnje. Ako nije izjavljena žalba ili su se stranke odrekle ili odustale od žalbe, presuda je izvršna istekom roka za žalbu, odnosno od dana odricanja ili odustanka od izjavljene žalbe.

(3) Ako sud koji je donio presudu u prvom stepenu nije nadležan za njeno izvršenje, dostaviće ovjereni prepis presude sa potvrdom o izvršnosti sudu koji je nadležan za izvršenje.

(4) Ako je rezervni podoficir ili oficir osuđen na kaznu, sud će ovjereni prepis pravosnažne presude dostaviti organu nadležnom za poslove odbrane u kojem se osuđeni vodi u evidenciji.

Izvršenje odluke o troškovima postupka i oduzimanju predmeta

Član 194

(1) Izvršenje presude u pogledu troškova krivičnog postupka, oduzimanja imovinske koristi i imovinskopravnih zahtjeva vrši nadležni sud po odredbama zakona koje važe za izvršni postupak.

(2) Troškovi krivičnog postupka prinudno se naplaćuju u korist budžeta po službenoj dužnosti. Troškovi prinudne naplate prethodno se isplaćuju iz budžetskih sredstava.

(3) Ako je u presudi izrečena mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta, sud koji je izrekao presudu u prvom stepenu odlučiće da li će se takvi predmeti prodati po odredbama zakona koje važe za izvršni postupak ili će se predati kriminalističkom muzeju ili drugoj ustanovi ili će se uništiti. Novac dobijen prodajom predmeta unosi se u budžet.

(4) Odredba stava 3 ovog člana shodno će se primijeniti i kad se donese odluka o oduzimanju predmeta na osnovu člana 537 ovog zakonika.

(5) Pravosnažna odluka o oduzimanju predmeta može se, van slučaja ponavljanja krivičnog postupka, odnosno zahtjeva za zaštitu zakonitosti ili zahtjeva za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude, izmijeniti u parničnom postupku ako se pojavi spor o svojini oduzetih predmeta.

Izvršnost drugih odluka

Član 195

(1) Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, rješenja se izvršavaju kad postanu pravosnažna. Naredbe se izvršavaju odmah, ako organ koji je naredbu izdao ne naredi drukčije.

(2) Pravosnažnost rješenja nastupa kad se ono ne može pobijati žalbom ili kad žalba nije dozvoljena.

(3) Rješenja i naredbe, ako nije drukčije određeno, izvršavaju organi koji su te odluke donijeli. Ako je sud rješenjem odlučio o troškovima krivičnog postupka, ti troškovi se naplaćuju po odredbama člana 194 st. 1 i 2 ovog zakonika.

Sumnja o dozvoljenosti izvršenja

Član 196

(1) Ako se pojavi sumnja o dozvoljenosti izvršenja sudske odluke ili o računanju kazne ili ako u pravosnažnoj presudi nije odlučeno o uračunavanju pritvora ili ranije izdržane kazne ili

uračunavanje nije pravilno izvršeno, o tome će odlučiti posebnim rješenjem predsjednik vijeća suda koji je sudio u prvom stepenu. Žalba zadržava izvršenje rješenja, osim ako sud nije drukčije odredio.

(2) Ako se u toku izvršenja pojavi sumnja u pogledu tumačenja sudske odluke, o tome odlučuje predsjednik vijeća koje je donijelo pravnosnažnu odluku.

Pravnosnažnost odluke o imovinskopravnom zahtjevu

Član 197

Kad je odluka kojom je odlučeno o imovinskopravnom zahtjevu postala pravo-snažna oštećeni može zahtijevati od suda koji je odlučio u prvom stepenu da mu izda ovjereni prepis odluke, sa naznačenjem da je odluka izvršna.

Propisi o kaznenoj evidenciji

Član 198

Propis o načinu vođenja kaznene evidencije donosi Vlada Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada).

G l a v a XIV TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA

Vrste troškova

Član 199

(1) Troškovi krivičnog postupka su izdaci učinjeni povodom krivičnog postupka od njegovog pokretanja do njegovog završetka i izdaci za preduzete istražne radnje prije istrage.

(2) Troškovi krivičnog postupka obuhvataju:

- 1) troškove za svjedoke, vještake, tumače, stručna lica, troškove uviđaja i troškove stenodaktilografskog i tehničkog snimanja i kopija zapisnika;
- 2) troškove prevoza okrivljenog;
- 3) izdatke za dovođenje osumnjičenog, okrivljenog, svjedoka i vještaka;
- 4) putne troškove službenih lica;
- 5) troškove liječenja okrivljenog za vrijeme dok se nalazi u pritvoru, kao i troškove porođaja, osim troškova koji se naplaćuju iz fonda za zdravstveno osiguranje;
- 6) troškove tehničkog pregleda vozila, analize krvi i prevoza leša do mjesta obdukcije;
- 7) nagradu i nužne izdatke branioca, nužne izdatke privatnog tužioca i oštećenog kao tužioca i njihovih zakonskih zastupnika, kao i nagradu i nužne izdatke njihovih punomoćnika;
- 8) nužne izdatke oštećenog i njegovog zakonskog zastupnika, kao i nagradu i nužne izdatke njegovog punomoćnika;
- 9) paušalni iznos, za troškove koji nijesu obuhvaćeni prethodnim tačkama.

(3) Paušalni iznos se određuje prema trajanju i složenosti postupka i imovnom stanju lica obaveznog da plati ovaj iznos.

(4) Troškovi iz stava 2 tač. 1 do 6 ovog člana, kao i nužni izdaci postavljenog branioca i postavljenog punomoćnika oštećenog kao tužioca (član 64 st. 3, čl. 70 i 204), u postupku zbog krivičnih djela za koja se goni po službenoj dužnosti, isplaćuju se iz sredstava organa koji vodi krivični postupak unaprijed, a naplaćuju se docnije od lica koja su dužna da ih naknade po odredbama ovog zakonika. Organ koji vodi krivični postupak dužan je da sve troškove koji su unaprijed isplaćeni unese u popis koji će se priložiti spisima.

(5) Troškovi prevođenja na jezik koji nije u službenoj upotrebi u sudu, koji nastaju primjenom odredaba ovog zakonika o pravu stranaka, svjedoka i drugih lica koja učestvuju u

postupku na upotrebu svog jezika, neće se naplaćivati od lica koja su po odredbama ovog zakonika dužna da naknade troškove krivičnog postupka.

Odluka o troškovima

Član 200

(1) U svakoj presudi i rješenju kojima se obustavlja krivični postupak odlučiće se ko će snositi troškove postupka i koliko oni iznose.

(2) Ako nedostaju podaci o visini troškova, posebno rješenje o visini troškova donijeće istražni sudija, sudija pojedinac ili predsjednik vijeća kada se ti podaci pribave. Podaci o visini troškova i zahtjev za njihovu naknadu mogu se podnijeti najdocnije u roku od tri mjeseca od dana pravosnažnosti presude ili rješenja o obustavi postupka.

(3) Kad je o troškovima krivičnog postupka odlučeno posebnim rješenjem, o žalbi protiv tog rješenja odlučuje vijeće (član 24 stav 6).

Skrivljeni troškovi

Član 201

(1) Okrivljeni, oštećeni, oštećeni kao tužilac, privatni tužilac, branilac, zakonski za-stupnik, punomoćnik, svjedok, vještak, tumač i stručno lice (član 259), bez obzira na ishod krivičnog postupka, snose troškove svog dovođenja, odlaganja istražne radnje ili glavnog pretresa i druge troškove postupka koje su prouzrokovali svojom krivicom, kao i odgo-varajući dio paušalnog iznosa.

(2) O troškovima iz stava 1 ovog člana donosi se posebno rješenje, osim ako se o troškovima koje snose privatni tužilac i okrivljeni rješava u odluci o glavnoj stvari.

(3) O žalbi protiv posebnog rješenja iz stava 2 ovog člana odlučuje vijeće iz člana 24 stav 6 ovog zakonika.

Troškovi postupka kada je okrivljeni proglašen krivim

Član 202

(1) Kad sud okrivljenog oglasi krivim izreći će u presudi da je dužan da naknadi troškove krivičnog postupka, koji su unaprijed isplaćeni iz budžetskih sredstava (član 199 stav 4) kao troškove privatnog tužioca, oštećenog kao tužioca i njihovih zakonskih zastu-pnika i nagrade za nužne izdatke njihovih punomoćnika.

(2) Lice koje je okrivljeno za više krivičnih djela neće se osuditi na naknadu troš-kova u pogledu djela za koja je oslobođeno od optužbe, ukoliko se ti troškovi mogu izd-vojiti iz ukupnih troškova.

(3) U presudi kojom je više okrivljenih oglašeno krivim sud će odrediti koliki će dio troškova snositi svaki od njih, a ako to nije moguće, osudiće sve okrivljene da solidarno snose troškove. Plaćanje paušalnog iznosa odrediće se za svakog okrivljenog posebno.

(4) U odluci kojom rješava o troškovima, sud može osloboditi okrivljenog od duž-nosti da naknadi u cjelini ili djelimično troškove krivičnog postupka iz člana 199 stav 2 tač. 1 do 6 i 9 ovog zakonika, ako bi njihovim plaćanjem bilo dovedeno u pitanje

izdržavanje okrivljenog ili lica koja je on dužan da izdržava. Ako se ove okolnosti utvrde poslije donošenja odluke o troškovima, predsjednik vijeća može, posebnim rješenjem, osloboditi okrivljenog od dužnosti naknade troškova krivičnog postupka.

Troškovi postupka u slučaju obustave postupka, donošenja oslobađajuće ili odbijajuće presude

Član 203

(1) Kad se obustavi krivični postupak ili kad se donese presuda kojom se okrivljeni oslobađa od optužbe ili kojom se optužba odbija izreći će se u rješenju, odnosno presudi da

troškovi krivičnog postupka iz člana 199 stav 2 tač. 1 do 6 ovog zakonika, kao i nužni izdaci okrivljenog i nužni izdaci i nagrada branioca padaju na teret budžetskih sredstava, osim u slučajevima određenim u narednim stavovima ovog člana.

(2) Lice koje je oglašeno krivim za krivično djelo lažnog prijavljivanja obavezaće se da snosi troškove krivičnog postupka koje je prouzrokovalo lažnim prijavljivanjem.

(3) Privatni tužilac je dužan da naknadi troškove krivičnog postupka iz člana 199 stav 2 tač. 1 do 6 i 8 ovog zakonika, nužne izdatke okrivljenog, kao i nužne izdatke i nagradu njegovog branioca, ako je postupak završen presudom kojom se okrivljeni oslobađa od optužbe ili presudom kojom se optužba odbija ili rješenjem o obustavi postupka, osim ako je postupak obustavljen, odnosno ako je donesena presuda kojom se optužba odbija zbog smrti okrivljenog ili zbog toga što je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja usljed odugovlačenja postupka koje se ne može pripisati u krivicu privatnog tužioca. Ako je postupak obustavljen usljed odustanka od tužbe, okrivljeni i privatni tužilac mogu se poravnati u pogledu njihovih međusobnih troškova. Ako ima više privatnih tužila-ca, svi će snositi troškove solidarno.

(4) Kad sud odbije optužbu zbog nenadležnosti, odluku o troškovima donijeće nadležni sud.

(5) Ako zahtjev za naknadu nužnih izdataka i nagrade iz stava 1 ovog člana ne bude usvojen ili sud o njemu ne donese odluku u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, okrivljeni i branilac imaju pravo da potraživanja ostvaruju u parničnom postupku protiv Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Republika).

Nagrada i nužni izdaci branioca

Član 204

(1) Nagradu i nužne izdatke branioca i punomoćnika privatnog tužioca ili oštećenog dužno je da plati zastupano lice, bez obzira ko je po odluci suda dužan da snosi troškove krivičnog postupka, osim ako po odredbama ovog zakonika nagrada i nužni izdaci branioca padaju na teret budžetskih sredstava. Ako je okrivljenom bio postavljen branilac, a plaćanjem nagrade i nužnih izdataka bi bilo dovedeno u pitanje izdržavanje okrivljenog ili izdržavanje lica koje je on obavezan da izdržava, nagrada i nužni izdaci branioca isplatiće se iz budžetskih sredstava. Ovako će se postupati i ako je oštećenom kao tužiocu bio postavljen punomoćnik.

(2) Punomoćnik koji nije advokat ili advokatski pripravnik nema pravo na nagradu, već samo na naknadu nužnih izdataka.

Troškovi koji nastanu kod višeg suda

Član 205

O dužnosti plaćanja troškova koji nastanu kod višeg suda odlučuje taj sud shodno odredbama čl. 199 do 204 ovog zakonika.

Posebni propisi o naknadi troškova

Član 206

Potpuniji propis o naknadi troškova krivičnog postupka i visini paušalnog iznosa donosi Vlada.

G l a v a XV IMOVINSKOPRAVNI ZAHTJEVI

Predmet imovinskopravnog zahtjeva

Član 207

(1) Imovinskopravni zahtjev koji je nastao usljed izvršenja krivičnog djela raspra-viće se na predlog ovlašćenih lica u krivičnom postupku, ako se time ne bi znatno odugovlačio ovaj postupak.

(2) Imovinskopravni zahtjev može se odnositi na naknadu štete, povraćaj stvari ili poništaj određenog pravnog posla.

Podnošenje predloga za ostvarenje imovinskopravnog zahtjeva

Član 208

(1) Predlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku može podnijeti lice koje je ovlašćeno da takav zahtjev ostvaruje u parničnom postupku.

(2) Ako su usljed krivičnog djela oštećena sredstva u državnoj svojini, organ koji je zakonom ovlašćen da se stara o zaštiti tih sredstava može u krivičnom postupku učestvovati u skladu sa ovlašćenjima koja ima na osnovu tog zakona.

Postupak za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva

Član 209

(1) Predlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva podnosi se sudu pred kojim se vodi krivični postupak.

(2) Predlog se može podnijeti najdocnije do završetka glavnog pretresa pred prvostepenim sudom.

(3) Lice ovlašćeno na podnošenje predloga dužno je da određeno označi svoj zahtjev i da podnese dokaze.

(4) Ako ovlašćeno lice nije podnijelo predlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku do podizanja optužbe, obavijestit će se da može taj predlog podnijeti do završetka glavnog pretresa. Ako su usljed krivičnog djela oštećena sredstva u

državnoj svojini, a predlog nije stavljen, sud će o tome obavijestiti organ iz člana 208 stav 2 ovog zakonika.

Odustanak od predloga

Član 210

Ovlašćena lica (član 208) mogu, do završetka glavnog pretresa, odustati od predloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u krivičnom postupku i ostvarivati ga u parničnom postupku. U slučaju odustanka od predloga, takav predlog se ne može ponovo podnijeti.

Prikupljanje dokaza

Član 211

(1) Sud pred kojim se vodi postupak saslušaće okrivljenog o činjenicama navedenim u predlogu i ispitaće okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinskopravnog zahtjeva. Sud je dužan da prikupi dokaze i izvidi šta je potrebno za odlučivanje o zahtjevu i prije nego što je podnijet takav predlog.

(2) Ako bi se izviđanjem o imovinskopravnom zahtjevu znatno odugovlačio krivični postupak, sud će se ograničiti na prikupljanje onih podataka čije utvrđivanje docnije ne bi bilo moguće ili bi bilo znatno otežano.

Odluka o imovinskopravnom zahtjevu

Član 212

(1) O imovinskopravnom zahtjevu odlučuje sud.

(2) U presudi kojom okrivljenog oglašava krivim sud može ovlašćenom licu dosuditi imovinskopravni zahtjev u cjelini ili mu može dosuditi imovinskopravni zahtjev djelimično, a za višak uputiti na parnični postupak. Ako podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje, a njihovo pribavljanje bi vodilo znatnom odugovlačenju postupka, sud će ovlašćeno lice uputiti da imovinskopravni zahtjev u cjelini može da ostvaruje u parničnom postupku.

(3) Kad sud donese presudu kojom se okrivljeni oslobađa od optužbe ili kojom se optužba odbija ili kad rješenjem obustavi krivični postupak uputiće ovlašćeno lice da imovinskopravni zahtjev može ostvarivati u parničnom postupku.

(4) Kad se sud oglasi nenadležnim za krivični postupak uputiće ovlašćeno lice da imovinskopravni zahtjev može prijaviti u krivičnom postupku koji će otpočeti ili produžiti nadležni sud.

Odluka o predaji stvari oštećenom

Član 213

Ako se imovinskopravni zahtjev odnosi na povraćaj stvari, a sud ustanovi da stvar pripada oštećenom i da se nalazi kod okrivljenog ili kod nekog od učesnika u krivičnom djelu ili kod lica kome su je oni dali na čuvanje odrediće u presudi da se stvar preda oštećenom.

Poništaj pravnog posla

Član 214

Ako se imovinskopravni zahtjev odnosi na poništaj određenog pravnog posla, a sud nađe da je zahtjev osnovan izreći će u presudi potpun ili djelimični poništaj tog pravnog posla, s posledicama koje otuda proističu, ne dirajući u prava trećih lica.

Izmjena odluke o imovinskopravnom zahtjevu

Član 215

(1) Pravosnažnu presudu kojom je odlučeno o imovinskopravnom zahtjevu sud može u krivičnom postupku izmijeniti samo povodom ponavljanja krivičnog postupka, zahtjeva za zaštitu zakonitosti ili zahtjeva za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude.

(2) Van ovog slučaja osuđeni, odnosno njegovi nasljednici mogu samo u parničnom postupku zahtijevati da se pravosnažna presuda krivičnog suda kojom je odlučeno o imovinskopravnom zahtjevu izmijeniti i to ako postoje uslovi za ponavljanje postupka po odredbama koje važe za parnični postupak.

Određivanje privremenih mjera

Član 216

(1) Na predlog ovlašćenih lica (član 208) mogu se u krivičnom postupku, po odredbama zakona koje važe za izvršni postupak, odrediti privremene mjere obezbjeđenja imovinskopravnog zahtjeva nastalog usljed izvršenja krivičnog djela.

(2) Rješenje iz stava 1 ovog člana donosi u istrazi istražni sudija. Poslije podignute optužnice rješenje donosi, van glavnog pretresa, predsjednik vijeća, a na glavnom pretresu vijeće.

(3) Žalba protiv rješenja vijeća o privremenim mjerama obezbjeđenja nije dozvoljena. U ostalim slučajevima o žalbi rješava vijeće iz člana 24 stav 6 ovog zakonika. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Vraćanje stvari u toku postupka

Član 217

(1) Ako se radi o stvarima koje nesumnjivo pripadaju oštećenom, a ne služe kao dokaz u krivičnom postupku predaće se oštećenom i prije završetka postupka.

(2) Ako se više oštećenih spore o svojini stvari, uputiće se na parnični postupak, a sud će u krivičnom postupku odrediti samo čuvanje stvari kao privremenu mjeru obezbjeđenja.

(3) Stvari koje služe kao dokaz oduzeće se privremeno i po završetku postupka vratiti vlasniku. Ako je ovakva stvar neophodno potrebna vlasniku, ona mu se može vratiti i prije završetka postupka, uz obavezu da je na zahtjev donese.

Mjere obezbjeđenja prema trećem licu

Član 218

(1) Ako oštećeni ima zahtjev prema trećem licu zbog toga što se kod njega nalaze stvari pribavljene krivičnim djelom ili zbog toga što je ono usljed krivičnog djela došlo do

imovinske koristi, sud može u krivičnom postupku, na predlog ovlašćenih lica (član 208) i po odredbama zakona koje važe za izvršni postupak odrediti privremene mjere obezbjeđenja i prema tom trećem licu. Odredbe člana 216 st. 2 i 3 ovog zakonika važe i u ovom slučaju.

(2) U presudi kojom se okrivljeni oglašava krivim sud će ili ukinuti mjere iz stava 1 ovog člana, ako već ranije nijesu ukinute ili će oštećenog uputiti na parnični postupak, s tim što će se ove mjere ukinuti, ako parnični postupak ne bude pokrenut u roku koji odredi sud.

G l a v a X V I PREJUDICIJALNA PITANJA

Član 219

(1) Ako primjena Krivičnog zakonika zavisi od prethodnog rješenja kakvog pravnog pitanja za čije rješenje je nadležan sud u kom drugom postupku ili neki drugi državni organ, sud koji sudi u krivičnom predmetu može sam riješiti i to pitanje po odredbama koje važe za dokazivanje u krivičnom postupku. Rješenje ovog pravnog pitanja od strane krivičnog suda ima dejstvo samo za krivični predmet koji ovaj sud raspravlja.

(2) Ako je o takvom prethodnom pitanju već donio odluku sud u kom drugom postupku ili drugi državni organ, takva odluka ne veže krivični sud u pogledu ocjene da li je učinjeno određeno krivično djelo.

G l a v a X V I I ZNAČENJE ZAKONSKIH IZRAZA I OSTALE ODREDBE

Odobrenje za krivično gonjenje

Član 220

(1) Kad je zakonom određeno da je za gonjenje pojedinih lica i krivičnih djela potrebno prethodno odobrenje nadležnog državnog organa državni tužilac ne može zahtijevati sprovođenje istrage niti podići neposredno optužnicu, odnosno optužni predlog, ako ne podnese dokaz da je odobrenje dato, osim ako je ratifikovanim međunarodnim ugovorima drukčije određeno.

(2) Kad se za krivično djelo goni po privatnoj tužbi, odnosno po zahtjevu oštećenog kao tužioca odobrenje pribavlja sud.

Obavještenje o pritvoru, stupanju optužnice na pravnu snagu i osuđujućoj presudi

Član 221

O stavljanju u pritvor, o stupanju optužnice na pravnu snagu, odnosno o osuđujućoj presudi zbog krivičnog djela za koje se goni na osnovu optužnog predloga sud će, u roku od tri dana, obavijestiti organ ili poslodavca kod koga je okrivljeni u radnom odnosu.

Obustava postupka usled smrti ili trajnog duševnog oboljenja okrivljenog

Član 222

Kad se u toku krivičnog postupka utvrdi da je okrivljeni umro ili je po izvršenju djela obolio od kakvog trajnog duševnog oboljenja, rješenjem istražnog sudije, sudije pojedinca ili predsjednika vijeća obustaviće se krivični postupak.

Kažnjavanje zbog odugovlačenja postupka

Član 223

(1) Sud može u toku postupka kazniti novčanom kaznom do 1.000 € branioca, punomoćnika ili zakonskog zastupnika, oštećenog, oštećenog kao tužioca ili privatnog tužioca, ako su njegovi postupci očigledno upravljani na odugovlačenje krivičnog postupka.

(2) O kažnjavanju advokata, odnosno advokatskog pripravnika obavijestiće se advokatska komora čiji je član.

(3) Ako državni tužilac ne podnosi sudu predloge blagovremeno ili druge radnje u postupku preuzima s velikim zakašnjenjem i time prouzrokuje odugovlačenje postupka, obavijestiće se o tome viši državni tužilac.

Primjena pravila međunarodnog prava

Član 224

(1) U pogledu isključenja krivičnog gonjenja stranaca koji uživaju pravo imuniteta u Srbiji i Crnoj Gori važe pravila međunarodnog prava.

(2) U slučaju sumnje da li se radi o tim licima sud će se za objašnjenje obratiti organu uprave nadležnom za inostrane poslove.

Obaveza državnih organa, sudova i drugih organa u otkrivanju krivičnog djela i učinioca

Član 225

Svi državni organi dužni su da sudovima i drugim organima koji učestvuju u krivičnom postupku pruže potrebnu pomoć, naročito ako se radi o otkrivanju krivičnih djela i pronalaženju učinilaca.

Značenje izraza

Član 226

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom zakoniku imaju ovo značenje:

1) osumnjičeni je lice prema kome je prije pokretanja krivičnog postupka nadležni državni organ preduzeo neku radnju zbog postojanja osnova sumnje da je izvršilo krivično djelo;

2) okrivljeni je lice protiv koga je donijeto rješenje o sprovođenju istrage ili protiv koga je podnijeta optužnica, optužni predlog ili privatna tužba ili lice protiv kojeg je pokrenut posebni postupak za primjenu mjere bezbjednosti iz čl. 69 i 70 Krivičnog zakonika;

3) optuženi je lice protiv koga je optužnica stala na pravnu snagu;

4) osuđeni je lice za koje je pravosnažnom presudom ili pravosnažnim rješenjem o kažnjavanju utvrđeno da je krivično odgovorno za određeno krivično djelo;

5) izraz okrivljeni je i opšti naziv za okrivljenog, optuženog i osuđenog;

6) oštećeni je lice čije je kakvo lično ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo;

7) tužilac je državni tužilac, privatni tužilac i oštećeni kao tužilac;

8) stranka je tužilac i okrivljeni.

Dio drugi TOK POSTUPKA

A. PRETKRIVIČNI POSTUPAK

G l a v a XVIII

KRIVIČNA PRIJAVA I OVLAŠĆENJA ORGANA PRETKRIVIČNOG POSTUPKA

Obaveza prijavljivanja krivičnog djela

Član 227

(1) Svi državni organi, organi lokalne samouprave, javna preduzeća i ustanove dužni su da prijave krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obaviješteni ili za koja saznaju na drugi način.

(2) Podnosioci krivične prijave iz stava 1 ovog člana navešće dokaze koji su im poznati i preduzeće mjere da bi se sačuvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili pomoću kojih je učinjeno krivično djelo i drugi dokazi.

Prijavljivanje krivičnih djela od strane građana

Član 228

(1) Svako treba da prijavi krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

(2) U kojim slučajevima neprijavljivanje krivičnog djela predstavlja krivično djelo određuje Krivični zakonik.

Podnošenje prijave

Član 229

(1) Prijava se podnosi nadležnom državnom tužiocu, pisano ili usmeno.

(2) Ako se prijava podnosi usmeno, prijavitelj će se upozoriti na posljedice lažnog prijavljivanja. O usmenoj prijavi sastaviće se zapisnik, a ako je prijava saopštena telefonom ili drugim telekomunikacionim sredstvom sačinije se službena zabilješka.

(3) Ako je prijava podnesena sudu, policiji ili nenadležnom državnom tužiocu, oni će prijavu primiti i odmah dostaviti nadležnom državnom tužiocu.

Ovlašćenja i radnje policije

Član 230

(1) Ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, policija je dužna da preduzme potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, da se učinilac ili saučesnik ne sakrije ili ne pobjegne, da se otkriju i obezbijede tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupe sva obavještenja koja bi mogla biti od koristi za uspješno vođenje krivičnog postupka.

(2) U cilju ispunjenja dužnosti iz stava 1 ovoga člana policija može da traži obavještenja od građana, da primijeni poligrafsko testiranje, da izvrši analiziranje glasa, da izvrši antiteroristički pregled, da za neophodno potrebno vrijeme organiči kretanje određenih lica na određenom prostoru, da javno raspiše nagradu u cilju prikupljanja obavještenja, da od pravnog lica koje pruža telekomunikacijske usluge zatraži provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa koje su u određenom vremenu uspostavile vezu, da izvrši potreban pregled prevoznih sredstava, putnika i prtljaga, da preduzme potrebne mjere u vezi sa utvrđivanjem istovjetnosti lica i predmeta, da raspiše potragu za licima i stvarima za kojima se traga, da u prisustvu odgovornog lica pregleda određene objekte i prostorije državnih organa, preduzeća, radnji i drugih pravnih lica, ostvari uvid u njihovu dokumentaciju i da je po potrebi oduzme, kao i da preduzme i druge potrebne radnje i mjere. O činjenicama i okolnostima koje su utvrđene prilikom preduzimanja pojedinih radnji, a mogu biti od interesa za krivični postupak, kao i o predmetima koji su pronađeni ili oduzeti sastaviće se zapisnik ili službena zabilješka.

(3) Prilikom uviđaja za krivično djelo protiv bezbjednosti javnog saobraćaja za koje postoje osnovi sumnje da je prouzrokovalo teške posljedice ili da je izvršeno sa umišljajem, policija može od osumnjičenog privremeno, a najduže do tri dana, oduzeti vozačku dozvolu.

(4) Lice prema kojem je primijenjena neka od radnji ili mjera iz st. 2 i 3 ovog člana ima pravo da podnese pritužbu nadležnom državnom tužiocu.

Prikupljanje obavještenja građana

Član 231

(1) Policija može pozivati građane radi prikupljanja obavještenja. U pozivu se mora naznačiti razlog pozivanja. Prinudno se može dovesti lice koje se nije odazvalo pozivu samo ako je u pozivu bilo na to upozoreno.

(2) Prilikom postupanja po odredbama ovoga člana policija ne može građane sa-slušavati u svojstvu okrivljenog, svjedoka ili vještaka, osim u slučaju iz stava 9 ovoga člana.

(3) Prikupljanje obavještenja od istog lica može trajati onoliko koliko je neophodno da se dobije potrebno obavještenje, a najduže četiri sata.

(4) Obavještenja od građana se ne smiju prikupljati prinudno.

(5) Službena zabilješka ili zapisnik o datom obavještenju pročitće se licu koje je obavještenje dalo. To lice može staviti primjedbe koje je policija dužna da unese u slu-žbenu zabilješku ili zapisnik. Kopija službene zabilješke ili zapisnika o datom obavještenju izdaće se građaninu, ako to zahtijeva.

(6) Građanin se može ponovo pozivati radi prikupljanja obavještenja o okolno-stima drugog krivičnog djela ili učinioca, a radi prikupljanja obavještenja o istom krivičnom djelu ne može se ponovo prinudno privoditi.

(7) Kad policija prikuplja obavještenja od lica za koje postoje osnovi sumnje da je učinilac krivičnog djela ili prema tom licu preduzima radnje u pretkrivičnom postupku predviđene ovim zakonikom može ga pozivati u svojstvu osumnjičenog. U pozivu će se osumnjičeni upozoriti da ima pravo da uzme advokata.

(8) Ako policija u toku prikupljanja obavještenja ocijeni da pozvani građanin može biti smatran osumnjičenim, dužna je da ga odmah obavijesti o djelu za koje se tereti i osnovama sumnje, o pravu da uzme branioca koji će prisustvovati njegovom daljem sa-slušanju, da nije dužan da odgovara na postavljena pitanja, te da mu, u slučaju zadržavanja (član 234), predoči prava propisana u članu 5 ovoga zakonika i omogući korišćenje prava propisanih u članu 233 stav 1 ovoga zakonika.

(9) Ako osumnjičeni pristane da da iskaz u prisustvu advokata, policija će ga saslušati prema odredbama ovoga zakonika o saslušanju okrivljenog. O saslušanju osumnjičenog policija će obavijestiti nadležnog državnog tužioca koji može prisustvovati njegovom saslušanju. Zapisnik o ovom saslušanju se ne izdvaja iz spisa i može se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.

(10) Po odobrenju istražnog sudije, odnosno predsjednika vijeća policija može prikupljati obavještenja i od lica koja se nalaze u pritvoru, ako je to potrebno radi otkrivanja drugih krivičnih djela i učinilaca. Ova će se obavještenja prikupljati u ustanovi u kojoj okrivljeni izdržava pritvor, u vrijeme koje odredi istražni sudija ili predsjednik vijeća. Prikupljanju ovih obavještenja prisustvovaće i branilac okrivljenog, ako to pritvorenik zahtijeva.

(11) Na osnovu prikupljenih obavještenja policija sastavlja krivičnu prijavu u kojoj navodi dokaze za koje je saznala prilikom prikupljanja obavještenja. U krivičnu prijavu ne unosi se sadržina izjava koje su pojedini građani dali prilikom prikupljanja obavještenja, osim iskaza datih u smislu stava 9 ovog člana. Uz krivičnu prijavu dostavljaju se i predmeti, skice, fotografije, pribavljeni izvještaji, spisi o preduzetim mjerama i radnjama, službene zabilješke, izjave i drugi materijali koji mogu biti korisni za uspješno vođenje postupka. Ako policija, poslije podnošenja krivične prijave, sazna za nove činjenice, dokaze ili tragove krivičnog djela dužna je da prikupi potrebna obavještenja i da izvještaj o tome, kao dopunu krivične prijave, dostavi državnom tužiocu.

Lišenje slobode i upoznavanje o pravima lica lišenog slobode

Član 232

(1) Ovlašćeni policijski službenici mogu neko lice lišiti slobode, ako postoji bilo koji razlog predviđen u članu 148 ovoga zakonika za određivanje pritvora, ali su dužni da to lice, bez odlaganja,

uz krivičnu prijavu sprovedu nadležnom istražnom sudiji, osim u slučaju iz člana 234 ovog zakonika. Prilikom dovođenja ovlašćeni policijski službenik će obavijestiti istražnog sudiju o razlozima i o vremenu lišenja slobode.

(2) Lice lišeno slobode mora biti upoznato sa pravima iz člana 5 ovog zakonika.

(3) Ako je, zbog neotklonjivih smetnji, sprovođenje lica lišenog slobode trajalo duže od osam sati, ovlašćeni policijski službenik je dužan da istražnom sudiji ovakvo zakašnjenje posebno obrazloži, o čemu će istražni sudija sačiniti zabilješku, odnosno zapisnik.

Istražni sudija će u zapisnik unijeti i izjavu lica lišenog slobode o vremenu i mjestu lišenja slobode.

Postupanje istražnog sudije nakon dovođenja lica lišenog slobode

Član 233

(1) Istražni sudija dužan je da licu lišenom slobode, koje mu je dovedeno, odmah saopšti da može uzeti branioca, omogućiti da u njegovom prisustvu, uz korišćenje telefona, telegrafa ili drugog elektronskog prenosioca poruka obavijesti branioca neposredno ili posredstvom članova porodice ili trećeg lica čiji identitet istražnom sudiji mora biti otkriven, a ako je potrebno i pomogne mu da nađe branioca.

(2) Ako lice lišeno slobode ne obezbijedi prisustvo branioca u roku od 24 sata od kada mu je to, u smislu stava 1 ovog člana, omogućeno ili izjavi da ne želi da uzme branioca, istražni sudija je dužan da ga bez odlaganja sasluša, a najkasnije u roku od narednih 12 sati od dovođenja.

(3) Ako u slučaju obavezne odbrane (član 69 stav 1) lice lišeno slobode ne uzme branioca u roku od 24 sata od časa kad je poučeno o ovom pravu ili izjavi da neće uzeti branioca, postaviće mu se branilac po službenoj dužnosti i bez odlaganja ga saslušati.

(4) Odmah poslije saslušanja istražni sudija će odlučiti da li će lice lišeno slobode pustiti na slobodu ili će odrediti pritvor. Ako istražni sudija licu lišenom slobode odredi pritvor, dužan je da o tome odmah obavijesti državnog tužioca i da mu u roku od dva sata dostavi spise.

(5) Ako državni tužilac u vrijeme saslušanja nije podnio zahtjev za sprovođenje istrage, a ne podnese ga ni u roku od 48 sati od časa određivanja pritvora, istražni sudija će pritvoreno lice pustiti na slobodu.

(6) Ako istražni sudija u roku od 48 sati od podnošenja zahtjeva za sprovođenje istrage ne donese rješenje o sprovođenju istrage, dužan je da pritvoreno lice pusti na slobodu.

(7) Kad je lice lišeno slobode dovedeno istražnom sudiji, može ono, njegov branilac, član njegove porodice ili lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici, zahtijevati da istražni sudija odredi ljeekarski pregled. Takav zahtjev može podnijeti i državni tužilac. Odluku o određivanju ljeekara koji će obaviti pregled i zapisnik o njegovom saslušanju istražni sudija će priložiti istražnim spisima.

Zadržavanje

Član 234

(1) Lice lišeno slobode po članu 232 stav 1, kao i osumnjičenog iz člana 231 st. 7 i 8 ovog zakonika organ policije može izuzetno zadržati, radi prikupljanja obavještenja (član 231 stav 1) ili saslušavanja, najduže 48 sati od časa lišenja slobode, odnosno odazivanja na poziv.

(2) O zadržavanju policija odmah, a najkasnije u roku od dva sata, donosi i uručuje rješenje zadržanom licu i braniocu. U rješenju moraju biti navedeni djelo za koje se osumnjičeni tereti, osnovi sumnje, dan i čas lišenja slobode ili odazivanja pozivu, kao i vrijeme početka zadržavanja.

(3) Protiv rješenja o zadržavanju osumnjičeni i branilac imaju pravo žalbe, koja se sa spisom predmeta odmah dostavlja istražnom sudiji. Istražni sudija je dužan da o žalbi odluči u roku od četiri sata od kada je primio žalbu. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

(4) Policija je dužna da o zadržavanju odmah obavijesti istražnog sudiju. Istražni sudija može zahtijevati da mu policija odmah sprovede zadržano lice.

(5) Ukoliko policija u roku od 48 sati ne podnese krivičnu prijavu i sprovede zadržano lice istražnom sudiji dužna je zadržano lice da pušti na slobodu. U vezi istog krivičnog djela isto lice se ne može ponovo zadržavati.

(6) Osumnjičeni ima prava predviđena u članu 231 stav 8 ovog zakonika.

(7) Osumnjičeni mora imati branioca čim policija donese rješenje o zadržavanju. Ako osumnjičeni sam ne obezbijedi branioca, policija će mu ga obezbijediti po službenoj dužnosti, po redosljedu sa spiska koji dostavlja Advokatska komora.

Lišenje slobode lica zatečenog u izvršenju krivičnog djela

Član 235

Lice zatečeno pri izvršenju krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti može svako lišiti slobode. Lice lišeno slobode se mora odmah predati istražnom sudiji ili policiji, a ako se to ne može učiniti, mora se odmah obavijestiti jedan od tih organa. Policija će postupiti po članu 232 ovoga zakonika.

Zadržavanje na mjestu izvršenja krivičnog djela i druge radnje

Član 236

(1) Ovlašćeni policijski službenik ima pravo da lice zatečeno na mjestu izvršenja krivičnog djela uputi istražnom sudiji ili da ga zadrži na mjestu izvršenja krivičnog djela do njegovog dolaska, ako bi to lice moglo dati podatke važne za krivični postupak i ako je vjerovatno da se njihovo saslušanje docnije ne bi moglo izvršiti ili bi bilo skopčano sa znatnim odugovlačenjem ili drugim teškoćama. Zadržavanje ovih lica na mjestu izvršenja krivičnog djela ne može trajati duže od šest sati.

(2) Kad je to neophodno radi utvrđivanja istovjetnosti ili u drugim slučajevima od interesa za uspješno vođenje postupka, policija može fotografisati osumnjičenog i uzeti otiske njegovih prstiju, a uz prethodno odobrenje istražnog sudije javno objaviti fotografiju osumnjičenog i preduzeti druge radnje potrebne za utvrđivanje identiteta.

(3) Ako je potrebno da se utvrdi od koga potiču otisci prstiju na pojedinim predmetima, policija može uzimati otiske prstiju od lica za koja postoji vjerovatnoća da su mogla doći u dodir s tim predmetima.

(4) Lice prema kojem je preduzeta neka od radnji iz ovog člana ima pravo da podnese pritužbu nadležnom državnom tužiocu ili neposredno višem organu policije.

Mjere tajnog nadzora

Član 237

(1) Ako se na drugi način ne mogu prikupiti dokazi ili bi njihovo prikupljanje zahtijevalo nesrazmjerni rizik i ugrožavanje života ljudi, na pisani i obrazloženi predlog državnog tužioca predat u zatvorenoj koverti sa oznakom M.T.N. (mjere tajnog nadzora),

istražni sudija može protiv lica za koje postoje osnovi sumnje da su sama ili zajedno sa drugim izvršila krivična djela iz člana 238 ovog zakonika narediti:

1) tajni nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora, odnosno sredstava za tehničku komunikaciju na daljinu i privatnih razgovora koji se obavljaju u privatnim ili javnim prostorijama ili na otvorenom;

2) tajno fotografisanje i vizuelno snimanje u privatnim prostorijama;

3) tajno fotografisanje i vizuelno snimanje na javnim mjestima i otvorenom prostoru;

4) fiktivnu kupovinu predmeta i lica i fiktivno davanje i primanje mita;

5) praćenje prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela;

6) dostavljanje podataka od bankarskih i drugih finansijskih organizacija o depozitima, ličnim i poslovnim računima ili transakcijama;

7) upotrebu elektronskih uređaja za otkrivanje lokacija i pozicioniranje lica i predmeta;

8) snimanje razgovora uz prethodno informisanje i saglasnost jednog od učesnika razgovora;

9) angažovanje prikriivenog isljednika i svjedoka.

(2) Mjere iz stava 1 tačka 1 ovog člana mogu da se odrede i prema licima za koje postoje osnovi sumnje da izvršiocu ili od izvršilaca krivičnih djela iz člana 238 ovog zakonika prenose poruke u vezi sa krivičnim djelom, odnosno da se izvršilac služi njihovim priključcima na telefon ili drugim telekomunikacionim uređajem.

(3) Izvršenje mjera iz stava 1 tač. 4, 8 i 9 ovog člana ne smije da predstavlja pod-sticanje na izvršenje krivičnog djela.

Krivična djela za koja mogu biti naredjene MTN

Član 238

(1) Mjere iz člana 237 ovog zakonika mogu se narediti:

1) za krivična djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna;

2) za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala.

Određivanje MTN

Član 239

(1) Mjere iz člana 237 ovog zakonika određuje istražni sudija pisanom obrazloženom naredbom. U naredbi se navode raspoloživi podaci o licu prema kojem se mjera primjenjuje, krivično djelo zbog kojega se mjere naredjuju, činjenice iz kojih proističe potreba njihovog preduzimanja, rok trajanja koji mora biti primjeren ostvarenju cilja mjere, način, obim i mjesto sprovođenja mjere. Mjere mogu trajati najduže šest mjeseci, a zbog važnih razloga mogu biti produžene za još šest mjeseci.

(2) Uz naredbu za izvršenje mjere iz člana 237 stav 1 tačka 1 ovog zakonika, istražni sudija će izdati poseban nalog u kojem će navesti samo telefonski broj ili e-mail adresu i trajanje mjere, a nalog će policija predati privrednim subjektima iz stava 3 ovog člana u postupku izvršenja mjere.

(3) Poštanska, telegrafaska i druga preduzeća, društva i lica registrovana za prenošenje informacija dužna su da policiji omoguće izvršenje mjere iz člana 237 stav 1

ovog zakonika. Službena i odgovorna lica koja učestvuju u postupku donošenja naredbe i izvršenju mjera iz člana 237 ovog zakonika dužna su da kao službenu tajnu čuvaju sve podatke koje su saznali u ovom postupku.

(4) Ako se prilikom preduzimanja nadzora i tajnog snimanja zabilježe podaci i obavještenja koji upućuju na neko drugo krivično djelo, taj će se dio snimka prepisati i dostaviti državnom tužiocu, ako se radi o nekom od krivičnih djela navedenih u članu 238 ovog zakonika.

(5) Državni tužilac i istražni sudija će, na odgovarajući način (prepisom zapisnika ili službenih zabilješki bez ličnih podataka, izdavanje službene zabilješke iz spisa i sl.), spriječiti da neovlašćena lica, osumnjičeni ili njegov branilac utvrde identitet lica koja su izvršila mjere iz člana 237 ovog zakonika. Ako se ova lica saslušavaju kao svjedoci sud će postupiti na način propisan odredbama člana 101 ovog zakonika.

Izvršenje MTN

Član 240

(1) Mjere iz člana 237 ovoga zakonika izvršava policija, vodeći računa da se u što manjoj mjeri narušava privatnost lica koja nijesu podvrgnuta mjeri.

(2) Ovlašćeni policijski službenik koji izvršava mjeru vodi evidenciju o svakoj preduzetoj radnji, o čemu državnom tužiocu i istražnom sudiji dostavlja periodične izvještaje o izvršenju mjera. Ako istražni sudija ocijeni da više ne postoji potreba za primjenu naredjenih mjera, donosi naredbu o prestanku mjere.

(3) Po izvršenju mjera iz člana 237 ovog zakonika policija će dostaviti državnom tužiocu konačan izvještaj i ostali materijal pribavljen primjenom mjera.

(4) Ako državni tužilac odluči da neće protiv osumnjičenog zahtijevati vodjenje postupka, dostaviće materijal dobijen primjenom člana 237 ovog zakonika u zatvorenom omotu sa posebnom

oznakom M.T.N istražnom sudiji, koji će narediti da se materijal uništi u prisustvu državnog tužioca i istražnog sudije, o čemu će istražni sudija sačiniti zapisnik.

(5) Istražni sudija će postupiti po stavu 4 ovog člana, ako državni tužilac podnese zahtjev za sprovođenje istrage protiv osumnjičenog prema kom su primijenjene mjere tajnog nadzora, a dobijeni rezultati ili dio njih nijesu potrebni za vođenje krivičnog postupka.

(6) U slučaju iz st. 4 i 5 ovog člana podaci se smatraju službenom tajnom.

Pravno nevaljani dokazi

Član 241

(1) Ako je u primjeni mjera iz člana 237 ovog zakonika postupljeno suprotno odredbama ovog zakonika ili naredbi istražnog sudije, na prikupljenim podacima se ne može zasnivati sudska odluka. Na dobijene podatke i obavještenja shodno će se primjenjivati odredbe člana 98 ovog zakonika. Odredbe člana 184 stav 1, člana 281 stav 4, člana 345 stav 3 i člana 382 stav 4 ovog zakonika shodno će se primjenjivati i na snimke sačinjene suprotno odredbama ovog i člana 237 ovog zakonika.

Obavještanje lica prema kojem je predizumana mjera nadzora

Član 242

(1) Prije nego što se uništi materijal dobijen mjerama tajnog nadzora, u smislu člana 240 st. 4 i 5 ovog zakonika, istražni sudija će obavijestiti lice protiv koga je mjera preduzeta, a to lice ima pravo uvida u prikupljeni materijal.

(2) Ako postoji osnovana bojazan da bi obavještanje lica iz stava 1 ovog člana ili uvid u dobijeni materijal moglo da predstavlja ozbiljnu opasnost po život i zdravlje ljudi ili bi moglo ugroziti neku od istraga koje su u toku ili iz nekih drugih opravdanih razloga, istražni sudija, po pribavljenom mišljenju državnog tužioca, može odlučiti da ne obavještava lice prema kome je preduzeta mjera i da mu ne dozvoli uvid u dobijeni materijal.

Odbacivanje i dopuna krivične prijave

Član 243

(1) Državni tužilac će obrazloženim rješenjem odbaciti prijavu ako iz same prijave proističe da prijavljeno djelo nije krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ako je nastupila zastarjelost ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju gonjenje. O odbacivanju prijave, kao i o razlozima za to državni tužilac će obavijestiti oštećenog u roku od osam dan (član 59), a ako je krivičnu prijavu podnijela policija obavijestiće i taj organ.

(2) Ako državni tužilac iz same prijave ne može ocijeniti da li su vjerovatni navodi prijave ili ako podaci u prijavi ne pružaju dovoljno osnova da može odlučiti da li će zahtijevati sprovođenje istrage ili ako je do državnog tužioca samo dopro glas da je izvršeno krivično djelo, a naročito ako je izvršilac nepoznat, državni tužilac će, sam ili posredstvom drugih organa, prikupiti potrebna obavještenja. U tu svrhu državni tužilac može pozvati podnosioca prijave, prijavljeno lice i druga lica za koja ocijeni da mogu pružiti relevantne podatke od značaja za odluku po prijavi. Ako nije u mogućnosti da to preduzme sam, državni tužilac će zahtijevati od policije da prikupe potrebna obavještenja i da preduzmu druge mjere radi otkrivanja krivičnog djela i učinioca (čl. 230, 231 i 236).

(3) Radi razjašnjenja određenih stručnih pitanja koja se postavljaju kod odlučivanja o krivičnoj prijavi, državni tužilac može zatražiti od lica odgovarajuće struke da mu o tim pitanjima da potrebna objašnjenja.

(4) Državni tužilac može uvijek tražiti da ga policija obavijesti o mjerama koje su preduzeli. Policija je dužna da mu bez odlaganja odgovori.

(5) Ako i poslije preduzetih radnji iz st. 2, 3 i 4 ovog člana proističu neke od okolnosti iz stava 1 ovog člana, ili ako ne postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni izvršio krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, državni tužilac će odbaciti prijavu.

(6) Državni tužilac i drugi državni organ, preduzeća i druga pravna lica dužni su prilikom prikupljanja obavještenja, odnosno davanja podataka da postupaju obazrivo, vodeći računa da se ne naškodi časti i ugledu lica na koje se ovi podaci odnose.

Odlaganje krivičnog gonjenja

Član 244

(1) Državni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine, kada nađe da ne bi bilo cjelisho -

dno da se vodi krivični postupak, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život učinioca i njegova lična svojstva, ako osumnjičeni prihvati ispunjenje jedne ili više od sljedećih obaveza:

1) da otkloni štetnu posljedicu nastalu izvršenjem krivičnog djela ili da naknadi pričinjenu štetu;

2) da plati određeni novčani iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove;

3) da obavi određeni društvenokorisni ili humanitarni rad;

4) da ispuni dospjele obaveze izdržavanja.

(2) Osumnjičeni je dužan da prihvaćenu obavezu izvrši u roku koji ne može biti duži od šest mjeseci.

(3) Državni tužilac obaveze iz stava 1 ovog člana utvrđuje rješenjem. Rješenje se dostavlja osumnjičenom, oštećenom ako ga ima, odnosno humanitarnoj organizaciji ili javnoj ustanovi u čiju se korist nalaže izvršenje. Na rješenje državnog tužioca oštećeni i osumnjičeni mogu podnijeti prigovor neposredno višem državnom tužiocu, u roku od osam dana od dana dostave rješenja.

(4) Prije donošenja rješenja iz stava 3 ovog člana državni tužilac će sprovesti postupak poravnanja između oštećenog i osumnjičenog za obaveze iz tač. 1 i 4, odnosno pribavljanja saglasnosti osumnjičenog za mjere iz tač. 2 i 3 ovog člana.

(5) Vrhovni državni tužilac će uputstvom bliže urediti postupak poravnanja, sprovođenje drugih radnji u primjeni odredaba ovog člana, te sadržinu rješenja o određivanju mjera i njihovo sprovođenje.

(6) Ako osumnjičeni izvrši obavezu iz stava 1 tač. 1 i 4 ovoga člana određenu uz pristanak oštećenog ili obaveze iz stava 1 tač. 2 i 3 ovog člana u roku iz stava 2 ovog člana, državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu, a odredbe člana 59 ovog zakonika neće se primjenjivati, sa čime će državni tužilac upoznati oštećenog prije prihvatanja poravnanja.

Odbacivanje krivične prijave iz razloga pravičnosti (načelo oportuniteta krivičnog gonjenja)

Član 245

Za krivična djela iz člana 244 ovog zakonika državni tužilac može odbaciti krivičnu prijavu, ako je osumnjičeni, usljed stvarnog kajanja, spriječio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti već nadoknadio, a državni tužilac, prema okolnostima slučaja, ocijeni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično. U ovom slučaju odredbe člana 59 ovog zakonika se neće primjenjivati.

Privremeno oduzimanje predmeta, uviđaj i vještačenje

Član 246

(1) Policija može, i prije pokretanja istrage, privremeno oduzeti predmete po odredbama člana 81 ovog zakonika, ako postoji opasnost od odlaganja i pretresti stan i lica pod uslovima predviđenim u članu 79 ovog zakonika.

(2) Policija je dužna da privremeno oduzete predmete odmah vrati vlasniku ili držaocu, ako krivični postupak ne bude pokrenut, odnosno ako u roku od tri mjeseca ne podnese krivičnu prijavu nadležnom državnom tužiocu.

(3) Ako istražni sudija nije u mogućnosti da odmah izađe na lice mjesta, policija može sama izvršiti uviđaj i odrediti potrebna vještačenja, osim obdukcije i ekshumacije leša. Ako istražni sudija stigne na lice mjesta u toku vršenja uviđaja, on može preduzeti vršenje ovih radnji.

(4) O radnjama iz st. 1 do 3 ovog člana policija, odnosno istražni sudija će bez odlaganja obavijestiti državnog tužioca.

Preduzimanje pojedinih istražnih radnji kada je učinilac nepoznat

Član 247

(1) Kad je učinilac krivičnog djela nepoznat ili ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo, državni tužilac može predložiti da istražni sudija preduzme pojedine istražne radnje, ako je, s obzirom na okolnosti slučaja, neophodno ili cjelishodno da se one preduzmu prije pokretanja istrage. Ako se istražni sudija ne složi sa tim predlogom, zatražiće da o tome odluči vijeće (član 24 stav 6).

(2) Zapisnici o preduzetim istražnim radnjama dostavljaju se državnom tužiocu.

Preduzimanje neodložnih istražnih radnji prije istrage

Član 248

(1) Istražni sudija nadležnog suda, kao i istražni sudija nižeg suda na čijem je području izvršeno krivično djelo može, prije donošenja rješenja o sprovođenju istrage, po službenoj dužnosti ili na predlog državnog tužioca, preduzeti pojedine istražne radnje za koje je vjerovatno da se njihovo provodjenje docnije ne bi moglo izvršiti ili bi bilo skopčano sa znatnim odugovlačenjem ili drugim teškoćama, ali o svemu što je preduzeto mora obavijestiti nadležnog državnog tužioca.

(2) Istražnim radnjama koje se preduzimaju po stavu 1 ovoga člana može da pri-sustvuje državni tužilac koji postupa pred tim sudom.

(3) U pogledu pozivanja, odbrane i saslušavanja osumnjičenog primjenjuju se odredbe o pozivanju, odbrani i saslušanju okrivljenog.

B. PRETHODNI POSTUPAK

G l a v a XIX

ISTRAGA

Svrha istrage

Član 249

(1) Istraga se pokreće protiv određenog lica kad postoji osnovana sumnja da je učinilo krivično djelo.

(2) U istrazi će se prikupiti dokazi i podaci koji su potrebni da bi se moglo odlučiti da li će se podići optužnica ili obustaviti postupak, dokazi za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na glavnom pretresu ili bi njihovo izvođenje bilo otežano, kao i drugi dokazi koji mogu biti od koristi za postupak, a čije se izvođenje, s obzirom na okolnosti slučaja, pokazuje cjelishodnim.

Zahtjev za sprovođenje istrage

Član 250

(1) Istraga se sprovodi na zahtjev državnog tužioca.

(2) Zahtjev za sprovođenje istrage podnosi se istražnom sudiji nadležnog suda.

(3) U zahtjevu se moraju naznačiti: lični podaci osumnjičenog, opis djela iz koga proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti iz kojih proizilazi osnovanost sumnje i postojeći dokazi.

(4) U zahtjevu za sprovođenje istrage može se predložiti da se izvvide određene okolnosti, da se preduzmu pojedine radnje i da se o izvjesnim pitanjima saslušaju određena lica, a može se predložiti i da se osumnjičeni pritvori.

(5) Državni tužilac će dostaviti istražnom sudiji krivičnu prijavu i sve spise i zapisnike o radnjama koje su preduzete. Istovremeno, državni tužilac će dostaviti istražnom sudiji predmete koji mogu poslužiti kao dokaz ili će naznačiti gdje se oni nalaze.

Rješenje o sprovođenju istrage

Član 251

(1) Kad istražni sudija primi zahtjev za sprovođenje istrage razmotriće spise i, ako se složi sa zahtjevom, donijeće rješenje o sprovođenju istrage, koje treba da sadrži podatke navedene u članu 250 stav 3 ovog zakonika. Rješenje će se dostaviti državnom tužiocu, okrivljenom i braniocu.

(2) Prije donošenja rješenja istražni sudija će saslušati osumnjičenog, osim ako postoji opasnost od odlaganja.

(3) Istražni sudija može, prije nego što odluči o zahtjevu državnog tužioca, pozvati državnog tužioca i osumnjičenog da određenog dana dođu u sud, ako je potrebno da se izjasne o okolnostima koje mogu biti od važnosti za odlučivanje o zahtjevu ili ako istražni sudija smatra da bi iz drugih razloga bilo cjelishodno njihovo usmeno izjašnjenje. Ovom prilikom stranke mogu stavljati usmeno svoje predloge, a državni tužilac može izmijeniti ili

dopuniti i zahtjev za sprovođenje istrage, a može i predložiti da se postupak sprovede neposredno na osnovu optužnice (član 252).

(4) U vezi sa pozivanjem, odbranom i saslušanjem osumnjičenog protiv koga se zahtijeva sprovođenje istrage primjenjivaće se odredbe ovog zakonika o pozivanju, odbrani i saslušanju okrivljenog. Osumnjičenog koji je pozvan po stavu 3 ovog člana poučiće istražni sudija u smislu člana 88 stav 2 ovoga zakonika.

(5) Protiv rješenja istražnog sudije o sprovođenju istrage stranke mogu izjaviti žalbu. Ako je rješenje usmeno saopšteno, žalba se tom prilikom može izjaviti na zapisnik.

(6) Istražni sudija je dužan da žalbu odmah dostavi vijeću (član 24 stav 6). Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

(7) Ako se istražni sudija ne složi sa zahtjevom državnog tužioca za sprovođenje istrage, nakon što je saslušao osumnjičenog, zatražiće da o tome odluči vijeće (član 24 stav 6). Vijeće će odbaciti zahtjev za sprovođenje istrage, ako postoje okolnosti koje privremeno sprječavaju gonjenje, a odbiti zahtjev za sprovođenje istrage, ako nema dovoljno dokaza i podataka o postojanju osnovane sumnje, a u protivnom donijeće rješenje o sprovođenju istrage. Protiv rješenja vijeća okrivljeni, državni tužilac i oštećeni imaju pravo žalbe, koja ne zadržava izvršenje rješenja.

(8) Ako je protiv rješenja vijeća kojim je odbačen, odnosno odbijen zahtjev za sprovođenje istrage, žalbu izjavio samo oštećeni, a žalba se usvoji, smatraće se da je oštećeni izjavljivanjem žalbe preuzeo gonjenje.

(9) U slučajevima iz st. 6 i 7 ovog člana vijeće je dužno da donese odluku u roku od 48 sati.

(10) Pri odlučivanju o zahtjevu za sprovođenje istrage vijeće nije vezano za pravnu ocjenu djela koju je naveo državni tužilac.

Neposredna optužba

Član 252

(1) Istražni sudija se može saglasiti sa predlogom državnog tužioca da se ne sprovede istraga, ako prikupljeni podaci koji se odnose na krivično djelo i učinioca pružaju dovoljno osnova za podizanje optužnice.

(2) Saglasnost iz stava 1 ovog člana istražni sudija može dati samo ako je pret-hodno saslušao osumnjičenog ili okrivljenog protiv koga treba da se podigne optužnica. U pogledu pozivanja, odbrane i saslušanja osumnjičenog primjenjuju se odredbe o pozivanju, odbrani i

saslušanju okrivljenog. Obavještenje o saglasnosti istražni sudija će do-staviti državnom tužiocu i osumnjičenom, odnosno okrivljenom.

(3) Rok za podizanje optužnice iznosi osam dana.

(4) Predlog iz stava 1 ovog člana državni tužilac može staviti i poslije podnošenja zahtjeva za sprovođenje istrage, dok rješenje o zahtjevu ne bude donijeto.

(5) Ako istražni sudija smatra da nijesu ispunjeni uslovi za podizanje optužnice bez sprovođenja istrage, postupiće kao da je stavljen zahtjev za sprovođenje istrage.

(6) Ako je za krivično djelo predviđena kazna zatvora do pet godina, državni tužilac može, mimo uslova predviđenih u st. 1 do 5 ovog člana, podići optužnicu i bez sprovođenja istrage, ako prikupljeni podaci koji se odnose na krivično djelo i učinioca pružaju dovoljno osnova za optuženje.

(7) Odredbe st. 1 do 6 ovog člana shodno se primjenjuju i kad se krivično gonjenje preduzima po zahtjevu oštećenog kao tužioca i privatnog tužioca, ako ovim zakonikom za to krivično djelo nije predviđen skraćeni postupak.

(8) Uz predlog iz stava 1 ovog člana, kao i uz optužnicu podignutu po stavu 6 ovog člana, državni tužilac će dostaviti krivičnu prijavu i sve spise i zapisnike o radnjama koje su preduzete, kao i predmete koji mogu poslužiti kao dokaz ili će naznačiti gdje se oni nalaze.

Sud nadležan za sprovođenje istrage

Član 253

(1) Istragu sprovodi istražni sudija nadležnog suda.

(2) Zakonom se može odrediti jedan sud u kome će se za područje više sudova sprovoditi istraga (istražni centar).

(3) Istražni sudija vrši istražne radnje, po pravilu, samo na području svog suda. Ako interes istrage zahtijeva, on može pojedine istražne radnje izvršiti i van područja svog suda, ali je dužan da o tome obavijesti sud na čijem području preduzima istražne radnje.

Povjeravanje izvršenja pojedinih istražnih radnji

Član 254

(1) U toku istrage istražni sudija može povjeriti izvršenje pojedinih istražnih radnji istražnom sudiji suda na čijem području treba preduzeti te radnje, a ako je za područja više sudova određen jedan sud za ukazivanje pravne pomoći - tom sudu.

(2) Državni tužilac koji postupa pred sudom kojem je povjereno preduzimanje istražne radnje može prisustvovati toj radnji, ako nadležni državni tužilac ne izjavi da će on prisustvovati.

(3) Istražni sudija može povjeriti policiji izvršenje naredbe o pretresanju stana ili lica ili o privremenom oduzimanju predmeta, na način predviđen ovim zakonikom.

(4) Na zahtjev ili po odobrenju istražnog sudije, policija će fotografisati okrivljenog ili uzeti otiske njegovih prstiju, ako je to potrebno za svrhe krivičnog postupka.

Preduzimanje i drugih istražnih radnji osim povjerenih

Član 255

(1) Istražni sudija kome je povjereno izvršenje pojedinih istražnih radnji preduzeće, po potrebi, i druge istražne radnje koje sa ovim stoje u vezi ili iz njih proističu.

(2) Ako istražni sudija kome je povjereno preduzimanje pojedinih istražnih radnji nije za to nadležan, dostaviće predmet nadležnom sudu i o tome će obavijestiti istražnog sudiju koji mu je predmet dostavio.

Obim istrage

Član 256

(1) Istraga se vodi samo u pogledu onog krivičnog djela i protiv onog okrivljenog na koje se odnosi rješenje o sprovođenju istrage.

(2) Ako se u toku istrage pokaže da postupak treba proširiti na koje drugo krivično djelo ili protiv drugog lica, istražni sudija će o tome obavijestiti državnog tužioca. U takvom slučaju mogu se preduzeti istražne radnje koje ne trpe odlaganje, ali o svemu što je preduzeto mora se obavijestiti državni tužilac.

(3) U pogledu proširenja istrage važe odredbe čl. 250 i 251 ovog zakonika.

Preduzimanje radnji potrebnih za uspješno vođenje postupka

Član 257

Poslije donošenja rješenja o sprovođenju istrage istražni sudija, i bez predloga stranaka, preduzima radnje za koje smatra da su potrebne za uspješno vođenje postupka.

Predlozi stranaka i oštećenog za preduzimanje pojedinih istražnih radnji

Član 258

(1) Stranke i oštećeni mogu u toku istrage stavljati istražnom sudiji predloge da se preduzmu pojedine radnje. Ako se istražni sudija ne složi s predlogom da se preduzme pojedina istražna radnja, zatražiće da o tome odluči vijeće (član 24 stav 6).

(2) Stranke i oštećeni mogu predloge iz stava 1 ovog člana stavljati i istražnom sudiji kome je povjereno preduzimanje pojedinih istražnih radnji. Ako se istražni sudija ne složi s predlogom, obavijestiće o tome predlagača, koji predlog može ponovo staviti istražnom sudiji nadležnog suda.

Otvorenost istrage

Član 259

(1) Saslušanje okrivljenog će se obaviti u prisustvu državnog tužioca. Oštećeni kao tužilac, privatni tužilac i branilac mogu prisustvovati saslušanju okrivljenog.

(2) Tužilac, oštećeni, okrivljeni i branilac mogu prisustvovati uviđaju, rekonstrukciji i saslušanju vještaka.

(3) Tužilac i branilac mogu prisustvovati pretresanju stana.

(4) Saslušanju svjedoka mogu da prisustvuju tužilac, okrivljeni i branilac, kad je vjerovatno da svjedok neće doći na glavni pretres, kad istražni sudija nađe da je to cjelishodno ili kada je jedna od stranaka zahtijevala da prisustvuje saslušanju. Oštećeni može prisustvovati saslušanju svjedoka samo kad je vjerovatno da svjedok neće doći na glavni pretres.

(5) Istražni sudija je dužan da na pogodan način obavijesti tužioca, branioca, oštećenog i okrivljenog o vremenu i mjestu izvršenja istražnih radnji kojima oni mogu prisustvovati, osim kad postoji opasnost od odlaganja. Ako okrivljeni ima branioca, istražni sudija će, po pravilu, obavještavati samo branioca. Ako je okrivljeni u pritvoru, a istražna radnja se preduzima van sjedišta suda, istražni sudija će odlučiti da li je potrebno prisustvo okrivljenog.

(6) Ako lice kome je upućeno obavještenje o istražnoj radnji nije prisutno, radnja se može preduzeti i u njegovom odsustvu. Ako na ročište za saslušanje okrivljenog ne dođe državni tužilac ili lice koje ga zastupa, a obaviješten je, saslušanje će se sprovesti bez njegovog prisustva.

(7) Lica koja prisustvuju istražnim radnjama mogu predložiti istražnom sudiji da, radi razjašnjenja stvari, postavi određena pitanja okrivljenom, svjedoku ili vještaku, a po dozvoli istražnog sudije mogu postavljati pitanja i neposredno. Ova lica imaju prava da zahtijevaju da se u zapisnik unesu i njihove primjedbe u pogledu preduzimanja pojedinih radnji, a mogu i predlagati izvođenje pojedinih dokaza.

(8) Radi razjašnjenja pojedinih tehničkih ili drugih stručnih pitanja koja se postavljaju u vezi s pribavljenim dokazima ili prilikom saslušanja okrivljenog ili preduzimanja drugih istražnih radnji, istražni sudija može zatražiti od lica odgovarajuće struke da mu o tim pitanjima da potrebna objašnjenja. Ako su prilikom davanja objašnjenja stranke prisutne, one mogu tražiti da to lice pruži bliža objašnjenja. U slučaju potrebe, istražni sudija može tražiti objašnjenje i od odgovarajuće stručne ustanove.

(9) Odredbe st. 1 do 8 ovog člana primjenjuju se i ako se istražna radnja preduzima prije donošenja rješenja o sprovođenju istrage.

Prekid istrage

Član 260

(1) Istražni sudija će rješenjem prekinuti istragu, ako je kod okrivljenog nastupila privremena duševna poremećenost.

(2) Ako se ne zna boravište okrivljenog, istraga se može prekinuti, ali ako je okrivljeni u bjekstvu ili inače nije dostižan državnim organima, istraga će se prekinuti samo na predlog državnog tužioca, ako se postupak vodi po njegovom zahtjevu.

(3) Prije nego što se istraga prekine prikupiće se svi dokazi o krivičnom djelu i krivici okrivljenog do kojih se može doći.

(4) Kad prestanu smetnje koje su prouzrokovale prekid istražni sudija će nastaviti istragu.

Obustava istrage po rješenju istražnog sudije

Član 261

Istražni sudija obustavlja rješenjem istragu kad državni tužilac u toku istrage ili po završenoj istrazi izjavi da odustaje od gonjenja. O obustavljanju istrage istražni sudija će u roku od osam dana obavijestiti oštećenog (član 59).

Obustava istrage po rješenju vijeća

Član 262

(1) Istragu će rješenjem obustaviti vijeće (član 24 stav 6) kad odlučuje o bilo kom pitanju u toku istrage, ako:

1) djelo koje se stavlja na teret okrivljenom nije krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti;

2) postoje okolnosti koje isključuju krivicu okrivljenog, a nema uslova za primjenu mjera bezbjednosti;

3) je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje trajno isključuju gonjenje;

4) nema dokaza da je okrivljeni učinio krivično djelo.

(2) Ako istražni sudija nađe da postoje razlozi za obustavljanje istrage iz stava 1 ovog člana, obavijestiće o tome državnog tužioca. Ako državni tužilac, u roku od osam dana, ne obavijesti istražnog sudiju da odustaje od gonjenja, istražni sudija će zatražiti da vijeće odluči o obustavljanju istrage.

(3) Rješenje o obustavljanju istrage dostavlja se državnom tužiocu, oštećenom i okrivljenom koji će se odmah pustiti na slobodu ako je u pritvoru. Protiv ovog rješenja državni tužilac i oštećeni imaju pravo žalbe.

(4) Ako je protiv rješenja o obustavljanju istrage žalbu izjavio samo oštećeni, a žalba se uvaži, smatraće se da je oštećeni izjavom žalbe preuzeo gonjenje.

(5) Ako utvrdi da postoje samo privremene smetnje za gonjenje okrivljenog (član 260 stav 1), vijeće će rješenjem prekinuti istragu.

(6) Kad prestanu razlozi koji su doveli do prekida istražni sudija će nastaviti istragu.

Pribavljanje podataka o okrivljenom

Član 263

(1) Istražni sudija će prije završene istrage pribaviti podatke o okrivljenom navedene u članu 88 stav 1 ovog zakonika, ako nedostaju ili ih treba provjeriti, kao i podatke o ranijim osudama okrivljenog, a ako okrivljeni još izdržava kaznu ili drugu sankciju koja je vezana za lišenje slobode - podatke o njegovom ponašanju za vrijeme izdržavanja kazne

ili druge sankcije. Po potrebi, istražni sudija će pribaviti podatke o ranijem životu okrivljen-

og i o prilikama u kojima živi, kao i o drugim okolnostima koje se tiču njegove ličnosti. Istražni sudija može odrediti medicinske preglede ili psihološka ispitivanja okrivljenog kad je potrebno da se dopune podaci o ličnosti okrivljenog.

(2) Ako dolazi u obzir izricanje jedinstvene kazne kojom će se obuhvatiti i kazne iz ranijih presuda, istražni sudija će zatražiti ovjerene prepise pravosnažnih presuda.

Upoznavanje stranaka sa važnim dokazima

Član 264

(1) Ako istražni sudija prije završene istrage nađe da je u interesu postupka da se stranke i branilac upoznaju s važnim dokazima prikupljenim u istrazi, obavijestiće ih da u određenom roku mogu razgledati predmete i spise koji se odnose na te dokaze i da mogu staviti svoje predloge za izvođenje novih dokaza.

(2) Kad istekne određeni rok ili ako ne usvoji predlog za izvođenje dokaza, istražni sudija će postupiti po članu 265 ovog zakonika.

Završetak istrage

Član 265

(1) Istražni sudija završava istragu kad nađe da je stanje stvari u istrazi dovoljno razjašnjeno.

(2) Po završenoj istrazi istražni sudija dostavlja spise državnom tužiocu, koji je dužan da u roku od petnaest dana stavi predlog da se istraga dopuni ili da podigne optužnicu ili da izjavu da odustaje od gonjenja. Ovaj rok može vijeće (član 24 stav 6) produžiti na predlog državnog tužioca, najduže za još petnaest dana.

(3) Ako istražni sudija ne prihvati predlog državnog tužioca o dopuni istrage, zatražiće da o tome odluči vijeće (član 24 stav 6). Ako vijeće odbije predlog državnog tužioca, rok iz stava 2 ovog člana počinje da teče od dana kad je državnom tužiocu dostavljena odluka vijeća.

(4) Ako državni tužilac ne postupi u roku predviđenom u st. 2 i 3 ovog člana, dužan je da o razlozima obavijesti višeg državnog tužioca.

(5) Sud može obavijestiti višeg državnog tužioca o propuštanju rokova iz st. 2 i 3 ovog člana.

Posledice propuštanja rokova za završetak istrage

Član 266

(1) Ako se istraga ne završi u roku od šest mjeseci, istražni sudija je dužan da obavijesti predsjednika suda o razlozima zbog kojih istraga nije okončana.

(2) Predsjednik suda će, po potrebi, preduzeti mjere da se istraga okonča.

Zahtjev za sprovođenje istrage oštećenog kao tužioca i privatnog tužioca

Član 267

(1) Oštećeni kao tužilac i privatni tužilac mogu istražnom sudiji nadležnog suda podnijeti zahtjev da sprovede istragu, odnosno predlog da istragu dopuni. U toku istrage oni mogu istražnom sudiji stavljati i druge predloge.

(2) U pogledu pokretanja, sprovođenja, prekida i obustave istrage shodno se primjenjuju odredbe ovoga zakonika koje se odnose na pokretanje i vođenje istrage po zahtjevu državnog tužioca.

(3) Kad istražni sudija nađe da je istraga završena, obavijestiće o tome oštećenog kao tužioca ili privatnog tužioca i upozoriće ih da u roku od petnaest dana treba da podnesu optužnicu, odnosno privatnu tužbu, a ako to ne učine, smatraće se da su odustali od gonjenja, pa će se postupak rješanjem obustaviti. Ovako upozorenje istražni sudija je dužan da da i kad vijeće (član

24 stav 6) odbije predlog oštećenog kao tužioca ili privatnog tužioca za dopunu istrage zato što smatra da je stanje stvari dovoljno razjašnjeno.

Obaveza pružanja pomoći istražnom sudiji

Član 268

Ako je istražnom sudiji potrebna pomoć policije (kriminalističko-tehnička i dr.) ili drugih državnih organa u vezi sa sprovođenjem istrage, oni su dužni da mu na njegov zahtjev tu pomoć pruže. Kad sudija ocijeni da izvršenje istražne radnje ne trpi odlaganje može zatražiti pomoć preduzeća ili drugog pravnog lica.

Obaveza čuvanja tajne

Član 269

Ako to zahtijevaju interesi krivičnog postupka, interesi čuvanja tajni, interesi javnog reda, morala ili zaštite ličnog ili porodičnog života oštećenog ili okrivljenog, službeno lice koje preduzima istražnu radnju narediće licima koja saslušava ili koja prisustvuju istražnim radnjama ili razgledaju spise istrage da čuvaju kao tajnu određene činjenice ili podatke koje su tom prilikom saznala i ukazaće im da odavanje tajne predstavlja krivično djelo. Ova naredba unijeće se u zapisnik o istražnoj radnji, odnosno zabilježiće se na spisima koji se razgledaju, uz potpis lica koje je upozoreno.

Zahtjev vijeća za potrebna obavještenja

Član 270

Kad vijeće odlučuje u toku istrage može zatražiti potrebna objašnjenja od istražnog sudije, stranaka i branioca i može ih pozvati da usmeno izlože svoje stavove na sjednici vijeća.

Održavanje reda tokom istrage

Član 271

(1) Istražni sudija je dužan da za vrijeme preduzimanja istražnih radnji održava red, da sud i druge učesnike postupka zaštiti od uvrede, prijetnje i svakog drugog napada.

(2) Učesnika postupka ili drugo lice koje za vrijeme preduzimanja istražnih radnji i poslije opomene narušava red, vrijeđa sud i ostale učesnike postupka, prijeti im ili ugrožava njihovu bezbjednost, istražni sudija može kazniti novčanom kaznom do 1.000 €. Ako učešće takvog lica nije neophodno, ono može biti udaljeno sa mjesta gdje se preduzima istražna radnja.

(3) Ako se radnjama iz stava 2 ostvaruju obilježja krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti, istražni sudija će obavijestiti državnog tužioca radi preduzimanja krivičnog gonjenja.

(4) Okrivljeni ne može biti kažnjen novčanom kaznom.

(5) Ako državni tužilac narušava red, istražni sudija će postupiti shodno odredbi člana 307 stav 5 ovog zakonika.

Pritužba na rad istražnog sudije

Član 272

(1) Stranke i oštećeni mogu se uvijek obratiti pritužbom predsjedniku suda pred kojim se vodi postupak zbog odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u toku istrage.

(2) Predsjednik suda ispitaće navode u pritužbi, a ako je podnosilac zahtijevao, obavijestiće ga o tome šta je preduzeto.

G l a v a XX **OPTUŽNICA I PRIGOVOR PROTIV OPTUŽNICE**

Optužnica

Član 273

(1) Kada je završena istraga, kao i kad se po ovom zakoniku optužba može podići bez sprovođenja istrage (član 252), postupak pred sudom može da se vodi samo na osnovu optužnice državnog tužioca, odnosno oštećenog kao tužioca.

(2) Odredbe o optužnici i o prigovoru protiv optužnice primjenjivaće se shodno i na privatnu tužbu, osim ako se ona podiže za krivično djelo za koje se sprovodi skraćeni postupak.

Sadržaj optužnice

Član 274

(1) Optužnica sadrži:

1) ime i prezime okrivljenog sa ličnim podacima (član 88) i podacima o tome da li se i od kad nalazi u pritvoru ili se nalazi na slobodi, a ako je prije podizanja optužnice pušten na slobodu, onda koliko je proveo u pritvoru;

2) opis djela iz kog proizlaze zakonska obilježja krivičnog djela, vrijeme i mjesto izvršenja krivičnog djela, predmet na kome je i sredstvo kojim je izvršeno krivično djelo, kao i ostale okolnosti potrebne da se krivično djelo što tačnije odredi;

3) zakonski naziv krivičnog djela, sa navođenjem odredaba zakona koje se po predlogu tužioca imaju primijeniti;

4) označenje suda pred kojim će se održati glavni pretres;

5) predlog o dokazima koje treba izvesti na glavnom pretresu, uz naznačenje imena svjedoka i vještaka, spisa koje treba pročitati i predmeta koji služe za dokaz;

6) obrazloženje u kome će se prema rezultatu istrage opisati stanje stvari, navesti dokazi kojima se odlučne činjenice utvrđuju, iznijeti odbrana okrivljenog i stanovište tužioca o navodima odbrane.

(2) Ako se okrivljeni nalazi na slobodi, u optužnici se može predložiti da se odredi pritvor, a ako se nalazi u pritvoru može se predložiti da se pusti na slobodu.

(3) Jednom optužnicom može se obuhvatiti više krivičnih djela ili više okrivljenih samo ako se po odredbama člana 31 ovog zakonika može sprovesti jedinstveni postupak i donijeti jedinstvena presuda.

Dostavljanje optužnice

Član 275

(1) Optužnica se dostavlja nadležnom sudu u onoliko primjeraka koliko ima okrivljenih i branilaca (član 67 stav 2) i jedan primjerak za sud.

(2) Odmah po prijemu optužnice predsjednik vijeća pred kojim će se održati glavni pretres ispitaće da li je optužnica propisno sastavljena (član 274), pa ako ustanovi da nije, vratiće je tužiocu da, u roku od tri dana, ispravi nedostatke. Iz opravdanih razloga, na zahtjev tužioca, vijeće može produžiti ovaj rok. Ako oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac propusti pomenuti rok smatraće se da je odustao od gonjenja, pa će se postupak obustaviti.

Postupanje po neposrednoj optužnici oštećenog kao tužioca

Član 276

(1) Ako oštećeni kao tužilac podigne optužnicu bez sprovođenja istrage (član 252 stav 6) ili ako je podnesena privatna tužba za krivično djelo za koje nije vođena istraga, osim ako se privatna tužba podnosi za krivično djelo za koje se sprovodi skraćeni postupak, predsjednik prvostepenog vijeća će, ako smatra da nema mjesta gonjenju zbog postojanja okolnosti iz člana 282 stav 1 tač. 1 do 3 ovog zakonika, zatražiti odluku vijeća (član 24 stav 6).

(2) Ako oštećeni kao tužilac, protivno odredbama člana 252 st. 1 i 2 ovog zakonika, podigne optužnicu bez sprovođenja istrage za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko pet godina smatraće se da je stavio zahtjev za sprovođenje istrage.

(3) Protiv rješenja vijeća oštećeni kao tužilac, odnosno privatni tužilac ima pravo žalbe.

Podizanje optužnice i pritvor

Član 277

(1) Ako je u optužnici stavljen predlog da se protiv okrivljenog odredi pritvor ili da se pusti na slobodu o tome rješava vijeće (član 24 stav 6) odmah, a najdocnije u roku od 48 sati.

(2) Ako se okrivljeni nalazi u pritvoru, a u optužnici nije stavljen predlog da se pusti na slobodu, vijeće iz stava 1 ovog člana će po službenoj dužnosti, u roku od tri dana od dana prijema optužnice, ispitati da li još postoje razlozi za pritvor i donijeti rješenje o produženju ili ukidanju pritvora. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava izvršenje rješenja.

Dostavljanje optužnice okrivljenom

Član 278

(1) Optužnica se dostavlja okrivljenom koji je na slobodi bez odlaganja, a ako se nalazi u pritvoru, u roku od 24 sata po prijemu.

(2) Ako je protiv okrivljenog određen pritvor rješenjem vijeća (član 277), optužnica se predaje okrivljenom prilikom njegovog lišavanja slobode, zajedno sa rješenjem kojim se određuje pritvor.

(3) Ako se okrivljeni koji je lišen slobode ne nalazi u zatvoru suda kod koga će se održati glavni pretres, predsjednik vijeća narediće da se okrivljeni odmah sprovede u taj zatvor, gdje će mu se predati optužnica.

Prigovor protiv optužnice

Član 279

(1) Okrivljeni ima pravo da podnese prigovor protiv optužnice u roku od osam dana od dana dostavljanja. Uz optužnicu, okrivljenom će biti dostavljena i pouka o ovom nje-govom pravu.

(2) Prigovor protiv optužnice može podnijeti i branilac, ali ne i protiv volje okri- vljenog.

(3) Okrivljeni se može odreći prava na podnošenje prigovora protiv optužnice.

Odbacivanje prigovora

Član 280

(1) Neblagovremeni prigovor i prigovor izjavljen od neovlašćenog lica odbaciće rješenjem predsjednik vijeća pred kojim se ima održati glavni pretres. O žalbi protiv ovog rješenja odlučuje vijeće (član 24 stav 6).

(2) Ako predsjednik vijeća po odredbi stava 1 ovog člana ne odbaci prigovor, dostaviće ga sa spisima vijeću (član 24 stav 6), koje o prigovoru rješava u sjednici.

(3) Vijeće može pozvati stranke i branioca da na sjednici usmeno izlože svoje stavove.

Kontrola optužnice

Član 281

(1) Ako vijeće ne odbaci prigovor kao neblagovremen ili kao nedozvoljen, pristupiće ispitivanju optužnice.

(2) Kad vijeće povodom prigovora utvrdi da postoje pogreške ili nedostaci u optužnici (član 274) ili u samom postupku ili da je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala

osnovanost optužnice vratiće optužnicu da se zapaženi nedostaci otklone ili da se istraga dopuni, odnosno sprovede. Tužilac je dužan, u roku od tri dana od dana kad mu je saopštena odluka vijeća, da podnese ispravljenu optužnicu ili stavi zahtjev za dopunu, odnosno sprovođenje istrage. Iz opravdanih razloga, na zahtjev tužioca, vijeće može da produži ovaj rok. Ako oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac propusti pomenuti rok smatraće se da je odustao od gonjenja, pa će se postupak obustaviti. Ako državni tužilac propusti rok, dužan je da o razlozima propuštanja obavijesti višeg državnog tužioca.

(3) Ako vijeće utvrdi da je za krivično djelo koje je predmet optužbe nadležan koji drugi sud, oglosiće nenadležnim sud kome je podnesena optužnica i po pravosnažnosti rješenja uputiće predmet nadležnom sudu.

(4) Ako vijeće utvrdi da se u spisima nalaze zapisnici ili obavještenja iz člana 184. ovog zakonika, donijeće rješenje o njihovom izdvajanju iz spisa. Protiv ovog rješenja dozvoljena je posebna žalba. Po pravosnažnosti rješenja, prije nego što predmet uputi

predsjedniku vijeća radi zakazivanja glavnog pretresa, predsjednik vijeća iz člana 24 stav 6 ovog zakonika obezbijediće da se izdvojeni zapisnici i obavještenja zatvore u poseban omot i predaju istražnom sudiji radi čuvanja odvojeno od ostalih spisa. Izdvojeni zapisnici i obavještenja se ne mogu razgledati niti se mogu koristiti u postupku.

Odluke po prigovoru protiv optužnice

Član 282

(1) Rješavajući o prigovoru protiv optužnice, vijeće će odlučiti da nema mjesta optužbi i da se krivični postupak obustavlja, ako ustanovi:

- 1) da djelo koje je predmet optužbe nije krivično djelo;
- 2) da postoje okolnosti koje trajno isključuju krivicu, a ne dolazi u obzir primjena mjera bezbjednosti;
- 3) da je krivično gonjenje zastarjelo ili da je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili da postoje druge okolnosti koje trajno isključuju krivično gonjenje;
- 4) da nema dovoljno dokaza da je okrivljeni osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe.

(2) Ako vijeće ustanovi da nema zahtjeva ovlašćenog tužioca ili odobrenja za krivično gonjenje ili da postoje druge okolnosti koje privremeno sprečavaju gonjenje, rješenjem će optužnicu odbaciti.

Odbacivanje neposredne optužnice i privatne tužbe

Član 283

(1) Kad rješava o prigovoru protiv optužnice državnog tužioca podnesene na osnovu člana 252 stav 6 ovog zakonika ili o zahtjevu predsjednika vijeća povodom te optužnice (član 289) ili kad rješava povodom neslaganja predsjednika prvostepenog vijeća sa optužnicom oštećenog kao tužioca ili sa privatnom tužbom u slučajevima iz člana 276 stav 1 ovog zakonika, vijeće će rješenjem odbaciti optužnicu, odnosno privatnu tužbu, ako utvrdi da postoje razlozi iz člana 282 stav 1 tač. 1 do 3 ovog zakonika, a ako su sprovedene istražne radnje - i iz razloga predviđenog u članu 282 stav 1 tačka 4 ovog zakonika.

(2) Ako je povodom prigovora protiv optužnice državnog tužioca iz stava 1 ovog člana ili po zahtjevu predsjednika vijeća povodom te optužnice (član 289) sprovedena istraga (član 281 stav 2), a vijeće, po sprovedenoj istrazi, nađe da postoje razlozi iz člana 282 stav 1 ovog zakonika, odlučiće rješenjem da nema mjesta optužbi i da se krivični postupak obustavlja.

Nevezanost za pravnu ocjenu djela

Član 284

Prilikom donošenja rješenja iz člana 281 stav 3 i čl. 282 i 283 ovog zakonika vijeće nije vezano za pravnu ocjenu djela koju je tužilac naveo u optužnici.

Odbijanje prigovora

Član 285

(1) Ako ne donese nijedno rješenje iz čl. 281, 282 i 283 ovog zakonika, vijeće će odbiti prigovor kao neosnovan.

(2) U istom rješenju vijeće će odlučiti i o predlozima za spajanje ili razdvajanje postupka.

Povlastica povezanosti

Član 286

Ako su od više okrivljenih samo neki podnijeli prigovor protiv optužnice, a razlozi zbog kojih je sud našao da nema mjesta optužbi koriste i nekim od okrivljenih koji nijesu podnijeli prigovor, vijeće će postupiti kao da su i oni podnijeli prigovor.

Obrazloženje odluka po prigovoru

Član 287

Sve odluke vijeća donesene povodom prigovora protiv optužnice moraju biti obrazložene, ali tako da se unaprijed ne utiče na rješavanje onih pitanja koja će biti predmet raspravljanja na glavnom pretresu.

Žalba na odluku povodom prigovora

Član 288

(1) Protiv odluke vijeća iz člana 281 stav 3 ovog zakonika žalba je dozvoljena, a protiv odluka iz čl. 282 i 283 ovog zakonika žalbu može izjaviti tužilac i oštećeni. Protiv ostalih odluka vijeća donesenih povodom prigovora protiv optužnice žalba nije dozvoljena.

(2) Ako je protiv odluke vijeća žalbu izjavio samo oštećeni, pa žalba bude usvojena smatraće se da je izjavljivanjem žalbe oštećeni preuzeo gonjenje.

Kontrola optužnice po inicijativi predsjednika vijeća

Član 289

(1) Ako prigovor protiv optužnice nije podnesen ili je odbačen, na zahtjev predsjednika vijeća pred kojim treba da se održi glavni pretres, vijeće (član 24 stav 6) može odlučiti o svakom pitanju o kome se na osnovu ovog zakonika rješava povodom prigovora.

(2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana predsjednik vijeća može staviti do određivanja glavnog pretresa, a najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema optužnice u sudu.

(3) Odredbe člana 280 stav 2 i čl. 281 do 284, čl. 287 i 288 ovog zakonika shodno će se primjenjivati i prilikom odlučivanja povodom zahtjeva iz stava 1 ovog člana.

Stupanje optužnice na pravnu snagu

Član 290

Optužnica stupa na pravnu snagu kad je prigovor odbijen, a ako prigovor nije podnesen ili je odbačen - danom kad se vijeće, razmatrajući zahtjev predsjednika vijeća

(član 289), složilo sa optužnicom, a ako takvog zahtjeva nije bilo - danom kad je predsjednik vijeća odredio glavni pretres, odnosno protekom roka iz člana 289 stav 2 ovog zakonika.

V. GLAVNI PRETRES I PRESUDA

G l a v a XXI PRIPREME ZA GLAVNI PRETRES

Određivanje vremena glavnog pretresa

Član 291

(1) Predsjednik vijeća naredbom određuje dan, čas i mjesto glavnog pretresa.

(2) Predsjednik vijeća će odrediti glavni pretres najkasnije u roku od dva mjeseca od dana prijema optužnice u sudu, a ako je stavljen zahtjev iz člana 289 ovog zakonika - čim se, s obzirom na odluku vijeća, glavni pretres može odrediti. Ako u ovom roku ne odredi glavni pretres, predsjednik vijeća će obavijestiti predsjednika suda o razlozima zbog kojih glavni pretres nije određen. Predsjednik suda će, po potrebi, preduzeti mjere da se glavni pretres odredi.

(3) Ako predsjednik vijeća utvrdi da se u spisima nalaze zapisnici ili obavještenja iz člana 184 ovog zakonika, donijeće rješenje o njihovom izdvajanju, prije određivanja glavnog pretresa i po pravosnažnosti rješenja izdvojiće ih u poseban omot i predaće ih istražnom sudiji radi čuvanja odvojeno od ostalih spisa.

Mjesto održavanja glavnog pretresa

Član 292

(1) Glavni pretres se drži u sjedištu suda i u sudskoj zgradi.

(2) Ako su u pojedinim slučajevima prostorije u sudskoj zgradi nepodesne za održavanje glavnog pretresa, predsjednik suda može odrediti da se pretres drži u drugoj zgradi.

(3) Glavni pretres može se održati i u drugom mjestu na području nadležnog suda, ako to, na obrazloženi predlog predsjednika suda, dozvoli predsjednik višeg suda.

Pozivanje na glavni pretres

Član 293

(1) Na glavni pretres pozvaće se optuženi i njegov branilac, tužilac i oštećeni i njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici, kao i tumač. Na glavni pretres pozvaće se i svjedoci i vještaci koje su predložili tužilac u optužnici i okrivljeni u prigovoru protiv optužnice, osim onih za koje predsjednik vijeća smatra da njihovo saslušanje na glavnom pretresu nije potrebno.

(2) U pogledu sadržine poziva za optuženog i svjedoke primijeniće se odredbe čl. 137 i 100 ovog zakonika. Kad odbrana nije obavezna, optuženi će se u pozivu poučiti da ima pravo da uzme branioca, ali da glavni pretres neće morati da se odloži zbog toga što

branilac nije došao na glavni pretres ili što je optuženi uzeo branioca tek na glavnom pretresu.

(3) Poziv optuženom mora se dostaviti tako da između dostavljanja poziva i dana glavnog pretresa ostane dovoljno vremena za pripremanje odbrane, a najmanje osam dana. Na predlog optuženog, odnosno tužioca, a po pristanku optuženog, ovaj rok se može skratiti.

(4) Oštećenog koji se ne poziva kao svjedok sud će obavijestiti u pozivu da će se glavni pretres održati i bez njega, a da će se njegova izjava o imovinskopравnom zahtjevu pročitati. Oštećeni će se upozoriti na to da će se, ako ne dođe, smatrati da nije voljan da produži gonjenje, ako državni tužilac odustane od optužbe.

(5) Oštećeni kao tužilac i privatni tužilac upozoriće se u pozivu da će se, ako na glavni pretres ne dođu, niti pošalju punomoćnika, smatrati da su odustali od optužbe.

(6) Optuženi, svjedok i vještak upozoriće se u pozivu na posljedice nedolaska na glavni pretres (čl. 312 i 315).

Pribavljanje novih dokaza

Član 294

(1) Stranke i oštećeni mogu i poslije zakazivanja glavnog pretresa zahtijevati da se na glavni pretres pozovu novi svjedoci ili vještaci ili pribave drugi novi dokazi. U svom obrazloženom zahtjevu stranke moraju označiti koje bi se činjenice imale dokazati i kojim od predloženih dokaza.

(2) Predsjednik vijeća može, i bez predloga stranaka, narediti pribavljanje novih dokaza za glavni pretres.

(3) O odluci kojom se naređuje pribavljanje novih dokaza obavijestiće se stranke prije početka glavnog pretresa.

Određivanje dopunskih sudija

Član 295

Ako je u izgledu da će glavni pretres duže trajati, predsjednik vijeća može zatražiti od predsjednika suda da odredi jednog ili dvojicu sudija, odnosno sudija-porotnika da prisustvuju glavnom pretresu, kako bi zamijenili članove vijeća u slučaju njihove spriječenosti.

Saslušanje svjedoka i vještaka van glavnog pretresa

Član 296

(1) Ako se sazna da neki svjedok ili vještak koji je pozvan na glavni pretres, a još nije saslušan, neće moći da dođe na glavni pretres zbog dugotrajne bolesti ili zbog drugih smetnji, može se saslušati u mjestu gdje se nalazi.

(2) Svjedoka, odnosno vještaka saslušaće i po potrebi uzeti zakletvu predsjednik vijeća ili sudija-član vijeća ili će se njegovo saslušanje obaviti preko istražnog sudije suda na čijem se području svjedok, odnosno vještak nalazi.

(3) O vremenu i mjestu saslušanja obavijestiće se stranke i oštećeni, ako je s obzirom na hitnost postupka to moguće. Ako je optuženi u pritvoru, o potrebi njegovog

prisustvovanja saslušanju odlučuje predsjednik vijeća. Kad stranke i oštećeni prisustvuju saslušanju imaju prava iz člana 259 stav 7 ovog zakona.

Odlaganje glavnog pretresa

Član 297

Predsjednik vijeća može naredbom, iz važnih razloga, na predlog stranaka ili po službenoj dužnosti, odložiti dan glavnog pretresa.

Odustanak od optužnice prije početka glavnog pretresa

Član 298

(1) Ako tužilac odustane od optužnice prije nego što glavni pretres počne, predsjednik vijeća će o tome obavijestiti sva lica koja su bila pozvana na glavni pretres. Oštećeni će se posebno upozoriti na njegovo pravo da može nastaviti gonjenje (čl. 59 i 61).

(2) Ako oštećeni ne nastavi gonjenje, predsjednik vijeća će rješenjem obustaviti krivični postupak i rješenje dostaviti strankama i oštećenom.

G l a v a XXII GLAVNI PRETRES

1. JAVNOST GLAVNOG PRETRESA

Opšta javnost

Član 299

- (1) Glavni pretres je javan.
- (2) Glavnom pretresu mogu prisustvovati punoljetna lica.
- (3) Lica koja prisustvuju glavnom pretresu ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe, osim čuvara okrivljenog koji može biti naoružan.

Isključenje javnosti

Član 300

Od otvaranja zasjedanja pa do završetka glavnog pretresa vijeće može, u svako doba, po službenoj dužnosti ili po predlogu stranaka, ali uvijek po njihovom saslušanju, isključiti javnost za cio glavni pretres ili jedan njegov dio, ako je to potrebno radi čuvanja tajne, čuvanja javnog reda, zaštite morala, zaštite interesa maloljetnika ili zaštite ličnog ili porodičnog života okrivljenog ili oštećenog.

Ograničena javnost

Član 301

- (1) Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, oštećenog, njihove zastupnike i branioca.
- (2) Vijeće može dozvoliti da glavnom pretresu na kome je javnost isključena prisustvuju pojedina službena lica i naučni radnici, a na zahtjev optuženog, može to dozvoliti

i njegovom bračnom drugu i njegovim bliskim srodnicima i licu sa kojim živi u vanbračnoj zajednici.

- (3) Predsjednik vijeća će upozoriti lica koja prisustvuju glavnom pretresu na kome je javnost isključena da su dužna da kao tajnu čuvaju sve ono što su na pretresu saznala i ukazaće im da odavanje tajne predstavlja krivično djelo.

Rješenje o isključenju javnosti

Član 302

- (1) Odluku o isključenju javnosti donosi vijeće rješenjem, koje mora biti obra-zloženo i javno objavljeno.
- (2) Rješenje o isključenju javnosti može se pobijati samo u žalbi na presudu.

2. RUKOVOĐENJE GLAVNIM PRETRESOM

Obaveznost prisustva na glavnom pretresu

Član 303

- (1) Predsjednik, članovi vijeća, zapisničar i dopunske sudije moraju neprekidno biti na glavnom pretresu.

(2) Dužnost je predsjednika vijeća da utvrdi da li je vijeće sastavljeno po zakoniku i da li postoje razlozi zbog kojih se članovi vijeća i zapisničar moraju izuzeti (član 38 tač. 1 do 5).

Rukovođenje glavnim pretresom

Član 304

(1) Predsjednik vijeća rukovodi glavnim pretresom, saslušava optuženog, svjedoke i vještake i daje riječ članovima vijeća, strankama, oštećenom, zakonskim zastupnicima, punomoćnicima, braniocu i vještacima.

(2) Dužnost je predsjednika vijeća da se stara za svestrano pretresanje predmeta, pronalaženje istine i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne služi razjašnjenju stvari.

(3) Predsjednik vijeća odlučuje o predlozima stranaka, ako o njima ne odlučuje vijeće.

(4) O predlogu o kome ne postoji saglasnost stranaka i o saglasnim predlozima stranaka koje predsjednik ne usvoji odlučuje vijeće. Vijeće, takođe, odlučuje o prigovoru protiv mjera predsjednika vijeća koje se odnose na rukovođenje glavnim pretresom.

(5) Rješenja vijeća se uvijek objavljuju i sa kratkim obrazloženjem unose u zapisnik o glavnom pretresu.

Odstupanje od redovnog toka raspravljanja

Član 305

Glavni pretres teče redom koji je određen u ovom zakoniku, ali vijeće može odrediti da se odstupi od redovnog toka raspravljanja zbog posebnih okolnosti, a naročito zbog broja optuženih, broja krivičnih djela i obima dokaznog materijala.

Čuvanje ugleda suda i učesnika u postupku

Član 306

(1) Sud je dužan da svoj ugled, ugled stranaka i drugih učesnika postupka zaštititi od uvrede, prijetnje i svakog drugog napada.

(2) Dužnost je predsjednika vijeća da se stara o održavanju reda u sudnici. On može odrediti pretresanje lica koja prisustvuju glavnom pretresu, a odmah poslije otvaranja zasjedanja upozoriti prisutna lica da se pristojno ponašaju i ne ometaju rad suda.

(3) Vijeće može narediti da se iz zasjedanja uklone sva lica koja kao slušaoci prisustvuju glavnom pretresu, ako se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakoniku ne bi moglo obezbijediti neometano održavanje glavnog pretresa.

(4) Optička i radio snimanja se ne mogu vršiti na glavnom pretresu, osim kada za pojedini glavni pretres to odobri predsjednik Vrhovnog suda. Ako je snimanje na glavnom pretresu odobreno, vijeće može iz opravdanih razloga odlučiti da se pojedini dijelovi glavnog pretresa ne snimaju.

Održavanje reda i kažnjavanje zbog nepoštovanja reda i procesne discipline

Član 307

(1) Ako optuženi, branilac, oštećeni, zakonski zastupnik, punomoćnik, svjedok, vještak, tumač ili drugo lice koje prisustvuje glavnom pretresu ometa red, vrijeđa sud, stranke ili druge učesnike u postupku ili se ne pokorava naređenjima predsjednika vijeća za održavanje reda, predsjednik vijeća će ga opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, vijeće može narediti da se optuženi udalji iz sudnice, a ostala lica može ne samo udaljiti, nego i kazniti novčanom kaznom do 1.000 €.

(2) Po odluci vijeća, optuženi može biti udaljen iz sudnice za određeno vrijeme, a ako je već saslušan na glavnom pretresu, onda i za sve vrijeme dok traje dokazni postupak. Prije završetka dokaznog postupka pozvaće predsjednik vijeća optuženog i obavijestiće ga o toku glavnog pretresa. Ako bi optuženi nastavio da narušava red i da vrijeđa dostojanstvo suda, vijeće ga može ponovo udaljiti iz zasjedanja. U tom slučaju, glavni pretres će se dovršiti bez prisustva optuženog, a presudu će mu saopštiti predsjednik ili sudija-član vijeća u prisustvu zapisničara.

(3) Braniocu ili punomoćniku koji poslije kazne produži da narušava red vijeće može uskratiti dalju odbranu, odnosno zastupanje na glavnom pretresu i u tom slučaju stranka će se pozvati da uzme drugog branioca, odnosno punomoćnika. Ako optuženi koji nije saslušan to nije u mogućnosti da učini, odnosno ako u slučaju obavezne odbrane sud nije u mogućnosti da bez štete za odbranu postavi novog branioca, glavni pretres će se prekinuti ili odložiti, a braniocu će se naložiti plaćanje troškova koji su nastali zbog prekida ili odlaganja glavnog pretresa. Ako privatni tužilac ili oštećeni kao tužilac ne uzmu drugog punomoćnika, vijeće može odlučiti da glavni pretres nastavi bez punomoćnika, ako nađe da njegovo odsustvo ne bi bilo štetno za interese zastupanog. Rješenje o tome, sa obra-zloženjem, unosi se u zapisnik o glavnom pretresu. Protiv ovog rješenja posebna žalba nije dozvoljena.

(4) Ako sud udalji iz sudnice oštećenog kao tužioca ili privatnog tužioca ili njihovog zakonskog zastupnika, glavni pretres će se nastaviti i u njihovoj odsutnosti, ali će ih sud upozoriti da mogu uzeti punomoćnika.

(5) Ako državni tužilac ili lice koje ga zamjenjuje narušava red, o tome će pred-sjednik vijeća obavijestiti nadležnog državnog tužioca, a može i prekinuti glavni pretres i od nadležnog državnog tužioca zatražiti da odredi drugo lice da zastupa optužnicu.

(6) Kad advokata ili advokatskog pripravnika koji narušava red sud kazni, oba-vijestice o tome advokatsku komoru čiji je član.

Izuzetnost žalbe na odluku o kažnjavanju

Član 308

(1) Protiv rješenja o kazni dozvoljena je žalba, ali vijeće može ovo rješenje da opozove.

(2) Protiv drugih odluka koje se odnose na održavanje reda i upravljanje glavnim pretresom nije dozvoljena žalba.

Optužba za krivično djelo učinjeno na glavnom pretresu

Član 309

(1) Ako optuženi na glavnom pretresu učini krivično djelo, postupiće se po odredbi člana 350 ovog zakonika.

(2) Ako neko drugi u toku glavnog pretresa u zasijedanju učini krivično djelo, vijeće može prekinuti glavni pretres i po usmenoj optužbi tužioca suditi o učinjenom krivičnom djelu odmah, a može za to djelo suditi po završetku otpočetog glavnog pretresa.

(3) Ako postoje osnovi sumnje da je svjedok ili vještak na glavnom pretresu dao lažni iskaz, ne može se za to krivično djelo odmah suditi. U takvom slučaju predsjednik vijeća može narediti da se o iskazu svjedoka, odnosno vještaka sastavi poseban zapisnik, koji će dostaviti državnom tužiocu. Ovaj zapisnik potpisuće saslušani svjedok, odnosno vještak.

(4) Ako nije moguće da se učiniocu krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti odmah sudi ili ako je za suđenje nadležan viši sud, obavijestice se o tome nadležni državni tužilac radi daljeg postupka.

3. PRETPOSTAVKE ZA ODRŽAVANJE GLAVNOG PRETRESA

Otvaranje zasijedanja

Član 310

Predsjednik vijeća otvara zasijedanje i objavljuje predmet glavnog pretresa i sastav vijeća. Zatim utvrđuje da li su došla sva pozvana lica, pa ako nijesu, provjerava da li su im pozivi uručeni i da li su svoj izostanak opravdala.

Nedolazak tužioca na glavni pretres

Član 311

(1) Ako na glavni pretres, koji je zakazan na osnovu optužnice državnog tužioca, ne dođe državni tužilac ili lice koje ga zamjenjuje, održavanje glavnog pretresa će se odložiti. Predsjednik vijeća će o tome obavijestiti nadležnog državnog tužioca.

(2) Ako na glavni pretres ne dođe oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac niti njihov punomoćnik i ako su uredno pozvani, vijeće će rješenjem obustaviti postupak.

Nedolazak optuženog na glavni pretres i suđenje u odsustvu

Član 312

(1) Ako je optuženi uredno pozvan, a ne dođe na glavni pretres niti svoj izostanak opravda, vijeće će narediti da se prinudno dovede. Ako se dovođenje ne bi moglo odmah izvršiti, sud će odlučiti da se održavanje glavnog pretresa odloži i narediti da se optuženi na iduću pretres prinudno dovede. Ako do privođenja optuženi opravda izostanak, predsjednik vijeća će opozvati naredbu o prinudnom dovođenju.

(2) Optuženom se može suditi u odsustvu samo ako je u bjekstvu ili inače nije dostižan državnim organima, a postoje naročito važni razlozi da mu se sudi iako je odsutan.

(3) Rješenje o suđenju u odsustvu optuženog donosi vijeće, na predlog tužioca. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Nedolazak branioca

Član 313

(1) Ako na glavni pretres ne dođe branilac koji je uredno pozvan, a ne obavijesti sud o razlogu spriječenosti čim je za ovaj razlog saznao ili ako branilac, bez odobrenja, napusti glavni pretres, optuženi će se pozvati da odmah uzme drugog branioca. Ako optuženi to ne učini, vijeće može odlučiti da se glavni pretres održi i bez prisustva branioca, ako se optuženi s tim saglasi. Ako u slučaju obavezne odbrane ne postoji mogućnost da optuženi odmah uzme drugog branioca, odnosno da ga sud postavi bez štete za odbranu, glavni pretres će se odložiti.

(2) Uredno pozvanog branioca čiji je neopravdani nedolazak doveo do odlaganja glavnog pretresa vijeće će kazniti novčanom kaznom do 500 € i obavezati da plati troškove odlaganja glavnog pretresa. Rješenje o tome sa kratkim obrazloženjem unosi se u zapisnik o glavnom pretresu.

Održavanje glavnog pretresa u očekivanju donošenja presude kojom se optužba odbija

Član 314

Ako po odredbama čl. 307, 312 i 313 ovog zakonika postoje uslovi za odlaganje glavnog pretresa zbog nedolaska optuženog, odnosno odsustva branioca, vijeće može odlučiti da se glavni pretres održi, ako bi se prema dokazima koji se nalaze u spisima očigledno morala donijeti presuda kojom se optužba odbija ili rješenje iz člana 357 ovog zakonika.

Nedolazak svjedoka i vještaka

Član 315

(1) Ako svjedok ili vještak, i pored urednog poziva, neopravdano izostane, vijeće može narediti da se odmah prinudno dovede.

(2) Glavni pretres može početi i bez prisustva pozvanog svjedoka ili vještaka, i u tom slučaju vijeće će u toku glavnog pretresa odlučiti da li usljed odsustva svjedoka ili vještaka glavni pretres treba prekinuti ili odložiti.

(3) Svjedoka ili vještaka koji je uredno pozvan, a izostanak nije opravdao, vijeće može kazniti novčanom kaznom do 1.000 €, a može narediti da se na novi glavni pretres prinudno dovede. Vijeće može, u opravdanom slučaju, opozvati odluku o kazni.

4. ODLAGANJE I PREKIDANJE GLAVNOG PRETRESA

Odlaganje

Član 316

(1) Van slučajeva posebno predviđenih u ovom zakoniku, glavni pretres odložiće se rješenjem vijeća, ako treba pribaviti nove dokaze ili ako se u toku glavnog pretresa utvrdi da je kod optuženog poslije učinjenog krivičnog djela nastupila privremena duševna poremećenost ili ako postoje druge smetnje da se glavni pretres uspješno sprovede.

(2) U rješenju kojim se odlaže glavni pretres određiće se, po pravilu, dan i čas kad će se glavni pretres nastaviti. Istim rješenjem vijeće može odrediti da se prikupe dokazi koji bi vremenom mogli da se izgube.

(3) Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana nije dozvoljena žalba.

Održavanje odloženog glavnog pretresa

Član 317

(1) Glavni pretres koji je odložen mora iznova početi, ako se izmijenio sastav vijeća, ali po saslušanju stranaka vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne preduzima novi uviđaj, nego da se pročitaju iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se pročita zapisnik o uviđaju.

(2) Ako se glavni pretres koji je bio odložen drži pred istim vijećem, on će se nastaviti, a predsjednik vijeća će ukratko iznijeti tok ranijeg glavnog pretresa, ali i u ovom slučaju vijeće može odrediti da glavni pretres počne iznova.

(3) Ako je odlaganje trajalo duže od tri mjeseca ili ako se glavni pretres drži pred drugim predsjednikom vijeća, glavni pretres mora iznova početi i svi dokazi se moraju ponovo izvesti.

Prekid glavnog pretresa

Član 318

(1) Osim slučajeva posebno predviđenih u ovom zakoniku, predsjednik vijeća može prekinuti glavni pretres zbog odmora ili isteka radnog vremena, pribavljanja određenih dokaza u kratkom vremenu ili pripremanja optužbe ili odbrane.

(2) Prekinuti glavni pretres nastavlja se uvijek pred istim vijećem.

(3) Ako se glavni pretres ne može nastaviti pred istim vijećem ili ako je prekid glavnog pretresa trajao duže od osam dana, postupaće se po odredbama člana 317 ovog zakonika.

Dopuna vijeća

Član 319

Ako se u toku glavnog pretresa pred vijećem sastavljenim od jednog sudije i dvojice sudija-porotnika pokaže da činjenice na kojima se zasniva optužba ukazuju na krivično djelo za čije je suđenje nadležno vijeće sastavljeno od dvojice sudija i trojice sudija-porotnika, dopuniće se vijeće i glavni pretres će početi iznova.

5. ZAPISNIK O GLAVNOM PRETRESU

Način vođenja zapisnika

Član 320

(1) O glavnom pretresu vodi se zapisnik u koji se, u bitnom, unosi sadržaj rada i cio tok glavnog pretresa.

(2) Predsjednik vijeća može narediti da se cio tok glavnog pretresa ili pojedini njegovi djelovi bilježe stenografski. Stenografske zabilješke će se u roku od 48 sati pre-vesti, pregledati i priključiti zapisniku.

(3) Za magnetofonsko snimanje toka glavnog pretresa shodno se primjenjuju odredbe člana 185 ovog zakonika. Odobrenje za magnetofonsko snimanje daje predsjednik vijeća.

(4) Predsjednik vijeća može, po predlogu stranke ili po službenoj dužnosti, narediti da se u zapisnik doslovno upišu izjave koje smatra naročito važnim.

(5) Ako je potrebno, a naročito ako se u zapisnik doslovno unose izjave nekog lica, predsjednik vijeća može narediti da se taj dio zapisnika odmah pročita, a pročitace se uvijek, ako to zahtijeva stranka, branilac ili lice čija se izjava unosi u zapisnik.

Ispravke zapisnika i uvid u zapisnik

Član 321

(1) Zapisnik mora biti završen sa zaključenjem zasijedanja. Zapisnik potpisuju predsjednik vijeća i zapisničar.

(2) Stranke imaju pravo da pregledaju završeni zapisnik i njegove priloge, da stave primjedbe u pogledu sadržine i da traže ispravku zapisnika. Stranke imaju pravo da poslije završenog zasijedanja dobiju kopiju zapisnika, ako to zahtijevaju.

(3) Ispravke pogrešno upisanih imena, brojeva i drugih očiglednih pogrešaka u pisanju može narediti predsjednik vijeća po predlogu stranaka ili saslušanog lica ili po službenoj dužnosti. Druge ispravke i dopune zapisnika može narediti samo vijeće.

(4) Primjedbe i predlozi stranaka u pogledu zapisnika, kao i ispravke i dopune zapisnika, moraju se zabilježiti u nastavku završenog zapisnika. U nastavku zapisnika zabilježiće se i razlozi zbog kojih pojedini predlozi i primjedbe nijesu usvojeni. Predsjednik vijeća i zapisničar potpisuju i nastavak zapisnika.

Sadržaj zapisnika

Član 322

(1) U uvodu zapisnika mora se naznačiti sud pred kojim se održava glavni pretres, mjesto i vrijeme zasijedanja, ime i prezime predsjednika vijeća, članova vijeća i zapi-sničara, tužioca, optuženog i branioca, oštećenog i njegovog zakonskog zastupnika ili punomoćnika, tumača, krivično djelo koje je predmet pretresanja, kao i da li je glavni pretres javan ili je javnost isključena.

(2) Zapisnik mora naročito da sadrži podatke o tome koja je optužnica na glavnom pretresu pročitana, odnosno usmeno izložena i da li je tužilac izmijenio ili proširio optužbu, kakve su predloge podnijele stranke i kakve je odluke donosio predsjednik vijeća ili vijeće, koji su dokazi izvedeni, da li su pročitani kakvi zapisnici i druga pismena, da li su reprodukovani zvučni ili drugi snimci i kakve su primjedbe učinile stranke u pogledu pročitanih zapisnika, pismena ili reprodukovanih snimaka. Ako je na glavnom pretresu isključena javnost, u zapisniku se mora naznačiti da je predsjednik vijeća upozorio prisutne na posljedice ako neovlašćeno otkriju ono što su na tom glavnom pretresu saznali kao tajnu.

(3) Iskazi optuženog, svjedoka i vještaka unose se u zapisnik tako da se prikaže njihova bitna sadržina. Ovi iskazi unose se u zapisnik samo ukoliko sadrže odstupanje ili dopunu njihovih ranijih iskaza. Na zahtjev stranke, a nakon saslušanja ovih lica, pred-sjednik vijeća narediće da se djelimično ili u cjelini pročita zapisnik o njihovom ranijem iskazu.

(4) Na zahtjev stranke, u zapisnik će se unijeti i pitanje, odnosno odgovor koji je vijeće odbilo kao nedozvoljen.

Izreka presude

Član 323

(1) U zapisnik o glavnom pretresu unosi se potpuna izreka presude (član 369 st. 3 do 5), uz naznačenje da li je presuda javno objavljena. Izreka presude sadržana u zapisniku o glavnom pretresu predstavlja izvornik.

(2) Ako je donijeto rješenje o pritvoru (član 366), mora se i ono unijeti u zapisnik o glavnom pretresu.

6. POČETAK GLAVNOG PRETRESA I SASLUŠANJE OPTUŽENOG

Ulazak sudije, odnosno vijeća u sudnicu

Član 324

(1) Prilikom ulaska sudije ili vijeća u sudnicu i prilikom njihovog izlaska iz sudnice, svi prisutni, na poziv ovlašćenog lica, treba da ustanu.

(2) Stranke i drugi učesnici postupka dužni su da ustanu kad se obraćaju sudu, osim ako za to postoje opravdane prepreke ili ako je saslušanje uređeno na drugi način.

Utvrđivanje istovjetnosti optuženog i davanje uputstava

Član 325

(1) Kad je predsjednik vijeća utvrdio da su na glavni pretres došla sva pozvana lica ili kad je vijeće odlučilo da se glavni pretres održi u odsustvu nekog od pozvanih lica ili je ostavilo da o tim pitanjima docnije riješi, pozvaće predsjednik vijeća optuženog i od njega uzeti lične podatke (član 88) da bi utvrdio njegovu istovjetnost.

(2) Pošto istovjetnost optuženog bude utvrđena, predsjednik vijeća uputiće svje-doke i vještake na mjesto koje je za njih određeno, gdje će sačekati dok budu pozvani radi saslušanja. U slučaju potrebe, predsjednik vijeća može zadržati vještake da prate tok glavnog pretresa.

(3) Ako je oštećeni prisutan, a još nije prijavio imovinskopravni zahtjev, uputiće ga predsjednik vijeća da može staviti predlog za ostvarivanje tog zahtjeva u krivičnom postupku i poučiće ga o pravima iz člana 58 ovog zakonika.

(4) Ako oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac treba da budu saslušani kao svjedoci, neće se ukloniti iz zasjedanja.

(5) Predsjednik vijeća može preduzeti potrebne mjere da spriječi dogovaranje između svjedoka, vještaka, okrivljenog, oštećenog kao tužioca i privatnog tužioca.

Pouke optuženom

Član 326

Optuženog će predsjednik vijeća upozoriti da pažljivo prati tok glavnog pretresa i uputiće ga da može iznositi činjenice i predlagati dokaze u svoju odbranu, da može postavljati pitanja saoptuženim, svjedocima i vještacima, stavljati primjedbe i davati objašnjenja u pogledu njihovih iskaza.

Početak glavnog pretresa i čitanje optužnice

Član 327

(1) Glavni pretres počinje čitanjem optužnice (član 274 stav 1 tač. 1 do 3) ili privatne tužbe.

(2) Optužnicu i privatnu tužbu čita, po pravilu, tužilac, ali predsjednik vijeća može, umjesto toga, ako se radi o optužnici oštećenog kao tužioca ili o privatnoj tužbi, usmeno izložiti njihov sadržaj. Tužiocu će se dozvoliti da dopuni izlaganje predsjednika vijeća.

(3) Ako je oštećeni prisutan, može obrazložiti imovinskopravni zahtjev, a ako nije prisutan, njegov predlog će pročitati predsjednik vijeća.

Pojašnjene optužnice i izjašnjavanje o krivici

Član 328

(1) Pošto je optužnica ili privatna tužba pročitana ili je usmeno izložen njihov sadržaj, predsjednik vijeća upitaće optuženog da li je razumio optužbu. Ako se predsjednik vijeća uvjeri da optuženi nije razumio optužbu, ponovo će mu izložiti njenu sadržinu na način da je optuženi najlakše može razumjeti.

(2) Nakon toga, predsjednik vijeća će pozvati optuženog da se, ako to želi, izjasni povodom svake tačke optužbe da li priznaje da je učinio djelo za koje je optužen i da li

priznaje svoju krivicu i da, u slučaju priznanja, pruži potrebna objašnjenja, a u slučaju poricanja iznese svoju odbranu.

(3) Optuženi nije dužan da se izjasni o optužbi niti da iznosi svoju odbranu.

(4) Saslušanju optuženog ne mogu prisustvovati saoptuženi koji još nijesu saslušani.

Saslušanje optuženog i čitanje ranije datog iskaza

Član 329

(1) Pri saslušanju optuženog na glavnom pretresu shodno će se primjenjivati opšte odredbe koje važe za saslušanje okrivljenog (čl. 88 do 94).

(2) Ako optuženi uopšte neće da odgovara ili neće da odgovara na pojedino pitanje, pročitace se njegov raniji iskaz ili dio tog iskaza.

(3) Po završenom saslušanju predsjednik je dužan da upita optuženog da li ima još šta da navede u svoju odbranu.

Postavljanje pitanja optuženom

Član 330

(1) Nakon što optuženi iznese odbranu mogu mu se postavljati pitanja. Pitanja prvi postavlja tužilac, a zatim branilac. Nakon njih predsjednik vijeća i članovi vijeća mogu postavljati pitanja optuženom radi otklanjanja praznina, protivrječnosti i nejasnoća u iskazu. Oštećeni, njegov

zakonski zastupnik ili punomoćnik, saoptuženi i vještak mogu ne-posredno postavljati pitanja optuženom uz odobrenje predsjednika vijeća. Pitanja optuženom, po istom redosljedu iz ovog stava, mogu se postavljati i više puta.

(2) Predsjednik vijeća će zabraniti pitanja ili odgovor na već postavljeno pitanje, ako je ono nedozvoljeno (član 89) ili se ne odnosi na predmet. Ako predsjednik vijeća zabrani postavljanje određenog pitanja ili davanje odgovora, stranke mogu zahtijevati da o tome odluči vijeće.

Saslušanje više optuženih i njihovo suočenje

Član 331

(1) Kad se završi saslušanje prvog optuženog pristupiće se redom saslušanju ostalih optuženih, ako ih ima. Poslije svakog saslušanja predsjednik vijeća će upoznati saslušanog sa iskazima ranije saslušanih saoptuženih i upitaće ga da li ima šta da primijeti. Ranije saslušanog optuženog predsjednik vijeća će upitati da li ima šta da primijeti na iskaz docnije saslušanog optuženog. Svaki optuženi ima pravo da postavlja pitanja ostalima saslušanim saoptuženim.

(2) Ako se iskazi pojedinih saoptuženih o istoj okolnosti razlikuju, predsjednik vijeća može suočiti saoptužene.

Privremeno udaljavanje optuženog zbog odbijanja saoptuženog ili svjedoka da iskazuju

Član 332

Vijeće može, izuzetno, odlučiti da se optuženi privremeno udalji iz sudnice, ako saoptuženi ili svjedok odbija da daje iskaz u njegovom prisustvu ili ako okolnosti ukazuju da u njegovom prisustvu neće govoriti istinu. Po povratku optuženog u zasjedanje pročitat će mu se iskaz saoptuženog, odnosno svjedoka.

Optuženi ima pravo da postavlja pitanja saoptuženom, odnosno svjedoku, a predsjednik vijeća će ga upitati da li ima šta da primijeti na njihov iskaz.

Konsultovanje optuženog sa braniocem

Član 333

Optuženi se može u toku glavnog pretresa dogovarati sa svojim braniocem, ali o tome kako će odgovoriti na postavljeno pitanje ne može se savjetovati ni sa svojim braniocem niti sa nekim drugim.

7. DOKAZNI POSTUPAK

Izvođenje dokaza

Član 334

(1) Pošto je optuženi saslušan postupak se nastavlja izvođenjem dokaza.

(2) Dokazivanje obuhvata sve činjenice za koje sud smatra da su važne za pravilno presuđenje.

(3) Dokazi se izvode onim redom koji utvrdi predsjednik vijeća. Po pravilu, prvo se izvode dokazi koje predloži tužilac, a zatim dokazi koje predloži odbrana, a na kraju dokazi čije izvođenje sud odredi po službenoj dužnosti. Ako oštećeni koji je prisutan treba da se sasluša kao svjedok, njegovo saslušanje će se obaviti odmah poslije saslušanja optuženog.

(4) Stranke i oštećeni mogu, do završetka glavnog pretresa, predlagati da se izvide nove činjenice i pribave novi dokazi, a mogu ponoviti i one predloge koje je predsjednik vijeća ili vijeće ranije odbilo.

(5) Vijeće može odlučiti da se izvedu dokazi koji nijesu predloženi ili od kojih je predlagač odustao.

Priznanje optuženog

Član 335

Priznanje optuženog na glavnom pretresu oslobađa sud od dužnosti da izvodi druge dokaze, osim u slučaju propisanom u članu 93 ovog zakonika i kad su u pitanju dokazi od kojih zavisi vrsta i mjera krivične sankcije.

Saslušanje svjedoka i vještaka

Član 336

(1) Pri saslušanju svjedoka i vještaka na glavnom pretresu shodno će se primjenjivati opšte odredbe koje važe za njihovo saslušanje.

(2) Svjedok koji nije saslušan neće, po pravilu, prisustvovati izvođenju dokaza.

(3) Ako se kao svjedok saslušava lice mlađe od četrnaest godina, vijeće može odlučiti da se za vrijeme njegovog saslušanja isključi javnost.

(4) Ako maloljetno lice prisustvuje glavnom pretresu kao svjedok ili oštećeni, udaljiće se iz sudnice čim njegovo prisustvo nije više potrebno.

Dužnost svjedoka

Član 337

(1) Prije saslušanja svjedoka predsjednik vijeća će ga opomenuti na dužnost da iznese sudu sve što mu je o predmetu poznato, a lica starija od četrnaest godina i upozoriti da lažno svjedočenje predstavlja krivično djelo.

(2) Predsjednik vijeća može pozvati svjedoka koji nije zaklet u istrazi da prije saslušanja položi zakletvu, a ako je zakletvu položio u istrazi, može ga opomenuti na već položenu zakletvu.

Predočavanje nalaza i mišljenja vještaka i dužnosti vještaka

Član 338

(1) Prije saslušanja vještaka predsjednik vijeća će ga opomenuti na dužnost da nalaz i mišljenje da po najboljem znanju i upozoriće ga da davanje lažnog nalaza i mišljenja predstavlja krivično djelo.

(2) Predsjednik vijeća može pozvati vještaka koji nije zaklet da prije vještačenja položi zakletvu, a ako je zakletvu položio, može ga opomenuti na već položenu zakletvu.

(3) Vještak izlaže usmeno na glavnom pretresu svoj nalaz i mišljenje. Ako je vještak prije glavnog pretresa pripremio pisani nalaz i mišljenje, može mu se dozvoliti da ga pročita, a potom će se njegov sastav priložiti zapisniku.

(4) Vijeće može odlučiti da se, umjesto pozivanja stručnjaka ustanove ili organa kojima je povjereno vještačenje, samo pročita nalaz i mišljenje, ako se zbog prirode vještačenja ne može očekivati potpunije objašnjenje njihovog pisanog nalaza i mišljenja. Ako ocijeni da je to potrebno s obzirom na ostale izvedene dokaze i primjedbe stranaka (član 347), vijeće može naknadno odlučiti da se i neposredno saslušaju stručnjaci koji su vještačili.

Postavljanje pitanja svjedoku i vještaku

Član 339

(1) Nakon što se svjedok, odnosno vještak sasluša pitanja mu mogu neposredno postavljati stranke, predsjednik i članovi vijeća, redosljedom utvrđenim u članu 330 stav 1 ovog zakonika. Oštećeni, zakonski zastupnik, punomoćnik i vještaci mogu neposredno postavljati pitanja uz odobrenje predsjednika vijeća.

(2) Predsjednik će zabraniti pitanje i odbiti odgovor na već postavljeno pitanje ako je ono nedozvoljeno (član 89) ili se ne odnosi na predmet. Ako predsjednik vijeća zabrani postavljanje određenog pitanja ili davanje odgovora, stranke mogu zahtijevati da o tome odluči vijeće.

Izmjena iskaza svedoka i vještaka i predočavanje ranijih iskaza

Član 340

Ako je svjedok ili vještak pri ranijem saslušanju naveo činjenice kojih se više ne sjeća ili ako odstupi od svog iskaza, predočiće mu se raniji iskaz, odnosno ukazaće mu se

na odstupanje i upitaće se zašto sada iskazuje drukčije, a po potrebi, pročitaaće se njegov raniji iskaz ili dio tog iskaza.

Otpuštanje, privremeno udaljavanje i pozivanje svjedoka i vještaka

Član 341

(1) Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako ih predsjednik vijeća po saslušanju stranaka sasvim ne otpusti ili ne naredi da se privremeno udalje iz sudnice.

(2) Po predlogu stranaka ili po službenoj dužnosti predsjednik vijeća može narediti da se saslušani svjedoci i vještaci udalje iz sudnice i da se docnije ponovo pozovu i još jednom saslušaju u prisustvu ili odsustvu drugih svjedoka i vještaka.

Saslušavanje svjedoka ili vještaka van sudnice

Član 342

(1) Ako se na glavnom pretresu sazna da svjedok ili vještak ne može doći pred sud ili mu je dolazak znatno otežan, može vijeće, ako smatra da je njegov iskaz važan, narediti da ga van glavnog pretresa sasluša predsjednik vijeća ili sudija član vijeća ili da saslušanje obavi istražni sudija suda na čijem se području svjedok, odnosno vještak nalazi.

(2) Ako je potrebno da se izvrši uviđaj ili rekonstrukcija van glavnog pretresa, to će učiniti predsjednik vijeća ili sudija član vijeća.

(3) Stranke, branilac i oštećeni obavijestiće se uvijek kad će se i na kom mjestu saslušati svjedok, odnosno izvršiti uviđaj ili rekonstrukcija, sa upozorenjem da mogu prisustvovati tim radnjama. Ako je optuženi u pritvoru, o potrebi njegovog prisustva tim radnjama odlučuje vijeće. Kad stranke i oštećeni prisustvuju izvođenju tih radnji imaju prava propisana u članu 259 stav 7 ovog zakonika.

Istražni sudija u fazi glavnog pretresa

Član 343

Vijeće može, u toku glavnog pretresa, po saslušanju stranaka, odlučiti da zatraži od istražnog sudije da preduzme određene radnje radi razjašnjenja izvesnih činjenica, ako bi preduzimanje tih radnji na glavnom pretresu bilo skopčano sa znatnim odugovlačenjem postupka ili sa drugim znatnim teškoćama. Kad istražni sudija postupa po ovakvom zahtjevu vijeća primjenjuju se odredbe koje se odnose na preduzimanje istražnih radnji.

Zapisnici o dokaznom materijalu i materijalni dokazi

Član 344

(1) Zapisnici o uviđaju van glavnog pretresa, o pretresanju stana i lica i o oduzimanju stvari, kao i isprave, knjige, spisi i druga pismena koja služe kao dokaz pročitaaće se na glavnom pretresu radi utvrđivanja njihove sadržine, a po ocjeni vijeća, može se njihova sadržina ukratko usmeno iznijeti. Pismena koja imaju značaj dokaza, ukoliko je to moguće, podnose se u izvorniku.

(2) Predmeti koji mogu služiti razjašnjenju stvari u toku glavnog pretresa pokazaće se optuženom, a po potrebi svjedocima i vještacima. Ako na glavnom pretresu treba izvršiti prepoznavanje predmeta postupiće se na osnovu člana 103 ovog zakonika.

Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza

Član 345

(1) Osim slučajeva koji su posebno predviđeni u ovom zakoniku, zapisnici o iskazima svjedoka, saoptuženih ili već osuđenih učesnika u krivičnom djelu, kao i zapisnici ili druga pismena o nalazu i mišljenju vještaka mogu se, po odluci vijeća, pročitati samo u slučaju:

1) ako je saslušano lice umrlo, duševno oboljelo ili se ne može pronaći ili je njegov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti ili drugih važnih uzroka;

2) ako svjedoci ili vještaci, bez zakonskih razloga, neće da daju iskaz na glavnom pretresu.

(2) Vijeće može, uz saglasnost stranaka, odlučiti da se zapisnik o ranijem sa-slušanju svjedoka ili vještaka, odnosno njegov pisani nalaz i mišljenje pročita iako svjedok, odnosno vještak nije prisutan, bez obzira da li je bio pozvan na glavni pretres. Izuzetno, bez saglasnosti stranaka, ali po njihovom saslušanju, vijeće može odlučiti da se pročita zapisnik o saslušanju svjedoka ili vještaka na ranijem glavnom pretresu, koji je održan pred istim predsjednikom vijeća iako je protekao rok iz člana 317 stav 3 ovog zakonika ili da se pročita pisani nalaz i mišljenje stručne ustanove ili državnog organa kad pozvani stručnjak iz te ustanove, odnosno organa koji je izvršio vještačenje nije došao na glavni pretres, ako, s obzirom na ostale izvedene dokaze, ocijeni da je potrebno da se upozna sa sadržinom zapisnika ili pisanog nalaza i mišljenja. Kad zapisnik, odnosno pisani nalaz i mišljenje budu pročitani i saslušane primjedbe stranaka (član 347) vijeće će, uzimajući u obzir i ostale izvedene dokaze, odlučiti da li će i neposredno saslušati svjedoka ili vještaka.

(3) Zapisnici o ranijem saslušanju lica koja su oslobođena od dužnosti svjedočenja (član 97) ne smiju se pročitati, ako ta lica nijesu uopšte pozvana na glavni pretres ili su na glavnom pretresu, prije prvog saslušanja, izjavila da neće da svjedoče. Po završenom dokaznom postupku vijeće će odlučiti da se ovi zapisnici izdvoje iz spisa i odvojeno čuvaju (član 184). Ovako će vijeće postupati i u pogledu drugih zapisnika i obavještenja navedenih u članu 184 ovog zakonika, ako nije ranije donesena odluka o njihovom izdvajanju. Protiv rješenja o izdvajanju zapisnika i obavještenja dozvoljena je posebna žalba. Po pravnosnažnosti rješenja, izdvojeni zapisnici i obavještenja zatvaraju se u poseban omot i predaju istražnom sudiji radi čuvanja odvojeno od ostalih spisa i ne mogu se razgledati ni koristiti u postupku. Zapisnici i obavještenja moraju biti izdvojeni prije nego što se spisi, povodom žalbe protiv presude, dostave višem sudu.

(4) Razlozi zbog kojih se čita zapisnik navešće se u zapisniku o glavnom pretresu, a prilikom čitanja će se saopštiti da li je svjedok ili vještak zaklet.

Reprodukcija i snimak saslušanja

Član 346

U slučajevima iz čl. 329, 340 i 345 ovog zakonika, kao i u drugim slučajevima kad je to potrebno, vijeće može odlučiti da se na glavnom pretresu, pored čitanja zapisnika, reprodukuje i snimak saslušanja (član 185).

Primjedbe stranaka i oštećenog

Član 347

Poslije dovršenog saslušanja svakog svjedoka ili vještaka i poslije čitanja svakog zapisnika ili drugog pismena, upitaće predsjednik vijeća stranke i oštećenog da li imaju šta da primijete.

Predlozi za dopunu dokaza

Član 348

(1) Po završenom dokaznom postupku predsjednik vijeća upitaće stranke i oštećenog imaju li kakve predloge za dopunu dokaznog postupka.

(2) Ako niko ne predloži dopunu dokaznog postupka ili predlog bude odbijen, a vijeće smatra da je stanje stvari izviđeno, predsjednik će objaviti da je dokazni postupak završen.

8. IZMJENA I PROŠIRENJE OPTUŽBE

Izmjena optužbe

Član 349

(1) Ako tužilac u toku glavnog pretresa ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici, on može na glavnom pretresu usmeno izmijeniti optužnicu, a može predložiti da se glavni pretres prekine radi pripremanja nove optužnice.

(2) U slučaju podnošenja nove optužbe, sud je dužan da okrivljenom i braniocu obezbijedi dovoljno vremena za pripremanje odbrane, a na njihov zahtjev, ako je to potrebno, i u slučaju izmijene optužbe.

(3) Ako vijeće dozvoli prekid glavnog pretresa radi pripremanja nove optužnice, odrediće rok u kome tužilac mora podnijeti optužnicu. Primjerak nove optužnice dostaviće se optuženom, ali prigovor protiv ove optužnice nije dozvoljen. Ako tužilac u ostavljenom roku ne podnese optužnicu, vijeće će nastaviti glavni pretres na osnovu ranije optužnice.

Proširenje optužbe za djelo učinjeno na glavnom pretresu

Član 350

(1) Ako optuženi u toku glavnog pretresa u zasjedanju učini krivično djelo ili ako se u toku glavnog pretresa otkrije koje ranije učinjeno krivično djelo optuženog, vijeće će po optužbi ovlašćenog tužioca, koja može biti i usmeno iznesena, proširiti glavni pretres i na to djelo ili odlučiti da se za to krivično djelo posebno sudi. Protiv te optužbe nije dozvoljen prigovor.

(2) Ako vijeće prihvati proširenje optužbe, prekinuće glavni pretres i obezbijediti dovoljno vremena za pripremanje odbrane.

(3) Ako je za presuđenje djela iz stava 1 ovog člana nadležan viši sud, vijeće će odlučiti da li će i predmet po kome vodi glavni pretres ustupiti nadležnom višem sudu.

9. ZAVRŠNE RIJEČI

Redosljed završnih riječi

Član 351

Po završenom dokaznom postupku predsjednik vijeća daje riječ strankama, oštećenom i braniocu. Prvo govori tužilac, zatim oštećeni, branilac, pa optuženi.

Završna riječ tužioca

Član 352

Tužilac će u svojoj riječi iznijeti ocjenu dokaza izvedenih na glavnom pretresu, zatim će izložiti zaključke o činjenicama važnim za odluku i staviće i obrazložiti predlog o krivici optuženog, o odredbama Krivičnog zakonika i drugog zakona koje bi se imale primijeniti, kao i o olakšavajućim i otežavajućim okolnostima koje bi trebalo uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne. Tužilac ne može stavljati određeni predlog o visini kazne, ali može predložiti sudsku opomenu ili uslovnu osudu.

Završna riječ oštećenog

Član 353

Oštećeni ili njegov punomoćnik može u svojoj riječi obrazložiti imovinskopravni zahtjev i ukazati na dokaze o krivici optuženog.

Završna riječ odbrane

Član 354

(1) Branilac ili sam optuženi izložiće u svojoj riječi odbranu i može se osvrnuti na navode tužioca i oštećenog.

(2) Poslije branioca optuženi ima pravo da sam govori, da se izjasni da li usvaja odbranu branioca i da je dopuni.

(3) Tužilac i oštećeni imaju pravo da odgovore na odbranu, a branilac, odnosno optuženi da se osvrne na te odgovore.

(4) Posljednja riječ uvijek pripada optuženom.

Završne riječi i procesna disciplina

Član 355

(1) Riječ stranaka, branioca i oštećenog ne može se ograničiti na određeno vrijeme.

(2) Predsjednik vijeća može, po prethodnoj opomeni, prekinuti lice koje u svojoj riječi vrijeđa javni red i moral ili vrijeđa drugoga ili se upušta u ponavljanja ili izlaganja koja

očigledno nemaju veze sa predmetom. U zapisniku o glavnom pretresu mora se navesti da je riječ bila prekinuta i zašto je bila prekinuta.

(3) Kad optužbu zastupa više lica ili odbranu više branilaca, izlaganja se ne mogu ponavljati. Zastupnik optužbe, odnosno odbrane, po međusobnom sporazumu, odabira pitanja o kojima će govoriti.

(4) Poslije svih završnih govora predsjednik vijeća je dužan da upita želi li još ko šta da izjavi.

Završetak glavnog pretresa

Član 356

(1) Ako vijeće, po završenim izlaganjima stranaka, branioca i oštećenog ne odluči da izvede još neke dokaze, predsjednik vijeća će objaviti da je glavni pretres završen.

(2) Ako odluči da izvede još neke dokaze, vijeće će nastaviti dokazni postupak i nakon njegovog završetka ponovo postupiti po odredbi člana 351 ovog zakonika. Tužilac, oštećeni, branilac i optuženi mogu svoje završne riječi samo dopuniti u vezi sa naknadno izvedenim dokazima.

(2) Poslije objavljivanja da je glavni pretres završen vijeće će se povući na vijećanje i glasanje radi donošenja presude.

10. ODBACIVANJE OPTUŽNICE

Član 357

U toku ili po završetku glavnog pretresa vijeće će rješenjem odbaciti optužnicu, ako utvrdi:

- 1) da sud nije stvarno nadležan;
- 2) da je postupak vođen bez zahtjeva ovlašćenog tužioca, bez odobrenja nadležnog državnog organa ili je nadležni državni organ odustao od datog odobrenja;
- 3) da postoje druge okolnosti koje privremeno sprječavaju gonjenje.

G l a v a XXIII

PRESUDA

1. IZRICANJE PRESUDE

Izricanje i objavljivanje presude

Član 358

- (1) Ako sud u toku vijećanja ne ocijeni da treba ponovo otvoriti glavni pretres radi dopune postupka ili razjašnjenja pojedinih pitanja, izreći će presudu.
- (2) Presuda se izriče i objavljuje u ime naroda.

Identitet presude i optužbe

Član 359

- (1) Presuda se može odnositi samo na lice koje je optuženo i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podnesenoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj ili proširenoj optužnici.
- (2) Sud nije vezan za predloge tužioca u pogledu pravne ocjene djela.

Osnov presude

Član 360

- (1) Sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izvedeni na glavnom pretresu.
- (2) Sud je dužan da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica utvrđena.

2. VRSTE PRESUDA

Član 361

- (1) Presudom se optužba odbija ili se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim.
- (2) Ako optužba obuhvata više krivičnih djela, u presudi će se izreći da li se i za koje djelo optužba odbija ili se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim.

Presuda kojom se optužba odbija

Član 362

Presudu kojom se optužba odbija sud će izreći, ako je:

- 1) tužilac od započinjanja do završetka glavnog pretresa odustao od optužbe;
- 2) optuženi za isto djelo već pravosnažno osuđen, oslobođen optužbe ili je optužba protiv njega pravosnažno odbijena ili je postupak protiv njega rješenjem pravosnažno obustavljen, a ne radi se o rješenju o obustavljanju postupka iz člana 412 ovog zakonika;
- 3) optuženi aktom amnestije ili pomilovanja oslobođen od gonjenja ili se krivično gonjenje ne može preduzeti zbog zastarjelosti ili neke druge okolnosti koja trajno isključuje krivično gonjenje.

Presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbe

Član 363

Presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe sud će izreći, ako:

- 1) djelo za koje je optužen po zakonu nije krivično djelo;
- 2) ima okolnosti koje isključuju krivicu;
- 3) nije dokazano da je optuženi učinio djelo za koje je optužen.

Presuda kojom se optuženi oglašava krivim

Član 364

(1) U presudi u kojoj se optuženi oglašava krivim sud će izreći:

1) za koje se djelo oglašava krivim, uz naznačenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela, kao i onih od kojih zavisi primjena određene odredbe Krivičnog zakonika;

2) zakonski naziv krivičnog djela i koje su odredbe Krivičnog zakonika primijenjene;

3) na kakvu se kaznu osuđuje optuženi ili se po odredbama Krivičnog zakonika oslobađa od kazne;

4) odluku o uslovnoj osudi;

5) odluku o mjerama bezbjednosti i o oduzimanju imovinske koristi;

6) odluku o uračunavanju pritvora ili već izdržane kazne;

7) odluku o troškovima krivičnog postupka, o imovinskopravnom zahtjevu, kao i o tome da se pravosnažna presuda ima javno objaviti.

(2) Ako je optuženi osuđen na novčanu kaznu, u presudi će se naznačiti rok u kome se novčana kazna ima platiti i način zamjene novčane kazne, kad se ona ni prinudnim putem ne može naplatiti.

3. OBJAVLJIVANJE PRESUDE

Vrijeme, mjesto i način objavljivanja presude

Član 365

(1) Pošto je sud izrekao presudu, predsjednik vijeća će je odmah objaviti. Ako sud nije u mogućnosti da istog dana po završetku glavnog pretresa izrekne presudu, odložiće objavljivanje presude najviše za tri dana i odrediće vrijeme i mjesto objavljivanja presude. Ako presuda ne bude objavljena u roku od tri dana od završetka glavnog pretresa, predsjednik vijeća je dužan da odmah po isteku roka o tome obavijesti predsjednika suda i saopšti mu razloge.

(2) Predsjednik vijeća će u prisustvu stranaka, njihovih zakonskih zastupnika, punomoćnika i branioca javno pročitati izreku i saopštiti ukratko razloge presude.

(3) Presuda će biti objavljena i kad stranka, zakonski zastupnik, punomoćnik ili branilac nije prisutan. Vijeće može narediti da optuženom, koji je odsutan, presudu usmeno saopšti predsjednik vijeća ili da mu se presuda samo dostavi.

(4) Ako je javnost na glavnom pretresu bila isključena, izreka presude će se uvijek pročitati u javnom zasijedanju. Vijeće će odlučiti da li će isključiti javnost prilikom objavljivanja razloga presude.

(5) Svi prisutni saslušaće čitanje izreke presude stojeći.

Pritvor nakon izricanja presude

Član 366

(1) Kad izrekne presudu na kaznu zatvora ispod pet godina, vijeće će optuženom koji se brani sa slobode odrediti pritvor, ako postoje razlozi iz člana 148 stav 1 tač. 1, 3 i 4 ovog zakonika, a optuženom koji se nalazi u pritvoru ukinuće pritvor, ako za pritvor više ne postoje razlozi zbog kojih je bio određen.

(2) Pritvor će vijeće uvijek ukinuti i narediti da se optuženi pusti na slobodu, ako je oslobođen od optužbe ili je optužba odbijena ili ako je oglašen krivim, a oslobođen od kazne ili je osuđen samo na novčanu kaznu ili mu je izrečena sudska opomena ili je uslovno osuđen ili je zbog uračunavanja pritvora kaznu već izdržao ili je optužba odbačena (član 357), osim zbog stvarne nenadležnosti.

(3) Za određivanje ili ukidanje pritvora poslije objavljivanja presude, do njene pravosnažnosti, primjenjivaće se odredba stava 1 ovog člana. Odluku donosi vijeće prvo-stepenog suda (član 24 stav 6).

(4) Prije donošenja rješenja kojim se određuje ili ukida pritvor u slučajevima iz st. 1 i 3 ovog člana, pribaviće se mišljenje državnog tužioca kad se postupak vodi po njegovom zahtjevu.

(5) Ako se optuženi već nalazi u pritvoru, a vijeće nađe da još postoje razlozi zbog kojih je pritvor bio određen ili da postoje razlozi iz člana 148 stav 1 i 2 ovog zakonika, donijeće posebno rješenje o produženju pritvora. Posebno rješenje vijeće donosi i kad treba odrediti ili ukinuti pritvor. Žalba protiv rješenja ne zadržava izvršenje rješenja, a o žalbi sud odlučuje u roku od tri dana.

(6) Pritvor koji je određen ili produžen po odredbama prethodnih stavova može trajati do pravosnažnosti presude, odnosno do isteka rokova propisanih u članu 152 st. 3 i 4 ovog zakonika, ali najduže dok ne istekne vrijeme trajanja kazne izrečene u prvo-stepenoj presudi.

(7) Na zahtjev optuženog koji se poslije izricanja kazne zatvora nalazi u pritvoru, predsjednik vijeća može optuženog uputiti u ustanovu za izdržavanje kazne i prije pravo-snažnosti presude.

Pouka o pravu na žalbu i druga upozorenja

Član 367

(1) Po objavljivanju presude predsjednik vijeća će poučiti stranke o pravu na žalbu, kao i o pravu na odgovor na žalbu.

(2) Ako je optuženom izvršenje izrečene kazne odloženo, upozoriće ga predsjednik vijeća na značaj uslovne osude i na uslove kojih se mora pridržavati.

(3) Predsjednik vijeća će upozoriti stranke da do pravosnažnog okončanja postupka o svakoj promjeni adrese obavijeste sud.

4. PISMENA IZRADA I DOSTAVLJANJE PRESUDE

Pisana izrada presude

Član 368

(1) Presuda koja je objavljena mora se pisano izraditi i otpremiti u roku od mjesec dana po objavljivanju, a u složenim stvarima, izuzetno u roku od dva mjeseca. Ako presuda nije izrađena u tim rokovima, predsjednik vijeća je dužan da pisano obavijesti predsjednika suda zbog čega to nije učinjeno. Predsjednik suda će preduzeti mjere da se presuda što prije izradi.

(2) Presudu potpisuju predsjednik vijeća i zapisničar.

(3) Ovjereni prepis presude dostaviće se tužiocu, a optuženom i braniocu saglasno članu 168 ovog zakonika. Ako se optuženi nalazi u pritvoru, ovjereni prepisi presude moraju biti poslani u rokovima predviđenim u stavu 1 ovog člana.

(4) Optuženom, privatnom tužiocu i oštećenom kao tužiocu dostaviće se i uputstvo o pravu na žalbu.

(5) Ovjereni prepis presude sud će, sa uputstvom o pravu na žalbu, dostaviti oštećenom ako ima pravo na žalbu, licu čiji je predmet oduzet tom presudom (član 75 stav

2 Krivičnog zakonika), kao i pravnom licu prema kome je izrečeno oduzimanje imovinske koristi. Oštećenom koji nema pravo na žalbu prepis presude će se dostaviti u slučaju iz člana 60 stav 2 ovog zakonika, sa uputstvom o pravu na traženje povraćaja u pređašnje stanje. Pravnosnažna presuda će se dostaviti oštećenom, ako on to zahtijeva.

(6) Ako je sud, primjenom odredaba o odmjeravanju jedinstvene kazne za krivična djela u sticaju, izrekao kaznu, uzimajući u obzir i presude koje su doneli i drugi sudovi, dostaviće ovjereni prepis pravosnažne presude tim sudovima.

Sadržaj presude

Član 369

(1) Pisano izrađena presuda mora potpuno da odgovara presudi koja je objavljena. Presuda mora imati uvod, izreku i obrazloženje.

(2) Uvod presude sadrži: naznačenje da se presuda izriče u ime naroda, naziv suda, ime i prezime predsjednika i članova vijeća i zapisničara, ime i prezime optuženog, krivično djelo za koje je optužen i da li je bio prisutan na glavnom pretresu, dan glavnog pretresa i da li je glavni pretres bio javan, ime i prezime tužioca, branioca, zakonskog zastupnika i punomoćnika koji su bili prisutni na glavnom pretresu i dan objavljivanja izrečene presude.

(3) Izreka presude sadrži lične podatke o optuženom (član 88 stav 1) i odluku kojom se optuženi oglašava krivim za djelo za koje je optužen ili kojom se oslobađa od optužbe za to djelo ili kojom se optužba odbija.

(4) Ako je optuženi oglašen krivim, izreka presude mora obuhvatiti potrebne podatke navedene u članu 364 ovog zakonika, a ako je oslobođen od optužbe ili je optužba odbijena, izreka presude mora obuhvatiti opis djela za koje je optužen i odluku o troškovima krivičnog postupka i imovinskopravnom zahtjevu, ako je bio postavljen.

(5) U slučaju sticaja krivičnih djela sud će u izreku presude unijeti kazne utvrđene za svako pojedino krivično djelo, a zatim kaznu koja je izrečena za sva djela u sticaju.

(6) U obrazloženju presude sud će iznijeti razloge za svaku tačku presude.

(7) Sud će određeno i potpuno iznijeti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, dajući pri tome naročito ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, iz kojih razloga nije uvažio pojedine predloge stranaka, iz kojih razloga je odlučio da se ne sasluša neposredno svjedok ili vještak čiji je iskaz, odnosno pisani nalaz i mišljenje pročitano bez saglasnosti stranaka (član 345 stav 2), kojim razlozima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju da li postoji krivično djelo i krivica optuženog i o primjeni određenih odredaba zakona na optuženog i njegovo djelo kao i o razlozima upućivanja oštećenog na parnicu.

(8) Ako je optuženi osuđen na kaznu, u obrazloženju će se navesti koje je okolnosti sud uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne. Posebno će sud obrazložiti kojim se razlozima rukovodio kad je našao da treba izreći strožu kaznu od propisane (član 44 Krivičnog zakonika) ili kad je našao da kaznu treba ublažiti ili optuženog osloboditi od kazne ili uslovno osuditi ili da treba izreći mjeru bezbjednosti ili oduzimanje imovinske koristi ili opozvati uslovni otpust.

(9) Ako se optuženi oslobađa od optužbe, u obrazloženju će se naročito navesti iz kojih se razloga navedenih u članu 363 ovog zakonika to čini.

(10) U obrazloženju presude kojom se optužba odbija i u obrazloženju rješenja kojim se optužba odbacuje sud se neće upuštati u ocjenu glavne stvari, nego će se ograničiti samo na razloge za odbijanje, odnosno odbacivanje optužbe.

Ispravke u presudi

Član 370

(1) Pogreške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnosti pisano izrađene presude sa izvornikom ispraviće posebnim rješenjem predsjednik vijeća, na zahtjev stranaka ili po službenoj dužnosti.

(2) Ako postoji nesaglasnost između pisano izrađene presude i njenog izvornika u pogledu podataka iz člana 364 stav 1 tač. 1 do 5 i tačka 7, ovog zakonika, rješenje o ispravci dostaviće se licima navedenim u članu 368 ovog zakonika. U tom slučaju rok za žalbu protiv presude teče od dana dostavljanja tog rješenja, protiv koga posebna žalba nije dozvoljena.

G. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA

G l a v a XXIV REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

1. ŽALBA NA PRESUDU PRVOSTEPENOG SUDA

1) Pravo na izjavljivanje žalbe

Pravo na žalbu i žalbeni rok

Član 371

(1) Protiv presude donesene u prvom stepenu ovlašćena lica mogu izjaviti žalbu u roku od petnaest dana od dana dostavljanja prepisa presude.

(2) Blagovremeno izjavljena žalba ovlašćenog lica odlaže izvršenje presude.

Subjekti žalbe

Član 372

(1) Žalbu mogu izjaviti stranke, branilac, zakonski zastupnik optuženog i oštećeni.

(2) U korist optuženog žalbu mogu izjaviti i njegov bračni drug, srodnik po krvi u pravoj liniji, usvojilac, usvojenik, brat, sestra, hranilac i lice sa kojim živi u vanbračnoj zajednici. Rok za žalbu i u tom slučaju teče od dana kad je optuženom, odnosno njego-vom braniocu dostavljen prepis presude.

(3) Državni tužilac može izjaviti žalbu kako na štetu, tako i u korist optuženog.

(4) Oštećeni može pobijati presudu zbog odluke suda o troškovima krivičnog postupka, ali ako je državni tužilac preuzeo gonjenje od oštećenog kao tužioca (član 62 stav 2), kao i na oslobađajuću presudu, oštećeni može izjaviti žalbu zbog svih osnova zbog kojih se presuda može pobijati (član 375).

(5) Žalbu može izjaviti i lice čiji je predmet oduzet (član 75 stav 2 Krivičnog zakonika) ili od koga je oduzeta imovinska korist pribavljena krivičnim djelom (član 113 stav 2 Krivičnog zakonika).

(6) Branilac i lica iz stava 2 ovog člana mogu izjaviti žalbu i bez naročitog ovlašćenja optuženog, ali ne i protiv njegove volje, osim kad je optuženom izrečena najduža zatvorska kazna.

Odricanje od prava na žalbu i odustanak od žalbe

Član 373

(1) Optuženi se može odreći prava na žalbu samo pošto mu je presuda dostavljena. Optuženi se i prije toga može odreći prava na žalbu, ako su se tužilac i oštećeni kad ima pravo da izjavi žalbu zbog svih osnova (član 372 stav 4) odrekli prava na žalbu, osim ako bi optuženi po presudi imao da izdržava kaznu zatvora. Do donošenja odluke drugostepenog suda optuženi može odustati od već izjavljene žalbe. Optuženi može odustati i od žalbe koju su izjavili njegov branilac ili lica navedena u članu 372 stav 2 ovog zakonika.

(2) Tužilac i oštećeni mogu se odreći prava na žalbu od časa objavljivanja presude pa do isteka roka za izjavu žalbe, a mogu do donošenja odluke drugostepenog suda odustati od već izjavljene žalbe.

(3) Odricanje i odustajanje od žalbe ne može se opozvati.

(4) Optuženi se ne može odreći prava na žalbu niti odustati od već izjavljene žalbe ako mu je izrečena najduža zatvorska kazna.

2) Sadržaj žalbe

Sadržaj žalbe i postupanje po nepotpunoj žalbi

Član 374

(1) Žalba treba da sadrži:

- 1) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
- 2) osnov za pobijanje presude (član 375);
- 3) obrazloženje žalbe;
- 4) predlog da se pobijana presuda potpuno ili djelimično ukine ili preinači;
- 5) potpis lica koje izjavljuje žalbu.

(2) Ako je žalbu izjavio optuženi ili drugo lice iz člana 372 stav 2 ovog zakonika, a optuženi nema branioca ili ako je žalbu izjavio oštećeni, oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac koji nema punomoćnika ili punomoćnik nije advokat, a žalba nije sastavljena u skladu sa odredbama stava 1 ovog člana, prvostepeni sud će pozvati žaliloca da u određenom roku dopuni žalbu pisanim podneskom ili na zapisniku kod toga suda. Ako se žalilac ovom pozivu ne odazove, sud će odbaciti žalbu, ako ne sadrži podatke iz stava 1 tač. 3 i 5 ovog člana, a žalbu koja ne sadrži podatke iz stava 1 tačka 1 ovog člana, odbaciće samo pod uslovom da se ne može utvrditi na koju se presudu odnosi. Žalbu izjavljenu u korist optuženog sud će dostaviti drugostepenom sudu, ako se može utvrditi na koju se presudu odnosi, a odbaciće je, ako se to ne može utvrditi.

(3) Ako je žalbu izjavio oštećeni, oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac koji ima za punomoćnika advokata ili državni tužilac, a žalba ne sadrži podatke iz stava 1 tač. 2, 3 i 5

ovog člana ili ako žalba ne sadrži podatke iz stava 1 tačka 1 ovog člana, a ne može se utvrditi na koju se presudu odnosi, sud će žalbu odbaciti. Žalbu sa ovim nedostacima izjavljenu u korist optuženog koji ima branioca sud će dostaviti drugostepenom sudu, ako se može utvrditi na koju se presudu odnosi, a odbaciće je, ako se to ne može utvrditi.

(4) U žalbi se mogu iznositi nove činjenice i novi dokazi, ali je žalilac dužan da navede razloge zašto ih ranije nije iznio. Optuženi koji je u cjelosti priznao osnovanost optužbe (član 335) može u žalbi iznijeti samo one nove činjenice i dokaze koji su važni za odluku o kazni. Pozivajući se na nove činjenice, žalilac je dužan da navede dokaze kojima bi se te činjenice imale dokazati, a pozivajući se na nove dokaze, dužan je da navede činjenice koje pomoću tih dokaza želi da dokaže.

3) Osnovi zbog kojih se presuda može pobijati

Član 375

Presuda se može pobijati zbog:

- 1) bitne povrede odredaba krivičnog postupka;
- 2) povrede Krivičnog zakonika;
- 3) pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 4) odluke o krivičnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka, imovinskopravnim zahtjevima, kao i zbog odluke o objavljivanju presude putem sredstava javnog informisanja.

Bitne povrede krivičnog postupka

Član 376

(1) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji, ako:

1) je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u izricanju presude učestvovao sudija ili sudija-porotnik koji nije sudjelovao na glavnom pretresu ili koji je pravnosnažnom odlukom izuzet od suđenja;

2) je na glavnom pretresu sudjelovao sudija ili sudija-porotnik koji se morao izuzeti (član 38 tač. 1 do 5);

3) je glavni pretres održan bez lica čije je prisustvo na glavnom pretresu po zakoniku obavezno ili ako je optuženom, braniocu, oštećenom kao tužiocu ili privatnom tužiocu, protivno njegovom zahtjevu, uskraćeno da na glavnom pretresu upotrebljava svoj jezik i da na svom jeziku prati tok glavnog pretresa (član 9);

4) je protivno zakoniku bila isključena javnost na glavnom pretresu;

5) je sud povrijedio propise krivičnog postupka u pogledu postojanja optužbe ovlašćenog tužioca ili odobrenja nadležnog organa;

6) je presudu donio sud koji zbog stvarne nenadležnosti nije mogao suditi u toj stvari ili ako je sud nepravilno odbacio optužbu zbog stvarne nenadležnosti;

7) sud svojom presudom nije potpuno riješio predmet optužbe;

8) je optužba prekoračena (član 359 stav 1);

9) je presudom povrijeđena odredba člana 390 ovog zakonika;

10) se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama ovog zakonika ne može zasnivati;

11) je izreka presude nerazumljiva, protivrječna sama sebi ili razlozima presude ili ako presuda nema uopšte razloga ili u njoj nijesu navedeni razlozi o odlučnim činjenica-

ma ili su ti razlozi potpuno nejasni ili u znatnoj mjeri protivrječni ili ako o odlučnim činjenicama postoji znatna protivrječnost između onog što se navodi u razlozima presude o sadržini isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.

(2) Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji i ako sud za vrijeme pri-premanja glavnog pretresa ili u toku glavnog pretresa ili prilikom donošenja presude nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakonika, a to je bilo ili je moglo biti od uticaja na zakonito i pravilno donošenje presude.

Povrede Krivičnog zakonika

Član 377

Povreda Krivičnog zakonika postoji ako je Krivični zakonik povrijeđen u pitanju:

1) da li je djelo za koje se optuženi goni krivično djelo;

2) da li ima okolnosti koje isključuju krivicu;

3) da li ima okolnosti koje isključuju krivično gonjenje, a naročito da li je nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja ili je gonjenje isključeno usljed amnestije ili pomilovanja ili je stvar već pravosnažno presuđena;

4) da li je u pogledu krivičnog djela koje je predmet optužbe primjenjen zakon koji se ne može primijeniti;

5) da li je odlukom o kazni, uslovnoj osudi ili sudskoj opomeni, odnosno odlukom o mjeri bezbjednosti ili o oduzimanju imovinske koristi prekoračeno ovlašćenje koje sud ima po zakonu;

6) da li su povrijeđene odredbe o uračunavanju pritvora i izdržane kazne.

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje

Član 378

(1) Presuda se može pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio ili je nije utvrdio.

(2) Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi.

Pobijanje presude zbog odluke o krivičnim sankcijama, oduzimanja imovinske koristi, troškova krivičnog postupka, imovinskopravnog zahtjeva i objavljivanja odluke

Član 379

(1) Presuda, odnosno rješenje o sudskoj opomeni može se pobijati zbog odluke o kazni, uslovnoj osudi i sudskoj opomeni kad tom odlukom nije prekoračeno zakonsko ovlašćenje (član 377 tačka 5), ali sud nije pravilno odmjerio kaznu, s obzirom na okolnosti koje utiču da kazna bude veća ili manja i zbog toga što je sud primijenio ili nije primijenio odredbe o ublažavanju kazne, o

oslobođenju od kazne, o uslovnoj osudi ili o sudskoj opomeni, iako su za to postojali zakonski uslovi.

(2) Odluka o mjeri bezbjednosti ili o oduzimanju imovinske koristi može se pobijati ako ne postoji povreda zakona iz člana 377 tačka 5 ovog zakonika, ali je sud nepravilno

donio ovu odluku ili nije izrekao mjeru bezbjednosti, odnosno oduzimanje imovinske koristi, iako su za to postojali zakonski uslovi.

(3) Odluka o troškovima postupka može se pobijati ako je nepravilna ili suprotna zakonskim odredbama.

(4) Odluka o imovinskopravnim zahtjevima i odluka o objavljivanju presude putem štampe, radija ili televizije mogu se pobijati ako su donijete suprotno zakonskim odredbama.

4) Postupak po žalbi

Podnošenje žalbe

Član 380

(1) Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud, kao i za protivnu stranku i branioca.

(2) Neblagovremenu (član 394) i nedozvoljenu (član 395) žalbu odbaciće rješenjem predsjednik vijeća prvostepenog suda.

Odgovor na žalbu

Član 381

Primjerak žalbe dostaviće prvostepeni sud protivnoj stranci (čl. 168 i 169), koja može u roku od osam dana od dana prijema podnijeti sudu odgovor na žalbu. Žalbu i odgovor na žalbu, sa svim spisima, prvostepeni sud će dostaviti drugostepenom sudu.

Postupanje pred drugostepenim sudom

Član 382

(1) Kad spisi sa žalbom stignu drugostepenom sudu odmah se, na propisan način, određuje sudija izvjestilac. Ako se radi o krivičnom djelu za koje se goni po zahtjevu državnog tužioca, sudija izvjestilac će spise dostaviti nadležnom državnom tužiocu, koji je dužan da ih razmotri i stavi svoj predlog ili izjavi da će predlog staviti na sjednici vijeća i da ih bez odlaganja vrati sudu.

(2) Kad državni tužilac vrati spise predsjednik vijeća će zakazati sjednicu vijeća i o njoj obavijestiti državnog tužioca.

(3) Sudija izvjestilac može, po potrebi, od prvostepenog suda pribaviti izvještaj o povredama odredaba krivičnog postupka, a može preko tog suda ili istražnog sudije suda na čijem se području radnja ima izvršiti ili na drugi način provjeriti navode žalbe u pogledu novih dokaza i novih činjenica ili od drugih organa ili organizacija pribaviti potrebne izvještaje ili spise.

(4) Ako sudija izvjestilac utvrdi da se u spisima nalaze zapisnici i obavještenja navedena u članu 184 ovog zakonika, dostaviće spise prvostepenom sudu, prije održavanja sjednice drugostepenog vijeća, da predsjednik prvostepenog vijeća donese rješenje o njihovom izdvajanju iz spisa i po pravosnažnosti rješenja, da ih u zatvorenom omotu preda istražnom sudiji radi čuvanja odvojeno od ostalih spisa.

Sjednica vijeća

Član 383

(1) O sjednici vijeća obavijestiće se optuženi i njegov branilac, oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac koji je u roku predviđenom za žalbu ili za odgovor na žalbu zahtijevao da bude

obaviješten o sjednici ili je predložio održavanje pretresa pred drugostepenim sudom (čl. 385 do 387). Predsjednik vijeća ili vijeće može odlučiti da se o sjednici vijeća oba-vijeste stranke i kad nijesu to zahtijevale ili da se o sjednici obavijesti i stranka koja to nije zahtijevala, ako bi njihovo prisustvo bilo korisno za razjašnjenje stvari.

(2) Ako se o sjednici vijeća obavještava optuženi koji je u pritvoru ili u ustanovi za izdržavanje kazne, predsjednik vijeća narediće da se obezbijedi njegovo prisustvo.

(3) Sjednica vijeća počinje izvještajem sudije izvjestioca o stanju stvari. Vijeće može od stranaka koje prisustvuju sjednici zatražiti potrebna objašnjenja u vezi sa žalbenim navodima. Stranke mogu predložiti da se radi dopune izvještaja pročitaju pojedini spisi i mogu, po dozvoli predsjednika vijeća, dati potrebna objašnjenja za svoje stavove iz žalbe, odnosno odgovora na žalbu, ne ponavljajući ono što je sadržano u izvještaju.

(4) Nedolazak stranaka koje su uredno obaviještene ne sprečava održavanje sjed-nice vijeća. Ako optuženi nije izvijestio sud o promjeni boravišta ili stana, može se održati sjednica vijeća, iako optuženi o sjednici nije bio obaviješten.

(5) Na sjednici vijeća kojoj prisustvuju stranke javnost se može isključiti samo pod uslovima određenim ovim zakonikom (čl. 300 do 302).

(6) Zapisnik o sjednici vijeća priključuje se spisima prvostepenog i drugostepenog suda.

(7) Rješenja iz čl. 394 i 395 ovog zakonika mogu se donijeti i bez obavještavanja stranaka o sjednici vijeća.

Odlučivanje u sjednici vijeća ili na pretresu

Član 384

(1) Drugostepeni sud donosi odluku u sjednici vijeća ili na osnovu održanog pretresa.

(2) Da li će održati pretres odlučuje vijeće drugostepenog suda, osim ako je dru-kčije određeno ovim zakonikom.

Razlozi za održavanje pretresa

Član 385

(1) Pretres pred drugostepenim sudom održaće se samo ako je potrebno da se, zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, izvedu novi dokazi ili ponove već ranije izvedeni dokazi i ako postoje opravdani razlozi da se predmet ne vrati prvostepenom sudu na ponovni glavni pretres. Pretres će se uvijek održati pred drugostepenim sudom, ako drugi put rješava u istom predmetu po žalbi, a u postupku odlučivanja ocijeni da postoje razlozi za ukidanje prvostepene presude.

(2) Na pretres pred drugostepenim sudom pozivaju se optuženi i njegov branilac, tužilac, oštećeni, zakonski zastupnici i punomoćnici oštećenog, oštećenog kao tužioca i privatnog tužioca, kao i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.

(3) Ako je optuženi u pritvoru, predsjednik vijeća drugostepenog suda preduzeće što je potrebno da se optuženi dovede na pretres.

(4) Ako oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac ne dođe na pretres pred drugo-stepenim sudom, neće se primijeniti odredba člana 311 stav 2 ovog zakonika.

Redosljed radnji na glavnom pretresu pred drugostepenim sudom

Član 386

(1) Pretres pred drugostepenim sudom počinje izvještajem izvjestioca, koji izlaže stanje stvari, ne dajući svoje mišljenje o osnovanosti žalbe.

(2) Po predlogu ili po službenoj dužnosti pročitaaće se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a po potrebi i zapisnik o glavnom pretresu.

(3) Poslije toga pozvaće se žalilac da obrazloži žalbu, a onda protivna stranka da mu odgovori. Optuženi i njegov branilac imaju uvijek posljednju riječ.

(4) Stranke mogu na pretresu iznositi nove dokaze i činjenice.

(5) Tužilac može, s obzirom na rezultat pretresa, u cjelini ili djelimično, odustati od optužnice ili izmijeniti optužnicu u korist optuženog. Ako je državni tužilac odustao od optužnice u cjelini, oštećeni ima prava predviđena u članu 60 ovog zakonika.

Shodna primjena odredaba o glavnom pretresu

Član 387

Ako u prethodnim članovima nije nešto drugo određeno, odredbe o glavnom pretresu pred prvostepenim sudom shodno će se primjenjivati i u postupku pred drugo-stepenim sudom.

5) Granice ispitivanja prvostepene presude

Granice ispitivanja presude

Član 388

(1) Drugostepeni sud ispituje presudu u onom dijelu u kojem se pobija žalbom, ali mora uvijek po službenoj dužnosti ispitati:

1) da li postoji povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 376 stav 1 tač. 1, 5, 6, 8 do 11 ovog zakonika i da li je glavni pretres, protivno odredbama ovog zakonika, održan u odsustvu optuženog, a u slučaju obavezne odbrane, i u odsustvu branioca optuženog;

2) da li je na štetu optuženog povrijeđen Krivični zakonik (član 377).

(2) Ako žalba izjavljena u korist optuženog ne sadrži podatke iz člana 374 stav 1 tač. 2 i 3 ovog zakonika, ograničiće se drugostepeni sud na ispitivanje povreda iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana, kao i na ispitivanje odluke o kazni, mjerama bezbjednosti i oduzimanju imovinske koristi (član 379).

Član 389

Na povredu zakona iz člana 376 stav 1 tačka 2 ovog zakonika žalilac se može pozvati u žalbi samo ako tu povredu nije mogao iznijeti u toku glavnog pretresa ili je iznio, ali je prvostepeni sud nije uzeo u obzir.

Zabrana preinačenja na štetu optuženog

Član 390

Ako je izjavljena žalba samo u korist optuženog, presuda se ne smije izmijeniti na njegovu štetu u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog djela i krivične sankcije.

Prošireno dejstvo žalbe

Član 391

Žalba zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ili zbog povrede Krivičnog zakonika izjavljena u korist optuženog sadrži u sebi i žalbu zbog odluke o krivičnoj sankciji i oduzimanju imovinske koristi (član 379).

Povlastica povezanosti (*Beneficium cohaesionis*)

Član 392

Ako drugostepeni sud povodom ma čije žalbe utvrdi da su razlozi zbog kojih je donio odluku u korist optuženog od koristi i za kojeg od saoptuženih koji nije izjavio žalbu ili je nije izjavio u tom pravcu, postupiće po službenoj dužnosti kao da takva žalba postoji.

6) Odluke drugostepenog suda po žalbi

Član 393

(1) Drugostepeni sud može u sjednici vijeća ili na osnovu održanog pretresa odba-citi žalbu kao neblagovremenu ili kao nedozvoljenu ili odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi presudu suda prvog stepena ili ukinuti ovu presudu i uputiti predmet prvo-stepe-nom sudu na ponovno suđenje ili preinačiti prvostepenu presudu.

(2) O svim žalbama protiv iste presude drugostepeni sud odlučuje jednom odlukom.

Odbacivanje žalbe kao neblagovremene

Član 394

Žalba će se odbaciti rješenjem kao neblagovremena ako se utvrdi da je podnijeta poslije zakonskog roka.

Odbacivanje žalbe kao nedozvoljene

Član 395

Žalba će se odbaciti rješenjem kao nedozvoljena ako se utvrdi da je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašćeno za podnošenje žalbe ili lice koje se odreklo od žalbe ili ako se utvrdi odustanak od žalbe ili da je poslije odustanka ponovno izjavljena žalba ili ako žalba po zakonu nije dozvoljena.

Odbijanje žalbe

Član 396

Drugostepeni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi presudu suda prvog stepena kad utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija niti povrede zakona iz člana 388 stav 1 ovog zakonika.

Ukidanje prvostepene presude i vraćanje predmeta na ponovno suđenje

Član 397

(1) Drugostepeni sud će, uvažavajući žalbu ili po službenoj dužnosti, rješenjem uki-nuti prvostepenu presudu i vratiti predmet na ponovno suđenje, ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka, osim slučajeva iz člana 399 stav 1 ovog zakonika ili ako smatra da zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja treba narediti novi glavni pretres pred prvostepenim sudom, osim u slučaju predviđenom ovim zakonikom (član 385).

(2) Drugostepeni sud može narediti da se novi glavni pretres pred prvostepenim sudom održi pred potpuno izmijenjenim vijećem.

(3) Drugostepeni sud može i samo djelimično ukinuti prvostepenu presudu ako se pojedini djelovi presude mogu izdvojiti bez štete za pravilno presuđenje.

(4) Ako se optuženi nalazi u pritvoru, drugostepeni sud će ispitati da li još postoje razlozi za pritvor i donijeće rješenje o produženju ili ukidanju pritvora. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

Ostale odluke drugostepenog suda

Član 398

(1) Ako sud drugog stepena utvrdi da postoji neki od razloga iz člana 357 ovog zakonika, rješenjem će ukinuti presudu prvostepenog suda i odbaciti optužnicu.

(2) Ako drugostepeni sud, prilikom razmatranja žalbe, ustanovi da je za suđenje u prvom stepenu stvarno nadležan, ukinuće prvostepenu presudu, predmet uputiti vijeću istog suda i o tome obavijestiti prvostepeni sud.

(3) Ali ako je izjavljena samo žalba u korist optuženog, a utvrdi se da je za suđenje u prvom stepenu nadležan viši sud, ne može se samo iz tog razloga ukinuti prvostepena presuda.

Preinačenje prvostepene presude

Član 399

(1) Drugostepeni sud će, uvažavajući žalbu ili po službenoj dužnosti, presudom preinačiti prvostepenu presudu, ako utvrdi da su odlučne činjenice u prvostepenoj presudi pravilno utvrđene i da se, s obzirom na utvrđeno činjenično stanje, po pravilnoj primjeni zakona ima donijeti drukčija presuda, a prema stanju stvari i u slučaju povrede iz člana 376 stav 1 tač. 5, 8 i 9 ovog zakonika.

(2) Ako drugostepeni sud nađe da postoje zakonski uslovi za izricanje sudske opomene, preinačiće rješenjem prvostepenu presudu i izreći će sudsku opomenu.

(3) Ako su se zbog preinačenja prvostepene presude stekli uslovi da se odredi, odnosno ukine pritvor na osnovu člana 148 stav 2 i člana 366 stav 2 ovog zakonika, drugostepeni sud će o tome donijeti posebno rješenje, protiv koga nije dozvoljena žalba.

Obrazloženje drugostepene presude

Član 400

(1) U obrazloženju presude, odnosno rješenja drugostepeni sud treba da ocijeni žalbene navode i da iznese povrede zakonika koje je uzeo u obzir po službenoj dužnosti.

(2) Kad se prvostepena presuda ukida zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, u obrazloženju treba navesti koje su odredbe povrijeđene i u čemu se povrede sastoje (član 376).

(3) Kad se prvostepena presuda ukida zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, navešće se u čemu se sastoje nedostaci u utvrđivanju činjeničnog stanja, odnosno zašto su novi dokazi i činjenice važni i od uticaja za donošenje pravilne odluke, a može se ukazati i na propuste stranaka koji su uticali na odluku prvostepenog suda.

Vraćanje spisa prvostepenom sudu

Član 401

(1) Drugostepeni sud vratiće sve spise sudu prvog stepena, sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke, radi predaje strankama i drugim zainteresovanim licima.

(2) Drugostepeni sud je dužan da svoju odluku sa spisima dostavi sudu prvog stepena najdocnije u roku od četiri mjeseca, a ako je optuženi u pritvoru, najkasnije u roku od tri mjeseca od dana kad je primio spise od tog suda.

Ponovno održavanje glavnog pretresa pred prvostepenim sudom

Član 402

(1) Prvostepeni sud kome je predmet upućen na suđenje uzeće za osnovu raniju optužnicu. Ako je presuda prvostepenog suda djelimično ukinuta, prvostepeni sud će za osnovu uzeti samo onaj dio optužbe koji se odnosi na ukinuti dio presude.

(2) Na novom glavnom pretresu stranke mogu isticati nove činjenice i iznositi nove dokaze.

(3) Prvostepeni sud je dužan da izvede sve procesne radnje i raspravi sva sporna pitanja na koja je ukazao drugostepeni sud u svojoj odluci.

(4) Pri izricanju nove presude prvostepeni sud je vezan zabranom propisanom u članu 390 ovog zakonika.

(5) Ako je optuženi u pritvoru, vijeće prvostepenog suda dužno je da postupi po članu 152 stav 2 ovog zakonika.

2. ŽALBA NA PRESUDU DRUGOSTEPENOG SUDA

Žalba sudu trećeg stepena

Član 403

(1) Protiv presude drugostepenog suda dozvoljena je žalba sudu koji odlučuje u trećem stepenu samo u sljedećim slučajevima, ako je:

1) drugostepeni sud izrekao najdužu zatvorsku kaznu ili ako je potvrdio presudu prvostepenog suda kojom je izrečena takva kazna;

2) drugostepeni sud na osnovu održanog pretresa utvrdio činjenično stanje drukčije nego prvostepeni sud i na tako utvrđenom činjeničnom stanju zasnovao svoju presudu;

3) drugostepeni sud preinačio presudu prvostepenog suda kojom je optuženi oslobođen od optužbe i izrekao presudu kojom se optuženi oglašava krivim.

(2) O žalbi protiv drugostepene presude rješava sud trećeg stepena u sjednici vijeća, shodno odredbama koje važe za postupak u drugom stepenu. Pred ovim sudom ne može se održati pretres.

(3) Odredbe člana 392 ovog zakonika primijenit će se i na saoptuženog koji nije imao pravo da izjavi žalbu protiv drugostepene presude.

3. ŽALBA NA RJEŠENJE

Dopuštenost žalbe na rješenje

Član 404

(1) Protiv rješenja istražnog sudije i protiv drugih rješenja suda donesenih u prvom stepenu stranke i lica čija su prava povrijeđena mogu izjaviti žalbu uvijek kad u ovom zakoniku nije izrično određeno da žalba nije dozvoljena.

(2) Protiv rješenja vijeća donesenog prije i u toku istrage nije dozvoljena žalba, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

(3) Rješenja koja se donose radi pripremanja glavnog pretresa i presude mogu se pobijati samo u žalbi na presudu.

(4) Protiv rješenja Vrhovnog suda žalba nije dozvoljena.

Opšti rok za izjavljivanje žalbe

Član 405

(1) Žalba se podnosi sudu koji je donio rješenje.

(2) Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, žalba na rješenje podnosi se u roku od tri dana od dana dostavljanja rješenja.

Odlaganje izvršenja rješenja

Član 406

Ako u ovom zakoniku nije drukčije određeno, podnošenjem žalbe na rješenje odlaže se izvršenje rješenja protiv koga je izjavljena žalba.

Odlučivanje o žalbi na rješenje

Član 407

(1) O žalbi protiv rješenja prvostepenog suda odlučuje drugostepeni sud u sjednici vijeća, ako ovim zakonikom nije drukčije određeno.

(2) O žalbi protiv rješenja istražnog sudije odlučuje vijeće istog suda (član 24 stav 6), ako ovim zakonikom nije drukčije određeno.

(3) Rješavajući o žalbi sud može rješenjem odbaciti žalbu kao neblagovremenu ili kao nedozvoljenu, odbiti žalbu kao neosnovanu ili uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti i, po potrebi, predmet uputiti na ponovno odlučivanje.

(4) Ispitujući žalbu sud će, po službenoj dužnosti, paziti da li je za donošenje rješenja prvostepeni sud bio stvarno nadležan, odnosno da li je rješenje donio ovlašćeni organ.

Rok dostavljanja odluke o žalbi sa spisima prvostepenom sudu

Član 408

(1) Na postupak po žalbi na rješenje shodno će se primjenjivati odredbe čl. 372, 374, 380 i 382 st. 1, 3 i 4 i čl. 390 i 392 ovog zakonika.

(2) Ako je žalba izjavljena protiv rješenja iz člana 531 ovog zakonika, o sjednici vijeća obavještava se državni tužilac, a ostala lica - pod uslovima predviđenim u članu 383 ovog zakonika.

(3) Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, sud je dužan da odluku o žalbi sa spisima dostavi sudu koji je donio rješenje, najdocnije u roku od 30 dana od dana prijema spisa od tog suda.

Shodna primjena odredaba ovog zakonika

Član 409

Ako ovim zakonikom nije drukčije određeno, odredbe čl. 404 i 408 ovog zakonika primijenit će se shodno i na sva ostala rješenja koja se donose po ovom zakoniku.

G l a v a XXV VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

1. PONAVLJANJE KRIVIČNOG POSTUPKA

Član 410

Krivični postupak koji je dovršen pravosnažnim rješenjem ili pravosnažnom presudom može se, na zahtjev ovlašćenog lica, ponoviti samo u slučajevima i pod uslovima predviđenim u ovom zakoniku.

Preinačenje presude bez ponavljanja postupka

(nepravo ponavljanje krivičnog postupka)

Član 411

(1) Pravosnažna presuda može se preinačiti i bez ponavljanja krivičnog postupka, ako:

1) je u dvije ili više presuda protiv istog osuđenog pravosnažno izrečeno više kazni, a nijesu primjenjene odredbe o odmjeravanju jedinstvene kazne za djela u sticaju;

2) je prilikom izricanja jedinstvene kazne, primjenom odredaba o sticaju, uzeta kao utvrđena (član 48 Krivičnog zakonika) i kazna koja je već obuhvaćena u kazni izrečenoj po odredbama o sticaju u nekoj ranijoj presudi;

3) se pravosnažna presuda kojom je za više krivičnih djela izrečena jedinstvena kazna ne bi mogla u jednom dijelu izvršiti zbog amnestije, pomilovanja ili iz drugih razloga.

(2) U slučaju iz stava 1 tačka 1 ovog člana, sud će novom presudom preinačiti ranije presude u pogledu odluka o kazni i izreći jedinstvenu kaznu. Za donošenje nove presude nadležan je prvostepeni sud koji je sudio u stvari u kojoj je izrečena najstroža vrsta kazne, a kod istovrsnih kazni - sud koji je izrekao najveću kaznu, a ako su kazne jednake - sud koji je posljednji izrekao kaznu.

(3) U slučaju iz stava 1 tačka 2 ovog člana, preinačiće svoju presudu sud koji je prilikom izricanja jedinstvene kazne pogrešno uzeo u obzir kaznu koja je već obuhvaćena u nekoj ranijoj presudi.

(4) U slučaju iz stava 1 tačka 3 ovog člana, sud koji je sudio u prvom stepenu preinačiće raniju presudu u pogledu kazne i izreći novu kaznu ili će utvrditi koliko se od kazne izrečene ranijom presudom ima izvršiti.

(5) Novu presudu donosi sud u sjednici vijeća, na predlog državnog tužioca ili osuđenog, a po saslušanju protivne stranke.

(6) Ako su u slučaju iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana prilikom izricanja kazne uzete u obzir i presude drugih sudova, ovjereni prepis nove pravosnažne presude dostaviće se i tim sudovima.

Nastavljanje postupka

Član 412

(1) Ako je zahtjev za sprovođenje istrage pravosnažno odbačen, zato što nije bilo zahtjeva ovlašćenog tužioca ili potrebnog odobrenja državnog organa ili su postojale druge okolnosti koje privremeno sprečavaju gonjenje ili je iz istih razloga optužba odbačena, postupak će se, na zahtjev ovlašćenog tužioca, nastaviti čim prestanu uzroci zbog kojih su donesene navedene odluke.

(2) Ako je pravosnažnim rješenjem optužnica odbačena (član 357) zbog stvarne nenadležnosti suda, postupak će se, na zahtjev ovlašćenog tužioca, nastaviti pred stvarno nadležnim sudom.

Ponavljanje postupka okončanog rješenjem

Član 413

(1) Ako je van slučajeva navedenih u članu 412 ovog zakonika zahtjev za sprovođenje istrage pravosnažno odbijen ili je krivični postupak pravosnažno obustavljen u ist -

razi ili prije početka glavnog pretresa ili je optužba odbačena na zahtjev ovlašćenog tužioca može se dozvoliti ponavljanje krivičnog postupka (član 418 stav 3), ako se podnesu novi dokazi na osnovu kojih se sud može uvjeriti da su se stekli uslovi za ponovno pokretanje krivičnog postupka.

(2) Krivični postupak pravosnažno obustavljen do početka glavnog pretresa može se ponoviti kada je državni tužilac odustao od gonjenja, a oštećeni gonjenje nije preduzeo, ako se dokaže da je do odustanka došlo usljed krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja državnog tužioca. U pogledu dokazivanja krivičnog djela državnog tužioca pri-mjenjuju se odredbe člana 414 stav 2 ovog zakonika.

(3) Ako je postupak obustavljen zbog toga što je oštećeni kao tužilac odustao od gonjenja ili što se po zakoniku smatra da je odustao, oštećeni kao tužilac ne može tražiti ponavljanje postupka.

Ponavljanje krivičnog postupka u korist okrivljenoga

Član 414

(1) Krivični postupak završen pravosnažnom presudom se može ponoviti u korist okrivljenog, ako:

1) je presuda zasnovana na lažnoj ispravi ili na lažnom iskazu svjedoka, vještaka ili tumača;

2) je do presude došlo usljed krivičnog djela sudije, sudije-porotnika ili lica koje je vršilo istražne radnje;

3) se iznesu nove činjenice ili se podnesu novi dokazi koji sami za sebe ili u vezi sa ranijim dokazima mogu da dovedu do oslobođenja lica koje je bilo osuđeno ili do njegove osude po blažem krivičnom zakonu;

4) je nekom za isto krivično djelo više puta suđeno ili ako je više lica osuđeno za krivično djelo koje je moglo učiniti samo jedno lice ili neka od njih;

5) se u slučaju osude za produženo krivično djelo ili za drugo krivično djelo koje po zakonu obuhvata više istovrsnih ili više raznovrsnih radnji iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji ukazuju da osuđeni nije učinio radnju koja je obuhvaćena djelom iz osude, a postojanje ovih činjenica bi dovelo do primjene blažeg zakona ili bi bilo od bitnog uticaja na odmjeravanje kazne.

(2) U slučajevima iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana mora se pravosnažnom presudom dokazati da su navedena lica oglašena krivim za pomenuta krivična djela. Ako se postupak protiv tih lica ne može sprovesti zbog toga što su umrla ili što postoje okolnosti koje isključuju njihovo gonjenje, činjenice iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana se mogu utvrđivati i drugim dokazima.

Ponavljanje krivičnog postupka na štetu okrivljenog

Član 415

(1) Krivični postupak završen pravosnažnom presudom može se ponoviti na štetu okrivljenog, ako:

1) se dokaže da je do presude došlo usljed krivičnog djela sudije, sudije porotnika ili lica koje je vršilo istražne radnje;

2) je presuda kojom se optužba odbija donesena zbog odustanka državnog tužioca od optužbe, a dokaže se da je do ovog odustanka došlo usljed krivičnog djela zloupotrebe službenog položaja državnog tužioca;

3) se iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji su sami za sebe ili u vezi sa ranijim dokazima podobni da prouzrokuju osudu lica koje je bilo oslobođeno ili njegovu osudu po strožijem krivičnom zakonu;

(2) Ponavljanje krivičnog postupka na štetu oslobođenog ili osuđenog lica nije dozvoljeno, ako je proteklo više od šest mjeseci od dana kada je tužilac saznao za nove činjenice ili nove dokaze.

Zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka i lica ovlašćena za podnošenje zahtjeva

Član 416

(1) Zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka mogu podnijeti stranke i branilac, a poslije smrti osuđenog zahtjev u njegovu korist mogu podnijeti državni tužilac i lica navedena u članu 372 stav 2 ovog zakonika.

(2) Zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka u korist okrivljenog može se podnijeti i pošto je osuđeni izdržao kaznu i bez obzira na zastarjelost, amnestiju ili pomilovanje.

(3) Ako sud koji bi bio nadležan za odlučivanje o ponavljanju krivičnog postupka (član 417) sazna da postoji razlog za ponavljanje krivičnog postupka, obavijestiće o tome osuđenog, odnosno lica koje je ovlašćeno da u korist osuđenog podnese zahtjev.

Sadržaj zahtjeva i sud nadležan za odlučivanje o zahtjevu

Član 417

(1) O zahtjevu za ponavljanje krivičnog postupka odlučuje vijeće (član 24 stav 6) suda koji je u ranijem postupku sudio u prvom stepenu.

(2) U zahtjevu se mora navesti po kom se zakonskom osnovu traži ponavljanje i kojim se dokazima potkrepljuju činjenice na kojima se zahtjev zasniva. Ako zahtjev ne sadrži ove podatke, sud će pozvati podnosioca da u određenom roku zahtjev dopuni.

(3) Prilikom rješavanja o zahtjevu, u vijeću po mogućnosti neće učestvovati sudija koji je učestvovao u donošenju presude u ranijem postupku.

Odlučivanje o zahtjevu

Član 418

(1) Sud će rješenjem zahtjev odbaciti, ako na osnovu samog zahtjeva i spisa ranijeg postupka utvrdi da je zahtjev podnijelo neovlašćeno lice ili da nema zakonskih uslova za ponavljanje postupka ili da su činjenice i dokazi na kojima se zahtjev zasniva već bili izneseni u ranijem zahtjevu za ponavljanje postupka koji je odbijen pravosnažnim rješenjem suda ili da činjenice i dokazi očigledno nijesu podobni da se na osnovu njih dozvoli ponavljanje ili da podnosilac zahtjeva nije postupio po članu 417 stav 2 ovog zakonika.

(2) Ako sud ne odbaci zahtjev, dostaviće se prepis zahtjeva protivnoj stranci koja ima pravo da, u roku od osam dana, odgovori na zahtjev. Kad sudu stigne odgovor na

zahtjev ili kad protekne rok za davanje odgovora, predsjednik vijeća odrediće da se izvide činjenice i pribave dokazi na koje se poziva u zahtjevu i u odgovoru na zahtjev.

(3) Poslije sprovedenih izviđaja sud će rješenjem odmah odlučiti o zahtjevu za ponavljanje postupka. U ostalim slučajevima kad su u pitanju krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, predsjednik vijeća odrediće da se spisi pošalju državnom tužiocu, koji će ih, bez odlaganja, a najkasnije u roku od mjesec dana, vratiti sa svojim mišljenjem.

Dozvola za ponavljanje postupka

Član 419

(1) Kad državni tužilac vrati spise, sud će, ako ne odredi da se izviđaj dopuni, na osnovu rezultata izviđaja zahtjev uvažiti i dozvoliti ponavljanje krivičnog postupka ili će zahtjev odbiti.

(2) Ako sud nađe da razlozi zbog kojih je dozvolio ponavljanje postupka postoje i za kojeg od saoptuženih koji nije podnio zahtjev za ponavljanje postupka, postupiće po službenoj dužnosti kao da takav zahtjev postoji.

(3) U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje krivičnog postupka sud će odlučiti da se odmah odredi novi glavni pretres ili da se stvar vrati u stanje istrage, odnosno da se sprovede istraga ako ove nije bilo.

(4) Ako je zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka podnesen u korist osuđenog, a sud smatra, s obzirom na podnesene dokaze, da osuđeni može u ponovljenom postupku biti osuđen na takvu kaznu da bi se uračunavanjem već izdržane kazne imao pustiti na slobodu ili da može biti oslobođen od optužbe ili da optužba može biti odbijena, odrediće da se izvršenje presude odloži, odnosno prekine.

(5) Kad rješenje kojim se dozvoljava ponavljanje krivičnog postupka postane pravosnažno, obustaviće se izvršenje kazne, ali sud će, po predlogu državnog tužioca, odrediti pritvor, ako postoje uslovi iz člana 148 ovog zakonika.

Pravila ponovljenog postupka

Član 420

(1) Za novi postupak koji se vodi na osnovu rješenja kojim je dozvoljeno ponavljanje krivičnog postupka važe iste odredbe kao i za prvi postupak. U novom postupku sud nije vezan za rješenja donesena u ranijem postupku.

(2) Ako se novi postupak obustavi do početka glavnog pretresa, sud će rješenjem o obustavljanju postupka ukinuti i raniju presudu.

(3) Kad sud u novom postupku donese presudu, izreći će da se ranija presuda djelimično ili u cjelini stavlja van snage ili da se ostavlja na snazi. U kaznu koju odredi novom presudom sud će optuženom uračunati izdržanu kaznu, a ako je ponavljanje određeno samo za neko od djela za koje je optuženi bio osuđen, sud će izreći novu jedinstvenu kaznu po odredbama Krivičnog zakonika.

(4) Ako je zahtjev za ponavljanje postupka podnesen u korist osuđenog, sud je u novom postupku vezan zabranom propisanom u članu 390 ovog zakonika.

Ponavljanje postupka kada je suđenje obavljeno u odsustvu optuženog

Član 421

(1) Krivični postupak u kome je neko lice osuđeno u odsustvu (član 312) ponoviće se i van uslova propisanih u članu 414 ovog zakonika, ako osuđeni i njegov branilac podnesu zahtjev za ponavljanje postupka u roku od šest mjeseci od dana nastupanja mogućnosti da se osuđenom sudi u njegovom prisustvu.

(2) Po isteku roka iz stava 1 ovog člana ponavljanje postupka je dozvoljeno samo pod uslovima propisanim u čl. 414 i 416 ovog zakonika.

(3) Krivični postupak u kome je neko lice osuđeno u odsustvu ponoviće se i van uslova propisanih u članu 414 ovog zakonika, ako je njegovo izdavanje strana država odobrila pod uslovom da se postupak ponovi.

(4) U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje krivičnog postupka po odredbama st. 1 i 3 ovog člana sud će odrediti da se osuđenom dostavi optužnica, ako mu ranije nije dostavljena, a može odrediti da se stvar vrati u stanje istrage, odnosno da se sprovede istraga, ako je nije bilo.

(5) Pri izricanju nove presude u postupku sprovedenom po odredbama st. 1 i 3 ovog člana sud je vezan zabranom propisanom u članu 390 ovog zakonika.

Shodna primjena

Član 422

Odredbe ove glave shodno će se primjenjivati i kad je podnesen zahtjev za izmjenu pravosnažne odluke suda na osnovu odluke Ustavnog suda kojom je ukinut ili stavljen van snage propis na osnovu kojeg je bila donijeta pravosnažna osuđujuća presuda.

2. VANREDNO UBLAŽAVANJE KAZNE

Dozvoljenost zahtjeva

Član 423

Ublažavanje pravosnažno izrečene kazne koja nije izvršena, odnosno izdržana, dozvoljeno je kad se po pravosnažnosti presude pojave okolnosti kojih nije bilo kad se izricala presuda ili sud za njih nije znao iako su postojale, a one bi očigledno dovele do blaže osude.

Lica ovlašćena za podnošenje zahtjeva

Član 424

(1) Zahtjev za vanredno ublažavanje kazne mogu podnijeti državni tužilac, osuđeni i njegov branilac, kao i lica koja su ovlašćena da izjave žalbu protiv presude u korist optuženog (član 372).

(2) Zahtjev za vanredno ublažavanje kazne ne zadržava izvršenje kazne.

Postupanje po zahtjevu

Član 425

(1) O zahtjevu za vanredno ublažavanje kazne rješava sud određen zakonom.

(2) Zahtjev za vanredno ublažavanje kazne podnosi se sudu koji je donio presudu u prvom stepenu.

(3) Predsjednik vijeća prvostepenog suda rješenjem će odbaciti zahtjev koji je podnesen od lica koje nije ovlašćeno na podnošenje zahtjeva.

(4) Prvostepeni sud će izvidjeti da li postoje razlozi za ublažavanje, pa će po pribavljenom mišljenju državnog tužioca, ako se postupak vodio po njegovom zahtjevu, spise sa svojim obrazloženim predlogom dostaviti sudu nadležnom za odlučivanje o zahtjevu za vanredno ublažavanje kazne.

(5) Ako je u pitanju krivično djelo za koje se postupak vodio po zahtjevu državnog tužioca, sud koji odlučuje o zahtjevu za vanredno ublažavanje kazne će prije donošenja rješenja spise dostaviti državnom tužiocu koji postupa pred tim sudom. Državni tužilac može staviti pisani predlog sudu.

(6) Sud će rješenjem zahtjev odbiti, ako nađe da nijesu ispunjeni zakonski uslovi za vanredno ublažavanje kazne. Ako zahtjev usvoji, sud će presudom preinačiti pravo-snažnu presudu u pogledu odluke o kazni.

Opozivanje presude

Član 426

Presudu kojom je usvojio zahtjev za vanredno ublažavanje kazne sud će opozvati, ako se dokaže (član 414 stav 2) da se zasniva na lažnoj ispravi ili na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka.

3. ZAHTJEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

Dozvoljenost zahtjeva

Član 427

Protiv pravosnažnih sudskih odluka i protiv sudskog postupka koji je prethodio tim pravosnažnim odlukama, nadležni državni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti, ako je povrijeđen zakon.

Nadležnost

Član 428

O zahtjevu za zaštitu zakonitosti rješava sud određen zakonom.

Postupanje po zahtjevu

Član 429

Zahtjev za zaštitu zakonitosti podiže državni tužilac određen zakonom.

Nadležnost za odlučivanje o zahtjevu

Član 430

(1) O zahtjevu za zaštitu zakonitosti sud odlučuje u sjednici.

(2) Prije nego što predmet bude iznesen na rješavanje, sudija određen za izvještioća dostaviće primjerak zahtjeva okrivljenom i braniocu, a može, po potrebi, da pribavi obavještenje o istaknutim povredama zakona.

(3) O sjednici će se uvijek obavijestiti državni tužilac, a okrivljeni i njegov branilac, ako je zahtjev podignut na štetu okrivljenog, uz obezbjeđenje prisustva osuđenog (član 383 stav 2).

(4) Sud nadležan za odlučivanje o zahtjevu za zaštitu zakonitosti može, s obzirom na sadržaj zahtjeva, odrediti da se odloži, odnosno prekine izvršavanje pravosnažne presude.

(5) Sud nadležan za odlučivanje o zahtjevu za zaštitu zakonitosti je dužan da svoju odluku sa spisima dostavi prvostepenom ili višem sudu, najdocije u roku od četiri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva.

Član 431

(1) Pri rješavanju o zahtjevu za zaštitu zakonitosti sud će se ograničiti samo na ispitivanje povreda zakona na koje se državni tužilac poziva u svom zahtjevu.

(2) Ako sud nađe da razlozi zbog kojih je donio odluku u korist osuđenog postoje i za kojeg od saoptuženih u pogledu kojeg nije podignut zahtjev za zaštitu zakonitosti, postupiće po službenoj dužnosti kao da takav zahtjev postoji.

(3) Sud je pri donošenju odluke vezan zabranom propisanom u članu 390 ovog zakonika.

Odbijanje zahtjeva

Član 432

Sud će presudom odbiti zahtjev za zaštitu zakonitosti kao neosnovan, ako utvrdi da ne postoji povreda zakona na koju se državni tužilac poziva u svom zahtjevu.

Odluke suda po zahtjevu

Član 433

(1) Kad sud utvrdi da je zahtjev za zaštitu zakonitosti osnovan donijeće presudu kojom će, prema prirodi povrede, ili preinačiti pravosnažnu odluku ili ukinuti u cjelini ili djelimično odluke prvostepenog i višeg suda ili samo odluku višeg suda i predmet vratiti na ponovnu odluku ili suđenje prvostepenom ili višem sudu ili će se ograničiti samo na to da utvrdi povredu zakona.

(2) Ako je zahtjev za zaštitu zakonitosti podignut na štetu okrivljenog, a sud nađe da je osnovan, utvrdiće samo da postoji povreda zakona, ne dirajući u pravosnažnu odluku.

(3) Ako drugostepeni sud po odredbama ovog zakonika nije bio ovlašćen da otkloni povredu zakona koja je učinjena u prvostepenoj odluci ili u sudskom postupku koji joj je prethodio, a sud koji rješava o zahtjevu za zaštitu zakonitosti podignutom u korist okrivljenog nađe da je zahtjev osnovan i da radi otklanjanja učinjene povrede zakona

treba ukinuti ili preinačiti prvostepenu odluku, ukinuće ili će preinačiti i drugostepenu odluku iako njom nije povrijeđen zakon.

Ponavljanje krivičnog postupka po osnovu zahtjeva za zaštitu zakonitosti

Član 434

Ako se prilikom rješavanja o zahtjevu za zaštitu zakonitosti koji je podniet u korist okrivljenog pojavi znatna sumnja o istinitosti odlučnih činjenica utvrđenih u odluci protiv koje je zahtjev podignut, pa zbog toga nije moguće odlučiti o zahtjevu za zaštitu zakonitosti, sud će presudom kojom rješava o zahtjevu za zaštitu zakonitosti ukinuti tu odluku i narediti da se održi novi glavni pretres pred istim ili drugim stvarno nadležnim prvostepenim sudom.

Ponovno suđenje

Član 435

(1) Ako je pravosnažna presuda ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, za osnovu će se uzeti ranija optužnica ili onaj njen dio koji se odnosi na ukinuti dio presude.

(2) Sud je dužan da izvede sve procesne radnje i da raspravi pitanja na koja mu je ukazao sud koji je rješavao o zahtjevu.

(3) Pred prvostepenim, odnosno drugostepenim sudom stranke mogu isticati nove činjenice i podnositi nove dokaze.

(4) Sud je pri donošenju nove odluke vezan zabranom propisanom u članu 390 ovog zakonika.

(5) Ako je pored odluke nižeg suda ukinuta i odluka višeg suda, predmet se dostavlja nižem sudu preko višeg suda.

4. ZAHTJEV ZA ISPITIVANJE ZAKONITOSTI PRAVOSNAŽNE PRESUDE

Ovlašćenje i uslovi za podnošenje zahtjeva

Član 436

(1) Okrivljeni koji je pravosnažno osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora ili malo-ljetničkog zatvora može podnijeti zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude zbog povrede zakona u slučajevima predviđenim ovim zakonikom.

(2) Zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude podnosi se u roku od mjesec dana od dana kad je okrivljeni primio pravosnažnu presudu domaćeg suda ili odluku međunarodnog suda kojom je utvrđena povreda njegovog prava ili osnovne slobode u krivičnom postupku pred domaćim sudom.

(3) Okrivljeni koji nije koristio redovni pravni lijek protiv presude ne može podnijeti zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude, osim ako je presudom drugo-stepenog suda, umjesto oslobođenja od kazne, sudske opomene, uslovne osude ili nov-čane kazne, izrečena kazna zatvora, odnosno, umjesto vaspitne mjere, kazna malo-ljetničkog zatvora.

(4) Zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude ne može se podnijeti protiv presude Vrhovnog suda.

Odlučivanje o zahtjevu

Član 437

O zahtjevu za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude rješava sud određen zakonom.

Razlozi za podnošenje zahtjeva

Član 438

Zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude može se podnijeti zbog:

1) povrede krivičnog zakona na štetu osuđenog propisane u članu 377 tač. 1 do 4 i tački 6 ovog zakonika ili zbog povrede iz tačke 5 tog člana, ako se prekoračenje ovlašćenja odnosi na odluku o kazni, mjeri bezbjednosti ili oduzimanju imovinske koristi;

2) povrede odredaba krivičnog postupka propisanih u članu 376 stav 1 tač. 1, 5, 8, 9 i 10 ovog zakonika ili zbog učestvovanja u rješavanju u drugom, odnosno trećem stepenu sudije ili sudije-porotnika koji se morao izuzeti (član 38 tač. 1 do 5), ili zbog toga što je okrivljenom, protivno njegovom zahtjevu, uskraćeno da na glavnom pretresu ili pretresu pred drugostepenim sudom upotrebljava svoj jezik (član 9);

3) povrede prava osuđenog na odbranu na glavnom pretresu ili zbog povrede odredaba krivičnog postupka u žalbenom postupku, ako je ta povreda bila od uticaja na donošenje pravilne presude.

Lica ovlašćena za podnošenje zahtjeva

Član 439

(1) Zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude mogu podnijeti osuđeni i branilac.

(2) Zahtjev za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude predaje se sudu koji je donio presudu u prvom stepenu.

(3) Zahtjev koji je podnesen neblagovremeno ili ga je podnijelo neovlašćeno lice ili je podnesen u slučaju osude na krivičnu sankciju zbog koje se zahtjev ne može podnijeti (član 436 st. 3 i 4), odbaciće rješenjem predsjednik vijeća prvostepenog suda ili sud nadležan za odlučivanje o zahtjevu.

(4) Sud nadležan za odlučivanje o zahtjevu dostaviće primjerak zahtjeva sa spisima tužiocu koji postupa pred tim sudom, ako je postupak vođen po zahtjevu državnog tužioca, koji može u roku od petnaest dana od dana prijema zahtjeva podnijeti odgovor na zahtjev.

(5) O sjednici vijeća obavijestiće se okrivljeni i njegov branilac.

(6) Prvostepeni sud ili sud nadležan za odlučivanje o zahtjevu može, s obzirom na sadržinu zahtjeva, odrediti da se odloži, odnosno prekine izvršenje pravosnažne presude.

Shodna primjena

Član 440

U pogledu zahtjeva za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude shodno će se primjenjivati odredbe člana 430 st. 1, 2 i 5, čl. 431, 432 i 433 st. 1 i 2, čl. 434 i 435 ovog zakonika. Prilikom primjenjivanja člana 433 stav 1 ovog zakonika sud se ne može ograničiti samo na to da utvrdi povredu zakona.

D. POSEBNE ODREDBE ZA: SKRAĆENI POSTUPAK, POSTUPAK ZA KAŽNJAVANJE BEZ GLAVNOG PRETRESA, IZRICANJE SUDSKE OPO-MENE, POSTUPAK PREMA MALOLJETNICIMA I POSEBNE ODREDBE O POSTUPKU ZA KRIVIČNA DJELA ORGANIZOVANOG KRIMINALA

G l a v a XXVI SKRAĆENI POSTUPAK

Slučajevi kad se vodi skraćeni postupak

Član 441

(1) U postupku za krivična djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili zatvor do tri godine primjenjivaće se odredbe čl. 442 do 456 ovog zakonika, a ukoliko u ovim odredbama nije nešto posebno propisano, primjenjivaće se shodno ostale odredbe ovog zakonika.

(2) Na predlog ovlašćenog tužioca i uz izričit pristanak okrivljenog, predsjednik vijeća može odobriti primjenu odredaba o skraćenom postupku koje se odnose na glavni pretres, presudu i postupak po žalbi i na krivična djela sa propisanom kaznom zatvora do pet godina.

(3) Predlog tužioca iz stava 2 ovog člana može se dati u optužnici, bez obzira da li joj je prethodila istraga ili je izostala po osnovu člana 252 stav 6 ovog zakonika.

(4) Okrivljeni može dati pristanak u posebnom podnesku ili na zapisnik pred sudom u roku od osam dana od dana dostavljanja optužnice. Smatra se da je okrivljeni uskratio pristanak ako

uloži prigovor protiv optužnice. Ako okrivljeni u roku od osam dana ne da pristanak niti podnese prigovor protiv optužnice, može se izjasniti o tužiocovom predlogu na prvom ročištu za glavni pretres.

(5) Nakon pristanka okrivljenog, optužnica se smatra optužnim predlogom.

(6) Okrivljenom se, u slučaju iz stava 2 ovog člana, ne može izreći teža kazna od tri godine zatvora, o čemu se mora poučiti prilikom uručenja optužnice.

Optužni akti u skraćenom postupku

Član 442

(1) Krivični postupak pokreće se na osnovu optužnog predloga državnog tužioca, odnosno oštećenog kao tužioca ili na osnovu privatne tužbe.

(2) Državni tužilac može podnijeti optužni predlog i na osnovu same krivične prijave.

(3) Optužni predlog i privatna tužba podnose se u potrebnom broju primjeraka za sud i okrivljenog.

Istražne radnje koje prethode optužnom predlogu

Član 443

(1) Prije podnošenja optužnog predloga državni tužilac može predložiti istražnom sudiji da preduzme određene istražne radnje. Ako se istražni sudija složi sa ovim predlogom, preduzeće istražne radnje, a zatim će sve spise dostaviti državnom tužiocu. Istražne radnje sprovode se što je moguće brže i kraće.

(2) Ako se istražni sudija ne složi sa predlogom za preduzimanje istražnih radnji, u roku od tri dana zatražiće odluku vijeća (član 24 stav 6). Protiv odluke vijeća žalba nije dozvoljena.

(3) Kad u slučajevima iz st. 1 i 2 ovog člana državni tužilac primi spise može podnijeti optužni predlog ili donijeti rješenje o odbacivanju krivične prijave.

Pritvor u skraćenom postupku

Član 444

(1) Pritvor se može odrediti, u cilju nesmetanog vođenja krivičnog postupka, protiv lica za koje postoji osnovana sumnja da je učinilo krivično djelo:

1) ako se krije ili ako se ne može utvrditi njegova istovjetnost ili ako postoje druge okolnosti koje očigledno ukazuju na opasnost od bjekstva;

2) ako je u pitanju krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine, a ako postoje okolnosti ukazuju da će okrivljeni dovršiti pokušano krivično djelo ili će izvršiti krivično djelo kojim prijeti.

(2) Prije podnošenja optužnog predloga pritvor može trajati samo onoliko koliko je potrebno da se sprovedu istražne radnje, ali ne duže od osam dana. O žalbi protiv rješenja o pritvoru rješava vijeće (član 24 stav 6).

(3) U pogledu pritvora, od predaje optužnog predloga do izricanja prvostepene presude, primjenjuju se shodno odredbe člana 152 ovog zakonika, s tim što je vijeće dužno da svakih mjesec dana ispita da li postoje razlozi za pritvor.

(4) Kad se okrivljeni nalazi u pritvoru sud je dužan da postupa sa naročitom hitnošću.

Preuzimanje gonjenja

Član 445

(1) Ako je krivičnu prijavu podnio oštećeni, a državni tužilac u roku od mjesec dana po prijemu prijave ne podnese predlog za sprovođenje istražnih radnji ili optužni predlog, niti obavijesti oštećenog da je odbacio prijavu, oštećeni ima pravo da kao tužilac preuzme gonjenje, podnošenjem optužnog predloga sudu.

(2) Ako u slučaju iz stava 1 ovog člana oštećeni odustane od gonjenja ili se po zakonu smatra da je od gonjenja odustao, državni tužilac može, bez obzira na uslove propisane za ponavljanje postupka, ponovo pokrenuti postupak, ako nije odbacio prijavu oštećenog.

Sadržaj optužnog akta

Član 446

(1) Optužni predlog, odnosno privatna tužba treba da sadrži: ime i prezime okrivljenog sa ličnim podacima ukoliko su poznati, kratak opis krivičnog djela, označenje

suda pred kojim se ima održati glavni pretres, predlog koje dokaze treba izvesti na glavnom pretresu i predlog da se okrivljeni oglasi krivim i osudi po zakonu.

(2) U optužnom predlogu može se predložiti da se okrivljeni stavi u pritvor. Ako se okrivljeni nalazi u pritvoru ili se za vrijeme sprovođenja istražnih radnji nalazio u pritvoru, naznačiće se u optužnom predlogu koliko je vremena pritvoren.

Prethodno ispitivanje

Član 447

(1) Kad sud primi optužni predlog ili privatnu tužbu, sudija će prethodno ispitati da li je sud nadležan, da li treba sprovesti pojedine istražne radnje ili dopuniti sprovedene istražne radnje i da li postoje uslovi za odbacivanje optužnog predloga, odnosno privatne tužbe.

(2) Ako sudija ne donese nijedno od rješenja iz stava 1 ovog člana, dostaviće optužbu okrivljenom i zakazaće odmah glavni pretres. Ako se glavni pretres ne zakaze u roku od mjesec dana od prijema optužnog predloga ili privatne tužbe, sudija je dužan da o razlozima izvijesti predsjednika suda, koji će preduzeti mjere da se glavni pretres što prije održi.

(3) Ako sudija smatra da treba da se sprovedu pojedine istražne radnje, zatražiće da to učini istražni sudija.

Ustupanje predmeta nadležnom sudu

Član 448

(1) Ako sudija utvrdi da je za suđenje nadležan drugi sud, oglasiće se nenadležnim i po pravosnažnosti rješenja ustupiti predmet tom sudu, a ako utvrdi da je za suđenje nadležan viši sud, ustupiće predmet na dalji postupak državnom tužiocu koji postupava pred višim sudom. Ako državni tužilac smatra da je za suđenje nadležan sud koji mu je dostavio predmet, zatražiće odluku vijeća suda pred kojim postupava.

(2) Poslije zakazivanja glavnog pretresa sud se ne može po službenoj dužnosti oglasiti mjesno nenadležnim.

Odbacivanje optužnog akta

Član 449

(1) Sudija će odbaciti optužni predlog ili privatnu tužbu, ako nađe da postoje razlozi za obustavljanje postupka predviđeni u članu 282 stav 1 tač. 1 do 3 ovog zakonika, a ako su sprovedene istražne radnje - i iz razloga predviđenog u tački 4 tog člana.

(2) Rješenje sa kratkim obrazloženjem dostavlja se državnom tužiocu, oštećenom kao tužiocu ili privatnom tužiocu i okrivljenom.

Pozivanje na glavni pretres

Član 450

(1) Sudija poziva na glavni pretres okrivljenog i njegovog branioca, tužioca, oštećenog i njihove zakonske zastupnike i punomoćnike, svjedoke, vještake i tumača, a po potrebi pribavlja i predmete koji treba da služe kao dokaz na glavnom pretresu.

(2) Okrivljenom će se u pozivu naznačiti da na glavni pretres može doći sa dokazima za svoju odbranu ili da dokaze blagovremeno saopšti sudu kako bi se mogli pribaviti za glavni pretres. U pozivu će se okrivljeni upozoriti da će se glavni pretres održati i u njegovom odsustvu, ako za to postoje zakonski uslovi (član 453 stav 3). Okrivljenom će se uz poziv dostaviti i optužni predlog, odnosno privatna tužba i poučiće se da ima pravo da uzme branioca, ali da se, u slučaju kad

odbrana nije obavezna, zbog nedolaska branioca na glavni pretres ili uzimanja branioca tek na glavnom pretresu, ne mora odložiti glavni pretres.

(3) Poziv okrivljenom mora se dostaviti tako da između dostavljanja poziva i dana glavnog pretresa ostane dovoljno vremena za pripremanje odbrane, a najmanje osam dana. Po pristanku okrivljenog ovaj rok se može skratiti.

Mjesto održavanja glavnog pretresa

Član 451

Glavni pretres se drži u mjestu suda. U hitnim slučajevima, naročito kad treba izvršiti uviđaj ili kada je to u interesu lakšeg sprovođenja dokaznog postupka, može se po odobrenju predsjednika suda, glavni pretres odrediti i u mjestu gdje je krivično djelo učinjeno ili gdje se ima preduzeti uviđaj, ako su ta mjesta na području tog suda.

Prigovor mjesne nenadležnosti

Član 452

(1) Prigovor mjesne nenadležnosti može se podnijeti najdocnije do početka glavnog pretresa.

(2) Sudija koji je sprovodio istražne radnje nije izuzet da postupa na glavnom pretresu.

Nedolazak državnog tužioca, oštećenog ili okrivljenog

Član 453

(1) Glavni pretres održaće se i ako ne dođe državni tužilac. U tom slučaju, oštećeni ima pravo da na glavnom pretresu zastupa optužbu u granicama optužnog predloga.

(2) Glavni pretres se može održati i ako ne dođe oštećeni kao tužilac ili privatni tužilac, ako je sudu podnio predlog da se glavni pretres održi u njegovom odsustvu.

(3) Ako okrivljeni ne dođe na glavni pretres, iako je uredno pozvan ili mu se poziv nije mogao uručiti zbog neprijavlivanja sudu promjene adrese ili boravišta, sud može odlučiti da se glavni pretres održi i u njegovom odsustvu pod uslovom da njegovo prisustvo nije nužno i da je prije toga bio saslušan.

Tok pretresa

Član 454

(1) Glavni pretres počinje objavljivanjem glavne sadržine optužnog predloga ili privatne tužbe. Započeti glavni pretres dovršiće se po mogućnosti bez prekidanja.

(2) U slučaju potpunog priznanja okrivljenog datog na glavnom pretresu sud će, uz saglasan predlog stranaka, prekinuti dokazni postupak i preći na izricanje krivične sankcije, osim ako posumnja u istinitost priznanja.

(3) Pod uslovima iz stava 2 ovog člana sud može izreći sljedeće krivične sankcije: sudsku opomenu, uslovnu osudu, novčanu kaznu i kaznu zatvora do jedne godine, a uz njih jednu ili više sljedećih mjera: oduzimanje predmeta, zabranu upotrebe motornog vozila i oduzimanje imovinske koristi. Za krivična djela iz člana 441 stav 2 ovog zakonika kazna zatvora ne može biti veća od tri godine.

(4) Ako u toku ili po završetku glavnog pretresa sudija nađe da je za suđenje nadležan viši sud, dostaviće spise nadležnom državnom tužiocu, a ako nađe da je za suđenje nadležno vijeće, obrazovaće se vijeće i glavni pretres će početi iznova. Kad utvrdi da postoji koji od drugih razloga iz člana 357 ovog zakonika, sudija će rješenjem odbaciti optužbu.

(5) Po zaključenju glavnog pretresa sud će odmah izreći presudu i objaviti je s bitnim razlozima. Presuda se mora izraditi pisano, u roku od osam dana od dana objavljivanja.

(6) Protiv presude žalba se može izjaviti u roku od osam dana od dana dostavljanja prepisa presude.

(7) Stranke i oštećeni se mogu odreći prava na žalbu odmah po objavljivanju presude. U takvom slučaju prepis presude dostaviće se stranci i oštećenom samo ako to zahtijevaju. Ako su se obje stranke i oštećeni po objavljivanju presude odrekli prava na žalbu i ako niko od njih nije zahtijevao dostavljanje presude, pisano izrađena presuda ne mora da sadrži obrazloženje.

(8) Odredbe člana 366 ovog zakonika shodno će se primjenjivati i u pogledu ukidanja pritvora poslije izricanja presude.

(9) Kad sud izrekne kaznu zatvora može se odrediti da se okrivljeni stavi u pritvor, odnosno da ostane u pritvoru, ako postoje razlozi iz člana 444 stav 1 ovog zakonika. Pritvor u takvom slučaju može trajati do pravosnažnosti presude, ali najduže dok okrivljenom ne istekne kazna koju je izrekao prvostepeni sud, odnosno dok ne isteknu rokovi propisani u članu 152 stav 4 ovog zakonika.

(10) Ako državni tužilac nije prisustvovao glavnom pretresu (član 453 stav 1), oštećeni ima pravo da u svojstvu tužioca izjavi žalbu protiv presude, bez obzira da li se žali i državni tužilac.

Ročište radi mirenja

Član 455

(1) Prije zakazivanja glavnog pretresa za krivična djela za koja se goni po privatnoj tužbi sudija može pozvati samo privatnog tužioca i okrivljenog da određenog dana dođu u sud radi prethodnog razjašnjavanja stvari, ako smatra da bi to bilo cjelishodno za brže okončanje postupka. Okrivljenom se uz poziv dostavlja i prepis privatne tužbe.

(2) Ako ne dođe do izmirenja stranaka i povlačenja privatne tužbe, sudija će uzeti izjave od stranaka i pozvati ih da stave svoje predloge u pogledu pribavljanja dokaza.

(3) Ako sudija ne nađe da postoje uslovi za odbacivanje tužbe, donijeće odluku o tome koji će se dokazi izvesti na glavnom pretresu i zakazaće, po pravilu, odmah glavni pretres i saopštiće to strankama.

(4) Ako sudija smatra da nije potrebno pribavljanje dokaza, a ne postoje neki drugi razlozi za posebno zakazivanje glavnog pretresa može odmah otvoriti glavni pretres i po izvođenju dokaza koji se nalaze pred sudom donijeti odluku povodom privatne tužbe. Na ovo će se posebno upozoriti privatni tužilac i okrivljeni prilikom dostavljanja poziva.

(5) Za neodazivanje privatnog tužioca na poziv iz stava 1 ovog člana važi odredba člana 57 ovog zakonika.

(6) U slučaju nedolaska okrivljenog, ako je sudija odlučio da otvori glavni pretres primijeniće se odredba člana 453 stav 3 ovog zakonika.

Izuzetno prisustvo stranaka

Član 456

(1) Kad drugostepeni sud rješava o žalbi protiv presude prvostepenog suda done-sene po skraćenom postupku obje stranke će se obavijestiti o sjednici vijeća drugo-stepenog suda samo ako predsjednik vijeća ili vijeće nađe da bi prisustvo stranaka ili jedne od njih bilo korisno za razjašnjenje stvari.

(2) Ako je riječ o krivičnom djelu za koje se postupak vodi po zahtjevu državnog tužioca, predsjednik vijeća će, prije sjednice vijeća, dostaviti spise državnom tužiocu, koji može podnijeti svoj pisani predlog.

G l a v a XXVII POSTUPAK ZA KAŽNJAVANJE BEZ GLAVNOG PRETRESA

Rješenje o kažnjavanju

Član 457

(1) Za krivična djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili zatvor do jedne godine sudija može, na predlog državnog tužioca, a uz pristanak okrivljenog, donijeti rješenje o kažnjavanju i bez održavanja glavnog pretresa.

(2) Predlog za donošenje rješenja o kažnjavanju iz stava 1 ovog člana državni tužilac stavlja u optužnom predlogu, kad ocijeni da održavanje glavnog pretresa nije potrebno.

(3) Ako je postavljen imovinskopravni zahtjev, ovlašćeno lice će biti upućeno na parnicu.

Izricanje sankcija, odnosno mjera

Član 458

(1) Rješenjem o kažnjavanju sudija može izreći novčanu kaznu i uz nju jednu ili više od sljedećih mjera: oduzimanje predmeta, zabranu upravljanja motornim vozilom i oduzimanje imovinske koristi.

(2) Novčana kazna može biti izrečena u iznosu do 1.000 €, a zabrana upravljanja motornim vozilom u trajanju do dvije godine.

Pretpostavke za donošenje i sadržaj rješenja o kažnjavanju

Član 459

(1) Prije nego što utvrdi da li postoje pretpostavke za donošenje rješenja o kažnjavanju sudija će postupiti po odredbama člana 447 stav 1 i čl. 448 i 449 ovog zakona. Ako sudija utvrdi da pretpostavke za donošenje rješenja o kažnjavanju nijesu ispunjene, dostaviće optužbu okrivljenom i odmah će zakazati glavni pretres.

(2) Ako se sudija složi sa predlogom državnog tužioca, pribaviće podatke o ranijim osudama, a po potrebi i o ličnosti okrivljenog, a zatim će, nakon saslušanja okrivljenog i uz njegov pristanak, donijeti rješenje o kažnjavanju.

(3) Rješenje o kažnjavanju sadrži: da je predlog državnog tužioca prihvaćen; lične podatke okrivljenog; djelo za koje se oglašava krivim; činjenice i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela i od kojih zavisi primjena određene odredbe Krivičnog zakonika; zakonski naziv krivičnog djela i koje su odredbe Krivičnog zakonika i drugog zakona primijenjene; odluku o izrečenoj novčanoj kazni i mjeri, kao i odluku o upućivanju ovlašćenog lica na ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u parničnom postupku; obrazloženje izrečene kazne i mjere.

Dostavljanje rješenja i pravo na žalbu

Član 460

(1) Rješenje o kažnjavanju se dostavlja državnom tužiocu i okrivljenom.

(2) Na rješenje o kažnjavanju dozvoljena je žalba u roku od osam dana. Žalba se može izjaviti samo zbog odluke o kazni i zbog povrede odredaba člana 457 ovog zakonika.

G l a v a XXVIII

POSEBNE ODREDBE O IZRICANJU SUDSKE OPOMENE

Izricanje sudske opomene

Član 461

(1) Sudska opomena se izriče rješenjem.

(2) Ukoliko u ovoj glavi nije drukčije propisano, odredbe ovog zakonika koje se odnose na presudu kojom se optuženi oglašava krivim primjenjuju se shodno i na rješenje o sudskoj opomeni.

(3) Sudska opomena se može izreći i u postupku za kažnjavanje bez glavnog pretresa (Glava XXVII).

Sadržaj rješenja o sudskoj opomeni

Član 462

(1) Rješenje o sudskoj opomeni objavljuje se odmah po završetku glavnog pretresa, sa bitnim razlozima. Tom prilikom okrivljeni će se upozoriti da mu se za krivično djelo koje je učinio ne izriče kazna, jer se očekuje da će i sudska opomena na njega dovoljno uticati da više ne vrši krivična djela. Ako se rješenje o sudskoj opomeni objavljuje

u odsustvu okrivljenog, sud će ovakvo upozorenje unijeti u obrazloženje rješenja. Za odricanje od prava na žalbu i pisanu izradu rješenja shodno se primjenjuje odredba člana 454 stav 5 ovog zakonika.

(2) U izreci rješenja o sudskoj opomeni, pored ličnih podataka o okrivljenom, navešće se samo da se okrivljenom izriče sudska opomena za djelo koje je predmet optužbe i zakonski naziv krivičnog djela. Izreka rješenja o sudskoj opomeni obuhvata i potrebne podatke iz člana 364 stav 1 tač. 5 i 7 ovog zakonika.

(3) U obrazloženju rješenja sud će iznijeti kojim se razlozima rukovodio pri izricanju sudske opomene.

Osnovi za pobijanje rješenja o sudskoj opomeni

Član 463

(1) Rješenje o sudskoj opomeni može se pobijati zbog osnova navedenih u članu 375 tač. 1 do 3 ovog zakonika, kao i zbog toga što nijesu postojale okolnosti koje opra-vdavaju izricanje sudske opomene.

(2) Ako rješenje o sudskoj opomeni sadrži odluku o mjerama bezbjednosti, o odu-zimanju imovinske koristi, o troškovima krivičnog postupka, o imovinskopravnom zahtjevu ili o javnom objavljivanju, ova odluka se može pobijati iz razloga što sud nije pravilno primijenio mjeru bezbjednosti ili oduzimanje imovinske koristi, odnosno što je odluku o troškovima krivičnog postupka, o imovinskopravnom zahtjevu ili o javnom objavljivanju donio protivno zakonskim odredbama.

Povrede Krivičnog zakonika

Član 464

Povreda Krivičnog zakonika u slučaju izricanja sudske opomene postoji, osim po pitanjima navedenim u članu 377 tač. 1 do 4 ovog zakonika i kad je odlukom o sudskoj opomeni, mjeri bezbjednosti ili oduzimanju imovinske koristi ili o javnom objavljivanju prekoračeno ovlašćenje koje sud ima po zakonu.

Odluka drugostepenog suda o žalbi

Član 465

(1) Ako je žalbu protiv rješenja o sudskoj opomeni izjavio tužilac na štetu okrivlje-nog, drugostepeni sud može donijeti presudu kojom se okrivljeni oglašava krivim i osuđuje na kaznu ili kojom se uslovno osuđuje, ako nađe da je prvostepeni sud pravilno utvrdio odlučne činjenice, ali da po pravilnoj primjeni zakona dolazi u obzir izricanje kazne, odnosno uslovne osude.

(2) Povodom bilo čije žalbe protiv rješenja o sudskoj opomeni drugostepeni sud može donijeti rješenje kojim se optužba odbacuje ili presudu kojom se optužba odbija ili se okrivljeni oslobađa od optužbe, ako nađe da je prvostepeni sud pravilno utvrdio odlučne činjenice i da po pravilnoj primjeni zakona dolazi u obzir izricanje jedne od ovih odluka.

(3) Kad postoje uslovi iz člana 396 ovog zakonika drugostepeni sud će donijeti rješenje kojim se odbija žalba kao neosnovana i potvrđuje rješenje prvostepenog suda o sudskoj opomeni.

POSTUPAK PREMA MALOLJETNICIMA

1. OPŠTE ODREDBE

Primjena drugih odredaba ovog zakonika u postupku prema maloljetnicima

Član 466

(1) Odredbe ove glave primjenjuju se u postupku prema licima koja su izvršila krivično djelo kao maloljetnici, a u vrijeme pokretanja postupka, odnosno suđenja nijesu navršili dvadeset jednu godinu. Ostale odredbe ovog zakonika primjenjuju se ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama ove glave.

(2) Odredbe čl. 468 do 470, 473 do 476, 485, 487, 489 st. 1 i 2 i člana 497 ovog zakonika primjenjuju se u postupku prema mlađem punoljetnom licu ako se do početka glavnog pretresa ustanovi da dolazi u obzir da se tom licu izrekne vaspitna mjera u smislu člana 111 Krivičnog zakonika, a do tog vremena ono nije navršilo dvadeset jednu godinu.

Primjena odredaba prema djeci

Član 467

Kad se u toku postupka utvrdi da maloljetnik u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršio četrnaest godina, krivični postupak će se obustaviti i o tome će se obavijestiti organ starateljstva.

Obazrivo postupanje i zabrana sudjenja u odsustvu

Član 468

(1) Maloljetniku se ne može suditi u odsustvu.

(2) Pri preduzimanju radnji kojima prisustvuje maloljetnik, a naročito pri njegovom saslušanju, učesnici u postupku dužni su da postupaju obazrivo, vodeći računa o duše-vnoj razvijenosti, osetljivosti, ličnim svojstvima i privatnosti maloljetnika, kako vođenje krivičnog postupka ne bi štetno uticalo na razvoj maloljetnika.

(3) U isto vrijeme ovi organi sprečavaće pogodnim mjerama svako nedisciplinovano ponašanje maloljetnika.

Pravo na branioca

Član 469

(1) Maloljetnik može imati branioca od početka pripremnog postupka.

(2) Maloljetnik mora imati branioca od početka pripremnog postupka ako se vodi postupak za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora preko tri godine, a za ostala krivična djela za koja je propisana blaža kazna - ako sudija za maloljetnike ocijeni da je maloljetniku potreban branilac.

(3) Ako u slučajevima iz stava 2 ovog člana sam maloljetnik, njegov zakonski zastupnik ili srodnici ne uzmu branioca, njega će postaviti po službenoj dužnosti sudija za maloljetnike.

(4) Branilac maloljetnika može da bude samo advokat.

Obaveza svjedočenja

Član 470

Niko ne može biti oslobođen od dužnosti da svjedoči o okolnostima potrebnim za ocjenjivanje duševne razvijenosti maloljetnika, upoznavanje njegove ličnosti i prilika u kojima živi (član 485).

Razdvajanje i spajanje postupka

Član 471

(1) Kad je maloljetnik učestvovao u izvršenju krivičnog djela zajedno sa punoljetnim licem postupak prema njemu će se izdvojiti i sprovesti po odredbama ove glave.

(2) Postupak prema maloljetniku može se spojiti sa postupkom protiv punoljetnog lica i sprovesti po opštim odredbama ovog zakonika samo ako je spajanje postupka neophodno za svestrano razjašnjenje stvari. Rješenje o tome donosi vijeće za maloljetnike nadležnog suda, na obrazloženi predlog državnog tužioca. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

(3) Kad se sprovodi jedinstveni postupak za maloljetnika i punoljetne učinioce, u pogledu maloljetnika će se uvijek primijeniti odredbe čl. 468 do 470, 473 do 476, 485, 487, 488, 489 st. 1 i 2 i člana 496 kad se na glavnom pretresu razjašnjavaju pitanja koja se odnose na maloljetnika, kao i čl. 497, 503 i 504 ovog zakonika, a ostale odredbe ove glave ukoliko njihova primjena nije u suprotnosti sa vođenjem jedinstvenog postupka.

Jedinstvenost postupka

Član 472

Kad je lice izvršilo neko krivično djelo kao maloljetno, a neko kao punoljetno, sprovede se jedinstven postupak po članu 31 ovog zakonika pred vijećem koje sudi punoljetnim licima.

Pravo organa starateljstva

Član 473

(1) U postupku prema maloljetnicima, pored ovlašćenja koja su izričito predviđena u odredbama ove glave, organ starateljstva ima pravo da se upozna sa tokom postupka, da u toku postupka stavlja predloge i da ukazuje na činjenice i dokaze koji su od važnosti za donošenje pravilne odluke.

(2) O svakom pokretanju postupka prema maloljetniku državni tužilac će obavijestiti nadležni organ starateljstva.

Pozivanje maloljetnika i dostavljanje odluka i pismena

Član 474

(1) Maloljetnik se poziva preko roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe hitnog postupanja ili drugih okolnosti.

(2) Odluke i druga pismena dostavljaju se maloljetniku shodno odredbama člana 168 ovog zakonika, s tim da se maloljetniku neće dostavljati pismena isticanjem na oglasnoj tabli suda, niti će se primijeniti odredba člana 164 stav 2 ovog zakonika.

Zabrana objavljivanja toka postupka

Član 475

(1) Bez dozvole suda ne smije se objaviti tok krivičnog postupka prema maloljetniku, ni odluka donesena u tom postupku.

(2) Objaviti se može samo onaj dio postupka, odnosno samo onaj dio odluke za koji postoji odobrenje, ali u tom slučaju ne smiju se navesti ime maloljetnika i drugi podaci na osnovu kojih bi se moglo zaključiti o kom je maloljetniku riječ.

Hitnost u postupanju

Član 476

Organi koji učestvuju u postupku prema maloljetniku, kao i drugi organi i ustanove od kojih se traže obavještenja, izvještaji ili mišljenja dužni su najhitnije da postupe kako bi se postupak što prije završio.

2. SASTAV SUDA

Član 477

(1) U sudovima postoje vijeća za maloljetnike. U prvostepenim sudovima postoji jedan ili više sudija za maloljetnike.

(2) Vijeće za maloljetnike u prvostepenom sudu i vijeće za maloljetnike u drugo-stepenom sudu, osim Vijeća za maloljetnike u Vrhovnom sudu, sastavljeno je od sudije za maloljetnike i dvojice sudija-porotnika. Sudija za maloljetnike je predsjednik vijeća.

(3) U Vrhovnom sudu određuje se rasporedom poslova Vijeće za maloljetnike, koje je sastavljeno od trojice sudija. Kad Vijeće za maloljetnike sudi na pretresu, sastavljeno je od dvojice sudija i trojice sudija-porotnika.

(4) Sudije-porotnici biraju se iz redova profesora, učitelja, vaspitača i drugih lica koja imaju iskustvo u vaspitanju maloljetnika.

(5) Vijeće za maloljetnike viših sudova, u sastavu predviđenom u st. 2 i 3 ovog člana, odlučuju o žalbama, kao i u drugim slučajevima određenim ovim zakonikom.

(6) Sudija za maloljetnike prvostepenog suda sprovodi pripremni postupak i vrši druge poslove u postupku prema maloljetnicima.

Sud nadležan za odlučivanje u drugom stepenu

Član 478

Sud nadležan za odlučivanje u drugom stepenu odlučuje o žalbama protiv odluka vijeća za maloljetnike prvostepenog suda i o žalbama protiv rješenja državnog tužioca i sudije za maloljetnike u slučajevima predviđenim u ovom zakoniku, kao i u slučajevima kad je u ovom zakoniku određeno da odlučuje vijeće za maloljetnike višeg suda.

Mjesna nadležnost

Član 479

Za postupak prema maloljetniku mjesno nadležan je, po pravilu, sud njegovog prebivališta, a ako maloljetnik nema prebivalište ili ono nije poznato - sud boravišta maloljetnika. Postupak se može sprovesti pred sudom boravišta maloljetnika koji ima prebivalište ili pred sudom mjesta izvršenja krivičnog djela, ako je očigledno da će se kod tog suda lakše sprovesti postupak.

Proširena mjesna nadležnost

Član 480

Nadležni republički organ može odrediti jedan sud koji će u prvom stepenu biti nadležan za sve krivične predmete maloljetnika za područje više sudova.

3. POKRETANJE POSTUPKA

Isključiva nadležnost državnog tužioca

Član 481

(1) Krivični postupak prema maloljetniku pokreće se za sva krivična djela samo po zahtjevu državnog tužioca.

(2) Za krivična djela za koja se goni po privatnoj tužbi postupak se može pokrenuti ako je oštećeni stavio predlog za pokretanje postupka nadležnom državnom tužiocu u roku predviđenom u članu 51 ovog zakonika.

(3) Ako državni tužilac ne podnese zahtjev za pokretanje postupka prema malo-ljetniku, obavijestiće o tome oštećenog. Oštećeni ne može preuzeti postupak, odnosno ne može podnijeti privatnu tužbu sudu, ali može, u roku od osam dana od prijema obavještenja državnog tužioca, zahtijevati da vijeće za maloljetnike nadležnog suda odluči o pokretanju postupka.

Primjena načela oportuniteta

Član 482

(1) Za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna, državni tužilac može odlučiti da ne zahtijeva pokretanje krivičnog postupka iako postoje dokazi da je maloljetnik učinio krivično djelo, ako smatra da ne bi bilo cjelishodno da se vodi postupak prema maloljetniku, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva. Radi utvrđivanja ovih okolnosti, državni tužilac može zatražiti obavještenja od roditelja, odnosno staraoca maloljetnika, drugih lica i ustanova, a kad je to potrebno, može ova lica i maloljetnika pozvati radi neposrednog obavještanja. On može zatražiti mišljenje od organa starateljstva o cjelishodnosti pokretanja postupka prema maloljetniku.

(2) Ako za donošenje odluke iz stava 1 ovog člana treba da se ispituju lična svojstva maloljetnika, državni tužilac može, u sporazumu sa organom starateljstva, uputiti maloljetnika u prihvatilište ili u ustanovu za ispitivanje ili vaspitanje, ali najduže na mjesec dana.

(3) Kad je izvršenje kazne ili vaspitne mjere u toku, državni tužilac može odlučiti da ne zahtijeva pokretanje krivičnog postupka za drugo krivično djelo maloljetnika, ako s obzirom na težinu tog krivičnog djela, kao i na kaznu, odnosno vaspitnu mjeru koja se izvršava, ne bi imalo svrhe vođenje postupka i izricanje krivične sankcije za to djelo.

(4) Kad državni tužilac u slučajevima iz st. 1 i 3 ovog člana ocijeni da nije cjelishodno da se pokrene postupak prema maloljetniku, obavijestiće o tome, uz navođenje razloga, organ starateljstva i oštećenog, koji mogu u roku od osam dana zahtijevati od vijeća za maloljetnike da odluči o pokretanju postupka.

Pokretanje postupka po odluci vijeća

Član 483

(1) U slučajevima iz člana 481 stav 3 i člana 482 stav 4 ovog zakonika, vijeće za maloljetnike rješava u sjednici, pošto prethodno pribavi spise od državnog tužioca. Na sjednicu se poziva državni tužilac.

(2) Vijeće za maloljetnike može odlučiti da se postupak ne pokrene ili da se prema maloljetniku pokrene postupak pred sudijom za maloljetnike. Protiv rješenja vijeća za maloljetnike nije dozvoljena žalba.

(3) Kad vijeće odluči da se prema maloljetniku pokrene postupak pred sudijom za maloljetnike, državni tužilac može učestvovati u ovom postupku i ima sva ovlašćenja koja mu po ovom zakoniku pripadaju u postupku.

4. PRIPREMNI POSTUPAK

Zahtjev za pokretanje

Član 484

(1) Državni tužilac podnosi zahtjev za pokretanje pripremnog postupka sudiji za maloljetnike nadležnog suda. Ako se sudija za maloljetnike ne složi sa ovim zahtjevom, zatražiće da o tome odluči vijeće za maloljetnike višeg suda.

(2) Sudija za maloljetnike višeg suda može povjeriti vođenje pripremnog postupka sudiji za maloljetnike nižeg suda na čijem području maloljetnik boravi, ako je niži sud van sjedišta tog višeg suda.

(3) Sudija za maloljetnike može povjeriti organu policije da izvrši naredbu o pretresanju stana ili o privremenom oduzimanju predmeta na način predviđen ovim zakonikom.

Pribavljanje podataka o ličnosti maloljetnika

Član 485

(1) U pripremnom postupku prema maloljetniku, pored činjenica koje se odnose na krivično djelo, posebno će se utvrditi godine maloljetnika, okolnosti potrebne za ocjenu njegove duševne razvijenosti, ispitaće se sredina u kojoj i prilike pod kojima maloljetnik živi i druge okolnosti koje se tiču njegove ličnosti.

(2) Radi utvrđivanja tih okolnosti saslušaće se roditelji maloljetnika, njegov staralac i druga lica koja mogu pružiti potrebne podatke. O ovim okolnostima zatražiće se, po

potrebi, izvještaj od organa starateljstva, a ako je prema maloljetniku bila primijenjena vaspitna mjera, pribaviće se izvještaj o primjeni te mjere.

(3) Podatke o ličnosti maloljetnika pribavlja sudija za maloljetnike. Sudija za maloljetnike može zatražiti da te podatke prikupi određeni stručni radnik (socijalni radnik, defektolog i dr.), ako ga ima u sudu, a može njihovo pribavljanje povjeriti organu starateljstva.

(4) Kad je za utvrđivanje zdravstvenog stanja maloljetnika, njegove duševne razvijenosti, psihičkih svojstava ili sklonosti potrebno da maloljetnika pregledaju vještaci, za ovaj pregled odrediće se ljekari, psiholozi ili pedagozi. Ovakva ispitivanja maloljetnika mogu se izvršiti u zdravstvenoj ili drugoj ustanovi.

Lica koja prisustvuju izvođenju radnji u pripremnom postupku

Član 486

(1) Sudija za maloljetnike sam određuje način izvođenja pojedinih radnji, držeći se pri tom odredaba ovog zakonika u onoj mjeri koja obezbjeđuje prava okrivljenog na odbranu, prava oštećenog i prikupljanje dokaza potrebnih za odlučivanje.

(2) Radnjama u pripremnom postupku mogu prisustvovati državni tužilac i branilac. Saslušanje maloletnog lica, kad je to potrebno, obaviće se uz pomoć pedagoga ili drugog stručnog lica. Sudija za maloljetnike može odobriti da radnjama u pripremnom postupku prisustvuje predstavnik organa starateljstva i roditelj, odnosno staralac maloljetnika. Kad navedena lica prisustvuju tim radnjama mogu stavljati predloge i upućivati pitanja licu koje se saslušava.

Smještaj maloljetnika u prihvatilište ili sličnu ustanovu

Član 487

(1) Sudija za maloljetnike može narediti da se maloljetnik u toku pripremnog postupka smjesti u prihvatilište, vaspitnu ili sličnu ustanovu, da se stavi pod nadzor organa starateljstva ili da se preda drugoj porodici, ako je to potrebno radi izdvajanja maloljetnika iz sredine u kojoj je živio ili radi pružanja pomoći, zaštite ili smještaja maloljetnika.

(2) Troškovi smještaja maloljetnika isplaćuju se unaprijed iz budžetskih sredstava i ulaze u troškove krivičnog postupka.

Pritvor

Član 488

(1) Izuzetno, sudija za maloljetnike može odrediti da se maloljetnik stavi u pritvor kad za to postoje razlozi iz člana 148 stav 1 ovog zakonika.

(2) Na osnovu rješenja o pritvoru koje je donio sudija za maloljetnike, pritvor u pripremnom postupku može trajati najduže mjesec dana. Vijeće za maloljetnike istog suda može, iz opravdanih razloga, produžiti pritvor najduže još za mjesec dana.

(3) Nakon završetka pripremnog postupka pritvor može da traje najduže još do godinu dana.

(4) Od podnošenja predloga državnog tužioca u pogledu pritvora primjenjuju se shodno odredbe člana 152 ovog zakonika, s tim što je vijeće za maloljetnike dužno da svakih mjesec dana ispita da li postoje razlozi za pritvor.

Izdržavanje pritvora

Član 489

(1) Maloljetnik izdržava pritvor odvojeno od punoljetnih lica.

(2) Izuzetno, sudija za maloljetnike može odrediti da maloljetnik bude u pritvoru zajedno s punoljetnim licima, ako bi usamljenje maloljetnika duže trajalo, a postoji mogućnost da se maloljetnik stavi u prostoriju sa punoljetnim licem koje na njega ne bi štetno uticalo.

(3) Sudija za maloljetnike ima prema pritvorenim maloljetnicima ista ovlašćenja koja po ovom zakoniku pripadaju istražnom sudiji u pogledu pritvorenika.

Obrazloženi predlog

Član 490

(1) Pošto ispita sve okolnosti koje se odnose na izvršenje krivičnog djela i na ličnost maloljetnika sudija za maloljetnike dostavlja spise nadležnom državnom tužiocu koji može, u roku od osam dana, zahtijevati da se pripremni postupak dopuni ili podnijeti obrazloženi predlog vijeću za maloljetnike za kažnjavanje, odnosno za primjenjivanje vaspitne mjere.

(2) Predlog državnog tužioca treba da sadrži: ime i prezime maloljetnika, njegove godine života, opis, naziv i zakonsku oznaku djela, dokaze iz kojih proizlazi da je maloljetnik izvršio krivično djelo, obrazloženje koje treba da sadrži ocjenu duševne razvijenosti maloljetnika i predlog da se maloljetnik kazni, odnosno da se prema njemu primijeni vaspitna mjera.

Predlog za obustavu postupka

Član 491

(1) Ako u toku pripremnog postupka državni tužilac nađe da nema osnova za vođenje postupka prema maloljetniku ili da postoje razlozi iz člana 482 stav 3 ovog zakonika, podnijeeće predlog sudiji za maloljetnike da obustavi postupak. O predlogu za obustavljanje postupka obavijestieće državni tužilac i organ starateljstva, koji je dužan, ako se ne slaže sa predlogom državnog tužioca, da o tome obavijesti sudiju za maloljetnike u roku od osam dana od dana prijema obavještenja državnog tužioca.

(2) Ako se sudija za maloljetnike ne složi sa predlogom državnog tužioca, zatražieće da o tome odluči vijeće za maloljetnike višeg suda. Vijeće za maloljetnike donosi odluku po saslušanju državnog tužioca. Ovako će sudija za maloljetnike postupiti i kad se samo organ starateljstva nije složio sa predlogom državnog tužioca.

(3) Odredbe člana 483 stav 3 ovog zakonika važe i kad vijeće za maloljetnike ne usvoji predlog državnog tužioca da se postupak obustavi.

Iznošenje predmeta pred vijeće

Član 492

Ako državni tužilac, u slučajevima predviđenim u čl. 483 i 491 ovog zakonika, nije učestvovao u postupku prema maloljetniku, sudija za maloljetnike će, po završenom pripremnom postupku, iznijeti predmet vijeću za maloljetnike radi suđenja.

Kontrola postupka

Član 493

Sudija za maloljetnike obavještava predsjednika suda svakih mjesec dana koji predmeti maloljetnika nijesu okončani i o razlozima zbog kojih je po pojedinim predmetima postupak još u toku. Predsjednik suda će preduzeti, po potrebi, mjere da se postupak ubrza.

5. POSTUPAK PRED VIJEĆEM ZA MALOLJETNIKE

Redosljed radnji pred vijećem

Član 494

(1) Kad primi predlog državnog tužioca, kao i kad se postupak prema maloljetniku vodi bez predloga državnog tužioca, sudija za maloljetnike zakazuje sjednicu vijeća ili glavni pretres.

(2) Kad se postupak prema maloljetniku vodi bez predloga državnog tužioca, sudija za maloljetnike iznijeće na početku sjednice, odnosno glavnog pretresa koje se krivično djelo stavlja maloljetniku na teret.

(3) Kazne i zavodske mjere mogu se izreći samo po održanom glavnom pretresu. Ostale vaspitne mjere mogu se izreći i u sjednici vijeća.

(4) U sjednici vijeća može se odlučiti da se održi glavni pretres.

(5) O sjednici vijeća obavještavaju se i njoj mogu prisustvovati državni tužilac, branilac i predstavnik organa starateljstva, a kad je potrebno - i maloljetnik i njegovi roditelji, odnosno staralac.

(6) Sudija za maloljetnike saopštiće maloljetniku vaspitnu mjeru koja je prema njemu izrečena u sjednici vijeća.

Shodna primjena odredaba ovog zakonika o glavnom pretresu

Član 495

(1) Kad vijeće za maloljetnike odlučuje na osnovu glavnog pretresa shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakonika o pripremama za glavni pretres, o rukovođenju glavnim pretresom, o odlaganju i prekidanju glavnog pretresa, o zapisniku i o toku glavnog pretresa, ali sud može odstupiti od ovih pravila, ako smatra da njihova primjena u konkretnom slučaju ne bi bila cjelishodna.

(2) Pored lica navedenih u članu 293 ovog zakonika, na glavni pretres pozvaće se roditelji maloljetnika, odnosno staralac i organ starateljstva. Nedolazak roditelja, staraoca ili predstavnika organa starateljstva ne sprječava sud da održi glavni pretres.

(3) Osim maloljetnika, glavnom pretresu mora prisustvovati državni tužilac, kad je stavio predlog u smislu člana 490 ovog zakonika, a u slučajevima obavezne odbrane - i branilac.

(4) Odredbe ovog zakonika o izmjeni i proširenju optužbe primjenjivaće se i u postupku prema maloljetniku, ali vijeće za maloljetnike je ovlašćeno da, i bez predloga

državnog tužioca, donese odluku na osnovu činjeničnog stanja koje je izmijenjeno na glavnom pretresu.

Isključenje javnosti

Član 496

(1) Kad se sudi maloljetniku uvijek će se isključiti javnost.

(2) Vijeće može dozvoliti da glavnom pretresu prisustvuju lica koja se bave zaštitom i vaspitanjem maloljetnika ili suzbijanjem maloljetničkog kriminaliteta, kao i naučni radnici.

(3) U toku glavnog pretresa, vijeće može narediti da se, osim državnog tužioca, branioca i predstavnika organa starateljstva, iz zasijedanja udalje sva ili pojedina lica.

(4) Za vrijeme izvođenja pojedinih dokaza ili govora stranaka, vijeće može narediti da se maloljetnik udalji iz zasjedanja.

Privremeni smještaj maloljetnika

Član 497

U toku postupka pred sudom, sudija za maloljetnike ili vijeće za maloljetnike može donijeti odluku o privremenom smještaju maloljetnika (član 487), a može i ukinuti odluku koja je o tome ranije donesena.

Zakazivanje glavnog pretresa ili sjednice

Član 498

(1) Sudija za maloljetnike dužan je da zakaže glavni pretres ili sjednicu vijeća u roku od osam dana od dana prijema predloga državnog tužioca ili od dana završetka pripremnog postupka (član 492) ili od dana kad je u sjednici vijeća odlučeno da se održi glavni pretres. Za svako produženje ovog roka sudija za maloljetnike mora imati odobrenje predsjednika suda.

(2) Glavni pretres se odlaže ili prekida samo izuzetno. O svakom odlaganju ili prekidanju glavnog pretresa sudija za maloljetnike obavijestiće predsjednika suda i iznijetiće razloge za odlaganje, odnosno prekidanje.

(3) Sudija za maloljetnike dužan je da, u roku od tri dana od dana objavljivanja, pisano izradi presudu, odnosno rješenje.

Izricanje kazni i vaspitnih mjera

Član 499

(1) Vijeće za maloljetnike nije vezano za predlog državnog tužioca pri odlučivanju da li će prema maloljetniku izreći kaznu ili će primijeniti vaspitnu mjeru, ali ako se postupak prema maloljetniku vodi bez predloga državnog tužioca ili ako je državni tužilac odustao od predloga, vijeće ne može maloljetniku izreći kaznu nego samo vaspitnu mjeru.

(2) Vijeće će rješenjem obustaviti postupak u slučajevima kad sud na osnovu člana 362 tač. 2 i 3 ovog zakonika donosi presudu kojom se optužba odbija ili kojom se optuženi oslobađa od optužbe (član 363), kao i kad vijeće nađe da nije cjelishodno izreći maloljetniku ni kaznu niti vaspitnu mjeru.

(3) Vijeće donosi rješenje i kad izriče vaspitnu mjeru maloljetniku. U izreci ovog rješenja navodi se samo koja se mjera izriče, ali se maloljetnik neće oglašavati krivim za krivično djelo koje mu se stavlja na teret. U obrazloženju rješenja navešće se opis djela i okolnosti koje opravdavaju primjenu izrečene vaspitne mjere.

(4) Presuda kojom se maloljetniku izriče kazna donosi se u obliku predviđenom u članu 364 ovog zakonika.

(5) Ako vijeće za maloljetnike utvrdi da je za suđenje nadležno vijeće za maloljetnike višeg suda, donijetiće rješenje o ustupanju predmeta tom sudu.

Odluka o troškovima i imovinsko pravnom zahtjevu

Član 500

(1) Sud može maloljetnika osuditi na plaćanje troškova krivičnog postupka i na ispunjenje imovinskopravnih zahtjeva samo ako je maloljetniku izrekao kaznu. Ako je prema maloljetniku primijenjena vaspitna mjera, troškovi postupka padaju na teret budžetskih sredstava, a oštećeni se radi ostvarivanja imovinskopravnih zahtjeva upućuje na parnični postupak.

(2) Ako maloljetnik ima zaradu ili imovinu, sud može odrediti da plati troškove postupka i ispuni imovinskopravni zahtjev i kad prema njemu primijeni vaspitnu mjeru.

6. PRAVNI LIJEKOVI

Žalba protiv presude i rješenja

Član 501

(1) Protiv presude kojom je maloljetniku izrečena kazna, protiv rješenja kojim je maloljetniku izrečena vaspitna mjera i protiv rješenja o obustavljanju postupka (član 499 stav 2) mogu izjaviti žalbu sva lica koja imaju pravo na žalbu protiv presude (član 372) i to u roku od osam dana od dana prijema presude, odnosno rješenja.

(2) Branilac, državni tužilac, bračni drug, srodnik po krvi u pravoj liniji, usvojlac, staralac, brat, sestra i hranilac mogu izjaviti žalbu u korist maloljetnika i protiv njegove volje.

(3) Žalba protiv rješenja kojim se izriče vaspitna mjera koja se izdržava u ustanovi zadržava izvršenje rješenja, ako sud, u saglasnosti sa roditeljima maloljetnika, i po sa-slušanju maloljetnika, ne odluči drukčije.

(4) Na sjednici drugostepenog vijeća (član 383) pozvaće se maloljetnik samo ako predsjednik vijeća ili vijeće nađe da bi njegovo prisustvo bilo korisno.

Odluke po žalbi

Član 502

(1) Drugostepeno vijeće može preinačiti prvostepenu odluku, izricanjem teže mjere prema maloljetniku, samo ako je to predloženo u žalbi.

(2) Ako prvostepenom odlukom nije izrečena kazna maloljetničkog zatvora ili zavodska mjera, drugostepeno vijeće može tu kaznu, odnosno mjeru izreći samo ako održi

pretres. Maloljetnički zatvor u dužem trajanju ili teža zavodska mjera od one izrečene prvostepenom odlukom može se izreći i u sjednici drugostepenog vijeća.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti

Član 503

Zahtjev za zaštitu zakonitosti može se podići kako u slučaju kad je sudskom odlukom povrijeđen zakon, tako i u slučaju kad je prema maloljetniku nepravilno primijenjena kazna ili neka vaspitna mjera.

Ponavljanje postupka

Član 504

Odredbe o ponavljanju krivičnog postupka završenog pravosnažnom presudom shodno će se primjenjivati i na ponavljanje postupka završenog pravosnažnim rješenjem o primjeni vaspitne mjere.

7. NADZOR SUDA NAD SPROVOĐENJEM MJERA

Izveštaj o ponašanju maloljetnika

Član 505

(1) Uprava ustanove u kojoj se izvršava vaspitna mjera prema maloljetniku dužna je da svakih šest mjeseci dostavi sudu koji je izrekao vaspitnu mjeru izvještaj o vladanju maloljetnika. Sudija za maloljetnike tog suda može i sam obilaziti maloljetnike smještene u ustanovi.

(2) Sudija za maloljetnike može, preko organa starateljstva, pribaviti obavještenje o izvršenju ostalih vaspitnih mjera, a može odrediti da to učini i određeni stručni radnik (socijalni radnik, defektolog i dr.), ako ga ima u sudu.

8. OBUSTAVA IZVRŠENJA I IZMJENA ODLUKE O VASPITNIM MJERAMA

Član 506

(1) Kad su ispunjeni uslovi predviđeni u zakonu za izmjenu odluke o izrečenoj vaspitnoj mjeri, odluku o tome donosi sud koji je u prvom stepenu donio rješenje o va-spitnoj mjeri, ako sam nađe da je to potrebno ili na predlog državnog tužioca, upravnika ustanove ili organa starateljstva kome je povjeren nadzor nad maloljetnikom.

(2) Prije donošenja odluke sud će saslušati državnog tužioca, maloljetnika, rodi-telja ili staraoca maloljetnika ili druga lica, a pribaviće i potrebne izvještaje od ustanove u kojoj maloljetnik izdržava zavodsku mjeru od organa starateljstva ili drugih organa i ustanova.

(3) Po odredbama st. 1 i 2 ovog člana donosi se i odluka o obustavljanju izvršenja vaspitne mjere.

(4) Odluku o obustavljanju ili izmjeni vaspitne mjere donosi vijeće za maloljetnike.

G l a v a XXX

POSEBNE ODREDBE O POSTUPKU ZA KRIVIČNA DJELA IZVRŠENA NA ORGANIZOVAN NAČIN

Opšta odredba

Član 507

(1) Odredbe ove glave sadrže posebna pravila za krivično gonjenje učinilaca krivičnih djela učinjenih na organizovan način (u daljem tekstu: organizovani kriminal), za postupak oduzimanja predmeta i imovinske koristi i postupak međunarodne saradnje u otkrivanju i krivičnom gonjenju učinilaca krivičnih djela organizovanog kriminala.

(2) Ako u odredbama ove glave za slučajeve iz stava 1 ovog člana nije nešto pose-bno propisano shodno će se primjenjivati ostale odredbe ovog zakonika.

(3) Odredbe ove glave primjenjuju se ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo rezultat organizovanog djelovanja više od dva lica čiji je cilj vršenje teških krivičnih djela radi sticanja dobiti ili moći.

(4) Pored uslova iz stava 3 ovog člana, za postojanje krivičnog djela organi-zovanog kriminala mora da su ispunjeni još najmanje tri od sljedećih uslova: da je svaki član kriminalne organizacije imao unaprijed određeni zadatak ili ulogu; da je djelatnost kriminalne organizacije planirana na duže vrijeme ili neograničeno; da se djelatnost organizacije zasniva na primjeni određenih pravila interne kontrole i discipline članova; da se djelatnost organizacije planira i vrši u međunarodnim razmjerama; da se u vršenju djelatnosti primjenjuje nasilje ili zastrašivanje ili da postoji spremnost za njihovu primjenu; da se u vršenju djelatnosti koriste političke, privredne ili poslovne strukture; da se koristi pranje novca ili nezakonito stečene dobiti; da postoji uticaj organizacije ili njenog dijela na zakonodavnu vlast, medije, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge društvene ili ekonomske činioce.

Hitnost u postupanju

Član 508

Službena lica koja učestvuju u krivičnom postupku za krivična djela organizovanog kriminala dužna su da postupaju hitno.

Službena tajna

Član 509

(1) Podaci o prekrivičnom i istražnom postupku za djela organizovanog kriminala predstavljaju službenu tajnu. Osim službenih lica te podatke ne mogu odavati ni drugi učesnici tih postupaka kojima oni postanu dostupni. Službeno lice pred kojim se vodi postupak dužno je da učesnika postupka obavijesti o dužnosti čuvanja tajne.

(2) Podaci o prekrivičnom postupku koji se odnose na krivična djela organizovanog kriminala mogu se objaviti samo na osnovu pisanog odobrenja nadležnog državnog tužioca.

(3) Podaci o istražnom postupku mogu se objaviti samo na osnovu pisanog odobrenja istražnog sudije uz prethodno pribavljenu saglasnost državnog tužioca.

Suđenje u vijeću sudija po pozivu

Član 510

U postupku za krivična djela organizovanog kriminala u prvom stepenu sudi vijeće sastavljeno od trojice sudija, a u drugom stepenu vijeće sastavljeno od pet sudija.

Svjedok saradnik

Član 511

(1) Državni tužilac može sudu predložiti da se kao svjedok sasluša pripadnik kriminalne organizacije koji na to pristane (u daljem tekstu: svjedok saradnik) protiv koga je podnijeta krivična prijava ili se vodi krivični postupak za djelo organizovanog kriminala, ako je izvjesno da će njegov iskaz i dokazi koje sudu pruži :

- znatno doprinijeti dokazivanju predmetnog krivičnog djela i krivice učinilaca ili pomoći otkrivanju, dokazivanju i sprječavanju drugih krivičnih djela kriminalne organizacije;

- da je značaj njegovog iskaza za dokazivanje tih krivičnih djela i krivice ostalih učinilaca pretežniji od štetnih posledica krivičnog djela koje mu se stavlja na teret.

(2) Predlog iz stava 1 ovog člana državni tužilac može da podnese do završetka glavnog pretresa, a mora da sadrži činjenice i podatke na osnovu kojih će sud donijeti rješenje o određivanju statusa svjedoka saradnika.

Upozorenje svjedoku saradniku

Član 512

(1) Prije podnošenja predloga, državni tužilac će upozoriti svjedoka saradnika na dužnosti iz člana 101 stav 2 ovog zakonika. Na pogodnost oslobađanja od dužnosti svje-dočenja iz člana 97 ovog zakonika i dužnosti odgovaranja na pojedina pitanja iz člana 99 ovog zakonika svjedok saradnik se ne može pozvati.

(2) Upozorenje iz stava 1 ovog člana, odgovori svjedoka saradnika i njegova izjava da će dati iskaz o svemu što mu je poznato i da neće ništa prećutati državni tužilac će unijeti u zapisnik koji potpisuje i svjedok saradnik. Ako svjedok saradnik ne govori jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu obezbijediće se prevod zapisnika na jezik svjedoka saradnika i nakon toga svjedok saradnik potpisuje zapisnik. Zapisnik se prilaže uz predlog sudu iz člana 511 ovog zakonika.

(3) Ako se okrivljeni nalazi u pritvoru, a državni tužilac ocijeni da postoje uslovi da se okrivljeni predloži kao svjedok saradnik, sud će omogućiti državnom tužiocu da radi izvođenja radnji iz st. 1 i 2 ovog člana ostvari kontakt sa okrivljenim.

(4) Svjedok saradnik ne može biti lice za koje postoji osnovana sumnja da je organizator ili vodja kriminalne grupe.

Odlučivanje o predlogu državnog tužioca

Član 513

(1) O predlogu državnog tužioca iz člana 511 ovog zakonika u istrazi i do početka glavnog pretresa odlučuje vijeće iz člana 24 stav 6 ovog zakonika, a na glavnom pretresu vijeće pred kojim se drži glavni pretres.

(2) Na sjednicu vijeća će se pozvati državni tužilac, lice predloženo za svjedoka saradnika i njegov branilac, da bi se utvrdilo da li postoje uslovi za donošenje rješenja iz člana 512 ovog zakonika. Sjednica se drži bez prisustva javnosti. Izjave date na ovoj sjednici ne mogu se koristiti u krivičnom postupku protiv svjedoka saradnika kao dokaz za oglašavanje svjedoka krivim.

(3) Protiv rješenja vijeća iz stava 1 ovog člana kojim se predlog državnog tužioca odbija žalbu može izjaviti državni tužilac u roku od 48 sati od prijema rješenja. Odluku o žalbi donosi viši sud u roku od tri dana od prijema žalbe i spisa prvostepenog suda.

(4) Ako usvoji predlog državnog tužioca, vijeće će odrediti da se iz spisa izdvoje zapisnici i službene zabilješke o ranijim iskazima svjedoka saradnika koje je dao kao osumnjičeni ili okrivljeni i oni se ne mogu upotrijebiti kao dokaz u krivičnom postupku, osim u slučaju iz člana 516 ovog zakonika.

(5) Ako se okrivljeni nalazi u pritvoru, a vijeće donese odluku iz stava 4 ovog člana, donijeće rješenje o ukidanju pritvora.

Rješenje o određivanju svjedoka saradnika

Član 514

(1) Ako nakon rasprave održane shodno članu 513 ovog zakonika utvrdi da su ispunjeni svi uslovi iz člana 511 ovog zakonika, vijeće donosi rješenje kojim se osum-njičeni, odnosno okrivljeni određuje kao svjedok saradnik.

(2) U rješenju se navodi: da se protiv svjedoka saradnika neće pokrenuti, odnosno nastaviti krivični postupak, opis djela iz kojega proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela i zakonski naziv krivičnog djela na koji se odnosi zabrana pokretanja ili nastavljanja krivičnog postupka, priroda i sadržaj saradnje koju će pružiti svjedok saradnik i uslovi pod kojima se može ukinuti rješenje.

(3) Rješenje iz stava 1 dostavlja se državnom tužiocu, svjedoku saradniku i nje-govom braniocu.

Nemogućnost krivičnog gonjenja

Član 515

(1) Svjedok saradnik koji je sudu dao iskaz u skladu sa odredbama člana 512 st. 1 i 2 ovog zakonika ne može biti gonjen za krivično djelo organizovanog kriminala za koje se vodi postupak.

(2) Kad sud utvrdi rješenjem na zapisniku o glavnom pretresu da je svjedok saradnik dao iskaz u smislu člana 512 stav 2 državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu, odnosno odustati od krivičnog gonjenja svjedoka saradnika, najkasnije do završetka glavnog pretresa koji se vodi protiv drugih pripadnika kriminalne organizacije, a sud će izreći presudu kojom se odbija optužba protiv svjedoka saradnika .

(3) U slučaju iz stava 2 ovog člana odredbe člana 59 ovog zakonika neće se primjenjivati.

Ukidanje rješenja

Član 516

(1) Ako svjedok saradnik ne postupi u skladu sa obavezama iz člana 512 st. 1 i 2 ovog zakonika ili ako prije pravosnažno okončanog postupka izvrši novo krivično djelo organizovanog kriminala, državni tužilac će predložiti ukidanje rješenja iz člana 513 stav 1

ovog zakonika i nastaviti krivično gonjenje, odnosno pokrenuti krivični postupak, za predmetno i novo krivično djelo.

(2) Ako se u toku postupka otkrije neko ranije izvršeno krivično djelo svjedoka saradnika, državni tužilac će postupiti u skladu sa odredbama člana 511 ovog zakonika.

Isključenje javnosti

Član 517

(1) Prilikom saslušanja svjedoka saradnika javnost je isključena, osim ako vijeće, na predlog državnog tužioca i uz saglasnost svjedoka, ne odluči drukčije.

(2) Prije donošenja odluke iz stava 1 ovog člana predsjednik vijeća će, uz prisustvo branioca, upoznati svjedoka saradnika sa predlogom državnog tužioca i obavijestiti ga o njegovom pravu da bude saslušan bez prisustva javnosti. Izjava svjedoka saradnika da bude saslušan uz prisustvo javnosti unijet će se u zapisnik.

Nemogućnost oglašavanja krivim

Član 518

Sud ne može neko lice oglasiti krivim samo na osnovu dokaza dobijenih svjedočenjem svjedoka saradnika.

Nemogućnost zasnivanja odluke

Član 519

Iskazi i obavještenja koje je državni tužilac prikupio u pretkrivičnom postupku mogu se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku, ali se odluka ne može zasnivati samo na njima.

Obaveza dostavljanja podataka

Član 520

(1) Državni tužilac može zahtijevati da nadležni državni organ, bankarska ili druga finansijska organizacija obavi kontrolu poslovanja određenih lica i da mu dostavi dokumentaciju i podatke koji mogu poslužiti kao dokazi o krivičnom djelu ili imovini pribavljenoj krivičnim djelom, kao i obavještenja o sumnjivim novčanim transakcijama u smislu Konvencije o pranju, traženju, zaplenu i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom.

(2) Pod uslovima iz stava 1 ovog člana državni tužilac može naložiti da nadležni organ ili organizacija privremeno obustavi isplatu, odnosno izdavanje sumnjivog novca, vrijednosnih papira ili predmeta najduže tri mjeseca, a izuzetno do šest mjeseci.

(3) U zahtjevu iz st. 1 i 2 ovog člana državni tužilac će bliže označiti sadržaj mjere ili radnje koju nalaže.

Postupanje policije

Član 521

(1) Ako policija u pretkrivičnom postupku preduzme neku radnju za krivično djelo organizovanog kriminala, o tome će odmah obavijestiti nadležnog državnog tužioca.

(2) Državni tužilac može zahtijevati da policija preduzme određene mjere ili radnje u datom roku i da ga o tome obavijeste.

(3) Neizvršenje određene mjere i prekoračenje datog roka policija je dužna da posebno obrazloži.

Obezbjedenje posebne zaštite

Član 522

Državni tužilac može predložiti da se određenom svjedoku, svjedoku saradniku i članovima njihove uže porodice obezbijedi posebna zaštita shodno članu 108 stav 3 ovog zakonika.

Privremeno oduzimanje predmeta i imovinske koristi

Član 523

(1) Ako postoje osnovi sumnje ili osnovana sumnja da je izvršeno krivično djelo organizovanog kriminala, sud može odrediti mjeru privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi i van uslova predviđenih u odredbama čl. 81 do 87 i čl. 538 do 545 ovog zakonika.

(2) Ako odredbama ove glave nije drukčije propisano, u postupku privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku i odgovarajuće odredbe ovog zakonika.

Sadržaj zahtjeva za izricanje mjera i odlučivanje o zahtjevu

Član 524

(1) O mjerama privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi odlučuje istražni sudija, odnosno vijeće pred kojim se drži glavni pretres. O žalbama protiv rješenja odlučuje vijeće iz člana 24 stav 6, odnosno viši sud.

(2) Postupak za izricanje mjera iz stava 1 ovog člana pokreće državni tužilac.

(3) Zahtjev državnog tužioca iz stava 2 ovog člana sadrži: kratak opis krivičnog djela i njegov zakonski naziv, opis predmeta ili imovinske koristi ostvarenih krivičnim djelom organizovanog kriminala, podatke o licu koje te predmete ili imovinsku korist posjeduje, razloge za sumnju da su predmeti, odnosno imovinska korist potekli iz krivičnog djela i razloge za vjerovatnoću da će do kraja krivičnog postupka biti znatno otežano ili onemogućeno oduzimanje predmeta ili imovinske koristi koji su stečeni izvršenjem krivičnog djela organizovanog kriminala.

Sadržaj rješenja i žalba na rješenje

Član 525

(1) U rješenju o izricanju mjere privremenog oduzimanja predmeta ili imovinske koristi sud će označiti vrijednost i vrstu predmeta, odnosno imovinske koristi i vrijeme na koje se oduzimaju.

(2) U rješenju iz stava 1 ovog člana sud može odrediti da se mjera ne odnosi na predmete ili imovinsku korist koje treba izuzeti primjenom pravila o zaštiti savjesnih stica-oca.

(3) Žalba protiv rješenja iz stava 1 ovog člana ne odlaže izvršenje.

(4) Obrazloženo rješenje iz stava 1 ovog člana sud će dostaviti licu na koje se mje-ra odnosi, banci ili drugoj organizaciji nadležnoj za platni promet, a po potrebi i drugim licima i državnim organima.

Zakazivanje ročišta i odluke po žalbi

Član 526

(1) Ako bude izjavljena žalba protiv rješenja o izricanju mjere privremenog oduzimanja predmeta ili imovinske koristi, vijeće iz člana 24 stav 6, odnosno vijeće višeg suda zakazaće ročište na koje će pozvati lice na koje se rješenje odnosi, njegovog branioca i državnog tužioca.

(2) Ročište iz stava 1 ovog člana održaće se u roku od 30 dana od dana podnošenja žalbe. Na tom ročištu saslušać se pozvana lica. Njihov nedolazak ne sprječava održavanje ročišta.

(3) Vijeće će mjeru iz stava 1 ovog člana ukinuti, ako se vjerodostojnim ispravama dokaže zakonitost porijekla predmeta ili imovinske koristi i ako se učini vjerovatnim da predmeti ili imovinska korist ne potiču iz krivičnog djela organizovanog kriminala, niti da su pribavljeni prikrivanjem porijekla i osnova sticanja.

Trajanje mjere

Član 527

(1) Mjera privremenog oduzimanja predmeta i imovinske koristi može trajati najduže do okončanja krivičnog postupka pred prvostepenim sudom.

(2) Ako je mjera iz stava 1 ovog člana određena prije pokretanja krivičnog postupka, ukinuće se ako krivični postupak za krivično djelo organizovanog kriminala ne bude pokrenut u roku od tri mjeseca od dana donošenja rješenja kojim je mjera određena.

(3) Prije isteka rokova iz st. 1 i 2 ovog člana, mjera se može ukinuti po službenoj dužnosti suda ili na zahtjev državnog tužioca ili zainteresovanog lica, ako se pokaže da nije potrebna ili opravdana s obzirom na težinu krivičnog djela, imovinske prilike lica na koje se odnosi ili prilike lica koje je po zakonu ono dužno da izdržava i okolnosti slučaja koje pokazuju da oduzimanje

predmeta ili imovinske koristi neće biti onemogućeno ili znatno otežano do završetka krivičnog postupka.

Nadležnost za izvršenje mjere

Član 528

(1) Mjeru privremenog oduzimanja predmeta ili imovinske koristi izvršava sud nadležan za sprovođenje izvršenja po Zakonu o izvršnom postupku.

(2) Za sporove koji nastanu povodom izvršenja nadležan je sud iz stava 1 ovog člana.

(3) Danom otvaranja stečajnog postupka prema licu kod koga se nalaze predmeti ili imovinska korist koji su privremeno oduzeti stiće se pravo na podnošenje izlučne tužbe u pogledu tih predmeta i imovinske koristi kao dospjelim iznosima.

Sticanje prava na upravljanje

Član 529

Imovinom i sredstvima koji su privremeno oduzeti upravlja nadležni državni organ u Republici dok mjera traje, u skladu sa posebnim propisima.

Dio treći

POSEBNI POSTUPCI

G l a v a XXXI

POSTUPAK ZA PRIMJENU MJERA BEZBJEDNOSTI, ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI I ZA OPOZIVANJE USLOVNE OSUDE

1. POSTUPAK ZA PRIMJENU MJERA BEZBJEDNOSTI

Predlog za izricanje mjera i osnov mjera

Član 530

(1) Ako je okrivljeni učinio krivično djelo u stanju neuračunljivosti, državni tužilac će podnijeti sudu predlog da izrekne mjeru bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja takvog učinioca u zdravstvenoj ustanovi, odnosno predlog za obavezno psi-hijatrijsko liječenje učinioca na slobodi, ako za izricanje takve mjere postoje uslovi pred-viđeni u čl. 69 i 70 Krivičnog zakonika.

(2) U ovom slučaju okrivljeni koji se nalazi u pritvoru neće se pustiti na slobodu nego će se do završetka postupka za primjenu mjera bezbjednosti privremeno smjestiti u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu ili u neku podesnu prostoriju.

(3) Poslije stavljanja predloga iz stava 1 ovog člana okrivljeni mora imati branioca.

Održavanje glavnog pretresa za izricanje mjera

Član 531

(1) O primjeni mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi ili obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi rješava, poslije održanog glavnog pretresa, sud koji je nadležan za suđenje u prvom stepenu.

(2) Pored lica koja se moraju pozvati na glavni pretres, pozvaće se kao vještaci i ljekari psihijatri iz zdravstvene ustanove kojoj je bilo povjereno vještačenje o uračunljivosti okrivljenog. Okrivljeni će se pozvati ako je njegovo stanje takvo da može prisustvovati glavnom pretresu. O glavnom pretresu će se obavijestiti bračni drug okrivljenog i njegovi roditelji, odnosno staralac, a prema okolnostima i drugi bliski srodnici.

(3) Ako sud, na osnovu sprovedenih dokaza, utvrdi da je okrivljeni učinio određeno krivično djelo i da je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio neuračunljiv, odlučiće, na osnovu saslušanja pozvanih lica i nalaza i mišljenja vještaka, da li će okrivljenom izreći mjeru bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, odnosno obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi. Pri odlučivanju koju će od tih mjera bezbjednosti izreći sud nije vezan za predlog državnog tužioca.

(4) Ako sud nađe da okrivljeni nije bio neuračunljiv, obustaviće postupak za primjenu mjera bezbjednosti.

(5) Protiv rješenja suda mogu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja, izjaviti žalbu sva lica koja imaju pravo da se žale protiv presude (član 372), osim oštećenog.

Izricanje mjera nakon izmjene optužnog akta na glavnom pretresu

Član 532

Mjere bezbjednosti iz člana 530 stav 1 ovog zakonika mogu se izreći i kad državni tužilac na glavnom pretresu izmijeni podignutu optužnicu, odnosno optužni predlog, podnošenjem predloga za izricanje tih mjera.

Izricanje kazne i mjere bezbjednosti

Član 533

Kad sud izrekne kaznu licu koje je izvršilo krivično djelo u stanju bitno smanjene uračunljivosti, izreći će istom presudom i mjeru bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, ako utvrdi da za to postoje zakonski uslovi (član 68 Krivičnog zakonika).

Dostavljanje odluke sudu koji odlučuje o lišavanju poslovne sposobnosti

Član 534

Pravosnažna odluka kojom je izrečena mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, odnosno obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi (čl. 531 i 533) dostaviće se sudu koji je nadležan da odluči o lišenju poslovne sposobnosti. O odluci će se obavijestiti i organ starateljstva.

Ispitivanje opravdanosti izrečenih mjera

Član 535

(1) Sud koji je izrekao mjeru bezbjednosti ispitaće, po službenoj dužnosti, svakih devet mjeseci, da li je prestala potreba za liječenjem i čuvanjem u zdravstvenoj ustanovi. Zdravstvena ustanova, organ starateljstva i lice kome je izrečena mjera bezbjednosti mogu tom sudu podnijeti predlog za obustavu mjere. Po saslušanju državnog tužioca sud će ovu mjeru obustaviti i odrediti otpuštanje učinioca iz zdravstvene ustanove, ako na osnovu mišljenja ljekara utvrdi da je prestala potreba za liječenjem i čuvanjem u zdravstvenoj ustanovi, a može odrediti i njegovo obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi. Ako predlog za obustavu mjere bude odbijen može se ponovo podnijeti po proteku šest mjeseci od dana donošenja te odluke.

(2) Kad se iz zdravstvene ustanove otpušta učinilac čija je uračunljivost bila bitno smanjena, a u toj ustanovi je proveo manje vremena nego što iznosi kazna zatvora na koju je osuđen, sud će rješenjem o otpuštanju odlučiti da li će to lice izdržati ostatak kazne ili će biti pušteno na uslovni otpust. Učiniocu koji se pušta na uslovni otpust može se izreći

i mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi, ako za to postoje zakonski uslovi.

(3) Po službenoj dužnosti ili na predlog uprave zdravstvene ustanove u kojoj se okrivljeni liječi ili je trebalo da se liječi, a po saslušanju državnog tužioca, sud može učiniocu prema kome je primijenjena mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi izreći mjeru bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi, ako ustanovi da se učinilac nije podvrgao liječenju ili ga je samovoljno napustio ili da je i pored liječenja ostao tako opasan za svoju okolinu da je potrebno njegovo čuvanje i liječenje u zdravstvenoj ustanovi. Prije donošenja odluke, sud će, po potrebi, pribaviti i mišljenje ljekara, a okrivljeni će se saslušati, ako to njegovo stanje dozvoljava.

(4) Odluke iz prethodnih stavova ovog člana donosi sud u sjednici vijeća (član 24 stav 6). O sjednici vijeća se obavještavaju državni tužilac i branilac. Prije donošenja odluke saslušaće se učinilac, ako je to potrebno i moguće.

Postupak u slučaju predloga za primjenu mjera bezbjednosti obaveznog liječenja alkoholičara i obaveznog liječenja narkomana

Član 536

(1) O primjeni mjere bezbjednosti obaveznog liječenja alkoholičara i narkomana sud odlučuje pošto pribavi nalaz i mišljenje vještaka. Vještak treba da se izjasni i o mogućnostima za liječenje okrivljenog.

(2) Ako je uslovnom osudom učiniocu naloženo liječenje na slobodi, a on se nije podvrgao liječenju ili ga je samovoljno napustio, sud može, po službenoj dužnosti ili na predlog ustanove u kojoj se učinilac liječio ili je trebalo da se liječi, a po saslušanju državnog tužioca i učinioca, odrediti opozivanje uslovne osude ili prinudno izvršenje izrečene mjere obaveznog liječenja alkoholičara ili narkomana u zdravstvenoj ustanovi ili drugoj specijalizovanoj ustanovi. Prije donošenja odluke sud će, po potrebi, pribaviti i mišljenje ljekara.

Oduzimanje predmeta

Član 537

(1) Predmeti koji se po Krivičnom zakoniku moraju oduzeti oduzeće se i kad se krivični postupak ne završi presudom kojom se optuženi oglašava krivim, ako to zahtijevaju interesi opšte bezbjednosti ili razlozi morala.

(2) Posebno rješenje o tome donosi organ pred kojim se vodio postupak u času kad je postupak završen, odnosno kad je obustavljen.

(3) Rješenje o oduzimanju predmeta iz stava 1 ovog člana donosi sud i kad je u presudi kojom je optuženi oglašen krivim propušteno da se donese takva odluka.

(4) Ovjereni prepis odluke o oduzimanju predmeta dostaviće se vlasniku predmeta, ako je vlasnik poznat.

(5) Protiv odluke iz st. 2 i 3 ovog člana vlasnik predmeta ima pravo na žalbu zbog nepostojanja zakonskog osnova za oduzimanje predmeta. Ako rješenje iz stava 2 ovog člana nije donio sud, o žalbi odlučuje vijeće (član 24 stav 6) suda koji je bio nadležan za suđenje u prvom stepenu.

2. POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI

Član 538

(1) Imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela utvrđuje se u krivičnom postupku po službenoj dužnosti.

(2) Sud i drugi organi pred kojima se vodi krivični postupak dužni su u toku po-stupka da prikupljaju dokaze i izviđaju okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imo-vinske koristi.

(3) Ako je oštećeni postavio imovinskopravni zahtjev za povraćaj stvari pribavljenih krivičnim djelom, odnosno za isplatu iznosa koji odgovara vrijednosti stvari, imovinska ko-rist će se utvrđivati samo u onom dijelu koji nije obuhvaćen imovinskopravnim zahtjevom.

Pozivanje i saslušavanje lica prije donošenja odluke o oduzimanju predmeta

Član 539

(1) Kad dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od drugih lica (član 112 stav 2 i član 113 stav 2 Krivičnog zakonika), lice na koje je imovinska korist prenesena ili lice kome je imovinska korist pribavljena, odnosno predstavnik pravnog lica pozvaće se radi saslušanja u prethodnom postupku i na glavnom pretresu. U pozivu će se to lice upozoriti da će se postupak sprovesti bez njegovog prisustva.

(2) Predstavnik pravnog lica saslušaće se na glavnom pretresu poslije okrivljenog. Na isti način postupiće se u odnosu na drugo lice iz stava 1 ovog člana, ako nije pozvano kao svjedok.

(3) Lice na koje je imovinska korist prenesena ili lice kome je imovinska korist pri-bavljena, odnosno predstavnik pravnog lica, ovlašćeno je da u vezi sa utvrđivanjem imovinske koristi predlaže dokaze i da, po ovlašćenju predsjednika vijeća, postavlja pitanje okrivljenom, svjedocima i vještacima.

(4) Isključenje javnosti na glavnom pretresu ne odnosi se na lice na koje je imo-vinska korist prenesena ili kome je pribavljena, odnosno predstavnika pravnog lica.

(5) Ako sud tek u toku glavnog pretresa utvrdi da dolazi u obzir oduzimanje imo-vinske koristi, prekinuće glavni pretres i pozvaće lice na koje je imovinska korist prene-šena ili kome je pribavljena, odnosno predstavnika pravnog lica.

Iznos imovinske koristi

Član 540

Sud će visinu iznosa imovinske koristi odmjeriti po slobodnoj ocjeni, ako bi njeno utvrđivanje izazvalo nesrazmjerne teškoće ili znatno odugovlačenje postupka.

Privremene mjere obezbjeđenja

Član 541

Kad dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi sud će, po službenoj dužnosti, po odredbama zakona koje važe za izvršni postupak, odrediti privremene mjere obezbje-đenja. U takvom slučaju primjenjivaće se shodno odredbe člana 216 st. 2 i 3 ovog zakonika.

Oduzimanje imovinske koristi

Član 542

(1) Oduzimanje imovinske koristi sud može izreći u presudi kojom se optuženi oglašava krivim, u rješenju o kažnjavanju bez glavnog pretresa, u rješenju o sudskoj opomeni ili u rješenju o primjeni vaspitne mjere, kao i u rješenju kojim se izriče mjera bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi i obaveznog psihijatrijskog liječenja na slobodi (čl. 69 i 70 Krivičnog zakonika).

(2) U izreci presude ili rješenja sud će navesti koji se predmet, odnosno novčani iznos oduzima.

(3) Ovjereni prepis presude, odnosno rješenja dostavlja se i licu na koje je imovinska korist prenesena ili kome je imovinska korist pribavljena, kao i predstavniku pravnog lica, ako je sud izrekao oduzimanje imovinske koristi od tog lica, odnosno od pravnog lica.

Zahtjev za ponavljanje postupka u pogledu mjera oduzimanja imovinske koristi

Član 543

Lice iz člana 539 ovog zakonika može podnijeti zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka u pogledu odluke o oduzimanju imovinske koristi.

Shodna primjena odredaba o žalbi

Član 544

Odredbe člana 373 st. 2 i 3 i čl. 381 i 385 ovog zakonika shodno će se primjenjivati u pogledu žalbe protiv odluke o oduzimanju imovinske koristi.

Shodna primjena ostalih odredaba zakonika

Član 545

Ako u odredbama ove glave nije drukčije određeno u pogledu postupka za primjenu mjera bezbjednosti ili za oduzimanje imovinske koristi primjenjivaće se shodno ostale odredbe ovog zakonika.

3. POSTUPAK ZA OPOZIVANJE USLOVNE OSUDE

Član 546

(1) Kad je u uslovnoj osudi određeno da će se kazna izvršiti ako osuđeni ne vrati imovinsku korist, ne naknadi štetu ili ne ispuni druge obaveze, a osuđeni u određenom roku nije ispunio te obaveze, sud koji je sudio u prvom stepenu sprovede postupak za opozivanje uslovne osude na predlog ovlašćenog tužioca, ili po službenoj dužnosti.

(2) Sudija koji za to bude određen saslušaće osuđenog, ako je dostupan i sprovede potrebne izviđaje radi utvrđivanja činjenica i prikupljanja dokaza važnih za odluku.

(3) Poslije toga će predsjednik vijeća zakazati sjednicu vijeća, o kojoj će obavijestiti tužioca, osuđenog i oštećenog. Nedolazak stranaka i oštećenog, ako su uredno obaviješteni, ne sprječava održavanje sjednice vijeća.

(4) Ako sud utvrdi da osuđeni nije ispunio obavezu koja mu je bila određena presudom, donijeće presudu kojom će opozvati uslovnu osudu i odrediti da se utvrđena kazna izvrši ili odrediti novi rok za ispunjenje obaveze ili ukinuti taj uslov ili određenu obavezu zamijeniti drugom obavezom. Ako sud nađe da nema osnova za donošenje koje od tih odluka, rješenjem će obustaviti postupak za opozivanje uslovne osude.

G l a v a XXXII POSTUPAK ZA REHABILITACIJU, ZA PRESTANAK PRAVNIH POSLJEDICA OSUDE I MJERA BEZBJEDNOSTI

Rješenje o rehabilitaciji

Član 547

(1) Kad po zakonu rehabilitacija nastupa protekom određenog vremena i pod uslovom da osuđeni u tom vremenu ne učini novo krivično djelo (član 119 stav 2 tač. 1 do 4 Krivičnog

zakonika), rješenje o rehabilitaciji donosi po službenoj dužnosti organ nadležan za vođenje kaznene evidencije.

(2) Prije donošenja rješenja o rehabilitaciji izvršice se potrebna provjeravanja, a naročito će se prikupiti podaci o tome da li je protiv osuđenog u toku krivični postupak za neko novo krivično djelo učinjeno prije isteka postupka predviđenog za brisanje osude.

Zahtjev osuđenog za rehabilitaciju

Član 548

(1) Ako nadležni organ ne donese rješenje o rehabilitaciji, osuđeno lice može zahtijevati da se utvrdi da je rehabilitacija nastupila po zakonu.

(2) Ako nadležni organ ne postupi po zahtjevu osuđenog u roku od trideset dana od dana prijema zahtjeva, osuđeni može tražiti da sud koji je u prvom stepenu izrekao presudu donese rješenje o rehabilitaciji.

(3) O zahtjevu osuđenog odlučuje sud po pribavljenom mišljenju državnog tužioca.

Rehabilitacija lica kojem je izrečena uslovna osuda

Član 549

Ako uslovna osuda ne bude opozvana ni poslije jedne godine od dana prestanka vremena provjeravanja, sud koji je u prvom stepenu sudio donijeće rješenje o rehabilitaciji. Ovo rješenje dostaviće se osuđenom, državnom tužiocu i organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije.

Rehabilitacija na osnovu sudske odluke

Član 550

(1) Postupak za rehabilitaciju na osnovu sudske odluke (čl. 120 i 121 Krivičnog zakonika) pokreće se po molbi osuđenog.

(2) Molba se podnosi sudu koji je sudio u prvom stepenu.

(3) Sudija koji za to bude određen prethodno će ispitati da li je proteklo potrebno vrijeme po zakonu, a zatim će sprovesti potrebne izviđaje, utvrditi činjenice na koje se po-ziva molilac i pribaviti dokaze o svim okolnostima koje su važne za odluku.

(4) Sud može o ponašanju osuđenog zatražiti izvještaj od organa policije na čijem je području osuđeni boravio poslije izdržane kazne, a može takav izvještaj tražiti i od uprave ustanove u kojoj je osuđeni kaznu izdržavao.

(5) Poslije izvršenih izviđaja, a po saslušanju državnog tužioca, sudija će dostaviti spise sa obrazloženim predlogom vijeću suda koji je sudio u prvom stepenu.

(6) Protiv odluke suda po molbi za rehabilitaciju žalbu mogu izjaviti molilac i drža-vni tužilac.

(7) Ako sud odbije molbu zato što osuđeni svojim ponašanjem nije zaslužio reha-bilitaciju, osuđeni može molbu ponoviti po isteku jedne godine od dana pravosnažnosti rješenja o odbijanju molbe.

Zabrana davanja podataka o rehabilitaciji i prestanku pravnih posljedica osude

Član 551

U uvjerenju koje se građanima izdaje na osnovu kaznene evidencije, odluka o rehabilitaciji i prestanku pravnih posljedica osude ne smiju se pominjati.

Prestanak mjera bezbjednosti

Član 552

(1) Molba za prestanak mjera bezbjednosti zabrane vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti ili zabrane upravljanja motornim vozilom ili molba za prestanak pravne posljedice osude koja se

odnosi na zabranu sticanja određenog prava (čl. 78 i 122 Krivičnog zakonika) podnosi se sudu koji je sudio u prvom stepenu.

(2) Sudija koji za to bude određen prethodno će ispitati da li je proteklo potrebno vrijeme po zakonu, a zatim će izvršiti potrebne izviđaje, utvrditi činjenice na koje se poziva molilac i prikupiti dokaze o svim okolnostima koje su važne za odluku.

(3) O ponašanju osuđenog sudija može zatražiti izvještaj od organa unutrašnjih poslova na čijem je području osuđeni boravio poslije izdržane, oprostene ili zastarjele glavne kazne, a može takav izvještaj tražiti i od ustanove u kojoj je osuđeni kaznu izdržao.

(4) Poslije sprovedenih izviđaja, a po pribavljenom mišljenju državnog tužioca, sudija će dostaviti spise sa obrazloženim predlogom vijeću svog suda (član 24 stav 6).

Ponovno podnošenje molbe za prestanak mjera bezbjednosti

Član 553

Kad sud odbije molbu za prestanak mjera bezbjednosti ili pravnih posledica osude, nova molba se može podnijeti po isteku jedne godine od dana pravosnažnosti rješenja kojim je ranije podnijeta molba odbijena.

G l a v a XXXIII

POSTUPAK ZA NAKNADU ŠTETE, REHABILITACIJU I OSTVARIVANJE DRUGIH PRAVA LICA NEOSNOVANO OSUĐENIH I NEOSNOVANO LIŠENIH SLOBODE

Naknada štete zbog neosnovane osude

Član 554

(1) Pravo na naknadu štete zbog neosnovane osude ima lice prema kome je bila pravosnažno izrečena krivična sankcija ili koje je oglašeno krivim, a oslobođeno od kazne, a docnije je povodom vanrednog pravnog lijeka novi postupak pravosnažno obustavljen ili je pravosnažnom presudom oslobođeno od optužbe ili je optužba odbijena, osim u sljedećim slučajevima:

1) ako je do obustave postupka ili presude kojom se optužba odbija došlo zbog toga što je u novom postupku oštećeni kao tužilac, odnosno privatni tužilac odustao od gonjenja, a do odustanka je došlo na osnovu sporazuma sa okrivljenim;

2) ako je u novom postupku rješenjem optužba odbačena zbog nenadležnosti suda, a ovlašćeni tužilac je preduzeo gonjenje pred nadležnim sudom.

(2) Osuđeni, odnosno oslobođeni nema pravo na naknadu štete, ako je svojim lažnim priznanjem u prekrivičnom postupku ili na drugi način prouzrokovao vođenje krivičnog postupka, odnosno takvim izjavama u postupku prouzrokovao svoju osudu, osim ako je na to bio prinuđen.

(3) U slučaju osude za krivična djela u sticaju, pravo na naknadu štete može se odnositi i na pojedina krivična djela u pogledu kojih su ispunjeni uslovi za priznanje naknade.

Zastara potraživanja

Član 555

(1) Pravo na naknadu štete zastarijeva za tri godine od dana pravosnažnosti prvostepene presude kojom je okrivljeni oslobođen od optužbe ili kojom je optužba odbijena, odnosno pravosnažnosti prvostepenog rješenja kojim je postupak obustavljen, a ako je povodom žalbe rješavao viši sud - od dana prijema odluke višeg suda.

(2) Prije podnošenja sudu tužbe za naknadu štete oštećeni je dužan da se sa svojim zahtjevom obrati organu određenom propisom, radi postizanja sporazuma o postojanju štete i vrsti i visini naknade.

(3) U slučaju iz člana 554 stav 1 tačka 2 ovog zakonika o zahtjevu se može rje-šavati samo ako ovlašćeni tužilac nije preduzeo gonjenje pred nadležnim sudom u roku od tri mjeseca od dana prijema pravosnažne presude. Ako po isteku ovog roka ovlašćeni tužilac preduzme gonjenje pred nadležnim sudom, prekinuće se postupak za naknadu štete do okončanja krivičnog postupka.

Naknada štete putem tužbe

Član 556

(1) Ako zahtjev za naknadu štete ne bude usvojen ili po njemu organ uprave ne donese odluku u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, oštećeni može kod

nadležnog suda podnijeti tužbu za naknadu štete. Ako je postignut sporazum samo u pogledu dijela zahtjeva, oštećeni može tužbu podnijeti u pogledu ostatka zahtjeva.

(2) Dok traje postupak iz stava 1 ovog člana ne teče zastarjelost predviđena u članu 555 stav 1 ovog zakonika.

(3) Tužba za naknadu štete podnosi se protiv Republike Crne Gore.

Nasljeđivanje prava na naknadu štete

Član 557

(1) Nasljednici nasljeđuju samo pravo oštećenog lica na naknadu imovinske štete. Ako je oštećeni već stavio zahtjev, nasljednici mogu nastaviti postupak samo u granicama već postavljenog zahtjeva za naknadu imovinske štete.

(2) Nasljednici oštećenog lica mogu poslije njegove smrti nastaviti postupak za naknadu štete, odnosno pokrenuti postupak, ako je oštećeno lice umrlo prije isteka roka zastarjelosti i od zahtjeva se nije odreklo, u skladu sa pravilima o naknadi štete pro-pisanim Zakonom o obligacionim odnosima.

Lica kojima pripada pravo na naknadu štete

Član 558

(1) Pravo na naknadu štete pripada i licu koje je:

1) bilo u pritvoru, a nije došlo do pokretanja krivičnog postupka, ili je postupak obustavljen pravosnažnim rješenjem ili je pravosnažnom presudom oslobo-đeno od optužbe ili je optužba odbijena,

2) izdržavalo kaznu lišenja slobode, a povodom ponavljanja krivičnog po-stupka, zahtjeva za zaštitu zakonitosti ili zahtjeva za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude, izrečena mu je kazna lišenja slobode u kraćem trajanju od kazne koju je izdržalo ili je izrečena krivična sankcija koja se ne sastoji u lišenju slobode ili je oglašeno krivim, a oslobođeno od kazne;

3) usljed greške ili nezakonitog rada organa neosnovano lišeno slo-bode, ili je zadržano duže u pritvoru ili ustanovi za izdržavanje kazne ili mjere;

4) u pritvoru provelo duže vremena nego što traje kazna zatvora na koju je osuđeno.

(2) Licu koje je po članu 232 ovog zakonika lišeno slobode bez zakonskog osnova pripada pravo na naknadu štete, ako protiv njega nije određen pritvor, niti mu je vrijeme za koje je lišeno slobode uračunato u izrečenu kaznu za krivično djelo ili za prekršaj.

(3) Naknada štete ne pripada licu koje je svojim nedozvoljenim postupcima pro-uzrokovalo lišenje slobode, odnosno određivanje pritvora. U slučajevima iz stava 1 tačka 1 ovog člana isključeno je pravo na naknadu štete i ako su postojale okolnosti iz člana 554 stav 1 tač. 1 i 2 ili ako je postupak obustavljen na osnovu člana 222 ovog zakonika.

(4) U postupku za naknadu štete u slučajevima iz st. 1 i 2 ovog člana shodno će se primjenjivati odredbe ove glave.

Objavljivanje saopštenja o odluci iz koje proizilazi neosnovanost ranije osude

Član 559

(1) Ako je slučaj na koji se odnosi neosnovana osuda ili neosnovano lišenje slobode nekog lica prikazivan preko sredstava javnog informisanja i time bio povrijeđen ugled tog lica, sud će, na njegov zahtjev, objaviti u novinama ili drugom sredstvu javnog informisanja saopštenje o odluci iz koje proizilazi neosnovanost ranije osude, odnosno neosnovanost lišenja slobode. Ako slučaj nije prikazivan preko sredstava javnog informisanja, ovakvo saopštenje će se, na zahtjev tog lica, dostaviti državnom organu, organu lokalne samouprave, preduzeću, drugom pravnom ili fizičkom licu kod koga je lice u radnom odnosu, a ako je to za njegovu rehabilitaciju potrebno - društvenoj ili drugoj organizaciji. Poslije smrti osuđenog lica pravo na podnošenje ovog zahtjeva pripada njegovom bračnom drugu, djeci, roditeljima, braći i sestrama.

(2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i ako nije podnesen zahtjev za naknadu štete.

(3) Nezavisno od uslova predviđenih u članu 554 ovog zakonika, zahtjev iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i kad je povodom vanrednog pravnog lijeka izmijenjena pravna kvalifikacija djela, ako je usljed pravne kvalifikacije u ranijoj presudi bio teže povrijeđen ugled osuđenog lica.

(4) Zahtjev iz st. 1 do 3 ovog člana podnosi se u roku od šest mjeseci (član 555 stav 1) sudu koji je u krivičnom postupku sudio u prvom stepenu. O zahtjevu odlučuje vijeće (član 24 stav 6). Prilikom rješavanja o zahtjevu shodno se primjenjuju odredbe člana 554 st. 2 i 3 i člana 558 stav 3 ovog zakonika.

Poništavanje upisa neopravdane osude u kaznenoj evidenciji

Član 560

Sud koji je u krivičnom postupku sudio u prvom stepenu donijeće, po službenoj dužnosti, rješenje kojim se poništava upis neosnovane osude u kaznenoj evidenciji. Rješenje se dostavlja organu nadležnom za vođenje kaznene evidencije. O poništenom upisu ne smiju se nikom davati podaci iz kaznene evidencije.

Nemogućnost korišćenja podataka

Član 561

Lice kome je dozvoljeno razmatranje i prepisivanje spisa (član 176) koji se odnose na neosnovanu osudu ili na neosnovano lišenje slobode ne može upotrijebiti podatke iz tih spisa na način koji bi bio od štete za rehabilitaciju lica protiv koga je vođen krivični postupak. Predsjednik suda je dužan da na ovo upozori lice kome je dozvoljeno razmatranje i to će se zabilježiti na spisu uz potpis tog lica.

Priznavanje prava iz radnog odnosa

Član 562

(1) Licu kome je zbog neosnovane osude ili neosnovanog lišenja slobode prestao radni odnos ili svojstvo osiguranika socijalnog osiguranja priznaje se radni staž, odnosno

staž osiguranja kao da je bilo na radu za vrijeme za koje je zbog neosnovane osude ili neosnovanog lišenja slobode staž izgubilo. U staž se uračunava i vrijeme nezaposlenosti do koje je došlo zbog neosnovane osude ili neosnovanog lišenja slobode, a koja nije nastala krivicom tog lica.

(2) Prilikom svakog rješavanja o pravu na koje utiče dužina radnog staža, odnosno staža osiguranja, nadležni organ ili organizacija uzeće u obzir staž priznat odredbom stava 1 ovog člana.

(3) Ako organ ili organizacija iz stava 2 ovog člana ne uzme u obzir staž priznat odredbom stava 1 ovog člana, oštećeno lice može zahtijevati da sud naveden u članu 556 stav 1 ovog

zakonika utvrdi da je priznavanje ovog vremena nastupilo po zakonu. Tužba se podnosi protiv organa ili organizacije koja osporava priznati staž i protiv Republike.

(4) Na zahtjev organa, odnosno organizacije kod koje se pravo iz stava 2 ovog člana ostvaruje, isplatiće se iz budžetskih sredstava (član 556 stav 3) propisani doprinos za vrijeme za koje je odredbom stava 1 ovog člana staž priznat.

(5) Staž osiguranja priznat odredbom stava 1 ovog člana u cjelini se uračunava u penzijski staž.

G l a v a XXXIV POSTUPAK ZA IZDAVANJE POTJERNICE I OBJAVE

Pronalaženje adrese

Član 563

Ako se ne zna prebivalište ili boravište okrivljenog, kad je to po odredbama ovog zakonika neophodno, sud ili državni tužilac će zatražiti od organa policije da okrivljenog potraži i da ih obavijesti o njegovoj adresi.

Uslovi za izdavanje potjernice

Član 564

(1) Izdavanje potjernice može se narediti kad se okrivljeni protiv koga je pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti i za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna nalazi u bjekstvu, a postoji naredba za njegovo dovođenje ili rješenje o određivanju pritvora.

(2) Izdavanje potjernice naređuje sud pred kojim se vodi krivični postupak.

(3) Izdavanje potjernice narediće se i u slučaju bjekstva okrivljenog iz ustanove u kojoj izdržava kaznu, bez obzira na visinu kazne ili bjekstva iz ustanove u kojoj izdržava zavodsku mjeru vezanu za lišenje slobode. Naredbu u takvom slučaju izdaje upravnik ustanove.

(4) Naredba suda ili upravnika ustanove za izdavanje potjernice dostavlja se organima unutrašnjih poslova radi izvršenja.

Izdavanje objave

Član 565

(1) Ako su potrebni podaci o pojedinim predmetima koji su u vezi sa krivičnim djelom ili ove predmete treba pronaći, a naročito ako je to potrebno radi ustanovljenja istovjetnosti pronađenog nepoznatog leša, narediće se izdavanje objave kojom će se zatražiti da se podaci ili obavještenja dostave organu koji vodi postupak.

(2) Organ policije može objavljivati i fotografije leševa i nestalih lica, ako postoje osnovi sumnje da je do smrti, odnosno nestanka tih lica došlo usljed krivičnog djela.

Povlačenje naredbe o izdavanju potjernice i objave

Član 566

Organ koji je naredio izdavanje potjernice ili objave dužan je da je odmah povuče kad se pronađe traženo lice ili predmet ili kad nastupi zastarjelost krivičnog gonjenja ili izvršenja kazne ili drugi razlozi zbog kojih potjernica ili objava nije više potrebna.

Raspisivanje potjernice i objave

Član 567

(1) Potjernicu i objavu raspisuje organ policije nadležan po mjestu onog državnog organa pred kojim se vodi krivični postupak, odnosno ustanove iz koje je pobjeglo lice sa izdržavanja kazne ili zavodske mjere.

(2) Radi obavještanja javnosti o potjernici ili objavi mogu se koristiti i sredstva javnog informisanja.

(3) Ako je vjerovatno da se lice za kojim je izdata potjernica nalazi u inostranstvu, uz saglasnost ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, može se raspisati i među-narodna potjernica.

(4) Na molbu inostranog organa može se raspisati potjernica i za lice za koje se sumnja da se nalazi u Srbiji i Crnoj Gori, ako je u molbi data izjava da će se u slučaju pronalaženja tog lica zatražiti njegovo izdavanje.

G l a v a XXXV PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 568

Ako se kod suda koji sudi samo u prvom stepenu, zbog nedovoljnog broja sudija, ne može obrazovati vijeće predviđeno u članu 24 stav 6 ovog zakonika poslove iz nadležnosti tog vijeća vršiće vijeće neposredno višeg suda.

Član 569

Ako je na dan stupanja na snagu ovog zakonika bio u toku neki rok, taj rok će se računati po odredbama ovog zakonika, osim ako je prema ranijim propisima rok bio duži.

Član 570

(1) Ako je do dana stupanja na snagu ovog zakonika donesena odluka protiv koje je, po tada važećem zakonu, bio dozvoljen pravni lijek, a ta odluka još nije dostavljena ili je u toku rok za izjavu pravnog lijeka ili po izjavljenom pravnom lijeku još nije odlučeno, u pogledu prava na pravni lijek i postupka po pravnom lijeku primjenjivaće se odredbe Zakona o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89 i 3/90 i "Službeni list SRJ", br. 27/92 i 24/94).

(2) Ako se na dan stupanja na snagu ovog zakonika kod Vrhovnog suda zateknu neriješeni predmeti po pravnom lijeku za čije je rješavanje bio nadležan Savezni sud, riješiće ga Vrhovni sud.

Član 571

Podzakonske propise predviđene ovim zakonikom nadležni organi donijeće u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakonika.

Član 572

Odredbe člana 152 ovog zakonika o rokovima trajanja pritvora primjenjivaće se u postupcima koji započnu nakon stupanja na snagu ovog zakonika.

Član 573

Stupanjem na snagu ovog zakonika prestaje da važi Zakon o krivičnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89 i 3/90 i "Službeni list SRJ", br. 27/92 i 24/94), osim odredbi glave XXX i XXXI koje će se primjenjivati do donošenja posebnog zakona.

Član 574

Ovaj zakonik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se nakon tri mjeseca od dana stupanja na snagu.

2. MJESNA NADLEŽNOST	131
3. SPAJANJE I RAZDVAJANJE POSTUPKA	132
5. OCJENA I SUKOB NADLEŽNOSTI	133
1. PRETRESANJE STANA, STVARI I LICA.....	145
4. SASLUŠANJE OKRIVLJENOG	150
5. SVJEDOK.....	152
6. UVIĐAJ I REKONSTRUKCIJA.....	157
7. VJEŠTAČENJE.....	158
1. ZAJEDNIČKE ODREDBE	164
2. POZIV	164
3. DOVOĐENJE.....	165
4. MJERE NADZORA	165
Izvršenje mjera nadzora.....	167
5. JEMSTVO.....	167
6. PRITVOR.....	168
7. POSTUPANJE SA PRITVORENICIMA.....	171
1. JAVNOST GLAVNOG PRETRESA.....	210
2. RUKOVOĐENJE GLAVNIM PRETRESOM	210
3. PRETPOSTAVKE ZA ODRŽAVANJE GLAVNOG PRETRESA	212
4. ODLAGANJE I PREKIDANJE GLAVNOG PRETRESA.....	214
5. ZAPISNIK O GLAVNOM PRETRESU	215
6. POČETAK GLAVNOG PRETRESA I SASLUŠANJE OPTUŽENOG	216
7. DOKAZNI POSTUPAK.....	218
8. IZMJENA I PROŠIRENJE OPTUŽBE	222
9. ZAVRŠNE RIJEČI.....	222
10. ODBACIVANJE OPTUŽNICE	223
1. IZRICANJE PRESUDE	224
2. VRSTE PRESUDA.....	224
3. OBJAVLJIVANJE PRESUDE.....	225
1. ŽALBA NA PRESUDU PRVOSTEPENOG SUDA.....	228
2. ŽALBA NA PRESUDU DRUGOSTEPENOG SUDA.....	236
3. ŽALBA NA RJEŠENJE	236
1. PONAVLJANJE KRIVIČNOG POSTUPKA	237
2. VANREDNO UBLAŽAVANJE KAZNE.....	241
3. ZAHTJEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI	242
4. ZAHTJEV ZA ISPITIVANJE ZAKONITOSTI PRAVOSNAŽNE PRESUDE	244
1. OPŠTE ODREDBE	252

2. SASTAV SUDA.....	254
3. POKRETANJE POSTUPKA.....	254
4. PRIPREMNI POSTUPAK.....	255
5. POSTUPAK PRED VIJEĆEM ZA MALOLJETNIKE	258
6. PRAVNI LIJEKOVI.....	260
7. NADZOR SUDA NAD SPROVOĐENJEM MJERA.....	260
8. OBUSTAVA IZVRŠENJA I IZMJENA ODLUKE O VASPITNIM MJERAMA	261
1. POSTUPAK ZA PRIMJENU MJERA BEZBJEDNOSTI	266
2. POSTUPAK ZA ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI	269
3. POSTUPAK ZA OPOZIVANJE USLOVNE OSUDE	270

162. Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela

4.

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

**U
K
A
Z**

O PROGLAŠENJU ZAKONA O ODGOVORNOSTI PRAVNIH LICA ZA KRIVIČNA

DJELA ("Sl. list RCG", br. 02/07 od 11.01.2007, 13/07 od 06.03.2007)

Proglašavam Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela, koji je donijela Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore, na šestoj sjednici drugog redovnog zasijedanja u 2006. godini, dana 27. decembra 2006. godine.

Broj: 01-1604/2

Podgorica, 29. decembra 2006. godine

Predsjednik Republike
Crne Gore, Filip
Vujanović, s.r.

**Z
A
K
O
N**

O ODGOVORNOSTI PRAVNIH LICA ZA KRIVIČNA

DJELA I OSNOVNE ODREDBE

**Predme
t
zakona**

**Č
l
a
n**

1

Ovim zakonom se uređuju uslovi odgovornosti pravnih lica za krivična djela, krivične sankcije koje se primjenjuju prema pravnim licima, kao i krivični postupak u kome se te sankcije izriču.

Isključenje i ograničenje odgovornosti

**Č
l
a
n**

2

- (1) Republika Crna Gora (u daljem tekstu: Crna Gora), državni organi i organi lokalne samouprave ne mogu biti odgovorni za krivično djelo.
- (2) Pravno lice kome je zakonom povjereno vršenje javnih ovlašćenja nije odgovorno za krivično djelo koje je učinjeno u vršenju tih ovlašćenja.

Krivična djela za koja odgovaraju pravna lica

**Č
l
a
n**

3

Pravna lica mogu odgovarati za krivična djela iz posebnog dijela Krivičnog zakonika i za druga krivična djela propisana posebnim zakonom, ako su ispunjeni uslovi za odgovornost pravnog lica propisani ovim zakonom.

Značen je izraza

**Č
l
a
n**

4

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) pravno lice je privredno društvo, strano društvo i dio stranog društva, javno preduzeće, javna ustanova, domaća i strana nevladina organizacija, investicioni fond, drugi fond (osim fonda koji isključivo vrši javna ovlašćenja), sportska organizacija, politička partija, kao i drugo udruženje ili organizacija koje u okviru svog poslovanja stalno ili povremeno ostvaruje ili pribavlja sredstva i njima raspolaže;

2) odgovorno lice je fizičko lice kome su povjereni određeni poslovi u pravnom licu, lice koje je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica, kao i lice za koje se osnovano može pretpostaviti da je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica. Odgovorno lice je i fizičko lice koje kao akcionar djeluje u ime pravnog lica;

3) djelotvorne, neophodne i razumne mjere su one mjere koje je pravno lice preduzelo u cilju otkrivanja i sprječavanja krivičnih djela i podsticanja zaposlenih da djeluju u skladu sa zakonom, drugim propisima i dobrim poslovnim običajima, kojima se taj cilj ostvaruje, naročito:

- usvajanje standarda i postupaka u cilju otkrivanja i sprječavanja krivičnih djela;
- donošenje programa radi sprovođenja standarda i postupaka iz alineje 1 ove tačke, uključujući obezbjeđivanje potrebnih finansijskih i drugih sredstava, kao i obavezu određenih lica u pravnom licu da stalno nadgledaju sprovođenje tih standarda i postupaka i da o tome periodično izvještavaju pretpostavljeno lice u pravnom licu i organe upravljanja;
- vršenje nadzora u pogledu primjene standarda i postupaka iz alineje 1 ove tačke od strane organa upravljanja;
- zabrana vršenja funkcije upravljanja svakom licu za koje postoji osnovana sumnja da vrši nezakonite radnje;
- sprovođenje djelotvornog programa obuke odgovornih lica o standardima i postupcima iz alineje 1 ove tačke;
- preduzimanje odgovarajućih radnji radi sprovođenja standarda i postupaka iz alineje 1 ove tačke od strane svih zaposlenih, kao što su periodične procjene djelotvornosti, davanje smjernica u cilju izbjegavanja vršenja krivičnih djela, ustano-vljavanje mehanizama za anonimno i povjerljivo prijavljivanje krivičnih djela, praćenje primjene standarda i postupaka, kontrola poslovnih knjiga i drugih dokumenata;
- sprovođenje disciplinskog postupka za kršenje standarda i postupaka iz alineje 1 ove tačke, kao i nagrađivanje za dosljednu primjenu tih standarda i postupaka;
- preduzimanje odgovarajućih mjera nakon otkrivanja krivičnog djela, uključujući sprovođenje potpune interne istrage i, po potrebi, izmjenu programa iz alineje 2 ove tačke kako bi se spriječila buduća krivična djela.

II OPŠTI DIO

1. Uslovi odgovornosti pravnog lica za krivično djelo

Osnov odgovornosti pravnog lica

Č I a

n

5

Pravno lice je odgovorno za krivično djelo odgovornog lica koje je djelujući u ime pravnog lica u okviru svojih ovlašćenja učinilo krivično djelo u namjeri da za to pravno lice ostvari kakvu korist. Odgovornost pravnog lica postoji i onda kada je djelovanje tog odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom ili nalogima pravnog lica.

Granice odgovornosti pravnog lica za krivična djela

Č

I

a

n

6

- (1) Pod uslovima iz člana 5 ovog zakona, pravno lice je odgovorno za krivično djelo i ako odgovorno lice koje je učinilo krivično djelo nije osuđeno za to krivično djelo.
- (2) Odgovornost pravnog lica ne isključuje krivičnu odgovornost odgovornog lica za učinjeno krivično djelo.
- (3) Subjektivna obilježja krivičnog djela koja postoje samo kod odgovornog lica cijeniće se i u odnosu na pravno lice, ukoliko je ostvaren osnov odgovornosti iz člana 5 ovog zakona.

Odgovornost u slučaju stečaja

Č

I

a

n

7

Privredno društvo u stečaju može biti odgovorno za krivično djelo nezavisno od toga da li je ono učinjeno prije pokretanja ili u toku stečajnog postupka i u tom slučaju ne izriče se kazna već oduzimanje imovinske koristi ili mjera bezbjednosti oduzimanja predmeta.

Odgovornost pravnog sljedbenika

Č

I

a

n

8

- (1) Ako pravno lice prestane da postoji prije nego što je okončan krivični postupak, novčana kazna, mjere bezbjednosti i oduzimanje imovinske koristi mogu se izreći pravnom licu koje je njegov pravni sljedbenik.

- (2) Ako pravo lice prestane da postoji nakon prvosnažno okončanog krivičnog postupka, novčana kazna, mjere bezbjednosti i oduzimanje imovinske koristi izvršiće se prema njegovom pravnom sljedbeniku.

**P
o
k
u
š
a
j**

Član 9

- (1) Pravno lice je odgovorno i za pokušaj krivičnog djela pod uslovima iz člana 5 ovog zakona, ukoliko je zakonom propisano da je pokušaj kažnjiv.
- (2) Pravno lice će se za pokušaj krivičnog djela kazniti kaznom propisanom ovim zakonom, a može se i blaže kazniti.
- (3) Pravno lice koje je dobrovoljno spriječilo dovršenje krivičnog djela može se osloboditi od kazne.

Produženo krivično djelo

Član 10

- (1) Ako postoji odgovornost pravnog lica u pogledu više istih ili istovrsnih i vremenski povezanih krivičnih djela izvršenih od više odgovornih lica koja predstavljaju cjelinu zbog postojanja najmanje dvije od sljedećih okolnosti: istovjetnosti oštećenog, istovrsnosti predmeta djela, korišćenja iste situacije ili istog trajnog odnosa, jedinstva mjesta ili prostora izvršenja djela, pravno lice je odgovorno kao da je izvršeno jedno krivično djelo.

- (2) Pravnom licu se za produženo krivično djelo može pooštriti kazna do dvostrukog iznosa propisanog u članu

14 ovog zakona.

Saizvršilaštvo pravnih lica

Član 11

- (1) Dva ili više pravnih lica odgovaraju kao saizvršioци u istom krivičnom djelu, ako postoji osnov odgovornosti iz člana 5 ovog zakona.
- (2) Pravna lica iz stava 1 ovog člana kazniće se kaznom propisanom za učinjeno krivično djelo.

2. Sankcije

Vrste

sankcija

Član 12

Sankcije za krivično djelo koje se mogu izreći pravnom licu su:

- 1) kazna;
- 2) uslovna osuda;
- 3) mjere bezbjednosti.

1) Kazne

Vrste kazni

- (1) Pravnom licu mogu se izreći sljedeće kazne:

- 1) novčana kazna;

2) prestanak pravnog lica.

Član 13

(2) Novčana kazna i prestanak pravnog lica mogu se izreći samo kao glavne kazne.

Novčana kazna

Član 14

- (1) Novčana kazna se utvrđuje zavisno od iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi, a ukoliko su ti iznosi različiti, kao osnov za utvrđivanje novčane kazne uzeće se viši iznos.
- (2) Novčana kazna ne može biti manja od dvostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi, niti veća od stostrukog iznosa učinjene imovinske štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi.
- (3) Ako krivičnim djelom nije učinjena imovinska šteta ili nije pribavljena protivpravna imovinska korist, ili je visinu te štete ili imovinske koristi teško utvrditi u razumnom roku, s obzirom na prirodu učinjenog krivičnog djela kao i druge okolnosti, sud će novčanu kaznu odmjeriti u određenom iznosu koji ne može biti manji od hiljadu eura niti veći od pet miliona eura.

Visina novčane kazne

Član 15

Pravno lice će se kazniti novčanom kaznom u iznosu od:

- 1) dvostrukog do petostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili od hiljadu do deset hiljada eura za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine ili novčana kazna;
- 2) petostrukog do desetostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili od deset do dvadeset hiljada eura za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine;
- 3) desetostrukog do petnaestostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili od dvadeset do pedeset hiljada eura za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina;
- 4) petnaestostrukog do dvadesetostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili od pedeset do stotinu hiljada eura za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do osam godina;
- 5) dvadesetostrukog do pedesetostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili od stotinu do dvijestotine hiljada eura za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do deset godina;
- 6) najmanje pedesetostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili od najmanje dvijestotine hiljada eura za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora preko deset godina.

Odmjeravanje novčane kazne

Član 16

- (1) Sud će pravnom licu za učinjeno krivično djelo odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a naročito:
 - 1) težinu krivičnog djela, uključujući ugrožavanje opštih interesa;
 - 2) stepen odgovornosti pravnog lica za učinjeno krivično djelo;
 - 3) položaj i broj odgovornih lica u pravnom licu koja su učinila krivično djelo;
 - 4) činjenicu da li je odgovorno lice ranije osuđivano ili je kršilo zakon ili drugi propis;
 - 5) okolnosti pod kojima je djelo učinjeno;
 - 6) ekonomsku snagu i poslovne rezultate pravnog lica;
 - 7) ranije poslovanje pravnog lica, uključujući i kršenje zakona i drugih propisa;
 - 8) ponašanje pravnog lica poslije učinjenog krivičnog djela, uključujući smjenjivanje lica koja su propustila dužan nadzor, disciplinsko kažnjavanje i prestanak radnog odnosa odgovornog lica koje je učinilo krivično djelo;
 - 9) odnos prema žrtvi krivičnog djela, uključujući naknadu štete i otklanjanje drugih štetnih posljedica nastalih izvršenjem krivičnog djela, kao i da li je to učinjeno prije ili poslije saznanja o pokretanju krivičnog postupka;
 - 10) iskorišćavanje lošeg imovinskog stanja, teških prilika, nužde, nedovoljnog iskustva, lakomisenosti ili nedovoljne sposobnosti žrtve za rasuđivanje;
 - 11) da li je vraćena imovinska korist pribavljena učinjenim krivičnim djelom;

- 12) preduzimanje prije učinjenog krivičnog djela od strane pravnog lica svih djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera u cilju sprječavanja i otkrivanja izvršenja krivičnog djela;
 - 13) da li je pravno lice prijavilo krivično djelo prije saznanja o pokretanju krivičnog postupka, da li je saradivalo sa organima otkrivanja i gonjenja ili je ometalo vođenje postupka;
 - 14) odnos pravnog lica prema učinjenom krivičnom djelu, uključujući i priznanje odgovornosti za učinjeno krivično djelo.
- (2) Okolnost koja je obilježje krivičnog djela ne može se uzeti u obzir kao otežavajuća, odnosno olakšavajuća okolnost, izuzev ako prelazi mjeru koja je potrebna za postojanje krivičnog djela ili određenog oblika krivičnog djela ili ako postoje dvije ili više ovakvih okolnosti, pa je samo jedna dovoljna za postojanje težeg, odnosno lakšeg oblika krivičnog djela.

Povrat

Član 17

U odmjeravanju kazne sud će posebno uzeti u obzir da li je pravno lice osuđivano za krivično djelo, da li je ranije krivično djelo istovrsno sa novim krivičnim djelom i koliko je vremena proteklo od ranije osude.

Višestruki povrat

Član 18

- (1) Sud može pravnom licu da pooštri kaznu do dvostrukog iznosa propisanog u članu 15 ovog zakona, ako je pravno lice odgovorno za krivično djelo učinjeno u višestrukome povratu.
- (2) Višestruki povrat postoji ako je pravno lice najmanje dva puta osuđivano za krivično djelo na novčanu kaznu preko pedeset hiljada eura i ako od posljednje pravosnažno izrečene kazne nije proteklo vrijeme duže od pet godina.

Ublažavanje novčane kazne

Član 19

Sud može pravnom licu izreći novčanu kaznu ispod granice utvrđene u članu 15 ovog zakona, kad:

- 1) zakon predviđa da se pravno lice može blaže kazniti;
- 2) zakon predviđa da se pravno lice može osloboditi od kazne, a sud ga ne oslobodi od kazne;
- 3) utvrdi da postoje naročito olakšavajuće okolnosti i ocijeni da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.

Granice ublažavanja novčane kazne

Član 20

- (1) Kad postoje uslovi za ublažavanje novčane kazne iz člana 19 ovog zakona, sud će ublažiti kaznu u ovim granicama:
 - 1) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan petostruki iznos učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili deset hiljada eura (član 15 tačka 2), novčana kazna se može ublažiti do dvostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili do hiljadu eura;

- 2) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan desetostruki iznos učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili dvadeset hiljada eura (član 15 tačka 3), novčana kazna se može ublažiti do petostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili do deset hiljada eura;
 - 3) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan petnaestostruki iznos učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili pedeset hiljada eura (član 15 tačka 4), novčana kazna se može ublažiti do osmostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili do dvadesetpet hiljada eura;
 - 4) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan dvadesetostruki iznos učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili stotinu hiljada eura (član 15 tačka 5), novčana kazna se može ublažiti do desetostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili do pedeset hiljada eura;
 - 5) ako je za krivično djelo kao najmanja mjera kazne propisan pedesetostruki iznos učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili dvijestotine hiljada eura (član 15 tačka 6), novčana kazna se može ublažiti do dvadesetpetostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi ili do stotinu hiljada eura;
- (2) Kad je sud ovlašćen da pravno lice oslobodi od kazne može mu kaznu ublažiti bez ograničenja za ublažavanje kazne iz stava 1 ovog člana.

Odmjeravanje kazne za sticaj krivičnih djela

Član 21

- (1) Ako je pravno lice odgovorno za više krivičnih djela u sticaju, sud će izreći jedinstvenu novčanu kaznu koja predstavlja zbir pojedinačno utvrđenih kazni, a koja ne može preći stopedesetostruki iznos učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi, ukoliko su pojedinačne kazne utvrđene na taj način, ili sedam miliona i petstotina hiljada eura.
- (2) Ako su za sva krivična djela u sticaju propisane kazne zatvora do tri godine, jedinstvena kazna ne može preći dvadesetostruki iznos učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi, ukoliko su pojedinačne kazne utvrđene na taj način, ili stotinu hiljada eura.

Prestanak pravnog lica

Član 22

- (1) Kazna prestanak pravnog lica se može izreći ako je djelatnost pravnog lica u cjelini ili u znatnoj mjeri bila u funkciji vršenja krivičnog djela.
- (2) Sa izrečenom kaznom prestanak pravnog lica, za privredna društva sprovede se postupak likvidacije.

- (3) Pravno lice prestaje da postoji brisanjem iz Centralnog registra Privrednog suda ili drugog registra koji vodi nadležni državni organ.
- (4) Ako je izrečena kazna iz stava 1 ovog člana, prestala imovina privrednog društva i imovina drugog pravnog lica će se oduzeti u korist Crne Gore.

Opšti osnovi za oslobođenje od kazne

Član 23

- (1) Ako pravno lice otkrije i prijavi krivično djelo prije nego što je saznalo za pokretanje krivičnog postupka može se osloboditi od kazne.
- (2) Ako poslije izvršenja krivičnog djela pravno lice dobrovoljno i bez odlaganja izvrši povraćaj protivpravno stečene imovinske koristi ili otkloni nastale štetne posljedice, ili dostavi podatke od značaja za odgovornost drugog pravnog lica sa kojim nije organizaciono povezano, može se osloboditi od kazne.
- (3) Ako je pravno lice preduzelo sve djelotvorne, neophodne i razumne mjere u cilju sprječavanja i otkrivanja izvršenja krivičnog djela, može se osloboditi od kazne.

2) Uslovna osuda

Uslovi za izricanje uslovne osude

Član 24

- (1) Sud može pravnom licu za krivično djelo izreći uslovnu osudu.
- (2) Uslovnom osudom sud može pravnom licu utvrditi novčanu kaznu do stotinu hiljada eura, s tim da se ona neće izvršiti ako osuđeno pravno lice za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne ni duže od tri godine (vrijeme provjeravanja), ne bude odgovorno za novo krivično djelo u smislu člana 5 ovog zakona.
- (3) Sud može u uslovnoj osudi odrediti da će se kazna izvršiti i ako osuđeno pravno lice u određenom roku ne vrati imovinsku korist pribavljenu izvršenjem krivičnog djela, ne naknadi štetu koju je prouzrokovalo krivičnim djelom ili ne ispuni druge obaveze predviđene u krivičnopravnim odredbama. Rok za ispunjenje tih obaveza utvrđuje sud u okviru određenog vremena provjeravanja.
- (4) Mjere bezbjednosti, izrečene uz uslovnu osudu, izvršavaju se.

Opozivanje uslovne osude zbog novog krivičnog djela

Član 25

- (1) Sud će opozvati uslovnu osudu, ako osuđeno pravno lice u vrijeme provjeravanja bude odgovorno za jedno ili više krivičnih djela za koja mu je izrečena kazna od stotinu hiljada eura ili kazna u višem iznosu.
- (2) Ako osuđeno pravno lice u vrijeme provjeravanja bude odgovorno za jedno ili više krivičnih djela za koja mu je izrečena novčana kazna niža od stotinu hiljada eura, sud će, pošto ocijeni sve okolnosti koje se odnose na učinjena krivična djela i pravno lice, a posebno srodnost učinjenih krivičnih djela i njihov značaj, odlučiti da li će opozvati uslovnu osudu. Pri tome sud je vezan zabranom izricanja uslovne osude, ako pravnom licu za krivična djela utvrđena u uslovnoj osudi i za nova krivična djela treba izreći kaznu preko stotinu hiljada eura (član 24 stav 2).

(3) Ako opozove uslovnu osudu, sud će, primjenom odredbe člana 21 ovog zakona, izreći jedinstvenu kaznu i za ranije učinjeno i za novo krivično djelo, uzimajući kaznu iz opozvane uslovne osude kao utvrđenu.

(4) Ako ne opozove uslovnu osudu, sud može za novo učinjeno krivično djelo izreći uslovnu osudu ili kaznu. (5) Ako sud nađe da i za novo krivično djelo treba izreći uslovnu osudu, primjenom odredbe člana 21 ovog

zakona, utvrdiće jedinstvenu kaznu i za ranije učinjeno i za novo krivično djelo i odrediće novo vrijeme provjeravanja koje ne može biti kraće od jedne ni duže od tri godine, računajući od dana pravosnažnosti nove presude. Ukoliko osuđeno pravno lice u toku novog vremena provjeravanja ponovo bude odgovorno za krivično djelo, sud će opozvati uslovnu osudu i izreći kaznu, primjenom odredbe stava 3 ovog člana.

Uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom

Član 26

- (1) Sud može odrediti da se pravno lice kome je izrečena uslovna osuda stavi pod zaštitni nadzor za određeno vrijeme u toku vremena provjeravanja.
- (2) Ako u toku trajanja zaštitnog nadzora sud utvrdi da je ispunjena svrha ove mjere, može zaštitni nadzor ukinuti prije isteka određenog vremena.
- (3) Ako osuđeno pravno lice kome je izrečen zaštitni nadzor ne ispunjava obaveze koje mu je sud odredio, sud ga može opomenuti ili može ranije obaveze zamijeniti drugim ili produžiti trajanje zaštitnog nadzora u okviru vremena provjeravanja ili opozvati uslovnu osudu.

Sadržina zaštitnog nadzora

Član 27

Zaštitni nadzor može obuhvatiti jednu ili više obaveza, i to da:

- 1) sačini i sprovodi program djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera u cilju sprječavanja izvršenja krivičnog djela;
- 2) obrazuje unutrašnju kontrolu u cilju sprječavanja daljeg vršenja krivičnih djela;
- 3) sačinjava periodične izvještaje o svom poslovanju i dostavlja ih organu nadležnom za izvršenje zaštitnog nadzora;
- 4) ukloni ili smanji rizik od daljeg prouzrokovanja štete učinjenim krivičnim djelom;
- 5) se uzdržava od poslovnih aktivnosti koje bi mogle biti prilika ili podsticaj za ponovno vršenje krivičnih djela;
- 6) otkloni ili ublaži štetu pričinjenu krivičnim djelom;
- 7) obavi rad u javnom interesu u trajanju do šest mjeseci, s tim da ova obaveza ne smije ugroziti redovno poslovanje pravnog lica.

3) Mjere bezbjednosti

Vrste mjera

bezbjednosti

Član 28

- (1) Za krivična djela za koja su odgovorna pravna lica mogu se izreći sljedeće mjere bezbjednosti:
- 1) sačinjavanje i sprovođenje programa djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera;
 - 2) oduzimanje predmeta;
 - 3) javno objavljivanje presude;
 - 4) zabrana obavljanja određenih privrednih ili drugih djelatnosti.
- (2) Sud može pravnom licu izreći jednu ili više mjera bezbjednosti kad postoje zakonom predviđeni uslovi za njihovo izricanje.
- (3) Zabrana obavljanja određenih privrednih ili drugih djelatnosti ne može se izreći uz uslovnu osudu.

Sačinjavanje i sprovođenje programa djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera

Član 29

- (1) Mjeru bezbjednosti sačinjavanja i sprovođenja programa djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera sud može izreći ako smatra da će se time spriječiti dalje vršenje krivičnih djela.
- (2) Mjera bezbjednosti iz stava 1 ovog člana ne može biti kraća od tri niti duža od pet godina, računajući od dana pravosnažnosti presude.

Oduzimanje predmeta

Član 30

- (1) Predmeti koji su upotrijebljeni ili su bili namijenjeni za izvršenje krivičnog djela ili koji su nastali izvršenjem krivičnog djela mogu se oduzeti, ako su svojina pravnog lica.
- (2) Predmeti iz stava 1 ovog člana mogu se oduzeti i kad nijesu svojina pravnog lica, ako to zahtijevaju interesi opšte bezbjednosti ili razlozi morala, ali time se ne dira u pravo trećih lica na naknadu štete.
- (3) Zakonom se može odrediti obavezno oduzimanje predmeta. Zakonom se mogu odrediti i uslovi za oduzimanje određenih predmeta u pojedinim slučajevima.

Javno objavljivanje presude

Član 31

- (1) Mjeru bezbjednosti javnog objavljivanja presude sud će izreći ako smatra da bi bilo korisno da se javnost upozna sa presudom, a naročito ako bi objavljivanje presude doprinijelo da se otkloni opasnost po život ili zdravlje ljudi ili da se zaštiti sigurnost prometa ili drugi opšti interes.
- (2) Sud odlučuje, prema značaju krivičnog djela i potrebi obavještanja javnosti, putem kojih medija će se

objaviti presuda, kao i da li će se obrazloženje presude objaviti u cjelini ili u izvodu, vodeći pri tom računa da način objavljivanja omogući obaviještenost svih u čijem interesu presudu treba objaviti.

Zabrana obavljanja određene privredne ili druge djelatnosti

Član 32

- (1) Sud može pravnom licu zabraniti da proizvodi određene proizvode ili da vrši određene poslove u prometu roba i usluga ili da se bavi drugim djelatnostima.
- (2) Mjera bezbjednosti iz stava 1 ovog člana se može izreći pravnom licu ako bi njegovo dalje bavljenje određenom privrednom ili drugom djelatnošću predstavljalo opasnost za život ili zdravlje ljudi ili bi bilo štetno za privredno ili finansijsko poslovanje drugih pravnih lica ili za privredu, ili ako je pravno lice u posljednje dvije godine kažnjeno zbog istog ili sličnog krivičnog djela.
- (3) Sud određuje trajanje mjere iz stava 1 ovog člana koje ne može biti kraće od šest mjeseci niti duže od pet godina, računajući od dana pravosnažnosti presude.

3. Pravne posljedice osude

Nastupanje pravnih posljedica

osude

Član 33

- (1) Pravne posljedice osude za pravno lice nastupaju danom pravosnažnosti presude kojom je izrečena novčana

kazna, i to:

- 1) zabrana obavljanja djelatnosti na osnovu dozvole, licence, ovlašćenja ili koncesije izdate od strane državnih organa;
 - 2) zabrana dobijanja dozvole, licence, ovlašćenja ili koncesije koje izdaju državni organi.
- (2) Pravne posljedice osude iz stava 1 tačka 2 ovog člana mogu se propisati u trajanju najduže do deset godina.

4. Zastarjelost Rokovi zastarjelosti

Član 34

- (1) Rok zastarjelosti krivičnog gonjenja pravnog lica računa se prema kazni propisanoj za odgovorno lice koje je

izvršilo krivično djelo. Krivično gonjenje se ne može preduzeti kada protekne rok zastarjelosti propisan u članu 124 Krivičnog zakonika.

- (2) Izrečena kazna ne može se izvršiti kad protekne:

- 1) tri godine od osude na novčanu kaznu;
 - 2) osam godina od osude na kaznu prestanka pravnog lica.
- (3) Izvršenje mjere bezbjednosti zastarijeva:

- 1) kad protekne pet godina od dana pravosnažnosti presude kojom je izrečena mjera oduzimanje predmeta;
- 2) kad protekne tri mjeseca od dana pravosnažnosti sudske odluke kojom je izrečena mjera javno objavljivanje presude;
- 3) kad protekne vrijeme za koje je pravnom licu izrečena mjera sačinjavanje i sprovođenje programa djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera, računajući od dana pravosnažnosti

sudske odluke;

- 4) kad protekne vrijeme za koje je pravnom licu izrečena mjera zabrana obavljanja određene privredne ili druge djelatnosti, računajući od dana pravosnažnosti sudske odluke.

5. Oduzimanje imovinske koristi

Osnov oduzimanja imovinske

koristi Član 35

- (1) Pravno lice ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom.
- (2) Korist iz stava 1 ovog člana oduzeće se, pod uslovima predviđenim ovim zakonom i sudskom odlukom kojom je utvrđeno izvršenje krivičnog djela.

Uslovi i način oduzimanja imovinske koristi

Član 36

- (1) Od pravnog lica će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koji su pribavljeni krivičnim djelom, a ako oduzimanje nije moguće, pravno lice će se obavezati da plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi.
- (2) Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom oduzeće se i od lica na koja je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja očigledno ne odgovara stvarnoj vrijednosti.
- (3) Ako je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist za drugog ta korist će se oduzeti.

6. Rehabilitacija, prestanak pravnih posljedica osude i davanje podataka iz kaznene evidencije

Opšti pojam rehabilitacije

Član 37

- (1) Rehabilitacijom se briše osuda i prestaju sve njene pravne posljedice, a osuđeno pravno lice se smatra neosuđivanim.
- (2) Rehabilitacija nastaje ili na osnovu samog zakona (zakonska rehabilitacija) ili po molbi osuđenog pravnog lica na osnovu sudske odluke (sudska rehabilitacija).
- (3) Rehabilitacijom se ne dira u prava trećih lica koja se zasnivaju na osudi.

Zakonska rehabilitacija

Član 38

- (1) Zakonska rehabilitacija se daje samo pravnom licu koje prije osude na koju se odnosi rehabilitacija nije bilo osuđivano ili koje se po zakonu smatra neosuđivanim.
- (2) Zakonska rehabilitacija nastaje, ako:
 - 1) pravno lice koje je oglašeno krivim, a oslobođeno od kazne, u roku od godinu dana od pravosnažnosti presude, ne učini novo krivično djelo;

- 2) pravno lice kojem je izrečena uslovna osuda, u vrijeme provjeravanja i u roku od godinu dana po isteku roka provjeravanja, ne učini novo krivično djelo;
 - 3) pravno lice koje je osuđeno na novčanu kaznu u iznosu do pet hiljada eura, u roku od tri godine od dana kad je ta kazna izvršena, zastarjela ili oprostena, ne učini novo krivično djelo.
- (3) Zakonska rehabilitacija ne nastaje ako još traju mjere bezbjednosti.

Sudska rehabilitacija

Član 39

- (1) Sudska rehabilitacija može se dati pravnom licu koje je osuđeno na novčanu kaznu preko pet hiljada eura, ako u roku od pet godina od dana kad je ta kazna izvršena, zastarjela ili oprostena ne učini novo krivično djelo.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana sud će dati rehabilitaciju ako nađe da je osuđeno pravno lice zaslužio rehabilitaciju i ako je, prema svojim mogućnostima, naknadilo štetu prouzrokovanu krivičnim djelom, pri čemu je sud dužan da uzme u obzir i sve druge okolnosti od značaja za davanje rehabilitacije, a posebno prirodu i značaj djela.
- (3) Pravnom licu koje je osuđeno na novčanu kaznu preko stotinu hiljada eura ne može se dati rehabilitacija. (4) Sudska rehabilitacija ne može se dati ako još traju mjere bezbjednosti.

Sudska rehabilitacija pravnog lica koje je više puta osuđivano

Član 40

Pravnom licu koje je više puta osuđivano sud može dati rehabilitaciju samo ako su ispunjeni uslovi iz člana 38 ovog zakona u pogledu svakog krivičnog djela za koje je osuđeno. Pri ocjeni da li će u ovakvom slučaju dati rehabilitaciju sud će uzeti u obzir okolnosti iz člana 39 stav 2 ovog zakona.

Prestanak pravnih posljedica osude

Član 41

- (1) Kad proteknu tri godine od dana izvršene, zastarjele ili oprostene kazne, sud može odlučiti da prestane pravna posljedica osude koja se odnosi na zabranu sticanja određenog prava, ukoliko već nije prestala usljed rehabilitacije.
- (2) Pri odlučivanju o prestanku pravne posljedice osude sud će uzeti u obzir ponašanje osuđenog pravnog lica poslije osude, da li je naknadilo štetu prouzrokovanu krivičnim djelom i vratilo imovinsku korist stečenu

izvršenjem krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje ukazuju na opravdanost prestanka pravne posljedice osude.

Davanje podataka iz kaznene evidencije

Član 42

- (1) Kaznena evidencija sadrži sljedeće podatke: naziv i sjedište pravnog lica; djelatnost pravnog lica, registarski i matični broj pravnog lica, podatke o učinjenom krivičnom djelu; podatke o kaznama, uslovnoj osudi, mjerama bezbjednosti; podatke o odgovornom licu koje je učinilo krivično djelo zbog kojeg je osuđeno pravno lice; oproštene kazne koje se odnose na osuđeno pravno lice za koje se kaznena evidencija vodi, kao i podatke o pravnim posljedicama osude; kasnije izmjene podataka sadržanih u kaznenoj evidenciji; podatke o izvršenoj kazni i poništenju evidencije o pogrešnoj osudi.
- (2) Podaci iz kaznene evidencije mogu se dati samo sudu, državnom tužiocu i organu uprave nadležnom za poslove policije u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodi protiv pravnog lica koje je ranije bilo osuđeno, organu za izvršenje krivičnih sankcija i organu koji učestvuje u postupku davanja amnestije, pomilovanja, rehabilitacije ili odlučivanja o prestanku pravnih posljedica osude, kad je to potrebno za vršenje poslova iz njihove nadležnosti.
- (3) Podaci iz kaznene evidencije mogu se, na obrazložen zahtjev, dati i državnom organu i pravnom licu, ako za to postoji opravdani interes zasnovan na zakonu.
- (4) Pravnom licu se, na njegov zahtjev, mogu dati podaci o njegovoj osuđivanosti ili neosuđivanosti samo ako su mu potrebni radi ostvarivanja prava u inostranstvu.
- (5) Kaznenu evidenciju vodi Centralni registar Privrednog suda.

7. Prostorno važenje

Zakona Uslovi za primjenu Zakona

Član 43

- (1) Na domaće i strano pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno na teritoriji Crne Gore primjenjuje se ovaj zakon.
- (2) Na strano pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno u inostranstvu na štetu Crne Gore, njenog državljanina ili domaćeg pravnog lica primjenjuje se ovaj zakon.
- (3) Ovaj zakon se primjenjuje i na domaće pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno u inostranstvu.
- (4) U slučaju iz st. 2 i 3 ovog člana neće se primijeniti ovaj zakon, ukoliko su ispunjeni posebni uslovi iz člana

138 stav 3 Krivičnog zakonika.

8. Primjena opšteg dijela Krivičnog

zakonika Shodna primjena odredaba

Krivičnog zakonika Član 44

Na pravna lica se shodno primjenjuju odredbe opšteg dijela Krivičnog zakonika o: krivičnom djelu (član 5),

načinu izvršenja krivičnog djela (član 6), vremenu izvršenja krivičnog djela (član 7), mjestu izvršenja krivičnog djela (član 8), djelu malog značaja (član 9), krajnjoj nuždi (član 11), podstrekavanju (član

24), pomaganju (član

25), granicama odgovornosti i kažnjivosti saučesnika (član 27), kažnjavanju podstrekača i pomagača za pokušaj i lakše krivično djelo (član 28), svrsi kažnjavanja (član 32), svrsi uslovne osude (član 54), opozivanju uslovne osude zbog ranije učinjenog krivičnog djela (član 56), opozivanju uslovne osude zbog neispunjenja određenih obaveza (član 57), rokovima za opozivanje uslovne osude (član 58), trajanju zaštitnog nadzora (član 63), posljedicima neispunjavanja obaveze zaštitnog nadzora (član 64), zaštiti oštećenog (član 114), toku i prekidu zastarijevanja krivičnog gonjenja (član 125), toku i prekidu zastarijevanja izvršenja kazne i mjere bezbjednosti (član 128), vremenskom važenju krivičnog zakonodavstva (član 133) i značenju izraza (član 142), ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

III POSTUPAK

Jedinstvenost

postupka Član 45

- (1) Za isto krivično djelo, po pravilu, postupak protiv pravnog lica se pokreće i sprovodi zajedno sa postupkom protiv odgovornog lica.
- (2) U jedinstvenom postupku podnosi se jedinstvena optužnica protiv okrivljenog pravnog lica i okrivljenog odgovornog lica i donosi jedinstvena presuda.
- (3) Samo protiv pravnog lica postupak se može započeti i sprovesti u slučaju nepostojanja mogućnosti pokretanja i sprovođenja postupka protiv odgovornog lica iz zakonom određenih razloga ili u slučajevima kada je postupak protiv odgovornog lica već sproveden.

Cjelishodnost pokretanja postupka

Član 46

- (1) Državni tužilac može odlučiti da ne pokrene krivični postupak protiv pravnog lica, ako:
 - 1) okolnosti slučaja ukazuju da pokretanje postupka ne bi bilo cjelishodno zbog neznatnog doprinosa pravnog lica u izvršenju krivičnog djela;
 - 2) pravno lice nema imovine ili je pokrenut stečajni postupak protiv pravnog lica;
 - 3) je pravno lice prijavilo krivično djelo prije saznanja da su organi gonjenja otkrili da je u pravnom licu učinjeno krivično djelo;
 - 4) je pravno lice sarađivalo sa organima otkrivanja i gonjenja;
 - 5) je pravno lice naknadilo štetu i otklonilo druge štetne posljedice nastale izvršenjem krivičnog djela;
 - 6) je pravno lice vratilo imovinsku korist pribavljenu učinjenim krivičnim djelom;
 - 7) je pravno lice prije učinjenog krivičnog djela preduzelo sve djelotvorne, neophodne i razumne mjere u cilju sprječavanja i otkrivanja izvršenja krivičnog djela;
 - 8) je pravno lice organima otkrivanja i gonjenja dostavilo podatke od značaja za odgovornost drugog pravnog lica, sa kojim nije organizaciono povezano, za krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna.
- (2) Prilikom donošenja odluke o tome da ne pokrene krivični postupak državni tužilac će uzeti u obzir okolnosti iz člana 16 ovog zakona.
- (3) Odredbe stava 1 ovog člana primjenjuju se na krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Odlaganje krivičnog gonjenja

Član 47

- (1) Državni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do osam godina, kada nađe da ne bi bilo cjelishodno da se vodi krivični postupak, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, ranije poslovanje pravnog lica, ako pravno lice prihvati ispunjenje jedne ili više obaveza, i to da:
- 1) naknadi štetu i otkloni druge štetne posljedice nastale izvršenjem krivičnog djela;
 - 2) plati određeni novčani iznos u korist humanitarne organizacije, fonda ili javne ustanove, s tim da taj iznos ne može preći deset hiljada eura;
 - 3) ispuni obaveze u vezi sa učinjenim krivičnim djelom ili obaveze čije bi ispunjenje djelovalo preventivno u cilju sprječavanja vršenja novog krivičnog djela;
 - 4) ispuni jednu ili više obaveza iz člana 27 ovog zakona.
- (2) Prilikom donošenja odluke o odlaganju krivičnog gonjenja državni tužilac će uzeti u obzir okolnosti iz člana 16 ovog zakona.
- (3) Pravno lice je dužno da prihvaćenu obavezu izvrši u roku koji ne može biti duži od šest mjeseci.
- (4) Državni tužilac obaveze iz stava 1 ovog člana utvrđuje rješenjem. Rješenje se dostavlja pravnom licu, oštećenom ako ga ima, odnosno humanitarnoj organizaciji ili javnoj ustanovi u čiju se korist nalaže izvršenje.
- (5) Prije donošenja rješenja iz stava 4 ovog člana državni tužilac će pribaviti saglasnost oštećenog i pristanak pravnog lica. Prilikom određivanja obaveza iz stava 1 ovog člana državni tužilac može uvažiti predlog oštećenog.
- (6) Ako pravno lice izvrši obavezu iz stava 1 ovog člana, državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu, a odredbe člana 59 Zakonika o krivičnom postupku neće se primjenjivati, sa čime će državni tužilac upoznati oštećenog prije pribavljanja saglasnosti.

Mjesna nadležnost

Član 48

- (1) Mjesno nadležan je, po pravilu, sud na čijem području je krivično djelo izvršeno ili pokušano.
- (2) Ako se postupak pokreće samo protiv okrivljenog pravnog lica, nadležan je onaj sud na čijem području

okrivljeno pravno lice ima sjedište, odnosno sud na čijem području se nalazi dio okrivljenog stranog pravnog lica.

Predstavnik okrivljenog pravnog lica

Član 49

- (1) Okrivljeno pravno lice u krivičnom postupku zastupa predstavnik koji je ovlašćen da preuzima sve radnje koje može preduzimati okrivljeni prema Zakoniku o krivičnom postupku. Svako okrivljeno pravno lice mora imati svog predstavnika.
- (2) Predstavnik okrivljenog pravnog lica je lice koje je ovlašćeno da predstavlja to pravno lice na osnovu zakona, akta nadležnog državnog organa ili statuta, odnosno drugog opšteg akta pravnog lica.

Postavljanje predstavnika okrivljenog pravnog lica

Član 50

- (1) Predstavnik okrivljenog pravnog lica ne može biti odgovorno lice protiv koga se vodi krivični postupak za isto krivično djelo, osim u slučaju ako je to lice jedini član tog pravnog lica.
- (2) Organ rukovođenja ili upravljanja okrivljenog pravnog lica može za predstavnika odrediti drugo lice iz reda svojih članova.
- (3) Okrivljeno pravno lice može imati samo jednog predstavnika.
- (4) Sud mora za svaki pojedinačni slučaj utvrditi identitet predstavnika okrivljenog pravnog lica i da li je ovlašćen za predstavljanje.
- (5) Ako je okrivljeno pravno lice prestalo da postoji prije pravosnažnog okončanja krivičnog postupka, njegov pravni sljedbenik odrediće svog predstavnika u roku od osam dana od dana prestanka okrivljenog pravnog lica. Ako pravno lice ne odredi svog predstavnika, sud će odrediti predstavnika pravnog lica.

Predstavnik okrivljenog stranog pravnog lica

Član 51

- (1) Predstavnik okrivljenog stranog pravnog lica je lice koje upravlja dijelom stranog pravnog lica koji obavlja djelatnost na teritoriji Crne Gore.
- (2) Ako okrivljeno strano pravno lice ili dio stranog pravnog lica kolektivno predstavlja više lica, ta lica između sebe određuju predstavnika. Ako nakon poziva suda da se to učini u određenom roku, predstavnik ne bude određen iz reda ovih lica ili sud ne bude o tome na vrijeme pismeno obaviješten, sud će odrediti jednog od njih za predstavnika.

Izuzeće predstavnika

Član 52

(1) Predstavnik okrivljenog pravnog lica ne može biti lice koje je pozvano da svjedoči u istoj pravnoj stvari. (2) U slučajevima iz stava 1 ovog člana, sud će zahtijevati od okrivljenog pravnog lica, odnosno dijela stranog

pravnog lica da nadležni organ okrivljenog domaćeg ili stranog pravnog lica odredi drugog predstavnika i da o tome pismeno obavijesti sud u datom roku.

(3) Ako okrivljeno pravno lice u roku od osam dana ne odredi drugog predstavnika, predstavnika će postaviti sud.

Uručenje pismena predstavniku

Član 53

Pismena namijenjena predstavniku dostavljaju se okrivljenom pravnom licu, odnosno dijelu okrivljenog stranog pravnog lica.

Prinudno dovođenje predstavnika

Član 54

Ako uredno pozvani predstavnik okrivljenog pravnog lica ne dođe, a izostanak ne opravda, sud može narediti da se prinudno dovede.

Troškovi predavljanja

Član 55

(1) Troškovi predavljanja okrivljenog pravnog lica spadaju u troškove krivičnog postupka. Ovi troškovi se unaprijed ne naplaćuju iz sredstava suda, osim u slučajevima iz člana 50 stav 5 i člana 52 stav 3 ovog zakona.

(2) Pravno lice samo snosi troškove postupka koji su prouzrokovani krivicom njegovog predstavnika.

Branilac

Član 56

(1) Okrivljeno pravno lice, uz predstavnika, može imati i branioca.

(2) Odredbe Zakonika o krivičnom postupku o obaveznom braniocu se ne primjenjuju na

okrivljeno pravno lice. (3) Okrivljeno pravno lice i okrivljeno odgovorno lice mogu imati zajedničkog branioca, ukoliko to nije u suprotnosti sa interesima njihove odbrane.

Odbacivanje krivične prijave

Član 57

- (1) Osim osnova za odbacivanje krivične prijave iz člana 243 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu protiv pravnog lica i u slučaju da ne postoji osnov odgovornosti pravnog lica predviđen u članu 5 ovog zakona.
- (2) Kad državni tužilac nađe da nema osnova da preduzme gonjenje za krivično djelo dužan je da, u roku od osam dana, o tome obavijesti oštećenog i da ga uputi da može sam preduzeti gonjenje, osim u slučajevima iz člana 46 i člana 47 stav 5 ovog zakona. Ovako će postupiti i sud ako je donio rješenje o obustavi postupka usljed odustanka državnog tužioca od gonjenja.

Sadržaj optužbe

Član 58

Optužnica, odnosno optužni predlog protiv pravnog lica mora, pored elemenata propisanih u članu 274 Zakonika o krivičnom postupku, sadržati naziv pod kojim pravno lice nastupa u pravnom prometu, njegovo sjedište, registarski i matični broj, ime i prezime njegovog predstavnika i osnov odgovornosti pravnog lica.

Saslušanje i redosljed završnih riječi

Član 59

- (1) Na glavnom pretresu, najprije se saslušava okrivljeno odgovorno lice, a nakon njega predstavnik okrivljenog pravnog lica.
- (2) Nakon okončanja dokaznog postupka, riječi tužioca i oštećenog, najprije riječ dobija branilac okrivljenog pravnog lica, zatim predstavnik okrivljenog pravnog lica, branilac okrivljenog odgovornog lica i na kraju samo okrivljeno odgovorno lice.

Pismena izrada presude

Član 60

Pored djelova predviđenih u članu 369 Zakonika o krivičnom postupku, pisano izrađena presuda mora sadržati:

- 1) u uvodu presude naziv pod kojim pravno lice nastupa u pravnom prometu, njegovo sjedište, registarski i matični broj, ime i prezime njegovog predstavnika koji je

prisustvovao glavnom pretresu;

- 2) u izreci presude naziv pod kojim pravno lice nastupa u pravnom prometu, njegovo sjedište, registarski i matični broj, odluku kojom se okrivljeno pravno lice oglašava odgovornim za krivično djelo za koje se tereti, kojom se oslobađa od odgovornosti za to djelo, odnosno kojom se optužnica odbija.

Djelimično ukidanje presude prvostepenog suda

Član 61

Drugostepeni sud može ukinuti presudu u dijelu koji se odnosi samo na okrivljeno pravno lice ili samo na okrivljeno odgovorno lice, ukoliko se taj dio presude može izdvojiti bez štete za pravilno presuđenje.

Mjere obezbjeđenja

Član 62

- (1) U cilju obezbjeđenja izvršenja oduzimanja imovinske koristi, sud može, na predlog nadležnog tužioca, protiv okrivljenog pravnog lica odrediti privremenu mjeru obezbjeđenja u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku. U tom slučaju shodno se primjenjuju odredbe člana 216 st. 2 i 3 Zakonika o krivičnom postupku.

- (2) Ako okolnosti opravdavaju sumnju da će se u okviru okrivljenog pravnog lica ponovo izvršiti djelo za koje postoji osnovana sumnja da je za njega odgovorno to pravno lice ili neko drugo slično djelo, sud može u

istom postupku, pored mjera iz stava 1 ovog člana, privremeno zabraniti okrivljenom pravnom licu obavljanje jedne ili više određenih privrednih djelatnosti, odnosno drugih djelatnosti.

- (3) Ako je protiv pravnog lica pokrenut krivični postupak, sud može, na predlog državnog tužioca ili po službenoj dužnosti, zabraniti izmjene statuta koje bi dovele do brisanja okrivljenog pravnog lica iz

Centralnog registra Privrednog suda ili drugog registra koji vodi nadležni državni organ. Zabrana se upisuje u

Centralni registar Privrednog suda ili drugi registar koji vodi nadležni državni organ.

Primjena Zakonika o krivičnom postupku

Član 63

- (1) Osim ako nije drukčije određeno ovim zakonom, u krivičnom postupku protiv pravnog lica shodno se primjenjuju odredbe Zakonika o krivičnom postupku.
- (2) Odredbe čl. 511 do 520 i člana 522 Zakonika o krivičnom postupku primjenjivaće se u krivičnom postupku protiv pravnog lica i onda kada nije u pitanju krivično djelo organizovanog kriminaliteta.

IV PRELAZNE I ZAVRŠNE

ODREDBE Član 64

- (1) Privredni prestupi predviđeni posebnim zakonima stupanjem na snagu ovog zakona postaju prekršaji.
- (2) Postupci za privredne prestupe pokrenuti do dana stupanja na snagu ovog zakona dovršiće se pred sudom pred kojim je započet postupak, a prema propisima na osnovu kojih su pokrenuti.

Član 65

Stupanjem na snagu ovog zakona neće se primjenjivati Zakon o privrednim prestupima ("Službeni list SFRJ" br.

4/77, 14/85, 74/87, 57/89 i 3/90 i "Službeni list SRJ", br. 27/92, 24/94, 28/96 i 64/01).

Član 66

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

SU-SK Broj 01-576/6

Podgorica, 27. decembra 2006. godine

Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore

Predsjednik,

Ranko Krivokapić, s.r.

163. Zakon o sudovima

Закон о судовима

Закон је објављен у "Службеном листу РСГ", бр. [5/2002](#),
[49/2004](#) и Службеном листу ЦГ", бр. [22/2008](#).

Глава I - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1

Овим законом уређује се: оснивање, организација и надлежност судова; услови за избор судија и судија-поротника; организација рада судова; правосудна управа; финансирање рада судова и друга питања од значаја за уредно и благовремено функционисање судова.

+

[чл. 1. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Судска власт

Члан 2

Суд је државни орган који врши судску власт.
Судску функцију врши судија и судија-поротник.

Независност и самосталност

Члан 3

Судија суди и одлучује самостално и независно.
Судијска функција се не смије вршити ни под чијим утицајем.
Нико не смије да утиче на судију у вршењу судијске функције.

Обавезност судске власти

Члан 4

Суд је дужан да законито, објективно и благовремено одлучује у правној ствари за коју је надлежан.

Доступност судова и равноправност странака

Члан 5

Свако има право да се обрати суду ради остваривања својих права.
Сви су једнаки пред судом.

Јавност

Члан 6

Рад суда је јаван, изузев у случајевима предвиђеним законом.

Непристрасност

Члан 7

Свако има право на непристрасно суђење у разумном року.

Право на случајног судију

Члан 8

Свако има право да у његовој правној ствари, независно од странака и својства правне ствари, суди судија одређен случајем.

Избор судија и судија-поротника

Члан 9

- брисан -

+

[чл. 2. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Средства за рад судова

Члан 10

Средства и услове за рад судова обезбјеђује Црна Гора.
+ **Види:**
чл. 3. Закона - 22/2008-22.

Зараде судија

Члан 11

Судија остварује право на зараду и друга примања у складу са посебним законом.

Право на удруживање

Члан 12

Судије имају право на професионално удруживање.

Глава II

- ОСНИВАЊЕ, ОРГАНИЗАЦИЈА И НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА

Оснивање судова

Члан 13

Судови се оснивају овим законом.

Судови

Члан 14

Судови су:

- 1) основни суд;
- 2) виши суд;
- 3) привредни суд;
- 4) Апелациони суд Црне Горе (у даљем тексту: Апелациони суд);
- 5) Управни суд Црне Горе (у даљем тексту: Управни суд);
- 6) Врховни суд Црне Горе (у даљем тексту: Врховни суд).

+ **чл. 4. Закона - 22/2008-22.**

1. Основни суд

Оснивање

Члан 15

Основни судови су:

- 1) Основни суд у Бару - за територију општине Бар;
- 2) Основни суд у Беранама - за територију општина Беране и Андријевица;
- 3) Основни суд у Бијелом Пољу - за територију општина Бијело Поље и Мојковац;
- 4) Основни суд у Даниловграду - за територију општине Даниловград;
- 5) Основни суд у Жабљаку - за територију општина Жабљак и Шавник;
- 6) Основни суд у Колашину - за територију општине Колашин;
- 7) Основни суд у Котору - за територију општина Котор, Будва и Тиват;
- 8) Основни суд у Никшићу - за територију општина Никшић и Плужине;
- 9) Основни суд у Плаву - за територију општине Плав;
- 10) Основни суд у Пљевљима - за територију општине Пљевља;
- 11) Основни суд у Подгорици - за територију Главног града Подгорице;
- 12) Основни суд у Рожајама - за територију општине Рожаје;
- 13) Основни суд у Улцињу - за територију општине Улцињ;
- 14) Основни суд у Херцег Новом - за територију општине Херцег Нови;
- 15) Основни суд у Цетињу - за територију Престонице Цетиње.

Надлежност

Члан 16

Основни суд је надлежан:

1) У кривичним предметима да:

а) у првом степену суди за кривична дјела за која је законом прописана као главна новчана казна или казна затвора до 10 година, без обзира на својства, занимање и положај лица према којем се поступак води и без обзира на то да ли је дјело извршено у мирнодопским условима, за вријеме ванредног стања, непосредне ратне опасности или ратног стања, ако за поједина од ових кривичних дјела није одређена надлежност другог суда;

б) у првом степену, суди за кривична дјела за која је посебним законом одређена надлежност основног суда;

ц) спроводи поступак и одлучује по молби за брисање осуде, по молби за престанак мјера безбједности или за престанак правних посљедица осуде и одлучује у тим стварима кад је ту осуду или мјеру изрекао;

2) У грађанским предметима да у првом степену суди:

а) у споровима из имовинских, брачних, породичних, личноправних, ауторских и других односа, изузев у оним којим су законом стављени у надлежност неког другог суда;

б) у споровима поводом исправке или одговора за информацију садржану у средствима јавног информисања и о захтјевима поводом повреде личних права учињених у средствима јавног информисања;

3) У радно правним предметима, да у првом степену суди спорове:

а) из радног односа;

б) о закључењу и примјени колективних уговора, као и све спорове између послодаваца и синдиката;

ц) о примјени прописа о штрајку;

д) о избору и разрешењу органа у предузећима и другим правним субјектима;

4) У осталим правним стварима да:

а) у првом степену, рјешава ванпарничне предмете ако овим законом није друкчије одређено;

б) рјешава извршне ствари и спорове који настану у току или поводом извршног поступка, ако овим законом није друкчије одређено;

ц) одлучује о признавању и извршавању страних судских одлука, осим оних за које је надлежан привредни суд;

д) врши послове правне помоћи.

Основни суд је надлежан да одлучује у првом степену и у другим предметима, ако законом није одређена надлежност неког другог суда.

Основни суд врши и друге послове одређене законом.

+ Судска пракса

2. Виши суд

Оснивање

Члан 17

Виши судови су:

1) Виши суд у Бијелом Пољу - за подручја основних судова у: Бијелом Пољу, Беранама, Жабљаку, Колашину, Плаву, Пљевљима и Рожајама и

2) Виши суд у Подгорици - за подручја основних судова у: Подгорици, Бару, Даниловграду, Котору, Никшићу, Улцињу, Херцег-Новом и Цетињу.

Надлежност

Члан 18

Виши суд у првом степену:

1) суди у кривичном поступку о кривичним дјелима за која је, као главна казна, прописана казна затвора преко 10 година без обзира на својства, занимање и положај лица према којем се поступак води и без обзира на то да ли је дјело извршено у мирнодопским условима, за вријеме ванредног стања, непосредне ратне опасности или ратног стања и о кривичним дјелима:

- убиство на мах,
- силовање,
- угрожавање безбједности ваздушног саобраћаја насиљем,
- неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога,
- позивање на насилну промјену уставног уређења,
- одавање државне тајне,
- изазивање националне, расне и вјерске мржње, раздора и нетрпељивости,
- повреда територијалног суверенитета,
- удруживање ради противуставне дјелатности,
- припремање дјела против уставног уређења и безбједности Црне Горе.

2) суди у кривичном поступку о кривичним дјелима организованог криминала, без обзира на висину прописане казне;

3) суди у кривичном поступку за кривична дјела са елементима корупције, и то:

- прање новца;
- повреда равноправности у вршењу привредне дјелатности;
- злоупотреба монополистичког положаја;
- проузроковање стечаја;
- проузроковање лажног стечаја;
- противзаконито посредовање;
- лажни биланс;
- злоупотреба процјене;
- одавање пословне тајне;
- одавање и коришћење берзанске тајне;
- примање мита;
- давање мита;
- одавање службене тајне;
- злоупотреба службеног положаја, превара у служби и злоупотреба овлашћења у привреди за која је прописана казна затвора од осам година и тежа казна.

4) суди о кривичним дјелима за која је посебним законом одређена надлежност вишег суда;

5) спроводи поступак и одлучује о захтјеву за издавање окривљених и осуђених лица.

Виши суд у другом степену одлучује о жалбама против одлука основних судова.

Виши суд ван суђења:

1) рјешава сукобе надлежности између основних судова на свом подручју;

2) одлучује о захтјеву за брисање осуде на основу судске одлуке и по молби за престанак мјера безбједности или за престанак правних посљедица осуде која се односи на забрану стицања одређеног права, ако је осуду или мјеру изрекао;

3) врши послове међународне кривично-правне помоћи;

4) врши друге послове одређене законом.

+

Види:

чл. 5. и 35. Закона - 22/2008-22.

3. Привредни суд

Оснивање

Члан 19

Привредни судови су:

- 1) Привредни суд у Бијелом Пољу - за територију општина: Бијело Поље, Андријевица, Беране, Жабљак, Колашин, Мојковац, Плав, Пљевља и Рожаје и
- 2) Привредни суд у Подгорици - за територију Главног града Подгорице, за територију Престонице Цетиње и за територију општина: Бар, Будва, Даниловград, Котор, Никшић, Плужине, Тиват, Улцињ, Херцег-Нови и Шавник.

Надлежност

Члан 20

Привредни суд суди у првом степену у споровима:

- 1) између домаћих и страних предузећа, других правних лица и предузетника (привредни субјекти) из њихових привредноправних односа (који је настао у обављању дјелатности странака која је намијењена стицању добити), као и у споровима у којима су странке лица која нијесу привредни субјекти, али су са привредним субјектима у односу материјалног супарничарства;
- 2) поводом регистрације привредних субјеката као и у споровима из односа на које се примењује статусно (компанијско) право;
- 3) поводом принудног поравнања, стечаја и ликвидације привредних субјеката, без обзира на својство друге странке и без обзира на вријеме покретања спора, уколико законом није друкчије одређено;
- 4) поводом ауторских права и права индустријске својине између странака из тачке а) овог става;
- 5) о правима умјетника, правима умножавања, преснимавања и пуштања у промет аудиовизуелних дјела, као и у споровима поводом рачунарских програма и њихове употребе и преношења између странака из тачке а) овог става;
- 6) ради сметања државине између странака из тачке а) овог става;
- 7) поводом нарушавања конкуренције, злоупотребе монополског и доминантног положаја на тржишту и закључења монополистичких споразума;
- 8) који се односе на бродове и пловидбу на мору и унутрашњим водама, као и спорове на које се примјењује пловидбено право, осим спорова о превозу путника;
- 9) који се односе на ваздухоплове и у којима се примјењује ваздухопловно право, осим спорова о превозу путника;
- 10) у другим правним стварима које су му законом стављене у надлежност.

Привредни суд у првом степену:

- 1) суди о привредним преступима;
- 2) води поступак принудног поравнања, стечаја и ликвидације;
- 3) води поступак уписа у судски регистар предузећа и других субјеката за које је законом одређен;
- 4) одређује и спроводи извршење и обезбјеђење када је извршну исправу донио привредни суд или арбитража, односно када вјеродостојна исправа потиче од субјеката из става 1 тачка 1) овог члана, одређује и спроводи извршење и обезбјеђење на бродовима и ваздухопловима, без обзира на својства странака;
- 5) одлучује у ванпарничним поступцима поводом бродова и ваздухоплова;
- 6) одлучује о признању и извршењу страних судских одлука које су донијели привредни судови, као и страних арбитражних одлука.

Привредни суд врши и друге послове одређене законом.

Независно од правила о мјесној надлежности, Привредни суд у Подгорици одлучује о споровима из става 1 тач. 2), 4), 7), 8) и 9) и пословима из става 2 тач. 3) и 6)

овог

члана.

+ Судска пракса

4. Апелациони суд

Оснивање

Члан 21

Апелациони суд се оснива за територију Црне Горе, са сједиштем у Подгорици.

+
[чл. 6. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Надлежност

Члан 22

Апелациони суд:

- 1) одлучује о жалбама против првостепених одлука виших судова, као и жалбама против одлука привредних судова;
- 2) рјешава сукобе надлежности између основних судова са подручја различитих виших судова; основних и виших судова; виших судова; привредних судова;
- 3) врши и друге послове одређене законом.

5. Управни суд

Оснивање

Члан 23

Управни суд се оснива за територију Црне Горе, са сједиштем у Подгорици.

+
[чл. 6. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Надлежност

Члан 24

Управни суд одлучује:

- 1) у управном спору о законитости управних аката, као и законитости других појединачних аката када је то законом одређено;
- 2) о ванредним правним лъековима против правоснажних рјешења у прекршајном поступку.

Управни суд врши и друге послове одређене законом.

+
[чл. 1. Закона - 49/2004-34.](#)

Види:

6. Врховни суд

Оснивање

Члан 25

Врховни суд је највиши суд у Црној Гори са сједиштем у Подгорици.

+
[чл. 6. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Надлежност

Члан 26

Врховни суд:

- 1) одлучује у трећем степену, када је то законом одређено;
- 2) одлучује о ванредним правним лијековима против одлука судова у Црној Гори;

- 3) одлучује против одлука свога вијећа, кад је то законом одређено;
- 4) одлучује о преношењу мјесне надлежности, кад је очигледно да ће други стварно надлежни суд лакше спровести поступак или из других важних разлога;
- 5) одређује мјесно надлежни суд, кад није искључена надлежност судова у Црној Гори и кад се, на основу правила о мјесној надлежности, не може поуздано одредити који је суд у одређеној правној ствари мјесно надлежан;
- 6) рјешава сукобе надлежности између судова разних врста на територији Црне Горе, изузев кад је одређена надлежност неког другог суда;
- 7) врши и друге послове одређене законом.

О преношењу мјесне надлежности, о одређивању мјесно надлежног суда и о сукобу надлежности, Врховни суд одлучује ван расправе у вијећу од три судије.

+				Види:
<u>чл.</u>	<u>2.</u>	Закона	-	49/2004-34.
<u>чл.</u>	<u>6.</u>	Закона	-	22/2008-22.

+ Судска пракса

Општа сједница Врховног суда

Члан 27

Врховни суд у Општој сједници:

- 1) утврђује начела правне ставове и начелна правна мишљења ради јединствене примјене Устава, закона и других прописа на територији Црне Горе;
- 2) разматра питања у вези са радом судова, примјеном закона и других прописа и вршењем судске власти, о чему, кад оцијени потребним, обавјештава Скупштину;
- 3) доноси пословник о раду судских одјељења и Опште сједнице Врховног суда;
- 4) даје мишљење о кандидатима за предсједника и судије Врховног суда;
- 5) врши и друге послове одређене законом.

+

чл. 6. Закона - 22/2008-22. **Види:**

Начелни правни став и начелно правно мишљење

Члан 28

Начелни правни став је правило о правном питању од општег значаја поводом поступка у правним стварима о којима одлучује Врховни суд и о правним питањима од којих зависи равноправност правних субјеката пред законом и поштовање других права и слобода зајемчених Уставом и међународним уговорима. Сваки суд може тражити заузимање или измјену начелног правног става.

Начелно правно мишљење даје се о одређеном правном питању које је настало у пракси Врховног суда или нижих судова, од којег зависи јединствена примјена Устава и закона на територији Црне Горе.

Начин вођења евиденције и објављивања начелних правних ставова и мишљења уређују се Пословником о раду Опште сједнице Врховног суда.

+

чл. 6. Закона - 22/2008-22. **Види:**

7. Судски дани и евиденција судске праксе

Судски дани

Члан 29

Судска функција се врши у сједишту суда.

Судска функција може се обављати и ван сједишта суда (судски дани), ради бржег и непосреднијег одлучивања.

Евиденција судске праксе

Члан 30

У судовима се води евиденција судске праксе.
Начин вођења евиденције судске праксе и објављивање одлука одређује се Судским пословником.

Глава III

УСЛОВИ ЗА ИЗБОР СУДИЈЕ И ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ

+
чл. 7. Закона - 22/2008-22.

Види:

1. Услови за избор судије

Општи услови

Члан 31

За судију може бити бирано лице које:

- 1) је држављанин Црне Горе;
- 2) има општу здравствену и пословну способност;
- 3) је дипломирани правник;
- 4) је положило правосудни испит.

+
чл. 4. Закона - 22/2008-22.

Види:
22/2008-22.

Посебни услови

Члан 32

За судију може бити бирано лице које поред општих услова има радно искуство на пословима правне струке, и то за судију:

- основног суда пет година;
- привредног суда шест година;
- вишег суда осам година;
- Апелационог суда и Управног суда 10 година;
- Врховног суда 15 година.

За судију може бити изабрано лице које се одликује професионалном непристрасношћу, високим моралним квалитетима и доказаним стручним способностима.

Приликом избора судија на вишу судијску функцију, поред критеријума из става 2 овог члана, посебно ће се цијенити ефикасност, одговорност и квалитет вршења судијске функције, уколико је кандидат вршио судијску функцију.

+
чл. 9. Закона - 22/2008-22.

Види:

Услови за избор предсједника суда

Члан 33

Предсједник суда је судија.

Лице које се бира за предсједника суда истовремено се бира и за судију тог суда.

Предсједник суда остаје као судија у суду након истека времена на које је биран, разрешења функције предсједника суда и подношења захтјева за престанак функције предсједника суда.

+
чл. 10. Закона - 22/2008-22.

Види:

2. Дисциплинска одговорност судије

+

чл. 11. Закона - 22/2008-22.

Види:

Неуредно вршење судијске функције

Члан 33а

Судија неуредно врши судијску функцију ако без оправданог разлога:

- 1) не узима предмете у рад редом којим су примљени;
- 2) не заказује рочишта или претресе у предметима који су му додијељени у рад;
- 3) касни на заказане расправе или претресе;
- 4) онемогућава вршење надзора од стране непосредно вишег суда;
- 5) одсуствује са сједница судија и судских одјељења;
- 6) одсуствује са посла;

7) у другим случајевима када је законом предвиђено да одређене радње или пропуштања судије представљају неуредно вршење судијске функције.

+

чл. 11. Закона - 22/2008-22.

Види:

Вријеђање угледа судијске функције

Члан 33б

Судија вријеђа углед судијске функције нарочито ако:

- 1) долази на рад и у контакт са странкама у стању које није примјерено вршењу судијске функције (алкохолисано стање, стање под утицајем опојних дрога и сл.);
- 2) на јавним мјестима својим понашањем ремети јавни ред и мир.

+

чл. 11. Закона - 22/2008-22.

Види:

Јавно оглашавање

Члан 34

- брисан -

+

чл. 12. Закона - 22/2008-22.

Види:

2. - поглавље брисано -

+

чл. 12. Закона - 22/2008-22.

Види:

Поступак по пријавама

Члан 35

- брисан -

+

чл. 12. Закона - 22/2008-22.

Види:

Мишљење о стручним и радним квалитетима кандидата

Члан 36
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Увид у мишљење о стручним и радним квалитетима кандидата

Члан 37
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Разговор са кандидатима

Члан 38
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Утврђивање предлога за избор судије

Члан 39
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

3. - поглавље брисано -

[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Заклетва и ступање на дужност судије

Члан 40
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Текст заклетве

Члан 41
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Право и дужност судије да суди у суду у који је биран

Члан 42
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Глава IV
- назив главе брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Дисциплинска одговорност
Члан 43
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Дисциплинска мјера
Члан 44
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Дисциплинска одговорност судије у вршењу судијске функције
Члан 45
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Покретање дисциплинског поступка
Члан 46
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Дисциплински орган
Члан 47
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Изузеће
Члан 48
- брисан -

+
[чл. 12. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Изјашњење и изостанак судије
Члан 49
- брисан -

+ **чл. 12. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Одлуке Дисциплинског вијећа
Члан 50
- брисан -

+ **чл. 12. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Другостепени поступак
Члан 51
- брисан -

+ **чл. 12. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Застара
Члан 52
- брисан -

+ **чл. 12. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Глава V
- глава брисана -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

1. Престанак судијске функције

Основи престанка судијске функције

Члан 53
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

2. Разрешење судијске функције

Разрешење судије

Члан 54
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Рокови
Члан 55
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Формирање Комисије

Члан 56
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Састав Комисије

Члан 57
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Изузеће

Члан 58
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Рад Комисије

Члан 59
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Мишљење о иницијативи

Члан 60
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Рад Судског савјета

Члан 61
- брисан -

+ **чл. 13. Закона - 22/2008-22.** **Види:**

Одлуке

Члан 62
- брисан -

+
[чл. 13. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Одбрана

Члан 63
- брисан -

+
[чл. 13. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Рокови

Члан 64
- брисан -

+
[чл. 13. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Достављање предлога Скупштини

Члан 65
- брисан -

+
[чл. 13. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Поништење одлуке о избору судије

Члан 66
- брисан -

+
[чл. 13. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Дејство престанка судијске функције

Члан 67
- брисан -

+
[чл. 13. Закона - 22/2008-22.](#)

Види:

Привремено удаљење

Члан 68
- брисан -

+
чл. 13. Закона - 22/2008-22.

Види:

Обавјештење Скупштине

Члан 69
- брисан -

+
чл. 13. Закона - 22/2008-22.

Види:

Глава VI
- СУДИЈЕ-ПОРОТНИЦИ
Услови за избор судије-поротника
Члан 70

За судију-поротника може бити бирано лице:

- 1) које има пословну способност и навршених 30 година живота;
- 2) које је држављанин Црне Горе.

За судију-поротника који учествује у поступку према малољетницима, по правилу, се бира лице које, поред услова предвиђених овим законом, има професионално искуство у раду са малољетницима, а у привредном суду, по правилу, се бира лице које има професионално искуство у привредном промету и пословању.

За судију-поротника не може бити бирано лице које је:

- 1) правноснажно осуђено за кривично дјело на безусловну казну затвора или на другу казну за дјело које га чини недостојним за вршењем функције судије-поротника;
- 2) члан органа политичке странке;
- 3) судија, адвокат, тужилац или замјеник тужиоца, посланик, одборник, изабрано, именовано или постављено лице у државним органима и органима локалне самоуправе и службеник Министарства унутрашњих послова.

+
чл. 4. и 8. Закона - 22/2008-22.

Види:

Поступак избора судије-поротника
Члан 71
- брисан -

+
чл. 14. Закона - 22/2008-22.

Види:

Заклетва судије-поротника
Члан 72
- брисан -

+
чл. 14. Закона - 22/2008-22.

Види:

Организација учешћа судије-поротника у суђењу
Члан 73

Ближа правила о учешћу судија-поротника у суђењу одређују се Судским пословником и годишњим распоредом послова у суду.

Судији-поротнику се мора омогућити одсуство са посла ради учешћа у суђењу.

За учешће у суђењу судији-поротнику припада накнада и награда за коју услове и висину утврђује Влада Црне Горе (у даљем тексту: Влада).

+
чл. 4. Закона - 22/2008-22.

Види:

Престанак функције и разрешење

+ **Види:**
чл. 15. Закона - 22/2008-22.

Члан 74

Судији-поротнику функција престаје ако то сам затражи, кад наврши 70 година живота и ако је осуђен на безусловну казну затвора.

Судија-поротник се разрјешава дужности: ако је осуђен за дјело које га чини недостојним за вршење функције; несавјесно обавља своју функцију или ако трајно изгуби способност за вршење функције.

+ **Види:**
чл. 15. Закона - 22/2008-22.

Дисциплинска одговорност

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 22/2008-22.

Члан 74а

Судија-поротник неуредно врши функцију ако без оправданог разлога не долази или касни на заказане расправе или претресе.

Судија-поротник вријеђа углед функције нарочито ако:

1) долази у суд и у контакт са странкама у стању које није примјерено вршењу функције (алкохолисано стање, стање под утицајем опојних дрога и сл.);

2) на јавним мјестима својим понашањем ремети јавни ред и мир.

+ **Види:**
чл. 16. Закона - 22/2008-22.

Глава VII

- глава брисана -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Надлежност

Члан 75

- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Састав Судског савјета

Члан 76

- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Мандат Судског савјета

Члан 77

- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Предлог за члана Судског савјета

Члан 78

- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Предлог за судију члана Судског савјета

Члан 79
- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Гласање за судију члана Судског савјета
Члан 80
- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Престанак функције у Судском савјету
Члан 81
- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Начин рада и одлучивања
Члан 82
- брисан -

+ **Види:**
чл. 17. Закона - 22/2008-22.

Глава VIII
- ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА СУДА
Послови организације
Члан 83

Под организацијом рада суда подразумијева се: руковођење судом, организација судских одјељења и сједнице свих судија, организација суђења и послови судске управе.

1. Предсједник суда

Руковођење

Члан 84

Радом суда руководи предсједник суда.

Предсједник суда организује рад у суду, врши распоред послова и предузима мјере ради уредног и благовременог извршавања послова у суду.

Предсједник суда одговоран је, у границама својих овлашћења, за уредно и благовремено обављање послова у суду.

Предсједник суда доноси акт о унутрашњој организацији и систематизацији суда, уз сагласност Владе, уз претходно прибављено мишљење Судског савјета о броју радних мјеста.

Предсједник суда чија је функција престала услед истека времена на које је изабран наставиће да обавља дужност са свим правима и обавезама које има предсједник суда, до именована новог предсједника.

+ **Види:**
чл. 18. Закона - 22/2008-22.

Замјењивање предсједника суда

Члан 85

Предсједника суда у случају одсутности или спријечености замјењује судија тог суда, којег одређује сједница судија, на предлог предсједника суда, за сваку календарску годину.

2. Распоред послова у суду

Утврђивање годишњег распореда послова

Члан 86

Годишњи распоред послова у суду утврђује предсједник суда, најкасније до 15. јануара за текућу годину.

У поступку утврђивања предлога годишњег распореда послова суда, предсједник суда је дужан да:

- води рачуна о равномјерној расподјели послова у суду и специјализацији судија;
- омогући сваком судији да се изјасни о предлогу.

Предлог годишњег распореда послова разматра сједница судија.

Предсједник суда је дужан да се писмено изјасни о предлогу судије или сједнице судија које није прихватио у року од осам дана од њиховог достављања.

Судије или сједница судија могу обавијестити предсједника непосредно вишег суда о неслагању са годишњим распоредом послова.

Измјена годишњег распореда послова

Члан 87

Предсједник суда може промијенити годишњи распоред послова у суду, ако се:

- смањи ли повећа број судијских мјеста у суду, и
- знатно повећа или смањи број или врста предмета у суду.

Измјена годишњег распореда врши се тако да у најмањој могућој мјери ремети већ утврђени годишњи распоред послова у суду.

Достављање и објављивање годишњег распореда

Члан 88

Предсједник суда доставља годишњи распоред послова и његове измјене свим судијама и истиче га на огласној табли суда.

3. Случајна додјела предмета

Додјела предмета

Члан 89

Предмети се додјељују у рад без одлагања, према годишњем распореду послова, методом случајне додјеле предмета која зависи искључиво од ознаке и броја предмета.

Судија врши судијску функцију у једној или више области права која му је додијељена на почетку календарске године у оквиру годишњег распореда.

Методe случајне додјеле предмета

Члан 90

У појединој правној области у коју је распоређено двије или више судија, предмет се додјељује судији по дневном редосљеду подношења захтјева за покретање судског поступка, према азбучном реду почетних слова презимена судија.

Уколико је истог дана поднијето више захтјева за покретање судског поступка за исту правну област или код унапријед одређених врста предмета у оквиру исте правне области онда се предмети прво разврставају по азбучном реду почетних

слова презимена, односно имена странака, односно учесника против којих је поднијет процесни акт и додјељује се према азбучном реду почетних слова презимена судија.

Предмети упућени вишим судовима или Врховном суду у којима рјешавају по редовном или ванредном правном лијеку се додјељује судији по дневном редосљеду доспјелих списа, на начин утврђен у ст. 1 и 2 овог члана.

Случајна додјела предмета прописана Судским пословником

Члан 91

Метод случајне додјеле предмета ближе се одређује Судским пословником.

Судски пословник дефинише посебно правила распоређивања предмета у случају када је више захтјева за покретање судског поступка поднијето против исте странке; када је више захтјева за покретање судског поступка са истим фактичким и правним статусом заведено истог дана или у једном кратком временском периоду; или када би додјела нових предмета судији чији је календар попуњен требало да се привремено обустави или у другим сличним случајевима.

Посебни случајеви

Члан 92

Предмети који су били додијељени у рад судији који више не врши судијску функцију у том суду, судији који је спријечен да врши судијску функцију више од три мјесеца, судији коме је предмет одузет, као и у случају изузећа судије, додјељују се у рад другим судијама тог суда у складу са додјелом предмета из члана 90 овог закона.

Одузимање додијељеног предмета

Члан 93

Додијељени предмет одузима се судији или вијећу само ако се утврди да неоправдано не поступају у предмету, због изузећа или ако је судија спријечен да врши судијску функцију више од три мјесеца.

Предмети чија је хитна природа одређена законом, могу се одузети судији ако судија, због одсутности или спријечености, није у могућности да у истима поступа благовремено и у законском року.

Предмет одузима председник суда рјешењем.

Рјешење о одузимању доставља се судији или вијећу којем је предмет одузет.

Против рјешења о одузимању предмета дозвољен је приговор председнику непосредно вишег суда, а против рјешења председника Врховног суда, Општој сједници, у року од три дана од дана пријема рјешења.

Одлука ће се донијети у року од два дана од пријема приговора.

Приговор не задржава извршење рјешења.

Ако се приговор усвоји, предмет остаје код судије или вијећа којем је одузет.

Право увида у судски предмет

Члан 94

Председник суда има право увида у предмете у том суду поводом:

- представке странке;

- покретања поступка за утврђивање одговорности судије за неуредан рад и чување угледа судске функције;
- покретања поступка за разрешење судије;
- захтјева за изузеће судије;
- одступања од утврђене расподјеле предмета;
- одузимања предмета додијељеног у рад, и
- у другим случајевима када је, по закону, неопходно да изврши увид у предмете ради руковођења судом или поштовања рокова.

У случајевима из става 1 овог члана, предсједник суда може захтијевати од судије да му у писаној форми достави податке или извјештај о предметима и разлозима због којих предмети нијесу завршени у законском или разумном року.

Одговорност предсједника суда

Члан 95

Предсједник суда посебно је одговоран ако:

- 1) супротно закону мијења годишњи распоред послова у суду;
- 2) супротно закону додјељује предмете;
- 3) не поступа по представкама и притужбама;
- 4) не покрене поступак за разрешење судије, а зна или је морао знати за постојање разлога за разрешење.

+ **Види:**
чл. 19. Закона - 22/2008-22.

4. Општа сједница, сједница судија и судска одјељења

Рад Опште сједнице Врховног суда

Члан 96

Општу сједницу сазива и њоме руководи предсједник Врховног суда, по сопственој иницијативи, на предлог предсједника одјељења или на предлог суда који тражи заузимање или измјену начелног правног става.

Општа сједница пуноважно одлучује ако је присутно више од половине судија Врховног суда.

Одлуке Опште сједнице су пуноважно донијете ако се за њих изјасни већина судија Врховног суда.

Пословником о раду Опште сједнице Врховног суда се одређује начин рада Опште сједнице.

Сједница судија

Члан 97

Сједницу судија чине све судије тог суда.

Сједницу судија сазива и њоме руководи предсједник суда.

Предсједник суда је дужан да закаже сједницу судија на захтјев најмање једне трећине свих судија.

Сједница судија ради и одлучује ако је присутно најмање двије трећине свих судија суда, а одлука је пуноважна ако се за њу изјасни већина свих судија.

Начин рада одјељења и сједница судија ближе се одређује Судским пословником.

Дјелокруг рада сједнице судија

Члан 98

Сједница судија:

- 1) даје мишљење о кандидатима за предсједника суда и кандидатима за судије;
- 2) - брисана -

3) заузима правне ставове у предметима из надлежности тог суда и даје правна мишљења од значаја за судску праксу;

4) предлаже промјену начелних правних ставова и правних мишљења које је заузела Општа сједница Врховног суда или одјељење Врховног суда;

5) разматра извјештаје о раду суда;

6) разматра питања од значаја за суђење, стручно усавршавање, организацију рада суда и врши друге послове одређене овим законом.

У судовима у којима нијесу образована судска одјељења, сједница судија, поред послова одређених овим законом, врши и послове сједнице одјељења.

+

Види:

чл. 20. Закона - 22/2008-22.

Судска одјељења

Члан 99

У судовима се оснивају судска одјељења у зависности од броја судија, обима и врсте предмета, и то у:

1) основном суду - грађанско, кривично, извршно и друго;

2) вишем суду - кривично, грађанско и друго;

3) привредном суду - одјељење за привредне спорове, регистарско и стечајно, одјељење за привредне преступе и одјељење за извршење и обезбјеђење и ванпарничне ствари;

4) Апелационом суду - грађанско-привредно и кривично;

5) Управном суду - управно;

6) Врховном суду - грађанско, кривично, управно и одјељење судске праксе.

У вишем суду оснива се специјализовано одјељење за суђење за кривична дјела организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина.

Судија који суди у специјализованом одјељењу из става 2 овог члана има право на износ мјесечне зараде у висини мјесечне зараде судије Врховног суда и право на специјални додатак због отежаних услова рада и специфичности посла који врши.

+

Види:

чл. 21. и 35. Закона - 22/2008-22.

Састав и дјелокруг рада судских одјељења

Члан 100

Судско одјељење чине судије и вијећа распоређени годишњим распоредом.

Састав судских одјељења одређује предсједник суда годишњим распоредом.

Сједнице одјељења сазива и њима руководи предсједник одјељења, који је, по правилу, судија са најдужим радним искуством у суду у правним стварима из дјелокруга рада одјељења.

Судско одјељење разматра правна питања из свог дјелокруга и заузима правне ставове о питањима из своје надлежности, врши друге послове одређене овим законом.

Одлуке одјељења доносе се сходно члану 97 овог закона.

Стручна помоћ

+

Види:

чл. 22. Закона - 22/2008-22.

Члан 100а

Предсједник суда може ангажовати лице које располаже потребним стручним знањем, односно образовати стручни тим или стручно радно тијело ради разјашњења појединих стручних питања која се појављују у раду суда, као и ради разјашњења питања и заузимања ставова из дјелокруга рада судских одјељења и сједница судија, помоћи судијама у стручној припреми предмета за суђење и израду пресуда, проучавања и праћења судске праксе и других питања која су од значаја за ефикасан рад судова и судија.

Лицима из става 1 овог члана припада накнада у висини коју одреди предсједник суда.

+

Види:

чл. 22. Закона - 22/2008-22.

5. Судска управа

Послови судске управе

Члан 101

Судска управа обухвата послове који обезбјеђују правилан и благовремен рад и пословање суда, а нарочито: унутрашњи распоред послова у суду; распоређивање судија-поротника; послове везане за вјештаке и сталне судске тумаче; разматрање притужби и представки; управљање информационалним системом; вођење прописаних евиденција и извјештаја; рад судске писарнице и архиве; финансијско и материјално пословање; поступање по депозитима и овјера докумената намијењених употреби у иностранству.

Извјештај о раду

+

Види:

чл. 23. Закона - 22/2008-22.

Члан 101а

Предсједник суда је дужан да извјештај о раду суда достави Судском савјету и Министарству правде, најкасније до 10. фебруара текуће године за претходну годину.

На захтјев Судског савјета предсједник суда је дужан да достави посебне, односно периодичне извјештаје у року који одреди Судски савјет.

За тачност података у извјештају одговоран је предсједник суда.

+

Види:

чл. 23. Закона - 22/2008-22.

Административни уред

Члан 102

- брисан -

+

Види:

чл. 24. Закона - 22/2008-22.

Руковођење Административним уредом

Члан 103

- брисан -

+

чл. 24. Закона - 22/2008-22.

Види:

Глава IX
- ПРАВОСУДНА УПРАВА
Надзор над судском управом
Члан 104

Надзор над вршењем послова управе у суду врши Министарство правде.
У вршењу надзора Министарство правде не може предузимати радње којима се утиче на одлучивање суда у судским предметима.

Достављање података Министарству правде
Члан 105

Судови ће, на захтјев Министарства правде, доставити податке и обавјештења која су му потребна ради праћења организације и рада судова и примјене Судског пословника, као и ради поступања по представкама и притужбама грађана.

Надлежност Министарства правде
Члан 106

Министарство правде, преко овлашћеног службеника, врши надзор у судовима у односу на:

- 1) организовање рада у судовима, у складу са Судским пословником;
- 2) поступање по представкама и притужбама;
- 3) рад Секретаријата Судског савјета у дијелу послова који се односе на судску управу;
- 4) рад писарнице и архиве;
- 5) наплату новчаних казни, трошкова кривичног поступка и одузете имовинске користи;
- 6) поступање по депозитима;
- 7) вођење пословних књига за новчано и материјално пословање са странкама;
- 8) вођење одговарајућих - прописаних евиденција;
- 9) друге послове везане за правилан рад и пословање судске управе.

+

чл. 25. Закона - 22/2008-22.

Види:

Овлашћени службеник
Члан 107

За овлашћеног службеника Министарства правде може бити постављено лице које испуњава услове за судију вишег суда.

Рад овлашћеног службеника
Члан 108

Ако овлашћени службеник, приликом вршења надзора, утврди неправилности упозориће предсједника суда или судију и оставити рок од 15 дана да се утврђене неправилности отклоне.

Записник о извршеном надзору и упозорење доставиће се предсједнику тог суда, непосредно вишег суда, предсједнику Врховног суда, Судском савјету и министру правде.

+

чл. 26. Закона - 22/2008-22.

Види:

Општи акти
Члан 109

Министарство правде:

- 1) доноси Судски пословник којим се уређују питања одређена овим законом, као и питања од значаја за организовање рада судова, по претходно прибављеном мишљењу Судског савјета;
- 2) прописује услове постављања и дјелатност судских тумача;
- 3) прописује образац, начин, поступак и евиденцију издавања службених легитимација судијама;
- 4) одређује оријентациона мјерила о потребном броју судија и осталих запослених у суду;
- 5) доноси друге акте од значаја за дјелатност судова и правосудну управу.

Глава X

- ФИНАНСИРАЊЕ РАДА СУДОВА И ФИНАНСИЈСКО-МАТЕРИЈАЛНО ПОСЛОВАЊЕ У СУДУ

Финансијска средства за рад судова

Члан 110

Финансијска средства за рад судова обезбјеђују се у посебном раздјелу буџета Црне Горе.

Судски савјет предлаже раздио годишњег буџета за рад судова.

Судски савјет доставља предлог годишњег буџета за рад судова Влади.

Предсједник Судског савјета има право да учествује у раду сједнице Скупштине на којој се расправља о предлогу буџета судова.

+ **Види:**

[чл. 27. Закона - 22/2008-22.](#)

Финансијски налогодавац у суду

Члан 111

Предсједник суда је финансијски налогодавац у суду.

Судски депозит

Члан 112

У судском депозиту чува се: готов новац, драгоцености, хартије од вриједности, штедне и уложне књижице, исправе, друге ствари на основу посебне одлуке суда (у даљем тексту: новац и предмети).

Начин пријема, чување, поступање, издавање, као и поступање у случају протеча рока, новца и предмета из става 1 овог члана уређује се Судским пословником.

Глава XI

- СЛУЖБЕНИЦИ СУДА

Службеници

+ **Види:**

[чл. 28. Закона - 22/2008-22.](#)

Члан 113

Суд има потребан број савјетника, других службеника, судијских приправника и намјештеника.

Заснивање и престанак радног односа службеника и намјештеника, зарада и остала права, обавезе и одговорности из рада, потребна школска спрема, трајање и обављање приправничког стажа, услови за полагање стручног испита и друга питања с тим у вези, уређују се прописима који се примјењују на државне службенике и намјештенике, ако овим законом није друкчије прописано.

+ **Види:**

[чл. 28. Закона - 22/2008-22.](#)

Савјетници

+ **Види:**

[чл. 29. Закона - 22/2008-22.](#)

Члан 114

Савјетник може бити лице које је завршило правни факултет, има положен правосудни испит, испуњава опште и посебне услове који су предвиђени за обављање одређених послова у складу са законом и актом о унутрашњој организацији и систематизацији суда.

Савјетници помажу судији у раду, израђују нацрте одлука и обављају самостално или под надзором и по упутствима судије друге стручне послове предвиђене законом или прописима донијетим на основу закона.

+

Види:

чл. 29. Закона - 22/2008-22.

Секретар суда

Члан 115

Суд може имати секретара суда који испуњава услове за савјетника.

+

Види:

чл. 30. Закона - 22/2008-22.

Судијски приправник

Члан 116

За судијског приправника може се запослити дипломирани правник који испуњава опште услове за запошљавање у државним органима, на вријеме од двије године.

Обука приправника врши се у складу са посебним програмом који доноси предсједник суда.

Ако се приправник, по оцјенама сједнице судија, у току обуке нарочито истакао за вршење судијског посла, може му се продужити рад и након истека приправничког стажа још за једну годину, ако положи правосудни испит у року од три мјесеца.

Волонтер

Члан 117

Суд може примати на праксу без накнаде и дипломиране правнике, ради стручног оспособљавања.

О пријему лица из става 1 овог члана одлучује предсједник суда.

Намјештеници

+

Види:

чл. 31. Закона - 22/2008-22.

Члан 118

Управитељ судске писарнице може бити лице које је завршило правни факултет.

За рад на административним и другим пословима у суду може бити запослено лице које испуњава опште и посебне услове који су предвиђени за обављање одређених послова у складу са законом и актом о унутрашњој организацији и систематизацији суда.

+

Види:

чл. 31. Закона - 22/2008-22.

Остали службеници

Члан 119

- брисан -

+

Види:

чл. 32. Закона - 22/2008-22.

Глава XII

- ОДНОС ИЗМЕЂУ СУДОВА, СУДОВА И ДРУГИХ ОРГАНА И СУДА И СТРАНАКА

Однос између судова

Члан 120

Нижи судови су дужни вишим судовима дати тражене податке и обавјештења која су им потребна ради праћења и проучавања судске праксе и организационе и стручне контроле рада судова, због чега виши судови могу вршити непосредан увид у рад
рад нижих судова и судија.

+

Види:

чл. 33. Закона - 22/2008-22.

Поштовање достојанства странака у судској згради и у току судских поступака

Члан 121

Запослени у суду дужни су да се према свим странкама у судским поступцима и осталим грађанима који се налазе у судској згради или присуствују извођењу појединих радњи у току судског поступка односе са поштовањем.

Странке и остали грађани чије је достојанство повријеђено од лица из става 1 овог члана, имају право да се писаном представком обратe предсједнику суда.

Право на разгледање списка

Члан 122

Суд је дужан да омогући странкама и њиховим заступницима разгледање, преписивање и копирање судских списка одмах по обраћању, а најкасније у року од три дана.

Странка или друго лице којем је ускраћено право на разгледање списка, има право да се представком обрати предсједнику суда, који је дужан да у року из става 1 овог члана одлучи да се списи ставе на увид.

Правила о просторијама у којима се разгледају списи, о трошковима преписивања и копирања списка, као и обавезама службеника у суду, одређују се Судским пословником.

Однос суда према јавности

Члан 123

Информације о раду суда даје предсједник суда или лице које он овласти.

Информације које би могле утицати на вођење судског поступка не могу се давати средствима јавног информисања.

Давање података из става 2 овог члана сматра се повредом угледа судијске функције.

Судска полиција

Члан 124

Обезбјеђење услова за несметан рад судова, одржавање реда, заштите лица и имовине, доставу и извршење и друге послове одређене законом врши судска полиција.

Дјелокруг и начин рада, организација, овлашћења и друга питања од значаја за рад судске полиције уредиће се законом.

Судијска тога

Члан 125

Судија суди у судијској тоги.

Изглед судијске тоге и правила ношења утврђују се Судским пословником.

Однос суда и странака

Члан 126

Однос суда и странака ближе се уређује Судским пословником.

Глава XIII

- СУДСКИ СПИСИ

Појам

Члан 127

Судски спис чини скуп писмена предмета везаних за судски поступак и обухваћен пописом списка.

Означавање, вођење и чување списка

Члан 128

Одговорност за чување судских списка у појединим фазама судских поступака уређује се Судским пословником.

Начин означавања судских списка уређује се Судским пословником и мора бити једнообразан за све судове одређене врсте и степена у Црној Гори. За означавање списка се, по правилу, користи комбинација слова и бројева.

Судским пословником се одређују уписне књиге и електронски облици уписивања списка као и подаци који се у књигама, односно у електронском начину вођења списка, морају евидентирати.

Предсједник суда је одговоран за тачност и уредност означавања, вођења и чувања списка, књига и електронске евиденције.

+ **Види:**
чл. 6. Закона - 22/2008-22.

Обнављање списка

Члан 129

Ако се списи предмета у цјелости или дјелимично изгубе, униште или оштете тако да се више не могу употријебити, покрене се поступак за обнављање списка.

Обнављање списка се спроводи по правилима ванпарничног поступка, сходном примјеном одредаба које уређују поништај исправа.

Поступак обнављања списка покрене суд по службеној дужности, кад се списи односе на поступак који још није правоснажно окончан.

Ако је поступак на који се односе списи правоснажно окончан, поступак обнављања списка покрене странка или друго лице које има правни интерес за обнављање списка. Овај поступак се не може покренути послвије истека времена за чување списка у архиви.

Поступак обнављања списка води судија појединац или предсједник вијећа који је водио првостепени поступак на који се списи односе, а ако тај судија више није судија тог суда, предсједник суда одређује судију који ће водити поступак обнављања списка.

У поступку обнављања списка примјењују се правила о доказивању прописана правилима оног судског поступка који је вођен у предмету чије списе треба обновити, али је суд увијек овлашћен да, ради обнављања списка, употријеби преписе списка који се налазе код странака, суда или трећих лица, податке из уписних књига и изјаве свједока, вјештака и других учесника у поступку чији се списи обнављају.

Кад се обнављају списи поступка који је у току, суд ће настојати да обнови све списе, а кад се обнављају списи поступка који је правноснажно окончан, суд ће се ограничити на списе који су од битног значаја за поступак и за правне интересе странака или других лица.

Глава XIV

- ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 130

Предмете примљене до ступања на снагу овог закона довршиће судови надлежни по досадашњим прописима.

Ако, послвије ступања на снагу овог закона, првостепена одлука буде укинута од вишег суда, такви предмети уступиће се суду надлежном по овом закону.

Члан 131

Основни, виши, привредни и Врховни суд настављају са радом у оквиру надлежности утврђене овим законом.

Члан 132

Апелациони и Управни суд почеће са радом најкасније до 31. децембра 2004. године у оквиру надлежности утврђене овим законом.

До почетка рада судова из става 1 овог члана, по предметима из њихове надлежности поступаће судови надлежни по Закону о судовима ("Службени лист РЦГ", бр. 20/95).

Судови из става 1 овог члана најкасније у року од три мјесеца од почетка рада, преузеће архиву, документацију и др. за предмете из своје надлежности.

+

Види:

чл. 3. Закона - 49/2004-34.

Члан 133

Организација судова из члана 132 став 1 овог закона извршиће се у складу са овим законом до 1. јуна 2003. године.

Распоред предмета у складу са одредбама чл. 89 и 93 овог закона вршиће се након 30 дана од дана ступања на снагу Судског пословника.

Члан 134

Именовање чланова Судског савјета по одредбама овог закона извршиће се најкасније у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 135

Избор судија у складу са овим законом вршиће се након конституисања Судског савјета.

До конституисања Судског савјета поступак избора судија вршиће се у складу са Законом о судовима ("Службени лист РЦГ", бр. 20/95).

Члан 136

Предсједник суда изабран у складу са Законом о судовима ("Службени лист РЦГ", бр. 20/95) остаје на функцији до истека мандата на који је изабран.

Члан 137

Прописи за спровођење овог закона донијеће се у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

До доношења прописа из члана 124 став 2 овог закона примјењиваће се прописи о судској стражи.

Члан 138

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о судовима ("Службени лист РЦГ", број 20/95), изузев одредби за које је предвиђено да ће се примјењивати до рока одређеног овим законом.

Члан 139

Овај закон ступа на снагу петнаестог дана од дана објављивања у "Службеном листу Републике Црне Горе".

Следећи део

164. Zakon o parničnom postupku

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

[Ukaz o proglašenju Zakona o parničnom postupku](#)

Proglašava se Zakon o parničnom postupku, koji je donijela Skupština Republike Crne Gore, na prvoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2004. godini, dana 23. marta 2004. godine.

Broj: 01-460/2

Podgorica, 29. mart 2004. godine

Predsjednik Republike Crne Gore

Filip Vujanović, s.r.

[Zakon o parničnom postupku](#)

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 22/2004 od 2.4.2004. godine.

DIO PRVI

OPŠTE ODREDBE

GLAVA PRVA

OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom određuju se pravila postupka na osnovu kojih sud raspravlja i odlučuje u sporovima iz ličnih i porodičnih odnosa, iz radnih odnosa, kao i iz imovinskih i drugih građanskopravnih odnosa fizičkih i pravnih lica, osim ako su neki od navedenih sporova posebnim zakonom stavljeni u nadležnost drugog državnog organa.

Član 2

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku. Sud ne može odbiti da odlučuje o zahtjevu za koji je nadležan.

Član 3

Stranka mora za tužbu i svaku drugu parničnu radnju imati pravni interes.

Član 4

Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile u toku postupka. Stranke se mogu odreći svog zahtjeva, priznati zahtjev protivnika i poravnati se. Sud neće da uvaži raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima i moralom.

Član 5

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu na osnovu usmenog, neposrednog i javnog raspravljanja.

Izuzetno od odredbe stava 1 ovoga člana, sud o tužbenom zahtjevu odlučuje na osnovu pisano izvedenih pravnih radnji i posredno izvedenih dokaza, ako zakon tako određuje.

Sud će isključiti javnost na glavnoj raspravi samo u slučajevima određenim zakonom.

Član 6

Sud će svakoj stranci da pruži mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke.

Samo kad je to ovim zakonom određeno, sud je ovlašćen da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila pružena mogućnost da se izjasni.

Član 7

Parnični postupak vodi se na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Stranke i drugi učesnici u postupku koji ne razumiju ili ne govore jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu imaju pravo da se služe svojim jezikom ili jezikom koji razumiju.

Član 8

Stranke su dužne da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da predlože dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud je ovlašćen da utvrdi i činjenice koje stranke nijesu iznijele i izvede dokaze koje stranke nijesu predložile, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizlazi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Svoju odluku sud ne može zasnovati na činjenicama i dokazima o kojima strankama nije pružena mogućnost da se izjasne.

Član 9

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud po svom uvjerenju, na osnovu savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, kao i na osnovu rezultata cjelokupnog postupka.

Član 10

Stranke, umještači, kao i njihovi zastupnici dužni su da pred sudom govore istinu i da savjesno koriste prava koja su im priznata ovim zakonom.

Član 11

Sud je dužan da nastoji da se postupak sprovede bez odugovlačenja, u razumnom roku, sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Ako stranke, umještači, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici, sa namjerom da naškode drugome ili s ciljem koji je u suprotnosti sa dobrim običajima, savjesnošću i poštenjem, zloupotrebjavaju prava koja su im priznata ovim zakonom, sud može izreći novčanu kaznu ili druge mjere koje su određene ovim zakonom.

Član 12

Stranku koja nema kvalifikovanog punomoćnika (advokat ili lice sa položenim pravosudnim ispitom) i koja se iz neznanja ne koristi pravima koja joj pripadaju po ovom zakonu, sud će da upozori koje parnične radnje može preduzeti.

Član 13

Prvostepeni postupak se, po pravilu, sastoji od dva ročišta:

- 1) jednog pripremnog;
- 2) jednog ročišta za glavnu raspravu.

Član 14

Kad odluka suda zavisi od prethodnog rješenja pitanja da li postoji neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje, ako posebnim propisima nije drukčije određeno.

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno dejstvo samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

Član 15

U parničnom postupku sud je u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinioca vezan za pravosnažnu presudu suda kojom se optuženi oglašava krivim.

Član 16

U prvostepenom postupku i postupku po predlogu za ponavljanje postupka sudi sudija pojedinac.

U drugostepenom postupku sudi vijeće od trojice sudija.

U postupku po reviziji i zahtjevu za zaštitu zakonitosti sudi vijeće od pet sudija.

Kad odlučuje o sukobu nadležnosti i o određivanju mjesne nadležnosti odlučuje vijeće od trojice sudija.

Član 17

Ako za pojedine radnje nije zakonom određen oblik u kome se mogu preduzeti, stranke preduzimaju parnične radnje pisano van ročišta ili usmeno na ročištu.

GLAVA DRUGA
**NADLEŽNOST SUDA
ZAJEDNIČKE ODREDBE**

Član 18

Sud po prijemu tužbe ocjenjuje da li je nadležan.

Ocjenjivanje nadležnosti vrši se na osnovu navoda u tužbi i na osnovu činjenica koje su sudu poznate.

Ako se u toku postupka promijene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud iste vrste.

Član 19

Sud u toku cijelog postupka, po službenoj dužnosti, pazi da li rješavanje spora spada u sudsku nadležnost.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud nego neki drugi organ, oglasice se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciće tužbu.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan domaći sud, oglasice se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim u slučajevima u kojima nadležnost domaćeg suda zavisi od pristanka tuženog, a tuženi je dao svoj pristanak.

Član 20

Sud u toku prvostepenog postupka, po službenoj dužnosti, pazi na svoju stvarnu nadležnost.

Član 21

Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile arbitražu, sud kojem je podnesena tužba u istom sporu između istih stranaka na prigovor tuženoga oglasice se nenadležnim, ukinuće sprovedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim ako nađe da ugovor o arbitraži nije punovažan (član 474), da je prestao da važi ili da se ne može ispuniti.

Prigovor iz stava 1 ovog člana tuženi može da podnese najkasnije u odgovoru na tužbu.

Član 22

Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će rješenjem da obustavi parnični postupak, ako utvrdi da bi postupak trebalo sprovesti po pravilima vanparničnog postupka. Postupak će se po pravosnažnosti rješenja nastaviti po pravilima vanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

Radnje koje je sproveo parnični sud (uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i dr.), kao i odluke koje je donio taj sud, nijesu bez važnosti samo zbog toga što su preduzete u parničnom postupku i ne moraju se ponovo provoditi.

Član 23

Sud se može, povodom prigovora tuženoga, oglasiti mjesno nenadležnim, ako je prigovor podnesen najkasnije u odgovoru na tužbu.

Sud se može oglasiti, po službenoj dužnosti, mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, ali najkasnije do podnošenja odgovora na tužbu.

Sud će po prigovoru iz stava 1 ovog člana da odluči najkasnije na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije održano.

Član 24

Po pravosnažnosti rješenja kojim se sud oglasio nenadležnim (čl. 21 i 23) sud će, bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana, ustupiti predmet nadležnom sudu.

Sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom postupiće kao da je kod njega bio pokrenut postupak.

Parnične radnje nenadležnog suda (uviđaj, vještačenje, saslušanje svjedoka i dr.) nijesu bez važnosti zato što ih je preduzeo nenadležni sud i ne moraju se ponovo provoditi.

Član 25

Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili neki drugi sud, dostaviće, u roku od tri dana, predmet sudu koji treba da riješi sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen zbog očigledne omaške, a trebalo je da bude ustupljen nekom drugom sudu, u kom slučaju će ustupiti predmet drugom sudu i o tome obavijestiti sud koji mu je predmet ustupio.

Kad je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se on oglasio mjesno nenadležnim odluku donio drugostepeni sud, za tu odluku vezan je u pogledu nadležnosti i sud kome je predmet ustupljen, ako je drugostepeni sud koji je odluku donio nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Odluka drugostepenog suda o stvarnoj nenadležnosti prvostepenog suda vezuje svaki sud kome kasnije isti predmet bude ustupljen, ako je drugostepeni sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Član 26

Dok se ne riješi sukob nadležnosti, sud kome je predmet ustupljen dužan je da preuzima one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

Protiv rješenja kojim se odlučuje o sukobu nadležnosti nije dozvoljena žalba.

Član 27

Svaki sud vrši radnje u postupku na svom području, ali ako postoji opasnost zbog odlaganja sud će preduzeti izvršenje pojedinih radnji i na području drugog suda. O tome će se obavijestiti sud na čijem području radnju treba preduzeti.

Član 28

U pogledu nadležnosti sudova Republike Crne Gore za suđenje strancima koji uživaju imunitet i za suđenje stranim državama i međunarodnim organizacijama važe pravila međunarodnog prava.

NADLEŽNOST SUDOVA U SPOROVIMA S MEĐUNARODNIM ELEMENTOM

Član 29

Sud Republike Crne Gore (u daljem tekstu: domaći sud) je nadležan za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena zakonom ili međunarodnim ugovorom. Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti domaćeg suda za određenu vrstu sporova, domaći sud je nadležan za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizlazi iz odredaba zakona o mjesnoj nadležnosti domaćeg suda.

STVARNA NADLEŽNOST

Član 30

U parničnom postupku sudovi sude u granicama svoje stvarne nadležnosti određene zakonom.

UTVRĐIVANJE VRIJEDNOSTI PREDMETA SPORA

Član 31

Tužilac je dužan da u imovinsko pravnim sporovima u tužbi naznači vrijednost predmeta spora.

Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

Kamate, parnični troškovi, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir ako ne čine glavni zahtjev.

Član 32

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbiru, ali najviše do iznosa koji odgovara zbiru davanja za vrijeme od pet godina.

Član 33

Ako jedna tužba protiv istog tuženog obuhvata više zahtjeva koji se zasnivaju na istom činjeničnom i pravnom osnovu, vrijednost se određuje po zbiru vrijednosti svih zahtjeva.

Ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili su istaknuti protiv više tuženih, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

Član 34

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa ili odnosa korišćenja stana, odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj zakupnini, osim ako je riječ o najamnog ili zakupnog odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Član 35

Ako se tužbom zahtijeva samo davanje obezbjeđenja za izvjesno potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba obezbijediti. Ako predmet zaloge ima manju vrijednost od potraživanja koje treba obezbijediti, kao vrijednost predmeta spora uzeće se vrijednost predmeta zaloge.

Član 36

Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, ali tužilac u tužbi navede da pristaje da umjesto ispunjenja tog zahtjeva primi određeni novčani iznos, kao vrijednost predmeta spora uzeće se taj iznos.

U drugim slučajevima kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčani iznos, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužilac naznačio u tužbi.

Član 37

Ako tužilac nije u tužbi naznačio vrijednost predmeta spora ili ako je očigledno suviše visoko ili suviše nisko naznačio vrijednost predmeta spora, sud će, po službenoj dužnosti ili po prigovoru tuženog, najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano onda na glavnoj raspravi, prije početka raspravljanja o glavnoj stvari, brzo i na pogodan način utvrditi, odnosno provjeriti tačnost označene vrijednosti. Sud o tome odlučuje rješenjem, protiv kojeg žalba nije dozvoljena.

MJESNA NADLEŽNOST

1. Opšta mjesna nadležnost

Član 38

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, za suđenje je nadležan sud koji je opšte mjesno nadležan za tuženog.

U slučajevima predviđenim u ovom zakonu za suđenje je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan i drugi određeni sud.

Član 39

Za suđenje je opšte mjesno nadležan sud na čijem području tuženi ima prebivalište.

Ako tuženi nema prebivalište, opšte mjesno nadležan je sud na čijem području tuženi ima boravište.

Ako tuženi pored prebivališta ima i boravište u nekom drugom mjestu, a prema okolnostima može se pretpostaviti da će u tom mjestu duže vrijeme da boravi, opšte mjesno nadležan je i sud boravišta tuženog.

Član 40

Za suđenje u sporovima protiv Republike Crne Gore, jedinica lokalne samouprave, kao i drugih oblika teritorijalne organizacije opšte mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište njene skupštine.

Za suđenje u sporovima protiv pravnih lica opšte mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište. U slučaju sumnje, kao sjedište smatraće se mjesto u kome se nalaze njihovi organi upravljanja.

Član 41

Za suđenje u sporovima protiv državljanina Srbije i Crne Gore koji stalno živi u inostranstvu, gdje je upućen na službu ili na rad od strane državnog organa ili pravnog lica, opšte mjesno nadležan je sud njegovog posljednjeg prebivališta u Republici Crnoj Gori.

2. Posebne mjesne nadležnosti

2.1. Isključiva mjesna nadležnost

Nadležnost u sporovima o nepokretnostima

Član 42

Za suđenje u sporovima o pravu svojine i drugim stvarnim pravima na nepokretnosti, u sporovima zbog smetanja posjeda na nepokretnosti, kao i u sporovima iz zakupnih i najamnih odnosa na nepokretnosti isključivo je nadležan sud na čijem području se nepokretnost nalazi.

Ako se nepokretnost nalazi na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Nadležnost za sporove iz odnosa sa vojnim jedinicama

Član 43

U sporovima protiv državne zajednice Srbija i Crna Gora iz odnosa sa vojnim jedinicama, odnosno ustanovama isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište komande vojne jedinice, odnosno ustanove.

Nadležnost za sporove u izvršnom i stečajnom postupku

Član 44

Za suđenje u sporovima koji nastaju u toku i povodom sudskog ili administrativnog izvršnog postupka, odnosno u toku i povodom stečajnog postupka isključivo je mjesno nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi izvršni, odnosno stečajni postupak, odnosno sud na čijem se području sprovodi administrativno izvršenje.

Član 45

U sporovima u kojima je nad tužiocem i tuženim pokrenut stečajni postupak mjesno je nadležan sud pred kojim je protiv jedne od stranaka prije pokrenut stečajni postupak.

Izuzetno od odredbe stava 1 ovog člana, o izlučnim i razlučnim pravima, o postojanju ili nepostojanju potraživanja prema stečajnom dužniku, te o pobijanju pravnih radnji stečajnog dužnika mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište stečajnog dužnika.

2.2. Nadležnost po izboru tužioca

Nadležnost u bračnim sporovima

Član 46

Za suđenje u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništaja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva

Član 47

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva dijete može podići tužbu bilo pred sudom opšte mjesne nadležnosti, bilo pred sudom na čijem području ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u sporovima za zakonsko izdržavanje

Član 48

Za suđenje u sporovima za zakonsko izdržavanje, ako je tužilac lice koje traži izdržavanje, nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Nadležnost u sporovima za naknadu štete

Član 49

Za suđenje u sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja izvršena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

Ako je šteta nastala usljed smrti ili teške tjelesne povrede, nadležan je, pored suda iz stava 1 ovog člana, i sud na čijem području tužilac ima prebivalište, odnosno boravište.

Odredbe st. 1 i 2 ovog člana primjenjivaće se i u sporovima protiv organizacije za osiguranje radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti organizacije za osiguranje, a odredba stava 1 ovog člana i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava na osnovu garancije proizvođača

Član 50

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na osnovu pisane garancije protiv proizvođača koji je dao garanciju nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti za tuženog, i sud opšte mjesne nadležnosti za prodavca koji je prilikom prodaje stvari uručio kupcu pisanu garanciju proizvođača.

Nadležnost u sporovima iz radnih odnosa

Član 51

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužilac zaposleni, za suđenje je nadležan, pored suda koji je opšte mjesno nadležan za tuženog, i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, odnosno sud na čijem bi se području rad morao obavljati, kao i sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi dio pravnog lica

Član 52

Za suđenje u sporovima protiv pravnog lica čiji se dio nalazi van njegovog sjedišta, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa tog dijela pravnog lica, pored suda opšte mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem se području nalazi taj dio pravnog lica.

Nadležnost po mjestu plaćanja

Član 53

Za suđenje u sporovima imaoca mjenice ili čeka protiv potpisnika nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Nadležnost u sporovima iz nasljednopravnih odnosa

Član 54

Dok ostavinski postupak nije pravosnažno završen, za suđenje u sporovima iz nasljednopravnih odnosa, kao i u sporovima o potraživanjima povjerioca prema ostaviocu, pored suda opšte mjesne nadležnosti, mjesno je nadležan i sud na čijem se području nalazi sud koji sprovodi ostavinski postupak.

Nadležnost u sporovima zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima

Član 55

Za sporove zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima nadležan je, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost u sporovima iz ugovornih odnosa

Član 56

U sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja ugovora, radi izvršenja ili raskidanja ugovora, kao i u sporovima radi naknade štete usljed neizvršenja ugovora, pored suda opšte mjesne nadležnosti, mjesno nadležan je i sud mjesta gdje je po sporazumu stranaka tuženi dužan da izvrši ugovor.

2.3. Pomoćna mjesna nadležnost

Nadležnost za suparničare

Član 57

Ako je jednom tužbom tuženo više lica (član 197 stav 1 tačka 1), a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženih, a ako među njima ima glavnih i sporednih obveznika, sud koji je mjesno nadležan za koga od glavnih obveznika.

Nadležnost u bračnim sporovima

Član 58

Ako je u bračnim sporovima domaći sud nadležan zato što su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište u Republici Crnoj Gori, odnosno zato što tužilac ima prebivalište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište, odnosno sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Nadležnost u imovinsko pravnim odnosima bračnih drugova

Član 59

Ako je u sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova domaći sud nadležan zato što se imovina bračnih drugova nalazi u Republici Crnoj Gori ili zato što tužilac u vrijeme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište ili boravište u vrijeme podnošenja tužbe.

Nadležnost u sporovima o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva

Član 60

Ako je u sporovima radi utvrđivanja očinstva ili materinstva domaći sud nadležan za to što tužilac ima prebivalište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Nadležnost u sporovima za zakonsko izdržavanje

Član 61

Ako je u sporovima za zakonsko izdržavanje s međunarodnim elementom domaći sud nadležan zato što tužilac ima prebivalište u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem području tužilac ima prebivalište.

Ako nadležnost domaćeg suda u sporovima o zakonskom izdržavanju postoji zato što tuženi ima imovinu u Republici Crnoj Gori iz koje se može naplatiti izdržavanje, mjesno nadležan je sud na čijem se području nalazi ta imovina.

Nadležnost za lica za koja nema suda opšte mjesne nadležnosti u Republici Crnoj Gori

Član 62

Tužba o imovinsko pravnim zahtjevima protiv lica za koje nema suda opšte mjesne nadležnosti u Republici Crnoj Gori može se podnijeti svakom domaćem sudu na čijem se području nalazi kakva imovina tog lica ili predmet koji se tužbom traži.

Ako nadležnost domaćeg suda postoji zato što je obaveza nastala za vrijeme boravka tuženog u Republici Crnoj Gori, mjesno nadležan je sud na čijem je području obaveza nastala.

U sporovima protiv lica za koje u Republici Crnoj Gori nema suda opšte mjesne nadležnosti, za obaveze koje treba ispuniti u Republici Crnoj Gori, tužba se može podnijeti sudu na čijem području tu obavezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupništvo stranog lica u Republici Crnoj Gori

Član 63

U sporovima protiv fizičkog ili pravnog lica koje ima sjedište u inostranstvu, u pogledu obaveza koje su zasnovane u Republici Crnoj Gori ili se moraju ispuniti u Republici Crnoj Gori, tužba se može podnijeti domaćem sudu na čijem se području nalazi njegovo stalno zastupništvo za Republiku Crnu Goru ili sjedište organa kome je povjereno da vrši njegove poslove.

3. Uzajamna nadležnost za tužbe protiv stranih državljana

Član 64

Ako u stranoj državi naš državljanin može biti tužen pred sudom koji po odredbama ovog zakona ne bi bio mjesno nadležan, za suđenje u toj građanskopravnoj stvari ista nadležnost će važiti i za suđenje državljaninu te strane države pred domaćim sudom.

4. Određivanje mjesne nadležnosti od strane višeg suda

Član 65

Ako nadležni sud usljed izuzeća sudije ili iz drugih razloga ne može da postupa, izvijestice o tome neposredno viši sud, koji će odrediti da u tom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud sa njegovog područja.

Član 66

Vrhovni sud može, na predlog stranke ili nadležnog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud, ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi.

Član 67

Ako je za suđenje nadležan domaći sud, ali se po odredbama ovog zakona ne može utvrditi koji je sud mjesno nadležan, Vrhovni sud će, na predlog stranke, odrediti koji će stvarno nadležan sud biti mjesno nadležan.

5. Sporazum o mjesnoj nadležnosti

Član 68

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost nekog suda, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi sud koji nije mjesno nadležan, pod uslovom da je taj sud stvarno nadležan.

Ako je zakonom određeno da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva ili više domaćih sudova, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi jedan od tih sudova ili neki drugi stvarno nadležan sud.

Ovaj sporazum važi samo ako je pisano sastavljen i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji svi proističu iz određenog pravnog odnosa.

Ispravu o sporazumu tužilac mora priložiti uz tužbu.

GLAVA TREĆA

IZUZEĆE

Član 69

Sudija ne može da sudi, ako:

1) je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu saovlašćenika, saobveznika ili regresnog obveznika ili ako se u istom predmetu treba da sasluša ili ako je saslušan kao svjedok;

2) mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena ili mu je bračni, odnosno vanbračni drug ili srodnik po tazbini do drugog stepena, bez obzira da li je brak prestao ili nije;

3) je staralac, usvojlac ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika;

4) je u istom predmetu učestvovao u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa ili je učestvovao u postupku posredovanja;

5) je postupao u predmetu u kome je zaključeno sudsko poravnanje, a tužbom se traži poništaj tog poravnanja;

6) je akcionar ili član privrednog društva koje je stranka u postupku;

7) postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.

Član 70

Sudija, čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće iz člana 69 tač. 1 do 6 ovog zakona, dužan je da prekine svaki rad na tom predmetu i da o tome obavijesti predsjednika suda.

Ako sudija smatra da postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost (član 69 tačka 7), obavijestice o tome predsjednika suda koji će da odluči o izuzeću. Do donošenja rješenja predsjednika suda, sudija može preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Član 71

Izuzeće mogu da traže i stranke.

Stranka može da podnese zahtjev za izuzeće sudije čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije do završetka raspravljanja pred prvostepenim sudom, a ako nije bilo raspravljanja do donošenja odluke.

Zahtjev za izuzeće sudije višeg suda stranka može staviti u pravnom lijeku ili odgovoru na pravni lijek, a ako se pred višim sudom održava rasprava, onda do završetka rasprave.

Član 72

Stranke mogu tražiti izuzeće samo sudije koji sudi u određenom sporu, odnosno predsjednika suda koji o zahtjevu treba da odluči.

Nije dopušten zahtjev za izuzeće:

1) kojim se uopšteno traži izuzeće svih sudija nekog suda ili svih sudija koji bi mogli suditi u nekom predmetu;

2) o kojem je već odlučeno;

3) u kojem nije obrazložen razlog zbog kojeg se traži izuzeće.

Zahtjev iz stava 2 ovog člana odbaciće sudija pred kojim se vodi postupak.

Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 73

O zahtjevu stranke za izuzeće sudije odlučuje predsjednik suda, osim u slučajevima iz člana 72 stav 2 ovog zakona.

Ako stranka traži izuzeće predsjednika suda, odluku o izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda.

O zahtjevu stranaka za izuzeće predsjednika Vrhovnog suda odlučuje Opšta sjednica tog suda.

Prije donošenja rješenja o izuzeću uzeće se izjava od sudije čije se izuzeće traži, a po potrebi izvršice se i drugi izviđaji.

Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za izuzeće nije dozvoljena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Član 74

Kad sudija sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće dužan je da odmah obustavi svaki rad na odnosnom predmetu, a ako je u pitanju izuzeće iz člana 69 tačka 7 ovog zakona može, do donošenja rješenja o zahtjevu, preduzimati samo one radnje za koje postoji opasnost od odlaganja.

Izuzetno od odredbe stava 1 ovog člana sudija može odlučiti da nastavi sa postupkom, ako ocijeni da je zahtjev za izuzeće očigledno neosnovan i da je podnjet radi sprječavanja ili ometanja suda u preduzimanju određenih radnji, odnosno radi odugovlačenja postupka.

Ako zahtjev za izuzeće bude usvojen, radnje koje su preduzete i odluke koje su donesene u smislu stava 2 ovog člana ukinuće sudija koji će preuzeti vođenje postupka.

Član 75

Odredbe o izuzeću sudija primjenjuju se shodno i na zapisničare.

O izuzeću zapisničara odlučuje sudija.

GLAVA ČETVRTA
STRANKE I NJIHOVI ZASTUPNICI

Član 76

Stranka u postupku može da bude svako fizičko i pravno lice.

Posebnim propisima određuje se ko, osim fizičkih i pravnih lica, može biti stranka u postupku.

Parnični sud može, izuzetno, s pravnim dejstvom u određenoj parnici, da prizna svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost u smislu odredaba st. 1 i 2 ovog člana, ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini ispunjavaju bitne uslove za sticanje stranačke sposobnosti, a naročito ako raspolažu imovinom na kojoj se može sprovesti izvršenje.

Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici nije dozvoljena posebna žalba.

Član 77

Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama da vrši radnje u postupku (parnična sposobnost).

Punoljetno lice kome je djelimično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobno u granicama svoje poslovne sposobnosti.

Maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Član 78

Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njen zakonski zastupnik.

Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog državnog organa.

Zastupnik pravnog lica određuje se zakonom ili opštim aktom pravnog lica.

Član 79

U toku cijelog postupka sud će, po službenoj dužnosti, da pazi da li lice koje se pojavljuje kao stranka može biti stranka u postupku i da li je parnično sposobno, da li parnično nesposobnu stranku zastupa njen zakonski zastupnik i da li zakonski zastupnik ima posebno ovlašćenje kad je ono potrebno.

Član 80

Zakonski zastupnik može, u ime stranke, preduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje, odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje poravnanja ili za preduzimanje drugih radnji u postupku, posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebno ovlašćenje, on može te radnje preduzimati samo ako ima takvo ovlašćenje.

Lice koje se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužno je da, na zahtjev suda, dokaže da je zakonski zastupnik. Kad je za preduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlašćenje, zakonski zastupnik je dužan da dokaže da ima takvo ovlašćenje.

Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik lica pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju obavijestiće o tome organ starateljstva. Ako bi usljed propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za lice pod starateljstvom sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 81

Kada sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvaće tužioca da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će preduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti sa licem koje može biti stranka u postupku.

Kada sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebno ovlašćenje kad je ono potrebno, zatražiće da nadležni organ starateljstva postavi staraoca parnično nesposobnom licu, odnosno pozvaće zakonskog zastupnika da pribavi posebno ovlašćenje ili će da preduzme druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna stranka bila pravilno zastupana.

Sud može odrediti stranci rok za otklanjanje nedostataka iz st. 1 i 2 ovog člana. Dok se ne otklone ovi nedostaci, u postupku se mogu preduzimati samo one radnje zbog čijeg odlaganja bi mogle da nastanu štetne posljedice za stranku.

Ako se navedeni nedostaci ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud će rješenjem ukinuti radnje sprovedene u postupku, ukoliko su zahvaćene ovim nedostacima i odbaciće tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju dalje vođenje parnice.

Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za uklanjanje nedostataka nije dozvoljena žalba.

Član 82

Ako se u toku postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, zbog čega bi mogle da nastanu štetne posljedice za jednu ili obje stranke, sud će tuženom postaviti privremenog zastupnika.

Pod uslovom iz stava 1 ovog člana sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika, naročito u slučajevima, ako:

- 1) tuženi nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika;
- 2) postoje suprotni interesi tuženog i njegovog zakonskog zastupnika;
- 3) obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika.

Sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika i u slučajevima, ako:

- 1) je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika;
- 2) se tuženi ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika, nalaze u inostranstvu, a dostavljanje se nije moglo izvršiti.

O postavljanju privremenog zastupnika sud će da obavijesti organ starateljstva, kao i stranke kad je to moguće.

Član 83

Sud će, shodnom primjenom člana 82 ovog zakona, postaviti privremenog zastupnika i pravnom licu.

Član 84

Sud postavlja privremenog zastupnika iz reda advokata ili drugih stručno osposobljenih lica.

U slučajevima iz člana 82 stav 2 ovog zakona tuženi je dužan da položi iznos troškova privremenog zastupnika, a u slučajevima iz stava 3 istog člana troškove će položiti tužilac.

Član 85

Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik vrši sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

Član 86

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženome iz razloga navedenih u članu 82 stav 3 tač. 1 i 2 ovog zakona, sud će, u roku od osam dana, objaviti oglas u "Službenom listu Republike Crne Gore" i na oglasnoj tabli suda, a po potrebi i na drugi pogodan način.

Oglas treba da sadrži: označenje suda koji je postavio privremenog zastupnika; zakonski osnov; ime tuženog kome se postavlja zastupnik; predmet spora; ime zastupnika i njegovo zanimanje i boravište, kao i upozorenje da će zastupnik zastupati tuženog u postupku sve dok se tuženi ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staraoca.

Član 87

Lice koje nije parnično sposobno prema zakonu države čiji je državljanin, a parnično je sposobno prema zakonu Republike Crne Gore, može samo preduzimati radnje u postupku. Njegov zakonski zastupnik može preduzimati radnje u postupku samo dok to lice ne izjavi da samo preduzima vođenje parnice.

GLAVA PETA PUNOMOĆNICI

Član 88

Stranke mogu da preduzimaju radnje u postupku lično ili preko punomoćnika, ali sud može pozvati stranku koja ima punomoćnika da se pred sudom lično izjasni o činjenicama koje treba utvrditi u parnici.

Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog punomoćnika.

Član 89

Punomoćnik može biti lice koje je potpuno poslovno sposobno, osim lica koja se bave nadripisarstvom.

Ako se kao punomoćnik pojavi lice za koje postoji sumnja da se bavi nadripisarstvom, sud će takvom licu uskratiti dalje zastupanje i o tome će odmah obavijestiti stranku.

Žalba protiv rješenja o uskraćivanju zastupanja ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 90

Radnje u postupku koje punomoćnik preduzima u granicama punomoćja imaju isto pravno dejstvo kao da ih je preduzela sama stranka.

Član 91

Stranka može da izmijeni ili da opozove izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava data.

Ako je punomoćnik priznao neku činjenicu na ročištu na kome stranka nije prisustvovala ili je neku činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, sud će cijeniti obje izjave u smislu člana 218 stav 3 ovog zakona.

Član 92

Obim punomoćja određuje stranka.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da preduzima samo određene radnje ili da preduzima sve radnje u postupku.

Član 93

Ako je stranka izdala advokatu punomoćje za vođenje parnice, a nije bliže odredila ovlašćenja u punomoćju, advokat je na osnovu ovakvog punomoćja ovlašćen da:

1) vrši sve radnje u postupku, a naročito da podnese tužbu, da je povuče, da podnese odgovor na tužbu, da prizna tužbeni zahtjev ili da se odrekne tužbenog zahtjeva, da zaključi poravnanje, da podnese pravni lijek i da se odrekne ili odustane od njega, kao i da zahtijeva izdavanje privremenih mjera obezbjeđenja;

2) stavlja zahtjev za izvršenje ili obezbjeđenje i da preduzima potrebne radnje u postupku povodom takvog zahtjeva;

3) od protivne stranke primi dosuđene troškove;

4) prenese punomoćje na drugog advokata ili da ovlasti drugog advokata na preduzimanje samo pojedinih radnji u postupku.

Za podnošenje predloga za ponavljanje postupka advokatu je potrebno posebno punomoćje, ako je od pravosnažnosti odluke proteklo više od šest mjeseci.

Advokata može zamijeniti advokatski pripravnik koji je kod njega zaposlen i to samo pred sudom prvog stepena.

Član 94

Ako stranka u punomoćju nije bliže odredila ovlašćenja, punomoćnik koji nije advokat može, na osnovu ovakvog punomoćja, da vrši sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno izričito ovlašćenje za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje poravnania, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoćja na drugo lice, kao i za podnošenje vanrednih pravnih lijekova.

Punomoćnik stranke koja je pravno lice, i kada nije advokat, može bez izričitog ovlašćenja da vrši radnje iz stava 1 ovog člana.

Član 95

Stranka izdaje punomoćje u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik kod suda.

Stranka koja nije pisana ili nije u stanju da se potpiše staviće na pisano punomoćje, umjesto potpisa, otisak prsta. Ako se u ovom slučaju punomoćje izdaje licu koje nije advokat, potrebno je prisustvo dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoćju.

Ako posumnja u istinitost pisanog punomoćja, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjereno punomoćje. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 96

Punomoćnik je dužan da, pri prvoj radnji u postupku, podnese punomoćje.

Sud može dozvoliti da radnje u postupku za stranku privremeno izvrši lice koje nije podnijelo punomoćje, ali će istovremeno da naredi tom licu da naknadno, u određenom roku, podnese punomoćje ili odobrenje stranke za izvršene parnične radnje.

Do isteka roka za podnošenje punomoćja sud će odložiti donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, sud će ukinuti parnične radnje koje je to lice preduzelo i nastaviće postupak, ne uzimajući u obzir radnje koje je izvršilo lice bez punomoćja.

Sud je dužan da, u toku cijelog postupka, pazi da li je lice koje se pojavljuje kao punomoćnik ovlašćeno za zastupanje. Ako sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlašćeno za zastupanje, ukinuće parnične radnje koje je to lice preduzelo, ako te radnje stranka nije naknadno odobrila.

Član 97

Stranka može u svako vrijeme da opozove punomoćje, a punomoćnik ga može u svako vrijeme otkazati.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja mora se saopštiti sudu pred kojim se vodi postupak, pisano ili usmeno na zapisnik.

Opozivanje, odnosno otkaz punomoćja važi za protivnu stranku od časa kada joj je saopšteno.

Poslije otkaza punomoćja, punomoćnik je dužan da još 15 dana vrši radnje za lice koje mu je izdalo punomoćje, ako je potrebno da od njega otkloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Član 98

Smrću fizičkog lica, odnosno prestankom pravnog lica prestaje i punomoćje koje je ono izdalo.

U slučaju stečaja, odnosno likvidacije punomoćje koje je izdao stečajni dužnik prestaje danom imenovanja stečajnog upravnika, odnosno likvidatora.

GLAVA ŠESTA

JEZIK U POSTUPKU

Član 99

Stranke i drugi učesnici u postupku imaju pravo da, u postupku pred sudom, upotrebljavaju svoj jezik ili jezik koji razumiju.

Ako se postupak ne vodi na jeziku stranke, odnosno drugih učesnika u postupku obezbijediće im se, na njihov zahtjev, usmeno prevođenje na njihov jezik ili jezik koji razumiju svih podnesaka i pisanih dokaza, kao i onoga što se na ročištu iznosi.

Stranke i drugi učesnici u postupku poučiće se o pravu da usmeni postupak pred sudom prate na svom jeziku posredstvom tumača. U zapisniku će se zabilježiti da im je data pouka, kao i izjave stranaka, odnosno učesnika. Prevođenje obavlja tumač.

Član 100

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim učesnicima u postupku na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Ako je u sudu u službenoj upotrebi i neki od jezika nacionalnih manjina, sud će na tom jeziku da dostavi sudska pismena onim strankama i učesnicima u postupku koji su pripadnici te nacionalne manjine i u postupku se služe tim jezikom.

Član 101

Stranke i drugi učesnici u postupku upućuju sudu tužbe, žalbe i druge podneske na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu.

Stranke i drugi učesnici u postupku mogu upućivati sudu svoje podneske i na jeziku nacionalnih manjina koji nije u službenoj upotrebi u sudu, ako je to u skladu sa zakonom.

Član 102

Troškovi prevođenja na jezik nacionalnih manjina, koji nastaju primjenom odredaba Ustava i ovog zakona o pravu pripadnika nacionalnih manjina na upotrebu svog jezika padaju na teret sredstava suda.

GLAVA SEDMA

PODNESCI

Član 103

Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi i druge izjave, predlozi i saopštenja koji se daju van rasprave podnose se pisano (podnesci). Smatra se da pisanu formu ispunjavaju i podnesci upućeni telegramom, telefaksom i elektronskom poštom. Podnesci se smatraju potpisanim ako je u njima označen podnosilac.

Podnesci moraju biti razumljivi i da sadrže sve što je potrebno da bi se po njima moglo postupiti. Oni naročito treba da sadrže: oznaku suda, ime i prezime (naziv pravnog lica), prebivalište ili boravište (sjedište pravnog lica) stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržinu izjave i potpis podnosioca.

Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka treba u podnesku da navede činjenice na kojima zasniva zahtjev, kao i dokaze kad je to potrebno.

Izuzetno od odredbe stava 1 ovog člana podnesci koji se dostavljaju elektronskom poštom moraju biti ovjereni naprednim elektronskim potpisom.

Član 104

Podnesci sa priložima koje treba dostaviti protivnoj stranci predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 105

Isprave koje se prilažu uz podnesak podnose se u izvorniku, ovjerenom prepisu ili kao fotokopija koja mora biti ovjerena.

Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dozvoliće da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u sudu, vratiće se podnosiocu na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnosioca da spisima priloži prepis ili fotokopiju isprave.

Ako je isprava priložena u prepisu ili fotokopiji, sud će na zahtjev protivne stranke pozvati podnosioca da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dozvoliće da je pregleda. Kad je to potrebno, sud će odrediti rok u kome se isprava mora predati, odnosno pregledati.

Protiv ovih rješenja nije dozvoljena žalba.

Član 106

Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi sud po njemu mogao da postupa, sud će vratiti podnesak radi ispravke ili dopune. Sud će uputiti stranku šta treba ispraviti ili dopuniti i odrediće rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti duži od tri dana.

Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen, odnosno dopunjen i predat sudu u roku određenom za dopunu ili ispravku smatraće se da je podnesen sudu onog dana kad je prvi put bio podnesen.

Smatraće se da je podnesak povučen, ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravke, odnosno dopune odbaciće se.

Ako podnesci ili prilozi nijesu podnijeti u dovoljnom broju primjeraka, sud će pozvati podnosioca da ih u određenom roku podnese. Ako podnosilac ne postupi po ovom nalogu, sud će podnesak odbaciti.

GLAVA OSMA

ROKOVI I ROČIŠTA

ROKOVI

Član 107

Ako rokovi nijesu određeni zakonom, određuje ih sud, s obzirom na okolnosti slučaja.

Rok koji sud odredi može se produžiti na predlog zainteresovanog lica, ako za to postoje opravdani razlozi.

Predlog se mora podnijeti prije proteka roka čije se produženje traži.
Protiv rješenja o produženju roka nije dozvoljena žalba.

Član 108

Rokovi se računaju na dane, mjesece i godine.

Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je izvršeno dostavljanje ili saopštenje, odnosno dan u koji pada događaj od kada treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi naredni dan.

Rokovi određeni na mjesece, odnosno na godine završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

Ako posljednji dan roka pada na dan državnog praznika ili u nedjelju ili u neki drugi dan kad sud ne radi, rok ističe protekom prvog narednog radnog dana.

Član 109

Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podnesen u roku, ako je prije nego što rok istekne predat nadležnom sudu.

Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafskim putem, dan predaje pošti smatra se kao dan predaje sudu kome je upućen, a ako je podnesak upućen telefaksom dan predaje se smatra dan prijema telefaksa u sudu.

Ako je podnesak upućen telegrafskim putem, smatraće se da je podnesen u roku, ako naknadno podnesak iste sadržine bude predat sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje telegrama pošti.

Ako je podnesak upućen elektronskom poštom, kao vrijeme predaje sudu smatra se vrijeme koje je naznačeno na verifikaciji naprednog elektronskog potpisa.

Za lica koja se nalaze u vojsci na obaveznoj vojnoj službi, dan predaje podneska vojnoj jedinici, odnosno vojnoj ustanovi smatra se kao dan predaje sudu.

Odredba stava 5 ovog člana odnosi se i na ostala lica u vojsci koja se nalaze u službi u vojnim jedinicama, odnosno vojnim ustanovama u mjestima u kojima ne postoji redovna pošta.

Za lica lišena slobode dan predaje podneska upravi zatvora, kazneno-popravne ustanove ili vaspitno-popravnog doma smatra se kao dan predaje sudu.

Ako je podnesak koji je vezan za rok predat ili upućen nenadležnom sudu prije isteka roka, a stigne nadležnom sudu poslije isteka roka, smatraće se da je na vrijeme podnijet, ako se njegovo podnošenje nenadležnom sudu može pripisati neznanju ili očiglednoj omašci podnosioca.

Odredbe st. 1 do 7 ovog člana primjenjuju se i na rok u kome se po posebnim propisima mora podići tužba, kao i na rok zastarjelosti potraživanja ili nekog drugog prava.

ROČIŠTA

Član 110

Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano ili kada to zahtijevaju potrebe postupka.

Protiv rješenja o određivanju ročišta nije dozvoljena žalba.

Sud će na ročište pozvati stranke i ostala lica čije prisustvo smatra potrebnim. Uz poziv će se stranci dostaviti podnesak koji je dao povod za određivanje ročišta, a u pozivu će se naznačiti mjesto, prostorija i vrijeme održavanja ročišta. Ako se uz poziv ne dostavlja podnesak, u pozivu će se navesti stranke, predmet spora, kao i radnja koja će se na ročištu izvršiti.

Sud će u pozivu naročito upozoriti na zakonske posljedice izostanka sa ročišta.

Stranka koja je pristupila sudu poslije početka ročišta ne može zahtijevati da se ponove radnje preduzete u njenoj odsutnosti.

Član 111

Ročište se, po pravilu, održava u sudskoj zgradi.

Sud može odlučiti da se ročište održi van sudske zgrade kad nađe da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka.

POVRAĆAJ U PREDAŠNJE STANJE

Član 112

Ako stranka propusti ročište ili rok za preduzimanje neke radnje u postupku i usljed toga izgubi pravo na preduzimanje te radnje, sud će toj stranci, na njen predlog, da dozvoli da naknadno izvrši tu radnju (povraćaj u pređašnje stanje), ako ocijeni da postoje opravdani razlozi koji se nijesu mogli predvidjeti ili izbjeći.

Kad se dozvoli povraćaj u pređašnje stanje parnica se vraća u ono stanje u kome se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Član 113

Predlog za povraćaj u pređašnje stanje podnosi se sudu kod koga je trebalo izvršiti propuštenu radnju.

Predlog se mora podnijeti u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je prouzrokovao propuštanje, a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje, od dana kad je za to saznala.

Poslije protoka 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti povraćaj u pređašnje stanje.

Ako se povraćaj u pređašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagač je dužan da, istovremeno sa podnošenjem predloga, izvrši i propuštenu radnju.

Član 114

Neće se dozvoliti povraćaj u pređašnje stanje, ako je propušten rok za stavljanje predloga da se dozvoli povraćaj u pređašnje stanje ili ako je propušteno ročište određeno povodom predloga za povraćaj u pređašnje stanje.

Član 115

Predlog za povraćaj u pređašnje stanje, po pravilu, ne utiče na tok parnice, ali sud može odlučiti da se postupak prekine do pravosnažnosti rješenja o predlogu.

Ako je podniet predlog za povraćaj u pređašnje stanje, a pred višim sudom je u toku postupak povodom žalbe, prvostepeni sud će o podnijetom predlogu obavijestiti viši sud.

Član 116

Neblagovremene i nedozvoljene predloge za povraćaj u pređašnje stanje sud će odbaciti rješenjem.

Po predlogu za povraćaj u pređašnje stanje sud će zakazati ročište kada stranka to izričito traži, osim ako su činjenice na kojima se predlog zasniva opštepoznate ili ako se povraćaj predlaže iz očigledno neopravdanog razloga ili ako za donošenje odluke o predlogu ima dovoljno dokaza u spisima.

GLAVA DEVETA

ZAPISNICI

Član 117

Zapisnik se sastavlja o radnjama preduzetim na ročištu.

Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili saopštenjima koje stranke ili drugi učesnici daju van ročišta. O manje važnijim izjavama ili saopštenjima neće se sastaviti zapisnik, nego će se staviti službena bilješka na spisu.

Zapisnik piše zapisničar.

Član 118

U zapisnik se unosi: naziv i sastav suda; mjesto gdje se vrši radnja; dan i čas kad se vrši radnja; naznačenje predmeta spora i imena prisutnih stranaka ili trećih lica i njihovih zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika.

Zapisnik treba da sadrži bitne podatke o sadržini preduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi naročito će se unijeti: da li je rasprava bila javna ili je javnost bila isključena; sadržina izjava stranaka, njihovi predlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržine iskaza svjedoka i vještaka; odluke suda donijete na ročištu, kao i izvornik odluke nakon zaključenja glavne rasprave.

Član 119

Zapisnik se mora voditi uredno i u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Precrtana mjesta moraju ostati čitka.

Član 120

Zapisnik se sastavlja na način što sudija diktira zapisničaru šta će da unese u zapisnik. Po ovlaštenju sudije, učesnici u postupku mogu sadržinu svoje izjave diktirati u zapisnik.

Stranke imaju pravo da pročitaju zapisnik ili da zahtijevaju da im se pročita, kao i da stave svoje prigovore na sadržinu zapisnika.

To pravo imaju i druga lica čija je izjava unijeta u zapisnik, ali samo u pogledu onog dijela zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

Ispravke ili dodaci u pogledu sadržine zapisnika koje treba izvršiti povodom prigovora stranaka ili drugih lica ili po službenoj dužnosti unijeće se na kraju zapisnika. Na zahtjev ovih lica unijeće se i prigovori koji nijesu usvojeni.

Član 121

Sudija može da odredi da se zapisnik vodi pomoću odgovarajućih tehničkih sredstava ili da se stenografiše.

U pogledu prigovora u vezi sa sadržinom zapisnika iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe člana 120 st. 2, 3 i 4 ovog zakona.

Ako zapisnik nije bio vođen u pisanoj formi, prepis zapisnika mora biti izrađen u roku od tri dana.

U sljedeća tri dana stranke imaju pravo na uvid u prepis zapisnika i na prigovor protiv moguće nepravilnosti prepisa.

O prigovoru iz stava 4 ovog člana odlučuje sudija, van ročišta.

Tonski zapis zapisnika može se izbrisati po isteku roka za prigovor, a ako je stranka prigovorila tačnosti prepisa, poslije pravosnažnosti odluke o glavnoj stvari.

Član 122

Zapisnik potpisuju sudija, zapisničar, stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici i tumač.

Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku kad se njihovo saslušanje vrši pred zamoljenim sudijom.

Nepismeno lice ili lice koje se ne može potpisati staviće na zapisnik otisak prsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njegovo ime i prezime.

Ako se koja stranka, njen zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili neće da potpiše zapisnik, to će se zabilježiti u zapisniku i navešće se razlog nepotpisivanja.

Član 123

U postupku po pravnim lijekovima, o vijećanju i glasanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod višeg suda u postupku po pravnom lijeku odluka donijeta jednoglasno, neće se sastaviti zapisnik, već će se na izvorniku odluke staviti bilješka o vijećanju i glasanju.

Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donijeta.

Izdvojena mišljenja priključuju se zapisniku o vijećanju i glasanju, ako nijesu unijeta u zapisnik.

Zapisnik, odnosno bilješku o glasanju potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar.

Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvoriće se u poseban omot. Ovaj zapisnik može razgledati samo viši sud kad rješava o pravnom lijeku i, u tom slučaju, zapisnik će se ponovo zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

GLAVA DESETA

DONOŠENJE ODLUKA

Član 124

Sud donosi odluke na ročištu ili van ročišta.

Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

U postupku izdavanja platnog naloga rješenje kojim se usvaja tužbeni zahtjev donosi se u obliku platnog naloga.

Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

Član 125

Odluke vijeća donose se poslije vijećanja i glasanja.

U prostoriji u kojoj se vrši vijećanje i glasanje mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar.

Član 126

Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem i glasa posljednji. On se stara da se sva pitanja svestrano i potpuno razmotre.

Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća. Član vijeća koji je pri glasanju o nekom ranijem pitanju ostao u manjini ne može se uzdržati od glasanja o pitanju o kojem se odlučuje kasnije.

Ako se u pogledu pojedinih pitanja o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da ni jedno od njih nema većinu, pitanja će se razdvojiti i glasanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se u pogledu visine novčane sume ili količine glasovi podijele na više različitih mišljenja, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje, pa ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dati za najveću novčanu sumu ili količinu dodaće se glasovima datim za najbližu manju novčanu sumu ili količinu, dok se ne postigne većina.

GLAVA JEDANAESTA

DOSTAVLJANJE PISMENA I RAZMATRANJE SPISA NAČIN DOSTAVLJANJA

Član 127

Pismena se dostavljaju preko pošte, a mogu se dostavljati preko ovlašćenog službenog lica suda, ovlašćenog pravnog lica registrovanog za obavljanje poslova dostavljanja, neposredno u sudu ili na drugi način određen zakonom.

Dostavljanje može da se izvrši putem elektronske pošte. U tom slučaju smatraće se da je dostava pismena izvršena onoga momenta kada je pismeno poslato elektronskom poštom.

Član 128

Dostavljanje državnim organima i pravnim licima vrši se predajom pismena licu ovlašćenom za prijem pismena ili zaposlenom koji se zatekne u kancelariji, odnosno poslovnim prostorijama.

Dostava pravnom licu može se izvršiti i dijelu pravnog lica, ako spor proizilazi iz pravnog odnosa tog dijela.

Kad pismeno treba dostaviti državnom tužiocu ili javnom pravobranilaštvu, dostavljanje se vrši predajom pismena njegovoj pisarnici. Kao dan dostavljanja smatra se dan predaje pismena pisarnici.

Dostavljanje po odredbama st. 1 i 2 ovog člana vrši se i kad su stranke navedene u tom stavu za svog punomoćnika odredile lice koje je kod njih zaposleno, odnosno ako su za punomoćnika odredile lice koje kod njih nije zaposleno, a nijesu dostavile njegovu adresu.

Član 129

Vojnim licima, pripadnicima policije i zaposlenima u suvozemnom, riječnom, pomorskom i vazdušnom saobraćaju dostavljanje poziva može se vršiti i preko njihove komande, odnosno neposrednog starješine, a po potrebi može im se na taj način vršiti i dostavljanje ostalih pismena.

Član 130

Kad dostavljanje treba izvršiti licima ili ustanovama u inostranstvu ili strancima koji uživaju imunitet, dostavljanje će se izvršiti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu (član 143) nije što drugo određeno.

Ako se dostavljanje pismena treba izvršiti državljanima Srbije i Crne Gore u inostranstvu, dostavljanje se može izvršiti preko nadležnog konzularnog predstavnika ili diplomatskog predstavnika Srbije i Crne Gore koji vrši konzularne poslove u odnosnoj stranoj državi. Ovakvo dostavljanje punovažno je samo ako lice kome se pismeno dostavlja pristane da ga primi.

Član 131

Dostava pravnom licu koje ima sjedište u inostranstvu može se izvršiti i putem njegovog zastupništva, odnosno predstavništva u Republici Crnoj Gori.

Član 132

Licima lišenim slobode dostavljanje se vrši preko uprave zatvora, kazneno-popravne ustanove ili vaspitno-popravnog doma u kojoj se lice lišeno slobode nalazi.

Dostavljanje se smatra izvršenim predajom pismena adresatu.

Član 133

Kad stranka ima zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika dostavljanje se vrši zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku.

Ako stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika dovoljno je da se dostavljanje izvrši jednom od njih.

Član 134

Dostavljanje advokatu kao punomoćniku može se izvršiti i predajom pismena licu koje obavlja poslove u njegovoj advokatskoj kancelariji.

Ako advokat obavlja poslove u svom stanu, shodno se primjenjuje član 137 stav 1 ovog zakona.

Član 135

Dostava se vrši svakim danom od 7,00 do 20,00 časova u stanu ili na radnom mjestu lica kojem se dostava ima izvršiti ili u sudu kad se to lice tamo zatekne.

Ako se dostava ne može izvršiti na adresi i u vrijeme iz stava 1 ovog člana može se izvršiti u svako vrijeme i na svakom mjestu.

Član 136

Tužba, odgovor na tužbu, poziv za ročište, platni nalog, presuda i rješenje protiv kojih je dozvoljena posebna žalba, pravni lijek, dostaviće se lično stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku. Ostala pismena dostaviće se lično kad je to ovim zakonom izričito određeno ili kad sud smatra da je zbog priloženih isprava u izvorniku ili iz kog drugog razloga potrebna veća opreznost.

Ako se lice kome se pismeno mora lično dostaviti ne zatekne tamo gdje se dostavljanje ima izvršiti, dostavljač će se obavijestiti kad i na kom mjestu bi mogao to lice da zatekne i ostaviće mu kod jednog od lica navedenih u članu 137 st. 1 i 2 ovog zakona pisano obavještenje da, radi primanja pismena, bude u određeni dan i sat u svom stanu, odnosno na svom radnom mjestu. Ako i poslije toga dostavljač ne zatekne lice kome se pismeno ima dostaviti, postupaće se po odredbama člana 137 ovog zakona i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Član 137

Ako se lice kojem se pismeno treba dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostava se vrši predajom pismena nekome od njegovih odraslih članova domaćinstva koji je dužan da primi pismeno, a ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati susjedu, ako on na to pristane. Time se dostava smatra izvršenom.

Ako se dostava vrši na radnom mjestu licu kome se pismeno ima dostaviti, a to lice se tu ne zatekne, dostava se može izvršiti licu koje se zatekne u kancelariji, ako ono pristane da primi pismeno.

Predaja pismena drugom licu nije dopuštena, ako to lice učestvuje u parnici kao protivnik lica kome se dostava ima izvršiti.

Lica kojima se prema odredbama ovog člana dostava treba izvršiti, umjesto licima kojima se pismena trebaju dostaviti, dužna su pismeno predati tom licu.

Član 138

Kad lice kome je pismeno upućeno, odnosno odrasli član njegovog domaćinstva, odnosno ovlašćeno lice ili zaposleni u državnom organu ili pravnom licu, bez zakonitog razloga, odbije da primi pismeno, dostavljač će ga ostaviti u stanu ili u prostorijama gdje odnosno lice radi ili će pismeno staviti na vrata stana ili prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, čas i razlog odbijanja prijema, kao i mjesto gdje je pismeno ostavljeno i time se smatra da je dostavljanje izvršeno.

Član 139

Ako se utvrdi da je lice kome se pismeno ima dostaviti odsutno i da mu lica navedena u članu 137 st. 1 i 2 ovog zakona ne mogu pismeno na vrijeme predati, pismeno će se vratiti sudu uz naznačenje gdje se odsutni nalazi.

Član 140

Ako se dostavljanje subjektu upisanom u registar ne može izvršiti na adresi koja je navedena u registru, dostavljanje se vrši isticanjem pismena na oglasnoj tabli suda, a

dostavljanje će se smatrati izvršenim nakon isteka roka od osam dana od dana isticanja na oglasnoj tabli suda.

Član 141

Ako dostavljanje fizičkom licu po odredbama čl. 136 do 139 ovog zakona nije moguće, dostavljač će pismeno vratiti sudu koji je dostavljanje odredio. Ako se radi o dostavljanju putem pošte, pismeno se vraća pošti njegovog prebivališta. Na vratima, odnosno poštanskom sandučetu na adresi prebivališta ostavlja se obavještenje u kome je navedeno gdje se pismeno nalazi, rok od 15 dana u kome primalac mora podići pismeno, dan kada je obavještenje ostavljeno primaocu i potpis dostavljača. Na vraćenom pismenu navodi se ime dostavljača, razlog za takvo postupanje i dan kada je obavještenje ostavljeno primaocu.

Ako primalac pismeno ne podigne u roku od 15 dana smatra se da je dostavljanje bilo izvršeno na dan kada je na vratima, odnosno u poštanskom sandučetu ostavljeno obavještenje.

O dostavljanju koje je bilo izvršeno na način određen u ovom članu treba obavijestiti sud koji je dostavljanje odredio.

PROMJENA ADRESE

Član 142

Ako stranka ili njen zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja dužni su o tome odmah da obavijeste sud.

Ako protiv pravosnažne odluke u roku iz stava 1 ovog člana bude izjavljena revizija, taj se rok produžava sve dok ne protekne šest mjeseci od dostave stranci odluke po reviziji kojom se revizija odbacuje, odbija ili pobijana odluka preinačava.

Ako je protiv pravosnažne odluke prije isteka roka iz stava 1 ovog člana podnesen predlog za ponavljanje postupka, taj se rok produžava do isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnosti prvostepene odluke u tom postupku protiv koje nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostave stranci drugostepene odluke.

Ako povodom vanrednog pravnog lijeka pravosnažna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatraće se da rok iz stava 1 ovog člana nije ni počeo teći.

Ako stranka ili njen zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud će odrediti da se dalje dostave u parnici vrše stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok stranka ili njen zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.

Dostava iz stava 5 ovog člana smatra se izvršenom nakon proteka osam dana od dana stavljanja pismena na oglasnu tablu suda.

Kad punomoćnik za primanje pismena do isteka rokova iz st. 1 do 3 ovog člana promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud će stranci, na njen trošak, imenovati zastupnika za primanje pismena preko kojeg će se vršiti dostava, dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika.

PUNOMOĆNIK I ZASTUPNIK ZA PRIMANJE PISMENA

Član 143

Tužilac ili njegov zastupnik koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika na teritoriji Srbije i Crne Gore dužni su, već prilikom podnošenja tužbe, da imenuju punomoćnika za primanje pismena u Crnoj Gori. Ako oni tako ne postupe, sud će tužiocu da imenuje, na njegov trošak, zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika pozvati njega ili njegovog zastupnika da u određenom roku imenuju punomoćnika za primanje pismena. Ako tužilac ili njegov zastupnik ne imenuju punomoćnika za primanje pismena u određenom roku, sud će tužbu odbaciti i rješenje o odbacivanju dostaviti tužiocu ili njegovom zastupniku preko postavljenog zastupnika za primanje pismena.

Tuženog ili njegovog zastupnika koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika na teritoriji Srbije i Crne Gore sud će, već prilikom dostave prvog pismena pozvati da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u Crnoj Gori, uz upozorenje da će u suprotnom sud tuženom, na njegov trošak, postaviti i zastupnika za primanje

pismena i preko toga zastupnika obavijestiti tuženog, odnosno njegovog zastupnika o tom postavljenju.

Stranci koja opozove punomoćnika za primanje pismena i istovremeno ne postavi drugog takvog punomoćnika sud će dostavu izvršiti stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok ta stranka ne postavi drugog punomoćnika za primanje pismena.

Ako punomoćnik za primanje pismena otkáže punomoćje, a stranka ne imenuje drugog punomoćnika u roku od 30 dana od dana kada je sud obaviješten o otkazu punomoćnika, sud će stranci, na njen trošak, imenovati zastupnika za primanje pismena, vršiti sve dostave preko imenovanog zastupnika dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika.

Sredstva za pokriće troškova postavljenog zastupnika tužioca ili tuženog za primanje pismena dužan je da položi tužilac. Ukoliko tužilac ne položi iznos troškova, tužba će se odbaciti.

Odredbe o postavljanju zastupnika za primanje pismena za tuženu stranku shodno će se primjenjivati i za obavještenje trećeg lica o parnici, kao i za imenovanje prethodnika.

Član 144

Ako više lica zajednički tuže, a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika, odnosno punomoćnika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Istovremeno, sud će da obavijesti tužioce koga će od njih smatrati zajedničkim punomoćnikom za primanje pismena, ako oni sami ne imenuju takvog punomoćnika.

Odredba stava 1 ovog člana primjenjivaće se i kad su više lica tužena kao jedinstveni suparničari.

UTVRĐIVANJE ADRESE

Član 145

Nadležni organ je dužan stranci koja ima pravni interes da saopšti adresu lica kome treba izvršiti dostavljanje. Pravni interes dokazuje se potvrdom suda o podnošenju tužbe ili o postojanju parnice.

DOSTAVNICA

Član 146

Potvrdu o izvršenom dostavljanju (dostavnicu) potpisuju primalac i dostavljač. Primalac će na dostavnici slovima sam napisati dan prijema.

Ako je primalac nepismen ili nije u stanju da se potpiše, dostavljač će ispisati njegovo ime i prezime i slovima dan prijema i staviće napomenu zašto primalac nije stavio svoj potpis.

Ako primalac odbije da potpiše dostavnicu, dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje, pa je time dostavljanje izvršeno.

Ako je dostavljanje izvršeno po odredbi člana 136 stav 2 ovog zakona, na dostavnici će se, pored potvrde o prijemu pismena, naznačiti da je prethodilo pismeno obavještenje.

Kad je po odredbama ovog zakona pismeno predato drugom licu, a ne onome kome je pismeno trebalo da se dostavi, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos ta dva lica.

Ako je na dostavnici netačno naznačen datum dostavljanja, smatraće se da je dostavljanje izvršeno onog dana kad je pismeno predato.

Ako je dostavnica nestala, dostavljanje se može dokazivati i na drugi način.

DOSTAVA OD STRANE STRANAKA

Član 147

Dostavu podneska protivnoj strani, osim pismena koja se imaju lično dostaviti, može, uz saglasnost suda, da izvrši i sama stranka.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, stranka će jedan primjerak dostaviti protivnoj stranci u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju, a jedan primjerak će predati sudu, uz napomenu da je dostava drugoj strani već izvršena.

Dostava izvršena na način iz stava 2 ovog člana smatra se urednom dostavom.

RAZMATRANJE I PREPISIVANJE SPISA

Član 148

Stranke imaju pravo da razmatraju i prepisuju spise parnice u kojoj učestvuju.

Ostalim licima koja imaju opravdan interes može se dozvoliti razmatranje i prepisivanje pojedinih spisa.

Kad je postupak u toku, dozvolu daje sudija, odnosno predsjednik vijeća, a kad je postupak završen, predsjednik suda, odnosno zaposleni u sudu koga on odredi.

GLAVA DVANAESTA
TROŠKOVI POSTUPKA
PARNIČNI TROŠKOVI

Član 149

Parnične troškove sačinjavaju izdaci učinjeni u toku ili povodom postupka.

Parnični troškovi obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 150

Svaka stranka prethodno sama snosi troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 151

Kad stranka predloži izvođenje dokaza dužna je da, po nalogu suda, unaprijed položi iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati povodom izvođenja dokaza.

Sud će odustati od izvođenja dokaza, ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku koji sud odredi.

Izuzetno od odredbe stava 2 ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi sa primjenom člana 4 stav 3 ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, troškovi za izvođenje dokaza isplatiće se iz sredstava suda.

Član 152

Stranka koja u cjelini izgubi parnicu dužna je da protivnoj stranci i njenom umješaču naknadi troškove.

Ako stranka djelimično uspije u parnici, sud može, s obzirom na postignuti uspjeh, odrediti da svaka stranka snosi svoje troškove ili da jedna stranka naknadi drugoj i umješaču srazmjeran dio troškova.

Sud može da odluči da jedna stranka naknadi sve troškove koje su protivna stranka i njen umješač imali, ako protivna stranka nije uspjela samo u srazmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog tog dijela nijesu nastali posebni troškovi.

Prema rezultatu dokazivanja sud će odlučiti da li će troškove iz člana 151 stav 3 ovog zakona snositi jedna ili obje stranke ili će ti troškovi pasti na teret sredstava suda.

Član 153

Pri odlučivanju koji će se troškovi naknaditi stranci, sud će uzeti u obzir samo one troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, kao i o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Nagrade i naknade advokata odmjeriće se po važećoj tarifi.

Član 154

Stranka je dužna da, nezavisno od ishoda parnice, naknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovala svojom krivicom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Sud može odlučiti da zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke nadoknadi protivnoj stranci troškove koje je prouzrokovao svojom krivicom.

O zahtjevima za naknadu troškova iz st. 1 i 2 ovog člana sud je dužan da odluči rješenjem, nezavisno od odluke o glavnoj stvari.

Član 155

Ako tuženi nije dao povod za tužbu i ako je u odgovoru na tužbu, odnosno na pripremnom ročištu, a ako se ne održava pripremno ročište onda na glavnoj raspravi, prije nego što se upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, priznao tužbeni zahtjev, tužilac će naknaditi tuženom parnične troškove.

Član 156

Tužilac koji povuče tužbu dužan je da protivnoj stranci naknadi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo odmah poslije ispunjenja zahtjeva od strane tuženog.

Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je da protivnoj stranci naknadi troškove nastale povodom pravnog lijeka.

Član 157

Sudsko poravnanje sadrži i sporazum o troškovima.

Ako stranke ne postignu sporazum, svaka stranka snosi svoje troškove.

Troškovi poravnanja koje je bilo pokušano, a nije uspjelo ulaze u parnične troškove.

Član 158

Ako u izlučnoj parnici bude usvojen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženi kao povjerilac u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih lica na ovim stvarima, odrediće da svaka stranka snosi svoje troškove.

Član 159

Suparničari snose troškove na jednake djelove.

Ako postoji znatna razlika u pogledu njihovog udjela u predmetu spora, sud će, prema srazmjeri tog udjela, odrediti koliki će dio troškova naknaditi svaki od suparničara.

Za troškove prouzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Suparničari koji su solidarno odgovorni za obavezu iz glavne stvari odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj strani.

Član 160

Za slučaj da imenovani prethodnik preuzme ulogu tuženoga, prvobitno tuženi ne može zahtjev za naknadu tih troškova da istakne u parnici iz koje je istupio.

Prethodnik može, ukoliko u parnici uspije, da troškove prvobitno tuženog traži kao dio svojih troškova.

Ako se parnica okonča nepovoljno po novog tuženog, on je dužan da tužiocu naknadi troškove koje je svojom djelatnošću prouzrokovao prvobitno tuženi.

Član 161

O naknadi troškova odlučuje sud na određeni zahtjev stranke.

Stranka je dužna da u zahtjevu određeno navede troškove za koje traži naknadu, uz dostavljanje dokaza za učinjene izdatke, ukoliko oni već ne postoje u spisima.

Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna da stavi najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako se radi o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna da zahtjev za naknadu troškova stavi u predlogu o kome sud treba da odluči.

O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.

U toku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne zavisi od odluke o glavnoj stvari.

U slučaju iz člana 156 ovog zakona, ako do povlačenja tužbe ili odustanka od pravnog lijeka nije došlo na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se staviti u roku od 15 dana po prijemu obavještenja o odustanku.

Član 162

Pri donošenju djelimične presude ili međupresude sud može izreći da se odluka o troškovima ostavlja za kasniju presudu.

Član 163

Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odrediće i o troškovima nastalim u postupku povodom tog pravnog lijeka.

Kad sud preinači odluku protiv koje je podnesen pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odrediće o troškovima cijelog postupka.

Kad se ukine odluka protiv koje je podnesen pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostaviće se da se o troškovima postupka povodom pravnog lijeka odluči u konačnoj odluci.

Sud može da postupi po odredbi stava 3 ovog člana i kad odluku protiv koje je podnesen pravni lijek samo djelimično ukine.

Član 164

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje, ako se istovremeno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

Ako jedna stranka napada presudu samo u pogledu troškova, a druga u pogledu glavne stvari, viši sud će jednom odlukom odlučiti o oba pravna lijeka.

TROŠKOVI U POSTUPKU ZA OBEZBJEĐENJE DOKAZA

Član 165

Troškove postupka za obezbjeđenje dokaza snosi stranka koja je podnijela predlog za obezbjeđenje dokaza. Ona je dužna da naknadi i troškove protivnoj stranci, odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

Ove troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

OSLOBOĐENJE OD PLAĆANJA TROŠKOVA POSTUPKA

Član 166

Sud će osloboditi od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi ove troškove bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice.

Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja taksa i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i sudskih oglasa.

Sud može osloboditi stranku samo od plaćanja taksa, ako bi plaćanjem taksa bila znatno umanjena sredstva iz kojih se izdržava stranka i članovi njene porodice.

Prilikom donošenja odluke o oslobođenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a naročito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj lica koje stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Odluku o oslobađanju plaćanja troškova postupka sud donosi u roku od osam dana od podnošenja zahtjeva.

Član 167

Odluku o oslobođenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na predlog stranke.

Stranka je dužna da uz predlog podnese uvjerenje nadležnog organa o imovnom stanju.

U uvjerenju o imovnom stanju mora se naznačiti iznos poreza koji plaća domaćinstvo i pojedini članovi domaćinstva, kao i drugi izvori njihovih prihoda i uopšte imovno stanje stranke kojoj se izdaje uvjerenje.

Kad je to potrebno i sam sud može, po službenoj dužnosti, pribaviti potrebne podatke i obavještenja o imovnom stanju stranke koja traži oslobođenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

Protiv rješenja suda kojim se usvaja predlog stranke nije dozvoljena žalba.

Član 168

Kada stranka prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi troškove kvalifikovanog punomoćnika, prvostepeni sud će na njen zahtjev da odredi da je zastupa punomoćnik, ako je to nužno radi zaštite opravdanog interesa stranke.

Stranka kojoj je postavljen punomoćnik oslobađa se od plaćanja stvarnih izdataka i nagrade postavljenom punomoćniku.

Za punomoćnika se postavlja kvalifikovani punomoćnik, koga imenuje predsjednik prvostepenog suda.

Postavljeni punomoćnik može, iz opravdanih razloga, tražiti da bude razriješen, a o tome odlučuje sudija koji sudi u predmetu. Protiv odluke suda kojom se punomoćnik razrješava nije dozvoljena žalba.

Član 169

Kad je stranka potpuno oslobođena od plaćanja troškova postupka (član 166 stav 2), kao i u slučaju iz člana 168 stav 1 ovog zakona iz sredstava suda isplatiće se predujam za

troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i izdavanja sudskog oglasa i stvarni izdaci i nagrada postavljenog punomoćnika.

Član 170

Rješenje o oslobađanju od plaćanja troškova i o postavljanju punomoćnika prvostepeni sud može u toku postupka ukinuti, ako utvrdi da je stranka u stanju da snosi troškove postupka. Tom prilikom sud će da riješi da li će stranka potpuno ili djelimično naknaditi i one troškove i takse od kojih je ranije bila oslobođena, kao i stvarne izdatke i nagradu postavljenog punomoćnika.

Prvenstveno se imaju naknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 171

Takse i troškovi isplaćeni iz sredstava suda, kao i stvarni izdaci i nagrada postavljenog punomoćnika čine dio parničnih troškova.

O naknadi ovih troškova od strane protivne stranke koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka sud će da odluči po odredbama o naknadi troškova.

Takse i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje, po službenoj dužnosti, prvostepeni sud od stranke koja je dužna da ih naknadi.

Ako je protivna stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka obavezana da nadoknadi parnične troškove, a utvrdi se da nije u stanju da te troškove plati, sud može naknadno odrediti da troškove iz stava 1 ovog člana plati u cjelini ili djelimično stranka koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka iz onoga što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo ove stranke da za ono što je platila traži nadoknadu od protivne stranke.

GLAVA TRINAESTA

PRAVNA POMOĆ

Član 172

Sudovi su dužni da jedan drugome ukazuju pravnu pomoć u parničnom postupku.

Ako zamoljeni sud nije nadležan da izvrši radnju za koju je zamoljen, ustupiće molbu nadležnom sudu, odnosno drugom državnom organu i o tome će da obavijesti sud od koga je primio molbu. Ako mu nadležni sud, odnosno državni organ nije poznat, vratiće molbu.

Član 173

Sudovi će ukazivati pravnu pomoć inostranim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom, kao i kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti, obavještenje daje Ministarstvo pravde.

Sud će uskratiti pravnu pomoć inostranom sudu, ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku. U takvom slučaju sud nadležan za pružanje pravne pomoći dostaviće, po službenoj dužnosti, predmet Vrhovnom sudu radi donošenja konačne odluke.

Odredba člana 172 stava 2 ovog zakona važi i za postupanje s molbom inostranog suda.

Član 174

Sudovi ukazuju pravnu pomoć inostranim sudovima na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku.

Član 175

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, sudovi će uzimati u postupak molbe za pravnu pomoć inostranih sudova samo ako su dostavljene diplomatskim putem i ako su molba i prilozi sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu ili ako je priložen ovjereni prevod na tom jeziku.

Član 176

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, molbe domaćih sudova za pravnu pomoć dostavljaju se inostranim sudovima diplomatskim putem. Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku zamoljene države ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prevod na tom jeziku.

GLAVA ČETRINAESTA

NEPOŠTOVANJE SUDA

Član 177

Sud će tokom postupka kazniti novčanom kaznom do 1.000 ^ stranku, zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umješača koji su svojim parničnim radnjama teže zloupotrijebili prava priznata ovim zakonom.

Ako je radnjom iz stava 1 ovog člana nekom od učesnika nanijeta šteta sud će oštećeniku na njegov zahtjev da dosudi naknadu štete.

Član 178

Novčanom kaznom do 1.000 □ sud će kazniti stranku ili drugog učesnika u postupku koji u podnesku vrijeđa sud.

Ako lice koje učestvuje u postupku ili lice koje je prisutno na raspravi vrijeđa sud ili druge učesnike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama sudije za održavanje reda, sudija će ga opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, sudija će opomenuto lice udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom do 1.000 □ , a može ga i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

Ako stranka ili njen punomoćnik budu udaljeni iz sudnice, ročište će se održati i bez njihovog prisustva. Ako punomoćnik i u daljem toku postupka izvrši radnju iz st. 1 i 2 ovog člana, sud mu može uskratiti zastupanje.

Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice advokata ili advokatskog pripravnika kao punomoćnika, odnosno uskrati im zastupanje, obavijestice o tome Advokatsku komoru.

Član 179

Sud će novčanom kaznom do 500 □ kazniti punomoćnika za primanje pismena koji protivno odredbama člana 142 ovog zakona ne obavijesti sud o promjeni adrese.

Sud će, na zahtjev stranke, narediti punomoćniku za primanje pismena da nadoknadi troškove što ih je prouzrokovao neopravdanim nedostavljenjem obavještenja o promjeni adrese.

Član 180

Lica koja ometaju dostavu pismena, svjesno onemogućavaju ili otežavaju primjenu odredaba ovog zakona o dostavi sud će kazniti novčanom kaznom do 500 ^ .

Sud će, na zahtjev stranke, narediti licu iz stava 1 ovog člana da nadoknadi troškove koje je svojim ponašanjem iz stava 1 ovog člana prouzrokovala.

Član 181

Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji sa mjesta gdje treba da bude saslušan, sud će narediti da se prinudno dovede i da podmiri troškove dovođenja i kazniće ga novčanom kaznom do 500 ^ .

Ako svjedok dođe i, nakon što je upozoren na posljedice, uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, kazniće ga novčanom kaznom do 500 □ , a ako i poslije toga odbije da svjedoči može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane da svjedoči ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, a najduže 30 dana.

Sud će, na zahtjev stranke, da naredi svjedoku da nadoknadi troškove što ih je prouzrokovao svojim neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak, sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelimično osloboditi naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane da svjedoči.

Član 182

Sud će novčanom kaznom do 500 ^ kazniti vještaka koji neopravdano ne dostavi svoj nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili neopravdano ne dođe na ročište iako je uredno pozvan.

Sud će novčanom kaznom iz stava 1 ovog člana kazniti i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije vještačenje.

Sud će, na zahtjev stranke, narediti vještaku da naknadi troškove što ih je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

Rješenje o kazni sud može opozvati uz uslove iz člana 181 stav 4 ovog zakona.

Odredbe ovog člana shodno se primjenjuju i na tumače.

Član 183

Ako osoba koja je novčano kažnjena po odredbama ovog zakona ne plati kaznu u određenom roku, ona će se zamijeniti kaznom zatvora, čije trajanje odmjerava sud srazmjerno visini izrečene kazne u skladu sa odredbama Krivičnog zakonika, ali koje ne može biti duže od 30 dana.

Član 184

Žalba protiv rješenja iz čl. 177, 178, 179 stav 1, 181 stav 1 i 182 stav 1 ovog zakona ne odlaže izvršenje rješenja.

Žalba protiv rješenja iz čl. 181 stav 2 i 182 stav 2 ovog zakona ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nijesu prihvaćeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

Član 185

Ako lice koje zamjenjuje državnog tužioca ili javnog pravobranioca ili u postupku preduzima radnju po njihovom ovlaštenju narušava red, sud će obavijestiti o tome državnog tužioca, odnosno javnog pravobranioca, a može odložiti ročište i od državnog tužioca, odnosno javnog pravobranioca da zatraži da odredi drugo lice da učestvuje u parnici.

DIO DRUGI

TOK POSTUPKA

A. POSTUPAK PRED PRVOSTEPENIM SUDOM

GLAVA PETNAESTA

TUŽBA

Član 186

Parnični postupak pokreće se tužbom (za osudu na činidbu, utvrđujućom i preobražajnom).

SADRŽINA TUŽBE

Član 187

Tužba sadrži određeni zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužilac zasniva zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju ove činjenice, kao i druge podatke koje mora imati svaki podnesak (član 103).

Sud će postupiti po tužbi i kad tužilac nije naveo pravni osnov tužbenog zahtjeva, a ako je tužilac naveo pravni osnov, sud nije vezan za njega.

Tužilac je dužan da priloži uz tužbu potvrdu o plaćenju sudskoj taksi.

Ako tužilac ne plati propisanu taksu za tužbu poslije opomene koju mu je poslao sud, po propisima o sudskim taksama, a ne postoje uslovi za oslobađanje od plaćanja sudskih taksi, smatra se da je tužba povučena.

TUŽBA ZA UTVRĐENJE

Član 188

Tužilac može u tužbi da traži da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

Ovakva tužba može se podići kada je to posebnim propisima predviđeno, kad tužilac ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave prije dospelosti zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

Ako odluka o sporu zavisi od toga da li postoji ili ne postoji neko pravo ili pravni odnos, koji je u toku parnice postao sporan, tužilac može, pored postojećeg zahtjeva, istaći i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

Isticanje zahtjeva u smislu stava 3 ovog člana neće se smatrati kao preinačenje tužbe.

ISTICANJE VIŠE TUŽBENIH ZAHTJEVA U JEDNOJ TUŽBI

Član 189

U jednoj tužbi tužilac može istaći više zahtjeva protiv istog tuženog kad su svi zahtjevi povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom. Ako zahtjevi nijesu povezani istim činjeničnim i pravnim osnovom, oni se mogu istaći u jednoj tužbi protiv istog tuženog samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od ovih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka (kumulativno spajanje).

Tužilac može dva ili više tužbenih zahtjeva u međusobnoj vezi istaći u jednoj tužbi i tako da sud usvoji sljedeći od tih zahtjeva ako nađe da onaj koji je ispred njega istaknut nije osnovan (eventualno spajanje).

Zahtjevi se mogu po stavu 2 ovog člana istaći u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

Presudom kojom se usvaja prvi zahtjev prestaje teći parnica po eventualnom zahtjevu.

PROTIVTUŽBA

Člana 190

Tuženi može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, odnosno na prvom ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročišta nije održano, podnijeti protivtužbu, ako:

1) je zahtjev protivtužbe u vezi s tužbenim zahtjevom (koneksna);

2) se ti zahtjevi mogu prebiti (kompenzaciona);

3) se protivtužbom traži utvrđenje nekog prava ili pravnog odnosa od čijeg postojanja ili nepostojanja zavisi u cjelini ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu (prejudicijelna).

Nakon održavanja ročišta iz stava 1 ovog člana, protivtužba se može podnijeti samo uz pristanak tužioca.

Protivtužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protivtužbe stvarno nadležan sud druge vrste.

U slučaju iz stava 1 tačka 1 ovoga člana sud može, ako to nalažu razlozi ekonomičnosti, da odluči da razdvoji postupak po protivtužbi.

PREINAČENJE TUŽBE

Član 191

Tužilac može da preinači tužbu najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta ili do početka glavne rasprave, ako pripremno ročište nije održano. U tom slučaju sud je dužan da ostavi tuženom vrijeme potrebno da se može pripremiti za raspravljanje po preinačenoj tužbi, ako za to nije imao dovoljno vremena.

Nakon održavanja pripremnog ročišta, a najkasnije do zaključenja glavne rasprave, sud može dopustiti preinačenje tužbe samo ako ocijeni da preinačenje nije usmjereno na odugovlačenje postupka i ako tuženi pristaje na preinačenje.

Smatra se da postoji pristanak tuženog na preinačenje tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinačenju.

Sud će u slučaju iz stava 2 ovog člana dozvoliti preinačenje tužbe i kad se tuženi protivi preinačenju, ako tužilac bez svoje krivice tužbu nije mogao preinačiti ranije, a tuženi je u mogućnosti da se upusti u raspravu po preinačenoj tužbi bez odlaganja glavne rasprave.

Ako je tužba preinačena na ročištu na kome tuženi nije prisutan, sud će odložiti ročište i dostaviti tuženom prepis zapisnika sa tog ročišta.

Protiv rješenja kojim se usvaja preinačenje tužbe nije dozvoljena posebna žalba.

Član 192

Preinačenje tužbe je promjena istovjetnosti tužbenog zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

Ako tužilac preinači tužbu tako što usljed okolnosti koje su nastale poslije podnošenja tužbe zahtjeva iz istog činjeničnog osnova drugi predmet ili novčani iznos, tuženi se takvom preinačenju ne može protiviti.

Tužba nije preinačena ako je tužilac promijenio pravni osnov tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode, tako da usljed toga tužbeni zahtjev nije promijenjen.

Član 193

Tužilac može, pod uslovima iz člana 191 ovog zakona, svoju tužbu preinačiti i tako što će umjesto prvobitno tuženog tužiti drugo lice.

Za preinačenje tužbe u smislu stava 1 ovog člana potreban je pristanak lica koje treba da stupi u parnicu umjesto tuženog, a ako se tuženi već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i pristanak tuženog.

Lice koje stupa u parnicu umjesto tuženog mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

POVLAČENJE TUŽBE

Član 194

Tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog prije nego što tuženi dostavi odgovor na tužbu.

Tužba se može povući i kasnije, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženi na to pristane. Ako se tuženi u roku od osam dana od dana obavještenja o povlačenju tužbe ne izjasni o tome, smatraće se da je pristao na povlačenje.

Ako je tužba povučena, sud donosi rješenje kojim se utvrđuje da je tužba povučena. To rješenje se dostavlja tuženom samo ako mu je prethodno tužba bila dostavljena.

Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnesena i može se ponovo podnijeti.

POSTOJANJE PARNICE

Član 195

Parnica počinje da teče dostavljanjem tužbe tuženom.

U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila u toku postupka, parnica počinje da teče od časa kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.

Dok parnica teče ne može se, u pogledu istog zahtjeva, pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti.

Sud će u toku prvostepenog postupka, po službenoj dužnosti, paziti da li već teče druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama.

Član 196

Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kome teče parnica, to ne spriječava da se parnica među istim strankama dovrši.

Lice koje je pribavilo stvar ili pravo o kome teče parnica može stupiti u parnicu na mjesto tužioca, odnosno tuženog samo ako na to pristanu obje stranke.

U slučaju iz stava 1 ovog člana presuda djeluje u korist ili protiv sticaoca.

GLAVA ŠESNAESTA

SUPARNIČARI

Član 197

Više lica mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari), ako:

1) su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obaveze proističu iz istog činjeničnog i pravnog osnova (materijalno suparničarstvo);

2) su predmet spora zahtjevi, odnosno obaveze iste vrste koji se zasnivaju na bitno istovrsnom činjeničnom i pravnom osnovu i ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženog (formalno suparničarstvo);

3) je to drugim zakonom određeno.

Do zaključenja pripremnog ročišta, odnosno ročišta za glavnu raspravu ako pripremono ročište nije održano, može, pod uslovima iz stava 1 ovog člana, uz tužioca pristupiti novi tužilac ili tužba može biti proširena na novog tuženog sa njegovim pristankom.

Lice koje pristupa tužbi, odnosno na koje se tužba proširuje mora da primi parnicu u onom stanju u kome se ona nalazi kad ono u nju stupa.

Član 198

Tužilac može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženih i tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude usvojen prema sljedećem tuženom za slučaj da bude pravosnažno odbijen prema onom koji je u tužbi naveden prije njega (suparničarstvo sa eventualno tuženim).

Na način predviđen u stavu 1 ovog člana tužilac može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženih samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtjev ili ako prema pojedinim od njih

ističe različite zahtjeve koji su u međusobnoj vezi i ako je isti sud stvarno i mjesno nadležan za svaki od zahtjeva.

Član 199

Lice koje u cjelini ili djelimično traži stvar ili pravo o kome između drugih lica već teče parnica može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravosnažno ne završi (glavno miješanje).

Ako sud odluči da zastane sa postupkom u prvoj parnici, presuda kojom je zahtjev glavnog umješača usvojen ima prejudicijelan značaj.

Član 200

Glavni dužnik i jemac mogu biti zajednički tuženi ako to nije u suprotnosti sa sadržinom ugovora o jemstvu.

Član 201

Svaki suparničar je u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja ne koriste, niti štete drugim suparničarima.

Član 202

Ako se po zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствени suparničari), oni se smatraju kao jedna parnična stranka, tako da se u slučaju ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju, dejstvo parničnih radnji koje su izvršili drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nijesu preduzeli.

Ako suparničari preduzmu različite parnične radnje u postupku sud će uzeti u obzir onu radnju koja je za njih najpovoljnija.

Član 203

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u različito vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar preduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za preduzimanje te radnje.

Član 204

Svaki suparničar ima pravo da podnosi predloge koji se tiču toka parnice.

GLAVA SEDAMNAESTA

UČEŠĆE TREĆIH LICA U PARNICI

UČEŠĆE UMJEŠAČA

Član 205

Lice koje ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim licima jedna od stranaka uspije može se pridružiti toj stranci.

Umješač može stupiti u parnicu u toku cijelog postupka sve do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, kao i u toku postupka nakon podnijetog vanrednog pravnog lijeka.

Izjavu o stupanju u parnicu umješač može dati na ročištu ili podneskom.

Podnesak umješača dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješača data na ročištu, prepis odnosnog dijela zapisnika dostaviće se samo onoj stranci koja je sa ročišta izostala.

Član 206

Svaka stranka može osporiti umješaču pravo da učestvuje u postupku i predložiti da se umješač odbije.

Do pravosnažnosti rješenja kojim se odbija učešće umješača, umješač može učestvovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

Protiv odluke suda kojom prihvata učešće umješača nije dozvoljena posebna žalba.

Član 207

Umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljem toku parnice on je ovlašćen da stavlja predloge i da preduzima ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla da preduzima stranka kojoj se pridružio.

Ako je umješač stupio u parnicu do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašćen je da podnese i vanredni pravni lijek.

Ako umješač podnese pravni lijek, primjerak istog podneska dostaviće se i stranci kojoj se pridružio.

Parnične radnje umješača imaju za stranku kojoj se pridružio pravno dejstvo, ako nijesu u suprotnosti sa njenim radnjama.

Po pristanku parničnih stranaka umješač može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

Član 208

Ako pravno dejstvo presude treba da se odnosi i na umješača, on ima položaj jedinstvenog suparničara (član 202).

Umješač s položajem jedinstvenog suparničara može podnijeti vanredni pravni lijek i u parnici u kojoj do nastupanja pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu nije učestvovao kao umješač.

IMENOVANJE PRETHODNIKA

Član 209

Lice koje je tuženo kao držalac neke stvari ili korisnik nekog prava, a tvrdi da stvar drži ili pravo vrši u ime trećeg lica može najkasnije na pripremnom ročištu, a ako ovo nije održano, onda na glavnoj raspravi, prije nego što se upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, pozvati preko suda to treće lice (prethodnika) da umjesto njega stupi kao stranka u parnicu.

Pristanak tužioca da na mjesto tuženog u parnicu stupi prethodnik potreban je samo, ako tužilac protiv tuženog ističe i takve zahtjeve koji ne zavise od toga da li tuženi u ime prethodnika drži stvar ili vrši pravo.

Ako prethodnik koji je uredno pozvan ne dođe na ročište ili odbije da stupi u parnicu, tuženi se ne može protiviti da se upusti u parnicu.

OBAVJEŠTENJE TREĆEG LICA O PARNICI

Član 210

Ako tužilac ili tuženi treba da neko treće lice obavijeste o otpočetoj parnici da bi se time zasnovalo izvjesno građanskopravno dejstvo, oni mogu, sve dok se parnica pravosnažno ne dovrši, to učiniti podneskom preko parničnog suda, u kome će navesti razlog obavještenja i u kakvom se stanju nalazi parnica.

Stranka koja je treće lice obavijestila o parnici ne može zbog toga tražiti prekid otpočete parnice, produženje rokova ili odlaganje ročišta.

GLAVA OSAMNAESTA

PREKID I OBUSTAVA POSTUPKA

Član 211

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre;
- 2) kad stranka izgubi parničnu sposobnost, a nema punomoćnika u toj parnici;
- 3) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlaštenje za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- 4) kad stranka koja je pravno lice prestane postojati, odnosno kad nadležni organ pravosnažno odluči o zabrani rada;
- 5) kad se podnese predlog za pokretanje stečajnog postupka u sporovima u kojima je tuženi stečajni dužnik;
- 6) kad usljed rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- 7) kad je to drugim zakonom određeno.

Član 212

Osim slučajeva posebno predviđenih u ovom zakonu, prekid postupka sud će odrediti:

- 1) ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju (član 14);
- 2) ako se stranka nalazi na području koje je zbog vanrednih događaja (poplava i sl.) odsječeno od suda.

Sud može odrediti prekid postupka, ako odluka o tužbenom zahtjevu zavisi od toga da li je učinjen privredni prestup ili da li je učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ko je učinilac i da li je on odgovoran, a naročito kad se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da je isprava upotrijebljena kao dokaz lažna.

Član 213

Prekid postupka ima za posljedicu da prestaju teći svi rokovi određeni za vršenje parničnih radnji.

Za vrijeme trajanja prekida postupka sud ne može preduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na osnovu te rasprave donijeti odluku.

Parnične radnje koje je jedna stranka preduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakvo pravno dejstvo. NJihovo dejstvo počinje tek pošto postupak bude nastavljen.

Član 214

Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članu 211 tač. 1 do 4 ovog zakona nastaviće se kad nasljednik ili staralac zaostavštine, novi zakonski zastupnik, pravni sljedbenici pravnog lica preuzmu postupak ili kad ih sud na predlog protivne strane pozove da to učine.

Postupak koji je prekinut iz razloga navedenog u članu 211 tačka 5 ovog zakona nastaviće se kad stečajni sud ukine moratorijum.

Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 212 stav 1 tačka 1 i stav 2 ovog zakona, postupak će se nastaviti kad se pravosnažno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom ili kad sud nađe da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviće se na predlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

Rokovi koji su usljed prekida postupka prestali da teku počinju za zainteresovanu stranku teći iznova od dana kad joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.

Stranci koja nije stavila predlog za nastavljanje postupka rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se po odredbama člana 136 ovog zakona.

Član 215

Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje (član 211) ili određuje (član 212) prekid postupka ne zadržava izvršenje rješenja.

Ako je sud na ročištu odbio predlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi protiv tog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 216

Postupak se obustavlja kad stranka umre ili prestane da postoji, ako se u sporu odlučuje o pravima koja ne prelaze na njene nasljednike, odnosno pravne sljedbenike.

U slučajevima iz stava 1 ovog člana rješenje o obustavi postupka dostavlja se protivnoj stranci, nasljednicima, odnosno pravnim sljedbenicima stranke, nakon što oni budu utvrđeni.

Sud će nasljednicima umrle stranke, na predlog protivne stranke ili po službenoj dužnosti, postaviti privremenog zastupnika kome će dostaviti rješenje o obustavi postupka, ako ocijeni da bi ostavinski postupak mogao duže trajati.

Rješenje o obustavi postupka koje je donijeto zbog toga što je pravno lice prestalo da postoji dostaviće se protivnoj stranci i pravnom sljedbeniku pravnog lica ukoliko on postoji.

Do pravosnažnosti rješenja o obustavi postupka u pogledu rokova za preduzimanje pravnih radnji, prava stranaka i radnji suda shodno se primjenjuju odredbe o prekidu postupka.

GLAVA DEVETNAESTA

DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

OPŠTE ODREDBE

Član 217

Svaka stranka je dužna da iznese činjenice i predloži dokaze na kojima temelji svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivne stranke.

Dokazivanje obuhvata sve činjenice koje su važne za donošenje odluke.

Sud rješava koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica.

Član 218

Ne treba dokazivati činjenice koje su opštepoznate, niti činjenice koje su sudu poznate u vršenju njegove funkcije.

Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom u toku parnice, ali sud može narediti da se dokazuju i ovakve činjenice, ako smatra da stranka njihovim priznanjem ide za tim da raspolaže zahtjevom kojim ne može raspolagati (član 4 stav 3).

Sud će, uzimajući u obzir sve okolnosti, cijeniti da li će uzeti za priznatu ili osporenu činjenicu koju je stranka prvo priznala, a poslije potpuno ili djelimično porekla ili ograničila priznanje dodavanjem drugih činjenica.

Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da ove činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

Član 219

Ako sud na osnovu izvedenih dokaza (član 9) ne može sa sigurnošću da utvrdi neku činjenicu, o postojanju činjenice zaključuje primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Stranka koja tvrdi da ima neko pravo snosi teret dokazivanja činjenice koja je bitna za njegov nastanak ili ostvarivanje, ako zakonom nije drukčije određeno.

Stranka koja osporava postojanje nekog prava snosi teret dokazivanja činjenice koja je spriječila njegov nastanak ili ostvarivanje ili usljed koje je ono prestalo da postoji, ako zakonom nije drukčije određeno.

Član 220

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčani iznos ili na zamjenjive stvari, ali se visina iznosa, odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo sa nesrazmjernim teškoćama, sud će o ovom odlučiti po slobodnoj ocjeni.

Član 221

Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.

Sud može odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred drugim sudom (zamoljeni sud). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitane se na glavnoj raspravi.

Kad sud odluči da se neki dokaz izvede pred zamoljenim sudom, u zamolnici za izvođenje dokaza opisaće se stanje stvari prema podacima iz spisa predmeta i posebno će se naznačiti o kojim okolnostima treba naročito voditi računa prilikom izvođenja dokaza.

O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestiće se i stranke.

Zamoljeni sud pri izvođenju dokaza ima sva ovlašćenja koja ima sud kada se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

Protiv rješenja suda kojim se izvođenje dokaza povjerava zamoljenom sudu nije dozvoljena posebna žalba.

Član 222

Ako se prema okolnostima može pretpostaviti da neki dokaz neće moći da se izvede u razumnom roku ili ako dokaz treba da se izvede u inostranstvu, sud će u rješenju o izvođenju dokaza da odredi rok do kog će se čekati izvođenje dokaza.

Kad određeni rok protekne rasprava će se sprovesti bez obzira što određeni dokaz nije izveden.

UVIĐAJ

Član 223

Uviđaj se preduzima kad je za utvrđivanje neke činjenice ili za razjašnjenje neke okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

Uviđaj se može vršiti i uz sudjelovanje vještaka.

Član 224

Ako se stvar koju treba razgledati ne može donijeti u sud ili bi njeno donošenje prouzrokovalo znatne troškove, sud će izvršiti uviđaj na licu mjesta, o čemu će sastaviti zapisnik.

Član 225

Ako treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka ili kod trećeg lica, shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o pribavljanju isprava od stranaka ili trećih lica.

ISPRAVE

Član 226

Isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti, kao i isprava koju je u takvom obliku izdalo preduzeće ili druga organizacija u vršenju

javnog ovlašćenja koje joj je povjereno zakonom (javna isprava) dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene sa javnim ispravama.

Dozvoljeno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinite utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

Ako sud posumnja u autentičnost isprave, može zatražiti da se o tome izjasni organ od koga bi trebalo ona da potiče.

Član 227

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inostrane javne isprave koje su propisno ovjerene imaju, pod uslovom uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Član 228

Stranka je dužna da sama podnese ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i prevod ovjeren od strane stalnog sudskog tumača.

Ako se isprava nalazi kod državnog organa ili pravnog lica kojima je povjereno vršenje javnog ovlašćenja, a sama stranka ne može izdejstvovati da se isprava preda ili pokaže, sud će na predlog stranke pribaviti ovu ispravu.

Član 229

Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud će ovu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.

Stranka ne može da uskrati podnošenje isprave, ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna da preda ili pokaže ili ako se isprava s obzirom na njenu sadržinu smatra zajedničkom za obje stranke.

U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava shodno će se primjenjivati odredbe čl. 233 i 234 ovog zakona.

Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, sud može radi utvrđivanja ove činjenice da izvodi dokaze.

Sud će, s obzirom na sve okolnosti, po svom uvjerenju cijeniti od kakvog je značaja što stranka koja drži ispravu neće da postupi po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili protivno uvjerenju suda poriče da se isprava kod nje nalazi.

Protiv odluke suda iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 230

Sud može, na predlog stranke, narediti trećem licu da podnese ispravu koja služi kao dokaz za utvrđivanje neke odlučne činjenice. Treće lice može da uskrati podnošenje isprave shodno odredbama čl. 233 i 234 ovog zakona.

Prije nego što donese odluku kojom trećem licu nalaže da podnese ispravu, sud će pozvati treće lice da se o tome izjasni.

Kad treće lice osporava svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod njega nalazi, sud će odlučiti da li je treće lice dužno da podnese ispravu.

Kad treće lice poriče da se isprava nalazi kod njega, sud može radi utvrđivanja ove činjenice da izvodi dokaze.

Pravosnažno rješenje o dužnosti trećeg lica da podnese ispravu može se izvršiti preko nadležnog suda po pravilima izvršnog postupka.

Treće lice ima pravo na naknadu troškova koje je imalo u vezi sa podnošenjem isprava. Odredbe člana 242 ovog zakona shodno će se primjenjivati i u ovom slučaju.

SVJEDOCI

Član 231

Svako lice koje se poziva kao svjedok dužno je da se odazove pozivu, a ako ovim zakonom nije drukčije određeno, dužno je i da svjedoči.

Kao svjedoci mogu se saslušati samo lica koja su sposobna da daju obavještenja o činjenicama koje se dokazuju.

Dijete se može saslušati kao svjedok, ako sud na osnovu nalaza nadležnog organa ili stručnog lica ocijeni da je sposobno da svjedoči.

Član 232

Ne može se saslušati kao svjedok lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja državne, službene ili vojne tajne, dok ga nadležni organ ne oslobodi od te dužnosti.

Član 233

Svjedok može da uskrati svjedočenje:

- 1) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;
- 2) o onome o čemu se stranka ili drugo lice svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovijedilo;
- 3) o činjenicama koje je svjedok saznao kao advokat, ljekar ili u vršenju nekog drugog poziva ili neke druge djelatnosti, ako postoji obaveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u vršenju tog poziva ili djelatnosti.

Sud će da upozori ova lica da mogu uskratiti davanje iskaza.

Član 234

Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja, ako za to postoje važni razlozi, a naročito ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio teškoj sramoti, znatnoj imovinskoj šteti ili krivičnom gonjenju sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kog stepena, u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, svog bračnog, odnosno vanbračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stepena zaključno i onda kad je brak prestao, kao i svog staraoca ili staranika, usvojioca ili usvojenika.

Sud će da upozori svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 235

Svjedok ne može zbog opasnosti od kakve imovinske štete da uskrati svjedočenje o pravnim poslovima pri kojima je bio prisutan kao pozvani svjedok, o radnjama koje je u pogledu spornog odnosa preduzeo kao pravni prethodnik ili zastupnik jedne od stranaka, o činjenicama koje se tiču imovinskih odnosa uslovljenih porodičnom ili bračnom vezom, o činjenicama koje se tiču rođenja, sklapanja braka ili smrti, kao i kad je na osnovu posebnih propisa dužan da podnese prijavu ili da da izjavu.

Član 236

Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje sud pred kojim svjedok treba da svjedoči. Ako je potrebno prethodno će se o tome saslušati stranke.

Protiv rješenja suda iz stava 1 ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu, a svjedok može ovo rješenje pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni ili o zatvoru zbog toga što je uskratio svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje (član 181 stav 2).

Član 237

Stranka koja predlaže da se određeno lice sasluša kao svjedok mora prethodno da naznači o čemu ono treba da svjedoči i da navede njegovo ime i prezime, zanimanje i boravište.

Član 238

Pozivanje svjedoka vrši se dostavljanjem pisanog poziva u kome se navodi prezime, ime, zanimanje pozvanog, vrijeme i mjesto dolaska, predmet po kome se poziva i naznačenje da se poziva kao svjedok. U pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka (član 181) i na pravo na naknadu troškova (član 242).

Pozivanje kao svjedoka maloljetnog lica, koje nije navršilo 16 godina života, vrši se preko roditelja, odnosno zakonskog zastupnika.

Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu saslušaće se u svom stanu, odnosno prostorijama u kojima borave.

Član 239

Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisustva svjedoka koji će se kasnije saslušavati. Svjedok je dužan da odgovore daje usmeno.

Svjedok će se prethodno opomenuti da je dužan da govori istinu i da ne smije ništa prećutati, a zatim će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime oca, zanimanje, boravište, mjesto rođenja, godine starosti i njegov odnos sa strankama.

Član 240

Poslije opštih pitanja svjedok se poziva da iznese sve što mu je poznato o činjenicama o kojima treba da svjedoči, a zatim mu se mogu postavljati pitanja radi provjeravanja, dopune ili razjašnjenja. Nije dozvoljeno postavljati pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti.

Svjedok će se uvijek pitati otkud mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Svjedoci se mogu suočiti ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica. Suočeni će se o svakoj okolnosti o kojoj se ne slažu ponaosob saslušati i njihov odgovor unijeti u zapisnik.

Član 241

Svjedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak saslušaće se preko tumača.

Ako je svjedok gluv, postavljace mu se pitanja pisano, a ako je nijem, pozvace se da pisano odgovara. Ako se saslušanje ne može izvršiti na ovaj način, pozvace se kao tumač lice koje se sa svjedokom može sporazumjeti.

Sud će tumača da upozori na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Član 242

Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za ishranu i prenoćište, kao i na naknadu izgubljene zarade.

Svjedok treba da zahtijeva naknadu odmah po saslušanju, inače gubi pravo na nju. Sud je dužan da na ovo upozori svjedoka.

U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoka sud će da odredi da se određeni iznos isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, naloziće stranci da određeni iznos plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv ovog rješenja ne zadržava izvršenje rješenja.

VJEŠTACI

Član 243

Sud će izvesti dokazivanje vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja neke činjenice potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 244

Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u predlogu naznačiti predmet i obim vještačenja i predložiti lice sa liste stalnih sudskih vještaka koje će da izvrši vještačenje.

Protivna strana će se izjasniti o predloženom vještačenju.

Ako stranke ne postignu sporazum o licu koje će biti određeno za vještaka i o predmetu i obimu vještačenja, odluku o tome će donijeti sud.

Sud može, nezavisno od sporazuma stranaka, odrediti drugog vještaka, ako ocijeni da složenost vještačenja to zahtijeva.

Član 245

Vještačenje vrši jedan vještak, a kad sud ocijeni da je vještačenje složeno, može odrediti više vještaka.

Vještaci se određuju prvenstveno iz reda stalnih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

Složenija vještačenja se mogu povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, hemijskoj laboratoriji, fakultetu i sl.).

Ako postoje specijalizovane ustanove za određene vrste vještačenja (vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i sl.), takva vještačenja će se povjeriti prvenstveno tim ustanovama.

Član 246

Vještaci su dužni da se odazovu pozivu suda i da iznesu svoj nalaz i mišljenje.

Sud će vještaka, na njegov zahtjev, osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Sud može vještaka, na njegov zahtjev, da oslobodi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobođenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlašćeno lice organa ili organizacije u kojoj je vještak zaposlen.

Član 247

Vještak može biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudija, ali se za vještaka izuzetno može uzeti i lice koje je već bilo saslušano kao svjedok.

Stranka može da podnese zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.

U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna da navede okolnosti na kojima zasniva svoj zahtjev za izuzeće.

O zahtjevu za izuzeće odlučuje sud.

Protiv rješenja kojim se usvaja zahtjev za izuzeće nije dozvoljena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dozvoljena posebna žalba.

Ako je stranka saznala za razlog izuzeća poslije izvršenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije izvršenog vještačenja.

Član 248

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za ishranu i prenoćište, na naknadu izgubljene zarade i troškova vještačenja, kao i pravo na nagradu za izvršeno vještačenje.

U pogledu naknade troškova i nagrade vještaka shodno će se primjenjivati odredbe člana 242 st. 2 i 3 ovog zakona.

Član 249

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži: ime i prezime, zanimanje vještaka, predmet spora, obim i predmet vještačenja i rok za pisano podnošenje nalaza i mišljenja.

Član 250

Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

Prepis rješenja iz člana 249 ovog zakona dostavlja se vještaku zajedno sa pozivom na ročište za glavnu raspravu.

U pozivu će sud da upozori vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i u skladu sa pravilima nauke i vještine i upozoriti ga o posljedicama nedostavljanja nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, odnosno neopravdanog izostanka sa ročišta i pravu na nagradu i naknadu troškova.

Član 251

Vještak svoj pisani nalaz i mišljenje uvijek dostavlja sudu prije rasprave, ako sud ne odredi drukčije.

Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje.

Član 252

Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, sud će, nakon proteka roka koji strankama ostavi da se o tome pisano izjasne, odrediti drugog vještaka.

Ako vještak dostavi nalaz i mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili protivurječni sami sebi ili izvedenim okolnostima, sud će da pozove vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi i odredi rok za ponovno dostavljanje nalaza i mišljenja.

Ako vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će, uz prethodno izjašnjenje stranaka, da odredi drugog vještaka.

Član 253

Sud dostavlja strankama pisani nalaz i mišljenje najmanje osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Član 254

Ročište za glavnu raspravu će se održati i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, sud može, na predlog stranke, odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako utvrdi da je njegovo prisustvo na raspravi neophodno radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Član 255

Sud će vještaku dopustiti da razmatra spise, kao i da postavlja pitanja strankama i drugim učesnicima u vezi predmeta vještačenja.

Član 256

Ako je određeno više vještaka, oni mogu podnijeti zajednički nalaz i mišljenje kad se u nalazu i mišljenju slažu. Ako se u nalazu i mišljenju ne slažu, svaki vještak posebno iznosi svoj nalaz i mišljenje.

Ako se podaci vještaka u njihovom nalazu bitno razilaze ili ako je njihov nalaz nejasan, nepotpun ili u protivrječnosti sam sa sobom ili sa izviđenim okolnostima, a ti se nedostaci ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, obnoviće se vještačenje sa istim ili drugim vještacima.

Ako u mišljenju više vještaka ima protivrječnosti ili nedostataka ili se pojavi osnovana sumnja u pravilnost datog mišljenja, a ti se nedostaci ili sumnja ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, zatražiće se mišljenje drugih vještaka.

Član 257

Protiv rješenja suda iz čl. 249 i 252 ovog zakona nije dopuštena žalba.

Član 258

Na izvođenje dokaza vještačenjem shodno se primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka, ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno.

Član 259

Odredbe o vještačenju shodno se primjenjuju i na sudske tumače.

SASLUŠANJE STRANAKA

Član 260

Na predlog stranke, sud može odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Član 261

Ako se sud uvjeri da stranci, odnosno licu koje treba saslušati kao stranku nijesu poznate sporne činjenice ili ako saslušanje te stranke nije moguće, može da odluči da se sasluša samo druga stranka.

Sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka i ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Član 262

Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušaće se njen zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se sasluša i sama stranka, ako je njeno saslušanje moguće.

Za pravno lice saslušaće se lice koje je zakonom ili opštim aktom pravnog lica određeno da je zastupa.

Ako kao stranka u sporu učestvuje na jednoj strani više lica, sud će odlučiti da li će se saslušati sva lica ili samo neka od njih.

Član 263

Poziv na ročište dostaviće se punomoćniku stranke, koji je dužan da o tome obavijesti stranku, odnosno, ako stranka nema punomoćnika, lično stranci ili licu koje će se za stranku saslušati.

U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da stranka koja dođe na ročište može biti saslušana u odsutnosti druge stranke.

Član 264

Ne mogu se primijeniti nikakve prinudne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja, niti se stranka može prinuditi na davanje iskaza.

Član 265

Odredbe o izvođenju dokaza saslušavanjem svjedoka primjenjivaće se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

GLAVA DVADESETA

OBEZBJEĐENJE DOKAZA

Član 266

Ako postoji opravdana bojazan da neki dokaz neće moći da se izvede ili će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se u toku kao i prije pokretanja parnice predložiti da se ovaj dokaz izvede.

Obezbjedeње dokaza se može tražiti prije i u toku postupka po predlogu za ponavljanje postupka.

Član 267

Ako je predlog za obezbjeđenje dokaza stavljen u toku parničnog postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u toku.

Kad se traži obezbjeđenje dokaza prije pokretanja postupka, kao i u hitnim slučajevima ako je postupak već u toku, nadležan je sud prvog stepena na čijem se području nalaze stvari koje treba razgledati, odnosno sud na čijem području boravi lice koje treba saslušati.

Član 268

U podnesku kojim traži obezbjeđenje dokaza predlagač je dužan da navede činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge zbog kojih smatra da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proističe da on nije poznat.

Član 269

Podnesak u kome je stavljen predlog za obezbjeđenje dokaza dostaviće se protivniku, ako je poznat. Ako postoji opasnost zbog odlaganja, sud će o predlogu odlučiti i bez prethodnog izjašnjavanja protivnika.

U rješenju kojim se usvaja predlog sud će da odredi ročište za izvođenje dokaza, navešće činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, kao i dokaze koji će se izvesti.

Ako protivniku nije ranije bio dostavljen podnesak u kome je stavljen predlog za obezbjeđenje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno sa rješenjem suda kojim se usvaja predlog za obezbjeđenje dokaza.

Protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište sud može radi učestvovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika (član 82). O tom postavljanju nije potrebno izdati oglas.

Sud može u hitnim slučajevima odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se usvaja predlog za obezbjeđenje dokaza dostavi protivniku.

Protiv rješenja suda kojim se usvaja predlog za obezbjeđenje dokaza, kao i protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku nije dozvoljena žalba.

Član 270

Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuva se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

Ako je postupak u toku, a obezbjeđenje dokaza nije izveo sud koji vodi postupak, zapisnik će se dostaviti tom sudu.

GLAVA DVADESET PRVA

PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

OPŠTE ODREDBE

Član 271

Sud odmah nakon prijema tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu.

Ove pripreme obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe tuženom na obavezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave.

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice i dokaze čije izvođenje namjeravaju da predlože.

Član 272

U toku priprema za glavnu raspravu do ročišta za glavnu raspravu, sud odlučuje o:

- 1) stupanju prethodnika u parnicu;
- 2) učešću umješača;
- 3) obezbjeđenju dokaza;
- 4) preinačenju tužbe;
- 5) povlačenju tužbe;
- 6) prekidu postupka;
- 7) privremenim mjerama obezbjeđenja;
- 8) spajanju i razdvajanju parnica;
- 9) određivanju ili produženju sudskih rokova;
- 10) zakazivanju ili odlaganju ročišta;

- 11) povraćaju u pređašnje stanje;
- 12) oslobađanju stranke od plaćanja troškova postupka;
- 13) obezbjeđenju parničnih troškova;
- 14) polaganju predujma za troškove pojedinih parničnih radnji;
- 15) određivanju vještaka;
- 16) postavljanju privremenog zastupnika;
- 17) dostavljanju sudskih pismena;
- 18) mjerama za ispravljanje podnesaka;
- 19) urednosti punomoćja;
- 20) svim pitanjima koja se odnose na upravljanje postupkom.

Protiv odluka donijetih u toku pripremanja glavne rasprave, a odnose se na upravljanje postupkom, žalba nije dozvoljena.

Član 273

Sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja i primiti na zapisnik poravnanje stranaka.

PRETHODNO ISPITIVANJE TUŽBE

Član 274

Po prethodnom ispitivanju tužbe sud donosi rješenja iz člana 272 ovog zakona, ako nije riječ o pitanjima o kojima se po prirodi stvari ili po odredbama ovog zakona odluka može donijeti tek u daljem toku postupka.

Član 275

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili nepotpuna ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužioca ili tuženog da budu stranke u parnici ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke ili nedostaci koji se odnose na ovlašćenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlašćenje potrebno, sud će radi otklanjanja ovih nedostataka preduzeti potrebne mjere predviđene u ovom zakonu (čl. 81 i 106).

Član 276

Nakon prethodnog ispitivanja tužbe sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje, ako utvrdi:

- 1) da rješenje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost;
- 2) da su stranke ugovorile arbitražu;
- 3) da je tužba podnesena neblagovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe;
- 4) da o istom zahtjevu već teče parnica;
- 5) da je stvar pravosnažno presuđena;
- 6) da je o predmetu spora zaključeno sudsko poravnanje, da se tužilac pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva, da ne postoji pravni interes tužioca za podnošenje tužbe za utvrđenje i da tužilac u roku koji je sud odredio nije otklonio nedostatke iz čl. 81 i 106 ovog zakona.

Sud donosi rješenje kojim se oglašava nenadležnim i predmet ustupa drugom sudu, ako utvrdi da nije stvarno ili mjesno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu.

Član 277

Ako smatra da nema dovoljno osnova za donošenje odluke o nekom pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, sud će da ostavi da o ovom pitanju donese odluku po prijemu odgovora na tužbu ili na pripremnom ročištu, odnosno na ročištu za glavnu raspravu, ako pripremno ročište nije održano.

ODGOVOR NA TUŽBU

Član 278

Tužba sa prilogima dostavlja se tuženom na odgovor u roku od 30 dana od dana prijema uredne i potpune tužbe u sudu.

Član 279

Nakon prijema tužbe sa prilogima tuženi je dužan, najkasnije u roku od 30 dana, da dostavi sudu pisani odgovor na tužbu.

Prilikom dostavljanja tužbe tuženom sud će poučiti tuženog o obavezi iz stava 1 ovog člana, o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku.

Član 280

U odgovoru na tužbu tuženi će istaći moguće procesne prigovore i izjasniti se da li priznaje ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev i navesti druge podatke koje mora imati svaki drugi podnesak (član 103).

Ako tuženi osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržati i činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode i dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Član 281

Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti u skladu sa odredbom člana 106 ovog zakona.

Član 282

Kad, po prijemu odgovora na tužbu, sud utvrdi da među strankama nije sporno činjenično stanje i da ne postoje druge smetnje za donošenje odluke može bez zakazivanja ročišta donijeti odluku o sporu.

Član 283

Ako sud, po prijemu odgovora na tužbu, utvrdi da iz činjenica navedenih u tužbi ne proizilazi osnovanost tužbenog zahtjeva, donijet će odluku kojom se tužbeni zahtjev odbija.

Tužbeni zahtjev je, u smislu stava 1 ovog člana, neosnovan ako je očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi ili ako su činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev očigledno u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac predložio ili sa činjenicama koje su opštepoznate.

PRIPREMNO ROČIŠTE

Član 284

Nakon prijema odgovora na tužbu sud će da zakaže pripremno ročište.

Ako tuženi nije dostavio odgovor na tužbu, a nema uslova za donošenje presude zbog propuštanja, sud će zakazati pripremno ročište nakon proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu.

Pripremno ročište održaće se, po pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana kada tuženi dostavi pisani odgovor na tužbu.

Član 285

Održavanje pripremnog ročišta je obavezno, osim u slučajevima u kojima sud, nakon prijema tužbe i odgovora na tužbu, utvrdi da među strankama nema spornih činjenica (član 282) ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno.

Član 286

U pozivu za pripremno ročište sud će da obavijesti stranke o posljedicama izostanka s pripremnog ročišta, kao i o tome da su dužne, najkasnije na pripremnom ročištu, da iznesu sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i da predlože sve dokaze koje žele izvesti u toku postupka, te da na ročište donesu sve isprave i predmete koje žele upotrijebiti kao dokaz.

Poziv za pripremno ročište dostavlja se strankama najkasnije osam dana prije ročišta.

Član 287

Pripremno ročište počinje tako što tužilac sažeto izlaže tužbu, a zatim tuženi sažeto izlaže odgovor na tužbu.

Kad je potrebno, sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u vezi s njihovim navodima ili predlozima.

Član 288

Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu raspravljaće se o pitanjima koja se odnose na smetnje za dalji tok postupka. O tim se pitanjima mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, odlučivati o pitanjima iz člana 276 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno.

Ako sud ne prihvati prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijeće zajedno s odlukom o glavnoj stvari, osim o prigovoru mjesne nadležnosti.

Protiv odluke iz stava 3 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 289

U daljem toku pripremnog ročišta raspravljaće se o predlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje predloge.

Član 290

Sud će prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu odlučiti o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

Predloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Sud nije u daljem toku parnice vezan za svoja ranija rješenja iz ovog člana.

Član 291

Ako sud, na predlog stranke, odredi vještačenje, kao i da vještak treba da dostavi pisani nalaz i mišljenje, odrediće rok u kome vještak treba da postupi.

Pri određivanju ovog roka sud će voditi računa o tome da pisani nalaz i mišljenje sud mora dostaviti strankama najkasnije osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Član 292

Ako pred istim sudom teče više parnica između istih lica ili u kojima je isto lice protivnik raznih tužilaca ili raznih tuženih, sud može rješenjem spojiti sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud će donijeti zajedničku presudu.

Sud može odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe i nakon završetka odvojenog raspravljanja donijeti posebne odluke o tim zahtjevima.

Rješenja iz st. 1 i 2 ovog člana mogu se, po pravilu, donijeti najkasnije na pripremnom ročištu ili do početka glavne rasprave, ako pripremono ročište nije održano.

Protiv ovih rješenja žalba nije dozvoljena.

Član 293

Ako na pripremono ročište ne dođe tužilac, a bio je uredno obaviješten, smatraće se da je tužba povučena, osim ako tuženi ne traži da se ročište održi.

Ako na pripremono ročište ne dođe uredno obaviješten tuženi, raspravljaće se sa tužiocem.

Član 294

Na pripremnom ročištu sud ima u pogledu upravljanja postupkom sva ovlašćenja koja ima i na glavnoj raspravi.

ZAKAZIVANJE ROČIŠTA ZA GLAVNU RASPRAVU

Član 295

Na pripremnom ročištu sud će rješenjem odrediti: dan i čas održavanja glavne rasprave, pitanja o kojima će se raspravljati, dokaze koji će se izvesti i lica koja će biti pozvana na glavnu raspravu.

Glavna rasprava će se, po pravilu, održati najkasnije u roku od 60 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta.

Ako sud procijeni da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopno koliko je neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu.

Član 296

Sa sadržajem rješenja iz člana 295 stav 1 ovog zakona upoznaće se stranke prisutne na pripremnom ročištu i neće im se dostaviti rješenje, niti poziv za glavnu raspravu.

Sud će upozoriti stranke i na posljedice izostanka sa ročišta za glavnu raspravu.

Član 297

Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nijesu bile prisutne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio da pozove.

U pozivu za glavnu raspravu sud će da upozori pozvane o posljedicama izostanka sa ročišta.

Stranci koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu, uz poziv za glavnu raspravu, dostavlja se ovjeren prepis zapisnika.

GLAVA DVADESET DRUGA

GLAVNA RASPRAVA TOK GLAVNE RASPRAVE

Član 298

Sudija otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja.

Nakon toga, sudija utvrđuje jesu li došla sva pozvana lica, pa ako nijesu provjerava jesu li odsutna lica uredno pozvana i imaju li opravdan razlog za izostanak.

Ako tužilac ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatra se da je povukao tužbu, osim ako se tuženi na tom ročištu upusti u raspravljanje.

Ako na ročište za glavnu raspravu ne dođe tuženi, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegovog prisustva.

Član 299

Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, najprije da odluči o pitanjima iz člana 276 ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drukčije predviđeno.

Ako sud ne usvoji prigovor iz stava 1 ovog člana, bez obzira da li je o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno s njom, odluku o prigovoru donijeće zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena posebna žalba.

Član 300

Ako nije prethodno održano pripremno ročište, prvo ročište za glavnu raspravu počinje sažetim izlaganjem tužbe, a poslije toga tuženi sažeto odgovara na navode tužbe.

U daljem toku rasprave sud rješenjem određuje koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

Predložene dokaze, koje ne smatra važnim za odluku, sud će da odbije i u rješenju da naznači razlog odbijanja.

Protiv rješenja kojim se određuje ili odbija izvođenje dokaza nije dozvoljena posebna žalba.

Sud nije u daljem toku parnice vezan za svoje ranije rješenje o izvođenju dokaza.

Član 301

Ako je održano pripremno ročište, na glavnoj raspravi izvode se dokazi čije je izvođenje određeno rješenjem suda na tom ročištu.

Član 302

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ako nije drukčije predviđeno ovim zakonom.

Član 303

Stranke mogu u toku glavne rasprave da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nijesu bile u mogućnosti iznijeti, odnosno preložiti na pripremnom ročištu.

Član 304

Stranka i njen zastupnik ili punomoćnik mogu po odobrenju suda neposredno postavljati pitanja protivnoj stranci, svjedocima i vještacima.

Sud će da zabrani stranci postavljanje određenog pitanja ili će da zabrani odgovor na postavljeno pitanje, ako je već u pitanju sadržano kako na njega treba odgovoriti ili ako se pitanje ne odnosi na predmet.

Na zahtjev stranke u zapisnik će se unijeti pitanje koje je sud odbio, kao i pitanje na koje je zabranjen odgovor.

Član 305

Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako ih sud, po izjašnjenju stranaka, sasvim ne otpusti ili ne odredi da se privremeno udalje iz sudnice.

Sud može odrediti da se saslušani svjedoci kasnije ponovo pozovu i još jednom saslušaju u prisustvu ili odsustvu drugih svjedoka i vještaka.

Član 306

Nakon izvođenja svih dokaza, stranke, počev od tužioca, imaju pravo da se obrate sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta. Sud može dopustiti tužiocu da se ukratko izjasni na završno izlaganje tuženog. Ako je tužiocu dopušteno da se izjasni na završno izlaganje tuženog i tuženi ima pravo da se ukratko izjasni na konačne navode tužioca.

Član 307

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, sud će da objavi da je glavna rasprava zaključena.

Sud može odlučiti da glavnu raspravu zaključi i kad je ostalo da se pribave izvjesni spisi koji sadrže dokaze potrebne za odlučivanje ili ako treba sačekati zapisnik o dokazima izvedenim od zamoljenog sudije, a stranke odustanu od raspravljanja o tim dokazima ili sud smatra da to raspravljanje nije potrebno.

JAVNOST GLAVNE RASPRAVE

Član 308

Glavna rasprava je javna.

Raspravi mogu prisustvovati samo punoljetna lica.

Lica koja prisustvuju raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.

Odredba stava 3 ovog člana ne odnosi se na čuvare lica koja učestvuju u postupku.

Član 309

Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njen dio, ako to zahtijevaju interesi čuvanja državne, službene, poslovne ili lične tajne, interesi javnog reda ili razlozi morala.

Sud može isključiti javnost i u slučaju kad se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo obezbijediti nesmetano održavanje rasprave.

Član 310

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješake.

Sud može dozvoliti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena prisustvuju pojedina službena lica kao i naučni i javni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu, odnosno naučnu ili javnu djelatnost.

U slučaju isključenja javnosti, na zahtjev stranke, sud može dozvoliti da raspravi prisustvuju najviše dva lica koja ona označi.

Sud će upozoriti lica koja prisustvuju raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužna da kao tajnu čuvaju sve ono što su na raspravi saznala i ukazaće im na posljedice odavanja tajne.

Član 311

O isključenju javnosti odlučuje sud rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dozvoljena posebna žalba.

Član 312

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi shodno će se primjenjivati i na pripremno ročište, na ročišta van glavne rasprave, kao i na ročište pred zamoljenim sudijom.

RUKOVOĐENJE GLAVNOM RASPRAVOM

Član 313

Sud rukovodi glavnom raspravom, ispituje stranke, izvodi dokaze, daje riječ strankama, njihovim zakonskim zastupnicima i punomoćnicima.

Sud vodi računa da se glavna rasprava odvija u pravom smjeru i na pravilan način bez nepotrebnih odlaganja.

Sud se u toku glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.

Protiv rješenja koje se odnosi na rukovođenje raspravom nije dozvoljena posebna žalba.

Član 314

Van ročišta za glavnu raspravu sud donosi odluke o pitanjima iz člana 272, kao i odluke iz člana 273 ovog zakona.

Član 315

Sud može odložiti zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegovog održavanja, ako utvrdi da neće biti ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je izvođenje određeno neće biti moguće izvesti na tom ročištu.

Sud je dužan, najkasnije osam dana prije održavanja ročišta, da provjeri da li su ispunjeni uslovi iz stava 1 ovog člana.

Kad odloži ročište, sud će o vremenu održavanja novog ročišta odmah da obavijesti sve pozvane.

Član 316

Sud može, na predlog stranke, da odloži započeto ročište samo iz sljedećih razloga:

1) ako bez krivice stranke koja predlaže odlaganje ročišta nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je bitan za pravilno donošenje odluke;

2) ako obje stranke predlažu odlaganje radi mogućeg mirnog rješavanja spora.

Stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga.

Kad se ročište odloži, sud će prisutnima odmah saopštiti mjesto i vrijeme novog ročišta. Sud nije dužan o mjestu i vremenu novog ročišta da obavijesti stranku koja nije bila prisutna na odloženom ročištu, a bila je uredno obaviještena, osim ako je protivna stranka iznijela nove činjenice ili predložila nove dokaze (član 303).

Član 317

Ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, sud će odlučiti da se ročište održi, ako se mogu izvesti drugi dokazi, s tim što će se naknadno, na novom ročištu, izvesti samo taj dokaz.

Član 318

Na novom ročištu zakazanom nakon odlaganja rasprave radnje koje su već provedene ponovo se izvode samo ako sud smatra da je to neophodno za pravilno donošenje presude.

Član 319

Ročište za glavnu raspravu se ne može odložiti na neodređeno vrijeme.

Ročište za glavnu raspravu se ne može odložiti na period duži od 30 dana, osim u slučajevima iz čl. 222 i 329 stav 2 ovog zakona.

Kada odloži ročište, sud je dužan preduzeti sve radnje koje mu stoje na raspolaganju, kako bi se do sljedećeg ročišta otklonili uzroci koji su doveli do odlaganja i na tom ročištu rasprava mogla zaključiti.

Protiv rješenja suda kojim se odlaže ročište ili rješenja kojim se odbijaju predlozi stranaka za odlaganje ročišta nije dozvoljena žalba.

Član 320

Ako se započeto ročište ne može okončati do kraja dana, sud će odrediti nastavak ročišta za sljedeći radni dan.

Član 321

Ako se ročište odloži, novo ročište održaće se po mogućnosti pred istim sudijom.

Ako se novo ročište drži pred istim sudijom, glavna rasprava će se nastaviti i sudija će ukratko izložiti tok ranijih ročišta.

Ako se ročište drži pred drugim sudijom, glavna rasprava mora početi iznova, ali sudija može, pošto se stranke o tome saglase, odlučiti da se ponovo ne saslušavaju svjedoci i vještaci i da se ne vrši novi uviđaj, već da se pročitaju zapisnici o izvođenju ovih dokaza.

Izuzetno od stava 3 ovog člana sudija će odlučiti da se pročitaju iskazi svjedoka i vještaka koji su umrli, duševno oboljeli ili inače nijesu dostupni sudu.

GLAVA DVADESET TREĆA

MIRNO RJEŠAVANJE SPOROVA SUDSKO PORAVNANJE

Član 322

Stranke mogu zaključiti poravnanje o predmetu spora u toku cijelog postupka (sudsko poravnanje).

Poravnanje može da se odnosi na cio tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

Pred sudom se ne može zaključiti poravnanje u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Kad sud donese rješenje kojim ne dozvoljava poravnanje stranaka, zastaće sa postupkom dok ovo rješenje ne postane pravosnažno.

Član 323

Sud će na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost u toku cijelog postupka nastojati da stranke zaključe poravnanje.

Član 324

Sudsko poravnanje se zaključuje, po pravilu, pred sudom prvog stepena.

Ako je pred drugostepenim sudom pokrenut postupak po žalbi, prvostepeni sud obavještava drugostepeni sud o zaključenom sudskom poravnanju.

Sudsko poravnanje može se zaključiti i pred drugostepenim sudom kad se pred drugostepenim sudom održava glavna rasprava.

Ako se poravnanje zaključi nakon donošenja prvostepene presude, sud će rješenjem tu presudu ukinuti.

Član 325

Sporazum stranaka o poravnanju unosi se u zapisnik.

Poravnanje je zaključeno kad stranke poslije pročitanoog zapisnika o poravnanju potpišu zapisnik.

Strankama će se izdati ovjeren prepis zapisnika u koji je uneseno poravnanje.

Član 326

Prvostepeni sud, po službenoj dužnosti, pazi da li se vodi parnica o predmetu o kome je ranije bilo zaključeno sudsko poravnanje. Ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kome je već zaključeno sudsko poravnanje, odbaciće tužbu.

Član 327

Sudsko poravnanje može se pobijati samo tužbom.

Sudsko poravnanje može se poništiti, ako je zaključeno u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Sudsko poravnanje može se poništiti i ako je prilikom njegovog zaključenja učestvovalo lice koje ne može biti parnična stranka ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako je stranku zastupalo neovlašćeno lice ili lice koje nije imalo potrebno ovlašćenje za pojedine parnične radnje, osim ako su te radnje bile naknadno odobrene.

Tužba za poništaj poravnanja iz st. 2 i 3 ovog člana se može podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja razloga za poništaj, a najkasnije u roku od tri godine od dana zaključenja sudskog poravnanja.

Poravnanje je ništavo ako je zaključeno u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Član 328

Lice koje namjerava da podigne tužbu može preko suda prvog stepena na čijem području protivna strana ima prebivalište da pokuša da postigne poravnanje.

Sud kome je ovakav predlog upućen pozvaće protivnu stranu i upoznaće je s predlogom o poravnanju.

Troškove ovog postupka snosi podnosilac predloga.

POSREDOVANJE

Član 329

Ako sud ocijeni da bi se spor mogao uspješno riješiti putem posredovanja, zastaće sa postupkom i uputiće stranke na postupak posredovanja.

Po proteku roka od 60 dana, ako stranke ne riješe spor putem posredovanja, sud će zakazati ročište.

Član 330

Posredovanje se uređuje posebnim zakonom.

GLAVA DVADESET ČETVRTA

PRESUDA

Član 331

Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja.

Ako postoji više zahtjeva, sud će, po pravilu, o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Ako je više parnica spojeno radi zajedničkog raspravljanja, a za konačnu odluku je sazrela samo jedna parnica, može se donijeti presuda samo u pogledu te parnice.

Član 332

Sud može da naloži tuženom da izvrši određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

Ako sud usvoji zahtjev za izdržavanje, za naknadu štete u vidu rente zbog izgubljene zarade ili drugih prihoda po osnovu rada ili zbog izgubljenog izdržavanja, može obavezati tuženog i na činidbe koje nijesu dospjele.

Ako činidba koja je predmet tužbenog zahtjeva nije dospjela do zaključenja glavne rasprave, sud će tužbeni zahtjev odbiti kao preuranjen.

Član 333

Ako je tužilac u tužbi tražio da mu se dosudi izvjesna stvar, a istovremeno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari da primi određeni novčani iznos, sud će, ako usvoji tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženi može osloboditi od davanja stvari, ako plati taj novčani iznos.

Član 334

Kad se stranci u presudi nalaže izvršenje kakve činidbe odrediće se i rok u kome je ovu činidbu dužna da izvrši.

Ako posebnim propisima nije drukčije određeno, rok za izvršenje činidbe iznosi 15 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima ovaj rok iznosi osam dana.

Rok za izvršenje činidbe počinje da teče prvog dana poslije dostavljanja prepisa pravosnažne presude stranci kojoj je naloženo izvršenje, ako zakonom nije drukčije određeno.

DJELIMIČNA PRESUDA

Član 335

Ako su od više tužbenih zahtjeva, usljed priznanja ili na osnovu raspravljanja, samo neki sazreli za konačnu odluku ili ako je samo dio jednog zahtjeva sazrio za konačnu odluku, sud može, u pogledu sazrelih zahtjeva, odnosno dijela zahtjeva, zaključiti raspravu i donijeti presudu (djelimična presuda).

Djelimičnu presudu sud može da donese i kad je podnijeta protivtužba, ako je za odluku sazrio samo zahtjev tužbe ili zahtjev protivtužbe.

Pri ocjeni pitanja da li će donijeti djelimičnu presudu, sud će naročito uzeti u obzir veličinu zahtjeva ili dijela zahtjeva koji je sazreo za odluku.

U parnici u kojoj je tužbom, odnosno protivtužbom obuhvaćeno više zahtjeva djelimična presuda nije dozvoljena, ako se o osnovanosti tih zahtjeva može, zbog prirode spornog odnosa, odlučiti samo jednom presudom.

U pogledu pravnih lijekova i izvršenja djelimična presuda smatra se kao samostalna presuda.

MEĐUPRESUDA

Član 336

Ako je tuženi osporio i osnov tužbenog zahtjeva i iznos tužbenog zahtjeva, a u pogledu osnova stvar je sazrela za donošenje odluke, sud može, iz razloga cjelishodnosti, da donese prvo presudu samo o osnovu tužbenog zahtjeva (međupresuda).

Do pravosnažnosti međupresude sud će zastati sa raspravljanjem o iznosu tužbenog zahtjeva.

PRESUDA NA OSNOVU PRIZNANJA

Član 337

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave prizna cijeli ili dio tužbenog zahtjeva, sud će bez daljeg raspravljanja donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev u dijelu u kome se priznaje tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).

Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Donošenje presude na osnovu priznanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2 ovog člana prethodno pribave obavještenja.

Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u podnesku, tuženi može i bez pristanka tužioca da opozove do donošenja presude.

PRESUDA NA OSNOVU ODRICANJA

Član 338

Ako se tužilac do zaključenja glavne rasprave odrekne cijelog ili dijela tužbenog zahtjeva, sud će bez daljeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev u dijelu u kome se tužilac odrekao (presuda na osnovu odricanja).

Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženog.

Sud neće donijeti presudu na osnovu odricanja i kad su ispunjeni potrebni uslovi ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3).

Donošenje presude na osnovu odricanja odlaže se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 3 ovog člana prethodno pribave obavještenja.

Odricanje od tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pisanom podnesku, tužilac može i bez pristanka tuženog opozvati do donošenja presude.

PRESUDA ZBOG PROPUŠTANJA

Član 339

Ako tuženi u roku iz člana 279 stav 1 ovog zakona ne odgovori na tužbu, sud donosi presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), ako su ispunjeni sljedeći uslovi:

- 1) ako je tuženom uredno dostavljena tužba na odgovor;
- 2) ako se ne radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 4 stav 3);
- 3) ako osnovanost tužbenog zahtjeva proizilazi iz činjenica koje su navedene u tužbi;
- 4) ako činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev nijesu u suprotnosti sa dokazima koje je dostavio sam tužilac ili s činjenicama koje su opšte poznate.

Donošenje presude zbog propuštanja odložiće se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 1 ovog člana prethodno pribave obavještenja.

DONOŠENJE, PISANA IZRADA I DOSTAVA PRESUDE

Član 340

Sud će donijeti presudu najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave. Kao vrijeme donošenja presude podrazumijeva se dan kada je presuda pisano izrađena.

Ako sudija prekorači rok iz stava 1 ovog člana, dužan je u pisanoj formi izvijestiti predsjednika suda o razlozima prekoračenja.

Član 341

Nakon zaključenja glavne rasprave sud će prisutne stranke da obavijesti o datumu donošenja presude. Ako jedna od stranaka nije prisustvovala glavnoj raspravi, sud će je pisano obavijestiti o datumu donošenja presude.

Stranke, odnosno njihovi zastupnici ili punomoćnici su dužni sami da podignu presudu u zgradi suda.

Ako su stranke bile uredno obaviještene o datumu donošenja presude, rok za žalbu protiv presude počinje teći prvog narednog dana nakon donošenja presude.

Član 342

Sud u vrijeme donošenja presude (član 340) može, na zahtjev stranke, ako stranka nije u mogućnosti da podigne presudu (član 341 stav 2) odlučiti da se dostava presude izvrši na način predviđen odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Stranci koja nije bila uredno obaviještena o datumu donošenja presude sud će u svakom slučaju dostaviti presudu u skladu s odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 343

Presuda zbog propuštanja i presuda drugostepenog suda donesena bez rasprave, dostavlja se strankama u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 344

U slučaju iz člana 340 stav 2 ovog zakona sud će, čim sazna da će doći do odlaganja datuma donošenja presude, o tome da obavijesti stranke, nakon čega će strankama presudu dostaviti prema odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 345

U slučajevima iz čl. 342, 343 i 344 ovog zakona rok za podnošenje pravnog lijeka počinje teći prvog narednog dana nakon prijema presude.

Član 346

Izvornik presude potpisuje sudija.

Član 347

Pisano izrađena presuda mora imati: uvod, izreku, obrazloženje i uputstvo o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

Uvod presude sadrži: naziv suda, ime i prezime sudije, ime i prezime, prebivalište, odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, označenje stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su na toj raspravi bili prisutni i dan kad je presuda donesena.

Izreka presude sadrži: odluku kojom se usvajaju ili odbijaju pojedini zahtjevi u pogledu glavne stvari i sporednih traženja, odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja i odluku o parničnim troškovima.

U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka, činjenice koje su iznijele i dokaze koje su predložile, koje je od tih činjenica utvrđivao, zašto i kako ih je utvrdio, a ako ih je utvrdio dokazivanjem, koje dokaze je izveo i kako ih je ocijenio. Sud će posebno navesti koje je odredbe materijalnog prava primijenio odlučujući o zahtjevima stranaka, a izjasniće se, ako je to potrebno, i o stavovima stranaka o pravnom osnovu spora, te o njihovim predlozima i prigovorima o kojima nije dao razloge u odlukama koje je već donio u toku postupka.

U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja ili presude na osnovu odricanja, iznijeće se samo razlozi koji opravdavaju donošenje ovakvih presuda.

DOPUNSKA PRESUDA

Član 348

Ako je sud propustio da odluči o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom ili je propustio da odluči o dijelu zahtjeva, stranka može, u roku od 15 dana od prijema presude, da predloži sudu da se izvrši dopuna presude.

Ako stranka ne podnese predlog za donošenje dopunske presude smatraće se da je tužba u tom dijelu povučena.

Neblagovremeni i neosnovani predlog za dopunu presude odbaciće, odnosno odbiće sud bez održavanja ročišta.

Član 349

Kad sud nađe da je predlog za dopunu presude osnovan zakazaće glavnu raspravu radi donošenja presude o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Dopunska presuda može se donijeti i bez ponovnog otvaranja glavne rasprave, ako tu presudu donosi sudija koji je donio prvobitnu presudu, a zahtjev u pogledu koga se traži dopuna dovoljno je raspravljen.

Ako se predlog za dopunu presude odnosi samo na troškove postupka, odluku o predlogu donosi sud bez održavanja ročišta.

Član 350

Ako je pored predloga za dopunu presude podnijeta i žalba protiv presude, prvostepeni sud će zastati sa dostavljanjem ove žalbe drugostepenom sudu dok se ne donese odluka o predlogu za dopunu presude i dok ne istekne rok za žalbu protiv ove odluke.

Ako protiv odluke o dopuni presude bude izjavljena žalba, ova žalba zajedno sa žalbom protiv prvobitne presude dostaviće se drugostepenom sudu.

Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zbog toga što prvostepeni sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati kao predlog stranke da se donese dopunska presuda.

ISPRAVLJANJE PRESUDE

Član 351

Pogreške u imenima i brojevima, kao i druge očigledne pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prepisa presude sa izvornikom ispraviće sud u svako doba.

Ispravljanje će se izvršiti posebnim rješenjem i unijeće se na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prepis rješenja.

Ako između izvornika i prepisa presude postoji nesaglasnost u pogledu neke odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prepis presude sa naznačenjem da se ovim prepisom presude zamjenjuje raniji prepis presude. U takvom slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostavljanja ispravljenog prepisa presude.

O ispravljanju presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

PRAVOSNAŽNOST PRESUDE

Član 352

Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravosnažna ukoliko je njome odlučeno o zahtjevu tužbe ili protivtužbe.

Prvostepeni sud, osim po prigovoru stranke, i po službenoj dužnosti pazi da li je stvar pravosnažno presuđena i, ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kome je već pravosnažno odlučeno, odbaciće tužbu.

Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženi istakao prigovorom radi prebijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju ovog potraživanja postaje pravosnažna.

Član 353

Pravosnažna presuda ima pravno dejstvo samo među strankama, osim kad zbog prirode spornog odnosa ili po odredbi zakona dejstvuje prema trećim licima.

Pravosnažnost presude se vezuje za stanje pravnog odnosa u vrijeme zaključenja glavne rasprave.

Član 354

Sud u kasnijoj parnici po tužbi stranke protiv umješača koji je uz nju učestvovao u prethodnoj parnici ne može presuditi protivno ranije donesenoj odluci, sem kad usvoji prigovor nesavjesnog vođenja spora.

Član 355

Sud je vezan za svoju presudu kad je donesena.

Presuda prema strankama dejstvuje od dana donošenja, a u slučajevima iz čl. 342, 343 i 344 ovog zakona od dana kada im je dostavljena.

GLAVA DVADESET PETA

RJEŠENJE

Član 356

Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje sud.

Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostaviće se strankama u ovjerenom prepisu samo ako je protiv tog rješenja dozvoljena posebna žalba ili ako se na osnovu rješenja može odmah tražiti izvršenje ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.

Sud je vezan za svoja rješenja ukoliko se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije što drugo određeno.

Kad se rješenje ne dostavlja, ono prema strankama ima dejstvo čim je objavljeno.

Član 357

Rješenja koja sud donosi van ročišta saopštavaju se strankama dostavljanjem ovjerenog prepisa rješenja.

Ako se rješenjem odbija predlog jedne stranke bez prethodnog saslušanja protivne stranke, toj stranci se rješenje neće dostaviti.

Član 358

Rješenje mora biti obrazloženo ako je protiv njega dozvoljena posebna žalba, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.

Član 359

Pravosnažna rješenja o kaznama izrečenim po odredbama ovog zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Član 360

Odredbe čl. 334, 340 do 347 i člana 355 stav 2 ovog zakona shodno će se primjenjivati i na rješenja.

B. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA

GLAVA DVADESET ŠESTA

REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

ŽALBA PROTIV PRESUDE

Pravo na žalbu

Član 361

Protiv presude donijete u prvom stepenu stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana donošenja, odnosno dostavljanja prepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima ovaj rok iznosi osam dana.

Blagovremeno izjavljena žalba sprječava da presuda postane pravosnažna u dijelu koji se pobija žalbom.

O žalbi protiv presude odlučuje drugostepeni sud.

Član 362

Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka prijema prepisa presude.

Do donošenja odluke drugostepenog suda stranka može odustati od već izjavljene žalbe.

Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

Sadržina žalbe

Član 363

Žalba treba da sadrži:

- 1) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
- 2) izjavu da se presuda pobija u cjelini ili u određenom dijelu;
- 3) razloge žalbe sa obrazloženjem;
- 4) potpis podnosioca žalbe.

Član 364

Ako se na osnovu podataka iz žalbe ne može utvrditi koja se presuda pobija ili ako žalba nije potpisana (nepotpuna žalba), prvostepeni sud će rješenjem, protiv koga nije dozvoljena žalba, pozvati žalioca da u roku od osam dana dopuni ili ispravi žalbu.

Ako žalilac u roku iz stava 1 ovog člana ne postupi po traženju suda, sud će rješenjem da odbaci žalbu kao nepotpunu.

Ako žalba po svom sadržaju ima drugih nedostataka, prvostepeni sud će žalbu da dostavi drugostepenom sudu ne pozivajući žalioca da je dopuni, odnosno ispravi. Dopune dostavljene po proteku roka za izjavljivanje žalbe drugostepeni sud neće cijeniti.

Član 365

U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalilac pruži dokaze da ih bez svoje krivice nije mogao iznijeti, odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave pred prvostepenim sudom.

Pozivajući se na nove činjenice žalilac je dužan da navede dokaze kojima se te činjenice utvrđuju, a predlažući nove dokaze dužan je da navede činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.

Prigovor zastarjelosti i prigovor radi prebijanja koji nijesu izneseni pred prvostepenim sudom ne mogu se iznositi u žalbi.

Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza nastali troškovi u postupku povodom žalbe, ove će troškove, nezavisno od ishoda spora, naknaditi ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Član 366

Presuda se može pobijati:

- 1) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka;
- 2) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;
- 3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Presuda zbog propuštanja ne može se pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu se pobijati zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju data u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Ako se presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja pobija zbog toga što je izjava o priznanju ili odricanju data usljed mana u volji, stranka može u žalbi iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze koje se odnose na mane u volji.

Član 367

Bitna povreda odredaba parničnog postupka postoji, ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio neku odredbu ovog zakona, a to je moglo biti od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Bitna povreda parničnog postupka uvijek postoji, ako:

- 1) je u donošenju presude učestvovao sudija koji nije učestvovao na glavnoj raspravi;
- 2) je u donošenju presude učestvovao sudija koji se po zakonu mora izuzeti (član 69 stav 1 tač. 1 do 6), odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet;
- 3) je odlučeno o zahtjevu o sporu koji ne spada u sudsku nadležnost (član 19);
- 4) je odlučeno o zahtjevu po tužbi koja je podnijeta poslije zakonom propisanog roka;
- 5) je sud odlučio o tužbenom zahtjevu za koji je stvarno nadležan sud druge vrste;
- 6) je sud po prigovoru stranke da se radi o sporu u pogledu koga je zaključen arbitražni sporazum u odluci koja je bila unijeta u presudu nepravilno odlučio da je nadležan;
- 7) je protivno odredbama ovog zakona sud zasnovao svoju odluku na nedozvoljenim raspolaganjima stranaka (član 4 stav 3);
- 8) je protivno odredbama ovog zakona sud donio presudu na osnovu propuštanja, presudu na osnovu priznanja ili presudu na osnovu odricanja;
- 9) kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije data mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 10) je protivno odredbama ovog zakona sud odbio zahtjev stranke da u postupku upotrebljava svoj jezik ili jezik koji razumije i da prati tok postupka na svom jeziku ili jeziku koji razumije, a stranka se zbog toga žali;
- 11) je sud donio presudu bez glavne rasprave, a bio je dužan da održi glavnu raspravu;
- 12) je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično

nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;

13) je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica ili o kome je već ranije pravosnažno presuđeno ili o kome je već zaključeno sudsko poravnanje;

14) je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi;

15) presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a naročito ako je izreka presude nerazumljiva, ako protivrječi sama sebi ili razlozima presude ili ako presuda nema uopšte razloga ili u njoj nijesu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi nejasni ili protivrječni ili ako o odlučnim činjenicama postoji protivrječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržini isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.

Član 368

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to ukazuju nove činjenice ili novi dokazi.

Član 369

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebalo da primijeni ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

Postupak po žalbi

Član 370

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 371

Neblagovremenu, nepotpunu (član 364 stav 1) ili nedozvoljenu žalbu odbaciće rješenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

Žalba je neblagovremena ako je izjavljena poslije isteka zakonskog roka za njeno podnošenje.

Žalba je nedozvoljena ako je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašćeno za podnošenje žalbe ili lice koje se odreklo ili je odustalo od žalbe ili ako lice koje je izjavilo žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe.

Član 372

Primjerak blagovremene, potpune i dozvoljene žalbe dostaviće prvostepeni sud protivnoj stranci koja može, u roku od osam dana od prijema, podnijeti tom sudu odgovor na žalbu.

Primjerak odgovora na žalbu dostaviće prvostepeni sud žalioocu.

Neblagovremeno podnesen odgovor na žalbu drugostepeni sud neće cijeniti.

Član 373

Po prijemu odgovora na žalbu ili po proteku roka za odgovor na žalbu prvostepeni sud će žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti drugostepenom sudu najkasnije u roku od osam dana.

Ako žalilac tvrdi da su u prvostepenom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, prvostepeni sud može dati objašnjenje povodom navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a po potrebi će sprovesti i izviđaje da provjeri istinitost odnosnih navoda u žalbi.

Član 374

Kad spisi po žalbi stignu drugostepenom sudu, sudija izvjestilac priprema izvještaj radi razmatranja predmeta u žalbenom vijeću.

Sudija izvjestilac može, po potrebi, od prvostepenog suda da pribavi izvještaj o povredama odredaba postupka i drugim nedostacima na koje se u žalbi ukazuje i da zatraži da se radi utvrđivanja tih povreda, odnosno nedostataka sprovedu izviđaji.

Član 375

Drugostepeni sud odlučuje o žalbi u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave.

Drugostepeni sud će zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze pod uslovima iz člana 365 st. 1 i 2 ovog zakona.

Drugostepeni sud će zakazati raspravu i u slučaju kada je već prvostepena presuda dva puta ukinuta i kada u sjednici vijeća ocijeni da se presuda protiv koje je izjavljena žalba zasniva na bitnim povredama odredaba parničnog postupka ili na pogrešno ili nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju.

Drugostepeni sud može zakazati raspravu i kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđenja činjeničnog stanja potrebno pred drugostepenim sudom da se ponovo izvedu svi ili samo neki od već izvedenih dokaza pred prvostepenim sudom.

Član 376

Na raspravu se pozivaju stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, kao i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.

Ako sa rasprave izostane žalilac, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na osnovu navoda žalbe i odgovora na žalbu.

Ako sa rasprave izostane stranka koja nije žalilac, sud će održati raspravu i donijeti odluku.

U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Član 377

Rasprava pred drugostepenim sudom počinje izlaganjem izvjestioca o stanju stvari u predmetu bez iznošenja njegovog mišljenja o osnovanosti žalbe.

Nakon toga pročit će se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi i zapisnik o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom. Zatim će žalilac da obrazloži svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Ako se neki dokaz više ne može izvesti, drugostepeni sud će odlučiti da se pročita zapisnik o izvođenju tog dokaza.

Član 378

Ono što je propisano za prvostepeni postupak shodno će se primjenjivati i na postupak pred drugostepenim sudom.

Granice ispitivanja prvostepene presude

Član 379

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kome se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 tač. 3, 7 i 12 ovog zakona.

Na prekoračenje tužbenog zahtjeva drugostepeni sud pazi samo na zahtjev stranke.

Odluke drugostepenog suda o žalbi

Član 380

Drugostepeni sud može u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu;
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu;
- 3) ukinuti prvostepenu presudu i uputiti predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje;

4) ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu;

5) preinačiti prvostepenu presudu.

Drugostepeni sud nije vezan predlogom žalbe.

Član 381

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu žalbu odbaciće drugostepeni sud rješenjem, ako to nije učinio prvostepeni sud (član 371).

Član 382

Drugostepeni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kad nađe da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, kao ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 383

Drugostepeni sud će rješenjem ukinuti prvostepenu presudu, ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka (član 367) i vratiće predmet istom prvostepenom sudu ili će ga ustupiti nadležnom prvostepenom sudu radi održavanja nove glavne rasprave. U ovom rješenju drugostepeni sud će odlučiti i koje se sprovedene radnje, zahvaćene bitnom povredom odredaba parničnog postupka, ukidaju.

Ako su u postupku pred prvostepenim sudom učinjene povrede odredaba iz člana 367 stav 2 tač. 3, 4, 6 i 13 ovog zakona, drugostepeni sud će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim sudom učinjena povreda odredaba iz člana 367 stav 2 tačka 12 ovog zakona, drugostepeni sud će, s obzirom na prirodu povrede, ukinuti prvostepenu presudu i vratiti predmet nadležnom prvostepenom sudu ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Član 384

Drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda i vratiti predmet tom sudu na ponovno suđenje, ako smatra da radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja treba održati novu glavnu raspravu pred prvostepenim sudom.

Ovako će postupiti drugostepeni sud i u slučaju da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno.

Član 385

Kad drugostepeni sud ukine presudu prvostepenog suda i vrati predmet istom sudu na ponovno suđenje može narediti da se nova glavna rasprava održi pred drugim sudijom.

Član 386

Ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način što je odlučeno o nekom drugom zahtjevu, a ne o onome koji je tražen, drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje.

Ako utvrdi da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev na način što je dosuđeno više od onoga što je traženo, drugostepeni sud će rješenjem ukinuti presudu prvostepenog suda u dijelu u kojem je prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 387

Drugostepeni sud će presudom preinačiti prvostepenu presudu, ako:

1) je na osnovu rasprave utvrdio drukčije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;

2) je prvostepeni sud pogrešno ocijenio isprave ili posredno izvedene dokaze, a odluka prvostepenog suda je zasnovana isključivo na tim dokazima;

3) je prvostepeni sud iz činjenica koje je utvrdio izveo nepravilan zaključak o postojanju drugih činjenica, a na tim činjenicama je zasnovana presuda;

4) smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo.

Član 388

Drugostepeni sud ne može da preinači presudu na štetu stranke koja se žalila, ako je samo ona izjavila žalbu.

Član 389

U obrazloženju presude, odnosno rješenja drugostepeni sud treba da ocijeni žalbene navode koji su od odlučnog značaja i da označi razloge koje je uzeo u obzir po službenoj dužnosti.

Kad se prvostepena presuda ukida zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka, u obrazloženju treba navesti koje su odredbe povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Ako se prvostepena presuda ukida i predmet vraća prvostepenom sudu na ponovno suđenje radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja, navešće se u čemu se sastoje nedostaci u utvrđivanju činjeničnog stanja.

Član 390

Drugostepeni sud vratiće sve spise sudu prvog stepena sa dovoljnim brojem ovjerenih prepisa svoje odluke, radi predaje strankama i drugim zainteresovanim licima u roku od 30 dana od donošenja odluke.

Član 391

Prvostepeni sud je dužan odmah po prijemu rješenja drugostepenog suda da odredi ročište za glavnu raspravu koje će se zakazati najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema rješenja drugostepenog suda.

Prvostepeni sud je dužan da izvede sve parnične radnje i da raspravi sva sporna pitanja na koja je ukazao drugostepeni sud u svom rješenju.

Član 392

Odredbe člana 383 do 386, 389 st. 2 i 3 i člana 391 ovog zakona ne primjenjuju se u slučaju kada drugostepeni sud, u skladu sa odredbama ovog zakona, održi glavnu raspravu.

ŽALBA PROTIV RJEŠENJA

Član 393

Protiv rješenja prvostepenog suda dozvoljena je žalba, ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dozvoljena.

Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dozvoljena, rješenje prvostepenog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Član 394

Blagovremeno podnijeta žalba zadržava izvršenje rješenja, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

Rješenje protiv koga nije dozvoljena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Član 395

Rješavajući o žalbi, drugostepeni sud može:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu;
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje prvostepenog suda;
- 3) usvojiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti i, po potrebi, predmet vratiti na ponovan postupak.

Član 396

U postupku po žalbi protiv rješenja shodno će se primjenjivati odredbe koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

GLAVA DVADESET SEDMA

VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

REVIZIJA

Član 397

Protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu stranke mogu izjaviti reviziju u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude.

Revizija nije dozvoljena u imovinsko-pravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje neke druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 5.000 ^ .

Revizija nije dozvoljena u imovinsko-pravnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenje neke druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi 5.000 ^ .

Izuzetno, i kad se radi o tužbenom zahtjevu iz st. 2 i 3 ovog člana revizija je uvijek dozvoljena:

- 1) u sporovima o izdržavanju kada je izdržavanje prvi put određeno ili ukinuto;
- 2) u sporovima o naknadi štete za izgubljeno izdržavanje usljed smrti davaoca izdržavanja i zbog izgubljene zarade ili drugih prihoda po osnovu rada kada su te odštete prvi put određene ili ukinute;
- 3) u imovinskim sporovima koji nastanu iz protivustavnih i protivzakonitih pojedinačnih akata i radnji kojim se pravna ili fizička lica, zavisno od sjedišta, odnosno prebivališta stavljaju u neravnopravan položaj na tržištu ili na drugi način narušava tržište, uključujući i sporove o naknadi štete koja se tim prouzrokuje.

Član 398

O reviziji odlučuje Vrhovni sud Republike Crne Gore.

Član 399

Podnesena revizija ne zadržava izvršenje pravosnažne presude protiv koje je izjavljena.

Član 400

Revizija se može izjaviti:

1) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 ovog zakona, osim ako je prvostepeni sud odlučio o tužbenom zahtjevu za koji je nadležan sud druge vrste (član 367 stav 2 tačka 5), ako je prvostepeni sud po prigovoru stranke da se radi o sporu u pogledu koga je zaključen arbitražni sporazum u odluci koja je bila unijeta u presudu nepravilno odlučio da je nadležan (član 367 stav 2 tačka 6), ako je prvostepeni sud donio presudu bez glavne rasprave, a bio je dužan da održi glavnu raspravu (član 367 stav 2 tačka 11), ako je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica (član 367 stav 2 tačka 13) ili ako je protivno zakonu bila isključena javnost na glavnoj raspravi (član 367 stav 2 tačka 14);

2) zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 1 ovog zakona koja je učinjena u postupku pred drugostepenim sudom;

3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva revizija se može izjaviti samo ako je ta povreda učinjena tek u postupku pred drugostepenim sudom.

Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Protiv presude donesene u drugom stepenu, kojom se potvrđuje presuda na osnovu priznanja, revizija se može izjaviti samo zbog razloga iz stava 1 tač. 1 i 2 i stava 2 ovog člana.

Protiv presude donesene u drugom stepenu, kojom se potvrđuje prvostepena presuda, revizija se ne može izjaviti zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka iz stava 1 tačka 1 ovog člana, ako na njihovo postojanje nije ukazano u žalbi, osim kada se radi o povredama na koje revizijski i drugostepeni sud paze po službenoj dužnosti.

Član 401

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kome se ona pobija revizijom i u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 tačka 12 ovog zakona i na pravilnu primjenu materijalnog prava.

Član 402

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se revizija može izjaviti.

Član 403

Revizija se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 404

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu reviziju odbaciće rješenjem prvostepeni sud, bez održavanja ročišta.

Revizija je nedozvoljena ako ju je izjavilo lice koje nije ovlašćeno na podnošenje revizije ili lice koje je odustalo od revizije ili ako lice koje je izjavilo reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti.

Član 405

Primjerak blagovremene, potpune i dozvoljene revizije prvostepeni sud će dostaviti protivnoj stranci u roku od osam dana.

U roku od osam dana od dana dostavljanja revizije protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju.

Po prijemu odgovora, odnosno izjašnjenja o reviziji ili po proteku roka za odgovor, prvostepeni sud će dostaviti reviziju i odgovor na reviziju, ako su podneseni, sa svim spisima, revizijskom sudu preko drugostepenog suda u roku od osam dana.

Član 406

O reviziji revizijski sud odlučuje bez rasprave.

Član 407

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedozvoljenu reviziju odbaciće revizijski sud rješenjem ako to, u granicama svojih ovlašćenja (član 404), nije učinio prvostepeni sud.

Član 408

Revizijski sud će presudom odbiti reviziju kao neosnovanu, ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, kao ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 409

Ako utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 367 st. 1 i 2 ovog zakona zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u st. 2 i 3 ovog člana, revizijski sud će rješenjem ukinuti u cjelini ili djelimično presudu drugostepenog i prvostepenog suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom sudiji prvostepenog suda, odnosno istom ili drugom vijeću drugostepenog suda ili drugom nadležnom sudu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom učinjena povreda iz člana 367 stav 2 tač. 3, 4, 6, i 13 ovog zakona, osim ako je odlučeno o zahtjevu o kome već teče parnica, revizijski sud će ukinuti rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom učinjena povreda iz člana 367 stav 2 tačka 12 ovog zakona, revizijski sud, s obzirom na prirodu povrede, postupiće prema odredbama st. 1 ili 2 ovog člana.

Član 410

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će usvojiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

Ako revizijski sud nađe da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje pobijane presude, rješenjem će usvojiti reviziju, ukinuti u cjelini ili djelimično presudu prvostepenog i drugostepenog suda ili samo presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću prvostepenog, odnosno drugostepenog suda.

Član 411

Ako utvrdi da je pravosnažnom presudom donesenom u drugom stepenu prekoračen tužbeni zahtjev, revizijski sud će, prema prirodi prekoračenja tužbenog zahtjeva, rješenjem ukinuti presudu drugostepenog suda i, po potrebi, predmet vratiti na ponovno suđenje drugostepenom sudu.

Član 412

Odluka revizijskog suda dostavlja se prvostepenom sudu preko drugostepenog suda u roku od 30 dana od dana donošenja odluke.

Član 413

Ako u čl. 397 do 412 ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku povodom revizije shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude iz člana 362 st. 2 i 3, čl. 363, 364 i 369, člana 372 st. 2 i 3, člana 373 stav 2, čl. 374, 380, 385 i čl. 388 do 391 ovog zakona.

Član 414

Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravosnažno završen.

Revizija protiv rješenja iz stava 1 ovog člana nije dozvoljena u sporovima u kojima ne bi bila dozvoljena revizija protiv pravosnažne presude (član 397 st. 2 i 3).

Revizija je uvijek dozvoljena protiv rješenja drugostepenog suda kojim se izjavljena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostepenog suda o odbacivanju revizije.

Revizija je uvijek dozvoljena i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je pravosnažno odlučeno o predlogu za ponavljanje postupka.

U postupku povodom revizije protiv rješenja shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

Član 415

Sud kome je predmet vraćen na ponovno suđenje vezan je u tom predmetu pravnim shvatanjem na kome se temelji rješenje revizijskog suda kojim je ukinuta drugostepena presuda, odnosno kojim su ukinute drugostepena i prvostepena presuda.

ZAHTJEV ZA ZAŠTITU ZAKONITOSTI

Član 416

Protiv pravosnažne sudske odluke državni tužilac može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 tačka 7 ovog zakona u roku od tri mjeseca.

Rok za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti iz stava 1 ovog člana računa se:

- 1) protiv odluke donesene u prvom stepenu protiv koje nije izjavljena žalba od dana kad se ta odluka više nije mogla pobijati žalbom;
- 2) protiv odluke donesene u drugom stepenu od dana kad je ta odluka dostavljena onoj stranci kojoj je kasnije dostavljena.

Zahtjev za zaštitu zakonitosti nije dozvoljen protiv odluke koju je povodom revizije donio sud nadležan da odlučuje o tom pravnom lijeku (član 398).

Član 417

O zahtjevu za zaštitu zakonitosti odlučuje sud iz člana 398 ovog zakona.

Član 418

Ako su protiv iste odluke podneseni i revizija i zahtjev za zaštitu zakonitosti, sud iz člana 398 ovog zakona odlučuje o tim pravnim lijekovima jednom odlukom.

Član 419

O sjednici na kojoj će sud odlučiti o zahtjevu za zaštitu zakonitosti obavijestiće se državni tužilac.

Član 420

Kad rješava o zahtjevu za zaštitu zakonitosti sud će se ograničiti samo na ispitivanje povrede koje državni tužilac ističe u svom zahtjevu.

Ako u čl. 416 do 419 ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku povodom zahtjeva za zaštitu zakonitosti shodno će se primjenjivati odredbe čl. 399, čl. 402 do 409 i čl. 412 i 413 ovog zakona.

PONAVLJANJE POSTUPKA

Član 421

Postupak koji je odlukom suda pravosnažno završen može se po predlogu stranke ponoviti, ako:

- 1) kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a naročito propuštanjem dostavljanja, nije pružena mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 2) je bilo izvršeno lično dostavljanje prvog pismena, u skladu sa članom 141 ovog zakona, a stranka je bila odsutna duže od tri mjeseca neprekidno;
- 3) je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku ili ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik ili ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ukoliko vođenje parnice, odnosno vršenje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;
- 4) se odluka suda zasniva na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka;
- 5) se odluka suda zasniva na ispravi koja je falsifikovana ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj;
- 6) je do odluke suda došlo usljed krivičnog djela sudije, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili kog trećeg lica;
- 7) stranka stekne mogućnost da upotrijebi pravosnažnu odluku suda koja je ranije među istim strankama donijeta o istom zahtjevu;
- 8) se odluka suda zasniva na drugoj odluci suda ili na odluci nekog drugog organa, a ta odluka bude pravosnažno preinačena, ukinuta, odnosno poništena;
- 9) stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih je za stranku mogla biti donijeta povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u ranijem postupku.

Član 422

Iz razloga navedenih u članu 421 tač. 1 i 3 ovog zakona ne može se zahtijevati ponavljanje postupka, ako je taj razlog bio bez uspjeha iznijet u ranijem postupku.

Zbog okolnosti navedenih u članu 421 tač. 7, 8 i 9 ovog zakona ponavljanje postupka može se dozvoliti samo ako stranka bez svoje krivice nije mogla te okolnosti da iznese prije nego što je raniji postupak završen pravosnažnom sudskom odlukom.

Član 423

Predlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od trideset dana, i to:

1) u slučaju iz člana 421 tač. 1 i 2 ovog zakona, od dana kad je odluka dostavljena stranci;

2) u slučaju iz člana 421 tačka 3 ovog zakona, ako je u postupku kao tužilac ili tuženi učestvovalo lice koje ne može biti stranka u postupku, od dana kada je odluka dostavljena tom licu; ako stranku koja je pravno lice nije zastupalo ovlašćeno lice ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, od dana kad je odluka dostavljena stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, a ako zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlašćenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, od dana kad je stranka saznala za ovaj razlog;

3) u slučajevima iz člana 421 tač. 4 do 6 ovog zakona, od dana kad je stranka saznala za pravosnažnu presudu u krivičnom postupku, a ako se krivični postupak ne može sprovesti, onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;

4) u slučajevima iz člana 421 tač. 7 i 8 ovog zakona, od dana kad je stranka mogla upotrijebiti pravosnažnu odluku koja je razlog za ponavljanje postupka;

5) u slučaju iz člana 421 tačka 9 ovog zakona, od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice, odnosno nova dokazna sredstva.

Ako bi rok određen u stavu 1 ovog člana počeo da teče prije nego što je odluka postala pravosnažna, taj će se rok računati od pravosnažnosti odluke, ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostavljanja pravosnažne odluke višeg suda izrečene u posljednjem stepenu.

Po proteku roka od pet godina od dana kad je odluka postala pravosnažna predlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članu 421 tač. 1, 2 i 3 ovog zakona.

Član 424

Predlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stepenu.

U predlogu se naročito moraju navesti: zakonski osnov po kome se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je predlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagača.

Član 425

Neblagovremene (član 423), nepotpune (član 424 stav 2) ili nedozvoljene (član 423) predloge za ponavljanje postupka odbaciće sud rješenjem bez održavanja ročišta.

Ako sud ne odbaci predlog, dostaviće primjerak predloga protivnoj stranci po odredbama člana 136 ovog zakona, koja ima pravo da u roku od 15 dana odgovori na predlog.

Član 426

Po predlogu za ponavljanje postupka prvostepeni sud može održati ročište na kome se raspravlja o predlogu.

Član 427

O predlogu odlučuje prvostepeni sud, osim ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred višim sudom (član 428).

O predlogu sud odlučuje rješenjem.

U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje postupka izreći će se da se ukida odluka donijeta u ranijem postupku.

Sud će odrediti glavnu raspravu tek po pravosnažnosti rješenja kojim se dozvoljava ponavljanje postupka. Na novoj glavnoj raspravi stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze mimo onih zbog kojih je dozvoljeno ponavljanje postupka, ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nijesu mogli iznijeti, odnosno predložiti u ranijem postupku.

Član 428

Ako se razlog za ponavljanje postupka odnosi isključivo na postupak pred višim sudom, prvostepeni sud će, po prijemu odgovora na predlog ako je podnesen, odnosno po održanom ročištu za raspravljanje o predlogu za ponavljanje postupka, dostaviti predmet višem sudu radi donošenja odluke.

Kad predmet stigne višem sudu, sud će postupiti po odredbama člana 374 ovog zakona.

O predlogu za ponavljanje postupka viši sud odlučuje bez rasprave.

Kad viši sud nađe da je opravdan predlog za ponavljanje postupka i da nije potrebno da se održi nova glavna rasprava ukinuće svoju odluku, kao i odluku višeg suda ako takva postoji i donijeće novu odluku o glavnoj stvari.

ODNOS IZMEĐU PREDLOGA ZA PONAVLJANJE POSTUPKA I DRUGIH VANREDNIH PRAVNIH LIJEKOVA

Član 429

Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese predlog za ponavljanje postupka samo iz razloga zbog kojih se može izjaviti i revizija, smatraće se da je stranka izjavila reviziju.

Ako stranka izjavi reviziju zbog razloga iz člana 367 stav 2 tačka 13 ovog zakona i istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka zbog bilo kog razloga iz člana 421 ovog zakona, sud će prekinuti postupak povodom predloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kog razloga, osim zbog razloga iz člana 367 stav 2 tačka 13 ovog zakona i istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka zbog razloga iz člana 421 tač. 4 do 6 ovog zakona, koji su potkrijepljeni pravosnažnom presudom donesenom u krivičnom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom predloga za ponavljanje postupka.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka, sud će odlučiti koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a naročito razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnesena i dokaze koje su stranke predložile.

Član 430

Odredbe člana 429 st. 1 i 3 ovog zakona primijenit će se i kad je stranka najprije podnijela predlog za ponavljanje postupka, a poslije toga izjavila reviziju.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka podnese predlog za ponavljanje postupka i poslije toga izjavi reviziju sud će, po pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka povodom predloga za ponavljanje postupka, osim ako nađe da postoje ozbiljni razlozi da postupi drukčije.

Član 431

Rješenje iz člana 429 ovog zakona donosi prvostepeni sud, ako predlog za ponavljanje postupka stigne prvostepenom sudu prije nego što je predmet povodom revizije upućen revizijskom sudu. Ako predlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet povodom revizije upućen revizijskom sudu, rješenje iz člana 429 ovog zakona donosi revizijski sud.

Rješenje iz člana 430 ovog zakona donosi prvostepeni sud, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne prvostepenom sudu, povodom predloga za ponavljanje postupka upućen višem sudu radi donošenja odluke (član 428 stav 1), u kom slučaju rješenje donosi viši sud.

Protiv rješenja suda iz st. 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena žalba.

Član 432

Odredbe čl. 429 do 433 ovog zakona shodno će se primjenjivati i kad državni tužilac, u skladu sa odredbama člana 416 ovog zakona, podigne zahtjev za zaštitu zakonitosti, a stranka prije, istovremeno ili poslije toga podnese predlog za ponavljanje postupka.

DIO TREĆI

POSEBNI POSTUPCI

GLAVA DVADESET OSMA

POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Član 433

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 434

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a naročito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek da obrati naročito pažnju na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova.

Član 435

U toku postupka sud može i po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi sprečavanja nasilnog postupanja ili radi otklanjanja nenadoknadive štete. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 436

Sud će u presudi kojom nalaže izvršenje neke činidbe odrediti rok od osam dana za njeno izvršenje.

Član 437

Rok za podnošenje žalbe iznosi osam dana.

Član 438

Revizija je dozvoljena u sporovima o zasnivanju, postojanju i prestanku radnog odnosa.

GLAVA DVADESET DEVETA

POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Član 439

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 440

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda sud će uvijek da obrati naročito pažnju na potrebu hitnog rješavanja prema prirodi svakog pojedinog slučaja.

Član 441

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničiće se samo na pretresanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je pretresanje o pravu na posjed, o pravnom osnovu, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Član 442

U toku postupka sud može, po službenoj dužnosti, i bez saslušanja protivne stranke odrediti privremene mjere koje se primjenjuju u izvršnom postupku radi otklanjanja hitne opasnosti protiv pravnog oštećenja, sprječavanja nasilja ili otklanjanja nenadoknadive štete. Protiv ovog rješenja nije dozvoljena posebna žalba.

Član 443

Rok za podnošenje žalbe iznosi osam dana.

Iz važnih razloga sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dozvoljena.

Član 444

Tužilac gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženom po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od 30 dana po proteku roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

Član 445

Ponavljanje pravosnažno završenog postupka zbog smetanja posjeda dozvoljeno je samo iz razloga predviđenih u članu 421 tač. 1, 2 i 3 ovog zakona i to samo u roku od 30 dana od pravosnažnosti rješenja o smetanju posjeda.

GLAVA TRIDESETA

POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Član 446

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivaće se ostale odredbe ovog zakona.

Član 447

Sporovi male vrijednosti, u smislu odredaba ove glave, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 500 [^] .

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da, umjesto ispunjenja određenog zahtjeva, primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana (član 36 stav 1).

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost koju je tužilac u tužbi naveo ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana (član 36 stav 2).

Član 448

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, u smislu odredaba ove glave, sporovi o nepokretnostima, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Član 449

U postupku u sporovima male vrijednosti dozvoljena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se okončava postupak.

Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dozvoljena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak okončava.

Rješenja iz stava 2 ovog člana ne dostavljaju se strankama, već se objavljuju na ročištu i unose u pismeni sastav odluke.

Član 450

U postupku u sporovima male vrijednosti zapisnik o glavnoj raspravi, pored podataka iz člana 118 stav 1 ovog zakona, sadrži:

1) izjave stranaka od bitnog značaja, a naročito one kojima se u cjelini ili djelimično priznaje tužbeni zahtjev ili se odriče od tužbenog zahtjeva ili od žalbe ili se preinačava ili povlači tužba;

2) bitnu sadržinu izvedenih dokaza;

3) odluke protiv kojih je dozvoljena žalba i koje su objavljene na glavnoj raspravi;

4) da li su stranke bile prisutne objavljivanju presude i, ako su bile prisutne, da su poučene pod kojim uslovima mogu izjaviti žalbu.

Član 451

Ako tužilac preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 500 [□] , postupak će se dovršiti po odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

Ako tužilac do zaključenja glavne rasprave koja se vodi po odredbama ovog zakona o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi iznos od 500 [^] , dalji postupak sprovede se po odredbama ovog zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Član 452

Ako sud zakaže glavnu raspravu i tužilac ne dođe na ročište, iako je bio uredno pozvan, sud donosi presudu kojom će odbiti tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).

U pozivu za glavnu raspravu navešće se, pored ostalog, da će se smatrati da se tužilac koji ne dođe na prvo ročište za glavnu raspravu odrekao od tužbenog zahtjeva i da se odluka može pobijati samo zbog bitnih povreda odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Član 453

Presuda u postupku u sporovima male vrijednosti objavljuje se odmah po zaključenju glavne rasprave.

Prepis presude se uvijek dostavlja stranci koja nije bila prisutna objavljivanju, a stranci koja je bila prisutna objavljivanju samo na njen zahtjev. Ovaj zahtjev stranka može postaviti najkasnije na ročištu na kome se presuda objavljuje.

Prilikom objavljivanja presude sud je dužan da pouči prisutne stranke o uslovima pod kojima mogu izjaviti žalbu (član 454).

Član 454

Presuda ili rješenje kojim se završava spor u postupku u sporovima male vrijednosti može se pobijati samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka iz člana 367 stav 2 ovog zakona i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

U postupku povodom žalbe u sporovima male vrijednosti ne primjenjuju se odredbe član 384 stav 1, niti odredbe ovog zakona o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

Protiv prvostepene presude, odnosno rješenja iz stava 1 ovog člana stranke mogu izjaviti žalbu u roku od osam dana.

Rok za žalbu računa se od dana objavljivanja presude, odnosno rješenja, a ako je presuda, odnosno rješenje dostavljeno stranci, rok se računa od dana dostavljanja.

U postupku u sporovima male vrijednosti rok iz člana 334 stav 2 i člana 348 stav 1 ovog zakona iznosi osam dana.

GLAVA TRIDESET PRVA POSTUPAK U PRIVREDNIM SPOROVIMA

Član 455

U postupku u privrednim sporovima primjenjivaće se odredbe ovog zakona, ako u odredbama ove glave nije što drugo određeno.

Pravila o postupku u privrednim sporovima primjenjuju se na sve sporove za koje je po Zakonu o sudovima nadležan privredni sud, osim u sporovima za koje je nadležan po atrakciji stvarne nadležnosti.

PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

Član 456

Sudija je ovlašćen da u hitnim slučajevima zakaže ročište telefonom ili telegramom.

Član 457

Činjenice u vezi izvršenog prometa roba i usluga koji prate standardne poslovne isprave, po pravilu, dokazuju se tim ispravama.

PRAVNI LIJEKOVI

Član 458

Revizija u privrednim sporovima nije dozvoljena, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravosnažne presude ne prelazi 25.000 ^ .

Revizija u privrednim sporovima uvijek je dozvoljena u sporovima iz člana 397 stav 4 tačka 3 ovog zakona.

Član 459

U postupku u privrednim sporovima važe sljedeći rokovi:

- 1) rok od 15 dana za odgovor na tužbu;
- 2) rok od 30 dana za podnošenje predloga za povraćaj u pređašnje stanje iz člana 113 stav 3 ovog zakona;
- 3) rok od osam dana za žalbu protiv presude, odnosno rješenja, a rok od tri dana za podnošenje odgovora na žalbu;
- 4) rok od osam dana za izvršenje činidbe, a za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok.

Član 460

U postupku u privrednim sporovima sporovi male vrijednosti su sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 5.000 ^ .

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužilac je u tužbi naveo da pristaje da, umjesto ispunjenja određenog zahtjeva, primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos iz stava 1. ovog člana (član 36 stav 1).

Kao sporovi male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužilac u tužbi naveo, ne prelazi iznos iz stava 1 ovog člana (član 36 stav 2).

GLAVA TRIDESET DRUGA IZDAVANJE PLATNOG NALOGA

Član 461

Kada se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu, a to se potraživanje dokazuje vjerodostojnom ispravom priloženoj tužbi u izvorniku ili ovjerenom prepisu, sud će izdati nalog tuženom da ispuni tužbeni zahtjev (platni nalog).

Kao vjerodostojne isprave smatraju se naročito:

- 1) javne isprave;
- 2) privatne isprave na kojima je potpis obveznika ovjerio organ nadležan za ovjeravanje;
- 3) mjenice i čekovi sa protestom i povratnim računima, ako su oni potrebni za zasnivanje zahtjeva;
- 4) izvodi iz ovjerenih poslovnih knjiga;
- 5) fakture;
- 6) isprave koje po posebnim propisima imaju značaj javnih isprava.

Platni nalog izdaće sud iako tužilac u tužbi nije predložio izdavanje platnog naloga, a ispunjeni su svi uslovi za izdavanje platnoga naloga.

Kad se na osnovu vjerodostojne isprave može tražiti izvršenje po Zakonu o izvršnom postupku, sud će izdati platni nalog samo ako tužilac učini vjerovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga.

Ako tužilac ne učini vjerovatnim postojanje pravnog interesa za izdavanje platnog naloga, sud će tužbu odbaciti.

Član 462

Kada se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 500 □ sud će izdati platni nalog protiv tuženog iako tužbi nijesu priložene vjerodostojne isprave, ali je u tužbi iznijet osnov i visina dugovanja i naznačeni dokazi na osnovu kojih se može utvrditi istinitost tužbenih navoda.

Platni nalog iz stava 1 ovog člana može se izdati samo protiv glavnog dužnika.

Član 463

Platni nalog izdaje sud bez održavanja ročišta.

U platnom nalogu sud će izreći da je tuženi dužan, u roku od osam dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima u roku od tri dana po prijemu platnoga naloga, da ispuni zahtjev tužbe zajedno sa troškovima koje je sud odmjerio i u istom roku da podnese prigovore protiv platnoga naloga. U platnom nalogu sud će tuženog upozoriti da će odbaciti neblagovremeno podnesene prigovore.

Platni nalog dostavlja se strankama.

Tuženom se uz platni nalog dostavlja i primjerak tužbe sa priložima.

Član 464

Ako sud ne usvoji predlog za izdavanje platnog naloga, nastaviće postupak po tužbi.

Protiv rješenja suda kojim se ne usvaja predlog za izdavanje platnog naloga nije dozvoljena žalba.

Član 465

Platni nalog može se pobijati samo prigovorom. Ako se platni nalog pobija jedino u pogledu odluke o troškovima, ova se odluka može pobijati samo žalbom protiv rješenja.

U dijelu u kome nije napadnut prigovorom platni nalog postaje pravosnažan.

Član 466

Neblagovremene, nepotpune ili nedozvoljene prigovore sud će odbaciti, bez održavanja ročišta.

Ako su prigovori podnijeti blagovremeno, sud će ocijeniti da li je potrebno da zakaže pripremno ročište ili može odmah da odredi ročište za glavnu raspravu.

U toku pripremnog ročišta stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze, a tuženi može isticati nove prigovore u pogledu pobijanog dijela platnog naloga.

U odluci o glavnoj stvari sud će odlučiti da li se platni nalog u cjelini ili djelimično održava na snazi ili se ukida.

Član 467

Ako tuženi prigovori da nijesu postojali zakonski osnovi za izdavanje platnog naloga (čl. 461 i 462) ili da postoje smetnje za dalji tok postupka, sud će prvo da odluči o tom prigovoru. Ako nađe da je takav prigovor osnovan, ukinuće rješenjem platni nalog i po pravosnažnosti rješenja otpočeće raspravljanje o glavnoj stvari, kad takvom raspravljanju ima mjesta.

Ako sud ne usvoji ovaj prigovor, preći će na raspravljanje o glavnoj stvari, a rješenje suda unijeće se u odluku o glavnoj stvari.

Ako povodom prigovora nedospjelosti sud nađe da je zahtjev tužbe dospio poslije izdavanja platnoga naloga, ali prije zaključenja glavne rasprave, presudom će ukinuti platni nalog i odlučiti o tužbenom zahtjevu (član 332 stav 1).

Član 468

Sud se može oglasiti mjesno nenadležnim do izdavanja platnog naloga.

Tuženi može istaći prigovor mjesne nenadležnosti samo u prigovoru protiv platnog naloga.

Član 469

Ako se sud poslije izdavanja platnog naloga oglasi stvarno nenadležnim, ukinuće platni nalog i po pravosnažnosti rješenja o nenadležnosti ustupiće predmet nadležnom sudu.

Ako sud poslije izdavanja platnog naloga utvrdi da je mjesno nenadležan, neće ukinuti platni nalog, nego će po pravosnažnosti rješenja kojim se oglasio nenadležnim ustupiti predmet nadležnom sudu.

Član 470

Kad sud u slučajevima predviđenim ovim zakonom donese rješenje kojim se odbacuje tužba ukinuće i platni nalog.

Član 471

Tužilac može povući tužbu bez pristanka tuženog samo do podnošenja prigovora. Ako se tužba povuče, sud će rješenjem ukinuti platni nalog.

Ako tuženi do zaključenja glavne rasprave odustane od svih podnijetih prigovora, platni nalog ostaje na snazi.

DIO ČETVRTI

POSTUPAK PRED ARBITRAŽAMA

GLAVA TRIDESET TREĆA

ARBITRABILNOST

OPŠTE ODREDBE

Član 472

U ovom poglavlju se uređuje postupak pred arbitražama koje imaju sjedište u Republici Crnoj Gori, osim ukoliko, iz odredbi drugog zakona ili međunarodnog ugovora, proističe da se određena arbitraža koja ima sjedište u Republici Crnoj Gori smatra stranom arbitražom.

Član 473

U sporovima u kojima su stranke fizička lica s prebivalištem ili trajnim boravištem, odnosno pravna lica sa sjedištem u Republici Crnoj Gori, stranke mogu ugovoriti domaću arbitražu za rješavanje sporova o pravima kojima mogu slobodno raspolagati, ako zakonom nije utvrđeno da određene sporove rješavaju isključivo drugi sudovi.

U sporovima u kojima je bar jedna od stranaka fizičko lice sa prebivalištem ili trajnim boravištem u inostranstvu, odnosno pravno lice sa sjedištem u inostranstvu, stranke se mogu dogovoriti i za nadležnost strane arbitraže za rješavanje sporova o pravima kojima mogu slobodno raspolagati, ako zakonom ili međunarodnim ugovorom nije predviđenja isključiva nadležnost domaćeg suda.

Stranke se mogu sporazumjeti o tome da sporove iz st. 1 i 2 ovog člana iznesu pred stalni ili ad hoc arbitražni sud.

UGOVOR O ARBITRAŽI

Član 474

Ugovor o arbitraži je ugovor kojim stranke povjeravaju arbitraži sve ili određene sporove koji su među njima proizašli ili bi mogli proizaći iz određenog pravnog odnosa, kako ugovornog, tako i vanugovornog. Ugovor se može zaključiti u obliku arbitražne klauzule u nekom ugovoru ili u obliku posebnog ugovora.

Ugovor o arbitraži je punovažan, ako je zaključen u pisanom obliku. Ugovor je zaključen u pisanom obliku, ako je unesen u isprave koje su stranke potpisale ili kad je zaključen razmjenom pisma, telegrama, teleksa ili drugih sredstava telekomunikacija koja omogućavaju pisani dokaz o zaključenom ugovoru.

Ugovor o arbitraži je zaključen u pisanom obliku i kad je zaključen razmjenom tužbe u kojoj tužilac navodi postojanje tog ugovora i odgovora na tužbu u kome tuženi to ne osporava.

Pozivanje u ugovoru o arbitraži na ispravu (opšte uslove za zaključenje pravnog posla, tekst drugog ugovora i sl.) koja sadrži klauzulu o arbitraži predstavlja ugovor o arbitraži, ako je ugovor zaključen u pisanom obliku i ako je to pozivanje takvo da je ta klauzula sastavni dio ugovora.

ARBITRAŽNI SUD

1. Postavljanje, prava i obaveze i izuzeće arbitara

Član 475

Ako sporazumom stranaka nije određen broj arbitara postaviće se tri arbitra.

Sudije po pozivu mogu biti birani samo za predsjednika arbitražnog vijeća ili za arbitra pojedinca.

Član 476

Stranku koja po ugovoru o arbitraži treba da postavi arbitra može pozvati protivna stranka da, u roku od 15 dana, izvrši ovo postavljanje i da je o tome obavijesti.

Poziv u smislu stava 1 ovog člana je punovažan samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svog arbitra i o tome izvijestila protivnu stranku.

Kad po ugovoru o arbitraži postavljanje arbitra treba da izvrši treće lice, svaka stranka može uputiti poziv iz stava 2 ovog člana tom licu.

Lice koje je pozvano da postavi arbitra vezano je za postavljenje koje je izvršeno čim je to postavljenje saopšteno protivniku, odnosno jednoj od stranaka.

Član 477

Ako arbitar ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, arbitra će, na predlog stranke, postaviti sud.

Ako arbitri ne mogu da se slože o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, predsjednika će, na predlog svakog arbitra ili stranke, postaviti sud.

Za postavljenje arbitra, odnosno predsjednika arbitražnog suda nadležan je sud koji bi za spor bio nadležan u prvom stepenu da nije zaključen ugovor o arbitraži.

Protiv rješenja suda nije dozvoljena žalba.

Stranka koja ne želi da se koristi ovlašćenjem iz stava 1 ili stava 2 ovog člana može tužbom zahtijevati da sud nadležan za postavljenje proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitraži.

Član 478

Osim slučaja iz člana 477 ovog zakona, svaka stranka može tužbom da zahtijeva da sud proglasi prestanak važnosti ugovora o arbitražnom sudu, ako:

1) stranke u roku od 30 dana od prvog poziva za imenovanje arbitara ne mogu da se slože o izboru arbitra koga bi morale zajednički da imenuju;

2) lice koje u samom ugovoru o arbitražnom sudu postavljeno za arbitra neće ili ne može da vrši ovu dužnost.

O zahtjevu odlučuje sud predviđen u članu 477 stav 3 ovog zakona.

Na ročište za raspravljanje o zahtjevu sud će pozvati stranke, ali sud može odluku donijeti i u slučaju kad stranke koje su uredno pozvane nijesu došle.

Član 479

Izjavu o prihvatanju dužnosti arbitar mora dati pisano. On to može da obavi i tako da potpiše ugovor stranaka o arbitraži.

Arbitar je dužan arbitražu da vodi primjerenom brzinom i pravovremeno da preduzima radnje u postupku, kao i da se brine da se izbjegne svako odugovlačenje postupka.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, mogu sporazumno da opozvu arbitra koji propušta ili odugovlači ispunjavanje svojih obaveza.

Arbitar ima pravo na naknadu troškova i na nagradu za izvršeni rad, osim ako se tih prava izričito pisano odrekao. Stranke mu solidarno odgovaraju za isplatu navedene naknade troškova i nagrade.

Član 480

Arbitar je dužan da se izuzme kad postoje razlozi za izuzeće iz odredbe člana 69 ovog zakona. Iz istih razloga stranke mogu zahtijevati izuzeće arbitara.

Izuzeće arbitra se može tražiti i ako arbitar nema potrebnih kvalifikacija o kojima su se stranke sporazumjele, kao i kada ne ispunjava svoje obaveze iz člana 479 stav 2 ovoga zakona.

Stranka koja je sama ili zajedno sa protivnom strankom postavila arbitra može zahtijevati njegovo izuzeće samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala pošto je arbitar postavljen.

Stranke se mogu sporazumjeti o postupku za izuzeće, ali ne mogu isključiti primjenu odredbe stava 7 ovog člana.

Ako takvog sporazuma nema, stranka koja želi da podnese zahtjev za izuzeće dužna je, u roku od 15 dana pošto je saznala za postavljanje arbitara ili bilo koju okolnost iz st. 1 i 2 ovog člana, da podnese arbitražnom sudu pisani zahtjev za izuzeće, uz navođenje razloga zbog kojih ga traži.

Ako se arbitar čije se izuzeće traži ne povuče ili se druga stranka ne složi sa zahtjevom za njegovo izuzeće, odluku o izuzeću će odmah donijeti arbitražni sud u sastavu u kojem će učestvovati i sudija čije se izuzeće zahtijeva.

Ako se zahtjevom za izuzeće u postupku iz stava 4 ovog člana, odnosno u postupku iz stava 6 ovog člana ne uspije, stranka koja je tražila izuzeće može, u roku od 30 dana pošto joj bude dostavljena odluka kojom se izuzeće odbija, odnosno, ako arbitražni sud ne riješi po zahtjevu za izuzeće, u roku od 30 dana od dana postavljanja zahtjeva za izuzeće, u narednom roku od 30 dana od isteka toga roka, tražiti da sud predviđen članom 477 stav 3 ovog zakona donese odluku o izuzeću.

2. Nadležnost arbitražnog suda

Član 481

Arbitražni sud može da odluči o svojoj nadležnosti, uključujući i odlučivanje o svakom prigovoru o postojanju ili punovažnosti ugovora o arbitraži. U tom slučaju će se arbitražna klauzula, koja je sastavni dio nekog ugovora, smatrati kao sporazum nezavisan od ostalih odredbi tog ugovora. Odluka arbitražnog suda da je ugovor ništav sama po sebi ne znači da arbitražna klauzula nije punovažna.

Prigovor da arbitražni sud nije nadležan tuženi mora da istakne najkasnije kad i odgovor na tužbu. Prigovor da je arbitražni sud prekoračio granice svojih ovlašćenja mora da se istakne čim predmet za koji se tvrdi da prelazi granice njegovih ovlašćenja bude iznesen u arbitražnom postupku. Ako arbitražni sud smatra u oba slučaja da je zakašnjenje opravdano može naknadno dozvoliti podnošenje prigovora.

Arbitražni sud može da odluči o prigovoru iz stava 2 ovog člana kao o prethodnom pitanju ili uz odluku o glavnoj stvari. Ako arbitražni sud odluči kao o prethodnom pitanju da je nadležan, svaka stranka može, u roku od 30 dana pošto joj bude dostavljena odluka, zahtijevati od suda iz člana 477 stav 3 ovog zakona da odluči o tom pitanju.

ARBITRAŽNI POSTUPAK

1. Ravnopravnost stranaka

Član 482

Stranke su ravnopravne u postupku pred arbitražnim sudom.

Svakoj stranci treba da se omogući da se izjasni o navodima i zahtjevima protivne stranke.

Prema strankama arbitražni sud ne može upotrebljavati prinudna sredstva, niti izricati kazne.

2. Mjesto arbitraže

Član 483

Stranke se mogu sporazumjeti o mjestu arbitraže.

Ako takvog sporazuma nema, mjesto arbitraže određuje arbitražni sud, vodeći računa o okolnostima spora, uključujući i pogodnost određenog mjesta za stranke.

Ako mjesto arbitraže nije određeno u skladu s odredbama st. 1 i 2 ovog člana, smatra se da je mjesto arbitraže ono mjesto koje je u presudi označeno kao mjesto njenog donošenja.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, i pored odredbi iz st. 1 i 2 ovog člana, arbitražni sud može, radi konsultovanja između svojih članova kao i radi izvođenja dokazivanja, sastati se u bilo kojem mjestu koje smatra odgovarajućim.

Pravila postupka

Član 484

Ako to nije u suprotnosti sa odredbama ovog zakona, stranke se mogu sporazumijevati o pravilima postupka kojih će se arbitražni sud pridržavati ili tako da ih same odrede ili po ovom zakonu, upućivanjem na određena pravila ili na drugi odgovarajući način.

Ako takvog sporazuma nema, arbitražni sud može, ako to nije u suprotnosti s odredbama ovog zakona, sprovesti postupak na način koji smatra odgovarajućim. Ovlašćenja arbitražnog suda, uključuju i ovlaštenje da pravila postupka odredi samostalno ili po ovom zakonu, upućivanjem na određena pravila ili na drugi odgovarajući način, kao i ovlaštenja za odlučivanje o dopuštenosti, valjanosti i dokaznoj snazi predloženih i izvedenih dokaza.

Početak arbitražnog postupka

Član 485

Ako se stranke drukčije ne sporazumiju, arbitražni postupak počinje:

1) onog dana kad arbitražni sud primi tužbu, ako se arbitraža sprovodi pred stalnim arbitražnim sudom;

2) onoga dana kada tuženi primi obavještenje o tome da protivna stranka ima namjeru da spor iznese pred arbitražu sa obavještenjem da je imenovala arbitra ili predložila arbitra pojedinca i uz poziv da imenuje drugog arbitra ili da se izjasni o predloženom arbitru, ako se postupak sprovodi pred ad hoc arbitražom.

Jezik

Član 486

Stranke se mogu sporazumjeti o jeziku ili jezicima na kojima će se voditi arbitraža. Ako takvog sporazuma nema, arbitražni sud će sam odlučiti na kojem jeziku ili jezicima će se voditi arbitražni postupak. Sporazum stranaka, odnosno odluka arbitražnog suda, ako u njima nije drukčije određeno, odnosiće se na sve pisane izjave stranaka, na usmeni postupak, kao i na sve odluke ili druga saopštenja arbitražnog suda.

Arbitražni sud može odrediti da se uz sve pisane dokaze dostavi prevod na jeziku ili jezicima o kojima su se stranke sporazumjele ili ih je odredio arbitražni sud.

Do sporazuma stranaka, odnosno odluke suda o jeziku u postupku, svi podnesci mogu se podnositi na jeziku glavnog ugovora, jeziku ugovora o arbitraži ili na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu koji bi bio nadležan da nije zaključen ugovor o arbitraži.

Dostavljanje

Član 487

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, smatra se da su podnesci dostavljeni onoga dana kada budu predati na poštansku adresu adresata ili osobe ovlašćene za primanje pismena.

Poštanska adresa je adresa na kojoj adresat redovno prima poštu. Ako adresat nije izričito odredio drugu adresu ili to ne proizilazi iz okolnosti slučaja, poštanska adresa je adresa sjedišta adresata, njegovog boravišta ili adresa navedena u glavnom ugovoru ili u ugovoru o arbitraži.

Ako ni jedno od mjesta navedenih u stavu 2 ovog člana nije poznato, smatraće se da su podnesci dostavljeni onoga dana kada bude pokušana njihova predaja na posljednju

poznatu poštansku adresu, pod uslovom da su bila uredno otpremljena preporučenim pismom uz povratnicu ili na drugi način kojim se može potvrditi da je predaja bila pokušana.

Smatra se da je predaja izvršena i ako adresat kome se dostava obavlja na način opisan u ovom članu odbije da primi pismeno.

Odredba stava 1 ovoga člana ne primjenjuju se na podneske koji se dostavljaju u postupku pred sudom.

Tužba i odgovor na tužbu

Član 488

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, tužilac u tužbi treba da iznese činjenične tvrdnje na kojima zasniva svoje zahtjeve, sporna pitanja i tužbeni zahtjev, a tuženi u odgovoru na tužbu treba da iznese svoju odbranu u pogledu tužiočevih navoda, predloga i zahtjeva. Stranke mogu uz podneske priložiti isprave koje smatraju važnim ili se mogu pozvati na isprave i druge dokaze koje namjeravaju da podnesu.

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, svaka stranka može u toku postupka izmijeniti ili dopuniti svoju tužbu, odnosno odgovor na tužbu, osim ako arbitražni sud smatra da nije potrebno dozvoliti takve izmjene, vodeći računa o odugovlačenju koje bi moglo prouzrokovati njihovo zakašnjelo preduzimanje.

Usmeni i pismeni postupak

Član 489

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, arbitražni sud odlučuje da li će zakazati i održati raspravu radi usmenog raspravljanja ili izvođenja dokaza ili će se postupak voditi na osnovu isprava.

Osim ako su se stranke sporazumjele da neće biti usmene rasprave, arbitražni sud će u kasnijem stadijumu postupka održati takvu raspravu, ako to zatraži jedna od stranaka.

Stranke treba na vrijeme obavijestiti o svakom ročištu arbitražnog suda koji se održava radi pregleda robe, drugih stvari i isprava.

Svi podnesci, isprave ili drugi podaci koje jedna stranka preda arbitražnom sudu dostaviće se drugoj stranci. Strankama će se dostaviti svaki nalaz i mišljenje vještaka ili isprava na kojoj bi arbitražni sud mogao zasnovati svoju odluku.

Ako se stranke drukčije ne sporazumiju, arbitražni postupak nije javan.

Propuštanje stranaka

Član 490

Ako se stranke drukčije nijesu sporazumjele, a tužilac ne podnese tužbu u skladu sa odredbama člana 488 stav 1 ovog zakona, arbitražni sud će obustaviti postupak.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, kao i kada bez navođenja opravdanih razloga:

1) tuženi ne podnese svoj odgovor na tužbu u skladu s odredbama člana 486 stav 1 ovog zakona, arbitražni sud će nastaviti postupak, pri čemu se neće smatrati da samo propuštanje znači priznanje tužiočevih navoda;

2) bilo koja stranka ne dođe na ročište ili ne podnese isprave u određenom roku, arbitražni sud može nastaviti postupak i donijeti presudu na osnovu rezultata postupka i dokaza sa kojima raspolaže.

Svjedok

Član 491

Svjedoci se, po pravilu, saslušavaju na glavnoj raspravi.

Ako na to pristanu, svjedoci se mogu saslušati i izvan glavne rasprave. Arbitražni sud može od svjedoka da zatraži da u određenom roku pisano odgovore na postavljena pitanja.

Vještak

Član 492

Ukoliko se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražni sud može:

1) imenovati jednog ili više vještaka od kojih će zatražiti nalaz o činjenicama koje će utvrđivati i mišljenja o pitanjima koja će razmatrati;

2) zahtijevati od stranke da vještaku pruži sve potrebne podatke, da mu preda potrebne isprave, robu ili druge stvari radi pregleda.

Ako se stranke drukčije ne sporazumiju ili ako to zahtijeva jedna od stranaka ili ako arbitražni sud smatra potrebnim, vještak je dužan, pošto podnese pisani ili usmeni nalaz i mišljenje, da učestvuje na ročištu na kome će strankama biti omogućeno da mu postavljaju pitanja.

Na izuzeće vještaka primjenjivaće se, na odgovarajući način, odredbe člana 69 ovog zakona.

Mjerodavno pravo

Član 493

Arbitražni sud će odlučiti po pravnim pravilima koja su stranke izabrale kao mjerodavna za rješavanje spora.

Ako stranke ne postupe u skladu s odredbom stava 1 ovog člana, arbitražni sud odlučuje po pravu za koje smatra da je sa sporom u najužoj vezi.

Arbitražni sud odlučuje o sporu po pravičnosti (*ex aequo et bono*), samo ako su mu stranke izričito dale takvo ovlašćenje.

U svakom slučaju, arbitražni sud odlučuje u skladu s odredbama ugovora ili će uzeti u obzir trgovačke običaje.

Odlučivanje u vijeću

Član 494

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele arbitražno vijeće odlučuje većinom glasova.

Ako se ne može postići potrebna većina glasova, arbitražni sud će ponovo raspravljati o razlozima za svako mišljenje, pa ako se ni poslije toga ne postigne većina glasova, presudu će donijeti predsjednik arbitražnog vijeća.

O pitanjima koja se odnose na upravljanje postupkom predsjednik vijeća može, izvan sjednice vijeća, da donese odluku samostalno, pod uslovom da to nije u suprotnosti sa sporazumom stranaka ili odlukama vijeća.

O sprovođenju pojedinih istražnih radnji se mogu starati pojedini članovi vijeća, ako tako odluči arbitražno vijeće.

Poravnanje

Član 495

Ako stranke tokom postupka zakluče poravnanje o predmetu spora, arbitražni sud će, na njihov zahtjev, obustaviti postupak, osim ako stranke zatraže da se na osnovu nagodbe donese presuda.

Arbitražni sud neće donijeti presudu na osnovu poravnanja, ako nađe da je sadržaj poravnanja protivan javnom poretku Republike Crne Gore.

Presuda na osnovu poravnanja donosi se u skladu s odredbama člana 496 ovog zakona i ima pravnu snagu i dejstva presude.

Presuda

Član 496

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, arbitražni sud može da donosi i djelimične presude i međupresude. Djelimična presuda smatra se samostalnom presudom.

Presuda se donosi u mjestu arbitraže.

Presuda se donosi u pisanom obliku. Ona mora biti obrazložena, osim ako su se stranke sporazumjele da obrazloženje nije potrebno ili ako je presuda donesena na osnovu poravnanja stranaka iz člana 495 ovog zakona.

U presudi se mora navesti dan kada je donesena i mjesto njenog donošenja.

Član 497

Izvornik presude i sve prepise potpisuje arbitar pojedinac, odnosno članovi vijeća. Presuda važi i kad arbitar uskrati da je potpiše, ako je presudu potpisala većina arbitara i na presudi utvrdila ovo uskraćivanje potpisa.

Presudu koju je donio stalni arbitražni sud dostavlja strankama taj sud. U ostalim slučajevima presudu dostavlja strankama sud predviđen u članu 477 stav 3 ovog zakona.

Član 498

Izvornik presude, kao i potvrda o izvršenom dostavljanju čuvaju se kod suda predviđenog u članu 477 stav 3 ovog zakona, a ako je presudu donio stalni arbitražni sud, onda kod tog suda.

Pravosnažnost presude

Član 499

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, presuda arbitražnog suda ima prema strankama snagu pravosnažne sudske presude.

Na zahtjev stranke sud predviđen u članu 477 stav 3 ovog zakona staviće na prepisu presude potvrdu o pravosnažnosti i izvršnosti. Stalni izabrani sudovi sami stavljaju potvrdu o pravosnažnosti i izvršnosti na svojim presudama.

Okončanje postupka

Član 500

Donošenjem konačne presude okončava se postupak o pitanjima kojima je odlučeno.

Postupak se može okončati i zaključkom arbitražnog suda:

1) kada tužilac povuče tužbu, osim ako se tuženi toj radnji protivi, a arbitražni sud smatra da tuženi ima opravdan interes da se donese konačna presuda o predmetu spora;

2) kada se stranke sporazumno dogovore o okončanju postupka;

3) kada arbitražni sud nađe da je nastavak postupka iz nekog drugog razloga postao nepotreban ili nemoguć.

Mandat arbitražnog suda prestaje završetkom postupka, osim u slučajevima predviđenim u odredbama čl. 501, 502, 503 stav 3, 507 stav 2 i 508 ovog zakona. U ovim slučajevima mandat prestaje donošenjem odgovarajuće odluke.

Dopunska presuda

Član 501

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, svaka stranka može, u roku od 15 dana od dostavljanja presude, uz obavještenje drugoj stranci, od arbitražnog suda da zatraži donošenje dopunske presude o zahtjevima iznijetim u arbitražnom postupku o kojim arbitražni sud u svojoj presudi nije odlučivao.

Ako arbitražni sud nađe da je zahtjev opravdan, donijeće dopunsku presudu.

Odredbe čl. 496 i 497 ovog zakona primjenjivaće se i na dopunsku presudu.

Ispravljanje i tumačenje presude

Član 502

U roku od 15 dana od dostavljanja presude, ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele o nekom drugom roku, jedna stranka uz obavještenje drugoj, može da zahtijeva od arbitražnog suda da:

1) u presudi ispravi računsku, pisanu ili štamparsku grešku ili bilo koju grešku slične prirode;

2) pruži tumačenje određenog mjesta ili dijela presude.

Ako arbitražni sud smatra da je izneseni zahtjev opravdan, ispraviće presudu, odnosno dati njeno tumačenje, koje je sastavni dio presude.

Arbitražni sud može, na sopstvenu inicijativu, ispraviti svaku grešku iz stava 1 tačka 1 ovog člana u roku od 15 dana od donošenja presude.

Odredbe čl. 496 i 497 ovog zakona primjenjivaće se i na ispravku i na tumačenje presude.

Troškovi arbitražnog postupka

Član 503

Na zahtjev stranke arbitražni sud će u presudi ili odluci kojom se postupak okončava da odredi koja je stranka i u kojem obimu dužna da nadoknadi drugoj stranci troškove potrebne radi vođenja postupka, uključujući i troškove zastupanja i nagrade arbitrima, kao i da snosi sopstvene troškove.

O troškovima postupka arbitražni sud odlučuje po slobodnoj ocjeni, uzimajući u obzir sve okolnosti spora, a posebno ishod arbitražnog postupka.

Ako arbitražni sud propusti da odluči o troškovima ili je takva odluka moguća tek poslije okončanja arbitražnog postupka, o troškovima će donijeti posebnu odluku.

PRAVNA POMOĆ SUDA U IZVOĐENJU DOKAZA

Član 504

Arbitražni sud ili jedna od stranaka, uz prethodnu saglasnost arbitražnog suda, mogu od nadležnog suda da zatraže pravnu pomoć radi izvođenja pojedinih dokaza koje sam arbitražni sud nije u mogućnosti da izvede. Na postupak za izvođenje dokaza primijeniće se odredba ovog zakona o izvođenju dokaza pred zamoljenim sudijom.

PRAVNI LIJEK PROTIV PRESUDE ARBITRAŽNOG SUDA

1. Tužba za poništaj presude

Član 505

Protiv presude arbitražnog suda može se podnijeti tužba za poništaj.

Međupresuda se može pobijati samo tužbom za poništaj podnesene protiv presude kojom je okončan postupak o zahtjevu povodom koga je ona donesena.

Protiv presude arbitražnog suda nije dopušten drugi pravni lijek sudu.

Član 506

Presudu može poništiti sud iz člana 477 stav 3 ovog zakona, i to samo:

1) ako stranka koja podnese tužbu dokaže:

- da ugovor o arbitraži iz člana 474 ovog zakona nije uopšte bio zaključen ili da nije bio punovažan;

- da sastav arbitražnog suda ili arbitražni postupak nijesu bili u skladu sa odredbama ovog zakona ili ugovorom stranaka, a to je moglo uticati na sadržaj presude;

- da stranka u postupku nije bila sposobna da zaključi ugovor o arbitraži i da bude stranka u sporu ili da stranka nije bila uredno zastupana;

- da stranka koja je podnijela tužbu za poništaj presude nije bila uredno obaviještena o pokretanju arbitražnog postupka ili joj je na nezakonit način bilo onemogućeno da raspravlja pred arbitražnim sudom;

- da presuda nije obrazložena ili potpisana u smislu odredaba čl. 496 i 497 ovog zakona;

- da se presuda odnosi na spor koji nije predviđen arbitražnim ugovorom ili koji nije obuhvaćen njegovim odredbama ili da sadrži odluke o pitanjima koja prekoračuju granice arbitražnog ugovora, ako se odluka o pitanjima koja su iznijeta pred arbitražu mogu odvojiti od onih koja nijesu iznijeta, može poništiti samo onaj dio odluke u kojem se nalaze odredbe koje se odnose na pitanja koja nijesu bila iznijeta pred arbitražu;

2) ako sud nađe, i kad se stranka nije pozvala na taj razlog, da je presuda u suprotnosti sa javnim poretkom Republike Crne Gore.

Član 507

Tužba za poništaj presude može se podnijeti u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja presude stranci ili ako je tužba podnesena u jednom od slučajeva iz čl. 501 i 502 ovog zakona, od dana kada je stranci koja je tužbu podnijela dostavljena odluka arbitražnog suda o jednom od tih zahtjeva.

Sud od koga se traži poništaj presude može, ako nađe da je to neophodno ili ako to zatraži jedna od stranaka, odložiti postupak po tužbi za poništaj za vrijeme koje on odredi, kako bi dao mogućnost arbitražnom sudu da nastavi postupak ili da preduzme nešto drugo što bi moglo ukloniti razloge za poništaj presude.

Ako stranke u sporu bez međunarodnog elementa to izričito predvide u arbitražnom ugovoru, presuda se može pobijati tužbom i ako stranka koja je pobija sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih bi za nju mogla biti donesena povoljnija presuda da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni prije zaključenja raspravljanja koje je prethodilo donošenju pobijane presude. Ovaj razlog se može isticati samo ako tužilac bez svoje krivice nije mogao te okolnosti iznijeti u arbitražnom postupku.

Stranke se ne mogu unaprijed odreći prava na pobijanje presude tužbom za poništaj.

2. Arbitražni postupak poslije poništaja presude

Član 508

Ako je presuda koja je donesena na osnovu punovažnog arbitražnog ugovora, u kojem imena arbitara nijesu bila određena, poništena zbog razloga koji se ne odnose na postojanje ili punovažnost arbitražnog ugovora, taj ugovor punovažan je pravni osnov za novu arbitražu u istom sporu. U slučaju sumnje sud može o tome, na zahtjev stranke, donijeti posebnu odluku.

Kad sud kome je podnesena tužba za poništaj presude nađe da je to moguće i opravdano, povodom poništaja presude vratiće, na traženje jedne stranke, predmet na ponovno odlučivanje arbitražnom sudu.

U ostalim slučajevima nova arbitraža u istom sporu biće moguća ako stranke nakon poništaja presude zaključe novi arbitražni ugovor.

DIO PETI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 509

Ako je prije početka primjene ovog zakona donesena prvostepena presuda ili rješenje kojim je postupak pred prvostepenim sudom okončan, dalji postupak sprovede se po dosadašnjim propisima.

Danom stupanja na snagu ovog zakona postupak koji je stavljen u mirovanje nastaviće se po odredbama ovog zakona.

Ako poslije početka primjene ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1 ovog člana, dalji postupak sprovede se po ovom zakonu.

O reviziji izjavljenoj protiv pravosnažne odluke drugostepenog suda, u postupku koji je pokrenut prije početka primjene ovog zakona, rješavaće se po pravilima parničnog postupka koja su važila do početku primjene ovog zakona.

Nakon početka primjene ovog zakona zahtjev za zaštitu zakonitosti protiv pravosnažne odluke suda može se podnijeti samo po odredbama ovog zakona.

Ako je prije početka primjene ovog zakona tužba bila dostavljena, u postupku se ne primjenjuju odredbe člana 339 ovog zakona, već će se uslovi za donošenje presude zbog propuštanja cijeniti po dosadašnjim propisima.

Ako je prije početka primjene ovog zakona već bilo održano pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, stranke mogu da iznose nove činjenice i da predlažu nove dokaze, najkasnije na prvom ročištu za glavnu raspravu nakon početka primjene ovog zakona.

Član 510

Odredbe ovog zakona koje se odnose na arbitražni postupak primjenjivaće se na arbitražu koja je ugovorena nakon početka primjene ovog zakona.

Član 511

Danom početka primjene ovog zakona na teritoriji Republike Crne Gore prestaje da važi Zakon o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91 i "Službeni list SRJ", br. 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 i 3/2002).

Član 512

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se nakon tri mjeseca od dana stupanja na snagu.

165. Izmjene i dopune zakona o parničnom postupku

Odluka Ustavnog suda Republike Crne Gore kojom se utvrđuje da odredba člana 187 stav 4 Zakona o parničnom postupku ("Službeni list Republike Crne Gore", broj 22/04) nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Crne Gore i prestaje da važi danom objavljivanja ove odluke.

Ustavni sud Republike Crne Gore, u sastavu: sudija Radovan Krivokapić koji zamjenjuje predsjednika Suda i sudije - Veselin Racković, Fetija Međedović i Zoran Smolović, na osnovu odredaba člana 113 stav 1 tačka 1 Ustava Republike Crne Gore, člana 51 stav 2 i člana 56 tačka 1 Zakona o Ustavnom sudu Republike Crne Gore ("Službeni list Republike Crne Gore", broj 21/93), na sjednici od 6. aprila 2005. godine, donio je

Odluku

Odluka je objavljena u "Službenom listu RCG", br. 28/2005 od 5.5.2005. godine.

UTVRĐUJE SE da odredba člana 187 stav 4 Zakona o parničnom postupku ("Službeni list Republike Crne Gore", broj 22/04) nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Crne Gore i prestaje da važi danom objavljivanja ove odluke.

Ova odluka će se objaviti u "Službenom listu Republike Crne Gore".

...

U br. 78/04 i 102/04

Podgorica, 6. april 2005. godine

Ustavni sud Republike Crne Gore
Zamjenjuje predsjednika
Ustavnog suda Republike Crne Gore,
Sudija,
Radovan Krivokapić, s.r.

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku

Proglašavam Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, koji je donijela Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore, na petoj sjednici drugog redovnog zasjedanja u 2006. godini, dana 29. novembra 2006. godine.

Broj: 01-1486/2

Podgorica, 30. novembra 2006. godine

Predsjednik
Republike Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 76/2006 od 12.12.2006. godine.

Član 1

U Zakonu o parničnom postupku ("Službeni list RCG", br. 22/04) član 3 mijenja se i glasi: "Stranka za tužbu i svaku drugu parničnu radnju treba da ima pravni interes".

Član 2

Član 13 briše se.

Član 3

U članu 24 u stavu 1 riječi: "čl. 21" zamjenjuju se riječima: "čl. 20".

Član 4

U članu 34 poslije riječi: "postojanju" riječi: "najamnog ili" brišu se, a riječi: "ako je riječ o najamnomo ili zakupnom odnosu zaključenom" zamjenjuju se riječima: "ako je zakupni odnos zaključen".

Član 5

U čl. 41, 130 u stavu 2 poslije riječi "državljanima" i riječi "predstavnika" i članu 143 st. 1 i 2 riječi: "Srbije i" brišu se.

Član 6

U članu 42 u stavu 1 poslije riječi "zakupnih" riječi: "i najamnih" brišu se.

Član 7

U članu 43 riječi: "državne zajednice Srbija i Crna Gora" zamjenjuju se riječima: "Republike Crne Gore".

Član 8

U članu 82 poslije stava 3 dodaje se novi stav 4 koji glasi:
"Protiv rješenja iz st. 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena žalba".
Dosadašnji stav 4 postaje stav 5.

Član 9

U članu 83 poslije riječi "zastupnika" veznik "i" briše se, a poslije riječi: "pravnom licu" dodaju se riječi: "i privrednom društvu koje nema svojstvo pravnog lica".

Član 10

U članu 84 stav 2 zamjenjuje se sa dva nova stava, koja glase:
"U slučajevima iz člana 82 st. 2 i 3 ovog zakona tužilac je dužan da položi iznos troškova privremenog zastupnika.
Ako tužilac ne položi iznos troškova za postavljenje privremenog zastupnika, u roku koji mu sud odredi, tužba će se smatrati povučenom".

Član 11

U članu 95 u stavu 2 riječ "pisana" zamjenjuje se riječju "pismena".

Član 12

U članu 106 u stavu 1 riječ "tri" zamjenjuje se riječju "osam".

Član 13

U članu 128 u stavu 3 riječi "javnom pravobranilaštvu" zamjenjuju se riječima "nadležnom organu opštine".

Član 14

Član 185 mijenja se i glasi:

"Ako lice koje zastupa Republiku, odnosno nadležni organ opštine ili u postupku preuzima radnju po njihovom ovlašćenju narušava red, sud će obavijestiti o tome nadležni organ Republike, odnosno opštine, a može odložiti ročište i od nadležnog organa Republike, odnosno organa opštine da zatraži da odredi drugo lice da učestvuje u parnici".

Član 15

U članu 190 stav 3 postaje stav 2.

Član 16

U članu 191 u stavu 4 riječ "dozvoliti" zamjenjuje se riječju "dopustiti".
U stavu 6 riječ "usvaja" zamjenjuje se riječju "dopušta".

Član 17

U članu 211 u stavu 1 poslije tačke 5 dodaje se nova tačka 6 koja glasi: "6) kada nastupe pravne posljedice otvaranja postupka likvidacije;"
Dosadašnje tač. 6 i 7 postaju tač. 7 i 8.

Član 18

U članu 226 stav 1 mijenja se i glasi:

"Isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti, odnosno ustanova i drugo pravno lice u okviru zakonom povjerenog javnog ovlašćenja (javna isprava) dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje".

Član 19

U članu 321 u stavu 3 poslije riječi "uviđaj" dodaju se riječi: "i da se ponovo ne izvodi dokaz saslušanjem stranaka,".

Član 20

U članu 327 poslije stava 1 dodaje se novi stav 2 koji glasi:

"Ako sudsko poravnanje bude poništeno, postupak se nastavlja kao da u parnici o tužbenom zahtjevu nije ni bilo zaključeno".

Dosadašnji st. 2, 3, 4 i 5 brišu se.

Član 21

U članu 329 u stavu 2 riječi: "od 60" zamjenjuju se riječima: "od 90".

Član 22

U članu 341 dodaje se novi stav 4 koji glasi:

"Nakon zaključenja glavne rasprave stranke će biti upozorene da rok za žalbu teče prvog narednog dana od dana donošenja presude".

Član 23

U članu 375 u stavu 3 poslije riječi "ukinuta" dodaju se riječi: "po odredbama ovog zakona".

Član 24

U članu 397 st. 2 i 3 riječi: "5.000 □ " zamjenjuju se riječima: "10.000 □ ".

Član 25

Poslije člana 428 dodaje se novi član koji glasi:

"Član 428a

Kad Evropski sud za ljudska prava utvrdi povredu ljudskog prava ili osnovne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, stranka može, u roku od tri mjeseca od konačne presude Evropskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Crnoj Gori koji je sudio u prvom stepenu u postupku u kojem je donešena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo i osnovna sloboda za izmjenu odluke kojom je to pravo ili osnovna sloboda povrijeđena, ako se učinjena povreda ne može otkloniti ni na jedan drugi način osim ponavljanjem postupka.

Postupak iz stava 1 ovog člana sprovodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

U ponovljenom postupku sud je vezan pravnim stanovištem izraženim u konačnoj presudi Evropskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda osnovnog ljudskog prava ili slobode."

Član 26

U članu 438 poslije riječi "dozvoljena" dodaje se riječ "samo".

Član 27

U članu 452 u stavu 2 riječ "prvo" briše se.

Član 28

U članu 458 u stavu 1 riječi: "25.000 □ " zamjenjuju se riječima: "30.000^ ".

Član 29

Ovlašćuje se Zakonodavni odbor Skupštine Republike Crne Gore da utvrdi prečišćeni tekst ovog zakona.

Član 30

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

SU-SK Broj 01-538/6

Podgorica, 29. novembra 2006. godine

Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore

Predsjednik,
Ranko Krivokapić, s.r.

166. Zakon o posredovanju

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o posredovanju

Proglašavam Zakon o posredovanju, koji je donijela Skupština Republike Crne Gore na drugoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2005. godini, dana 28. aprila 2005. godine.

Broj: 01-479/2

Podgorica, 09. maj 2005. godine

Predsjednik Republike Crne Gore

Filip Vujanović, s.r.

Zakon o posredovanju

*Zakon je obavljen u "Službenom listu RCG", br. 30/2005 od
13.5.2005. godine.*

I. OSNOVNE ODREDBE

Područje primjene i definicija

Član 1

Ovim zakonom uređuju se pravila postupka posredovanja u građansko-pravnim sporovima, uključujući i sporove iz porodičnih, privrednih i drugih imovinsko-pravnih odnosa fizičkih i pravnih lica u kojima stranke mogu slobodno raspolagati svojim zahtjevima, kao i u parnicama iz radnih odnosa koje su u toku pred sudom, ako za neke od navedenih sporova posebnim propisom nije nešto drugo određeno.

Pokretanje postupka

Član 2

Postupak posredovanja se pokreće na osnovu sporazuma stranaka, a ako je pokrenut sudski postupak, na osnovu preporuke suda.

Dobrovoljnost

Član 3

Stranke u postupku posredovanja učestvuju dobrovoljno.

Jednakost stranaka

Član 4

Stranke u postupku posredovanja imaju jednaka prava.

Isključenje javnosti

Član 5

U postupku posredovanja isključena je javnost.

Stranke, njihovi zakonski zastupnici, odnosno punomoćnici mogu prisustvovati postupku posredovanja.

Treća lica mogu prisustvovati postupku posredovanja samo uz dozvolu stranaka i uz saglasnost posrednika.

Povjerljivost

Član 6

Postupak posredovanja je povjerljiv za sve učesnike u postupku, osim ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele.

Sve informacije koje se odnose na posredovanje i zaključeno poravnanje su povjerljive, ukoliko se stranke nijesu drukčije sporazumjele, osim ako se odnose na sprovođenje ili prinudno izvršenje poravnanja ili ukoliko to izričito nalaže zakon.

Tajnost podataka

Član 7

Na zahtjev stranke, svaki podnesak, isprava ili dokument koji je upotrijebljen u postupku posredovanja se vraća stranci bez zadržavanja kopije.

Posrednik je dužan da svaku zabilješku sačinjenu u postupku posredovanja uništi poslije njegovog okončanja.

Nezavisnost i nepristrasnost

Član 8

Posrednik je dužan da sprovodi postupak posredovanja nezavisno i nepristrasno u cilju postizanja mirnog rješenja spora.

Posrednik ne smije da vrši posredovanje ni pod čijim uticajem.

Posrednik je dužan da tokom postupka posredovanja fer postupa sa svakom od stranaka u sporu.

Odnos posredovanja i sudskog postupka

Član 9

Ako sud koji vodi postupak ocijeni da se spor može uspješno riješiti posredovanjem, uputiće stranke na postupak posredovanja.

Ako stranke ne riješe spor posredovanjem u roku od 60 dana od dana od kada su upućene na posredovanje, sud mora zakazati ročište.

Ako sudski postupak nije u toku, vrijeme trajanja postupka posredovanja stranke određuju sporazumom.

Ako je sudski postupak u toku, stranke mogu prihvatiti postupak posredovanja u bilo kojoj fazi postupka.

Nagrada i naknada

Član 10

Posrednik ima pravo na nagradu za rad i na naknadu troškova.

Značenje izraza

Član 11

Značenje izraza u ovom zakonu:

1) **posredovanje** je postupak u kojem stranke, uz pomoć jednog ili više posrednika, pokušavaju da riješe spor;

2) **posrednik** je lice koje, na osnovu sporazuma stranaka posreduje u sporu između stranaka, u skladu sa načelima postupka posredovanja koja su određena ovim zakonom;

3) **stranka u postupku posredovanja** je fizičko ili pravno lice koje učestvuje u posredovanju i čija je saglasnost potrebna da se spor riješi;

4) **treće lice** je lice koje nije stranka u sporu, ni posrednik, a koje učestvuje u postupku posredovanja.

II. POSTUPAK POSTAVLJENJA I RAZRJEŠENJA POSREDNIKA

Uslovi za postavljenje

Član 12

Za posrednika može biti postavljeno lice koje ispunjava zakonom propisane opšte uslove za rad u državnim organima i sljedeće posebne uslove:

- da ima visoku školsku spremu;
- da ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci;
- da je završilo odgovarajući program obuke za posrednika.

Izuzetno, za posrednika se može postaviti i lice koje ne ispunjava posebne uslove iz stava 1 ovog člana, ako posjeduje stručno znanje i praktična iskustva za određenu oblast posredovanja.

Strani državljanin koji je ovlašćen da obavlja poslove posredovanja u drugoj državi u sporovima sa elementom inostranosti u pojedinim slučajevima može voditi postupak posredovanja u Republici Crnoj Gori.

Program obuke

Član 13

Program obuke za posrednike, kao i način njegovog sprovođenja propisuje ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Postavljenje posrednika

Član 14

Posrednike postavlja ministar nadležan za poslove pravosuđa (u daljem tekstu: ministar), na predlog Komisije za postavljenje i razrješenje posrednika (u daljem tekstu: Komisija).

Prijavljivanje

Član 15

Poziv za postavljenje za posrednike objavljuje Ministarstvo u jednom od štampanih medija u Republici Crnoj Gori.

Prijavu sa priložima kojima se dokazuje da su ispunjeni uslovi za postavljenje za posrednika u skladu sa ovim zakonom kandidati podnose Ministarstvu.

U prijavi se navode lični podaci, zvanje i radna biografija.

Komisija

Član 16

Postupak postavljenja i razrješenja posrednika vodi Komisija.

Komisiju obrazuje ministar.

Komisiju čine tri člana i to iz reda sudija, posrednika i Ministarstva.

Članovi Komisije imenuju se na vrijeme od četiri godine.

Stručne i administrativne poslove za potrebe Komisije obavlja Ministarstvo.

Komisija donosi Poslovnik o radu.

Prestanak članstva u Komisiji

Član 17

Članstvo u Komisiji prestaje prije isteka vremena na koje je član imenovan, ako to sam zatraži ili mu prestane funkcija, odnosno radni odnos ili drugo svojstvo koji su bili osnov za imenovanje u Komisiju.

Prestanak članstva u Komisiji konstatuje ministar.

Postupak postavljenja

Član 18

Komisija utvrđuje da li kandidat ispunjava uslove iz člana 12 ovog zakona.

Ako Komisija utvrdi da kandidat ispunjava uslove, podnosi ministru obrazloženi predlog za postavljenje posrednika.

Rješenje o postavljenju posrednika donosi ministar.

Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana kandidat koji nije postavljen za posrednika može pokrenuti upravni spor.

Prije donošenja rješenja ministar može zatražiti dodatna objašnjenja od Komisije.

Rješenje o postavljenju posrednika dostavlja se posredniku i objavljuje se u "Službenom listu Republike Crne Gore".

Evidencija

Član 19

Evidenciju posrednika vodi Ministarstvo u Registru posrednika.

Sadržinu i obrazac Registra iz stava 1 ovog člana utvrđuje Ministarstvo.

Spisak posrednika

Član 20

Ministarstvo, na osnovu evidencije koju vodi, dostavlja sudovima spisak posrednika koji sadrži ime i prezime posrednika, adresu i broj telefona.

Posrednik je dužan da obavijesti Ministarstvo i sud na čijem području ima prebivalište o promjeni adrese i broja telefona.

Razrješenje

Član 21

Posrednik će se razriješiti:

- 1) ako to sam zatraži;
- 2) ako se utvrdi da nijesu postajali, odnosno da su prestali uslovi na osnovu kojih je postavljen;
- 3) ako je osuđen za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za posredovanje;
- 4) ako mu je, na osnovu sudske odluke, oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost;

5) ako je, na način propisan zakonom, utvrđeno da je kod posrednika došlo do gubitka radne sposobnosti;

6) ako se u posredovanju ne pridržava pravila postupka propisanih ovim zakonom.

Razrješenje posrednika

Član 22

Inicijativu za razrješenje posrednika može podnijeti sudija, stranka u postupku ili drugo zainteresovano lice.

Obrazložena inicijativa za razrješenje podnosi se Komisiji.

Komisija razmatra inicijativu za razrješenje i, kada utvrdi postojanje razloga za razrješenje, podnosi obrazložen predlog ministru.

Rješenje o razrješenju posrednika donosi ministar.

Protiv rješenja o razrješenju posrednik koji se razrješava može pokrenuti upravni spor.

Rješenje o razrješenju dostavlja se posredniku i objavljuje se u "Službenom listu Republike Crne Gore".

Posrednik koji je razriješen briše se iz Registra posrednika.

III. POSTUPAK POSREDOVANJA

Odnos posrednika i stranaka

Član 23

Posrednik je obavezan da postupak posredovanja vodi na način kako su se stranke sporazumjele.

Ako se stranke ne sporazumiju o načinu vođenja postupka posredovanja, posrednik je dužan da postupak posredovanja vodi objektivno i savjesno, bez odugovlačenja, vodeći računa o interesima svake stranke.

Posrednik ne može davati obećanja, garantovati uspjeh u posredovanju, niti nametati strankama rješavanje spora.

Odgovornost za štetu

Član 24

Posrednik odgovara za štetu koju nanese stranci svojim nezakonitim postupanjem, u skladu sa opštim pravilima o odgovornosti za štetu.

Komunikacija

Član 25

Posrednik sa strankama, po pravilu, komunicira usmeno.

Posrednik u toku postupka posredovanja može, u cilju zaključenja poravnanja, a u dogovoru sa strankama, da upravlja zajedničkim ili odvojenim sastancima sa strankama, njihovim zakonskim zastupnicima, odnosno punomoćnicima, da obavlja sa njima razgovore i da sačinjava zabilješke.

Nije dozvoljeno stenografisanje zapisnika o vođenju postupka posredovanja.

Posrednik može da obavijesti stranke da se u određenim slučajevima mogu savjetovati sa punomoćnikom ili drugim stručnim licem.

Informacija

Član 26

Ako posrednik sazna ili dobije od stranke informaciju koja je vezana za predmet spora, može drugoj stranci da saopšti suštinu te informacije.

Ako stranka dostavi posredniku informaciju koja je povjerljiva, posrednik je ne smije saopštiti drugoj stranci.

Izuzće

Član 27

Lice koje je određeno za posrednika dužno je da odmah saopšti sve okolnosti vezane za spor koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost i nezavisnost.

Ako se stranke u sporu drukčije ne sporazumiju, posrednik ne može učestvovati u postupku posredovanja u kojem ima ili je imao lični interes, lični, porodični ili poslovni odnos sa strankom u sporu.

Ako stranka, nakon saznanja za okolnosti iz st. 1 i 2 ovog člana, odmah ne zatraži određivanje drugog posrednika, gubi pravo da to učini kasnije, kao i pravo da traži poništaj poravnanja.

Predlog za pokretanje postupka

Član 28

Ako stranka smatra da se spor može riješiti posredovanjem, može drugoj stranci, u pisanoj formi, podnijeti predlog za pokretanje postupka posredovanja.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, postupak posredovanja počinje od dana kada je druga stranka prihvatila predlog iz stava 1 ovog člana.

Ako se druga stranka ne izjasni u roku od 30 dana od dana kada je primila predlog za posredovanje ili u drugom roku označenom u predlogu, smatra se da je predlog za pokretanje postupka posredovanja odbijen.

Određivanje posrednika

Član 29

Stranke sporazumno određuju jednog ili više posrednika za posredovanje u konkretnom sporu.

U sporovima sa elementom inostranosti može se za posrednika odrediti strani državljanin.

Ako je sudski postupak u toku, a stranke se ne mogu sporazumjeti o posredniku, stranke mogu predložiti da sud odredi posrednika sa liste posrednika.

Ako sudski postupak nije u toku, a stranke se ne mogu sporazumjeti o posredniku, stranke mogu predložiti da Komisija odredi posrednika sa liste posrednika.

Pri određivanju posrednika u konkretnom slučaju sud, odnosno Komisija vodiće računa o okolnostima spora, o osobinama koje posrednik mora da ispunjava, uključujući i potrebu da se u posredovanju sa inostranim elementom odredi posrednik koji nema državljanstvo kao stranke u sporu.

Stranke mogu sporazumno opozvati posrednika u bilo kojem stadijumu postupka.

Pravila posredovanja

Član 30

Postupak posredovanja sprovodi se na način kako su se stranke sporazumjele, o čemu mogu zaključiti pisani sporazum.

Ako se stranke nijesu sporazumjele o načinu sprovođenja postupka posredovanja, posrednik će odrediti način vođenja postupka, uz prethodnu saglasnost stranaka.

U toku postupka posredovanja strankama se mora ostaviti dovoljno vremena za razmatranje svih odlučnih činjenica i predloga o načinu da se postigne poravnanje.

Zastupanje

Član 31

Stranke u postupku posredovanja mogu zastupati zakonski zastupnici, odnosno punomoćnici.

Ako je pokrenut sudski postupak, sud će imena i adrese zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika u pisanoj formi dostaviti drugoj stranci i posredniku.

Ako nije pokrenut sudski postupak, zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik stranke je dužan da pri preduzimanju prve radnje u postupku posredovanja podnese punomoćje.

Radnje koje u postupku posredovanja obavlja zakonski zastupnik, odnosno punomoćnik, kao i potpisivanje poravnanja, imaju isto pravno dejstvo kao da ih je stranka preduzela.

Zakazivanje sastanaka

Član 32

Datum, vrijeme i mjesto održavanja sastanaka za posredovanje određuju stranke sporazumno, odnosno posrednik, ukoliko stranke o tome ne postignu sporazum.

Upoznavanje sa sporom

Član 33

Posrednik će se, nakon njegovog određivanja za posrednika, sastati sa strankama radi upoznavanja sa prirodom i predmetom spora, kao i sa pitanjima koje treba riješiti.

Posrednik može, u bilo kojoj fazi postupka, tražiti od stranaka dodatne informacije i dokaze.

Stručni savjet

Član 34

U postupku posredovanja, na predlog posrednika i uz saglasnost stranaka, može se tražiti stručni savjet od odgovarajuće institucije ili stručnog lica odgovarajuće specijalnosti.

Okončanje postupka posredovanja

Član 35

Posredovanje se okončava danom:

- 1) zaključenja poravnania između stranaka;
- 2) kada stranke prihvate predlog posrednika da posredovanje nije više opravdano;
- 3) upućivanja posredniku, odnosno drugoj stranci odustanka u pisanoj formi od daljeg postupka posredovanja, osim ako i nakon odustanka jedne stranke, ostale stranke koje učestvuju u postupku su saglasne da se nastavi postupak posredovanja o sporu između tih stranaka;
- 4) drugim slučajevima određenim ovim zakonom.

Poravnanje

Član 36

Na zahtjev stranaka, posrednik može u svakoj fazi postupka posredovanja davati predloge za rješenje spora, kao i učestvovati u izradi poravnania.

Stranke se mogu dogovoriti o roku u kojem će razmatrati ponuđeno poravnanje.

Postignuti sporazum u postupku posredovanja ima snagu sudskog poravnania, ako ga na zapisnik uzme sudija, izuzev ako posebnim zakonom nije drukčije propisano.

Poravnanje je zaključeno kada stranke poslije pročitanoz zapisnika o poravnanju potpišu zapisnik.

Zaključeno poravnanje ima svojstvo izvršne isprave.

Posrednik obavještava stranke o dejstvu postignutog poravnania kao i o radnjama koje treba da preduzmu u postupku njegovog izvršenja.

Dopuštenost činjenica i dokaza u drugim postupcima

Član 37

Ako se stranka, posrednik ili treće lice u sudskom, arbitražnom ili drugom postupku pozove na činjenice ili predloži kao dokaz okolnosti vezane za postupak posredovanja, takav predlog će se odbaciti kao nedopušten, a informacije dobijene na taj način se ne mogu koristiti prilikom donošenja odluke, osim ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele.

Ako se u postupku posredovanja stranka pozvala na neku izjavu ili dokaz koju bi u drugom postupku mogla uskratiti, činjenica da je takva izjava ili dokaz upotrijebljena u cilju zaključenja poravnania ne znači ujedno i pristanak stranke na upotrebu takve izjave ili dokaza u drugom postupku.

Rokovi zastarijevanja

Član 38

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, pokretanjem postupka posredovanja ne prekida se zastarijevanje u odnosu na zahtjeve koji su predmet postupka posredovanja.

Ako je po zakonu pravo na podnošenje zahtjeva za zaštitu prava ili tužbe u nekom sporu ograničeno prekluzivnim rokom, taj rok računa se od dana kada je predlog za pokretanje postupka posredovanja odbijen ili se smatra odbijenim, odnosno kada je posredovanje okončano bez zaključenja poravnania.

Troškovi postupka posredovanja

Član 39

Troškovi postupka posredovanja moraju biti srazmjerni obimu, složenosti i značaju pitanja koja su predmet posredovanja.

U troškove postupka posredovanja spadaju:

- 1) nagrada za rad i naknada troškova posrednika;
- 2) putni i ostali troškovi svjedoka;
- 3) troškovi pružanja stručnog savjeta;

4) nagrade i naknade punomoćnika stranaka.

Ako se stranke nijesu drukčije sporazumjele, svaka stranka snosi svoje troškove, a zajedničke troškove stranke snose na jednake djelove.

Ako su stranke tokom sudskog postupka upućene na postupak posredovanja, odredbe Zakona o parničnom postupku koje se odnose na oslobađanje od plaćanja troškova postupka shodno se primjenjuju i na postupak posredovanja.

Polaganje predujma troškova

Član 40

Posrednik može zahtijevati od stranaka da položi jednak iznos kao predujam troškova za koje se očekuje da će nastati u postupku posredovanja.

Posrednik u toku postupka posredovanja može zahtijevati od stranaka polaganje dodatnog jednakog iznosa predujma troškova.

Ako u roku od 15 dana od naloga za uplatu stranke ne položi u cjelini predujam troškova, posrednik može okončati postupak posredovanja.

Nakon okončanja postupka posredovanja, posrednik dostavlja strankama obračun troškova i vraća neutrošeni iznos od položenog predujma.

Ako je pokrenut sudski postupak, polaganje predujma se ne odnosi na stranku koja je oslobođena od plaćanja troškova postupka shodno odredbama Zakona o parničnom postupku.

IV. POSEBAN POSTUPAK POSREDOVANJA U PORODIČNIM SPOROVIMA

Porodični sporovi

Član 41

Odredbe ove Glave sadrže posebna pravila posredovanja u porodičnim sporovima koji obuhvataju:

- bračne sporove;
- sporove iz odnosa roditelja i djece;
- sporove za izdržavanje.

Postupak posredovanja u bračnim sporovima neće se sprovesti, ako su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, osim ako sud utvrdi da su sposobni da shvate značenje braka i obaveze koje iz njega proizilaze, ako je jednom ili oba bračna druga nepoznato boravište najmanje šest mjeseci ili ako jedan ili oba bračna druga žive u inostranstvu.

Izuzetno, postupak posredovanja će se sprovesti iako oba bračna druga žive u inostranstvu a imaju maloljetnu zajedničku ili usvojenu djecu ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsko staranje nakon punoljetstva, ako sud ocijeni da nema većih teškoća da bračni drugovi učestvuju u postupku posredovanja.

Područje primjene

Član 42

Ako u odredbama iz ove glave ne postoje posebne odredbe za posredovanje u porodičnim sporovima u postupku posredovanja primjenjuju se ostale odredbe ovog zakona.

Posrednik u porodičnim sporovima

Član 43

Posrednik će obavijestiti stranke da se mogu obratiti bračnom savjetovaštvu ili drugoj stručnoj instituciji ili specijalisti koji se bavi pitanjima braka i porodice za rješavanje njihovih bračnih i porodičnih problema.

Posrednik u ovim sporovima mora posebno voditi računa o najboljim interesima djece.

Posrednik mora da obrati posebnu pažnju na pojavu nasilja u prošlosti u porodici i da procijeni da li se ono može ubuduće pojaviti među strankama. Posrednik će posebno razmotriti da li je u takvim okolnostima posredovanje odgovarajući postupak.

Tok postupka posredovanja

Član 44

Ako nije pokrenut sudski postupak, posrednik će o uzrocima koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa ispitati stranke i nastojati da se ti uzroci otklone i bračni drugovi pomire.

Posrednik koji sprovodi posredovanje na sastanku za pomirenje pozvaće bračne drugove da lično bez punomoćnika učestvuju u postupku.

Ako se jedan ili oba bračna druga koji su uredno pozvani ne pojave u postupku posredovanja, smatraće se da je postupak posredovanja okončan.

Posljedice razvoda braka

Član 45

Posrednik će upoznati bračne drugove sa posljedicama razvoda braka, kao i sa njihovim pravima i obavezama.

Prava djeteta

Član 46

Dijete ne učestvuje u postupku posredovanja.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, posrednik će obaviti razgovor sa djetetom o tome kome želi da bude povjereno na čuvanje, izdržavanje i vaspitanje, pri tome vodeći računa o njegovom uzrastu, kao i sposobnosti da shvati značaj date izjave.

Stručno mišljenje institucija

Član 47

U postupku posredovanja u porodičnim sporovima može se tražiti stručno mišljenje Centra za socijalni rad, bračnog savjetovišta, odgovarajuće institucije ili specijaliste.

Institucije, odnosno lica iz stava 1 ovog člana su dužni da sarađuju sa strankama i posrednikom.

Obavezno dostavljanje odluke

Član 48

Posrednik je dužan da obavijesti Centar za socijalni rad o okončanju postupka posredovanja.

Nakon prijema obavještenja iz stava 1 ovog člana, Centar za socijalni rad dužan je da odmah preduzme potrebne mjere za zaštitu najboljeg interesa djeteta.

Obraćanje sudu

Član 49

Stranke u porodičnim sporovima u toku postupka posredovanja se mogu obratiti sudu ili drugom nadležnom organu, radi donošenja hitnih odluka u cilju zaštite stranaka, njihove djece, ili imovine.

V. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 50

Ministarstvo će, u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti Program obuke za posrednike.

Član 51

Prvog posrednika postavlja ministar.

Postavljeni posrednik, u smislu stava 1 ovog člana, postaje član Komisije iz člana 16 ovog zakona.

Posredniku iz stava 2 ovog člana prestaje mandat člana Komisije imenovanjem člana Komisije na predlog udruženja posrednika.

Član 52

Ministar će, u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, obrazovati Komisiju iz člana 16 ovog zakona.

Ministarstvo će, u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, utvrdi sadržinu i obrazac Registra posrednika.

Član 53

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se nakon šest mjeseci od dana stupanja na snagu.

167. Zakon o državnom tužilaštvu

Закон о државном тужилаштву

+
чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Види:

*Закон је објављен у "Службеном листу РСГ", бр. 69/2003 и
"Службеном листу ЦГ", бр. 40/2008.*

І ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1

Овим законом уређује се оснивање, организација, надлежност и друга питања од значаја за рад државног тужилаштва, као и питања од значаја за рад специјалног тужиоца за сузбијање организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина.

+
чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Види:

Уставност и законитост

Члан 2

Државно тужилаштво своју функцију врши на основу Устава, закона и ратификованих међународних уговора.

+
чл. 2. Закона - 40/2008-6.

Види:

Самосталност и независност

Члан 3

Функција државног тужиоца не смије се вршити ни под чијим утицајем и нико не смије да утиче на државног тужиоца у вршењу његове функције, осим у случајевима предвиђеним овим законом.

Државни тужилац

Члан 4

Послове Државног тужилаштва врше врховни државни тужилац, виши државни тужилац и основни државни тужилац (у даљем тексту: државни тужилац).

Одређене послове државног тужилаштва, у складу са законом, врши специјални тужилац.

+
чл. 1. и 3. Закона - 40/2008-6.

Види:

Замјеник

Члан 5

Државни тужилац има замјеника.

Замјеник државног тужиоца (у даљем тексту: замјеник) је овлашћен да у поступку пред судом или другим државним органом врши све радње за које је по закону овлашћен државни тужилац чији је замјеник.

Замјеник врши и друге радње у складу са овим законом и упутствима државног тужиоца чији је замјеник.

Непристрасност и објективност

Члан 6

Функција државног тужиоца врши се у јавном интересу ради обезбјеђења примјене права, при чему се мора обезбиједити поштовање и заштита људских права и слобода.

Функција државног тужиоца мора се вршити непристрасно и објективно.

Етички кодекс

Члан 7

Државни тужилац и замјеник у вршењу своје функције придржавају се Кодекса тужилачке етике.

Кодекс тужилачке етике утврђује Тужилачки савјет, по претходно прибављеном мишљењу државних тужилаца и замјеника.

Јавност рада

Члан 8

Рад државног тужилаштва је јаван, осим ако законом није другачије одређено.

+

Види:

чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Стручно усавршавање

Члан 9

Државни тужилац и замјеник имају право и обавезу да се стручно усавршавају ради успјешнијег вршења своје функције.

Средства

Члан 10

Средства и услове за рад државног тужилаштва обезбјеђује Црна Гора.

+

Види:

чл. 1. и 4. Закона - 40/2008-6.

Зараде

Члан 11

Државни тужилац и замјеник остварују право на зараду и друга примања, у складу са законом.

Професионално удруживање

Члан 12

Државни тужиоци и замјеници имају право на професионално удруживање.

II ОСНИВАЊЕ И НАДЛЕЖНОСТ

1. Оснивање

Структура Државног тужилаштва

+

Види:

чл. 5. Закона - 40/2008-6.

Члан 13

У оквиру Државног тужилаштва оснивају се: Врховно државно тужилаштво, виша државна тужилаштва и основна државна тужилаштва.

Врховно државно тужилаштво оснива се за територију Црне Горе, са сједиштем у Подгорици.

Више државно тужилаштво оснива се за подручје вишег суда и привредног суда.

Основно државно тужилаштво оснива се за подручје једног или више основних судова.

+

Види:

чл. 5. Закона - 40/2008-6.

Врховни државни тужилац

Члан 14

Врховно државно тужилаштво поступа пред Врховним судом Црне Горе, Апелационим судом Црне Горе, Управним судом Црне Горе, другим судовима и другим државним органима, у складу са законом.

Врховно државно тужилаштво подиже, у складу са законом, захтјев за заштиту законитости.

Врховно државно тужилаштво врши и друге послове који нијесу прописани као надлежност вишег и основног државног тужилаштва.

+ Види:
чл. 4. и 6. Закона - 40/2008-6.

Више државно тужилаштво

+ Види:
чл. 7. Закона - 40/2008-6.

Члан 15

Виша државна тужилаштва су:

1) Више државно тужилаштво у Бијелом Пољу, за поступање пред Вишим судом у Бијелом Пољу и Привредним судом у Бијелом Пољу;

2) Више државно тужилаштво у Подгорици, за поступање пред Вишим судом у Подгорици и Привредним судом у Подгорици.

Више државно тужилаштво је надлежано да поступа пред вишим судом у кривичним стварима, а пред привредним судом у стварима привредних преступа.

+ Види:
чл. 7. Закона - 40/2008-6.

Основно државно тужилаштво

+ Види:
чл. 8. Закона - 40/2008-6.

Члан 16

Основна државна тужилаштва су:

1) Основно државно тужилаштво у Бару, за подручје Основног суда у Бару;

2) Основно државно тужилаштво у Беранама, за подручје Основног суда у Беранама;

3) Основно државно тужилаштво у Бијелом Пољу, за подручје Основног суда у Бијелом Пољу;

4) Основно државно тужилаштво у Колашину, за подручје Основног суда у Колашину;

5) Основно државно тужилаштво у Котору, за подручје Основног суда у Котору;

6) Основно државно тужилаштво у Никшићу, за подручје Основног суда у Никшићу;

7) Основно државно тужилаштво у Плаву, за подручје Основног суда у Плаву;

8) Основно државно тужилаштво у Пљевљима, за подручје Основног суда у Пљевљима и Основног суда у Жабљаку;

9) Основно државно тужилаштво у Подгорици, за подручје Основног суда у Подгорици и Основног суда у Даниловграду;

10) Основно државно тужилаштво у Рожајама, за подручје Основног суда у Рожајама;

11) Основно државно тужилаштво у Улцињу, за подручје Основног суда у Улцињу;

12) Основно државно тужилаштво у Херцег Новом, за подручје Основног суда у Херцег Новом;

13) Основно државно тужилаштво у Цетињу, за подручје Основног суда у Цетињу;

Основно државно тужилаштво поступа и пред органима за прекршаје и другим државним органима на свом подручју.

Основно државно тужилаштво је овлашћено да предузима све радње из своје надлежности пред стварно и мјесно надлежним судом, органом за прекршаје или другим државним органом, изузев оних из искључиве надлежности врховног односно вишег државног тужиоца и радњи које су они преузели.

+ Види:
чл. 8. Закона - 40/2008-6.

2. Надлежност

Општа надлежност

Члан 17

Државно тужилаштво врши послове гоњења учинилаца кривичних дјела и других кажњивих дјела која се гоне по службеној дужности, улаже правна средства у оквиру своје надлежности и врши друге послове одређене законом.

+ Види:
чл. 9. Закона - 40/2008-6.

Стварна и мјесна надлежност

Члан 18

Државно тужилаштво поступа у складу са својом стварном и мјесном надлежношћу, ако законом није друкчије одређено.

+ Види:
чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Овлашћење за предузимање мјера

Члан 19

Ради остваривања функције гоњења учинилаца кривичних и других законом утврђених кажњивих дјела Државно тужилаштво је овлашћено да са надлежним органима утврђује и предузима потребне мјере на откривању кривичних и других законом утврђених кажњивих дјела и њихових учинилаца.

+ Види:
чл. 10. Закона - 40/2008-6.

Заступање

Члан 20

- брисан -

+ Види:
чл. 11. Закона - 40/2008-6.

Споразумно разрешење спорног односа

Члан 21

- брисан -

+ Види:
чл. 11. Закона - 40/2008-6.

Обавјештавање Владе

Члан 22

- брисан -

+ Види:
чл. 11. Закона - 40/2008-6.

Одлагање или прекид извршења судске одлуке

Члан 23

- брисан -

+ Види:
чл. 11. Закона - 40/2008-6.

III УСЛОВИ И ПОСТУПАК ИМЕНОВАЊА ДРЖАВНОГ ТУЖИОЦА И ЗАМЈЕНИКА

1. Општи и посебни услови

Општи услови

Члан 24

За државног тужиоца или замјеника може бити именовано лице које је:

- држављанин Црне Горе;

- здравствено и пословно способно;

- дипломирани правник са правосудним испитом.

+ Види:
чл. 4. Закона - 40/2008-6.

Посебни услови

Члан 25

За државног тужиоца или замјеника може бити именовано лице које, поред општих услова, има радно искуство на пословима правне струке, и то за:

- Врховног државног тужиоца и његовог замјеника 15 година;
- вишег државног тужиоца и његовог замјеника 10 година;
- основног државног тужиоца шест година, а његовог замјеника три године.

+ **Види:**
чл. 12. Закона - 40/2008-6.

Именовање

Члан 26

Скупштина Црне Горе (у даљем тексту: Скупштина) именује и разрјешава државног тужиоца на предлог Тужилачког савјета.

Замјенике именује и разрјешава Тужилачки савјет.

+ **Види:**
чл. 13. Закона - 40/2008-6.

Број замјеника

Члан 27

Број замјеника утврђује Тужилачки савјет на предлог министра правде а на основу иницијативе врховног државног тужиоца.

Одлука о броју замјеника објављује се у "Службеном листу Црне Горе".

+ **Види:**
чл. 4. Закона - 40/2008-6.

Мандат

Члан 28

Функција замјеника је стална.

Изузетно од става 1 овог члана, замјеник основног државног тужиоца први пут се именује на вријеме од три године.

+ **Види:**
чл. 14. Закона - 40/2008-6.

Функционални имунитет

Члан 29

- брисан -

+ **Види:**
чл. 15. Закона - 40/2008-6.

Нespoјивост функције

Члан 30

- брисан -

+ **Види:**
чл. 15. Закона - 40/2008-6.

2. Поступак именовања

Јавно оглашавање

Члан 31

Државни тужилац и замјеник именују се на основу јавног оглашавања.

Тужилачки савјет оглашава слободна мјеста државног тужиоца и замјеника.

Оглашавање слободних мјеста објављује се у "Службеном листу Црне Горе" и у дневном листу који излази у Црној Гори.

+ **Види:**
чл. 4. Закона - 40/2008-6.

Поступак по пријавама

Члан 32

Пријаве кандидата подносе се Тужилачком савјету у року од 15 дана од дана оглашавања.

Тужилачки савјет ће одбацити неблаговремене и непотпуне пријаве.

Против одлуке о одбацавању неблаговремене и непотпуне пријаве подносилац има право приговора Тужилачком савјету у року од три дана од дана пријема одлуке.

Одлука Тужилачког савјета по приговору је коначна и против ње се може покренути управни спор.

+ Види:

чл. 16. Закона - 40/2008-6.

Стандардни пријавни образац

+ Види:

чл. 17. Закона - 40/2008-6.

Члан 32а

Пријава из члана 32 став 1 овог закона подноси се на обрасцу који утврђује Тужилачки савјет

+ Види:

чл. 17. Закона - 40/2008-6.

Мишљење о стручним и радним квалитетима кандидата

Члан 33

Тужилачки савјет прибавља мишљење о стручним и радним квалитетима за све кандидате од:

- органа, привредних друштава и других правних лица у којима су кандидати обављали послове правне струке;

- државног тужилаштва код кога се кандидат именује;

- непосредно вишег државног тужилаштва.

+ Види:

чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Критеријуми

+ Види:

чл. 18. Закона - 40/2008-6.

Члан 33а

Критеријуми за именовање државног тужиоца и замјеника су:

1) стручно знање, радно искуство и радни резултати;

2) објављени стручни радови и друге активности у струци;

3) стручно усавршавање;

4) способност да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља функцију за коју се пријављује;

5) комуникативност;

6) однос са колегама, понашање ван посла, професионалност и углед.

За именовање државног тужиоца, поред критеријума из става 1 овог члана, посебно ће се цијенити и организационе способности.

Ближи критеријуми за именовање државног тужиоца и замјеника утврђују се Пословником Тужилачког савјета.

+ Види:

чл. 18. Закона - 40/2008-6.

Увид у мишљење о стручним и радним квалитетима кандидата

Члан 34

- брисан -

+ Види:

чл. 19. Закона - 40/2008-6.

Разговор са кандидатима

Члан 35

Тужилачки савјет организује разговор са пријављеним кандидатима који испуњавају услове за именовање.

Разговор се не мора обавити са пријављеним кандидатом, ако је:

- 1) у последњих 12 мјесеци са њим обављен разговор на основу којег је оцијењен;
- 2) више пута негативно оцијењен на разговорима за мјесто државног тужиоца или замјеника, без обзира на то када је са њим обављен посљедњи разговор.

На основу обављеног разговора и прибављене документације, Тужилачки савјет оцјењује сваког кандидата, узимајући у обзир критеријуме из члана 33а овог закона.

О оцјени кандидата Тужилачки савјет одлучује већином гласова укупног броја чланова.

Тужилачки савјет, одмах након обављеног разговора, попуњава стандардни образац за оцјену кандидата, који садржи оцјену свих кандидата и њено образложење.

+

Види:

чл. 20. Закона - 40/2008-6.

Тестирање кандидата

+

Види:

чл. 21. Закона - 40/2008-6.

Члан 35а

Тужилачки савјет може спровести писано тестирање кандидата прије обављања разговора.

У случају из става 1 овог члана, Тужилачки савјет, на основу резултата постигнутих на тестирању, сачињава ранг листу пријављених кандидата која се може измијенити на основу успјеха који кандидати покажу на разговору.

Начин оцјењивања кандидата, садржина обрасца за оцјењивање, као и ближи услови писаног тестирања кандидата утврђују се Пословником Тужилачког савјета.

+

Види:

чл. 21. Закона - 40/2008-6.

Листа кандидата

+

Види:

чл. 21. Закона - 40/2008-6.

Члан 35б

На основу обављеног разговора, оцјене кандидата и прибављене документације из члана 35 овог закона, Тужилачки савјет сачињава листу кандидата који су постигли задовољавајуће резултате.

Листа кандидата садржи оцјене свих кандидата са којима је обављен разговор, односно који су тестирани, као и кратак преглед резултата оцјењивања.

+

Види:

чл. 21. Закона - 40/2008-6.

Утврђивање предлога за именовање

Члан 36

Тужилачки савјет утврђује предлог за именовање државног тужиоца на нејавној сједници.

Тужилачки савјет доставља Скупштини образложени предлог за именовање државног тужиоца који садржи листу кандидата из члана 35б овог закона.

Начин утврђивања предлога кандидата за именовање државног тужиоца ближе се уређује

Пословником

Тужилачког

савјета.

+

Види:

чл. 22. Закона - 40/2008-6.

Именовање замјеника

+

Види:

чл. 23. Закона - 40/2008-6.

Члан 36а

Тужилачки савјет на основу листе кандидата доноси одлуку о именувању замјеника на нејавној сједници.

Одлука о именувању замјеника мора да садржи писано образложење.

Тужилачки савјет обавјештава именованог кандидата, државно тужилаштво у које се именује и Министарство правде о својој одлуци о именувању.

Одлука о именувању замјеника објављује се у "Службеном листу Црне Горе".

+ Види:

чл. 23. Закона - 40/2008-6.

Права кандидата

+ Види:

чл. 23. Закона - 40/2008-6.

Члан 36б

Кандидат има право да изврши увид у своју и документацију других кандидата и да о томе достави писано изјашњење Тужилачком савјету, у року од три дана од дана извршеног увида.

+ Види:

чл. 23. Закона - 40/2008-6.

Право на заштиту

+ Види:

чл. 23. Закона - 40/2008-6.

Члан 36ц

Одлука Тужилачког савјета о именувању замјеника је коначна и против ње се може покренути управни спор.

+ Види:

чл. 23. Закона - 40/2008-6.

3. Ступање на дужност

Заклетва и ступање на дужност

Члан 37

Државни тужилац и замјеник ступају на дужност даном полагања заклетве.

Врховни државни тужилац заклетву полаже пред Скупштином, на дан именовања.

Виши државни тужилац, основни државни тужилац заклетву полажу пред предсједником Скупштине или лицем које он одреди, најкасније у року од 30 дана од дана именовања.

Замјеник државног тужиоца полаже заклетву пред Тужилачким савјетом најкасније у року од 15 дана од дана именовања.

+ Види:

чл. 24. Закона - 40/2008-6.

Текст заклетве

Члан 38

Текст заклетве гласи:

"Заклињем се чашћу да ћу тужилачку функцију вршити по Уставу и закону."

Заклетва се полаже изговарањем и потписивањем текста заклетве.

Ако државни тужилац и замјеник одбију да положи заклетву сматраће се да су одустали од именовања.

IV ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ

Дисциплинска одговорност

Члан 39

Државни тужилац или замјеник дисциплински одговара, ако неуредно врши своју функцију или ако вријеђа углед тужилачке функције.

Дисциплинска мјера

Члан 40

Дисциплинска мјера је опомена или умањење зараде.

Умањење зараде се може изрећи у висини до 20%, у трајању до шест мјесеци.

Основ дисциплинске одговорности

Члан 41

Државни тужилац или замјеник неуредно врши тужилачку функцију ако без оправданог разлога:

- 1) не узима предмете у рад редом којим су примљени;
- 2) неоправдано одбије вршење послова и задатака који су му повјерени;
- 3) пропушта или касни на заказане претресе у предметима који су му додијељени у рад;
- 4) одсуствује са сједница тужилаштва;
- 5) одсуствује са посла;
- 6) у другим случајевима када је овим законом предвиђено да одређене радње или пропуштање представљају неуредно вршење послова.

Државни тужилац или замјеник вријеђа углед тужилачке функције, нарочито ако:

- 1) долази на рад и у контакт са странкама у стању које није примјерено вршењу тужилачке функције (алкохолисано стање, стање под утицајем опојних дрога и сл.);
- 2) на јавном мјесту се недолично понаша или ремети својим понашањем јавни ред и мир;
- 3) непримјерено или увредљиво се понаша према појединцима, државним органима или правним лицима у вези са вршењем своје функције.

+

Види:

чл. 25. Закона - 40/2008-6.

Покретање дисциплинског поступка

Члан 42

Предлог за утврђивање одговорности државног тужиоца или замјеника подноси се Тужилачком савјету.

Предлог из става 1 овог члана могу поднијети: министар правде за Врховног државног тужиоца, Врховни државни тужилац, виши државни тужилац и основни државни тужилац за свог замјеника, Врховни државни тужилац за вишег и основног државног тужиоца и виши државни тужилац за основног државног тужиоца, у року од 15 дана од дана сазнања за постојање разлога из члана 41 овог закона, а најкасније у року од 60 дана од дана настанка разлога за утврђивање дисциплинске одговорности.

Предлог за утврђивање одговорности Тужилачки савјет доставља државном тужиоцу или замјенику чија се одговорност испитује са обавјештењем да има право да ангажује браниоца.

Одбацавање предлога

Члан 43

Неблаговремени предлог за утврђивање одговорности, као и предлог поднијет од стране неовлашћеног лица Тужилачки савјет ће одбацити.

Дисциплински орган

Члан 44

Поступак утврђивања одговорности државног тужиоца или замјеника спроводи Дисциплинско вијеће Тужилачког савјета (у даљем тексту: Дисциплинско вијеће).

Дисциплинско вијеће има предсједника и два члана које именује Тужилачки савјет из реда својих чланова.

Изузеће

Члан 45

У органима који спровode дисциплински поступак не могу учествовати подносилац предлога и чланови Тужилачког савјета за које постоје околности које изазивају основану сумњу у њихову непристрасност.

О изузећу члана Тужилачког савјета одлучује предсједник Тужилачког савјета, а о његовом изузећу Тужилачки савјет.

Изјашњење и изостанак

Члан 46

Предлог за покретање дисциплинског поступка на сједници Дисциплинског вијећа заступа подносилац предлога.

У поступку утврђивања одговорности Дисциплинско вијеће ће саслушати државног тужиоца или замјеника чија се одговорност испитује.

Дисциплинско вијеће ће спровести доказе за које оцијени да су му неопходни за правилно и потпуно утврђивање чињеничног стања.

Ако са сједнице Дисциплинског вијећа изостане подносилац предлога, поступак ће се обуставити, а ако се државни тужилац или замјеник чија се одговорност утврђује не одазове позиву, без оправданог разлога, Дисциплинско вијеће ће спровести поступак у његовом одсуству.

Одлука Дисциплинског вијећа

Члан 47

У поступку утврђивања одговорности државног тужиоца или замјеника Дисциплинско вијеће може:

- 1) одбити предлог као неоснован;
- 2) усвојити предлог и изрећи дисциплинску мјеру;
- 3) прекинути поступак, уколико утврди да има елемената, за разрешење и предмет доставити Тужилачком савјету.

Одлука Дисциплинског вијећа доставља се подносиоцу предлога, државном тужиоцу или замјенику чија се одговорност испитује и Тужилачком савјету.

Другостепени поступак

Члан 48

Против одлуке Дисциплинског вијећа може се изјавити приговор Тужилачком савјету у року од осам дана од дана пријема одлуке.

Приговор могу поднијети подносилац предлога и државни тужилац или замјеник чија се одговорност испитује или његов бранилац.

Поступајући по приговору Тужилачки савјет може:

- 1) одбацити приговор као неблаговремен или недозвољен;
- 2) одбити приговор као неоснован;
- 3) укинути одлуку и вратити предмет Дисциплинском вијећу на поновни поступак и одлучивање;
- 4) преиначити одлуку Дисциплинског вијећа.

У раду Тужилачког савјета, када одлучује по приговору, не могу учествовати чланови Дисциплинског вијећа.

Судска заштита

+

чл. 26. Закона - 40/2008-6.

Види:

Члан 48а

Одлука Тужилачког савјета о утврђивању дисциплинске одговорности државног тужиоца и замјеника је коначна и против ње се може покренути управни спор.

+

чл. 26. Закона - 40/2008-6.

Види:

Застара

Члан 49

Поступак утврђивања дисциплинске одговорности мора се окончати у року од три мјесеца од дана подношења предлога.

Уколико се поступак не оконча у року из става 1 овог члана сматра се да је обустављен.

V ПРЕСТАНАК ФУНКЦИЈЕ И РАЗРЈЕШЕЊЕ

Престанак функције

Члан 50

Државном тужиоцу или замјенику престаје функција:

- 1) истеком мандата;
- 2) оставком;
- 3) испуњењем услова за старосну пензију;
- 4) престанком држављанства;
- 5) ако постане члан органа политичке странке;
- 6) ако врши посланичку и другу јавну функцију или професионалну дјелатност неспојиву са тужилачком функцијом;
- 7) ако је осуђен на безусловну казну затвора.

Одлука о престанку функције

Члан 51

Кад наступи неки од разлога за престанак функције о томе ће, одмах, Тужилачки савјет обавијестити: врховни државни тужилац за свог замјеника и вишег државног тужиоца, виши државни тужилац за свог замјеника и основног државног тужиоца и основни државни тужилац за свог замјеника. О разлозима за престанак функције врховног државног тужиоца Тужилачки савјет обавјештава министар правде.

О испуњењу услова за престанак функције државног тужиоца Тужилачки савјет без одлагања обавјештава Скупштину.

Ако Скупштина, у року од 30 дана од дана пријема обавјештења, не донесе одлуку о престанку функције државног тужиоца, сматраће се да је истеком тог рока државном тужиоцу престала функција.

Државном тужиоцу функција престаје даном доношења одлуке Скупштине о престанку функције или истеком рока из става 3 овог члана.

Одлуку о престанку функције замјеника доноси Тужилачки савјет, најкасније у року од 30 дана од дана пријема обавјештења.

Функција замјеника престаје на дан доношења одлуке Тужилачког савјета о престанку функције.

Одлуку о престанку функције замјеника Тужилачки савјет доставља замјенику чија је функција престала и државном тужилаштву у којем је вршио функцију замјеника.

Одлука о престанку функције државног тужиоца и замјеника објављује се у "Службеном листу Црне Горе.

+ Види:

чл. 27. Закона - 40/2008-6.

Разрјешење

Члан 52

Државни тужилац или замјеник разрјешава се од дужности, ако:

1) буде осуђен за кривично дјело које га чини недостојним за вршење тужилачке функције;

2) нестручно или несавјесно врши тужилачку функцију;

3) ако трајно изгуби способност за вршење функције.

Државни тужилац разрјешава се од дужности и ако:

1) не остварује задовољавајуће резултате у руковођењу пословима којима се остварује функција државног тужиоца;

2) не покрене поступак за разрјешење или дисциплинску одговорност државног тужиоца или замјеника када је за то овлашћен, а зна или је морао знати за постојање разлога за разрјешење;

3) ако му је два пута у току мандата изречена дисциплинска мјера.

+ Види:

чл. 28. Закона - 40/2008-6.

Иницијатива за разрјешење

Члан 53

Образложеноу иницијативу за разрјешење државног тужиоца или замјеника могу поднијети: врховни државни тужилац, најмање три члана Тужилачког савјета, Дисциплинско вијеће, виши државни тужилац за свог замјеника и основног државног тужиоца, основни државни тужилац за свог замјеника и министар правде за врховног државног тужиоца.

Рокови

Члан 54

Иницијатива за разрјешење доставља се Тужилачком савјету.

Тужилачки савјет, у року од 30 дана од дана пријема иницијативе, одлучује има ли основа за вођење поступка за утврђивање предлога за разрјешење, односно за доношење одлуке о разрјешењу.

Тужилачки савјет иницијативу доставља државном тужиоцу или замјенику на кога се иницијатива односи, са обавјештењем да има право да ангажује браниоца током поступка пред Тужилачким савјетом.

Државни тужилац или замјеник има право да се, у року од осам дана од дана пријема, писано или усмено изјасни о иницијативи за његово разрјешење.

+

Види:

чл. 29. Закона - 40/2008-6.

Формирање Комисије

Члан 55

Тужилачки савјет ће одбацити иницијативу уколико утврди да нема основа за вођење поступка или да је иницијатива поднијета од неовлашћеног лица.

Уколико Тужилачки савјет утврди да има основа за вођење поступка, формираће Комисију за испитивање услова за разрјешење (у даљем тексту: Комисија).

Састав Комисије

Члан 56

Комисија има предсједника и два члана које именује Тужилачки савјет из реда својих чланова.

Непристрасност

Члан 57

У састав Комисије не могу бити именовани подносилац иницијативе за разрјешење и они чланови Тужилачког савјета за које постоје околности које изазивају сумњу у њихову непристрасност.

Извјештај Комисије

Члан 58

Комисија прикупља податке и доказе од значаја за испитивање основаности иницијативе.

Државни тужилац или замјеник чије се разрјешење тражи има право да присуствује раду Комисије.

О свом раду Комисија подноси извјештај Тужилачком савјету у року који одреди Тужилачки савјет.

Примјерак извјештаја Комисије доставља се државном тужиоцу или замјенику чије се разрјешење тражи.

+

Види:

чл. 30. Закона - 40/2008-6.

Мишљење

+

Види:

чл. 31. Закона - 40/2008-6.

Члан 58а

Кад је поднијет предлог за разрјешење Врховног државног тужиоца због нестручног или несавјесног обављања функције Тужилачки савјет прибавља мишљење од сједнице тужилаца Врховног државног тужилаштва.

Кад је поднијет предлог за разрјешење државног тужиоца и замјеника због трајног губитка радне способности за вршење функције Тужилачки савјет прибавља мишљење од надлежног органа.

+ Види:
чл. 31. Закона - 40/2008-6.

Сједница Тужилачког савјета

Члан 59

Сједници Тужилачког савјета присуствује подносилац иницијативе.

Државни тужилац или замјеник чије се разрјешење тражи има право да присуствује сједници Тужилачког савјета.

Тужилачки савјет доноси одлуке на нејавној сједници.

Одлука

Члан 60

Када одлучује о иницијативи Тужилачки савјет може:

- 1) одбити иницијативу као неосновану;
- 2) утврдити предлог за разрјешење државног тужиоца.
- 3) донијети одлуку о разрјешењу замјеника.

+ Види:
чл. 34. Закона - 40/2008-6.

Право на браниоца

Члан 61

- брисан -

+ Види:
чл. 33. Закона - 40/2008-6.

Рокови

Члан 62

Иницијатива за разрјешење не може се поднијети по протеку рока од три године од дана постојања разлога за покретање поступка за разрјешење.

Достављање предлога Скупштини

Члан 63

Образложени предлог за разрјешење државног тужиоца, Тужилачки савјет доставља Скупштини у року од 60 дана од дана пријема иницијативе.

Одлуку о разрјешењу замјеника Тужилачки савјет мора донијети у року од три мјесеца од дана подношења иницијативе.

Државни тужилац или замјеник је разријешен функције даном доношења одлуке о његовом разрјешењу.

+ Види:
чл. 34. Закона - 40/2008-6.

Привремено удаљење

Члан 64

Државни тужилац или замјеник ће бити привремено удаљен од дужности, ако се против њега одреди притвор или спровођење истраге за кривично дјело које га чини недостојним за вршење функције.

Државни тужилац или замјеник може бити привремено удаљен од дужности, након што је Тужилачки савјет донио одлуку о покретању поступка за разрјешење.

Одлуку о привременом удаљењу од дужности државног тужиоца или замјеника доноси Тужилачки савјет.

Сходна примјена дисциплинског поступка

+ Види:
чл. 35. Закона - 40/2008-6.

Члан 64а

На поступак разрешења сходно се примјењују одредбе овог закона које се односе на изузеће у дисциплинском поступку.

+ Види:
чл. 35. Закона - 40/2008-6.

Судска заштита

+ Види:
чл. 35. Закона - 40/2008-6.

Члан 64б

Одлука Тужилачког савјета о разрешењу замјеника је коначна и против ње се може покренути управни спор.

+ Види:
чл. 35. Закона - 40/2008-6.

Достављање одлуке

+ Види:
чл. 36. Закона - 40/2008-6.

Члан 65

Скупштина доставља одлуку о разрешењу државном тужиоцу који је разријешен, Тужилачком савјету и Министарству правде.

Тужилачки савјет одлуку о разрешењу доставља замјенику који је разријешен и државном тужилаштву у којем је вршио функцију.

Одлука о разрешењу државног тужиоца објављује се у "Службеном листу Црне Горе.

+ Види:
чл. 36. Закона - 40/2008-6.

VI СПЕЦИЈАЛНИ ТУЖИЛАЦ ЗА СУЗБИЈАЊЕ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА, КОРУПЦИЈЕ, ТЕРОРИЗМА И РАТНИХ ЗЛОЧИНА

+ Види:
чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Специјални тужилац

Члан 66

За послове сузбијања организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина образује се у Врховном државном тужилаштву Одјељење за сузбијање организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина (у даљем тексту: Одјељење), којим руководи специјални тужилац.

Специјални тужилац, у оквиру своје надлежности, има иста права и дужности као државни тужилац, уколико овим законом за поједина питања није друкчије одређено.

+ Види:
чл. 37. Закона - 40/2008-6.

Замјеник специјалног тужиоца

Члан 67

Специјални тужилац има замјеника.

Број замјеника специјалног тужиоца утврђује Тужилачки савјет, на предлог врховног државног тужиоца, а на основу иницијативе специјалног тужиоца.

Надлежност

Члан 68

Специјални тужилац предузима радње на које је овлашћен пред стварно и мјесно надлежним судом или другим државним органом пред којим поступа, у складу са законом.

Начин преузимања предмета

Члан 69

Када у вршењу послова из своје надлежности виши државни тужилац и основни државни тужилац дођу до сазнања да се у кривичном предмету ради о случају организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина. дужни су да, без одлагања, о томе обавијесте врховног државног тужиоца и на његов захтјев уступе предмет.

Када на начин из става 1 овог члана или на други начин врховни државни тужилац дође до сазнања да се ради о кривичном дјелу организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина. предмет ће одмах дати у рад специјалном тужиоцу.

Када специјални тужилац у току поступка утврди да учињено кривично дјело нема елементе организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина. наставиће поступање у предмету до окончања поступка.

Специјални тужилац о преузимању кривичног гоњења за кривична дјела организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина. обавјештава орган надлежан за унутрашње послове.

+ **Види:**

чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Одговорност

Члан 70

Специјални тужилац за свој рад и рад Одјељења којим руководи одговара врховном државном тужиоцу.

Услови за постављење

Члан 71

За специјалног тужиоца може бити постављено лице које испуњава услове за именовање врховног државног тужиоца.

За замјеника специјалног тужиоца може бити постављено лице које испуњава услове за именовање вишег државног тужиоца.

+ **Види:**

чл. 38. Закона - 40/2008-6.

Постављење

Члан 72

Специјалног тужиоца, уз његову писану сагласност, поставља врховни државни тужилац из реда државних тужилаца и замјеника, уз претходно прибављено мишљење Тужилачког савјета.

Замјеника специјалног тужиоца, уз његову писану сагласност, на предлог специјалног тужиоца, поставља врховни државни тужилац из реда државних тужилаца и замјеника.

Специјални тужилац и његов замјеник постављају се на период од пет година и могу бити поново постављени.

Мишљење о раду

Члан 73

Врховни државни тужилац, прије постављења специјалног тужиоца или замјеника, прибавља мишљење о његовом раду.

Врховни државни тужилац мишљење из става 1 овог члана прибавља од непосредно вишег државног тужиоца за државног тужиоца или од државног тужиоца за његовог замјеника.

Мишљење из става 1 овог члана, нарочито, садржи оцјену о његовом раду у предкривичном и кривичном поступку и на сложеним предметима.

Разрјешење од постављења

Члан 74

Специјални тужилац разрјешава се од постављења у случају ако није показао стручност у обављању послова који су му повјерени или ако Одјељење не остварује задовољавајуће резултате.

Замјеник се разрјешава од постављења ако није показао стручност у обављању послова који су му повјерени у Одјељењу.

Одлуку о разрјешењу од постављења специјалног тужиоца доноси врховни државни тужилац.

Одлуку о разрјешењу од постављења замјеника доноси врховни државни тужилац на предлог специјалног тужиоца.

Права након разрјешења од постављења

Члан 75

Специјални тужилац или његов замјеник има право да се врати у државно тужилаштво у којем је вршио функцију прије постављења у случајевима када буде разрјешен од постављења за специјалног тужиоца, односно замјеника, истеком времена на које је постављен и подношењем оставке.

Ако специјални тужилац или замјеник, након истека мандата на који је постављен, подношења оставке или разрјешења од постављења, одбије да се врати у државно тужилаштво у којем је вршио функцију прије постављења престаје му функција државног тужиоца или замјеника.

+ Види:

чл. 39. Закона - 40/2008-6.

Поступак разрјешења од функције

Члан 76

Уколико постоје разлози за разрјешење из члана 52 овог закона, специјални тужилац или његов замјеник разрјешава се функције државног тужиоца или замјеника на начин и по поступку прописаним овим законом за разрјешење државног тужиоца или замјеника.

Упућивање на рад у Одјељење носилаца тужилачке функције

Члан 77

Врховни државни тужилац може, на захтјев специјалног тужиоца, упутити у Одјељење, на рад на одређено вријеме, државног тужиоца или замјеника ради обављања послова хитне природе или поступања у конкретним предметима.

Упућивање из става 1 овог члана врши се уз писану сагласност лица које се упућује на рад у Одјељење.

Упућивање на рад у Одјељење траје најдуже једну годину и, под истим условима, може бити продужено.

Изузетно, Врховни државни тужилац може упутити државног тужиоца или замјеника, без његове сагласности, на рад у Одјељење, ако због изузећа или спријечености специјалног тужиоца или његовог замјеника или из других оправданих разлога буде доведено у питање редовно вршење послова, док трају те околности, а најдуже годину дана.

За вријеме рада у Одјељењу упућено лице има право на зараду у висини зараде замјеника врховног државног тужиоца.

Накнаду и друге трошкове настале упућивањем на рад у Одјељење сноси врховни државни тужилац.

+ Види:

чл. 40. Закона - 40/2008-6.

Упућивање на рад у Одјељење из других органа

Члан 78

Специјални тужилац може да затражи од државног органа или друге институције да упути лице запослено у том органу или институцији ради обављања стручних или административних послова на рад у Одјељење на одређено вријеме.

Старјешина органа или институције дужан је да, без одлагања, одлучи о захтјеву специјалног тужиоца.

Упућивање на рад у Одјељење врши се уз писану сагласност запосленог лица и траје најдуже једну годину.

За вријеме рада у Одјељењу упућено лице има право на зараду у висини коју има запослени у Одјељењу.

Накнаду и друге трошкове настале упућивањем на рад у Одјељење сноси Врховно државно тужилаштво.

+

Види:

чл. 41. Закона - 40/2008-6.

Службена тајна

Члан 79

Специјални тужилац, његов замјеник, службеници и намјештеници у Одјељењу, запослени у суду, полицији и код других субјеката који су предузимали поједине радње на захтјев специјалног тужиоца дужни су, као службену тајну, чувати податке који су законом или другим прописом одређени као тајна, без обзира на начин на који су је сазнали.

Службеном тајном, осим података који су законом или другим прописом одређени као службена тајна, сматрају се и подаци из предкривичног поступка за кривична дјела из надлежности Одјељења.

+

Види:

чл. 42. Закона - 40/2008-6.

Начин поступања са предметима

Члан 80

Списи, исправе и записници о истражним радњама које су предузете за вријеме предкривичног поступка за кривична дјела из надлежности Одјељења морају имати ознаку тајности у складу са одредбама посебног закона.

Специјални тужилац може, из оправданих разлога, одредити да се поједини предмет посебно чува, а са садржајем таквог предмета може бити упознат само замјеник кога он одреди.

Службеници у Одјељењу могу бити упознати са предметом из става 2 овог члана само у мјери која је неопходна за вршење њихових послова, о чему се води посебна службена евиденција.

Ради заштите тајности специјални тужилац може одредити да се у уписницима и другим евиденцијама овакав предмет у предкривичном поступку води под посебном шифром.

+

Види:

чл. 43. Закона - 40/2008-6.

Зараде

Члан 81

Специјални тужилац и његов замјеник имају право на износ мјесечне зараде у висини мјесечне зараде Врховног државног тужиоца, односно замјеника Врховног државног тужиоца.

Специјални тужилац и замјеник имају право на специјални додатак због отежаних услова рада и специфичности послова које врше.

Непосредна примјена закона

Члан 82

Уколико одредбама Главе VI овог закона није друкчије одређено, на специјалног тужиоца се непосредно примјењују остале одредбе овог закона.

VII ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ

Надлежност

Члан 83

Тужилачки савјет:

- 1) утврђује предлог за именовање и разрјешење државног тужиоца, именује, разрјешава и утврђује престанак функције замјеника;
- 2) утврђује број замјеника државног тужиоца;
- 3) спроводи поступак утврђивања дисциплинске одговорности државног тужиоца и замјеника;
- 4) стара се о едукацији носилаца тужилачке функције у сарадњи са Судским савјетом;
- 5) утврђује предлог раздјела буџета за финансирање рада Државног тужилаштва и Тужилачког савјета;
- 6) даје мишљење на нацрте закона и подзаконских аката из области правосуђа и иницира доношење релевантних закона и других прописа из ове области;
- 7) обезбјеђује примјену, одрживост и једнообразност Правосудног информационог система у дијелу који се односи на тужилаштво;
- 8) води евиденцију података о државним тужиоцима и замјеницима;
- 9) предлаже оријентациона мјерила о потребном броју државних тужилаца и замјеника и осталих службеника и намјештеника у државним тужилаштвима;
- 10) утврђује методологију за израду извјештаја о раду државног тужилаштва и годишњег распореда послова;
- 11) утврђује Кодекс тужилачке етике;
- 12) доноси Пословник о свом раду;
- 13) врши и друге послове одређене законом.

+

Види:

чл. 44. Закона - 40/2008-6.

Састав Тужилачког савјета

Члан 84

Тужилачки савјет има председника и десет чланова.

Врховни државни тужилац по положају је предсједник Тужилачког савјета.

Чланови Тужилачког савјета бирају се:

- шест из реда државних тужилаца и замјеника;
- један из реда професора Правног факултета у Подгорици;
- два из реда истакнутих правника у Црној Гори, од којих је један са искуством из области заштите људских права и слобода, на предлог Предсједника Црне Горе, уз прибављено мишљење Заштитника људских права и слобода;

- један представник Министарства правде.

+

Види:

чл. 45. Закона - 40/2008-6.

Мандат Тужилачког савјета

Члан 85

Чланове Тужилачког савјета бира Скупштина, на вријеме од четири године. Чланови Тужилачког савјета могу бити поново изабрани на ову функцију.

Мандат члану Тужилачког савјета који је накнадно изабран на упражњено мјесто у Тужилачком савјету истиче истеком мандата Тужилачког савјета.

+

Види:

чл. 46. Закона - 40/2008-6.

Предлог за члана Тужилачког савјета

Члан 86

Скупштина бира чланове Тужилачког савјета из реда државних тужилаца и замјеника, на предлог проширене сједнице Врховног државног тужилаштва; из реда професора Правног факултета у Подгорици, на предлог Правног факултета у Подгорици; из реда истакнутих правника у Црној Гори на предлог Предсједника Црне Горе, а представника Министарства правде на предлог министра правде.

+

Види:

чл. 47. Закона - 40/2008-6.

Предлог кандидата за члана Тужилачког савјета

Члан 87

Предлог кандидата за члана Тужилачког савјета из реда државних тужилаца и замјеника утврђује проширена сједница Врховног државног тужилаштва, тајним гласањем.

Састав проширене сједнице, поред Врховног државног тужиоца и његових замјеника, чине и виши државни тужиоци.

Прије утврђивања предлога за члана Тужилачког савјета из реда државног тужиоца и замјеника, проширена сједница Врховног државног тужилаштва ће прибавити од сваког државног тужиоца и замјеника у Црној Гори иницијални предлог на начин који ће обезбиједити тајност иницијативе.

+ Види:
чл. 48. Закона - 40/2008-6.

Одлука о избору кандидата за члана Тужилачког савјета

Члан 88

Предлог за избор члана Тужилачког савјета из реда државних тужилаца и замјеника утврђује се већином гласова на проширеној сједници Врховног државног тужилаштва.

Ако је предложено више кандидата од броја који се бира, а није изабран потребан број, гласа се поново о кандидатима који су добили највећи број гласова од броја који се бира и ако трећи круг гласања не успије, поступак се понавља са новим кандидатима.

+ Види:
чл. 49. Закона - 40/2008-6.

Престанак функције у Тужилачком савјету

Члан 89

Чланство у Тужилачком савјету престаје прије истека времена на које је изабран, ако то сам затражи или му престане тужилачка функција, односно радни однос који је био основ за избор.

Престанак чланства у Тужилачком савјету констатује Скупштина, на основу обавјештења председника Тужилачког савјета.

+ Види:
чл. 50. Закона - 40/2008-6.

Начин рада и одлучивања Тужилачког савјета

Члан 90

Тужилачки савјет доноси Пословник Тужилачког савјета којим се уређују питања одређена овим законом, начин рада и одлучивања Тужилачког савјета и друга питања од значаја за његов рад.

Тужилачки савјет доноси и друге акте од значаја за његов рад, у складу са овим законом.

Пословник Тужилачког савјета објављује се у "Службеном листу Црне Горе" и на веб страници Тужилачког савјета.

+ Види:
чл. 51. Закона - 40/2008-6.

VIII ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ДРЖАВНОГ ТУЖИЛАШТВА

+ Види:
чл. 1. Закона - 40/2008-6.

1. Тужилачка управа

Организација рада

Члан 91

Под организацијом рада државног тужилаштва подразумијева се руковођење, организација сједнице тужиоца и послови тужилачке управе.

+ Види:
чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Руковођење

Члан 92

Државни тужилац организује рад, врши распоред послова и предузима мјере ради уредног и благовременог вршења послова државног тужилаштва.

Државни тужилац одговоран је, у границама својих овлашћења, за уредно и благовремено вршење послова.

+ **Види:**

чл. 52. Закона - 40/2008-6.

Дужност Врховног државног тужиоца

Члан 93

Врховни државни тужилац одговоран је за вршење послова Државног тужилаштва и дужан је да предузима мјере и радње за ефикасно вршење послова Државног тужилаштва.

+ **Види:**

чл. 53. Закона - 40/2008-6.

Замјена

Члан 94

Државног тужиоца у случају одсутности или спријечености замјењује његов замјеник, којег одређује сједница државног тужиоца за сваку календарску годину, на предлог државног тужиоца.

Распоред послова

Члан 95

Годишњи распоред послова утврђује државни тужилац најкасније до 15. јануара за текућу годину. Годишњим распоредом, обезбјеђује се равномјерна расподјела послова и потребна специјализација замјеника.

+ **Види:**

чл. 54. Закона - 40/2008-6.

Сједница тужиоца

Члан 96

Државни тужилац, ради разматрања одређених питања од значаја за свој рад, сазива сједницу тужиоца.

Сједницу тужиоца чине државни тужилац и његови замјеници.

Сједницу тужиоца сазива и њоме руководи државни тужилац.

Државни тужилац је дужан да закаже сједницу тужиоца на захтјев најмање једне трећине својих замјеника.

На сједници тужиоца одлучује се ако је присутно најмање двије трећине замјеника државног тужиоца, а одлука је пуноважна ако за њу гласа већина присутних сједници, уколико за одређена питања овим законом није друкчије одређено.

Начин рада сједнице ближе се одређује Пословником о раду сједнице тужиоца.

Дјелокруг сједнице

Члан 97

Сједница тужиоца:

1) даје мишљење о кандидату за носиоца тужилачке функције;

2) разматра програм рада и извјештај о раду;

3) заузима ставове о општим питањима из дјелокруга државног тужилаштва;

4) доноси Пословник о свом раду;

5) разматра питања од значаја за стручно усавршавање, организацију рада и укупан рад државног тужилаштва;

6) разматра предлог годишњег распореда послова.

+ **Види:**

чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Тужилачка управа

Члан 98

Државни тужилац обавља послове тужилачке управе.

Тужилачка управа обухвата послове који обезбјеђују правилан и благовремен рад државног тужилаштва, а нарочито: унутрашњи распоред послова; разматрање притужби и представки; управљање информационом системом; вођење прописаних евиденција и извјештаја; рад писарнице и архиве; финансијско и материјално пословање.

Потпунији садржај послова тужилачке управе и начин њиховог вршења уређује се Правилником о унутрашњем пословању Државног тужилаштва.

Надзор над вршењем послова тужилачке управе врши Министарство правде.

+ Види:
чл. 55. Закона - 40/2008-6.

Стручно усавршавање

Члан 99

- брисан -

+ Види:
чл. 56. Закона - 40/2008-6.

Достављање података ресорном министарству

Члан 100

Врховни државни тужилац ће, на захтјев Министарства правде, доставити податке и обавјештења која су му потребна ради праћења организације и рада Државног тужилаштва, примјене Правилника о унутрашњем пословању Државног тужилаштва, поступања по представкама и притужбама грађана, као и опште податке о гоњењу учинилаца кривичних дјела и других законом одређених кажњивих дјела.

+ Види:
чл. 57. Закона - 40/2008-6.

Надзор ресорног министарства

Члан 101

Министарство правде, преко овлашћеног службеника, врши надзор над радом Државног тужилаштва у односу на:

- 1) организовање рада Државног тужилаштва у складу са Правилником о унутрашњем пословању Државног тужилаштва;
- 2) поступање по представкама и притужбама;
- 3) рад писарнице и архиве;
- 4) вођење прописаних службених евиденција;
- 5) друге послове везане за правилан рад и послове тужилачке управе.

+ Види:
чл. 57. Закона - 40/2008-6.

Подзаконски прописи

Члан 102

Министарство правде:

- 1) доноси Правилник о унутрашњем пословању Државног тужилаштва којим се уређују питања одређена овим законом, као и друга питања од значаја за организовање рада Државног тужилаштва, по претходно прибављеном мишљењу Тужилачког савјета;
- 2) прописује образац, начин, поступак и евиденцију издавања службених легитимација државних тужилаца и замјеника;
- 3) доноси друга акта од значаја за рад Државног тужилаштва.

+ Види:
чл. 57. Закона - 40/2008-6.

Годишњи извјештај о раду

Члан 103

Врховни државни тужилац подноси Скупштини годишњи извјештај о раду Државног тужилаштва који садржи опис и анализу стања у тужилаштву, детаљне податке за свако тужилаштво који се односе на број примљених и ријешених предмета у току године за коју се извјештај сачињава, као и проблеме и недостатке у њиховом раду.

Годишњи извјештај о раду садржи и податке о раду Тужилачког савјета и предлог мјера за унапрјеђење рада Државног тужилаштва и Тужилачког савјета.

Годишњи извјештај о раду доставља се Скупштини најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину.

Извјештај се објављује на веб страници Тужилачког савјета.

Врховни државни тужилац образлаже годишњи извјештај у Скупштини.

+ Види:
чл. 58. Закона - 40/2008-6.

Посебан извјештај

Члан 104

- брисан -

+ Види:
чл. 59. Закона - 40/2008-6.

Однос према јавности

Члан 105

Информације о раду Државног тужилаштва. даје врховни државни тужилац или лице које он овласти.

Информације које би могле утицати на вођење поступка не могу се учинити доступним јавности.

Давање података из става 2 овог члана сматра се повредом угледа тужилачке функције.

+ Види:
чл. 60. Закона - 40/2008-6.

2. Начин рада

Привремено упућивање

Члан 106

Замјеник се може, уз његов пристанак, привремено упутити на рад у друго државно тужилаштво.

Изузетно, замјеник се може привремено упутити, без његовог пристанка, на рад у друго тужилаштво, ако због изузећа или спријечености државног тужиоца или његовог замјеника или из других оправданих разлога буде доведено у питање редовно вршење послова у том тужилаштву, док трају те околности, а најдуже годину дана.

Рјешење о привременом упућивању на рад у друго државно тужилаштво у случају из става 1 овог члана доноси непосредно виши државни тужилац, а у случају из става 2 овог члана, врховни државни тужилац.

Против рјешења о упућивању на рад у друго државно тужилаштво без његовог пристанка, замјеник може поднијети приговор Тужилачком савјету у року од три дана од дана пријема рјешења. Приговор не задржава извршење рјешења.

Накнаде и друге трошкове настале упућивањем замјеника на рад у друго државно тужилаштво сноси тужилаштво у које се замјеник упућује.

+ Види:
чл. 61. Закона - 40/2008-6.

Упућивање на рад у друго тужилаштво без пристанка државног тужиоца и замјеника

+ Види:
чл. 62. Закона - 40/2008-6.

Члан 106а

У случају реорганизације државног тужилаштва којом се смањује или укида број тужилачких мјеста, Тужилачки савјет може премјестити или упутити у друго тужилаштво државног тужиоца или његовог замјеника без његовог пристанка.

Накнаде и друге трошкове настале услед премјештања или упућивања из става 1 овог члана сноси државно тужилаштво у које се државни тужилац или замјеник

премјешта,

односно

упућује.

+

Види:

чл. 62. Закона - 40/2008-6.

Упућивање у непосредно више државно тужилаштво

+

Види:

чл. 62. Закона - 40/2008-6.

Члан 106б

Тужилачки савјет може замјеника, уз његов пристанак, привремено упутити у непосредно више државно тужилаштво, ако се у том државном тужилаштву повећа обим посла или кад постоји велики број заосталих предмета који се са постојећим бројем замјеника не може ријешити. Замјеник који се упућује мора да испуњава услове прописане за именовање замјеника у државно тужилаштво у које се упућује.

+

Види:

чл. 62. Закона - 40/2008-6.

Стручна помоћ

Члан 107

Државно тужилаштво може ангажовати лице које располаже потребним стручним знањем, односно образовати стручни тим или стручно радно тијело ради разјашњења појединих стручних питања која се појаве у његовом раду.

Државно тужилаштво може одредити накнаду лицима из става 1 овог члана.

+

Види:

чл. 1. Закона - 40/2008-6.

Дежурство и приправност

Члан 108

Државни тужилац дужан је да организује стално дежурство, односно приправност, ради ефикасног вршења послова, а посебно ради вршења послова увиђаја и других неодложних послова везаних за могуће извршење кривичних дјела и других кажњивих радњи.

Начин вршења и трајање дежурства, односно приправности одређује државни тужилац.

Додјела предмета

Члан 109

Додјела предмета врши се на начин којим се обезбјеђује непристрасност, независност и ефикасност у раду.

Упутства за рад

Члан 110

Врховни државни тужилац даје вишем државном тужиоцу и основном државном тужиоцу обавезна упутства за рад.

Виши државни тужилац даје основном државном тужиоцу са свог подручја рада обавезна упутства за рад.

Под обавезним упутством за рад, у смислу овог закона, подразумијевају се упутства општег карактера и упутства за поступање у појединим предметима.

Упутства општег карактера даје врховни државни тужилац, а виши државни тужилац и основни државни тужилац могу да иницирају њихово доношење, када оцијене да је то потребно.

Упутство за поступање у поједином предмету даје врховни државни тужилац за своје замјенике, више и основне државне тужиоце; виши државни тужилац за своје замјенике и основне државне тужиоце са свог подручја рада, а основни државни тужилац за своје замјенике.

Начин давања упутства за рад

Члан 111

Државни тужилац или замјеник коме је дато упутство за поступање у поједином предмету има право да укаже на незаконитост или неоснованост упутства и да тражи да се исто изда у писаној форми, ако је дато усмено, а ако је дато у писаној форми да се у истој форми понови.

Уколико упутство за поступање у поједином предмету буде поновљено у смислу става 1 овог члана, а државни тужилац или замјеник и даље сматра да је упутство незаконито или неосновано, државни тужилац може да га, на писани и образложени захтјев, ослободи од даљег поступања у том предмету, ако не постоји опасност од одлагања, а предмет дати на рјешавање другом државном тужиоцу, односно замјенику.

Упутство за поступање у поједином предмету даје се у писаној форми и са образложењем. Изузетно, када околности то не дозвољавају, упутство може бити и усмено, с тим да се, у примјереном року, мора дати у писаној форми.

3. Односи и сарадња

Однос између државних тужиоца

Члан 112

Врховни државни тужилац може непосредно вршити сва овлашћења и предузимати све радње на које је законом овлашћен виши државни тужилац, односно основни државни тужилац.

Врховни државни тужилац може, из оправданих разлога, поједине предмете или поједине радње у тим предметима из надлежности вишег државног тужиоца, односно основног државног тужиоца повјерити другом стварно надлежном државном тужиоцу.

Виши државни тужилац може непосредно вршити сва овлашћења и предузимати све радње на које је законом овлашћен основни државни тужилац.

Виши државни тужилац може, из оправданих разлога, поједине предмете или поједине радње у тим предметима из надлежности основног државног тужиоца са свог подручја повјерити другом основном државном тужиоцу на свом подручју.

Одлука о преузимању овлашћења и радњи или о њиховом повјеравању другом државном тужиоцу доноси се у писаној форми.

Изузеће

Члан 113

- брисан -

+

Види:

чл. 63. Закона - 40/2008-6.

Однос са судовима и другим државним органима

Члан 114

Државни тужилац или замјеник овлашћен је да од судова и других државних органа захтијева достављање списка, информација и обавјештења потребних за предузимање радњи из његове надлежности, а судови или други државни органи су дужни да поступе по његовом захтјеву.

Државни тужилац или замјеник дужан је да, на тражење суда или другог државног органа, достави списе, информације и обавјештења, када је то суду или другом државном органу потребно у вршењу његове функције.

Међународна сарадња

Члан 115

Државно тужилаштво може остваривати непосредну сарадњу са тужилаштвима других земаља у оквиру међународних споразума и других међународних докумената.

Начин и услове остваривања сарадње из става 1 овог члана утврђује Тужилачки савјет.

+

Види:

чл. 64. Закона - 40/2008-6.

Службена одјећа

Члан 116

Државни тужилац или замјеник своју функцију врше у службеној одјећи тоги.

Изглед тоге и правила ношења утврђују се Правилником о унутрашњем пословању Државног тужилаштва.

+ Види:

чл. 57. Закона - 40/2008-6.

4. Надзор

Надлежност

Члан 117

Врховно државно тужилаштво врши надзор над радом вишег државног тужилаштва и основног државног тужилаштва.

Више државно тужилаштво врши надзор над радом основног државног тужилаштва.

чл. 65. Закона - 40/2008-6.

Облици надзора

Члан 118

Надзор над радом државног тужилаштва врши се путем годишњих извјештаја о раду, посебних извјештаја о раду, непосредним увидом у рад и на други одговарајући начин.

Непосредни увид у рад државног тужилаштва врши се, по правилу, једном годишње, од стране непосредно вишег државног тужилаштва.

Оцјена о раду државних тужилаштава, државних тужилаца и њихових замјеника доставља се Тужилачком савјету и Врховном државном тужилаштву.

+ Види:

чл. 66. Закона - 40/2008-6.

5. Унутрашња организација и систематизација

Службеници и намјештеници

+ Види:

чл. 67. Закона - 40/2008-6.

Члан 119

Државно тужилаштво има потребан број савјетника, других службеника, намјештеника и приправника.

На заснивање и престанак радног односа службеника и намјештеника и њихова звања, зараде и остала права, обавезе и одговорности из рада, трајање и обављање приправничког стажа, услове за полагање стручног испита и друга питања с тим у вези, примјењују се прописи о државним службеницима и намјештеницима, ако овим законом није друкчије прописано.

+ Види:

чл. 67. Закона - 40/2008-6.

Савјетници

+ Види:

чл. 67. Закона - 40/2008-6.

Члан 120

Савјетници помажу државном тужиоцу или његовом замјенику у раду, израђују нацрте аката, узимају на записник пријаве, поднеске и изјаве грађана, обављају самостално или под надзором и по упутствима државног тужиоца или његовог замјеника друге стручне послове предвиђене законом и прописима донесеним на основу закона.

Савјетник може бити лице које испуњава опште и посебне услове за одређено звање за рад у државним органима, у складу са законом и актом о организацији и систематизацији.

Основни државни тужилац може, изузетно, овластити савјетника да у поступку пред судом заступа оптужне предлоге.

+

Види:

чл. 67. Закона - 40/2008-6.

Стручни помоћници

Члан 120а

Државно тужилаштво може имати службенике са вишом или високом школском спремом дефектолошке, социолошке, педагошке, економске, књиговодствено-финансијске или друге одговарајуће струке и прописаним искуством у тим областима.

Службеници из става 1 овог члана, као стручни помоћници, помажу државном тужиоцу или замјенику у раду у стварима у којима су потребна стручна знања.

+

Види:

чл. 68. Закона - 40/2008-6.

Приправник

Члан 121

Приправник може бити лице које је дипломирани правник и које испуњава опште услове за рад у државним органима.

Радни однос приправник заснива на вријеме од двије године.

Обука приправника врши се у складу са посебним програмом који доноси државни тужилац.

Ако се приправник, у току обуке, по оцјени сједнице тужиоца, нарочито истакао у раду може му се продужити радни однос и након истека приправничког стажа за још једну годину, ако положи правосудни испит у року од три мјесеца.

+

Види:

чл. 69. Закона - 40/2008-6.

Волонтер

Члан 122

Дипломирани правник може, ради стицања потребног знања и услова за полагање правосудног испита, бити примљен на обуку у државно тужилаштво, као волонтер.

+

Види:

чл. 70. Закона - 40/2008-6.

Секретар

Члан 123

Врховно државно тужилаштво има секретара који помаже врховном државном тужиоцу у вршењу послова тужилачке управе.

Више државно тужилаштво и основно државно тужилаштво, које има најмање 10 замјеника, може имати секретара који помаже државном тужиоцу у вршењу послова тужилачке управе.

Секретар мора испуњавати услове као и савјетник из члана 120 овог закона.

+

Види:

чл. 71. Закона - 40/2008-6.

Начела за унутрашњу организацију и номенклатура послова

Члан 124

За рад на административним и другим пословима у државном тужилаштву може бити запослено лице које испуњава опште и посебне услове који су предвиђени за обављање одређених послова у складу са законом и актом о унутрашњој организацији и систематизацији.

Акт о унутрашњој организацији и систематизацији доноси државни тужилац уз сагласност Владе, уз претходно прибављено мишљење надлежних органа и Тужилачког савјета.

+

Види:

чл. 72. Закона - 40/2008-6.

IX СЛУЖБЕНА ТАЈНА И ЗАШТИТА ТАЈНОСТИ ПОДАТАКА

Службена тајна

Члан 125

Државни тужилац, замјеник, службеник и намјештеник дужни су чувати службену тајну, без обзира на начин на који су је сазнали.

Под службеном тајном подразумијева се нарочито:

- 1) све оно што је као службена тајна одређено законом или другим прописом;
- 2) све оно што је као службена, односно пословна тајна одређено општим актима правних лица и других организација и институција;
- 3) подаци и исправе посебно означене као службена, односно пословна тајна од стране државних органа или правних лица и других организација и институција;
- 4) подаци и исправе које су државни тужилац или замјеник означили као службену тајну.

У преткривичном поступку не може се учинити јавним садржина писаног акта, већ се јавности могу давати само подаци о предузетим службеним радњама.

Правилником о унутрашњем пословању Државног тужилаштва одређује се начин означавања тајности података и исправа и поступање са њима.

+

Види:

чл. 73. Закона - 40/2008-6.

Обавеза чувања службене тајне

Члан 126

Обавеза чувања службене тајне траје и након престанка рада у државном тужилаштву.

Државни тужилац може замјеника, службеника и намјештеника ослободити обавезе чувања службене тајне ако у поједином случају за то постоје оправдани разлози. За државног тужиоца одлуку о томе доноси непосредно виши државни тужилац, а за врховног државног тужиоца Тужилачки савјет.

+

Види:

чл. 74. Закона - 40/2008-6.

Тајност података

Члан 127

Државни тужилац, замјеник, службеник и намјештеник не смију неовлашћеним лицима дати податке о личним, породичним и имовинским приликама физичких лица, односно имовинским приликама правних лица за које су сазнали током поступка.

+

Види:

чл. 75. Закона - 40/2008-6.

X ФИНАНСИРАЊЕ РАДА ДРЖАВНОГ ТУЖИЛАШТВА

+

Види:

чл. 1. и 76. Закона - 40/2008-6.

Средства за рад

Члан 128

Финансијска средства за рад Државног тужилаштва и Тужилачког савјета се обезбјеђују у посебном раздјелу буџета Црне Горе, у оквиру којег су посебно исказана средства за рад Тужилачког савјета.

Предлог раздјела буџета из става 1 овог члана утврђује и Влади доставља Тужилачки савјет.

Предсједник Тужилачког савјета има право да учествује у раду сједнице Скупштине на којој се расправља о предлогу буџета.
+ Види:
чл. 77. Закона - 40/2008-6.

XI ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 129

Ступањем на снагу овог закона Државни тужилац Републике Црне Горе и виши и основни тужиоци именовани у складу са Законом о државном тужиоцу ("Службени лист РЦГ", бр. 30/93) настављају са радом до истека мандата, и то Државни тужилац Републике Црне Горе као врховни државни тужилац, виши тужилац као виши државни тужилац и основни тужилац као основни државни тужилац.

Члан 130

Ступањем на снагу овог закона замјеници Државног тужиоца Републике Црне Горе, замјеници виших тужилаца и замјеници основних тужилаца именовани у складу са Законом о државном тужиоцу ("Службени лист РЦГ", бр. 30/93) настављају са радом до истека мандата и то замјеници Државног тужиоца Републике Црне Горе као замјеници врховног државног тужиоца, замјеници виших тужилаца као замјеници виших државних тужилаца и замјеници основних тужилаца као замјеници основних државних тужилаца.

Члан 131

Врховни државни тужилац, најкасније у року од мјесец дана од дана именовања Тужилачког савјета, извршиће постављење специјалног тужиоца.

Члан 132

Именовање чланова Тужилачког савјета по одредбама овог закона извршиће се најкасније у року од три мјесеца од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 133

До именовања чланова Тужилачког савјета именовање државних тужилаца и замјеника вршиће се у складу са Законом о државном тужиоцу ("Службени лист РЦГ", бр. 30/93).

Члан 133а

Државни тужиоци и замјеници као и чланови Тужилачког савјета именовани у складу са Законом о државном тужиоцу ("Службени лист РЦГ", број 69/03) остају на функцији до истека мандата на који су именовани.
+ Види:

чл. 78. Закона - 40/2008-6.

Члан 133б

Предмете корупције, тероризма и ратних злочина, примљене до почетка рада специјализованог одјељења у вишем суду, довршиће државна тужилаштва која су надлежна по досадашњим прописима.
+ Види:

чл. 78. Закона - 40/2008-6.

Члан 133ц

Одредбе овог закона које се односе на заступање Црне Горе у имовинско-правним односима престају да важе даном именовања Заштитника имовинско правних интереса Црне Горе.
+ Види:

чл. 78. Закона - 40/2008-6.

Члан 134

Предмети у којима је до дана ступања на снагу овог закона поступао Основни тужилац у Никшићу пред Основним судом у Жабљаку завршиће Основни тужилац у Никшићу.

Члан 135

Прописи за спровођење овог закона донијеће се најкасније у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

До доношења прописа из става 1 овог члана примјењиваће се важећи подзаконски прописи.

Члан 136

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о државном тужиоцу ("Службени лист РЦГ", бр. 30/93), изузев одредби за које је предвиђено да ће се примјењивати до рока одређеног овим законом.

Члан 137

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Републике Црне Горе".

ИЗМЕНЕ

На основу члана 95 тачке 3 Устава Црне Горе доносим

Указ о проглашењу Закона о измјенама и допунама Закона о државном тужиоцу

Проглашавам Закон о измјенама и допунама Закона о Државном тужиоцу, који је донијела Скупштина Црне Горе, на шестој сједници првог редовног засиједања у 2008. години, дана 19. јуна 2008. године.

Број: 01-1366/2

Подгорица, 24. јун 2008. године

Предсједник Црне Горе,
Филип Вујановић, с.р.

Закон о измјенама и допунама Закона о државном тужиоцу

*Закон је објављен у "Службеном листу ЦГ", бр. 40/2008 од
27.6.2008. године.*

Члан 1

У Закону о државном тужиоцу ("Службени лист РЦГ", број 69/03), у називу закона, у глави VIII и глави X, члану 1, члану 4 став 2, члану 8, члану 10, члану 18, члану 33 ал. 2 и 3, члану 91, члану 97 тач. 3 и 5 и члану 107 став 1, ријечи: "државни тужилац" у различитом падежу замјењују се ријечима: "државно тужилаштво" у одговарајућем падежу.

У члану 1, у називу главе VI и члану 69, послије ријечи "криминала" ставља се зарез и додају ријечи: "корупције, тероризма и ратних злочина".

Члан 2

Члан 2 мијења се и гласи:

"Државно тужилаштво своју функцију врши на основу Устава, закона и ратификованих међународних уговора."

Члан 3

У члану 4 став 1 ријечи: "Функцију државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Послове Државног тужилаштва."

Члан 4

У члану 10, члану 14 став 1, члану 24, члану 27 став 2 и члану 31 став 3 ријеч "Република" у различитом падежу брише се.

Члан 5

Члан 13 мијења се и гласи:

"Структура Државног тужилаштва

Члан 13

У оквиру Државног тужилаштва оснивају се: Врховно државно тужилаштво, виша државна тужилаштва и основна државна тужилаштва.

Врховно државно тужилаштво оснива се за територију Црне Горе, са сједиштем у Подгорици.

Више државно тужилаштво оснива се за подручје вишег суда и привредног суда.

Основно државно тужилаштво оснива се за подручје једног или више основних судова."

Члан 6

У члану 14 ријечи: "Врховни државни тужилац" замјењују се ријечима: "Врховно државно тужилаштво."

У ставу 3 ријечи: "вишег и основног државног тужиоца" замјењују се ријечима: "вишег и основног државног тужилаштва."

Члан 7

У члану 15 ријечи: "виши државни тужилац" у различитом падежу замјењују се ријечима: "више државно тужилаштво" у одговарајућем падежу.

Члан 8

У члану 16 ријечи: "основни државни тужилац" у различитом падежу замјењују се ријечима: "основно државно тужилаштво" у одговарајућем падежу.

Став 4 брише се.

Члан 9

Члан 17 мијења се и гласи:

"Државно тужилаштво врши послове гоњења учинилаца кривичних дјела и других кажњивих дјела која се гоне по службеној дужности, улаже правна средства у оквиру своје надлежности и врши друге послове одређене законом."

Члан 10

У члану 19 ријечи "државни тужилац је овлашћен" замјењују се ријечима "Државно тужилаштво је овлашћено."

Члан 11

Чл. 20, 21, 22 и 23 бришу се.

Члан 12

У члану 25 став 1 алинеја 3 мијења се и гласи:

"- основног државног тужиоца шест година, а његовог замјеника три године."

Члан 13

Члан 26 мијења се и гласи:

"Скупштина Црне Горе (у даљем тексту: Скупштина) именује и разрјешава државног тужиоца на предлог Тужилачког савјета.

Замјенике именује и разрјешава Тужилачки савјет."

Члан 14

Члан 28 мијења се и гласи:

"Функција замјеника је стална.

Изузетно од става 1 овог члана, замјеник основног државног тужиоца први пут се именује на вријеме од три године."

Члан 15

Чл. 29 и 30 бришу се.

Члан 16

У члану 32 став 4 мијења се и гласи:

"Одлука Тужилачког савјета по приговору је коначна и против ње се може покренути управни спор."

Члан 17

Послије члана 32 додаје се нови члан 32а који гласи:

"Стандардни пријавни образац

Члан 32а

Пријава из члана 32 став 1 овог закона подноси се на обрасцу који утврђује Тужилачки савјет."

Члан 18

Послије члана 33 додаје се нови члан 33а који гласи:

"Критеријуми

Члан 33а

Критеријуми за именовање државног тужиоца и замјеника су:

- 1) стручно знање, радно искуство и радни резултати;
- 2) објављени стручни радови и друге активности у струци;
- 3) стручно усавршавање;
- 4) способност да непристрасно, савјесно, марљиво, одлучно и одговорно обавља функцију за коју се пријављује;
- 5) комуникативност;
- 6) однос са колегама, понашање ван посла, професионалност и углед.

За именовање државног тужиоца, поред критеријума из става 1 овог члана, посебно ће се цијенити и организационе способности.

Ближи критеријуми за именовање државног тужиоца и замјеника утврђују се Пословником Тужилачког савјета."

Члан 19

Члан 34 брише се.

Члан 20

Члан 35 мијења се и гласи:

"Тужилачки савјет организује разговор са пријављеним кандидатима који испуњавају услове за именовање.

Разговор се не мора обавити са пријављеним кандидатом, ако је:

- 1) у последњих 12 мјесеци са њим обављен разговор на основу којег је оцијењен;
- 2) више пута негативно оцијењен на разговорима за мјесто државног тужиоца или замјеника, без обзира на то када је са њим обављен посљедњи разговор.

На основу обављеног разговора и прибављене документације, Тужилачки савјет оцјењује сваког кандидата, узимајући у обзир критеријуме из члана 33а овог закона.

О оцјени кандидата Тужилачки савјет одлучује већином гласова укупног броја чланова.

Тужилачки савјет, одмах након обављеног разговора, попуњава стандардни образац за оцјену кандидата, који садржи оцјену свих кандидата и њено образложење."

Члан 21

После члана 35 додају се два нова члана 35а и 35б који гласе:

"Тестирање кандидата

Члан 35а

Тужилачки савјет може спровести писано тестирање кандидата прије обављања разговора.

У случају из става 1 овог члана, Тужилачки савјет, на основу резултата постигнутих на тестирању, сачињава ранг листу пријављених кандидата која се може измијенити на основу успјеха који кандидати покажу на разговору.

Начин оцјењивања кандидата, садржина обрасца за оцјењивање, као и ближи услови писаног тестирања кандидата утврђују се Пословником Тужилачког савјета.

Листа кандидата

Члан 35б

На основу обављеног разговора, оцјене кандидата и прибављене документације из члана 35 овог закона, Тужилачки савјет сачињава листу кандидата који су постигли задовољавајуће резултате.

Листа кандидата садржи оцјене свих кандидата са којима је обављен разговор, односно који су тестирани, као и кратак преглед резултата оцјењивања.

Члан 22

У члану 36 став 1 ријечи: "или замјеника" бришу се.

Став 2 мијења се и гласи:

"Тужилачки савјет доставља Скупштини образложени предлог за именовање државног тужиоца који садржи листу кандидата из члана 35б овог закона."

У ставу 3 ријечи: "и замјеника" бришу се.

Члан 23

Послије члана 36 додају се три нова члана 36а, 36б и 36ц који гласе:

"Именовање замјеника

Члан 36а

Тужилачки савјет на основу листе кандидата доноси одлуку о именовању замјеника на нејавној сједници.

Одлука о именовању замјеника мора да садржи писано образложење.

Тужилачки савјет обавјештава именованог кандидата, државно тужилаштво у које се именује и Министарство правде о својој одлуци о именовању.

Одлука о именовању замјеника објављује се у "Службеном листу Црне Горе".

Права кандидата

Члан 36б

Кандидат има право да изврши увид у своју и документацију других кандидата и да о томе достави писано изјашњење Тужилачком савјету, у року од три дана од дана извршеног увида.

Право на заштиту

Члан 36ц

Одлука Тужилачког савјета о именовању замјеника је коначна и против ње се може покренути управни спор."

Члан 24

У члану 37 став 3 ријечи: "и замјеници" бришу се.

Послије става 3 додаје се нови став који гласи:

"Замјеник државног тужиоца полаже заклетву пред Тужилачким савјетом најкасније у року од 15 дана од дана именовања."

Члан 25

У члану 41 став 1 тачка 3 ријечи: "расправе или" бришу се.

Послије тачке 3 додају се нове тач. 4 и 5 које гласе:

4) одсуствује са сједница тужилаштва;

5) одсуствује са посла;"

Досадашња тачка 4 постаје тачка 6.

Члан 26

Послије члана 48 додаје се нови члан 48а који гласи:

"Судска заштита

Члан 48а

Одлука Тужилачког савјета о утврђивању дисциплинске одговорности државног тужиоца и замјеника је коначна и против ње се може покренути управни спор."

Члан 27

У члану 51 став 2 мијења се и гласи:

"О испуњењу услова за престанак функције државног тужиоца Тужилачки савјет без одлагања обавјештава Скупштину."

У ст. 3 и 4 ријечи: "или замјеника" у одговарајућем падежу бришу се.

Послије става 4 додају се четири нова става која гласе:

"Одлуку о престанку функције замјеника доноси Тужилачки савјет, најкасније у року од 30 дана од дана пријема обавјештења.

Функција замјеника престаје на дан доношења одлуке Тужилачког савјета о престанку функције.

Одлуку о престанку функције замјеника Тужилачки савјет доставља замјенику чија је функција престала и државном тужилаштву у којем је вршио функцију замјеника.

Одлука о престанку функције државног тужиоца и замјеника објављује се у "Службеном листу Црне Горе."

Члан 28

У члану 52 став 2 тачка 4 брише се.

Члан 29

У члану 54 став 2 последије ријечи "разрјешење" ставља сеarez и додају ријечи: "односно за доношење одлуке о разрјешењу".

У ставу 3 последије ријечи "односи" ставља сеarez и додају ријечи: "са обавјештењем да има право да ангажује браниоца током поступка пред Тужилачким савјетом".

Члан 30

У члану 58 став 3 мијења се и гласи:

"О свом раду Комисија подноси извјештај Тужилачком савјету у року који одреди Тужилачки савјет."

Члан 31

Послије члана 58 додаје се нови члан 58а који гласи:

"Мишљење

Члан 58а

Кад је поднијет предлог за разрјешење Врховног државног тужиоца због нестручног или несавјесног обављања функције Тужилачки савјет прибавља мишљење од сједнице тужилаца Врховног државног тужилаштва.

Кад је поднијет предлог за разрјешење државног тужиоца и замјеника због трајног губитка радне способности за вршење функције Тужилачки савјет прибавља мишљење од надлежног органа."

Члан 32

У члану 60 тачка 2 ријечи: "или замјеника" бришу се.

Послије тачке 2 додаје се нова тачка 3 која гласи:

"3) донијети одлуку о разрјешењу замјеника."

Члан 33

Члан 61 брише се.

Члан 34

У члану 63 став 1 последије ријечи "разрјешење" додају се ријечи: "државног тужиоца,".

Послије става 1 додаје се нови став 2 који гласи:

"Одлуку о разрјешењу замјеника Тужилачки савјет мора донијети у року од три мјесеца од дана подношења иницијативе."

Досадашњи став 2 постаје став 3.

Члан 35

Послије члана 64 додају се два нова члана 64а и 64б који гласе:

"Сходна примјена дисциплинског поступка

Члан 64а

На поступак разрјешења сходно се примјењују одредбе овог закона које се односе на изузеће у дисциплинском поступку.

Судска заштита

Члан 64б

Одлука Тужилачког савјета о разрјешењу замјеника је коначна и против ње се може покренути управни спор."

Члан 36

Члан 65 мијења се и гласи:

"Достављање одлуке

Члан 65

Скупштина доставља одлуку о разрјешењу државном тужиоцу који је разрјешен, Тужилачком савјету и Министарству правде.

Тужилачки савјет одлуку о разрјешењу доставља замјенику који је разрјешен и државном тужилаштву у којем је вршио функцију.

Одлука о разрјешењу државног тужиоца објављује се у "Службеном листу Црне Горе."

Члан 37

Члан 66 став 1 мијења се и гласи:

"За послове сузбијања организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина образује се у Врховном државном тужилаштву Одјељење за сузбијање организованог криминала, корупције, тероризма и ратних злочина (у даљем тексту: Одјељење), којим руководи специјални тужилац."

Став 2 брише се.

Члан 38

У члану 71 ријечи: "и замјеника" бришу се.

Послије става 1 додаје се нови став који гласи:

"За замјеника специјалног тужиоца може бити постављено лице које испуњава услове за именовање вишег државног тужиоца."

Члан 39

У члану 75 ст. 1 и 2 ријечи: "код државног тужиоца код кога" замјењују се ријечима: "у државно тужилаштво у којем".

Став 3 брише се.

Члан 40

У члану 77 последије става 3 додаје се нови став 4 који гласи:

"Изузетно, Врховни државни тужилац може упутити државног тужиоца или замјеника, без његове сагласности, на рад у Одјељење, ако због изузећа или спријечености специјалног тужиоца или његовог замјеника или из других оправданих разлога буде доведено у питање редовно вршење послова, док трају те околности, а најдуже годину дана."

Досадашњи ст. 4 и 5 постају ст. 5 и 6.

Члан 41

У члану 78 став 4 ријечи: "код државног тужиоца" замјењују се ријечима: "у Одјељењу".

У ставу 5 ријечи: "државни тужилац" замјењују се ријечима: "Врховно државно тужилаштво".

Члан 42

У члану 79 став 1 последије ријечи "службеници" додају се ријечи: "и намјештеници".

У ставу 2 ријечи: "организованог криминала" замјењују се ријечима: "из надлежности Одјељења".

Члан 43

У члану 80 став 1 ријечи: "организованог криминала" замјењују се ријечима: "из надлежности Одјељења".

Члан 44

У члану 83 тачка 1 последије ријечи "тужиоца" ставља се зарез и додају ријечи: "именује, разрјешава и утврђује престанак функције замјеника;"

Тачка 4 мијења се и гласи:

"4) стара се о едукацији носилаца тужилачке функције у сарадњи са Судским савјетом;"

Тачка 5 мијења се и гласи:

"5) утврђује предлог раздјела буџета за финансирање рада Државног тужилаштва и Тужилачког савјета;"

Послије тачке 5 додају се нове тач. 6, 7, 8, 9 и 10 које гласе:

"6) даје мишљење на нацрте закона и подзаконских аката из области правосуђа и иницира доношење релевантних закона и других прописа из ове области;

7) обезбјеђује примјену, одрживост и једнообразност Правосудног информационог система у дијелу који се односи на тужилаштво;

8) води евиденцију података о државним тужиоцима и замјеницима;

9) предлаже оријентациона мјерила о потребном броју државних тужилаца и замјеника и осталих службеника и намјештеника у државним тужилаштвима;

10) утврђује методологију за израду извјештаја о раду државног тужилаштва и годишњег распореда послова;"

Досадашње тач. 6, 7, 8 и 9 постају тач. 11, 12, 13 и 14.

Члан 45

У члану 84 став 3 ријеч "именују" замјењује се ријечју "бирају".

Послије алинеје 2 додаје се нова алинеја 3 која гласи:

"- два из реда истакнутих правника у Црној Гори, од којих је један са искуством из области заштите људских права и слобода, на предлог Предсједника Црне Горе, уз прибављено мишљење Заштитника људских права и слобода;"

Досадашње ал. 3 и 4 бришу се.

Члан 46

У члану 85 ријеч "именује" замјењују се ријечју "бира", а ријеч "именован" у различитом падежу замјењује се ријечју "изабран" у одговарајућем падежу.

Члан 47

У члану 86 ријеч "именује" замјењује се ријечју "бира", ријечи "Врховног државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Врховног државног тужилаштва", ријечи: "из реда адвоката на предлог Адвокатске коморе Црне Горе" бришу се, а ријечи: "Заштитника људских права и слобода" замјењују се ријечима: "Предсједника Црне Горе".

Члан 48

У члану 87 став 1 ријечи: "Врховног државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Врховног државног тужилаштва".

У ставу 3 ријечи: "Врховног државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Врховног државног тужилаштва", а ријечи: "у Републици" замјењују се ријечима: "у Црној Гори".

Члан 49

У члану 88 став 1 ријечи: "Врховног државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Врховног државног тужилаштва".

Члан 50

У члану 89 став 1 ријеч "именован" замјењује се ријечју "изабран".

Члан 51

Члан 90 мијења се и гласи:

"Тужилачки савјет доноси Пословник Тужилачког савјета којим се уређују питања одређена овим законом, начин рада и одлучивања Тужилачког савјета и друга питања од значаја за његов рад.

Тужилачки савјет доноси и друге акте од значаја за његов рад, у складу са овим законом.

Пословник Тужилачког савјета објављује се у "Службеном листу Црне Горе" и на web страници Тужилачког савјета.

Члан 52

У члану 92 став 1 ријечи: "државног тужиоца" замјењују се ријечима: "државног тужилаштва".

Члан 53

У члану 93 ријечи: "државног тужиоца" замјењују ријечима: "Државног тужилаштва".

Члан 54

У члану 95 послје ријечи: "послова" ријечи: "државног тужиоца" бришу се.

Члан 55

У члану 98 став 2 ријечи: "државног тужиоца" замјењују се ријечима: "државног тужилаштва".

У ставу 3 ријечи: "државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Државног тужилаштва".

Члан 56

Члан 99 брише се.

Члан 57

У чл. 100, 101, 102 тач. 1 и 3 и члану 116 став 2 ријечи: "државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Државног тужилаштва".

Члан 58

Члан 103 мијења се и гласи:

"Врховни државни тужилац подноси Скупштини годишњи извјештај о раду Државног тужилаштва који садржи опис и анализу стања у тужилаштву, детаљне податке за свако тужилаштво који се односе на број примљених и ријешених предмета у току године за коју се извјештај сачињава, као и проблеме и недостатке у њиховом раду.

Годишњи извјештај о раду садржи и податке о раду Тужилачког савјета и предлог мјера за унапређење рада Државног тужилаштва и Тужилачког савјета.

Годишњи извјештај о раду доставља се Скупштини најкасније до 31. марта текуће године за претходну годину.

Извјештај се објављује на web страници Тужилачког савјета.

Врховни државни тужилац образлаже годишњи извјештај у Скупштини."

Члан 59

Члан 104 брише се.

Члан 60

У члану 105 став 1 ријечи: "о раду државног тужиоца" замјењују се ријечима: "о раду Државног тужилаштва".

Став 2 мијења се и гласи:

"Информације које би могле утицати на вођење поступка не могу се учинити доступним јавности."

Члан 61

Члан 106 мијења се и гласи:

"Замјеник се може, уз његов пристанак, привремено упутити на рад у друго државно тужилаштво.

Изузетно, замјеник се може привремено упутити, без његовог пристанка, на рад у друго тужилаштво, ако због изузећа или спријечености државног тужиоца или његовог замјеника или из других оправданих разлога буде доведено у питање редовно вршење послова у том тужилаштву, док трају те околности, а најдуже годину дана.

Рјешење о привременом упућивању на рад у друго државно тужилаштво у случају из става 1 овог члана доноси непосредно виши државни тужилац, а у случају из става 2 овог члана, врховни државни тужилац.

Против рјешења о упућивању на рад у друго државно тужилаштво без његовог пристанка, замјеник може поднијети приговор Тужилачком савјету у року од три дана од дана пријема рјешења. Приговор не задржава извршење рјешења.

Накнаде и друге трошкове настале упућивањем замјеника на рад у друго државно тужилаштво сноси тужилаштво у које се замјеник упућује."

Члан 62

Послије члана 106 додају се два нова члана 106а и 106б који гласе:

"Упућивање на рад у друго тужилаштво без пристанка државног тужиоца и замјеника

Члан 106а

У случају реорганизације државног тужилаштва којом се смањује или укида број тужилачких мјеста, Тужилачки савјет може премјестити или упутити у друго тужилаштво државног тужиоца или његовог замјеника без његовог пристанка.

Накнаде и друге трошкове настале услед премјештања или упућивања из става 1 овог члана сноси државно тужилаштво у које се државни тужилац или замјеник премјешта, односно упућује."

Упућивање у непосредно више државно тужилаштво

Члан 106б

Тужилачки савјет може замјеника, уз његов пристанак, привремено упутити у непосредно више државно тужилаштво, ако се у том државном тужилаштву повећа обим посла или кад постоји велики број заосталих предмета који се са постојећим бројем замјеника не може ријешити. Замјеник који се упућује мора да испуњава услове прописане за именовање замјеника у државно тужилаштво у које се упућује."

Члан 63

Члан 113 брише се.

Члан 64

У члану 115 став 1 ријечи: "Државни тужилац" замјењују се ријечима: "Државно тужилаштво", а ријеч "тужиоцима" замјењује се ријечју "тужилаштвима".

Члан 65

Члан 117 мијења се и гласи:

"Врховно државно тужилаштво врши надзор над радом вишег државног тужилаштва и основног државног тужилаштва.

Више државно тужилаштво врши надзор над радом основног државног тужилаштва".

Члан 66

У члану 118 ст. 1 и 2 ријечи: "државног тужиоца" замјењују се ријечима: "државног тужилаштва".

Став 3 мијења се и гласи:

"Оцјена о раду државних тужилаштава, државних тужилаца и њихових замјеника доставља се Тужилачком савјету и Врховном државном тужилаштву".

Члан 67

Чл. 119 и 120 мијењају се и гласе:

"Службеници и намјештеници

Члан 119

Државно тужилаштво има потребан број савјетника, других службеника, намјештеника и приправника.

На заснивање и престанак радног односа службеника и намјештеника и њихова звања, зараде и остала права, обавезе и одговорности из рада, трајање и обављање приправничког стажа, услове за полагање стручног испита и друга питања с тим у вези, примјењују се прописи о државним службеницима и намјештеницима, ако овим законом није друкчије прописано.

Савјетници

Члан 120

Савјетници помажу државном тужиоцу или његовом замјенику у раду, израђују нацрте аката, узимају на записник пријаве, поднеске и изјаве грађана, обављају самостално или под надзором и по упутствима државног тужиоца или његовог замјеника друге стручне послове предвиђене законом и прописима донесеним на основу закона.

Савјетник може бити лице које испуњава опште и посебне услове за одређено звање за рад у државним органима, у складу са законом и актом о организацији и систематизацији.

Основни државни тужилац може, изузетно, овластити савјетника да у поступку пред судом заступа оптужне предлоге."

Члан 68

Послије члана 120 додаје се нови члан 120а који гласи:

"Стручни помоћници

Члан 120а

Државно тужилаштво може имати службенике са вишом или високом школском спремом дефектолошке, социолошке, педагошке, економске, књиговодствено-финансијске или друге одговарајуће струке и прописаним искуством у тим областима.

Службеници из става 1 овог члана, као стручни помоћници, помажу државном тужиоцу или замјенику у раду у стварима у којима су потребна стручна знања."

Члан 69

У члану 121 последије става 2 додаје се нови став 3 који гласи:

"Обука приправника врши се у складу са посебним програмом који доноси државни тужилац".

Досадашњи став 3 постаје став 4.

Члан 70

У члану 122 ријечи: "код државног тужиоца" замјењују се ријечима: "у државно тужилаштво".

Члан 71

Члан 123 мијења се и гласи:

"Врховно државно тужилаштво има секретара који помаже врховном државном тужиоцу у вршењу послова тужилачке управе.

Више државно тужилаштво и основно државно тужилаштво, које има најмање 10 замјеника, може имати секретара који помаже државном тужиоцу у вршењу послова тужилачке управе.

Секретар мора испуњавати услове као и савјетник из члана 120 овог закона."

Члан 72

Члан 124 мијења се и гласи:

"За рад на административним и другим пословима у државном тужилаштву може бити запослено лице које испуњава опште и посебне услове који су предвиђени за обављање одређених послова у складу са законом и актом о унутрашњој организацији и систематизацији.

Акт о унутрашњој организацији и систематизацији доноси државни тужилац уз сагласност Владе, уз претходно прибављено мишљење надлежних органа и Тужилачког савјета".

Члан 73

У члану 125 став 1 ријечи "и службеник" замјењују се ријечима: "службеник и намјештеник".

У ставу 4 ријечи: "државног тужиоца" замјењују се ријечима: "Државног тужилаштва".

Члан 74

У члану 126 став 1 ријечи: "код државног тужиоца" замјењују се ријечима: "у државном тужилаштву.

У ставу 2 ријечи: "и службеника" замјењују се ријечима: "службеника и намјештеника", а ријеч "Влада" замјењује се ријечима: "Тужилачки савјет".

Члан 75

У члану 127 ријечи "и службеник" замјењују се ријечима: "службеник и намјештеник".

Члан 76

Назив главе X мијења се и гласи:

"ФИНАНСИРАЊЕ РАДА ДРЖАВНОГ ТУЖИЛАШТВА".

Члан 77

Члан 128 мијења се и гласи:

"Финансијска средства за рад Државног тужилаштва и Тужилачког савјета се обезбјеђују у посебном раздјелу буџета Црне Горе, у оквиру којег су посебно исказана средства за рад Тужилачког савјета.

Предлог раздјела буџета из става 1 овог члана утврђује и Влади доставља Тужилачки савјет.

Предсједник Тужилачког савјета има право да учествује у раду сједнице Скупштине на којој се расправља о предлогу буџета."

Члан 78

Послије члана 133 додају се три нова члана 133а, 133б и 133ц који гласе:

"Члан 133а

Државни тужиоци и замјеници као и чланови Тужилачког савјета именовани у складу са Законом о државном тужиоцу ("Службени лист РЦГ", број 69/03) остају на функцији до истека мандата на који су именовани.

Члан 133б

Предмете корупције, тероризма и ратних злочина, примљене до почетка рада специјализованог одјељења у вишем суду, довршиће државна тужилаштва која су надлежна по досадашњим прописима.

Члан 133ц

Одредбе овог закона које се односе на заступање Црне Горе у имовинско-правним односима престају да важе даном именовања Заштитника имовинско правних интереса Црне Горе."

Члан 79

Овој закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Црне Горе".

СУ-СК Број 01-375/9

Подгорица, 19. јуна 2008. године

Скупштина Црне Горе

Предсједник,
Ранко Кривокапић, с.р.

168. Zakon o policiji

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

Ukaz o proglašenju Zakona o policiji

Proglašava se Zakon o policiji, koji je donijela Skupština Republike Crne Gore na drugoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2005. godini, dana 26. aprila 2005. godine.

Broj: 01-458/2

Podgorica, 27. aprila 2005. godine

Predsjednik Republike Crne Gore

Filip Vujanović, s.r.

Zakon o policiji

Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 28/2005 od 5.5.2005. godine.

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuju se policijski poslovi, policijska ovlašćenja i dužnosti, status policijskih službenika i kontrola rada policije.

Član 2

Policijski poslovi, u smislu ovog zakona, su:

- 1) zaštita bezbjednosti građana i Ustavom utvrđenih sloboda i prava;
- 2) zaštita imovine;
- 3) sprječavanje vršenja i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja;
- 4) pronalaženje i hvatanje učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima;
- 5) održavanje javnog reda i mira;
- 6) obezbjeđivanje javnih skupova i drugih okupljanja građana;
- 7) obezbjeđivanje određenih ličnosti i objekata;
- 8) nadzor i kontrola bezbjednosti u saobraćaju;
- 9) nadzor i obezbjeđenje državne granice i vršenje granične kontrole;
- 10) kontrola kretanja i boravka stranaca;
- 11) obezbjeđivanje uslova za nesmetan rad sudova, održavanje reda, zaštita lica i imovine;
- 12) drugi poslovi određeni zakonom.

Poslovi iz stava 1 ovog člana obavljaju se u skladu sa zakonom, uz poštovanje međunarodnih standarda i propisa kojima se štite dostojanstvo ličnosti, slobode i prava građana.

Član 3

Policijske poslove i druge poslove utvrđene ovim zakonom vrši organ uprave nadležan za poslove policije (u daljem tekstu: policija).

Policijske poslove vrše ovlašćeni policijski službenici (u daljem tekstu: policijski službenici).

Policijski službenik primjenjuje policijska ovlašćenja i izvršava dužnosti u skladu sa Ustavom, zakonom, drugim propisima i kodeksom policijske etike.

Član 4

Na policijske službenike, druge službenike i namještenike policije primjenjuju se opšti propisi o radnim odnosima i državnim službenicima i namještenicima u pogledu onih prava, obaveza i odgovornosti koja ovim zakonom nijesu posebno uređena.

Član 5

Radom policije rukovodi starješina policije.

Starješinu policije imenuje i razrješava Vlada Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), na predlog ministra nadležnog za unutrašnje poslove (u daljem tekstu: ministar).

Predlog za imenovanje starješine policije Vlada dostavlja Skupštini Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Skupština), radi davanja mišljenja.

Skupština, nakon rasprave u nadležnom radnom tijelu, daje mišljenje o predloženom kandidatu.

Starješina policije ne može biti član političke stranke, niti politički djelovati.

Član 6

Policija preduzima mjere neophodne za zaštitu života i zdravlja ljudi i otklanjanje neposredne opasnosti za ljude i imovinu, ukoliko te mjere ne mogu blagovremeno preduzeti drugi nadležni organi.

Policija pruža pomoć organima državne uprave, jedinicama lokalne samouprave, pravnim i fizičkim licima, u slučaju opšte opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama i epidemijama.

Član 7

Policija je obavezna da pruža pomoć državnim organima, organima lokalne uprave i pravnim licima u postupku izvršenja njihovih odluka, ako se u tom postupku očekuje ili pruža fizički otpor.

Uslove i način pružanja pomoći iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za unutrašnje poslove (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Član 8

Policija upoznaje javnost o vršenju poslova iz svog djelokruga i izvještava o svom radu preko medija ili na drugi pogodan način.

Policija obavještava skupštinu lokalne samouprave o događajima i pojavama od značaja za bezbjednost tog područja.

Informacije iz stava 1 ovog člana daju se u skladu sa zakonom.

Član 9

Lice koje smatra da su mu vršenjem policijskih poslova povrijeđene slobode i prava ili mu je nanijeta šteta ima pravo na sudsku zaštitu i naknadu štete.

Član 10

Policija ima kodeks policijske etike.

Kodeks predstavlja skup načela o etičkom postupanju policijskih službenika koji se temelji na normama međunarodnog i unutrašnjeg prava.

Kodeks iz stava 1 ovog člana donosi Ministarstvo, na predlog starješine policije.

Starješina policije utvrđuje predlog iz stava 3 ovog člana, uz pribavljeno mišljenje državnih službenika i namještenika.

II POLICIJSKA OVLAŠĆENJA I DUŽNOSTI

Član 11

Policijski službenik, pored ovlašćenja, mjera i radnji utvrđenih Zakonikom o krivičnom postupku, je ovlašćen da:

- 1) prikuplja, obrađuje i koristi lične podatke;
- 2) obezbjeđuje i vrši pregled mjesta događaja;
- 3) daje upozorenja i izdaje naređenja;
- 4) liši slobode lice;
- 5) upotrijebi sredstva prinude;
- 6) upotrijebi tuđe saobraćajno sredstvo i sredstvo veze;
- 7) obezbijedi zaštitu oštećenog, svjedoka i drugih lica;
- 8) primijeni druga ovlašćenja utvrđena zakonom.

Način obavljanja određenih policijskih poslova i primjenu ovlašćenja u obavljanju tih poslova uređuje Ministarstvo.

Član 12

Policijski službenik je dužan da, na način i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom, preduzme nužne radnje za zaštitu života ljudi i kada mu je u vršenju tih poslova ugrožen život.

Član 13

Policijske poslove, čija priroda i uslovi obavljanja to zahtijevaju, obavljaju policijski službenici u uniformi.

Policijski službenik određene policijske poslove može obavljati u civilnom odijelu.

Propise o uniformi, zvanjima i oznakama zvanja, naoružanju i opremi policijskih službenika donosi Vlada.

Član 14

Policijskom službeniku se, radi dokazivanja svojstva policijskog službenika, izdaje službena značka i službena legitimacija.

Sadržinu i obrazac službene legitimacije propisuje Ministarstvo.

Policijski službenik je dužan da se građaninu prema kome primjenjuje policijsko ovlaštenje predstavi pokazivanjem službene značke ili službene legitimacije.

Izuzetno, policijski službenik neće postupiti na način propisan u stavu 3 ovog člana, ako stvarne okolnosti primjene policijskog ovlaštenja ukazuju da bi to moglo ugroziti postizanje njegovog cilja. U tom slučaju, policijski službenik će, u toku primjene policijskog ovlaštenja, upozoriti građanina riječju: "Policija!".

Po prestanku razloga iz stava 4 ovog člana, policijski službenik će postupiti na način određen stavom 3 ovog člana.

Član 15

Primjena policijskog ovlaštenja mora biti srazmjerna potrebi zbog koje se to ovlaštenje preduzima.

Između više policijskih ovlaštenja primijenice se ovlaštenje kojim se sa najmanje štetnih posljedica ostvaruje svrha.

Ovlaštenja utvrđena ovim zakonom policijski službenik primjenjuje i prema vojnim licima, ako posebnim propisom nije drukčije određeno.

Policijski službenik je dužan da izvrši naređenja neposrednog starješine, odnosno starješine policije i da postupi po njima, ako su u granicama zakona, osim onih kojima se naređuje obavljanje radnje koja predstavlja krivično djelo.

Član 16

Policijska ovlaštenja prema maloljetnim licima, mlađim punoljetnim licima i u predmetima krivično-pravne zaštite djece i maloljetnika primjenjuje policijski službenik posebno osposobljen za poslove suzbijanja maloljetničke delikvencije.

Ako u slučajevima iz stava 1 ovog člana ne može postupati posebno osposobljeni policijski službenik, policijska ovlaštenja prema maloljetnom licu može primijeniti i drugi policijski službenik, kada razlozi hitnosti ili druge okolnosti to nalažu.

Pri preduzimanju radnji prema maloljetnom licu, a naročito pri njegovom saslušanju, policijski službenik je dužan da postupa obazrivo, vodeći računa o duševnoj razvijenosti, osjetljivosti, ličnim svojstvima i privatnosti maloljetnika.

Prema maloljetnom licu policijska ovlaštenja se, po pravilu, primjenjuju u prisustvu roditelja ili zakonskog zastupnika.

Izuzetno od stava 4 ovog člana, policijska ovlaštenja prema maloljetnom licu primijenice se bez prisustva roditelja, odnosno zakonskog zastupnika, ako to:

- 1) isključuju razlozi vođenja prekrivičnog postupka;
- 2) nalažu potrebe hitnog postupanja ili druge okolnosti.

Član 17

Policijski službenik, u izvršavanju službenih zadataka, nosi vatreno oružje i koristi druga sredstva prinude, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.

1. Prikupljanje, obrada i korišćenje ličnih podataka

Član 18

Policija prikuplja, obrađuje i koristi lične podatke i o njima vodi evidencije, sve dok su ti podaci potrebni za sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela, prekršaja i otkrivanje učinilaca.

Policijski službenik prikuplja lične i druge podatke korišćenjem postojećih zbirki podataka ili u neposrednom kontaktu sa licima na koje se ti podaci odnose, odnosno drugim licima.

Član 19

Policija, u vezi sa primjenom policijskih ovlaštenja, vodi odgovarajuće evidencije, a posebno o:

- 1) licima koja su po bilo kojem osnovu lišena slobode;
- 2) izvršenim krivičnim djelima za koja se goni po službenoj dužnosti, prekršajima i licima čije je lično ili imovinsko pravo ugroženo ili povrijeđeno izvršenjem krivičnog djela ili prekršaja (oštećeni);
- 3) licima i predmetima za kojima se traga i licima kojima je zabranjen ulazak u Republiku Crnu Goru (u daljem tekstu: Crna Gora);
- 4) licima za koja je sproveden postupak utvrđivanja identiteta, daktiloskopiranim licima, fotografisanim licima i DNK pretragama lica;
- 5) upotrijebljenim sredstvima prinude;
- 6) predstavkama građana;
- 7) nestalim licima;
- 8) nestalim predmetima;
- 9) neidentifikovanim leševima.

Član 20

Svako lice ima pravo uvida u evidencije iz člana 19 ovog zakona, po prestanku razloga koji su uslovlili njihovo vođenje.

U postupku ostvarivanja prava na uvid u evidenciju obavezno se štiti identitet lica koje je dalo obavještenje.

Član 21

Lični podaci sadržani u evidencijama iz člana 19 ovog zakona čuvaju se, i to:

- 1) iz tačke 1, tri godine od dana donošenja rješenja o zadržavanju;
- 2) iz tačke 2, pet godina po isteku roka za zastarjelost gonjenja učinioca krivičnog djela;
- 3) iz tačke 3, do pronalaska lica za kojim se traga ili po prestanku razloga koji su uslovlili traganje;
- 4) iz tačke 4, trajno;
- 5) iz tačke 5, deset godina od dana upotrebe sredstava prinude;
- 6) iz tačke 6, deset godina od dana prijema predstavke građana;
- 7) iz tač. 7, 8 i 9, trajno.

Član 22

Lični podaci ne smiju se prikupljati i koristiti suprotno svrsi propisanoj ovim zakonom i drugim propisima kojima se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

Član 23

Prikupljeni i u evidencije uneseni lični podaci brišu se iz evidencije po prestanku razloga radi kojih je lični podatak unesen u odgovarajuće evidencije ili kada su podaci prikupljeni suprotno zakonu.

2. Obezbjedenje i pregled mjesta događaja

Član 24

Policijski službenik je dužan da obezbijedi mjesto događaja do dolaska istražnog sudije, pregleda mjesto događaja radi pronalazjenja ili obezbjeđenja tragova i predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz i prikupi obavještenja u vezi sa krivičnim djelom ili događajem, odnosno učinocem, kada sazna za izvršenje krivičnog djela ili drugog događaja povodom kojeg je potrebno neposrednim opažanjem utvrditi ili razjasniti činjenice.

Policijski službenik će, do dolaska istražnog sudije ili drugog ovlaštenog organa, najduže šest sati, zadržati lice za koje procijeni da može dati obavještenja važna za razjašnjavanje krivičnog djela ili događaja ili za preduzimanje spasilačkih aktivnosti, ako je vjerovatno da se obavještenje ne bi moglo kasnije dobiti ili se ne bi moglo obezbijediti prisustvo lica koje može preduzeti spasilačke aktivnosti.

Radi zaštite interesa krivičnog postupka, policijski službenik je ovlašten da zabrani snimanje mjesta događaja.

3. Davanje upozorenja i izdavanje naređenja

Član 25

Policijski službenik je ovlašten da upozori lice koje svojim ponašanjem, djelovanjem ili propuštanjem određene radnje može dovesti u opasnost svoju bezbjednost ili bezbjednost drugog lica ili imovine, narušiti javni red i mir ili ugroziti bezbjednost saobraćaja na putevima ili kada se opravdano očekuje da bi to lice moglo učiniti ili podstrekavati drugo lice da učini krivično djelo ili prekršaj.

Član 26

Policijski službenik izdaje naređenja, radi:

- 1) otklanjanja opasnosti po život i ličnu bezbjednost građana;
- 2) otklanjanja opasnosti za imovinu;
- 3) sprječavanja izvršenja krivičnih djela, prekršaja, hvatanja njihovih učinilaca i pronalaženja i obezbjeđivanja tragova koji mogu poslužiti kao dokaz;
- 4) održavanja javnog reda i mira ili uspostavljanja narušenog javnog reda i mira;
- 5) bezbjednosti drumskog saobraćaja;
- 6) onemogućavanja pristupa ili zadržavanja na prostoru ili objektu gdje to nije dozvoljeno;
- 7) sprječavanja i otklanjanja posljedica u slučaju opšte opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama, epidemijama ili drugim oblicima ugrožavanja opšte bezbjednosti.

Upozorenja i naređenja se daju usmeno, pisano ili na drugi odgovarajući način (svjetlosnim i zvučnim signalima, rukom i slično).

4. Lišenje slobode

Član 27

Policijski službenik može, izuzetno, lišiti slobode lice koje narušava javni red i mir ili ugrožava bezbjednost saobraćaja, ako se javni red i mir ili bezbjednost saobraćaja ne mogu uspostaviti na drugi način.

Lišenje slobode u slučajevima iz stava 1 ovog člana ne može trajati duže od šest časova.

Izuzetno, lišenje slobode može trajati do 12 časova, ako:

- 1) je potrebno utvrditi identitet lica, a identitet se ne može utvrditi bez lišenja slobode;
- 2) je lice izručio inostrani organ radi predavanja nadležnom organu;
- 3) ugrožava bezbjednost drugog lica ozbiljnom prijetnjom da će napasti na njegov život ili tijelo.

Član 28

Lišenje slobode lica iz člana 27 ovog zakona određuje se rješenjem o zadržavanju. U rješenju se navode: lični podaci lica koje se lišava slobode, vrijeme lišenja slobode, početak i osnov lišenja slobode i pouka o pravu na žalbu.

Rješenje iz stava 1 ovog člana donosi starješina organizacione jedinice policije.

Rješenje iz stava 1 ovog člana donosi se i uručuje zadržanom licu odmah, a najkasnije u roku od dva časa od početka zadržavanja.

Protiv rješenja o zadržavanju, u slučajevima iz člana 27 stav 1 ovog zakona, lice lišeno slobode može izjaviti žalbu Ministarstvu, u roku od šest časova od časa uručenja rješenja, a u slučajevima iz člana 27 stav 3 ovog zakona, u roku od 12 časova od časa uručenja rješenja.

Žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Ministarstvo je dužno da, po žalbi zadržanog lica u slučajevima iz člana 27 stav 1 ovog zakona, donese rješenje u roku od šest časova od prijema žalbe, a u slučajevima iz člana 27 stav 3, u roku od 12 časova od prijema žalbe.

Protiv rješenja donijetog po žalbi ne može se voditi upravni spor.

Član 29

Prostorije namijenjene za zadržavanje lica lišenih slobode moraju ispunjavati neophodne higijensko-tehničke uslove, a naročito u pogledu kubature vazduha, minimalne površine, osvjetljenja i provjetravanja.

Uslovi koje moraju ispunjavati prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode iz stava 1 ovog člana utvrđuju se aktom Ministarstva.

5. Upotreba sredstava prinude

1) Sredstva prinude

Član 30

Sredstva prinude, u smislu ovog zakona, su: fizička snaga, palica, sredstva za vezivanje lica, uređaji za prinudno zaustavljanje motornih vozila, službeni psi, hemijska sredstva za privremeno onesposobljavanje, specijalna vozila, posebne vrste oružja, eksplozivna sredstva i vatreno oružje.

Sredstva prinude se mogu upotrijebiti, radi:

1) sprječavanja bjekstva lica lišenog slobode ili zatečenog u izvršenju krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti;

2) savladavanja otpora lica koje narušava javni red i mir ili koje treba dovesti ili lišiti slobode u zakonom utvrđenim slučajevima;

3) odbijanja napada od sebe, drugog lica ili objekta koji se obezbjeđuje.

Policijski službenik će upotrijebiti sredstvo prinude tako da službenu radnju obavi srazmjerno opasnosti koju treba otkloniti i sa najmanje štetnih posljedica po lice protiv koga se sredstvo prinude upotrebljava.

Policijski službenik je dužan da prije upotrebe sredstava prinude na to upozori lice protiv kojeg se primjenjuje neko od sredstava prinude.

Policijski službenik neće postupiti na način propisan u stavu 4 ovog člana, ako bi to dovelo u pitanje izvršenje službene radnje.

2) Upotreba fizičke snage

Član 31

Upotrebom fizičke snage smatra se upotreba različitih zahvata borilačkih vještina ili njima sličnih postupaka na tijelu drugog lica, kojima je cilj odbijanje napada ili savladavanje otpora lica, uz nanošenje najmanjih štetnih posljedica.

Fizička snaga upotrebljava se u skladu sa pravilima vještine samoodbrane, a sa upotrebom se prestaje čim prestane neposredan napad ili otpor lica prema kojem je upotrijebljena.

3) Upotreba palice

Član 32

Pod upotrebom palice smatra se udarac palicom koji se zadaje u cilju savladavanja otpora lica koje onemogućava policijskog službenika u vršenju policijskih ovlašćenja i otklanjanja napada od sebe, odnosno lica ili objekata koje obezbjeđuje.

Upotreba palice je dopuštena, ako je upotreba fizičke snage bezuspješna ili ne garantuje uspjeh, a traje samo do momenta dok se pruža otpor.

4) Upotreba sredstava za vezivanje

Član 33

Sredstva za vezivanje se mogu upotrijebiti, radi:

1) sprječavanja otpora lica ili odbijanja napada usmjerenog na policijskog službenika;

2) sprječavanja bjekstva lica;

3) onemogućavanja samopovrjeđivanja ili povrjeđivanja drugog lica.

5) Upotreba uređaja za prinudno zaustavljanje vozila

Član 34

Uređaji za prinudno zaustavljanje vozila se mogu upotrijebiti, radi:

1) sprječavanja bjekstva vozilom lica koje je zatečeno u vršenju krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti;

- 2) sprječavanja bjekstva vozilom lica koje je lišeno slobode ili za koje je doneseno rješenje o zadržavanju;
- 3) sprječavanja nezakonitog prelaska državne granice;
- 4) sprječavanja nedopuštenog pristupa vozilom do objekta ili područja gdje se nalaze lica koja policijski službenik obezbjeđuje.

6) Upotreba službenih pasa

Član 35

Službeni psi se mogu upotrijebiti sa zaštitnom korpom, ako:

- 1) su ispunjeni uslovi za upotrebu fizičke snage ili palice;
- 2) su ispunjeni uslovi za upotrebu vatrenog oružja;
- 3) se uspostavlja javni red i mir koji je narušen u većem obimu.

U slučajevima iz stava 1 tačke 2 ovog člana službeni psi se mogu koristiti i bez zaštitne korpe.

7) Upotreba hemijskih sredstava za privremeno onesposobljavanje

Član 36

Hemijska sredstva za privremeno onesposobljavanje mogu se upotrijebiti, kada:

- 1) je javni red i mir narušen u većem obimu;
- 2) su ispunjeni zakonom propisani uslovi za upotrebu vatrenog oružja;
- 3) treba lišiti slobode lice koje se sakrilo ili zabarikadiralo u objektu i prijeti ili pruža otpor vatrenim oružjem ili opasnim oruđem;
- 4) je to neophodno za lišenje slobode lica koje drži drugo lice kao taoca.

8) Upotreba specijalnih vozila i posebne vrste oružja i eksplozivnih sredstava

Član 37

Specijalna vozila mogu se upotrebljavati radi uspostavljanja javnog reda i mira narušenog u većem obimu, zaprječavanja prolaska lica i radi upotrebe hemijskih sredstava i vatrenog oružja ugrađenog na tim vozilima.

Upotrebom specijalnih vozila smatra se izbacivanje vode pod pritiskom, sa ili bez hemijskih sredstava, upotreba ugrađenog vatrenog oružja, uklanjanje prepreka i zaprječavanje specijalnim vozilima prolaska lica. Prilikom upotrebe, posade i specijalna vozila štiti potreban broj službenika policije.

Specijalnim vozilima smatraju se vozila za izbacivanje vode pod pritiskom, oklopna vozila, sa ili bez ugrađene zaprečne ograde, helikopteri, vozila za uklanjanje prepreka i druga vozila posebne namjene.

Iz specijalnih vozila za izbacivanje vode pod pritiskom, helikoptera i oklopnih vozila sa uređajima za izbacivanje hemijskih sredstava, hemijska sredstva mogu se upotrijebiti samo ukoliko su ispunjeni uslovi za njihovu upotrebu utvrđeni ovim zakonom.

Član 38

Posebne vrste oružja i eksplozivna sredstva mogu da se upotrijebe kada su ispunjeni uslovi iz člana 30 stav 2 ovog zakona, ukoliko je upotreba drugih vrsta oružja neuspješna ili ne garantuje uspjeh.

Posebna oružja i eksplozivna sredstva ne mogu se upotrijebiti radi sprječavanja bjekstva lica.

Eksplozivna sredstva nije dopušteno upotrijebiti prema licima u masi.

Član 39

Odluku o upotrebi hemijskih sredstava za privremeno onesposobljavanje, u slučajevima iz člana 36 tačka 1 ovog zakona, o upotrebi specijalnih vozila i o upotrebi posebnih vrsta oružja i eksplozivnih sredstava donosi starješina policije, uz saglasnost ministra.

9) Upotreba vatrenog oružja

Član 40

Vatreno oružje može se upotrijebiti, samo ako je to neophodno radi:

- 1) zaštite života ljudi;
- 2) sprječavanja bjekstva lica zatečenog u izvršenju krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti i za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od 10 godina ili teža kazna;
- 3) sprječavanja bjekstva lica lišenog slobode ili lica za koje je donijeto rješenje o zadržavanju zbog izvršenja krivičnog djela iz tačke 2 ovog stava;
- 4) odbijanja neposrednog napada kojim se ugrožava njegov život;
- 5) odbijanja napada na objekat, ako je izvjesno da će napadom biti ugrožen život lica koje obezbjeđuje ili drugog lica.

Član 41

Upotrebom vatrenog oružja radi zaštite života ljudi smatra se upotreba vatrenog oružja radi zaštite života lica koja su napadnuta od jednog ili više lica, a postoji neposredna opasnost po život napadnutog ili napadnutih.

Član 42

Upotrebom vatrenog oružja radi sprječavanja bjekstva lica zatečenog u izvršenju krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti, a za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od 10 godina ili teža kazna, smatra se upotreba vatrenog oružja u vrijeme ili neposredno poslije izvršenja krivičnog djela radi sprječavanja bjekstva lica zatečenog na mjestu ili u neposrednoj blizini mjesta gdje je izvršeno krivično djelo ili gdje su nastupile posljedice krivičnog djela, odnosno sprječavanja bjekstva lica kod kojeg se nalaze predmeti kojima je izvršeno krivično djelo ili predmeti nastali izvršenjem krivičnog djela, ukoliko postoji neposredna opasnost po život.

Član 43

Upotrebom vatrenog oružja radi sprječavanja bjekstva lica lišenog slobode, odnosno lica za koje je donijeto rješenje o lišenju slobode ili izdata naredba za dovođenje ili sprovođenje, smatra se upotreba vatrenog oružja ako postoji neposredna opasnost po život policijskog službenika ili drugih lica.

Prije postupanja po rješenju o lišenju slobode, odnosno naredbi za dovođenje ili sprovođenje lica iz stava 1 ovog člana, policijski službenik upozoriće to lice da će upotrijebiti vatreno oružje ako pokuša bjekstvo.

Član 44

Upotrebom vatrenog oružja radi odbijanja od sebe neposrednog napada kojim se ugrožava život policijskog službenika smatra se upotreba vatrenog oružja radi odbijanja napada vatrenim oružjem, opasnim oruđem ili drugim predmetom kojim se može ugroziti život, napada od strane dva ili više lica ili napada na mjestu i u vrijeme kada se ne može očekivati pomoć.

Napadom vatrenim oružjem na policijskog službenika, u smislu stava 1 ovog člana, smatra se i samo potezanje vatrenog oružja ili pokušaj da se ono potegne.

Potezanjem vatrenog oružja, u smislu stava 2 ovog člana, smatra se pokret vatrenim oružjem radi njegovog donošenja ili stavljanja u položaj za upotrebu, a pokušaj potezanja smatra se pokret učinjen prema vatrenom oružju.

Član 45

Upotrebom vatrenog oružja radi odbijanja napada na objekat ili lice koje se obezbjeđuje smatra se upotreba radi odbijanja neposrednog napada i za vrijeme trajanja neposrednog napada na objekat ili lice koje se obezbjeđuje, u uslovima neposredne opasnosti po život policijskog službenika ili lica koje obezbjeđuje.

Član 46

Prije upotrebe vatrenog oružja, policijski službenik je obavezan da na to upozori lice kada je to u datim okolnostima moguće.

Prilikom upotrebe vatrenog oružja policijski službenik je dužan da čuva živote drugih lica.

Član 47

Vatreno oružje i druga sredstva prinude upotrijebiće se samo po naređenju policijskog službenika koji rukovodi izvršenjem službenog zadatka.

Član 48

Policijski službenik koji je upotrijebio, odnosno naredio upotrebu vatrenog oružja i drugih sredstava prinude iz člana 30 stav 1 ovog zakona obavezan je da o tome, odmah, obavijesti starješinu policije.

Ukoliko starješina policije ocijeni da su sredstva prinude nezakonito upotrijebljena, obavezan je da, najkasnije u roku od tri dana od dana saznanja, preduzme mjere za utvrđivanje odgovornosti policijskog službenika koji je upotrijebio, odnosno naredio upotrebu sredstava prinude.

Član 49

Za nezakonitu primjenu sredstava prinude lično je odgovoran policijski službenik koji je primijenio, odnosno naredio nezakonitu upotrebu sredstava prinude.

Član 50

Kada se protiv policijskog službenika vodi krivični postupak zbog upotrebe sredstava prinude i drugih radnji u obavljanju policijskih poslova, policija će mu obezbijediti besplatnu pravnu pomoć u tom postupku.

Policija će obezbijediti besplatnu pravnu pomoć i licu koje je pružilo pomoć policijskom službeniku, ako je protiv njega pokrenut krivični postupak zbog radnje počinjene u vezi s pružanjem pomoći.

6. Upotreba tuđeg saobraćajnog sredstva i sredstva veze

Član 51

Tuđe saobraćajno sredstvo, odnosno sredstvo veze može se upotrijebiti, ako se na drugi način ne može izvršiti prevoz, odnosno uspostaviti veza, radi:

- 1) hvatanja izvršioca krivičnog djela koji se neposredno goni;
- 2) prevoženja u najbližu zdravstvenu ustanovu povrijeđenog lica koje je žrtva krivičnog djela, saobraćajne nezgode, elementarne nepogode ili drugog nesrećnog slučaja.

U primjeni ovlašćenja iz stava 1 ovog člana policijski službenik se obavezno legitimiše.

Vlasnik saobraćajnog sredstva ili sredstva veze ima pravo na naknadu troškova i stvarne štete prouzrokovane upotrebom tih sredstava.

7. Zaštita oštećenog, svjedoka i drugih lica

Član 52

Policija preduzima odgovarajuće mjere zaštite oštećenog, svjedoka i drugih lica koja su dala ili mogu dati podatke koji mogu biti od interesa za krivični postupak ili lica koje je s navedenim licima u vezi, ako mu prijete opasnost od učinilaca krivičnog djela ili drugih lica.

Član 53

Prilikom podnošenja pisanog izvještaja o sadržaju obavještenja, na čije je prikupljanje policija ovlašćena u skladu sa zakonom, policijski službenik može uskratiti podatak o identitetu lica koje je dalo obavještenje, ako procijeni da bi otkrivanjem identiteta to lice bilo izloženo opasnosti po život, narušavanju zdravlja ili bi se ugrozila njegova sloboda i imovina.

Podaci o identitetu lica koje je dalo obavještenje smatraju se službenom tajnom.

8. Druga ovlašćenja

Član 54

Pored ovlašćenja predviđenih propisima o kontroli i nadzoru državne granice, policijski službenici, u obavljanju poslova bezbjednosti na moru i unutrašnjim vodama, mogu provjeriti zastavu plovila, zaustaviti plovilo, pretresti ga i pregledati odgovarajuće isprave, a plovilo koje se ne pridržava propisa goniti, zadržati i sprovesti u najbližu luku ili pristanište.

III OPERATIVNO-TAKTIČKE MJERE I RADNJE

Član 55

Operativno-taktičke mjere i radnje, u smislu ovog zakona, su:

- 1) javno raspisivanje nagrade;

- 2) fotografisanje i javno objavljivanje fotografije;
- 3) poligrafsko testiranje;
- 4) snimanje na javnim mjestima;
- 5) druge mjere i radnje u skladu sa zakonom.

1. Javno raspisivanje nagrade

Član 56

Javno se može raspisati nagrada za dato obavještenje, radi:

- 1) otkrivanja i hvatanja lica za koje postoje osnovi sumnje da je izvršilac krivičnog djela za koje je zakonom propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna;
- 2) pronalaženja nestalog lica;
- 3) drugih opravdanih razloga, kada su obavještenja građana potrebna u obavljanju policijskih poslova.

Raspisivanje nagrade može se objaviti preko medija ili na drugi pogodan način.

Policija je obavezna da javno opozove raspisanu nagradu kada dođe do traženih obavještenja.

Pravo na nagradu ne pripada licu koje je dalo obavještenje za koje je raspisana nagrada, ukoliko policija već raspolaže podacima iz stava 1 ovog člana.

2. Fotografisanje i javno objavljivanje fotografije

Član 57

Kada je to neophodno radi utvrđivanja identiteta ili u drugim slučajevima od interesa za vođenje krivičnog postupka, policija može da fotografiše lice i da javno objavi fotografiju nestalog lica.

Policija može da fotografiše lice protiv koga je donijeto rješenje o sprovođenju istrage, uz prethodno odobrenje istražnog sudije.

3. Poligrafsko testiranje

Član 58

Lice od kojeg se traži obavještenje može se, uz njegovu pisanu saglasnost, podvrći poligrafskom testiranju. Prije početka poligrafskog testiranja, policijski službenik je dužan da lice koje se testira upozna sa radom uređaja.

Poligrafsko testiranje će se prekinuti, ukoliko lice od kojeg je traženo obavještenje opozove pisanu saglasnost.

O mjeri iz stava 1 ovog člana obavijestiće se Državni tužilac, kada se ova mjera preduzima u prekrivičnom postupku.

Član 59

Poligrafskom testiranju se ne smije podvrgnuti:

- 1) lice koje je pod dejstvom alkohola, opojnih droga ili drugih psiho-aktivnih materija;
- 2) lice koje ima teško oboljenje srca;
- 3) lice u stresnom stanju;
- 4) lice koje uzima lijekove za smirenje;
- 5) lice koje pokazuje vidljive znake duševne bolesti ili poremećenosti;
- 6) lice koje osjeća intenzivnu fizičku bol;
- 7) trudnica i porodilja.

4. Snimanje na javnim mjestima

Član 60

Pod snimanjem na javnim mjestima podrazumijeva se akustički i video nadzor javnih mjesta.

Ako postoji opasnost da će prilikom javnog okupljanja doći do ugrožavanja života i zdravlja ljudi i imovine, policijski službenik je ovlašćen da vrši snimanje ili fotografisanje javnog skupa.

Policija može sprovođenje mjera iz st. 1 i 2 ovog člana javno saopštiti.

IV REZERVNI SASTAV POLICIJE

Član 61

U rezervni sastav policije mogu se angažovati lica koja ispunjavaju zakonom utvrđene uslove za obavljanje poslova policijskog službenika.

Policija se popunjava licima koja su raspoređena u njen rezervni sastav u slučajevima:

- 1) neposredne ratne opasnosti, ratnog stanja i terorizma;
- 2) sprječavanja narušavanja ili uspostavljanja u većem obimu narušenog javnog reda i mira;
- 3) opšte opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama;
- 4) pružanja pomoći kod opšte opasnosti prouzrokovane vještački ili prirodno izazvanim nesrećama.

Odluku o popuni rezervnog sastava policije donosi Vlada.

Član 62

Za vrijeme angažovanja na izvršavanju policijskih poslova, lica u rezervnom sastavu imaju ista prava i obaveze kao i ostali policijski službenici.

V RADNI ODNOSI

Član 63

Radni odnos u policiji može zasnovati lice koje, pored opštih uslova za zasnivanje radnog odnosa u državnim organima, ispunjava i sljedeće posebne uslove:

- 1) da ima posebnu psiho-fizičku sposobnost, što dokazuje ljekarskim uvjerenjem;
- 2) da je dostojno za obavljanje poslova u policiji.

Nije dostojno za obavljanje poslova u policiji: lice protiv koga se vodi krivični postupak za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti ili koje je pravosnažnom presudom osuđeno za krivično djelo počinjeno iz koristoljublja ili nečasnih pobuda; lice koje je osuđeno zbog krivičnog djela ugrožavanja saobraćaja na putevima učinjeno pod dejstvom alkohola, droge ili drugih psiho-aktivnih materija; lice koje je kažnjeno za prekršaj protiv javnog reda i mira sa elementima nasilja ili drugi prekršaj koji ga čini nedostojnim za obavljanje policijskih poslova; lice čije dosadašnje ponašanje, navike ili sklonosti ukazuju na nepouzdanost za obavljanje tih poslova.

Dostojnost za obavljanje poslova u policiji utvrđuje se provjerom koja se vrši u skladu sa opštim aktom koji donosi Ministarstvo, na predlog policije.

Policijski službenik - pripravnik može biti lice koje, pored uslova iz stava 1 ovog člana:

- 1) nije starije od 28 godina života;
- 2) ima najmanje srednju stručnu spremu.

Član 64

Radni odnos u policiji ne može zasnovati lice kome je prestao radni odnos u državnom organu ili pravnom licu s javnim ovlašćenjima zbog težeg disciplinskog prekršaja

Član 65

Policijski službenik, po pravilu, zasniva radni odnos na osnovu javnog oglasa.

Radna mjesta koja se popunjavaju bez javnog oglasa utvrđuju se aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji policije.

Član 66

Policijski službenik, nakon zasnivanja radnog odnosa, polaže i potpisuje svečanu zakletvu.

Tekst zakletve glasi: "Zaklinjem se čašću da ću policijske poslove izvršavati savjesno, humano i odgovorno i ispunjavati sve svoje dužnosti po Ustavu i zakonu".

Član 67

Policijski službenik vrši poslove u određenom zvanju.

Zvanja policijskih službenika utvrđuje Vlada.

Član 68

Policijskom službeniku može se odložiti ili prekinuti korišćenje godišnjeg odmora radi izvršenja neodložnih službenih poslova.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, policijski službenik ima pravo na naknadu stvarnih troškova prouzrokovanih odlaganjem, odnosno prekidom godišnjeg odmora.

Član 69

Troškovi sahrane policijskog službenika koji u vršenju ili povodom vršenja službenih poslova izgubi život obezbjeđuju se u budžetu Republike Crne Gore.

Troškovi iz stava 1 ovog člana su:

- 1) troškovi prevoza posmrtnih ostataka do mjesta sahrane;

- 2) putni troškovi za dva pratioca;
- 3) troškovi pogrebne opreme i grobnog mjesta, ako porodica poginulog nema grobno mjesto.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, porodici koju je policijski službenik izdržavao pripada jednokratna novčana pomoć u iznosu od 24 neto zarade poginulog, ostvarene u posljednjem mjesecu.

Član 70

Lice koje pruži pomoć policiji ili policijskom službeniku i pri tome se povrijedi, razboli ili bude spriječeno za rad, a nije osigurano po drugom osnovu, za vrijeme liječenja ima sva prava iz zdravstvenog osiguranja, a za slučaj invalidnosti i tjelesnog oštećenja prouzrokovanog povredom i bolešću ima sva prava iz penzijskog osiguranja kao i policijski službenici.

Porodici lica koje prilikom pružanja pomoći policiji ili policijskom službeniku izgubi život pripadaju troškovi utvrđeni članom 69 st. 2 i 3 ovog zakona.

Član 71

Okolnosti pod kojima je policijski službenik ili lice koje je pružilo pomoć policiji ili policijskom službeniku izgubilo život i posljedice koje su tim povodom nastale utvrđuje komisija koju imenuje starješina policije.

Član 72

Policijski službenici su dužni da čuvaju službene podatke koji su određeni kao službena tajna.

Službenim podatkom, u smislu stava 1 ovog člana, smatra se:

- 1) svaki podatak koji je zakonom ili propisima određen kao državna, vojna ili službena tajna;
- 2) podaci i dokumenti koji su zakonom, propisima i opštim aktima utvrđeni kao poslovna tajna;
- 3) podaci i dokumenti označeni kao službena, odnosno poslovna tajna od strane drugih organa ili pravnih lica;
- 4) mjere, radnje, podaci i izvori informacija čije bi saopštavanje bilo štetno za interes fizičkih ili pravnih lica, kao i za uspješno obavljanje službenih poslova.

Obaveza čuvanja službenih podataka traje i nakon prestanka radnog odnosa u policiji.

Vrstu i stepen tajnosti podataka, način postupanja s tajnim podacima, posebnu zaštitu i mjere čuvanja tajnih i službenih podataka utvrđuje Ministarstvo.

Član 73

Policijski službenik može biti raspoređen na drugo radno mjesto za koje se traži stručna sprema koju službenik ima u istoj ili drugoj organizacionoj jedinici policije, u istom ili drugom mjestu, ako to potrebe službe zahtijevaju. Za raspoređivanje nije potreban pristanak službenika. Službenik je obavezan da se javi na radno mjesto u roku utvrđenom rješenjem o raspoređivanju.

Raspoređivanje na rad iz jednog u drugo mjesto, u trajanju do jedne godine, smatra se privremenim raspoređivanjem.

Žalba protiv rješenja o raspoređivanju ne odlaže izvršenje rješenja.

Član 74

Policijskom službeniku koji je privremeno raspoređen na rad u drugo mjesto, udaljeno više od 50 km od mjesta njegovog prebivališta, pripada:

- 1) jednokratna novčana naknada u visini njegove prosječne zarade isplaćene u poslednja tri mjeseca prije raspoređivanja;
- 2) zarada ostvarena na ranijem radnom mjestu, ukoliko je to za njega povoljnije;
- 3) putni troškovi za posjetu porodici dva puta mjesečno;
- 4) mjesečna naknada za odvojeni život.

Član 75

Policijskom službeniku koji je trajno raspoređen na rad u drugo mjesto, udaljeno više od 50 km od mjesta njegovog prebivališta, pripadaju putni i selidbeni troškovi, prema priloženom računu.

Ako porodica policijskog službenika iz stava 1 ovog člana nije sa njim, pripada mu i mjesečna naknada za odvojeni život.

Član 76

Policijski službenik može biti upućen na rad u inostranstvo, na osnovu pravila o međunarodnoj policijskoj saradnji.

Uslovi i način izbora policijskog službenika koji se upućuje na rad u inostranstvo i njegova prava i obaveze utvrđuju se aktom Ministarstva.

Član 77

Policijski službenik ne može putovati u inostranstvo bez prethodne saglasnosti starješine policije, odnosno lica koje on ovlasti.

Član 78

Službenicima policije koji su se naročito istakli ili su na drugi način dali posebni doprinos u obavljanju poslova mogu se dodijeliti priznanja.

Priznanja se dodjeljuju u vidu:

- 1) nagrade - odsustva sa rada u trajanju od pet radnih dana uz naknadu zarade;
- 2) zahvalnice;
- 3) poklona.

Priznanja iz stava 2 tač. 2 i 3 ovog člana mogu se dodijeliti jedinicama lokalne samouprave, drugim organima, pravnim licima, nevladinim organizacijama i građanima.

Vrste priznanja i postupak njihovog dodjeljivanja utvrđuje aktom Ministarstvo.

Član 79

Policijski službenik, odnosno namještenik je disciplinski odgovoran za vršenje poslova. Disciplinski prekršaji su lakši i teži.

Član 80

Pored prekršaja utvrđenih zakonom, lakši disciplinski prekršaji su:

- 1) nepropisno postupanje s povjerenim sredstvima za rad;
- 2) neuljudan odnos prema građanima i saradnicima za vrijeme rada;
- 3) nenošenje ili neuredno nošenje službene uniforme, oružja i opreme;
- 4) neuredan lični izgled.

Disciplinske mjere za lakše disciplinske prekršaje izriče neposredni rukovodilac organizacione jedinice.

Protiv rješenja o izrečenoj disciplinskoj mjeri iz stava 2 ovog člana može se izjaviti žalba starješini policije, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Član 81

Pored prekršaja utvrđenih zakonom, teži disciplinski prekršaji su:

- 1) davanje podataka neovlašćenim licima;
- 2) nepravilno ili nenamjensko korišćenje povjerenih sredstava;
- 3) preduzimanje ili nepreduzimanje bilo koje radnje kojom se onemogućava ili otežava funkcionisanje službe;
- 4) ponašanje u službi ili van službe suprotno kodeksu policijske etike;
- 5) iznošenje neistinitih činjenica o službi;
- 6) odbijanje izvršenja službenog naređenja, ne izvršavanje službenog naređenja ili omalovažavanje naređenja neposrednog starješine izdatog u vršenju ili povodom vršenja službenog zadatka;
- 7) samovoljno napuštanje radnog mjesta, pozoričkog mjesta ili mjesta obezbjeđenja određenih objekata i lica;
- 8) samovoljno napuštanje jedinice ili mjesta određenog za pripravnost;
- 9) neopravdano izostajanje sa posla od dva do pet radnih dana u toku jedne kalendarske godine;
- 10) izdavanje ili izvršavanje naređenja kojim se protivpravno ugrožava sigurnost lica ili imovine;
- 11) nepreduzimanje ili nedovoljno preduzimanje mjera za bezbjednost lica, imovine i povjerenih stvari;
- 12) svaka radnja, odnosno propuštanje radnje kojom se onemogućava, ometa ili otežava izvršavanje službenih zadataka;
- 13) ponašanje koje narušava odnose među službenicima, odnosno namještenicima;
- 14) gubljenje ili oštećenje oružja, tehnike, opreme ili sredstava sa kojima je zadužen ili ih koristi u obavljanju službenih zadataka;

- 15) putovanje u inostranstvo bez potrebne saglasnosti;
 - 16) nepreduzimanje mjera ili nepružanje pomoći, u okviru svojih službenih obaveza, službenicima Ministarstva i druge neophodne pomoći drugim državnim organima;
 - 17) protivpravno pribavljanje lične ili imovinske koristi za sebe ili drugog u vezi sa službom;
 - 18) bavljenje poslovima koji su nespojivi sa službenom dužnošću;
 - 19) izdavanje naređenja čije bi izvršenje predstavljalo krivično djelo;
 - 20) prikrivanje izvršenja teže povrede službenih dužnosti od strane neposrednog starješine;
 - 21) svaki vid korupcije.
- Disciplinske mjere za teže disciplinske prekršaje izriče starješina policije.
- Protiv rješenja o izrečenoj disciplinskoj mjeri iz stava 2 ovog člana može se izjaviti žalba ministru, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Član 82

U disciplinskom postupku za lakše disciplinske prekršaje primjenjuju se odgovarajuće odredbe zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak.

U disciplinskom postupku za teže disciplinske prekršaje primjenjuju se odgovarajuće odredbe zakona kojim se uređuje krivični postupak.

Član 83

Disciplinski postupak za utvrđivanje disciplinske odgovornosti bliže se uređuje aktom Ministarstva.

Član 84

Policijskom službeniku koji je privremeno udaljen iz službe oduzima se službena značka, službena legitimacija, službeno oružje i druga sredstva koja su mu povjerena i zabranjuje mu se nošenje uniforme.

Član 85

Pored slučajeva prestanka radnog odnosa propisanih opštim propisima o radnim odnosima i državnim službenicima i namještenicima, policijskom službeniku prestaje radni odnos, ako je:

- 1) dao lažne podatke o ispunjavanju uslova iz člana 63 stav 1 ovog zakona;
- 2) pravosnažnom presudom osuđen za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, osim za krivična djela koja se odnose na bezbjednost saobraćaja, danom pravosnažnosti presude;
- 3) odbio raspoređivanje na rad u drugo mjesto, danom kada se morao javiti na dužnost;
- 4) izrečeno pet disciplinskih mjera za lakše disciplinske prekršaje u periodu od tri godine, odnosno dvije disciplinske mjere za teže disciplinske prekršaje u periodu od dvije godine.

Član 86

Stručno osposobljavanje i usavršavanje policijskih službenika vrši se u okviru posebne organizacione jedinice.

Član 87

Primarna zdravstvena zaštita službenika i namještenika Ministarstva i policije sprovodi se i organizuje u okviru posebne organizacione jedinice.

VI KONTROLA RADA POLICIJE

Član 88

Kontrola rada policije obezbjeđuje se parlamentarnom, građanskom i unutrašnjom kontrolom.

1. Parlamentarna kontrola

Član 89

Parlamentarnu kontrolu policije vrši Skupština Republike Crne Gore preko nadležnog radnog tijela (u daljem tekstu: radno tijelo).

Član 90

Starješina policije, najmanje jedanput godišnje, podnosi radnom tijelu izvještaj o radu policije.

Starješina policije može podnijeti izvještaj radnom tijelu po potrebi ili na zahtjev radnog tijela.

Član 91

Policija ne može dati podatke radnom tijelu o:

- 1) identitetu saradnika policije;
- 2) pripadnicima policije sa prikrivenim identitetom;
- 3) drugim licima kojim bi otkrivanje tih podataka moglo da šteti;
- 4) bezbjednosnim i obavještajnim izvorima;
- 5) akcijama koje su u toku.

Član 92

Članovi radnog tijela i lica koja učestvuju u radu dužna su da čuvaju povjerljive informacije do kojih dođu u radu tog tijela.

Dužnost čuvanja povjerljivih informacija ih obavezuje i poslije prestanka članstva, odnosno rada u radnom tijelu.

Članovi radnog tijela potpisuju izjavu o obavezi čuvanja državne, službene, poslovne i vojne tajne. Obaveza se odnosi i na lica koja učestvuju u radu radnog tijela.

2. Građanska kontrola

Član 93

Građansku kontrolu policije vrši Savjet za građansku kontrolu rada policije (u daljem tekstu: Savjet).

Savjet je tijelo koje ocjenjuje primjenu policijskih ovlašćenja radi zaštite ljudskih prava i sloboda.

Savjetu se mogu obraćati građani i policijski službenici.

Savjet se sastoji od pet članova koje imenuju: Advokatska komora Crne Gore, Ljekarska komora Crne Gore, Udruženje pravnika Crne Gore, Univerzitet Crne Gore i nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima.

Predsjednik Savjeta bira se većinom glasova od ukupnog broja članova.

Mandat članova Savjeta traje pet godina.

Predsjednik Skupštine pokreće postupak imenovanja članova Savjeta upućivanjem poziva subjektima ovlašćenim za imenovanje iz stava 4 ovog člana.

Skupština konstatuje završetak postupka imenovanja članova Savjeta.

Savjet donosi poslovnik o svom radu.

Policija je dužna da, na zahtjev Savjeta, pruži potrebne informacije i obavještenja.

Stručne poslove za rad Savjeta obavlja Služba Skupštine.

Član 94

Savjet daje ocjene i preporuke koje se dostavljaju starješini policije.

Starješina policije je dužan da o preduzetim mjerama obavijesti Savjet.

3. Unutrašnja kontrola

Član 95

Unutrašnju kontrolu policije vrši posebna organizaciona jedinica policije.

Poslovi unutrašnje kontrole su:

1) kontrola zakonitosti vršenja policijskih poslova i kontrola primjene ovlašćenja od strane policijskih službenika;

2) finansijska kontrola;

3) kontraobavještajna zaštita;

4) druge kontrole od značaja za efikasan i zakonit rad.

O nalazima unutrašnje kontrole podnosi se izvještaj starješini policije.

Član 96

Svako fizičko i pravno lice može da podnese pritužbu na rad policije kada smatraju da je policijski službenik u vršenju policijskih poslova povrijedio neko njihovo pravo ili im je nanio štetu, najkasnije u roku od 30 dana od dana primjene ovlašćenja ili druge radnje.

Na podnijete pritužbe policija je obavezna da pisano odgovori podnosiocu, u roku od 60 dana od dana prijema pritužbe.

Pravnom zastupniku podnosioca pritužbe obezbjeđuje se učešće u postupku provjere i utvrđivanja činjeničnog stanja u vezi sa pritužbom.

Ukoliko podnosilac pritužbe nije zadovoljan odgovorom može se obratiti ministru, u roku od 15 dana od dana prijema odgovora.

VII FINANSIRANJE

Član 97

Za kupovinu specijalne tehničke opreme, naoružanja i prostorija koje se koriste za potrebe policije ne primjenjuju se propisi kojima je utvrđena obaveza javnog oglašavanja.

Član 98

Zbog posebnih uslova rada, težine i prirode poslova, policijskim službenicima obezbjeđuju se za najmanje 30% uvećana sredstva za zarade u odnosu na sredstva koja se obezbjeđuju za službenike ostalih organa državne uprave.

VIII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 99

Akt o osnivanju organa uprave iz člana 3 ovog zakona donijeće se u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 100

Predsjednik Skupštine će, u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, pokrenuti inicijativu za imenovanje članova Savjeta za građansku kontrolu rada policije.

Član 101

Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja propisa za sprovođenje ovog zakona primjenjivaće se podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o unutrašnjim poslovima, ukoliko nijesu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

Član 102

Službenici i namještenici Ministarstva zatečeni u službi na dan stupanja na snagu ovog zakona nastavljaju s radom na svojim dosadašnjim službeničkim mjestima i zadržavaju zvanja i zarade prema dosadašnjim propisima do donošenja rješenja o rasporedu na odgovarajuća radna mjesta, saglasno aktu o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva, policije, odnosno Agencije za nacionalnu bezbjednost.

Član 103

Policija će, u roku od 30 dana od dana donošenja akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, preuzeti službenike Ministarstva koji su vršili poslove javne bezbjednosti.

Državni službenik i namještenik koji ne bude preuzet, u smislu stava 1 ovog člana, ostvaruje prava u skladu sa propisima o državnim službenicima i namještenicima.

Član 104

Policija će preuzeti službene prostorije, predmete, arhivu, opremu, sredstva za rad i druga sredstva koje je na dan stupanja na snagu ovog zakona koristila Služba javne bezbjednosti Ministarstva, u roku od 30 dana od dana donošenja propisa iz člana 99 ovog zakona.

Član 105

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o unutrašnjim poslovima ("Službeni list RCG", br. 24/94).

Član 106

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

169. Izmjene i dopune zakona o policiji

ZAKON

o izmjenama i dopunama Zakona o policiji

Član 1

U Zakonu o policiji ("Službeni list RCG", broj 28/05) u članu 1 poslije riječi: "dužnosti" i zareza dodaju se riječi: "operativno-taktičke mjere i radnje, angažovanje rezervnog sastava policije, radno-pravni".

Član 2

U članu 2 u stavu 1 tačku 11 brisati.

Član 3

U članu 3 stav 2 mijenja se i glasi:

"Policijske poslove vrše policijski službenici, a druge poslove u policiji vrše državni službenici i namještenici".

Poslije stava 2 dodaju se dva nova stava 3 i 4 koja glase:

"Policijski službenici su:

- uniformisani i neuniformisani zaposleni koji primjenjuju policijska ovlašćenja, i
- zaposleni na posebnim ili određenim dužnostima čiji su poslovi u neposrednoj vezi sa policijskim poslovima.

Poslove iz stava 3 alineja 2 ovog člana, utvrđuje posebnim aktom starješina policije (u daljem tekstu: direktor).

Dosadašnji stav 3 postaje stav 5.

Član 4

U članu 4 riječ "druge" zamjenjuje se riječju: "državljanе".

Član 5

U članu 5 i ostalim odredbama Zakona, riječi: "starješina policije" zamjenjuje se riječju "direktor" u odgovarajućem padežu.

Član 6

U članu 7 u stavu 1 poslije riječi: "pravnim licima" dodaju se riječi: "sa javnim ovlašćenjima".

U stavu 2 poslije riječi "poslove" dodaju se riječi: "i javnu upravu".

Član 7

Poslije člana 10 dodaje se novi član 10 a koji glasi:

"Član 10 a

Policija ima himnu, zastavu i grb.

Dan policije je 2. oktobar".

Član 8

U članu 11 u stavu 1 poslije tačke 7 dodaje se nova tačka koja glasi:

"8) izvrši potreban pregled prevoznih sredstava, putnika i prtljaga."

Dosadašnja tačka 8 postaje tačka 9.

Član 9

U članu 19 u stavu 1 poslije tačke 9 dodaje se nova tačka koja glasi:

"10) licima koja su osuđena pravosnažnom presudom".

Poslije stava 1 dodaje se novi stav 2 koji glasi:

"Vrstu, sadržaj i način vođenja evidencija iz stava 1 ovog člana propisuje Ministarstvo".

Član 10

U članu 21 u stavu 1 tački 7 umjesto riječi "i" stavlja se zarez, a poslije broja 9 briše se zarez i dodaju riječi: "i 10".

Član 11

U članu 35 u stavu 1 poslije tačke 3 dodaje se nova tačka koja glasi:

"4) se vrši antiteroristički pregled".

Član 12

U članu 40 u stavu 1 tački 5 poslije riječi "koje" dodaje se riječ "se".

Član 13

U članu 43 u stavu 1 poslije riječi "sprovođenje" dodaju se riječi: "ili raspisana potjernica".

U stavu 2 riječ "lica" zamjenjuju se riječima: "ili raspisanoj potjernici za licima".

U članu 45 na kraju teksta umejsto tačke stavlja se zarez i dodaju riječi: "odnosno lica koje je u neposrednoj opasnosti".

Član 14

U članu 55 u stavu 1 u tački 4 poslije riječi "mjestima" dodaje se zarez i riječi: "državnoj granici i graničnim prelazima".

Član 15

U članu 57 u stavu 2 poslije riječi "istrage" dodaju se riječi: "i za kojima je raspisana potjernica".

Član 16

U nazivu člana 60 poslije riječi "mjestima" dodaje se zarez i riječi: "državnoj granici i graničnim prelazima".

U članu 60 poslije stava 3 dodaje se novi stav 4 koji glasi:

"U cilju efikasnijeg obezbjeđenja državne granice i graničnih prelaza, objekata i prostora koji mogu biti ugroženi terorističkim aktima, policija je ovlašćena da vrši akustički i video nadzor".

Član 17

U članu 61 u stavu 2 tačka 1 mijenja se i glasi:

"1) Globalnog terorizma, nasilnog ekstremizma, vanrednog i specijalnog stanja".

Poslije stava 2 dodaje se novi stav 3 koji glasi:

"Nakon popune angažovanja i obuke rezervnog sastava policije, propisuje Ministarstvo na predlog direktora".

Član 18

U članu 78 u stavu 1 riječ "Službenicima" zamjenjuje se riječima: "Polijskim službenicima, državnim službenicima i namještenicima".

U stavu 2 poslije tačke 1 dodaje se nova tačka koja glasi:

"2) novčane nagrade do 50% zarade ostvarene u prethodnom mjesecu",

Dosadašnje tač. 2 i 3 postaju tač. 3 i 4.

Član 19

U članu 79 u stavu 1 riječi: "odnosno namještenik" zamjenjuju se riječima: "državni službenik i namještenik policije".

Član 20

U članu 81 u stavu 1 tač. 6 i 20 riječ "neposrednog" briše se.

Poslije stava 1 dodaju se dva nova stava 2 i 3 koji glase:

"za teže disciplinske prekršaje postupak pokreće disciplinski tužilac.

Za prekršaje iz stava 2 ovog člana, postupak vodi vijeće disciplinske komisije i predlaže direktoru izricanje disciplinske mjere".

Dosadašnji st. 2 i 3 postaju st. 3 i 4.

Član 21

Poslije člana 83 dodaje se član 83 a koji glasi:

"Član 83a

Polijski službenik protiv koga je pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, pored slučajeva predviđenih zakonom, može biti privremeno udaljen iz službe do okončanja krivičnog postupka".

Član 22

U članu 86 riječi: "posebne organizacione jedinice" zamjenjuju se riječima: "JU Policijska akademija" u Danilovgradu.

Član 23

Član 87 mijenja se i glasi:

"Primarna zdravstvena zaštita policijskih službenika, državnih službenika i namještenika Ministarstva i policije, kao i obavezni polugodišnji i godišnji sistematski pregled i psihofizička provjera sposobnosti sprovodi se i organizuje u okviru posebne organizacione jedinice."

Član 24

Poslije člana 97 dodaje se član 97a koji glasi:

"Član 97a

Prilikom pružanja usluga državnim organima, organima lokalne uprave i pravnim licima, policija može tražiti naknadu troškova prema posebnom troškovniku".

Član 25

U članu 98 poslije riječi "službenicima" dodaje se zarez i riječi: "državnim službenicima i namještenicima policije".

Poslije stava 1 dodaju se tri nova stava 2,3 i 4 koji glase:

"Zarade i druga primanja policijskih službenika, državnih službenika i namještenika policije utvrđuju se posebnim aktom koji donosi direktor policije uz saglasnost Vlade Republike Crne Gore, u skladu sa specifičnostima poslova koje obavlja policija.

Zbog posebne prirode poslova, uslova rada i odgovornosti, policijski službenici, državni službenici i namještenici policije ostvaruju pravo na dodatak na zaradu.

Radna mjesta na kojima se ostvaruje pravo na dodatak na zaradu utvrđuju se aktom iz stava 2 ovog člana".

Član 26

Poslije člana 98 dodaje se član 98a koji glasi:

"98a

Policijskom službeniku se radi otežanih uslova rada i prirode obavljanja poslova, staž osiguranja računa u uvećanom trajanju, tako da se za svakih 12 mjeseci provedenih na radu u policiji računa kao 16 mjeseci.

Pod otežanim uslovima rada, u smislu ovog zakona, smatra se naročito:

- povećana opasnost po život i zdravlje;
- smjenski rad;
- rad duži od punog radnog vremena;
- rad u dane državnih praznika, i
- pripravnost (na radnom i drugom mjestu, ili kod kuće, prema nalogu neposrednog starješine)."

Član 27

Ovlašćuje se zakonodavni odbor Skupštine Republike Crne Gore da utvrdi prečišćeni tekst ovog zakona.

Član 28

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

170. Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja

Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja

+ Vidi:

čl. 1. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

*Zakon je objavljen u "Službenom listu SFRJ", br. 43/82,
72/82 i 46/96. Prestao je da se primenjuje u RCG u delu koji
je suprotan Zakonu o insolventnosti privrednih društava -
vidi: čl. 142. Zakona -6/2002-25. Vidi: čl. 69. Zakona - RS,
46/2006-176.*

Glava prva

OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovaj zakon sadrži pravila o određivanju merodavnog prava za statusne, porodične i imovinske, odnosno druge materijalnopravne odnose s međunarodnim elementom.

Ovaj zakon sadrži i pravila o nadležnosti sudova i drugih organa Savezne Republike Jugoslavije za raspravljanje odnosa iz stava 1. ovog člana, pravila postupka i pravila za priznanje i izvršenje stranih sudskih i arbitražnih odluka.

+

Vidi:

čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 2.

Ako u ovom zakonu nema odredbe o pravu merodavnom za neki odnos iz člana 1. stav 1. ovog zakona, shodno se primenjuju odredbe i načela ovog zakona, načela pravnog poretka Savezne Republike Jugoslavije i načela međunarodnog privatnog prava.

+

Vidi:

tač. 1. Ispravke - SL SFRJ, 72/82-1645.

čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 3.

Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na odnose iz člana 1. ovog zakona ako su regulisani drugim saveznim zakonom ili međunarodnim ugovorima.

Član 4.

Ne primenjuje se pravo strane države ako bi njegovo dejstvo bilo suprotno Ustavom SRJ utvrđenim osnovama društvenog uređenja.

+

Vidi:

čl. 8. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 5.

Ne primenjuje se pravo strane države koje bi bilo merodavno po odredbama ovog ili drugog saveznog zakona ako bi njegovo primenjivanje imalo za cilj izbegavanje primenjivanja prava Savezne Republike Jugoslavije.

+

Vidi:

čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 6.

Ako bi po odredbama ovog zakona trebalo primeniti pravo strane države, uzimaju se u obzir njegova pravila o određivanju merodavnog prava.

Ako pravila strane države o određivanju merodavnog prava uzvraćaju na pravo Savezne Republike Jugoslavije, primeniće se pravo Savezne Republike Jugoslavije, ne uzimajući u obzir pravila o određivanju merodavnog prava.

+

Vidi:

čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 7.

Ako ovim ili drugim saveznim zakonom nije drukčije određeno, smatra se da su pravni posao i pravna radnja u pogledu oblika punovažni ako su punovažni bilo po pravu mesta gde je pravni posao zaključen, odnosno pravna radnja preduzeta bilo po pravu koje je merodavno za sadržinu pravnog posla, odnosno pravne radnje.

Član 8.

Za zastarelost je merodavno pravo koje je merodavno za sadržinu pravnog posla, odnosno pravne radnje.

Član 9.

Pravo strane države primenjuje se prema svom smislu i pojmovima koje sadrži.

Član 10.

Ako je merodavno pravo države čiji pravni poredak nije jedinstven a pravila ovog zakona ne upućuju na određeno pravno područje u toj državi, merodavno pravo određuje se po pravilima tog pravnog poretka.

Ako se merodavno pravo države čiji pravni poredak nije jedinstven ne može utvrditi na način predviđen u stavu 1. ovog člana, merodavno je pravo područja u toj državi sa kojim postoji najbliža veza.

Član 11.

Ako lice koje je jugoslovenski državljanin ima i državljanstvo neke druge države, za primenjivanje ovog zakona smatra se da ima samo jugoslovensko državljanstvo.

Ako lice koje nije jugoslovenski državljanin ima dva ili više stranih državljanstava, za primenjivanje ovog zakona smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i u kojoj ima prebivalište.

Ako lice iz stava 2. ovog člana nema prebivalište ni u jednoj od država čiji je državljanin, za primenjivanje ovog zakona smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i s kojom je u najbližoj vezi.

Vidi:

+
čl. 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 12.

Ako lice nema državljanstvo ili se njegovo državljanstvo ne može utvrditi, merodavno pravo određuje se prema njegovom prebivalištu.

Ako lice iz stava 1. ovog člana nema prebivalište ili se ono ne može utvrditi, merodavno pravo određuje se prema njegovom boravištu.

Ako se ni boravište lica iz stava 1. ovog člana ne može utvrditi, merodavno je pravo Savezne Republike Jugoslavije.

Vidi:

+
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 13.

Sud ili drugi nadležni organ će po službenoj dužnosti utvrditi sadržinu stranog merodavnog prava.

Organ iz stava 1. ovog člana može zatražiti obaveštenje o stranom pravu od saveznog organa nadležnog za poslove pravde.

Stranke u postupku mogu podneti i javnu ispravu o sadržini stranog prava.

Vidi:

+
čl. 9. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Glava druga

MERODAVNO PRAVO

Član 14.

Za pravnu i poslovnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.

Fizičko lice koje bi prema pravu države čiji je ono državljanin bilo poslovno nesposobno, poslovno je sposobno ako ima poslovnu sposobnost po pravu mesta gde je nastala obaveza.

Za lišenje ili ograničenje poslovne sposobnosti fizičkog lica merodavno je pravo iz stava 1. ovog člana.

Odredba stava 2. ovog člana ne primenjuje se na porodične i nasledne odnose.

Član 15.

Za stavljanje pod starateljstvo i prestanak starateljstva, kao i za odnose između staraoca i lica pod starateljstvom (štićenika), merodavno je pravo države čiji je državljanin lice pod starateljstvom.

Privremene zaštitne mere prema stranom državljaninu i prema licu bez državljanstva koji se nalaze u Saveznoj Republici Jugoslaviji određuju se po pravu Savezne Republike Jugoslavije i traju dok nadležna država ne donese odluku i ne preduzme potrebne mere.

Odredba stava 2. ovog člana primenjuje se i u pogledu zaštite imovine odsutnog stranog državljanina i lica bez državljanstva koja se nalazi na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije.

+ **Vidi:**
tač. 2. Ispravke - SL SFRJ, 72/82-1645.
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 16.

Za proglašenje nestalog lica umrlim merodavno je pravo države čiji je državljanin bilo to lice u vreme nestanka.

Član 17.

Pripadnost pravnog lica određuje se po pravu države po kome je ono osnovano.

Ako pravno lice ima stvarno sedište u drugoj državi, a ne u onoj u kojoj je osnovano i po pravu te druge države ima njenu pripadnost, smatraće se pravnim licem te države.

+ Sudska praksa

Član 18.

Za svojinskopravne odnose i druga prava na stvari merodavno je pravo mesta gde se stvar nalazi.

Za odnose iz stava 1. ovog člana u pogledu stvari koje se nalaze u prevozu, merodavno je pravo mesta odredišta (opredeljenja).

Za odnose iz stava 1. ovog člana na prevoznim sredstvima, merodavno je pravo države čiju državnu pripadnost imaju ta sredstva, ako propisima Savezne Republike Jugoslavije nije drukčije određeno.

+ **Vidi:**
čl. 2. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 19.

Za ugovor merodavno je pravo koje su izabrale ugovorne strane, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

+ Sudska praksa

Član 20.

Ako nije izabrano merodavno pravo i ako posebne okolnosti slučaja ne upućuju na drugo pravo, kao merodavno pravo primenjuje se:

1) za ugovor o prodaji pokretnih stvari - pravo mesto gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište prodavca;

2) za ugovor o delu, odnosno za ugovor o građenju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište poslenika (preduzimača);

- 3) za ugovor o punomoćstvu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište punomoćnika;
- 4) za ugovor o posredovanju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište posrednika;
- 5) za ugovor o komisionu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište komisionara;
- 6) za ugovor o otpremanju (špediciji) - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište zakupodavca;
- 8) za ugovor o zajmu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponuda nalazilo prebivalište, odnosno sedište zajmodavca;
- 9) za ugovor o posluži - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište poslugodavca;
- 10) za ugovor o ostavi - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište ostavoprimca (depozitara);
- 11) za ugovor o uskladištenju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište skladištara;
- 12) za ugovor o prevozu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište prevozioca (vozara);
- 13) za ugovor o osiguranju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište osiguravača;
- 14) za ugovor o autorskom pravu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište autora;
- 15) za ugovor o poklonu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište poklonodavca;
- 16) za berzanske poslove - pravo sedišta berze;
- 17) za ugovor o samostalnim bankarskim garancijama - pravo mesta gde se u vreme zaključenja ugovora nalazilo sedište davaoca garancije;
- 18) za ugovor o prenosu tehnologije (licenci, i dr.) - pravo mesta gde se u vreme zaključenja ugovora nalazilo sedište primaoca tehnologije;
- 19) za imovinska potraživanja iz ugovora o radu - pravo države u kojoj se rad obavlja ili se obavljao;
- 20) za druge ugovore - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište ponudioca.

+ Sudska praksa

Član 21.

Za ugovore koji se odnose na nepokretnosti isključivo je merodavno pravo države na čijoj se teritoriji nalazi nepokretnost.

Član 22.

U odnosima između ugovornih strana, ako ugovorne strane nisu drukčije ugovorile, pravo iz člana 20. ovog zakona merodavno je i za:

1) određivanje časa od kog sticalac, odnosno preuzimalac pokretne stvari ima pravo na proizvode i plodove stvari;

2) određivanje časa od kog sticalac, odnosno preuzimalac snosi rizik u vezi sa stvarima.

Član 23.

Pravo mesta gde se stvar mora predati merodavno je, ako ugovorne strane nisu drukčije ugovorile, za način predaje stvari i za mere koje treba preuzeti ako se odbije preuzimanje stvari.

Član 24.

Na dejstvo ustupanja potraživanja ili preuzimanja duga prema dužniku, odnosno poveriocu koji nisu učestvovali u ustupanju, odnosno preuzimanju, primeniće se pravo koje je merodavno za potraživanje, odnosno dug.

Član 25.

Na akcesorni pravni posao, ako nije drukčije određeno, primeniće se pravo merodavno za glavni pravni posao.

Član 26.

Za jednostrani pravni posao merodavno je pravo države dužnikovog prebivališta, odnosno sedišta.

Član 27.

Na sticanje bez osnova primenjuje se pravo merodavno za pravni odnos koji je nastao, bio očekivan ili pretpostavljen, a povodom kog je nastalo sticanje.

Za poslovodstvo bez naloga merodavno je pravo mesta gde je radnja poslovođe izvršena.

Za obaveze iz upotrebe stvari bez poslovodstva i za druge vanugovorne obaveze koje ne izviru iz odgovornosti za štetu merodavno je pravo mesta gde su se dogodile činjenice koje su prouzrokovale obavezu.

Član 28.

Za vanugovornu odgovornost za štetu, ako za pojedine slučajeve nije drukčije određeno, merodavno je pravo mesta gde je radnja izvršena ili pravo mesta gde je posledica nastupila, zavisno od toga koje je od ta dva prava povoljnije za oštećenika.

Pravo iz stava 1. ovog člana merodavno je i za vanugovornu odgovornost za štetu koja je nastala u vezi sa pravnim odnosima iz člana 27. ovog zakona.

Za protivpravnost radnje merodavno je pravo mesta gde je radnja izvršena ili gde je posledica nastupila, a ako je radnja izvršena ili je posledica nastupila na više mesta - dovoljno je da je radnja protivpravna po pravu bilo kog od tih mesta.

+ Sudska praksa

Član 29.

Ako je događaj iz kog proizlazi obaveza za naknadu štete nastao na brodu na otvorenom moru ili u vazduhoplovu, kao pravo mesta gde su se dogodile činjenice koje su prouzrokovale obavezu naknade štete smatra se pravo države čiju pripadnost brod ima, odnosno pravo države u kojoj je vazduhoplov registrovan.

Član 30.

Za nasleđivanje merodavno je pravo države čiji je državljanin bio ostavilac u vreme smrti.

Za sposobnost za pravljenje testamenta merodavno je pravo države čije je državljanstvo zaveštalac imao u momentu sastavljanja testamenta.

+ Sudska praksa

Član 31.

Testament je punovažan u pogledu oblika ako je punovažan po jednom od sledećih prava:

- 1) po pravu mesta gde je testament sastavljen;
- 2) po pravu države čiji je državljanin bio zaveštalac bilo u vreme raspolaganja testamentom bilo u vreme smrti;
- 3) po pravu zaveštaočevog prebivališta bilo u vreme raspolaganja testamentom bilo u vreme smrti;
- 4) po pravu zaveštaočevog boravišta bilo u vreme raspolaganja testamentom bilo u vreme smrti;
- 5) po pravu Savezne Republike Jugoslavije;
- 6) za nepokretnost - i po pravu mesta gde se nepokretnost nalazi.

Opozivanje testamenta je punovažno u pogledu oblika ako je taj oblik punovažan po bilo kom pravu prema kome je, u skladu sa odredbama stava 1. ovog člana, testament mogao biti punovažno sastavljen.

+

Vidi:

čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 32.

U pogledu uslova za zaključenje braka merodavno je, za svako lice, pravo države čiji je ono državljanin u vreme stupanja u brak.

I kad postoje uslovi za zaključenje braka po pravu države čiji je državljanin lice koje želi da zaključi brak pred nadležnim organom Savezne Republike Jugoslavije, neće se dozvoliti zaključenje braka ako, u pogledu tog lica, postoje po pravu Savezne Republike Jugoslavije smetnje koje se odnose na postojanje ranijeg braka, srodstvo i nesposobnost za rasuđivanje.

+

Vidi:

čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 33.

Za formu braka merodavno je pravo mesta u kome se brak zaključuje.

Član 34.

Za nevažnost braka (nepostojanje je ništavost) merodavno je bilo koje pravo po kome je brak zaključen u smislu člana 32. ovog zakona.

Član 35.

Za razvod braka merodavno je pravo države čiji su državljani oba bračna druga u vreme podnošenja tužbe.

Ako su bračni drugovi državljani različitih država u vreme podnošenja tužbe, za razvod braka merodavna su kumulativno prava obe države čiji su oni državljani.

Ako se brak ne bi mogao razvesti po pravu određenom u stavu 2. ovog člana, za razvod braka merodavno je pravo Savezne Republike Jugoslavije ako je jedan od bračnih drugova imao u vreme podnošenja tužbe prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako je jedan od bračnih drugova jugoslovenski državljanin koji nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a brak se ne bi mogao razvesti po pravu određenom u stavu 2. ovog člana, za razvod braka merodavno je pravo Savezne Republike Jugoslavije.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 36.

Za lične i zakonske imovinske odnose bračnih drugova merodavno je pravo države čiji su oni državljani.

Ako su bračni drugovi državljani različitih država, merodavno je pravo države u kojoj imaju prebivalište.

Ako bračni drugovi nemaju ni zajedničko državljanstvo ni prebivalište u istoj državi, merodavno je pravo države u kojoj su imali poslednje zajedničko prebivalište.

Ako se merodavno pravo ne može odrediti prema st. 1. do 3. ovog člana, merodavno je pravo Savezne Republike Jugoslavije.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 37.

Za ugovorne imovinske odnose bračnih drugova merodavno je pravo koje je u vreme zaključenja ugovora bilo merodavno za lične i zakonske imovinske odnose.

Ako pravo određeno u stavu 1. ovog člana predviđa da bračni drugovi mogu izabrati pravo koje je merodavno za bračno-imovinski ugovor, merodavno je pravo koje su oni izabrali.

Član 38.

Ako je brak nevažeći ili je prestao, za lične i zakonske imovinske odnose merodavno je pravo određeno u članu 36. ovog zakona.

U slučajevima navedenim u članu 36. ovog zakona za ugovorne imovinske odnose bračnih drugova merodavno je pravo određeno u članu 37. ovog zakona.

Član 39.

Za imovinske odnose lica koja žive u vanbračnoj zajednici merodavno je pravo države čiji su oni državljani.

Ako lica iz stava 1. ovog člana nemaju isto državljanstvo, merodavno je pravo države u kojoj imaju zajedničko prebivalište.

Za ugovorne imovinske odnose između lica koja žive u vanbračnoj zajednici merodavno je pravo koje je u vreme zaključenja ugovora bilo merodavno za njihove imovinske odnose.

Član 40.

Za odnose između roditelja i dece merodavno je pravo države čiji su oni državljani.

Ako su roditelji i deca državljani različitih država, merodavno je pravo države u kojoj svi oni imaju prebivalište.

Ako su roditelji i deca državljani različitih država, a nemaju prebivalište u istoj državi, merodavno je pravo Savezne Republike Jugoslavije ako je dete ili koji od roditelja jugoslovenski državljanin.

Za odnose između roditelja i dece koji nisu predviđeni u st. 1. do 3. ovog člana merodavno je pravo države čiji je državljanin dete.

+ **Vidi: čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.**

Član 41.

Za priznavanje, utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno materinstva merodavno je pravo države čiji je državljanin u vreme rođenja deteta bilo lice čije se očinstvo, odnosno materinstvo priznaje, utvrđuje ili osporava.

Član 42.

Za obavezu izdržavanja između krvnih srodnika, osim roditelja i dece, ili za obavezu izdržavanja srodnika po tazbini merodavno je pravo države čiji je državljanin srodnik od kog se zahteva izdržavanje.

Član 43.

Za pozakonjenje merodavno je pravo države čiji su državljani roditelji, a ako roditelji nisu državljani iste države - pravo države onog roditelja, po kome je pozakonjenje punovažno.

Ako po pravu određenom u stavu 1. ovog člana nema uslova za pozakonjenje, a roditelji i dete imaju prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, merodavno je pravo Savezne Republike Jugoslavije.

Za pristanak deteta, drugog lica ili državnog organa za pozakonjenje, merodavno je pravo države čiji je državljanin dete.

+ **Vidi: čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.**

Član 44.

Za uslove zasnivanja usvojenja i prestanka usvojenja merodavno je pravo države čiji su državljani usvojlac i usvojenik.

Ako su usvojlac i usvojenik državljani različitih država, za uslove zasnivanja usvojenja i prestanka usvojenja merodavna su kumulativno prava obe države čiji su oni državljani.

Ako bračni drugovi zajednički usvajaju, pored prava države čiji je državljanin usvojenik, merodavna su za uslove zasnivanja usvojenja i prestanka usvojenja i prava država čiji su državljani i jedan i drugi bračni drug.

Za oblik usvojenja merodavno je pravo mesta gde se usvojenje zasniva.

Član 45.

Za dejstvo usvojenja merodavno je pravo države čiji su državljani usvojlac i usvojenik u vreme zasnivanja usvojenja.

Ako su usvojlac i usvojenik državljani različitih država, merodavno je pravo države u kojoj imaju prebivalište.

Ako su usvojlac i usvojenik državljani različitih država, a nemaju prebivalište u istoj državi, merodavno je pravo Savezne Republike Jugoslavije ako je jedan od njih jugoslovenski državljanin.

Ako u slučaju iz stava 3. ovog člana ni usvojlac ni usvojenik nisu jugoslovenski državljani, merodavno je pravo države čiji je državljanin usvojenik.

+ **Vidi:**
čl. 3. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Glava treća

NADLEŽNOST I POSTUPAK

1. Nadležnost suda i drugih organa Savezne Republike Jugoslavije u stvarima s međunarodnim elementom

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 46.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako tuženi ima prebivalište, odnosno sedište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako tuženi nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji niti u kojoj drugoj državi, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako tuženi ima boravište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako su parnične stranke jugoslovenski državljani, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad tuženi ima boravište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako u parnici ima više tuženih sa svojstvom materijalnih suparničara, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad jedan od tuženih ima prebivalište, odnosno sedište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Kad se o pravnom odnosu odlučuje u vanparničnom postupku, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako lice prema kome je podnesen zahtev ima prebivalište, odnosno sedište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a kad u postupku učestvuje samo jedno lice - ako to lice ima prebivalište, odnosno sedište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

+ **Vidi:**
 tač. 3. Ispravke - SL SFRJ, 72/82-1645.
 čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 47.

Isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji kad je to ovim ili drugim saveznom zakonom izričito određeno.

+ **Vidi:**
 čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 48.

Ako u stranoj državi postoji nadležnost stranog suda u sporovima protiv jugoslovenskih državljana po kriterijumima o nadležnosti kojih nema u odredbama o nadležnosti suda Savezne Republike Jugoslavije, ti kriterijumi će biti merodavni za postojanje nadležnosti suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima u kojima je tuženi državljanin te strane države.

+ **Vidi:**
 čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 49.

Stranke se mogu sporazumeti o nadležnosti stranog suda samo ako je bar jedan od njih strani državljanin ili pravno lice sa sedištem u inostranstvu, a nije u pitanju spor za koji postoji, po odredbama ovog ili drugog saveznog zakona, isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije.

Stranke se mogu sporazumeti o nadležnosti suda Savezne Republike Jugoslavije ako je bar jedna stranka jugoslovenski državljanin ili pravno lice sa sedištem u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana ne primenjuju se kad je u pitanju nadležnost u stvarima iz čl. 61. do 70. ovog zakona.

+ **Vidi:**
 čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 50.

Kad nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije zavisi od pristanka tuženog da sudi sud Savezne Republike Jugoslavije, smatra se da je tuženi dao pristanak podnošenjem odgovora na tužbu, odnosno prigovora na platni nalog, a nije osporio nadležnost, ili se upustio u raspravljanje.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 51.

Kad je odredbama ovog zakona nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije određena pod pretpostavkom da parnična stranka ima jugoslovensko državljanstvo, ta nadležnost postoji i za lica bez državljanstva koja imaju prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Odredba stava 1. ovog člana shodno se primenjuje i na nadležnost drugih organa Savezne Republike Jugoslavije.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 52.

U sporovima protiv jugoslovenskih državljana koji žive u inostranstvu, gde su ih na službu ili na rad uputili državni organ, preduzeće ili drugo pravno lice, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako su oni imali prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

+ **Vidi:**
tač. 4. Ispravke - SL SFRJ, 72/82-1645.
čl. 4. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 53.

U sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako ta nadležnost postoji po odredbama člana 46. i čl. 50. do 52. ovog zakona ili ako je šteta nastala na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije.

Odredba stava 1. ovog člana primenjivaće se i u sporovima protiv zajednice osiguranja imovine i lica radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti te zajednice, kao i u sporovima o regresnim zahtevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 54.

U sporovima o imovinskopravnim zahtevima nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako se na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije nalazi imovina tuženog ili predmet koji se tužbom traži.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i u sporovima zbog obaveza nastalih za vreme boravka tuženog u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 55.

U sporovima protiv fizičkog ili pravnog lica koje ima sedište u inostranstvu, za obaveze koje su nastale u Saveznoj Republici Jugoslaviji ili koje se moraju izvršiti na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako to lice ima na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije svoje predstavništvo ili zastupništvo ili ako je u Saveznoj Republici Jugoslaviji sedište pravnog lica kome je povereno vršenje njegovih poslova.

+ **Vidi:**
 čl. 5. **Zakona** - **SL SRJ,** **46/96-9.**

+ Sudska praksa**Član 56.**

Isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji u sporovima o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na nepokretnosti, u sporovima zbog smetanja poseda na nepokretnosti, kao i u sporovima nastalim iz zakupnih ili najamnih odnosa u pogledu nepokretnosti, ili iz ugovora o korišćenju stana ili poslovnih prostorija, ako se nepokretnost nalazi na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije.

+ **Vidi:**
 tač. 5. **Ispravke** - **SL SFRJ,** **72/82-1645.**
 čl. 6. **Zakona** - **SL SRJ,** **46/96-9.**

+ Sudska praksa**Član 57.**

U sporovima zbog smetanja poseda na pokretnim stvarima nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji po odredbama člana 46. i čl. 50. i 51. ovog zakona ili ako je na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije nastalo smetanje.

+ **Vidi:**
 čl. 11. **Zakona** - **SL SRJ,** **46/96-9.**

+ Sudska praksa**Član 58.**

U sporovima o pravu svojine, založnom pravu i drugim pravima, na vazduhoplovu, pomorskom brodu i brodu unutrašnje plovidbe, kao i o zakupnim odnosima u pogledu vazduhoplova i broda, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad se na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan.

U sporovima zbog smetanja poseda na vazduhoplovu i brodu iz stava 1. ovog člana nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad se na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan, ili kad je na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije nastalo smetanje.

+ **Vidi:**
 čl. 7. **Zakona - SL SRJ, 46/96-9.**

Član 59.

U sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova u pogledu imovine u Saveznoj Republici Jugoslaviji nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad tuženi nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a tužilac u vreme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako se pretežni deo imovine nalazi u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a drugi deo u inostranstvu, sud Savezne Republike Jugoslavije može odlučivati o imovini koja se nalazi u inostranstvu samo u sporu u kome se odlučuje i o imovini u Saveznoj Republici Jugoslaviji, i to samo ako tuženi pristaje da sudi sud Savezne Republike Jugoslavije.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 60.

Odredbama člana 59. ovog zakona ne dira se u odredbe o isključivoj nadležnosti sudova Savezne Republike Jugoslavije u imovinskopравnim sporovima.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova po odredbama ovog zakona postoji bez obzira na to da li brak traje ili je prestao, ili je utvrđeno da brak ne postoji.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 61.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništaja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) i kad tuženi nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji:

1) ako su oba bračna druga jugoslovenski državljani, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ili

2) ako je tužilac jugoslovenski državljani i ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, ili

3) ako su bračni drugovi imali svoje poslednje prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a tužilac u vreme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako je tuženi bračni drug jugoslovenski državljani i ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije je isključiva.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 62.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima iz člana 61. ovog zakona postoji i kad su bračni drugovi strani državljani koji su imali poslednje zajedničko prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji ili kad tužilac ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, ali samo ako u tim slučajevima tuženi pristaje da sudi sud Savezne Republike Jugoslavije i ako je po propisima države čiji su državljani bračni drugovi dopuštena ta nadležnost.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 63.

U sporovima za razvod braka nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i ako je tužilac jugoslovenski državljani, a pravo države čiji bi sud bio nadležan ne predviđa ustanovu razvoda braka.

+ **Vidi:**

tač. <u>6.</u>	Ispravke	-	SL	SFRJ,	72/82-1645.
čl. <u>11.</u>	i <u>12.</u>	Zakona	-	SL SRJ,	46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 64.**

U sporovima za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad tuženi nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, i to:

- 1) ako su tužilac i tuženi jugoslovenski državljani, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ili
- 2) ako je tužilac jugoslovenski državljani i ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako je tužba podnesena protiv deteta koje je jugoslovenski državljani i ima prebivalište, odnosno boravište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije je isključiva.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 65.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima iz člana 64. ovog zakona postoji i kad su stranke strani državljani ako tužilac ili jedan od tužilaca ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, ali samo ako tuženi pristaje da sudi sud Savezne Republike Jugoslavije i ako je po propisima države čiji je on državljani dopuštena ta nadležnost.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 66.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji u sporovima o čuvanju, podizanju i vaspitanju dece koja su pod roditeljskim staranjem i kad tuženi nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, ako su oba roditelja jugoslovenski državljani.

Ako su tuženi i dete jugoslovenski državljani i ako oboje imaju prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije je isključiva.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana, kao i odredbe člana 46. ovog zakona, shodno se primenjuju i na određivanje nadležnosti drugih organa Savezne Republike Jugoslavije kad odlučuju o čuvanju, podizanju i vaspitanju dece pod roditeljskim staranjem.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 67.**

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima o zakonskom izdržavanju dece postoji i kad tuženi nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji:

- 1) ako dete podnosi tužbu i ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, ili

2) ako su tužilac i tuženi jugoslovenski državljani, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ili

3) ako je tužilac maloletno dete i jugoslovenski je državljanin.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima o zakonskom izdržavanju koji nisu navedeni u stavu 1. ovog člana postoji i kad tuženi nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji ako je tužilac jugoslovenski državljanin i ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima o zakonskom izdržavanju između bračnih drugova i između bivših bračnih drugova postoji i ako su bračni drugovi imali svoje poslednje zajedničko prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, a tužilac u vreme suđenja i dalje ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 68.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije u sporovima o zakonskom izdržavanju postoji i ako tuženi ima imovinu u Saveznoj Republici Jugoslaviji iz koje se može naplatiti izdržavanje.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 69.

Prilikom odlučivanja o lišenju i vraćanju roditeljskog prava, produženju roditeljskog prava, stavljanju roditelja u položaj staraoca u pogledu upravljanja dečijom imovinom, oglašenju deteta rođenim u braku, kao i prilikom odlučivanja o drugim stvarima koje se odnose na lično stanje i odnose između roditelja i dece, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad ne postoje pretpostavke iz člana 46. stav 4. ovog zakona ako su podnosilac zahteva i lice prema kome se podnosi zahtev jugoslovenski državljani, odnosno kad u postupku učestvuje samo jedno lice ako je to lice jugoslovenski državljanin.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 70.

Za davanje dozvole za stupanje u brak nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako je podnosilac zahteva jugoslovenski državljanin, odnosno ako je jedan od podnosilaca zahteva jugoslovenski državljanin, bez obzira na to gde lica koja žele da stupe u brak imaju prebivališta.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije je isključiva ako je maloletnik koji traži dozvolu za stupanje u brak jugoslovenski državljanin, odnosno ako su oba lica koja žele da stupe u brak jugoslovenski državljani, a brak se zaključuje u inostranstvu.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 71.

Za raspravljavanje nepokretne zaostavštine jugoslovenskih državljana postoji isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije ako se ta zaostavština nalazi u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Ako se nepokretna zaostavština jugoslovenskih državljanina nalazi u inostranstvu, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji samo ako po pravu države u kojoj se nalaze nepokretnosti nije nadležan njen organ.

Nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije za raspravljanje pokretne zaostavštine jugoslovenskih državljana postoji ako se pokretnosti nalaze na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije ili ako po pravu države u kojoj se pokretnosti nalaze nije nadležan strani organ, odnosno ako taj organ odbija da raspravlja zaostavštinu.

Odredbe st. 1. do 3. ovog člana odnose se i na nadležnost u sporovima iz naslednopravnih odnosa i na sporove o potraživanjima poverilaca prema zaostavštini.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 72.

Za raspravljanje nepokretne zaostavštine stranog državljanina postoji isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije ako se nepokretnosti nalaze u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Za raspravljanje pokretne zaostavštine stranog državljanina koja se nalazi u Saveznoj Republici Jugoslaviji nadležan je sud Savezne Republike Jugoslavije, osim ako u državi ostavioca sud nije nadležan za raspravljanje pokretne imovine jugoslovenskih državljana.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana odnose se i na nadležnost u sporovima iz naslednopravnih odnosa i u sporovima o potraživanjima poverilaca prema zaostavštini.

Kad ne postoji nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije za raspravljanje zaostavštine stranog državljanina, sud može odrediti mere za obezbeđenje zaostavštine i za zaštitu prava prema zaostavštini koja se nalazi u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 73.

Za raspravljanje nepokretne zaostavštine lica bez državljanstva, lica čije se državljanstvo ne može utvrditi ili lica koje ima status izbeglice, isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako se nepokretnost nalazi na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije.

Za raspravljanje pokretne zaostavštine lica bez državljanstva, lica čije se državljanstvo ne može utvrditi ili lica koje ima status izbeglice, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji ako se pokretnosti nalaze u Saveznoj Republici Jugoslaviji ili ako je ostavilac u vreme smrti imao prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana odnose se i na nadležnost u sporovima iz naslednopravnih odnosa i u sporovima o potraživanjima poverilaca prema zaostavštini.

Ako ostavilac nije imao prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji, shodno će se primenjivati odredbe koje važe za raspravljanje zaostavštine stranog državljanina, podrazumevajući pod stranom državom državu u kojoj je ostavilac u vreme smrti imao prebivalište.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 74.

Organ Savezne Republike Jugoslavije je isključivo nadležan da odlučuje o usvojenju i o prestanku usvojenja lica koje je jugoslovenski državljanin i ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Organ Savezne Republike Jugoslavije nadležan je da odlučuje o usvojenju i o prestanku usvojenja ako je lice koje usvaja jugoslovenski državljanin i ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Kad bračni drugovi zajednički usvajaju, za nadležnost organa Savezne Republike Jugoslavije dovoljno je da je jedan od bračnih drugova jugoslovenski državljanin i da ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 75.

Organ Savezne Republike Jugoslavije isključivo je nadležan u stvarima starateljstva jugoslovenskih državljana, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 76.

Organ Savezne Republike Jugoslavije neće doneti odluku i preduzimati mere u stvarima starateljstva jugoslovenskih državljanina koji ima prebivalište u inostranstvu ako utvrdi da je organ nadležan po pravu strane države doneo odluku ili preduzeo mere kojima je obezbeđena zaštita ličnosti, prava i interesa jugoslovenskog državljanina.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 77.

Organ Savezne Republike Jugoslavije preduzeće neophodne privremene mere radi zaštite ličnosti, prava i interesa stranog državljanina koji se nalazi ili ima imovinu u Saveznoj Republici Jugoslaviji, o čemu će obavestiti organ države čiji je državljanin to lice.

Organ Savezne Republike Jugoslavije doneće odluku i preduzeće mere u stvarima starateljstva stranog državljanina koji ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji ako zaštitu njegove ličnosti, prava i interesa nije obezbedio organ države čiji je on državljanin.

+ **Vidi:**
čl. 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 78.

Sud Savezne Republike Jugoslavije isključivo je nadležan za proglašenje nestalog jugoslovenskog državljanina umrlim, bez obzira na to gde je imao prebivalište.

Pred sudom Savezne Republike Jugoslavije može se po pravu Savezne Republike Jugoslavije dokazivati smrt stranog državljanina koji je umro na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

2. Ostale odredbe

Član 79.

Za stranačku i parničnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.

Ako strani državljanin nije parnično sposoban po odredbi stava 1. ovog člana, a parnično je sposoban po pravu Savezne Republike Jugoslavije, može sam preduzimati radnje u postupku.

Zakonski zastupnik stranog državljanina iz stava 2. ovog člana može preduzimati radnje u postupku samo dok taj strani državljanin ne izjavi da sam preuzima vođenje parnice.

Za stranačku sposobnost stranog pravnog lica merodavno je pravo predviđeno u članu 17. ovog zakona.

+						Vidi:
čl.	<u>11.</u>	Zakona	-	SL	SRJ,	46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 80.

Sud Savezne Republike Jugoslavije prekinuće postupak na zahtev stranke ako je u toku spor pred stranim sudom u istoj pravnoj stvari i između istih stranaka, i to:

1) ako je prvo pred stranim sudom pokrenut postupak po odnosnom sporu;

2) ako je u pitanju spor za čije suđenje ne postoji isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije;

3)		ako		postoji		uzajamnost.
+						Vidi:
čl.	<u>11.</u>	Zakona	-	SL	SRJ,	46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 81.

Za ocenu nadležnosti suda Savezne Republike Jugoslavije od značaja su činjenice koje postoje u vreme u koje parnica počinje da teče.

+						Vidi:
čl.	<u>11.</u>	Zakona	-	SL	SRJ,	46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 82.

Kad strani državljanin ili lice bez državljanstva koje nema prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji pokreće parnicu pred sudom Savezne Republike Jugoslavije, dužan je da tuženom, na njegov zahtev, obezbedi parnične troškove.

Tuženi je dužan da zahtev iz stava 1. ovog člana stavi najdocnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano - na prvom ročištu za glavnu raspravu pre nego što se upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, odnosno čim je saznao da postoje pretpostavke za traženje obezbeđenja.

Obezbeđenje parničnih troškova daje se u novcu, ali sud može odobriti da se obezbeđenje daje i u drugom pogodnom obliku.

+						Vidi:
čl.	<u>11.</u>	Zakona	-	SL	SRJ,	46/96-9.

+ Sudska praksa

Član 83.

Tuženi nema pravo na obezbeđenje parničnih troškova:

- 1) ako u državi čiji je državljanin tužilac jugoslovenski državljani nisu dužni da daju obezbeđenje;
- 2) ako tužilac uživa u Saveznoj Republici Jugoslaviji pravo azila;
- 3) ako se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje tužioca iz njegovog radnog odnosa u Saveznoj Republici Jugoslaviji;
- 4) ako su u pitanju bračni sporovi ili sporovi o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva i ako je u pitanju zakonsko izdržavanje;
- 5) ako je u pitanju menična ili čekovna tužba, protivtužba ili izdavanje platnog naloga.

U slučaju sumnje da li su jugoslovenski državljani, u smislu tačke 1. stava 1. ovog člana, dužni da daju obezbeđenje u državi čiji je državljanin tužilac, objašnjenje daje savezni organ nadležan za poslove pravde.

+ **čl. 9** , **11.** i **12.** **Zakona - SL SRJ, Vidi: 46/96-9.**

+ Sudska praksa

Član 84.

Sud će u rešenju kojim se usvaja zahtev za obezbeđenje parničnih troškova odrediti iznos obezbeđenja i rok u kome se obezbeđenje mora dati, a upozoriće tužioca na posledice koje zakon predviđa ako ne bude dokazano da je obezbeđenje dato u određenom roku.

Ako tužilac u određenom roku ne dokaže da je dao obezbeđenje za parnične troškove, smatraće se da je tužba povučena, odnosno da je tužilac odustao od pravnog leka ako je zahtev za obezbeđenje stavljen tek u postupak povodom pravnog leka.

Tuženi koji je blagovremeno stavio zahtev da mu tužilac obezbedi parnične troškove nije dužan da nastavi postupak u glavnoj stvari sve dok se pravnosnažno ne odluči o njegovom zahtevu, a ako zahtev bude usvojen - dok tužilac ne položi obezbeđenje.

Ako sud odbije zahtev za obezbeđenje parničnih troškova, može odlučiti da se postupak nastavi i pre nego što rešenje o odbijanju postane pravnosnažno.

+ Sudska praksa

Član 85.

Strani državljani imaju pravo na oslobođenje od plaćanja parničnih troškova pod uslovima uzajamnosti.

U slučaju sumnje u postojanje uzajamnosti, u pogledu oslobođenja od plaćanja parničnih troškova objašnjenje daje savezni organ nadležan za poslove pravde.

Uzajamnost iz stava 1. ovog člana ne predstavlja uslov za ostvarivanje prava na oslobađanje od plaćanja parničnih troškova, ako strani državljanin ima prebivalište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Lice bez državljanstva ima pravo na oslobađanje od plaćanja parničnih troškova ako ima prebivalište ili boravište u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

+							Vidi:
tač.	7.	Ispravke	-	SL	SFRJ,		72/82-1645.
čl.	9.	11.	Zakona	-	SL	SRJ,	46/96-9.

+ Sudska praksa

Glava četvrta

PRIZNANJE I IZVRŠENJE STRANIH ODLUKA

1. Priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka

Član 86.

Strana sudska odluka izjednačuje se sa odlukom suda Savezne Republike Jugoslavije i proizvodi pravno dejstvo u Saveznoj Republici Jugoslaviji samo ako je prizna sud Savezne Republike Jugoslavije.

Stranom sudskom odlukom u smislu stava 1. ovog člana smatra se i poravnanje zaključeno pred sudom (sudsko poravnanje).

Stranom sudskom odlukom smatra se i odluka drugog organa koja je u državi u kojoj je donesena izjednačena sa sudskom odlukom, odnosno sudskim poravnanjem ako se njome regulišu odnosi predviđeni u članu 1. ovog zakona.

+							Vidi:
čl.	11.	Zakona	-	SL	SRJ,		46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 87.**

Strana sudska odluka priznaće se ako je podnosilac zahteva za priznanje uz tu odluku podneo i potvrdu nadležnog stranog suda, odnosno drugog organa o pravnosnažnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena.

+ Sudska praksa**Član 88.**

Sud Savezne Republike Jugoslavije odbiće priznanje strane sudske odluke ako povodom prigovora lica protiv koga je ta odluka donesena utvrdi da to lice nije moglo učestvovati u postupku zbog nepravilnosti u postupku.

Naročito će se smatrati da lice protiv koga je donesena strana sudska odluka nije moglo učestvovati u postupku zbog toga što mu poziv, tužba ili rešenje kojim je započet postupak nije bilo lično dostavljeno, odnosno što uopšte nije ni pokušano lično, osim ako se na bilo koji način upustilo u raspravljanje o glavnoj stvari u prvostepenom postupku.

+							Vidi:
čl.	11.	Zakona	-	SL	SRJ,		46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 89.**

Strana sudska odluka neće se priznati ako u odnosnoj stvari postoji isključiva nadležnost suda ili drugog organa Savezne Republike Jugoslavije.

Ako tuženi traži priznanje strane sudske odluke koja je donesena u bračnom sporu ili ako to traži tužilac, a tuženi se ne protivi, isključiva nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije nije smetnja za priznanje te odluke.

+
čl. 11. Zakona - SL SRJ, Vidi: 46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 90.**

Strana sudska odluka neće se priznati ako je u istoj stvari sud ili drugi organ Savezne Republike Jugoslavije doneo pravnosnažnu odluku ili ako je u Saveznoj Republici Jugoslaviji priznata neka druga strana sudska odluka koja je donesena u istoj stvari.

Sud će zastati sa priznanjem strane sudske odluke ako je pred sudom Savezne Republike Jugoslavije u toku ranije pokrenuta parnica u istoj pravnoj stvari i među istim strankama, i to do pravnosnažnog okončanja te parnice.

+
čl. 11. Zakona - SL SRJ, Vidi: 46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 91.**

Strana sudska odluka neće se priznati ako je u suprotnosti sa Ustavom SRJ utvrđenim osnovama društvenog uređenja.

+
čl. 8. Zakona - SL SRJ, Vidi: 46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 92.**

Strana sudska odluka neće se priznati ako ne postoji uzajamnost.

Nepostojanje uzajamnosti nije smetnja za priznanje strane sudske odluke donesene u bračnom sporu i u sporu radi utvrđivanja i osporavanja očinstva ili materinstva, kao i ako priznanje ili izvršenje strane sudske odluke traži jugoslovenski državljanin.

Postojanje uzajamnosti u pogledu priznanja strane sudske odluke pretpostavlja se dok se suprotno ne dokaže, a u slučaju sumnje u postojanje te uzajamnosti, objašnjenje daje savezni organ nadležan za poslove pravde.

+
čl. 9. i 12. Zakona - SL SRJ, Vidi: 46/96-9.

+ Sudska praksa**Član 93.**

Ako je pri odlučivanju o ličnom stanju (statusu) jugoslovenskog državljanina trebalo po ovom zakonu primeniti pravo Savezne Republike Jugoslavije, strana sudska odluka priznaće se i kad je primenjeno strano pravo ako ta odluka bitno ne odstupa od prava Savezne Republike Jugoslavije koje se primenjuje na takav odnos.

+
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 94.

Odluke stranih sudova koje se odnose na lično stanje (status) državljanina države čija je odluka u pitanju priznaju se u Saveznoj Republici Jugoslaviji bez preispitivanja od strane suda po članu 89. i čl. 91. i 92. ovog zakona.

Ako nadležni organ Savezne Republike Jugoslavije smatra da se strana sudska odluka odnosi na lično stanje (status) jugoslovenskog državljanina, takva odluka, da bi bila priznata, podleže preispitivanju po odredbama čl. 87. do 92. ovog zakona.

+ **Vidi:**
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Član 95.

Ako se strana sudska odluka odnosi na lično stanje (status) stranaca koji nisu državljani države koja je donela tu odluku, odluka će se priznati samo ako ispunjava uslove za priznanje u državi čiji su državljani odnosna lica.

Član 96.

Na izvršenje strane sudske odluke primenjuju se odredbe čl. 87. do 92. ovog zakona.

Podnosilac zahteva za izvršenje strane sudske odluke, pored potvrde iz člana 87. ovog zakona, treba da podnese i potvrdu o izvršnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena.

+ Sudska praksa

3. Priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka

Član 97.

- prestao da važi -

+ tač. <u>8.</u>	Ispravke	-	SL	SFRJ,	Vidi:
čl. <u>11.</u>	Zakona	-	SL	SRJ,	72/82-1645.
čl. 69. Zakona - 46/2006-176.					46/96-9.

Član 98.

- prestao da važi -

+ čl. <u>69.</u>	Zakona	-			Vidi:
					46/2006-176.

+ Sudska praksa

Član 99.

- prestao da važi -

+ tač. <u>9.</u>	Ispravke	-	SL	SFRJ,	Vidi:
čl. <u>8.</u>	i <u>11.</u>	Zakona	-	SL	SRJ,
čl. <u>69.</u>	Zakona	Zakona	-		72/82-1645.
					46/96-9.
					46/2006-176.

+ Sudska praksa

Član 100.
- prestao da važi -

+ **čl. _____ 69. Zakona - Vidi: 46/2006-176.**

+ Sudska praksa

4. Postupak priznanja i izvršenja stranih sudskih i arbitražnih odluka

Član 101.

Za priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka i stranih arbitražnih odluka mesno je nadležan sud na čijem području treba sprovesti postupak priznanja, odnosno izvršenja.

Sud će se ograničiti na to da ispita da li postoje uslovi iz čl. 86. do 100. ovog zakona, a ako smatra za potrebno, može tražiti objašnjenje kako od suda koji je doneo odluku tako i od stranaka.

Protiv rešenja o priznanju, odnosno izvršenju odluke stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja.

O žalbi protiv rešenja iz stava 3. ovog člana odlučuje drugostepeni sud.

Ako o priznanju strane odluke nije doneseno posebno rešenje, svaki sud može o priznanju te odluke rešavati u postupku kao o prethodnom pitanju, ali samo sa dejstvom za taj postupak.

Priznanje odluke stranog suda u stvarima koje se odnose na lično stanje (status) ovlašćen je da traži svako ko za to ima pravni interes.

+ Sudska praksa

Glava peta
POSEBNE ODREDBE

Član 102.

Jugoslovenski državljani mogu u inostranstvu zaključiti brak pred ovlašćenim konzularnim predstavništvom ili diplomatskim predstavništvom Savezne Republike Jugoslavije koje vrši konzularne poslove ako se tome ne protivi država u kojoj se nalazi predstavništvo Savezne Republike Jugoslavije ili ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom.

+ **čl. 10, 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9. Vidi:**

Član 103.

Poslove starateljstva za jugoslovenske državljane koji se nalaze u inostranstvu vrši konzularno predstavništvo ili diplomatsko predstavništvo Savezne Republike Jugoslavije koje vrši konzularne poslove ako se tome ne protivi država u kojoj se nalazi predstavništvo Savezne Republike Jugoslavije, ili ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom.

+ **čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9. Vidi:**

Član 104.

Jugoslovenskom državljaninu može u inostranstvu sastaviti testament, po odredbama koje važe za sastavljanje sudskog testameta, konzularno predstavništvo ili diplomatsko predstavništvo Savezne Republike Jugoslavije koje vrši konzularne poslove.

+
čl. 11. i 12. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Vidi:

Član 105.

Konzularna predstavništva Savezne Republike Jugoslavije ili diplomatska predstavništva Savezne Republike Jugoslavije u inostranstvu koja vrše konzularne poslove mogu vršiti overu potpisa, rukopisa i prepisa u skladu sa međunarodnim ugovorima i propisima zemalja prijema.

+
čl. 10. i 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Vidi:

Član 106.

Uverenje o saveznim, republičkim i pokrajinskim propisima koji važe ili koji su važili u Saveznoj Republici Jugoslaviji, radi njihove upotrebe pred organima strane države, izdaje savezni organ nadležan za poslove pravde.

U uverenju iz stava 1. ovog člana navodi se naziv propisa, datum kad je donesen, odnosno kad je prestao da važi i doslovni tekst odgovarajućih odredaba tog propisa.

+
čl. 9. i 11. Zakona - SL SRJ, 46/96-9.

Vidi:

Glava šesta PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 107.

Odredbe ovog zakona neće se primenjivati na odnose koji su nastali pre stupanja na snagu ovog zakona.

Član 108.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe:

1) odredbe čl. 28. do 32, člana 70. stav 5, člana 88. stav 1, čl. 169. do 171, član 178. i član 222. Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/77 i 36/80);

2) odredbe čl. 16. do 22. Uvodnog zakona za Zakon o parničnom postupku ("Službeni list FNRJ", br. 4/57);

3) odredba člana 26. Osnovnog zakona o braku ("Službeni list SFRJ", br. 28/65);

4) odredba člana 29. Osnovnog zakona o starateljstvu ("Službeni list SFRJ", br. 16/65);

5) odredbe čl. 187. i 188. Zakona o nasleđivanju ("Službeni list SFRJ", br. 42/65).

+
tač. 10. Ispravke - SL SFRJ, 72/82-1645.

Vidi:

Član 109.

Ovaj zakon stupa na snagu 1. januara 1983. godine.

OSNOVNI TEKST

Zakon o rešavanju sukoba Zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Zakon je objavljen u "Službenom listu SFRJ", br. 43/82.

Glava prva

OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovaj zakon sadrži pravila o određivanju merodavnog prava za statusne, porodične i imovinske, odnosno druge materijalnopravne odnose s međunarodnim elementom.

Ovaj zakon sadrži i pravila o nadležnosti sudova i drugih organa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije za raspravljanje odnosa iz stava 1. ovog člana, pravila postupka i pravila za priznanje i izvršenje stranih sudskih i arbitražnih odluka.

Član 2.

Ako u ovom zakonu nema odredbe o pravu merodavnom na neki odnos iz člana 1. stav 1. ovog zakona, shodno se primenjuju odredbe i načela ovog zakona, načela pravnog poretka Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i načela međunarodnog privatnog prava.

Član 3.

Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na odnose iz člana 1. ovog zakona ako su regulisani drugim saveznim zakonom ili međunarodnim ugovorima.

Član 4.

Ne primenjuje se pravo strane države ako bi njegovo dejstvo bilo suprotno Ustavom SFRJ utvrđenim osnovama društvenog uređenja.

Član 5.

Ne primenjuje se pravo strane države koje bi bilo merodavno po odredbama ovog ili drugog saveznog zakona ako bi njegovo primenjivanje imalo za cilj izbegavanje primenjivanja prava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 6.

Ako bi po odredbama ovog zakona trebalo primeniti pravo strane države, uzimaju se u obzir njegova pravila o određivanju merodavnog prava.

Ako pravila strane države o određivanju merodavnog prava uzvraćaju na pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, primeniće se pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ne uzimajući u obzir pravila o određivanju merodavnog prava.

Član 7.

Ako ovim ili drugim saveznim zakonom nije drukčije određeno, smatra se da su pravni posao i pravna radnja u pogledu oblika punovažni ako su punovažni bilo po pravu mesta gde je pravni posao zaključen, odnosno pravna radnja preduzeta bilo po pravu koje je merodavno za sadržinu pravnog posla, odnosno pravne radnje.

Član 8.

Za zastarelost je merodavno pravo koje je merodavno za sadržinu pravnog posla, odnosno pravne radnje.

Član 9.

Pravo strane države primenjuje se prema svom smislu i pojmovima koje sadrži.

Član 10.

Ako je merodavno pravo države čiji pravni poredak nije jedinstven a pravila ovog zakona ne upućuju na određeno pravno područje u toj državi, merodavno pravo određuje se po pravilima tog pravnog poretka.

Ako se merodavno pravo države čiji pravni poredak nije jedinstven ne može utvrditi na način predviđen u stavu 1. ovog člana, merodavno je pravo područja u toj državi sa kojim postoji najbliža veza.

Član 11.

Ako lice koje je državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ima i državljanstvo neke druge države, za primenjivanje ovog zakona smatra se da ima samo državljanstvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Ako lice koje nije državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ima dva ili više stranih državljanstava, za primenjivanje ovog zakona smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i u kojoj ima prebivalište.

Ako lice iz stava 2. ovog člana nema prebivalište ni u jednoj od država čiji je državljanin, za primenjivanje ovog zakona smatra se da ima državljanstvo one države čiji je državljanin i s kojom je u najbližoj vezi.

Član 12.

Ako lice nema državljanstvo ili se njegovo državljanstvo ne može utvrditi, merodavno pravo određuje se prema njegovom prebivalištu.

Ako lice iz stava 1. ovog člana nema prebivalište ili se ono ne može utvrditi, merodavno pravo određuje se prema njegovom boravištu.

Ako se ni boravište lica iz stava 1. ovog člana ne može utvrditi, merodavno je pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 13.

Sud ili drugi nadležni organ će po službenoj dužnosti utvrditi sadržinu stranog merodavnog prava.

Organ iz stava 1. ovog člana može zatražiti obaveštenje o stranom pravu od saveznog organa uprave nadležnog za poslove pravosuđa.

Stranke u postupku mogu podneti i javnu ispravu o sadržini stranog prava.

MERODAVNO PRAVO

Član 14.

Za pravnu i poslovnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.

Fizičko lice koje bi prema pravu države čiji je ono državljanin bilo poslovno nesposobno, poslovno je sposobno ako ima poslovnu sposobnost po pravu mesta gde je nastala obaveza.

Za lišenje ili ograničenje poslovne sposobnosti fizičkog lica merodavno je pravo iz stava 1. ovog člana.

Odredba stava 2. ovog člana ne primenjuje se na porodične i nasledne odnose.

Član 15.

Za stavljanje pod starateljstvo i prestanak starateljstva, kao i za odnose između staraoca i lica pod starateljstvom (štićenika), merodavno je pravo države čiji je državljanin lice pod starateljstvom.

Privremene zaštitne mere prema stranom državljaninu i prema licu bez državljanstva koji se nalaze u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji određuju se po pravu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i traju dok nadležna država ne donese odluku i ne preduzme potrebne mere.

Odredba stava 2. ovog člana primenjuje se i u pogledu zaštite imovine odsutnog stranog državljanina i lica bez državljanstva koja se nalaze na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 16.

Za proglašenje nestalog lica umrlim merodavno je pravo države čiji je državljanin bilo to lice u vreme nestanka.

Član 17.

Pripadnost pravnog lica određuje se po pravu države po kome je ono osnovano.

Ako pravno lice ima stvarno sedište u drugoj državi, a ne u onoj u kojoj je osnovano i po pravu te druge države ima njenu pripadnost, smatraće se pravnim licem te države.

Član 18.

Za svojinskopravne odnose i druga prava na stvari, kao i na pravo raspolaganja stvarima u društvenoj svojini, merodavno je pravo mesta gde se stvar nalazi.

Za odnose iz stava 1. ovog člana u pogledu stvari koje se nalaze u prevozu, merodavno je pravo mesta odredišta (opredeljenja).

Za odnose iz stava 1. ovog člana na prevoznim sredstvima, merodavno je pravo države čiju državnu pripadnost imaju ta sredstva, ako propisima Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nije drukčije određeno.

Član 19.

Za ugovor merodavno je pravo koje su izabrale ugovorne strane, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Član 20.

Ako nije izabrano merodavno pravo i ako posebne okolnosti slučaja ne upućuju na drugo pravo, kao merodavno pravo primenjuje se:

1) za ugovor o prodaji pokretnih stvari - pravo mesto gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište prodavca;

2) za ugovor o delu, odnosno za ugovor o građenju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište poslenika (preduzimača);

3) za ugovor o punomoćstvu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište punomoćnika;

4) za ugovor o posredovanju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište komisionara;

6) za ugovor o otpremanju (špediciji) - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište zakupodavca;

8) za ugovor o zajmu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponuda nalazilo prebivalište, odnosno sedište zajmodavca;

9) za ugovor o posluži - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište poslugodavca;

10) za ugovor o ostavi - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište ostavoprimca (depozitara);

11) za ugovor o uskladištenju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište skladištara;

12) za ugovor o prevozu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište prevozioca (vozara);

13) za ugovor o osiguranju - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište osiguravača;

14) za ugovor o autorskom pravu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište autora;

15) za ugovor o poklonu - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište poklonodavca;

16) za berzanske poslove - pravo sedišta berze;

17) za ugovor o samostalnim bankarskim garancijama - pravo mesta gde se u vreme zaključenja ugovora nalazilo sedište davaoca garancije;

18) za ugovor o prenosu tehnologije (licenci, i dr.) - pravo mesta gde se u vreme zaključenja ugovora nalazilo sedište primaoca tehnologije;

19) za imovinska potraživanja iz ugovora o radu - pravo države u kojoj se rad obavlja ili se obavljao;

20) za druge ugovore - pravo mesta gde se u vreme prijema ponude nalazilo prebivalište, odnosno sedište ponudioca.

Član 21.

Za ugovore koji se odnose na nepokretnosti isključivo je merodavno pravo države na čijoj se teritoriji nalazi nepokretnost.

Član 22.

U odnosima između ugovornih strana, ako ugovorne strane nisu drukčije ugovorile, pravo iz člana 20. ovog zakona merodavno je i za:

- 1) određivanje časa od kog sticalac, odnosno preuzimalac pokretne stvari ima pravo na proizvode i plodove stvari;
- 2) određivanje časa od kog sticalac, odnosno preuzimalac snosi rizik u vezi sa stvarima.

Član 23.

Pravo mesta gde se stvar mora predati merodavno je, ako ugovorne strane nisu drukčije ugovorile, za način predaje stvari i za mere koje treba preuzeti ako se odbije preduzimanje stvari.

Član 24.

Na dejstvo ustupanja potraživanja ili preuzimanja duga prema dužniku, odnosno poveriocu koji nisu učestvovali u ustupanju, odnosno preuzimanju, primeniće se pravo koje je merodavno za potraživanje, odnosno dug.

Član 25.

Na akcesorni pravni posao, ako nije drukčije određeno, primeniće se pravo merodavno za glavni pravni posao.

Član 26.

Za jednostrani pravni posao merodavno je pravo države dužnikovog prebivališta, odnosno sedišta.

Član 27.

Na sticanje bez osnova primenjuje se pravo merodavno za pravni odnos koji je nastao, bio očekivan ili pretpostavljen, a povodom kog je nastalo sticanje.

Za poslovodstvo bez naloga merodavno je pravo mesta gde je radnja poslovođe izvršena.

Za obaveze iz upotrebe stvari bez poslovodstva i za druge vanugovorne obaveze koje ne izviru iz odgovornosti za štetu merodavno je pravo mesta gde su se dogodile činjenice koje su prouzrokovale obavezu.

Član 28.

Za vanugovornu odgovornost za štetu, ako za pojedine slučajeve nije drukčije određeno, merodavno je pravo mesta gde je radnja izvršena ili pravo mesta gde je posledica nastupila, zavisno od toga koje je od ta dva prava povoljnije za oštećenika.

Pravo iz stava 1. ovog člana merodavno je i za vanugovornu odgovornost za štetu koja je nastala u vezi sa pravnim odnosima iz člana 27. ovog zakona.

Za protivpravnost radnje merodavno je pravo mesta gde je radnja izvršena ili gde je posledica nastupila, a ako je radnja izvršena ili je posledica nastupila na više mesta - dovoljno je da je radnja protivpravna po pravu bilo kog od tih mesta.

Član 29.

Ako je događaj iz kog proizlazi obaveza za naknadu štete nastao na brodu na otvorenom moru ili u vazduhoplovu, kao pravo mesta gde su se dogodile činjenice koje su prouzrokovale obavezu naknade štete smatra se pravo države čiju pripadnost brod ima, odnosno pravo države u kojoj je vazduhoplov registrovan.

Član 30.

Za nasleđivanje merodavno je pravo države čiji je državljanin bio ostavilac u vreme smrti.

Za sposobnost za pravljenje testamenta merodavno je pravo države čije je državljanstvo zaveštalcu imao u momentu sastavljanja testamenta.

Član 31.

Testament je punovažan u pogledu oblika ako je punovažan po jednom od sledećih prava:

- 1) po pravu mesta gde je testament sastavljen;
- 2) po pravu države čiji je državljanin bio zaveštalcu bilo u vreme raspolaganja testamentom bilo u vreme smrti;
- 3) po pravu zaveštaočevog prebivališta bilo u vreme raspolaganja testamentom bilo u vreme smrti;
- 4) po pravu zaveštaočevog boravišta bilo u vreme raspolaganja testamentom bilo u vreme smrti;
- 5) po pravu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije;
- 6) za nepokretnost - i po pravu mesta gde se nepokretnost nalazi.

Opozivanje testamenta je punovažno u pogledu oblika ako je taj oblik punovažan po bilo kom pravu prema kome je, u skladu sa odredbama stava 1. ovog člana, testament mogao biti punovažno sastavljen.

Član 32.

U pogledu uslova za zaključenje braka merodavno je, za svako lice, pravo države čiji je ono državljanin u vreme stupanja u brak.

I kad postoje uslovi za zaključenje braka o pravu države čiji je državljanin lice koje želi da zaključi brak pred nadležnim organom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, neće se dozvoliti zaključenje braka ako, u pogledu tog lica, postoje po pravu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije smetnje koje se odnose na postojanje ranijeg braka, srodstvo i nesposobnost za rasuđivanje.

Član 33.

Za formu braka merodavno je pravo mesta u kome se brak zaključuje.

Član 34.

Za nevažnost braka (nepostojanje je ništavost) merodavno je bilo koje pravo po kome je brak zaključen u smislu člana 32. ovog zakona.

Član 35.

Za razvod braka merodavno je pravo države čiji su državljani oba bračna druga u vreme podnošenja tužbe.

Ako su bračni drugovi državljani različitih država u vreme podnošenja tužbe, za razvod braka merodavna su kumulativno prava obe države čiji su oni državljani.

Ako se brak ne bi mogao razvesti po pravu određenom u stavu 2. ovog člana, za razvod braka merodavno je pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ako je jedan od bračnih drugova imao u vreme podnošenja tužbe prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako je jedan od bračnih drugova državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, a brak se ne bi mogao razvesti po pravu određenom u stavu 2. ovog člana, za razvod braka merodavno je pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 36.

Za lične i zakonske imovinske odnose bračnih drugova merodavno je pravo države čiji su oni državljani.

Ako su bračni drugovi državljani različitih država, merodavno je pravo države u kojoj imaju prebivalište.

Ako bračni drugovi nemaju ni zajedničko državljanstvo ni prebivalište u istoj državi, merodavno je pravo države u kojoj su imali poslednje zajedničko prebivalište.

Ako se merodavno pravo ne može odrediti prema st. 1. do 3. ovog člana, merodavno je pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 37.

Za ugovorne imovinske odnose bračnih drugova merodavno je pravo koje je u vreme zaključenja ugovora bilo merodavno za lične i zakonske imovinske odnose.

Ako pravo određeno u stavu 1. ovog člana predviđa da bračni drugovi mogu izabrati pravo koje je merodavno za bračno-imovinski ugovor, merodavno je pravo koje su oni izabrali.

Član 38.

Ako je brak nevažeći ili je prestao, za lične i zakonske imovinske odnose merodavno je pravo određeno u članu 36. ovog zakona.

U slučajevima navedenim u članu 36. ovog zakona za ugovorne imovinske odnose bračnih drugova merodavno je pravo određeno u članu 37. ovog zakona.

Član 39.

Za imovinske odnose lica koja žive u vanbračnoj zajednici merodavno je pravo države čiji su oni državljani.

Ako lica iz stava 1. ovog člana nemaju isto državljanstvo, merodavno je pravo države u kojoj imaju zajedničko prebivalište.

Za ugovorne imovinske odnose između lica koja žive u vanbračnoj zajednici merodavno je pravo koje je u vreme zaključenja ugovora bilo merodavno za njihove imovinske odnose.

Član 40.

Za odnose između roditelja i dece merodavno je pravo države čiji su oni državljani.

Ako su roditelji i deca državljani različitih država, merodavno je pravo države u kojoj svi oni imaju prebivalište.

Ako su roditelji i deca državljani različitih država, a nemaju prebivalište u istoj državi, merodavno je pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ako je dete ili koji od roditelja državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Za odnose između roditelja i dece koji nisu predviđeni u st. 1. do 3. ovog člana merodavno je pravo države čiji je državljanin dete.

Član 41.

Za priznavanje, utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno materinstva merodavno je pravo države čiji je državljanin u vreme rođenja deteta bilo lice čije se očinstvo, odnosno materinstvo priznaje, utvrđuje ili osporava.

Član 42.

Za obavezu izdržavanja između krvnih srodnika, osim roditelja i dece, ili za obavezu izdržavanja srodnika po tazbini merodavno je pravo države čiji je državljanin srodnik od kog se zahteva izdržavanje.

Član 43.

Za pozakonjenje merodavno je pravo države čiji su državljani roditelji, a ako roditelji nisu državljani iste države - pravo države onog roditelja, po kome je pozakonjenje punovažno.

Ako po pravu određenom u stavu 1. ovog člana nema uslova za pozakonjenje, a roditelji i dete imaju prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, merodavno je pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Za pristanak deteta, drugog lica ili državnog organa za pozakonjenje, merodavno je pravo države čiji je državljanin dete.

Član 44.

Za uslove zasnivanja usvojenja i prestanka usvojenja merodavno je pravo države čiji su državljani usvojlac i usvojenik.

Ako su usvojlac i usvojenik državljani različitih država, za uslove zasnivanja usvojenja i prestanka usvojenja merodavna su kumulativno prava obe države čiji su oni državljani.

Ako bračni drugovi zajednički usvajaju, pored prava države čiji je državljanin usvojenik, merodavna su za uslove zasnivanja usvojenja i prestanka usvojenja i prava država čiji su državljani i jedan i drugi bračni drug.

Za oblik usvojenja merodavno je pravo mesta gde se usvojenje zasniva.

Član 45.

Za dejstvo usvojenja merodavno je pravo države čiji su državljani usvojlac i usvojenik u vreme zasnivanja usvojenja.

Ako su usvojlac i usvojenik državljani različitih država, a nemaju prebivalište u istoj državi, merodavno je pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ako je jedan od njih državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Ako ni usvojlac ni usvojenik nisu državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, merodavno je pravo države čiji je državljanin usvojenik.

Glava treća

NADLEŽNOST I POSTUPAK

1. Nadležnost suda i drugih organa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u stvarima s međunarodnim elementom

Član 46.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako tuženi ima prebivalište, odnosno sedište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako tuženi nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji niti u kojoj drugoj državi, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako tuženi ima boravište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako su parnične stranke državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, nadležnost sudova Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji i kad tuženi ima boravište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako u parnici ima više tuženih sa svojstvom materijalnih suparničara, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji i kad jedan od tuženih ima prebivalište, odnosno sedište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Kad se o pravnom odnosu odlučuje u vanparničnom postupku, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako lice prema kome je podnesen zahtev ima prebivalište, odnosno sedište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, a kad u postupku učestvuje samo jedno lice - ako to lice ima prebivalište, odnosno sedište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 47.

Isključiva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji kad je to ovim ili drugim saveznim zakonom izričito određeno.

Član 48.

Ako u stranoj državi postoji nadležnost stranog suda u sporovima protiv državljana Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije po kriterijumima o nadležnosti kojih nema u odredbama o nadležnosti suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ti kriterijumi će biti merodavni za postojanje nadležnosti suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u sporovima u kojima je tuženi državljanin te strane države.

Član 49.

Stranke se mogu sporazumeti o nadležnosti stranog suda samo ako je bar jedan od njih strani državljanin ili pravno lice sa sedištem u inostranstvu, a nije u pitanju spor za koji postoji, po odredbama ovog ili drugog saveznog zakona, isključiva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Stranke se mogu sporazumeti o nadležnosti suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ako je bar jedna stranka državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ili pravno lice sa sedištem u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana ne primenjuju se kad je u pitanju nadležnost u stvarima iz čl. 61. do 70. ovog zakona.

Član 50.

Kad nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije zavisi od pristanka tuženog da sudi sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, smatra se da je tuženi dao pristanak podnošenjem odgovora na tužbu, odnosno prigovora na platni nalog, a nije osporio nadležnost, ili se upustio u raspravljanje.

Član 51.

Kad je odredbama ovog zakona nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije određena pod pretpostavkom da parnična stranka ima državljanstvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ta nadležnost postoji i za lica bez državljanstva koja imaju prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Odredba stava 1. ovog člana shodno se primenjuje i na nadležnost drugih organa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 52.

U sporovima protiv državljana Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji žive u inostranstvu, gde su ih na službu ili na rad uputili državni organi, organizacija udruženog rada ili drugo društveno pravno lice, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako su oni imali prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Član 53.

U sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako ta nadležnost postoji po odredbama člana 46. i čl. 50. do 52. ovog zakona ili ako je šteta nastala na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Odredba stava 1. ovog člana primenjivaće se i u sporovima protiv zajednice osiguranja imovine i lica radi naknade štete trećim licima na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti te zajednice, kao i u sporovima o regresnim zahtevima po osnovu naknade štete protiv regresnih dužnika.

Član 54.

U sporovima o imovinskopравnim zahtevima nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako se na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nalazi imovina tuženog ili predmet koji se tužbom traži.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji i u sporovima zbog obaveza nastalih za vreme boravka tuženog u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Član 55.

U sporovima protiv fizičkog ili pravnog lica koje ima sedište u inostranstvu, za obaveze koje su nastale u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji ili koje se moraju izvršiti na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako to lice ima na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije svoje predstavništvo ili zastupništvo ili ako je u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji sedište organizacije udruženog rada kojoj je povereno vršenje njegovih poslova.

Član 56.

Isključiva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji u sporovima o pravu raspolaganja nepokretnosti u društvenoj svojini, u sporovima o pravu svojine i o drugim stvarnim pravima na nepokretnosti u svojini građana i građanskih pravnih lica, u sporovima zbog smetanja poseda na nepokretnosti, kao i u sporovima nastalim iz zakupnih ili najamnih odnosa u pogledu nepokretnosti, ili iz ugovora o korišćenju stana ili poslovnih prostorija, ako se nepokretnost nalazi na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 57.

U sporovima zbog smetanja poseda na pokretnim stvarima nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji po odredbama člana 46. i čl. 50. i 51. ovog zakona ili ako je na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nastalo smetanje.

Član 58.

U sporovima o pravu raspolaganja i o založnom pravu na vazduhoplovu, pomorskom brodu i brodu unutrašnje plovidbe u društvenoj svojini, o pravu svojine i o drugim pravima na brodu i vazduhoplovu u svojina građana i građanskih pravnih lica, kao i o zakupnim odnosima u pogledu vazduhoplova i broda, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji i kad se na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan, ili kad je na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nastalo smetanje.

Član 59.

U sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova u pogledu imovine u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji nadležnost suda postoji i kad tuženi nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, a tužilac u vreme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako se pretežni deo imovine nalazi u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, a drugi deo u inostranstvu, sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije može odlučivati o imovini

koja se nalazi u inostranstvu samo u sporu u kome se odlučuje i o imovini u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, i to samo ako tuženi pristaje da sudi sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 60.

Odredbama člana 59. ovog zakona ne dira se u odredbe o isključivoj nadležnosti sudova Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u imovinskopравnim sporovima.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u sporovima o imovinskim odnosima bračnih drugova po odredbama ovog zakona postoji bez obzira na to da li brak traje ili je prestao, ili je utvrđeno da brak ne postoji.

Član 61.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji u sporovima radi utvrđivanja postojanja ili nepostojanja braka, poništaja braka ili razvoda braka (bračni sporovi) i kad tuženi nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji:

1) ako su oba bračna druga državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ili

2) ako je tužilac državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, ili

3) ako su bračni drugovi imali svoje poslednje prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, a tužilac u vreme podnošenja tužbe ima prebivalište ili boravište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako je tuženi bračni drug državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je isključiva.

Član 62.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u sporovima iz člana 61. ovog zakona postoji i kad su bračni drugovi strani državljani koji su imali poslednje zajedničko prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji ili kad tužilac ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, da sudi sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ako je po propisima države čiji su državljani bračni drugovi dopuštena ta nadležnost.

Član 63.

U sporovima za razvod braka nadležnost sudova Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji i ako je tužilac državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a pravo države čiji bi sud bio nadležan ne predviđa ustanovu razvoda braka.

Član 64.

U sporovima za utvrđivanje ili osporavanje očinstva ili materinstva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji i kad tuženi nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, i to:

1) ako su tužilac i tuženi državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ili

2) ako je tužilac državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako je tužba podnesena protiv deteta koje je državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ima prebivalište, odnosno boravište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je isključiva.

Član 65.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u sporovima iz člana 64. ovog zakona postoji i kad su stranke strani državljani ako tužilac ili jedan od tužilaca ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, ali samo ako tuženi pristaje da sudi sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ako je po propisima države čiji je on državljanin dopuštena ta nadležnost.

Član 66.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji u sporovima o čuvanju, podizanju i vaspitanju dece koja su pod roditeljskim staranjem i kad tuženi nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, ako su oba roditelja državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Ako su tuženi i dete državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ako oboje imaju prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je isključiva.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana, kao i odredbe člana 46. ovog zakona, shodno se primenjuju i na određivanje nadležnosti drugih organa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije kad odlučuju o čuvanju, podizanju i vaspitanju dece pod roditeljskim staranjem.

Član 67.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u sporovima o zakonskom izdržavanju dece postoji i kad tuženi nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji:

- 1) ako dete podnosi tužbu i ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, ili
- 2) ako su tužilac i tuženi državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ili
- 3) ako je tužilac maloletno dete i državljanin je Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u sporovima o zakonskom izdržavanju koji nisu navedeni u stavu 1. ovog člana postoji i kad tuženi nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji ako je tužilac državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Član 68.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u sporovima o zakonskom izdržavanju postoji i ako tuženi ima imovinu u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji iz koje se može naplatiti izdržavanje.

Član 69.

Prilikom odlučivanja o lišenju i vraćanju roditeljskog prava, produženju roditeljskog prava, stavljanju roditelja u položaj staraoca u pogledu upravljanja dečijom imovinom, oglašenju deteta rođenim u braku, kao i prilikom odlučivanja o drugim stvarima koje se odnose na lično stanje i odnose između roditelja i dece, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji i kad ne postoje pretpostavke iz člana 46. stav 4. ovog zakona ako su podnosilac zahteva i lice prema kome se podnosi zahtev državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, odnosno kad u postupku samo jedno lice ako je to lice državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 70.

Za davanje dozvole za stupanje u brak nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako je podnosilac zahteva državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, odnosno ako je jedan od podnosilaca zahteva državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, bez obzira na to gde lica koja žele da stupe u brak imaju prebivališta.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je isključiva ako je maloletnik koji traži dozvolu za stupanje u brak državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, odnosno ako su oba lica koja žele da stupe u brak državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a brak se zaključuje u inostranstvu.

Član 71.

Za raspravljavanje nepokretne zaostavštine državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji isključiva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ako se ta zaostavština nalazi u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Ako se nepokretna zaostavština državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nalazi u inostranstvu, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji samo ako po pravu države u kojoj se nalaze nepokretnosti nije nadležan njen organ.

Nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije za raspravljavanje pokretne zaostavštine državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako se pokretnosti nalaze na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ili ako po pravu države u kojoj se pokretnosti nalaze nije nadležan strani organ, odnosno ako taj organ odbija da raspravlja zaostavštinu.

Odredbe st. 1. do 3. ovog člana odnose se i na nadležnost u sporovima iz naslednopravnih odnosa i na sporove o potraživanjima poverilaca prema zaostavštini.

Član 72.

Za raspravljavanje nepokretne zaostavštine stranog državljanina koja se nalazi u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji nadležan je sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, osim ako u državi ostavioca sud nije nadležan za raspravljavanje pokretne imovine državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana odnose se i na nadležnost u sporovima iz naslednopravnih odnosa i u sporovima o potraživanjima poverilaca prema zaostavštini.

Kad ne postoji nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije za raspravljavanje zaostavštine stranog državljanina, sud može odrediti mere za obezbeđenje zaostavštine i za zaštitu prava prema zaostavštini koja se nalazi u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Član 73.

Za raspravljanje nepokretne zaostavštine lica bez državljanstva, lica čije se državljanstvo ne može utvrditi ili lica koje ima status izbeglice, isključiva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako se nepokretnost nalazi na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Za raspravljanje pokretne zaostavštine lica bez državljanstva, lica čije se državljanstvo ne može utvrditi ili lica koje ima status izbeglice, nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije postoji ako se pokretnosti nalaze u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji ili ako je ostavilac u vreme smrti imao prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana odnose se i na nadležnost u sporovima iz naslednopravnih odnosa i u sporovima o potraživanjima poverilaca prema zaostavštini.

Ako ostavilac nije imao prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, shodno će se primenjivati odredbe koje važe za raspravljanje zaostavštine stranog državljanina, podrazumevajući pod stranom državom državu u kojoj je ostavilac u vreme smrti imao prebivalište.

Član 74.

Organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je isključivo nadležan da odlučuje o usvojenju i o prestanku usvojenja lica koje je državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nadležan je da odlučuje o usvojenju i o prestanku usvojenja ako je lice koje usvaja državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Kad bračni drugovi zajednički usvajaju, za nadležnost organa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije dovoljno je da je jedan od bračnih drugova državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i da ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Član 75.

Organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije isključivo je nadležan u stvarima starateljstva državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, bez obzira na to gde imaju prebivalište, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 76.

Organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije neće doneti odluku i preduzimati mere u stvarima starateljstva državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji ima prebivalište u inostranstvu ako utvrdi da je organ nadležan po pravu strane države doneo odluku ili preduzeo mere kojima je obezbeđena zaštita ličnosti, prava i interesa državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 77.

Organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije preduzeće neophodne privremene mere radi zaštite ličnosti, prava i interesa stranog državljanina koji se nalazi ili ima imovinu u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, o čemu će obavestiti organ države čiji je državljanin to lice.

Organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije doneće odluku i preduzeće mere u stvarima starateljstva stranog državljanina koji ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj

Republici Jugoslaviji ako zaštitu njegove ličnosti, prava i interesa nije obezbedio organ države čiji je on državljanin.

Član 78.

Sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije isključivo je nadležan za proglašenje nestalog državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije umrlim, bez obzira na to gde je imao prebivalište.

Pred sudom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije može se po pravu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije dokazivati smrt stranog državljanina koji je umro na teritoriji Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

2. Ostale odredbe

Član 79.

Za stranačku i parničnu sposobnost fizičkog lica merodavno je pravo države čiji je ono državljanin.

Ako strani državljanin nije parnično sposoban po odredbi stava 1. ovog člana, a parnično je sposoban po pravu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, može sam preduzimati radnje u postupku.

Zakonski zastupnik stranog državljanina iz stava 2. ovog člana može preduzimati radnje u postupku samo dok taj strani državljanin ne izjavi da sam preuzima vođenje parnice.

Za stranačku sposobnost stranog pravnog lica merodavno je pravo predviđeno u članu 17. ovog zakona.

Član 80.

Sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije prekinuće postupak na zahtev stranke ako je u toku spor pred stranim sudom u istoj pravnoj stvari i između istih stranaka, i to:

- 1) ako je prvo pred stranim sudom pokrenut postupak po odnosnom sporu;
- 2) ako je u pitanju spor za čije suđenje ne postoji isključiva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije;
- 3) ako postoji uzajamnost.

Član 81.

Za ocenu nadležnosti suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije od značaja su činjenice koje postoje u vreme u koje parnica počinje da teče.

Član 82.

Kad strani državljanin ili lice bez državljanstva koje nema prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji pokreće parnicu pred sudom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, dužan je da tuženom, na njegov zahtev, obezbedi parnične troškove.

Tuženi je dužan da zahtev iz stava 1. ovog člana stavi najdocnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano - na prvom ročištu za glavnu raspravu pre nego što se upusti u

raspravljanje o glavnoj stvari, odnosno čim je saznao da postoje pretpostavke za traženje obezbeđenja.

Obezbeđenje parničnih troškova daje se u novcu, ali sud može odobriti da se obezbeđenje daje i u drugom pogodnom obliku.

+ Sudska praksa

Član 83.

Tuženi nema pravo na obezbeđenje parničnih troškova:

1) ako u državi čiji je državljanin tužilac državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nisu dužni da daju obezbeđenje;

2) ako tužilac uživa u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji pravo azila;

3) ako se tužbeni zahtev odnosi na potraživanje tužioca iz njegovog radnog odnosa u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji;

4) ako su u pitanju bračni sporovi ili sporovi o utvrđivanju ili osporavanju očinstva ili materinstva i ako je u pitanju zakonsko izdržavanje;

5) ako je u pitanju menična ili čekovna tužba, protivtužba ili izdavanje platnog naloga.

U slučaju sumnje da li su državljani Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, u smislu tačke 1. stava 1. ovog člana, dužni da daju obezbeđenje u državi čiji je državljanin tužilac, objašnjenje daje savezni organ uprave nadležan za poslove pravosuđa.

Član 84.

Sud će u rešenju kojim se usvaja zahtev za obezbeđenje parničnih troškova odrediti iznos obezbeđenja i rok u kome se obezbeđenje mora dati, a upozoriće tužioca na posledice koje zakon predviđa ako ne bude dokazano da je obezbeđenje dato u određenom roku.

Ako tužilac u određenom roku ne dokaže da je dao obezbeđenje za parnične troškove, smatraće se da je tužba povučena, odnosno da je tužilac odustao od pravnog leka ako je zahtev za obezbeđenje stavljen tek u postupak povodom pravnog leka.

Tuženi koji je blagovremeno stavio zahtev da mu tužilac obezbedi parnične troškove nije dužan da nastavi postupak u glavnoj stvari sve dok se pravnosnažno ne odluči o njegovom zahtevu, a ako zahtev bude usvojen - dok tužilac ne položi obezbeđenje.

Ako sud odbije zahtev za obezbeđenje parničnih troškova, može odlučiti da se postupak nastavi i pre nego što rešenje o odbijanju postane pravnosnažno.

Član 85.

Strani državljani imaju pravo na oslobođenje od plaćanja parničnih troškova pod uslovima uzajamnosti.

U slučaju sumnje u postojanje uzajamnosti, u pogledu oslobođenja od plaćanja parničnih troškova objašnjenje daje savezni organ uprave nadležan za poslove pravosuđa.

Uzajamnost iz stava 1. ovog člana ne predstavlja uslov za ostvarivanje prava na oslobađanje od plaćanja parničnih troškova.

Lice bez državljanstva ima pravo na oslobađanje od plaćanja parničnih troškova ako ima prebivalište ili boravište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Glava četvrta

PRIZNANJE I IZVRŠENJE STRANIH ODLUKA

1. Priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka

Član 86.

Strana sudska odluka izjednačuje se sa odlukom suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i proizvodi pravno dejstvo u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji samo ako je prizna sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Stranom sudskom odlukom u smislu stava 1. ovog člana smatra se i poravnanje zaključeno pred sudom (sudsko poravnanje).

Stranom sudskom odlukom smatra se i odluka drugog organa koja je u državi u kojoj je donesena izjednačena sa sudskom odlukom, odnosno sudskim poravnanjem ako se njome regulišu odnosi predviđeni u članu 1. ovog zakona.

Član 87.

Strana sudska odluka priznaće se ako je podnosilac zahteva za priznanje uz tu odluku podneo i potvrdu nadležnog stranog suda, odnosno drugog organa o pravnosnažnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena.

Član 88.

Sud Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije odbiće priznanje strane sudske odluke ako povodom prigovora lica protiv koga je ta odluka donesena utvrdi da to lice nije moglo učestvovati u postupku zbog nepravilnosti u postupku.

Naročito će se smatrati da lice protiv koga je donesena strana sudska odluka nije moglo učestvovati u postupku zbog toga što mu poziv, tužba ili rešenje kojim je započet postupak nije bilo lično dostavljeno, odnosno što uopšte nije ni pokušano lično dostavljeno, odnosno što uopšte nije ni pokušano lično dostavljanje, osim ako se na bilo koji način upustilo u raspravljanje o glavnoj stvari u prvostepenom postupku.

Član 89.

Strana sudska odluka neće se priznati ako u odnosnoj stvari postoji isključiva nadležnost suda ili drugog organa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Ako tuženi traži priznanje strane sudske odluke koja je donesena u bračnom sporu ili ako to traži tužilac, a tuženi se ne protivi, isključiva nadležnost suda Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije nije smetnja za priznanje te odluke.

Član 90.

Strana sudska odluka neće se priznati ako je u istoj stvari sud ili drugi organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije doneo pravnosnažnu odluku ili ako je u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji priznata neka druga strana sudska odluka koja je donesena u istoj stvari.

Sud će zastati sa priznanjem strane sudske odluke ako je pred sudom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u toku ranije pokrenuta parnica u istoj pravnoj stvari i među istim strankama, i to do pravnosnažnog okončanja te parnice.

Član 91.

Strana sudska odluka neće se priznati ako je u suprotnosti sa Ustavom SFRJ utvrđenim osnovama društvenog uređenja.

Član 92.

Strana sudska odluka neće se priznati ako ne postoji uzajamnost.

Nepostojanje uzajamnosti nije smetnja za priznanje strane sudske odluke donesene u bračnom sporu i u sporu radi utvrđivanja i osporavanja očinstva ili materinstva, kao i ako priznanje ili izvršenje strane sudske odluke traži državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Postojanje uzajamnosti u pogledu priznanja strane sudske odluke pretpostavlja se dok se suprotno ne dokaže, a u slučaju sumnje u postojanje te uzajamnosti, objašnjenje daje savezni organ uprave nadležan za poslove pravosuđa.

+ Sudska praksa

Član 93.

Ako je pri odlučivanju o ličnom stanju (statusu) državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije trebalo po ovom zakonu primeniti pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, strana sudska odluka priznaće se i kad je primenjeno strano pravo ako ta odluka bitno ne odstupa od prava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koje se primenjuje na takav odnos.

Član 94.

Odluke stranih sudova koje se odnose na lično stanje (status) državljanina države čija je odluka u pitanju priznaju se u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji bez preispitivanja od strane suda po članu 89. i čl. 91. i 92. ovog zakona.

Ako nadležni organ Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije smatra da se strana sudska odluka odnosi na lično stanje (status) državljanina Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, takva odluka, da bi bila priznata, podleže preispitivanju po odredbama čl. 87. do 92. ovog zakona.

Član 95.

Ako se strana sudska odluka odnosi na lično stanje (status) stranaca koji nisu državljani države koja je donela tu odluku, odluka će se priznati samo ako ispunjava uslove za priznanje u državi čiji su državljani odnosna lica.

Član 96.

Na izvršenje strane sudske odluke primenjuju se odredbe čl. 87. do 92. ovog zakona.

Podnosilac zahteva za izvršenje strane sudske odluke, pored potvrde iz člana 87. ovog zakona, treba da podnese i potvrdu o izvršnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena.

3. Priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka

Član 97.

Stranom arbitražnom odlukom smatra se arbitražna odluka koja je donesena u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Strana arbitražna odluka ima pripadnost države u kojoj je donesena.

Stranom arbitražnom odlukom smatra se i arbitražna odluka koja je donesena u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, pri čijem je donošenju primenjeno pravo strane države u pogledu postupka, ako to nije u suprotnosti sa prinudnim propisima Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Strana arbitražna odluka iz stava 3. ovog člana ima pripadnost države čije je pravo u pogledu postupka primenjeno.

Član 98.

Strana arbitražna odluka priznaje se i izvršava ako je stranka koja traži priznanje i izvršenje podnela uz svoj zahtev sudu:

- 1) izvornu odluku arbitraže ili njen overen prepis;
- 2) izvorni ugovor o arbitraži ili njegov overen prepis.

Ako strana arbitražna odluka ili ugovor o arbitraži, odnosno njihovi overeni prepisi nisu sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi suda pred kojim se pokreće postupak za priznanje i izvršenje te odluke, stranka koja traži priznanje i izvršenje odluke mora podneti njihov prevod na odnosnom jeziku, koji je izvršilo za to ovlašćeno lice.

Član 99.

Priznanje i izvršenje strane arbitražne odluke odbiće se ako se utvrdi:

- 1) da se po pravu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije predmet spora ne može podvrći arbitraži;
- 2) da postoji isključiva nadležnost suda ili drugog organa Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije;
- 3) da bi priznanje ili izvršenje odluke bilo u suprotnosti sa Ustavom SFRJ utvrđenim osnovama društvenog uređenja;
- 4) da ne postoji uzajamnost;
- 5) da ugovor o arbitraži nije zaključen u pismenom obliku, odnosno razmenom pisama, telegrama ili teleprinterskih saopštenja;
- 6) da ugovor o arbitraži nije punovažan;
- 7) da stranka protiv koje se traži priznanje i izvršenje odluke nije bila uredno obavještena o imenovanju arbitra ili o arbitražnom postupku, ili joj je iz nekog drugog razloga bilo onemogućeno da se služi svojim pravima u postupku;

8) da sastav arbitražnog suda ili arbitražni postupak nisu bili u skladu sa odredbama ugovora o arbitraži;

9) da je arbitražni sud prekoračio granice svog ovlašćenja određene ugovorom o arbitraži.

Ako se u stranoj arbitražnoj odluci delovi koji se odnose na pitanja koja su bila podvrgnuta arbitraži mogu odvojiti od delova u kojima je sud prekoračio granice svog ovlašćenja, delovi odluke u kojoj sud nije prekoračio granice svog ovlašćenja mogu se priznati i izvršiti;

10) da odluka još nije ostala konačna i izvršna za stranke ili ako je odluku poništio ili obustavio nadležni organ države u kojoj je donesena ili države na osnovu čijeg prava je donesena;

11) da je izreka arbitražne odluke nerazumljiva ili protivurečna.

Član 100.

Ako je pokrenut postupak za poništaj ili obustavljanje strane arbitražne odluke pred nadležnim organom iz člana 99. tačka 10. ovog zakona, sud može odložiti rešavanje zahteva za priznanje i izvršenje te odluke, a na zahtev poverioca, odnosno dužnika - može takvu svoju odluku o odlaganju usloviti polaganjem odgovarajućeg obezbeđenja od strane dužnika.

4. Postupak priznanja i izvršenja stranih sudskih i arbitražnih odluka

Član 101.

Za priznanje i izvršenje stranih sudskih odluka i stranih arbitražnih odluka mesno je nadležan sud na čijem području treba sprovesti postupak priznanja, odnosno izvršenja.

Sud će se ograničiti na to da ispita da li postoje uslovi iz čl. 86. do 100. ovog zakona, a ako smatra za potrebno, može tražiti objašnjenje kako od suda koji je doneo odluku tako i od stranaka.

Protiv rešenja o priznanju, odnosno izvršenju odluke stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostavljanja rešenja.

O žalbi protiv rešenja iz stava 3. ovog člana odlučuje drugostepeni sud.

Ako o priznanju strane odluke nije doneseno posebno rešenje, svaki sud može o priznanju te odluke rešavati u postupku kao o prethodnom pitanju, ali samo sa dejstvom za taj postupak.

Priznanje odluke stranog suda u stvarima koje se odnose na lično stanje (status) ovlašćen je da traži svako ko za to ima pravni interes.

Glava peta

POSEBNE ODREDBE

Član 102.

Državljeni Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije mogu u inostranstvu zaključiti brak pred ovlašćenim konzularnim predstavništvom ili diplomatskim predstavništvom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koje vrši konzularne poslove ako se tome ne protivi država u kojoj se nalazi predstavništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ili ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom.

Funkcioner koji rukovodi saveznim organom uprave nadležnim za inostrane poslove odrediće predstavništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije pred kojima se mogu u inostranstvu zaključivati brakovi između državljana Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 103.

Poslove starateljstva za državljane Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji se nalaze u inostranstvu vrši konzularno predstavništvo ili diplomatsko predstavništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koje vrši konzularne poslove ako se tome ne protivi država u kojoj se nalazi predstavništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, ili ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom.

Član 104.

Državljaninu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije može u inostranstvu sastaviti testament, po odredbama koje važe za sastavljanje sudskog testamenta, konzularno predstavništvo ili diplomatsko predstavništvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koje vrši konzularne poslove.

Član 105.

Konzularna predstavništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ili diplomatska predstavništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u inostranstvu koja vrše konzularne poslove mogu vršiti overu potpisa, rukopisa i prepisa u skladu sa međunarodnim ugovorima i propisima zemalja prijema.

Funkcioner koji rukovodi saveznim organom uprave nadležnim za inostrane poslove opštim aktom bliže određuje vršenje poslova iz stava 1. ovog člana.

Član 106.

Uverenje o saveznim, republičkim i pokrajinskim propisima koji važe ili koji su važili u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, radi njihove upotrebe pred organima strane države, izdaje savezni organ uprave nadležan za poslove pravosuđa.

U uverenju iz stava 1. ovog člana navodi se naziv propisa, datum kad je donesen, odnosno kad je prestao da važi i doslovni tekst odgovarajućih odredaba tog propisa.

Glava šesta

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 107.

Odredbe ovog zakona neće se primenjivati na odnose koji su nastali pre stupanja na snagu ovog zakona.

Član 108.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe:

1) odredbe čl. 28. do 32, člana 70. stav 5, člana 83. stav 1, čl. 169. do 171, član 178. i član 222. Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/77 i 36/80);

2) odredbe čl. 16. do 22. Uvodnog zakona za Zakon o parničnom postupku ("Službeni list FNRJ", br. 4/57);

3) odredba člana 26. Osnovnog zakona o braku ("Službeni list SFRJ", br. 28/65);

4) odredba člana 29. Osnovnog zakona o starateljstvu ("Službeni list SFRJ", br. 16/65);

5) odredbe čl. 187. i 188. Zakona o nasljeđivanju ("Službeni list SFRJ", br. 42/65).

Član 109.

Ovaj zakon stupa na snagu 1. januara 1983. godine.

IZMENE

Ispravka Zakona o rešavanju sukoba Zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Ispravka je objavljena u "Službenom listu SFRJ", br. 72/82.

1. U članu 2, u drugom redu, umesto reči: "na" treba da stoji reč: "za".
2. U članu 15. stav 3. umesto reči: "nalaze" treba da stoji reč: "nalazi".
3. U članu 46. stav 3. umesto reči: "Sudova" treba da stoji reč: "suda".
4. U članu 52. stav 3. umesto reči: "organi" treba da stoji reč: "organ".
5. U članu 56. umesto reči: "Jugoslavije" treba da stoji reč: "Jugoslavije".
6. U članu 63, u prvom redu, umesto reči: "sudova" treba da stoji reč: "suda".
7. U članu 85. na kraju stava 3. umesto tačke stavlja se zarez i dodaju reči: "ako strani državljanin ima prebivalište u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji".
8. U članu 97. stav 1. umesto reči: "je" treba da stoji reč: "nije".
9. U članu 99. stav 1. na kraju tačke 9) umesto tačke treba da stoji tačka i zarez, a posle tačke 9) treba da slede tač. 10) i 11), a tekst stava 2. između tač. 9) i 10) treba da stoji iza tačke 11).
10. U članu 108. tačka 1. umesto broja: "83" treba da stoji broj: "88".

Zakon o izmenama Zakona o rešavanju sukoba Zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima

Zakon je objavljen u "Službenom listu SRJ", br. 46/96.

Član 1.

U Zakonu o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 42/82) u nazivu zakona reči: "u određenim odnosima" brišu se.

Član 2.

U članu 18. stav 1. posle reči: "stvari" zarez i reči: "kao i za pravo raspolaganja stvarima u društvenoj svojini." brišu se.

U stavu 3. reči: "Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" zamenjuju se rečima: "Savezne Republike Jugoslavije".

Član 3.

U članu 45. stav 3. reči: "pravo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" zamenjuju se rečima: "pravo Savezne Republike Jugoslavije", a reči: "državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" - rečima: "jugoslovenski državljanin".

U stavu 4. posle reči: "Ako" dodaju se reči: "u slučaju iz stava 3. ovog člana", a reči: "državljeni Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" zamenjuju se rečima: "jugoslovenski državljani".

Član 4.

U članu 52. reči: "državljana Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" zamenjuju se rečima: "jugoslovenskih državljana", reči: "organizacija udruženog rada ili drugo društveno pravno lice" - rečima: "preduzeće ili drugo pravno lice", a reči: "Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija", u određenom padežu, zamenjuju se rečima: "Savezna Republika Jugoslavija", u odgovarajućem padežu.

Član 5.

U članu 55. reči: "Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija", u različitim padežima, zamenjuju se rečima: "Savezna Republika Jugoslavija", u odgovarajućem padežu, a reči: "organizacije udruženog rada kojoj" - rečima: "pravnog lica kome".

Član 6.

U članu 56. reči: "Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", na oba mesta, zamenjuju se rečima: "Savezne Republike Jugoslavije", a reči: "u sporovima o pravu raspolaganja nepokretnosti u društvenoj svojini," i reči: "u svojini građana i građanskih pravnih lica" brišu se.

Član 7.

U članu 58. stav 1. menja se i glasi:

"U sporovima o pravu svojine, založnom pravu i drugim pravima, na vazduhoplovu, pomorskom brodu i brodu unutrašnje plovidbe, kao i o zakupnim odnosima u pogledu vazduhoplova i broda, nadležnost suda Savezne Republike Jugoslavije postoji i kad se na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije vodi upisnik u koji je vazduhoplov, odnosno brod upisan."

U stavu 2. reč: "posade" zamenjuje se rečju: "poseda", a reči: "Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", na svim mestima, zamenjuju se rečima: "Savezne Republike Jugoslavije".

Član 8.

U čl. 4. i 91. i članu 99. stav 1. tačka 3. reč: "SFRJ" zamenjuje se rečju: "SRJ".

Član 9.

U članu 13. stav 2, članu 83. stav 2, članu 85. stav 2, članu 92. stav 3. i članu 106. stav 1. reči: "savezni organ uprave nadležan za poslove pravosuđa", u različitim padežima, zamenjuju se rečima: "savezni organ nadležan za poslove pravde", u odgovarajućem padežu.

Član 10.

U članu 102. stav 2. i članu 105. stav 2. brišu se.

Član 11.

U članu 1. stav 2, čl. 2. i 5, članu 6. stav 2, članu 12. stav 3, članu 15. st. 2. i 3, članu 31. stav 1. tačka 5, članu 32. stav 2, članu 35. st. 3. i 4. posle reči: "i prebivalište" i "pravo", članu 36. stav 4, članu 40. stav 3. posle reči: "pravo", članu 43. stav 2, naslovu iznad člana 46. i članu 46. st. 1. i 2. stavu 3. posle reči: "sudova" i "boravište u", i st. 4. i 5, članu 47, članu 48. posle reči: "suda", članu 49. st. 1. i 2. posle reči: "suda" i "sedište u", članu 50. članu 51. stav 1, posle reči: "suda" i "prebivalište u" i stav 2, članu 53. stav 1, članu 54. st. 1. i 2, članu 57, članu 59. st. 1. i 2, članu 60. st. 1. i 2, članu 61. stav 1. u uvodnoj rečenici i tački 2. posle reči: "prebivalište u" i u stavu 2. posle reči: "prebivalište u" i "suda", članu 62, članu 63. posle reči: "sudova", članu 64. stav 1. u uvodnoj rečenici i tački 2. posle reči: "prebivalište u" i stav 2. posle reči: "suda" i "prebivalište u", u oba stava, i stavu 3, članu 67. stav 1. u uvodnoj rečenici i stav 2. posle reči: "suda" i "prebivalište u" i stav 3, članu 68, članu 69. posle reči: "suda", članu 70. st. 1. i 2, posle reči: "suda" u oba stava, članu 71. st. 1. do 3. posle reči: "nalazi u" i "teritoriji", članu 72. st. 1. i 2. posle reči: "nalazi u" i "sud" i stav 4, članu 73. st. 1, 2. i 4. članu 74. st. 1. do 3, posle reči: "organ" i "prebivalište u" u sva tri stava, čl. 75. i 76. posle reči: "organ", u oba člana, članu 77. st. 1. i 2, članu 78. stav 1. posle reči: "sud" i stavu 2, članu 79. stav 2, članu 80. stav 1, u uvodnoj rečenici i tački 2, članu 81, članu 82. stav 1, članu 83. stav 1. tač. 2. i 3, članu 85. stav 4, članu 86. stav 1, članu 88. stav 1, članu 89. st. 1. i 2, članu 90. st. 1. i 2, članu 93, posle reči: "pravo" i "prava", članu 94. st. 1. i 2. posle reči: "organ", članu 97. st. 1. i 3, članu 99. stav 1. tač. 1. i 2, članu 102. stav 1. posle reči: "predstavništvo", u određenom padežu, čl. 103. i 104, posle reči: "predstavništvo" u oba člana, članu 105. stav 1. i članu 106. stav 1. reči: "Socijalistička Federativna Republike Jugoslavija", u određenom padežu, zamenjuju se rečima: "Savezna Republika Jugoslavija", u odgovarajućem padežu.

Član 12.

U članu 11. st. 1. i 2, članu 35. stav 4, članu 40. stav 3, članu 46. stav 3, članu 48, članu 49. stav 2, članu 61. stav 1. tač. 1. i 2. i stav 2, članu 63, članu 64. stav 1. tač. 1. i 2. i stav 2, članu 66. st. 1. i 2, članu 67. stav 1. tač. 2. i 3. i stav 2, članu 69, članu 70. st. 1. i 2, članu 71. st. 1. do 3, članu 72. stav 2, članu 74. st. 1. do 3, članu 75, članu 76, članu 78. stav 1, članu 83. stav 1. tačka 1. i stav 2, članu 92. stav 2, članu 93, članu 94. stav 2, članu 102. stav 1. i čl. 103. i 104. reči: "državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", u određenom padežu, zamenjuju se rečima: "jugoslovenski državljani", u odgovarajućem padežu.

U članu 11. stav 1. i članu 51. stav 1. reči: "državljanstvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", u određenom padežu, zamenjuju se rečima: "jugoslovensko državljanstvo", u odgovarajućem padežu.

Član 13.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu SRJ".

Član 142. Zakona o insolventnosti privrednih društava

*Zakon je objavljen u "Službenom listu RCG", br. 6/2002 od
8.2.2002. godine.*

Član 142.

(1) Stupanjem na snagu ovog zakona prestaju da se primenjuju u Republici Crnoj Gori Zakon o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji ("Službeni list SRJ", br. 84/89, 37/93 i 28/96) i Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja ("Službeni list SRJ", br. 43/82, 72/82 i 46/96) u dijelu u kojem je suprotan ovom zakonu.

...

Član 69. Zakona o arbitraži

*Zakon je objavljen u "Službenom glasniku RS", br. 46/2006
od 2.6.2006. godine.*

Član 69.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe odredbe trideset i prve glave (čl. 468a-487) Zakona o parničnom postupku ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 72/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91 i "Službeni list SRJ", br. 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 i 3/02).

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju da važe odredbe čl. 97-100. Zakona o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja ("Službeni list SFRJ", br. 43/82, 72/82 i "Službeni list SRJ", broj 46/96).

171. Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma

175.

Na osnovu člana 95 tačke 3 Ustava Crne Gore donosim

**U
K
A
Z**

O PROGLAŠENJU ZAKONA O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA

TERORIZMA ("Sl. list Crne Gore", br. 14/07 od 21.12.2007, 04/08 od 17.01.2008)

Proglašavam Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma, koji je donijela Skupština Crne Gore na drugoj sjednici drugog redovnog zasjedanja u 2007. godini, dana 29. novembra 2007. godine.

Broj: 01-1425/2

Podgorica, 14. decembra 2007. godine

Predsjednik
Crne Gore,
Filip
Vujanović,
s.r.

**Z
A
K
O
N**

O SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA

TERORIZMA I. OPŠTE ODREDBE

**Predme
t
zakona**

Član 1

Ovim zakonom uređuju se mjere i radnje koje se preduzimaju radi otkrivanja i sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

**Pranj
e**

**novc
a**

Član 2

Pranjem novca, u smislu ovog zakona, smatra se naročito:

- 1) zamjena ili drugi prenos novca ili druge imovine koja potiče iz krivičnog djela;
- 2) sticanje, posjedovanje ili korišćenje novca ili druge imovine koja potiče iz krivičnog djela;
- 3) prikrivanje prirode, porijekla, mjesta deponovanja, kretanja, raspolaganja, vlasništva ili prava u vezi sa novcem ili drugom imovinom koji su proistekli iz krivičnog djela.

**Finansiranje
terorizma**

Član 3

Finansiranjem terorizma, u smislu ovog zakona, smatra se naročito:

- 1) obezbjeđivanje ili prikupljanje, odnosno pokušaj obezbjeđivanja ili prikupljanja novca ili druge imovine, posredno ili neposredno, sa ciljem ili uz saznanje da će biti u cijelosti ili djelimično korišćeni za sprovođenje terorističkog akta ili upotrijebljeni od strane teroriste ili terorističke organizacije;
- 2) podstrekavanje ili pomaganje u obezbjeđivanju ili prikupljanju sredstava ili imovine iz tačke 1 ovog člana.

Obveznici

Član 4

Mjere za otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma preduzimaju se prije i prilikom svih poslova primanja, ulaganja, zamjene, čuvanja ili drugog raspolaganja novcem ili drugom imovinom, odnosno transakcija za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Mjere iz stava 1 ovog člana dužni su da preduzimaju privredna društva, druga pravna lica, preduzetnici i fizička lica (u daljem tekstu: obveznici), i to:

- 1) banke i filijale stranih banaka i druge finansijske organizacije;
- 2) štedionice i štedno-kreditne organizacije;
- 3) organizacije koje obavljaju platni promet;
- 4) pošte;
- 5) društva za upravljanje investicionim fondovima i filijale stranih društava za upravljanje investicionim fondovima;
- 6) društva za upravljanje penzionim fondovima i filijale stranih društava za upravljanje penzionim fondovima;
- 7) berzanski posrednici i filijale stranih berzanskih posrednika;
- 8) osiguravajuća društva i filijale stranih osiguravajućih društava koja obavljaju poslove životnog osiguranja;
- 9) priređivači klasičnih i posebnih igara na sreću;
- 10) mjenjačnice;

- 11) zalagaonice;
- 12) društva za reviziju, samostalni revizor i pravna, odnosno fizička lica koja obavljaju računovodstvene i usluge poreskog savjetovanja;
- 13) društva za izdavanje elektronskog novca;
- 14) humanitarne, nevladine i druge neprofitne organizacije;
- 15) druga privredna društva, pravna lica, preduzetnici i fizička lica koja obavljaju djelatnost, odnosno poslove:
 - prodaje i kupovine potraživanja;
 - faktoringa;
 - upravljanja imovinom za treća lica;
 - izdavanja platnih i kreditnih kartica i poslovanje tim karticama;
 - finansijskog lizinga;
 - organizovanja putovanja;
 - prometa nekretnina;
 - prometa motornih vozila;
 - prometa plovni i vazduhoplovnih objekata;
 - čuvanja u sefovima;
 - izdavanja garancija i drugih jemstava;
 - kreditiranja i kreditnog posredovanja;
 - davanja zajmova i posredovanja prilikom ugovaranja poslova pozajmljivanja;
 - posredovanja ili zastupanja u poslovima životnog osiguranja;
 - organizovanja i sprovođenja licitacija, prometa umjetničkih predmeta, plemenitih metala i dragog kamenja i proizvoda od plemenitih metala i dragog kamenja, kao i drugih roba, ako se plaćanje vrši u gotovom novcu u iznosu od 15.000 Eura ili više, u jednoj ili više međusobno povezanih transakcija.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, propisom Vlade Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) mogu se odrediti i drugi obveznici koji su dužni da preduzimaju mjere iz stava 1 ovog člana, ako obzirom na prirodu i način obavljanja djelatnosti ili posla postoji znatniji rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma, odnosno odrediti obveznike koji nijesu dužni da preduzimaju mjere iz stava 1 ovog člana, kada prestane rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma.

Značenj e izraza

**Č
l
a
n**

5

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) teroristički akt je akt određen Konvencijom Ujedinjenih Nacija o suzbijanju finansiranja terorizma;
- 2) terorista je lice koje samo ili sa drugim licima:

- s namjerom, neposredno ili posredno, izvrši ili pokuša da izvrši teroristički akt;
 - podstrekava ili pomaže u izvršenju terorističkog akta;
 - s namjerom ili sa saznanjem o namjeri grupe lica da izvrši teroristički akt, doprinese, odnosno doprinosi izvršavanju terorističkog akta;
- 3) teroristička organizacija je organizovana grupa lica koja:
- s namjerom, neposredno ili posredno, izvrši ili pokuša da izvrši teroristički akt;
 - podstrekava ili pomaže u izvršenju terorističkog akta;
 - s namjerom ili sa saznanjem o namjeri grupe lica da izvrši teroristički akt, doprinese, odnosno doprinosi izvršavanju terorističkog akta;
- 4) transakcija je primanje, ulaganje, zamjena, čuvanje ili drugo raspolaganje novcem ili drugom imovinom;
- 5) rizik od pranja novca i finansiranja terorizma je rizik da će klijent iskoristiti finansijski sistem za pranje novca ili finansiranje terorizma, odnosno da će poslovni odnos, transakcija ili proizvod biti posredno ili neposredno korišćen za pranje novca ili finansiranje terorizma;
- 6) kontokorentan odnos je korespondentni odnos između domaće i strane kreditne organizacije, koji nastaje otvaranjem računa strane kreditne, odnosno druge organizacije kod domaće kreditne organizacije

(otvaranje loro računa);

- 7) korespondentni odnos je ugovor, koji domaća kreditna organizacija zaključi sa stranom kreditnom, odnosno drugom organizacijom, sa ciljem da preko nje posluje sa inostranstvom;
- 8) kvazi banka je kreditna organizacija, odnosno druga slična organizacija, koja je registrovana u državi u kojoj ne obavlja djelatnost i koja nije povezana sa finansijskom grupom koja podliježe nadzoru radi otkrivanja i sprječavanja pranja novca ili finansiranja terorizma.

II. ZADACI I OBAVEZE OBVEZNIKA

1. Osnovni zadaci

Član 6

Obveznik je dužan da:

- 1) vrši identifikaciju klijenta;
- 2) vrši temeljno praćenje i uvid u poslovanje klijenta (u daljem tekstu: pregled i praćenje klijenta);
- 3) izvještava i prosljeđuje podatke, informacije i dokumentaciju organu uprave nadležnom za poslove sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: nadležni organ uprave), u skladu sa ovim zakonom;
- 4) primjenjuje mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma u svom sjedištu i organizacionim jedinicama izvan sjedišta;
- 5) odredi lice ovlašćeno za preduzimanje mjera utvrđenih ovim zakonom i njegovog zamjenika;
- 6) obezbijedi redovnu stručnu obuku i edukaciju zaposlenih i unutrašnju kontrolu izvršavanja obaveza utvrđenih ovim zakonom;
- 7) sačini i redovno inovira listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija, za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, odnosno klijenata;
- 8) obezbijedi čuvanje i zaštitu podataka i vođenje propisanih evidencija;
- 9) izvršava druge poslove i obaveze utvrđene ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu zakona.

Identifikacija klijenta

Član 7

Identifikacija klijenta je postupak koji obuhvata:

- 1) utvrđivanje identiteta klijenta, odnosno ako je identitet prethodno utvrđen, provjeru identiteta na osnovu vjerodostojnih, nezavisnih i objektivnih izvora;
- 2) prikupljanje podataka o klijentu, odnosno ako su podaci prikupljeni, provjeravanje prikupljenih podataka na osnovu vjerodostojnih, nezavisnih i objektivnih izvora.

Analiza rizika

Član 8

Obveznik je dužan da izradi analizu rizika kojom utvrđuje procjenu rizičnosti grupa klijenata ili pojedinog klijenta, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda u vezi mogućnosti zloupotrebe u svrhe pranja novca ili finansiranja terorizma.

Analiza iz stava 1 ovog člana priprema se u skladu sa smjernicama o analizi rizika.

Smjernice iz stava 2 ovog člana utvrđuju nadležni nadzorni organi iz člana 86 ovog zakona, u skladu sa propisom koji donosi ministarstvo nadležno za poslove finansija (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Propisom iz stava 3 ovog člana utvrđuju se bliži kriterijumi za izradu smjernica (veličina i sastav obveznika, obim i vrsta poslova, klijenata, odnosno proizvoda i slično), kao i vrsta transakcija za koje, zbog nepostojanja rizika od pranja novca i finansiranja terorizma, nije potrebno izvršiti identifikaciju klijenta u smislu ovog zakona.

Slučajevi u kojima se sprovode mjere pregleda i praćenja klijenta

Član 9

Obveznik je dužan da sprovede mjere pregleda i praćenja klijenta naročito:

- 1) prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom;
- 2) prilikom jedne ili više povezanih transakcija u vrijednosti od 15.000 Eura;
- 3) kada postoji sumnja u tačnost ili vjerodostojnost pribavljenih podataka o identifikaciji klijenta;
- 4) kada u vezi transakcije ili klijenta postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca i finansiranju terorizma. Ako se transakcije iz stava 1 tačka 2 ovog člana zasnivaju na već uspostavljenom poslovnom odnosu, obveznik jedužan da provjeri identitet klijenta koji vrši transakciju i prikupi dopunske podatke.

Priredivač posebnih igara na sreću dužan je da prilikom transakcije iz stava 1 tačke 2 ovog člana na blagajni provjeri identitet klijenta i pribavi podatke iz člana 71 tačka 6 ovog zakona.

Uspostavljanjem poslovnog odnosa, u smislu ovog zakona, smatra se i:

- 1) registracija klijenta za učešće u sistemu priređivanja igara na sreću kod priređivača koji priređuju igre na sreću na internetu ili drugim telekomunikacionim sredstvima;
- 2) pristupanje klijenta pravilima upravljanja uzajamnim fondom kod društva za upravljanje.

Radnje koje preduzima obveznik

Član 10

Obveznik je prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom dužan da sprovodi sljedeće mjere:

- 1) izvrši identifikaciju klijenta i stvarnog vlasnika, ako je klijent pravno lice;
- 2) pribavi i provjeri podatke o klijentu, odnosno stvarnom vlasniku, ako je klijent pravno lice, cilju i prirodi poslovnog odnosa ili transakcije i druge podatke u skladu sa ovim zakonom;
- 3) redovno prati poslovne aktivnosti koje klijent preduzima kod obveznika i provjerava njihovu usklađenost sa prirodom poslovnog odnosa i uobičajenim obimom i vrstom poslovanja klijenta.

Kontrola klijenta prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa

Član 11

Obveznik je dužan da mjere iz člana 10 tač. 1 i 2 ovog zakona sprovede prije uspostavljanja poslovnog odnosa. Izuzetno, obveznik može mjere iz stava 1 ovog člana sprovesti i u toku uspostavljanja poslovnog odnosa sa

klijentom, ako je to neophodno radi uspostavljanja poslovnog odnosa i ako postoji neznatan rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma.

Obveznik iz člana 4 stav 2 tačka 8 ovog zakona može, prilikom zaključivanja ugovora o životnom osiguranju, izvršiti kontrolu korisnika polise osiguranja i nakon zaključenja ugovora o osiguranju, ali najkasnije kada korisnik prema polisi osiguranja može da ostvari svoja prava.

Kontrola klijenta prije izvršenja transakcije

Član 12

Prilikom vršenja transakcija iz člana 9 stav 1 tačka 2 ovog zakona obveznik je dužan da sprovede mjere iz člana

7 i člana 10 tač. 1 i 2 ovog zakona prije izvršenja transakcije.

Transakcije kod kojih se ne moraju primjenjivati mjera pregleda i praćenja klijenta

Član 13

Osiguravajuća društva koja vrše poslove životnog osiguranja i poslovne jedinice stranih osiguravajućih društava koje imaju dozvolu za obavljanje poslova životnog osiguranja u Crnoj Gori, osnivači, upravljači penzijskih fondova i pravna i fizička lica koja obavljaju poslove zastupanja i posredovanja u osiguranju u slučaju zaključivanja ugovora o životnom osiguranju ne moraju vršiti kontrolu klijenta prilikom:

- 1) zaključivanja ugovora životnog osiguranja kod kojih pojedinačna rata premije ili više rata premije osiguranja, koje treba platiti u jednoj kalendarskoj godini, ukupno ne prelazi iznos od 1.000 Eura ili ako plaćanje jednokratne premije ne prelazi iznos od 2.500 Eura;
- 2) zaključivanja poslova penzijskog osiguranja pod uslovom, da se radi o:
 - osiguranju u okviru kojeg nije moguće prenijeti polisu osiguranja na treće lice ili je koristiti kao obezbjeđenje za uzimanje kredita ili pozajmice;
 - zaključivanju kolektivnog osiguranja koje obezbeđuje pravo na penziju.

Domaća i strana društva i poslovne jedinice stranih društava za izdavanje elektronskog novca ne moraju vršiti kontrolu klijenta prilikom:

- 1) izdavanja elektronskog novca, ako jednokratni iznos uplate, izvršene za izdavanje tog novca, na elektronskom nosiocu podataka, na koji nije moguće ponovno uložiti novac, ne prelazi iznos od 150 Eura;
- 2) izdavanja i poslovanja elektronskim novcem, ako je ukupan iznos izvršenih uplata sačuvan na elektronskom nosiocu podataka, na kojem je moguće podatke ponovo uložiti, a koji u tekućoj kalendarskoj godini ne prelazi iznos od 2.500 Eura, osim ako imalac elektronskog novca u odnosnoj kalendarskoj godini unovči iznos od 1.000 Eura ili više.

Obveznik nije dužan da vrši kontrolu klijenta kojem pruža druge usluge ili sa tim uslugama povezane transakcije koje predstavljaju neznatan rizik za pranje novca ili finansiranja terorizma, osim ako postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Slučajevi koji predstavljaju neznatan rizik za pranje novca ili finansiranje terorizma bliže se uređuju propisom Ministarstva.

2. Sprovođenje mjera kontrole klijenta

Utvrđivanje i provjera identiteta fizičkog

lica Član 14

Obveznik, za klijenta koji je fizičko lice, odnosno njegov zakonski zastupnik, preduzetnik, ili fizičko lice koje obavlja djelatnost, utvrđuje i provjerava njegov identitet uvidom u ličnu ispravu klijenta uz njegovo prisustvo i pribavlja podatke iz člana 71 tačka 4 ovog zakona. Ako se iz podnesene lične isprave ne mogu utvrditi propisani podaci, nedostajući podaci se pribavljaju iz druge važeće javne isprave koju klijent podnese.

Identitet klijenta iz stava 1 ovog člana može se utvrditi i na osnovu kvalifikovne elektronske potvrde klijenta, koji je izdao davalac usluga sertifikovanja u skladu sa propisima o elektronskom potpisu i elektronskom poslovanju.

Obveznik u okviru utvrđivanja i provjere identiteta klijenta na način utvrđen stavom 2 ovog člana upisuje podatke o klijentu iz kvalifikovane elektronske potvrde u evidenciju podataka iz člana 70 ovog zakona. Podaci, koji se ne mogu pribaviti iz kvalifikovane elektronske potvrde, pribavljaju se iz kopije lične isprave koju klijent

dostavlja obvezniku u pisanoj formi ili elektronskom obliku, a ako na taj način nije moguće pribaviti sve propisane podatke, nedostajući podaci se pribavljaju neposredno od klijenta.

Davalac usluga sertifikovanja iz stava 2 ovog člana, koji je klijentu izdao kvalifikovanu elektronsku potvrdu, dužan je da na zahtjev obveznika, bez odlaganja, podnese podatke o načinu na koji je utvrdio i provjerio identitet klijenta koji je imalac kvalifikovane elektronske potvrde.

Utvrđivanje i provjera identiteta klijenta korišćenjem kvalifikovane elektronske potvrde nije dozvoljena:

- 1) prilikom otvaranja računa kod obveznika iz člana 4 stav 2 tač. 1 i 2 ovog zakona, osim kod otvaranja privremenog depozitarnog računa za uplatu osnivačkog kapitala;
- 2) ako postoji sumnja da je kvalifikovana elektronska potvrda zloupotrijebljena, odnosno ako obveznik utvrdi da su se izmijenile okolnosti koje su od bitnog uticaja na valjanost potvrde.

Ako obveznik prilikom utvrđivanja i provjere identiteta klijenta posumnja u istinitost pribavljenih podataka ili vjerodostojnost isprava i druge poslovne dokumentacije iz koje su pribavljeni podaci, dužan je da traži pisanu izjavu klijenta.

Utvrđivanje i provjera identiteta pravnog lica

Član 15

Obveznik utvrđuje i provjerava identitet klijenta koji je pravno lice i pribavlja podatke iz člana 71 tačka 1 ovog zakona uvidom u original ili ovjerenu kopiju isprave iz Centralnog registra Privrednog suda (u daljem tekstu: CRPS) ili drugog odgovarajućeg javnog registra, koju u ime pravnog lica zastupnik podnese.

Isprava iz stava 1 ovog člana ne smije biti starija od tri mjeseca od dana izdavanja.

Obveznik može utvrditi i provjeriti identitet pravnog lica i pribaviti podatke iz člana 71 tačka 1 ovog zakona i uvidom u CRPS ili drugi odgovarajući javni registar. Na izvodu iz registra u koji je izvršen uvid, obveznik označava datum i vrijeme i lično ime lica koje je izvršilo uvid. Izvod iz registra organizacija čuva u skladu sa zakonom.

Podatke iz člana 71 tač. 2, 7, 9, 10, 11, 12, 13 i 14 ovog zakona obveznik pribavlja uvidom u originale ili ovjerene kopije isprava i druge poslovne dokumentacije. Ako uvidom u isprave i dokumentaciju nije moguće utvrditi podatke, nedostajući podaci pribavljaju se neposredno od zastupnika ili ovlašćenog lica.

Ako obveznik prilikom utvrđivanja i provjere identiteta pravnog lica posumnja u istinitost dobijenih podataka ili vjerodostojnost isprava i druge poslovne dokumentacije iz koje su uzeti podaci, dužan je da od zastupnika ili ovlašćenog lica prije uspostavljanja poslovnog odnosa ili izvršenja transakcije pribavi i pisanu izjavu.

Ako je stranka strano pravno lice, koje obavlja djelatnost u Crnoj Gori preko svoje poslovne jedinice, obveznik utvrđuje i provjerava identitet stranog pravnog lica i njegove poslovne jedinice.

Utvrđivanje i provjera identiteta zastupnika pravnog lica

Član 16

Obveznik utvrđuje i provjerava identitet zastupnika i pribavlja podatke iz člana 71 tačka 2 ovog zakona uvidom u ličnu ispravu zastupnika uz njegovo prisustvo. Ako se uvidom u ličnu ispravu ne mogu utvrditi svi propisani podaci, nedostajući podaci se pribavljaju iz druge javne isprave, koju podnese zastupnik, odnosno ovlašćeno lice.

Ako obveznik prilikom utvrđivanja i provjere identiteta zastupnika posumnja u istinitost dobijenih podataka, dužan je da traži i njegovu pisanu izjavu.

Utvrđivanje i provjera identiteta ovlašćenog lica

Član 17

Ako poslovni odnos u ime klijenta, pravnog lica, zasniva ovlašćeno lice, obveznik utvrđuje i provjerava identitet ovlašćenog lica i pribavlja podatke iz člana 71 tačka 2 ovog zakona uvidom u ličnu ispravu ovlašćenog lica i uz njegovo prisustvo. Ako iz lične isprave nije moguće utvrditi sve propisane podatke, nedostajući podaci se pribavljaju iz druge javne isprave, koju podnese ovlašćeno lice.

Podatke iz stava 1 ovog člana o zastupniku, u čije ime nastupa ovlašćeno lice, obveznik pribavlja iz ovjerenog pisanog ovlašćenja, izdatog od zastupnika.

Ako transakciju iz člana 9 stav 1 tačka 2 ovog zakona u ime stranke obavlja ovlašćeno lice, obveznik vrši provjeru identiteta ovlašćenog lica i pribavlja podatke iz člana 71 tačka 3 ovog zakona o klijentu koji je fizičko lice, preduzetnik ili fizičko lice, koji obavlja djelatnost.

Ako obveznik prilikom utvrđivanja i provjere identiteta zastupnika posumnja u istinitost dobijenih podataka, dužan je da pribavi i njegovu pisanu izjavu.

Posebni slučajevi utvrđivanja i provjere identiteta klijenta

Član 18

Identitet klijenta, u skladu sa članom 7 ovog zakona, utvrđuje se, odnosno provjerava naročito:

- 1) prilikom ulaska klijenta u prostorije u kojima se priređuju posebne igre na sreću;
- 2) prilikom svakog prilaska sefu zakupca ili njegovog zastupnika, odnosno lica koje on ovlasti.

Kod utvrđivanja i provjere identiteta stranke na osnovu stava 1 ovog člana priređivač igara na sreću ili obveznik, koji obavlja djelatnost čuvanja u sefovima, pribavlja podatke iz člana 71 tač. 6 i 8 ovog zakona.

3. Utvrđivanje stvarnog vlasnika

Stvarni vlasnik

Član 19

Stvarnim vlasnikom privrednog društva, odnosno pravnog lica, u smislu ovog zakona, smatra se:

- 1) fizičko lice koje je, posredno ili neposredno, imalac više od 25% poslovnog učešća akcija, prava glasa ili drugih prava, na osnovu kojih učestvuje u upravljanju, odnosno učestvuje u kapitalu sa više od 25% udjela ili ima preovlađujući uticaj u upravljanju sredstvima privrednog društva;
- 2) fizičko lice koje privrednom društvu posredno obezbijedi ili obezbjeđuje sredstva i po tom osnovu ima pravo da bitno utiče na donošenje odluka organa upravljanja privrednim društvom prilikom odlučivanja o finansiranju i poslovanju.

Stranim vlasnikom smatra se i privredno društvo, pravno lice, kao i ustanova ili drugo lice stranog prava, koje je neposredno ili posredno imalac najmanje 500.000 Eura poslovnog učešća akcija, odnosno učešća u kapitalu.

Stvarnim vlasnikom ustanove ili drugog lica stranog prava (trust, fond ili slično) koje prima, upravlja ili dijeli imovinska sredstva za određene namjene, u smislu ovog zakona, smatra se:

- 1) fizičko lice koje, posredno ili neposredno, raspolaže sa više od 25% imovine pravnog lica ili sličnog subjekta stranog prava;
- 2) fizičko lice koje je određeno ili određivo kao korisnik više od 25% prihoda od imovine kojom se upravlja.

Utvrđivanje stvarnog vlasnika pravnog lica ili pravnog subjekta stranog prava

Član 20

Obveznik utvrđuje stvarnog vlasnika pravnog lica ili stranog pravnog lica pribavljanjem podataka iz člana 71 tačka 15 ovog zakona.

Podatke iz stava 1 ovog člana obveznik pribavlja uvidom u originale ili ovjerenu kopiju dokumentacije iz CRPS- a ili drugog odgovarajućeg javnog registra, koja ne smije biti starija od tri mjeseca od dana izdavanja ili ih pribavlja uvidom u CRPS ili drugi javni registar u skladu sa članom 14 st. 3 i 5 ovog zakona.

Ako propisane podatke nije moguće pribaviti na način utvrđen st. 1 i 2 ovog člana, nedostajuće

podatke obveznik će pribaviti iz pisane izjave zastupnika ili ovlašćenog lica.

Podaci o stvarnim vlasnicima pravnog lica ili sličnog pravnog subjekta stranog prava provjeravaju se u mjeri kojom se obezbjeđuje potpun i jasan uvid u stvarno vlasništvo i organ upravljanja klijenta uz uvažavanje procjene stepena rizika.

4. Pribavljanje podataka o namjeni i planiranoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije

Član 21

Obveznik je dužan da, u okviru kontrole klijenta iz člana 9 stav 1 tačka 1 ovog zakona, pribavi podatke iz člana

71 tač. 1, 2, 4, 5, 7, 8 i 15 ovog zakona.

Obveznik je dužan da, u okviru kontrole klijenta iz člana 9 stav 1 tačka 2 ovog zakona, pribavi podatke iz člana

71 tač. 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12 i 15 ovog zakona.

Obveznik je dužan da, u okviru kontrole klijenta iz člana 9 stav 1 tač. 3 i 4 ovog zakona, pribavi podatke iz člana

71 ovog zakona.

5. Praćenje poslovnih aktivnosti

Član 22

Obveznik je dužan da prati poslovne aktivnosti klijenta radi lakše identifikacije klijenta, koje obuhvata i izvore sredstava kojima klijent posluje.

Praćenje poslovnih aktivnosti iz stava 1 ovog člana kod obveznika, naročito uključuje:

- 1) provjeru usaglašenosti poslovanja klijenta sa prirodom i namjenom ugovornog odnosa;
- 2) praćenje i provjeru usaglašenosti poslovanja klijenta sa njegovim uobičajenim obimom poslovanja;
- 3) praćenje i uredno ažuriranje isprava i podataka o klijentu, koje obuhvata vršenje ponovne godišnje kontrole klijenta u slučajevima iz člana 24 ovog zakona.

Obveznik je dužan da obezbijedi i prilagodi dinamiku sprovođenja mjera iz stava 1 ovog člana, riziku od pranja novca ili finansiranja terorizma, kojem je obveznik izložen prilikom obavljanja pojedinog posla, odnosno u poslovanju sa klijentom.

Ponovna godišnja kontrola stranog pravnog lica

Član 23

Ako strano pravno lice obavlja kod obveznika transakcije iz člana 9 stav 1 ovog zakona, obveznik je dužan da, pored praćenja poslovnih aktivnosti iz člana 22 ovog zakona, najmanje jednom godišnje, a najkasnije nakon isteka jedne godine od posljednje kontrole stranke, izvrši ponovnu godišnju kontrolu stranog pravnog lica.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, obveznik je dužan da najmanje jednom godišnje, a najkasnije nakon isteka jedne godine od poslednje kontrole klijenta, izvrši ponovnu kontrolu i kada je klijent, koji obavlja transakcije iz člana 9 stav 1 ovog zakona, pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori, ako je u tom pravnom licu učešće stranog kapitala najmanje 25%.

Ponovna kontrola klijenta iz st. 1 i 2 ovog člana obuhvata:

- 1) pribavljanje, odnosno provjeru podataka o firmi, adresi i sjedištu;
- 2) pribavljanje podataka o ličnom imenu i prebivalištu ili boravištu zastupnika;
- 3) pribavljanje podataka o stvarnom vlasniku;
- 4) pribavljanje novog ovlašćenja iz člana 17 stav 2 ovog zakona.

Ako poslovna jedinica stranog pravnog lica obavlja transakcije iz člana 9 stav 1 ovog zakona u ime i za račun stranog pravnog lica, obveznik prilikom ponovne kontrole stranog pravnog lica, pored podataka iz stava 3 ovog člana, pribavlja i:

- 1) podatke o adresi i sjedištu poslovne jedinice stranog pravnog lica;
- 2) podatke o ličnom imenu i prebivalištu zastupnika poslovne jedinice stranog pravnog lica.

Podatke iz stava 3 tač. 1, 2 i 3 ovog člana obveznik pribavlja uvidom u original ili ovjerenu kopiju dokumentacije iz CRPS ili drugog odgovarajućeg javnog registra, koja ne smije biti starija od tri mjeseca od dana izdavanja, odnosno uvidom u CRPS ili drugi odgovarajući javni registar. Ako uvidom u dokumentaciju nije moguće pribaviti sve propisane podatke, nedostajući podaci pribavljaju se iz originala ili ovjerene kopije isprava i druge poslovne dokumentacije, koje na zahtjev obveznika proslijedi pravno lice ili neposredno iz pisane izjave zastupnika pravnog lica iz st. 1 ili 2 ovog člana.

Izuzetno od st. 1, 2, 3, 4 i 5 ovog člana, obveznik je dužan da vrši ponovnu kontrolu stranog lica iz člana 29 tačka

1 ovog zakona.

6. Posebni oblici provjere klijenta

Član 24

Posebni oblici provjere klijenta, u smislu ovog zakona, su:

- 1) produbljena provjera klijenta;
- 2) pojednostavljena provjera klijenta.

Produbljena provjera klijenta

Član 25

Produbljena provjera klijenta, pored identifikacije iz člana 7 ovog zakona, obuhvata i dodatne mjere u sljedećim slučajevima:

- 1) zaključivanja kontokorentnog odnosa sa bankom ili drugom sličnom kreditnom organizacijom, koja ima sjedište izvan EU ili izvan država sa liste;
- 2) zaključivanja poslovnog odnosa ili sprovođenje transakcije iz člana 9 stav 1 tačka 2 ovog zakona sa klijentom, koji je politički eksponirano lice iz člana 27 ovog zakona;
- 3) kada u postupku provjere klijent nije prisutan prilikom utvrđivanja i provjere identiteta.

Obveznik je dužan da primijeni mjeru ili mjere produbljene provjere klijenta iz čl. 26, 27 ili 28 ovog zakona u slučajevima kada procijeni da, zbog prirode poslovnog odnosa, oblika i načina izvršenja transakcije, poslovnog profila klijenta, odnosno drugih okolnosti povezanih sa klijentom, postoji ili bi mogao postojati rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma.

Kontokorentni bankarski odnosi sa kreditnim organizacijama trećih država

Član 26

Prilikom uspostavljanja kontokorentnog odnosa sa bankom ili drugom sličnom kreditnom organizacijom, koja ima sjedište izvan EU ili izvan država sa liste, obveznik vrši identifikaciju klijenta u skladu sa članom 7 ovog zakona i pribavlja sljedeće podatke:

- 1) datum izdavanja i vrijeme važenja dozvole za obavljanje bankarskih usluga i naziv i sjedište nadležnog organa države koji je izdao dozvolu;
- 2) opis sprovođenja internih postupaka, koji se odnose na otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, a naročito postupaka provjere klijenta, utvrđivanja stvarnih vlasnika, saopštavanja podataka o sumnjivim transakcijama i klijentima, nadležnim organima, vođenja evidencija, interne kontrole i drugih postupaka, koje je banka, odnosno druga slična kreditna organizacija utvrdila u vezi sa sprječavanjem i otkrivanjem pranja novca i finansiranja terorizma;
- 3) opis sistemskog uređenja u oblasti otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, koji se primjenjuje u trećoj državi, u kojoj ima sjedište, odnosno je registrovana banka odnosno druga slična kreditna organizacija;
- 4) pisanu izjavu da je banka ili druga slična kreditna organizacija u državi u kojoj ima sjedište, odnosno u kojoj je registrovana pod pravnim nadzorom i da je, u skladu sa zakonima te države, dužna da primjenjuje odgovarajuće propise u oblasti otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- 5) pisanu izjavu da banka, odnosno druga slična kreditna organizacija ne posluje kao "kvazi" banka;
- 6) pisanu izjavu da banka ili druga slična kreditna organizacija nema uspostavljene, odnosno ne uspostavlja poslovne odnose ili vrši transakcije sa "kvazi" bankama.

Zaposleni kod obveznika, koji zaključuje ugovore iz stava 1 ovog člana, dužan je da sprovede postupak produbljene provjere klijenta i pribavi pisanu saglasnost odgovornog lica obveznika, prije zaključivanja ugovora.

Podatke iz stava 1 ovog člana obveznik pribavlja iz javne ili druge dostupne evidencije podataka, odnosno uvidom u isprave i poslovnu dokumentaciju, koje dostavlja banka ili druga slična kreditna organizacija sa sjedištem izvan EU i izvan države sa liste.

Politički eksponirana lica

Član 27

Politički eksponiranim licem, u smislu ovog zakona, smatra se fizičko lice koje djeluje ili je u posljednjoj godini djelovalo na istaknutom javnom položaju u državi, uključujući članove njegove uže porodice i bliže saradnike i to:

- 1) predsjednici država, predsjednici vlada, ministri i njihovi zamjenici odnosno pomoćnici, starješine organa uprave i organa jedinice lokalne samouprave, kao i njihovi zamjenici odnosno pomoćnici i drugi funkcioneri;
- 2) izabrani predstavnici zakonodavnih organa;
- 3) nosioci najviših pravosudnih i ustavno sudskih funkcija;
- 4) članovi računskih sudova, odnosno vrhovnih revizorskih institucija i savjeta centralnih banaka;
- 5) konzuli, ambasadori i visoki oficiri oružanih snaga;
- 6) članovi upravnih i nadzornih organa preduzeća koja su u većinskom vlasništvu države.

Članovima uže porodice lica iz stava 1 ovog člana smatraju se bračni ili vanbračni drug i djeca rođena u braku ili

van braka i njihovi bračni ili vanbračni drugovi, roditelji, braća i sestre.

Bližim saradnikom lica iz stava 1 ovog člana smatra se fizičko lice koje ima zajedničku dobit iz imovine ili uspostavljenog poslovnog odnosa ili drugu vrstu bližih poslovnih kontakata.

Obveznik je dužan da u okviru produbljene provjere klijenta iz stava 1 ovog člana, pored identifikacije iz člana 7 ovog zakona:

- 1) pribavi podatke o izvoru sredstava i imovine koji su predmet poslovnog odnosa, odnosno transakcije, iz ličnih i drugih isprava koje podnese klijent, a ako propisane podatke nije moguće pribaviti iz podnesenih isprava, podaci se pribavljaju neposredno iz pisane izjave klijenta;
- 2) pribavi pisanu saglasnost odgovornog lica prije uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom;
- 3) nakon uspostavljanja poslovnog odnosa sa posebnom pažnjom prati transakcije i druge poslovne aktivnosti koje kod organizacije obavlja politički eksponirano lice.

Obveznik je dužan da internim aktom, u skladu sa smjernicama nadležnog nadzornog organa, utvrdi postupak identifikacije politički eksponiranog lica.

Utvrđivanje identiteta klijenta u odsustvu

Član 28

Ako klijent prilikom utvrđivanja i provjere identiteta nije prisutan, obveznik je dužan da u okviru produbljene provjere klijenta, pored identifikacije iz člana 7 ovog zakona, preduzme jednu ili više dopunskih mjera, i to:

- 1) pribavi dopunske isprave, podatke ili informacije, na osnovu kojih provjerava identitet klijenta;
- 2) provjeri podnesene isprave ili pribavi potvrdu od strane finansijske organizacije koja obavlja platni promet da je prvo plaćanje klijenta izvršeno na teret računa koji se vodi kod odnosne organizacije.

Pojednostavljena provjera klijenta

Član 29

Ukoliko u vezi klijenta ili transakcije iz člana 9 stav 1 tač. 1 i 2 ovog zakona ne postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranja terorizma, obveznik može izvršiti pojednostavljenu provjeru klijenta, koji je:

- 1) obveznik iz člana 4 stav 2 tač. 1, 2, 4, 5, 6, 8 i 9 ovog zakona ili druga odgovarajuća organizacija koja ima sjedište u EU ili državi sa liste;
- 2) državni organ ili organ lokalne samouprave i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja;
- 3) društvo čije su hartije od vrijednosti uvrštene u trgovinu na organizovanom tržištu u državama koje su članice EU ili drugim državama u kojima se na berzama primjenjuju standardi EU;
- 4) klijent iz člana 8 stav 4 ovog zakona, za koga postoji neznatan rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma.

Listu država iz stava 1 ovog člana utvrdiće Ministarstvo.

Pribavljanje i provjera podataka o klijentu

Član 30

Pojednostavljena provjera klijenta iz člana 29 ovog zakona obuhvata pribavljanje podataka prilikom:

1) uspostavljanja poslovnog odnosa o:

- firmi i sjedištu pravnog lica koje uspostavlja, odnosno u čije ime i za čiji račun se uspostavlja poslovni odnos;
- ličnom imenu zastupnika ili ovlašćenog lica koje za pravno lice uspostavlja poslovni odnos;
- cilju, prirodi i datumu uspostavljanja poslovnog odnosa;

2) izvršavanja transakcije iz člana 9 stav 1 tačka 2 ovog zakona:

- firmi i sjedištu pravnog lica, u čije ime i za čiji račun se vrši transakcija;
- ličnom imenu zastupnika ili ovlašćenog lica koje za pravno lice vrši transakciju;
- datumu i vremenu izvršenja transakcije;
- iznosu transakcije, valuti i načinu izvršenja transakcije;
- cilju transakcije i ličnom imenu i prebivalištu, odnosno firmi i sjedištu pravnog lica kojem je namijenjena transakcija.

Podatke iz stava 1 ovog člana obveznik pribavlja uvidom u originale ili ovjerene kopije dokumentacije iz CRPS- a ili drugog odgovarajućeg javnog registra, koje dostavlja klijent odnosno neposrednim uvidom.

Ako propisane podatke nije moguće pribaviti na način iz stava 2 ovog člana, nedostajući podaci se pribaljavaju iz originala ili ovjerenih kopija isprava i druge poslovne dokumentacije, koju dostavlja klijent ili iz pisane izjave zastupnika ili ovlašćenog lica.

Dokumentacija iz st. 1, 2 i 3 ovog člana ne smije biti starija od tri mjeseca od dana izdavanja.

Ograničenja prilikom poslovanja sa klijentom

Član 31

Obveznik ne smije za klijenta otvoriti ili voditi anonimni račun, štednu knjižicu na šifru ili donosioca ili pružati drugu uslugu (bankarski proizvod) kojima se, posredno ili neposredno, omogućava prikrivanje identiteta klijenta.

Zabrana poslovanja sa "kvazi" bankama

Član 32

Obveznik ne smije uspostavljati korespodentni ili kontokorentni odnos sa bankom koja posluje ili bi mogla poslovati kao "kvazi" banka ili sa drugom sličnom kreditnom organizacijom za koju je poznato da dozvoljava korišćenje svojih računa "kvazi" bankama.

7. Obaveza izvještavanja

Član 33

Obveznik je dužan da nadležnom organu uprave dostavi podatke iz člana 71 tač. 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11 i 12 ovog zakona o svakoj transakciji koja se izvršava u gotovom novcu u iznosu od 15.000 Eura ili više, odmah, a najkasnije u roku od tri radna dana od dana izvršene transakcije.

Obveznik je dužan da nadležnom organu uprave bez odlaganja dostavi podatke iz člana 71 ovog zakona kada, u vezi sa transakcijom (bez obzira na iznos i vrstu) ili klijentom, postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma i to prije izvršenja transakcije i navede rok u kojem transakcija treba da se izvrši. Saopštenje se može dati i telefonom, ali mora biti poslato nadležnom organu uprave i u pisanoj formi najkasnije sljedećeg radnog dana od dana saopštavanja.

Obaveza iz stava 2 ovog člana odnosi se i na najavljenju transakciju, bez obzira da li je kasnije izvršena ili ne. Način i uslove dostavljanja podataka iz st. 1, 2 i 3 ovog člana, kao i uslove pod kojima obveznik može biti

oslobođen obaveze izvještavanja iz stava 1 ovog člana bliže propisuje Ministarstvo.

8. Sprovođenje mjera otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u poslovnim jedinicama i društvima u većinskom vlasništvu u stranim državama

Član 34

Obveznik je dužan da obezbijedi da se mjere otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, utvrđene ovim zakonom, u istom obimu sprovode i u poslovnim jedinicama ili društvima u većinskom vlasništvu obveznika, koja imaju sjedište u drugoj državi, ako je to u skladu sa pravnim sistemom odnosne države.

Ako propisima države nije predviđeno sprovođenje mjera otkrivanja i sprječavanja pranja novca ili finansiranja terorizma u istom obimu u kojem su utvrđeni ovim zakonom, obveznik je dužan da o tome odmah obavjesti nadležni organ uprave i preduzme mjere za otklanjanje rizika od pranja novca ili finansiranja terorizma.

9. Određivanje ovlašćenog lica i njegovog zamjenika

Vršenje poslova otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma

Član 35

Obveznici koji imaju više od tri zaposlena dužni su da odrede ovlašćeno lice i njegovog zamjenika za poslove otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Kod obveznika koji imaju manje od četiri zaposlena, poslove otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma vrši direktor ili drugo ovlašćeno lice.

Uslovi za ovlašćeno lice

Član 36

Poslove ovlašćenog lica iz člana 35 ovog zakona može obavljati lice koje ispunjava uslove utvrđene opštim aktom o sistematizaciji radnih mjesta, a naročito:

- 1) da je stalno zaposleno za obavljanje poslova i zadataka koji su u skladu sa aktom o sistematizaciji organizovani na način koji omogućava brzo, kvalitetno i blagovremeno izvršavanje zadataka propisanih ovim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona;
- 2) da je stručno osposobljeno za vršenje poslova sprječavanja i otkrivanja pranja novca i finansiranja terorizma i da posjeduje profesionalne kompetencije za poslovanje obveznika u oblastima u kojima postoji rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma;
- 3) da nije pravosnažno osuđivano za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju dužem od šest mjeseci, a koje ga čini nepodobnim za vršenje poslova sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Obaveze ovlašćenog lica

Član 37

Ovlašćeno lice iz člana 35 ovog zakona obavlja sljedeće poslove:

- 1) stara se o uspostavljanju, djelovanju i razvoju sistema otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- 2) stara se o pravilnom i blagovremenom dostavljanju podataka nadležnom organu uprave;
- 3) inicira i učestvuje u izradi i izmjeni operativnih postupaka i pripremanja internih akata obveznika koji se odnose na sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma;
- 4) sarađuje u izradi smjernica za obavljanje provjera vezanih za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma;
- 5) prati i koordinira djelatnost obveznika u oblasti otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- 6) sarađuje u uspostavljanju i razvoju informacione tehnologije za obavljanje djelatnosti otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- 7) daje nadležnom organu uprave ili poslovodnom ili drugom organu obveznika inicijative i predloge za unaprjeđenje sistema otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- 8) priprema programe stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih kod obveznika u oblasti otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Ovlašćeno lice je neposredno odgovorno upravi ili drugom poslovodnom ili drugom organu obveznika, a funkcionalno i organizaciono je odvojeno od drugih organizacionih djelova obveznika.

Ovlašćeno lice, u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti, zamjenjuje lice određeno opštim aktom obveznika

(zamjenik ovlašćenog lica).

Uslovi za rad ovlašćenog lica

Član 38

Obveznik je dužan da ovlašćenom licu obezbjedi naročito:

- 1) funkcionalnu povezanost organizacionih djelova sa ovlašćenim licem i uredi način saradnje između organizacionih jedinica i obaveze i odgovornosti zaposlenih;
- 2) odgovarajuća ovlašćenja za efikasno izvršavanje zadataka iz člana 38 stav 1 ovog zakona;
- 3) odgovarajuće materijalne i druge uslove za rad;
- 4) primjerene prostorne i tehničke mogućnosti koji obezbjeđuju odgovarajući stepen zaštite povjerljivih podataka i informacija kojima rukuje na osnovu ovog zakona;
- 5) odgovarajuću informaciono - tehničku podršku koja omogućava stalno i pouzdano praćenje aktivnosti iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- 6) redovno stručno usavršavanje u vezi sa otkrivanjem i sprječavanjem pranja novca i finansiranja terorizma;
- 7) zamjenu za vrijeme odsustvovanja sa rada.

Poslovodni organ u organizaciji dužan je da ovlašćenom licu obezbjedi pomoć i podršku u obavljanju zadataka utvrđenih ovim zakonom i da ga izvještava o činjenicama koje su od značaja za otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

Obveznik je dužan da nadležnom organu uprave dostavi podatke o ličnom imenu i nazivu radnog mjesta ovlašćenog lica i lica koje zamjenjuje ovlašćeno lice u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti kao i da o svakoj promjeni tih podataka, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 15 dana od dana njihove promjene, obavijesti

nadležni organ uprave.

Stručno osposobljavanje i usavršavanje

Član 39

Obveznik je dužan da obezbijedi redovno stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih koji obavljaju poslove otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Obveznik je dužan da pripremi program stručnog osposobljavanja i usavršavanja lica iz stava 1 ovog člana najkasnije do kraja prvog kvartala poslovne godine.

10. Unutrašnja kontrola

Član 40

Obveznik je dužan da obezbijedi redovnu unutrašnju kontrolu obavljanja poslova otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Način rada ovlašćenog lica, sprovođenje unutrašnje kontrole, čuvanje i zaštitu podataka, vođenja evidencija i osposobljavanje zaposlenih kod obveznika, advokata, advokatskih kancelarija i advokatskih ortačkih društava (u daljem tekstu: advokat), notara, društava za reviziju, samostalnih revizora ili fizičkih lica koja obavljaju računovodstvene ili druge slične usluge bliže se uređuju propisom Ministarstva.

III. ZADACI I OBAVEZE ADVOKATA I NOTARA

Zadaci i obaveze advokata i notara

Član 41

Advokat, odnosno notar dužan je da mjere otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma sprovodi u skladu sa ovim zakonom, kada:

- 1) pomaže u planiranju i izvršavanju transakcija za klijenta u vezi sa:
 - kupovinom ili prodajom nepokretnosti ili privrednog društva;
 - upravljanjem novcem, hartijama od vrijednosti ili drugom imovinom klijenta;
 - otvaranjem ili upravljanjem bankarskim računom, štednim ulogom ili računom za poslovanje sa hartijama od vrijednosti;
 - prikupljanjem sredstava za osnivanje, poslovanje ili upravljanje privrednim društvom;
 - osnivanjem, poslovanjem ili upravljanjem ustanovom, fondom, privrednim društvom ili drugim sličnim oblikom organizovanja;
- 2) u ime i za račun klijenta vrši finansijsku transakciju ili transakciju u vezi sa nepokretnošću.

Provjera klijenta

Član 42

Advokat, odnosno notar u okviru provjere klijenta u postupku utvrđivanja identiteta iz člana 9 stav 1 tač. 1 i 2 ovog zakona pribavlja podatke iz člana 73 tač. 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 11 ovog zakona.

Advokat, odnosno notar u okviru provjere klijenta u postupku iz člana 9 stav 2 ovog zakona pribavlja podatke iz člana 73 tač. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10 i 11 ovog zakona.

Advokat, odnosno notar u postupku sprovođenja mjera pojačanog pregleda i praćenja klijenta iz člana 9 stav 1 tač. 3 i 4 ovog zakona pribavlja podatke iz člana 73 tač. 12, 13 i 14 ovog zakona.

Advokat, odnosno notar utvrđuje i provjerava identitet klijenta, odnosno njegovog zastupnika, odnosno ovlašćenog lica i pribavlja podatke iz člana 73 tač. 1, 2 i 3 ovog zakona uvidom u ličnu ispravu klijenta u njegovom prisustvu, odnosno u originale ili ovjerenu kopiju dokumentacije iz CRPS-a ili drugog odgovarajućeg javnog registra, koja ne smije biti starija od tri mjeseca od dana izdavanja.

Advokat, odnosno notar utvrđuje stvarnog vlasnika klijenta, koji je pravno lice ili drugi sličan oblik organizovanja stranog prava, pribavljanjem podataka iz člana 72 tačka 4 ovog zakona uvidom u originale ili ovjerenu kopiju dokumentacije iz CRPS-a ili drugog javnog registra, koja ne smije biti starija od mjesec dana od dana izdavanja. Ako iz registra nije moguće dobiti sve propisane podatke, nedostajući podaci se pribavljaju uvidom u originale ili ovjerene kopije isprava i drugu poslovnu dokumentaciju, koju podnese zastupnik pravnog lica, odnosno drugog organizacionog oblika ili njegovo ovlašćeno lice.

Advokat, odnosno notar nedostajuće podatke iz člana 73 ovog zakona pribavlja uvidom u originale ili ovjerenu kopiju isprava i drugu poslovnu dokumentaciju.

Ako propisane podatke nije moguće pribaviti na način iz st. 1, 2, 3, 4, 5 i 6 ovog člana, nedostajući podaci, osim podataka iz člana 73 tač. 12, 13 i 14 ovog zakona, pribavljaju se neposredno iz pisane izjave klijenta.

Izveštavanje o klijentima i transakcijama, za koje postoje razlozi za sumnju o pranju novca i finansiranju terorizma

Član 43

Ako advokat, odnosno notar prilikom obavljanja poslova iz člana 41 tačke 2 ovog zakona utvrdi da u vezi sa transakcijom ili licem postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranja terorizma, dužan je da obavijesti nadležni organ uprave prije izvršenja transakcije i da u obavještenju navede rok u kojem bi transakcija

trebalo da se izvrši. Saopštenje se može dati i telefonom, ali mora biti poslato nadležnom organu uprave i u pisanoj formi najkasnije sljedećeg radnog dana od dana saopštavanja.

Obaveza iz stava 1 ovog člana odnosi se i na planirane transakcije, bez obzira da li je transakcija kasnije izvršena, ili ne.

Ako advokat, advokatska kancelarija ili notar, u slučajevima iz st. 1 i 2 ovog člana, zbog prirode transakcije, zbog toga što nije izvršena ili iz drugih opravdanih razloga ne može izvršiti saopštavanje, dužan je da nadležnom organu uprave dostavi podatke čim bude u mogućnosti, odnosno čim sazna za osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranja terorizma i obrazloži razloge zbog kojih nije postupio na propisani način iz st. 1 i 2 ovog člana.

Advokat, odnosno notar dužan je da, kada klijent zatraži savjet za pranje novca ili finansiranje terorizma, obavijesti nadležni organ uprave bez odlaganja.

Advokat, advokatska kancelarija ili notar je dužan da dostavi nadležnom organu uprave podatke iz člana 73 ovog zakona na način utvrđen propisom Ministarstva.

Izuzeci

Član 44

Izuzetno od člana 43 st. 1 i 2 ovog zakona, advokat nije dužan da podatke koje je dobio od klijenta ili o klijentu prilikom utvrđivanja njegovog pravnog položaja ili zastupanja u postupku koji se vodi pred sudom, što uključuje davanje savjeta o njegovom predlaganju ili izbjegavanju, dostavi nadležnom organu uprave.

Advokat je dužan da, na zahtjev nadležnog organa uprave za dostavljanje podataka iz člana 49 st. 1 i 2 ovog zakona, bez odlaganja, a najkasnije u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva, u pisanoj formi navede razloge zbog kojih nije postupio u skladu sa zahtjevom.

Advokat nije dužan da izvještava o gotovinskim transakcijama iz člana 33 stav 1 ovog zakona, osim ako u vezi sa transakcijom ili klijentom postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

IV. LISTA INDIKATORA ZA PREPOZNAVANJE SUMNJIVIH KLIJENATA I TRANSAKCIJA

Primjena liste indikatora

Član 45

Obveznik, advokat, odnosno notar dužan je da, pri utvrđivanju osnova sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranja terorizma i drugih okolnosti u vezi sumnje, koristi listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija.

Lista indikatora iz stava 1 ovog člana mora se nalaziti u poslovnim prostorijama obveznika, advokata, odnosno notara.

Utvrđivanje liste indikatora

Član 46

Listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih klijenata i transakcija utvrđuje Ministarstvo na osnovu stručne osnove koju priprema nadležni organ uprave u saradnji sa drugim nadležnim organima.

V. NADLEŽNOSTI ORGANA UPRAVE

Poslovi i zadaci organa uprave

Član 47

Poslove uprave koji se odnose na otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma utvrđene ovim zakonom i drugim propisima vrši nadležni organ uprave.

Dostavljanje podataka, informacija i dokumentacije nadležnom organu uprave iz stava 1 ovog člana u skladu sa ovim zakonom vrši se bez naknade.

Dostavljanje podataka na zahtjev

Član 48

Nadležni organ uprave, kada procijeni da postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, može zahtijevati da obveznik dostavi naročito podatke:

- 1) iz evidencije o strankama i transakcijama koje vode na osnovu člana 70 ovog zakona;
- 2) o stanju sredstava i druge imovine određenog klijenta kod obveznika;
- 3) o prometu sredstava i imovine određenog klijenta kod obveznika;
- 4) o poslovnim odnosima uspostavljenim sa obveznikom;
- 5) informacije koje je obveznik pribavio ili vodi na osnovu zakona.

U zahtjevu iz stava 1 ovog člana nadležni organ uprave dužan je da navede podatke koje treba dostaviti, pravni osnov, cilj prikupljanja i rok za njihovo dostavljanje.

Nadležni organ uprave može zahtijevati dostavljanje podataka iz stava 1 ovog člana i za lica za koja je moguće zaključiti da su sarađivala, odnosno učestvovala u transakcijama ili o poslovima lica za koja postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Obveznik je dužan da na zahtjev nadležnog organa uprave u slučajevima iz st. 1 i 2 ovog člana dostavi dokumentaciju kojom raspolaže.

Nadležni organ uprave može zahtijevati od obveznika dostavljanje podataka, informacija i dokumentacije u vezi sa obavljanjem poslova u skladu sa ovim zakonom, kao i druge potrebne podatke radi praćenja izvršavanja obaveza utvrđenih ovim zakonom.

Podatke, informacije i dokumentaciju iz st. 1, 2, 3, 4 i 5 ovog člana obveznik je dužan da nadležnom organu uprave dostavi bez odlaganja, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijema zahtjeva.

Nadležni organ uprave može, zbog obimnosti dokumentacije ili iz drugih opravdanih razloga, na obrazloženi zahtjev obveznika, produžiti rok iz stava 2 ovog člana ili izvršiti provjeru podataka kod obveznika.

Zahtjev advokatu, odnosno notaru za podnošenje podataka o sumnjivim transakcijama ili licima

Član 49

Ako nadležni organ uprave procijeni da postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, može od advokata, odnosno notara tražiti dostavljanje podataka iz člana 48 ovog zakona koji su neophodni za otkrivanje pranja novca ili finansiranje terorizma.

U zahtjevu nadležni organ uprave dužan je da navede podatke koje treba dostaviti, pravni osnov, cilj prikupljanja i rok za njihovo dostavljanje.

Nadležni organ uprave može zahtijevati dostavljanje podataka iz stava 1 ovog člana i za lica za koja je moguće zaključiti da su sarađivala, odnosno učestvovala u transakcijama ili o poslovima lica za koja postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Nadležni organ uprave može od advokata, odnosno notara zahtijevati da dostavi podatke, informacije i dokumentaciju u vezi sa obavljanjem poslova u skladu sa ovim zakonom, kao i druge potrebne podatke radi praćenja izvršavanja obaveza utvrđenih ovim zakonom.

U pogledu rokova i načina dostavljanja podataka iz st. 1, 2, 3 i 4 ovog člana primjenjuju se odredbe člana 48 st. 6 i 7 ovog zakona.

Zahtjev državnom organu ili nosiocu javnih ovlašćenja za podnošenje podataka o sumnjivim transakcijama ili licima

Član 50

Ako nadležni organ uprave procijeni da postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranje terorizma, može od državnih organa, odnosno nosilaca javnih ovlašćenja tražiti dostavljanje podataka, informacija i dokumentacije koji su neophodni za otkrivanje pranja novca ili finansiranje terorizma.

Nadležni organ uprave dužan je da u zahtjevu navede podatke koje treba dostaviti, pravni osnov, cilj prikupljanja i rok za njihovo dostavljanje.

Nadležni organ uprave može zahtijevati dostavljanje podataka iz stava 1 ovog člana i za lica za koja je moguće zaključiti da su sarađivala, odnosno učestvovala u transakcijama ili o poslovima lica za koja postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Državni organi i nosioci javnih ovlašćenja dužni su da nadležnom organu uprave dostave tražene podatke, informacije i dokumentaciju bez odlaganja, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijema zahtjeva ili omoguće, bez naknade, neposredan elektronski pristup podacima i informacijama navedenim u zahtjevu.

Naredba o privremenom obustavljanju transakcije

Član 51

Nadležni organ uprava može pisanom naredbom privremeno, ali najduže za 72 časa, obustaviti transakciju, ako procijeni da postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, o čemu je dužan da bez odlaganja obavijesti nadležne organe.

Ako zbog prirode ili načina izvršenja transakcije, odnosno drugih okolnosti pod kojima se transakcija odvija, transakciju nije moguće odlagati, naredba se, izuzetno od stava 1 ovog člana,

može izdati i usmeno.

O prijemu usmene naredbe iz stava 1 ovog člana odgovorno lice obveznika sačinjava zabilješku.

Nadležni organ uprave dužan je da, bez odlaganja, dostavi u pisanoj formi prethodno usmeno izdatu naredbu. Nadležni organi iz stava 1 ovog člana dužni su da, nakon primljenog obavještenja o obustavljanju transakcije,

postupe u skladu sa svojim ovlašćenjima odmah, a najkasnije u roku od 72 časa od privremenog obustavljanja transakcije.

Prestanak mjere privremenog obustavljanja transakcije

Član 52

Ako nadležni organ uprave u roku od 72 časa od izdavanja naredbe o privremenom obustavljanju transakcije ocjeni da ne postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, dužan je da o tome bez odlaganja obavijesti nadležne organe i obveznika.

Ako nadležni organi u roku od 72 časa ne preduzmu mjere iz člana 51 stav 5 ovog zakona, obveznik može odmah izvršiti transakciju.

Zahtjev za praćenje finansijskog poslovanja klijenta u kontinuitetu

Član 53

Nadležni organ uprave može od obveznika, u pisanoj formi, zahtijevati da kontinuirano prati finansijsko poslovanje klijenta, u vezi kojeg postoje razlozi za osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma ili drugog lica za koje se može zaključiti da je sarađivalo, odnosno učestvovalo u transakcijama ili poslovima povodom kojih postoji osnov sumnje za pranje novca i finansiranje terorizma i odrediti rok u kojem je dužan da ga obavještava i dostavlja tražene podatke.

Podatke iz stava 1 ovog člana obveznik je dužan da dostavi, odnosno saopšti nadležnom organu uprave prije izvršenja transakcije ili zaključenja posla i u saopštenju navede procjenu roka u kojem transakcija ili posao treba da se izvrši.

Ako zbog prirode transakcije, odnosno posla ili iz drugih opravdanih razloga obveznik nije u mogućnosti da postupi na način utvrđen stavom 2 ovog člana, dužan je da nadležnom organu uprave saopšti podatke čim bude u mogućnosti, a najkasnije sljedećeg radnog dana od dana izvršenja transakcije ili zaključivanja posla. U saopštenju je dužan da navede razloge zbog kojih nije postupio u skladu sa stavom 2 ovog člana.

Kontinuirano praćenje transakcije iz stava 1 ovog člana može trajati najduže tri mjeseca, a iz razloga za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca i finansiranju terorizma njeno trajanje se može produžiti još najduže za tri mjeseca računajući od dana podnošenja zahtjeva iz stava 1 ovog člana.

Prikupljanje podataka na osnovu inicijative

Član 54

Ako u vezi sa transakcijom ili licem postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, nadležni organ uprave može i na inicijativu koja ne potiče od obveznika ili nadzornog organa, a naročito od suda, državnog tužioca, organa uprave nadležnog za policijske poslove, nadležnog poreskog organa, nadležnog carinskog organa, nadležnog organa za antikorupciju i drugog nadležnog državnog organa, započeti prikupljanje i

analiziranje podataka, informacija i dokumentacije radi otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Obavještenje o sumnjivim transakcijama

Član 55

Ako nadležni organ uprave na osnovu podataka, informacija i dokumentacije, koje pribavlja u skladu sa ovim zakonom, procjeni da u vezi sa nekom transakcijom ili licem postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, dužan je da u pisanoj formi sa neophodnom dokumentacijom o razlozima za sumnju obavijesti nadležni organ.

Nadležni organ uprave u obavještenju iz stava 1 ovog člana ne smije navoditi podatke o obvezniku i zaposlenom u organizaciji koji je saopštio podatke, osim ako postoji osnov sumnje da je obveznik ili zaposleni kod obveznika izvršio krivično djelo pranja novca ili finansiranja terorizma ili ako su podaci neophodni za utvrđivanje činjenica u krivičnom postupku i ako podnošenje tih podataka pisano traži nadležni sud.

Informacija o drugim krivičnim radnjama

Član 56

Ako nadležni organ uprave na osnovu podataka, informacija i dokumentacije, pribavljenih u skladu sa ovim zakonom, ocijeni da u vezi sa transakcijom ili licem postoji osnov sumnje da su izvršena druga krivična djela koja se gone po službenoj dužnosti, dužan je da o tome dostavi pisanu informaciju nadležnim organima.

Povratna informacija

Član 57

O izvršenom prikupljanju i analiziranju podataka, informacija i dokumentacije u vezi lica ili transakcije, za koje su dati razlozi za osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranja terorizma ili utvrđene činjenice koje su ili bi mogle biti povezane sa pranjem novca ili finansiranjem terorizma, nadležni organ uprave u pisanoj formi obavještava obveznika ili drugog podnosioca inicijative, osim ako ocijeni da bi obavještavanje moglo prouzrokovati štetne posljedice na tok i ishod postupka.

Međunarodna saradnja

Član 58

Prije dostavljanja ličnih podataka organu nadležnom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma strane države, nadležni organ uprave vrši provjeru da li organ kome treba proslijediti podatke posjeduje uređen sistem zaštite ličnih podataka i da će podaci biti korišćeni samo za traženu namjenu, ukoliko međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Nadležni organ uprave može da zaključuje sporazume o razmjeni finansijskih i obavještajnih podataka, informacija, i dokumentacije sa ovlašćenim organima stranih država i međunarodnim organizacijama u skladu sa zaključenim međunarodnim ugovorom.

Zamolnica nadležnom organu strane države za dostavljanje podataka

Član 59

Nadležni organ uprave može, u okviru svojih nadležnosti, od nadležnog organa druge države tražiti podatke, informacije i dokumentaciju potrebne za otkrivanje i sprječavanje pranja novca ili finansiranja terorizma.

Podatke, informacije i dokumentaciju, pribavljene u skladu sa stavom 1 ovog člana, nadležni organ uprave može koristiti isključivo za namjene utvrđene ovim zakonom i ne smije ih, bez prethodne saglasnosti organa strane

države od kojih su pribavljeni, dostavljati ili davati na uvid drugom organu, pravnom ili fizičkom licu ili ih koristiti za namjene koje nijesu u skladu sa uslovima i ograničenjima koja je odredio zamoljeni organ.

Dostavljanje podataka i informacija po zamolnici nadležnog organa strane države

Član 60

Nadležni organ uprave podatke, informacije i dokumentaciju o licima ili transakcijama za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma može dostaviti na zamolnicu nadležnom organu za otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma strane države, pod uslovom reciprociteta.

Nadležni organ uprave nije dužan da postupi po zamolnici iz stava 1 ovog člana ako:

- 1) na osnovu činjenica i okolnosti navedenih u zamolnici procjeni da nijesu dati dovoljni razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma;
- 2) bi davanje podataka ugrozilo ili moglo ugroziti tok krivičnog postupka u Crnoj Gori, odnosno na drugi način štetiti interesima tog postupka.

O odbijanju zamolnice nadležni organ uprave je dužan da u pisanoj formi obavijesti organ koji je zamolnicu dostavio i navede razloge odbijanja.

Nadležni organ uprave može odrediti uslove i ograničenja u korišćenju podataka iz stava 1 ovog člana.

Samoinicijativno dostavljanje podataka stranom organu

Član 61

Nadležni organ uprave može samoinicijativno podatke, dokumentaciju i informacije o klijentima ili transakcijama, za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, koje je pribavio ili vodi u skladu sa ovim zakonom, dostavljati organu nadležnom za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma strane države uz uslov reciprociteta.

Nadležni organ uprave prilikom samoinicijativnog dostavljanja podataka može odrediti uslove i ograničenja pod kojima organ nadležan za otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma strane države može koristiti podatke iz stava 1 ovog člana.

Privremeno obustavljanje transakcije na inicijativu stranog organa

Član 62

Nadležni organ uprave može, u skladu sa ovim zakonom, uz uslov reciprociteta, na obrazloženu pisanu inicijativu nadležnog organa druge države, pisanom naredbom privremeno, najduže 72 časa, obustaviti transakciju. Nadležni organ uprave dužan je da o naredbi iz stava 1 ovog člana obavijesti nadležne organe.

Nadležni organ uprave može odbiti inicijativu organa iz stava 1 ovog člana, ako na osnovu činjenica i okolnosti navedenih u inicijativi procjeni da nijesu dati dovoljni razlozi za osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, o čemu u pisanoj formi obavještava podnosioca inicijative uz navođenje razloga za njeno odbijanje.

Inicijativa stranom organu za privremeno obustavljanje transakcije

Član 63

Nadležni organ uprave može, u okviru svojih nadležnosti u oblasti otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, organima stranih država nadležnim za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma podnijeti pisanu inicijativu za privremeno obustavljanje transakcije, ako ocijeni da postoji dovoljno razloga za postojanje osnova sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Ovlašćenja i dužnosti nadležnog organa uprave

Član 64

Nadležni organ uprave ovlašćen je da:

- 1) podnese inicijativu za izmjene i dopune propisa koji se odnose na sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma;
- 2) priprema i objedinjava listu indikatora za prepoznavanje klijenata i transakcija za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca i finansiranju terorizma i dostavlja je licima koja imaju obaveze utvrđene ovim zakonom;
- 3) učestvuje u obučavanju i stručnom usavršavanju ovlašćenih lica zaposlenih kod obveznika i nadležnih državnih organa;
- 4) inicira objavljivanje spiska zemalja koje ne primjenjuju standarde iz oblasti sprječavanja i otkrivanja pranja novca i finansiranja terorizma;
- 5) priprema i izdaje preporuke ili smjernice za jedinstveno sprovođenje ovog zakona i propisa donijetih na osnovu njega, kod obveznika;
- 6) najmanje jednom godišnje, objavljuje statističke podatke iz oblasti pranja novca i finansiranja terorizma i na drugi primjeren način obavještava javnost o pojavnim oblicima pranja novca i finansiranja terorizma.

Nadležni organ uprave je dužan da na zahtjev suda ili državnog tužioca dostavi raspoložive podatke, informacije i dokumentaciju iz evidencije lica i transakcija, osim podataka koje je prikupio na osnovu međunarodne saradnje, a za koje nije dobio saglasnost nadležnog organa strane države, koji su sudu i tužilaštvu potrebni prilikom vođenja postupka.

Izveštavanje Vlade

Član 65

Nadležni organ uprave najmanje jednom godišnje podnosi izvještaj Vladi o svom radu i stanju u upravnoj oblasti.

VI. OBAVEZE DRŽAVNIH ORGANA

Organ uprave nadležan za carinske

poslove Član 66

Organ uprave nadležan za carinske poslove dužan je da nadležnom organu uprave dostavi podatke ili omogućiti

elektronski pristup o svakom prenošenju preko državne granice novca, čekova, hartija od vrijednosti na donosioca, plemenitih metala i dragog kamenja, čija je vrijednost ili iznos od 10.000 Eura ili više, najkasnije u roku od tri

dana od dana prenošenja.

Organ uprave nadležan za carinske poslove dužan je da nadležnom organu uprave dostavi podatke iz stava 1 ovog člana, o prenošenju ili pokušaju prenošenja novca, čekova, hartija od vrijednosti, plemenitih metala i dragog kamenja, čija je vrijednost ili iznos manja od 10.000 Eura, ako u vezi sa tim licem postoje razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranja terorizma.

Berze i klirinško - depozitna društva

Član 67

Berze i klirinško - depozitna društva dužna su da bez odlaganja u pisanoj formi obavijeste nadležni organ uprave ako prilikom izvršavanja poslova iz svoje djelatnosti otkriju činjenice koje upućuju na moguću povezanost sa pranjem novca ili finansiranjem terorizma.

Pravna lica iz stava 1 ovog člana dužna su da na zahtjev nadležnog organa uprave dostave podatke,

informacije ili dokumentaciju koja upućuje na moguću povezanost sa pranjem novca ili finansiranjem terorizma, u skladu sa zakonom.

U pogledu rokova i načina dostavljanja podataka iz stava 2 ovog člana primjenjuju se odredbe člana 48 st. 6 i 7 ovog zakona.

Sudovi, državni tužilac i drugi državni organi

Član 68

Radi vođenja jedinstvene evidencije o pranju novca i finansiranju terorizma nadležni sudovi, državni tužilac i drugi državni organi dužni su da nadležnom organu uprave dostavljaju podatke o prekršajima i krivičnim djelima u vezi sa pranjem novca i finansiranjem terorizma.

Nadležni državni organi iz stava 1 ovog člana dužni su da nadležnom organu uprave redovno i na zahtjev dostavljaju podatke o:

- 1) datumu podnošenja krivične prijave;
- 2) ličnom imenu, datumu rođenja i adresi, odnosno firmi, adresi i sjedištu prijavljenog lica;
- 3) biću krivičnog djela i mjestu, vremenu i načinu izvršenja radnje koja ima obilježje krivičnog djela;
- 4) prethodnom krivičnom djelu i mjestu, vremenu i načinu izvršenja radnje, koja ima obilježje prethodne krivične radnje.

Državni tužilac i nadležni sudovi nadležnom organu uprave dužni su, najmanje polugodišnje, dostavljati podatke koji se odnose na:

- 1) lično ime, datum rođenja i adresu, odnosno firmu, adresu i sjedište prijavljenog lica ili lica koje je podnijelo zahtjev za sudsku zaštitu u okviru prekršajnog postupka po ovom zakonu;
- 2) fazu postupka i konačnu odluku;
- 3) zakonsko obilježje bića krivičnog djela ili prekršaja;
- 4) lično ime, datum rođenja i adresu, odnosno firmu i sjedište lica za koje je određena privremena mjera oduzimanja imovinske koristi ili privremena plenidba;
- 5) datum izdavanja i vrijeme trajanja naredbe o privremenoj mjeri oduzimanja imovinske koristi ili privremenoj plenidbi;
- 6) iznos sredstava ili vrijednost imovine na koju se odnosi naredba o privremenoj mjeri oduzimanja imovinske koristi ili privremenoj plenidbi;
- 7) datum izdavanja naredbi o oduzimanju sredstava ili imovine;
- 8) iznos zaplijenjenih sredstava ili vrijednost oduzete imovine.

Izveštavanje o zapažanjima i preduzetim mjerama

Član 69

Nadležni državni organi dužni su jednom godišnje, a najkasnije do kraja januara tekuće godine za prethodnu godinu, obavijestiti nadležni organ uprave o svojim zapažanjima i preduzetim mjerama koji se odnose na sumnjive transakcije o pranju novca ili finansiranju terorizma, u skladu sa ovim zakonom.

VII. EVIDENCIJE, ZAŠTITA I ČUVANJE PODATAKA

1. Vođenje i sadržaj evidencija

Evidencije koje vodi obveznik

Član 70

Obveznici su dužni
davode:

- 1) evidenciju podataka o klijentima, poslovnim odnosima i transakcijama iz člana 9 ovog zakona;

2) evidencije podataka iz člana 33 ovog zakona.

Sadržaj evidencija obveznika

Član 71

U evidencijama iz člana 70 ovog zakona vode se i obrađuju sljedeći podaci:

- 1) firma, adresa, sjedište i matični broj pravnog lica koje uspostavi poslovni odnos ili izvrši transakciju, odnosno pravnog lica za koje se uspostavlja poslovni odnos ili vrši transakcija;
- 2) lično ime, adresa prebivališta, odnosno boravišta, datum i mjesto rođenja i poreski broj zastupnika ili ovlašćenog lica, koje za pravno lice ili drugo lice građanskog prava zaključi poslovni odnos ili izvrši transakciju, broj, vrstu i naziv organa koji je izdao ličnu ispravu;
- 3) lično ime, adresa prebivališta, odnosno boravišta, datum i mjesto rođenja i poreski broj ovlašćenog lica, koje za klijenta traži ili izvrši transakciju i broj, vrstu i naziv organa koji je izdao ličnu ispravu;
- 4) lično ime, adresa prebivališta, odnosno boravišta, datum i mjesto rođenja i poreski broj fizičkog lica, odnosno njegovog zastupnika, preduzetnika ili fizičkog lica koje obavlja djelatnost, koje uspostavi poslovni odnos ili izvrši transakciju, odnosno fizičko lice, za koje se uspostavi poslovni odnos ili vrši transakcija i broj, vrstu i naziv organa koji je izdao ličnu ispravu;
- 5) firma, adresa i matični broj, ako je dodijeljen, preduzetnika ili fizičkog lica koje obavlja djelatnost;
- 6) lično ime, adresa prebivališta, odnosno boravišta, datum i mjesto rođenja fizičkog lica, koje uđe u igračnicu ili pristupi sefu;
- 7) namjena i pretpostavljena priroda poslovnog odnosa, uključujući informaciju o djelatnosti klijenta;
- 8) datum uspostavljanja poslovnog odnosa, odnosno datum i vrijeme ulaska u igračnicu ili pristupa sefu;
- 9) datum i vrijeme izvršenja transakcije;
- 10) iznos transakcije i valuta u kojoj je transakcija izvršena;
- 11) namjena transakcije i lično ime i prebivalište, odnosno boravište, odnosno firma i sjedište lica kojem je namijenjena transakcija;
- 12) način izvršenja transakcije;
- 13) podaci o izvoru imovine i sredstava, koji su ili će biti predmet poslovnog odnosa ili transakcije;
- 14) razlozi za sumnju o pranju novca ili finansiranja terorizma;
- 15) lično ime, adresa prebivališta ili boravišta i datum i mjesto rođenja stvarnog vlasnika pravnog lica, odnosno u slučaju iz člana 19 stav 3 tačka 2 ovog zakona podatak o kategoriji lica u čijem je interesu osnivanje i djelovanje pravnog lica ili sličnog pravnog subjekta stranog prava;
- 16) naziv drugog lica građanskog prava i lično ime, adresa prebivališta, odnosno boravišta, datum i mjesto rođenja i poreski broj člana.

Evidencije koje vodi advokat odnosno notar

Član 72

Advokat, odnosno notar
vodi:

- 1) evidenciju o klijentima, poslovnim odnosima i transakcijama iz člana 7 ovog zakona;
- 2) evidenciju podataka iz člana 43 stav 1 ovog zakona.

Sadržaj evidencija advokata odnosno notara

Član 73

U evidencijama iz člana 72 ovog zakona vode se i obrađuju sljedeći podaci:

- 1) lično ime, prebivalište, datum i mjesto rođenja preduzetnika i fizičkog lica koje obavlja djelatnost, odnosno firma, sjedište i adresa i matični broj pravnog lica ili preduzetnika kome advokat, odnosno notar pruža usluge;
- 2) lično ime, prebivalište, datum i mjesto rođenja zastupnika, koji za lice iz tačke 1 ovog stava uspostavi poslovni odnos ili vrši transakciju;
- 3) lično ime, prebivalište, datum i mjesto rođenja ovlašćenog lica koje za lice iz tačke 1 ovog stava izvrši transakciju;
- 4) podaci iz člana 72 tačka 15 ovog zakona u vezi sa pravnim licem za koje advokat, odnosno notar vrši usluge;
- 5) namjena i pretpostavljena priroda poslovnog odnosa, uključujući informaciju o djelatnosti klijenta;
- 6) datum zaključivanja poslovnog odnosa;
- 7) datum izvršenja transakcije;
- 8) iznos i valuta transakcije;
- 9) namjena transakcije i lično ime i prebivalište, odnosno firma i sjedište lica kome je transakcija namijenjena;
- 10) način izvršenja transakcije;
- 11) podaci o izvoru imovine i sredstava koji su predmet poslovnog odnosa ili transakcije;
- 12) lično ime, datum i mjesto rođenja, prebivalište, odnosno firma, adresa i sjedište lica za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma;
- 13) podaci o transakciji za koju postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma
(iznos, valuta, datum ili period izvršenja transakcija);
- 14) razlozi za osnov sumnje o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Evidencije koje vodi organ uprave nadležan za carinske poslove

Član 74

Organ uprave nadležan za carinske poslove vodi:

- 1) evidenciju o prijavljenom i neprijavljenom prenošenju preko državne granice novca, čekova, hartija od vrijednosti, plemenitih metala i dragog kamenja, u iznosu i vrijednosti od 10.000 Eura ili više;
- 2) evidenciju o prenošenju ili pokušaju prenošenja preko državne granice novca, čekova, hartija od vrijednosti, plemenitih metala i dragog kamenja, u vrijednosti manjoj od 10.000 Eura, ako postoje razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Sadržaj evidencija organa uprave nadležnog za carinske poslove

Član 75

U evidencijama iz člana 74 ovog zakona vode se i obrađuju sljedeći podaci:

- 1) lično ime, prebivalište, datum, mjesto rođenja i državljanstvo fizikog lica koje prenosi ili pokuša da prenese preko državne granice imovinu iz člana 74 ovog zakona;
- 2) firma, adresa i sjedište pravnog lica, odnosno lično ime, prebivalište i državljanstvo fizičkog lica za koje se obavlja prenos preko državne granice imovine iz člana 74 ovog zakona;
- 3) lično ime, prebivalište i državljanstvo fizičkog lica, odnosno naziv firme, adresa i sjedište pravnog lica, kome je namijenjena gotovina;
- 4) iznos, valuta i vrsta gotovog novca koji se prenosi preko državne granice;
- 5) izvor i namjena korišćenja gotovine koja se prenosi preko državne granice;
- 6) mjesto, datum i vrijeme prelaska ili pokušaja prelaska preko državne granice;
- 7) razlozi za osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranja terorizma.

Pored podataka iz stava 1 ovog člana, u evidenciji iz člana 74 tačka 2 ovog zakona vode se podaci o tome da li je prenošenje gotovine bilo prijavljeno organu uprave nadležnom za carinske poslove.

Evidencije koje vodi nadležni organ uprave

Nadležni organ uprave vodi:

- 1) evidenciju podataka o licima i transakcijama iz člana 33 ovog zakona;
- 2) evidenciju podataka o licima i transakcijama iz člana 43 stav 1 ovog zakona;
- 3) evidenciju o primljenim inicijativama iz člana 54 ovog zakona;
- 4) evidenciju o saopštenjima i informacijama iz čl. 55 i 56 ovog zakona;
- 5) evidenciju međunarodnih zamolnica iz čl. 59 i 60 ovog zakona;
- 6) evidenciju o krivičnim djelima i prekršajima iz člana 68 ovog zakona.

Sadržaj evidencija koju vodi nadležni organ uprave

Član 77

U evidenciji podataka o licima i transakcijama iz člana 33 ovog zakona vode se i obrađuju podaci iz člana 71 ovog zakona radi privremenog obustavljanja transakcije iz člana 51 ovog zakona.

U evidenciji podataka o licima i transakcijama iz člana 43 stav 1 ovog zakona radi privremenog obustavljanja transakcije obrađuju se podaci iz člana 72 ovog zakona.

U evidenciji iz člana 76 tačka 3 ovog zakona vode se i obrađuju sljedeći podaci:

- 1) lično ime, datum i mjesto rođenja, prebivalište, odnosno firma, adresa i sjedište lica za koje postoje razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma;
- 2) podaci o transakciji za koju postoje razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma (iznos, valuta, datum ili period vršenja transakcije);
- 3) razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

U evidenciji iz člana 76 tačka 4 ovog zakona vode se i obrađuju sljedeći podaci:

- 1) lično ime, datum i mjesto rođenja, prebivalište, odnosno firma i sjedište lica za koje je nadležni organ uprave dostavio saopštenja i informacije;
- 2) podaci o transakciji za koju postoje razlozi za sumnju da se radi o pranju novca (iznos, valuta, datum ili period vršenja transakcija);
- 3) podaci o prethodnom kažnjavanju;
- 4) podaci o organu kojem je poslato saopštenje ili informacija.

U evidenciji iz člana 76 tačka 5 ovog zakona vode se i obrađuju sljedeći podaci:

- 1) lično ime, datum i mjesto rođenja i prebivalište, odnosno firma, adresa i sjedište lica na koje se odnosi zamolnica;
- 2) ime države i naziv zamoljenog organa, odnosno organa koji je izdao zamolnicu. U evidenciji iz člana 76 tačka 6 ovog zakona vode se i obrađuju sljedeći podaci:
 - 1) lično ime, datum i mjesto rođenja i prebivalište, odnosno firma, adresa i sjedište lica za koje se podaci iznose iz zemlje;
 - 2) naziv države i naziv organa kojem se dostavljaju podaci.

Evidentiranje podataka o nerezidentu

Član 78

U evidencije iz člana 77 ovog zakona ne upisuje se matični, odnosno poreski broj za nerezidenta, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Evidencija o pristupu nadzornih organa podacima, informacijama i dokumentaciji

Član 79

Obveznik, advokat, odnosno notar dužni su da vode odvojenu evidenciju o pristupu organa koji vrše nadzor iz člana 86 ovog zakona podacima, informacijama i dokumentaciji iz člana 80 ovog zakona.

Evidencija iz stava 1 ovog člana obuhvata sljedeće podatke:

- 1) naziv nadzornog organa;

2) lično ime ovlašćenog službenog lica koje je izvršilo uvid;

3) datum i vrijeme uvida u podatke.

O svakom pristupu nadzornih organa iz člana 86 ovog zakona podacima iz stava 1 ovog člana obveznik, advokat, odnosno notar dužan je da, najkasnije u roku od tri radna dana od izvršenog uvida, pisano obavijesti nadležni

organ uprave.

2. Zaštita podataka Zabrana

otkrivanja podataka Član

80

Obveznici i zaposleni kod obveznika, članovi upravnih, nadzornih ili drugih poslovnih organa, odnosno druga

lica, kojima su bili dostupni podaci iz člana 71 ovog zakona, ne smiju klijentu ili trećem licu otkriti:

- 1) da je nadležnom organu uprave saopšten podatak, informacija ili dokumentacija o klijentu ili transakciji iz člana 33 st. 2, 3 i 4, člana 43 stav 1, člana 48 st. 1, 2 i 3 i člana 49 st. 1 i 2 ovog zakona;
- 2) da je nadležni organ uprave na osnovu člana 51 ovog zakona privremeno obustavio transakciju, odnosno u vezi sa tim dao uputstva obvezniku;
- 3) da je nadležni organ uprave na osnovu člana 53 ovog zakona tražio redovno praćenje poslovanja klijenta;
- 4) da je protiv klijenta ili trećeg lica pokrenuta ili bi mogla biti pokrenuta istraga zbog pranja novca ili finansiranja terorizma.

Informacije o činjenicama iz stava 1 ovog člana i obavještenja o sumnjivim transakcijama, odnosno informacijama o drugim kažnjivim radnjama iz čl. 55 i 56 ovog zakona predstavljaju službenu tajnu i kao takve se označavaju, u skladu sa zakonom.

O skidanju oznake službene tajne iz stava 2 ovog člana odlučuje ovlašćeno lice nadležnog organa uprave. Zabrana otkrivanja podataka iz stava 1 ovog člana ne primjenjuje se na:

- 1) podatke, informacije i dokumentaciju koje, u skladu sa ovim zakonom, pribavi i vodi obveznik neophodne za utvrđivanje činjenica u krivičnim postupcima i ako podnošenje tih podataka u pisanoj formi traži, odnosno naloži nadležni sud;
- 2) podatke iz tačke 1 ovog stava ako to zahtijeva nadzorni organ iz člana 86 ovog zakona zbog sprovođenja ovog zakona i propisa donesenih na osnovu ovog zakona.

Izuzete od načela čuvanja povjerljivosti

Član 81

Prilikom dostavljanja podataka, informacija i dokumentacije nadležnom organu uprave, u skladu sa ovim zakonom, na obveznike, organizacije sa javnim ovlašćenjima, državne organe, sudove, advokate, odnosno notare i zaposlene kod njih, ne primjenjuje se obaveza čuvanja poslovne, bankarske, profesionalne i službene tajne.

Obveznik, advokat, odnosno notar i zaposleni kod njih nijesu odgovorni za štetu učinjenu klijentima ili trećim licima, ako u skladu sa ovim zakonom:

- 1) nadležnom organu uprave dostave podatke, informacije i dokumentaciju o svojim klijentima;
- 2) pribavljaju i obrađuju podatke, informacije i dokumentaciju o klijentima;
- 3) sprovode naredbu nadležnog organa uprave o privremenom obustavljanju transakcije;
- 4) sprovode zahtjev nadležnog organa uprave o redovnom praćenju finansijskog poslovanja

klijenta. Zaposleni kod obveznika, advokati, odnosno notari ne mogu disciplinski ili krivično odgovarati za kršenje

obaveze čuvanja tajnosti podataka, ako:

- 1) podatke, informacije i dokumentaciju dostave nadležnom organu uprave u skladu sa ovim zakonom;
- 2) podatke, informacije i dokumenaciju, pribavljene u skladu sa ovim zakonom, obrađuju zbog provjere klijenata i transakcija, za koje postoje razlozi za sumnju da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Korišćenje dobijenih podataka

Član 82

Nadležni organ uprave, državni organi i nosioci javnih ovlašćenja, obveznici, advokati, odnosno notari i zaposleni kod njih su dužni da podatke, informacije i dokumenatciju, koje su dobili u skladu sa ovim zakonom, koriste samo za namjene za koje su pribavljeni.

Čuvanje podataka

Član 83

Obveznik je dužan da podatke pribavljene na osnovu čl. 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27 i 30 ovog zakona i pripadajuću dokumentaciju čuva 10 godina nakon prestanka poslovnog odnosa, izvršene transakcije, ulaska klijenta u prostorije u kojima se priređuju posebne igre na sreću ili pristupu sefu.

Obveznik je dužan da podatke i prateću dokumentaciju o ovlašćenom licu i zamjeniku ovlašćenog lica, stručnom usavršavanju zaposlenih i sprovođenju mjera interne kontrole iz čl. 35, 39 i 40 ovog zakona, čuva četiri godine od razrješenja ovlašćenog lica i zamjenika ovlašćenog lica, odnosno izvršenog stručnog usavršavanja i interne kontrole.

Advokat, odnosno notar dužan je da podatke koje je pribavio na osnovu člana 42 stav 1 ovog zakona i pripadajuću dokumentaciju čuva 10 godina nakon utvrđivanja identiteta klijenta.

Advokat, odnosno notar dužan je da podatke i prateću dokumentaciju o stručnom usavršavanju zaposlenih čuva četiri godine nakon izvršenog stručnog usavršavanja.

Čuvanje podataka kod organa nadležnog za poslove carine

Član 84

Organ nadležan za poslove carine dužan je da podatke iz evidencija iz člana 74 ovog zakona čuva 11 godina od dana pribavljanja koji se nakon isteka tog roka uništavaju.

Čuvanje podataka u nadležnom organu uprave

Član 85

Nadležni organ uprave je dužan da podatke i informacije iz evidencije koje vodi u skladu sa ovim zakonom čuva

11 godina od dana njihovog pribavljanja koji se nakon isteka tog roka uništavaju.

Nadležni organ uprave ne smije o podacima i informacijama kojima raspolaže obavjestiti lice na koja se odnose, prije isteka roka od 10 godina od dana njihovog evidentiranja.

Lice iz stava 2 ovog člana ima pravo uvida u svoje lične podatke nakon isteka roka od 10 godina od dana njihovog evidentiranja.

VIII. NADZOR

Član 86

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona, u okviru utvrđenih nadležnosti, vrše:

- 1) Centralna banka Crne Gore u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tač. 1, 2, 3, 10 i 13;
- 2) Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tačka 4;
- 3) Komisija za hartije od vrijednosti u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tač. 5, 6 i 7;
- 4) Agencija za osiguranje u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tačka 8;
- 5) organ uprave nadležan za igre na sreću, preko ovlašćenog službenog lica u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tačka 9;
- 6) poreski organ u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tačka 11;
- 7) ministarstvo nadležno za poslove finansija u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tačka 12;
- 8) organ uprave nadležan za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma preko ovlašćenog službenog lica, u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, u odnosu na obveznike iz člana 4 stav 1 tač. 14 i 15.

Član 87

Ako ovlašćeno službeno lice nadležnog organa uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, u postupku inspekcijskog nadzora kod obveznika, dođe do saznanja da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo pranje novca ili finansiranje terorizma ili neko drugo krivično djelo iz člana 56 ovog zakona, može izuzeti dokumentaciju od obveznika i prenijeti je kod nadležnog organa uprave na uvid.

Član 88

Ako nadležni organ uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, tokom obrade predmeta, dođe do saznanja da postoji osnov sumnje da je izvršeno krivično djelo iz člana 56 ovog zakona, dužan je podatke, informaciju i dokumentaciju koji na to ukazuju dostaviti drugim nadležnim organima.

Član 89

Organi iz člana 86 ovog zakona dužni su da o mjerama preduzetim u vršenju nadzora, u skladu sa ovim zakonom, obavještavaju nadležni organ uprave u roku od osam dana od dana preduzimanja mjere.

Nadležni organ uprave vodi evidenciju o mjerama i organima iz stava 1 ovog člana.

Član 90

O podnijetom predlogu za pokretanje prekršajnog postupka zbog postupanja suprotno ovom zakonu nadležni organ uprave dužan je da obavijesti nadležni nadzorni organ, odnosno Advokatsku komoru kada je predlog podnjet protiv advokata.

IX. PREKRŠAJNI POSTUPAK

Član 91

Poslove prvostepenog prekršajnog postupka u okviru nadležnosti nadležnog organa uprave vrši ovlašćeni

službenik za vođenje prekršajnog postupka, u skladu sa zakonom.

X. KAZNENE ODREDBE

Član 92

Novčanom kaznom od pedesetostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniče se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) ne izradi analizu rizika, odnosno ne odredi procjenu rizika pojedine grupe ili vrste klijenta, poslovnog odnosa, transakcije ili proizvoda (član 8);
- 2) ne izvrši provjeru klijenta (član 9 st. 1, 2 i 3 i član 13 stav 3);
- 3) sa klijentom uspostavi poslovni odnos, a da prije toga ne sprovede propisane mjere (član 11 stav 1);
- 4) izvrši transakciju, a da prije toga ne sprovede propisane mjere (član 12);
- 5) ne utvrdi i ne provjeri identitet fizičkog lica, odnosno njegovog zakonskog zastupnika, preduzetnika ili fizičkog lica koje obavlja djelatnost, pravnog lica, zastupnika pravnog lica, ovlašćenog lica i stvarnog vlasnika pravnog lica ili sličnog pravnog subjekta stranog prava, odnosno ne pribavi propisane podatke ili ih ne pribavi na propisani način ili ne pribavi ovjereno pisano ovlašćenje za zastupanje (čl. 14, 15, 16, 17 i 20);
- 6) utvrdi i provjeri identitet klijenta korišćenjem kvalifikovanog sertifikata na nedozvoljeni način (član 14 stav 5);
- 7) ne utvrdi i provjeri identitet klijenta prilikom ulaska klijenta u prostorije u kojima se priređuju posebne igre na sreću ili prilikom svakog pristupa klijenta sefu, odnosno ne pribavi propisane podatke ili ih ne pribavi na propisani način (član 18);
- 8) ne pribavi podatke o namjeni i planiranoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije, odnosno ne pribavi sve tražene podatke (član 21);
- 9) kod uspostavljanja kontokorentnog odnosa sa bankom ili drugom sličnom kreditnom organizacijom koja ima sjedište izvan EU ili izvan država sa liste ne sprovede propisane mjere identifikacije i dodatno ne pribavi podatke, informacije i dokumentaciju u skladu sa članom 26 stav 1 ili ih ne pribavi na propisani način (član 26 st. 1 i 3);
- 10) kod uspostavljanja poslovnog odnosa ili vršenja transakcije za klijenta koji je politički eksponirano lice ne pribavi podatke o izvoru sredstava i imovine, koji su ili će biti predmet poslovnog odnosa, odnosno transakcije ili ih ne pribavi na propisani način (član 27 stav 4 tačka 1);
- 11) u okviru produbljene provjere klijenta, koji kod utvrđivanja i provjere identiteta nije prisutan kod obveznika, pored mjera iz člana 7, ne primijeni jednu ili više dodatnih mjera iz člana 28 ovog zakona;
- 12) izvrši pojednostavljenu provjeru klijenta i pored toga što u vezi klijenta ili transakcije postoje kontokorentni odnosi sa bankom ili drugom sličnom kreditnom institucijom sa sjedištem u drugoj državi izvan EU ili izvan države sa liste i obveznik ne postupa u skladu sa članom 26 stav 1 ovog zakona (član 29);
- 13) u okviru pojednostavljene provjere klijenta ne pribavi propisane podatke o klijentu na propisani način (član 30);

- 14) klijentima otvara, izdaje ili za njih vodi anonimne račune, štedne knjižice na šifru ili donosioca ili pruža druge usluge (bankarske proizvode) koji neposredno ili posredno omogućavaju prikrivanje identiteta klijenta (član 31);
- 15) uspostavlja, odnosno produžava korespondentne ili kontokorentne odnose sa bankom koja posluje ili bi mogla poslovati kao "kvazi" banka ili sa drugom sličnom kreditnom organizacijom za koju je poznato da dozvoljava korišćenje svojih računa "kvazi" bankama (član 32);
- 16) nadležnom organu uprave u zakonom određenom roku ne dostavi propisane podatke, kada u vezi sa transakcijom, odnosno najavljenom transakcijom ili klijentom postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma (član 33 st. 2 i 3);
- 17) nadležnom organu uprave u propisanom roku i na propisani način ne dostavi tražene podatke, informacije i dokumentaciju, kada vezano za transakciju ili lice postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma (član 48);
- 18) postupi protivno članu 51 i članu 62 stav 1 ovog zakona;
- 19) ne postupi po zahtjevu nadležnog organa uprave o tekućem praćenju finansijskog poslovanja određenog klijenta (član 53 st. 1, 2 i 3).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od desetostrukog do pedesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori preduzetnik.

Član 93

Novčanom kaznom od pedesetostrukog do dvjestostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) ne izvrši identifikaciju klijenta (član 7);
- 2) u svojim internim aktima ne opredijeli postupke sprovođenja mjera iz člana 7 ovog zakona;
- 3) od klijenta, zastupnika, ovlašćenog lica ili zastupnika drugih lica stranog prava ne traži pisanu izjavu (član 14 stav 6, član 15 stav 5, član 16 stav 2 i član 17 stav 4);
- 4) ne prati poslovne aktivnosti klijenta (član 22 stav 1);
- 5) ne izvrši ponovnu godišnju kontrolu stranog pravnog lica, odnosno ne pribavi propisane podatke ili ih ne pribavi na propisani način (član 23);
- 6) kod uspostavljanja kontokorentnog odnosa sa bankom ili drugom sličnom kreditnom institucijom, koja ima sjedište u državi izvan EU ili izvan država sa liste dodatno ne pribavi sve podatke, informacije i dokumentaciju u skladu sa članom 26 stav 1 (član 26);
- 7) nakon uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom koji je politički eksponirano lice sa posebnom pažnjom ne prati transakcije i druge poslovne aktivnosti koje kod organizacije obavlja klijent (člana 27 stav 4 tačka 3);
- 8) ne odredi u internom aktu postupak identifikacije politički eksponiranih lica (član 27 stav 5);
- 9) uspostavi poslovni odnos u odsustvu klijenta suprotno članu 28 ovog zakona;
- 10) nadležnom organu uprave u propisanom roku ne dostavi propisane podatke o transakciji koja se odvija u gotovom novcu i prelazi vrijednost od 15.000 Eura (član 33 stav 1);
- 11) ne obezbjedi sprovođenje mjera otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, koji su određeni ovim zakonom, kod svojih poslovnih jedinica ili društava u većinskom vlasništvu, koje imaju sjedište u drugoj državi (član 34 stav 1);
- 12) ne odredi ovlašćeno lice i njegovog zamjenika za obavljanje poslova i zadataka otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma (član 35 stav 1);
- 13) ovlašćenom licu ne obezbijedi odgovarjuće uslove iz člana 38 ovog zakona;

14) ne čuva podatke i dokumentaciju u skladu sa članom 83 ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od petostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od desetostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori preduzetnik.

Član 94

Novčanom kaznom od dvadesetostrukog do stostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) ne prati poslovne aktivnosti klijenta u skladu sa članom 22 stav 2 ovog zakona;
- 2) ne obavijesti nadležni organ uprave i ne preduzme odgovarajuće mjere za otklanjanje rizika od pranja novca ili finansiranja terorizma (član 34 stav 2);
- 3) ne obezbijedi da posao ovlašćenog lica obavlja lice koje ispunjava propisane uslove (član 36);
- 4) nadležnom organu uprave u propisanom roku ne dostavi podatke o ličnom imenu i nazivu radnog mjesta ovlašćenog lica i zamjenika ovlašćenog lica i svaku promjenu tih podataka (član 38 stav 3);
- 5) ne obezbijedi redovno stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih koji obavljaju poslove otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u skladu sa ovim zakonom (član 39 stav 1);
- 6) ne pripremi program stručnog osposobljavanja i usavršavanja za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma u propisanom roku (član 39 stav 2);
- 7) ne obezbijedi redovnu unutrašnju kontrolu obavljanja poslova otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u skladu sa ovim zakonom (član 40);
- 8) kod utvrđivanja osnova sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma i drugih okolnosti u vezi sa time ne koristi listu indikatora iz člana 45 stav 1 ovog zakona;
- 9) ne čuva podatke i dokumentaciju o ovlašćenom licu i zamjeniku ovlašćenog lica, stručnom usavršavanju zaposlenih i sprovedenim mjerama interne kontrole iz čl. 35, 39 i 40 ovog zakona, četiri godine od razrješenja ovlašćenog lica i zamjenika ovlašćenog lica, izvršenom stručnom usavršavanju i unutrašnjoj kontroli (član 83 stav 2).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od četverostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori odgovorno lice u pravnom licu i fizičko lice.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od desetostrukog do petnaestostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori preduzetnik.

Član 95

Novčanom kaznom od šezdesetostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj lice registrovano za sertifikovanu ovjeru elektronske potvrde, ako na zahtjev obveznika ne dostavi kopije isprava i druge dokumentacije na osnovu kojih je utvrdilo i provjerilo identitet klijenta (član 14 stav 4).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od petostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori odgovorno lice u licu registrovanom za sertifikovanu ovjeru elektronske potvrde.

Član 96

Novčanom kaznom od šezdesetostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj advokat, odnosno notar, ako:

- 1) ne pribavi podatke o namjeni i planiranoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije (član 21);

- 2) u okviru provjere klijenta ne pribavi sve propisane podatke u skladu sa ovim zakonom (član 42 st. 1, 2 i 3);
- 3) ne utvrdi i ne provjeri identitet klijenta, odnosno njegovog zastupnika, odnosno ovlašćenog lica ili ako propisane podatke ne pribavi na propisani način (član 42 st. 4, 6 i 7);
- 4) u propisanom roku i na propisani način ne obavijesti nadležni organ uprave da u vezi sa nekom transakcijom ili planiranom transakcijom, odnosno određenim licem postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma (član 43 st. 1, 2 i 3)
- 5) ne obavijesti nadležni organ uprave da je klijent tražio savjet za pranje novca ili finansiranje terorizma
(član 43 stav 4);
- 6) ne izvijesti nadležni organ uprave o gotovinskim transakcijama iz člana 33 stav 1 ovog zakona, kada u vezi sa transakcijom ili klijentom postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma (član 44 stav 3);
- 7) ne odredi ovlašćeno lice i njegovog zamjenika za obavljanje pojedinih zadataka otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, koji su određeni ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu zakona (član 35 u vezi sa članom 41 stav 1);
- 8) ovlašćenom licu ne obezbijedi odgovarajuća ovlašćenja, uslove i pomoć za obavljanje njegovih poslova i zadataka (član 38 st. 1 i 2 u vezi sa članom 41 stav 1);
- 9) ne utvrdi stvarnog vlasnika klijenta koji je pravno lice ili drugi sličan oblik organizovanja stranog prava, odnosno ne pribavi propisane podatke ili ih ne pribavi na propisani način (član 42 st. 5 i 7);
- 10) u propisanom roku i na propisani način ne dostavi podatke, informacije i dokumentaciju iz član 49 stav 4 ovog zakona;
- 11) ne obezbijedi da posao ovlašćenog lica i njegovog zamjenika obavlja lice koje ispunjava propisane uslove
(član 36 u vezi sa članom 41 stav 1);
- 12) nadležnom organu uprave u propisanom roku ne dostavi podatke o ličnom imenu i nazivu radnog mjesta ovlašćenog lica i zamjenika ovlašćenog lica i svaku promjenu tih podataka (član 38 stav 3 u vezi sa članom 41 stav 1);
- 13) ne vrši redovno stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih koji obavljaju poslove otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u skladu sa ovim zakonom (član 39 stav 1 u vezi sa članom 41 stav 1);
- 14) ne pripremi program stručnog osposobljavanja i usavršavanja za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranje terorizma u propisanom roku (član 39 stav 2 u vezi sa članom 41 stav 1);
- 15) ne obezbijedi redovnu unutrašnju kontrolu poslova otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma u skladu sa ovim zakonom (član 40 u vezi sa članom 41 stav 1);
- 16) nadležnom organu uprave ne dostavi razloge zbog kojih nijesu postupili u skladu sa njegovim zahtjevom, odnosno ne dostavi ih u propisanom roku (član 44 stav 2);
- 17) kod utvrđivanja osnova sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma i drugih okolnosti u vezi sa tim ne koristi listu indikatora iz člana 45 stav 1;
- 18) ne čuva podatke dobijene na osnovu člana 42 stav 1 ovog zakona i pripadajuću dokumentaciju 10 godina nakon utvrđivanja i provjere identiteta klijenta (član 83 stav 3);
- 19) ne čuva podatke i dokumentaciju o stručnom osposobljavanju zaposlenih četiri godine nakon osposobljavanja (član 83 stav 4).

XI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 97

Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja propisa iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se propisi doneseni na osnovu Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Službeni list RCG", br. 55/03, 58/03 i 17/05), ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 98

Obveznici su dužni da poslovanje usklade sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu propisa iz člana 97 ovog zakona.

Član 99

Postupci koji su započeti po Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Službeni list RCG", br. 55/03, 58/03 i 17/05) nastaviće se po ovom zakonu, ukoliko je to za stranku u postupku povoljnije.

Član 100

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Službeni list RCG", br. 55/03, 58/03 i 17/05).

Član 101

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

SU-SK Broj 01-518/10

Podgorica, 29. novembra 2007. godine

Skupština Crne Gore

Predsjednik,

Ranko Krivokapić, s.r.

172. Zakon o strancima

ZAKON O STRANCIMA

I. OPŠTE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

Ovim zakonom se uređuju uslovi za ulazak stranaca na teritoriju Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Crna Gora), kretanje i boravak stranaca u Crnoj Gori.

Područje primjene zakona

Član 2

Ovaj zakon ne primjenjuje se:

- 1) na lica koja su podnijela zahtjev za dobijanje azila (tražioci azila);
- 2) na lica kojima je u Crnoj Gori priznat status izbjeglice, ako ovim zakonom nije drukčije određeno;
- 3) na lica koja po međunarodnom pravu uživaju privilegije i imunitete.

Na lica bez državljanstva primjenjuju se odredbe Konvencije o pravnom položaju lica bez državljanstva, ako je to za njih povoljnije.

Ulazak, kretanje i boravak

Član 3

Stranac može ulaziti u Crnu Goru i boraviti na njoj teritoriji s važećom putnom ispravom u koju je unijeta viza ili odobrenje boravka, ukoliko ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Bez važeće putne isprave, dozvoljen je ulazak strancima koje je Crna Gora obavezna da prihvati na osnovu međunarodnih ugovora, ako to zahtijevaju humanitarni i drugi razlozi.

Ulazak i izlazak na osnovu zajedničke putne isprave

Član 4

Stranac koji je upisan u putnu ispravu drugog lica može ulaziti i izlaziti iz Crne Gore samo s licem u čijoj je putnoj ispravi upisan.

Stranci koji imaju zajedničku putnu ispravu mogu ulaziti i izlaziti iz Crne Gore samo zajedno.

Lica koja su upisana u zajedničku putnu ispravu moraju imati ispravu s fotografijom, na osnovu koje se može utvrditi njihov identitet.

Vođa grupe mora imati lični pasoš.

Ograničenje ili zabrana kretanja

Član 5

Strancu će se ograničiti ili zabraniti kretanje na određenom prostoru u Crnoj Gori, ako to zahtijevaju razlozi nacionalne bezbjednosti i javnog poretka.

Poštovanje zakona

Član 6

Stranac je dužan da se, za vrijeme kretanja i boravka u Crnoj Gori, pridržava propisa i odluka državnih organa.

Kretanje stranaca u uniformi

Član 7

Stranac može da se kreće u stranoj vojnoj, policijskoj ili carinskoj uniformi pod uslovima propisanim ovim zakonom.

Shodna primjena propisa

Član 8

U postupku odlučivanja o pravima i obavezama stranaca primjenjuju se odredbe propisa o opštem upravnom postupku, ukoliko ovim zakonom nije drukčije određeno.

Značenje izraza

Član 9

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) **stranac** je svako lice koje nije državljanin Srbije i Crne Gore;
- 2) **lice bez državljanstva** je stranac koga država porijekla ne smatra svojim državljaninom;
- 3) **izbjeglica** je stranac čiji je status utvrđen u skladu sa Ženevskom Konvencijom o statusu izbjeglica iz jula 1951. godine i Protokolom iz Njujorka o statusu izbjeglica iz januara 1967. godine (u daljem tekstu: Konvencija), odnosno stranac koji se zbog opravdanog straha od progona zbog svoje rasne, vjerske, nacionalne pripadnosti, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili političkog mišljenja ne nalazi u državi čiji je državljanin i ne može ili zbog takvog straha ne želi da se stavi

pod zaštitu te države, kao i lice bez državljanstva koje se nalazi izvan države gdje je imalo prebivalište, a koje zbog takvog straha ne želi ili ne može da se vrati u tu državu;

4) **ulaskom u Crnu Goru** smatra se prelazak preko državne granice, odnosno mjesta obavljanja granične kontrole. Zadržavanje stranaca u tranzitnom prostoru u vazdu -

hoplovnom pristaništu i sidrištu luke ili pristaništu ne smatra se, u smislu ovog zakona, ulaskom u Crnu Goru;

5) **tranzit** je prelazak preko teritorije Crne Gore;

6) **granična kontrola** je kontrola koja se vrši prilikom namjeravanog prelaska ili neposredno nakon prelaska državne granice;

7) **strana putna isprava** je važeći pasoš (lični ili porodični), zajednički pasoš, diplomatski pasoš, službeni pasoš, pomorska knjižica, brodarska knjižica i druga putna isprava priznata po međunarodnim ugovorima, na osnovu koje se može utvrditi identitet njenog nosioca, kojoj rok važenja nije istekao i koja je izdata po propisima o izdavanju putnih isprava strane države;

8) **putna isprava za strance** je putna isprava za izbjeglice, putna isprava za lica bez državljanstva i putni list za strance;

9) **važeća putna isprava** je isprava koju je izdao nadležni organ i iz koje se nesporno može utvrditi rok važnosti isprave i istovjetnost vlasnika;

10) **viza** je klauzula koja se u formi naljepnice unosi u putnu ispravu;

11) **prevoznik** je privredno društvo i preduzetnik koji obavlja djelatnost prevoza putnika na kopnu, moru i u vazduhu;

12) **lična karta za stranca** je isprava o identitetu koja se izdaje stalno nastanjenom strancu ili strancu na privremenom boravku, a koji nema važeću putnu ispravu;

13) **prihvatiliše za strance** je objekat za smještaj stranaca koje nije moguće odmah prinudno udaljiti ili utvrditi identitet, kao i stranaca kojima je priznat status izbjeglice.

II. ULAZAK I IZLAZAK STRANACA

Kontrola na graničnom prelazu

Član 10

Stranac je dužan da se, prilikom ulaska i izlaska iz Crne Gore, podvrgne graničnoj kontroli.

Granična kontrola stranaca vrši se u skladu sa posebnim zakonom.

Kontrola stranaca na graničnom prelazu prilikom ulaska u Crnu Goru obuhvata i provjeru uslova propisanih u članu 12 ovog zakona.

Granična propusnica

Član 11

Izuzetno od člana 3 ovog zakona, strancu koji nema važeću putnu ispravu, a dolazi radi turističke ili poslovne posjete, organ uprave nadležan za poslove nadzora i zaštite državne granice (u daljem tekstu: granična policija) može da izda graničnu propusnicu, na osnovu putne isprave iz koje se može utvrditi njegov identitet.

Strancu na kružnom putovanju u međunarodnom pomorskom, riječnom ili vazdu-šnom saobraćaju granična propusnica može se izdati i na osnovu spiska putnika koji je ovjerio zapovjednik plovila, odnosno zapovjednik vazduhoplova.

Spisak putnika iz stava 2 ovog člana sadrži: ime i prezime, godinu rođenja, državljanstvo i broj putne isprave, odnosno broj druge isprave kojom se dokazuje identitet putnika.

Granična propusnica izdaje se s rokom važenja do 30 dana.

Granična propusnica neće se izdati strancu, ako postoje razlozi iz člana 12 ovog zakona.

Zabrana ulaska

Član 12

Ulazak u Crnu Goru neće se dozvoliti strancu, ako:

- 1) ne ispunjava uslove iz člana 3 ovog zakona;
 - 2) nema dovoljno sredstava za izdržavanje za vrijeme boravka u Crnoj Gori i za povratak u državu iz koje je došao ili za putovanje u treću državu;
 - 3) je u tranzitu, a ne ispunjava uslove za ulazak u treću državu;
 - 4) je na snazi zaštitna mjera udaljenja ili mjera bezbjednosti protjerivanja;
 - 5) nema potvrdu o vakcinisanju, a dolazi s područja na kome vlada epidemija zaraznih bolesti;
 - 6) to zahtjevaju razlozi nacionalne bezbjednosti i javnog poretka;
 - 7) postoji osnovana sumnja da će za vrijeme boravka počiniti krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti;
 - 8) se u odgovarajućim evidencijama vodi kao međunarodni prestupnik;
 - 9) postoje osnovi sumnje da boravak neće koristiti u namjeravanu svrhu.
- Zabrana ulaska upisuje se u putnu ispravu stranca.

Nezakoniti prelazak državne granice

Član 13

Nezakonitim prelaskom državne granice, u smislu ovog zakona, smatra se:

- 1) prelazak ili pokušaj prelaska državne granice van mjesta ili vremena određenog za prelazak državne granice;
- 2) izbjegavanje ili pokušaj izbjegavanja granične kontrole;
- 3) upotreba tuđe, nevažeće, odnosno neispravne putne ili druge isprave;
- 4) davanje neistinitih podataka graničnoj policiji;
- 5) ulazak u državu za vrijeme trajanja zaštitne mjere udaljenja ili mjere bezbjednosti protjerivanja.

Boravak bez vize

Član 14

Stranac kome za ulazak u Crnu Goru nije potrebna viza može boraviti najviše 90 dana u vremenskom periodu od šest mjeseci.

Rok iz stava 1 ovog člana računa se od prvog ulaska u Crnu Goru, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Izlazak

Član 15

Stranci mogu slobodno izlaziti iz Crne Gore.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, izlazak se neće dozvoliti strancu, ako:

- 1) posjeduje tuđu, nevažeću, odnosno neispravnu putnu ili drugu ispravu;
 - 2) ne ispunjava uslove za ulazak u drugu državu;
 - 3) postoji osnovana sumnja da namjerava izbjeći krivično, odnosno prekršajno gonjenje, izdržavanje kazne, izvršenje sudske naredbe, lišenje slobode ili izvršenje dospjele imovinsko-pravne obaveze;
 - 4) to zahtjevaju razlozi nacionalne bezbjednosti i javnog poretka.
- Po prestanku razloga iz stava 2 ovog člana strancu će se dopustiti izlazak iz Crne Gore.

III. VIZE

Vize, vizni režim, nadležnost za izdavanje

Član 16

Viza je odobrenje koje strancu omogućava ulazak, boravak i tranzit preko teritorije Crne Gore, pod uslovima utvrdjenim ovim zakonom.

Vlada Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada) propisuje vizni režim.

Stranac je dužan da pribavi vizu prije ulaska u Crnu Goru.

Organi nadležni u postupku izdavanja viza

Član 17

Zahtjev za izdavanje vize razmatra i po njemu donosi odluku:

- diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu, i
- organ uprave nadležan za poslove boravka stranaca.

Vizu izdaju:

- diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu, i

- organ uprave nadležan za poslove boravka stranaca.

Rok važenja

Član 18

Viza se izdaje strancu koji ima važeću putnu ispravu.

Viza se izdaje na rok koji je kraći od roka važenja putne isprave.

Vrste viza

Član 19

Vrste viza su: aerodromsko – tranzitna (viza A); tranzitna (viza B); viza za kratki boravak (viza C) i viza za duži boravak (viza D).

Aerodromsko -tranzitna viza (viza A)

Član 20

Strancu koji za vrijeme međupristajanja u vazduhoplovnom pristaništu u Crnoj Gori ne napušta vazduhoplovno-tranzitni prostor i vazduhoplov nije potrebna viza.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, Vlada može odrediti kojim strancima na određenim putnim pravcima je potrebna aerodromsko-tranzitna viza, ako to zahtijevaju razlozi iz člana 5 ovog zakona.

Strancu se, na njegov zahtjev, može izdati aerodromsko-tranzitna viza, za jedan ili više prolazaka kroz međunarodni tranzitni prostor vazduhoplovnog pristaništa, za vrijeme prekida putovanja ili transfera između dvije faze međunarodnog leta, bez stvarnog ulaska na teritoriju Crne Gore.

Tranzitna viza (viza B)

Član 21

Tranzitna viza izdaje se strancu za jedno, dva ili više putovanja preko teritorije Crne Gore kako bi doputovao do područja neke treće države.

Tranzitna viza izdaje se s rokom važenja do šest mjeseci.

Na osnovu tranzitne vize stranac može da boravi u Crnoj Gori najduže pet dana.

Tranzitna viza može se izdati strancu koji ima ulaznu vizu države u koju putuje ili preko čije teritorije nastavlja putovanje, ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Tranzitna viza se može izdati i grupi putnika koja je formirana prije nego što je donijeta odluka o putovanju, koji zajedno prelaze preko teritorije Crne Gore. U tom slučaju ona se unosi u grupni pasoš.

Viza iz stava 5 ovog člana može se izdati grupi od najmanje pet, a najviše 50 lica, pri čemu je lice koje vodi grupu obavezno da posjeduje svoj lični pasoš i, kada je to neophodno, posebnu vizu.

Izuzetno, ako to zahtijevaju humanitarni, profesionalni ili lični razlozi, tranzitnu vizu za jedan tranzit može izdati granična policija.

Viza za kratki boravak (viza C)

Član 22

Viza za kratki boravak izdaje se za jedan ili više ulazaka na teritoriju Crne Gore.

Viza iz stava 1 ovog člana izdaje se za turistička, poslovna, lična ili druga puto-vanja.

Naprekidni boravak, odnosno ukupno trajanje uzastupnih boravaka stranaca s vizom za kratki boravak u Crnoj Gori ne smije biti duži od 90 dana u vremenskom periodu od šest mjeseci, računajući od dana prvog ulaska.

Viza za kratki boravak sa više ulazaka izdaje se sa rokom važenja od jedne godine.

Viza za kratki boravak, s rokom važenja dužim od jedne godine, može se, uz uslov reciprociteta, izdati osoblju diplomatskog ili konzularnog predstavništva strane države u Crnoj Gori.

Viza za kratki boravak može se izdati i grupi putnika koja je formirana prije nego što je donijeta odluka o putovanju, ukoliko članovi te grupe zajedno ulaze na teritoriju Crne Gore, borave u njoj i napuštaju teritoriju kao grupa. Rok važenja ove vize ne može biti duži od 30 dana.

Viza iz stava 6 ovog člana unosi se u grupni pasoš i može se izdati grupi od najmanje pet, a najviše 50 lica, pri čemu je lice koje vodi grupu obavezno da posjeduje svoj lični pasoš i, kada je to neophodno, posebnu vizu.

Viza za duži boravak (viza D)

Član 23

Viza za duži boravak izdaje se strancu koji namjerava da na teritoriji Crne Gore neprekidno boravi najduže do godinu dana, računajući od dana početka važenja vize.

Produženje roka važenja vize za kratki boravak

Član 24

Rok važenja vize za kratki boravak se ne može produžavati.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, rok važenja vize za kratki boravak može se produžiti, ako to nalažu humanitarni, profesionalni ili lični razlozi i viša sila.

Zahtjev za produženje roka važenja vize za kratki boravak podnosi se organu uprave nadležnom za poslove boravka stranaca (u daljem tekstu: nadležni organ).

Odbijanje zahtjeva za izdavanje vize i poništavanje vize

Član 25

Nadležni organ neće izdati vizu, ako:

- 1) postoji neka od smetnji iz člana 12 ovog zakona;
- 2) se stranac lično ne odazove na poziv diplomatskog ili konzularnog pred-stavništva u inostranstvu.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, viza se može izdati iz humanitarnih razloga, ako je to u interesu Crne Gore ili ako to nalažu međunarodno prihvaćene obaveze.

U slučaju iz stava 2 ovog člana, granična policija može da odredi da se strancu dozvoli ulazak samo na određenom graničnom prelazu.

Granična policija će poništiti vizu, ako utvrdi da postoji neka od smetnji iz člana 12 ovog zakona.

Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za izdavanje vize može se izjaviti žalba ministarstvu nadležnom za unutrašnje poslove (u daljem tekstu: Ministarstvo).

O žalbi iz stava 5 ovog člana odlučuje Ministarstvo u roku od osam dana od dana prijema žalbe.

Obaveze prevoznika

Član 26

Prevoznik može na granični prelaz dovesti stranca samo ako ispunjava uslove iz člana 3 ovog zakona.

Prevoznik je dužan da bez odlaganja, o sopstvenom trošku, odveze i naknadi troškove boravka u Crnoj Gori strancu koji ne ispunjava uslove iz člana 3 ovog zakona.

Organizator turističkih ili poslovnih putovanja dužan je da strancima, kojima pruža navedene usluge, naknadi troškove udaljenja iz Crne Gore i troškove boravka, ako su stranci prisilno udaljeni iz razloga navedenih u članu 3 ovog zakona, a te troškove ne mogu sami snositi.

IV. BORAVAK STRANACA

Vrste boravka

Član 27

Boravak stranca, u smislu ovog zakona, je:

- 1) boravak do 90 dana;
- 2) privremeni boravak;
- 3) stalno nastanjenje.

Boravkom iz stava 1 tačke 1 ovog člana, smatra se boravak stranca bez vize, s vizom ili s graničnom propusnicom, ukoliko ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Privremeni boravak

Član 28

Privremeni boravak može se odobriti strancu:

- 1) koji namjerava da boravi duže ali ne iz razloga zbog kojih je viza izdata;
- 2) posjeduje vizu, a namjerava da boravi duže od 90 dana iz razloga navedenih u članu 31 ovog zakona.

Privremeni boravak ne mora imati stranac, ukoliko je to utvrđeno posebnim zakonom ili međunarodnim ugovorom.

Zahtjev za izdavanje odobrenja

Član 29

Zahtjev za prvi privremeni boravak, podnosi se diplomatskom ili konzularnom predstavništvu u inostranstvu.

Uz zahtjev za izdavanje odobrenja iz stava 1 ovog člana stranac je dužan da pri-loži važeću putnu ispravu, kao i druge dokaze o opravdanosti razloga zbog kojih traži izdavanje odobrenja za privremeni boravak.

Podnosilac zahtjeva iz stava 1 ovog člana ne može mijenjati razlog boravka za vrijeme trajanja postupka.

Stranac, kome za ulazak u Crnu Goru nije potrebna viza, zahtjev za prvi privremeni boravak može da podnese i nadležnom organu.

Zahtjev za produženje privremenog boravka stranac podnosi nadležnom organu, najkasnije 30 dana prije isteka roka važenja privremenog boravka.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana odlučuje nadležni organ, uz prethodnu saglasnost organa državne uprave u čijoj nadležnosti je provjera navoda o opravdanosti zahtjeva za privremeni boravak.

Rok važenja odobrenja

Član 30

Privremeni boravak izdaje se s rokom važenja do jedne godine, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Privremeni boravak može se produžavati najduže do dvije godine, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Privremeni boravak unosi se u putnu ispravu stranca. Rok važenja putne isprave mora biti najmanje tri mjeseca duži od roka na koji se izdaje odobrenje.

Izuzetno, strancu koji nema važeću putnu ispravu privremeni boravak može se produžiti rješenjem.

Izdavanje odobrenja

Član 31

Privremeni boravak može se izdati strancu koji namjerava da boravi u Crnoj Gori, radi:

- 1) zaposlenja i rada, obavljanja privredne ili preduzetničke djelatnosti;
- 2) studiranja i školovanja, specijalizacije ili stručnog osposobljavanja, učestvovanja u programima međunarodne razmjene studenata ili drugim programima mladih;
- 3) sezonskog rada;
- 4) spajanja porodice;
- 5) drugih opravdanih razloga određenih zakonom ili međunarodnim ugovorom.

Stranac kome je odobren privremeni boravak iz razloga utvrđenih u stavu 1 ovog člana može da boravi u Crnoj Gori u skladu sa namjerom zbog koje mu je odobren privremeni boravak.

Stranac kome je odobren privremeni boravak iz razloga utvrđenih u stavu 1 ovog člana, osim stranca koji boravi radi sezonskog rada i stranca kome za rad u Crnoj Gori nije potrebna radna dozvola, može se odobriti boravak iz drugih razloga, ako namjerava da boravi u Crnoj Gori duže od 30 dana.

Uslovi za izdavanje odobrenja

Član 32

Strancu se može odobriti privremeni boravak, ako:

- 1) ima sredstva za izdržavanje;
- 2) ima zdravstveno osiguranje;
- 3) ne postoje smetnje iz člana 38 ovog zakona;
- 4) je priložio dokaz o opravdanosti zahtjeva za privremeni boravak.

Uz zahtjev za prvi privremeni boravak stranac je dužan da priloži odgovarajuću ispravu da nije osuđivan.

Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za odobrenje privremenog boravka može se izjaviti žalba, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

O žalbi iz stava 3 ovog člana odlučuje Ministarstvo.

Privremeni boravak radi zaposlenja i rada

Član 33

Privremeni boravak radi zaposlenja i rada, obavljanja privredne ili preduzetničke djelatnosti može da se odobri strancu:

- 1) kome je prethodno izdata radna dozvola od strane javne službe za zapošljavanje;

2) koji namjerava da boravi u Crnoj Gori duže od 30 dana, ako ispunjava druge uslove propisane ovim zakonom, a nije mu potrebna radna dozvola.

Privremeni boravak za stranca iz stava 1 ovog člana izdaje se na rok određen u radnoj dozvoli, odnosno na rok iz člana 30 stav 2 ovog zakona.

Privremeni boravak radi studiranja i školovanja

Član 34

Uz zahtjev za izdavanje odobrenja za privremeni boravak radi školovanja, studiranja, specijalizacije ili stručnog osposobljavanja, osim dokaza o ispunjavanju uslova iz člana 32 ovog zakona, stranac je, dužan da priloži potvrdu o školovanju ili studiranju.

Odobrenje za privremeni boravak iz stava 1 ovog člana može se produžiti najduže do dvije godine po isteku roka propisanog za trajanje školovanja, studiranja, specijalizacije ili stručnog usavršavanja.

Privremeni boravak radi spajanja porodice

Član 35

Zahtjev za izdavanje odobrenja za privremeni boravak radi spajanja porodice podnosi stranac – član uže porodice crnogorskog državljanina ili stranca kome je odobren stalni ili privremeni boravak ili priznat status izbjeglice.

Užom porodicom, u smislu ovog zakona, smatraju se: bračni drug, djeca rođena u braku ili van braka, usvojena ili pastorčad.

Izuzetno, članom uže porodice može se smatrati i drugi rođak, ako postoje posebni, lični ili humanitarni razlozi za spajanje porodice u Crnoj Gori.

Produženje privremenog boravka

Član 36

Strancu, članu uže porodice crnogorskog državljanina, može se produžiti privremeni boravak na vrijeme do tri godine ili do ispunjenja uslova za izdavanje odobrenja za stalno nastanjenje.

Strancu, članu uže porodice, privremeni boravak se može produžiti i u slučaju da je crnogorski državljanin iz člana 35 stav 1 ovog zakona umro i u slučaju prestanka braka koji je u Crnoj Gori trajao najmanje tri godine.

Privremeni boravak djeteta rođenog na teritoriji Crne Gore

Član 37

Djetetu rođenom na teritoriji Crne Gore, koje nema crnogorsko državljanstvo, pri-

vremeni boravak se produžava na vrijeme koje je određeno za privremeni boravak jednog od roditelja ili staratelja djeteta.

Otkaz boravka

Član 38

Strancu u Crnoj Gori, kome je odobren boravak do 90 dana i strancu kome je odobren privremeni boravak u Crnoj Gori, nadležni organ će otkazati boravak, ako:

- 1) postoje razlozi iz člana 12 ovog zakona;
- 2) zapošljava se i radi bez važeće radne ili poslovne dozvole, odnosno suprotno ovom zakonu;
- 3) boravi suprotno namjeri radi koje mu je izdato odobrenje;
- 4) ugrozi javni poredak ili druge vrijednosti zaštićene zakonom.

Prilikom odlučivanja o otkazu boravka stranca posebno se cijene sljedeći razlozi:

- 1) trajanje boravka;
- 2) lične, porodične, ekonomske i druge okolnosti;
- 3) rok u kome stranac mora napustiti Crnu Goru, s tim da ovaj rok ne može biti duži od 30 dana;
- 4) vrijeme za koje ne može ponovo ući u Crnu Goru.

Otkaz boravka i zabrana ulaska upisuje se u putnu ispravu.

Prestanak boravka

Član 39

Strancu prestaje privremeni boravak:

- 1) ako mu je otkazan boravak do 90 dana i privremeni boravak;
- 2) ako mu je izrečena zaštitna mjera udaljenja ili mjera bezbjednosti protjerivanja;
- 3) istekom roka na koji je privremeni boravak odobren.

Stalno nastanjenje

Član 40

Stalno nastanjenje može se odobriti strancu:

- 1) koji je do dana podnošenja zahtjeva za stalno nastanjenje boravio neprekidno pet godina na osnovu odobrenja za privremeni boravak;
- 2) koji je najmanje tri godine u braku sa crnogorskim državljaninom ili strancem koji ima stalno nastanjenje i ima odobren privremeni boravak;
- 3) maloljetnom licu na privremenom boravku u Crnoj Gori, ako je jedan od roditelja stranac koji ima odobreno stalno nastanjenje, uz saglasnost drugog roditelja;
- 4) koji je crnogorskog porijekla;

5) članu uže porodice crnogorskog državljanina ili stranca koji u Crnoj Gori ima stalno nastanjenje ili priznat status izbjeglice.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, stalno nastanjenje se može odobriti i drugom strancu koji ima odobren privremeni boravak, ako to nalažu razlozi humanosti ili bi to predstavljalo interes za Crnu Goru.

Vrijeme koje je potrebno za izdavanje odobrenja za stalno nastanjenje ne računa se u vrijeme koje je stranac proveo na izdržavanju kazne zatvora.

Nadležnost

Član 41

Zahtjev za stalno nastanjenje podnosi se nadležnom organu.

Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za stalno nastanjenje može se izjaviti žalba Ministarstvu, u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

O žalbi iz stava 2 ovog člana odlučuje Ministarstvo, u roku od osam dana od dana prijema žalbe.

Stalno nastanjenje unosi se u putnu ispravu stranca.

Odbijanje zahtjeva

Član 42

Stalno nastanjenje neće se odobriti strancu:

- 1) koji je osuđen za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili ako je za takvo krivično djelo pokrenut postupak;
- 2) koji nema sredstava za izdržavanje;
- 3) koji nema zdravstveno osiguranje;
- 4) koji nema mjesto stanovanja;
- 5) ako to nalažu razlozi bezbjednosti i javnog poretka.

Otkazivanje stalnog nastanjenja

Član 43

Strancu kome je odobreno stalno nastanjenje u Crnoj Gori otkazaće se boravak, ako:

- 1) je pravosnažno osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju dužem od šest mjeseci za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti;
- 2) to zahtjevaju razlozi bezbjednosti, javnog poretka ili zaštite životne sredine;
- 3) se utvrdi da postoje razlozi za poništenje stalnog boravka;
- 4) je dao lažne podatke o svom identitetu ili prikrio okolnosti koje su od značaja za izdavanje odobrenja.

Na otkazivanje boravka shodno se primjenjuju odredbe člana 38 st. 2 i 3 ovog zakona.

Prestanak prava na stalno nastanjenje

Član 44

Strancu prestaje pravo na stalno nastanjenje, ako:

- 1) mu je izrečena zaštitna mjera udaljenja ili mjera bezbjednosti protjerivanja;
- 2) se utvrdi da se stranac iselio iz Crne Gore ili neprekidno boravio duže od jedne godine u inostranstvu, a o tome nije obavijestio nadležni organ;
- 3) mu je otkazano stalno nastanjenje;
- 4) se odrekao od stalnog nastanjenja, danom izjave o tome;
- 5) je stekao crnogorsko državljanstvo.

Rješenje o prestanku stalnog nastanjenja iz stava 1 tačke 2 ovog člana donosi nadležni organ.

Rješenje se može donijeti i bez prethodne izjave stranca.

Protiv rješenja iz stava 2 ovog člana može se izjaviti žalba Ministarstvu u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

O žalbi iz stava 4 ovog člana odlučuje Ministarstvo, u roku od osam dana od dana prijema žalbe.

V. NEZAKONITI BORAVAK

Dužnost stranca da napusti Crnu Goru zbog nezakonitog boravka

Član 45

Nezakonitim boravkom u Crnoj Gori smatra se boravak bez vize ili odobrenja boravka.

Stranac koji nezakonito boravi u Crnoj Gori mora napustiti njenu teritoriju odmah ili u roku koji mu je određen.

Smatra se da je stranac napustio Crnu Goru ulaskom u drugu državu u koju mu je ulazak odobren.

Stranac koji je blagovremeno podnio zahtjev za produženje privremenog boravka može ostati u Crnoj Gori do donošenja pravosnažnog rješenja po zahtjevu.

Rok za napuštanje Crne Gore

Član 46

Nadležni organ će rješenjem odrediti rok u kome je stranac obavezan da napusti teritoriju Crne Gore, a po potrebi može mu se odrediti i mjesto prelaska državne granice i prijavljivanje službenom licu granične policije.

Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana može se izjaviti žalba Ministarstvu, u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

O žalbi iz stava 2 ovog člana odlučuje Ministarstvo, u roku od osam dana od dana prijema žalbe.

Žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Prilikom određivanja roka iz stava 1 ovog člana nadležni organ će uzeti u obzir vrijeme u kome to stranac može učiniti, pri čemu taj rok ne može biti duži od 30 dana od dana donošenja rješenja.

Strancu koji iz opravdanih razloga nije napustio Crnu Goru u roku iz stava 5 ovog člana, nadležni organ može, na zahtjev stranca ili po službenoj dužnosti, odrediti novi rok.

Strancu kome je izrečena zaštitna mjera udaljenja ili mjera bezbjednosti protjerivanja i strancu koga treba vratiti na osnovu međunarodnog ugovora odrediće se rok za napuštanje države samo ako postoje opravdani razlozi.

Izvršenje zaštitne mjere udaljenja ili mjere bezbjednosti protjerivanja

Član 47

Prilikom odlučivanja o izricanju zaštitne mjere udaljenja ili mjere bezbjednosti protjerivanja shodno se primjenjuju odredbe člana 38 stav 2 ovog zakona.

Protiv rješenja područnog organa za vođenje prekršajnog postupka stranac može da izjavi žalbu u roku od osam dana.

Organ iz stava 2 ovog člana može odrediti da žalba ne odlaže izvršenje, ako postoji opasnost da bi stranac mogao onemogućiti izvršenje rješenja.

Obaveza obavještavanja o nezakonitom boravku stranca

Član 48

Državni organ, pravna i fizička lica su dužna da bez odlaganja obavijeste nadležni organ o strancu koji nezakonito boravi ili za koga postoje uslovi za otkaz boravka u Crnoj Gori.

Organ koji je pokrenuo prekršajni ili krivični postupak dužan je da o tome bez odlaganja obavijesti nadležni organ.

VI. PRINUDNO UDALJENJE

Rok za prinudno udaljenje

Član 49

Nadležni organ će prinudno udaljiti stranca koji nezakonito boravi u Crnoj Gori ili ne napusti Crnu Goru u roku koji mu je određen.

Stranac kome je izrečena zaštitna mjera udaljenja ili mjera bezbjednosti protjerivanja i stranac koga treba vratiti na osnovu međunarodnog ugovora odmah će se prinudno udaljiti.

Zabrana prinudnog udaljenja

Član 50

Prinudno se ne smije udaljiti stranac u državu gdje bi mu bio ugrožen život ili sloboda zbog rasne, vjerske ili nacionalne pripadnosti, pripadnosti posebnoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja ili u kojoj bi mogao biti podvrgnut mučenju, neljudskom i ponižavajućem postupanju i kažnjavanju.

Zabrana prinudnog udaljenja stranca ne odnosi se na stranca za koga postoje opravdani razlozi da bi mogao ugroziti javni poredak ili nacionalnu bezbjednost ili ako je pravosnažnom presudom osuđen za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

Zadržavanje u Prihvatištu

Član 51

Izuzetno, ako to nalažu razlozi obezbjeđenja prinudnog udaljenja, stranac se može zadržati u prostorijama nadležnog organa, ali ne duže od 12 časova.

Na zadržavanje stranca shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuju policijski poslovi.

Strancu koga nije bilo moguće odmah prinudno udaljiti i strancu kome nije utvrđen identitet ograničiće se sloboda kretanja smještajem u Prihvatište za strance nadležnog organa (u daljem tekstu: Prihvatište).

Izuzetno od stava 3 ovog člana, strancu koji ima zdravstvene ili druge posebne potrebe ili razloge obezbijediće se drugi odgovarajući smještaj.

Trajanje smještaja u Prihvatištu

Član 52

Smještaj u Prihvatištu traje do prinudnog udaljenja stranca. Ukupno vrijeme bora-vka u Prihvatištu ne može biti duže od 90 dana.

Nakon isteka roka iz stava 1 ovog člana stranac se može ponovo smjestiti u Prihvatište, ako:

- 1) je u toku postupak utvrđivanja identiteta ili prikupljanja podataka;
- 2) to zahtjevaju bezbjedonosni razlozi;
- 3) je tokom postupka prinudnog udaljenja stranac podnio zahtjev za priznavanje statusa azilanta.

Strancu se može odobriti napuštanje Prihvatišta, ako se opravdano očekuje da se neće moći prinudno udaljiti.

Boravak stranca izvan Prihvatišta ne uračunava se u vrijeme smještaja u Prihvatištu.

Pridržavanje pravila boravka u Prihvatištu

Član 53

Stranac je dužan da se pridržava pravila boravka u Prihvatištu i ne smije ga napuštati bez odobrenja.

Strancu za koga postoje osnovi sumnje da će se ponašati na način suprotan stavu 1 ovog člana određuje se pojačani nadzor unutar Prihvatišta.

Rješenje o određivanju smještaja u Prihvatištu

Član 54

Smještaj u Prihvatištu određuje rješenjem nadležni organ.

Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana može se izjaviti žalba Ministarstvu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

O žalbi iz stava 2 ovog člana odlučuje Ministarstvo, u roku od osam dana od dana prijema žalbe.

Žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Prestanak smještaja u Prihvatištu

Član 55

Smještaj u Prihvatištu prestaje:

- 1) odlaskom stranca iz Crne Gore;
- 2) istekom roka na koji je smještaj određen.

Boravak u određenom mjestu

Član 56

Strancu koji ima obezbijeđen smještaj i sredstva za izdržavanje, a ne može se prinudno udaljiti, može se u cilju izvršenja te mjere, odrediti boravak u određenom mjestu boravišta.

Boravište iz stava 1 ovog člana određuje nadležni organ po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranca.

Vrijeme u određenom mjestu boravišta može trajati najduže šest mjeseci.

Ograničenje kretanja u određenom mjestu boravišta

Član 57

Stranac iz člana 56 ovog zakona dužan je da boravi na određenoj adresi u mjestu boravka i da se redovno javlja najbližem nadležnom organu.

Boravak, u smislu stava 1 ovog člana, može trajati najduže šest mjeseci.

Određivanje boravka iz člana 56 ovog zakona ne oslobađa stranca dužnosti da napusti Crnu Goru.

Prestanak boravka u određenom mjestu boravišta se upisuje u putnu ispravu stranca.

Strancu koji nema putnu ispravu izdaje se isprava s fotografijom.

Prestanak boravka u određenom mjestu boravišta

Član 58

Boravak u određenom mjestu boravišta prestaje:

- 1) odlaskom stranca iz Crne Gore;
- 2) protekom roka iz člana 56 ovog zakona;
- 3) poništenjem.

Boravak u određenom mjestu boravišta može se poništiti, ako su prestali razlozi iz čl. 56 i 57 stav 1 ovog zakona, kao i u slučaju kada se stranac ne pridržava zakona i međunarodnih ugovora.

Smještaj maloljetnog lica u Prihvatište

Član 59

Maloljetno lice smješta se u Prihvatište zajedno s roditeljima, odnosno drugim zakonskim zastupnikom, osim ako se procijeni da je za njega povoljniji drugi smještaj.

Izuzetno, pojačan nadzor unutar Prihvatišta može se odrediti i maloljetnom stran-cu koji nije navršio 16 godina života, samo ako je sa roditeljima ili drugim zakonskim za-stupnikom.

Maloljetno lice se ne smije vratiti u zemlju porijekla ili u treću državu koja ga je spremna prihvatiti sve dok mu se ne obezbijedi odgovarajući prijem.

Nadležni organ ne smije vratiti maloljetnog stranca u zemlju porijekla ili u treću državu koja ga je spremna prihvatiti ako je to suprotno čl. 3, 5 i 8 Konvencije protiv mučenja i drugih svirepih i nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka sa Dopunskim protokolom 2 i čl. 9 i 37 Konvencije o pravima djeteta.

Nadležnost za donošenje rješenja o određivanju boravka u određenom mjestu

Član 60

Rješenje o određivanju boravka stranca u određenom mjestu donosi nadležni organ.

Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana može se izjaviti žalba, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Ministarstvo će odlučiti po žalbi najkasnije u roku od osam dana.

Naplata troškova

Član 61

Troškovi sprovođenja do diplomatskog ili konzularnog predstavništva ili do Prihvatišta ili do državne granice padaju na teret stranca koji se sprovodi.

Poslodavac koji je zaposlio stranca bez odgovarajućeg odobrenja i lice koje se obavezalo da će snositi troškove njegovog boravka u Crnoj Gori dužni su da snose troškove iz stava 1 ovog člana, ako stranac nema sredstava za izdržavanje.

Troškovi koje nije moguće naplatiti na način utvrđen st. 1 i 2 ovog člana padaju na teret budžeta Crne Gore.

Oduzimanje isprava i predmeta

Član 62

Radi obezbjeđenja izvršenja zaštitne mjere prinudnog udaljenja strancu se mogu privremeno zadržati putne i druge isprave i putne karte.

O oduzetim ispravama i predmetima iz st. 1 i 2 ovog člana izdaje se potvrda.

VII. POSEBNE ODREDBE O LEGALIZACIJI BORAVKA STRANACA

Član 63

U cilju zaštite ljudskih prava stranaca za koje se osnovano pretpostavlja da su žrtve krivičnog djela trgovine ljudima, nadležni organ će, izuzetno od čl. 28, 30, 31 i 32 ovog zakona, omogućiti strancu ostanak na teritoriji Crne Gore i odobriti boravak iz humanitarnih razloga.

Član 64

Strancu iz člana 63 ovog zakona, izuzetno od čl. 40 do 44 ovog zakona, nadležni organ će izdati odobrenje za stalno nastanjenje, ako:

- 1) to zahtijevaju razlozi humanosti;
- 2) bi bio izložen ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesni integritet ili slobodu.

Član 65

Odredbe čl. 63 i 64 ovog zakona, shodno se primjenjuju i na maloljetna lica.

Član 66

Strancima iz čl. 63, 64 i 65 ovog zakona, za koje postoji opravdani strah da bi davanjem iskaza bili izloženi ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesni integritet ili slobodu, obezbjeđuje se zaštita po odredbama posebnog zakona kojim se uređuje zaštita svjedoka.

Član 67

Strance iz člana 63 ovog zakona nadležni organ ne smije prinudno udaljiti zbog nezakonitog ulaska ili boravka u Crnoj Gori.

VIII. PUTNE ISPRAVE ZA STRANCA

Vrste putnih isprava

Član 68

Putne isprave za stranca, u smislu ovog zakona, su strana putna isprava i putna isprava za stranca.

Uslovi za izdavanje putne isprave

Član 69

Putna isprava za stranca izdaje se licu koje je navršilo 16 godina života.

Lice mlađe od 16 godina života upisuje se u putnu ispravu jednog od roditelja.

Izuzetno, kad za to postoje opravdani razlozi, putna isprava za stranca može se izdati i licu mlađem od 16 godina života.

Nadležnost

Član 70

Putnu ispravu za stranca izdaje diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu ili nadležni organ.

Putna isprava za stranca izdaje se s rokom važenja do jedne godine.

Putni list

Član 71

Putni list za stranca izdaje se strancu koji nema važeću putnu ispravu, ako:

1) mu je prestalo crnogorsko državljanstvo – za odlazak u inostranstvo;

2) je izgubio stranu putnu ispravu ili je na drugi način ostao bez nje, a država čiji je državljanin nema svoje diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu, niti njene interese zastupa druga država - za odlazak u inostranstvo;

3) je u inostranstvu izgubio putnu ispravu za stranca koju je izdalo diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu ili nadležni organ – za povratak u Crnu Goru.

Putni list za stranca može se izdati i drugom strancu, ako za to postoje opravdani razlozi.

Nadležnost

Član 72

Putni list za stranca izdaje:

- 1) u slučajevima iz člana 71 stav 1 tač. 1 i 2 ovog zakona – nadležni organ;
- 2) u slučajevima iz člana 71 stav 1 tačka 3 ovog zakona – diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu, uz prethodnu saglasnost nadležnog organa;
- 3) u slučajevima iz člana 71 stav 2 ovog zakona – nadležni organ ili diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu, uz prethodnu saglasnost nadležnog organa.

Odbijanje zahtjeva

Član 73

Strancu se neće izdati putna isprava, ako:

- 1) se protiv njega vodi krivični, odnosno prekršajni postupak, osim ako ne postoji saglasnost organa koji vodi postupak;
- 2) je osuđen na kaznu zatvora ili novčanu kaznu, dok kaznu ne izdrži, odnosno ne plati novčanu kaznu;
- 3) nije izmirio svoju dospjelu imovinsko pravnu obavezu za koju postoji pravo-snažno rješenje na zahtjev nadležnog suda;
- 4) to zahtijevaju razlozi nacionalne bezbjednosti i javnog poretka.

Oduzimanje putne isprave

Član 74

Nadležni organ će privremeno oduzeti putnu ispravu od stranca sve dok postoje razlozi koji su usloveli njeno oduzimanje.

Nadležni organ je dužan da izda potvrdu o oduzimanju putne isprave.

IX. ISPRAVE ZA DOKAZIVANJE IDENTITETA

Namjena isprava i zabrana davanja na posluđu

Član 75

Stranac dokazuje svoj identitet putnom ispravom, ličnom kartom za stranca, posebnom ličnom kartom ili drugom javnom ispravom koja sadrži fotografiju.

Stranac je dužan da, na zahtjev službenog lica nadležnog organa, pokaže ispravu o identitetu.

Stranac ne smije ispravu o svom identitetu davati na poslugu drugom licu, niti se smije služiti nevažećom ili tuđom ispravom kao svojom.

Stranac je dužan da se služi ličnim imenom koje je upisano u putnu ispravu ili drugu ispravu o identitetu.

Lična karta za stranca

Član 76

Lična karta za stranca može se izdati strancu kome je odobreno stalno nastanjenje, odnosno strancu kome je odobren privremeni boravak, a nema važeću putnu ispravu.

Lična karta za stranca može se izdati i strancu s odobrenim privremenim boravkom koji ima važeću putnu ispravu, na njegov zahtjev ili zahtjev diplomatskog ili konzularnog predstavništva države čiji je državljanin.

Strancu koji je član diplomatskog ili konzularnog predstavništva strane države ili član druge misije koja ima diplomatski status izdaje se posebna lična karta.

Podnošenje zahtjeva

Član 77

Zahtjev za izdavanje lične karte za stranca može da podnese stranac koji je navršio 16 godina života.

Stranac kome je odobreno stalno nastanjenje dužan je da, u roku od 30 dana od dana dolaska u mjesto boravka, podnese zahtjev za izdavanje lične karte za stranca.

Nadležnost

Član 78

Ličnu kartu za stranca iz člana 76 st. 1 i 2 ovog zakona izdaje nadležni organ.

Posebnu ličnu kartu za stranca iz člana 76 stav 3 ovog zakona izdaje organ državne uprave nadležan za inostrane poslove.

Rok važenja

Član 79

Lična karta za stranca kome je odobreno stalno nastanjenje izdaje se s rokom važenja od pet godina.

Lična karta za stranca kome je odobren privremeni boravak izdaje se na rok na koji mu je odobren privremeni boravak.

Zamjena lične karte

Član 80

Lična karta za stranca mora se zamijeniti, ako je oštećena ili dotrajala, ako fotografija više ne odgovara izgledu stranca ili kada iz drugih razloga ne može da služi svojoj namjeni.

Stranac je dužan da, u roku od osam dana od dana nastupanja razloga iz stava 1 ovog člana, podnese nadležnom organu zahtjev za zamjenu lične karte za stranca.

Obaveza vraćanja lične karte

Član 81

Stranac je dužan da nadležnom organu vrati ličnu kartu, ako:

- 1) je stekao crnogorsko državljanstvo;
- 2) se iseljava iz Crne Gore;
- 3) mu je otkazan boravak, odnosno stalno nastanjenje saglasno čl. 38 i 44 stav 1 tačka 3 ovog zakona.

Nestanak ili gubitak isprava za strance

Član 82

Stranac je dužan da o nestanku ili gubitku isprava za dokazivanje identiteta, bez odlaganja, obavijesti nadležni organ ili najbliže diplomatsko ili konzularno predstavništvo u inostranstvu.

Organi iz stava 1 ovog člana su dužni da strancu izdaju potvrdu o nestanku ili gubitku putne isprave.

Gubitak ili nestanak isprava za dokazivanje identiteta oglašava se u "Službenom listu RCG", o trošku stranca.

Nadležni organ je dužan da izda potvrdu o prijavi gubitka, nestanka ili krađe isprava iz stava 1 ovog člana.

Privremeno zadržavanje isprava za dokazivanje identiteta

Član 83

Nadležni organ će privremeno zadržati ispravu za dokazivanje identiteta od stranca:

- 1) za koga postoji osnovana sumnja da je počinio krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili da je počinio prekršaj;

2) koji nije izvršio svoju dospjelu imovinsko pravnu obavezu na zahtjev nadležnog suda;

3) ako to zahtjevaju razlozi nacionalne bezbjednosti, javnog poretka ili zaštite životne sredine.

Isprave iz stava 1 ovog člana zadržavaju se dok postoje razlozi koji su uslovili privremeno zadržavanje.

O privremenom zadržavanju isprava iz stava 1 ovog člana nadležni organ izdaje potvrdu.

X. BORAVIŠTE I PREBIVALIŠTE STRANCA

Pojam prebivališta i boravišta

Član 84

Boravište je mjesto u kome stranac boravi do 90 dana i mjesto u kome stranac privremeno boravi.

Prebivalište je mjesto u kome se stranac kome je odobreno stalno nastanjenje nastanio s namjerom da u njemu stalno živi.

Shodna primjena drugog zakona

Član 85

Na prijavu, odnosno odjavu prebivališta i promjenu adrese stana, prijavu odnosno odjavu boravišta i promjenu adrese stana shodno se primjenjuju odredbe zakona kojima se uređuje prebivalište i boravište.

XI. PRIKUPLJANJE LIČNIH PODATAKA

Član 86

Nadležni organ može da prikuplja lične podatke o strancima od organa državne uprave, privrednih društava i preduzetnika i od samog stranca, ako je to:

- 1) u interesu stranca, a on se tome ne protivi;
- 2) potrebno radi provjeravanja podataka o strancu.

Organi iz stava 1 ovog člana dužni su da na zahtjev nadležnog organa dostave tražene podatke.

Prikupljanje i obrada ličnih podataka vrši se u skladu sa posebnim zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

XII. KRETANJE STRANCA U UNIFORMI

Uslovi za nošenje strane vojne uniforme

Član 87

Za vrijeme boravka stranac se može kretati u stranoj vojnoj uniformi, ako:

- 1) boravi kao član diplomatske misije, odnosno konzularnog predstavništva strane države ili druge misije koja u Crnoj Gori ima diplomatski status u svojstvu vojnog pred-stavnika, dok misija traje;
- 2) je član strane vojne misije ili strane vojne delegacije za vrijeme službene posjete Crnoj Gori;
- 3) se nalazi na školovanju u vojnoj školi;
- 4) je član strane vojne misije ili strane vojne delegacije, s diplomatskom ili službenom putnom ispravom, za vrijeme prelaska preko teritorije Crne Gore;
- 5) je učesnik u vojnoj vježbi i obuci.

Uslovi za nošenje strane policijske ili carinske uniforme

Član 88

Za vrijeme boravka u Crnoj Gori stranac može da nosi stranu policijsku ili carinsku uniformu, ako:

- 1) kao član delegacije stranih policijskih ili carinskih organa boravi u službenoj posjeti;
- 2) vrši poslove zajedničke kontrole prelaska državne granice na dijelu graničnog prelaza koji pripada Crnoj Gori;
- 3) se nalazi na školovanju u policijskoj školi;
- 4) kao član stranih policijskih ili stranih carinskih delegacija, s diplomatskom ili službenom putnom ispravom, prelazi preko teritorije Crne Gore.

XIII. NADZOR

Član 89

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona vrši Ministarstvo.

XIV. KAZNE NE ODREDBE

Član 90

Novčanom kaznom od petostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj stranac, ako:

- 1) ne napusti Crnu Goru u roku koji mu je određen (član 45 stav 2 i član 46 stav 1);
- 2) napusti Prihvatilište bez odobrenja ili se ne pridržava pravila boravka u Prihvatilištu (član 53);

3) napusti mjesto boravka koje mu je odredio nadležni organ ili se redovno ne javlja nadležnom organu (član 57).

Strancu se za prekršaj iz stava 1 ovog člana može izreći zaštitna mjera protjerivanja, samostalno ili uz novčanu kaznu.

Član 91

Novčanom kaznom od trostrukog do petnaestostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se stranac, ako:

1) ulazi u Crnu Goru i boravi u njenoj teritoriji bez važeće putne isprave u koju je unijeta viza ili odobrenje boravka (član 3);

2) se kreće ili boravi na određenoj teritoriji na kojoj mu je kretanje ili boravak ograničen ili zabranjen (član 5);

3) boravi u Crnoj Gori suprotno namjeni za koju mu je izdata viza (član 22 stav 2);

4) boravi u Crnoj Gori suprotno namjeni za koju mu je odobren privremeni boravak (član 31);

5) nezakonito boravi u Crnoj Gori (član 45 stav 1);

6) odbije da službenom licu nadležnog organa pokaže ispravu kojom dokazuje svoj identitet (član 75 stav 2);

7) da na poslu trećem licu svoju ispravu o identitetu, odnosno ako se služi nevažećom ili tuđom ispravom kao svojom (član 75 stav 3);

8) se služi ličnim imenom suprotno članu 75 stav 4 ovog zakona.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana strancu se može izreći zaštitna mjera protjerivanja, samostalno ili uz novčanu kaznu.

Član 92

Novčanom kaznom od jednostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se stranac, ako:

1) u roku od 30 dana od dana dolaska u mjesto boravka ne podnese zahtjev nadležnom organu za izdavanje lične karte za stranca (član 77 stav 2);

2) u propisanom roku ne podnese zahtjev nadležnom organu za zamjenu lične karte za strance (član 80 stav 2);

3) ne vrati ličnu kartu nadležnom organu u slučajevima utvrđenim članom 81 ovog zakona;

4) ne prijavi nadležnom organu nestanak ili gubitak isprava (član 82);

5) za vrijeme boravka u Crnoj Gori nosi stranu vojnu, policijsku ili carinsku uniformu suprotno čl. 87 i 88 ovog zakona.

Član 93

Novčanom kaznom od pedesetostrukog do dvjestastrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se prevoznik, ako na granični prelaz dovede stranca ili bez odlaganja o sopstvenom trošku ne odveze i ne nadoknadi troškove boravka strancu koji ne ispunjava uslove iz člana 3 ovog zakona (član 26).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se novčanom kaznom od jedne polovine do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori odgovorno lice u privrednom društvu (prevozniku).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana može se izreći i zaštitna mjera zabrane vršenja djelatnosti u trajanju od jednog mjeseca do godinu dana.

XV. EVIDENCIJE

Vrste i nadležnost za vođenje

Član 94

O stalno nastanjenim strancima, o strancima koji privremeno borave ili prolaze preko teritorije Crne Gore, strancima kojima je otkazan boravak, zabranama ulazaka i izlazaka stranaca, o izdatim putnim ispravama i vizama, izdatim ličnim kartama za strance, prijavljenim i nestalim putnim i drugim ispravama, privremeno zadržanim putnim ispravama, izdatim graničnim propusnicama, prijavi i odjavi boravišta, odnosno prebivališta i promjeni adrese stana, vodi se evidencija.

Evidencije iz stava 1 ovog člana, u okviru svog djelokruga, vode nadležni organ, organ državne uprave nadležan za inostrane poslove, kao i diplomatsko ili konzularno predstavništvo.

XVI. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Donošenje podzakonskih propisa

Član 95

Ministarstvo će donijeti propise o:

1) postupku izdavanja putnih isprava i viza, odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja;

2) obrascima putnih isprava, viza, graničnih propusnica, ličnih karata za stranca, odobrenjima za privremeni boravak i stalno nastanjenje, obrascima zaštitne ili mjere bezbjednosti protjerivanja, otkazu boravka, obrascima potvrda o oduzetim novčanim sred-

stvima, potvrdama o naplati troškova prinudnog udaljenja, potvrdama o privremenom oduzimanju isprava i predmeta radi obezbjeđenja prinudnog udaljenja;

3) načinu pružanja zaštite i tretmana i uslovima legalizacije boravka stranih državljana-žrtava trgovine ljudima;

4) sadržaju i načinu vođenja evidencija iz člana 94 ovog zakona;

5) prinudnom udaljenju i smještaju u Prihvatište.

Rješavanje po započetim postupcima

Član 96

Postupci započeti prije stupanja na snagu ovog zakona okončaće se po odredbama Zakona o kretanju i boravku stranaca ("Službeni list SFRJ" br. 56/80, 53/85, 30/89, 26/90, 53/91 i "Službeni list SRJ", br. 24/94 i 28/96), ako je to za stranca povoljnije.

Isprave izdate prije stupanja na snagu ovog zakona važe godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Prestanak stalnog nastanjenja strancima koji nijesu regulisali status po odredbama dosadašnjeg zakona

Član 97

Licima iz člana 31 stav 1 Zakona o kretanju i boravku stranaca, koja nijesu regulisala status u Crnoj Gori po odredbama tog zakona prestaje stalno nastanjenje po isteku jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Lica iz stava 1 ovog člana ne moraju da ispunjavaju uslove propisane u članu 42 stav 1 tač. 2 i 3 ovog zakona.

Zadržavanje statusa stranaca utvrđenog po odredbama dosadašnjeg zakona

Član 98

Stranci kojima je izdato odobrenje za stalno nastanjenje, privremeni boravak i priznat status izbjeglice prije stupanja na snagu ovog zakona zadržavaju taj status.

Prestanak važenja pojedinih odredbi dosadašnjeg zakona

Član 99

Danom početka primjene ovog zakona prestaje primjena Zakona o kretanju i boravku stranaca ("Službeni list SFRJ", br. 56/80, 53/85, 30/89, 26/90, 53/91 i "Službeni list SRJ", br. 24/94 i 28/96), osim odredaba čl. 44 do 60, koje će se primjenjivati do donošenja posebnog zakona.

Do donošenja propisa za sprovođenje ovog zakona primjenjivaće se podzakonski akti doneseni na osnovu Zakona o kretanju i boravku stranaca ("Službeni list SFRJ", br. 56/80, 53/85, 30/89, 26/90, 53/91 i "Službeni list SRJ", br. 24/94 i 28/96), ukoliko nijesu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Stupanje na snagu zakona

Član 100

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

173. Zakon o zapošljavanju i radu stranaca

На основу члана 95 тачке 3 Устава Црне Горе доносим

Указ о проглашењу Закона о запошљавању и раду странаца

Проглашавам **Закон о запошљавању и раду странаца**, који је донијела Скупштина Црне Горе, на другој сједници првог редовног засиједања у 2008. години, дана 18. марта 2008. године.

Број: 01-642/2

Подгорица, 24.03.2008. године

Предсједник Црне Горе,
Филип Вујановић, с.р.

Закон о запошљавању и раду странаца

*Закон је објављен у "Службеном листу ЦГ", бр. 22/2008 од
2.4.2008. године.*

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1

Странац се може запослити, односно радити у Црној Гори, под условима утврђеним законом, колективним уговором, потврђеним и објављеним међународним уговорима и опште прихваћеним правилима међународног права.

Циљ закона

Члан 2

Овим законом се стварају услови за флексибилнији приступ странаца тржишту рада у Црној Гори, ради усклађивања односа понуде и тражње на том тржишту.

Услови за запошљавање и рад странаца

Члан 3

Странац се може запослити, односно радити у Црној Гори, под условом да има: радну дозволу, одобрење за стално настањење, односно одобрење за привремени боравак, закључен уговор о раду, односно грађанско-правни уговор и да је обвезник за пријављивање рада пријавио рад странца у складу са овим законом.

Изузеци

Члан 4

Овај закон не примјењује се на странце:

- 1) који су чланови дипломатског, односно конзуларног представништва на територији Црне Горе;
- 2) који на основу међународног права имају имунитет;
- 3) који у Црној Гори обављају послове на основу међународних уговора које Црна Гора закључи са другом државом, међународном организацијом или Европском Унијом о стручно-техничкој помоћи или на основу потврђених међународних уговора;
- 4) избјеглице које испуњавају један од сљедећих услова:
 - бораве најмање три године у Црној Гори;
 - су у браку са црногорским држављанином;
 - имају једно дијете које има црногорско држављанство;
- 5) осниваче, прокуристе, чланове органа управљања и руковођења и ревизоре привредног друштва, који у том друштву обављају послове, ако обављање тих послова нема карактер радног односа;
- 6) академско особље које је позвано као професор или предавач и научни радник које учествује у неком научно-истраживачком пројекту од значаја за Црну Гору;
- 7) чланове међународних мисија који обављају посао истраживања у Црној Гори, који је одобрила Влада Црне Горе (у даљем тексту: Влада);

- 8) дописнике акредитоване у Црној Гори или извјештаче страних медија;
- 9) умјетнике и техничко особље за оперу, балет, позориште, концерте, ликовне и друге културне манифестације, ако у Црној Гори не бораве дуже од 30 дана, односно три мјесеца годишње са прекидима;
- 10) који у Црну Гору долазе ради учествовања на спортским такмичењима;
- 11) који обављају послове који се односе на испоруку, монтажу или сервис машина или опреме, ако њихов рад не траје дуже од 30 дана непрекидно, односно укупно три мјесеца годишње са прекидима;
- 12) који учествују на сајамским или изложбеним манифестацијама на којима излаже њихов послодавац;
- 13) који учествују на организованим стручним скуповима и семинарима;
- 14) пословне посјетиоце;
- 15) ученике или студенте, који у Црној Гори обављају праксу на основу међународног уговора о размјени ученика, односно студената;
- 16) који су чланови посаде бродова, посаде летјелица или запослени у привредним друштвима друмског и жељезничког саобраћаја, са сједиштем регистрованим у иностранству;
- 17) вјерске службенике док обављају вјерску службу;
- 18) који дјелују у оквиру регистрованих хуманитарних организација;
- 19) запослене у циркусима или забавним парковима, ако у Црној Гори не бораве дуже од три мјесеца непрекидно;
- 20) цивилне и војне службенике влада других држава, који у Црну Гору долазе на основу уговора о сарадњи са Владом.

Дефиниције појмова

Члан 5

Поједини појмови у овом закону имају сљедеће значење:

- 1) **странац** је лице које није црногорски држављанин, било да је држављанин друге државе или лице без држављанства;
- 2) **избјеглица** је странац коме је признат статус избјеглице, у складу са посебним прописом;
- 3) **лице којем је одобрена додатна заштита** је странац који не испуњава услове за признавање статуса избјеглице, али му је одобрен боравак и заштита, у складу са посебним прописом;
- 4) **послодавац** је домаће или страно правно или физичко лице са сједиштем у Црној Гори које са странцем закључује уговор о раду;
- 5) **правно лице** је привредно друштво, установа, орган државне управе, орган локалне самоуправе, носилац јавног овлашћења и друго правно лице са сједиштем у Црној Гори, код којег странац обавља услуге или други облик рада, на основу грађанско-правног уговора;
- 6) **запошљавање** подразумијева радни однос између послодавца и странца, заснован уговором о раду, за обављање послова утврђених актом о систематизацији радних мјеста;
- 7) **рад** подразумијева обављање услуга или другог облика рада, на основу уговора о раду, односно грађанско-правног уговора;
- 8) **сезонски рад** је радни однос на одређено вријеме у оквиру дјелатности које су сезонског карактера;
- 9) **грађанско-правни уговор** је уговор на основу којег странац обавља услугу, односно други облик рада код правног лица са сједиштем у Црној Гори, односно у организационој јединици страног привредног друштва, регистрованој у Црној Гори;
- 10) **радни мигрант** је странац са сталним пребивалиштем у сусједној држави, који је запослен или обавља рад у Црној Гори и најмање једном недељно се враћа у мјесто сталног пребивалишта;
- 11) **заступник привредног друштва, односно предузетник** је лице које је уписано у Централни регистар Привредног суда;
- 12) **упућени странац** је лице које је у радном односу код послодавца са сједиштем ван Црне Горе и изводи одређене услуге на територији Црне Горе;

13) **прекогранична услуга** је услуга коју изводи страно привредно друштво, на основу уговора закљученог између тог друштва и правног лица са сједиштем у Црној Гори;

14) **кретање лица унутар друштва** је привремено премјештање запослених странаца-руководиоца, менаџера, односно специјалисте у организациону јединицу страног привредног друштва, регистровану у Црној Гори;

15) **страно привредно друштво** је предузетник или правно лице које обавља привредну или другу дјелатност и има пребивалиште, односно сједиште ван Црне Горе;

16) **обвезник за пријављивање и одјављивање рада странца** је послодавац, правно лице, односно организациона јединица страног привредног друштва, регистрована у Црној Гори, који пријављује рад странца;

17) **потврда о пријави рада** је документ којим се доказује рад странца у Црној Гори;

18) **пословни посјетилац** је странац који борави у Црној Гори, ради успостављања пословних веза, најдуже 90 дана у календарској години, рачунајући од дана првог уласка у Црну Гору;

19) **руководилац** је странац запослен у страном привредном друштву који даје смјернице менаџменту друштва, води пословну политику и упућен је у организациону јединицу тог привредног друштва регистровану у Црној Гори;

20) **менаџер** је странац запослен у страном привредном друштву на пословима управљања друштвом, који је упућен у организациону јединицу тог привредног друштва регистровану у Црној Гори;

21) **специјалиста** је странац запослен у страном привредном друштву, који је упућен у организациону јединицу регистровану у Црној Гори и посједује специјалистичка знања за пружање услуга из дјелатности тог друштва;

22) **пружалац уговорних услуга** је странац запослен у страном привредном друштву, који има високо образовање, посебна специјалистичка знања и најмање три године искуства из те специјалистичке области и обавља уговорене услуге у правном лицу са сједиштем у Црној Гори.

II. УТВРЂИВАЊЕ БРОЈА РАДНИХ ДОЗВОЛА ЗА СТРАНЦЕ

Квота

Члан 6

(1) Влада годишње утврђује број радних дозвола за странце (у даљем тексту: квота), у складу са миграционом политиком, стањем и кретањем на тржишту рада.

(2) Квоту из става 1 овог члана утврђује Влада, на предлог министарства надлежног за послове рада (у даљем тексту: Министарство), уз претходно прибављена мишљења министарстава надлежних за поједине дјелатности за које се утврђује квота и мишљење Социјалног савјета.

(3) Квота из става 1 овог члана утврђује се најкасније до 31. октобра текуће године, за наредну годину.

(4) Критеријуми и поступак за утврђивање квоте уређују се посебним актом Владе.

Изузеци од квоте

Члан 7

Квоте се не утврђују за радне дозволе које се издају странцу:

1) са личном радном дозволом;

2) који се запошљава у Црној Гори на основу међународног уговора, на бази реципроцитета;

3) који изводи наставу у установама образовања, на језику и писму припадника мањинских народа и других мањинских националних заједница;

4) професионалном спортисти или спортском раднику који на основу закљученог уговора ради у Црној Гори;

5) члану породице црногорског држављанина (супружнику и дјечи до навршене 21. године живота);

6) члану породице странца коме је одобрено стално настањење у Црној Гори (супружнику и дјечи до навршене 21. године живота);

- 7) члану породице избјеглице (супружнику и дједи до навршене 21. године живота);
- 8) заступнику привредног друштва, односно предузетнику ;
- 9) упућеном странцу на додатном оспособљавању и усавршавању у Црној Гори;
- 10) упућеном странцу (руководиоцу, специјалисти, односно менаџеру);
- 11) пружаоцу уговорне услуге.

Подјела квота

Члан 8

(1) Квота се утврђује за сљедеће намјене:

- запошљавање странаца;
- рад странаца.

(2) Квота за рад се дијели на:

- сезонски рад странаца;
- упућене странце, који обављају прекограничне услуге у Црној Гори;
- оспособљавање и усавршававање странаца.

Одређивање приоритета

Члан 9

(1) Квота коју Влада одреди за поједине намјене се дијели према сљедећем редосљеду:

- важеће радне дозволе;
- радне дозволе које се издају на основу међународних уговора, који обухватају већ договорене квоте;
- нове радне дозволе.

(2) Приоритет код издавања нових радних дозвола имају странци:

- чланови породице странца са дозволом боравка у Црној Гори (супружник и дјеца до навршене 21. године живота);
- са стручним образовањем у области дефицитарних занимања;
- радни мигранти.

Одступања од утврђене квоте

Члан 10

Влада може ограничити, повећати број радних дозвола, односно извршити прераспоред броја радних дозвола по намјенама, ако је то условљено промјенама односа понуде и тражње на тржишту рада.

III. РАДНЕ ДОЗВОЛЕ

Појам и врсте радних дозвола

Члан 11

(1) Радна дозвола је документ на основу којег се странац може запослити, односно радити у Црној Гори.

(2) Радна дозвола се издаје као лична радна дозвола, дозвола за запошљавање и дозвола за рад.

(3) За исти временски период странцу се може издати само једна радна дозвола.

(4) Странац не може да ради на пословима за које није закључио уговор о раду, односно грађанско-правни уговор.

Распоређивање странаца

Члан 12

Послодавац, правно лице, односно организациона јединица страног привредног друштва регистрована у Црној Гори, може распоредити странца само на послове за које му је издата радна дозвола.

Одбијање захтјева за издавање радне дозволе

Члан 13

(1) Послодавцу ће се одбити захтјев за издавање радне дозволе, ако је:

1) прије подношења захтјева за издавање радне дозволе за странца обавијестио Завод за запошљавање Црне Горе (у даљем тексту: Завод за запошљавање) да ће отпустити запослене, у складу са посебним прописом;

2) шест мјесеци прије подношења захтјева за издавање радне дозволе за странца отпустио запослене на неодређено вријеме, у складу са посебним прописом;

3) одбио да запосли незапослено лице са евиденције незапослених Завода за запошљавање које је испуњавало услове за рад, у складу са посебним прописом;

4) у последње три године, прије подношења захтјева за издавање радне дозволе, био кажњен за прекршај по овом закону;

5) исказао негативне резултате пословања у протеклој години или је исплаћивао зараде запосленима испод нивоа утврђеног колективним уговором на нивоу дјелатности или није измиривао обавезе по основу пореза и доприноса.

(2) Изузетно од става 1 тач. 1, 2, 3 и 5 овог члана, послодавцу се неће одбити захтјев за издавање радне дозволе за странца:

1) са високом образовањем на руководећим пословима;

2) члана породице црногорског држављанина (супружника и дјецу до навршене 21. године живота);

3) члана породице послодавца (супружника и дјецу до навршене 21. године живота);

4) у занимању које није могуће обезбиједити образовањем у Црној Гори.

(3) Одредбе става 1 тач. 1, 2 и 3 овог члана се не односе на послодавца који подноси захтјев за издавање радне дозволе за заступника привредног друштва, односно предузетника.

Надлежни органи

Члан 14

(1) Поступак издавања, одбијања, престанка важења и поништења радних дозвола спроводи Завод за запошљавање.

(2) У поступку одлучивања из става 1 овог члана примјењују се одредбе Закона о општем управном поступку, уколико овим законом није друкчије одређено.

(3) Против рјешења Завода за запошљавање може се изјавити жалба Министарству.

(4) Против рјешења Завода за запошљавање о одбијању захтјева за издавање радне дозволе због попуњености квоте није допуштена жалба, али се може покренути управни спор код надлежног суда.

Облик и садржина радне дозволе

Члан 15

Облик и садржину радне дозволе, начин издавања и документа потребна за одлучивање прописује Министарство.

Поништавање радне дозволе

Члан 16

(1) Радна дозвола се поништава, ако:

1) је издата на основу неистинитих података о странцу или послодавцу, правном лицу, односно организационој јединици страног привредног друштва регистрованој у Црној Гори;

2) послодавац, правно лице, односно организациона јединица страног привредног друштва регистрована у Црној Гори не обавијести Завод за запошљавање о почетку рада странца, у року предвиђеном у члану 34 став 1 овог закона;

3) странац обавља послове за које му није издата радна дозвола;

4) странцу није одобрен привремени боравак;

5) је странцу престало или отказано стално настањење, односно привремени боравак, у складу са посебним прописом.

(2) На странце којима је издата лична радна дозвола не примјењује се одредба става 1 тачка 3 овог члана.

1. Лична радна дозвола

Појам и услови

Члан 17

(1) Лична радна дозвола је дозвола која странцу омогућава слободан приступ тржишту рада, независно од стања и односа на тржишту.

(2) Лична радна дозвола се може издати странцу:

- коме је одобрено стално настањење;
- избјеглици који не испуњава услове из члана 4 став 1 тачка 4 овог закона;
- лицу којем је одобрена додатна заштита.

(3) Дозвола из става 1 овог члана се издаје на захтјев странца.

Период важења

Члан 18

(1) Лична радна дозвола се издаје на неодређено вријеме.

(2) Изузетно од става 1 овог члана, лична радна дозвола за лице којем је одобрена додатна заштита се издаје на период до једне године.

(3) Лична радна дозвола за лица из става 2 овог члана може се продужити за период за који се продужава додатна заштита, у складу са посебним прописом.

(4) Захтјев за продужење личне радне дозволе странац је дужан да поднесе најкасније у року од 30 дана прије истека рока важења издате дозволе.

Престанак важења

Члан 19

Лична радна дозвола престаје да важи:

- 1) ако странац откаже личну радну дозволу;
- 2) ако странац стекне црногорско држављанство;
- 3) престанком статуса избјеглице;
- 4) престанком статуса лица са додатном заштитом;
- 5) у случају смрти странца.

2. Дозвола за запошљавање

Појам и услови

Члан 20

(1) Дозвола за запошљавање је дозвола на основу које послодавац закључује уговор о раду са странцем.

(2) Дозвола из става 1 овог члана се издаје на захтјев послодавца, ако није искоришћена квота која се односи на запошљавање странаца.

Период важења

Члан 21

(1) Дозвола за запошљавање се издаје на период до једне године.

(2) Дозвола из става 1 овог члана се након истека важности може продужити најдуже до двије године, без провјеравања ограничења из члана 13 став 1 овог закона.

(3) Захтјев за продужење дозволе за запошљавање послодавац је дужан да поднесе најкасније 30 дана прије истека рока важења издате дозволе.

Престанак важења

Члан 22

Дозвола за запошљавање престаје да важи:

- 1) истekom периода на који је издата;
- 2) престанком уговора о раду;
- 3) ако странац стекне црногорско држављанство;
- 4) у случају смрти странца.

3. Дозвола за рад

Појам и услови

Члан 23

(1) Дозвола за рад је дозвола са унапријед одређеним временским трајањем, на основу које послодавац закључује уговор о раду са странцем, односно странац код правног лица са сједиштем у Црној Гори или организационе јединице страног привредног друштва регистроване у Црној Гори, обавља услуге или други облик рада, на основу грађанско-правног уговора.

(2) Дозвола из става 1 овог члана се издаје на захтјев послодавца, правног лица, односно организационе јединице страног привредног друштва регистроване у Црној Гори.

Намјена дозволе за рад

Члан 24

(1) Дозвола за рад, према намјени, се односи на:

- 1) сезонски рад странаца;
- 2) рад са упућеним странцима;
- 3) оспособљавање и усавршавање странаца;
- 4) пружање уговорних услуга.

(2) Дозвола за рад се издаје у оквиру квоте утврђене за одређену намјену, изузев за упућене странце из члана 7 став 1 тач. 9, 10 и 11 овог закона.

4. Врсте дозвола за рад

а) Сезонски рад странаца

Члан 25

(1) Дозвола за сезонски рад странца се издаје на захтјев послодавца, у оквиру квоте одређене за сезонски рад.

(2) Дозвола из става 1 овог члана се издаје на период до осам мјесеци у календарској години.

(3) Ако је дозвола за сезонски рад издата на вријеме краће од времена одређеног у ставу 2 овог члана, дозвола се може продужити, у складу са овим законом, без провјеравања ограничења из члана 13 став 1 овог закона.

б) Рад са упућеним странцима

Прекограничне услуге

Члан 26

(1) Страно привредно друштво може у Црној Гори да обавља прекограничне услуге са упућеним странцима у складу са овим законом и другим прописима.

(2) Прекограничне услуге се обављају на основу уговора закљученог између страног привредног друштва и правног лица са сједиштем у Црној Гори, за кога се услуге врше.

(3) Страно привредно друштво може да обавља услуге са упућеним странцима који су код њега запослени најмање једну годину. Упућеном странцу се може издати дозвола за рад више пута, али не дуже од три мјесеца у календарској години. Уколико се из објективних разлога услуге не могу обавити у року за који је дозвола издата, може се тражити продужење дозволе најдуже за један мјесец.

(4) Изузетно када је вршење услуга од посебног интереса за Црну Гору, дозвола се може издати на дужи период, али не дуже од једне године.

(5) Прије подношења захтјева за издавање дозволе за рад за вршење услуга из става 4 овог члана, правно лице је дужно да, на основу писаног образложења, добије сагласност Министарства.

(6) Министарство, уз прибављене сагласности министарстава надлежних за поједине дјелатности, одлучује о оправданости извођења услуге.

(7) Дозвола за рад странцу се издаје у оквиру квоте одређене за прекограничне услуге, на захтјев правног лица са сједиштем у Црној Гори.

Додатно оспособљавање и усавршавање

Члан 27

(1) Додатно оспособљавање и усавршавање упућених странаца се може обављати ако су правно лице са сједиштем у Црној Гори и страном привредно друштво власнички или пословно повезани.

(2) Додатно оспособљавање и усавршавање запослених код послодавца у Црној Гори могу да обављају упућени странци, ако су правно лице са сједиштем у Црној Гори и страном привредно друштво власнички или пословно повезани.

(3) Додатно оспособљавање и усавршавање лица из ст. 1 и 2 овог члана се обавља у правном лицу са сједиштем у Црној Гори, на основу уговора закљученог између страног привредног друштва и правног лица из ст. 1 и 2 овог члана.

(4) Дозвола за рад за додатно оспособљавање и усавршавање странцу из ст. 1 и 2 овог члана се може издати на захтјев правног лица са сједиштем у Црној Гори, на период који не може бити дужи од једне године.

Кретање лица унутар страног привредног друштва

Члан 28

(1) Страном привредно друштво које у Црној Гори има регистровану организациону јединицу може привремено да премјести свог запосленог на рад у тој организационој јединици, под условом да је странац у том привредном друштву запослен најмање годину дана.

(2) Странци који се могу упутити, у смислу става 1 овог члана, су:

- 1) руководиоци;
- 2) менаџери;
- 3) специјалисти.

(3) Дозвола за рад за упућеног странца из става 1 овог члана се издаје на захтјев организационе јединице страног привредног друштва регистроване у Црној Гори, на период до једне године.

(4) Изузетно од става 3 овог члана, ако се послови које обавља упућени странац не могу завршити за вријеме на које је дозвола издата, дозвола за рад се може продужити најдуже до двије године.

ц) Оспособљавање и усавршавање странаца

Члан 29

(1) Дозвола за рад за оспособљавање и усавршавање странца може се издати ако је Црна Гора закључила споразум о оспособљавању и усавршавању странаца са државом чији је странац држављанин.

(2) Оспособљавање и усавршавање странца се може обављати и без претходно закљученог међудржавног споразума, када је такво оспособљавање и усавршавање од интереса за Црну Гору.

(3) Оспособљавање и усавршавање се реализује на основу уговора о раду, закљученог између послодавца у Црној Гори и странца, на одређено вријеме до годину дана, односно на период за који је дозвола издата.

(4) Дозвола за рад за оспособљавање и усавршавање се издаје на захтјев послодавца, на период до једне године, и може се продужити најдуже до двије године.

(5) Дозвола за рад за оспособљавање и усавршавање се може продужити без провјеравања ограничења из члана 13 став 1 овог закона.

(6) Дозвола за рад странца се, у смислу ст. 1 и 2 овог члана, издаје у оквиру квоте одређене за оспособљавање и усавршавање.

д) Пружање уговорних услуга

Члан 30

(1) Странац запослен у страном привредном друштву може да добије дозволу за рад за обављање уговорних услуга у Црној Гори, када се захтијева специјалистичко знање пружаоца уговорне услуге.

(2) За обављање услуга из става 1 овог члана закључује се посебан уговор између страног привредног друштва, односно странца и правног лица у Црној Гори, за период који не може бити дужи од једне године.

(3) Странац из става 1 овог члана мора бити запослен код страног привредног друштва које се бави пружањем те врсте услуга, најмање једну годину прије закључења уговора из става 2 овог члана.

(4) Дозвола за рад за странца из става 1 овог члана издаје се на захтјев правног лица из Црне Горе, на период трајања уговора, али не дуже од једне године.

Период важења

Члан 31

(1) Дозвола за рад се издаје на одређено вријеме, у зависности од намјене.

(2) Дозвола за рад се може након истека важности продужити, у случајевима прописаним овим законом.

(3) Захтјев за продужење дозволе за рад послодавац, правно лице, односно организациона јединица страног привредног друштва регистрована у Црној Гори је дужан да поднесе најкасније у року од 30 дана прије истека рока важења издате дозволе.

Престанак важења

Члан 32

Дозвола за рад престаје да важи:

- 1) истеком периода за који је издата;
- 2) престанком уговора о раду или грађанско-правног уговора;
- 3) у случају смрти странца.

IV. ПРИЈАВА И ОДЈАВА РАДА СТРАНЦА

Пријава и одјава рада

Члан 33

Обвезник за пријављивање рада странца је:

1) послодавац, за странца који има радну дозволу из чл. 17, 20, 25 и 29 овог закона;

2) правно лице са сједиштем у Црној Гори, за странца који има радну дозволу из чл. 26, 27 и 30 овог закона;

3) организациона јединица страног привредног друштва регистрована у Црној Гори, за странца који има радну дозволу из члана 28 овог закона.

Члан 34

(1) Обвезник за пријављивање рада странца је дужан да пријави почетак и престанак рада странца Заводу за запошљавање, најкасније у року од 15 дана од дана почетка, односно престанка рада странца.

(2) Завод за запошљавање издаје обвезнику за пријављивање рада потврду о пријави рада странца, на прописаном обрасцу.

(3) Поступак пријаве и престанка рада странца, доказе које је потребно доставити уз пријаве и достављање података из пријава надлежним органима, прописује Министарство.

Сарадња надлежних органа

Члан 35

(1) Завод за запошљавање је дужан да о поништавању и престанку важења радне дозволе странца обавијести орган државне управе надлежан за послове кретања и боравка странаца, у року од осам дана од дана поништавања, односно престанка важења радне дозволе.

(2) Орган државне управе из става 1 овог члана је дужан да о престанку или отказивању сталног настањења, односно привременог боравка странца обавијести Завод за запошљавање, у року од осам дана од дана престанка или отказивања сталног настањења, односно привременог боравка.

V. ЕВИДЕНЦИЈА И НАКНАДА ЗА ИЗДАВАЊЕ РАДНЕ ДОЗВОЛЕ

Евиденција

Члан 36

Евиденција о незапосленим и запосленим странцима води се у складу са законом.

Накнада

Члан 37

(1) Накнада за трошкове настале у поступку издавања радне дозволе плаћа се у складу са Законом о административним таксама.

(2) Средства из става 1 овог члана су приход Завода за запошљавање.

VI. НАДЗОР

Инспекција рада

Члан 38

(1) Надзор над спровођењем овог закона и других прописа који су донијети на основу овог закона врши Министарство, преко инспекције рада.

(2) У вршењу надзора инспектор рада има обавезе и овлашћења утврђена посебним прописом.

(3) Послодавац, правно лице, односно организациона јединица страног привредног друштва регистрована у Црној Гори је дужан да у пословним просторијама, односно мјесту рада има радну дозволу за странца.

VII. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 39

(1) Новчаном казном од двадесетоструког до тристоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај послодавац - правно лица, ако:

1) запосли странца, односно омогући му да ради супротно условима из члана 3 овог закона;

2) распореди странца на послове за које му није издата радна дозвола (члан 12);

3) не пријави и одјави рад странца Заводу за запошљавање у законом прописаном року (члан 33 и члан 34 став 1);

4) не поднесе захтјев за продужење радне дозволе најкасније 30 дана прије истека рока важења издате дозволе (члан 21 став 3 и члан 31 став 3);

5) у пословним просторијама, односно мјесту рада нема радну дозволу за странца (члан 38 став 3).

(2) За прекршај из става 1 овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу код послодавца новчаном казном од десетоструког до двадесетоструког износа минималне зараде у Црној Гори.

(3) За прекршај из става 1 овог члана казниће се послодавац као физичко лице новчаном казном од десетоструког до двадесетоструког износа минималне зараде у Црној Гори.

Члан 40

Новчаном казном од једне половине до двадесетоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се странац, ако:

- 1) се запосли, односно ради супротно члану 3 овог закона;
- 2) ради на пословима за које није закључио уговор о раду, односно грађанско-правни уговор (члан 11 став 4);
- 3) не поднесе захтјев за продужење личне радне дозволе када му је одобрена додатна заштита у законом прописаном року (члан 18 став 4).

Члан 41

(1) Новчаном казном на лицу мјеста у троструком износу минималне зараде у Црној Гори казниће се послодавац као физичко лице, одговорно лице у правном лицу и код послодавца као правног лица, односно одговорно лице у организационој јединици страног привредног друштва регистрованој у Црној Гори за прекршај ако у пословним просторијама, односно мјесту рада нема радну дозволу за странца (члан 38 став 3).

(2) Новчану казну из става 1 овог члана изриче инспектор рада.

VIII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 42

(1) Поступци који су започети прије дана почетка примјене овог закона окончаће се по овом закону, ако је то повољније за странку.

(2) Радна дозвола издата прије дана почетка примјене овог закона важи до истека времена на које је издата.

Члан 43

Прописи за спровођење овог закона донијеће се у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 44

Даном почетка примјене овог закона престају да важе Закон о запошљавању и раду странаца ("Службени лист РЦГ", бр. 11/04) и Уредба о радном ангажовању нерезидентних физичких лица ("Службени лист РЦГ", број 28/03).

Члан 45

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Црне Горе", а примјењиваће се од 1. јануара 2009. године.

СУ-СК Број 01-257/10

Подгорица, 18. марта 2008. године

Скупштина Црне Горе

Предсједник,
Ранко Кривокапић, с.р.

174. Zakon o nadzoru državne granice

На основу члана 88 тачке 2 Устава Републике Црне Горе доносим

Указ о проглашењу Закона о надзору државне границе

Проглашавам Закон о надзору државне границе, који је донијела Скупштина Републике Црне Горе на другој сједници другог редовног засиједања у 2005. години, дана 22. новембра 2005. године.

Број: 01-1186/2

Подгорица, 24. новембар 2005. године

Предсједник Републике Црне Горе

Филип Вујановић, с.р.

Закон о надзору државне границе

*Закон је објављен у "Службеном листу РЦГ", бр. 72/2005 од
1.12.2005. године.*

I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1

Овим законом уређује се надзор државне границе, начин обављања контроле преласка државне границе Црне Горе (у даљем тексту: државна граница), контрола унутрашњости, међународна гранична полицијска сарадња и сарадња служби на државној граници.

Надзор државне границе

Члан 2

Надзор државне границе, у смислу овог закона, је контрола преласка државне границе (у даљем тексту: гранична контрола) и заштита границе, која се врши ради:

- 1) обезбјеђења неповредивости државне границе;
- 2) заштите живота и здравља људи;
- 3) спречавања и откривања кривичних дјела и прекршаја и проналажења и хватања њихових извршилаца;
- 4) спречавања незаконитих миграција;
- 5) спречавања и отклањања других активности и радњи којима се угрожава јавна безбједност.

Значење израза

Члан 3

Поједини изрази употребљени у овом закону имају сљедеће значење:

- 1) **државна граница** је замишљена вертикална раван која пролази граничном линијом и дијели копнени, ваздушни и водени (морски, језерски и ријечни) простор и подземље Црне Горе од сусједних држава, као и државна граница на подручју граничних прелаза на аеродромима и воденим лукама преко којих се одвија међународни саобраћај;
- 2) **гранична линија** је линија која на копну и води дијели територију Црне Горе од сусједних држава;
- 3) **гранични прелаз** је мјесто одређено за прелазак државне границе;
- 4) **привремени гранични прелаз** је мјесто одређено за привремени прелазак државне границе;
- 5) **гранична контрола** представља мјере и радње које се предузимају приликом намјераваног или непосредно након обављеног преласка државне границе;
- 6) **међународни обичаји** су општа правила и прихваћени стандарди који се односе на послове уређене овим законом;

7) **гранични инциденти** су активности страних државних органа на територији Црне Горе, које нијесу у складу са међународним споразумима или прописима Црне Горе, као и свако друго нарушавање неповредивости државне границе од стране службеника државних органа и локалних органа сусједних држава;

8) **службена лица** су службеници и намјештеници надлежног органа, органа државне управе надлежног за послове царина и других органа државне управе који обављају послове на граничном прелазу.

II ОРГАНИ И ОВЛАШЋЕЊА ЗА НАДЗОР ДРЖАВНЕ ГРАНИЦЕ

Надлежни орган

Члан 4

Надзор државне границе врши орган управе надлежан за послове надзора државне границе (у даљем тексту: надлежни орган), ако овим законом није друкчије одређено.

У обављању послова из става 1 овог члана, надлежни орган сарађује са другим државним органима.

Влада Републике Црне Горе (у даљем тексту: Влада) може, на предлог надлежног органа, из разлога економичности, да утврди на којим граничним прелазима граничну контролу могу да врше органи државне управе надлежни за послове царина, ако то дозвољавају безбједносни разлози.

Ако граничну контролу обављају службеници органа државне управе надлежни за послове царина, службеници надлежног органа им дају упутства и пружају стручну помоћ у обављању те контроле.

Овлашћења надлежног органа

Члан 5

При обављању послова надзора државне границе, службеници надлежног органа примјењују овлашћења утврђена овим и другим законима.

При обављању послова надзора државне границе, службеници надлежног органа примјењују оно овлашћење којим се са најмање штетних посљедица постиже циљ.

Надлежни орган је овлашћен да поставља, користи техничка средства и користи службене псе за обављање надзора државне границе и поставља препреке са којима се спрјечава недозвољен прелазак државне границе.

Власници или корисници земљишта обавезни су да омогуће слободан пролаз и кретање за обављање послова надзора државне границе и ради постављања и одржавања прописаних ознака подручја граничног прелаза и других ознака уз границу.

Службеници надлежног органа се могу кретати по земљишту, када је то неопходно за успјешно обављање надзора државне границе, независно од воље власника или корисника и у ту сврху користити све врсте саобраћајних средстава.

III ПРЕЛАЗАК ДРЖАВНЕ ГРАНИЦЕ И ГРАНИЧНИ ПРЕЛАЗ

Прелазак државне границе

Члан 6

Прелазак државне границе је свако кретање људи преко државне границе.

Државна граница може се прелазити само на одређеним граничним прелазима са важећом путном исправом, односно исправама прописаним за прелазак државне границе у вријеме и на начин сагласно намјени граничног прелаза.

Прелазак државне границе ван граничног прелаза

Члан 7

Изузетно од члана 6 став 2 овог закона, граница се може прелазити и ван граничног прелаза на основу међународног споразума и у случају више силе.

Влада може, на основу споразума из става 1 овог члана, одобрити прелазак државне границе на одређеном мјесту ван граничног прелаза и одредити трајање и начин вршења граничне контроле.

У случају више силе, државна граница се може прелазити било када и на било којем мјесту. Лица која су прешла државну границу у случају више силе дужна су да о

томе обавијесте надлежни орган одмах, односно по престанку разлога који су условили прелазак државне границе.

Гранични прелаз и врсте граничног прелаза

Члан 8

Гранични прелаз је мјесто одређено за прелазак државне границе у друмском, жељезничком, ваздушном, поморском, језерском и ријечном саобраћају.

Гранични прелази из става 1 овог члана, могу бити стални, сезонски и привремени.

Гранични прелази могу бити отворени за међународни и погранични саобраћај.

Гранични прелаз отворен за међународни саобраћај је мјесто за прелазак државне границе држављана Црне Горе и Србије и страних држављана.

Гранични прелаз отворен за погранични саобраћај је мјесто за прелазак државне границе ради боравка у одређеној зони сусједне државе, односно боравка држављана сусједне државе у одређеној зони Црне Горе, у складу са међународним споразумом.

Граничне прелазе утврђује Влада у складу са међународним споразумима.

Одређивање привременог граничног прелаза

Члан 9

Привремени гранични прелаз може одредити надлежни орган актом, на основу споразума са надлежним органом сусједне државе, уз претходно прибављену сагласност Владе, ради:

- 1) извођења вјежби за спрјечавање природних катастрофа;
- 2) одржавања културних, вјерских, научних, стручних, спортских и туристичких активности;
- 3) потребе за преусмјеравањем саобраћаја;
- 4) обављања активности које произилазе из међународних уговора;
- 5) пољопривредних и економских активности.

Привремени гранични прелаз се може одредити у трајању до три мјесеца у току једне календарске године, осим у случају када се привремени гранични прелаз одређује за вријеме трајања активности из става 1 тачка 5 овог члана.

Споразумом из става 1 овог члана одредиће се вријеме, начин и други услови преласка државне границе.

Трошкови отварања и рада привременог граничног прелаза, утврђују се актом о одређивању привременог граничног прелаза.

Уређеност и опремљеност граничног прелаза

Члан 10

Гранични прелази морају бити уређени и опремљени тако да омогућавају безбједно обављање граничне контроле, сагласно међународним стандардима и условима које утврђује Влада.

На аеродромима на којима се одвија међународни саобраћај мора се обезбиједити простор који омогућава да се путници на међународним летовима одвоје од других путника, као и обезбиједити простор за смјештај странаца који не испуњавају услове за улазак у Црну Гору, у складу са законом.

Трошкови постављања и опремања објеката и простора из става 2 овог члана падају на терет привредног друштва које управља аеродромом.

Подручје граничног прелаза

Члан 11

Подручју граничног прелаза припада простор који је потребан за обављање граничне контроле са објектима неопходним за несметано и безбједно одвијање саобраћаја.

Подручје граничног прелаза утврђује Влада.

Означавање граничног прелаза

Члан 12

Гранични прелаз и његово подручје означавају се прописаним ознакама и другом сигнализацијом.

Ознаке и другу сигнализацију из става 1 овог члана, на предлог надлежног органа, поставља и одржава орган управе надлежан за послове државних путева.

Одобрење за изградњу и постављање објеката

Члан 13

Одобрење за изградњу или постављање објеката, инсталација и опреме на подручју граничног прелаза издаје орган државне управе надлежан за послове уређења простора, уз сагласност надлежног органа и органа државне управе надлежног за послове царина.

Одобрење из става 1 овог члана неће се издати ако се тиме омета обављање граничне контроле.

Кретање и задржавање на подручју граничног прелаза

Члан 14

На подручју граничног прелаза могу се кретати и задржавати: службена лица, лица која имају одобрење за кретање и задржавање на подручју граничног прелаза и лица која намјеравају да пређу државну границу.

Лицима која стално или привремено обављају дјелатност на подручју граничног прелаза, као и у другим оправданим случајевима, одобрење из става 1 овог члана, издаје надлежни орган.

Издавање одобрења за обављање дјелатности на подручју граничног прелаза

Члан 15

Лицима из члана 14 овог закона, која стално обављају дјелатност на подручју граничног прелаза, издаје се одобрење са роком важења од пет година.

Рок важења одобрења из става 1 овог члана може се продужити.

Лицима која привремено обављају дјелатност на граничном прелазу одобрење се издаје с роком важења до једне године, односно док та потреба траје.

Разлози одузимања одобрења за кретање и задржавање на подручју граничног прелаза

Члан 16

Одобрење за кретање и задржавање на подручју граничног прелаза неће се издати или се може поништити, ако то налажу разлози вођења кривичног или прекршајног поступка, спрјечавања ширења заразних болести или разлога безбједности.

У рјешењу из става 1 овог члана надлежни орган је дужан да наведе разлоге којим се руководио у његовом доношењу.

Жалба не одлаже извршење рјешења.

Дужност заповједника пловног објекта у међународном саобраћају

Члан 17

Заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају, који уплови у територијално море Црне Горе, дужан је да најкраћим уобичајним пловним путем уплови у луку у којој се налази поморски гранични прелаз, ради обављања граничне контроле.

Заповједник или водитељ из става 1 овог члана, по доласку из иностранства или прије одласка у иностранство, дужан је да преда надлежном органу попис чланова посаде и путника са пловног објекта и стави на увид њихове путне исправе.

Заповједник путничког брода на кружном путовању у међународном саобраћају дужан је да достави надлежном органу попис чланова посаде и путника, најкасније 24 часа прије приступања граничној контроли.

Одредба става 1 овог члана сходно се примјењује на међународни саобраћај који се одвија на ријечним и језерским водама Црне Горе, ако пловило пристаје уз обалу.

Пристајање брода или јахте, односно чамца у међународном саобраћају ван поморског, ријечног или језерског граничног прелаза, осим у случају више силе, одобрава надлежни орган, уз сагласност органа управе надлежног за поморску безбједност и органа државне управе надлежног за послове царина.

Дужности заповједника по пристајању у луку

Члан 18

Заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају дужан је да, након пристајања у луку, пријави надлежном органу лице које се налази на пловном објекту без исправа прописаних за прелазак државне границе или без путне карте и лице које се укрцало без одобрења заповједника или водитеља.

Заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају не смије да допусти лицу из става 1 овог члана и лицу којем је забрањен улазак у Црну Гору да се искрца са пловног објекта у луку без одобрења надлежног органа.

У случају да се лица из ст. 1 и 2 овог члана искрцају са пловног објекта у луку, без одобрења надлежног органа, заповједник или водитељ пловног објекта дужан је да надокнади трошкове њиховог боравка и удаљења из Црне Горе.

Забрана укрцавања или искрцавања лица ван граничног прелаза

Члан 19

Заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају не смије да укрцава или искрцава лица ван граничног прелаза, осим у случају спашавања лица.

Случај из става 1 овог члана, заповједник или водитељ у међународном саобраћају дужан је да одмах пријави надлежном органу.

Издавање одобрења за кретање члану посаде који нема визу

Члан 20

Члану посаде страног путничког или трговачког брода, који нема потребну визу, за вријеме задржавања брода на подручју граничног прелаза или луке, може се издати одобрење за кретање на подручју у којем се лука налази.

Одобрење из става 1 овог члана, на захтјев заповједника страног брода, издаје надлежни орган, за вријеме задржавања брода, најдуже до 30 дана.

Одредбе ст. 1 и 2 овог члана сходно се примјењују и у ваздушном саобраћају.

Дужности машиновође у међународном саобраћају

Члан 21

Машиновођа воза у међународном саобраћају не смије да заустави воз на дијелу пруге између државне границе и граничног прелаза, осим ако је то неопходно због сигналних уређаја којима се регулише жељезнички саобраћај или у случају више силе.

Ако машиновођа заустави воз, који је прешао државну границу, на отвореној прузи ван подручја граничног прелаза, дужан је да предузме потребне мјере у циљу спрјечавања уласка, односно изласка лица из воза и о заустављању обавијести надлежни орган.

Прописивање обрасца одобрења

Члан 22

Образац одобрења за кретање и задржавање на подручју граничног прелаза прописује министарство надлежно за унутрашње послове.

IV ГРАНИЧНА КОНТРОЛА

Обављање граничне контроле

Члан 23

Гранична контрола обавља се на подручју граничног прелаза.

Гранична контрола може се обављати и ван подручја граничног прелаза у возовима, авионима и пловним објектима.

Изузетно од става 2 овог члана, гранична контрола може се обављати и на другом мјесту, ради здравствених или техничких разлога и на захтјев странке.

Трошкове контроле из става 3 овог члана сноси странка која је захтијевала контролу, према акту којим се утврђује висина трошкова, који доноси надлежни орган.

Гранична контрола или дио граничне контроле може се обављати и на подручју друге државе, уколико је то у складу са међународним споразумом.

Дужности приликом преласка државне границе

Члан 24

Лице које намјерава да пређе или је већ прешло граничну линију дужно је да:

- 1) стави на увид исправе прописане за прелазак државне границе;
- 2) подвргне се граничној контроли;
- 3) не напушта подручје граничног прелаза док се не обави гранична контрола;
- 4) не избјегава и не покушава избјећи граничну контролу.

Лице из става 1 овог члана дужно је да, на захтјев службеника надлежног органа који обавља граничну контролу, појасни све околности везане за испуњавање услова преласка државне границе и поступа по његовим упозорењима и наређењима.

Лице које управља саобраћајним средством којим прелази државну границу дужно је да заустави саобраћајно средство на одређеном простору граничног прелаза на коме се обавља контрола.

Возач саобраћајног средства дужан је да, послије завршене контроле, возилом напусти подручје граничног прелаза.

Прелазак државне границе овјерава се у путној исправи, отискивањем печата надлежног органа, држављанима Црне Горе и Србије приликом изласка из Црне Горе, а страним држављанима при уласку у Црну Гору, ако међународним споразумом није друкчије предвиђено.

Печат из става 5 овог члана садржи назив граничног прелаза и датум преласка државне границе.

Преузимање држављана Црне Горе и Србије од иностраног органа

Члан 25

Надлежни орган је дужан да од иностраног државног органа преузме лица за која је утврђено да су држављани Црне Горе и Србије, као и лица која се изручују на основу међународних споразума.

Гранична контрола

Члан 26

Послови граничне контроле обухватају:

- 1) контролу лица;
- 2) контролу ствари;
- 3) контролу саобраћајног средства.

Овлашћења службеника у поступку контроле лица

Члан 27

Службеник надлежног органа, при обављању граничне контроле лица овлашћен је да:

- 1) тражи на увид исправе прописане за прелазак државне границе;
- 2) провјери да ли су испуњени услови за боравак у Црној Гори, посебно да ли лице има довољно финансијских средстава;
- 3) унесе у прописане исправе за прелазак државне границе податке о уласку и изласку из земље, податке о забрани уласка у земљу и друге релевантне податке;
- 4) ако постоје основи сумње у вјеродостојност исправе за прелазак државне границе, узме отиске прстију и дланова и друге биометријске податке;
- 5) задржи лице онолико времена колико је то потребно за ефикасно обављање граничне контроле;
- 6) упозори и изда наређење ради правилног, несметаног и брзог одвијања граничне контроле;
- 7) изврши провјеру у потражним евиденцијама;
- 8) изврши преглед или претрес лица, ако на други начин није могуће извршити контролу.

Контрола ствари и саобраћајног средства

Члан 28

Контрола ствари, у смислу овог закона, обухвата контролу предмета које лице има код себе или у саобраћајном средству.

Ако постоје основи сумње о посједовању забрањених ствари и предмета, службеник надлежног органа је овлашћен да захтијева од лица да покаже ствари и предмете које има код себе.

Контрола саобраћајног средства, је контрола која обухвата унутрашњи и спољни визуелни преглед саобраћајног средства, претрес саобраћајног средства и провјеру у потражним евиденцијама.

Службеник надлежног органа ће обавити претрес саобраћајног средства у случају када постоје основи сумње да лице у саобраћајном средству превози скривена лица, забрањене предмете или ствари које указују на његов идентитет или идентитет скривених путника, ради спрјечавања незаконитог преласка државне границе и када је потребан детаљан преглед свих његових дјелова, што укључује, по потреби, и растављање појединих дјелова саобраћајног средства.

У поступку обављања контроле ствари, службеник надлежног органа може, прије обављања контроле, омогућити лицу да пријави ствари и предмете органу царинске контроле.

Контрола и претрес ствари и саобраћајног средства

Члан 29

Власник саобраћајног средства, односно корисник и власник ствари, односно лице које их посједује може да присуствује контроли, односно претресу.

О извршеној контроли, односно претресу саобраћајног средства из става 1 овог члана, на захтјев лица које управља саобраћајним средством, службеник надлежног органа сачињава записник.

Сходна примјена других закона

Члан 30

Када службеник надлежног органа, при прегледу или претресу лица, ствари или саобраћајног средства, нађе предмете које треба одузети или предмете који могу послужити као доказ у кривичном или прекршајном поступку наставиће поступак по прописима којима се уређује кривични или прекршајни поступак.

Када службеник надлежног органа, при прегледу или претресу лица, ствари или саобраћајног средства, пронађе предмете који нијесу потребни за спровођење поступка из става 1 овог члана, а у надлежности су органа царинске службе или других државних органа, даљи поступак препушта тим органима.

Поступак службеника у случају застоја на граничном прелазу

Члан 31

Када из посебних разлога није могуће обавити граничну контролу у цјелости, и поред тога што су искоришћене све организационе могућности, а дође до неоправданих застоја за прелазак државне границе или других застоја при одвијању саобраћаја преко граничног прелаза, службеник надлежног органа може привремено одредити пропуштање појединих радњи у вршењу граничне контроле.

Службеник надлежног органа из става 1 овог члана одређује приоритетне циљеве граничне контроле, који требају бити прилагођени конкретним условима, тако да гранична контрола буде успјешна.

При одређивању приоритетних циљева граничне контроле, контрола уласка, по правилу, има предност пред контролом изласка из Црне Горе.

Поступак контроле путника у међународном ваздушном саобраћају

Члан 32

Гранична контрола неће се обављати у међународном ваздушном саобраћају, након слијетања авиона на аеродром, ако путници не напуштају авион или се налазе у простору за транзит путника на подручју граничног прелаза.

Када постоје основи сумње о злоупотреби прописа о транзитној визи у међународном ваздушном саобраћају, на одређеним летовима могу се предузимати потребне мјере граничне контроле из безбједносних разлога.

Капетан или вођа ваздухоплова у међународном саобраћају који се, услед више силе, авионом, односно хеликоптером спусти ван аеродрома, обавезан је о слијетању авиона, односно хеликоптера одмах обавијестити надлежни орган.

Одредбе ст. 1 и 2 овог члана сходно се примјењују на међународни саобраћај који се одвија у воденим лукама.

Уношење и изношење оружја и муниције

Члан 33

Лица која прелазе државну границу могу уносити или износити оне врсте оружја и муниције које се у складу са Законом о оружју могу набавити, држати и носити, под условом да то оружје и муницију пријаве службенику надлежног органа приликом преласка државне границе.

Поступак са непријављеним оружјем и муницијом

Члан 34

Службеник надлежног органа дужан је да одузме и ускладишти непријављено оружје и муницију на граничном прелазу, до окончања поступка, о чему издаје потврду.

Поступак из става 1 овог члана води надлежни орган у складу са Законом о оружју. Начин ускладиштења одузетог оружја утврђује надлежни орган.

Поступак издавања одобрења припадницима страних служби безбједности

Члан 35

Улазак у Црну Гору може се одобрити припаднику страних служби безбједности у униформи с кратким ватреним оружјем и возилом које је означено њиховим ознакама.

Одобрење за улазак лицима из става 1 овог члана издаје надлежни орган, под условом да то није у супротности са интересима Црне Горе.

У одобрењу се могу прописати посебни услови за улазак.

Припадници страних служби безбједности из става 1 овог члана, који су чланови делегација у службеној посјети, могу ући у Црну Гору и без посебног одобрења, носити униформу и лично наоружање ако је саставни дио униформе, уз претходну сагласност надлежног органа.

Припадници страних служби безбједности, који непосредно обезбјеђују представнике страних држава или представнике међународних организација, приликом посјета Црној Гори, могу носити кратко ватрено оружје и муницију, уз претходну сагласност надлежног органа.

Изузетно, одобрење, односно сагласност из ст. 2 и 4 овог члана може се издати и лицима која су у транзиту преко територије Црне Горе.

V ГРАНИЧНА ЛИНИЈА И ЗАШТИТА ДРЖАВНЕ ГРАНИЦЕ

Разграничење и утврђивање државне границе

Члан 36

Влада именује комисију која, заједно с надлежним органима сусједне државе, обавља послове разграничења и утврђивања државне границе и обавља припреме за закључивање међународних споразума о државној граници.

Орган државне управе надлежан за иностране послове пружа стручну помоћ комисији из става 1 овог члана.

Послове премјера, означавања, одржавања и обнављања граничних ознака на државној граници и припрему докумената о државној граници обавља орган управе надлежан за послове некретнина.

Ознаке и саобраћајна сигнализација

Члан 37

Уз саобраћајнице на граничној линији која није довољно видљива могу се постављати посебне саобраћајне ознаке и сигнализација којима се упозорава на приближавање граничној линији.

Саобраћајне ознаке и сигнализацију из става 1 овог члана поставља орган управе надлежан за послове државних путева, на предлог надлежног органа.

На саобраћајне ознаке и сигнализацију из става 1 овог члана забрањено је постављати друге ознаке којима се смањује видљивост и на било који други начин нарушава значење.

Безбједност на граничној линији

Члан 38

Влада може, из разлога безбједности, забранити пловидбу, лов, риболов, прелет авиона и хеликоптера, кретање, задржавање и насељавање уз граничну линију.

Забрана из става 1 овог члана траје док трају безбједносни разлози.

За послове одржавања граничне линије, која у складу са међународним споразумом треба бити очишћена од стабала и другог растиња које смањује видљивост граничних ознака или граничне линије, одговоран је орган управе надлежан за послове некретнина.

Појединачни или групни лов или риболов, у дубини територије до 300 метара од граничне линије, мора се у писаној форми најавити надлежном органу, најкасније 24 часа прије почетка лова, односно риболова.

Због видљивости граничне линије надлежни орган може забранити садњу или сјетву одређених врста пољопривредних култура, дрвећа или растиња уз граничну линију.

Уређење простора уз државну границу

Члан 39

У поступку доношења генералних и детаљних урбанистичких планова општина, којима се уређује и простор који досеже до 100 метара од граничне линије, потребна је сагласност органа државне управе надлежног за послове уређења простора, уз претходно прибављено мишљење надлежног органа.

Орган државне управе надлежан за послове уређења простора неће дати сагласност за доношење планова из става 1 овог члана, ако би се тиме довела у питање безбједност и прегледност државне границе.

Заштита државне границе

Члан 40

Заштита државне границе обухвата контролу кретања лица и саобраћајних средстава уз државну границу ради њене неповредивости.

Заштита државне границе на мору, језерима и ријекама обавља се контролом пловних и других објеката.

Влада, на предлог надлежног органа, доноси прописе о вршењу подводних активности у водама из става 2 овог члана.

Службеник надлежног органа може зауставити и претрести пловни објекат, провјерити исправе и заставу под којом плови.

У случају непридржавања прописа Црне Горе, међународних споразума, међународног права и међународних обичаја, надлежни орган може пловни објекат протјерати, заплијенити и предузети друге законом прописане мјере.

Пловни објекат који се на знак службеника надлежног органа не заустави, након претходног упозорења, може се уз употребу других овлашћења надлежног органа спријечити у бјекству.

Повреде државне границе

Члан 41

Повреде државне границе су гранични инциденти и остале повреде државне границе.

Орган државне управе надлежан за иностране послове, у сарадњи са надлежним органом, утврђује и рјешава граничне инциденте.

Надлежни орган утврђује и рјешава остале повреде државне границе и о томе обавјештава орган државне управе надлежан за иностране послове.

VI ПОСЛОВИ НАДЛЕЖНОГ ОРГАНА У УНУТРАШЊОСТИ ТЕРИТОРИЈЕ

Овлашћења службеника надлежног органа у унутрашњости

Члан 42

Службеници надлежног органа овлашћени су да обављају контролу лица, саобраћајног средства и ствари на путним правцима и објектима од значаја за прекогранични промет, ради спрјечавања незаконитог уласка и боравка у Црној Гори, те спрјечавања прекограничног криминала, када за то постоје безбједносни разлози.

VII МЕЂУНАРОДНА ГРАНИЧНА САРАДЊА

Сарадња

Члан 43

Међународна гранична сарадња обухвата активност страних полицијских служби на државној територији Црне Горе, односно надлежног органа на страни државној територији, сарадњу са страним службама безбједности и размјену официра за везу.

Међународна гранична полицијска сарадња остварује се на основу споразума који Влада закључује са другим државама.

Споразумом из става 2 овог члана потписници се обавезују да ће полицијске граничне службе међусобно сарађивати, у складу са националним законодавством, у циљу превенције, сузбијања и откривања кривичних дјела и њихових учинилаца.

Међународна гранична сарадња служби

Члан 44

На територију Црне Горе могу ући полицијски службеници и службеници царине других држава и обављати одређене радње надзора државне границе и друге послове међународне полицијске сарадње, сагласно међународним споразумима.

Службеници надлежног органа могу, у складу са међународним споразумом, у другим државама обављати одређене радње и послове из става 1 овог члана.

Припадници страних служби из става 1 овог члана могу на територији Црне Горе, под условима реципроцитета, без посебног одобрења, користити техничку опрему и возила са својим ознакама, носити униформу, кратко ватрено оружје и друга средства принуде, ако је то саставни дио њихове службене униформе.

Службеници за везу

Члан 45

Влада може, у складу са међународним споразумом, да упути у иностранство службенике надлежног органа за везу, при чему им одређује конкретне задатке и овлашћења.

VIII ЕВИДЕНЦИЈЕ

Прикупљање података

Члан 46

У поступку обављања надзора државне границе и других послова, у складу са овим законом, надлежни орган је овлашћен да од лица према којима спроводи

граничну контролу, непосредно или уз примјену техничких средстава, прикупља личне податке који се уносе и обрађују у евиденцијама прописаним овим законом.

Употреба техничких средстава

Члан 47

У циљу откривања, утврђивања идентитета и проналаска извршиоца кривичног дјела и прекршаја, надлежни орган је овлашћен да, при обављању надзора државне границе, врши фотографисање, снимање и видео надзор и примјењује друга техничка средства.

Лица која се налазе на том подручју морају бити упозорена видно истакнутим знаком да су уређаји из става 1 овог члана постављени.

Уколико се примјеном уређаја и других техничких средстава врши снимање из става 2 овог члана, снимци ће се уништити у року од једне године, уколико нијесу потребни за гоњење извршиоца кривичних дјела или прекршаја.

Вођење евиденција

Члан 48

Надлежни орган је овлашћен, у складу са чланом 46 овог закона, да води евиденције о лицима:

- 1) над којима је спроведена гранична контрола;
- 2) за које је обављен поступак утврђивања идентитета;
- 3) којима је издато одобрење из чл. 15, 16, 20 и 35 овог закона;
- 4) која су починила повреду државне границе;
- 5) која су најавила лов, односно риболов уз граничну линију.

Образац евиденције

Члан 49

Министарство надлежно за унутрашње послове прописује обрасце и начин вођења евиденција из члана 48 овог закона.

IX НАДЗОР

Надзор над спровођењем закона

Члан 50

Надзор над спровођењем овог закона и прописа донијетих на основу овог закона врши министарство надлежно за унутрашње послове.

X КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Прекршај за правна, одговорна и физичка лица

Члан 51

Новчаном казном од двадесетоструког до стоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај правно лице, ако:

1) не омогући слободан пролаз и кретање за обављање послова надзора државне границе и ради постављања и одржавања прописаних ознака подручја граничног прелаза и других ознака уз границу (члан 5 ст. 4 и 5);

2) на аеродрому на којем се одвија међународни саобраћај не обезбиједи простор који омогућава да се путници на међународним летовима одвоје од других путника и не обезбиједи простор за смјештај странаца који не испуњавају услове за улазак у Црну Гору (члан 10 став 2);

3) без одобрења органа државне управе надлежног за послове уређења простора и сагласности надлежног органа и органа царинске службе гради или поставља објекте, инсталације и опрему на подручју граничног прелаза (члан 13 став 1);

4) заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају, који уплови у територијално море Црне Горе, најкраћим уобичајеним пловним путем не уплови у луку у којој се налази поморски гранични прелаз, ради обављања граничне контроле (члан 17 ст. 1 и 4);

5) заповједник или водитељ по доласку из иностранства или прије одласка у иностранство не преда надлежном органу попис чланова посаде и путника са пловног објекта и не стави на увид њихове путне исправе (члан 17 став 2);

6) заповједник путничког брода на кружном путовању у међународном саобраћају не достави надлежном органу попис чланова посаде и путника, најкасније у року од 24 часа прије приступања граничној контроли (члан 17 став 3);

7) заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају пристане ван поморског, ријечног или језерског граничног прелаза без одобрења надлежног органа, уз сагласности органа управе надлежног за поморску сигурност и органа царинске службе, осим у случају више силе (члан 17 став 5);

8) заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају поступи супротно члану 18 овог закона;

9) заповједник брода или јахте, односно водитељ чамца у међународном саобраћају укрцава или искрцава лица ван граничног прелаза, осим у случају спашавања лица (члан 19 став 1);

10) заповједник или водитељ у међународном саобраћају укрца или искрца лица ван граничног прелаза, а то одмах не пријави надлежном органу (члан 19 став 2);

11) се члан посаде страног путничког или трговачког брода, који нема потребну визу за вријеме задржавања брода на подручју граничног прелаза или луке, креће без одобрења за кретање на подручју мјеста у којем се лука налази (члан 20 ст. 1 и 3);

12) машиновођа воза у међународном саобраћају заустави воз на дијелу пруге између државне границе и граничног прелаза, осим ако је то неопходно због сигналних уређаја којима се регулише жељезнички саобраћај или у случају више силе (члан 21 став 1);

13) машиновођа заустави воз, који је прешао државну границу, на отвореној прузи ван подручја граничног прелаза и не предузме потребне мјере у циљу спрјечавања уласка, односно изласка лица из воза и о заустављању не обавијести надлежни орган (члан 21 став 2);

14) заповједник брода, јахте и водитељ чамца, пилот авиона и хеликоптера обавља пловидбу, односно прелет уз граничну линију када је то забрањено (члан 38 став 1).

Новчаном казном од петоструког до десетоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се и одговорно лице у правном лицу за прекршај из става 1 овог члана.

Новчаном казном од једноструког до петоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се и физичко лице за прекршај из става 1 тач. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 и 14 овог члана.

Прекршај за физичка лица

Члан 52

Казном затвора до 20 дана или новчаном казном од двоструког до двадесетоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај физичко лице, ако:

1) пређе државну границу ван одређеног граничног прелаза или пређе или покуша прећи гранични прелаз без важеће путне исправе или ван радног времена граничног прелаза или супротно намјени граничног прелаза (члан 6 став 2);

2) не стави на увид исправе прописане за прелазак државне границе или се не подвргне граничној контроли или напусти подручје граничног прелаза док се не обави гранична контрола или избјегава и покуша избјећи граничну контролу (члан 24 став 1).

Члан 53

Новчаном казном од једноструког до петоструког износа минималне зараде у Црној Гори казниће се за прекршај физичко лице, ако:

1) у случају више силе пређе државну границу и о томе одмах, односно по престанку разлога не обавијести надлежни орган (члан 7 став 3);

2) на захтјев службеника надлежног органа који обавља граничну контролу не појасни све околности везане за испуњавање услова преласка државне границе и не поступи по његовим упозорењима и наређењима (члан 24 став 2);

3) саобраћајно средство којим прелази државну границу не заустави на одређеном простору граничног прелаза на коме се обавља контрола (члан 24 став 3);

4) возилом не напусти подручје граничног прелаза после завршене контроле (члан 24 став 4);

5) на саобраћајне ознаке и сигнализацију на граничној линији, којима се упозорава на приближавање граничној линији, поставља друге ознаке којима се смањује видљивост и на било који други начин нарушава значење (члан 37 став 3);

6) се креће, задржава и насељава уз граничну линију и обавља лов, односно риболов, када је то из разлога безбједности забрањено (члан 38 став 1);

7) учествује у појединачном или групном лову или риболову у дубини територије до 300 м од граничне линије, без писане најаве надлежном органу најкасније 24 часа прије почетка лова, односно риболова (члан 38 став 4);

8) сади или сије одређену врсту пољопривредних култура, дрвећа или растиња уз граничну линију када је то забрањено због видљивости граничне линије (члан 38 став 5).

XI ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Доношење подзаконских аката

Члан 54

Прописи за спровођење овог закона донијеће се у року од једне године од дана ступања на снагу овог закона.

До доношења прописа из става 1 овог члана примјењиваће се прописи који су важили до ступања на снагу овог закона.

Престанак важења закона

Члан 55

Даном ступања на снагу овог закона престаје да се примјењује Закон о прелажењу државне границе и кретању у граничном појасу ("Службени лист СФРЈ", бр. 34/79, 56/80 и 53/85).

Ступање на снагу закона

Члан 56

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Републике Црне Горе".

175. Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima

На основу члана 95 тачке 3 Устава Црне Горе доносим

Указ о проглашењу Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима

Проглашавам **Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима**, који је донијела Скупштина Црне Горе, на шестој сједници другог редовног засиједања у 2007. години, дана 26. децембра 2007. године.

Број: 01-32/2

Подгорица, 11. јануара 2008. године

Предсједник Црне Горе,
Филип Вујановић, с.р.

Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима

*Закон је објављен у "Службеном листу ЦГ", бр. 4/2008 од
17.1.2008. године.*

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Овим законом уређују се услови и поступак пружања међународне правне помоћи у кривичним стварима (у даљем тексту: међународна правна помоћ).

Члан 2

(1) Међународна правна помоћ пружа се у складу са међународним уговором.

(2) Ако међународни уговор не постоји или одређена питања нијесу регулисана међународним уговором, међународна правна помоћ пружа се у складу са овим законом, под условом да постоји узајамност или се може очекивати да би страна држава извршила замолницу за међународну правну помоћ домаћег правосудног органа.

Члан 3

Међународна правна помоћ обухвата изручење окривљених и осуђених лица, уступање и преузимање кривичног гоњења, извршење страних кривичних пресуда, достављање аката, писаних материјала и других предмета у вези са кривичним поступком у страни држави, као и извршење појединих процесних радњи као што су: саслушање окривљеног, свједока и вјештака, увиђај, претресање просторија и лица и привремено одузимање предмета.

Члан 4

(1) Домаћи правосудни орган просљеђује замолнице за међународну правну помоћ страним правосудним органима и прима замолнице за међународну правну помоћ страних правосудних органа преко министарства надлежног за послове правосуђа (у даљем тексту: Министарство).

(2) У случају кад међународни уговор, односно узајамност не постоји, Министарство замолнице за међународну правну помоћ доставља и прима дипломатским путем.

(3) У случају кад је то предвиђено међународним уговором или кад постоји узајамност, Министарство доставља и прима замолнице за међународну правну помоћ преко надлежног органа стране државе као централног органа комуникације.

(4) Изузетно, кад је то предвиђено међународним уговором, домаћи правосудни орган може непосредно доставити надлежном страном правосудном органу и примити од страног правосудног органа замолницу за међународну правну помоћ, уз обавезу да копију замолнице достави Министарству.

(5) У хитним случајевима, ако постоји узајамност, замолница за међународну правну помоћ може се достављати и примати посредством Националног централног бироа ИНТЕРПОЛ-а.

(6) За пружање међународне правне помоћи надлежни су судови и државно тужилаштво, у складу са законом.

Члан 5

Међународна правна помоћ се може пружити ако је дјело због кога се тражи пружање правне помоћи кривично дјело и по домаћем закону и по закону стране државе чији је правосудни орган поднио замолницу за међународну правну помоћ.

Члан 6

(1) Уколико међународним уговором или овим законом није друкчије прописано, уз замолницу за међународну правну помоћ домаћег, односно страног правосудног органа прилаже се превод замолнице на језику државе којој се замолница упућује или на једном од службених језика Савјета Европе, ако то прихвата држава којој је замолница упућена. Одговори на замолнице страних правосудних органа се не преводе.

(2) Домаћи правосудни орган поступиће по замолници за међународну правну помоћ страног правосудног органа и кад је замолница поднесена електронским или другим телекомуникационим средством које обезбјеђује потврду о пријему, ако може утврдити њену вјеродостојност, а страни правосудни орган је спреман да достави изворник замолнице у року од 15 дана.

Члан 7

Ако међународним уговором или овим законом није друкчије одређено, потписана и овјерена замолница за међународну правну помоћ садржи:

- 1) назив и сједиште органа који је упутио замолницу;
- 2) назив органа коме се замолница упућује, а уколико није познат његов тачан назив, назнаку "надлежни правосудни орган", уз назив државе чији је то орган;
- 3) правни основ за пружање међународне правне помоћи;
- 4) облик међународне правне помоћи која се тражи и разлог замолнице;
- 5) правну квалификацију учињеног кривичног дјела и његов кратак чињенични опис, осим ако се замолница односи на доставу судских писмена (поднесака, исправа и сл.);
- 6) држављанство и друге личне податке лица у односу на које се тражи међународна правна помоћ и његов положај у поступку;
- 7) врсту судског писмена, у случају његове доставе.

Члан 8

Ако међународним уговором или овим законом није друкчије одређено, трошкове пружања међународне правне помоћи, под условом узајамности, сноси држава којој је замолница за међународну правну помоћ упућена.

Члан 9

Изрази употријебљени у овом закону имају сљедеће значење:

- 1) **домаћи правосудни орган** - суд и државни тужилац који су законом одређени за пружање међународне правне помоћи;
- 2) **страни правосудни орган** - државни орган који је према прописима стране државе надлежан за пружање међународне правне помоћи;
- 3) **држава молиља** - страна држава чији је надлежни правосудни орган упутио замолницу за међународну правну помоћ;
- 4) **замољена држава** - страна држава којој се упућује замолница за међународну правну помоћ;
- 5) **замолница** - акт којим се тражи међународна правна помоћ;
- 6) **домаћи закон** - закон Црне Горе.

II. ИЗРУЧЕЊЕ ОКРИВЉЕНИХ И ОСУЂЕНИХ ЛИЦА

Члан 10

Изручење окривљених или осуђених лица тражи се и врши у складу са овим законом, уколико међународним уговором није друкчије одређено.

Члан 11

(1) Услови за изручење по замолници државе молиље су:

- 1) да лице чије се изручење тражи није црногорски држављанин;

2) да дјело због кога се тражи изручење није учињено на територији Црне Горе, против ње или њеног држављанина;

3) да је дјело због кога се тражи изручење кривично дјело и по домаћем закону и по закону државе у којој је учињено;

4) да по домаћем закону није наступила застарјелост кривичног гоњења или застарјелост извршења казне прије него што је лице чије се изручење тражи притворено или као окривљени испитано;

5) да лице чије се изручење тражи није због истог дјела од домаћег суда већ осуђено или да за исто дјело није од домаћег суда правоснажно ослобођено, осим ако се стекну услови за понављање кривичног поступка предвиђени Законом о кривичном поступку или да против тог лица није у Црној Гори, због истог дјела учињеног према Црној Гори или црногорском држављанину, покренут кривични поступак, а ако је покренут поступак због дјела учињеног према црногорском држављанину, да је положено обезбјеђење за остваривање имовинскоправног захтјева оштећеног;

6) да је утврђен идентитет лица чије се изручење тражи;

7) да држава молиља наведе чињенице и доказе за постојање основане сумње да је лице чије се изручење тражи учинило кривично дјело или да постоји правоснажна судска одлука;

8) да није у питању дјело малог значаја, у складу са Кривичним законом.

Члан 12

(1) Није дозвољено изручење због политичког кривичног дјела, дјела повезаног са политичким кривичним дјелом или војног кривичног дјела у смислу Европске конвенције о екстрадицији (у даљем тексту: политичка и војна кривична дјела).

(2) Забрана из става 1 овог члана не односи се на кривична дјела геноцида, злочина против човјечности, ратних злочина и тероризма.

Члан 13

(1) Није дозвољено изручење због кривичног дјела за које је домаћим законом и законом државе молиље прописана казна затвора у трајању до шест мјесеци или новчана казна.

(2) Уколико се тражи изручење осуђеног лица ради издржавања казне, није дозвољено његово изручење уколико је трајање изречене казне затвора или њеног неиздржаног дијела до четири мјесеца.

Члан 14

Уколико је према закону државе молиље прописана смртна казна за дјело због којег се тражи извршење, изручење се може одобрити само ако та држава пружи гаранције да смртна казна неће бити изречена, односно извршена.

Члан 15

(1) Поступак за изручење окривљеног или осуђеног лица покреће се по замолници државе молиље.

(2) Замолница за изручење подноси се Министарству.

(3) Уз замолницу за изручење прилажу се:

1) подаци за утврђивање идентитета окривљеног, односно осуђеног лица (тачан опис, фотографије, отисци прстију и сл);

2) увјерење или други подаци о држављанству лица чије се изручење тражи;

3) оптужница, пресуда или одлука о притвору, односно други акт који одговара оптужници, пресуди или одлуци о притвору, у изворнику или овјереном препису, у коме је назначено име и презиме лица чије се изручење тражи и остали подаци потребни за утврђивање његовог идентитета, опис дјела, назив кривичног дјела и докази за основану сумњу;

4) извод из текста кривичног закона државе молиље који треба примијенити или је примијењен према окривљеном због дјела поводом кога се тражи изручење, а ако је дјело извршено на територији треће државе, прилаже се и извод из текста кривичног закона те државе.

(4) Ако су подаци и исправе из става 3 овог члана достављени на страном језику, мора се приложити и овјерен превод на црногорском језику.

Члан 16

(1) Министарство доставља замолницу за изручење истражном судији суда на чијем подручју лице чије се изручење тражи борави или на чијем се подручју затекне.

(2) Ако се не зна пребивалиште или боравиште лица чије се изручење тражи, установиће се његово пребивалиште или боравиште преко органа државне управе надлежног за послове пребивалишта и боравишта.

(3) Ако је замолница поднијета у складу са чланом 15 овог закона, истражни судија ће издати налог да се лице чије се изручење тражи притвори, ако постоји опасност да ће то лице да избјегне поступак изручења или ако постоје други разлози из Законика о кривичном поступку, односно предузеће друге мјере за обезбјеђење његовог присуства, осим ако је из саме замолнице и достављених података и исправа очигледно да нема услова за изручење.

(4) Притвор из става 3 овог члана може трајати најдуже до извршења одлуке о изручењу, али не дуже од шест мјесеци.

(5) На образложени захтјев државе молиће вијеће надлежног суда може, у оправданим случајевима, продужити трајање притвора из става 3 овог члана за још два мјесеца.

(6) Истражни судија ће лицу чије се изручење тражи, када установи његов идентитет, без одлагања, саопштити због чега се и на основу којих доказа тражи његово изручење и позвати га да изнесе своју одбрану.

(7) О испитивању и одбрани саставиће се записник. Истражни судија је дужан да одмах саопшти лицу чије се изручење тражи да може узети браниоца или ће му поставити браниоца по службеној дужности ако је у питању кривично дјело за које је одбрана по Законнику о кривичном поступку обавезна.

Члан 17

(1) Притвор у циљу изручења може се, под условима из члана 15 овог закона, одредити и прије пријема замолнице државе молиће, ако она то захтијева или ако постоји основана сумња да је лице чије се изручење тражи учинило кривично дјело за које може бити изручено држави молиљи.

(2) Истражни судија ће пустити на слободу лице чије се изручење тражи кад престану разлози због којих је притвор одређен или ако замолница за изручење не буде поднијета у року који је одредио, водећи рачуна о свим околностима, а који не може бити дужи од 40 дана од дана притварања. Притвор одређен на основу става 1 овог члана може бити укинут ако у року од 18 дана од дана притварања лица чије се изручење тражи не буде поднесена замолница.

(3) О роковима које је одредио истражни судија Министарство без одлагања обавјештава државу молиљу. Изузетно, ако за то постоје оправдани разлози, истражни судија може, на захтјев државе молиће, продужити трајање притвора за још највише 30 дана.

Члан 18

(1) По саслушању државног тужиоца и браниоца, истражни судија ће, по потреби, спровести и друге радње ради утврђивања да ли постоје услови за изручење, односно за предају предмета на којима је или помоћу којих је учињено кривично дјело, ако су ти предмети одузети од лица чије се изручење тражи.

(2) По спровођењу радњи из става 1 овог члана истражни судија ће списе предмета са својим мишљењем доставити надлежном вијећу.

(3) Ако је против лица чије се изручење тражи код домаћег суда у току кривични поступак због истог или другог кривичног дјела, истражни судија ће то назначити у списима предмета.

Члан 19

(1) Ако вијеће надлежног суда нађе да нијесу испуњени услови за изручење прописани овим законом, донијеће рјешење којим се замолница за изручење одбија.

(2) Рјешење из става 1 овог члана суд ће, по службеној дужности, доставити непосредно вишем суду, који може, по саслушању државног тужиоца, потврдити, укинути или преиначити рјешење.

(3) Ако се лице чије се изручење тражи налази у притвору, вијеће надлежног суда може одлучити да остане у притвору до правоснажности рјешења о одбијању његовог изручења.

(4) Правоснажно рјешење којим се изручење одбија доставља се Министарству, које ће о томе обавијестити државу молиљу.

Члан 20

(1) Ако вијеће надлежног суда нађе да су испуњени услови за изручење прописани овим законом, утврдиће то рјешењем.

(2) Против рјешења из става 1 овог члана лице чије се изручење тражи има право жалбе, у року од три дана од дана пријема рјешења, непосредно вишем суду.

Члан 21

Ако другостепени суд потврди рјешење из члана 20 овог закона или ако против рјешења првостепеног суда не буде уложена жалба, предмет се доставља министру надлежном за послове правосуђа (у даљем тексту: министар), ради одлучивања о дозволи изручења.

Члан 22

(1) У случају из члана 21 овог закона министар доноси рјешење којим изручење дозвољава или не дозвољава.

(2) Министар може, кад дозволи изручење, донијети рјешење да се изручење одложи из разлога што је због другог кривичног дјела код домаћег суда у току кривични поступак против лица чије се изручење тражи или што се то лице налази на издржавању казне затвора у Црној Гори.

(3) Министар неће дозволити изручење лица које у Црној Гори ужива право азила или кад се може оправдано претпоставити да би лице чије се изручење тражи у случају изручења било изложено прогону или кажњавању због своје расе, вјере, држављанства, припадности одређеној друштвеној групи или због својих политичких увјерења или би његов положај био отежан због неког од тих разлога.

(4) Министар неће дозволити изручење ако у кривичном поступку који је претходио изручењу лицу чије се изручење тражи није било омогућено да има браниоца.

Члан 23

(1) У рјешењу којим дозвољава изручење министар ће навести да се без сагласности Црне Горе:

1) лице чије се изручење тражи не може гонити за друго прије изручења учињено кривично дјело,

2) према лицу чије се изручење тражи не може извршити казна за друго прије изручења учињено кривично дјело,

3) према лицу чије се изручење тражи не може примијенити тежа казна од оне на коју је осуђен,

4) лице чије се изручење тражи не смије изручити трећој држави ради гоњења за кривично дело учињено прије дозвољеног изручења.

(2) Поред услова из става 1 овог члана, министар може поставити и друге услове за изручење.

Члан 24

(1) О рјешењу којим је одлучено по замолници за изручење обавијестиће се држава молиља дипломатским путем.

(2) Рјешење којим се дозвољава изручење доставиће се органу управе надлежном за послове полиције који лице чије је изручење дозвољено спроводи до граничног прелаза, гдје ће се на уговореном мјесту предати органима државе молиље.

Члан 25

(1) Држава молиља ће преузети лице чије је изручење дозвољено у року од 30 дана од дана достављања рјешења о изручењу.

(2) Министар може продужити рок из става 1 овог члана за још 15 дана, на образложени захтјев државе молиље.

(3) Уколико се по истеку рока из ст. 1 и 2 овог члана не изврши преузимање лице чије је изручење дозвољено ће бити одмах пуштено на слободу, а министар може да одбије поновни захтјев за изручење због истог кривичног дјела.

Члан 26

Ако изручење истог лица тражи више држава због истог или различитих кривичних дјела, приликом одлучивања о дозволи изручења узео се у обзир тежина кривичних дјела, мјесто извршења, редосљед подношења захтјева, држављанство траженог лица, могућност даљег изручења другој држави, као и друге околности.

Члан 27

(1) Ако изручење тражи страна држава од друге стране државе, а лице чије се изручење тражи би се морало спровести преко територије Црне Горе, спровођење може, по замолници државе молиље, дозволити министар, под условом да се не ради о црногорском држављанину и да се изручење не врши због политичког или војног кривичног дјела.

(2) Замолница за спровођење лица преко територије Црне Горе садржи податке и исправе из члана 15 став 3 овог закона.

(3) У случају спровођења лица преко територије Црне Горе ваздушним саобраћајем, када није предвиђено слијетање, није потребна дозвола из става 1 овог члана.

(4) О спровођењу из става 3 овог члана држава молиља ће обавијестити Министарство. Обавјештење садржи податке као што су: име и презиме лица које се спроводи преко територије Црне Горе, којој се држави изручује, због којег кривичног дјела се изручење врши, као и вријеме прелијетања.

Члан 28

(1) По замолници државе молиље надлежни суд ће заплијенити и предати, у складу са домаћим законом, предмете који могу да послуже као доказни материјал или који су настали извршењем кривичног дјела.

(2) Предмети из става 1 овог члана предаће се и ако се већ одобрено изручење не може остварити због смрти или бјекства лица чије се изручење тражи.

(3) Ако предмети из става 1 овог члана подлијежу заплијени или одузимању на територији Црне Горе, могу се у вези са кривичним поступком који је у току, привремено задржати или предати, уз услов да буду враћени.

(4) Предмети из става 1 овог члана, на којима постоје права Црне Горе или трећих лица, по завршетку претреса, ће бити враћени Црној Гори што је могуће прије. Трошкове враћања предмета сноси држава молиља.

Члан 29

(1) Лице за чије изручење је страна држава поднијела замолницу, кад су испуњени услови за изручење прописани овим законом, може се изручити по скраћеном поступку, уз сагласност тог лица.

(2) Сагласност из става 1 овог члана унијеће се у записник пред надлежним судом у складу са Закоником о кривичном поступку, на начин који гарантује да је сагласност дата добровољно и да је лице чије се изручење тражи, приликом давања сагласности, било свјесно посљедица дате сагласности. Дата сагласност се не може опозвати.

(3) Одлуку о изручењу у скраћеном поступку доноси надлежни суд.

(4) О одлуци из става 3 овог члана суд ће без одлагања обавијестити Министарство које ће обавијестити државу молиљу.

(5) Изручење у скраћеном поступку има дејство изручења у редовном поступку.

Члан 30

Трошкове изручења који су настали ван територије Црне Горе сноси држава молиља.

Члан 31

(1) Ако се против лица које се налази у страној држави води у Црној Гори кривични поступак или ако је лицу које се налази у страној држави надлежни суд у Црној Гори изрекао казну, министар може поднијети замолницу за изручење.

(2) Замолница се подноси замољеној држави дипломатским путем са исправама и подацима из члана 15 овог закона.

Члан 32

(1) Кад постоји опасност да ће лице чије се изручење тражи побјећи или да ће се сакрити, министар може, и прије него што се поступи у складу са чланом 31 овог закона, тражити да се против тог лица одреди привремени притвор или предузму друге мјере ради спрјечавања његовог бјекства.

(2) У замолници за привремено притварање посебно ће се назначити подаци о идентитету лица чије се изручење тражи, назив кривичног дјела због којег се изручење тражи, оптужница, пресуда или одлука о притвору, датум, мјесто и назив органа који је одредио притвор, односно подаци о правоснажности пресуде, као и изјава да ће се изручење тражити редовним путем.

Члан 33

(1) Ако лице чије се изручење тражи буде изручено, може се кривично гонити, односно према њему се може извршити казна за кривично дјело за које је изручење дозвољено.

(2) Ако је лице из става 1 овог члана правоснажно осуђено од надлежног суда у Црној Гори и за друга, прије изручења, учињена кривична дела за која изручење није дозвољено, сходно се примјењују одредбе Законика о кривичном поступку о преиначењу пресуде без понављања поступка.

(3) Ако је изручење дозвољено под одређеним условима у погледу врсте или висине казне која се може изрећи, односно извршити и под тим условима буде прихваћено, суд је при изрицању казне везан тим условима, а ако се ради о извршењу већ изречене казне, суд који је судио у посљедњем степену преиначиће пресуду и изрећи казну у складу са условима изручења.

(4) Ако је изручено лице било притворено у иностраној држави због кривичног дјела због кога је изручено, вријеме које је провело у притвору урачунаће се у казну затвора.

III. УСТУПАЊЕ И ПРЕУЗИМАЊЕ КРИВИЧНОГ ГОЊЕЊА

Члан 34

(1) Ако је на територији Црне Горе кривично дјело учинио странац који има пребивалиште у иностраној држави, тој држави се могу, без обзира на услове из члана 11 овог закона, уступити кривични списи ради кривичног гоњења и суђења, ако се страна држава томе не противи.

(2) Прије доношења рјешења о спровођењу истраге, одлуку о уступању кривичног гоњења доноси надлежни државни тужилац, а ако је рјешење донијето до почетка главног претреса, одлуку о уступању кривичног гоњења ће донијети вијеће надлежног суда састављено од тројице судија.

(3) Одлука о уступању кривичног гоњења може се донијети за кривична дјела за која је прописана казна затвора до десет година, као и за кривична дјела угрожавања јавног саобраћаја.

(4) Ако је оштећени црногорски држављанин, уступање кривичног гоњења није дозвољено ако се оштећени томе противи, осим ако је дато обезбјеђење за остваривање његовог имовинскоправног захтјева.

(5) Ако се окривљени налази у притвору, од замољене државе затражиће се најкраћим путем да, у року од 15 дана, обавијести надлежни орган у Црној Гори да ли преузима гоњење.

Члан 35

Надлежни суд или државни тужилац замолницу за уступање кривичног гоњења са одлуком о уступању кривичног гоњења и списима предмета доставља Министарству.

Министарство замолницу за уступање кривичног гоњења доставља надлежном органу замољене државе, у складу са чланом 4 овог закона.

Члан 36

(1) Замолница државе молиће да се у Црној Гори преузме кривично гоњење црногорског држављанина или лица које има пребивалиште у Црној Гори, због кривичног дјела извршеног у држави молићи, упућује се са списима надлежном државном тужиоцу на чијем подручју то лице има пребивалиште.

(2) Ако је надлежном органу државе молиће поднесен имовинскоправни захтјев, поступиће се као да је тај захтјев поднесен надлежном суду.

(3) О одбијању да се преузме кривичног гоњења, као и о правоснажној одлуци донесеној у кривичном поступку, обавијестиће се држава молиља, у складу са чланом 4 овог закона.

Члан 37

(1) Ако је презето кривично гоњење по замолници из члана 36 овог закона, примјењиваће се домаћи закон.

(2) Закон стране државе ће се примијенити у случају када је он блажи за окривљено лице.

IV. ИЗВРШЕЊЕ СТРАНЕ КРИВИЧНЕ ПРЕСУДЕ

Члан 38

(1) Надлежни суд у Црној Гори ће извршити правоснажну кривичну пресуду страног суда ако је то предвиђено међународним уговором или ако постоји узајамност и ако кривичну санкцију изрекне у складу са домаћим законом.

(2) У случају из става 1 овог члана надлежни суд доноси пресуду у вијећу састављеном од тројице судија, без присуства странака.

(3) Мјесна надлежност суда одређује се према посљедњем пребивалишту осуђеног лица у Црној Гори, а ако осуђено лице није имало пребивалиште у Црној Гори, према мјесту рођења. Ако осуђено лице није имало пребивалиште, нити је рођено у Црној Гори, Врховни суд Црне Горе ће одредити један од стварно надлежних судова пред којим ће се спровести поступак.

(4) У изреку пресуде из става 2 овог члана суд ће унијети потпуну изреку и назив суда из пресуде страног суда и изрећи санкцију. У образложењу пресуде изнијеће се разлози којима се суд руководио приликом изрицања санкције и указати на разлоге страног суда чија се пресуда извршава.

(5) Против пресуде могу изјавити жалбу државни тужилац и осуђени или његов бранилац.

Члан 39

(1) Ако је страни суд изрекао кривичну санкцију која није предвиђена домаћим законом, надлежни суд Црне Горе ће изрећи кривичну санкцију која је по врсти и тежини најприближнија кривичној санкцији коју је изрекао страни суд.

(2) У случају из става 1 овог члана кривична санкција не смије бити строжија од кривичне санкције коју је изрекао страни суд.

Члан 40

Одредбе домаћег закона о помиловању, амнестији и условном отпусту примјењују се и на лица осуђена страном кривичном пресудом која се извршава у Црној Гори.

Члан 41

(1) Кривична пресуда суда Црне Горе може се извршити у страниој држави ако је то предвиђено међународним уговором или ако постоји узајамност.

(2) Ако страни држављанин осуђен у Црној Гори или надлежни орган овлашћен међународним уговором поднесе замолницу надлежном суду у Црној Гори да осуђени издржава казну у својој земљи, суд ће поступити у складу са међународним уговором.

V. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ МЕЂУНАРОДНЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ

Члан 42

Остали облици међународне правне помоћи су: достављање аката, писаних материјала и других предмета у вези са кривичним поступком у држави молиљи; међусобна размјена информација, као и извршење појединих процесних радњи; саслушање окривљеног, свједока и вјештака, укључујући саслушање путем видео и телефонске конференцијске везе, увиђај, претресање просторија и лица, привремено одузимање предмета, мјере тајног надзора, ДНК анализа, привремена предаја лица лишеног слободе ради свједочења, достављање података из казнене евиденције и друге процесне радње.

Члан 43

(1) Министарство доставља и прима замолнице за облике међународне правне помоћи из члана 42 овог закона у складу са чланом 4 овог закона.

(2) О дозвољености и начину извршења радње која је предмет замолнице страног правосудног органа одлучује суд у складу са домаћим законом и међународним уговором.

Члан 44

(1) По замолници страног правосудног органа домаћи правосудни орган може дозволити присуство страног службеног лица и лица које има правни интерес за извршење радње која је тражена замолницом.

(2) У случају дозволе присуства по замолници из става 1 овог члана, домаћи правосудни орган доставиће обавјештење страном правосудном органу о мјесту и времену извршења радње која је тражена замолницом.

Члан 45

Процесна радња коју је предузео страни правосудни орган у складу са својим законом биће у кривичном поступку изједначена са одговарајућом процесном радњом коју предузима домаћи правосудни орган, осим ако то није у супротности са начелима домаћег правног система и општеприхваћеним правилима међународног права.

Члан 46

Међународна правна помоћ се неће пружити ако се замолница односи на војно кривично дјело.

Члан 47

Међународна правна помоћ из члана 42 овог закона може да се одбије:

- 1) ако се замолница државе молиље односи на политичка кривична дјела;
- 2) ако би удовољење замолници државе молиље могло да повриједи суверенитет, уставно уређење, безбједност или друге битне интересе Црне Горе.

Члан 48

(1) Домаћи правосудни орган може да одложи пружање међународне правне помоћи из члана 42 овог закона уколико је то неопходно због кривичног гоњења или вођења кривичног поступка који је у току пред домаћим правосудним органима, а који је у вези са достављеном замолницом.

(2) Ако домаћи правосудни орган одложи пружање међународне правне помоћи, у складу са ставом 1 овог члана, о томе ће обавијестити државу молиљу уз навођење разлога за одлагање.

Члан 49

(1) Лице које је у Црној Гори лишено слободе може као свједок, у циљу саслушања, ради суочења или увиђаја, да буде привремено пребачено у државу молиљу, по замолници њеног надлежног правосудног органа, због поступка који је у њој покренут, уколико:

- 1) да изјаву у записник код надлежног суда да је сагласно са привременим пребацивањем;
- 2) због привременог пребацивања неће бити продужено трајање лишења слободе и да неће бити угрожен кривични поступак који се против њега води у Црној Гори;
- 3) за вријеме привременог пребацивања неће бити кажњено или му неће бити изречена нека друга санкција;
- 4) је обезбијеђено да ће пребачено лице одмах послје обављене процесне радње бити враћено у Црну Гору.

(2) Држава молиља је дужна да лице из става 1 овог члана, без одлагања, одмах након обављене процесне радње врати у Црну Гору, а најкасније у року од 60 дана.

(3) Рјешење о пребацивању доноси надлежни суд у вијећу састављеном од тројице судија, а извршава се на начин предвиђен у члану 24 став 2 овог закона.

(4) Против рјешења из става 3 овог члана лице чије се пребацивање тражи има право жалбе надлежном суду у року од три дана од дана пријема рјешења.

Члан 50

У случају кад се ради о кривичним дјелима прављења и стављања у оптицај фалсификованог новца, прања новца, неовлашћене производње, прерађивања и продаје опојних дрога и отрова, трговине људима, као и о другим кривичним дјелима

у погледу којих се међународним уговорима предвиђа централизација података, орган пред којим се води кривични поступак дужан је да, без одлагања, достави Националном централном бироу ИНТЕРПОЛ-а податке о кривичним дјелима и учиниоцу, а првостепени суд и правоснажну пресуду.

Члан 51

(1) Министарство ће, на захтјев домаћих правосудних органа, од надлежних страних правосудних органа прибављати текстове прописа који важе или су важили у другим земљама, а по потреби и обавјештења о одређеном правном питању.

(2) Министарство ће, на захтјев страних правосудних органа, доставити текстове домаћих прописа или обавјештења о одређеном правном питању.

Члан 52

(1) Међународна правна помоћ из члана 42 овог закона се пружа и Европском суду за људска права и Европском суду правде, у складу са овим законом.

(2) Посебним законом прописаће се пружање међународне правне помоћи Међународном кривичном суду.

Члан 53

Трошкове настале у вези са вјештачењем, као и трошкове привременог пребацивања лица лишеног слободе ради саслушања у држави молиљи сноси држава молиља.

VI. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 54

Ако није друкчије одређено овим законом, на поступак пружања међународне правне помоћи сходно се примјењују одредбе Законика о кривичном поступку.

Члан 55

Поступци пружања међународне правне помоћи који су у току на дан ступања на снагу овог закона спровешће се према одредбама Главе XXX и XXXI Закона о кривичном поступку ("Службени лист СФРЈ", бр. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89 и 3/90 и "Службени лист СРЈ", бр. 27/92 и 24/94).

Члан 56

Ступањем на снагу овог закона престају да важе одредбе Главе XXX и XXXI Закона о кривичном поступку ("Службени лист СФРЈ", бр. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89 и 3/90 и "Службени лист СРЈ", бр. 27/92 и 24/94).

Члан 59

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Црне Горе".

СУ-СК Број 01-836/5

Подгорица, 26. децембра 2007. године

Скупштина Црне Горе

Предсједник,
Ранко Кривокапић, с.р.

176. Zakon o državnim službenicima i namještenicima

Закон о државним службеницима и намјештеницима

Закон је објављен у "Службеном листу ЦГ", бр. 50/2008 од
19.8.2008. године.

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1

Овим законом уређују се питања положаја државних службеника, односно намјештеника која се односе на: заснивање радног односа, звања, права и обавезе, одговорност, распоређивање, оцјењивање, напредовање и утврђивање способности, стручно усавршавање, престанак радног односа, заштиту права, управљање кадровима, као и надзор над његовим спровођењем.

Државни службеник и намјештеник

Члан 2

Државни службеник, односно намјештеник је лице које је засновало радни однос у државном органу.

Државним службеником, у смислу овог закона, сматра се, у погледу остваривања одређених права, дужности и одговорности, старјешина државног органа и лице које је засновало радни однос именовањем, односно постављењем у државном органу.

Државним службеником, у смислу овог закона, не сматра се посланик и лице које бира или именује Скупштина Црне Горе.

Државним органом, у смислу овог закона, сматра се орган државне управе, други државни орган и службе Предсједника Црне Горе, Скупштине Црне Горе, Владе Црне Горе и Уставног суда Црне Горе.

Послови државног службеника и намјештеника

Члан 3

Државни службеник врши управне, стручне и друге послове којима се остварују Уставом, законом и другим прописом утврђене надлежности државног органа.

Намјештеник врши административне, рачуноводствено-финансијске и помоћно-техничке послове чије је обављање потребно за благовремено и квалитетно вршење послова из дјелокруга државног органа.

Општи прописи о раду

Члан 4

На државног службеника, односно намјештеника примјењују се општи прописи о раду у погледу права, обавеза и одговорности која овим законом или другим прописом нијесу друкчије уређена.

Политичка неутралност и непристрасност

Члан 5

Државни службеник, односно намјештеник врши послове политички неутрално и непристрасно, у складу са јавним интересом.

Службеничка етика

Члан 6

Државни службеник, односно намјештеник у вршењу послова придржава се Етичког кодекса државних службеника и намјештеника.

Етички кодекс државних службеника и намјештеника утврђује министарство надлежно за послове управе, по прибављеном мишљењу државних службеника, односно намјештеника.

У вршењу послова државни службеник, односно намјештеник не смије приватни интерес стављати испред јавног интереса и вршење послова користити за стицање имовинске или неимовинске користи.

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да избјегне конфликт интереса.

Законитост и одговорност

Члан 7

Државни службеник, односно намјештеник врши послове на основу Устава, закона, других прописа и општих аката.

Државни службеник, односно намјештеник одговоран је за законитост, стручност и ефикасност свог рада.

Државни службеник, односно намјештеник одговоран је за закониту, ефикасну и сврсисходну употребу јавних средстава којима управља или која користи у раду.

Државни службеник, односно намјештеник је, у складу са законом, одговоран за штету коју својим незаконитим или неправилним радом нанесе државном органу или трећем лицу.

Једнака доступност

Члан 8

У запошљавању државних службеника, односно намјештеника кандидатима су, под једнаким условима, доступна сва радна мјеста.

Државни службеник, односно намјештеник заснива радни однос на основу јавног оглашавања.

Напредовање у служби

Члан 9

Државни службеник, односно намјештеник има право на напредовање у служби.

Напредовање у служби зависи од стручних и радних способности, квалитета рада и остварених резултата рада.

Заштита права државних службеника и намјештеника

Члан 10

Државни службеник, односно намјештеник има права која су одређена законом и другим прописима.

Нико не смије вршити било какав притисак на државног службеника, односно намјештеника да нешто чини или не чини супротно прописима.

Државни службеник, односно намјештеник има право, у поступку одлучивања о правима и обавезама, на заштиту својих права.

Повлашћивање или ускраћивање

Члан 11

Забрањено је повлашћивање или ускраћивање државног службеника, односно намјештеника у његовим правима, а посебно због политичке, националне, расне или вјерске припадности, припадности по полу или на основу другог разлога супротно Уставом и законом утврђеним правима и слободама.

Повреда службене обавезе

Члан 12

Повреда службене обавезе утврђује се законом и другим прописима.

Поступак због повреде службене обавезе и органи надлежни за поступање у том поступку утврђују се законом.

Распоређивање

Члан 13

Државни службеник, односно намјештеник може, под условима утврђеним законом, бити распоређен на друго радно мјесто.

Стручно усавршавање

Члан 14

Државни службеник, односно намјештеник има право и обавезу да се стручно усавршава.

Старјешина државног органа стара се о обезбјеђењу услова за стручно усавршавање државног службеника, односно намјештеника.

Синдикално организовање

Члан 15

Државни службеник, односно намјештеник има право на синдикално организовање, у складу са општим прописима о раду.

II. ЗАСНИВАЊЕ РАДНОГ ОДНОСА

Општи услови

Члан 16

У државном органу може да заснује радни однос лице које:

- је држављанин Црне Горе;
- је пунољетно;
- је здравствено способно;
- има прописану школску спрему;
- није осуђивано за кривично дјело које га чини недостојним за вршење службе у државном органу и против којег се не води кривични поступак за кривично дјело за које се гоњење предузима по службеној дужности;
- испуњава друге услове утврђене законом и другим прописима.

Страни држављанин или лице без држављанства може да заснује радни однос у државном органу, под условима утврђеним посебним законом и међународним конвенцијама.

Заснивање радног односа

Члан 17

Одлука о попуни радног мјеста може се донијети, ако је:

- радно мјесто утврђено актом о унутрашњој организацији и систематизацији;
- радно мјесто слободно;
- државни орган за то обезбиједио финансијска средства.

Интерни ресурси

Члан 18

Радно мјесто у државном органу може се попунити распоредом државног службеника, односно намјештеника из истог органа.

Ако се радно мјесто не попуни на начин из става 1 овог члана, попуна се може извршити преузимањем државног службеника, односно намјештеника из другог државног органа, путем интерног огласа.

Услове и поступак спровођења интерног огласа утврђује Влада Црне Горе (у даљем тексту: Влада), на предлог министарства надлежног за послове управе.

Јавни оглас

Члан 19

Уколико се попуна радног мјеста не врши на начин из члана 18 овог закона, спроводи се поступак јавног огласа,

Изузетно, поступак јавног оглашавања не спроводи се када се врши запошљавање лица које је, на основу јавног огласа, било стипендиста државног органа.

Јавни оглас спроводи орган управе надлежан за управљање кадровима (у даљем тексту: орган за управљање кадровима).

Објављивање јавног огласа

Члан 20

Јавни оглас се објављује у складу са општим прописима о раду.

Рок за подношење пријава на јавни оглас не може бити краћи од осам ни дужи од 15 дана од дана објављивања јавног огласа.

Садржај јавног огласа

Члан 21

Јавни оглас обавезно садржи:

- назив државног органа и мјесто вршења послова;
- назив радног мјеста;
- услове за заснивање радног односа;
- доказе које кандидат мора приложити уз пријаву;
- рок и адресу за обавјештавање о пријави;
- име лица које даје информације у поступку јавног огласа.

Листа кандидата

Члан 22

Орган за управљање кадровима, на основу пријава, сачињава листу кандидата који испуњавају услове огласа.

Поступак обавезне провјере

Члан 23

Лица са листе кандидата подлијежу обавезној провјери способности за вршење послова радног мјеста (у даљем тексту: провјера способности).

Поступак провјере способности може се обавити у више фаза у којима се број кандидата постепено смањује. Поступак провјере способности се може обавити путем провјере у писаном облику, усменим интервјуом или на други одговарајући начин.

Поступак, начин и критеријуме провјере способности утврђује Влада, на предлог министарства надлежног за послове управе.

Листа за избор

Члан 24

Орган за управљање кадровима сачињава листу за избор кандидата који су постигли задовољавајуће резултате у поступку провјере способности.

Када се у поступку провјере способности установи да нико од кандидата није постигао задовољавајуће резултате, јавни оглас се може поновити.

Одлука о избору државног службеника и намјештеника

Члан 25

Листа за избор доставља се старјешини државног органа.

О избору државног службеника, односно намјештеника одлучује старјешина државног органа.

Уколико старјешина државног органа не изврши избор између кандидата са листе за избор дужан је да орган за управљање кадровима обавијести о разлозима за такву одлуку. У том случају јавни оглас може се поновити.

Старјешина државног органа дужан је да одлуку из ст. 2 и 3 овог члана донесе и достави органу за управљање кадровима у року од 30 дана од дана пријема листе за избор кандидата.

Рјешење о радном односу

Члан 26

Државни службеник, односно намјештеник радни однос заснива рјешењем.

Право на увид

Члан 27

Кандидату који се пријавио на јавни оглас, на његов захтјев, мора се омогућити увид у документацију јавног огласа.

Пробни рад

Члан 28

Пробни рад се може, актом о унутрашњој организацији и систематизацији, предвидјети као посебан услов за обављање одређених послова.

Актом из става 1 овог члана утврђује се дужина трајања пробног рада.

Оцјена пробног рада

Члан 29

Државни службеник, односно намјештеник у току пробног рада оцјењује се на начин и у поступку који утврђује Влада, на предлог министарства надлежног за послове управе.

Оцјену пробног рада даје старјешина државног органа, најкасније у року од осам дана од дана истека пробног рада.

Уколико оцјена пробног рада није задовољавајућа, државном службенику, односно намјештенику престаје радни однос по сили закона.

Трајање радног односа

Члан 30

Државни службеник, односно намјештеник заснива радни однос на неодређено вријеме.

Радни однос на одређено вријеме заснива се ради:

- замјене привремено одсутног државног службеника, односно намјештеника, за период одсуства државног службеника, односно намјештеника;
- обављања пројектних задатака са одређеним временом трајања, за период трајања пројекта;
- вршења привремено повећаног обима послова, које није могуће обавити са постојећим бројем државних службеника, односно намјештеника, за период трајања привремено повећаног обима послова;
- обуке приправника, за период трајања приправничког стажа.

Радни однос на одређено вријеме у случајевима из става 2 ап. 2, 3 и 4 овог члана може се засновати само ако су за то обезбијеђена потребна финансијска средства.

III. РАДНА МЈЕСТА ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА И НАМЈЕШТЕНИКА

1. Руководећа радна мјеста

Руководећа лица

Члан 31

Руководећа лица су:

- у министарству, секретар министарства и помоћник министра;
- у органу управе, помоћник старјешине органа управе;
- у служби коју образује Влада, помоћник старјешине службе.

Руководећа лица у другим државним органима и службама одређују се прописом о оснивању органа, односно о организацији службе.

Услови за руководећа лица

Члан 32

Руководеће лице мора имати високу школску спрему, најмање пет година радног искуства и положен стручни испит.

Други услови за руководећа лица утврђују се актом о унутрашњој организацији и систематизацији.

Поступак именовања, односно постављења

Члан 33

Руководеће лице заснива радни однос на основу јавног конкурса.

Орган за управљање кадровима, на основу пријава, сачињава листу кандидата који испуњавају услове конкурса.

Провјера способности врши се путем усменог интервјуа, којем обавезно присуствује старјешина државног органа у коме се заснива радни однос.

Листа кандидата доставља се старјешини државног органа ради утврђивања предлога за именовање, односно постављење.

Ако старјешина државног органа не предложи за именовање, односно постављење лице са листе кандидата дужан је да орган за управљање кадровима обавијести о разлозима за такву одлуку. У том случају конкурс се понавља.

У поступку спровођења јавног конкурса примјењују се одредбе овог закона које уређују јавни оглас.

Именовање и постављење

Члан 34

Рјешење о именовању, постављењу и разрјешењу руководећег лица у органу државне управе и служби коју оснива Влада доноси Влада, на предлог старјешине органа државне управе, односно службе.

Рјешење о именовању, постављењу и разрјешењу руководећег лица у другом државном органу доноси орган, односно лице овлашћено прописом о оснивању органа, односно о организацији службе.

Руководеће лице именује се, односно поставља на период од пет година и по истеку тог рока може бити поново именовано, односно постављено.

Разрјешење руководећег лица

Члан 35

Руководеће лице разрјешава се:

- ако то само захтијева;
- ако у току мандата добије оцјену рада "не задовољава" у складу са овим законом;
- истеком мандата;
- престанком радног односа.

Лице из става 1 овог члана, осим у случају престанка радног односа, може се, у истом или другом државном органу, распоредити на радно мјесто које одговара његовој стручној спреми и способностима.

Руководеће лице које се не може распоредити у року од годину дана од дана разрјешења од дужности, за то вријеме има право да прима накнаду у висини зараде коју је имало у последњем мјесецу вршења службе, уз одговарајуће усклађивање. Изузетно, право на накнаду може да се продужи још годину дана, уколико у том времену то лице стиче право на пензију.

2. Звања државних службеника и намјештеника

Послови државних службеника и намјештеника

Члан 36

Државни службеник, односно намјештеник врши послове у одређеном звању.

Послове које врши државни службеник, односно намјештеник у одређеном звању у органима државне управе утврђује Влада.

Начин стицања звања

Члан 37

Државни службеник, односно намјештеник звање стиче заснивањем радног односа или распоређивањем.

Звања државних службеника и услови

Члан 38

Звања државних службеника распоређују се у три разреда, и то:

- 1) Први разред:

- савјетник старјешине, главни инспектор и главно овлашћено службено лице, висока школска спрема и најмање седам година радног искуства;
- самостални савјетник I, инспектор I и овлашћено службено лице I, висока школска спрема и најмање пет година радног искуства;
- самостални савјетник II, инспектор II и овлашћено службено лице II, висока школска спрема и најмање три године радног искуства;
- самостални савјетник III, инспектор III и овлашћено службено лице III, висока школска спрема и најмање једна година радног искуства.

2) Други разред:

- виши савјетник I, висока школска спрема и најмање три године радног искуства;
- виши савјетник II, висока школска спрема и најмање двије године радног искуства;
- виши савјетник III, висока школска спрема и најмање једна година радног искуства.

3) Трећи разред:

- савјетник I, виша школска спрема и најмање три године радног искуства;
- савјетник II, виша школска спрема и најмање двије године радног искуства;
- савјетник III, виша школска спрема и најмање једна година радног искуства.

Старјешина органа поставља службеника у звање инспектора на период од четири године. Старјешина органа поставља главног инспектора, уз сагласност Владе, на период од четири године.

Посебна звања

Члан 39

Изузетно, звања државних службеника у правосудним органима, органима који врше послове дипломатије, полиције, безбједности, одбране, обезбјеђења притворених и осуђених лица, царинске послове и друге послове са посебним овлашћењима и обавезама, могу се утврдити законом или другим прописом када је то законом одређено.

Изузетно, прописом о оснивању службе или сталног радног тијела могу се утврдити и друга звања, када је то због природе послова неопходно.

Звања намјештеника и услови

Члан 40

Звања намјештеника распоређују се у пет разреда, и то:

1) Први разред:

- самостални намјештеник I, висока школска спрема и најмање пет година радног искуства;
- самостални намјештеник II, висока школска спрема и најмање три године радног искуства;
- самостални намјештеник III, висока школска спрема и најмање једна година радног искуства.

2) Други разред:

- виши намјештеник I, висока школска спрема и најмање три године радног искуства;
- виши намјештеник II, висока школска спрема и најмање двије године радног искуства;
- виши намјештеник III, висока школска спрема и најмање једна година радног искуства.

3) Трећи разред:

- намјештеник I, виша школска спрема и најмање пет година радног искуства;
- намјештеник II, виша школска спрема и најмање три године радног искуства;
- намјештеник III, виша школска спрема и најмање једна година радног искуства.

4) Четврти разред:

- намјештеник IV, средња школска спрема и најмање три године радног искуства;

- намјештеник V, средња школска спрема и најмање двије године радног искуства;
- намјештеник VI, средња школска спрема и најмање једна година радног искуства.

5) Пети разред:

- намјештеник, основна школа.

Звање намјештеника може да садржи и занимање намјештеника.

Посебни услови за стицање звања

Члан 41

Посебни услови за стицање звања за вршење послова појединих радних мјеста су познавање страног језика, познавање рада на рачунару и друге стручне оспособљености и вјештине.

Посебни услови, у смислу става 1 овог члана, утврђују се актом о унутрашњој организацији и систематизацији државног органа.

Стручни испит за рад у државним органима

Члан 42

Државни службеник, односно намјештеник за вршење послова и стицање звања мора да има положен стручни испит за рад у државним органима, изузев намјештеника са основном школом.

Изузетно, државни службеник, односно намјештеник звање може стећи и без положеног стручног испита, под условом да исти положи најкасније у року од једне године од дана заснивања радног односа, односно од дана распоређивања.

Програм и начин полагања испита из става 1 овог члана утврђује Влада, на предлог министарстава надлежних за послове правде и послове управе.

Други стручни испит

Члан 43

Законом или другим прописом може се, као услов за вршење послова у државном органу, прописати и други одговарајући испит.

Програм и начин полагања испита из става 1 овог члана утврђује министарство надлежно за послове управе, на предлог државног органа за чије вршење послова је утврђен испит.

Престанак звања

Члан 44

Државном службенику, односно намјештенику звање престаје:

- распоређивањем у друго звање;
- престанком радног односа;
- у случају утврђене неспособности;
- у другим случајевима одређеним законом.

IV. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ

Вршење послова

Члан 45

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да послове врши савјесно, у складу са законом, другим прописима и правилима струке.

Државни службеник обавезан је да се придржава прописа о службеној дужности и да поштује правила службе.

Претпостављени службеник

Члан 46

Државни службеник, односно намјештеник који руководи организационом јединицом у државном органу (у даљем тексту: претпостављени), осим одговорности

за свој рад, одговоран је за рад службеника, односно намјештеника чијим радом координира, независно од њихове личне одговорности.

Упутства и наредбе

Члан 47

У вршењу послова државни службеник, односно намјештеник мора поштовати упутства и наредбе претпостављеног.

Државни службеник, односно намјештеник има право да тражи писано упутство или наредбу, ако сматра да садржина усменог упутства или наредбе није јасна или ако сматра да би извршење усмене наредбе или упутства било супротно пропису. На основу писаног упутства или наредбе државни службеник, односно намјештеник дужан је да изврши задатак, осим када би извршење задатка представљало кривично дјело.

Државни службеник, односно намјештеник ослобођен је материјалне и дисциплинске одговорности, ако је проузроковао штету или направио дисциплински прекршај на основу писане наредбе претпостављеног.

Обавеза вршења послова

Члан 48

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да врши послове ван описа радног мјеста и ван радног времена, ако одговарају његовој стручној спреми.

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да врши послове у радној групи у оквиру органа, у другом државном органу или у међуресурској радној групи.

Ванредне ситуације и околности

Члан 49

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да, у случају више силе, природних и других несрећа, привременог повећања обима рада и у другим ванредним ситуацијама и околностима, врши послове који не одговарају његовој стручној спреми, док то налажу ситуација и околности.

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да обавља послове док трају околности из става 1 овог члана, а најдуже три мјесеца.

За вријеме вршења послова, у смислу става 1 овог члана, државни службеник, односно намјештеник има права као и у вршењу редовног посла.

Конфликт интереса

Члан 50

Државни службеник, односно намјештеник не смије да врши послове:

- који могу да изазову сукоб између јавног интереса и његових приватних интереса;
- који су од утицаја на непристрасност обављања његових послова;
- у којима је могућа злоупотреба информација које нијесу јавно доступне;
- који су штетни за углед органа.

Државни службеник, односно намјештеник може, ван радног времена, по претходно прибављеном одобрењу старјешине државног органа, обављати рад уколико за такав рад не постоје сметње у смислу става 1 овог члана.

Без одобрења из става 2 овог члана државни службеник, односно намјештеник може обављати рад у научно-истраживачкој, педагошкој, хуманитарној, спортској и другим сличним дјелатностима.

Државни службеник, односно намјештеник, у вршењу послова, не смије примати новац, поклон, изузев протоколарног или пригодног поклона мање вриједности, нити било какву услугу или другу корист за себе или друга лица.

Поштовање радног времена

Члан 51

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да се придржава радног времена и да буде присутан на радном мјесту за вријеме радног времена. У случају хитних разлога, своје одсуство мора оправдати одмах по повратку.

У случају спријечености доласка на рад државни службеник, односно намјештеник дужан је да обавијести претпостављеног о разлозима, најкасније у року од 24 часа од њиховог настанка, осим ако је из објективних разлога то немогуће учинити.

Службена тајна

Члан 52

Државни службеник, односно намјештеник обавезан је да чува службену тајну утврђену законом или другим прописом, без обзира на начин на који је сазнао.

Обавеза чувања службене тајне траје и по престанку радног односа, а најдуже пет година од престанка службе. Изузетно, обавеза чувања службене тајне може трајати и дуже када је то одређено законом.

Старјешина државног органа може државног службеника, односно намјештеника ослободити обавезе чувања службене тајне у судском или управном поступку, ако се ради о подацима без којих није могуће утврдити чињенично стање и донијети закониту одлуку.

Заштита службеника и намјештеника

Члан 53

Државни службеник, односно намјештеник, у савјесном обављању послова, ужива заштиту против пријетњи, напада или других облика угрожавања.

Старјешина државног органа дужан је, одмах по сазнању о угрожавању, да предузме мјере за заштиту државног службеника, односно намјештеника.

На тражење државног службеника, односно намјештеника или синдиката, старјешина државног органа дужан је да их обавијести о предузетим мјерама, у року од седам дана од дана подношења захтјева.

Заштита службеника и намјештеника који пријављују сумњу на корупцију

Члан 54

Државном службенику и намјештенику који је старјешини државног органа или овлашћеном лицу надлежног државног органа пријавио кривично дјело које има обиљежје корупције или је о томе дао службену изјаву не може престати радни однос по овом основу.

Лицима из става 1 овог члана гарантује се заштита откривања идентитета неовлашћеним лицима и заштита од злостављања, ускраћивања или ограничавања права утврђених овим законом.

Када постоји основана бојазан да ће државни службеник и намјештеник који је пријавио сумњу на корупцију бити изложен стварној и озбиљној опасности по живот, здравље, физички интегритет, слободу или имовину већег обима, обезбјеђује се заштита у складу с посебним прописима о заштити свједока.

Злоупотреба права на пријављивање сумње на корупцију или давање злонамјерне изјаве о томе представља тежи дисциплински прекршај.

Зарада, накнаде и друга примања

Члан 55

Државном службенику, односно намјештенику припада зарада и има право на накнаде и друга примања у складу са посебним законом.

Одмор и одсуства

Члан 56

Државни службеник, односно намјештеник има право на годишњи одмор.

Годишњи одмор одређује се према дужини радног стажа и то:

- од 1 до 3 године	18 дана;
- од 3 до 7 година	19 дана;
- од 7 до 10 година	20 дана;
- од 10 до 15 година	21 дан;

- од 15 до 20 година 22 дана;
- од 20 до 30 година 24 дана;
- преко 30 година 26 дана.

Државни службеник, односно намјештеник има право на одсуства у складу са општим прописима о раду.

V. ОДГОВОРНОСТ ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА И НАМЈЕШТЕНИКА

1. Дисциплинска одговорност државног службеника и намјештеника

Основ дисциплинске одговорности

Члан 57

Државни службеник, односно намјештеник дисциплински је одговоран за повреде дужности из радног односа које могу бити лакши или тежи дисциплински прекршај.

Питања дисциплинске одговорности за поједине државне службенике, односно намјештенике могу се законом уредити на друкчији начин.

Лакши дисциплински прекршај

Члан 58

Лакши дисциплински прекршаји су:

- 1) непоштовање радног времена;
- 2) неуредно чување службених списа или података;
- 3) неоправдано изостајање са посла један радни дан;
- 4) неношење службеног одијела, односно ознаке са личним именом;
- 5) необавјештавање претпостављеног о пропустима у вези са заштитом на раду;
- 6) повреда правила и стандарда који су Етичким кодексом државних службеника и намјештеника прописани као лакши дисциплински прекршаји;
- 7) друге повреде утврђене законом или другим прописом као лакши дисциплински прекршаји.

Тежи дисциплински прекршај

Члан 59

Тежи дисциплински прекршаји су:

- 1) неизвршавање или несавјесно, неблаговременно или немарно вршење службених обавеза;
- 2) одбијање извршавања налога или радног задатка;
- 3) неправилно располагање повјереним средствима;
- 4) злоупотреба положаја или прекорачење овлашћења у служби;
- 5) свако пропуштање или радња која онемогућава грађанина или правно лице у остваривању законских права;
- 6) неоправдано изостајање са посла од два до четири радна дана узастопно;
- 7) одавање пословне, службене или друге тајне утврђене законом или другим прописом;
- 8) изражавање политичких увјерења у вршењу послова;
- 9) насилничко, недолично или увредљиво понашање према странкама или исказивање било каквог облика нетрпељивости;
- 10) долазак на посао у напитом стању, опијање у току рада или коришћење опојних дрога;
- 11) давање нетачних података који су од утицаја за доношење одлуке;
- 12) понављање лакших дисциплинских прекршаја;

13) повреда радних обавеза која има теже посљедице за странке или државни орган;

14) обављање рада супротно овом закону, радње или пропуштања која по овом закону представљају конфликт интереса;

15) злостављање, ограничавање или ускраћивање права државног службеника и намјештеника утврђених овим законом који поднесе пријаву за кривично дјело с обиљежјима корупције или да службену изјаву о томе;

16) друге повреде утврђене законом или другим прописом као тежи дисциплински прекршаји.

Дисциплинске мјере

Члан 60

Дисциплинска мјера за лакши дисциплински прекршај је новчана казна у износу до 15% зараде исплаћене за мјесец у којем је прекршај почињен.

Дисциплинске мјере за тежи дисциплински прекршај су:

- новчана казна у износу од 20% до 30% зараде исплаћене за мјесец у којем је прекршај почињен;

- престанак радног односа.

Покретање дисциплинског поступка

Члан 61

Дисциплински поступак покреће старјешина државног органа, на предлог претпостављеног.

Дисциплински поступак се покреће закључком, који се уручује државном службенику, односно намјештенику чија се дисциплинска одговорност утврђује. Против овог закључка није дозвољена жалба.

Државни службеник, односно намјештеник има право да поднесе иницијативу за покретање дисциплинског поступка и да је образложи, односно учини вјероватним њене наводе.

Дисциплинска комисија

Члан 62

Дисциплински поступак против државног службеника, односно намјештеника води и одлуку предлаже дисциплинска комисија.

Састав дисциплинске комисије рјешењем утврђује старјешина државног органа и чине је предсједник и два члана.

Дисциплинска комисија дужна је да предлог одлуке старјешини државног органа у односу на одговорност и дисциплинску мјеру достави што прије, а најкасније у року од 60 дана од дана покретања дисциплинског поступка.

Изрицање дисциплинских мјера

Члан 63

Дисциплинску мјеру против државног службеника, односно намјештеника, на предлог дисциплинске комисије, изриче старјешина државног органа.

Дисциплински поступак против руководећег лица

Члан 64

Дисциплински поступак против руководећег лица води и дисциплинске мјере изриче комисија коју образује орган надлежан за његово именовање, односно постављење.

Старјешина државног органа је дужан да пред комисијом из става 1 овог члана покрене дисциплински поступак због теже повреде дужности из радног односа против руководећег лица које поступи супротно члану 54 став 2 овог закона.

Дисциплински поступак

Члан 65

У дисциплинском поступку се мора одржати расправа на којој државни службеник, односно намјештеник има право на одбрану. Државни службеник, односно намјештеник може се бранити сам, преко адвоката, заступника или представника синдиката.

У дисциплинском поступку примјењују се одредбе закона којим се уређује општи управни поступак за питања која нијесу уређена овим законом.

Избор дисциплинске мјере

Члан 66

Приликом избора дисциплинске мјере узимају се у обзир и чињенице о ранијој дисциплинској одговорности државног службеника, односно намјештеника.

Застарјелост

Члан 67

Покретање дисциплинског поступка за лакши дисциплински прекршај застаријева у року од једног мјесеца од дана сазнања за прекршај, односно у року од два мјесеца од дана када је прекршај учињен.

Покретање дисциплинског поступка за тежи дисциплински прекршај застаријева у року од три мјесеца од дана сазнања за прекршај, односно у року од шест мјесеци од дана када је прекршај учињен.

У случају из члана 59 став 1 тачка 12 овог закона, покретање дисциплинског поступка застаријева у року од шест мјесеци од дана када је постала коначна последња дисциплинска одлука.

Извршење дисциплинске мјере застаријева у року од два мјесеца од дана коначности дисциплинске одлуке.

Застарјелост не тече у вријеме када дисциплински поступак није могуће покренути, односно водити.

Вођење дисциплинског поступка застаријева кад протекне три пута онолико времена колико је законом утврђена застарјелост покретања, а у сваком случају застарјелост наступа у року од једне године од дана када се сазнало за дисциплински прекршај.

Ако дисциплински прекршај има обилјежје кривичног дјела, за апсолутне рокове застарелости примјењују се одредбе закона којима се одређује кривична одговорност.

Упис и брисање дисциплинске мјере

Члан 68

Дисциплинска мјера уписује се у Централну кадровску евиденцију.

Ако државни службеник, односно намјештеник, у року од једне године од дана правоснажности изречене дисциплинске мјере за лакши дисциплински прекршај, односно у року од двије године од дана правоснажности изречене дисциплинске мјере за тежи дисциплински прекршај, не почини нови дисциплински прекршај, уписана дисциплинска мјера се брише из Централне кадрoвске евиденције и сматра се да државни службеник, односно намјештеник дисциплински није био кажњаван.

2. Привремено удаљење са радног мјеста (суспензија)

Основ привременог удаљења

Члан 69

Државни службеник, односно намјештеник против кога је дисциплински поступак покренут због тежег дисциплинског прекршаја може се, до окончања дисциплинског поступка, удаљити са радног мјеста, ако би његово присуство штетило интересу државног органа или ако би ометало ток дисциплинског поступка.

Привремено удаљење са радног мјеста врши се на начин да се државном службенику, односно намјештенику:

- ограниче или одузму дата овлашћења;
- одреди мјера привременог премјештаја на друго радно мјесто;
- забрани обављање послова у државном органу.

Од начина привременог удаљења из става 2 овог члана бира се онај којим се најефикасније обезбјеђује интерес државног органа.

Одлучивање о привременом удаљењу

Члан 70

О привременом удаљењу са радног мјеста одлучује старјешина државног органа.

Права у случају привременог удаљења

Члан 71

У току забране обављања послова из члана 69 став 2 алинеја 3 овог закона, државном службенику, односно намјештенику исплаћује се накнада у висини од 60% зараде исплаћене у претходном мјесецу.

Државном службенику, односно намјештенику враћа се неисплаћени дио зараде са затезним каматама, ако је коначним закључком:

- обустављен дисциплински поступак;
- поступак застарио;
- у дисциплинском поступку утврђено да државни службеник, односно намјештеник није починио дисциплински прекршај због кога му је била изречена мјера привременог удаљења са радног мјеста.

3. Материјална одговорност државног службеника и намјештеника

Материјална одговорност

Члан 72

Државни службеник, односно намјештеник материјално је одговоран за штету коју је, на раду или у вези са радом, противправно, намјерно или из крајње непажње проузроковао државном органу.

Црна Гора одговара за штету коју државни службеник, односно намјештеник на раду или у вези са радом проузрокује трећем лицу. Треће лице може тражити накнаду штете и од оног ко је проузроковао штету, ако је штета нанијета намјерно.

Поступак утврђивања материјалне одговорности

Члан 73

У поступку одлучивања о материјалној одговорности за штету државног службеника, односно намјештеника примјењују се одредбе овог закона које уређују дисциплински поступак.

О накнади штете може се одлучивати и у дисциплинском поступку, ако је штета настала због дисциплинског прекршаја.

Накнада штете код суда

Члан 74

У случају да се утврди да је државни службеник, односно намјештеник материјално одговоран за штету, а исту не надокнади, државни орган може остварити своја права код надлежног основног суда.

Писани споразум и паушална накнада штете

Члан 75

О висини и начину накнаде штете може се склопити писани споразум између старјешине државног органа и државног службеника, односно намјештеника.

Писани споразум из става 1 овог члана представља извршни наслов.

Ако би утврђивање висине штете проузроковало несразмјерне трошкове, накнада штете се може одмјерити у паушалном износу, ако су случајеви штетних радњи и висине паушалне накнаде штете одређени у прописима.

Ослобађање од накнаде штете

Члан 76

Ако је државни службеник, односно намјештеник ослобођен одговорности за штету сагласно члану 47 став 3 овог закона, одговорност за штету сноси претпостављени који је издао наредбу, односно упутство.

Штета причињена трећем лицу

Члан 77

За исплаћени износ накнаде штете коју је државни службеник, односно намјештеник, на раду или у вези са радом, намјерно проузроковао трећем лицу, Црна Гора има право на регресни захтјев према државном службенику, односно намјештенику у висини укупног износа.

За исплаћени износ накнаде штете коју је државни службеник, односно намјештеник, на раду или у вези са радом, из крајње непажње проузроковао трећем лицу, Црна Гора има право на регресни захтјев према државном службенику, односно намјештенику у висини укупног или дијела износа.

За остваривање регресног захтјева примјењују се одредбе чл. 73 до 76 овог закона.

Одговорност Црне Горе

Члан 78

Црна Гора је одговорна за штету проузроковану државном службенику, односно намјештенику на раду или у вези са радом, по општим правилима грађанског права.

Одговорност за штету се односи и на штету коју Црна Гора проузрокује државном службенику, односно намјештенику повредом права из рада и по основу рада.

О висини и начину накнаде штете може се закључити писани споразум између старјешине државног органа и државног службеника, односно намјештеника коме је штета нанијета. Писани споразум представља извршни наслов.

VI. РАСПОРЕЂИВАЊЕ ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА И НАМЈЕШТЕНИКА

Потребе службе

Члан 79

Државни службеник, односно намјештеник може се распоредити на друго радно мјесто које одговара његовој стручној спреми, без његове сагласности или на његов захтјев, ако то потребе државног органа захтијевају.

Државни службеник се изузетно, уз његову сагласност, може распоредити на намјештеничко радно мјесто, при чему задржава стечено звање, а вријеме вршења послова намјештеника урачунава се као услов за напредовање.

Распоређивање из ст. 1 и 2 овог члана може бити трајно или привремено. Привремени распоред траје најмање један мјесец, а највише једну годину.

Упућивање у други орган

Члан 80

Ради отклањања посљедица више силе или извршавања повећаног обима послова, државни службеник, односно намјештеник може бити упућен у други државни орган за вријеме док трају разлози за упућивање, а најдуже три мјесеца.

Државни службеник, односно намјештеник из става 1 овог члана остварује права и обавезе у државном органу из кога је упућен.

Ограничење распоређивања

Члан 81

Распоред државног службеника, односно намјештеника се не може вршити за вријеме привремене неспособности за рад због болести, у вријеме трудноће или породилског одсуства.

VII. ОЦЈЕЊИВАЊЕ, НАПРЕДОВАЊЕ И УТВРЂИВАЊЕ СПОСОБНОСТИ

1. Оцјењивање рада

Радне и стручне способности

Члан 82

Оцјењивање рада државног службеника, односно намјештеника врши се у циљу праћења његовог рада и правилног одлучивања о његовом кретању у служби.

Оцјењивање рада државног службеника, односно намјештеника врши се у односу на:

- постигнуте резултате рада;
- самосталност и креативност у вршењу послова;
- остварену сарадњу са странкама и сарадницима на послу;
- квалитет организације рада у вршењу послова;
- друге способности, вјештине и квалитет у вршењу послова.

Оцјене рада

Члан 83

Оцјене рада државног службеника, односно намјештеника су:

- "одличан";
- "добар";
- "задовољава";
- "не задовољава".

Оцјењивање се врши једном годишње, а најкасније до 31. јануара за претходну годину.

Оцјењивање, у смислу става 2 овог члана, може се вршити и за краћи временски период, али не краћи од шест мјесеци.

Поступак оцјењивања

Члан 84

Оцјену рада државног службеника, односно намјештеника даје старјешина државног органа, на образложен предлог претпостављеног.

Претпостављени службеник, прије достављања предлога оцјене рада, дужан је да о предлогу оцјене обави разговор са државним службеником, односно намјештеником.

Поступак и начин оцјењивања рада државног службеника, односно намјештеника утврђује Влада, на предлог министарства надлежног за послове управе.

Упознавање са оцјеном

Члан 85

Државни службеник, односно намјештеник мора бити упознат са оцјеном рада.

Државни службеник, односно намјештеник који се не слаже са оцјеном рада може, у року од осам дана од дана упознавања са оцјеном, захтијевати преиспитивање дате оцјене. Захтјев мора бити у писаној форми и образложен.

Преиспитивање оцјене врши комисија. Комисију рјешењем утврђује старјешина органа и обавезно је чине претпостављени и два државна службеника, односно намјештеника који имају исти степен школске спреме и познају рад државног службеника, односно намјештеника чија се оцјена рада преиспитује. Државни службеник, односно намјештеник има право да учествује у поступку преиспитивања оцјене.

Старјешина државног органа, на предлог комисије, доноси одлуку о оцјени рада државног службеника, односно намјештеника.

Оцјена се уписује у Централну кадровску евиденцију.

Оцјењивање руководећих лица

Члан 86

Оцјену рада руководећег лица даје старјешина државног органа, у складу са прописом Владе из члана 84 став 3 овог закона.

Оцјене рада руководећих лица су:

- "задовољава" и
- "не задовољава".

У случају када руководеће лице добије оцјену "не задовољава" старјешина органа покреће поступак за његово разрешење. У поступку разрешења обавезно се прибавља изјашњење руководећег лица.

2. Напредовање

Напредовање

Члан 87

Државни службеник, односно намјештеник напредује у више звање у оквиру истог разреда, а само изузетно, у почетно звање у оквиру вишег разреда под условима утврђеним овим законом.

Државни службеник, односно намјештеник напредује у виши платни разред под условима утврђеним овим законом.

Напредовање у више звање

Члан 88

Државни службеник, односно намјештеник може напредовати, ако:

- испуњава прописане услове за више звање;
- добије одговарајућу оцјену рада.

Државни службеник, односно намјештеник може напредовати у почетно звање у оквиру вишег разреда, ако испуњава услове из става 1 овог члана и ако се послови његовог радног мјеста могу вршити у том звању.

Период напредовања и оцјена потребна за напредовање

Члан 89

Државни службеник, односно намјештеник напредује у један степен више звање у оквиру истог разреда у случају када у периоду од пет година пет пута добије најмање оцјену "добар" или када три пута узастопно добије оцјену "одличан".

Државни службеник, односно намјештеник напредује у почетно звање у оквиру вишег разреда у случају када у периоду од пет година пет пута добије оцјену "одличан".

Напредовање у виши платни разред

Члан 90

Државни службеник, односно намјештеник напредује у виши платни разред, ако у периоду од три године за свој рад добије три пута оцјену "добар" или два пута оцјену "одличан".

Поступак одлучивања

Члан 91

Одлуку о напредовању државног службеника, односно намјештеника доноси старјешина државног органа, на предлог претпостављеног.

Одлука из става 1 овог члана доноси се најкасније у року од 30 дана од дана достављања предлога.

Подаци о напредовањима државног службеника, односно намјештеника се уписују у Централну кадровску евиденцију.

Признања

Члан 92

За изузетне успјехе у раду, односно за посебно значајне успјехе у раду државног органа могу се државном службенику, односно намјештенику додијелити признања.

Врсте признања и поступак њиховог додјеливања утврђује Влада.

Подаци о додијелим признањима државном службенику, односно намјештенику уписују се у Централну кадровску евиденцију.

3. Утврђивање способности

Способност за вршење послова

Члан 93

Државни службеник, односно намјештеник који добије оцјену "не задовољава" упућује се на провјеру способности за вршење послова.

Поступак за провјеру способности за вршење послова државног службеника, односно намјештеника покреће се закључком, који се обавезно доставља државном службенику, односно намјештенику чија се способност утврђује.

Провјера способности

Члан 94

Провјеру способности за вршење послова државног службеника, односно намјештеника врши комисија коју именује старјешина државног органа.

Чланови комисије из става 1 овог члана могу бити само државни службеници, односно намјештеници који имају најмање исти степен и врсту стручне спреме као државни службеник, односно намјештеник чија се способност утврђује, најмање пет година радног искуства на тим или сличним пословима. Чланови комисије могу бити

државни службеници, односно намјештеници и из другог државног органа, а ако државни службеник, односно намјештеник то захтијева и представник синдиката.

Старјешина државног органа, на предлог комисије, одлучује да ли је државни службеник, односно намјештеник способан за вршење послова радног мјеста.

Престанак радног односа због неспособности

Члан 95

Државном службенику, односно намјештенику за кога је у поступку утврђено да је неспособан за вршење послова престаје радни однос, уколико се не може распоредити у државни орган на пословима који одговарају његовим способностима.

Поступак провјере способности државног службеника, односно намјештеника утврђује Влада, на предлог министарства надлежног за послове управе.

VIII. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА И НАМЈЕШТЕНИКА

1. Стручно усавршавање

Програм стручног усавршавања

Члан 96

Државни службеник, односно намјештеник стручно се усавршава у складу са програмом стручног усавршавања.

Орган за управљање кадровима утврђује програм стручног усавршавања.

Програмом из става 2 овог члана одређује се нарочито садржина усавршавања и висина средстава потребних за реализацију програма.

Трошкове стручног усавршавања државног службеника, односно намјештеника сноси државни орган.

Посебно усавршавање

Члан 97

Државни службеник, односно намјештеник има право да се кандидује за посебно усавршавање када је то од значаја за рад државног органа.

Трошкови посебног усавршавања падају на терет државног органа. Права и обавезе државног службеника, односно намјештеника који је изабран за посебно усавршавање уређују се уговором између старјешине државног органа и државног службеника, односно намјештеника.

Државни службеник, односно намјештеник који је закључио уговор о посебном усавршавању не може послџе завршеног усавршавања отказати радни однос прије истека двоструког времена колико је провео на посебном усавршавању. У супротном, државни орган ће тражити накнаду трошкова посебног усавршавања од државног службеника, односно намјештеника.

2. Приправници

Приправник

Члан 98

Приправник је лице које први пут заснива радни однос у државном органу ради оспособљавања за самостално вршење послова.

Приправнички стаж за високу и вишу школску спрему траје најмање 12 мјесеци, а за средњу школску спрему најдуже 12 мјесеци.

Приправник се оспособљава по програму који утврђује орган за управљање кадровима.

3. Стипендирање

Додјела стипендије

Члан 99

Државни орган, када оцијени неопходним и има обезбијеђена средства, може, на основу јавног огласа, закључити уговор о стипендирању.

IX. ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА

Престанак радног односа на одређено вријеме

Члан 100

Радни однос на одређено вријеме престаје истеком времена на које је државни службеник, односно намјештеник примљен или завршетком посла за чије је извршење засновао радни однос на одређено вријеме.

Престанак радног односа споразумом

Члан 101

Радни однос може престати на основу писаног споразума државног службеника, односно намјештеника и старјешине државног органа.

Споразумом се утврђује дан престанка радног односа.

Престанак радног односа на основу отказа

Члан 102

Радни однос може престати на основу отказа државног службеника, односно намјештеника, који не може бити дат за вријеме трајања удаљења из службе, односно дисциплинског поступка.

Отказ се мора дати у писаној форми.

Радни однос може престати и на основу отказа старјешине државног органа, у складу са општим прописима о раду.

Престанак радног односа због стручног испита

Члан 103

Државном службенику, односно намјештенику радни однос престаје, ако у одређеном року не положи стручни испит, а радни однос је засновао под условом да стручни испит положи.

У случају из става 1 овог члана државном службенику, односно намјештенику престаје радни однос истеком рока у коме је био обавезан да положи стручни испит.

Престанак радног односа по сили закона

Члан 104

Радни однос државном службенику, односно намјештенику престаје по сили закона, поред случајева предвиђених општим прописима о раду, када буде именован, односно постављен на дужност која је према прописима неспојива са државном службом и у другим случајевима предвиђеним овим законом.

Акт о престанку радног односа

Члан 105

Престанак радног односа у случајевима предвиђеним овим законом утврђује се рјешењем.

X. УКИДАЊЕ ОРГАНА, ОДНОСНО ПОСЛОВА И РЕОРГАНИЗАЦИЈА

Укидање органа, односно послова

Члан 106

У случају укидања државног органа или дијела послова, државни орган у чији дјелокруг прелазе послови преузима државне службенике, односно намјештенике који су радили на тим пословима.

Државни службеник, односно намјештеник из става 1 овог члана има статус запосленог у органу у чији дјелокруг прелазе послови и остварује права и обавезе у том органу до распоређивања сагласно акту о унутрашњој организацији и систематизацији.

Државни службеник, односно намјештеник који не буде распоређен у смислу става 2 овог члана има права и обавезе као и запослени за чијим је радом престала потреба због технолошких, економских и реструктуралних промјена у привредним друштвима и другим облицима привредног организовања, а која су утврђена општим прописима о раду.

У случају укидања државног органа или дијела послова које не преузима други државни орган, државни службеник, односно намјештеник који је радио у том државном органу, односно који је вршио укинуте послове има права из става 3 овог члана.

Средства за остваривање права из ст. 3 и 4 овог члана обезбјеђују се у буџету Црне Горе.

Реорганизација државног органа

Члан 107

У случају смањења обима послова државног органа или у случају организационих, јавно-финансијских и других сличних разлога и промјена (у даљем тексту: реорганизација), државном службенику, односно намјештенику може престати радни однос или може бити распоређен на радно мјесто које не одговара његовом звању, односно стручној спреми.

Основ за утврђивање разлога из става 1 овог члана је промјена акта о унутрашњој организацији и систематизацији.

Државни службеник, односно намјештеник коме престане радни однос у смислу става 1 овог члана има права из члана 106 став 3 овог закона.

Програм реорганизације

Члан 108

У циљу спровођења реорганизације старјешина државног органа утврђује посебан програм реорганизације.

Програм из става 1 овог члана садржи нарочито:

- податке о државном службенику, односно намјештенику чији је рад у државном органу постао трајно непотребан;

- податке о државном службенику, односно намјештенику за кога се предвиђа распоред на радно мјесто у нижем звању, односно на радно мјесто за које се захтијева нижи степен школске спреме.

Програм реорганизације доставља се органу за управљање кадровима.

Орган за управљање кадровима води евиденцију државних службеника, односно намјештеника који су обухваћени реорганизацијом за потребе интерног тржишта рада и утврђује могућности њиховог одговарајућег радног ангажовања.

XI. ЗАШТИТА ПРАВА ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА, ОДНОСНО НАМЈЕШТЕНИКА И УПРАВЉАЊЕ КАДРОВИМА

1. Заштита права државних службеника и намјештеника

Одлучивање о правима и обавезама

Члан 109

О правима и обавезама државног службеника, односно намјештеника у вези са радом и по основу рада одлучује старјешина државног органа.

Против одлуке из става 1 овог члана и одлуке о избору државног службеника, односно намјештеника, због повреде поступка избора, може се поднијети жалба, у складу са овим законом.

Преношење овлашћења

Члан 110

Старјешина државног органа може послове одлучивања о правима и обавезама државног службеника, односно намјештеника у вези са радом и по основу рада пренијети на руководеће лице. Старјешина органа, без обзира на пренијета

овлашћења, има увијек право да одлучује о правима и обавезама државног службеника, односно намјештеника у вези са радом и по основу рада.

Овлашћење из става 1 овог члана може се дати само једном лицу у државном органу. Овлашћење може бити временски и садржински ограничено и обавезно је у писаној форми.

Синдикат

Члан 111

У поступку остваривања права из рада и по основу рада државни службеник, односно намјештеник има право на заштиту од стране синдиката.

У случају из става 1 овог члана синдикат може да тражи од старјешине државног органа да се изјасни о начину остваривања права за које се захтијева заштита синдиката.

О захтјеву синдиката старјешина државног органа је обавезан да се изјасни.

2. Комисија за жалбе

Надлежност Комисије

Члан 112

По жалби против одлуке о правима и обавезама из рада и по основу рада државног службеника, односно намјештеника одлучује Комисија за жалбе.

Жалба се подноси у року од осам дана од дана пријема одлуке.

Именовање и разрјешење Комисије

Члан 113

Комисија за жалбе има предсједника и шест чланова, од којих је један члан представник синдиката.

Предсједника и чланове Комисије за жалбе именује и разрјешава Влада, на предлог министарства надлежног за послове управе.

За предсједника и члана Комисије за жалбе може се именовати лице које је дипломирани правник и има најмање пет година радног искуства.

Предсједник и чланови Комисије за жалбе именују се на период од четири године и не могу бити поново именовани.

Предсједник и члан Комисије за жалбе може се разрјешити прије истека мандата, ако то сам затражи или ако послове не врши уредно и савјесно.

Начин рада Комисије за жалбе уређује се пословником Комисије.

Комисија за жалбе дужна је да једном годишње Влади подноси извјештај о раду. Извјештај се доставља и министарству надлежном за послове управе.

Рад Комисије

Члан 114

У поступку одлучивања по жалби, Комисија за жалбе примјењује Закон о општем управном поступку, ако овим законом није друкчије одређено.

О жалби Комисија за жалбе одлучује што прије, а најкасније у року од 30 дана од дана подношења жалбе.

О жалби против закључка о привременом удаљењу са радног мјеста Комисија за жалбе одлучује у року од пет дана од дана пријема жалбе.

Судска заштита

Члан 115

Против одлуке Комисије за жалбе може се покренути управни спор, у року од 30 дана од дана достављања одлуке.

Уложена тужба не одлаже извршење одлуке Комисије за жалбе, осим у случају када се ради о спору поводом заснивања радног односа.

Поступак по тужби је хитан.

На одлуку Комисије за жалбе поводом жалбе на закључак о привременом удаљењу са радног мјеста државни службеник, односно намјештеник нема право на судску заштиту.

На одлуку Комисије за жалбе поводом жалбе на рјешење о накнади штете државни службеник, односно намјештеник може покренути спор пред надлежним основним судом.

Арбитражно рјешавање спора

Члан 116

Спор који настане у вези са радом и по основу рада може се рјешавати путем арбитраже, сходно општим прописима о раду.

Састав, поступак и начин рада арбитраже утврђује министарство надлежно за послове управе и синдикат.

3. Управљање кадровима

Орган за управљање кадровима

Члан 117

Орган за управљање кадровима врши нарочито послове:

- праћења спровођења овог закона и других прописа о државним службеницима и намјештеницима.

- давања мишљења о организацији и систематизацији државног органа;

- спровођења јавног и интерног огласа и јавног конкурса за државне органе и службе;

- вођења евиденције и друге послове интерног тржишта рада;

- у вези реорганизације државне управе;

- припремања предлога одговарајућих програма стручног усавршавања и других програма развоја кадра;

- пружања стручне помоћи Влади у дијелу управљања кадровима;

- помагања државним органима у реализацији кадровске политике, обуке и развоја кадра;

- праћење спровођења мјера у циљу постизања сразмјерне заступљености мањинских народа и других мањинских националних заједница у државним органима;

- учествовања у припреми подзаконских аката чије је доношење прописано овим законом;

- друге послове из области развоја и управљања кадровима, у складу са законом.

Орган за управљање кадровима дужан је да једном годишње Влади подноси извјештај о свом раду.

Централна кадровска евиденција

Члан 118

Орган за управљање кадровима води Централну кадровску евиденцију о државним службеницима и намјештеницима.

Централна кадровска евиденција обухвата нарочито податке о:

- личности - име и презиме, националност и матерњи језик, адреса и јединствени матични број грађана - ЈМБГ и др.;

- радном односу - врста радног односа и датум његовог заснивања и др.;

- радном мјесту и кретању у служби;

- именовану, напредовању и звању;

- степену школске спреме, функционалним и специјалним знањима, стручном усавршавању и испитима;
- радном стажу, пензијском стажу и бенефицираном стажу;
- посебним функцијама и учешћу у пројектним задацима и групама и посебним пословима од значаја за државни орган;
- оцјенама рада;
- признањима;
- дисциплинској и материјалној одговорности;
- престанку радног односа;
- дозволи за приступ тајним подацима;
- личним примањима и накнадама;
- другим подацима, у складу са законом.

Евиденција интерног тржишта рада

Члан 119

Евиденција интерног тржишта рада обухвата нарочито податке о:

- слободним радним мјестима у државним органима;
- државним службеницима и намјештеницима који желе премјештај на друго радно мјесто;
- приправницима у државним органима.

Достављање и употреба података

Члан 120

Старјешина државног органа обавезан је да органу за управљање кадровима достави податке за упис у Централну кадровску евиденцију, најкасније у року од осам дана од настанка или промјена околности о којима се води евиденција.

Податке из Централне кадрoвске евиденције могу добити старјешина државног органа, односно други орган који одлучује о правима и обавезама државног службеника, односно намјештеника.

Податке из Централне кадрoвске евиденције може добити и синдикат само уз сагласност државног службеника, односно намјештеника на кога се подаци односе, у случају када учествује у поступку заштите права државног службеника, односно намјештеника.

XII. НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ЗАКОНА

Надзорни орган

Члан 121

Надзор над спровођењем овог закона и других прописа о државним службеницима и намјештеницима врши министарство надлежно за послове управе, преко управних инспектора.

Управни инспектор

Члан 122

Управни инспектор, у вршењу надзора над спровођењем овог закона, има право увида у сву документацију и евиденцију државних службеника, односно намјештеника.

Управни инспектор врши надзор нарочито у односу на:

- правилност и благовременост достављања података у Централну кадровску евиденцију и вођење збирке докумената у вези са кадровском евиденцијом;
- благовременост издавања појединачних аката;
- поступак запошљавања;
- поступак јавног оглашавања;
- поступак оцјењивања радних и стручних квалитета и поступак напредовања, односно распоређивања;
- поступак спровођења реорганизације;
- поступак утврђивања способности државних службеника и намјештеника;

- друга питања у вези права и обавеза државних службеника, односно намјештеника.

Мјере управног инспектора

Члан 123

Управни инспектор дужан је да узме у рад сваки поднесак или иницијативу из своје надлежности, а подносиоца обавијести о исходу поступања по поднеску или иницијативи.

Ако, у вршењу надзора, управни инспектор утврди незаконитости и неправилности дужан је да предузме мјере утврђене прописима о инспекцијском надзору.

Управни инспектор дужан је да упозна Комисију за жалбе и орган за управљање кадровима са утврђеним незаконитостима и неправилностима.

XIII. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Радње прекршаја

Члан 124

Новчаном казном од десетоструког до тристоструког износа најниже цијене рада у Црној Гори казниће се за прекршај старјешина државног органа, који;

- 1) не достави одлуку органу за управљање кадровима (члан 25. став 4)
- 2) донесе одлуку о заснивању радног односа на одређено вријеме супротно члану 30 ст. 2 и 3 овог закона;
- 3) предложи именоване, односно постављене руководећег лица супротно чл. 32 до 34 овог закона;
- 4) донесе одлуку о заснивању радног односа супротно чл. 16 до 27 овог закона;
- 5) не утврди звање државном службенику, односно намјештенику у складу са прописаним условима (чл. 37 до 44);
- 6) не обавијести државног службеника, односно намјештеника или синдикат о предузетим мјерама (члан 53 став 3);
- 7) не донесе одлуку о дужини годишњег одмора у складу са чланом 56 овог закона;
- 8) распореди државног службеника, односно намјештеника супротно чл. 79 до 81 овог закона;
- 9) унаприједи државног службеника, односно намјештеника супротно чл. 87 до 91 овог закона;
- 10) не утврди програм реорганизације (члан 108);
- 11) не изјасни се на захтјев синдиката (члан 111);
- 12) не достави податке за упис у Централну кадровску евиденцију или да податке из Централне кадрoвске евиденције неовлашћеним лицима (члан 120).

XIV. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 125

Прописи за спровођење овог закона донијеће се у року од једне године од дана ступања на снагу овог закона.

До доношења прописа из става 1 овог члана примјењиваће се прописи који су важили до дана ступања на снагу овог закона, уколико нијесу у супротности с овим законом.

Члан 126

Акт о унутрашњој организацији и систематизацији државних органа ускладиће се са овим законом у року од једне године од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 127

Руководећа лица и државни службеници који су именовани, односно постављени у складу с важећим прописима настављају с радом у том својству до истека времена на које су именовани, односно постављени.

Члан 128

Поступак одлучивања о правима, обавезама и одговорностима државног службеника, односно намјештеника, који је покренут, а није правоснажно окончан до дана ступања на снагу овог закона, осим поступка провјере способности и оцјењивања рада, окончаће се по овом закону уколико је то за службеника, односно намјештеника повољније.

Члан 129

Руководеће лице, односно службеник који је стекао одређена права из радног односа по Закону о државним службеницима и намјештеницима ("Службени лист РСГ", бр. 27/04 и 31/05) наставља да користи та права до истека времена за које је то право утврђено.

Члан 130

Државни службеник, односно намјештеник који на дан ступања на снагу овог закона има најмање 15 година радног стажа у државном органу, а нема положен стручни испит, наставља рад у том државном органу без обавезе полагања стручног испита.

Члан 131

Државни службеник, односно намјештеник који на дан ступања на снагу овог закона нема прописани степен школске спреме за радно мјесто на које је распоређен наставља с радом на том радном мјесту.

Државни службеник, односно намјештеник из става 1 овог члана дужан је да, у року од три године од дана ступања на снагу овог закона, стекне одговарајући степен школске спреме.

Ако државни службеник, односно намјештеник, у року из става 2 овог члана, не стекне одговарајући степен школске спреме, распоредиће се на радно мјесто које одговара степену школске спреме.

Члан 132

Прописи којима је на посебан начин уређено питање звања државних службеника, односно намјештеника ускладиће се са овим законом у року од девет мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 133

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о државним службеницима и намјештеницима ("Службени лист РСГ", бр. 27/04 и 31/05).

Члан 134

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Црне Горе".

СУ-СК Број 01-368/14

Подгорица, 29. јула 2008. године

СКУПШТИНА ЦРНЕ ГОРЕ

Предсједник,
Ранко Кривокапић, с.р.

177. Zakon o azilu

Law on Asylum

Zakon o azilu

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

**UKAZ
O PROGLAŠENJU ZAKONA O AZILU**

Proglašavam Zakon o azilu, koji je donijela Skupština Republike Crne Gore, na sedmoj sjednici prvog redovnog zasijedanja u 2006. godini, dana 10. jula 2006. godine.

Broj: 01- 993/2

Podgorica, 11. 07. 2006. godine

Predsjednik Republike Crne Gore
Filip Vujanović, s. r.

**ZAKON
O AZILU**

I. OPŠTE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

Ovim zakonom propisuju se principi, uslovi i postupak za davanje azila, priznavanje statusa izbjeglice i odobravanje dodatne i privremene zaštite, organi nadležni za odlučivanje, prava i obaveze lica koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice i odobrena dodatna ili privremena zaštita, kao i razlozi za prestanak i ukidanje statusa izbjeglice i dodatne zaštite i prestanak privremene zaštite u Republici Crnoj Gori (u daljem tekstu: Crna Gora).

On the basis of Article 88, point 2, of the Constitution of the Republic of Montenegro, I hereby adopt an

**ORDER
ON THE PROMULGATION OF THE LAW
ON ASYLUM**

I hereby promulgate the Law on Asylum, which was enacted on 10 July 2006 by the Parliament of the Republic of Montenegro on the seventh sitting of the first regular session in 2006.

Number: 01-993/2

Podgorica, 11 July 2006

President of the Republic of Montenegro
Filip Vujanovic, *propria manu*

**LAW
ON ASYLUM**

I. GENERAL PROVISIONS

Subject Matter of the Law

Article 1

This Law prescribes the principles, conditions, and procedures for granting asylum, recognizing refugee status, and according subsidiary and temporary protection, the authorities responsible for decision-making, the rights and obligations of asylum seekers, persons who have been recognized as refugees and persons who have been accorded subsidiary or temporary protection, as well as the reasons for the cessation and revocation of refugee status and subsidiary protection

Davanje azila

Član 2

Strancu se garantuje pravo na podnošenje zahtjeva za dobijanje azila u Crnoj Gori.

Azil se daje strancima kojima je potrebna međunarodna zaštita u skladu sa Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine, Protokolom o statusu izbjeglica iz 1967. godine, Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine i drugim ratifikovanim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, saglasno ovom zakonu.

Status izbjeglice priznaje se strancu ako se, po njegovom zahtjevu za dobijanje azila, utvrdi da je opravdan strah od progona zbog njegove rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih mišljenja u državi porijekla i zbog toga ne može ili ne želi da koristi zaštitu države porijekla.

Dodatna zaštita, kao dopunska zaštita izbjeglica u skladu sa dokumentima o ljudskim pravima, odobrava se strancu koji ne ispunjava uslove za priznavanje statusa izbjeglice, a koji bi, u slučaju povratka u državu porijekla ili drugu državu, bio podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju ili bi njegov život, bezbjednost ili sloboda bili ugroženi nasiljem opštih razmjera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjima ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno ugrožavaju život, bezbjednost ili slobodu.

and the cessation of temporary protection in the Republic of Montenegro (hereinafter Montenegro).

Granting Asylum

Article 2

An alien shall be guaranteed the right to file an application for asylum in Montenegro.

Asylum shall be given to aliens in need of international protection in accordance with the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees, the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees, the 1950 European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, and other ratified international agreements and universally accepted rules of international law, pursuant to this Law.

Refugee status shall be recognized with respect to an alien if, based on his or her asylum application, it has been established that he or she has a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, citizenship, membership of a particular social group, or political opinion, in his or her country of origin, and because of this fear he or she is unable or unwilling to avail himself or herself of the protection of the country of origin.

Subsidiary protection, as supplemental protection of refugees in accordance with human rights instruments, shall be accorded to an alien who has not met the requirements for the recognition of refugee status but who would be subjected to torture or inhuman or degrading treatment or punishment, or whose life, safety or freedom would be threatened on account of generalized violence, foreign aggression, internal conflict, massive violations of human rights or other circumstances which seriously threaten life, safety or freedom, in case he or she is returned to his or her country of origin or

Privremena zaštita je hitna i izuzetna mjera kojom se strancima obezbjeđuje zaštita u slučaju masovnog, iznenadnog ili očekivanog dolaska iz države u kojoj su njihov život, bezbjednost ili sloboda ugroženi nasiljem opštih razmjera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjem ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno ugrožavaju život, bezbjednost ili slobodu, a zbog masovnog dolaska ne postoji mogućnost da se sprovede postupak po pojedinačnim zahtjevima za utvrđivanje statusa izbjeglice.

Primjena drugih zakona

Član 3

Odredbe zakona o opštem upravnom postupku primjenjuju se u postupku azila, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Odredbe zakona kojim se uređuje boravak stranaca ne mogu se primjenjivati od podnošenja zahtjeva za dobijanje azila do donošenja konačne odluke.

Smatra se da je stranac odustao od zahtjeva za odobrenje boravka, podnijetog prema odredbama zakona iz stava 2 ovog člana, ako je podnio zahtjev za dobijanje azila.

Značenje izraza

Član 4

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

another state.

Temporary protection is an urgent and exceptional measure by which aliens shall be provided protection in the case of a mass, sudden or expected influx from a state where their life, safety or freedom is threatened on account of generalized violence, foreign aggression, internal conflict, massive violations of human rights or other circumstances which seriously threaten life, safety or freedom, where because of the mass influx there is no possibility to conduct individual procedures for refugee status determination.

Applicability of Other Laws

Article 3

The provisions of the Law on General Administrative Procedures shall apply to asylum procedures except as otherwise provided for in this Law.

The provisions of the law governing the residence of aliens may not be applied, once an asylum application has been submitted, until a final judgment has issued.

An alien who submits an asylum application shall be considered to have abandoned any application he or she has submitted for residence authorization under the provisions of the law referred to in paragraph 2 of this Article.

Definition of Terms

Article 4

The terms utilized in this law have the following meanings:

1) azil je pravo na boravak i zaštitu stranca kojem je, na osnovu odluke organa koji je odlučivao o zahtjevu za dobijanje azila, priznat status izbjeglice ili odobren drugi oblik zaštite saglasno ovom zakonu;	1) asylum is the right to residence and protection given to an alien who, on the basis of a decision of the authority charged with adjudicating asylum claims, has been recognized as a refugee or accorded another form of protection pursuant to this law;
2) stranac je lice koje nije crnogorski državljanin, bilo da je državljanin druge države ili lice bez državljanstva;	2) an alien is a person who is not a Montenegrin citizen, irrespective of whether he or she is a citizen of another state or stateless;
3) zahtjev za dobijanje azila je podnesak kojim stranac traži azil;	3) an asylum application is a submission through which an alien seeks asylum;
4) lice koje traži azil je stranac koji podnese zahtjev za dobijanje azila na teritoriji Crne Gore od dana podnošenja zahtjeva do donošenja konačne odluke;	4) an asylum seeker is an alien who submits an asylum application on the territory of Montenegro, from the day of the submission of the application until the issuance of the final judgment.
5) izbjeglica je stranac koji se, zbog opravdanog straha da će biti progonjen zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih mišljenja, ne nalazi u državi porijekla i nije u mogućnosti ili zbog straha ne želi da se stavi pod zaštitu te države ili stranac bez državljanstva koji se nalazi izvan države u kojoj je imao mjesto stalnog boravka i koji ne može ili zbog straha ne želi da se vrati u državu porijekla;	5) a refugee is an alien who, owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, citizenship, membership of a particular social group or political opinion, is outside of his or her country of origin and is unable or, owing to such fear, unwilling to avail himself or herself of the protection of that state, or an alien without citizenship who is outside of the country of his or her last habitual residence and unwilling, or owing to such fear, unwilling to return to the country of origin;
6) lice kojem je priznat status izbjeglice je stranac koji se nalazi na teritoriji Crne Gore, za kojeg nadležni organ utvrdi da je njegov strah od progona u državi porijekla zbog rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih mišljenja opravdan i zbog toga ne može ili ne želi da koristi zaštitu države porijekla;	6) a recognized refugee is an alien who is on the territory of Montenegro and who has been found by the competent authority to have a well-founded fear of persecution in his or her country of origin on account of race, religion, citizenship, membership of a particular social group or political opinion, to be unable or unwilling, owing to such fear, to avail himself or herself of the protection of his or her country of origin;
7) maloljetno lice bez pratnje je stranac mlađi od 18 godina života, koji je ostao bez pratnje oba roditelja ili staratelja prije ili nakon dolaska u Crnu Goru, sve dok ne	7) an unaccompanied minor is an alien younger than 18 years of age who has been left without the attendance of either parent or guardian either before or after his

bude stavljen pod starateljstvo;	or her arrival in Montenegro, until he or she has been placed under guardianship;
8) punoljetno poslovno nesposobno lice je stranac stariji od 18 godina života, koji je odlukom suda potpuno ili djelimično lišen poslovne sposobnosti;	8) an adult without legal capacity is an alien who is over 18 years of age, fully or partially deprived of legal capacity by virtue of a court decision;
9) lice kojem je odobrena dodatna zaštita je stranac koji ne ispunjava uslove za priznavanje statusa izbjeglice, kojem se odobrava boravak i zaštita, jer bi u državi porijekla ili drugoj državi bio podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju ili bi njegov život, bezbjednost ili sloboda bili ugroženi nasiljem opštih razmjera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjima ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno ugrožavaju život, bezbjednost ili slobodu;	9) a person accorded subsidiary protection is an alien who has not met the requirements to be recognized as a refugee, and who is granted residence and protection because in his or her country of origin or another country he or she would be subjected to torture or inhuman or degrading treatment or punishment, or his or her life, safety or freedom would be threatened on account of generalized violence, foreign aggression, internal conflict, massive violations of human rights or other circumstances which seriously threaten life, safety or freedom;
10) lica kojima je odobrena privremena zaštita su stranci kojima se izuzetno obezbjeđuje zaštita u slučaju masovnog, iznenadnog ili očekivanog dolaska iz države u kojoj su njihov život, bezbjednost ili sloboda ugroženi nasiljem opštih razmjera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjem ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno ugrožavaju život, bezbjednost ili slobodu, a zbog masovnog dolaska ne postoji mogućnost da se sprovede postupak po pojedinačnim zahtjevima za utvrđivanje statusa izbjeglice;	10) persons accorded temporary protection are aliens to whom protection is provided on an exceptional basis in the case of a mass, sudden or expected influx from a state where their life, safety or freedom is threatened on account of generalized violence, foreign aggression, internal conflict, massive violations of human rights or other circumstances which seriously threaten life, safety or freedom, where because of the mass influx there is no possibility to conduct individual procedures for refugee status determination;
11) država porijekla je država ili države čije državljanstvo stranac ima ili u kojoj je lice bez državljanstva imalo mjesto stalnog boravka;	11) country of origin is the state or states of which an alien is a citizen or in which a stateless person had a place of habitual residence;
12) zajednica podrazumijeva građane Crne Gore na određenom području.	12) community connotes the citizens of Montenegro within a specific area.

II. OSNOVNI PRINCIPI

II. Basic Principles

Supsidijarna zaštita

Član 5

Ako organ, nakon sprovedenog postupka po zahtjevu za dobijanje azila, utvrdi da nijesu ispunjeni uslovi za priznavanje statusa izbjeglice, obavezan je da utvrdi da li su ispunjeni uslovi za odobravanje drugog oblika zaštite saglasno ovom zakonu.

Zabrana vraćanja ili protjerivanja

Član 6

Lice kojem je azil dat ili kojem je azil prestao ili je ukinut ne smije biti vraćeno ili protjerano na granicu države u kojoj bi:

1) njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih mišljenja;

2) mogao biti izložen mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju;

3) njegov život, bezbjednost ili sloboda bili ugroženi nasiljem opštih razmjera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim ugrožavanjem ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno ugrožavaju život, bezbjednost ili slobodu.

Na prava iz stava 1 ovog člana ne može se pozvati lice za koje postoje ozbiljni razlozi da se smatra da ugrožava bezbjednost Crne Gore ili, nakon što je pravosnažnom presudom osuđeno za teško krivično djelo, predstavlja opasnost za zajednicu, osim u slučaju iz stava 1 tačka 2 ovog člana.

Subsidiary Protection

Article 5

If an authority, after conducting the procedure to adjudicate an asylum application, determines that the conditions for refugee status recognition have not been fulfilled, it is obligated to determine whether the conditions for according another form of protection have been fulfilled as provided for by this Law.

Non-Refoulement

Article 6

A person who has been granted asylum or whose asylum has ceased or been revoked, shall not be returned or expelled to the border of a state where:

1) his or her life or freedom would be threatened on account of race, religion, citizenship, membership of a particular social group or political opinion;

2) he or she could be subjected to torture, inhuman or degrading treatment or punishment;

3) his or her life, safety or freedom would be threatened on account of generalized violence, foreign aggression, internal conflict, massive violations of human rights or other circumstances which seriously threaten life, safety or freedom.

The rights referred to in paragraph 1 of this Article may not be invoked by a person if there are serious reasons to believe that he or she is a threat to the security of Montenegro, or if he or she, after being convicted through a final court judgment of a serious criminal offence, constitutes a

Nakon utvrđivanja uslova iz stava 1 tačka 2 ovog člana, licu se odobrava boravak u skladu sa zakonom kojim se uređuje boravak stranaca.

danger to the community, except in the case referred to in point 2, paragraph 1, of this Article.

After it is established that a person meets the conditions described in point 2, paragraph 1, of this Article, the person shall be given authorization for residence in accordance with the law governing the residence of aliens.

Nediskriminacija

Non-Discrimination

Član 7

Article 7

U postupku davanja azila zabranjena je diskriminacija po bilo kom osnovu, a naročito po osnovu rase, boje, pola, nacionalnosti, društvenog porijekla ili rođenja, vjere, političkih ili drugih mišljenja, države porijekla, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti, psihičkog ili fizičkog invaliditeta.

Discrimination in the asylum procedure is prohibited on any basis, and in particular on the basis of race, color, sex, citizenship, social origin or birth, religion, political or other opinions, country of origin, economic status, culture, language, age, or mental or physical disability.

Povjerljivost i zaštita podataka

Confidentiality and Data Protection

Član 8

Article 8

Povjerljivi su i predstavljaju službenu tajnu svi lični podaci iz pojedinačnog zahtjeva za dobijanje azila, kao i sve izjave, objašnjenja i podaci iz isprava koji se saznaju ili upotrijebe tokom postupka.

All personal data contained in individual asylum applications, as well as all statements, explanations and data from documents that become known or are used in the course of the procedure, shall be confidential and constitute official secrets.

Organi koji vode postupak, drugi organi i lica koja učestvuju u postupku obavezni su da lične podatke koje prikupe ili saznaju u toku postupka čuvaju u skladu s ratifikovanim međunarodnim ugovorima, propisima o zaštiti ličnih podataka i ovim zakonom.

The authorities conducting the procedure, other authorities and persons involved in the procedure shall store the personal data they collect or learn in the course of the procedure in accordance with ratified international agreements, regulations on personal data protection and the provisions of this Law.

The authorities and persons referred to in paragraph 2 of this Article are obligated to

<p>Organi i lica iz stava 2 ovog člana obavezni su da obezbijede da izjave, objašnjenja i podaci iz isprava iz stava 1 ovog člana ne dođu u posjed organa države porijekla lica koje traži azil.</p>	<p>ensure that the statements, explanations and data from the documents referred to in paragraph 1 of this Article do not become available to the authorities of the asylum seeker's country of origin.</p>
<p>Visokom Komesarijatu Ujedinjenih nacija za izbjeglice (u daljem tekstu: Visoki komesarijat) omogućuje se neometan pristup licima koja traže azil, njihovim dosijeima, informacijama i statističkim podacima.</p>	<p>The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (hereinafter: UNHCR) shall be given unhindered access to asylum seekers, their files, information and statistical data.</p>
<p>Jedinstvo porodice</p>	<p>Family Unity</p>
<p>Član 9</p>	<p>Article 9</p>
<p>U postupku davanja azila preduzeće se mjere za očuvanje jedinstva porodice, uz saglasnost lica koje traži azil.</p>	<p>With the consent of the asylum seeker, measures shall be taken in the asylum procedure for safeguarding family unity.</p>
<p>Nekažnjavanje za nezakoniti ulazak ili boravak</p>	<p>Non-Punishment for Unlawful Entry or Residence</p>
<p>Član 10</p>	<p>Article 10</p>
<p>Neće se kazniti za nezakonit ulazak ili boravak lice koje traži azil i koje je direktno došlo iz države u kojoj su njegov život ili sloboda bili ugroženi u smislu člana 2 ovog zakona, ako bez odlaganja podnese zahtjev za dobijanje azila i iznese razloge, priznate kao valjane, njegovog nezakonitog ulaska ili boravka.</p>	<p>An asylum seeker who has come directly from a state where his or her life or freedom was threatened in the sense of Article 2 of this Law shall not be punished for unlawful entry or residence, provided that he or she files an asylum application without delay and cites reasons, recognized as valid, for his or her unlawful entry or residence.</p>
<p>Lice iz stava 1 ovog člana neće se lišiti slobode, osim kada je to propisano zakonom.</p>	<p>A person referred to in paragraph 1 of this Article shall not be deprived of liberty except as prescribed by law.</p>
<p>Zaštita lica sa posebnim potrebama</p>	<p>Protection of Persons with Special Needs</p>

Član 11

U postupku davanja azila vodiće se računa o posebnim potrebama maloljetnih lica, lica potpuno ili djelimično lišenih poslovne sposobnosti, maloljetnih lica bez pratnje, lica sa psihičkim ili fizičkim invaliditetom, starih lica, trudnica, samohranih roditelja sa maloljetnom djecom, lica koja su bila izložena mučenju, silovanju ili drugim teškim oblicima psihičkog, fizičkog ili seksualnog nasilja i drugih ugroženih lica.

Odredbe koje se odnose na pol

Član 12

Prema licu koje traži azil, u svim fazama postupka, postupa se na način koji uvažava njegov pol.

Lice koje traži azil ima pravo na komunikaciju sa službenim licem i prevodiocem istog pola.

Lice ženskog pola, koje je u pratnji lica muškog pola, obavještava se o pravu na podnošenje ličnog zahtjeva za dobijanje azila.

Poštovanje pravnog poretka

Član 13

Lice koje traži ili koje je dobilo azil obavezno je da se pridržava Ustava, zakona, drugih propisa i ratifikovanih međunarodnih ugovora i da postupa po mjerama nadležnih organa.

Article 11

In the asylum procedure, care shall be taken of the special needs of minors, persons completely or partially deprived of legal capacity, unaccompanied minors, persons with mental or physical disabilities, the elderly, pregnant women, single parents with minor children, persons subjected to torture, rape or other serious forms of mental, physical or sexual violence and other vulnerable persons.

Provisions Relating to Gender

Article 12

Asylum seekers shall be treated in a gender-sensitive manner at all the stages of the asylum procedure.

An asylum seeker shall have the right to communicate with an official and interpreter of the same gender.

Females who are accompanied by males shall be informed of their right to file their own personal asylum applications.

Respect for Legal Order

Article 13

An asylum seeker or person granted asylum is obligated to abide by the Constitution, laws, other regulations and ratified international agreements, and to act according to the measures of the competent authorities.

Ograničenje političkog djelovanja

Član 14

Licu koje traži ili koje je dobilo azil zabranjeno je osnivanje, učestvovanje i pomaganje političkih i drugih organizacija koje svojim djelovanjem ugrožavaju bezbjednost i javni poredak Crne Gore ili su njihovi ciljevi suprotni načelima međunarodnog prava.

Dobrovoljni povratak

Član 15

Licima kojima je priznat status izbjeglice ili odobren drugi oblik zaštite, koja se dobrovoljno vraćaju u državu porijekla ili treću državu, nadležni organi mogu obezbijediti pomoć.

Po prestanku ili ukidanju statusa izbjeglice i dodatne zaštite ili prestanku privremene zaštite, Kancelarija iz člana 19 stav 2 ovog zakona može, u saradnji sa Visokim komesarijatom, organizovati dobrovoljni povratak u državu porijekla ili treću državu.

Prestanak zaštite

Član 16

Odluka o prestanku ili ukidanju statusa izbjeglice i dodatne zaštite može se donijeti samo nakon sprovedenog postupka i utvrđivanja jednog od razloga za prestanak ili ukidanje zaštite propisanih ovim zakonom.

Pravna zaštita**Restriction of Political Activity**

Article 14

An asylum seeker or person granted asylum is prohibited from founding, taking part in or assisting political and other organizations that, through their activities, threaten Montenegro's security and public order, or that have goals contrary to the principles of international law.

Voluntary Return

Article 15

The competent authorities may provide assistance to recognized refugees or persons accorded another form of protection who voluntarily return to their country of origin or a third country.

Upon the cessation or revocation of refugee status and subsidiary protection, or the cessation of temporary protection, the Office described in Article 19, paragraph 2, of this Law may organize, in cooperation with UNHCR, voluntary return to the country of origin or a third country.

Cessation of Protection

Article 16

A decision on the cessation or revocation of refugee status and subsidiary protection may be issued only after conducting a procedure and establishing one of the reasons for cessation or revocation of protection prescribed by this Law.

Legal Protection

Član 17

Protiv svake odluke prvostepenog organa koji vodi postupak može se izjaviti žalba.

Žalba se podnosi u roku od 15 dana od dana dostavljanja prvostepene odluke, ako ovim zakonom nije određen kraći rok.

Protiv odluke drugostepenog organa ne može se pokrenuti upravni spor.

Saradnja sa Visokim komesarijatom

Član 18

Prvostepeni i drugostepeni organ iz člana 17 ovog zakona sarađuju sa Visokim komesarijatom u svim fazama postupka davanja azila i dostavljaju obavještenja i statističke podatke o licima koja traže ili kojima je dat azil i primjeni Konvencije o statusu izbjeglica i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na izbjeglice, kao i zakone i druge propise koji se primjenjuju ili će se donijeti.

III. ORGANI NADLEŽNI ZA ODLUČIVANJE I ZBRINJAVANJE**Kancelarija za azil**

Član 19

Organ državne uprave nadležan za unutrašnje poslove (u daljem tekstu: Ministarstvo) vodi prvostepeni postupak, prima zahtjeve i donosi odluke po zahtjevima, vodi postupak i donosi odluke

Article 17

An appeal may be lodged against any decision of the first-instance body conducting the procedure.

The appeal must be lodged within 15 days from the day on which the first-instance decision is served, unless a shorter period is provided in this Law.

An administrative dispute may not be lodged against a decision of the second-instance body.

Cooperation with UNHCR

Article 18

The first- and second-instance bodies referred to in Article 17 of this Law shall cooperate with UNHCR at all the stages of the asylum procedure and share information and statistical data on asylum seekers, or persons who have been granted asylum, and on the implementation of the Convention Relating to the Status of Refugees and other international instruments concerning refugees, as well as laws and other regulations that are in force or that will be promulgated in the future.

III. AUTHORITIES CHARGED WITH ADJUDICATION AND CARE**Asylum Office**

Article 19

The body of the state administration charged with interior affairs (hereinafter: Ministry) shall conduct the procedure in the first instance, receive applications and take decisions on applications, conduct the

o prestanku i ukidanju azila i obavlja druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

procedure and take decisions on the cessation and revocation of asylum and perform other tasks in accordance with this Law.

Poslove iz stava 1 ovog člana obavlja posebna organizaciona jedinica Ministarstva - kancelarija za azil (u daljem tekstu: Kancelarija).

The activities referred to in paragraph 1 of this Article are carried out by a separate organizational unit of the Ministry: the Asylum Office (hereinafter: the Office).

Odluka po zahtjevu za dobijanje azila donosi se u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, ako ovim zakonom nije određen kraći rok.

The decision on an asylum application shall be made within three months from the day of the application's submission, unless a shorter period is provided in this Law.

Državna komisija

State Commission

Član 20

Article 20

Državna komisija za rješavanje po žalbama za azil (u daljem tekstu: Državna komisija), vodi postupak po žalbama izjavljenim na odluke prvostepenog organa.

The State Asylum Appeals Commission (hereinafter: State Commission) shall adjudicate appeals lodged against decisions of the first-instance body.

Odluku po žalbi Državna komisija donosi većinom glasova ukupnog broja članova, u roku od dva mjeseca od dana predaje žalbe, ako ovim zakonom nije određen kraći rok.

The State Commission shall take a decision on each appeal by a majority of votes of the total number of members, within two months from the day on which the appeal was lodged, unless a shorter period is provided by this Law.

Državnu komisiju čine predsjednik i četiri člana.

The State Commission is made up of a president and four members.

Predsjednik Državne komisije ima zamjenika koji se imenuje iz reda članova.

The president of the State Commission shall have a deputy appointed from among the members.

Za predsjednika i članove Državne komisije može biti imenovano lice koje je zaposleno u pravosudnim organima, organima državne uprave i javnim službama i ima završen pravni fakultet i pet godina radnog iskustva.

Such persons may be appointed as president or member of the State Commission who are employed in judicial bodies, the public administration or the public service, and who have completed law school, and who have five years of work experience.

<p>Predsjednik i zamjenik predsjednika Državne komisije imenuju se iz reda nosilaca pravosudnih funkcija.</p>	<p>The president and deputy president of the State Commission shall be appointed from among the judiciary.</p>
<p>Predsjednika, zamjenika predsjednika i članove Državne komisije imenuje Vlada Republike Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), na vrijeme od četiri godine.</p>	<p>The president, deputy president and members of the State Commission shall be appointed by the Government of the Republic of Montenegro (hereinafter: Government) for a four-year term.</p>
<p>Državna komisija donosi poslovnik o radu.</p>	<p>The State Commission shall adopt rules of procedure.</p>
<p>Stručne i administrativne poslove za potrebe Državne komisije obavlja služba ili organ koji odredi Vlada.</p>	<p>Technical and administrative tasks for the needs of the State Commission shall be performed by a service or body designated by the Government.</p>
<p>Organ za zbrinjavanje</p>	<p>Body Responsible for Care</p>
<p>Član 21</p>	<p>Article 21</p>
<p>Poslove koji se odnose na zbrinjavanje lica koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice, odobrena dodatna ili privremena zaštita vrši organ uprave nadležan za poslove zbrinjavanja izbjeglica (u daljem tekstu: nadležni organ).</p>	<p>Activities relating to the care of asylum seekers, and persons recognized as refugees or accorded subsidiary or temporary protection are carried out by the administrative body charged with the care of refugees (hereinafter: the competent body).</p>
<p>Zbrinjavanje lica iz stava 1 ovog člana obuhvata pomoć u ostvarivanju prava na: smještaj, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, rad, pravnu pomoć, slobodu vjeroispovijesti, pristup humanitarnim i nevladinim organizacijama, humanitarnu pomoć, spajanje porodice, uključivanje u društvo i drugih prava propisanih ovim zakonom.</p>	<p>The care of persons referred to in paragraph 1 of this Article encompasses assistance in realization of the rights to: accommodation, education, health care, social welfare, labor, legal assistance, religious freedom, access to humanitarian and non-governmental organizations, humanitarian assistance, family reunification, social inclusion and other rights prescribed by this Law.</p>
<p>Pristup podacima</p>	<p>Access to Data</p>
<p>Član 22</p>	<p>Article 22</p>
<p>Informacije i podatke o stanju u državi</p>	<p>The Office and the State Commission may</p>

porijekla lica koje traži ili kojem je dat azil i trećoj državi, Kancelarija i Državna komisija mogu prikupljati i tražiti iz različitih izvora, uključujući i Visoki komesarijat.

collect and request from various sources, including UNHCR, information and data regarding the situation in the country of origin of an asylum seeker or a person who has been granted asylum, or regarding a third country.

IV. DAVANJE AZILA

IV. GRANTING OF ASYLUM

1. Prijem lica koja traže azil

1. Reception of Asylum seekers

Pomoć licima koja traže azil

Assistance to Asylum seekers

Član 23

Article 23

Licu koje traži azil obezbjeđuje se neophodna pomoć i daju obavještenja o uslovima i postupku davanja azila, pravima i obavezama i ostvarivanju komunikacije sa licima koja daju pravnu pomoć, Visokim komesarijatom i drugim organizacijama koje se bave zaštitom prava izbjeglica, po pravilu, u pisanoj formi i na jeziku za koji se realno može očekivati da razumije.

An asylum seeker shall be provided necessary assistance, given information on the conditions and procedures for granting asylum, and on rights and obligations, and will be placed in contact with persons providing legal aid, UNHCR and other organizations engaged in protecting the rights of refugees, as a rule, in writing and in a language he or she can be reasonably expected to understand.

Lice koje traži azil ima pravo da, u svim fazama postupka, ostvari komunikaciju sa licima i organima iz stava 1 ovog člana, radi dobijanja pomoći.

An asylum seeker has the right, at all the stages of the procedure, to communicate with the persons and bodies referred to in paragraph 1 of this Article, for the purpose of obtaining assistance.

Predstavniku Visokog komesarijata omogućiće se, u svim fazama postupka, komunikacija sa licem koje traži azil i prikupljanje informacija o toku postupka.

A representative of UNHCR shall be enabled, at all the stages of the procedure, to communicate with an asylum seeker and collect information on the course of the procedure.

Podnošenje zahtjeva za dobijanje azila

Submission of Asylum Applications

Član 24

Article 24

Namjeru za podnošenje zahtjeva za dobijanje azila stranac može saopštiti na graničnom prelazu, nakon čega se

An alien may declare, at a border crossing, his or her intention to submit an asylum application, after which he or she shall be

dozvoljava ulazak u Crnu Goru i obezbjeđuje smještaj.	permitted to enter Montenegro and provided accommodation.
Licu koje traži azil omogućava se da što prije podnese zahtjev za dobijanje azila i izdaje potvrda o podnijetom zahtjevu.	An asylum seeker shall be enabled, as soon as possible, to submit his or her asylum application and to receive confirmation of the submitted application.
Zahtjev za dobijanje azila podnosi se Kancelariji, u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik, na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Crnoj Gori. Ukoliko lice koje traži azil ne poznaje jezik koji je u službenoj upotrebi, zahtjev može podnijeti na jeziku države porijekla ili na jeziku koji poznaje.	An asylum application shall be submitted to the Office, on a written form or orally on the record, in a language that is in official use in Montenegro. If the asylum seeker does not speak the language in official use, he or she may submit the application in the language of his or her country of origin, or in a language with which he or she is familiar.
Državni organ, organ lokalne samouprave ili drugi nenadležni organ kod kojeg stranac zatraži azil, obavezan je da takav zahtjev evidentira i bez odlaganja o tome obavijesti Kancelariju.	A government body, a body of local self-government, or another non-competent body before which an alien seeks asylum is obligated to record the claim and inform the Office about it without delay.
Ministarstvo propisuje obrazac zahtjeva za dobijanje azila i obrazac zapisnika iz stava 3 ovog člana.	The Ministry shall prescribe a form for asylum applications and a form for the records referred to in paragraph 3 of this Article.
Smještaj lica koje traži azil	Accommodation of Asylum Seekers
Član 25	Article 25
Licu koje traži azil nadležni organ obezbjeđuje smještaj u centru za smještaj lica koja traže azil (u daljem tekstu: Centar) ili drugom objektu za kolektivni smještaj nadležnog organa.	The competent body will provide accommodation for asylum seekers in the Center for Accommodation of Asylum Seekers (hereinafter: the Center) or in another of the competent body's facilities for collective accommodation.
Licu sa posebnim potrebama obezbjeđuje se poseban smještaj i zbrinjavanje.	Persons with special needs will be given special accommodation and care.
Lice koje ima finansijska sredstva ili je u mogućnosti da smještaj i izdržavanje obezbijedi na drugi način može se smjestiti izvan Centra i drugog objekta za kolektivni	A person who has his or her own financial means, or who is in a position to secure accommodation and maintenance in another way, may be accommodated outside the Center or other facility for

smještaj, ali nema pravo na socijalnu zaštitu.

collective accommodation, but is not entitled to social welfare.

Visoki komesarijat, Crveni krst Crne Gore i druge organizacije koje se bave zaštitom izbjeglica, mogu u Centru organizovati vaspitne, obrazovne i druge programe i pružati pravnu i drugu pomoć, uz prethodnu saglasnost nadležnog organa.

UNHCR, the Montenegrin Red Cross and other organizations dealing with the protection of refugees may organize pedagogical, educational or other programs in the Center and may provide legal or other assistance, upon the consent of the competent body.

Uzimanje podataka

Data Collection

Član 26

Article 26

Nakon smještaja u Centar, lice koje traži azil se fotografiše, uzimaju se otisci prstiju, potpis, a po potrebi i drugi podaci radi provjere ili utvrđivanja identiteta.

After being accommodated at the Center, an asylum seeker shall be photographed and fingerprinted, his or her signature shall be taken, and if necessary other data shall be collected for the purpose of verification or establishment of identity.

Lice koje traži azil obavezno je da se fotografiše i da da podatke iz stava 1 ovog člana.

An asylum seeker is obligated to allow himself or herself to be photographed and to provide the data referred to in paragraph 1 of this Article.

Ministarstvo propisuje postupak i način uzimanja podataka iz stava 1 ovog člana.

The Ministry will prescribe the procedure and manner of collecting the data referred to in paragraph 1 of this Article.

Privremeno oduzimanje isprava

Temporary Seizure of Documents

Član 27

Article 27

Od lica koje traži azil mogu se privremeno oduzeti isprave koje mogu poslužiti kao dokaz za utvrđivanje činjenica u postupku, ukoliko nijesu priložene uz zahtjev, a naročito: putna isprava, viza i dozvola boravka; lična karta ili druga identifikaciona isprava; uvjerenja, izvodi i druge isprave iz evidencija rođenih, vjenčanih i državljana i putne karte, kao i druge isprave.

Documents that can serve as proof for establishing facts in the procedure – in particular, travel documents, visas and residence permits; identity cards or other identification documents; certificates, extracts and other documents from the registries of births, marriages and citizenship, travel tickets, as well as other documents – may be temporarily seized from an asylum seeker if they have not been attached to the application.

O privremeno oduzetim ispravama izdaje se potvrda.

A certificate shall be issued confirming the temporary seizure of documents.

Privremeno oduzete putne i lične isprave vратиće se licu, na njegov zahtjev, osim u slučaju zloupotrebe ili falsifikata.

Temporarily seized travel and personal documents shall be returned to the person in question at his or her request, except in the case of abuse or forgery.

Maloljetno lice i punoljetno poslovno nesposobno lice

Minors and Persons of Age Without Legal Capacity

Član 28

Article 28

Nakon utvrđivanja identiteta i činjenice da je maloljetno lice bez pratnje ili da je punoljetno lice poslovno nesposobno, tim licima obezbjeđuje se staratelj, u skladu sa zakonom.

After establishing identity and the fact that a minor is unaccompanied, or that a person of age is without legal capacity, such persons will be provided with guardians in accordance with the law.

Zahtjevi za dobijanje azila lica iz stava 1 ovog člana imaju prioritet u rješavanju i odluke se donose u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Asylum applications by the persons referred to in paragraph 1 of this Article shall be resolved on a priority basis and decisions shall be taken within 30 days from the day of the application's submission.

U postupku se vodi računa o smještaju, psihofizičkom stanju i najboljem interesu maloljetnog lica i preduzimaju mjere za pronalaženje članova njegove porodice.

During the procedure, care shall be taken regarding the accommodation, psycho-physical condition and best interest of a minor, and measures shall be undertaken for the tracing of family members.

Punoljetno poslovno nesposobno lice ima pravo na potrebnu njegu i zaštitu, u skladu sa zakonom.

A person of age without legal capacity shall be entitled to necessary care and protection, in accordance with the law.

2. Prava i obaveze lica koje traži azil

2. Rights and Obligations of Asylum Seekers

Prava lica koje traži azil

Rights of Asylum Seekers

Član 29

Article 29

Lice koje traži azil ima pravo na:	An asylum seeker has the right to:
1) boravak i slobodu kretanja;	1) residence and freedom of movement;
2) identifikacionu ispravu kojom potvrđuje identitet, pravni status, pravo na boravak i druga prava propisana ovim zakonom;	2) an identification document proving his or her identity, legal status, residence right and other rights prescribed in this Law;
3) putni list za stranca, radi putovanja u inostranstvo, saglasno propisima o boravku stranaca;	3) an aliens' travel document for the purpose of traveling abroad, pursuant to the regulations on the residence of aliens;
4) besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač država;	4) free primary and secondary education in public schools;
5) obezbjeđenje smještaja ukoliko je potreban i odgovarajućih standarda života;	5) provision of accommodation to the extent necessary, and appropriate living standards;
6) zdravstvenu zaštitu, u skladu sa posebnim propisima;	6) health care, in accordance with separate regulations;
7) jedinstvo porodice;	7) family unity;
8) pravnu pomoć;	8) legal aid;
9) rad u okviru Centra ili drugog objekta za kolektivni smještaj;	9) work within the Center or other facility for collective accommodation;
10) socijalnu zaštitu;	10) social welfare;
11) slobodu vjeroispovijesti;	11) freedom of religion;
12) pristup Visokom komesarijatu i nevladinim organizacijama, radi pružanja pravne pomoći u postupku davanja azila;	12) access to UNHCR and non-governmental organizations for the purpose of obtaining legal aid in the asylum procedure;
13) humanitarnu pomoć.	13) humanitarian assistance.
Obaveze lica koje traži azil	Obligations of Asylum Seekers

Član 30

Lice koje traži azil obavezno je da:

1) boravi u Centru ili drugom objektu za kolektivni smještaj, ukoliko smještaj i izdržavanje nije obezbijedilo na drugi način;

2) sarađuje sa organima nadležnim za sprovođenje ovog zakona, preda identifikacione i sve isprave koje posjeduje, omogući lični pretres i pretres prtljaga i vozila, saopšti podatke o imovini i prihodima i druge podatke koji mogu poslužiti kao dokaz u postupku;

3) bude dostupno i odazove se na poziv Kancelarije i nadležnog organa;

4) prijavi nadležnom organu promjene finansijskog i imovnog stanja, koje mogu uticati na ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu, smještaj, izdržavanje, zdravstvenu zaštitu i drugih prava;

5) prijavi Kancelariji promjenu mjesta boravka i adrese, u roku od tri dana od dana nastale promjene, ukoliko je samo obezbijedilo smještaj;

6) ne napušta Crnu Goru bez odobrenja, dok traje postupak po zahtjevu za dobijanje azila;

7) se podvrgne zdravstvenom pregledu i drugim mjerama u cilju sprječavanja širenja zaraznih bolesti, u skladu sa propisima iz oblasti zdravstva;

8) poštuje kućni red u Centru ili drugom objektu za kolektivni smještaj;

Article 30

An asylum seeker is obligated:

1) to reside in the Center or other facility for collective accommodation to the extent that accommodation and maintenance is not provided for in another manner;

2) to cooperate with the bodies charged with the implementation of this Law, submit identity documents and all documents in his or her possession, facilitate searches of his or her person, luggage and vehicle, provide data on property and income and other data that may be used as evidence in the procedure;

3) to remain accessible and reply to requests by the Office and the competent body;

4) to report to the competent body changes in finances and property that could affect eligibility for social welfare, accommodation, maintenance, health care and other rights;

5) to report to the Office changes of residence and address within three days from the day of the change, in as much as the asylum seeker has provided for his or her own accommodation;

6) not to leave Montenegro without permission, during the pendency of the asylum procedure;

7) to submit to a medical examination and other measures aimed at preventing the spread of infectious diseases, in accordance with health regulations;

8) to respect the house rules of the Center or other facility for collective accommodation;

9) se pridržava rješenja o privremenom ograničenju kretanja.

9) to abide by any decision on the temporary restriction of movement.

Privremeno ograničenje kretanja

Temporary Restriction of Movement

Član 31

Article 31

Licu koje traži azil može se, izuzetno, rješenjem nadležnog organa ograničiti kretanje izvan Centra ili drugog objekta za kolektivni smještaj ili izvan određenog područja, a najduže do 15 dana, ako:

An asylum seeker may, on an exceptional basis and through a decision of the competent body, be restricted in movements outside of the Center or other facility for collective accommodation, or outside of a designated area, for up to 15 days if:

- 1) treba utvrditi identitet;
- 2) je uništilo putne ili lične isprave ili posjeduje lažna dokumenta, s namjerom da dovede u zabludu nadležne organe;
- 3) je to potrebno radi zaštite bezbjednosti zajednice.

1) his or her identity needs to be established;

2) he or she has destroyed his or her travel or personal documents or possesses false documents with the intention of misleading the competent authorities;

3) it is necessary to do so in order to protect the safety of the community.

Lice iz stava 1 ovog člana ima pravo na komunikaciju sa Visokim komesarijatom.

The person referred to in paragraph 1 of this Article has the right to communicate with UNHCR.

Licu mlađem od 16 godina života, koje je bez pratnje, neće biti ograničeno kretanje, izuzev ako je to jedina mogućnost.

The movement of persons under 16 years of age, who are unaccompanied, shall not be restricted unless that is the only possibility.

Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana, može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana prijema rješenja. Žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

An appeal against the decision referred to in paragraph 1 of this Article may be lodged within eight days from the day of the receipt of the decision. The appeal shall not have suspensive effect.

3. Postupak po zahtjevu za dobijanje azila

3. Asylum Procedure

Cilj postupka	Objective of the Procedure
Član 32	Article 32
U postupku po zahtjevu za dobijanje azila utvrđuje se da li su ispunjeni uslovi za davanje azila saglasno ovom zakonu.	In the course of the asylum procedures it shall be established whether the conditions for granting asylum have been fulfilled in accordance with this Law.
Licu koje traži azil ostaviće se dovoljno vremena da se pripremi za davanje izjave i obezbjeđivanje pravne pomoći.	An asylum seeker shall be given sufficient time to prepare his or her statement and to obtain legal aid.
Upotreba jezika i pisma u postupku	Use of Language and Script in the Procedure
Član 33	Article 33
Ako lice koje traži azil ne razumije jezik koji je u službenoj upotrebi u Crnoj Gori, tok postupka prati i u njemu učestvuje na svom jeziku ili jeziku koji je označio da razumije preko prevodioca kojeg obezbjeđuje Kancelarija.	If an asylum seeker does not understand the language in official use in Montenegro, he or she shall follow the course of the procedure and participate in it in his or her own language, or in a language that he or she has indicated he or she understands, through an interpreter provided by the Office.
Lice koje traži azil može obezbijediti prevodioca.	An asylum seeker may engage his or her own interpreter.
Dokazi priloženi uz zahtjev za dobijanje azila pisani na jeziku i pismu koji nije u službenoj upotrebi obavezno se prevode, ako su od značaja za donošenje odluke po zahtjevu.	Evidence accompanying an asylum application written in a language and script not in official use must be translated if relevant to reaching a decision on the application.
Isključenje javnosti	Exclusion of the Public
Član 34	Article 34
U postupku po zahtjevu za dobijanje azila	The public shall be excluded from the

<p>isključena je javnost.</p> <p>Zakonski zastupnik, punomoćnik ili staratelj maloljetnog lica i punoljetnog poslovno nesposobnog lica, predstavnik Visokog komesarijata i prevodilac mogu prisustvovati davanju izjave lica koje traži azil.</p>	<p>asylum procedure.</p> <p>A legal representative, a person with power of attorney, a guardian of a minor or person of age without legal capacity, a UNHCR representative, and an interpreter may be in attendance when the asylum seeker gives testimony.</p>
<p>O datumu, vremenu i mjestu davanja izjave lica koje traži azil, u pisanoj formi, obavještavaju se lica iz stava 2 ovog člana.</p>	<p>The persons referred to in paragraph 2 of this Article will be informed in writing of the date, time, and venue of the asylum seeker's testimony.</p>
<p>Davanje izjave</p>	<p>Testimony</p>
<p>Član 35</p>	<p>Article 35</p>
<p>Licu koje traži azil omogućava se da se, u što kraćem roku, nakon podnošenja zahtjeva za dobijanje azila, izjasni o činjenicama i okolnostima koje su od značaja za donošenje odluke. Ukoliko je potrebno, lice može izjavu dati više puta.</p>	<p>An asylum seeker shall be enabled, as soon as possible after the submission of the asylum application, to present the facts and circumstances of relevance to the decision-making. If need be, the person may give testimony multiple times.</p>
<p>Službeno lice koje vodi postupak obavezno je da licu koje traži azil omogući da, u svojoj izjavi, iscrpno predstavi, objasni i dokaže sve okolnosti i činjenice koje mogu biti od značaja za davanje azila, o čemu se obavještava u pozivu iz člana 34 stav 3 ovog zakona, kao i da vodi računa da nedostatak znanja i iskustva ne ugrozi prava lica koje traži azil.</p>	<p>The official conducting the procedure is obligated to enable the asylum seeker to extensively describe, explain and prove, in his or her testimony, all of the circumstances and facts that may be of relevance to the granting of asylum. The asylum seeker shall be informed of this in the summons referred to in Article 34, paragraph 3, of this Law. The official conducting the procedure shall also ensure that lack of knowledge and experience does not undermine the rights of the asylum seeker.</p>
<p>Lice koje traži azil obavezno je da saraduje sa službenim licem koje vodi postupak u toku čitavog postupka, da omogući pristup svim dokazima kojima raspolaže, podnese dokumenta i isprave i iznese i objasni činjenice i okolnosti koje su od značaja za donošenje odluke.</p>	<p>The asylum seeker is obligated to cooperate, throughout the procedure, with the official conducting the procedure, to enable access to all evidence in his or her possession, and to submit all documents and papers and present and explain all facts and circumstances of relevance to the decision-making.</p>
<p>Za vrijeme davanja izjave iz stava 1 ovog</p>	<p>During the testimony referred to in</p>

člana vodi se zapisnik, koji potpisuju lica koja su učestvovala u postupku.

Davanje izjave može biti audio snimljeno, o čemu lice koje traži azil mora biti obaviješteno.

Razlozi za isključenje

Član 36

Status izbjeglice neće se priznati strancu za kojeg postoje ozbiljni razlozi da se smatra:

1) da je počinio zločin protiv mira, ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti, u smislu međunarodnih dokumenata koji sadrže odredbe o tim zločinima;

2) da je počinio težak zločin prema međunarodnom pravu izvan Crne Gore i prije dolaska u Crnu Goru;

3) da je kriv za postupak koji je u suprotnosti sa ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Status izbjeglice neće se priznati strancu koji uživa zaštitu ili pomoć nekog organa ili ustanove Ujedinjenih nacija, osim Visokog komesarijata.

Odredba stava 2 ovog člana neće se primjenjivati kada zaštita ili pomoć prestane, iz bilo kojeg razloga, a status stranca nije konačno riješen, ukoliko postupak po zahtjevu za dobijanje azila nije okončan.

paragraph 1 of this Article, minutes shall be taken and signed by the persons who took part in the procedure.

The testimony may be recorded audiographically, provided that the asylum seeker is informed of this.

Reasons for Exclusion

Article 36

Refugee status shall not be recognized in the case of an alien with respect to whom there are reasonable grounds to believe:

1) that he or she has committed a crime against peace, a war crime or a crime against humanity, within the meaning of the international instruments that contain provision on such crimes;

2) that he or she has committed a serious crime under international law, outside Montenegro and prior to arrival in Montenegro;

3) that he or she is guilty of acts contrary to the purposes and principles of the United Nations.

Refugee status shall not be recognized in the case of an alien who enjoys the protection or assistance of an organ or agency of the United Nations other than UNHCR.

The provision of paragraph 2 of this Article shall not apply when protection or assistance has ceased, for any reason whatsoever, prior to the final settlement of the status of the alien, if the asylum procedure has not been completed.

Refugee status shall not be recognized in

Status izbjeglice neće se priznati strancu kojem su organi u Crnoj Gori priznali da ima prava i obaveze koje proističu iz posjedovanja crnogorskog državljanstva.

Dostavljanje pismena

Član 37

U postupku po zahtjevu za dobijanje azila pismena se dostavljaju lično licu koje traži azil, njegovom zakonskom zastupniku ili punomoćniku. Pismo se smatra uručenim kada ga, na zakonom propisan način, primi jedno od navedenih lica.

Pozivi i druga pismena dostavljaju se licu koje traži azil na jeziku i pismu koje je označilo da razumije.

4. Odluke po zahtjevu za dobijanje azila

Vrste odluka

Član 38

Na osnovu izvedenih dokaza i utvrđenog činjeničnog stanja donosi se zaključak o obustavi postupka, rješenje kojim se usvaja zahtjev i priznaje status izbjeglice ili odobrava dodatna zaštita ili odbija zahtjev za dobijanje azila.

Odluke iz stava 1 ovog člana dostavljaju se u pisanoj formi.

Obustava postupka

the case of an alien who has been recognized by the authorities in Montenegro as having the rights and obligations arising from the possession of Montenegrin citizenship.

Service of Documents

Article 37

Documents in the asylum procedure shall be served on an asylum seeker in person, or on his or her legal representative or on a person to whom the asylum seeker has given power of attorney. A document shall be considered served when it has been received, in a legally prescribed manner, by one of the mentioned persons.

The summons and other documents shall be served on the asylum seeker in a language and script that the asylum seeker has indicated he or she understands.

4. Decisions on Asylum Applications

Types of Decisions

Article 38

On the basis of the offered evidence and established facts, a decision shall be reached to terminate the procedure, grant the application and recognize refugee status, accord subsidiary protection, or reject the application.

The decisions referred to in paragraph 1 of this Article shall be delivered in writing.

Termination of the Procedure

Član 39

Article 39

Zaključkom se postupak može obustaviti, ako lice koje traži azil:

A decision may be taken to terminate the procedure if the asylum seeker:

1) odustane od zahtjeva za dobijanje azila, na zapisnik ili u pisanoj formi;

1) abandons his or her asylum claim, orally on the record or in writing;

2) se ne odazove na poziv Kancelarije i pored ponovljenog poziva, bez prethodno datog opravdanog razloga;

2) fails to respond to the Office's summons as well as to the resent summons, without first giving a valid reason;

3) ne obavijesti Kancelariju o promjeni mjesta boravka ili adrese stana ili na drugi način sprječava prijem poziva, bez opravdanog razloga;

3) fails to inform the Office of a change in place of residence or address, or otherwise prevents service of the summons, without a valid reason;

4) odbije da saraduje prilikom utvrđivanja identiteta;

4) refuses to cooperate in establishing his or her identity;

5) namjerno izbjegava da pruži podatke o činjenicama ili okolnostima ili da priloži dokaze koje posjeduje, a koji su od bitnog značaja za utvrđivanje osnovanosti zahtjeva;

5) deliberately avoids providing information on the facts or circumstances, or submitting evidence in his or her possession, essential for establishing the merits of the application;

6) napusti Centar ili drugi objekat za kolektivni smještaj bez prethodnog obavještenja i ne vrati se u roku od tri dana od samovoljnog odlaska, što se utvrđuje na osnovu službene evidencije;

6) leaves the Center or other facility for collective accommodation without prior notice and fails to return within three days of his or her arbitrary departure, as established on the basis of official records;

7) napusti Crnu Goru za vrijeme trajanja postupka, bez odobrenja.

7) departs Montenegro during the procedure, without authorization.

Žalba protiv zaključka iz stava 1 ovog člana može se izjaviti u roku od osam dana od dana uručenja.

An appeal against the decision referred to in paragraph 1 of this Article may be filed within eight days from the day of its service.

Odluku po žalbi iz stava 2 ovog člana Državna komisija donosi u roku od 30 dana od dana predaje žalbe.

The State Commission shall issue a decision on the appeal referred to in paragraph 2 of this Article within 30 days from the day on which the appeal is lodged.

Odbijanje zahtjeva za dobijanje azila

Član 40

Rješenjem se odbija zahtjev za dobijanje azila, ako se utvrdi da:

1) nema opravdanog straha od progona ili stvarnog rizika iz člana 2 st. 3 i 4 ovog zakona;

2) postoji razlog za isključenje iz člana 36 ovog zakona;

3) je zahtjev očigledno neosnovan, iz razloga propisanih u članu 41 ovog zakona;

4) lice koje traži azil posjeduje i državljanstvo treće države i nije tražilo njenu zaštitu, osim ako navede kategoričke razloge zbog kojih se nije moglo staviti pod zaštitu te države;

5) je progon iz člana 2 ovog zakona ograničen na jedan dio države čiji je državljanin, odnosno gdje lice bez državljanstva ima mjesto stalnog boravka, osim ako se na osnovu svih okolnosti ne može očekivati da lice dobije zaštitu u drugom dijelu te države.

Odluku po žalbi protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za dobijanje azila maloljetnog lica bez pratnje i punoljetnog poslovno nesposobnog lica Državna komisija donosi u roku od 15 dana od dana predaje žalbe.

Očigledno neosnovan zahtjev za dobijanje azila

Član 41

Rejection of Asylum Applications

Article 40

An asylum application shall be rejected if it has been established that:

1) there is no well-founded fear of persecution or real risk under Article 2, paragraphs 3 and 4, of this Law;

2) there is a reason for exclusion under Article 36 of this Law;

3) the application is manifestly unfounded, based on the reasons prescribed in Article 41 of this Law;

4) the asylum seeker holds the citizenship of a third country and has not sought its protection, unless he or she cites compelling reasons for not being able to avail of the protection of that state;

5) the persecution referred to in Article 2 of this Law is limited to a part of the state of which he or she is a citizen, or in which a stateless person has habitual residence, unless, based on all the circumstances, it cannot be expected that the person will receive protection in another part of that state.

The State Commission shall issue a decision within 15 days of the lodging of an appeal against the rejection of an asylum application of an unaccompanied minor or a person of age without legal capacity.

Manifestly Unfounded Asylum Applications

Article 41

Zahtjev za dobijanje azila je očigledno neosnovan, ako lice nema stvarnog osnova za zahtjev zbog straha od progona u državi porijekla ili ako zahtjev zasniva na namjernoj prevari ili zloupotrebi postupka azila.

Smatra se da lice koje traži azil nema stvarnog osnova za zahtjev zbog straha od progona, ako:

1) zahtjev zasniva na ekonomskim razlozima ili boljim uslovima života;

2) zahtjevu u potpunosti nedostaju podaci o tome da bi u državi porijekla bilo izloženo strahu od progona ili njegova izjava ne sadrži okolnosti ili detalje o ličnom progону;

3) zahtjevu očigledno nedostaje vjerodostojnost, a izjava lica je nedosljedna, kontradiktorna ili realno nemoguća;

4) se, zbog opštih političkih okolnosti, pravnog stanja ili sprovođenja zakona u državi porijekla ili trećoj državi, generalno može smatrati da ne može postojati strah od progona, osim ako dokaže da ta država nije bezbjedna za njega;

5) je licu ranije zabranjen ulazak u Crnu Goru, u skladu sa zakonom, a razlozi zbog kojih je došlo do zabrane nijesu se promijenili.

Smatra se da lice koje traži azil zahtjev zasniva na namjernoj prevari ili zloupotrebi postupka, ako:

An asylum application is manifestly unfounded if the person has no valid grounds for the application due to fear of persecution in the country of origin, or if the application is based on deliberate fraud or abuse of the asylum procedure.

An asylum seeker shall be considered to have no valid grounds for the application due to fear of persecution if:

1) the application is based on economic reasons or better living conditions;

2) the application is entirely lacking in information that there would be exposure to fear of persecution in the country of origin, or the asylum seeker's statement does not contain any circumstances or details of personal persecution;

3) the claim obviously lacks credibility, and the person's statement is inconsistent, contradictory or realistically impossible;

4) it may be generally considered that no fear of persecution can exist due to the overall political circumstances, legal situation or enforcement of laws in the country of origin or third country, unless the asylum seeker can prove that this state is not safe for him or her;

5) the person was earlier banned from entering Montenegro, in keeping with the law, and the reasons for which the ban was imposed have not changed.

An asylum seeker's application shall be considered to be based on deliberate fraud or abuse of the procedure if:

1) the application is based on a false identity or falsified documents, unless the asylum seeker provides valid reasons for this;

1) zahtjev zasniva na lažnom identitetu ili falsifikovanim dokumentima, osim ako za to navede opravdane razloge;	2) the asylum seeker, after the submission of the asylum application, deliberately gives untrue statements, orally or in writing, which are essential for refugee status recognition;
2) namjerno, nakon podnošenja zahtjeva za dobijanje azila, daje neistinite izjave, usmeno ili u pisanoj formi, a od bitnog su značaja za priznavanje statusa izbjeglice;	3) the asylum seeker deliberately destroys, damages, or hides documents or evidence essential to the application, or has used another travel document, instrument or ticket with the intention of creating a false identity or complicating the examination of the application;
3) namjerno uništi, ošteti, krije isprave ili dokaze bitne za zahtjev ili se poslužilo drugom putnom ispravom, drugim dokumentom ili kartom, u namjeri da stvori lažni identitet ili da oteža razmatranje zahtjeva;	4) the asylum seeker deliberately conceals that he or she has already submitted an asylum application in another state, particularly if he or she has used a false identity;
4) namjerno prikriva da je već podnijelo zahtjev za dobijanje azila u drugoj državi, posebno ako se koristilo lažnim identitetom;	5) he or she files the application with the intent to avoid expulsion from Montenegro, even though there were sufficient opportunities to file the asylum application earlier;
5) podnosi zahtjev s ciljem da izbjegne protjerivanje iz Crne Gore, a ranije je imalo dovoljno mogućnosti da podnese zahtjev za dobijanje azila;	6) the asylum seeker has manifestly failed to comply with essential obligations related to the asylum procedure prescribed by this Law;
6) očigledno propusti da postupa prema bitnim obavezama koje se odnose na postupak azila propisanim ovim zakonom;	7) the asylum seeker has concealed that his or her application for asylum in Montenegro or another state, after examination in a procedure that incorporated adequate procedural guarantees set out in international instruments, was rejected, and the circumstances on which the application was based have not changed;
7) je prikrilo da je njegov zahtjev za dobijanje azila u Crnoj Gori ili drugoj državi nakon razmatranja u postupku koji je uključivao adekvatne proceduralne garancije utvrđene međunarodnim dokumentima odbijen, a okolnosti na kojima zasniva zahtjev nijesu se promijenile;	8) the asylum seeker has asylum permission in another state and continues to enjoy the protection of that state.
8) ima odobren azil u drugoj državi i nastavlja da koristi zaštitu te države.	In the cases referred to in paragraphs 2 and 3 of this Article, the decision shall be issued within 15 days from the day of the submission of the application.

<p>U slučajevima iz st. 2 i 3 ovog člana donosi se rješenje u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.</p>	<p>An appeal may be lodged against the decision referred to in paragraph 4 of this Article within eight days from the day of the receipt of the decision.</p>
<p>Protiv rješenja iz stava 4 ovog člana žalba se izjavljuje u roku od osam dana od dana prijema rješenja.</p>	<p>The State Commission shall issue a decision on an appeal under paragraph 5 of this Article within 15 days from the day of the lodging of the appeal.</p>
<p>Odluku po žalbi iz stava 5 ovog člana Državna komisija donosi u roku od 15 dana od dana predaje žalbe.</p>	
<p>Rješenje</p>	<p>Decision</p>
<p>Član 42</p>	<p>Article 42</p>
<p>Rješenje kojim se usvaja zahtjev i priznaje status izbjeglice ili odobrava dodatna zaštita sadrži prava propisana ovim zakonom.</p>	<p>The decision through which an application is granted and refugee status recognized or subsidiary protection accorded shall contain the rights prescribed by this Law.</p>
<p>Rješenje kojim se obija zahtjev za dobijanje azila sadrži razloge sa kojih zahtjev za dobijanje azila nije usvojen, uputstvo o pravu na žalbu i rok u kojem je lice obavezno da napusti Crnu Goru.</p>	<p>The decision through which an asylum application is rejected shall contain the reasons for which the asylum application was not granted, instructions on the right to appeal and the time limit in which the person is obligated to depart Montenegro.</p>
<p>Rok iz stava 2 ovog člana ne može biti kraći od 15 dana, odnosno tri dana od dana konačnosti rješenja, ako je rješenje donijeto sa razloga iz člana 41 ovog zakona.</p>	<p>The time limit referred to in paragraph 2 of this Article may not be shorter than 15 days, or three days from the day on which the decision becomes final if the decision has been issued for the reasons referred to in Article 41 of this Law.</p>
<p>Vraćanje i protjerivanje</p>	<p>Return and Expulsion</p>
<p>Član 43</p>	<p>Article 43</p>
<p>Lice po čijem je zahtjevu za dobijanje azila postupak obustavljen obavezno je da napusti Crnu Goru u roku od 15 dana od dana konačnosti zaključka, a lice kojem je</p>	<p>A person with respect to whose asylum application the procedure is terminated is obligated to depart Montenegro within 15 days from the day on which the decision</p>

zahtjev za dobijanje azila odbijen, u roku određenom rješenjem o odbijanju zahtjeva.	becomes final, and a person whose asylum application is rejected is obligated to depart within the time limit stipulated in the decision rejecting the application.
Ako lice po čijem je zahtjevu postupak obustavljen ili zahtjev za dobijanje azila odbijen ne napusti Crnu Goru u roku iz stava 1 ovog člana, odnosno u roku određenom rješenjem, njegovo vraćanje ili protjerivanje sprovede se u skladu sa zakonom kojim se uređuje boravak stranaca.	If a person with respect to whose application the procedure is terminated, or whose asylum application is rejected, fails to depart Montenegro within the time limit specified in paragraph 1 of this Article, or within the time limit stipulated in the decision, his or her return or expulsion shall be carried out in accordance with the law regulating the residence of aliens.
V. LICA KOJIMA JE PRIZNAT STATUS IZBJEGLICE	V. PERSONS RECOGNIZED AS REFUGEES
1. Prava lica kojem je priznat status izbjeglice	1. Rights of Persons Recognized as Refugees
Član 44	Article 44
Lice kojem je priznat status izbjeglice ima pravo na:	A person recognized as a refugee shall have the right to:
1) boravak;	1) residence;
2) putnu ispravu i ličnu kartu kojom potvrđuje identitet, pravni status, pravo na boravak i druga prava propisana ovim zakonom;	2) a travel document and an identity card confirming his or her identity, the right to residence and other rights prescribed by this Law;
3) slobodu kretanja i izbor mjesta boravka;	3) freedom of movement and choice of place of residence;
4) slobodan pristup sudovima i pravnoj pomoći;	4) unimpeded access to courts of law and legal aid;
5) slobodu vjeroispovijesti;	5) freedom of religion;
6) besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač	6) free primary and secondary education in public schools, and post-secondary and higher education in the public institutions founded by the state, on the terms

država, a više i visoko obrazovanje u javnim ustanovama čiji je osnivač država, pod uslovima propisanim za strance;	prescribed for aliens;
7) rad;	7) work;
8) socijalnu zaštitu;	8) social welfare;
9) spajanje porodice;	9) family reunification;
10) smještaj, ukoliko je potreban, a najduže šest mjeseci od dana priznavanja statusa izbjeglice;	10) accommodation, to the extent required, but not for a period longer than six months from the day on which refugee status is recognized;
11) zdravstvenu zaštitu, do sticanja svojstva osiguranog lica, u skladu sa posebnim propisom;	11) health care, pending the acquisition of the status of an insured person, in accordance with a separate regulation;
12) sticanje pokretne i nepokretne imovine, pod uslovima određenim zakonom, uz oslobađanje od reciprociteta poslije tri godine boravka u Crnoj Gori;	12) acquisition of movable and immovable property, on the terms set out by law, with exemption from reciprocity after three years' residence in Montenegro;
13) pomoć pri uključivanju u društvo.	13) assistance with inclusion in society.

Socijalna zaštita**Social Welfare**

Član 45

Article 45

Lice kojem je priznat status izbjeglice ostvaruje pravo na socijalnu zaštitu saglasno posebnom propisu o socijalnoj zaštiti, a najduže jednu godinu od konačnosti rješenja kojim je priznat status izbjeglice.

A person recognized as a refugee shall exercise the right to social welfare in accordance with separate regulations on social welfare, but for at most one year from the day on which the decision granting refugee status becomes final.

Ako lice kojem je priznat status izbjeglice odbije da prihvati ponuđeno zaposlenje, prestaje mu pravo na socijalnu zaštitu.

If a person recognized as a refugee declines to accept an offer of employment, his or her right to social welfare shall cease.

Pravo na rad

Član 46

Pravo na rad lice kojem je priznat status izbjeglice ostvaruje pod istim uslovima koji su propisani za strance sa odobrenim stalnim boravkom.

Mjera ograničenja rada stranaca neće se primjenjivati na lice kome je priznat status izbjeglice, ako ispunjava jedan od sledećih uslova:

- 1) boravi najmanje tri godine u Crnoj Gori;
- 2) je u braku sa crnogorskim državljaninom;
- 3) jedno njegovo dijete ima crnogorsko državljanstvo.

Pravo na invalidsko osiguranje, zdravstvenu zaštitu, penzijsko osiguranje i druga prava iz radnog odnosa lice kojem je priznat status izbjeglice ostvaruje kao i crnogorski državljanin.

Spajanje porodice

Član 47

Lice kojem je priznat status izbjeglice ima pravo na spajanje sa članovima porodice.

Članovima porodice, u smislu stava 1 ovog člana, smatraju se bračni drug, ako je u zakoniti brak stupio prije dolaska u Crnu Goru, maloljetna djeca i staratelj maloljetnog lica.

Right to Work

Article 46

A person recognized as a refugee shall exercise the right to work on the same terms as those prescribed for aliens with authorized habitual residence.

A measure restricting the employment of aliens shall not apply to a person recognized as a refugee, provided that he or she fulfills one of the following conditions:

- 1) he or she resides for a minimum of three years in Montenegro;
- 2) he or she is married to a Montenegrin citizen;
- 3) one of his or her children has Montenegrin citizenship.

A person recognized as a refugee shall exercise the rights to disability insurance, health care, pension insurance and other rights arising from employment relations in the same manner as a Montenegrin citizen.

Family Reunification

Article 47

A person recognized as a refugee has the right to reunification with family members.

A family member, within the meaning of paragraph 1 of this Article, is considered a spouse, if legal marriage was entered into prior to arrival in Montenegro, a minor child, and the guardian of a minor child.

Članovima porodice iz stava 2 ovog člana, na njihov zahtjev, priznaće se status izbjeglice.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, pravo na spajanje porodice neće se odobriti, ako za člana porodice postoje razlozi za isključenje iz člana 36 ovog zakona.

Zahtjev za spajanje porodice može se podnijeti u diplomatsko-konzularnom predstavništvu o kome rješava organ iz člana 19 ovog zakona.

U opravdanim slučajevima, može se odobriti spajanje i sa drugim članovima porodice.

Uključivanje u društvo

Član 48

Uslovi da se lice kojem je priznat status izbjeglice uključi u društveni, ekonomski i kulturni život obezbjeđuju se, zavisno od ekonomskih i drugih mogućnosti, organizovanjem kurseva jezika, pružanjem obavještenja o državnom uređenju, istoriji i kulturi, organizovanjem seminara i drugih oblika osposobljavanja.

Integracija i naturalizacija

Član 49

U okviru ekonomskih i drugih mogućnosti Crne Gore nastojaće se u najvećoj mogućoj mjeri, da se:

At their request, refugee status shall be recognized to the family members referred to in paragraph 2 of this Article.

Notwithstanding paragraph 3 of this Article, the right to family reunification shall not be granted if there are reasons for exclusion of the family member under Article 36 of this Law.

The family reunification request may be submitted to a diplomatic-consular mission, to be decided upon by the body referred to in Article 19 of this Law.

In justifiable cases, reunification with other family members may also be granted.

Inclusion in Society

Article 48

Depending on economic and other capabilities, conditions shall be created for the inclusion of persons recognized as refugees in social, economic and cultural life, through the organization of language courses, and provision of information on state regulation, history and culture, and through the organization of seminars and other forms of training.

Integration and naturalization

Article 49

Within the framework of Montenegro's economic and other capabilities, efforts shall be invested to the greatest possible extent to:

<p>1) omogućiti integraciju i naturalizaciju izbjeglica;</p> <p>2) takse i drugi troškovi u postupku ostvarivanja prava i naturalizacije odrede u visini koja ne predstavlja smetnju za podnošenje zahtjeva i ostvarivanje prava.</p>	<p>1) enable the integration and naturalization of refugees;</p> <p>2) set fees and other costs in proceedings for the exercise of rights and for naturalization at a level that does not constitute an obstacle to the submission of applications and exercise of rights.</p>
<p>2. Obaveze lica kome je priznat status izbjeglice</p>	<p>2. Obligations of Persons Recognized as Refugees</p>
<p>Član 50</p>	<p>Article 50</p>
<p>Lice kojem je priznat status izbjeglice obavezno je da:</p>	<p>A person recognized as a refugee is obligated to:</p>
<p>1) prihvati ponuđeni smještaj;</p> <p>2) prijavi promjenu mjesta boravka i adrese stana Kancelariji u roku od osam dana od dana nastale promjene;</p> <p>3) obavijesti Kancelariju o svim promjenama koje su od značaja za ostvarivanje prava iz člana 44 ovog zakona.</p>	<p>1) accept offered accommodation;</p> <p>2) report a change in place of residence and apartment address to the Office within eight days from the day on which the change occurs;</p> <p>3) inform the Office of all the changes which are relevant to the exercise of the rights referred to in Article 44 of this Law.</p>
<p>Ako lice iz stava 1 tačka 1 ovog člana odbije ponuđeni smještaj, prestaje mu pravo na smještaj.</p>	<p>If a person referred to in item 1, paragraph 1, of this Article declines offered accommodation, his or her right to accommodation shall cease.</p>
<p>3. Prestanak i ukidanje statusa izbjeglice</p>	<p>3. Cessation and Revocation of Refugee Status</p>
<p>Prestanak statusa izbjeglice</p>	<p>Cessation of Refugee Status</p>
<p>Član 51</p>	<p>Article 51</p>
<p>Status izbjeglice prestaje licu, ako:</p>	<p>A person's refugee status shall cease if:</p>

1) dobrovoljno ponovo uživa zaštitu države čije državljanstvo ima;	1) he or she voluntarily re-avails himself or herself of the protection of the country of citizenship;
2) nakon što je izgubilo državljanstvo, to državljanstvo ponovno dobrovoljno stekne;	2) after having lost his or her citizenship, he or she voluntarily reacquires that citizenship;
3) stekne novo državljanstvo i uživa zaštitu države novog državljanstva;	3) he or she acquires a new citizenship, and enjoys the protection of the new country of citizenship;
4) se dobrovoljno vratilo radi nastanjenja u državu koju je napustilo ili izvan koje je ostalo iz straha od progona;	4) he or she has voluntarily reestablished residence in the state that he or she had abandoned or outside of which he or she had remained owing to fear of persecution;
5) više ne može da odbija zaštitu države čiji je državljanin, jer su prestale postojati okolnosti zbog kojih je priznat status izbjeglice;	5) he or she can no longer refuse to avail himself or herself of the protection of the country of his or her citizenship, because the circumstances due to which he or she was recognized as a refugee have ceased to exist;
6) se lice bez državljanstva može vratiti u državu u kojoj je imalo mjesto stalnog boravka, jer su prestale postojati okolnosti zbog kojih je priznat status izbjeglice.	6) being a stateless person, he or she is able to return to the state in which he or she had a place of habitual residence, because the circumstances due to which he or she was recognized as a refugee have ceased to exist.
Odredbe stava 1 tač. 5 i 6 ovog člana neće se primjenjivati na lice koje može, da bi odbijalo zaštitu države čiji je državljanin i da se vrati u državu u kojoj je imalo mjesto stalnog boravka, da navede kategorične razloge o ranijim progonima.	The provisions of paragraph 1, items 5 and 6, of this Article, shall not apply to a person who is able to cite compelling reasons arising from previous persecution for refusing to avail himself or herself of the protection of the country of his or her citizenship and return to the country where he or she had permanent residence.

Ukidanje statusa izbjeglice**Revocation of Refugee Status**

Član 52

Article 52

Status izbjeglice ukida se licu, ako:

A person's refugee status shall be revoked if:

1) je trebalo biti isključeno ili su nastupili razlozi za isključenje iz člana 36 ovog zakona;

2) je pogrešno prikazivanje činjenica ili okolnosti od strane tog lica, uključujući upotrebu falsifikovanih dokumenata, bilo odlučujuće za priznavanje statusa izbjeglice;

3) ima i drugo efektivno državljanstvo;

4) se iselilo iz Crne Gore uz izjavu o preseljenju u pisanoj formi ili boravi u drugoj državi duže od 60 dana, koju je izabralo kao mjesto stalnog boravka i o tome nije obavijestilo Kancelariju.

VI. DODATNA ZAŠTITA

1. Odobravanje u vrijeme trajanja dodatne zaštite

Odobravanje dodatne zaštite

Član 53

Dodatna zaštita odobrava se licu kojem nije priznat status izbjeglice ali za koje postoje ozbiljni razlozi da se vjeruje da bi se povratkom u državu porijekla ili drugu državu izložilo stvarnim rizicima iz člana 2 stav 4 ovog zakona.

Dodatna zaštita se neće odobriti licu, ako:

1) ne postoje ozbiljni razlozi iz stava 1

1) the person should have been excluded or reasons have emerged for exclusion under Article 36 of this Law;

2) the person's misrepresentation of facts or circumstances, including the use of forged documents, was decisive in the recognition of refugee status;

3) the person has another effective citizenship;

4) the person has emigrated from Montenegro, providing a written statement to this effect, or resides for a period longer than 60 days in another state that he or she has chosen as his or her place of habitual residence, without informing the Office of this.

VI. SUBSIDIARY PROTECTION

1. Authorization and Duration of Subsidiary Protection

Authorization of Subsidiary Protection

Article 53

Subsidiary protection shall be accorded to a person to whom refugee status was not recognized, but with respect to whom there are serious reasons to believe that he or she would be exposed to genuine risks under Article 2, paragraph 4, of this Law upon return to his or her country of origin or another state.

Subsidiary protection shall not be accorded to a person if:

1) the serious reasons under paragraph 1 of this Article do not exist;

<p>ovog člana;</p> <p>2) postoje razlozi za isključenje iz člana 36 ovog zakona;</p> <p>3) postoje ozbiljni razlozi da se smatra da njegov boravak predstavlja opasnost za zajednicu ili za bezbjednost Crne Gore;</p> <p>4) je prije dolaska u Crnu Goru počinilo jedno ili više krivičnih djela, pored slučajeva predviđenih članom 36 stav 1 ovog zakona, za koja je, da su izvršena u Crnoj Gori, predviđena kazna zatvora i ako je napustilo državu porijekla isključivo sa namjerom da izbjegne sankcije za navedena krivična djela.</p>	<p>2) there are reasons for exclusion referred to in Article 36 of this Law;</p> <p>3) there are serious reasons to believe that his or her residence constitutes a threat to the community or to the security of Montenegro;</p> <p>4) before arriving in Montenegro, he or she committed, apart from the cases envisioned under Article 36, paragraph 1, of this Law, one or more criminal offences, for which a prison sentence would have been envisaged had they been committed in Montenegro, and he or she has left the country of origin solely with the intention of avoiding punishment for the above criminal offences.</p>
<p>Vrijeme trajanja dodatne zaštite</p>	<p>Duration of Subsidiary Protection</p>
<p>Član 54</p>	<p>Article 54</p>
<p>Dodatna zaštita traje jednu godinu.</p>	<p>Subsidiary protection shall last one year.</p>
<p>Vrijeme trajanja dodatne zaštite može se produžavati za šest mjeseci dok postoje razlozi iz člana 53 stav 1 ovog zakona.</p>	<p>The duration of subsidiary protection may be extended for six-month periods as long as the reasons referred to in Article 53, paragraph 1, of this Law exist.</p>
<p>2. Prava i obaveze lica kojem je odobrena dodatna zaštita</p>	<p>2. Rights and Obligations of Persons Accorded Subsidiary Protection</p>
<p>Član 55</p>	<p>Article 55</p>
<p>Lice kojem je odobrena dodatna zaštita ima pravo na:</p>	<p>A person accorded subsidiary protection shall have the right to:</p>
<p>1) boravak;</p>	<p>1) residence;</p>
<p>2) slobodu kretanja i izbor mjesta boravka;</p>	<p>2) freedom of movement and choice of place of residence;</p>

3) identifikacionu ispravu koja potvrđuje njegov identitet, pravni status, pravo na boravak i druga prava utvrđena ovim zakonom;	3) an identification document confirming his or her identity, legal status, right to residence and other rights defined by this Law;
4) putni list za stranca, saglasno propisima o boravku stranaca, radi putovanja u inostranstvo;	4) an aliens' travel document, in accordance with the regulations on the residence of aliens, for the purpose of traveling abroad;
5) slobodan pristup sudovima i pravnoj pomoći;	5) unimpeded access to courts of law and legal aid;
6) slobodu vjeroispovijesti;	6) freedom of religion;
7) besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač država;	7) free primary and secondary education in public schools;
8) rad saglasno članu 46 ovog zakona;	8) work pursuant to Article 46 of this Law;
9) socijalnu zaštitu saglasno članu 45 ovog zakona;	9) social protection pursuant to Article 45 of this Law;
10) osnovni smještaj, ukoliko je potreban, do obezbjeđenja sredstava za egzistenciju, a najduže šest mjeseci od konačnosti rješenja o odobravanju dodatne zaštite;	10) basic accommodation, if required, until means for existence have been secured, and for at most six months from the day when the decision on the authorization of subsidiary protection becomes final;
11) besplatnu hitnu medicinsku pomoć;	11) free emergency medical treatment;
12) pomoć pri uključivanju u društvo;	12) assistance with inclusion in society;
13) spajanje porodice.	13) family reunification.
Lice kojem je odobrena dodatna zaštita ima ostala prava i obaveze kao stranac kojem je odobren boravak na određeno vrijeme u Crnoj Gori.	A person accorded subsidiary protection has other rights and obligations as are accorded an alien granted residence in Montenegro for a specified period of time.

3. Prestanak i ukidanje dodatne zaštite

Član 56

Dodatna zaštita prestaje kada su okolnosti iz člana 2 stav 4 ovog zakona prestale da postoje ili su se u tolikoj mjeri promijenile da zaštita više nije potrebna.

Dodatna zaštita se ukida ili se njeno trajanje neće produžiti licu, ako:

1) je lice trebalo biti isključeno ili su nastupili razlozi za isključenje iz člana 36 ovog zakona;

2) je pogrešno prikazivanje činjenica ili okolnosti od strane tog lica, uključujući upotrebu falsifikovanih dokumenata, bilo odlučujuće za odobravanje zaštite;

3) je trajno napustilo Crnu Goru;

4) je zaštita odobrena na osnovu drugog zakona ili međunarodnog sporazuma;

5) uživa međunarodnu zaštitu ili ima regulisan boravak u trećoj državi;

6) stekne državljanstvo druge države.

VII. PRIVREMENA ZAŠTITA**Odobrovanje privremene zaštite**

Član 57

3. Cessation and Revocation of Subsidiary Protection

Article 56

Subsidiary protection shall cease when the circumstances referred to in Article 2, paragraph 4, of this Law, have ceased to exist or have changed to such an extent that protection is no longer needed.

Subsidiary protection shall be revoked, or its duration not be extended, if:

1) the person should have been excluded or reasons have emerged for exclusion under Article 36 of this Law;

2) the person's misrepresentation of facts or circumstances, including the use of forged documents, was decisive in the recognition of refugee status;

3) the person has permanently departed Montenegro;

4) protection has been accorded on the strength of another law or international agreement;

5) the person enjoys international protection or has lawful residence in a third country;

6) the person has acquired the citizenship of another state.

VII. TEMPORARY PROTECTION**Authorization of Temporary Protection**

Article 57

Privremena zaštita odobrava se licima kojima je zaštita potrebna saglasno članu 2 stav 5 ovog zakona, pod uslovom da su imala:

1) stalni boravak u državi porijekla i da su direktno došli u Crnu Goru;

2) zakoniti boravak u Crnoj Gori, a po isteku tog boravka, privremeno im je onemogućen povratak u državu porijekla.

Vlada donosi odluku o potrebi odobravanja privremene zaštite i broju lica kojima se odobrava zaštita.

Vrijeme trajanja privremene zaštite

Član 58

Privremena zaštita traje jednu godinu.

Vrijeme trajanja privremene zaštite može se produžiti za šest mjeseci, a najduže za jednu godinu.

Vlada periodično preispituje postojanje okolnosti iz člana 57 ovog zakona i odlučuje o produženju privremene zaštite.

Pojedinačne odluke koje se odnose na privremenu zaštitu donose se u skladu sa odlukom Vlade i principima propisanim ovim zakonom, izvan propisanog postupka po pojedinačnom zahtjevu za dobijanje azila.

Uskraćivanje privremene zaštite

Temporary protection shall be accorded to persons in need of protection pursuant to Article 2, paragraph 5, of this Law, provided that they had:

1) habitual residence in the country of origin and they directly entered Montenegro;

2) lawful residence in Montenegro and are temporarily prevented from returning to the country of origin upon the expiry of such residence.

The Government shall issue a decision on the need to accord temporary protection and the number of persons who are to be accorded protection.

Duration of Temporary Protection

Article 58

Temporary protection shall last one year.

The duration of temporary protection may be extended for six-months, and at most one year.

The Government shall periodically re-examine the existence of the circumstances under Article 57 of this Law and decide on the extension of temporary protection.

Individual decisions related to temporary protection shall be adopted in conformity with the Government's decision and the principles enshrined in this Law, outside the prescribed procedure for individual asylum applications.

Denial of Temporary Protection

Član 59

Privremena zaštita neće se odobriti licu, ako:

1) ne postoje razlozi iz člana 57 stav 1 ovog zakona;

2) postoje razlozi za isključenje iz člana 36 ovog zakona;

3) postoje ozbiljni razlozi da se smatra da njegov boravak predstavlja opasnost za zajednicu ili za bezbjednost Crne Gore;

4) je počinilo krivično djelo u Crnoj Gori za koje je izrečena kazna zatvora najmanje pet godina;

5) ima priznat status izbjeglice ili odobren boravak po odredbama zakona kojim se uređuje boravak stranaca;

6) uživa međunarodnu zaštitu ili ima državljanstvo ili odobren boravak u trećoj državi;

7) je privremena zaštita već odobrena ili je njegovom voljom prestala.

Prava lica kojima je odobrena privremena zaštita

Član 60

Lice kojem je odobrena privremena zaštita ima pravo na:

Article 59

A person shall not be accorded temporary protection if:

1) the reasons under Article 57, paragraph 1, of this Law do not exist;

2) there are reasons for exclusion under Article 36 of this Law;

3) there are serious reasons to believe that his or her residence constitutes a threat to the community or to the security of Montenegro;

4) he or she has committed a criminal offence in Montenegro for which a prison sentence of at least five years has been imposed;

5) he or she is a recognized refugee or has been accorded residence under the provisions of the law regulating the residence of aliens;

6) he or she enjoys international protection or has the citizenship of, or authorized residence in, a third country;

7) temporary protection has already been authorized or has ceased at his or her request.

Rights of Persons Accorded Temporary Protection

Article 60

A person accorded temporary protection shall have the right to:

1) boravak;	1) residence;
2) slobodu kretanja;	2) freedom of movement;
3) identifikacionu ispravu koja potvrđuje njegov identitet, pravni status, pravo na boravak i druga prava utvrđena ovim zakonom;	3) an identification document confirming his or her identity, legal status, right to residence and other rights prescribed by this Law;
4) putni list za stranca, saglasno propisima o boravku stranaca, radi putovanja u inostranstvo;	4) an aliens' travel document, in accordance with the regulations on the residence of aliens, for the purpose of traveling abroad;
5) osnovne uslove za život u organizovanom smještaju;	5) basic living conditions in organized accommodation;
6) rad u objektima organizovanog smještaja;	6) work in the facilities for organized accommodation;
7) besplatnu hitnu medicinsku pomoć;	7) free emergency medical treatment;
8) besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač država;	8) free primary and secondary education in public schools;
9) slobodan pristup sudovima i pravnoj pomoći;	9) unimpeded access to courts of law and legal aid;
10) slobodu vjeroispovjesti;	10) freedom of religion;
11) humanitarnu pomoć.	11) humanitarian assistance.
Boravak iz stava 1 tačka 1 ovog člana ne smatra se boravkom u smislu zakona kojima se uređuju boravak stranaca i državljanstvo.	The residence referred to in paragraph 1, item 1, of this Article, shall not be considered to be residence within the meaning of the laws regulating the residence of aliens and citizenship.
Izuzetno od stava 1 ovog člana, licu kojem je odobrena privremena zaštita može se odobriti spajanje sa članovima porodice, ako je to jedino moguće ostvariti na	As an exception to paragraph 1 of this Article, a person accorded temporary protection may be granted reunification with family members, if this is possible only on the territory of Montenegro.
	The right to family reunification referred to

teritoriji Crne Gore.

Pravo na spajanje porodice iz stava 3 ovog člana ima maloljetno lice koje nije zasnovalo svoju porodicu i bračni drug lica kome je odobrena privremena zaštita. Članovima porodice odobrava se privremena zaštita, na njihov zahtjev.

Prestanak privremene zaštite

Član 61

Privremena zaštita prestaje:

1) prestankom postojanja razloga zbog kojih je odobrena privremena zaštita iz člana 57 stav 1 ovog zakona;

2) protekom vremena za koje je odobrena;

3) nastupanjem razloga za isključenje iz člana 36 ovog zakona;

4) kada lice trajno napusti Crnu Goru;

5) kada je licu odobren drugi oblik zaštite na osnovu zakona ili međunarodnog sporazuma;

6) dobijanjem međunarodne zaštite ili odobravanjem boravaka u trećoj državi;

7) sticanjem državljanstva druge države.

Podnošenje zahtjeva za dobijanje azila

Član 62

in paragraph 3 of this Article shall pertain to minors who have not started their own families and to spouses of persons accorded temporary protection. Family members shall be accorded temporary protection at their request.

Cessation of Temporary Protection

Article 61

Temporary protection shall cease:

1) upon the cessation of the existence of the reasons for which temporary protection is accorded under Article 57, paragraph 1, of this Law;

2) upon the expiry of the period for which it is accorded;

3) if reasons for exclusion under Article 36 of this Law arise;

4) when the person has permanently departed Montenegro;

5) when the person has been accorded another form of protection on the basis of law or an international agreement;

6) if international protection or authorized residence is given in a third country;

7) if citizenship of another state is acquired.

Filing of an Asylum Application

Article 62

Lice kojem je odobrena privremena zaštita ima pravo da, za vrijeme ili po proteku vremena trajanja privremene zaštite, podnese zahtjev za dobijanje azila, ali ne može koristiti prava za lica iz člana 29 ovog zakona, dok traje privremena zaštita.

Ako postupak po zahtjevu za dobijanje azila nije okončan prije prestanka privremene zaštite, isti će se okončati nakon njenog prestanka.

Lice kojem je odobrena privremena zaštita, čiji je zahtjev za dobijanje azila odbijen, uživa privremenu zaštitu za vrijeme za koje je odobrena.

VIII. OSTVARIVANJE PRAVA

Mjesto i vrijeme ostvarivanja prava

Član 63

Prava iz čl. 29, 44, 55 i 60 ovog zakona mogu se ostvarivati samo na teritoriji Crne Gore i do konačne odluke o podnijetom zahtjevu za dobijanje azila, prestanku ili ukidanju statusa izbjeglice i dodatne zaštite i prestanku privremene zaštite.

Nakon konačne odluke o odbijanju zahtjeva za dobijanje azila, prestanku ili ukidanju statusa izbjeglice i dodatne zaštite, prestanku privremene zaštite i prestanku prava po ovom osnovu, na lica koje ostane da boravi u Crnoj Gori primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje boravak stranaca.

Način ostvarivanja prava

A person accorded temporary protection has the right to file an asylum application during or after the period of temporary protection, but may not benefit from the rights under Article 29 of this Law during the period of temporary protection.

If the asylum procedure has not been completed prior to the cessation of temporary protection, it shall be completed after its cessation.

A person accorded temporary protection, whose asylum application has been rejected, shall enjoy temporary protection for the period for which it has been accorded.

VIII. EXERCISE OF RIGHTS

Place and Time of Exercise of Rights

Article 63

The rights referred to in Articles 29, 44, 55 and 60 of this Law may be exercised only on the territory of Montenegro and pending a final decision on the asylum application, cessation or revocation of refugee status and subsidiary protection and cessation of temporary protection.

After a final decision on the rejection of an asylum application, cessation or revocation of refugee status and subsidiary protection, and on cessation of temporary protection, and after the termination of the rights referred to in paragraph 1 of this Article, the provisions of the law regulating the residence of aliens shall be applied to a person who continues to reside in Montenegro.

Manner of Exercise of Rights

Član 64

Sredstva za ostvarivanje prava iz čl. 29, 44, 55 i 60 ovog zakona obezbjeđuju se u skladu sa postojećim ekonomskim, socijalnim i drugim mogućnostima.

Ministarstva nadležna za poslove socijalne zaštite, obrazovanja i zdravstva propisuju iz svoje nadležnosti način ostvarivanja prava iz čl. 29, 44, 55 i 60 ovog zakona.

IX. ISPRAVE**Izdavanje isprava**

Član 65

Isprave za dokazivanje identiteta, pravnog statusa i prava i isprave za putovanje u inostranstvo, propisane ovim zakonom, izdaje organ iz člana 19 ovog zakona.

Zahtjev za izdavanje isprava maloljetnim i poslovno nesposobnim punoljetnim licima podnosi roditelj odnosno staratelj.

Obrasci isprava iz stava 1 ovog člana, imaju Grb Crne Gore i štampaju se na jeziku koji je u službenoj upotrebi u Crnoj Gori i engleskom jeziku, a popunjavaju se na jeziku koji je u službenoj upotrebi.

Vlada propisuje izgled i sadržaj obrazaca i način izdavanja isprava iz stava 1 ovog člana.

Article 64

Resources for the exercise of the rights referred to in Articles 29, 44, 55 and 60 of this Law shall be allocated in line with existing economic, social and other capabilities.

The Ministries responsible for the affairs of social welfare, education and health shall prescribe, within their competencies, the manner of the exercise of the rights referred to in Articles 29, 44, 55 and 60 of this Law.

IX. DOCUMENTS**Issuance of Documents**

Article 65

The body referred to in Article 19 of this Law shall issue documents for proving identity, legal status and rights, and documents for traveling abroad, as prescribed by this Law.

An application for the issuance of documents for minors and persons of age without legal capacity shall be submitted by a parent or guardian.

The forms for the documents referred to in paragraph 1 of this Article shall carry the coat of arms of Montenegro and shall be printed in the language in official use in Montenegro and in the English language, and shall be filled out in the language in official use.

The Government shall prescribe the format and contents of the forms and the method for the issuance of the documents referred to in paragraph 1 of this Article.

Obaveze imaoaca isprava

Član 66

Lice je obavezno da isprave za dokazivanje identiteta nosi sa sobom i da ih pokaže na zahtjev službenog lica koje je zakonom ovlašćeno da utvrđuje identitet.

Isprave iz člana 65 stav 1 ovog zakona moraju se vratiti nakon okončanja postupka za davanje azila, prestanka ili ukidanja statusa izbjeglice i dodatne zaštite, prestanka privremene zaštite ili u slučaju zamjene isprave.

Zabranjeno je davanje isprava iz člana 65 stav 1 ovog zakona na posluhu drugom licu ili upotreba tuđe isprave kao svoje.

Nestanak ili oštećenje isprava lice je obavezno prijaviti u roku od dva dana od dana nestanka ili oštećenja.

Identifikacione isprave

Član 67

Identifikaciona isprava lica koje traži azil važi do donošenja konačne odluke po zahtjevu za dobijanje azila.

Identifikaciona isprava lica kojem je odobrena dodatna zaštita izdaje se sa rokom važenja od jedne godine, sa mogućnošću produženja roka važenja za šest mjeseci.

Identifikaciona isprava lica kojem je odobrena privremena zaštita izdaje se sa rokom važenja od jedne godine, sa mogućnošću produženja roka važenja za po šest mjeseci, a najduže za jednu

Obligations of the Holder of Documents

Article 66

A person is obligated to carry with himself or herself the documents for proving identity, and to produce them at the request of an official authorized by law to establish identity.

The documents referred to in Article 65, paragraph 1, of this Law shall be returned to the Office after the completion of the asylum procedure, cessation or revocation of refugee status and subsidiary protection, cessation of temporary protection or in the case of document replacement.

It is prohibited to lend documents referred to in Article 65, paragraph 1, of this Law, to another person or to use somebody else's documents as one's own.

A person is obligated to report the loss or damage of documents within two days from the day of loss or damage.

Identity Papers

Article 67

The identity document of an asylum seeker shall be valid until the adoption of a final decision on his or her asylum application.

The identity document of a person accorded subsidiary protection shall be issued with a validity period of one year, and this period may be extended for six months.

The identity document of a person accorded temporary protection shall be issued with a validity period of one year, and may be extended for six-month

godinu.	periods for up to one year.
Lična karta licu kojem je priznat status izbjeglice izdaje se sa rokom važenja od 10 godina.	The identity card of a person recognized as a refugee shall be issued with a validity period of 10 years.
Licu kojem je priznat status izbjeglice koje je, u momentu izdavanja isprave iz stava 4 ovog člana, mlađe od 18 godina života, lična karta izdaje se sa rokom važenja od pet godina.	For a recognized refugee who is under 18 years of age at the time of issue of the document referred to in paragraph 4 of this Article, the identity card shall be issued with a validity period of five years.
Isprave iz st. 1 do 5 ovog člana izdaju se po službenoj dužnosti nakon podnošenja zahtjeva za dobijanje azila, odnosno davanja azila.	The documents referred to in paragraphs 1 through 5 of this Article shall be issued <i>ex officio</i> , after the submission of an asylum application, or the granting of asylum.
Putna isprava	Travel Document
Član 68	Article 68
Putna isprava izdaje se na zahtjev lica kojem je priznat status izbjeglice, koje je navršilo 18 godina života.	A travel document shall be issued at the request of a recognized refugee who has attained 18 years of age.
Putna isprava izdaje se sa rokom važenja od dvije godine i može se produžiti.	A travel document shall be issued with a validity period of two years and may be renewed.
Maloljetno lice može biti upisano u putnu ispravu roditelja ili staratelja, dok ne navršši 14 godina života.	A minor may be entered in his or her parent's or guardian's travel document up until the age of 14 years.
Izdavanje putne isprave iz stava 1 ovog člana ne daje imaocu pravo na zaštitu od strane diplomatsko-konzularnog predstavništva i ne daje tim predstavništvima pravo na pružanje zaštite imaocu te isprave.	The issuance of the travel document referred to in paragraph 1 of this Article shall not give the holder the right to protection by diplomatic-consular representative missions, nor shall it give the right to such missions to extend protection to the document holder.
Odredbe st. 1 i 4 ovog člana odnose se i na izdavanje putnog lista za strance.	The provisions of paragraphs 1 and 4 of this Article shall also apply to the issuance of aliens' travel documents.

Odbijanje zahtjeva za izdavanje i oduzimanje putne isprave

Član 69

Zahtjev za izdavanje putne isprave licu kojem je priznat status izbjeglice odbiće se iz razloga bezbjednosti i javnog poretka, ako:

1) se vodi krivični postupak, na zahtjev suda;

2) je izrečena безусловna kazna zatvora, dok kaznu ne izdrži.

Ako su razlozi iz stava 1 ovog člana postojali prije izdavanja putne isprave, a za njih se saznalo kasnije ili su nastali nakon izdavanja isprave, putna isprava će se oduzeti.

Žalba protiv rješenja iz st. 1 i 2 ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

X. EVIDENCIJE I ZAŠTITA PODATAKA**Evidencije**

Član 70

Organ iz člana 19 ovog zakona uspostavlja, vodi, ažurira i koristi evidencije o licima: koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice i odobrena dodatna ili privremena zaštita, pravima koja koriste, ispravama izdatim u skladu sa ovim zakonom i privremeno zadržanim ispravama.

Rejection of Application for Issuance of Travel Document and Its Withdrawal

Article 69

An application for the issuance of a travel document to a recognized refugee shall be rejected for reasons of security and public order if:

1) criminal proceedings are in progress, initiated by a court of law;

2) an effective prison term has been imposed, until the sentence has been served.

If the reasons referred to in paragraph 1 of this Article existed before the issuance of the travel document but are learned of later, or if they arose after the issuance of the document, the travel document shall be withdrawn.

An appeal against the decision referred to in paragraphs 1 and 2 of this Article shall not have suspensive effect.

X. RECORDS AND DATA PROTECTION**Records**

Article 70

The body referred to in Article 19 of this Law shall collect, keep, update and utilize records on: asylum seekers, recognized refugees, persons accorded subsidiary or temporary protection, the rights these people are exercising, documents issued in accordance with this Law and temporarily seized documents.

Vlada propisuje sadržaj i način vođenja evidencija iz stava 1 ovog člana.

The Government shall prescribe the contents of, and method for keeping, the records referred to in paragraph 1 of this Article.

Podaci iz evidencija iz stava 1 ovog člana dostavljaju se državnim organima koji imaju zakonom utvrđeno pravo korišćenja tih podataka.

The data from the records under paragraph 1 of this Article shall be furnished to government bodies that have the statutory right to use these data.

Prikupljanje podataka

Information Gathering

Član 71

Article 71

Organ iz člana 19 ovog zakona može, za vođenje postupka, prikupljati podatke o licima koja traže ili kojima je dat azil, od državnih organa i organa lokalne samouprave radi utvrđivanja identiteta i postojanja razloga za isključenje, prestanak i ukidanje statusa, u mjeri u kojoj je to potrebno za obavljanje poslova utvrđenih ovim zakonom.

The body referred to in Article 19 of this Law may, for the purpose of conducting the procedure, gather information on asylum seekers or persons who have been granted asylum, from government authorities and authorities of local self-government, in order to establish identity and the existence of reasons for exclusion, cessation and revocation of status, to the extent necessary for the performance of the tasks laid down by this Law.

Organi iz stava 1 ovog člana, koji raspolažu podacima koji se odnose na lica iz stava 1 ovog člana, obavezni su dostaviti podatke prvostepenom organu na njegov zahtjev.

The authorities referred to in paragraph 1 of this Article that are in possession of data on the persons referred to in paragraph 1 of this Article are obligated to provide these data to the first instance body upon its request.

Podaci iz st. 1 i 2 ovog člana prikupljaju se i dostavljaju u skladu sa međunarodnim dokumentima i propisom o zaštiti ličnih podataka.

The data referred to in paragraphs 1 and 2 of this Article shall be gathered and disseminated in accordance with international instruments and the regulation on personal data protection.

Razmjena podataka

Exchange of Information

Član 72

Article 72

Organ iz člana 19 ovog zakona može, na osnovu međunarodnog ugovora, razmjenjivati podatke o licima na koja se

The body referred to in Article 19 of this Law may, on the basis of international agreements, exchange information on

odnosi ovaj zakon sa organima drugih država nadležnim za azil, osim sa državom porijekla, pod uslovom da ta država garantuje odgovarajuću zaštitu podataka.

persons to whom this Law applies with the asylum authorities of other states, other than the country of origin, provided that the state concerned guarantees the appropriate protection of data.

Izuzetno, radi izvršavanja odluke o vraćanju ili protjerivanju, lica čiji je zahtjev za dobijanje azila konačno odbijen ili kojem je, konačnom odlukom pretao ili ukinut azil, mogu se sa nadležnim organima drugih država razmjenjivati sljedeći podaci: ime i prezime, datum rođenja, pol, državljanstvo, mjesto stalnog boravka i adresu stana, podaci o članovima porodice, podaci o ispravama koje je izdala država porijekla i podaci o otiscima prstiju i fotografija.

Notwithstanding the above, for the purpose of executing a decision on the return or expulsion of a person whose asylum application has been rejected by virtue of a final decision, or whose asylum has ceased or has been revoked by virtue of a final decision, the following information may be exchanged with the competent authorities of other countries: first and last name, date of birth, sex, citizenship, place of habitual residence and address of the apartment, information on family members, data on the documents issued by the country of origin and data on fingerprints and photograph.

XI. KAZNENA ODREDBA

XI. PENAL PROVISIONS

Član 73

Article 73

Novčanom kaznom od jednostrukog do petostrukog iznosa najniže cijene rada u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj lice, ako:

A fine from one to five times the amount of the minimum wage in Montenegro shall be imposed on a person who:

1) sa sobom ne nosi identifikacione isprave (član 66 stav 1);

1) does not carry identification papers with himself or herself (Article 66, paragraph 1);

2) na zahtjev ovlašćenog lica, u slučajevima i pod uslovima propisanim zakonom, odbije da na uvid ispravu za dokazivanje identiteta (član 66 stav 1);

2) at the request of an authorized official and in the cases and under the conditions prescribed by law, refuses to produce a document proving his or her identity (Article 66, paragraph 1);

3) ne vrati ispravu po okončanju postupka ili u slučaju zamjene isprave (član 66 stav 2);

3) fails to return a document upon the completion of the procedure or in the case of its replacement (Article 66, paragraph 2);

4) svoju ispravu da na poslugu drugom licu ili koristi tuđu ispravu kao svoju (član 66 stav 3);

4) lends his or her document to another person or uses another person's document as his or her own (Article 66, paragraph 3);

5) ne prijavi, ili neblagovremeno prijavi nestanak ili oštećenje isprave (član 66 stav 4).

5) fails to report or to timely report the loss or damage of a document (Article 66, paragraph 4).

XII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

XII. TRANSITIONAL AND FINAL PROVISIONS

Član 74

Article 74

U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona:

Within six months from the date of entry into force of this law:

- Vlada će imenovati Državnu komisiju, propisati izgled i sadržaj obrazaca isprava, način izdavanja isprava i propisati sadržaj i način vođenja evidencija;

- The Government will appoint the State Commission, prescribe the appearance and content of the document forms, the manner of the issuance of documents, and the content and manner of keeping records;

- Ministarstvo će propisati obrazac zahtjeva za dobijanje azila i obrazac zapisnika i postupak i način uzimanja podataka iz člana 26 stav 1 ovog zakona;

- The Ministry will prescribe a form for asylum applications and a form for recording testimony, and the procedure and manner of collecting the data referred to in Article 26, paragraph 1, of this Law;

- Ministarstva nadležna za poslove socijalne zaštite, obrazovanja i zdravstva propisaće iz svoje nadležnosti način ostvarivanja prava iz čl. 29, 44, 55 i 60 ovog zakona.

- The ministries with competence over issues of social protection, education and health will prescribe, within their own competencies, the manner of exercising rights under Articles 29, 44, 55 and 60 of this law.

Član 75

Article 75

Status izbjeglice priznat strancu na osnovu Zakona o kretanju i boravku stranaca ("Službeni list SFRJ", br. 56/80, 53/83, 26/90 i 53/91 i "Službeni list SRJ", br. 24/94 i 28/96) produžava se, ako se u postupku utvrdi da lice na dan početka primjene ovog zakona stalno boravi u Crnoj Gori i da ne postoje razlozi za prestanak ili ukidanje statusa izbjeglice propisani ovim zakonom.

Refugee status recognized on the basis of the Law on the Movement and Residence of Aliens ("Official Gazette SFRY", Nos. 56/80, 53/83, 26/90, 53/91; "Official Gazette FRY", Nos. 24/94, 28/96) shall be extended if it is established through proceedings that the person is habitually residing in Montenegro on the day of the commencement of this Law's implementation, and that there are no reasons for cessation or revocation of

Status izbjeglice priznaće se licima kojima je priznat status raseljenog lica na osnovu Uredbe o zbrinjavanju raseljenih lica ("Službeni list RCG" br. 37/92), ako se u postupku utvrdi da raseljeno lice, na dan početka primjene ovog zakona, stalno boravi u Crnoj Gori i da ne postoje razlozi za prestanak ili ukidanje statusa izbjeglice propisani ovim zakonom.

Postupci započeti po odredbama Zakona o kretanju i boravku stranaca i Uredbe o zbrinjavanju raseljenih lica okončaće se po odredbama ovog zakona.

Član 76

Danom početka primjene ovog zakona prestaje primjena odredaba čl. 44 do 60 Zakona o kretanju i boravku stranaca ("Službeni list SFRJ", br. 56/80, 53/83, 26/90 i 53/91 i "Službeni list SRJ", br. 24/94 i 28/96) i prestaju da važe odredbe Uredbe o zbrinjavanju raseljenih lica ("Službeni list RCG", br. 37/92) koje su u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 77

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se nakon isteka roka od šest mjeseci od dana stupanja na snagu.

refugee status as prescribed by this Law.

Refugee status shall be recognized with respect to persons who were recognized as having the status of displaced persons pursuant to the Decree on the Care of Displaced Persons ("Official Gazette RM", No. 37/92) if it is established through proceedings that the displaced person is habitually residing in Montenegro on the day of the commencement of this Law's implementation, and that there are no reasons for cessation or revocation of refugee status as prescribed by this Law.

Procedures initiated under the provisions of the Law on the Movement and Residence of Aliens and the Decree on the Care for Displaced Persons shall be completed pursuant to the provisions of this Law.

Article 76

On the day of the commencement of this Law's implementation, the provisions of Articles 44 through 60 of the Law on the Movement and Residence of Aliens ("Official Gazette SFRY", Nos. 56/80, 53/83, 26/90, 53/91; "Official Gazette FRY", Nos. 24/94, 28/96) shall cease to be valid, as shall those provisions of the Decree on the Care of Displaced Persons ("Official Gazette RM", No. 37/92) that are contrary to this Law.

Article 77

This Law shall enter into force on the eighth day from the day of its publication in the "Official Gazette of the Republic of Montenegro", and it shall be implemented after the expiry of a six-month period from the day of its entry into force.

178. Zakon o zaštiti svjedoka

На основу члана 88 тачке 2 Устава Републике Црне Горе доносим

Указ о проглашењу Закона о заштити свједока

Проглашава се Закон о заштити свједока, који је донијела Скупштина Републике Црне Горе, на првој сједници другог редовног засиједања у 2004. години, одржаној на Цетињу, дана 19. октобра 2004. године.

Број: 01-1372/2

Подгорица, 21. октобра 2004. године

Предсједник Републике Црне Горе,
Филип Вујановић, с.р.

Закон о заштити свједока

*Закон је објављен у "Службеном листу РСЦГ", бр. 65/2004 од
25.10.2004. године.*

I УВОДНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Овим законом уређују се услови и поступак за пружање заштите и помоћи свједоку ван суда када постоји основана бојазан да би давањем исказа у циљу доказивања кривичног дјела, за које је овим законом предвиђена могућност заштите, био изложен стварној и озбиљној опасности по живот, здравље, физички интегритет, слободу или имовину већег обима, а друге мјере заштите нијесу довољне.

Заштита и помоћ, у смислу става 1 овог члана, може се, на захтјев свједока, пружити и њему блиском лицу.

Члан 2

Заштита свједока, односно њему блиског лица обезбјеђује се примјеном Програма заштите свједока (у даљем тексту: Програм заштите).

Програм заштите је скуп мјера предвиђених овим законом које се примјењују у циљу заштите живота, здравља, физичког интегритета, слободе или имовине већег обима свједока, односно њему блиског лица.

Програм заштите може се примијенити само уз пристанак свједока, односно њему блиског лица.

Програм заштите може се примијенити на малољетно лице само уз сагласност родитеља или старатеља, а на лице дјелимично или потпуно лишено пословне способности само уз сагласност лица овлашћеног за његово заступање или старатеља.

Члан 3

Мјере и радње које се предузимају на основу овог закона не утичу на права окривљеног у кривичном поступку.

Члан 4

Поједини изрази употребљени у овом закону имају сљедеће значење:

1) свједок је свако лице, без обзира на његов статус у кривичнопроцесном праву, које посједује обавјештења о кривичном дјелу и учиниоцу и другим важним околностима, односно податке и информације које су одлучујуће и неопходне за доказивање кривичног дјела, а њихово давање, односно саопштавање би то лице или њему блиско лице изложило стварној и озбиљној опасности по живот, здравље, физички интегритет, слободу или имовину већег обима;

2) блиско лице је брачни друг, сродник свједока као и друго њему блиско лице које он као такво значи и захтијева његово укључење у Програм заштите;

3) заштићено лице је лице са којим је закључен Споразум о примјени Програма заштите.

Члан 5

Програм заштите примјењује се само ако без исказа свједока не може бити доказано кривично дјело или би његово доказивање на други начин било знатно отежано, када се доказује неко од слједећих кривичних дјела:

- 1) против уставног уређења и безбједности Републике Црне Горе;
- 2) против човјечности и других добара заштићених међународним правом;
- 3) која се врше на организован начин;
- 4) за која се по закону може изрећи казна затвора у трајању од 10 година или тежа казна.

II КОМИСИЈА ЗА ПРИМЈЕНУ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ СВЈЕДОКА

Члан 6

Одлуку о примјени, прекиду, престанку или продужењу примјене Програма заштите доноси Комисија за примјену Програма заштите свједока (у даљем тексту: Комисија).

Комисију чине: судија Врховног суда Републике Црне Горе, замјеник Врховног државног тужиоца и руководилац Јединице за заштиту.

Чланови Комисије имају замјенике.

Чланове Комисије и њихове замјенике именује старјешина органа чији представник улази у састав Комисије. Руководилац Јединице за заштиту по положају је члан Комисије, чијег замјеника, на његов предлог, именује министар надлежан за унутрашње послове.

Административне послове за потребе Комисије обавља Јединица за заштиту.

Члан 7

Чланови Комисије и њихови замјеници, осим руководиоца Јединице за заштиту, именују се на вријеме од пет година и могу бити поново именовани.

Члан 8

Чланство у Комисији престаје:

- 1) истеком времена на које је именован;
- 2) ако то сам затражи;
- 3) ако му престане функција или радни однос који је био основ за његово именовање;
- 4) због одавања службене тајне у вези рада Комисије;
- 5) ако се у свом раду не придржава прописа који се односе на примјену Програма заштите.

Одлуку о престанку чланства у Комисији доноси старјешина органа чији је представник у Комисији и то по службеној дужности у случајевима из става 1 тач. 1 до 3 овог члана, а у случајевима из става 1 тач. 4 и 5 овог члана, на предлог предсједника, односно члана Комисије или његовог замјеника.

Члан 9

Радам Комисије руководи предсједник.

Предсједник Комисије је судија Врховног суда, а у случају његове спријечености, радом Комисије руководи његов замјеник.

Рад и акти Комисије су службена тајна и акти као такви морају бити означени.

Члан 10

Комисија одлучује на сједници, већином гласова.

Комисија доноси Пословник о свом раду.

III ЈЕДИНИЦА ЗА ЗАШТИТУ

Члан 11

Јединица за заштиту је специјализована организациона јединица министарства надлежног за унутрашње послове која спроводи хитне мјере, примјењује Програм заштите и одговорна је за његову примјену и обавља друге послове у складу са овим законом.

Државни орган, организације и службе дужни су да пруже помоћ Јединици за заштиту и да на њено тражење изврше радње из своје надлежности потребне за предузимање мјера из овог закона.

Члан 12

У примјени Програма заштите Јединица за заштиту обезбјеђује заштићеном лицу потребну економску, психолошку, социјалну и правну помоћ и помаже му економским и социјалним мјерама до његовог економског осамостаљења.

Економска и социјална помоћ која се даје заштићеном лицу не смије бити већа од износа који је довољан да се покрију трошкови живота и да му се омогући економско осамостаљење у новим условима.

Члан 13

Када се на други начин не могу спровести мјере из члана 27 став 1 овог закона, Јединица за заштиту може, у обављању послова из своје надлежности, прикрити идентитет запослених у Јединици, као и власништво над стварима потребним за спровођење одређене мјере.

IV ПРИМЈЕНА И ПРОДУЖЕЊЕ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ

1. Поступак за примјену Програма заштите

Члан 14

О примјени Програма заштите одлучује Комисија на захтјев Врховног државног тужиоца.

Врховном државном тужиоцу иницијативу за подношење захтјева за примјену Програма заштите могу поднијети: свједок, надлежни државни тужилац, судија који поступа у предмету, директор Завода за извршење кривичних санкција и руководилац Управе криминалистичке полиције.

Члан 15

Захтјев за примјену Програма заштите садржи:

- 1) податке о лицу за које се предлаже примјена Програма заштите;
- 2) опис и законски назив кривичног дјела поводом чијег доказивања се захтијева заштита;
- 3) оцјену постојећих доказа;
- 4) значај исказа или информације за поступак лица за које се предлаже примјена Програма заштите, с процјеном њихове поузданости и цјеловитости;
- 5) околности које указују да постоји стварна и озбиљна опасност за лице за које се предлаже примјена Програма заштите;
- 6) претходно примијењене мјере заштите, ако је било ових мјера;
- 7) друге податке који су од значаја за примјену Програма заштите.

Уз захтјев из става 1 овог члана, Врховни државни тужилац доставља Комисији иницијативу за подношење захтјева и изјаву свједока, односно њему блиског лица о пристанку на учешће у Програму заштите.

Члан 16

Након пријема захтјева Врховног државног тужиоца за примјену Програма заштите, предсједник Комисије ће одмах, а најкасније у року од седам дана, сазвати сједницу Комисије.

Комисија може од Врховног државног тужиоца тражити да допуни достављени захтјев подацима од значаја за примјену Програма заштите.

Комисија одлучује о захтјеву најкасније у року од 30 дана од дана подношења, односно допуне захтјева и о својој одлуци одмах обавјештава Врховног државног тужиоца и Јединицу за заштиту.

2. Поступак за примјену хитних мјера

Члан 17

Ако Врховни државни тужилац оцијени да живот, здравље или физички интегритет, слобода или имовина већег обима свједока, односно њему блиског лица могу бити одмах изложени стварној и озбиљној опасности која не може бити отклоњена одговарајућим мјерама заштите коју полиција пружа грађанима, истовремено са подношењем захтјева за примјену Програма заштите, обавијестиће о томе Јединицу за заштиту ради примјене хитних мјера.

Одлуку о примјени и врсти хитних мјера доноси руководилац Јединице за заштиту у року од 24 сата од пријема обавјештења Врховног државног тужиоца. Руководилац Јединице за заштиту о одлуци ће одмах обавијестити предсједника Комисије и Врховног државног тужиоца, односно директора Завода за извршење кривичних санкција, ако је свједок, односно њему блиско лице у притвору или издржава казну затвора.

Прије примјене хитних мјера руководилац Јединице за заштиту ће прибавити писану сагласност свједока, односно њему блиског лица.

Хитне мјере се примјењују до доношења одлуке Комисије о захтјеву за примјену Програма заштите.

Члан 18

Као хитне мјере могу се примијенити мјере из члана 27 став 1 тач. 1 до 3 овог закона.

Члан 19

Након доношења одлуке о примјени и врсти хитних мјера руководилац Јединице за заштиту затражиће од свједока, односно њему блиског лица да попуни упитник о личним подацима, имовинским приликама, обавезама и другим подацима (у даљем тексту: Упитник), као и да се подвргне љекарском прегледу.

Садржину Упитника прописује министар надлежан за унутрашње послове.

Члан 20

Руководилац Јединице за заштиту ће доставити Комисији примјерак попуњеног Упитника, извјештај љекара из члана 19 став 1 овог закона, као и мишљење о примјени Програма Заштите.

1. Споразум о примјени Програма заштите

Члан 21

Уколико Комисија донесе одлуку о примјени Програма заштите овластиће руководиоца Јединице за заштиту да са свједоком, односно њему блиским лицем закључи Споразум о примјени Програма заштите (у даљем тексту: Споразум).

Прије закључења Споразума, свједок, односно њему блиско лице попуњава Упитник, уколико га није попунио у случају из члана 19 овога закона.

Примјена Програма заштите почиње даном закључења Споразума.

Члан 22

Споразум садржи:

1) опште податке:

- стране потписнице Споразума;

- сагласност свједока, односно њему блиског лица за примјену Програма заштите;

- изјаву свједока, односно њему блиског лица да су подаци наведени у Упитнику тачни;

2) обавезе свједока, односно њему блиског лица да ће:

- у складу са Закоником о кривичном поступку дати исказ, као и да ће јасно и прецизно одговарати на постављена питања у поступку и давати изјаве о чињеницама које су на било који начин повезане са поступком само правосудним органима и полицији;

- се придржавати упутстава Јединице за заштиту и активно учествовати у спровођењу мјера;

- у циљу заштите пристати да се без посебне одлуке суда спроводи надзор и техничко снимање средствима за комуникацију на даљину, надзор и техничко снимање просторија у којима борави, као и тајно праћење, визуелно снимање и фотографисање;

- након почетка примјене Програма заштите предузети све неопходне мјере ради постизања економске самосталности за вријеме трајања Програма заштите;

- прихватити испитивања, тестирања и друге радње које нису штетне по његово здравље;

- навести своје рачуне, правне послове и финансијске и друге обавезе;

- без одлагања обавијестити Јединицу за заштиту о свим промијењеним околностима које могу бити од утицаја на примјену Програма заштите;

3) обавезе према свједуку, односно њему блиском лицу:

- да ће се примијенити мјере заштите само уз неопходна ограничења његових права и слобода;

- да ће му се приликом примјене Програма заштите пружити потребна психолошка, социјална и правна помоћ;

- вријеме трајања и обим неопходне економске помоћи;

4) вријеме трајања Програма заштите;

5) клаузулу да је Споразум сачињен у два примјерка, од којих се један чува у Јединици за заштиту, а други се даје свједуку, односно њему блиском лицу. За вријеме трајања Програма заштите Споразум је доступан само Комисији;

6) изјаву свједока, односно њему блиског лица да разумије садржај Споразума и да је сагласан са њим;

7) остале податке од значаја за спровођење Програма заштите;

8) датум закључења Споразума и потпис споразумних страна.

Члан 23

У име малољетног лица Споразум закључује родитељ или старатељ, а у име лица које је дјелимично или потпуно лишено пословне способности старатељ или лице овлашћено за заступање по закону.

4. Поступак за продужење примјене Програма заштите

Члан 24

Ако се утврди да ће након истека времена примјене Програма заштите и даље постојати потреба заштите заштићеног лица, Врховни државни тужилац или руководилац Јединице за заштиту ће поднијети Комисији захтјев за продужење примјене Програма заштите.

Врховном државном тужиоцу иницијативу за подношење захтјева за продужење примјене Програма заштите могу поднијети лица из члана 14 став 2 овога закона.

Захтјев за продужење примјене Програма заштите се подноси најкасније 30 дана прије истека времена примјене Програма заштите.

Изузетно, захтјев за продужење примјене Програма заштите може се поднијети и након истека времена примјене Програма заштите, ако разлози безбједности заштићеног лица то налажу.

Примјена Програма заштите се може продужити само уз сагласност заштићеног лица.

Члан 25

Захтјев за продужење примјене Програма заштите садржи:

1) податке о лицу за које се предлаже продужење примјене Програма заштите;

2) ознаку и број одлуке Комисије о примјени Програма заштите;

3) разлоге због којих се тражи продужење примјене Програма заштите.

Члан 26

Одлуку о продужењу примјене Програма заштите доноси Комисија у роковима из члана 16 овог закона.

Прије доношења одлуке из става 1 овог члана, Комисија може тражити од Јединице за заштиту да јој, у року од 16 дана, достави процјену опасности која пријети заштићеном лицу.

V ВРСТЕ МЈЕРА ЗАШТИТЕ

Члан 27

Мјере којима се обезбјеђује заштита свједока, односно њему блиског лица су:

1) физичка заштита личности и имовине;

2) премјештање;

3) прикривање идентитета и података о власништву;

4) промјена идентитета.

Одлуком о примјени Програма заштите, Комисија одређује и врсту мјера из става 1 овог члана које треба примијенити у заштити свједока, односно њему блиског лица, при чему се може примијенити једна или више мјера.

Мјере из става 1 овог члана спроводи Јединица за заштиту.

Члан 28

Мјера физичке заштите личности и имовине састоји се у спрјечавању противправног угрожавања живота, здравља, физичког интегритета, слободе или имовине већег обима свједока, односно њему блиског лица, употребом физичко-техничких мјера.

Члан 29

Мјера премјештања свједока, односно њему блиског лица састоји се у привременом или трајном пресељењу из мјеста његовог пребивалишта или боравишта у друго мјесто које одреди Јединица за заштиту.

Уколико је свједок, односно њему блиско лице лишено слободе, мјера премјештања се састоји у упућивању тог лица из организационе јединице у којој се налази у другу организациону јединицу Завода за извршење кривичних санкција или у упућивање у другу затворску установу коју одреди Јединица за заштиту.

Мјеру премјештања је могуће извршити на територији Републике Црне Горе (у даљем тексту: Република) или на територији друге државе, у оквиру међународне сарадње.

Члан 30

Мјера прикривања идентитета и података о власништву обухвата израду и употребу личних исправа и исправа о имовини свједока, односно њему блиског лица у којима су привремено промијењени његови изворни подаци.

Спровођење мјера из става 1 овог члана не може имати за посљедицу измјену изворних података у службеним евиденцијама.

Члан 31

Промјена идентитета састоји се у измјени дијела или свих личних података свједока, односно њему блиског лица. Уз ову мјеру може бити одређена и промјена физичких карактеристика свједока, односно њему блиског лица.

Лични подаци унесени у нове исправе о идентитету не смију бити идентични са подацима за друго лице.

Промјена идентитета може имати утицаја на права свједока, односно њему блиског лица само у мјери у којој је то неопходно ради примјене Програма заштите и не утиче на обавезе свједока, односно њему блиског лица према трећим лицима.

VI ПРИМЈЕНА МЈЕРА ПРИКРИВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА И ПОДАТАКА О ВЛАСНИШТВУ И ПРОМЈЕНА ИДЕНТИТЕТА

Члан 32

Заштићено лице може да користи исправе из члана 30 став 1 овог закона приликом закључења правних послова који могу имати утицаја на трећа лица, само уз претходну сагласност Јединице за заштиту. Уколико Јединица за заштиту није сагласна са таквим начином закључења правног посла, заштићено лице може именовати, уз сагласност Јединице за заштиту, пуномоћника који ће у његово право име и за његов рачун закључити правни посао.

Члан 33

Ако је одобрена мјера промјене идентитета, Јединица за заштиту ће позвати заштићено лице да изврши своје доспјеле обавезе према трећим лицима.

Ако заштићено лице не изврши обавезе из става 1 овог члана, мјера промјене идентитета неће се примијенити док се те обавезе не испуне.

Изузетно, мјера промјене идентитета може се примијенити иако свједок није у могућности да испуни неку од обавеза из става 1 овог члана и у том случају обавезу ће испунити Јединица за заштиту.

Члан 34

У циљу испуњења својих права и обавеза које нијесу престале након промјене идентитета, заштићено лице може, уз сагласност Јединице за заштиту, именовати пуномоћника који ће га заступати.

Ако након промјене идентитета Јединица за заштиту сазна за обавезу која је настала раније, док је заштићено лице још имало свој изворни идентитет, а за коју

раније није знала, Јединица за заштиту ће позвати заштићено лице да, њеним посредством, испуни своју обавезу. Ако заштићено лице не може или не жели да испуни своју обавезу, Јединица за заштиту може да испуни ту обавезу или да затражи од Комисије да прекине примјену Програма заштите. Прекид примјене Програма заштите не смије бити на штету заштићеног лица.

Члан 35

Јединица за заштиту обезбјеђује заштићеном лицу личне исправе или документа са новим идентитетом и стара се, ако се примјењује мјера промјене идентитета, о уношењу нових података у одговарајуће евиденције.

На захтјев Јединице за заштиту и на основу података које му она достави орган или служба надлежна за издавање личних исправа или докумената издаје личне исправе или документа са новим идентитетом за заштићено лице одмах, а најкасније у року од 15 дана од дана подношења захтјева.

Након издавања личне исправе или документа надлежни орган или служба уноси у евиденцију о изворним подацима о заштићеном лицу примједбу да о свим питањима у вези са идентитетом мора бити обавијештена Јединица за заштиту. Евиденција се води на начин да се на основу података о изворном идентитету заштићеног лица не може утврдити његов нови идентитет.

Органи и службе из става 2 овог члана могу дати податке о заштићеном лицу само на основу претходног одобрења Јединице за заштиту.

Члан 36

Сви контакти заштићеног лица који се односе на његова статусна и друга права и обавезе обављају се уз његову сагласност посредством Јединице за заштиту.

Члан 37

У случају гоњења за кривично дјело које је заштићено лице учинило прије промјене идентитета, на захтјев суда, Јединица за заштиту обезбјеђује његов приступ суду, у ком случају заштићено лице учествује у кривичном поступку са својим изворним идентитетом.

У случају из става 1 овог члана, суд може одлучити о посебном начину учествовања и саслушања заштићеног лица у кривичном поступку.

У случају гоњења за кривично дјело које је заштићено лице учинило после промјене идентитета, Јединица за заштиту ће обавијестити Врховног државног тужиоца и Комисију која може донијети одлуку о прекиду Програма заштите.

Члан 38

Кад је заштићено лице позвано као свједок у кривичном поступку за кривична дјела учињена прије почетка примјене Програма заштите, позив се уручује посредством Јединице за заштиту, која ће заштићеном лицу обезбиједити долазак у суд.

Члан 39

Заштићено лице може учествовати у службеном поступку у коме је употреба његовог изворног идентитета неопходна само уз сагласност Јединице за заштиту и у складу са њеним упутствима.

Ако Јединица за заштиту није сагласна да заштићено лице са својим изворним идентитетом учествује у службеном поступку, заштићено лице може да врши своја права у поступку преко пуномоћника. Заштићено лице именује пуномоћника, уз сагласност Јединице за заштиту.

Члан 40

Јединица за заштиту може, уз сагласност заштићеног лица, предложити Комисији прекид мјере промјене идентитета, ако утврди да се безбједност заштићеног лица може обезбиједити спровођењем неке друге мјере из члана 27 став 1 тач. 1 до 3 овог закона.

Члан 41

Израда и употреба исправа и докумената у циљу примјене мјера прикривање идентитета и података о власништву или промјена идентитета, извршена у складу са овим законом, не представља кривично дјело.

VII ПРЕСТАНАК И ПРЕКИД ПРИМЈЕНЕ ПРОГРАМА ЗАШТИТЕ

Члан 42

Примјена Програма заштите престаје:

- 1) истеком времена примјене Програма заштите предвиђеног Споразумом;
- 2) смрћу заштићеног лица;
- 3) ако се заштићено лице, родитељ или старатељ за малољетно заштићено лице или старатељ или лице овлашћено за заступање заштићеног лица које је дјелимично или потпуно лишено пословне способности одрекне заштите;
- 4) одлуком о прекиду примјене Програма заштите.

Одлуку о престанку примјене Програма заштите у случајевима из става 1 тач. 1 до 3 овог члана доноси Комисија, на предлог руководиоца Јединице за заштиту.

Члан 43

На образложен предлог Врховног државног тужиоца или руководиоца Јединице за заштиту, Комисија може донијети одлуку о прекиду примјене Програма заштите, ако:

- 1) више не постоје разлози за примјену Програма заштите;
- 2) заштићено лице не испуни обавезе предвиђене Споразумом;
- 3) током примјене Програма заштите буде покренут кривични поступак против заштићеног лица за кривично дјело које доводи у питање оправданост примјене Програма заштите;
- 4) заштићено лице, без оправданог разлога, одбије запослење које му понуди Јединица за заштиту или престане да обавља другу активност везану за стицање добити;
- 5) држава на чијој се територији налази заштићено лице захтијева прекид примјене Програма заштите из разлога утврђених међународним уговором, односно споразумом;
- 6) заштићено лице наведе неистините податке у Упитнику.

VIII МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Члан 44

Међународна сарадња у примјени Програма заштите остварује се на основу међународног уговора, појединачног споразума или на основу узајамности.

Под условима из става 1 овог члана Јединица за заштиту:

- 1) подноси молбу другој држави за прихват заштићеног лица и примјену мјера предвиђених овим законом;
- 2) поступа по молби друге државе за прихват заштићеног лица и примјену мјера заштите у Републици.

IX ЗАШТИТА ПОДАТАКА, ЕВИДЕНЦИЈА И ФИНАНСИРАЊЕ

Члан 45

Исправе, документи и подаци везани за рад Комисије, Јединице за заштиту, државних органа, организација и служби у вези са примјеном Програма заштите, за лица запослена у њима, представљају службену тајну без обзира на начин на који су их сазнали и као такви морају бити означени.

Комисија може ослободити чувања службене тајне лица из става 1 овог члана, ако за то постоје оправдани разлози везани за вођење поступка пред судом или другим државним органом или разлози безбједности.

Подаци који се односе на заштићено лице према коме је примијењена мјера прикривања идентитета и података о власништву или промјена идентитета, као и исправе и документи заштићеног лица са изворним идентитетом чувају се у Јединици за заштиту и морају бити означени као службена тајна. Приступ тим подацима, исправама и документима одобрава и надзире руководиоца Јединице за заштиту.

Одлуку о престанку тајности исправа, докумената и података доноси Комисија.

Члан 46

Јединица за заштиту, поводом примјене Програма заштите, води евиденцију о:

- 1) захтјевима за примјену Програма заштите;
- 2) попуњеним упитницима;
- 3) примијењеним хитним мјерама;
- 4) одлукама Комисије о примјени Програма заштите, врсти и трајању мјера;
- 5) одлукама Комисије о престанку, прекиду и продужењу примјене Програма заштите;
- 6) личним подацима заштићеног лица, његовом пребивалишту или боравишту, као и о другим подацима који су настали током примјене мјера и радњи предвиђених овим законом;
- 7) закљученим Споразумима;
- 8) заштићеним лицима према којима се примјењује Програм заштите на основу међународне сарадње;
- 9) лицима којима је на основу члана 45 става 3 овог закона, одобрен приступ подацима у вези са примјеном Програма заштите.

Члан 47

Средства за спровођење овог закона одређују се у посебном раздјелу министарства надлежног за унутрашње послове у буџету Републике.

X ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 48

Прописи за спровођење овог закона донијеће се најкасније у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

У року из става 1 овог члана образоваће се Комисија из члана 6 овог закона.

Члан 49

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Републике Црне Горе", а примјењиваће се од 1. априла 2005. године.

179. Uredba o viznom režimu

На основу члана 14 став 2 Закона о странцима ("Службени лист ЦГ", број 82/08) и члана 18 Уредбе о Влади Црне Горе ("Службени лист ЦГ", број 80/08), Влада Црне Горе, на сједници од 26. фебруара 2009. године, донијела је

Уредбу о визном режиму

*Уредба је објављена у "Службеном листу ЦГ", бр. 18/2009
од 11.3.2009. године.*

Члан 1

Држављани Кнежевине Андоре, Аргентинске Републике, Арубе, Аустралије, Републике Аустрије, Краљевине Белгије, Бермуда, Босне и Херцеговине, Савезне Републике Бразил, Брунеј Дарусалама, Републике Бугарске, Чешке Републике, Републике Чиле, Краљевине Данске, Републике Естоније, Републике Финске, Француске Републике, Републике Гватемале, Грчке Републике, Републике Хондурас, Републике Хрватске, Ирске, Републике Исланд, Републике Италије, Државе Израел, Јапана, Канаде, Републике Кипар, Републике Кореје, Републике Костарике, Републике Летоније, Кнежевине Лихтенштајн, Републике Литваније, Великог Војводства Луксембург, Републике Мађарске, Републике Македоније, Малезије, Републике Малте, Сједињених Мексичких Држава, Кнежевине Монако, Републике Никарагве, Краљевине Холандије, Холандских Антила, Краљевине Норвешке, Новог Зеланда, Савезне Републике Њемачке, Републике Панаме, Републике Парагвај, Републике Пољске, Португалске Републике, Румуније, Републике Ел Салвадор, Републике Сан Марино, Сејшелских острва, Републике Сингапур, Сједињених Америчких Држава, Словачке Републике, Републике Словеније, Републике Србије, Свете Столице, Краљевине Шпаније, Краљевине Шведске, Швајцарске Конфедерације, Републике Турске, Уједињеног Краљевства Велике Британије и Сјеверне Ирске, Источне Републике Уругвај и Боливаријанске Републике Венецуеле, као и имаоци важећих путних исправа издатих у Посебном управном подручју Хонг Конг Народне Републике Кине и Посебном управном подручју Макао Народне Републике Кине могу улазити, прелазити преко територије и боравити у Црној Гори до 90 дана, са важећом путном исправом без визе.

Члан 2

Држављани држава чланица Европске Уније, Кнежевине Андоре, Кнежевине Монако, Републике Сан Марино, Свете Столице и Швајцарске Конфедерације, Босне и Херцеговине, Републике Србије, Републике Хрватске, Републике Македоније и Републике Косово могу улазити, прелазити преко територије и боравити у Црној Гори до 30 дана са важећом личном картом, односно другом исправом на основу које се може утврдити њихов идентитет и држављанство.

Члан 3

Држављани Републике Албаније, Републике Еквадор, Републике Кубе, Републике Перу, Руске Федерације и Украјине могу улазити, прелазити преко територије и боравити у Црној Гори до 30 дана, са важећом путном исправом без визе.

Члан 4

Држављани држава које нијесу наведене у чл. 1, 2 и 3 ове уредбе, или са којима није закључен међународни уговор о уласку, боравку односно преласку преко територије Црне Горе, могу улазити и боравити, односно прелазити преко територије Црне Горе, на основу важеће путне исправе у коју је унесена виза.

Члан 5

Имаоци путних исправа са важећом Шенген визом, важећом визом Сједињених Америчких Држава или дозволом боравка у тим земљама могу улазити и боравити, односно прелазити преко територије Црне Горе до седам дана, а најдуже до истека визе, ако је вријеме важења те визе краће од седам дана.

Члан 6

Имаоци путних исправа издатих од Организације Уједињених нација или њених специјализованих агенција (Laissez-Passer) могу улазити, прелазити преко територије и боравити у Црној Гори до 90 дана без визе.

Члан 7

Имаоци путних исправа издатих од стране држава чланица Европске Уније или Сједињених Америчких Држава на основу Конвенције о статусу избјеглица из 1951. године или Конвенције о правном положају лица без држављанства из 1954. године, као и путних исправа за странце могу улазити, прелазити преко територије и боравити у Црној Гори до 30 дана без визе.

Члан 8

Држављани држава са којима су закључени билатерални споразуми о укидању виза на дипломатске и службене пасоше, односно о условима путовања могу улазити, боравити и прелазити преко територије Црне Горе у складу са тим споразумима.

Члан 9

Имаоци важећег пасоша, дипломатског или службеног пасоша, акредитовани при Дипломатском протоколу Министарства иностраних послова Црне Горе или којима је у пасош утиснут печат Министарства иностраних послова Црне Горе или издата посебна лична карта, могу улазити, прелазити преко територије и боравити у Црној Гори без визе.

Члан 10

Ступањем на снагу ове уредбе престаје да важи Одлука о привременом визном режиму ("Службени лист РЦГ", бр. 46/06 и 34/07).

Члан 11

Ова уредба ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Црне Горе".

Број: 03-2488

Подгорица, 26. фебруара 2009. године

Влада Црне Горе

Предсједник,
Мило Ђукановић, с.р.

180. Uredba o sadržaju i načinu vođenja evidencija u oblasti azila

101.

Na osnovu člana 70 stav 2 Zakona o azilu ("Službeni list RCG", broj 45/06), Vlada Crne Gore, na sjednici od 27. decembra 2007. godine, donijela je

**U
R
E
D
B
A**

O SADRŽAJU I NAČINU VOĐENJA EVIDENCIJA U OBLASTI

AZILA ("Sl. list Crne Gore", br. 09/08 od 08.02.2008)

**Predme
t
uredbe**

**Č
l
a
n**

1

Ovom uredbom propisuje se sadržaj i način vođenja evidencija o licima: koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice i odobrena dodatna ili privremena zaštita, pravima koja koriste, ispravama izdatim u skladu sa Zakonom o azilu i privremeno oduzetim ispravama.

**Evidencija o licima koja
traže azil**

Član 2

Evidencija o licima koja traže azil, sadrži:

- redni broj;
- naziv nadležnog organa kod kojeg je lice koje traži azil izrazilo namjeru za podnošenje zahtjeva za dobijanje azila;
- mjesto i datum izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva za dobijanje azila;
- datum obavještanja Kancelarije za azil o namjeri za podnošenje zahtjeva za dobijanje azila;
- datum prijema u Centar za smještaj lica koja traže azil ili drugi objekat za kolektivni smještaj ili smještaj koji je lice koje traži azil samo obezbijedilo;
- podatke o polu službenog lica i prevodioca i podatke o jeziku na kojem lice koje traži azil želi da učestvuje i prati tok postupka;
- podatke o licu koje traži azil (ime i prezime, rođeno prezime, matični broj, pol, bračno stanje, ime i prezime oba roditelja, datum, mjesto i država rođenja, etnička pripadnost, religija, državljanstvo, školska sprema, zanimanje, maternji jezik i jezici koje razumije);
- podatke o mjestu i državi posljednjeg prebivališta;
- podatke o članovima porodice koji su u pratnji lica koje traži azil (ime i prezime, srodstvo, datum i mjesto rođenja, državljanstvo);
- podatke o članovima porodice koji nijesu u pratnji lica koje traži azil (ime i prezime, srodstvo, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, država boravka, pravni status);
- podatke o identifikacionim ispravama i drugim dokumentima koje lice koje traži azil posjeduje (vrsta isprave odnosno dokumenta, broj, država i organ koji je izdao, datum izdavanja, rok važenja, original ili kopija);
- naziv države iz koje je lice koje traži azil ušlo u Crnu Goru;
- podatke o mjestu i datumu ulaska u Crnu Goru;
- podatke o ranijem podnošenju zahtjeva za dobijanje azila (država podnošenja zahtjeva, vrijeme podnošenja, vrsta odluke po zahtjevu);
- datum podnošenja zahtjeva za dobijanje azila nadležnom organu;
- podatke o mjestu i adresi boravka u Crnoj Gori;
- otiske prstiju, fotografiju i potpis;
- podatke o izdatoj identifikacionoj ispravi (broj, datum izdavanja, rok važenja, organ koji je izdao identifikacionu ispravu);
- podatke o zahtjevu za izdavanje putnog lista (usvojen odnosno odbijen zahtjev, broj izdatog putnog lista, rok važenja, organ koji je izdao putni list, razlog odbijanja);
- podatke o upisu maloljetnog lica u putni list roditelja ili staratelja (ime i prezime, datum rođenja, datum upisa);
- podatke o privremenom ograničenju kretanja;
- rubriku za napomene (maloljetno lice bez pratnje, lice sa posebnim potrebama);
- podatke o usvajanju, odbijanju zahtjeva za dobijanje azila, odnosno obustavi postupka i datum usvajanja, odbijanja zahtjeva za dobijanje azila, odnosno obustave postupka;
- odluku po žalbi;

- broj i datum donošenja odluke po žalbi.

Evidencija o licima kojima je priznat status izbjeglice

Član 3

Evidencija o licima kojima je priznat status izbjeglice,
sadrži:

- redni broj;
- podatke o licu kojem je priznat status izbjeglice (ime i prezime, rođeno prezime, matični broj, pol, bračno stanje, ime i prezime oba roditelja, datum, mjesto i država rođenja, etnička pripadnost, religija, državljanstvo, školska sprema, zanimanje, maternji jezik i jezici koje razumije);
- podatke o mjestu i državi posljednjeg prebivališta;
- podatke o članovima porodice koji su u pratnji lica kojem je priznat status izbjeglice (ime i prezime, srodstvo, datum i mjesto rođenja, državljanstvo);
- podatke o članovima porodice koji nijesu u pratnji lica kojem je priznat status izbjeglice (ime i prezime, srodstvo, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, država boravka, pravni status);
- datum podnošenja zahtjeva za dobijanje azila;
- otiske prstiju, fotografiju i potpis;
- rubriku za napomene (maloljetno lice bez pratnje, lice sa posebnim potrebama);
- broj i datum rješenja o priznavanju statusa izbjeglice;
- podatke o mjestu i adresi boravka u Crnoj Gori;
- podatke o datumu i mjestu odjave boravka;
- podatke o izdatoj ličnoj karti za izbjeglicu (serijski broj, datum izdavanja, rok važenja, organ koji je izdao);
- podatke o zahtjevu za izdavanje putne isprave (usvojen odnosno odbijen zahtjev, vrsta i broj izdate putne isprave, rok važenja, organ koji je izdao, razlog odbijanja);
- podatke o upisu maloljetnog lica u putnu ispravu roditelja ili staratelja (ime i prezime, datum rođenja, datum upisa);
- podatke da je status izbjeglice prestao, odnosno ukinut i datum prestanka odnosno ukidanja statusa izbjeglice;
- odluku po žalbi;
- broj i datum donošenja odluke po žalbi.

Evidencija o licima kojima je odobrena dodatna zaštita

Član 4

Evidencija o licima kojima je odobrena dodatna zaštita,
sadrži:

- redni broj;
- podatke o licu kojem je odobrena dodatna zaštita (ime i prezime, rođeno prezime, matični broj, pol, bračno stanje, ime i prezime oba roditelja, datum, mjesto i država rođenja, etnička pripadnost, religija, državljanstvo, školska sprema, zanimanje, maternji jezik i jezici koje razumije);

- podatke o mjestu i državi posljednjeg prebivališta;
- podatke o članovima porodice koji su u pratnji lica kojem je odobrena dodatna zaštita (ime i prezime, srodstvo, datum i mjesto rođenja, državljanstvo);
- podatke o članovima porodice koji nijesu u pratnji lica kojem je odobrena dodatna zaštita (ime i prezime, srodstvo, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, država boravka, pravni status);
- datum podnošenja zahtjeva za dobijanje azila;
- otiske prstiju, fotografiju i potpis;
- rubriku za napomene (maloljetno lice bez pratnje, lice sa posebnim potrebama);
- broj i datum rješenja o odobravanju dodatne zaštite;
- podatke o mjestu i adresi boravka u Crnoj Gori;
- podatke o datumu i mjestu odjave boravka;
- podatke o izdatoj identifikacionoj ispravi (broj isprave, datum izdavanja, rok važenja, organ koji je izdao);
- podatke o zahtjevu za izdavanje putnog lista (usvojen odnosno odbijen zahtjev, broj izdatog putnog lista, datum izdavanja, rok važenja, organ koji je izdao, razlog odbijanja);
- podatke o upisu maloljetnog lica u putni list roditelja ili staratelja (ime i prezime, datum rođenja, datum upisa);
- podatke o produženju roka trajanja dodatne zaštite i datum produženja roka trajanja dodatne zaštite;
- podatke da je dodatna zaštita prestala, odnosno ukinuta i datum prestanka odnosno ukidanja dodatne zaštite;
- odluku po žalbi;
- broj i datum donošenja odluke po žalbi.

Evidencija o licima kojima je odobrena privremena zaštita

Član 5

Evidencija o licima kojima je odobrena privremena zaštita, sadrži:

- redni broj;
- podatke o licu kojem je odobrena privremena zaštita (ime i prezime, rođeno prezime, matični broj, pol, ime i prezime oba roditelja, datum, mjesto i država rođenja, državljanstvo);
- podatke o mjestu i državi posljednjeg prebivališta;
- podatke o članovima porodice koji nijesu u pratnji lica kojem je odobrena privremena zaštita (ime i prezime, srodstvo, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, država boravka, pravni status);
- podatke o državi iz koje je lice ušlo u Crnu Goru;
- podatke o mjestu i datumu ulaska u Crnu Goru;
- podatke o mjestu i adresi boravka u Crnoj Gori;
- fotografiju i potpis;
- rubriku za napomene (maloljetno lice bez pratnje, lice sa posebnim potrebama);
- podatke o izdatoj identifikacionoj ispravi (broj isprave, datum izdavanja, rok važenja, organ koji je izdao);
- podatke o zahtjevu za izdavanje putnog lista (usvojen odnosno odbijen zahtjev, broj izdatog putnog lista, datum izdavanja, rok važenja, organ koji je izdao, razlog odbijanja);
- podatke o upisu maloljetnog lica u putni list roditelja ili staratelja (ime i prezime, datum rođenja, datum upisa);
- podatke da je licu prestala, odnosno uskraćena privremena zaštita i datum prestanka odnosno uskraćivanja privremene zaštite;
- podatke o produženju roka trajanja privremene zaštite i datum produženja roka trajanja privremene zaštite;
- odluku po žalbi;
- broj i datum donošenja odluke po žalbi.

Evidencija o pravima koja u Crnoj Gori koriste lica koja traže azil, lica kojima je odobrena dodatna ili privremena zaštita i lica kojima je priznat status izbjeglice

Član 6

Evidencija o pravima koja u Crnoj Gori koriste lica koja traže azil i lica kojima je odobrena dodatna ili privremena zaštita, sadrži podatke koji se odnose na:

- smještaj;
- rad;
- obrazovanje;
- zdravstvenu zaštitu;
- socijalnu zaštitu;
- humanitarnu pomoć;
- pravnu pomoć;
- jedinstvo porodice.

Evidencija o pravima koja u Crnoj Gori koriste lica kojima je priznat status izbjeglice, sadrži podatke koji se odnose na:

- smještaj;
- rad;
- obrazovanje;
- zdravstvenu zaštitu;
- socijalnu zaštitu;
- humanitarnu pomoć;
- pravnu pomoć;
- spajanje porodice;
- sticanje nepokretne imovine;
- pomoć pri uključivanju u društvo.

Evidencija o izdatim ispravama

Član 7

Evidencija o izdatim putnim ispravama licima kojima je priznat status izbjeglice, sadrži:

- ime i prezime lica kojem je priznat status izbjeglice;
- datum, mjesto i državu rođenja;
- matični broj;

- državljanstvo;
- vrstu putne isprave;
- broj putne isprave, datum izdavanja, rok važenja, naziv organa koji je izdao putnu ispravu;
- podatke o mjestu boravka i adresi;
- datum uručenja putne isprave;
- podatke o oštećenju ili nestanku putne isprave;
- podatke o poništenju putne isprave;
- podatke o zahtjevu za izdavanje duplikata putne isprave (vrsta, broj i datum izdavanja putne isprave);
- podatke o privremenom oduzimanju putne isprave;
- podatke o upisu maloljetnog lica u putnu ispravu roditelja ili staratelja (ime i prezime, datum rođenja, datum upisa).

Evidencija o izdatim ličnim kartama licima kojima je priznat status izbjeglice, sadrži:

- ime i prezime lica kojem je priznat status izbjeglice;
- datum, mjesto i državu rođenja;
- matični broj;
- državljanstvo;
- broj lične karte, datum izdavanja, rok važenja, naziv organa koji je izdao ličnu kartu;
- podatke o mjestu boravka i adresi;
- datum uručenja lične karte;
- podatke o oštećenju ili nestanku lične karte;
- podatke o poništenju lične karte;
- podatke o zahtjevu za izdavanje duplikata lične karte (broj lične karte, datum izdavanja);
- podatke o prijavi, odnosno odjavi mjesta boravka.

Evidencija o izdatim identifikacionim ispravama za lica koja traže azil i za lica kojima je odobrena dodatna ili privremena zaštita, sadrži:

- ime i prezime lica koje traži azil, odnosno lica kojem je odobrena dodatna ili privremena zaštita;
- datum, mjesto i državu rođenja;
- matični broj;
- državljanstvo;
- broj identifikacione isprave, datum izdavanja, rok važenja, naziv organa koji je izdao identifikacionu ispravu;
- podatke o mjestu boravka i adresi;
- datum uručenja identifikacione isprave;
- podatke o oštećenju ili nestanku identifikacione isprave;
- podatke o poništenju identifikacione isprave;
- podatke o zahtjevu za izdavanje duplikata identifikacione isprave (broj isprave, datum izdavanja);
- podatke o prijavi odnosno odjavi mjesta boravka.

Evidencija o izdatim putnim listovima za lica koja traže azil i za lica kojima je odobrena dodatna ili privremena zaštita, sadrži:

- ime i prezime lica koje traži azil, odnosno lica kojem je odobrena dodatna ili privremena zaštita;
- datum, mjesto i državu rođenja;
- matični broj;

- državljanstvo;
- broj putnog lista, datum izdavanja, rok važenja, naziv organa koji je izdao putni list;
- podatke o mjestu boravka i adresi;
- datum uručenja putnog lista;
- podatke o oštećenju ili nestanku putnog lista;
- podatke o poništenju putnog lista;
- podatke o zahtjevu za izdavanje duplikata putnog lista (broj putnog lista, datum izdavanja);
- podatke o privremenom oduzimanju putnog lista;
- podatke o upisu maloljetnog lica u putni list roditelja ili staratelja (ime i prezime, datum rođenja, datum upisa).

Evidencija o privremeno oduzetim ispravama

Član 8

Evidencija o privremeno oduzetim ispravama,
sadrži:

- ime i prezime lica koje traži azil;
- datum, mjesto i državu rođenja;
- vrstu isprave koja se privremeno oduzima;

- broj isprave, datum izdavanja, rok važenja, naziv organa i države koja je izdala ispravu;
- datum oduzimanja isprave;
- razlog oduzimanja isprave;
- broj i datum izdate potvrde o privremeno oduzetoj ispravi;
- datum vraćanja isprave.

Način vođenja evidencija

Član 9

Evidencije propisane ovom uredbom vode se u elektronskoj formi i predstavljaju elektronski vođenu bazu podataka.

Evidencije iz stava 1 ovog člana objedinjuju se, sistematizuju i vode u obliku registra.

Stupanje na snagu

Član 10

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 03-11050

Podgorica, 27. decembra 2007. godine

Vlada Crne Gore

Predsjednik,

Željko Šturanović, s.r.

181. Uredba o novčanoj pomoći za lice koje traži azil, kojem je priznat status izbjeglice i kojem je odobrena dodatna zaštita

(Objavljeno u „Službenom listu Crne Gore”, broj 56/08)

UREDBA O NOVČANOJ POMOĆI ZA LICE KOJE TRAŽI AZIL, KOJEM JE PRIZNAT STATUS IZBJEGLICE I KOJEM JE ODOBRENA DODATNA ZAŠTITA

Član 1

Lice koje traži azil, lice kojem je priznat status izbjeglice i lice kojem je odobrena dodatna zaštita u skladu sa Zakonom o azilu, ostvaruje novčanu pomoć kao vid socijalne zaštite, u skladu sa ovom uredbom.

Član 2

Novčana pomoć iz člana 1 ove uredbe, ostvaruje se kao mjesečna novčana pomoć i jednokratna novčana pomoć.

Član 3

Mjesečna novčana pomoć obezbjeđuje se licu kojem je priznat status izbjeglice i licu kojem je odobrena dodatna zaštita, kojem je pravo na smještaj prestalo u skladu sa Zakonom o azilu, pod uslovom da nema finansijskih sredstava i movine.

Visina mjesečne novčane pomoći iz stava 1 ovog člana, iznosi :

1) za pojedinca	55€;
2) za porodicu sa dva člana	66€;
3) za porodicu sa tri člana	79.20€;
4) za porodicu sa četiri člana	93.50€;
5) za porodicu sa pet i više članova	104.50€.

Visinu mjesečne novčane pomoći iz stava 2 ovog člana može utvrditi organ nadležan za poslove socijalnog staranja u većem iznosu, uz prethodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za poslove finansija.

Član 4

Jednokratna novčana pomoć obezbjedjuje se licu koje traži azil, licu kojem je priznat status izbjeglice i licu kojem je odobrena dodatna zaštita.

Lice iz stava 1 ovog člana ostvaruje jednokratnu novčanu pomoć:

- zbog posebnih okolnosti koje utiču na materijalno i zdravstveno stanje;
- za troškove sahrane.

Troškovi sahrane iz stava 2 alineja 2 ovog člana, obezbjedjuju se licu koje je preuzelo plaćanje tih troškova .

Visina jednokratne novčane pomoći iz stava 1 ovog člana, određuje se u zavisnosti od nastale situacije u skladu sa materijalnim mogućnostima države.

Član 5

Zahtjev za obezbjedjivanje novčane pomoći iz čl. 3 i 4 ove uredbe, podnosi se nadležnom centru za socijalni rad (u daljem tekstu: centar).

Član 6

U postupku ostvarivanja novčane pomoći iz čl. 3 i 4 ove uredbe, ovlašćeno lice centra, po službenoj dužnosti, vrši neposredan uvid u socijalno-ekonomsku situaciju porodice i sačinjava socijalnu anamnezu, koja se koristi kao dokaz u postupku.

Na osnovu socijalne anamneze iz stava 1 ovog člana, centar donosi rješenje.

Član 7

Centar je dužan da donese i dostavi rješenje o zahtjevu najkasnije u roku od osam dana po prijemu uredno podnijetog zahtjeva.

O žalbi protiv rješenja centra rješava organ nadležan za poslove socijalnog staranja, u roku od 15 dana po prijemu žalbe.

Član 8

Ova uredba stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj:

Podgorica, 2008.godine

Vlada Crne Gore

Predsjednik,

Milo Đukanović

182. Strategija za integrisano upravljanje granicom

REPUBLIKA CRNA GORA
VLADA REPUBLIKE CRNE GORE
Strategija integrisanog upravljanja granicom
Februar 2006

Strategiju integrisanog upravljanja granicom na teritoriji Republike Crne Gore usvojila je Vlada Republike Crne Gore, na sjednici od 23. februara 2006.godine.

1. UVOD

Crna Gora je definisala svoj interes i iskazala jasno opredjeljenje za demokratske, ekonomske, političke i institucionalne reforme u procesu tranzicije, stabilizacije i pridruživanja Evropskoj uniji i transatlantskim integracijama.

Vlada Republike Crne Gore je, u procesu izrade nacionalne strategije integrisanog upravljanja granicom (IUG), imala u vidu specifičnosti društveno-političkog uređenja i pravni sistem Republike, komparativna iskustva drugih zemalja koje su u bliskoj prošlosti transformisale ovu oblast, uvažila Smjernice EK za integrisano upravljanje granicama na Zapadnom Balkanu, kriterijume dokumenata iz Kopenhagena, zahtjeve iz oblasti trgovine i druge standarde EU i preporuke iz Šengenskog kataloga najbolje prakse. Implementacijom strategije treba obezbijediti usklađivanje rada državnih subjekata na granici s pravilima koja važe u Evropskoj uniji.

Republika Crna Gora ima definisanu granicu s Republikom Albanijom. To je granica bivše SFRJ za dio prema Albaniji, a granice s bivšim republikama SFRJ određene su i definisane u skladu sa Saveznim ustavom iz 1974. godine, te su kao takve potvrđene kao državne.

Razlozi za uvođenje koncepta IUG-a su potreba za uspješnijim sprovođenjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i potreba za uvođenjem standarda Evropske unije u sva područja i sve službe koje su obuhvaćene ovom strategijom, a kojima je strateški cilj članstvo Republike Crne Gore u EU.

Zadaci koji se realizuju na granici odnose se na lica, transportna sredstva i robu. Realizacija zadataka obuhvata neophodne kontrole na graničnim prelazima, vršenje nadzora zelene i plave granice i sprječavanje prelaska granice mimo graničnih prelaza. Ove zadatke obavljaju različite agencije i službe.

Integrisano upravljanje granicom obuhvata srednjoročne i dugoročne ciljeve za koordinaciju i poboljšanje saradnje unutar i između svih službi i agencija koje kontrolišu i nadziru granice, kao i poboljšanje njihove međunarodne saradnje, kako bi se izgradio kvalitetan i efikasan integrisani sistem upravljanja granicom. Cilj strategije je stvaranje otvorenih granica za trgovinu robom i kretanje lica, ali istovremeno kontrolisanih i sigurnih, kao i potpuno zatvorenih za sve kriminalne ili bilo kakve druge aktivnosti koje mogu ugroziti stabilnost zemlje i Regiona.

Ova strategija mora biti fleksibilna u smislu postepenog uvođenja u procese rada, saradnje i koordinacije, ali i prilagodljiva mogućnostima povremenog revidiranja u skladu sa stanjem na terenu, strateškim interesima Crne Gore i promjenama standarda unutar Evropske unije.

Glavne službe s ovlaštenjima na granici Republike Crne Gore su:

- Uprava za državnu granicu i pogranične poslove Uprave policije;
 - Uprava carina i
- Veterinarska uprava i Fitosanitarna služba Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Istovremeno, koncept integrisanog upravljanja granicom podrazumijeva saradnju navedenih službi s državnim organima koji nijesu u direktnoj vezi s nadzorom granice i graničnom kontrolom, i to:

Ministarstvom inostranih poslova, Ministarstvom za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije, Ministarstvom odbrane, Ministarstvom pravde, Ministarstvom zdravlja,

Ministarstvom pomorstva i saobraćaja, Ministarstvom zaštite životne sredine i uređenja prostora, Agencijom za nacionalnu bezbjednost i drugim organima državne uprave.

Značajna podrška u ostvarivanju ove strategije očekuje se i od Evropske unije, s obzirom da se sredstva CARDS-a koriste i za „promociju regionalne, međudržavne, prekogranične i međuregionalne saradnje među zemljama korisnicama te između njih i EU“. Regionalne CARDS aktivnosti predviđaju sredstva i za „promovisanje integrisanog upravljanja granicom“, što je detaljno razrađeno Višegodišnjim indikativnim programom.

Ova strategija je uglavnom skoncentrisana na aspekt saradnje između službi na republičkom i međunarodnom nivou. Strategijom su predložene i određene promjene u cilju jačanja kapaciteta službi i postizanja standarda i najboljih praksi zemalja Evropske unije. S tim u vezi, pojedine službe su usvojile posebne strategije koje se mogu smatrati integralnim dijelom ukupnih aktivnosti koje se sprovode u cilju uspostavljanja kvalitetnog i efikasnog sistema upravljanja granicom.

2. GEOPOLITIČKE KARAKTERISTIKE

2.1. Gestrateški položaj i opis granice

Republika Crna Gora je jedna od dvije države koje čine državnu zajednicu Srbija i Crna Gora. Prema regionalnom položaju ona je evropska, sredozemna i balkanska zemlja koja preko Jadranskog mora ima vezu s čitavim svijetom.

Teritoriju Crne Gore čine kopnene i vodene površine. Kopneni dio Republike Crne Gore je 13.812 km² površine, na kome živi oko 650.000 stanovnika. Graniči se s Republikom Albanijom, Republikom Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom i s Republikom Srbijom (administrativna granična linija). Crnoj Gori pripadaju vodene površine Jadranskog mora, Skadarskog i Bilećkog jezera. Unutrašnje morske vode Crne Gore zahvataju preko 346,7 km², teritorijalne morske vode preko 2047,2 km², a epikontinentalni pojas obuhvata više od 4917,1 km². Veličina vodenih površina zavisiće od konačnog razgraničenja prema Hrvatskoj na moru. Skadarsko jezero zahvata površinu od 229,8 km².

Crna Gora je naslijedila dio granice bivše SFRJ s Albanijom, dok adekvatno definisanje granice s ostalim susjedima nije završeno. Državna granica, tačnije 92 %, proteže se brdsko-planinskim zemljištem i na više mjesta prolazi preko planinskih vrhova, dok 8 % ima ravničarski karakter, što u kombinaciji s lošim meteorološkim prilikama pogoduje ilegalnim prelascima. Granična linija dostiže najveću visinsku tačku na granici s Albanijom (2524 metra nadmorske visine - planina Maje e Rosit), a najnižu na morskoj granici s Albanijom i Hrvatskom. Jedan dio granice je teško pristupačan, zbog loših puteva u zimskom periodu.

Prema zvaničnim podacima Direkcije za nekretnine, ukupna dužina državne granice je 840,4 km (kopnom - 571,6; morem -137; jezerima: Skadarsko i Bilećko - 50,5; i rijekama: Grnčar, Cijevna, Bojana, Kravarski potok, Lim, Sušanski potok, Šekularska rijeka, Pečka Bistrica, Piva, Tara, Čehotina - 81,3), od čega je:

- s Republikom Hrvatskom 41,7 km (kopnom - 19,7 i morem - 22),
- s Republikom Bosnom i Hercegovinom 254,4 km (kopnom - 204,5; rijekama: Pivom, Tarom i Čehotinom - 38,2; i Bilećkim jezerom - 11,7),
- s Republikom Albanijom 207,2 km (kopnom - 113,3; morem - 22; Skadarskim jezerom - 38,8; i rijekama: Grnčar, Cijevna, Bojana i Kravarski potok - 33,1),
- s Republikom Srbijom administrativna granica 244,1 km (kopnom - 234,1 km; i rijekama: Lim, Šekularska rijeka, Pečka Bistrica i Sušanski potok - 10 km) od kojih 75,6 km prema Kosovu (kopnom - 72,4; i rijekama: Lim, Šekularska rijeka i Pečka Bistrica - 3,2 km) i
 - na otvorenom moru 93 km.

Na teritoriji Republike Crne Gore trenutno funkcionišu 23 granična prelaza, i to: 2 za vazdušni, 5 za

pomorski, 1 za željeznički i 15 za drumski saobraćaj, od čega su 4 s Albanijom, 2 s Hrvatskom i 8 s Bosnom i Hercegovinom te 7 carinsko-policijskih punktova za drumski saobraćaj s Republikom Srbijom.

Službenici granične policije i carine su prisutni na svim graničnim prelazima. Službenici Fitosanitarne inspeksijske službe angažovani su stalno na 11 graničnih prelaza (Božaj, željeznički granični prelaz Tuzi, aerodrom Podgorica, Luka Bar, Debeli Brijeg, Ilijino Brdo, Metaljka, Ranče, Dobrakovo, Dračnovac i Kula), a po pozivu dolaze na ostale granične prelaze. Službenici Veterinarske inspeksijske službe stalno su angažovani na tri granična prelaza (Luka Bar, Debeli Brijeg i Dobrakovo), a po pozivu dolaze na sedam graničnih prelaza (Ilijino Brdo, Božaj, aerodrom Podgorica, aerodrom Tivat, Kula, Ranče i Dračnovac).

2.2. Ekonomske prilike uz granicu

Stanovnici koji žive u pograničnom području Republike Crne Gore u najvećem broju bave se stočarstvom, izuzev područja prema moru, gdje se bave turizmom. Industrija je vrlo slabo razvijena. Jedan broj stanovnika koji živi na sjeveru Republike radi u Republici Srbiji, gdje su mogućnosti zarade izuzetno skromne.

Republika Crna Gora, kao južnoevropska i mediteranska zemlja i atraktivna turistička destinacija, kroz koju prolaze putni pravci koji povezuju zapadnoevropske zemlje s Istočnom Evropom, Bliskim istokom i Azijom, ima veoma frekventan saobraćaj s trendom stalnog povećanja broja putnika koji prelaze preko njene teritorije.

Prema podacima Međunarodne organizacije za migracije (IOM), u svijetu se dnevno preko 15 miliona ljudi preseli iz jedne zemlje u drugu, a od toga 90 % pređe u te zemlje nelegalno.

Inteziviranjem političke i ekonomske krize u svjetskim razmjerama, trend rasta ilegalnih migracija i organizovanog kriminala će se najvjerovatnije nastaviti. U prilog ovoj konstataciji je činjenica da međunarodna zajednica još nije ustanovila dovoljno efikasne instrumente da se tome suprotstavi na organizovan način.

2.3. Strateški izazovi

2.3.1. Konvencionalni vojni napad

Ne postoji opasnost od eventualne vojne intervencije na Republiku Crnu Goru od strane susjednih i drugih zemalja.

Granična policija, trenutno, nema potrebu da se dodatno obučava i priprema za odbranu od agresije, izuzev da u određenim uslovima bude pripremljena da pruži pomoć ostalim snagama zaduženim za javni red i bezbjednost na teritoriji Crne Gore.

2.3.2. Kriminal i opasnosti od ulaska kriminalnih grupa i pojedinaca

Crna Gora se nalazi na putu koji s prostora regiona Jugoistočne Evrope vodi preko Jadranskog mora i Italije ka Zapadnoj Evropi. Uzimajući u obzir ekonomske razlike između zemalja regiona i zemalja Zapadne Evrope, u skorije vrijeme se ne može očekivati potpuno suzbijanje ilegalne trgovine narkoticima, cigaretama, ljudima, oružjem i akciznom robom na prostoru Zapadnog Balkana.

Jedan dio nelegalnih transporta vodi i preko teritorije Crne Gore. Roba na putu do krajnje destinacije prolazi kroz "više ruku", pri čemu se ostvaruje profit u svim fazama. Kriminalci ili kriminalne grupe su organizovani i izuzetno jako povezani jasnim ciljevima da vrše specifične, dobro isplative kriminalne radnje.

Događaji koji su se posljednjih godina dešavali u okruženju Crne Gore pokazali su da se Crna Gora može suočiti s upadom ekstremnih kriminalnih grupa ili pojedinaca spolja na njenu teritoriju s raznim namjerama. Iako su takve mogućnosti svakim danom sve manje, postoji stalna opasnost od nepredvidivih izazova, kako u državi, tako i u regionu. Pri tome, treba imati u vidu opasnost od naoružanih kriminalnih grupa i pojedinaca koji radi novca i protivzakonitog bogaćenja, ne biraju sredstva i način da postignu cilj. Sistem integrisanog upravljanja granicom mora biti brana za sve nelegalne aktivnosti.

Organizovani prekogranični i međunarodni kriminal, s velikim profitom, dobrom organizovanošću i modernom opremljenošću, korupcijom i međunarodnom povezanošću, predstavlja izuzetnu prijetnju nacionalnoj bezbjednosti i sigurnosti. Stoga, jedna od najprioritetnijih aktivnosti Republike Crne Gore mora biti suprotstavljanje ovim opasnostima.

3. INSTITUCIONALNI OKVIR

U vezi s opisom trenutne organizacije i zadataka svake službe koja ima precizno definisane nadležnosti u upravljanju granicom u Republici Crnoj Gori (detaljnije objašnjeno u tekstu koji slijedi), neophodno je, prilikom sprovođenja ove strategije i izrade Akcionog plana, imati u vidu organizacione promjene i uticaj tih promjena na druge službe.

3.1. Granična policija

3.1.1. Ocjena trenutne situacije

Crna Gora je, implementacijom Projekta sistema granične bezbjednosti, prenijela nadležnost nadzora državne granice s Vojske Srbije i Crne Gore na graničnu policiju Crne Gore. Dakle, pogranična kontrola i nadzor državne granice su, od 31.12.2003. godine, u nadležnosti granične policije, čime su uvaženi opšteprihvaćeni standardi u ovoj oblasti - da granična bezbjednost bude pod civilnom kontrolom.

Imajući u vidu stanje na terenu, dosadašnju negativnu praksu i iskustva koja ukazuju na poroznu prirodu granice, bila je neophodna reorganizacija kompletnog sistema obezbjeđenja državne granice.

Crna Gora, u skladu sa Sporazumom o readmisiji, prihvata i vraća naše i strane državljane s ilegalnim boravkom.

Značajno je istaći sljedeće:

- Izuzetno velika podrška međunarodnih organizacija i institucija u naporima da se uspostavi integrisani sistem granične bezbjednosti na teritoriji Crne Gore.
- Nakon formiranja Uprave za državnu granicu i pogranične poslove i početnih rezultata koje je postigla u radu, ima dovoljno vremena i prostora za sveobuhvatnu analizu kako bi se u toku primjene strategije integrisanog upravljanja i izrade akcionog plana za njeno sprovođenje ugradilo dosadašnje iskustvo i praksa za efikasniji i kvalitetniji rad.
- U trenutnim stabilnim uslovima, postoji mogućnost za izgradnju sistema regrutovanja kadra za graničnu policiju, poboljšanje i unaprjeđenje sistema rukovođenja, s akcentom na profesionalnoj motivisanosti ljudstva, permanentnom usavršavanju i pravilnoj raspodjeli zadataka.
- Izuzetno pozitivne reakcije pripadnika granične policije na poboljšanje uslova za rad, tehničko opremanje i modernizaciju i uvođenje novih principa u radu.
- Edukacija putem seminara, kurseva i radionica na teme uvođenja novih operativno-tehničkih i taktičko - policijskih metodologija i upoznavanje s propisima i standardima EU za sve nivoe rukovođenja u graničnoj policiji.

-
- Potpuna povezanost poslova kontrole prelaženja i nadzora državne granice i pitanje stranaca na teritoriji Crne Gore.

- Stalna kontrola i pomoć neposrednim izvršiocima.

3.1.2. Predlog aktivnosti u oblasti

3.1.2.1. Pravnih propisa

3.1.2.1.1. Postojeće stanje

Zakonodavnu osnovu za rad granične policije, koja će se koristiti i primjenjivati do donošenja odgovarajućih republičkih propisa, čine savezni zakoni i drugi propisi koji su, do stupanja na snagu Ustavne povelje, bili u isključivoj nadležnosti bivše Savezne Republike Jugoslavije. Pregled zakona i propisa dat je u prilogu broj 1.

3.1.2.1.2. Nedostaci

Znatan dio pravne regulative koji se primjenjuje datira još iz sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog vijeka. Pripreman je u posebnim i specifičnim prostornim, društvenim, ekonomskim i ideološkim uslovima.

Zastarjelost pojedinih pravnih akata, kako na unutrašnjem, tako i na međunarodnom planu, u najvećoj mjeri isključuje njihovu primjenu zbog prevaziđenosti i neadekvatnosti sadašnjim uslovima i potrebama.

3.1.2.1.3. Strateški cilj

Neophodno je, što prije, donijeti potrebne propise kojima će se propisati sve radnje i procedure na graničnim prelazima, odnosno postupanja u vezi sa zaštitom granice u redovnim i vanrednim situacijama, te definisati aktivnosti drugih službi uključenih u graničnu kontrolu i nadzor, kako bi precizno razgraničili nadležnosti, ovlašćenja i odgovornosti.

Uvažavajući smjernice Evropske komisije, u cilju sprovođenja zajedničkih operativnih aktivnosti među graničnim službama, potrebno je postojeći pravni okvir pripremiti i prilagoditi na način koji će omogućiti brži protok, razmjenu i korišćenje informacija i podataka, posebno na operativnom nivou, imajući u vidu njihovu tajnost i zaštitu, kao i lica koja će njima raspolagati i upravljati, a u cilju efikasnijih i kraćih kontrola.

Izvršiti analizu postojećih bilateralnih policijskih sporazuma, te pripremiti i predložiti potpisivanje novih kojim će se konkretizovati prekogranična policijska saradnja.

Takođe, izuzetno je značajno i stalno praćenje promjena u zakonodavstvu i praksi Evropske unije, te njihovo pravovremeno involviranje u crnogorsko zakonodavstvo.

3.1.2.2. Upravljanje i organizacija

3.1.2.2.1. Postojeće stanje

Za brže i potpunije postizanje projektovanih strateških ciljeva za oblast radne nadležnosti granične policije, od izuzetne važnosti je dobro upravljanje-rukovođenje ljudskim i materijalno-tehničkim potencijalima. Upravljanje-rukovođenje se u osnovi mora zasnivati na potpunom poznavanju i poštovanju zakonom propisanih normi iz oblasti nadzora i kontrole državne granice, punom poštovanju načela hijerarhije, subordinacije i transparentnosti u radu i profesionalnom usmjeravanju rada organizacionih cjelina i pojedinaca u graničnoj policiji.

Radom Uprave za državnu granicu i pogranične poslove rukovodi načelnik Uprave, koji se imenuje u skladu s propisima.

1. Uprava za državnu granicu i pogranične poslove (načelnik Uprave, pomoćnici načelnika Uprave, analitika) i

2. Sektori granične policije, i to:

- Sektor za pogranične poslove i strance (načelnik Sektora, glavni inspektori, analitika) i
- Sektor za granicu (načelnik Sektora, pomoćnici načelnika Sektora, analitika).

Sektor za pogranične poslove i strance čine Odjeljenje za pogranične poslove i Odjeljenje za strance. U okviru Odjeljenja za pogranične poslove formirane su sljedeće organizacione cjeline: Stanica policije za PP "Berane", Stanica policije za PP "Pljevlja", Stanica policije za PP "Bijelo Polje", Stanica policije za PP "Podgorica", Stanica policije za PP "Nikšić", Stanica policije za PP "Bar" i Stanica policije za PP "Herceg Novi". Stanice policije za pogranične poslove u svom sastavu imaju odjeljenja policije za pogranične poslove.

U okviru Sektora za granicu formirane su sljedeće organizacione cjeline: Stanica granične policije "Berane", Stanica granične policije "Pljevlja", Stanica granične policije "Bijelo Polje", Stanica granične policije "Podgorica", Stanica granične policije "Nikšić", Stanica granične policije "Bar", Stanica granične policije "Herceg Novi" i Plovna jedinica. Stanice granične policije u svom sastavu imaju teritorijalne i mobilne jedinice granične policije koje vrše nadzor zelene granice i kontrolu teritorije. Plovna jedinica u svom sastavu ima formirana odjeljenja plovne jedinice u Ulcinju, Budvi, Baru, Kotoru, H. Novom i Podgorici.

3.1.2.2.2. Nedostaci

U sadašnjoj organizaciji Uprave postoje lokalni, regionalni i centralni nivoi organizovani u dvije osnovne linije rada - nadzor zelene i plave granice i kontrola prelaženja na graničnim prelazima. Ovakva organizacija predstavlja izuzetno veliki problem sa aspekta efikasnog i kvalitetnog funkcionisanja.

U Upravi granične policije ne postoji organizaciona jedinica koja bi se neposredno bavila prekograničnim kriminalom, i to u formi kriminalističkih istraga. Organizacione jedinice sistematizovane za kriminalističko-obavještajni rad, analizu rizika i operativnu analitiku nijesu stavljenje u funkciju na način kako je bilo planirano.

3.1.2.2.3. Strateški cilj

Upravu granične policije je neophodno organizovati na tri nivoa: lokalnom, regionalnom i centralnom, s objedinjenim linijama rada (nadzor i kontrola) na centralnom i regionalnom nivou. Rukovodioce regionalnih centara direktno vezati za centralni nivo rukovođenja-rukovodstvo Uprave policije.

Mobilne jedinice koje su u sastavu regionalnih centara staviti u funkciju i stručno vezati za centralni nivo, na kojem treba organizovati analitičku jedinicu povezanu s ostalim organizacionim cjelinama policije i carine.

Takođe, neophodno je uspostaviti takav sistem organizacije da svaki službenik dobije odgovornost proporcionalnu svom ovlašćenju, tj. da donosi odluke na svom nivou rukovođenja. S tim u vezi, rukovođenje je neophodno uspostaviti na najnižem nivou – u teritorijalnim jedinicama i odjeljenjima pogranične policije.

U rukovodno-organizacionom smislu, neophodno je izvršiti sveobuhvatnu analizu kvaliteta rada na poslovima nadzora i kontrole prelaženja granice i preduzeti potrebne mjere u skladu s rezultatima analize. Pored toga, izvršiti analizu opterećenosti svake organizacione jedinice prema obimu poslova i dužini granice koja je u njenoj nadležnosti, imajući u vidu što više parametara (konfiguraciju terena, komunikacije, ukupan promet preko graničnih prelaza u nadležnosti organizacione jedinice, brojno stanje i opterećenost kadra, broj otkrivenih prekršaja i krivičnih djela i drugo), te, u skladu s rezultatima te analize, pripremiti predlog nove organizacije Uprave.

Takođe, neophodno je poboljšati postojeći sistem angažovanja patrola, i to na način da se uvažavaju rezultati analize rizika i procjena i izrade potrebni planovi rada i postupanja za redovne i vanredne situacije, uz racionalno korišćenje ljudskih i materijalnih resursa.

Organizacioni koncept Uprave uskladiti s najboljom praksom i preporukama Evropske unije i Šengena, u cilju uspostavljanja što efikasnijeg integrisanog upravljanja granicom.

3.1.2.3. Procedure

3.1.3.3.1. Postojeće stanje

Granična policija u okviru IUG je nadležna za:

- utvrđivanje identiteta i državljanstva lica;
- kontrolu ispravnosti putnih isprava i viza (ukoliko je viza potrebna) s kojima se namjerava preći granica;
 - provjeru ispunjavanja uslova za prelazak državne granice;
- u izuzetnim slučajevima i na samo određenim graničnim prelazima izdavanje viza, a na svim ostalim, kada su za to ispunjeni propisani uslovi, izdavanje turističkih propusnica, odobrenja za unos lovačkog i sportskog oružja, kao i ostalih propisanih isprava-odobrenja koja se odnose na prelaženje granice;
- zabranu ulaska u Republiku Crnu Goru na graničnim prelazima svim licima koja ne ispunjavaju propisane uslove;
 - nadzor kretanja lica i prevoznih sredstava uz državnu granicu;
 - sprječavanje prelaska državne granice van graničnih prelaza;
- otkrivanje nezakonitog ulaska lica u Republiku Crnu Goru i njihov boravak u njoj;
 - suzbijanje nezakonitih migracija, kao i drugog prekograničnog kriminala;
 - sprovođenje postupka u vezi sa azilom;
- djelimičnu provjeru tehničke ispravnosti vozila, kao i za kontrolu i regulisanje saobraćaja na graničnim prelazima;
 - rješavanje povreda državne granice;
- učešće s Ministarstvom inostranih poslova u rješavanju graničnih incidenata;
- vršenje istraga za sva krivična djela u vezi s državnom granicom i strancima, osim onih krivičnih djela koja su u vezi s carinskim prekršajima i krivičnih djela iz oblasti carinskog poslovanja koja će, nakon saznanja ili otkrivanja od strane granične ili kriminalističke policije, bez odlaganja, biti prenijeta u nadležnost Uprave carina;
- organizovanje i sprovođenje operacija traženja i spasavanja ljudi na moru;
 - učešće u sprječavanju i otkrivanju zagađenosti mora;
 - analizu rizika i operativni rad;
- implementaciju međunarodne prekogranične policijske saradnje i
- kordinaciju reagovanja u hitnim slučajevima ili u slučajevima nesreće.

3.1.3.3.2. Nedostaci

Uprava za državnu granicu i pogranične poslove još nema uspostavljenu centralnu bazu podataka, koja bi bila automatski dostupna svim graničnim prelazima i organizacionim jedinicama Uprave. Iz tog razloga se policajci na graničnim prelazima često dodatno iscrpljuju provjerama dobronamjernih građana, odnosno regularnih pravnih i drugih subjekata.

Neuvezan komunikacioni sistem u Crnoj Gori uslovljava dodatno gubljenje vremena na kontroli lica i vozila koja nijesu interesantna za policiju.

3.1.2.3.3. Strateški cilj

U cilju stvaranja uslova za slobodno i nesmetano kretanje ljudi i promet robe preko granice, uz efikasno sprječavanje svih oblika prekograničnog kriminala, neophodno je propisati precizne i jasne procedure kako bi se skratilo vrijeme postupanja na graničnim prelazima, ali i u organizacionim jedinicama, i to na način da se postojeća administracija analizira i reducira gdje je god to moguće. S tim u vezi, treba definisati sve procedure koje se sprovode na graničnim prelazima, ali i u organizacionim jedinicama, analizirati vrijeme trajanja svih postupaka, a nakon detaljne analize predložiti mjere za poboljšanje.

Takođe, neophodno je propisati procedure i za sve oblike interagencijske i međunarodne saradnje kako bi se izbjeglo bespotrebno čekanje i skratilo vrijeme postupanja na granici.

Procedure na granici treba prilagoditi najboljoj praksi Evropske unije, pripremiti priručnik kojim će se objediniti i utvrditi sve procedure i postupanja granične policije.

3.1.3.4. Kadrovi i obuka

3.1.3.4.1. Postojeće stanje

Prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, u Upravi za državnu granicu i pogranične poslove sistematizovano je 1871 službeničko mjesto. Popunjeno je 1460 službeničkih mjesta, odnosno nepopunjeno je 411 službeničkih mjesta.

Za sjedište Uprave za državnu granicu i pogranične poslove, sistematizovano je 11 službeničkih mjesta (8 starješina i 3 policajca). Na dan 1.1.2006. godine, u sjedištu Uprave zaposleno je 10 službenika ili 91% (starješina 7 i policajca 3).

Pravilnikom je sistematizovano 1263 službenička mjesta u Sektoru za državnu granicu (138 starješina i 1125 policajaca i drugih službenika). Na dan 1.1.2006.godine, u Sektoru za državnu granicu, zaposleno je 887 službenika ili 70,2% (starješina 118, policajaca i drugih službenika 769). Sa aspekta teritorijalnog razmještaja jedinica, posebno je naglašen problem popune službeničkih mjesta u stanicama granične policije Bar, Bijelo Polje, Nikšić i Herceg Novi. Najizraženiji problem popune starješinskim kadrom je u stanicama granične policije Bijelo Polje i Pljevlja.

Pravilnikom je sistematizovano 597 službeničkih mjesta u Sektoru za pogranične poslove i strance (73 starješine i 524 policajca i drugih službenika), od čega su popunjena 552 službenička mjesta ili 92,4% (starješina 65, policajaca i drugih službenika 487).

Potreban broj izvršilaca za obavljanje poslova kontrole i nadzora državne granice utvrdiće se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije.

Pripadnici Uprave za državnu granicu i pogranične poslove u izvršavanju zadataka iz djelokruga bezbjednosti državne granice rukovode se sljedećim vrijednostima:

- doslednim poštovanjem Ustava Republike Crne Gore, Zakona o policiji, Zakona o nadzoru državne granice i drugih zakona i međunarodnih ugovora koji su donijeti, potvrđeni i objavljeni u skladu s Ustavom i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava;
- osnovni princip u radu je humanost, zaštita prava građana i njihovog dostojanstva;
- profesionalnim i nepristrasnim izvršavanjem zadataka, što je u punom interesu zaštite ljudskih prava i demokratskih institucija Republike Crne Gore, uz maksimalno uvažavanje običajnih, religijskih i drugih kulturnih posebnosti nacionalnih i etničkih grupa;
- potpunom političkom neutralnošću – ne smiju biti član nijedne političke stranke niti mogu svoje političke stavove javno iznositi;
- punom etničkom i polnom ravnopravnošću i visokim stručnim standardom u radu;
- upotrebom sredstava prinude samo onda i u mjeri u kojoj je to neophodno, a uvijek u skladu sa zakonom;

-
- zabranom mučenja i svakog drugog svirepog, nehumanog ili ponižavajućeg postupka ili

kažnjavanja;

- obezbjeđivanjem pune profesionalne saradnje sa građanima, njihovim udruženjima, vladinim i nevladinim organizacijama i drugim institucijama koji žive, djeluju ili su po bilo kom osnovu interesantni za graničnu bezbjednost;
 - borbom protiv korupcije i svih vidova zloupotrebe službenog položaja;
 - transparentnim radom, što podrazumijeva punu otvorenost za saradnju s medijima i obavještavanje o rezultatima i problemima u radu svih nadležnih, poštujući propisanu hijerarhiju i subordinaciju, kao i spremnost za uvažavanje stavova organa demokratskog civilnog nadzora;
- najvišim nivoom pravne odgovornosti, odgovornosti za primjenu ovlašćenja i postupanja pred javnošću i punom profesionalnom odgovornošću;
- efikasnom kontrolom na svim nivoima u Upravi, posebno kontrolom zakonitog postupanja prilikom izvršavanja zadataka nadzora i kontrole državne granice;
- razmjenom informacija i podataka sa susjednim i drugim graničnim policijama i službama.

3.1.3.4.2. Nedostaci

Pripadnici Uprave za državnu granicu i pogranične poslove još nijesu dostigli neophodan nivo poznavanja poslova nadzora i kontrole prelaženja državne granice. To se, prije svega, odnosi na poznavanje propisa, korišćenje moderne tehnologije i poznavanje stranih jezika. Takođe, treba istaći da oko 40 % policijskog sastava nije završilo osnovne policijske i stručno-specijalističke obuke i da nedostaje nastavni kadar za realizaciju stručne obuke granične policije.

Kao nedostatak može se istaći i slaba motivacija zaposlenih, i to ne samo službenika nego i starješina, a osnovni razlog su niske zarade i neriješena stambena pitanja.

Adekvatan sistem planske popune sastava granične policije još nije razrađen.

3.1.3.4.3. Strateški cilj

U cilju kvalitetnijeg i efikasnijeg izvršavanja zakonom propisanih poslova i procedura, neophodna je popuna kadrom u skladu s odobrenom stematizacijom radnih mjesta Uprave.

Kao veoma značajnu aktivnost, neophodno je razraditi i uspostaviti adekvatan sistem planske popune i dobre motivisanosti kadra za rad u graničnoj policiji. U cilju smanjenja korupcije i stvaranja pozitivne slike o graničnoj policiji, neophodno je poštovati Kodeks policijske etike.

Imajući u vidu česte izmjene i dopune zakonskih i podzakonskih akata kojima se reguliše rad naših graničnih službi i drugih međunarodnih policijskih službi i agencija, s kojima pripadnici granične policije moraju biti blagovremeno upoznati, kao i s načinom sprovođenja odredbi i procedura, policijske službenike je potrebno redovno edukovati. Neophodno je redovno obnavljati stečeno znanje i policijske vještine i unaprjeđivati ga u skladu sa savremenim principima edukacije, preko obrazovnih institucija Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore i uz saradnju s međunarodnim organizacijama. Neophodno je, što prije, najmanje sa tri grupe od po 60 policajaca, realizovati osnovno i tranziciono osposobljavanje pripadnika granične policije.

3.1.3.5. Komunikacija i IT

3.1.3.5.1. Postojeće stanje

Stanice granične policije i policije za pogranične poslove raspolažu osnovnim sistemom telekomunikacija. Sve komunikacije i razmjena informacija se obavljaju preko Operativnog centra policije.

Postojeći sistem radio-veza zadovoljava ispod 80% potreba, pa je u cilju kvalitetnijih i pouzdanijih veza u toku montaža 60 fiksnih stanica u objektima granične policije.

Stanice granične policije nijesu opremljene sistemom veza za potrebe teritorijalnih i mobilnih

jedinica, u tzv. «mrtvim zonama», što je posebno izraženo u zoni odgovornosti stanice granične policije «Bijelo Polje» i «Pljevlja», gdje je nepotpuna pokrivenost radio-signalom.

Stanice granične policije i Plovna jedinica raspolažu osnovnom računarskom opremom. U cilju efikasne zaštite državne granice potrebno ih je uvezati u jedinstvenu računarsku mrežu MUP-a, što je predviđeno programom «Granica», kako bi se imali na uvid svi podaci iz jedinstvene baze podataka koji su od interesa za graničnu policiju. Time bi se omogućila kvalitetna analiza informacija u cilju otkrivanja i suzbijanja nezakonite migracije, identifikacije najugroženijih pravaca i njihovo adekvatno pokrivanje. Za realizaciju projekta potrebno je obezbjediti adekvatnu računarsku opremu.

Uprava za državnu granicu i pogranične poslove ostvaruje komunikaciju sa stanicama granične policije i stanicama policije za pogranične poslove i ostalim organizacionim jedinicama policije upućivanjem telegrama i neposredno na radnim sastancima.

3.1.3.5.2. Nedostaci

Zbog konfiguracije terena, jedan broj teritorijalnih i mobilnih jedinica nijesu u mogućnosti da imaju stalnu radio vezu.

Sljedeći nedostatak u graničnoj policiji u oblasti komunikacija je nepovezanost svih graničnih prelaza i drugih organizacionih struktura u Upravi u jedan informaciono-telekomunikacioni sistem.

Mali broj organizacionih jedinica na lokalnom nivou ima mogućnost korišćenja računarske tehnike. Tu mogućnost imaju samo one jedinice koje se nalaze u sjedištu regionalnih centara koji su povezani u informacioni sistem policije.

3.1.3.5.3. Strateški cilj

Što prije, uspostaviti jednostavniji i brži protok informacija, uz uvođenje savremene tehnike za bezbjedno prenošenje, distribuciju i čuvanje informacija.

U cilju kvalitetnog funkcionisanja telekomunikacija, potrebno je razviti sistem veza koji će omogućiti komunikacije u svim zonama odgovornosti. Takođe, što prije, uvesti sistem «TETRA» – digitalne UKT veze.

Koristiti iskustva zemalja EU kako bi se na najefikasniji način vršila komunikacija unutar i izvan službe, te koristila računarska oprema najnovijih tehničkih dostignuća u nadzoru i kontroli prelaska državne granice.

Pripremiti bazu podataka i stvoriti tehničke uslove za nesmetanu razmjenu informacija s ostalim graničnim službama koje su uključene u integrisano upravljanje granicom.

3.1.3.6. Infrastruktura i oprema

3.1.3.6.1. Postojeće stanje

Za realizaciju navedenih ciljeva i izvršavanje postavljenih zadataka, za potrebe granične policije, sredstvima obezbijeđenim Budžetom Crne Gore i donacijama EAR-a i USAID-a, izgrađen je i rekonstruisan dio objekata i nabavljena su najneophodnija tehnička sredstva, čime je unaprijeđen sistem granične bezbjednosti Crne Gore.

Uvažavajući zahtjeve za pomoć u izgradnji i rekonstrukciji graničnih prelaza, Vlada SAD je podržala tu aktivnost preko Američke agencije za međunarodni razvoj, koja je obezbijedila sredstva za rekonstrukciju devet graničnih prelaza i carinsko-policijskih punktova, putem Projekta "Rekonstrukcija graničnih prelaza", koji je realizovan u dvije faze. EAR je pomogla u izgradnji

modernog graničnog prelaza »Debeli Brijeg« i u planu je početak izgradnje graničnog prelaza »Šćepan Polje«.

Objekti i oprema koje je granična policija dobila od Vojske Srbije i Crne Gore uglavnom su u izuzetno lošem stanju i nijesu za upotrebu. Održavanje i popravka pojedinih materijalno-tehničkih sredstava je nerentabilna i izuzetno skupa, a tehnika je prevaziđena i nefunkcionalna. Veliki broj objekata – karaula uz granicu, koji su u dosta lošem stanju, graničnoj policiji predstavlja dodatni teret zbog obaveze njihovog čuvanja.

Opremljenost policije, kako na graničnim prelazima, tako i u teritorijalnim i mobilnim jedinicama, nije na potrebnom nivou. Dio modernih tehničkih sredstava dobijen je od USAID-a i EAR-a tokom 2004. i 2005. godine, ali to nije ni blizu stvarnih potreba.

3.1.3.6.2. Nedostaci

Za efikasan rad policije u cjelini od izuzetnog značaja je nabavka elektronske opreme za automatsko unošenje identifikacionih podataka u sistem prilikom kontrole prelaska lica preko graničnih prelaza. Na aerodromima Tivat i Golubovci, kao i na nekoliko graničnih prelaza, postoji mogućnost da se identifikacioni podaci iz putnih isprava kontrolisanih lica unose u računar, dok se na ostalim to obavlja upisivanjem podataka u knjige.

Na ovaj način se teže mogu otkriti lica za kojima se traga, a takođe se produžava vrijeme kontrole lica na graničnim prelazima.

Veliki broj objekata na graničnim prelazima, kao i objekata koji se koriste u toku realizacije zadataka nadzora granice, neophodno je adaptirati i potpuno rekonstruisati zbog tehnološke zastarjelosti i nedovoljne opremljenosti. Tehničko održavanje nabavljene opreme je izuzetno skupo i svakim danom je sve teže.

Nadzor zelene i plave granice (prostor između graničnih prelaza) radi konfiguracije terena, loših vremenskih prilika, kao i nedostatka ljudstva, nije na odgovarajućem nivou.

3.1.3.6.3. Strateški cilj

Instaliranjem elektronske opreme za automatsko unošenje identifikacionih podataka u sistem prilikom kontrole lica na svim graničnim prelazima u Republici Crnoj Gori, te uvezivanjem u jedan sistem, efikasnost i kvalitet rada na kontroli lica i putnih isprava bi se znatno unaprijedili, a samim tim i ubrzale procedure i smanjile gužve i čekanja na graničnim prelazima.

Nabavka i instaliranje tehničke opreme za praćenje kretanja lica i vozila preko graničnih prelaza (video-nadzor) omogućili bi kontrolu rada službenika na graničnim prelazima, kontrolu kretanja lica i vozila, ali i preventivno djelovanje u cilju sprječavanja činjenja krivičnih djela i prekršaja u vezi s prelaskom državne granice. Ovo bi obuhvatilo opremanje manjih operativnih centara sa video-nadzorom, uz mogućnost brzog reagovanja i snimanja (video-zapis). Takođe, navedena tehnika bi se mogla koristiti u analizama prelazaka državne granice.

Pojedine djelove granice, koji su posebno interesantni s aspekta ilegalnih migracija, krijumčarenja lica i robe, potrebno je "pokriti" tehničkom opremom (video-nadzor, detektori, radari i dr.), kako bi se spriječile navedene djelatnosti.

Neophodno je opredijeliti sredstva za završetak planiranih adaptacija, renoviranja i izgradnje objekata za kontrolu na graničnim prelazima i objekata koji se koriste prilikom nadzora državne granice.

3.1.3.7. Budžet i rokovi

3.1.3.7.1. Postojeće stanje

Uprava za državnu granicu i pogranične poslove finansijske potrebe iskazuje i planira Budžetom policije u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore.

Po različitim linijama rada, Uprava za graničnu policiju i pogranične poslove dio svojih budžetskih potreba ostvaruje budžetskim planiranjem drugih organizacionih jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova, koje su stručni nosioci po linijama rada u Ministarstvu (Uprava za tehničke poslove, Uprava za ishranu i smještaj, Uprava za zajedničke poslove).

Dosadašnjom implementacijom projekta granične bezbjednosti, Vlada Republike Crne Gore, zemlje EU, preko Agencije za rekonstrukciju i razvoj (EAR) i SAD, preko USAID-a, u velikoj mjeri su pomogli u opremanju, rekonstrukciji i izgradnji infrastrukture granične policije.

3.1.3.7.2. Nedostaci

Budžetom Ministarstva unutrašnjih poslova za ovu godinu nijesu posebno iskazana sredstva za potrebe granične policije, za izgradnju i opremanje graničnih prelaza i rekonstrukciju infrastrukture koju koristi granična policija.

Imajući u vidu ovu činjenicu i nemogućnost realnog planiranja sredstava, u narednim godinama može doći do usporavanja neophodnog tehničkog razvoja granične policije, kao najodgovornije službe za zaštitu državne granice.

3.1.3.7.3. Strateški cilj

Budžetom Uprave policije iskazati posebna sredstva za potrebe granične policije, koja bi se realizovala u skladu s odobrenim planovima za tu godinu.

Takođe, neophodno je definisati sredstva za opremanje i edukaciju kadra granične policije u procesu uspostavljanja integrisanog upravljanja granicom.

3.2. Carina

3.2.1. Ocjena trenutne situacije

Uprava carina Crne Gore teži kontrolisanoj i sigurnoj granici u cilju osiguranja zaštite carinskog područja, tržišta i bezbjednosti građana, ispunjavanja zadataka prevencije i otkrivanja nezakonitog unosa robe, kao i sprječavanja iznošenja kulturnih dobara, zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta.

Ovlašćenja i odgovornosti Uprave carina i carinskih službenika uređena su Zakonom o carinskoj službi ("Sl.list RCG", br.7/02, 29/05), Zakonom o državnim službenicima ("Sl.list RCG", br.27/04), Zakonom o državnoj upravi ("Sl.list RCG", br.38/03) i Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl.list RCG", br.54/04).

Zakonom o carinskoj službi uređeni su djelokrug rada organa nadležnog za carinske poslove, prava, obaveze i odgovornosti carinskih službenika.

Osnovni zadaci carinske službe su:

- odobravanje carinskih postupaka i carinski dozvoljenog postupanja ili upotrebe robe;
 - obavljanje carinskog nadzora;
 - sprovođenje carinske kontrole i inspeksijskih kontrola;
- sprječavanje i otkrivanje prekršaja u vezi s robom koja se unosi na carinsko područje ili iznosi iz tog područja;
- vršenje kontrole unošenja i iznošenja domaćih i stranih sredstava plaćanja (primjena odredbi Carinskog zakona, Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranje terorizma, Zakona o tekućim

- i kapitalnim poslovima sa inostranstvom i Odluke o visini iznosa gotovog novca koji se može unositi i iznositi iz RCG bez prijavljivanja);
- kontrola unošenja, iznošenja i tranzita robe za koju su propisane posebne mjere zbog interesa sigurnosti (radioaktivnost, radiodifuzija), čuvanja zdravlja i života ljudi, životinja i biljaka, čuvanje okoline (ekologija), čuvanje nacionalnih vrijednosti, umjetničke, istorijske i arheološke vrijednosti ili čuvanja svojine (intelektualne svojine);
 - kontrola prelaska lica preko državne granice na graničnim prelazima koje odredi Vlada;
 - unutrašnja kontrola;
 - organizovanje i sprovođenje obavještajno-preventivne aktivnosti u sprječavanju i otkrivanju carinskih krivičnih djela i carinskih prekršaja;
 - saradnja s inostranim carinskim administracijama i međunarodnim organizacijama;
 - obavještavanje javnosti o radu carinske službe;
 - prikupljanje, evidentiranje i obrada podataka o izvozu i uvozu, te visini i strukturi obračunatih i naplaćenih dažbina;
 - vođenje prvostepenog carinsko-upravnog i carinsko-prekršajnog postupka;
 - utvrđivanje, obračunavanje i naplata uvozne i izvozne dažbine, posebne poljoprivredne dažbine, poreza i akciza kod uvoza robe, taksi i drugih dažbina koje se plaćaju kod uvoza, izvoza i tranzita robe i drugih dažbina u skladu s posebnim propisima.

Uprava carina je značajan činilac u svim aktivnostima integrisanog upravljanja granicom RCG, kao i ravnopravan partner u odnosu na sve učesnike u carinskom postupku i spoljnotrgovinskom poslovanju.

3.2.2. Predlog aktivnosti u oblasti

3.2.2.1. Pravnih propisa

3.2.2.1.1. Postojeće stanje

Carinski zakon i Zakon o carinskoj službi, koji se primjenjuju od aprila 2003. godine, uglavnom su usklađeni s propisima Evropske unije, pravilima Svjetske trgovinske organizacije i Svjetske carinske organizacije, kao i osnovnim opredjeljenjima utvrđenim Opštim sporazumom o carinama i trgovini (GATT). Zakonom o carinskoj službi uređeni su djelokrug organa nadležnog za carinske poslove, prava, obaveze i odgovornosti carinskih službenika. Ovim zakonom carinska služba je organizovana kao samostalna uprava, koja ima fiskalnu, zaštitnu i bezbjednosnu funkciju.

Carinskim zakonom, koji se primjenjuje na cijelom carinskom području Crne Gore, uređuju se carinski postupak, prava i obaveze lica koja učestvuju u carinskom postupku, prava, obaveze i ovlašćenja organa nadležnog za carinjenje robe, carinsko područje, carinski prelaz, carinska roba, porijeklo robe, vrijednost robe za carinske svrhe, carinski nadzor, carinski dozvoljena postupanja ili upotreba robe, oslobođenja od plaćanja carine, carinski dug i obračun carine, kaznene odredbe (krivična djela i carinski prekršaji).

Donošenjem ovih propisa carinska služba je dobila ovlašćenje da kontroliše robu i dokumenta ne samo na granici nego i u unutrašnjosti, odnosno na cijelom carinskom području, pa su, u tom cilju, aktivnosti usmjerene na jačanje Sektora carinske bezbjednosti (Odsjek za suzbijanje krijumčarenja, Odsjek za carinske istrage i Odsjek za obavještajni rad).

Donijet je i Zakon o carinskoj tarifi, koji je zasnovan na pravilima kombinovane tarife koja se primjenjuje u Evropskoj uniji-pravila Harmonizovanog sistema 2002. godine, a koji se primjenjuje od 1.1.2006. godine.

Radi sprovođenja Carinskog zakona, donijete su: Uredba za sprovođenje carinskog zakona, Uredba o postupku ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja carine, Uredba o uslovima za obavljanje poslova zastupanja pred organima carinske službe, Uredba o uslovima i načinu prodaje carinske robe i drugim postupcima sa carinskom robom, Uredba o postupanju carinskog organa s

robom za koju postoji osnovana sumnja da se njome povrjeđuju prava intelektualne svojine i drugi podzakonski propisi.

Pored navedenih propisa, carinska služba u svom radu i postupanju primjenjuje i Zakon o spoljnoj trgovini, Zakon o porezu na dodatu vrijednost, Zakon o akcizama, Zakon o upravnom postupku, Zakon o prekršajima i druge zakonske i podzakonske akte. U prilogu broj 2. nalazi se spisak propisa koje direktno ili indirektno primjenjuju carinski organi.

3.2.2.1.2. Nedostaci

Odredbe koje se odnose na određivanje visine naknade za usluge carinskog organa, kao i odredbe koje se odnose na žalbenu proceduru, neophodno je uskladiti sa standardima Evropske unije, pravilima Svjetske trgovinske organizacije (član VIII i X GATT-a) i Svjetske carinske organizacije.

Carinskim zakonom su regulisani privremeni uvoz robe na osnovu ATA karneta i međunarodni prevoz robe na osnovu TIR karneta. Međutim, Carinska konvencija o ATA karnetima za privremeni uvoz robe – ATA konvencija i Carinska konvencija o međunarodnom prevozu robe na osnovu karneta TIR – TIR Konvencija se ne primjenjuju. Jedan od nedostataka je i činjenica da je veći broj bilateralnih sporazuma o carinskoj saradnji zaključen prije 1990. godine, pa ih je potrebno tehnički revidirati i usaglasiti sa standardima SCO i EU.

3.2.2.1.3. Strateški cilj

U cilju uspostavljanja stabilnog, sveobuhvatnog i savremenog pravnog okvira i ispunjavanja uslova za pristupanje Evropskoj uniji, potrebno je da se carinski propisi Crne Gore u potpunosti usklade s carinskim propisima EU, te da se i ubuduće usklađuju s eventualnim izmjenama carinskih propisa Evropske unije, što je i predviđeno Carinskim zakonom. U donošenju propisa, pratiće se najbolja praksa i standardi Evropske unije, kako bi se i dalje stvarali preduslovi za ubrzanje carinskih postupaka, efikasnu naplatu budžetskih sredstava i suzbijanje krijumčarenja i drugih carinskih prevara.

3.2.2.2. Upravljanje i organizacija

3.2.2.2.1. Postojeće stanje

Poslove carinske službe obavlja Uprava carina, koja je organizovana u skladu s evropskim i svjetskim standardima. Poslove iz svoje nadležnosti obavlja preko 4 sektora i 3 odjeljenja, i to: Sektora za carinske poslove, carinsku tarifu, vrijednost, porijeklo robe, međunarodnu carinsku saradnju i evropske integracije; Sektora za informatiku i statističko praćenje; Sektora za naplatu prihoda, postupanja s carinskom robom, praćenje i implementaciju propisa; Sektora carinske bezbjednosti; Odjeljenja za razvoj, koordinaciju i odnose s javnošću; Odjeljenja za unutrašnju kontrolu i Odjeljenja za carinsku reviziju.

Područne jedinice Uprave carina su: Carinarnica Podgorica, Carinarnica Bar i Carinarnica Kotor. Organizacione jedinice carinarnica su carinske ispostave i u okviru njih carinski referati.

Granične ispostave: CR Pošta Podgorica, CI Božaj, CR Željeznička stanica Tuzi, CI Aerodrom Podgorica, CI Krstac, CI Vraćenovići, CI Šćepan Polje, CI Ilino Brdo, CR Željeznička stanica Bijelo Polje, CI Metaljka, CR Ranče, CI Rožaje- Kula, CI Grnčar, CI Dračnovac, CI Dobrakovo, CI Sukobin, CI Aerodrom Tivat, CI Debeli Brijeg, CI Sitnica, CI Bar, CR Konfin, CI Zelenika, CR Budva (sezonski prelaz) i CI Kotor.

Unutrašnje ispostave: CI Podgorica, CI Nikšić, CI Bijelo Polje, CI Cetinje, CI Pljevlja, CI Berane, CR Bijela i CI Slobodna zona Bar.

Ispostave za robni promet: CI Aerodrom Podgorica, CI Aerodrom Tivat, CR Željeznička stanica Tuzi, CR Željeznička stanica Bijelo Polje, CI Bar, CI Kotor, CI Podgorica, CI Nikšić, CI Bijelo Polje,

CI Cetinje, CI Pljevlja, CI Berane, CI Slobodna zona Bar i CI Debeli Brijeg.

Ispostave za putnički promet: CI Božaj, CI Krstac, CI Vračenovici, CI Šćepan Polje, CI Ilino Brdo, CI Metaljka, CR Ranče, CI Rožaje- Kula, CI Grnčar, CI Dračenovac, CI Dobrakovo, CI Sukobin, CI Zelenika, CR Bijela, CR Konfin, CI Sitnica i CR Budva.

S obzirom da je težište kontrole robe prešlo sa granice na unutrašnjost, znatno je ojačan Sektor carinske bezbjednosti (odsijeci za suzbijanje krijumčarenja, carinske istrage i obavještajni rad) u cilju kvalitetnijeg obavljanja kontrole. Najveća prednost obavljanja propisanih procedura kontrole tereta unutar zemlje je kraći period zadržavanja na graničnim prelazima, što omogućava bolji promet robe i kretanje putnika. Uz pomoć stranih donatora, nabavljena je savremena oprema za pregled robe, uz očuvanje integriteta tereta i pošiljki (PASS oprema za otkrivanje krijumčarene robe unutar pošiljki, bez otvaranja, oprema SABRE 4000 detektor za uzorkovanje i otkrivanje čestica narkotika i eksploziva itd.). Velika pažnja posvećena je i obuci službenika za vršenje pregleda i korišćenje ove opreme.

Za jačanje integriteta carinske službe, sprječavanje i otkrivanje unutrašnjih prevara i korupcije, provođenjem početnih istraga površnog, nemarnog i nezakonitog rada carinskih službenika, nadležno je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu. Kao osnov za jačanje integriteta, a na bazi 12 faktora Aruša deklaracije iz 1993. godine, pripremljen je Akcioni plan razvoja integriteta carinske službe Crne Gore, kojim su definisani poslovi i zadaci svakog sektora po ovom pitanju. Kao mjeru u borbi protiv korupcije, carinska služba primjenjuje i sistem "rotacije službenika", kontroliše rad službenika, sprovodi disciplinske postupke, nagrađuje službenike za ostvarene rezultate, popravljajući uslove rada i sl.

3.2.2.2.2. Nedostaci

Osnovni nedostatak je slaba motivacija zaposlenih, i to ne samo službenika nego i rukovodilaca, a osnovni razlozi su niske zarade i neriješena stambena pitanja.

Pojedine organizacione jedinice je neophodno kadrovski i stručno ojačati, a naročito Sektor carinske bezbjednosti, jer se, uvođenjem procesa upravljanja rizikom, javlja potreba za formiranjem komisija i timova koji bi upravljali tim procesom i potreba za specijalizovanim obukama.

U cilju jačanja integriteta, smanjenja korupcije i stvaranja pozitivne slike carinske službe, neophodno je donijeti kodeks ponašanja carinskih službenika.

3.2.2.2.3. Strateški cilj

Strateški cilj carinske službe je da obezbjedi brz promet legalne robe i kretanje putnika, zaštitu i bezbjednost carinskog područja, uz efikasnu naplatu prihoda, u skladu s propisima, u cilju bržeg razvoja privrede Crne Gore.

Carinska služba mora biti organizovana na način kojim će u potpunosti moći da ostvari svoju funkciju zaštite carinskog područja, tržišta, domaće proizvodnje i stvaranja ravnopravnih uslova privređivanja.

Stručne službe koje se bave poslovima utvrđivanja carinske vrijednosti, porijekla robe, analizom rizika, analizom obavještajnih podataka, suzbijanjem krijumčarenja, sprovođenjem carinskih istraga, zaštitom prava intelektualne svojine, edukacijom kadrova i unutrašnjom kontrolom, moraju se brojčano ojačati, a službenici koji rade na ovim poslovima stalno usavršavati znanja iz ovih oblasti. Upravljanje službom mora biti u skladu sa standardima EU, uz poštovanje principa subordinacije

3.2.2.3.1. Postojeće stanje

Carinski postupci i postupanja s robom regulisani su Carinskim zakonom i propisima donijetim na osnovu ovog zakona, koji su usklađeni sa standardima Evropske unije i pravilima STO i SCO.

Carinskim zakonom carinska služba Crne Gore je, pored fiskalne, dobila i zaštitnu i bezbjednosnu funkciju, kao i ovlašćenje da kontoliše carinsku robu na cijelom carinskom području, kako u toku, tako i nakon okončanja carinskog postupka.

Kako bi se stvorili uslovi da se, Zakonom i Uredbom za sprovođenje carinskog zakona, regulisan pregled robe obavlja u skladu sa standardima Evropske unije, Uprava carina razvija analizu rizika, koja predstavlja osnov za ciljani i selektivan pregled robe. U okviru kredita Svjetske banke za modernizaciju carinske službe, u toku je uvođenje sistema analiza rizika, na kojem su angažovani stručni konsultanti iz firmi "Charles Cendal & Partners" i "Memex".

Na sedam pilot lokacija, u toku je implementacija projekta "Lokalni profil rizika u carinskim ispostavama". U cilju pripreme "Lokalnog profila rizika u carinskim ispostavama" prikupljaju se, između ostalih, informacije o prometu saobraćaja, geografskom izgledu graničnih prelaza i opasnim potencijalnim tačkama, broju službenika na graničnom prelazu i režimu rada, drugim službama koje su na granici, učesnicima koji se najčešće pojavljuju u carinskim postupcima. Na osnovu lokalnog profila rizika, a na nivou Uprave, u okviru radnih grupa sastavljenih od stručnih ljudi, priprema se globalni profil rizika.

Na aerodromima u Podgorici i Tivtu u toku je uvođenje sistema crvenog i zelenog prolaza na putničkom terminalu, koji je prihvaćen u većini zemalja u Evropi i svijetu, a kojem je prethodila specijalistička obuka carinskih službenika u otkrivanju i prepoznavanju ponašanja visokorizičnih putnika (HEATHROW aerodrom u Londonu). Radi upoznavanja putnika s uvođenjem sistema i procedurama na crvenom i zelenom prolazu, pripremljena su javna obavještenja i brošure za putnike.

Radi bržeg i efikasnijeg okončanja carinskog postupka, carinska služba će početkom 2006. godine, omogućiti da se carinska deklaracija podnosi u vidu elektronske poruke.

Uvođenjem sistema analize rizika, sistema zelenog i crvenog prolaza, te elektronskog podnošenja dokumenata, koji su regulisani carinskim propisima, carinska služba ispunjava neke od standarda postavljenih Revidiranom Kjoto konvencijom. Vlada RCG je prihvatila Inicijativu za pristupanje RCG Protokolu o izmjenama i dopunama Međunarodne konvencije o uprošćavanju i usklađivanju carinskih postupaka (Kjoto).

3.2.2.3.2. Nedostaci

Jedna od glavnih smetnji brzog proceduri je pregled robe bez selektivnosti, baziranoj na analizi rizika. Međutim, u toku je uvođenje sistema analize rizika, kojim će se postojeći neadekvatni sistem pregleda robe upotpuniti uvođenjem novih i daljom razradom postojećih kriterijuma.

Neopremljenost carinske laboratorije, kao i nedostatak specijalizovanih laboratorija za analizu robe na državnom nivou, jedan je od uzroka malog broja uzorkovane robe u odnosu na količinu uvezene robe, što često onemogućava pravilno svrstavanje robe, a samim tim i utvrđivanje vrijednosti za carinske svrhe.

Većina graničnih prelaza nije osposobljena za carinjenje robe, što dovodi do opterećenosti unutrašnjih ispostava i dodatnih troškova za uvoznika.

Kako se još nijesu stekli uslovi za primjenu elektronskog podnošenja deklaracije, otežava se rad carinskim službenicima, koji više vremena provode na unošenju deklaracija u informacioni sistem nego na pregledu ispravnosti deklaracije i priloženih dokumenata. Trenutno, carinski službenik odlučuje o trenutku prijema deklaracije i o izboru podnosioca deklaracije, što doprinosi

netransparentnosti i neravnopravnosti učesnika u postupku. Kako će početkom 2006. godine, otpočeti elektronsko podnošenje carinskih deklaracija, potrebno je da se stranke u carinskom postupku pripreme za ovaj vid podnošenja carinskih dokumenata.

Carinskim zakonom su regulisani pojednostavljeni postupci koji omogućavaju da roba na najbrži način dođe do korisnika. Uprava carina daje odobrenje za pojednostavljene postupke uvoznicima koji ne krše propise i koji imaju uredne evidencije. S obzirom da je do sada dostavljeno malo ovakvih zahtjeva, pretpostavka je da uvoznici nijesu dovoljno upoznati s mogućnošću korišćenja pojednostavljenih postupaka.

Nepostojanje crvenog i zelenog prolaza na graničnim prelazima u drumskom saobraćaju, dovodi do nepotrebnog čekanja na granici lica koja ne unose robu koja podliježe carinskoj kontroli.

U planu je da slovenačka firma, u narednom periodu, uvede softversko rješenje za praćenje aktivnog i pasivnog oplemenjivanja, kako bi carinsko informacioni sistem podržao ova dva carinska postupka.

Postoje problemi i u utvrđivanju carinske vrijednosti robe, jer nema baze podataka po tarifnoj oznaci, kao i u utvrđivanju porijekla robe, posebno u vezi s izjavama kojima se dokazuje porijeklo robe iz Srbije.

3.2.2.3.3. Strateški cilj

Cilj carinske službe je da olakša procedure kako bi postupci na granici bili brži i efikasniji. U tu svrhu, potrebno je osposobiti granične prelaze za carinjenje robe, s mogućnošću 24-satnog carinjenja, gdje je to moguće. Na taj način će se ispuniti zahtjevi učesnika u carinskom postupku da se carinjenje robe ne obavlja samo u unutrašnjim ispostavama.

Za potrebe ubrzanja procedura, radi analiza uzorkovane robe, neophodno je carinsku laboratoriju tehnički i instrumentalno bolje opremiti ili eventualno razmotriti mogućnost da se ustanovi laboratorija na nivou države, koja bi zadovoljila potrebe različitih službi.

Radi ujednačenosti sprovođenja carinskih postupaka, sve procedure treba objaviti u obliku priručnika ili uputstava radi bržeg i efikasnijeg postupanja u konkretnim situacijama. Pored navedenog, potrebno je pripremiti plan postupanja u hitnim situacijama u kojima su ugroženi ljudski životi i imovina.

Na osnovu pozitivnih iskustava, pripremljeno je Uputstvo namijenjeno carinskom operativnom osoblju i timovima za pretres.

Za pravilno i zakonito sprovođenje procedura bitno je nastaviti s davanjem instrukcija o pravilnom sprovođenju propisa, uz obavezu svakog carinskog službenika da se upozna sa sadržajem instrukcije prije početka rada. Takođe, treba održavati komunikaciju među službenicima organizovanjem redovnih radnih sastanaka i zajedničkih obuka službenika raznih profila, čime će se postići bolja saradnja između službenika i bolje izvršavanje radnih zadataka.

3.2.2.4. Kadrovi i obuka

3.2.2.4.1. Postojeće stanje

Carinska služba Crne Gore trenutno zapošljava oko 500 službenika, od kojih je veći broj primljen u radni odnos u posljednjih 18 mjeseci. Po starosnom profilu službenika, carinska služba je mlada služba s velikim brojem visokoobrazovanih ljudi, koji dobro poznaju strane jezike. Opis radnih mjesta, utvrđenih Pravilnikom o sistematizaciji radnih mjesta, omogućava da, u skladu s vještinama i sposobnostima koje posjeduje, službenik bude raspoređen na odgovarajuće mjesto. Stručna znanja u oblasti carinskog poslovanja stiču se na obukama i provjerama znanja, koje, u skladu s potrebama i u trajanju od jednog mjeseca, organizuje Uprava, preko Službe za kadrovske

poslove. Za te svrhe nabavljen je dio opreme, angažovani su stručni predavači i obezbijeđene su prostorije. Za potrebe sticanja posebnih znanja o robi visokog rizika i načinu postupanja s njom (droga, oružje, radioaktivna roba i sl.), angažuju se stručnjaci iz tih oblasti iz zemlje i inostranstva.

Carinski službenici su do sada prisustvovali velikom broju seminara i obuka koji su organizovani pod pokroviteljstvom Svjetske carinske organizacije, Svjetske trgovinske organizacije, kao i pod pokroviteljstvom vlada stranih država (CLDP-Ministarstvo trgovine SAD i dr.) na teme porijekla, vrijednosti i svrstavanja robe u nomenklaturu carinske tarife, zaštite prava intelektualne svojine, trgovinskih olakšica, integrisanog upravljanja granicom, obaveštajnog rada, carinskih istraga, suzbijanja krijumčarenja robe i sl. Posebne edukacije organizovane su za carinske službenike koji su angažovani na poslovima unutrašnje kontrole carinskog područja, tj. komercijalnih dokumenata i podataka koji se koriste u carinskim postupcima.

Uz podršku CAFAO-a, organizovan je znatan broj studijskih putovanja, na kojima su carinski službenici stekli znanja iz različitih oblasti.

U zavisnosti od vrste i cilja obuke, pohađali su je carinski službenici kojima je za uspješno obavljanje poslova neophodna stručna osposobljenost. Motivisanost carinskog službenika za rad postiže se poboljšanjem uslova za rad, gdje su u te svrhe obezbijeđene adekvatne prostorije i nabavljena potrebna oprema. Takođe, redovnim ocjenjivanjem rada i nagrađivanjem službenika za postignute rezultate postiže se veća zainteresovanost za rad.

3.2.2.4.2. Nedostaci

Imajući u vidu stalnu potrebu modernizacije carinske službe, neophodno je kontinuirano podizati opšti nivo znanja u oblasti carinskih poslova, posebno u oblasti procedura, kao i razvijati i usavršavati posebne tehnike i vještine za realizaciju postavljenih zadataka. Međutim, glavni problem u realizaciji ovog cilja je slaba motivisanost službenika, koja za posljedicu ima propuste u radu. Takođe, carinska služba edukacijom iz oblasti carinskog poslovanja i upravljanja jača i rukovodni menadžment.

Potrebno je nastaviti s obukama iz carinskog poslovanja, obukama i usavršavanjima na različitim poljima, te nastojati da se obuka sprovodi preko obrazovnog centra. Neophodno je podsticati edukaciju carinskih službenika organizovanjem kurseva stranih jezika, na kojima će se posebno obratiti pažnja na stručnu terminologiju i omogućiti učestvovanje u obuci i edukaciji u okviru međunarodne razmjene službenika carinskih administracija.

3.2.2.4.3. Strateški cilj

Kao preduslov za ispunjavanje postavljenih zadataka i ciljeva, carinska služba nastavlja s aktivnostima na razvoju kadrova, kako bi imala motivisane i dobro obučene službenike. U tom cilju, potrebno je nastaviti s obukama i stručnim osposobljavanjima, s posebnim akcentom na učenju stranih jezika, što bi, u skladu s postignutim rezultatima u radu, omogućilo napredovanje u službi prema objektivnim i poznatim kriterijumima, a omogućilo bi i smanjenje korupcije u službi.

Kako je cilj carinske službe da se ubrza promet robe i kretanje putnika preko granice, s obzirom na potrebnu infrastrukturu i ljudski potencijal, važno je osigurati adekvatne resurse, opremu i stručnjake koji će je koristiti. Potpuna kontrola na granici će se postići uz precizno planiranje investicija za poboljšanje infrastrukture, te nabavke sve potrebne opreme, uključujući i obuku službenika za rukovanje tom opremom.

U cilju zaštite carinskog područja i ekonomskih i finansijskih interesa Republike, u planu je obrazovanje više specijalnih mobilnih timova u Odsjeku za obavještajni rad, koji će vršiti kontrolu na cijelom carinskom području, u skladu s carinskim propisima.

Takođe, strukturu poslova u carinskoj službi treba izmijeniti tako da se poveća broj službenika koji se bave poslovima:

- suzbijanja krijumčarenja robe;
- revizije kojom se kontroliše zakonitost obavljanja poslova;
- unutrašnje kontrole koja predstavlja kontrolu odnosa carinskih radnika prema svojim poslovima, otkrivanje korupcije (davanje i primanje mita i drugih poklona), uz široka ovlašćenja izricanja mjera suspenzije i podnošenja disciplinskih prijava.

Takođe, neophodno je funkcionalno povezivanje organizacionih jedinica po horizontalnom i vertikalnom principu primjenom savremenih informatičkih sredstava.

Planirane su i aktivnosti na stvaranju optimalnog radnog okruženja u cilju motivisanja službenika da se dokazuje ne samo kao pojedinac nego i kroz timski rad. Načina koji pomažu postizanju tog cilja su jasno definisanje opisa poslova i radnih zadataka svakog službenika, pravedno vrednovanje rada, te definisanje odgovornosti u skladu s objektivnim kriterijumima.

Potrebno je nastaviti i s mjerama u oblasti kadrovske politike radi iskorjenjivanja svih negativnih pojava i dovođenje službe na nivo carinskih administracija zemalja Evropske unije, i to:

- eliminisanje iz službe službenika za koje se utvrdi da su korumpirani, bez obzira da li se radilo o direktnoj ili indirektnoj koristi;
- organizovanje obuke novoprimljenih carinskih službenika, u skladu s iskustvima carinskih administracija zemalja Evropske unije, putem opštih kurseva radi sticanja opšteg carinskog znanja i putem specijalističkih kurseva, u zavisnosti od sposobnosti i poslova na kojima će ovi službenici raditi.

U tom cilju, potrebno je pripremiti kodeks ponašanja. Radi smanjenja korupcije, a imajući u vidu finansijska sredstva s kojima država raspolaže, treba uskladiti primanja carinskih službenika s porastom troškova života, nagrađivati carinske službenike zbog izuzetnog zalaganja i otkrivanja carinskih prekršaja, kao i rješavati stambena pitanja službenika dodjelom stanova ili stambenih kredita.

3.2.2.5. Komunikacija i IT

3.2.2.5.1. Postojeće stanje

Dobro i blagovremeno upravljanje informacijama je preduslov pravovremenog reagovanja u konkretnim situacijama. Jedan od osnovnih vidova komunikacije unutar carinske službe je davanje instrukcija o pravilnom sprovođenju carinskih postupaka. Razmjena informacija postiže se i na sastancima koji se održavaju i unutar i između svake organizacione jedinice carinske službe.

Preko oglasne table instalirane u centralnom informacionom sistemu, carinski službenici se upoznaju s raspisima i instrukcijama, s izvršenim različitim provjerama, kao npr. provjerama prijavljene vrijednosti robe, porijekla robe i sl., s robom (uključujući biljke i životinje) čiji je uvoz, izvoz ili tranzit zabranjen itd.

Velikom broju službenika omogućen je pristup Internetu, a carinska služba odskora ima sopstveni veb sajt, na adresi www.vlada.cg.yu/carine, koji je informativne prirode i na kome se mogu naći korisne informacije za širu javnost. Veb sajt predstavlja početak razvoja budućeg Internet portala Uprave carina, koji će služiti za interaktivnu komunikaciju, kako sa građanima, tako i s ostalim partnerima Uprave carina (špediteri, državne institucije, međunarodne institucije i sva ostala lica

Posebna pažnja posvećuje se i blagovremenom upoznavanju službenika s novim propisima.

Uprava carina je formirala koordinaciono tijelo-Operativni centar, koji je nadležan za prijem, analizu, raspoređivanje i prosljeđivanje na teren relevantnih informacija koje dobija. Centar je

zadužen za prikupljanje, analiziranje i distribuiranje informacija iz raznih izvora, kao podataka koji su integralni dio projekta analize rizika. Ovaj centar ima svoju obavještajnu bazu podataka koja sadrži informacije dostavljene od strane lokalnih obavještajnih carinika, kao i carinika sa graničnih i unutrašnjih ispostava. Operativni centar je ovlašten da informacije koje dobija spolja, od drugih službi iz zemlje i inostranstva, kao i putem otvorene linije, od strane građana, preduzeća i drugih subjekata, koja radi u okviru Odsjeka za obavještajni rad, razmjenjuje i s ostalim službama koje obavljaju poslove na granici.

Kako savremena poslovna komunikacija podrazumijeva korišćenje savremenih informacionih tehnologija, to je moderna informatička mreža, kao jedan od osnovnih elemenata na kojima se zasniva efikasna carinska služba, komponenta kojoj se u carinskoj službi Crne Gore pridaje poseban značaj. Iz kredita Svjetske banke nabavljena je i instalirana savremena oprema i implementiran softver koji je izgradila slovenačka firma. Trenutno sistem podržava veći dio carinskih postupaka, a u jedinstveni informacioni sistem umrežen je i najveći broj carinskih ispostava. Takođe, slovenačka firma danas radi na uvođenju softverskog rješenja za "Praćenje plaćanja i naplate carinskog duga" i "Praćenje stanja bankarskih garancija". Ugovorom, koji će se zaključiti, omogućiće se ugovaranje poslova na polju modifikacije postojećih rješenja. Prvom fazom ugovora obuhvatiće se i izrada WEB verzije tranzita, s neophodnim izmjenama određenih funkcionalnosti. Od 1. decembra 2005. godine, u Upravu carina uveden je Projekat automatskih brojača, što znači da će registarski broj carinskim deklaracijama, i to na nivou ispostave, godine i carinskog postupka, biti dodjeljivani automatski od strane informacionog sistema. U toku je priprema Projekta razvoja i implementacije elektronskog podnošenja carinske deklaracije i očekuje se realizacija i puštanje u produkciju u prvoj polovini 2006. godine, kao i Projekta razvoja i implementacije selektivnosti i analize rizika, čija se implementacija, takođe, očekuje u 2006. godini.

3.2.2.5.2. Nedostaci

U carinskoj službi ima problema u organizovanju protoka informacija od Uprave prema područnim jedinicama i obrnuto. Međutim, carinska služba čini napore da tumačenja odredbi zakona, objašnjenja i uputstva za pravilno sprovođenje carinskih procedura, na jednostavan i efikasan način stižu do područnih jedinica, na osnovu kojih ove, kada je to potrebno, sprovode određene mjere i aktivnosti. Takođe, čine se napori da i u obrnutom smjeru, do Uprave, na brži način stižu različiti podaci prikupljeni od strane područnih jedinica, koje se dalje, u zavisnosti od teme, na obradu prosljeđuju nadležnim jedinicama.

Kao podrška cilju ubrzanja procedura, ugradnjom analize rizika u informacioni sistem, stvoriće se uslovi za donošenje odluka za selektivan pregled robe, kao i za praćenje neusaglašenih isporuka i vozila visokog rizika. On će biti na raspolaganju carinskim ispostavama i potpuno integrisan u organizacionu strukturu i operacije.

Ovaj sistem biće u stanju da kombinuje različite kriterijume u profilima rizika, da stvori okvire prihvatljivosti za različite parametre, da prati izvozne podatke u vezi s određenom robom, da ukaže na slučajeve gdje isti uvoznici/izvoznici uvoze iste finalne proizvode, da ukaže na mogućnost prijavljivanja robe pod stavkama manje oporezovane ili regulisane tarife i da stalno osavremenjuju podatke povezane s carinskim postupcima, kao i podatke koji se dobijaju pregledima računa poslije carinjenja. Razmjena podataka između carinskog informacionog sistema i sistema za upravljanje rizikom biće određena prema operativnim potrebama i zahtjevima zakonodavstva i definisana posebnim uputstvima.

U planu je da slovenačka firma, u narednom periodu, uvede softversko rješenje za aktivno i pasivno oplemenjivanje, kako bi carinskoinformacioni sistem podržao ova dva carinska postupka.

Jedan od nedostataka je i nepostojanje elektronskog vođenja evidencije za robu koja je smještena u carinska skladišta.

U informacionom sistemu ne postoji mogućnost da se po tarifnom broju izlistaju statistički podaci o vrijednostima robe prihvaćenim od strane različitih ispostava, što otežava utvrđivanje vrijednosti

robe.

Carinska služba nema pristup elektronskim bazama podataka RILO (Regional Intelligence Liaison Office) i CEN (Customs Enforcement Network), kao ni bazama podataka drugih međunarodnih institucija.

3.2.2.5.3. Strateški cilj

Jedan od strateških ciljeva carinske službe je unaprjeđivanje informacionog sistema, koji treba da bude podrška procedurama iz Carinskog zakona.

S tim u vezi, potrebno je:

- uvođenje elektronskog podnošenja carinske deklaracije;
- uvođenje sistema praćenja plaćanja i naplate carinskog duga (automatsko preuzimanje sredstava na račun Uprave carina);
- formiranje državnog portala za razmjenu podataka (razmjena podataka između vladinih službi kroz jedinstveni interface);
 - povezivanje s informacionim sistemima drugih carinskih službi;
- uvođenje NCTS sistema, odnosno priprema i priključivanje tranzitnom sistemu EU, čija je implementacija obavezna za zemlje kandidate za pristupanje EU;
- pripremiti i razviti instrumente neophodne za preuzimanje TARIC baze koja se koristi u EU, čija je implementacija obavezna za zemlje kandidate za EU.

3.2.2.6. Infrastruktura i oprema

3.2.2.6.1. Postojeće stanje

Da bi ostvarila svoju funkciju, za carinsku službu je važno da ima odgovarajuću infrastrukturu i opremu, u skladu sa standardima, uslovima i preporukama Evropske unije.

U tom cilju, u okviru Projekta sistema granične bezbjednosti, izvršena je rekonstrukcija šest graničnih prelaza (GP Konfin prema Republici Hrvatskoj, GP Sitnica, Ilino Brdo, Vračenići i Metaljka prema BiH, GP Sukobin prema Albaniji) i tri carinsko-policijska punkta prema Republici Srbiji (Dračenovac, Dobrakovo i Ranče). Prvom fazom rekonstrukcije poboljšani su uslovi za rad carinske službe, kontrolu saobraćaja i brži promet robe i kretanje putnika i time omogućena bolja zaštita carinskog područja. U okviru pomoći Evropske unije, završena je izgradnja GP Debeli Brijeg, a u toku je priprema za rekonstrukciju graničnog prelaza Šćepan Polje.

Rekonstrukcijom i modernizacijom aerodroma Tivat i Podgorica biće prevaziđeni problemi snabdijevanja aviona, katering robe, službenog prolaza za posadu i aerodromsko osoblje.

Luke Kotor i Zelenika otvorene su za saobraćaj 24 časa dnevno. Međutim, ne postoje pristanišne zgrade, niti prostorije, gdje bi se na kvalitetan način vršio pregled robe i putnika, a carinski službenici obavljaju poslove u neadekvatnim prostorijama.

Zbog ograničenog iznosa sredstava, koja su obezbijedili donatori, rekonstrukcija i izgradnja graničnih prelaza su izvedene tako da su stvoreni minimalni uslovi za nesmetan rad državnih organa.

U prethodnom periodu carinska služba je podjelila i zadužila opremu iz donacija vlada SAD-a, Velike Britanije i Evropske unije. U okviru programa EXBS, dobijena je donacija u opremi koja je podijeljena graničnim prelazima (specijalni uređaji, rukavice, čizme i sl.). Iz donacija CAFAO-a - Kancelarije za Srbiju i Crnu Goru i Vlade Velike Britanije, dobijena je oprema za potrebe Sektora carinske bezbjednosti i Operativnog centra koji je u sklopu ovog sektora, Odjeljenja za carinsku

tarifu, vrijednost i porijeklo, Odjeljenja za kadrovske poslove i stručno usavršavanje i dr. Takođe, u okviru programa "Montenegro Border Security Program", nabavljena je specijalna oprema za Sektor carinske bezbjednosti i granične prelaze.

3.2.2.6.2. Nedostaci

Na skoro svim drumskim i željezničkim graničnim prelazima saobraćajna infrastruktura je loša, a opremom kojom raspolaže Uprava carina obezbjeđuju se samo minimalni tehnički uslove za rad. Na pojedinim graničnim prelazima nema kompjuterske opreme, što dodatno otežava rad carinskim službenicima, jer su primorani da primljene carinske deklaracije unose u najbližim carinskim ispostavama. Carinski službenici su time uskraćeni za korišćenje oglasne table instalirane u carinskom informacionom sistemu Interneta i dr.

Na nekim graničnim prelazima nijesu instalirane telefonske linije, a na većini nijesu instalirani skeneri, uređaji za radioaktivnost i druga potrebna oprema, koju carinska služba mora posjedovati radi obezbjeđivanja nesmetanog i brzog prometa robe i kretanja putnika i radi sprječavanja transporta ilegalne robe. Na primjer, carinski službenici ne raspolažu s priborom i materijalom za uzorkovanje robe. Na nekoliko graničnih prelaza nijesu postavljene kolske vage, pa se roba radi mjerenja upućuje u unutrašnje ispostave, što stvara dodatne troškove za uvoznika.

3.2.2.6.3. Strateški cilj

U cilju ubrzanja procedura, planirana je dalja modernizacija postojećih i izgradnja novih graničnih prelaza na kojima će se sigurno i ekonomično odvijati granični promet i obavljati granična kontrola.

Za razvoj i unaprjeđenje prekogranične infrastrukture u narednom periodu, kao prioritete, treba utvrditi:

- izgradnju graničnih prelaza s potrebnom infrastrukturom;
- izgradnju dodatnih zaustavnih traka na svim graničnim prelazima, kako bi se obezbijedio nesmetan saobraćaj vozila i smanjile saobraćajne gužve;
- izgradnju objekata na graničnim prelazima za detaljni pregled putnika i vozila, kao i objekata za privremeno oduzetu robu;
 - obezbjeđenje elektrifikacije graničnih prelaza, tako da se na svakom graničnom prelazu obezbijedi niskonaponska mreža;
- obezbjeđenje kvalitetnog snabdijevanja graničnih prelaza pijaćom odnosno sanitarnom vodom;
 - obezbjeđenje infrastrukture za realizaciju projekta video-nadzora graničnih prelaza;
- izgradnju robnih carinskih terminala u blizini graničnih prelaza, shodno zahtjevima i standardima Evropske unije;
 - za granične prelaze u lukama obezbijediti uslove i infrastrukturu u skladu sa standardima za pomorski saobraćaj.

Unutar carinskog područja mogu se postaviti nadzorne tačke na tranzitnim putevima, gdje će se sprovesti zajednička policijska i carinska kontrola s mogućnošću uključivanja ostalih službi.

U borbi protiv svih nepravilnosti u radu carinske službe izuzetan značaj ima tehničko-tehnološka opremljenost carinske službe. Poboľšanjem tehničko-tehnološke opremljenosti postići će se:

- skraćenje zadržavanja robe i prevoznih sredstava na graničnim prelazima i u prostorima pod carinskim nadzorom prije sprovedenog postupka carinjenja;
 - smanjenje troškova carinskog postupka;
- koordinirani rad državnih organa na graničnim prelazima i blagovremeno obezbjeđivanje podataka o robi i prevoznim sredstvima;
- objektiviziranje radnji u carinskom postupku primjenom novih instituta i informatičkih sredstava (ciljanje, selaktivnost), što smanjuje mogućnost neprofesionalnog odnosa između carinskih radnika i drugih učesnika u carinskom postupku;
- mogućnost kontrole zalaganja na poslu (vrijeme dolaska na posao, vrijeme odlaska s posla, broj

obrađenih isprava, preduzetih radnji u toku radnog vremena itd.) korišćenjem informacionih sistema.

Između ostalog, potrebna je nabavka dodatne računarsko-komunikacione opreme za nepovezane lokacije za službenike koji rade u organizacionim jedinicama, kancelarijske opreme za rekonstruisane granične prelaze, telekomunikacione opreme, opreme za bezbjednost (mobilni skener za pregled vozila, statični metal detektor, uređaj za otkrivanje droga i eksploziva, uređaj za detekciju vrste materijala s pratećom opremom, uređaj za analizu nafte itd.).

3.2.2.7. Budžet i rokovi

3.2.2.7.1. Postojeće stanje

Iz Budžeta RCG izdvajaju se sredstva za modernizaciju carinske službe, i to za izgradnju i rekonstrukciju graničnih prelaza i objekata koje koristi carinska služba, za stambene objekte, sredstva transporta, računarsku opremu i sl. Prihodi carinske službe su i sredstva ostvarena po osnovu naplate naknade za usluge carinske službe, naplate naknade za korišćenje usluga carinskih terminala i sl.

U toku je uvođenje Projekta sistema za upravljanje rizikom. Za realizaciju Projekta angažovana su sredstva iz kredita Svjetske banke, odobrenog za implementaciju projekta "Trgovinskih i transportnih olakšica u Jugoistočnoj Evropi".

3.2.2.7.2. Nedostaci

Sredstva opredijeljena budžetom, namijenjena carinskoj službi, nijesu dovoljna iz razloga što su potrebe ove službe mnogo veće, posebno ako se ima u vidu visina tekućih troškova, visina izdataka za nabavku neophodne opreme i ostalo. Carinska služba sprovodi nabavke za sopstvene potrebe u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama, kojim su određene procedure za nabavku, a koje su često ograničavajući faktor u brzoi i ekonomičnoj nabavci neophodne opreme, materijala i ostalih sredstava za rad carinske službe.

3.2.2.7.3. Strateški cilj

Za poboljšanje tehničke i tehnološke opremljenosti carinske službe, kao i za ostale tekuće izdatke, potrebno je budžetom planirati veći obim sredstava i analizirati sve procedure i postupake predviđene Zakonom o javnim nabavkama i eventualno predložiti izmjene Zakona, gdje je to moguće, kako bi se pojednostavile procedure kod javnih nabavki.

3.3. Veterinarska inspeksijska služba

3.3.1. Ocjena trenutne situacije

Veterinarska uprava RCG obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na upravljanje sistemom zaštite javnog zdravlja, zaštite zdravlja i dobrobiti životinja, zdravstvene bezbjednosti i kvaliteta hrane životinjskog porijekla i hrane za životinje, izdaje dozvole za uvoz pošiljki životinja, namirnica, proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porijekla, hrane za životinje, na osnovu provjere epizootiološke situacije kod nas i u svijetu i drugih zakonom definisanih pravila, izdaje sertifikate pri izvozu i dr. Veterinarska uprava RCG, preko veterinarske granične inspekcije, sprovodi nadzor u međunarodnoj trgovini pošiljkama životinja, namirnica, proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porijekla koje bi mogli predstavljati rizik za zdravlje životinja i ljudi.

Poslove granične inspekcije izvršava 12 veterinarskih inspektora, u skladu s republičkim propisima, međunarodnim konvencijama, međunarodnim ugovorima i potpisanim sporazumima o veterinarskoj saradnji. Zakonodavnu osnovu za rad veterinarske granične inspekcije predstavlja Zakon o veterinarstvu ("Sl.list RCG", br. 11/04) i veliki broj saveznih pravilnika, koji će se primjenjivati do donošenja republičkih propisa.

Veterinarska granična inspekcija organizovana je na osam graničnih prelaza - Debeli Brijeg , Ilino Brdo, Božaj, Luka Bar, aerodrom Podgorica, aerodrom Tivat, Kula i na tri administrativna kontrolna punkta - Dobrakovo, Ranče i Dračanovac.

Uvoz, provoz i izvoz pošiljki koje podliježu veterinarskoj kontroli odvija se isključivo na graničnim prelazima na kojima postoji organizovana veterinarska inspekcija. Na prelazima Luka Bar, Debeli Brijeg i Dobrakovo je stalno organizovana veterinarska granična inspekcija, a na ostalim prelazima pregledi se vrše po pozivu uvoznika ili zastupnika–špeditera, odnosno po prispijeću pošiljke na granični prelaz.

Postupak kontrole pošiljke na graničnom prelazu obuhvata:

- pregled prateće dokumentacije - dozvole o uvozu, sertifikata i drugih pratećih dokumenata;
 - utvrđivanje identiteta pošiljke;
 - fizičku provjeru pošiljke – organoleptički pregled i
- upućivanje pošiljke na mjesto skladištenja koje je naznačeno u dozvoli o uvozu na dodatne fizičke i laboratorijske provjere, ukoliko granični veterinarski inspektor procijeni da je to potrebno.

Nakon prispijeća pošiljke na mjesto skladištenja, uvoznik podnosi zahtjev za njen pregled veterinarskoj i sanitarnoj inspekciji. Nakon dobijanja rješenja od jedne i druge inspekcije, dozvoljava se carinjenje i stavljanje pošiljke u promet. Glavni veterinarski inspektor koordinira radom graničnih veterinarskih inspektora i pruža im stručnu pomoć u sprovođenju inspeksijskog nadzora. Komunikaciju s centralom, međusobno, kao i sa službama zemalja u okruženju, granični veterinarski inspektori ostvaruju putem telefona/faksa .

Granični prelazi na kojima je organizovana veterinarska kontrola ne ispunjavaju standarde EU, osim graničnog prelaza Debeli Brijeg, koji donekle ispunjava zahtjeve sadržane u Direktivi 91/946, 97/78 EEC i Odluci Komisije br. 2001/812/EC.

3.3.2. Predlog aktivnosti u oblasti

3.3.2.1. Pravnih propisa

3.3.2.1.1. Postojeće stanje

Zakonodavnu osnovu za rad veterinarske granične inspekcije predstavlja Zakon o veterinarstvu ("Sl.list RCG" 11/04) i veliki broj saveznih pravilnika (bivša SFRJ), koji će se primjenjivati do donošenja republičkih propisa. Pregled je dat u prilogu broj 3.

3.3.2.1.2. Nedostaci

Nedovoljno precizni, prevaziđeni i neprimjenljivi savezni podzakonski akti, u novonastalim društvenim i ekonomskim okolnostima, otežavaju rad veterinarskoj graničnoj službi.

Nepostojanje usaglašenih propisa sa zahtjevima EU o uslovima za granične prelaze, pravilima o načinu i organizaciji veterinarskih pregleda pošiljki životinja i proizvoda životinjskog porijekla na graničnim prelazima (kao i za proizvode životinjskog porijekla za ličnu upotrebu), priručnika ili uputstava o saradnji unutar službe i saradnji s drugim službama, procedurama i dr., usporavaju rad prilikom vršenja granične kontrole.

3.3.2.1.3. Strateški cilj

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RCG pripremiće pravilnike usaglašene s legislativom EU u skladu sa Zakonom o veterinarstvu. Ovim pravilnicima definisaće se bliži uslovi za rad, procedure i postupke pri pregledima pošiljki u spoljnotrgovinskom prometu od strane granične veterinarske inspekcije. Veterinarska uprava će pokrenuti inicijativu za izmjenu postojeće

regulative u cilju eliminisanja dupliranja i preklapanja nadležnosti veterinarske, sanitarne i tržišne inspekcije. Nakon donošenja pravilnika, potrebno je donijeti pisana uputstva, instrukcije i priručnike za graničnu veterinarsku inspekciju, u cilju postizanja ujednačenosti i efikasnosti u radu ove službe na granici.

Dalje, biće preduzete aktivnosti koje se odnose na revidiranje i usaglašavanje ranije potpisanih međunarodnih sporazuma o veterinarskoj saradnji, iz perioda SFRJ i potpisivanje Sporazuma o veterinarskoj saradnji sa službama zemalja u okruženju (Bosnom i Hercegovinom, Albanijom, Hrvatskom).

3.3.2.2. Upravljanje i organizacija

3.3.2.2.1. Postojeće stanje

Veterinarska uprava Republike Crne Gore, preko veterinarske granične inspekcije, sprovodi nadzor u međunarodnoj trgovini pošiljkama životinja, namirnica, proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porijekla koje bi mogle predstavljati rizik za zdravlje životinja i ljudi.

Veterinarska granična inspekcija organizovana je na osam graničnih prelaza - Debeli Brijeg, Ilino Brdo, Božaj, Luka Bar, aerodrom Podgorica, aerodrom Tivat, Kula i na tri administrativna kontrolna punkta - Dobrakovo, Ranče i Dračanovac. Uvoz, provoz i izvoz pošiljki koje podliježu veterinarskoj kontroli odvijaju se isključivo na graničnim prelazima na kojima je organizovana veterinarska inspekcija.

Preuzimanjem poslova granične veterinarske od savezne inspekcije 1998. godine, veterinarski inspektori su raspoređeni za rad na graničnim prelazima prema područnim jedinicama, a kriterijumi su bili radno iskustvo u veterinarskoj inspekciji.

3.3.2.2.2. Nedostaci

Nesistematizovano odjeljenje granične veterinarske inspekcije usložnjava rad i dodatno opterećuje zaposlene u Veterinarskoj upravi. Na prelazima Luka Bar, Debeli Brijeg i Dobrakovo stalno je organizovana veterinarska granična inspekcija, a na ostalim prelazima pregledi se vrše po pozivu odnosno po prispjeću pošiljke na prelaz, što usporava prekogranični promet robe.

3.3.2.2.3. Strateški cilj

Izmjenama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Veterinarske uprave RCG predvidjeti osnivanje odjeljenja za graničnu veterinarsku inspekciju.

Nakon formiranja radnih tijela, u čijem sastavu će biti predstavnici službi i institucija koje su uključene u lanac efikasnog, stabilnog i bezbjednog sistema kontrole zdravlja životinja i ljudi u spoljnotrgovinskom prometu, potrebno je pripremiti plan obuke graničnih veterinarskih inspektora i vršiti tromjesečnu rotaciju inspektora na graničnim prelazima.

3.3.2.3. Procedure

3.3.2.3.1. Postojeće stanje

Postupak kontrole pošiljke na graničnom prelazu obuhvata :

- pregled prateće dokumentacije - dozvole o uvozu, sertifikata i drugih pratećih dokumenata;
 - utvrđivanje identiteta pošiljke;
 - fizičku provjeru pošiljke – organoleptički pregled i
- upućivanje pošiljke na mjesto skladištenja koje je naznačeno u dozvoli o uvozu na dodatne fizičke i laboratorijske provjere, ukoliko granični veterinarski inspektor procijeni da je to potrebno.

Nakon prispjeća pošiljke na mjestu za skladištenje, uvoznik podnosi zahtjev za pregled

veterinarskoj i sanitarnoj inspekciji. Nakon dobijanja rješenja od jedne i druge inspekcije, dozvoljava se carinjenje i stavljanje pošiljke u promet .

3.3.2.3.2. Nedostaci

Zbog nemogućnosti donošenja odluke o ispravnosti pošiljke na graničnom prelazu i upućivanja na dodatne provjere, na mjestu skladištenja dolazi do nepotrebnog zadržavanja pošiljki, dupliranja poslova od strane više inspekcija, povećavanja troškova za uvoznike te se na taj način ograničava slobodni protok robe u međunarodnoj trgovini.

Nedostatak minimalne infrastrukture (kancelarija, posebnih prostorija za arhivu, sanitarnih prostorija i prostora za presvlačenje, čajne kuhinja, prostorija za pregled uzetih uzoraka radi vršenja brzih proba i eventualno pripremanje uzoraka za slanje u referentnu laboratoriju na dodatna ispitivanja, ukoliko inspektor procijeni da je potrebno, komora – hladnjača za zadržavanje sumnjive robe do donošenja konačne odluke o sudbini pošiljke, u situacijama kada treba dostaviti dokumentaciju, zamijeniti prevozno sredstvo, odnosno kada se izrekne mjera privremene zabrane uvoza) u znatnoj mjeri utiče na efikasnost i kvalitet u radu veterinarske granične inspeksijske službe.

3.3.2.3.3. Strateški cilj

Uvođenje pojednostavljenih, ujednačenih, jasnih i primjenljivih procedura prilikom pregleda pošiljki na graničnim prelazima, implementacije sistema kontrole bazirane na analizi rizika i upućivanje pošiljki na dodatne fizičke i laboratorijske pretrage na mjesto skladištenja samo onda kada je ustanovljen i prepoznat rizik.

3.3.2.4. Kadrovi i obuka

3.3.2.4.1. Postojeće stanje

Poslove granične inspekcije izvršava 12 veterinarskih inspektora, u skladu s važećim propisima, međunarodnim konvencijama, međunarodnim ugovorima i potpisanim sporazumima o veterinarskoj saradnji.

3.3.2.4.2. Nedostaci

Nedovoljna stručna i praktična obučenosť graničnih veterinarskih inspektora u dijelu prepoznavanja prateće dokumentacije zbog neznanja engleskog jezika, nedovoljna obučenosť za rad na kompjuterima, stalna angažovanosť istih ljudi (duže od 7 godina, bez korišćenja godišnjih odmora, rad vikendom i sl.), dio su objektivnih razloga za spor i neefikasan rad na granici.

3.3.2.4.3. Strateški cilj

Neophodno je analizirati frekventnosť broja pošiljki i povećati broj graničnih inspektora na pojedinim graničnim prelazima, sprovoditi permanentu obuku (seminari, radionice, studijske posjete) i učenje stranih jezika za granične veterinarske inspektore.

3.3.2.5. Komunikacija i IT

3.3.2.5.1. Postojeće stanje

Glavni veterinarski inspektor koordinira radom graničnih veterinarskih inspektora i pruža im stručnu pomoć u sprovođenju inspeksijskog nadzora. Komunikaciju s centralom, međusobno, kao i sa službama zemalja u okruženju, granični veterinarski inspektori ostvaruju putem telefona/ faksa.

ove službe.

3.3.2.5.2. Nedostaci

Nemogućnost brze komunikacije s centralom (na većem broju graničnih prelaza nema telefona faksa, komputera, inspektori koriste dotrajala vozila ili ih uopšte nemaju i dr).

3.3.2.5.3. Strateški cilj

Implementirati modernu informatičku mrežu i instalirati kompjuterski program praćenja pošiljki u spoljnotrgovinskom prometu u cilju bržeg protoka informacija između graničnih inspektora i centrale, graničnih veterinarskih inspektora međusobno, kao i razmjene informacija s veterinarskim graničnim inspektorima zemalja u okruženju (akcentat na pošiljkama u tranzitu).

Organizovati obuku za rukovanje IT opremom i upoznavanje sa savremenim elektronskim sistemima za praćenje pošiljki u međunarodnom transportu (TRACES, SHIFT, RASSF i dr.) – značaj, sigurnost, prednost korišćenja ovih sistema. Svakodnevno ažurirati veb stranicu Veterinarske uprave u vezi s izdatim dozvolama, zabranama i slično.

3.3.2.6. Infrastruktura i oprema

3.3.2.6.1. Postojeće stanje

Granični prelazi na kojima je organizovana veterinarska kontrola ne ispunjavaju standarde EU, osim graničnog prelaza Debeli Brijeg, koji, donekle, ispunjava zahtjeve sadržane u Direktivi 91/946, 97/78 EEC i Odluci Komisije br. 2001/812/EC.

3.3.2.6.2. Nedostaci

Zbog nedostatka minimalne infrastrukture i neopremljenosti graničnih prelaza, onemogućeno je donošenja odluka o ispravnosti pošiljke na graničnom prelazu, pa se roba upućuje na dodatne provjere koje se realizuju na mjestu skladištenja i dolazi do nepotrebnog zadržavanja pošiljki, dupliranja poslova od strane više inspekcija, povećavanja troškova za uvoznike. Na taj način se ograničava slobodni protok robe u međunarodnoj trgovini.

3.3.2.6.3. Strateški cilj

Opremanje i izgradnja graničnih prelaza prema zahtjevima EU (obezbjeđivanje kompjutera, štampača, telefona, faksova, opreme za uzorkovanje, određenog broja vozila za potrebe granične veterinarske inspekcije i dr.).

3.3.2.7. Budžet i rokovi

3.3.2.7.1. Postojeće stanje

Budžetom Veterinarske uprave za 2006. godinu nijesu planirana sredstva za implementaciju koncepta IUG niti za poboljšavanje uslova za rad veterinarske inspekcije.

3.3.2.7.2. Nedostaci

Nedostatak budžetskih sredstava za implementaciju koncepta integrisanog upravljanja granicom.

3.3.2.7.3. Strateški cilj

Planirati neophodna sredstva za implementaciju koncepta integrisanog upravljanja granicom.

3.4. Fitosanitarna inspekcijska služba

3.4.1. Ocjena trenutne situacije

Poslovi fitosanitarne službe su u djelokrugu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Crne Gore. Fitosanitarna inspekcija je u okviru Odjeljenja za poljoprivredu, u sastavu Poljoprivredne inspekcije. Tako će ostati do usvajanja standarda i preporuka EU i međunarodnih konvencija, po kojima bi trebalo da se osnuje centralno tijelo za poslove upravljanja fitosanitarnim sistemom RCG. Ministarstvo obavlja stručne poslove za fitosanitarni sistem, kao što su: razvoj informacionog sistema i sistema brzog upozoravanja, izdaje odobrenja za uvoz bilja, izdaje odobrenja za uvoz sredstava za zaštitu i ishranu biljaka, vrši procjenu rizika od unosa i širenja štetnih organizama, izdaje sertifikate za izvoz bilja, vrši zdravstvenu kontrolu i pregled bilja, sredstava za zaštitu i ishranu bilja pri uvozu, izvozu i tranzitu s pretovarom, vrši nadzor nad proizvodnjom i prometom sadnog materijala i obavlja poslove praćenja i usaglašavanja zakonske regulative sa standardima i preporukama EU.

U zavisnosti od broja pošiljki koje se pregledaju na graničnim prelazima i carinsko-policijskim punktovima, kao i njihove tehničke opremljenosti, zavisi prisustvo inspektora, tako da je na pojedinim prelazima inspektor prisutan puno radno vrijeme, a na drugim radi po pozivu.

Fitosanitarna inspekcija obavlja sljedeće poslove:

- fitosanitarnu kontrolu bilja i biljnih proizvoda u prometu preko državne granice (uvoz, izvoz, reeksport, provoz s pretovarom);
 - kontrolu sredstava za zaštitu bilja pri uvozu;
- izdavanje fitosertifikata o zdravstvenom stanju pošiljki bilja i biljnih proizvoda pri izvozu i reeksportu;
- uzorkovanje pošiljki bilja i biljnih proizvoda radi utvrđivanja zdravstvenog stanja pošiljki;
 - određivanje fitosanitarnih mjera (vraćanje, tretiranje, uništenje i dr.);
 - kontrolu sprovođenja naređenih mjera;
 - kontrolu sortnosti biljnog reproduccionog materijala i
 - kontrolu GMO-a u okviru svoje nadležnosti;

3.4.2. Predlog aktivnosti u oblasti

3.4.2.1. Pravnih propisa

3.4.2.1.1. Postojeće stanje

Djelokrug Fitosanitarne inspekcije i način zdravstvene kontrole i pregleda bilja, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, prikupljanje podataka i stvaranje baze podataka definisani su Zakonom o zaštiti bilja ("Sl. list SRJ" br. 24/98) i drugom zakonskom regulativom koja je data u prilogu.

3.4.2.1.2. Nedostaci

Nedovoljno precizni, prevaziđeni i neprimjenljivi savezni podzakonski akti, u novonastalim društvenim i ekonomskim okolnostima, otežavaju rad fitosanitarne granične službe.

Nepostojanje usaglašenih propisa sa zahtjevima EU o uslovima za granične prelaze, pravilima o načinu i organizaciji fitosanitarnih pregleda pošiljki bilja i biljnih proizvoda na graničnim prelazima (kao i za proizvode biljnog porijekla za ličnu upotrebu), priručnika ili uputstava o saradnji unutar službe i saradnji s drugim službama, procedurama i dr. usporavaju rad prilikom vršenja granične kontrole.

3.4.2.1.3. Strateški cilj

Potpuna harmonizacija zakonske regulative s legislativom EU i osnivanje centralnog tijela za poslove upravljanja fitosanitarnim sistemom RCG. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je pripremio, a Vlada Republike Crne Gore utvrdila predloge novih zakona iz fitosanitarne oblasti (Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja, Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja i Zakon o sadnom materijalu), koji su usaglašeni s međunarodnim konvencijama i propisima Evropske unije. Donošenje ovih zakona očekuje se do sredine 2006. godine. Do tada će se primjenjivati važeći zakoni. Takođe, u toku je priprema još dva zakona (Zakon o sredstvima za zaštitu bilja i Zakon o sredstvima za ishranu bilja), kojima će se pravno zaokružiti fitosanitarna oblast. Nakon usvajanja zakona, pristupiće se pripremama podzakonskih akata i pravilnika kojima će se bliže definisati pojedine odredbe i postupci. S obzirom da je Crna Gora potpisnik međunarodne konvencije o zaštiti bilja, obaveza je da se, zakonskom regulativom, na najbolji način, organizuje služba za zaštitu bilja i kontrola pošiljki u međunarodnom prometu.

3.4.2.2. Upravljanje i organizacija

3.4.2.2.1. Postojeće stanje

Fitosanitarna inspekcija, kao dio poljoprivredne inspekcije unutar Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, sprovodi nadzor u međunarodnoj trgovini nad pošiljkama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom koji bi mogli predstavljati rizik po zdravlje bilja.

U Podgorici su angažovana dva inspektora koji imaju nadležnost nad graničnim prelazima "Božaj", željeznički granični prelaz "Božaj", pošta i aerodrom "Podgorica", kao i carinski terminal "Podgorica". U Baru je angažovan jedan inspektor, s nadležnošću za granični prelaz "Luka Bar", u Herceg Novom jedan inspektor, s nadležnošću za granični prelaz "Debeli Brijeg", u Nikšiću dva inspektora, s nadležnošću za granični prelaz "Ilino Brdo", u Pljevljima 3 inspektora, s nadležnošću za granični prelaz "Metaljka" i carinsko-policijski punkt "Ranče", u Bijelom Polju 3 inspektora, s nadležnošću za carinsko-policijski punkt "Dobrakovo" i u Rožajama 2 inspektora, s nadležnošću za carinsko-policijske punktove "Dračenovac" i "Kula".

3.4.2.2.2. Nedostaci

Neusklađenost organizacije fitosanitarne službe sa standardima EU i međunarodne zajednice.

3.4.2.2.3. Strateški cilj

Formiranje novog organa u čijoj nadležnosti će biti i fitosanitarna inspekcija. Novim organizacijskim modelom, koji će biti usaglašen s direktivama EU, omogućiće se bliska saradnja i povezanost same fitosanitarne službe, kao i njena povezanost s drugim službama u cilju uspostavljanja integrisanog, efikasnog, ekonomičnog, stabilnog i međunarodno prepoznatljivog lanca kontrole zdravlja bilja, koji će omogućiti princip bezbjedne i otvorene granice (vertikalna i horizontalna organizacija). Proširivanje djelokruga fitosanitarne inspekcije povlači potrebu osposobljavanja adekvatnim treninzima i obukom.

3.4.2.3. Procedure

3.4.2.3.1. Postojeće stanje

Fitosanitarna kontrola pošiljki na graničnim prelazima definisana je na osnovu Zakona o zaštiti bilja ("Službeni list SRJ" br. 24/98) i pravilnika donesenih na osnovu njega. Propisana je Metodologija uzimanja uzoraka s uputstvima, kao i karantinski i postkarantinski nadzor. U slučajevima gdje postoji sumnja, roba se vraća ili se uništava. Zdravstveni pregled pošiljki bilja obuhvata:

- pregled dokumentacije koja prati pošiljku;
- pregled prevoznog sredstva;
- pregled ambalaže;
- identifikacija pošiljke;

- zdravstveni pregled bilja i biljnih proizvoda.

Pregled pošiljki sredstava za zaštitu i ishranu biljaka obuhvata pregled dokumentacije koja prati pošiljku, identifikaciju i pregled.

3.4.2.3.2. Nedostaci

Ne postoje priručnici koji opisuju inspekcijske procedure detaljno, u skladu s EU preporukama, kao ni program redovnih treninga i obuke inspektora.

3.4.2.3.3. Strateški cilj

Procedura rada graničnih fitosanitarnih inspektora definisaće se novim zakonima, prema standardu ISPM broj 23 (način podnošenja zahtjeva, vođenje upravnog postupka, podnošenje izvještaja u formi potpisanih obrazaca na mjesečnom, kvartalnom i godišnjem nivou, kao i prosljeđivanje dokumenata strankama i drugim službama, uz vođenje registra kompletirane dokumentacije nakon procedura i provjera). Potrebno je izraditi priručnike koji detaljno opisuju ove inspekcijske procedure u skladu s EU preporukama. Upotreba priručnika omogućiće veću tačnost i ujednačenost rada svih fitosanitarnih inspektora.

3.4.2.4. Kadrovi i obuka

3.4.2.4.1. Postojeće stanje

Sistematizacijom radnih mjesta u poljoprivrednoj inspekciji predviđena je granična i unutrašnja kontrola, sa sljedećim brojem službeničkih mjesta:

- jedan glavni poljoprivredni inspektor;
- 14 fitosanitarnih inspektora koji su raspoređeni na graničnim prelazima i carinsko-policijskim punktovima;
- 5 poljoprivrednih inspektora koji vrše unutrašnju kontrolu predviđenu fitosanitarnim propisima;
- 6 inspektora koji vrše kontrolu nad sprovođenjem drugih zakona iz oblasti poljoprivrede (Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Zakon o mjerama za unaprjeđenje stočarstva, Zakon o morskom ribarstvu, Zakon o slatkovodnom ribarstvu, Zakon o maslinarstvu, Zakon o organskoj poljoprivredi, Zakon o duvanu itd).

3.4.2.4.2. Nedostaci

Nepostojanje definisanog plana obuke inspektora, kao i principa rotacije inspektora na graničnim prelazima, zbog nedostatka finansijskih sredstava. Evidentno je da je postojeći broj ljudi nedovoljan da izvrši obaveze koje predstoje, a postavlja se i pitanje stručne osposobljenosti.

3.4.2.4.3. Strateški cilj

Neophodno je pripremiti plan obuke fitosanitarnih inspektora, kako bi se ispunili zahtjevi u pogledu funkcionisanja fitosanitarnog sistema. Za to je potreban odgovarajući broj kvalifikovanih kadrova, što će se postići implementacijom sistema redovnih, stručnih i opštih obuka. Opšte obuke odnose se na usavršavanje engleskog jezika i rukovanje IT. Stručna obuka odnosi se na usavršavanje rada svih inspektora, s ciljem da se u narednom periodu razvije obuka trenera koji bi bio kvalifikovan da obučava druge inspektore. Ispunjenju ovog strateškog cilja doprinijeće formiranje novog organa Uprave, kao i osavremenjavanje službe u cjelini.

3.4.2.5. Komunikacije i IT

3.4.2.5.1. Postojeće stanje

Trenutna situacija ne zadovoljava minimalne uslove za rad u ovoj oblasti. Osim službenih mobilnih

telefona, kao i nekoliko fax aparata, evidentan je nedostatak moderne IT mreže. U toku je nabavka nedostajuće opreme preko Evropske agencije za rekonstrukciju.

3.4.2.5.2. Nedostaci

Nedostatak moderne informatičke mreže i brze razmjene informacija je jedan od ključnih faktora u boljem funkcionisanju službe na prelazima (nedovoljan broj fiksnih telefonskih linija, nemogućnost pristupa Internet mreži, nedostatak operativnih programa-sofтвера itd.).

3.4.2.5.3. Strateški cilj

Potrebno je izraditi unutrašnju i spoljašnju IT mrežu dostupnu svakom fitosanitarnom inspektor, što bi obezbijedilo da se podaci centralizovano obrađuju, čime bi se na efikasan način obezbijedila informatička podrška svim postupcima ili situacijama.

3.4.2.6. Infrastruktura i oprema

3.4.2.6.1. Postojeće stanje

Skoro svi granični prelazi, osim graničnih prelaza "Debeli Brijeg" i "Luka Bar", ne odgovaraju ni minimalnim tehničkim uslovima za obavljanje fitosanitarnih pregleda, u skladu s Direktivom EU 98/22/EC. I pored toga, fitosanitarna inspekcija, uz velike napore, obavlja poslove iz svoje nadležnosti, a u slučajevima kada je na graničnom prelazu nemoguće pregledati rizične pošiljke robe, one se prepućuju u mjesto carinjenja, gdje se uzimaju uzorci i izdaje rješenje o uvozu i carinjenju pošiljke bilja, nakon dobijenih laboratorijskih analiza.

3.4.2.6.2. Nedostaci

Prostorije za rad fitosanitarnih inspektora na graničnim prelazima i carinsko-policijskim punktovima su dosta loše opremljene, što je posljedica minimalnog ulaganja u prethodnim godinama. Može se reći da su sve neuslovne, osim u Baru i na Debelom Brijegu. Prelazi koji su rekonstruisani (uz pomoć USAID) obezbjeđuju male prostorije bez osnovne opreme. Na pojedinim prelazima ne postoje kancelarije za potrebe službi, već se koriste drvene barake. Takođe, ne postoje ni laboratorije za brzu determinaciju. Sve ovo ukazuje da granična fitosanitarna inspekcija ima veoma loše uslove za rad.

3.4.2.6.3. Strateški cilj

U narednom periodu neophodno je pripremiti strateški plan kako bi se poboljšala postojeća infrastruktura (izgradnja i adaptacija), u skladu s direktivama EU.

3.4.2.7. Budžet i rokovi

3.4.2.7.1. Postojeće stanje

U okviru Agro budžeta Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede postoji program koji se odnosi na opremanje inspeksijskih službi.

3.4.2.7.2. Nedostaci

Budući da Ministarstvo ima tri inspekcije (poljoprivredna, šumarska i vodoprivredna), izdvojena sredstva su nedovoljna za kvalitetan i efikasan rad.

3.4.2.7.3. Strateški cilj

Ograničena budžetska sredstva uslovlila su da se aktuelni problemi u radu prevazilaze donacijama raznih međunarodnih organizacija. Neophodno je da se Budžetom predvide sredstva za

implementaciju IUG, kako bi se na efikasan način ispunili zahtjevi EU.

Trenutna organizacija fitosanitarnog sektora u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RCG nije u skladu s preporukama EU, te je neophodno predvidjeti veći broj izvršilaca, kao i sredstva za ovu namjenu.

4. KOORDINIRAJUĆI MEHANIZMI

Strategiju integrisanog upravljanja granicom u Republici Crnoj Gori implementiraće Međuresorska radna grupa, koju čine predstavnici ministarstava i drugih organa uprave odgovarajućeg nivoa, koji su ovlašćeni za donošenje odluka.

Odluke o finansijskim ulaganjima i odluke o međdržavnim i međunarodnim odnosima donosiće Vlada Republike Crne Gore, nakon pribavljenog mišljenja i na predlog Radne grupe.

Radna grupa će formirati stalne ili ad hoc stručno-ekspertske timove, odnosno podgrupe u sastavu službi, za izradu potrebnih materijala ili radi obavljanja specifičnih zadataka naznačenih u Strategiji ili Akcionom planu za sprovođenje strategije.

Osnovni prioritet Međuresorske radne grupe je da osigura i poboljša saradnju i koordinaciju službi koje upravljaju granicom. Time bi se izbjeglo dupliranje pojedinih postupaka pri obavljanju graničnih procedura, smanjilo i eventualno pojednostavilo obavljanje određenih postupaka, uklonili "prazni hodovi", sinhronizovala postupanja svih službi koje obavljaju granične procedure. Sve ovo bi imalo za rezultat poboljšanje kvaliteta i efikasnosti svih graničnih službi, posebno usklađivanja postupaka sa standardima Evropske unije, dostizanje neophodnog nivoa bezbjednih i otvorenih granica, što bi obezbijedilo i poboljšanje ukupne bezbjednosne situacije i povećanje priliva sredstava u državni budžet.

Zadaci Međuresorske radne grupe su:

- izrada akcionog plana za sprovođenje Strategije;
- nadzor implementacije Strategije za integrisano upravljanje granicom i Akcionog plana, kao i nadzor sprovođenja mjera i radnji koje su planirane Strategijom i Akcionim planom;
- detaljna priprema analiza graničnih procedura pojedinih službi i iniciranje aktivnosti na njihovoj izmjeni, radi usklađivanja s drugim službama ili s Evropskim standardima;
- davanje preporuka za izmjene određenih procedura kako bi se omogućio brži prelazak granice;
 - efikasno rješavanje svih problema kretanja lica i prevoznih sredstava i protoka robe preko granice;
- stalna komunikacija i saradnja s državnim organima, organima lokalne samouprave i drugim agencijama i službama koje su u vezi sa granicom i graničnim procedurama;
 - uočavanje problema i predlaganje neophodnih organizacijskih promjena;
- konstruktivno učešće i davanje preporuka u slučajevima nesporazuma između službi uključenih u upravljanje granicom ili u vezi sa graničnim procedurama;
 - koordinacija rada prilikom donošenja pravnih propisa ili izmjena i dopuna postojeće pravne regulative o graničnim procedurama, odnosno koordiniranje aktivnosti na donošenju regulative kojom se propisuju postupanja pripadnika unutar određene granične službe ili koordinisano postupanje službenika različitih službi koje obavljaju granične procedure;
 - iniciranje izrade i donošenja pojedinačnih akcionih planova službi koje obavljaju granične procedure,
- na osnovu analiza, iniciranje organizovanja potrebne obuke za službenike koje obavljaju granične procedure;
 - organizovanje zajedničkih akcija;
- podnošenje redovnih šestomjesečnih izvještaja Vladi Republike Crne Gore o radu Radne grupe i sprovođenju Strategije integrisanog upravljanja granicom i Akcionog plana, kao i drugih izvještaja i mišljenja, po zahtjevu Vlade Republike Crne Gore i po potrebi i procjeni Radne grupe;
- redovna, konstruktivna i sveobuhvatna saradnja s odgovarajućim međunarodnim organizacijama

u Crnoj Gori i Regionu, kao i s Regionalnim centrom za usklađivanje i sprovođenje strategija i akcionih planova integrisanog upravljanja granicama.

Međuresorsku radnu grupu čine predstavnici ministarstava i drugih organa uprave koji su neposredno (Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Uprava policije, Uprava carina i Veterinarska uprava) i posredno (Ministarstvo inostranih poslova, Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije, Ministarstvo odbrane, Ministarstvo pomorstva i saobraćaja, Ministarstvo zaštite životne sredine i uređenja prostora i Ministarstvo pravde) angažovani u graničnim procedurama.

Odluku o formiranju Međuresorske radne grupe donosi Vlada Republike Crne Gore.

5. SARADNJA

5.1. Saradnja unutar službi

Saradnju u okviru službe treba shvatiti kao saradnju u okviru ministarstava i organa odgovornih za posebne zadatke. Saradnja u okviru službe ima dva aspekta. Vertikalna saradnja podrazumijeva saradnju na različitim administrativnim nivoima, počevši od ministarstva do jedinica koje rade na granicama. Horizontalna saradnja je potrebna između različitih graničnih prelaza, kao i kontrolnih stanica unutar zemlje. Za oba načina saradnje osnov su jasna podjela odgovornosti i aktivna komunikacija, uz dobro organizovan tok informacija.

Potreban je protok informacija od vrha ka nižem nivou (na primjer, pružanje informacija o novim propisima), ali i protok informacija od nižeg nivoa ka vrhu u okviru raznih službi. Carinski službenici na granici treba da blisko sarađuju sa svojim kolegama koje vrše kontrolu u unutrašnjosti. Takođe, potrebna je saradnja između veterinarara na granici i veterinarskih službi u unutrašnjosti, kako bi se osigurao prevoz i tranzit veterinarskih pošiljki. Komunikacija i saradnja s policijskim stanicama je neophodna, npr. radi otkrivanja ukradenih vozila, a takođe i u slučajevima hapšenja lica iz različitih razloga. Svi organi treba da obezbijede da sredstva za efikasno interno upravljanje informacijama budu dostupna za brza razmjenu između službenika.

5.1.1. Granična policija

5.1.1.1. Postojeće stanje

Uprava policije obezbjeđuje efikasan i funkcionalan sistem saradnje između svojih organizacionih cjelina. Podzakonski akti koji postoje i koji treba da se pripreme u narednom periodu, definišaće oblike i vidove saradnje na svim nivoima organizovanja policije.

Pravni okvir za saradnju unutar službe sadržan je u Zakonu o policiji, dok su nadležnosti postupanja i specifični zadaci definisani Zakonom o nadzoru državne granice.

Na lokalnom nivou, odjeljenja pogranične policije i teritorijalne jedinice, u zavisnosti od teritorijalne nadležnosti, ostvaruju saradnju s različitim organizacionim jedinicama odjeljenja i centara bezbjednosti, u skladu s nadležnostima i po različitim bezbjednosno-interesantnim pojavama i događajima.

Na regionalnom nivou, stanice granične policije i stanice policije za pogranične poslove, takođe, kao na lokalnom nivou, u zavisnosti od teritorijalne nadležnosti, ostvaruju saradnju s različitim organizacionim jedinicama odjeljenja i centara bezbjednosti, u skladu s nadležnostima i po različitim bezbjednosno-interesantnim pojavama i događajima.

Uprava za državnu granicu i pogranične poslove ostvaruje dobru saradnju i koordinaciju s ostalim organizacionim cjelinama policije o različitim pitanjima nadzora i kontrole prelaženja državne granice, borbe protiv trgovine ljudima i ilegalnih migracija, kao i o statusnim pitanjima i kontroli kretanja i boravka stranaca.

U situacijama kada obim posla prevazilazi nadležnost jedne organizacione jedinice policije, na osnovu predloga nosioca određenog posla, formiraju se zajednički timovi ili štabovi koji realizuju određeni zadatak.

Razmjena informacija između organizacionih jedinica policije postoji, ali je ona nedovoljna i spora i treba je poboljšati definisanjem međusobnih obaveza i odgovornosti. Spori protok informacija je posljedica loše informaciono-telekomunikacione uvezanosti ili neshvatanja značaja pravovremene razmjene informacija.

5.1.1.2. Nedostaci

Između različitih organizacionih jedinica policije ne postoje precizno definisane međusobne obaveze, odgovornosti i procedure saradnje. Često se sporo reaguje zbog obaveze dobijanja raznih saglasnosti za određena postupanja.

Takođe, treba istaći i problem zastarjele tehnologije za komunikaciju i prenos informacija, što usporava rad i dovodi do kašnjenja u postupanju.

5.1.1.3. Strateški cilj

Podići nivo saradnje unutar policije između različitih organizacionih jedinica u skladu sa zahtjevima i potrebama.

5.1.2. Carina

5.1.2.1. Postojeće stanje

Komunikacijom između organizacionih jedinica Uprave, kao i komunikacijom Uprave carina i Ministarstva finansija, kao organa koji vrši nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada Uprave, postignuta je saradnja koja omogućava rješavanje spornih pitanja ne samo u vezi s propisima već i s aktivnostima preduzetim na prikupljanju informacija i kreiranju baza podataka.

Uspostavljenom saradnjom u carinskoj službi, jasno su postavljene oblasti odgovornosti unutar i između centralnog (Uprava), regionalnog (carinarnice) i lokalnog (carinske ispostave) nivoa, i to od Uprave prema područnim jedinicama i obratno. Uprava carina ima postavljene standarde i procedure, kojima je definisano koje se informacije i u kojem obliku dostavljaju područnim jedinicama.

Na centralnom nivou omogućen je pristup informacijama "s terena", što omogućava da se njihovom analizom na pravilan način planiraju operativne mjere.

Uprava carina je za ove svrhe formirala koordinaciono tijelo-Operativni centar, koji je nadležan za prijem, analizu, raspoređivanje i prosljeđivanje na teren relevantnih informacija koje dobija.

5.1.2.2. Nedostaci

U carinskoj službi ima problema u organizovanju protoka informacija od Uprave prema područnim jedinicama i obrnuto, ali carinska služba nastoji da tumačenja odredbi zakona, objašnjenja i uputstva za pravilno sprovođenje carinskih procedura, na jednostavan i efikasan način, stižu do područnih jedinica. Takođe, čine se naponi da i u obrnutom smjeru, do Uprave, na brži način stižu različiti podaci koje su prikupile područne jedinice, koje se dalje, u zavisnosti od teme, na obradu prosljeđuju nadležnim jedinicama.

5.1.2.3. Strateški cilj

Strateški cilj carinske službe je da obezbijedi da se komunikacija između Uprave i njenih područnih

jedinica odvija na jednostavan i efikasan način.

5.1.3. Veterinarska inspeksijska služba

5.1.3.1. Postojeće stanje

Svakodnevnom komunikacijom graničnih veterinarskih inspektora s centralom Veterinarske uprave u Podgorici ostvaruje se saradnja kojom se postiže brzo rješavanje problema prometa pošiljki preko graničnih prelaza, kako u tumačenju i primjeni propisa, tako i pri sakupljanju informacija o protoku robe, vrstama pošiljki, utvrđenim nepravilnostima, zadržanim i vraćenim pošiljkama i dr.

Veterinarska uprava, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, kao nadležnom organu koji vrši nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada ovog organa, dostavlja kvartalne izvještaje o radu koji sadrže i predloge za otklanjanje utvrđenih nedostataka i ograničenja u spoljnotrgovinskom prometu ove robe.

Saradnja veterinarske sa graničnom fitosanitarnom inspekcijom ostvaruje se neposredno između inspektora na granici, koji na većem broju prelaza koriste zajedničke prostorije, a između glavnih inspektora, održavanjem sastanaka, kreiranjem zajedničkih pojačanih kontrola koje se odnose na pošiljke hrane za životinje, proizvode akvakulture i dr.).

5.1.3.2. Nedostaci

Nepostojanje pisanih uputstava, priručnika s precizno definisanim postupcima, načinom i vrstom informacija koje se razmjenjuju između službi u lancu kontrole. Način korišćenja i ustupanja opreme i sredstava za rad između fitosanitarne i veterinarske inspekcije na granici i sl. opterećuje rad i funkcionisanje službe.

5.1.3.3. Strateški cilj

Strateški cilj veterinarske službe je da obezbijedi da se komunikacija između Veterinarske uprave i graničnih veterinarskih inspekcija odvija na jednostavan i efikasan način.

5.1.4. Fitosanitarna inspeksijska služba

5.1.4.1. Postojeće stanje

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Crne Gore je direktno nadležno za poslove fitosanitarne inspekcije i odgovorno za: međusobne odnose unutrašnjih jedinica, rukovođenje, odgovornost rukovodilaca i način saradnje s drugim organima i organizacijama, kao i za vršenje kontrole na granici i unutar zemlje.

Na granici je angažovana granična fitosanitarna inspeksijska služba koja je jedina nadležna za pregled bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, što ukazuje na neophodnost saradnje sa sektorima u okviru Ministarstva. Fitosanitarna inspeksijska služba se u radu oslanja na rad ovlašćenih laboratorija iz oblasti zdravstvene zaštite bilja, uz stalnu saradnju i komunikaciju.

5.1.4.2. Nedostaci

Fitosanitarna inspeksijska služba je loše tehnički opremljena, što za posljedicu ima izvjesne probleme u organizovanju protoka informacija. Jedan od veoma važnih nedostataka je i nepostojanje plana kontinuirane i adekvatne obuke za fitosanitarne inspektore.

5.1.4.3. Strateški cilj

Strateški cilj je adekvatna tehnička opremljenost fitosanitarne inspekcije, što će automatski dovesti do otklanjanja i drugih problema, kao što su problemi u protoku informacija, zatim izrada plana

obuke i njegovo kontinuirano sprovođenje.

5.2. Saradnja između službi

U cilju postizanja efikasnog sistema upravljanja granicom, svi organi državne uprave koji su uključeni u IUG treba da bliže sarađuju, ne samo na granici i graničnim prelazima, već i na regionalnom i nacionalnom nivou. Cilj je da se uveća efektivnost i efikasnost postojećih kapaciteta i time umanjiti preklapanje nadležnosti i eventualne nesuglasice, a granica učini otvorenom, ali kontrolisanom i bezbjednom. Saradnja između granične policije, carine, veterinarske i fitosanitarne inspekcije je bitna za postizanje efikasnog i efektivnog upravljanja granicom.

Međutim, saradnja je potrebna i s drugim ministarstvima i službama koje su direktno ili indirektno uključene u rad na graničnim prelazima (npr. Ministarstvo pomorstva i saobraćaja, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo turizma, Ministarstvo zaštite životne sredine i uređenja prostora, špediterima, prevoznicima i drugim relevantnim institucijama).

Država Crna Gora treba posebno da se usmjeri na razvoj integrisanih informacionih sistema za nacionalnu službu granične kontrole. Sistemi treba da obezbijede pouzdanu razmjenu informacija da bi se zaštitile unutrašnje potrebe službi granične kontrole i omogućila razmjena podataka sa spoljnim institucijama. Dok su u razvoju novi IT sistemi, analize treba vršiti na način kojim bi se obezbijedilo da novi sistemi u kasnijoj fazi budu sposobni da se povežu s postojećim sistemima u EU (SIS; CIS, itd.).

5.2.1. Granična policija

5.2.1.1. Postojeće stanje

Trenutno stanje na graničnim prelazima u većini slučajeva karakteriše slaba saradnja između organa i institucija Republike Crne Gore, angažovanih na zadacima kontrole prelaženja državne granice. Iako kod ljudstva, koje je radno angažovano na graničnim prelazima, vlada mišljenje da je saradnja i koordinacija zadovoljavajuća, evidentno je da su odnosi neformalni i svedeni na lične kontakte, jer je očigledno da ne postoji profesionalni i proceduralni mehanizam ili tijelo za koordinaciju između ministarstava i drugih organa i institucija čiji su predstavnici angažovani na graničnim prelazima.

Jedan dio tih problema je posljedica nedostatka adekvatnih objekata i tehničkih sredstava za rad, a drugi dio je posljedica nemogućnosti ili nevršenja kontrole rada službenika angažovanih na graničnim prelazima. U određenim situacijama nema saradnje i razumijevanja među službama, što negativno utiče na rad. Ovi problemi direktno utiču na efikasnost graničnog upravljanja i bezbjednosti i zbog toga se moraju hitno prevazići i riješiti.

Ilegalna imigracija je značajan problem za Republiku Crnu Goru, iako ona nije ni zemlja porijekla, ni krajnja destinacija ilegalnih imigranata, već uglavnom tranzitna zemlja, pa ovaj problem i njegovu buduću eskalaciju treba posmatrati na regionalnom policijskom nivou.

Trgovina ljudima je najgori oblik kriminala, sa eksploatatorskim karakterom. To je poseban vid krivičnog djela koji se zasniva na povredi pojedinca i ličnog dostojanstva, te je potrebno da ovom problemu veću pažnju posveti granična policija. Nosioci ovog kriminala su uglavnom povezani i s drugim oblicima kriminala, posebno terorizmom, trgovinom drogom i oružjem.

U Crnoj Gori policija je odgovorna za sprječavanje i otkrivanje krijumčarenja droge preko državne granice i u skladu s tim, ima adekvatnu, obavještajnu i istražnu nadležnost.

Republika Crna Gora nije proizvođač, a ni potrošač radioaktivnog materijala. Ipak, postoji izuzetno velika i realna opasnost, kako za njene građane, tako i za region i čitavo čovječanstvo, od

ilegalnog posjedovanja i eventualnog nestručnog rukovanja ili korišćenja radioaktivnog materijala, zbog čega je neophodno da država na čitavoj svojoj teritoriji bude spremna da odgovori ovoj opasnosti i problemu, što nameće potrebu preduzimanja mjera predostrožnosti na samoj granici.

Nadzor nad dijelom zelene granice na sjeveroistočnom, sjevernom i zapadnom dijelu je usložen i otežan dodatnim problemom koji se manifestuje kontrolisanom i nekontrolisanom sječom šuma. Aktivnostima na sječi šuma uz granicu često se maskiraju nelegalna prekogranična kretanja ljudi i robe, uključujući vjerovatno ponekad oružje i drogu. Sječe šuma u dijelu sjeveroistočne administrativne granice s Kosovom i u dijelu zapadne granice s Bosnom i Hercegovinom direktno ugrožavaju i onemogućavaju potpuni nadzor nad granicom u ovim reonima.

Međunarodni aerodromski granični prelazi u Podgorici i Tivtu i lučki granični prelazi u Baru, Kotoru, Zelenici, Risnu i Budvi (sezonski), iako ispunjavaju osnovne međunarodne standarde za bezbjednost, imaju veliki broj infrastrukturnih i tehničkih nedostataka.

Koordinacija i saradnja aerodromskih - lučkih službi zasniva se na radu organa zaduženih za bezbjednost aerodroma i sigurnost plovidbe na moru, koji za svoj rad odgovaraju Ministarstvu pomorstva i saobraćaja.

Zbog ekspanzije globalnog terorizma i velikih količina prtljaga koji pristižu na aerodrome i u luke, postoji realna opasnost od eksplozivnih naprava i terorističkih akcija.

Postoje indicije da se dio prekograničnih kriminalnih i nedozvoljenih radnji realizuje u uslovima smanjene vidljivosti i noću preko Jadranskog mora, Skadarskog jezera i rijeke Bojane. Vrlo je teško odrediti obim ovih prekograničnih kriminalnih aktivnosti, ali, imajući u vidu relativno otvorenu granicu na moru i jezeru, postoji velika mogućnost za sve oblike kriminalnih aktivnosti. Takođe, treba dodati činjenicu da, pojačanjem granične kontrole na zelenoj granici, vjerovatno dolazi do povećanja ilegalnog prekograničnog tranzita preko plave granice i obrnuto.

Trenutno, regionalni indikatori pokazuju da se kriminalno kretanje odvija najčešće s istoka ka zapadu, odnosno preko Skadarskog jezera i rijeke Bojane iz Albanije u Crnu Goru, a iz Crne Gore prema Italiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Ova saznanja nameću neodložnu potrebu znatno većeg i neprekidnog prisustva pripadnika granične policije na rijeci, jezeru i moru. Ovaj način, koji se trenutno primjenjuje, nije dovoljan da obezbijedi pouzdano uočavanje i sprječavanje ilegalnih tranzita preko plave granice. Za stalno prisustvo neophodno je obezbijediti dovoljan broj obučenog kadra i savremena tehnička sredstva, kojima će se obezbijediti brza i efikasna reakcija i suprotstavljanje. Elektronski nadzor plave granice, koji je u bliskoj perspektivi, obezbijediće kontinuirano i pouzdano nadgledanje kretanja na jezeru i moru, što će za rezultat imati znatno efikasnije i racionalnije korišćenje kadrovskih i materijalno-tehničkih potencijala pri identifikovanju i reagovanju na bilo kom dijelu Skadarskog jezera i crnogorskog dijela Jadranskog mora. Da bi ovaj sistem bio funkcionalan, mora se integrisati u ukupni sistem za IUG. Dakle, radari, plovni objekti i obalske patrole, moraju biti u neprekidnoj međusobnoj vezi i u vezi s carinom.

U okviru svojih aktivnosti nadzora zelene i plave granice van graničnih prelaza, granična policija je obavezna da u svim slučajevima kada registruje i utvrdi administrativne, poresko - carinske prekršaje i krivična djela iz oblasti carinskog poslovanja u ruralnim oblastima, a koji su u nadležnosti Uprave carina, bez odlaganja o uočenom obavijesti Upravu carina.

Koordinacija aktivnosti između Uprave carina i granične policije na terenu u direktnoj je odgovornosti Međuresorske radne grupe. Da bi se ovakva koordinacija odvijala bez problema i da bi Uprava carina mogla brzo i efikasno da reaguje, službenici u graničnoj policiji treba da su upoznati s procedurom prijavljivanja administrativnih, poresko-carinskih prekršaja ili krivičnih djela iz oblasti carinskog poslovanja. Izvještaj granične policije proslijeđuje se utvrđenom procedurom Međuresorskoj radnoj grupi. Uprava carina treba da obezbijedi neophodne mehanizme i procedure za brzu reakciju i efikasno postupanje, kao i spremnost da jasno iskaže zahtjeve o eventualnoj pomoći i podršci granične policije ili drugih organa i institucija uključenih u IGU. Granična policija i ostali organi i institucije uključeni u IGU moraju biti spremni da podrže i ispune zahtjeve Uprave

carina.

5.2.1.2. Nedostaci

Trenutno nepostojanje sporazuma-memoranduma-ugovora o međusobnoj saradnji, obavezama i odgovornostima, dovodi do čestih preklapanja i bespotrebnog usložnjavanja pojedinih procedura prilikom nadzora državne granice i kontrole na graničnim prelazima.

Nepostojanje zajedničkog tijela za koordinaciju aktivnosti u vezi s IUG i zajedničke baze podataka, često granične službe čini sporim i neefikasnim.

Postojeći objekti na aerodromima i u lukama odgovaraju minimalnim uslovima za rad. Evidentan je stalni porast vazdušnog i pomorskog saobraćaja, čime se organizacija rada otežava i usložnjava, a neke aktivnosti uprošćavaju, što direktno utiče na ugrožavanje bezbjednosti putnika. Veći broj turista i povećanje protoka saobraćaja je strateško opredjeljenje države, ali nedostatak neophodne infrastrukture i tehnike utiče na ukupne rezultate.

5.2.1.3. Strateški cilj

Potpisivanjem sporazuma-memoranduma-ugovora o međusobnoj saradnji, obavezama i odgovornostima, graničnim službama će se, u najkraće vrijeme, jasno definisati nadležnosti, međusobne obaveze i odgovornosti, kako bi se izbjegla preklapanja u radu, nepoznavanje postupanja u pojedinim situacijama i njihov rad na granici učinio efikasnijim i kvalitetnijim.

Komunikacija između graničnih službi treba da bude prioritet u budućnosti. Relevantne informacije trebalo bi rutinski razmjenjivati između službi. Način razmjene informacija treba da se definiše Sporazumom o saradnji. Međutim, posebno na graničnim prelazima, neformalni kontakti treba da budu najefektivniji, s tim da se relevantne informacije o svakodnevnim poslovima razmjenjuju između službenika. IUG je neophodan informacioni sistem za pravovremeni, zaštićeni i precizni prenos informacija, koji mora da obezbijedi nosiocima operativnih planova, analitici i rukovodiocima organizacionih cjelina, organa i službi sve informacije koje su im potrebne za pravovremenu analizu, koordinaciju i efikasno donošenje realnih odluka u okviru aktivnosti koje su u vezi sa graničnom bezbjednošću.

Neophodno je da granična policija bude uključena u sprovođenje strategije borbe protiv trgovine ljudima, jer ima veoma značajnu i glavnu ulogu u kontroli i provjeri ljudi koji prelaze državnu granicu.

Službenici angažovani na poslovima kontrole kretanja ljudi i protoka robe na državnoj granici moraju biti dobro obučeni i moderno opremljeno za efikasno otkrivanje i kvalitetno postupanje s opasnim radioaktivnim materijama.

Neophodno je, što prije, pripremiti zajedničke planove na regionalnom nivou između službi Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, granične policije i policije centara bezbjednosti, kako bi se utvrdila nelegalna odnosno legalna sječa šuma i ova aktivnost odvojila od drugih mogućih nedozvoljenih kriminalnih aktivnosti uz i preko granice. Planovima je potrebno jasno definisati obaveze granične policije i policije centara bezbjednosti o međusobnoj pomoći i zajednički koordiniranim akcijama.

Takođe, u cilju eliminisanja ovog problema, što prije, treba završiti aktivnosti na međudržavnim razgraničenjima i definisanju granične linije gdje još nije određena i označena, čime će se izbjeći jedan dio nelegalne sječe šuma.

Jedno od važnih pitanja koje mora biti tretirano i rješavano u narednom periodu, je pitanje otvaranja kancelarije i određivanje jednog oficira na aerodromima u Podgorici i Tivtu i u Luci Bar i u

cilju za pružanje pomoći graničnoj policiji u rješavanju problema s imigrantima. Aerodromske i lučka uprava treba da obezbijede prostoriju za obavljanje razgovora-intervjua u okviru ulaznog terminala, gdje bi bilo moguće obaviti intervju s osumnjičenim ilegalnim imigrantom.

5.2.2. Carina

5.2.2.1. Postojeće stanje

Carinska služba saraduje s policijom i inspekcijским službama na granici. Saradnja s policijom se prvenstveno odvija razmjenom informacija o robi, prevoznim sredstvima i licima, u cilju suzbijanja i sprječavanja krijumčarenja robe i ilegalnog prelaska lica preko granice. Radi ujednačavanja aktivnosti, u toku je procedura za potpisivanje protokola o međusobnoj saradnji, odgovornostima i obavezama u oblasti nadzora i kontrole prelaženja državne granice s Upravom policije. Saradnja s inspekcijским službama na granici ostvaruje se održavanjem radno-konsultativnih sastanaka i sprovođenjem zajedničkih kontrola.

U cilju bolje saradnje s drugim službama u zemlji, Uprava carina je potpisala sporazume o razmjeni podataka s Centralnom bankom, Monstatom i Poreskom upravom, Upravom za sprječavanje pranja novca, čija se realizacija sprovodi preko centralnog informacionog sistema, koji, takođe, omogućava i uvezanost carinske službe s Ministarstvom finansija, tj. Budžetom RCG. Takođe, u okviru Projekta trgovinskih i transportnih olakšica u Jugoistočnoj Evropi, Uprava carina i Privredna komora CG potpisale su Memorandum o razumijevanju za stalno obezbjeđivanje informacija. Njegova svrha je da definiše ulogu i odgovornost svih graničnih organa i nadležnih ministarstava.

Operativni centar je, takođe, ovlašćen da informacije koje dobija spolja, od drugih službi iz zemlje i inostranstva, kao i putem otvorene linije od građana, preduzeća i drugih subjekata, koji je u okviru Odsjeka za obavještajni rad, razmjenjuje i s ostalim službama koje postoje na granici.

5.2.2.2. Nedostaci

Iako postojeći propisi omogućavaju saradnju samo do određenog nivoa, saradnja s drugim državnim organima razvija se uz uvažavanje zakonom propisanih nadležnosti i ovlašćenja svakog državnog organa pojedinačno, a u cilju pojednostavljenja procedura, olakšanja trgovine i transporta, kao i ubrzanja protoka robe i kretanja putnika.

Osnovni nedostatak je što su sporazumi o saradnji potpisani s malim brojem subjekata značajnih s aspekta rada carinske službe. Naime, ne postoje sporazumi o saradnji s drugim službama u zemlji, kao što su špeditorske, feri, avionske i druge kompanije.

5.2.2.3. Strateški cilj

Preciznije definisanje odnosa, nadležnosti i odgovornosti između pojedinih službi na granici biće postignuto zaključivanjem sporazuma o jasnim procedurama kontrole, podjeli zadataka i odgovornosti (posebno važno za granične prelaze gdje ne postoje sve službe), i to između carinske službe i pogranične policije, carinske službe i veterinarske i fitosanitarne inspekcije i drugih.

Sporazum o saradnji između carinske službe i pogranične policije je od izuzetne važnosti iz razloga što ove dvije službe svakodnevno blisko saraduju na granici i što nekada postoji potreba za zajedničkim djelovanjem. Ovaj sporazum će olakšati saradnju i pojasniti aktivnosti koje treba preduzeti posebno kada je ugrožena bezbjednost carinskog područja odnosno građana (oružje, nuklearni materijal itd.). Za ove potrebe planirano je uvođenje nacionalnog kriminalističko-obavještajnog sistema.

Sporazumom o saradnji između carinske službe i veterinarske i fitosanitarne inspekcije će se postići da procedure budu jasne i da se definiše ko je nadležan za koja pitanja. Carinski službenici

će tačno znati šta treba da preuzmu kada je u pitanju roba koja je u nadležnosti navedenih službi, posebno u slučaju kada ove službe ne postoje.

Carinska služba mora imati dobru saradnju s drugim službama u zemlji i u tom cilju treba da potpiše sporazume o saradnji sa špediterskim, feri, avionskim, telefonskim i poštanskim kompanijama, Unijom poslodavaca i dr. U cilju razmjene informacija između carinske službe i feri kompanija, planirano je uvođenje MAPS sistema.

U skladu sa zadacima carinske službe, a u cilju jačanja kredibiliteta i integriteta carinske službe koja se bori protiv carinskih prevara, korupcije i drugih negativnih pojava, neophodno je, pored postojećih, razraditi i nove načine saradnje sa građanima i medijima.

5.2.3. Veterinarska inspeksijska služba

5.2.3.1. Postojeće stanje

Postojeći propisi omogućavaju saradnju između graničnih službi, ali ih definišu u opštoj formi, bez jasno preciziranih postupaka i pravila.

5.2.3.2. Nedostaci

Kontakti između graničnih službi su neformalni, svakodnevni, skoro neobavezujući. Izuzetno loša tehnička opremljenost i infrastruktura za rad usložnjavaju razmjenu informacija i utiču na kvalitet rada.

5.2.3.3. Strateški cilj

Prioriteti saradnje između graničnih službi treba da budu poboljšanje i brža razmjena informacija i komunikacije, definisanje protoka informacija između službi na svim nivoima, u cilju optimalnog obavljanja zadataka svih službi pojedinačno i prilikom izvođenja zajedničkih akcija. Održavanje periodičnih zajedničkih sastanaka, na svim nivoima, doprinijeće razmjeni svakodnevnih iskustava s terena, što predstavlja osnovu za sprovođenje ostalih aktivnosti koje će doprinijeti poboljšanju saradnje između graničnih službi.

Potrebno je imati u vidu neophodnost komunikacije s privrednim subjektima u cilju blagovremene razmjene informacija od značaja za njihovo poslovanje.

Međuagencijskim sporazumima definisaće se procedure obavještanja, načini brze razmjene informacija i uspostaviti sistem hitnog obavještanja.

5.2.4. Fitosanitarna inspeksijska služba

5.2.4.1. Postojeće stanje

Fitosanitarna inspekcija na graničnim prelazima sarađuje s carinom i policijom, kao i s drugim inspeksijskim službama. Saradnja se prvenstveno odnosi na razmjenu informacija o robi i prevoznim sredstvima u cilju obezbjeđivanja što kvalitetnijeg protoka bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom.

Ne postoje protokoli o saradnji sa svim službama, ali se redovno održavaju konsultativni sastanci. Saradnja između graničnih službi je na zadovoljavajućem nivou i ostvaruje se ili pismenim putem ili direktnim kontaktima.

5.2.4.2. Nedostaci

Nedostaci u međuagencijskoj saradnji se odnose na potrebu inoviranja već potpisanih protokola, kao i potpisivanje novih protokola, izradu akcionih planova s drugim službama u zemlji.

5.2.4.3. Strateški cilj

U što kraćem roku nabaviti i instalirati adekvatanu opremu i razviti informacijski sistem na svim nivoima koji bi znatno poboljšao uslove i olakšao komunikaciju i razmjenu informacija između svih zainteresovanih strana. Takođe je neophodno harmonizovati procedure saradnje i jasno definisati nadležnosti graničnih službi.

5.3. Međunarodna saradnja

Međunarodna saradnja sa susjednim zemljama u postupku upravljanja granicom pozitivno utiče na efikasnije obavljanje poslova na graničnim prelazima. Ostvaruje se putem razmjene informacija, zajedničkim patroliranjem duž granice, razmjenom kontakt osoba, uspostavljanjem zajedničkih kancelarija i kanala za vezu, zajedničkim postupanjem u slučajevima incidenata i hitnim slučajevima. Međunarodnu saradnju treba održavati na multilateralnom i bilateralnom nivou.

Saradnja između Crne Gore i susjednih zemalja potrebna je, između ostalog, i radi dogovora o zajedničkim objektima i prioritetima modernizacije u cilju izbjegavanja razlike u stepenu izgrađenosti graničnih prelaza, usklađivanja kontrola i sprovođenja zajedničkih akcija.

Službe granične kontrole država zapadnog Balkana treba da se aktivno uključe u procese evropske multilateralne saradnje. Takođe, treba obezbijediti dalju primjenu odgovarajućih preporuka Budimpeštanske grupe ministara odgovornih za pitanja migracija, kao i aktivno učešće u odgovarajućim radnim grupama Budimpeštanskog procesa.

Imajući u vidu geografski položaj država zapadnog Balkana, saradnja između graničnih službi je izuzetno važna. Ovu saradnju treba razvijati na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou.

Preporučuje se organizovanje zajedničkih akcija i uspostavljanje bilateralnih i trilateralnih koordinacionih centara, koji će olakšati razmjenu informacija i koordinaciju aktivnosti u oblastima uz granicu.

5.3.1. Granična policija

5.3.1.1. Postojeće stanje

Policija Republike Crne Gore je, kao stratešku osnovu, prihvatila i u radu primjenjuje politiku koordinacije i saradnje sa susjednim i regionalnim partnerima u poslovima graničnog upravljanja i borbe protiv transnacionalnog kriminala. Crnogorska policija je (samostalno ili preko državne zajednice) aktivan član nekolike međunarodne policijske institucije (INTERPOL, EUROPOL i SECI centar). Crna Gora je neposredno preuzela obavezu na Ohridskoj konferenciji za regionalno granično upravljanje i direktno jačanje svih međunarodnih mehanizama koordinacije u borbi protiv organizovanog prekograničnog kriminala i terorizma.

Preduzimaju se mjere jačanja i poboljšanja neposredne saradnje sa susjedima i u Regionu, a postojeća neformalna saradnja formalizovaće se potpisivanjem sporazuma-memoranduma o prekograničnoj saradnji. Nacrtom ovih sporazuma-memoranduma precizirane su međusobne obaveze širokog spektra međunarodne prekogranične saradnje (zajedničke patrole, razmjena nacionalnih oficira za vezu, osnivanje kancelarija za vezu, zajednička analiza rizika, razmjena iskustava i saznanja, saradnja u obuci i istragama i drugo).

S obzirom da na početku nije moguće osnovati zajedničku kancelariju za veze, određene su kontakt osobe, kako bi vršile razmjenu informacija.

Redovno se održavaju sastanci na lokalnom, regionalnom i centralnom nivou. Rukovodioci organizacionih jedinica granične i pogranične policije, bar jednom mjesečno, održavaju sastanak s kolegom iz susjedne države. Neophodno je da sastancima prisustvuju i predstavnici carina obje države. Sastanci se održavaju na osnovu lokalnih planova rada i fokusirani su na razmjenu informacija o kontrolama na graničnom prelazu i nadzoru zelene i plave granice između graničnih

prelaza.

5.3.1.2. Nedostaci

Nepostojanje sporazuma o saradnji sa susjednim graničnim policijama kojima bi se definisale međusobne obaveze.

Loša infrastruktura na graničnim prelazima i u oblasti IT sistema usporava rad i efikasnost granične policije.

Nedovoljno poznavanje engleskog, albanskog i italijanskog jezika otežava komunikaciju pripadnika granične policije prilikom kontrole na graničnim prelazima, prilikom razmjene informacija sa susjednim graničnim policijama i za kontakte u bilateralnoj i u međunarodnoj saradnji.

5.3.1.3. Strateški cilj

Formalizovati postojeću saradnju potpisivanjem sporazuma o policijskoj prekograničnoj saradnji.

Kao izraz povjerenja u okviru bilateralne saradnje, potrebno je pripremiti i potpisati protokole o zajedničkim patrolama na posebno određenim djelovima granice Crne Gore sa susjedima. Organizovanje tih graničnih patrola će omogućiti ekonomičnije korišćenje ljudskih i materijalno-tehničkih sredstava i izvora u zaštiti granice. Vršenje poslova će, takođe, biti unaprijeđeno organizovanjem zajedničkih patrola u kojima službenici jedne službe imaju ulogu konsultanta na teritoriji druge države.

Pripremiti zajedničke planove postupanja i sisteme komunikacije u hitnim i posebnim slučajevima (npr. prevoz oružja, nuklearnih materijala, opasnih hemikalija, u izuzetnim bezbjednosnim situacijama, prirodnim katastrofama, epidemijama životinjskih bolesti, ozbiljnim rizicima koji se odnose na hranu i dr.).

Tehničku opremljenost i infrastrukturu uređenost graničnih prelaza na teritoriji Republike Crne Gore potrebno je unificirati na regionalnom/bilateralnom nivou. Treba stvarati uslove da se budućim razvojem saradnje stvori mogućnost za zajedničku infrastrukturu i izgradnju zajedničkih graničnih prelaza. Takvim projektima u budućnosti treba promovisati povjerenje i dobru prekograničnu saradnju, a sve u cilju zajedničke efikasnije i ekspeditivnije granične kontrole.

U cilju buduće bliskije saradnje između graničnih policija zemalja regiona i potrebe za umrežavanjem i bržom razmjenom informacija, od velikog značaja je razvijanje kompatibilnih nacionalnih IT sistema. Takođe, potrebno je obezbijediti kompatibilnost tog sistema sa Šengenskim informacionim sistemom (SIS).

Realizovati zajedničku stručnu obuku i vježbe sa službenicima susjednih graničnih policija koji su planirani za zajedničke patrole.

Zajedničke granične komisije formirati s Republikom Albanijom, Republikom Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom i Republikom Srbijom.

Za kontakte u bilateralnoj i u međunarodnoj saradnji, poznavanje engleskog jezika je neophodno. Iako pripadnici granične policije Republike Crne Gore mogu razumjeti jezik službenih lica graničnih službi Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije, u najvećoj mjeri ne mogu razumjeti jezik predstavnika graničnih službi Albanije i Italije, što može biti jedna od smetnji u svakodnevnom kontaktu. Ove probleme treba riješiti organizovanjem kurseva za učenje albanskog i italijanskog jezika za policajce koji su radno angažovani na granici s ova dva susjeda.

5.3.2. Carina

5.3.2.1. Postojeće stanje

Olakšavanje trgovine i prevencija odnosno smanjenje kriminala postiže se međunarodnom saradnjom sa susjednim i drugim zemljama, putem razmjene informacija, postojanjem odgovarajućih kanala komunikacije, lokalnih tačaka kontakata, procedura za hitne slučajeve u rješavanju incidenata i sl.

Da bi se postigli ovi ciljevi, carinska služba Crne Gore je, u proteklom periodu, potpisala veliki broj sporazuma o carinskoj saradnji sa stranim carinskim administracijama. Tim sporazumima je, prije svega, regulisano uzajamno pružanje pomoći u sprječavanju i istrazi kršenja carinskih i spoljnotrgovinskih propisa, pružanje pomoći u davanju obavještenja koja se koriste u cilju suzbijanja krijumčarenja, preduzimanje mjera za ostvarivanje saradnje u proučavanju, razradi i sprovođenju carinskih postupaka, obuci kadrova, razmjeni stručnjaka i uzajamno usklađivanje carinskih sistema, usavršavanje carinske tehnike, rješavanje problema nastalih u primjeni carinskih propisa.

5.3.2.2. Nedostaci

Osnovni nedostatak carinske službe u oblasti međunarodne saradnje je što Republika Crna Gora još nije pristupila Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, s obzirom na značaj ove organizacije u oblasti olakšanja i ubrzanja trgovinskih tokova.

5.3.2.3. Strateški cilj

Porast međunarodne trgovine uslovljava pojednostavljenje procedura i ubrzanje protoka robe, pa je potrebno neprestalno razvijati metode carinjenja i provjera, u skladu s najboljom praksom Evropske unije i drugih zemalja.

U planu je dalje ispunjavanje standarda postavljenih revidiranom Kjoto konvencijom, kako bi, i prije propisanog roka od tri i pet godina, nakon pristupanja, standardi bili ispunjeni i u isto vrijeme, stvoreni uslovi za ispunjavanje i eventualno novih standarda.

Takođe, planiran je i nastavak aktivnosti na pristupu SCO i STO.

Saradnja s Evropskom unijom i međunarodnim organizacijama koje se bave međunarodnom trgovinom i carinskom saradnjom treba biti intenzivnija u cilju efikasnog koordinisanja zajedničkih operacija, te sprječavanja bilo kakvog oblika nezakonite trgovine i prekograničnog kriminala, i to zbog zaštite finansijskih interesa i sigurnosti Republike Crne Gore i spoljnih granica Evropske unije.

U planu je praćenje i učestvovanje u međunarodnim aktivnostima koje organizuju carinske administracije, SCO i druge organizacije, radi stalnog upoznavanja s informacijama o carinskim prekršajima i ostalim aspektima nezakonitih radnji, koje bi doprinijele efikasnijem sprovođenju carinske kontrole. Istovremeno će se na ovaj način poboljšati saradnja odnosno kontakti između Uprave carina Republike Crne Gore i ostalih carinskih uprava.

Na graničnim prelazima treba intezivirati direktne kontakte sa susjednim carinskim administracijama i drugim službama i na taj način podsticati bolju razmjenu informacija na lokalnom nivou i omogućiti brži protok robe i kretanje putnika.

5.3.3. Veterinarska inspekcijaska služba

5.3.3.1. Postojeće stanje

Međunarodna saradnja veterinarske službe Crne Gore s veterinarskim službama zemalja u

okruženju je na zadovoljavajućem nivou i ostvaruje se uglavnom direktnim kontaktima direktora veterinarskih uprava, graničnih veterinarskih inspektora i glavnih veterinarskih inspektora.

Ovu saradnju treba ojačati sklapanjem neophodnih sporazuma s veterinarskim službama drugih zemalja. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede potpisalo je Sporazum o saradnji veterinarske inspekcijske službe sa Hrvatskom, a 2003. godine potpisan je i Protokol s Ministarstvom poljoprivrede Republike Srbije o harmonizaciji postupaka i procedura prilikom spoljnotrgovinskog prometa robe koja podliježe obaveznoj veterinarskoj kontroli na granici državne zajednice Srbija i Crna Gora.

5.3.3.2. Nedostaci

Nepostojanje sporazuma veterinarske inspekcijske službe s veterinarskim službama svih zemalja u okruženju.

5.3.3.3. Strateški cilj

Stalno i aktivno praćenje i učestvovanje na međunarodnim dešavanjima o pitanjima iz oblasti rada veterinarske službe i inteziviranje direktnih kontakata s veterinarskim službama susjednih zemalja u cilju potpisivanja sporazuma o saradnji.

5.3.4. Fitosanitarna inspekcijaska služba

5.3.4.1. Postojeće stanje

Međunarodna saradnja u okviru fitosanitarnih pitanja je na zadovoljavajućem nivou i ostvaruje se pismenim putem ili direktnim kontaktima s odgovarajućim službama.

Unaprjeđivanje ove vrste saradnje jača se sklapanjem fitosanitarnih sporazuma s drugim zemljama. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede potpisalo je Sporazum o fitosanitarnoj saradnji sa Hrvatskom, a potpisan je i Protokol s Ministarstvom poljoprivrede Republike Srbije o harmonizaciji postupaka i procedura prilikom spoljnotrgovinskog prometa robe koja podliježe obaveznoj fitosanitarnoj kontroli na granici državne zajednice Srbija i Crna Gora.

5.3.4.2. Nedostaci

Nepostojanje fitosanitarnih sporazuma sa svim zemljama u okruženju, čije bi potpisivanje uveliko olakšalo rad službe.

5.3.4.3. Strateški cilj

Aktivno praćenje i učestvovanje u međunarodnim aktivnostima koje su u vezi sa fitosanitarnim sektorom, radi stalnog upoznavanja i razmjene iskustava u zdravstvenoj zaštiti bilja i inteziviranja direktnih kontakata sa fitosanitarnim službama susjednih zemalja, u cilju kvalitetnije i brže razmjene informacija.

6. RESURSI ZA INTEGRISANO UPRAVLJANJE GRANICOM

Ciljeve utvrđene Strategijom neophodno je detaljno razraditi Akcionim planom i jasno definisati sredstava za njihovo sprovođenje.

savremenih tehničkih sredstava u radu. U tom smislu, neophdno je predvidjeti troškove za edukaciju kadra i nabavku informacione opreme, radio - radarske i laserske tehnike, telekomunikacionih sredstava, vazduhoplovnih sredstava, plovnih objekata za kontrolu granice na vodi, motornih vozila i ostale neophodne tehničke opreme i sredstava.

Sprovođenje strategije umogome će zavisiti i od raspoloživih finansijskih sredstava, koja bi se, dodatno, za integrisano upravljanje granicom izdvajala iz Budžeta Republike Crne Gore. Za implementaciju integrisanog upravljanja granicom još nije definisan zajednički plan ni sredstva za nabavke i sprovođenje planiranih aktivnosti.

Sve granične službe u Republici Crnoj Gori, izuzev Uprave za državnu granicu i pogranične poslove, imaju poseban dio u Budžetu koji koriste za finansiranje tekućih potreba, dok granična policija svoje tekuće potrebe finansira objedinjenim sredstvima Ministarstva unutrašnjih poslova.

Postoji interes pojedinih međunarodnih organizacija za ulaganje u edukaciju kadra i tehničku modernizaciju crnogorskih graničnih službi. Evropska komisija, realizacijom CARDS programa, ostvaruje svoju pomoć i najavljuje nove vidove i oblike donacija i pomoći. Ova strategija će omogućiti svim potencijalnim donatorima da dobiju preciznu informaciju o stanju upravljanja granicom u Republici Crnoj Gori, stepenu opremljenosti i obučenosti kadrova angažovanih na ovom zadatku, te naše viđenje potreba da bi se primijenio sistem integrisanog upravljanja granicom, sa svim prednostima koje ono ima.

7. ROKOVI ZA IMPLEMENTACIJU STRATEGIJE

Postavljeni strateški ciljevi vremenski se mogu podijeliti na kratkoročne, srednjoročne i dugoročne, što prvenstveno zavisi od obima postavljenog cilja i potrebnih sredstava za njegovo postizanje.

Akcionim planom će se razraditi kratkoročni ciljevi za postizanje efekata u ovoj i u prvoj polovini iduće godine, i to oni ciljevi koji nijesu uslovljeni izdvajanjem većih finansijskih i materijalnih sredstava.

Ostvarivanje ostalih ciljeva bi uglavnom bilo srednjoročnog (kraj 2007. godine) i dugoročnog karaktera i za njih će biti potrebno izdvojiti znatna materijalna sredstva, bilo iz sredstava Budžeta Crne Gore ili sredstava donatora. Okvirne potrebe za ostvarivanje utvrđenih ciljeva i rokovi biće razrađeni Akcionim planom.

8. PREPORUKE ZA AKTIVNOSTI KOJE TREBA PREDUZETI KAKO BI SE RAZVIO DETALJNI NACIONALNI AKCIONI PLAN DJELOVANJA

Ciljevi utvrđeni Strategijom su izuzetno obimni, ali s obzirom na njihov značaj neophodno ih je ostvariti.

Ovaj dokument svojim sadržajem predstavlja dobru osnovu za izradu Akcionog plana, što je jasan pokazatelj opredijeljenosti Republike Crne Gore za ostvarivanje procesa stabilizacije i pridruživanja, odnosno za ispunjavanje utvrđenih ciljeva svih državnih organa na putu prema Evropskoj uniji.

Ovu strategiju je moguće inovirati (predlaganjem izmjena ili dopuna) u zavisnosti od uočenih problema u toku implementacije.

U cilju planske implementacije Strategije, Međuresorska radna grupa će pripremiti akcioni plan kojim će se definisati prioritetni ciljevi, konkretne aktivnosti i rokovi za sprovođenje, neophodna finansijska sredstva i institucije odgovorne za finansiranje sprovođenja Strategije. **Strana**

Prilog broj 1.

Granična policija

1. Zakon o boravku i kretanju stranaca ("Sl.list SFRJ", br. 56/80)

- Pravilnik o načinu izdavanja putnih i drugih isprava i viza strancima i o obrascima tih isprava i viza ("Sl.list SFRJ", br. 44/81)
 - Uputstvo o sprovođenju Zakona o kretanju i boravku stranaca ("Sl.list SFRJ", br. 13/90)
- Uputstvo za sprovođenje Zakona o putnim ispravama državljanima SFRJ ("Sl.list SFRJ", br. 13/90)

2. Zakon o obalnom moru i epikontinentalnom pojasu SFRJ ("Sl.list SFRJ", br. 49/87)

- Uputstvo o sprovođenju Zakona o prelaženju državne granice i kretanju u graničnom pojasu ("Sl.list SFRJ", br. 13/90)
- Pravilnik o kontroli prelaženja državne granice i o kretanju, boravku, nastanivanju, lovu i ribolovu u graničnom pojasu ("Sl.list SFRJ", br. 14/80)
 - Pravilnik o načinu i uslovima prijavljivanja radio-stanica i načinu i uslovima pod kojima mogu stranci koristiti i iznositi radio stanice preko teritorije SFRJ ("Sl.list SFRJ", br. 70/86)
 - Odluka o proširenju graničnog pojasa na pojedinim djelovima državne granice ("Sl.list SRJ")
 - Odluka o zabrani i ograničenju kretanja i nastanivanja na pojedinim djelovima morske obale, ostrvima ili djelovima ostrva ("Sl.list SFRJ", br. 12/80)
- Pravilnik o načinu utvrđivanja i rješavanja graničnih incidenata i drugih povreda državne granice ("Sl.list SFRJ", br. 12/80)
 - Pravilnik o vršenju podvodnih aktivnosti u obalnom moru SFRJ ("Sl.list SFRJ", br. 12/80)
- Pravilnik o područjima i objektima koji obuhvataju granični prelazi za međunarodni saobraćaj i granični prelazi za pogranični saobraćaj ("Sl.list SFRJ", br. 8/80)
 - Uredba o dolasku i boravku stranih jahti i stranih čamaca namijenjenih razonodi ili sportu u obalnom moru na rijekama i jezerima ("Sl.list SFRJ", br. 38/87)

Propisi koji su doneseni na nivou državne zajednice:

- Odluka Savjeta ministara o ukidanju viza za ulazak i boravak u Srbiji i Crnoj Gori ("Sl.list SCG", br. 23/2003 od 30.5.2003.godine)

Propisi koji su doneseni na nivou Republike Crne Gore:

- Zakon o zapošljavanju i radu stranaca ("Sl. List RCG" broj 11/04)
- Zakon o nadzoru državne granice ("Sl.list RCG", broj 72/12-05)
- Odluka Vlade RCG o uslovima pod kojima se stranim državljanima omogućava ulazak i boravak bez vize radi turističke posjete Crnoj Gori ("Sl.list RCG", br. 21/2002)

Zakonska regulativa u perspektivi:

U okviru sveukupne društvene transformacije, izuzetno je značajno stvaranje bezbjednosnog ambijenta na teritoriji Crne Gore u kojem će građani, privredni i društveni subjekti moći da ostvaruju prava, dužnosti i interese. Time će se ostvariti pozitivan efekat na strateška opredjeljenja Crne Gore i dati doprinos njenoj otvorenosti za slobodan i zakonit protok ljudi, robe, kapitala i usluga.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je, u saradnji s drugim nadležnim ministarstvima Republike Crne Gore, predstavnicima OSCE-a, Savjeta Evrope i predstavnicima kancelarije IOM-a, pripremilo nacrt propisa u oblasti granične bezbjednosti, i to:

- Zakon o strancima i
- Zakon o azilu.

Podzakonska akta značajna za rad Uprave policije, a time i granične policije i koja treba donijeti u narednom periodu su:

- Pravilnik o nadzoru i kontroli prelaženja državne granice
- Pravilnik o radu granične policije na aerodromima i u lukama
 - Pravilnik sa opisom poslova pripadnika granične policije
 - Pravilnik o sistematizaciji službeničkih radnih mjesta
- Pravilnik-uredba o zadržavanju na području graničnog prelaza
- Pravilnik o kontroli prenošenja vatrenog oružja preko državne granice
- Pravilnik o upotrebi sredstava prinude u izvršenju zadataka nadzora i kontrole prelaženja državne granice
 - Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti
 - Pravilnik-uredba o naoružanju i opremi granične policije
- Pravilnik-uredba o uniformi, oznakama i zvanjima u graničnoj policiji
- Pravilnik o službenoj evidenciji u graničnoj policiji i njenom vođenju
 - Pravilnik o radu unutrašnje kontrole
 - Pravilnik o oznakama na državnoj granici i graničnim prelazima
 - Pravilnik o rješavanju graničnih incidenata i drugih povreda granice
- Sporazum o saradnji sa Upravom carina Crne Gore, sa jasno definisanim međusobnim obavezama i odgovornostima

Međunarodni ugovori značajni za rad granične policije su:

- Sporazumi o policijskoj saradnji sa susjednim graničnim policijama-službama (Protokol o zajedničkim patrolama, Protokol o zajedničkoj kontroli na graničnom prelazu, Protokol o razmjeni informacija-podataka. Saradnja na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou.)
- Sporazumi sa trećim zemljama koji definišu pitanja iz djelokruga angažovanja granične policije
 - Multilateralni ugovori (EU - evropska granična policija)

Prilog broj 2.

Uprava carina

Carinski propisi:

Zakoni:

- Carinski zakon ("Sl.list RCG", br. 7/02, 38/02, 72/02, 21/03, 31/03 i 29/05)
 - Zakon o carinskoj službi ("Sl.list RCG", br. 7/02 i 29/05)
 - Zakon o carinskoj tarifi ("Sl.list RCG", br. 75/05)

Uredbe:

- Uredba o postupku s robom i putnicima na granici između Crne Gore i Srbije ("Sl.list RCG", br.26/03, 54/05)
- Uredba o postupku ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja carine ("Sl.list RCG", br.22/03)
 - Uredba o uslovima i načinu prodaje carinske robe i drugim postupcima s carinskom robom ("Sl.list RCG", br.22/03 i 62/04)
- Uredba o visini i postupku naplate naknade za usluge carinske službe ("Sl.list RCG", br.20/03,

62/04 i 54/05)

- Uredba o uslovima za obavljanje poslova zastupanja pred organima carinske ("Sl.list RCG", br. 20/03 i 62/04)
 - Uredba za sprovođenje carinskog zakona ("Sl.list RCG", br. 15/03)
- Uredba o postupanju carinskog organa s robom za koju postoji osnovana sumnja da se njome povređuju prava intelektualne svojine ("Sl.list RCG", br.25/05)
- Uredba o obrazovanju carinarnica i organizacionih jedinica carinarnica u Upravi carina Crne Gore ("Sl.list RCG", br. 31/04 i 42/02)
- Uredba o izdavanju uvjerenja koja prate robu pri izvozu, uvozu ili tranzitu ("Sl.list RCG", br.41/05)
- Uredba o bližem postupku i uslovima za otvaranje slobodnih carinskih prodavnica ("Sl.list RCG", br.43/05)

Pravilnici:

- Pravilnik o uslovima i načinu nošenja oružja i municije ovlašćenih carinskih službenika ("Sl.list RCG", br. 48/04)
 - Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja carinske deklaracije i zbirne prijave ("Sl.list RCG", br.16/03, 43/04, 2/05 i 14/05)
 - Pravilnik o službenoj odjeći carinskih službenika ("Sl.list RCG", br. 70/02)
- Pravilnik o obrascu i postupku izdavanja službene legitimacije i načinu obilježavanja službenih prevoznih sredstava znakom carinske službe ("Sl.list RCG", br. 72/02)
 - Pravilnik o vrstama i načinu upotrebe carinskih obilježja ("Sl.list RCG", br. 49/05)

Uputstva:

- Uputstvo o uslovima i načinu pod kojim iznos carinskog duga umjesto dužnika može da plati treće lice ("Sl.list RCG", br. 19/04)
- Uputstvo o posebnim mjerama carinskog nadzora pri stavljanju robe u slobodan promet, odnosno u postupku izvoza i tranzita šećera ("Sl.list RCG", 37/03)

Spisak poreskih propisa:

Zakoni:

- Zakon o porezu na dodatu vrijednost ("Sl.list RCG", br. 65/01,12/02,38/02,72/02,21/03, 76/05 i 4/06)
- Zakon o porezu na promet upotrebljivanih motornih vozila, plovnih objekata, vazduhoplova i letilica ("Sl.list RCG", br.55/03)

Pravilnici:

- Pravilnik o načinu ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja akciza i poreza na dodatu vrijednost za diplomatska i konzularna predstavništva i međunarodne organizacije ("Sl.list RCG", br. 74/04)
 - Pravilnik o primjeni zakona o PDV ("Sl.list RCG", br. 65/02,13/03, 59/04 i 79/05)
- Pravilnik o utvrđivanju proizvoda i usluga koji se oporezuju po sniženoj stopi PDV-a ("Sl.list RCG", br.81/05 i 3/06)

Uputstva:

- Uputstvo o načinu sprovođenja postupka u vezi sa ostvarivanjem prava na oslobađanje od plaćanja PDV u slučajevima kada je to predviđeno međunarodnim sporazumom odnosno ugovorom ("Sl.list RCG", br. 34/03)

Spisak akciznih propisa:

Zakoni:

- Zakon o akcizama ("Sl.list RCG", br.65/01,12/02, 76/05)

Uredbe:

- Uredba o promjeni načina obračunavanja i plaćanja akcize kod prometa duvanskih proizvoda s Republikom Srbijom ("Sl.list RCG", br. 82/05)
- Uredba o obilježavanju duvanskih proizvoda i alkoholnih pića kontrolnim akciznim markicama ("Sl.list RCG", br.82/05)

Pravilnici:

- Pravilnik o primjeni zakona o akcizama ("Sl.list RCG", br.18/02 i 31/02)
- Pravilnik o postupku bojenja i označavanja mineralnih ulja koja se koriste kao gorivo za grijanje ("Sl.list RCG", br.23/02)

Spisak spoljnotrgovinskih propisa:

Zakoni:

- Zakon o spoljnoj trgovini ("Sl.list RCG" br.28/04)
- Zakon o medicinskim sredstvima ("Sl.list RCG", br. 79/04)
 - Zakon o lijekovima ("Sl.list RCG", br. 80/04)
- Zakon o zaštiti od jonizujućeg zračenja ("Sl.list SRJ", br.24/98)
- Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju ("Sl.list SCG", br.45/05)
- Zakon o tekućim i kapitalnim poslovima s inostranstvom ("Sl.list SCG", br.45/05)
 - Zakon o oružju ("Sl.list RCG", br. 49/04)
- Zakon o spoljnoj trgovini naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene ("Sl.list SiCG", br. 7/05)
- Zakon o kontroli kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u spoljnotrgovinskom prometu ("Sl.list SRJ", br.12/95 i 59/98)
 - Zakon o standardizaciji ("Sl.list SiCG", br.44/05)
- Zakon o standardizaciji ("Sl.list SRJ", br.30/96, 59/98, 70/01 i 8/03)
 - Zakon o akreditaciji ("Sl.list SiCG", br.44/05)
 - Zakon o metrologiji ("Sl.list SiCG", br.44/05)
- Zakon o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti proizvoda s propisanim zahtjevima ("Sl.list SiCG", br.44/05)
 - Zakon o kontroli predmeta od dragocjenih metala ("Sl.list SRJ", br.80/94 i 28/96)
 - Zakon o duvanu ("Sl.list RCG", br.80/04 i 5/05)
 - Zakon o veterinarstvu ("Sl.list RCG", br. 11/04)
 - Zakon o zaštiti bilja ("Sl.list SRJ", br.24/98)
 - Zakon o osnovama zaštite životne sredine ("Sl.list SRJ", br.24/98)
- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe ("Sl.list SRJ", br.24/94, 28/96 i 37/02)
- Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma ("Sl.list RCG", br. 55/03, 58/03 i 17/05)
- Zakon o prevozu opasnih materija - ("Sl.list SFRJ", br. 027/90, 045/90, 024/94, 028/96 i 068/02)
 - Zakon o proizvodnji i prometu otrovnih materija - ("Sl.list SRJ", br. 015/95, 028/96 i 037/02)
 - Zakon o prometu eksplozivnih materija - ("Sl.list SFRJ", br. 030/85, 006/89, 053/91, 024/94, 028/96 i 068/02)
 - Zakon o upravljanju otpadom ("Sl.list RCG", br.82/05)

Uredbe:

- Uredba za sprovođenje zakona o spoljnoj trgovini ("Sl.list RCG", br.52/04)

- Uredba o zajedničkom vršenju tržišne, sanitarne, veterinarske i poljoprivredne inspekcijske kontrole u spoljnotrgovinskom prometu ("Sl.list RCG", br. 33/00 i 12/01)
- Uredba o posebnoj dažbini pri uvozu poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda ("Sl.list RCG", br. 61/03)

Odluke:

- Odluka o kontrolnoj listi za uvoz i izvoz robe ("Sl.list RCG" br.44/03)
- Odluka o uslovima koje moraju da ispunjavaju korišćena motorna vozila prilikom uvoza ("Sl.list RCG", br.33/04 i 42/04)
- Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene ("Sl.list SCG", br. 11/05)
 - Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste naoružanja i vojne opreme ("Sl.list SCG", br. 11/05 i 42/05)
 - Odluka o određivanju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i njihovih prerađevina namijenjenih uvozu, odnosu izvozu koji podležu kontroli kvaliteta ("Sl.list SRJ", br. 13/96 i 39/96)
 - Odluka o obeilježavanju otrova u prometu ("Sl.list SRJ", br. 38/97)
 - Lista otrova razvrstanih u grupe ("Sl.list SRJ", br. 12/00)
 - Spisak otrova čiji su proizvodnja, promet i korišćenje zabranjeni ("Sl.list SRJ", br. 12/00)
 - Odluka o visini iznosa gotovog novca koji se može unositi i iznositi iz RCG bez prijavljivanja ("Sl.list RCG", br. 58/05)

Pravilnici:

- Pravilnik o postupku kontrole homologacijske i ekološke ispravnosti korišćenih motornih vozila prilikom uvoza ("Sl.list RCG, br. 42/04)
- Pravilnik o načinu i uslovima sakupljanja i korišćenja nezaštićenih biljnih vrsta ("Sl.list RCG", br. 27/02 i 64/03)
 - Pravilnik o obrascu zahtjeva za izdavanje dozvole, obrascu dozvole i drugim obrascima dokumenata koji prate spoljnu trgovinu kontrolisanom robom ("Sl.list SCG", br. 12/05)
- Pravilnik o načinu prevoza opasnih materija u drumskom saobraćaju ("Sl.list SFRJ", br.82/90)
- Pravilnik o načinu prevoza opasnih materija u željezničkom saobraćaju ("Sl.list SRJ", br.25/92)
 - Pravilnik o načinu prevoza opasnih materija u pomorskom saobraćaju i unutrašnjim plovnim putevima ("Sl.list SFRJ", br.17/87)
- Pravilnik o zdravstvenom pregledu pošiljki bilja u prometu preko državne granice ("Sl.list SRJ", br.69/99 i 59/01)
 - Pravilnik o kvalitetu i drugim zahtjevima za čaj, biljni čaj i instant-čaj granice ("Sl.list SiCG", br.51/05)
- Pravilnik o tehničkim i drugim zahtjevima za tečna goriva naftnog porijekla ("Sl.list SiCG", br. 51/04)

Rješenja:

- Rješenju o stavljanju pod zaštitu rijetkih, prorijeđenih, endemičnih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl.list RCG", br. 36/82)

Naredbe:

- Naredba o preduzimanju mjera za sprječavanje unošenja zarazne bolesti životinja spongiformne encefalopatije goveda (BSE) u RCG ("Sl.list RCG", br. 23/05)
- Naredba o zabrani dovoza i prometa pošiljki živih svinja porijeklom s teritorije Republike Srbije na teritoriju Republike Crne Gore ("Sl.list RCG", br. 32/05 i 43/05)
- Naredba o zabrani uvoza u RCG i provoza preko teritorije RCG pošiljki ptica, proizvoda, sirovina i otpadaka porijeklom od ptica radi sprječavanja unošenja influence ptica ("Sl.list RCG", br. 54/05)
 - Naredba o zabrani lova na pernatu divljač na teritoriji RCG radi sprječavanja unošenja pojave i širenja influence ptica ("Sl.list RCG", br.58/05 i 74/05)

Protokoli:

- Protokol o harmonizaciji postupka prekograničnog prometa otrova, jonizujućeg zračenja, otpada, supstanci koje oštećuju ozonski omotač i zaštićenih divljih biljnih i životinjskih vrsta radi kontrole na granici državne zajednice SiCG
- Sporazum o saradnji između UC i Uprave za sprječavanje pranja novca

Spisak ostalih propisa (indirektni):

Zakoni:

- Zakon o stranim ulaganjima ("Sl.list RCG", br. 52/00)
- Zakon o primjeni propisa kojima se uređuje zaštita prava intelektualne svojine ("Sl.list RCG", br.43/05)
 - Zakon o privrednim društvima ("Sl.list RCG", br. 6/02)
- Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju (»Sl.list SRJ«, br.26/95)
- Zakon o administrativnim taksama ("Sl.list RCG", br. 55/03, 46/04, 81/05 i 3/06)
- Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda ("Sl.list RCG", br.52/04)
 - Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga ("Sl.list SRJ", br.46/96 i 37/02)
 - Zakon o opštem upravnom postupku ("Sl.list RCG", br. 60/03)
 - Zakon o upravnom sporu ("Sl.list RCG", br. 60/03)
 - Zakon o poreskoj administraciji ("Sl.list RCG", br. 65/01 i 80/04)
 - Zakon o nadzoru državne granice ("Sl.list RCG", br. 72/05)
 - Zakon o slobodnim zonama ("Sl.list RCG", br. 42/04)
 - Zakon o autorskim i srodnim pravima ("Sl.list SCG", br. 61/04)
 - Zakon o žigovima ("Sl.list SCG", br. 61/04 i 7/05)
 - Zakon o pravnoj zaštiti dizajna ("Sl.list SCG", br. 61/04)
 - Zakon o zaštiti topografija integrisanih kola ("Sl.list SCG", br. 61/04)
 - Zakon o patentima ("Sl.list SCG", br. 32/04)
 - Zakon o geografskim oznakama porijekla ("Sl.list SRJ", br. 15/95 i 35/95)
 - Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Sl.list RCG", br.32/05)
 - Zakon o poštanskim uslugama ("Sl.list RCG", br. 46/05)
 - Zakon o morskom ribarstvu ("Sl.list RCG", br.55/03)
 - Zakon o lovstvu ("Sl.list RCG", br.47/99)
 - Zakon o slobodnom pristupu informacija ("Sl.list RCG", br.68/05)
 - Zakon o računovodstvu i reviziji ("Sl.list RCG", br.69/05)
 - Zakon o hartijama o vrijednosti ("Sl.list RCG", br.59/00 i 10/01)
 - Zakon o upravljanju otpadom ("Sl.list RCG", br.82/05)
 - Zakon o naučno-istraživačkoj djelatnosti ("Sl.list RCG", br.71/05)
 - Etički kodeks državnih službenika i namještenika ("Sl.list RCG", br.81/05)

Uredbe:

- Uredba o zajedničkom inspeksijskom nadzoru ("Sl.list RCG", br. 48/03)
- Uredba o vršenju poslova gazdovanja graničnim prijelazima ("Sl.list RCG", br. 46/05)
 - Uredba o naknadi troškova u upravnom postupku ("Sl.list RCG", br.6/04)
- Uredba o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave ("Sl.list RCG", br.61/92)

Pravilnici:

- Pravilnik o kvalitetu voćnih sokova, koncentrisanih voćnih sokova, voćnih nektara i voćnih sokova u prahu i srodnih proizvoda (»Sl.list SRJ«, br.33/95)
- Pravilnik o kvalitetu i drugim zahtjevima za vina (»Sl.list SRJ«, br.54/99 i 39/02)
 - Pravilnik akata koja se koriste u upravnom postupku ("Sl.list RCG", br.6/04)

Naredbe:

- Naredba o načinu uplate javnih prihoda ("Sl.list RCG", br. 82/04, 10/05, 32/05, 49/05 i 51/05)

- Nacionalni plan za ptičji grip i pandemiju gripa

Međunarodni pravni izvori carinskog sistema Crne Gore su bilateralni i multilateralni sporazumi (konvencije).

Multilateralne aktivnosti su bazirane na učešću u radu Svjetske carinske organizacije. Uprava carina Crne Gore učestvuje u radu stalnih komiteta i potkomiteta i prati konvencije koje je donijela SCO.

Crna Gora primjenjuje 7 od ukupno 12 međunarodnih konvencija SCO :

- Konvencija o osnivanju Saveta za carinsku saradnju
- Konvencija o harmonizovanom sistemu naziva i šifarskih oznaka robe
 - Carinska konvencija o privremenom uvozu ambalaže
 - Carinska konvencija o privremenom uvozu profesionalne opreme
- Carinska konvencija o olakšicama uvoza robe za izložbe ili upotrebu na izložbama, sajmovima, kongresima i sličnim manifestacijama
 - Carinska konvencija o materijalu za razonodu pomoraca
- Kjoto konvencija (Pokrenuta inicijativa za pristupanje revidiranoj Kjoto konvenciji – Međunarodna konvencija o pojednostavljenju i harmonizaciji carinskih postupaka)

Uprava carina, takođe, prati i sprovođenje sljedećih konvencija :

- Konvencija o olakšicama u turizmu
- Carinska konvencija o privremenom uvozu privatnih drumskih vozila
 - Carinska konvencija o uvozu komercijalnih drumskih vozila
- Međunarodna konvencija o usklađivanju graničnih kontrola robe (Ženevska)
- Evropska konvencija o carinskom postupku sa paletama koje se koriste u međunarodnom transportu
- Carinska konvencija o privremenom uvozu izletničkih plovila i vazduhoplova za privatnu upotrebu
 - Konvencija o ugovoru za međunarodni prevoz robe drumom (CMR)
- Konvencija o merama za zabranu i sprečavanje nedozvoljenog uvoza, izvoza i prenosa svojine kulturnih dobara
- Konvencija Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci
 - Jedinstvena konvencija o opojnim drogama
 - Konvencija o psihotropnim supstancama
- Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje faune i flore (CITES)
- Bazelska konvencija o kontroli prekograničnog kretanja opasnih otpada i njihovoj eliminaciji
- Konvencija o zabrani proizvodnje, usavršavanja, korišćenja i stvaranja zaliha hemijskog oružja i njegovom uništavanju
 - Bečka konvencija (Montrealski protokol) o supstancama koje oštećuju ozonski omotač
 - Carinska konvencija o privremenom uvozu pedagoškog materijala
 - Carinska konvencija o privremenom uvozu naučne opreme
 - Sporazum o primjeni člana 7. GATT-a (carinska vrijednost)
 - Carinska konvencija o međunarodnom tranzitu robe (ITI Konvencija)
 - Bečke konvencije o diplomatskim i konzularnim odnosima
- Konvencije o privilegijama i imunitetima Ujedinjenih nacija i specijalizovanih agencija
 - Konvencija o specijalnim misijama
- Konvencija o ugovoru o međunarodnom drumskom prevozu putnika i prtljaga (CVR)
 - Ugovor o prevozu u željezničkom saobraćaju (CIM)
 - Ugovor o prevozu u vazdušnom saobraćaju (AWB)
 - Ugovor o prevozu u pomorskom saobraćaju (B/L)
- Sporazumi o međunarodnom prevozu putnika i stvari u drumskom saobraćaju zaključeni su sa: državama bivšeg SSSR-a, Austrijom, Albanijom, Belgijom, BiH, Bugarskom, Velikom Britanijom, Sjevernom Irskom, Danskom, Grčkom, Iranom, Italijom, Republikom Irskom, Kiprom, Luksemburgom, Mađarskom, Makedonijom, Njemačkom, Norveškom, Poljskom, Portugalijom, Rumunijom, Slovačkom, Slovenijom, Turskom, Finskom, Francuskom, Holandijom, Hrvatskom, Češkom, Švajcarskom, Švedskom i Španijom

- Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (TRIPS Sporazum)
- Sporazum o uvozu predmeta prosvjetnog, naučnog i kulturnog karaktera, sa protokolom – Car Pregled 7/98 i 1/00
 - Evropska konvencija o zaštiti životinja u međunarodnom prevozu
 - Svjetska poštanska konvencija
- Sporazum između SiCG i NATO o tranzitnim aranžmanima za podršku mirovnim operacijama
- Protokol protiv nezakonite proizvodnje i prometa vatrenog oružja, njegovih djelova, sklopova i municije, kojim se dopunjava Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala
 - Zakon o potvrđivanju akata Svjetskog poštanskog saveza

U međunarodnim bilateralnim aktivnostima Uprave carina Crne Gore centralno mjesto imaju bilateralni sporazumi o uzajamnoj administrativnoj carinskoj saradnji i pomoći sa zainteresovanim zemljama.

U primjeni su sporazumi sa:

- Makedonijom (4.septembra 1996.g.)
 - Rusijom (6.novembra 1996.g.)
 - Bugarskom (4.juna 1997.g.)
 - Rumunijom (14.januara 1998.g.)
 - Češkom (9.septembra 1998.g.)
 - Mađarskom (24.septembra 1998.g.)
 - Slovačkom (28.marta 2001.g.)
- Bosnom i Hercegovinom (18.decembra 2001.g.)
 - Turskom (6.februara 2002.g.)
 - Italijom (29.marta 2002.g.)
- Francuskom (28.aprila 1971.g.)
- Austrijom (15.marta 1978.g.)
- Grčkom (4.oktobra 1983.g.)
 - Kinom (1989.g.)
- Nemačkom (2.aprila 1974.g.)
- Poljskom (9.maja 1967.g.)
- SAD-om (1990.g.)

Sporazum o carinskoj saradnji i uzajamnoj pomoći zaključen je i s carinskom službom Srbije (2003.god.), a s Carinskom službom misije privremene administracije Ujedinjenih nacija na Kosovu zaključen je Memorandum o saradnji i uzajamnoj administrativnoj pomoći u oblasti carina.

Sa Hrvatskom (9.decembra 2005.g.), Islamskom Republikom Irana (1.juna 2005.g.) i Republikom Albanijom (23.decembra 2005.g.) potpisani su sporazumi i čeka se ratifikacija.

Parafirana su dva sporazuma i to sa:

- Slovenijom i
- Ukrajinom.

Okončana je procedura za zaključivanje sporazuma s Moldavijom. U toku je usaglašavanje nacrtu sporazuma s Bjelorusijom.

Potpisani su i sporazumi o slobodnoj trgovini sa:

- Moldavijom (1.septembra 2004. god.)
 - Hrvatskom (1.jula 2004. god.)
 - Makedonijom (7.oktobar 1996. god.)
 - BiH (5.septembra 2003 .god.)
- Ruskom Federacijom (28.avgusta 2000 .god.)
 - Rumunijom (1.jula 2004.god.)
 - Bugarskom (1.juna 2004.god.)
 - Albanijom (1.avgusta 2004.god.)

-
- Uredba Savjeta EU o posebnim trgovinskim mjerama prema SRJ (nije sporazum, već jednostrana odluka EU)

Prilog broj 3.

Veterinarska inspeksijska služba

Zakonom o veterinarstvu ("Sl. List RCG", br. 11/04) u poglavlju – Međunarodni transport definisano je sljedeće:

- Prevoz životinja, namirnica, sirovina, proizvoda, veterinarskih lijekova i medicinske opreme, hrane za životinje i otpadaka u međunarodnom transportu mora se odvijati isključivo na graničnim prelazima na kojima postoji organizovana veterinarska kontrola i koji ispunjavaju najosnovnije higijensko-tehničke i radne uslove.
- Životinje, namirnice, sirovine, proizvodi, veterinarski lijekovi i medicinska oprema, hrana za životinje i otpaci podliježu obaveznoj veterinarskoj kontroli na graničnim prelazima.
- Uvoz, tranzit i skladištenje životinja, namirnica, sirovina, proizvoda, veterinarskih lijekova i medicinske opreme, hrane za životinje i otpadaka odobravaju se nakon prethodne veterinarske kontrole (dozvole kojom se utvrđuje da ne postoje veterinarsko-sanitarne smetnje za uvoz, tranzit i skladištenje pošiljki koje se podvrgavaju pregledu na graničnom prelazu, a koju izdaje Veterinarska uprava RCG) i pregleda svake pojedinačne pošiljke na granici, shodno propisanim uslovima za njihov uvoz, tranzit odnosno skladištenje.
- Izuzetno, uvoz i tranzit kućnih ljubimaca se odobrava bez prethodnog veterinarskog pregleda (dozvole) ukoliko životinje prati odgovarajuće veterinarsko uvjerenje (certifikat).
- Uvoz, tranzit i skladištenje drugih predmeta koji mogu biti prenosioci zaraznih bolesti (lovački i ribolovački trofeji, serumi, mikroorganizmi, itd.) odobravaju se nakon prethodne veterinarske kontrole (dozvole) i pregleda svake pojedinačne pošiljke na granici, shodno propisanim uslovima za njihov uvoz, tranzit odnosno skladištenje.
- Za uvoz stranih (alohtonih) živih životinjskih vrsta uvoznik mora, u skladu s propisima, pribaviti saglasnost ministarstva nadležnog za poslove zaštite životne sredine.
- Za životinje, namirnice, sirovine, proizvode, veterinarske lijekove i medicinsku opremu, hrane za životinje i otpatke životinjskog porijekla koje se izvoze izdaje se potvrda o zdravstvenom stanju prilikom izvoza (certifikat), na obrascu koji je propisan za zemlju uvoznicu, prilikom utovara u mjestu porijekla pošiljke, a veterinarski inspektor na granici je ovjerava prilikom izlaska pošiljke preko graničnog prelaza.
- Potvrda o zdravstvenom stanju pošiljke izdaje se na štampanom obrascu, u skladu s odgovarajućim modelom za potvrde koje izdaju međunarodne organizacije, OIE, i Komisija Evropske unije ili u skladu s obrascem koju propisuje zemlja uvoznica.

Pored navedenog osnovnog zakona, zakonodavnu osnovu za rad veterinarske inspekcije čine savezni propisi koji će se primjenjivati do donošenja republičkih propisa, i to:

- Zakon o zdravstvenoj ispravnosti životnih namirnica i predmeta opšte upotrebe ("Sl. list SRJ", br. 53/91)
- Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati stanice i pristaništa za utovar, pretovar i istovar pošiljki životinja ("Sl. list SFRJ", br. 2/96)

- Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati objekti za smještaj životinja i skladišta za smještaj proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porijekla na graničnim prelazima ("Sl.list SFRJ", br.6/88).
 - Pravilnik o uslovima i trajanju karantina za uvezene životinje ("Sl.list SFRJ", br. 6/88)
- Pravilnik o načinu utovara, pretovara i istovara pošiljki životinja, proizvoda i sirovina životinjskog porijekla, uslovima koje mora ispunjavati prevozno sredstvo, higijensko- tehničkim uslovima koje mora ispunjavati pošiljka i obrascu uvjerenja o zdravstvenom stanju pošiljke ("Sl.list SFRJ", br. 69/90)
- Pravilnik o minimalnim higijenskim uslovima koje moraju da ispunjavaju brodovi za ulov morske ribe, načinu vršenja veterinarsko-sanitarnog pregleda i kontrole i posebni uslovi u pogledu higijenske ispravnosti za svježu morsku ribu namijenjenu izvozu ("Sl.list RCG", br. 41/03)
 - Pravilnik o načinu dezinfekcije prevoznih sredstava kojima se prevoze pošiljke životinja, proizvoda i sirovina životinjskog porijekla ("Sl.list SRJ", br. 22/89)
- Pravilnik o vrstama pošiljki životinjskog porijekla za koje nije potrebno rješenje o veterinarsko-sanitarnim uslovima koje te pošiljke moraju ispunjavati prilikom uvoza i provoza ("Sl.list SRJ", br. 2/96)
 - Naredba o određivanju graničnih prelaza preko kojih će se izvoziti, uvoziti i provoziti pošiljke životinja, proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porijekla, sjemena za vještačko osjemenjavanje, oplođenih jajnih ćelija za oplođivanje životinja i drugih predmeta kojima se može prenositi zarazna bolest ("Sl.list SRJ", br. 4/92)

Republički propisi :

- Naredba o zabrani prometa pošiljki hrane za životinje koja sadrži sastojke životinjskog porijekla ("Sl. list RCG", br.3/01)
 - Naredba o preduzimanju mjera za sprječavanje unošenja zarazne bolesti životinja spongiformne encefalopatije goveda (BSE) U Republiku Crnu Goru ("Sl.list RCG", br.23/05)
 - Naredba o zabrani uvoza u RCG i provoza preko teritorije RCG pošiljki ptica, proizvoda, sirovina i otpadaka porijeklom od ptica radi sprječavanja unošenja influence ptica ("Sl.list RCG", br. 54/05)
 - Naredba o zabrani lova na pernatu divljač na teritoriji RCG radi sprječavanja unošenja pojave i širenja influence ptica ("Sl.list RCG", br.58/05)
 - Uredba o spoljnotrgovinskom poslovanju ("Sl.list RCG", br.33/00)
 - Uredba o obaveznoj kontroli zdravstvene i kvalitativne ispravnosti proizvoda ("Sl.list RCG", br.43/91)
 - Uredba o zajedničkom vršenju tržišne, sanitarne , veterinarske, poljoprivredne i ekološke inspeksijske kontrole u spoljnotrgovinskom prometu ("Sl.list RCG", br.33/00)
 - Odluka o visini naknade za izvršene veterinarsko-sanitarne preglede životinja, proizvoda, sirovine i otpadaka životinjskog porijekla u proizvodnji i prometu ("Sl. list RCG", br.51/03)
 - Rješenje o stavljanju pod zaštitu rijetkih, prorijeđenih, endemičnih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl.list RCG", br. 36/82)
-
- Protokol o harmonizaciji postupaka i procedura prilikom spoljnotrgovinskog prometa robe koja podliježe obaveznoj veterinarsko – sanitarnoj i fitosanitarnoj kontroli na granici državne zajednice

- Evropska konvencija o zaštiti životinja u međunarodnom prevozu
- Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje faune i flore (CITES)

Prilog broj 4.

Fitosanitarna inspeksijska služba

- Zakon o zaštiti bilja ("Sl. list SRJ", br.24/98)
- Zakon o sjemenu i sadnom materijalu ("Sl.list RCG", br. 39/92, 59/92 i 27/94)
 - Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Sl.list SRJ", br. 21/01)
- Pravilnik o zdravstvenom pregledu usjeva i objekata za proizvodnju sjemena, rasada i sadnog materijala ("Sl. list SRJ", br. 66/99)
 - Pravilnik o metodama za ispitivanje pesticida ("Sl. list SRJ", br. 11/99)
 - Pravilnik o metodama za ispitivanje đubriva ("Sl. list SRJ", br. 11/99)
- Pravilnik o uslovima za proizvodnu liniju, promet, uvoz u uzorkovanje pesticida i đubriva ("Sl. list SRJ", br. 12/99)
- Pravilnik o vrstama ambalaže za pesticide i đubriva i o uništavanju pesticida i đubriva ("Sl. list SRJ", br. 35/99)
- Pravilnik o zdravstvenom pregledu pošiljki bilja u prometu preko državne granice ("Sl.list SRJ", br. 69/99)
 - Naredba o vrstama sadnog materijala iz uvoza i praćenju zdravstvenog stanja kod krajnjeg korisnika ("Sl.list SRJ", br. 8/99)
 - Naredba o zabrani uvoza i provoza pojedinih vrsta bilja i određivanju karantinskog nadzora nad pojedinim vrstama bilja koje se uvoze radi gajenja ("Sl.list SRJ", br.8/99)
 - Lista karantinskih štetnih organizama ("Sl.list SRJ", br. 8/99)
 - Lista ekonomskih štetnih organizama ("Sl.list SRJ", br. 65/99 i 67/99)
- Uputstvo o objavljivanju podataka o pojavi i rasprostranjenosti novootkrivenih karantinskih štetnih organizama
 - Pravilnik o sadržini i načinu vođenja evidencije o proizvedenom, nabavljenom, prodatom i za sopstvene potrebe upotrijebljenom sadnom materijalu, kao i o porijeklu reproduccionog materijala ("Sl.list RCG", br.24/82)
 - Pravilnik o obrascu i načinu vođenja registra proizvođača i dorađivača sjemena i registra proizvođača sadnog materijala ("Sl.list RCG", br.24/82)
- Pravilnik o načinu vršenja odabiranja matičnih stabala, sorti i podloga, odnosno selekciji voćaka, vinove loze i hmelja, kao i načinu vođenja knjige matičnih stabala ("Sl.list RCG", br.9/83)
- Pravilnik o načinu i postupku vršenja, odabiranja i umatčenja stabala, zasada voćnjaka, vinove loze, hmelja i ruža, kao i sadržini i načinu vođenja knjige matičnih stabala ("Sl.list RCG", br.26/97)
- Pravilnik o stručnoj kontroli nad proizvodnjom poljoprivrednog sjemena ("Sl.list RCG", br. 28/94 i 5/03)
 - Pravilnik o stručnoj kontroli nad proizvodnjom poljoprivrednog i šumskog sadnog materijala ("Sl.list RCG", br.28/94)
- Pravilnik o načinu obilježavanja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda dobijenih od genetički modifikovanih organizama ("Sl.list SCG", br.6/03)
 - Pravilnik o ograničenoj upotrebi genetički modifikovanih organizama ("Sl.list SRJ", br.62/02)
 - Uredba o postupku sa robom i putnicima na granici između Crne Gore i Srbije ("Sl.list RCG", br.26/03)
- Protokol o harmonizaciji postupaka i procedura prilikom spoljnotrgovinskog prometa robe koja podliježe obaveznoj fitosanitarnoj kontroli na granici državne zajednice Srbija i Crna Gora (29.april, 2003.godine)

183. Sporazum o međusobnoj saradnji u integrisanom upravljanju državnom granicom između Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, Uprave carina, Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave

dnji u integrisanom upravljanju državnom granicom između Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, Uprave carina, Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave

Crna Gora

VLADA CRNE GORE

Na osnovu člana 65 Zakona o državnoj upravi (« SL. list RCG», br. 38/03 i «SL. list CG», br. 22/08), a saglasno Strategiji integrisanog upravljanja granicom i Akcionog plana za njeno sprovođenje, u cilju unapređenja međusobne saradnje i povećanja efikasnosti u radu, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprava policije, Uprava carina, Veterinarska uprava i Fitosanitarne uprave, **zaključuju**

SPORAZUM

O MEĐUSOBNOJ SARADNJI U INTEGRISANOM UPRAVLJANJU DRŽAVNOM GRANICOM

Član 1

Ciljevi

Ovim Sporazumom uspostavljaju se osnovni principi saradnje u obavljanju poslova iz svojih nadležnosti u vezi sa granicom i graničnim prelazima između: **Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprave policije, Uprave carina, Veterinarske uprave i Fitosanitarne uprave** (u daljem tekstu: strane potpisnice),

Saradnja iz stava 1. ovog člana posebno se odnosi na:

- usklađivanje rada i unapređenje saradnje između organa koji vrše kontrolu prelaska državne granice i zaštitu granice,
 - zajedničku analizu rizika,
 - osnivanje zajedničkih radnih timova,
 - sprovođenje zajedničkih akcija i drugih aktivnosti,
- pružanje stručne i tehničke pomoći i zajedničko korišćenje opreme,
 - zajedničko obrazovanje i usavršavanje,
 - saradnju sa drugim tijelima i međunarodnu saradnju,
 - razmjenu podataka i telekomunikaciono povezivanje.

Član 2

Usklađivanje rada i unapređivanje saradnje

Potpisnici sporazuma o međusobnoj saradnji u integrisanom upravljanju državnom granicom Crne Gore (u daljem tekstu: sporazum) međusobno usklađuju aktivnosti iz svojih nadležnosti u cilju poboljšanja efikasnosti u radu i unapređenje međuresorske saradnje, transparentnosti, efikasnosti i ekonomičnosti.

Član 3

Zajednička analiza rizika

Potpisnici sporazuma će najmanje jednom godišnje pripremiti zajedničku analizu rizika koja će predstavljati osnov integrisanog upravljanja granicom i za planiranje i sprovođenje zajedničkih aktivnosti.

Analiza rizika iz stava 1.ovog člana izrađuje se na osnovu analitičkih i statističkih pokazatelja za određeni period, vezanih za graničnu kontrolu, bezbjednost granice, zaštitu života i zdravlja ljudi, sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja, preduzetim mjerama i postignutim rezultatima u njihovom sprovođenju.

Član 4

Zajednički radni timovi

Potpisnici sporazuma obrazuju zajedničke radne timove sa zadatkom da obezbijede koordinaciju aktivnosti od zajedničkog interesa u integrisanom upravljanju i kontrolu na graničnim prelazima, prate realizaciju propisa, analiziraju i vrše evaulaciju preduzetih aktivnosti, zajedničku analizu rizika, infrastrukturu, opremu i informacionu tehnologiju, intenziviraju saradnje i razrješnje pitanja koja se mogu pojaviti u slučaju povrede ovog sporazuma.

Član 5

Zajedničke akcije

Potpisnici sporazuma će saglasno zajedničkoj analizi rizika, kao i operativnim potrebama, a u cilju zajedničkog djelovanja kao i optimalnog korišćenja postojećih ljudskih i tehničkih resursa, planirati i sprovoditi zajedničke akcije, od značaja za obezbjeđenje nepovredivosti i sprečavanje i otklanjanje aktivnosti kojima se ugrožava državna granica, a posebno u vezi sa carinskim nadzorom i zaštite zdravlja ljudi, biljaka i životinja.

Član 6

Stručna i tehnička pomoć

Radi poboljšanja efikasnosti, operativnosti i racionalizacije u obavljanju svojih poslova, kao i poslova od zajedničkog interesa kao i u zajedničkim akcijama i drugim područjima saradnje, potpisnici sporazuma međusobno pružaju posebnu stručnu i tehničku pomoć.

U slučaju potrebe, a u cilju obavljanja službenog zadatka, potpisnici sporazuma međusobno ustupaju na korišćenje tehniku i drugu opremu, ukoliko to ne ometa obavljanje redovnih zadataka potpisnika sporazuma koji ustupa opremu.

Potpisnici sporazuma mogu nabavljati tehničku opremu, radi zajedničkog korišćenja.

Član 7

Obrazovanje i usavršavanje

Potpisnici sporazuma sarađuju u oblasti obrazovanja i usavršavanja i u tom cilju:

- razmatraju planove i programe obuke i usavršavanja;
- sprovode zajedničku obuku, seminare, osposobljavanje i razmjenu predavača;
- razmjenjuju iskustva i informacija o metodama i oblicima rada;
- osposobljavaju stručnjake za različita područja djelovanja i
 - zajednički sprovode druge aktivnosti.

Član 8

Saradnja sa drugim organima i organizacijama

Potpisnici Sporazuma u obavljanju svojih zajedničkih aktivnosti sarađuju i s drugim nadležnim organima državne uprave, javnim ustanovama, javnim preduzećima i drugim pravnim licima.

Potpisnici sporazuma usklađeno djeluju i u oblasti međunarodne saradnje.

Član 9

Razmjena podataka

Potpisnici Sporazuma u obavljanju svojih poslova, kao i zajedničkih aktivnosti, razmjenju podatke o kojima se vode službene evidencije.

Razmjena podataka može se sprovoditi i uz informatičko povezivanje, direktnim ili indirektnim pristupom bazama podataka.

Potpisnici Sporazuma moraju obavezati efikasnu zaštitu podataka koje razmjenjuju, posebno ličnih podataka, kako bi onemogućili neovlašćen pristup, promjenu ili objavljivanje ličnih podataka, a saglasno odredbama posebnih propisa koji uređuju zaštitu podataka.

Član 10

Koordinacija i izvještavanje

Potpisnici sporazuma će u svim područnim jedinicama imenovati koordinate i zamjenike koordinatora.

Koordinatori će održavati sastanke najmanje jednom u tri mjeseca u cilju sagledavanja i analiziranja saradnje i drugih pitanja od zajedničkog interesa, razmjenjivati podatke i inicirati zajedničke akcije, ostvarivati i druge oblike saradnje.

Koordinatori o svom radu podnose periodične izvještaje potpisnicima sporazuma koji su ih imenovali i Međuresorskoj komisiji za sprovođenje Strategije za integrisano upravljanje granicom, i Akcionog plana za njeno sprovođenje.

Strane potpisnice međusobno razmjenjuju informacije u skladu sa zakonskim ovlaštenjima od značaja za sprovođenje Sporazuma.

Međuresorska komisija za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom i Akcionog plana za njeno sprovođenje prati i koordinira sprovođenje Sporazuma, vrši analizu ostvarenih ciljeva i ukazuje na obaveze koje proizilaze iz Sporazuma.

Član 11

Sredstva

Sredstva za nabavku zajedničke opreme, kao i troškovi korišćenja i održavanja zajedničke i ustupljene opreme, kao i drugi troškovi koji su proizašli iz ovog Sporazuma dijele se na podjednake iznose svih korisnika odnosno potpisnika ovog Sporazuma.

Član 12

Posebni sporazumi

Potpisnici Sporazuma za pojedine oblike saradnje mogu zaključiti posebne sporazume koji će činiti sastavni dio ovog Sporazuma.

Član 13

Izmjene i dopune Sporazuma

Ovaj sporazum, može se mijenjati i dopunjavati uz saglasnost svih potpisnika Sporazuma.

Član 14
Rješavanje sporova

Sporove nastale u sprovođenju ovog Sporazuma rješavaju potpisnici Sporazuma.

Ukoliko potpisnici sporazuma nijesu u mogućnosti da riješe nastale sporove dužni su da o nastalom sporu odmah obavijeste Međuresorsku komisiju za sprovođenje strategije integrisanog upravljanja granicom,

Član 15
Stupanje na snagu

Ovaj Sporazum stupa na snagu danom potpisivanja, a sačinjen je u 5 (pet) istovjetnih primjeraka od kojih svaka strana zadržava po 1 (jedan) primjerak.

U Podgorici 03.02.2009. godine

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA I

JAVNE UPRAVE
MINISTAR,

UPRAVA POLICIJE
DIREKTOR,

Jusuf Kalamperović

Veselin Veljović

UPRAVA CARINA
DIREKTOR,

VETERINARSKA UPRAVA
DIREKTOR,

FITOSANITARNA UPRAVA
DIREKTOR,

Miodrag Radusinović

Ivan Popović

Prljević Zorka

184. Pravilnik o vizama i viznim obrascima

На основу члана 19 став 6, члана 20 став 3, члана 22 став 8, члана 24 став 5, члана 28 став 2 и члана 97 став 4 Закона о странцима ("Службени лист ЦГ", број 82/08), Министарство иностраних послова донијело је

Правилник о визама и визним обрасцима

*Правилник је објављен у "Службеном листу ЦГ", бр. 64/2009
од 22.9.2009. године.*

I УВОДНА ОДРЕДБА

Члан 1

Овим правилником ближе се уређују услови за издавање визе за кратки боравак (виза Ц) и визе за дужи боравак (виза Д), начин издавања визе, образац захтјева за издавање визе, случајеви у којима је потребно прибавити претходну сагласност органа управе надлежног за полицијске послове (у даљем тексту: Полиција), образац визе, начин уношења визе у путну исправу странца, као и образац за уношење визе, услови за продужење рока важења визе за кратки боравак (виза Ц) и образац захтјева за продужење те визе, начин поништавања издатих виза, као и садржај и начин вођења евиденција о издатим визама, одбијеним захтјевима за издавање визе и поништеним визама.

Изрази који се у овом правилнику користе за физичка лица у мушком роду подразумевају исте изразе у женском роду.

II БЛИЖИ УСЛОВИ ЗА ИЗДАВАЊЕ И ПРОДУЖЕЊЕ РОКА ВАЖЕЊА ВИЗЕ ЗА КРАТКИ БОРАВАК (ВИЗА Ц) И ВИЗЕ ЗА ДУЖИ БОРАВАК (ВИЗА Д)

Члан 2

Виза за кратки боравак (виза Ц) странцу се може издати уколико посједује гарантно писмо физичког или позивно писмо правног лица, државног органа у Црној Гори или организатора међународног скупа, односно манифестације, обезбијеђен смјештај, обезбијеђена средства за издржавање и здравствено осигурање.

Гарантно, односно позивно писмо из става 1 овог члана прилаже се, по правилу, у оригиналу.

Гарантно писмо треба да садржи: име и презиме, датум и мјесто рођења, адресу пребивалишта или боравишта, јединствени матични број црногорског држављанина који позива странца, односно број одобрења боравка (привременог боравка или сталног настањења) странца који борави у Црној Гори у случају кад он позива странца, адресу и број телефона, занимање, назив и адресу послодавца, породичне и друге везе са странцем који се позива, име и презиме, датум и мјесто рођења, држављанство, број пасоша странца који се позива, као и податке о томе да ли странац долази са брачним другом и дјецом, период у којем ће странац боравити у Црној Гори, мјесто боравка и адресу становања током боравка у Црној Гори, број посјета, мјесто и датум састављања, као и потпис лица које позива странца. Гарантно писмо мора да буде овјерено од стране надлежног органа или нотара.

Позивно писмо треба да садржи: назив, сједиште и матични број правног лица, државног органа у Црној Гори или организатора међународног скупа, односно манифестације које позива странца, име и презиме странца, датум и мјесто рођења, држављанство, број пасоша, адресу и занимање странца који се позива, назив и адресу послодавца, као и разлоге због којих се странац позива у Црну Гору, период у којем ће странац боравити у Црној Гори, број посјета, мјесто боравка и адресу становања током боравка у Црној Гори, мјесто и датум састављања, потпис овлашћеног лица и службени печат.

Гарантно, односно позивно писмо може се прихватити као доказ о сврси боравка, обезбијеђеном смјештају или посједовању средстава за трошкове издржавања за

вријеме боравка у Црној Гори, уколико се у њему назначи да физичко односно правно лице преузима обавезу смјештаја и покрића трошкова боравка странца у Црној Гори.

Члан 3

Разлози за продужење рока важења визе за кратки боравак (виза Ц) из члана 24 став 2 Закона о странцима (у даљем тексту: Закон) обухватају хитну медицинску помоћ, даровања људских органа, природне и друге катастрофе, непредвиђене догађаје код чланова уже породице (тешка болест, смрт и сл), окончање службених или других пословних активности због којих је виза издата, као и друге случајеве када то захтијевају хуманитарни, професионални и лични разлози или виша сила.

Продужење визе из става 1 овог члана, странцу се може одобрити уколико приложи одговарајућу медицинску, службену и другу документацију којом се доказује постојање разлога за продужење визе.

Полиција је дужна да достави Министарству иностраних послова (у даљем тексту: Министарство) обавјештење које садржи: име и презиме странца, датум, мјесто и државу рођења, држављанство, врсту и број путне исправе странца, врсту и број раније издате визе, разлоге за продужење визе, врсту и број нове визе, као и мјесто и датум продужења визе.

Члан 4

Виза за дужи боравак (виза Д) може се издати странцу који:

- намјерава да борави у Црној Гори ради обављања пословних и других дјелатности, обављања стручних послова утврђених уговором о пословно техничкој сарадњи, о дугорочној производној кооперацији, о преносу технологија и о страним улагањима;

- долази на службу у Црну Гору у својству члана дипломатско-конзуларног представништва стране државе или међународне организације акредитоване у Црној Гори, привредног и културног представништва, као и члановима његове породице, односно члановима заједничког домаћинства, који имају дипломатске или службене пасоше.

III НАЧИН ИЗДАВАЊА ВИЗЕ

Члан 5

Захтјев за издавање визе (у даљем тексту: захтјев) странац подноси дипломатско-конзуларном представништву Црне Горе (у даљем тексту: ДКП) у држави чији је држављанин односно у којој има одобрење привременог боравка односно сталног настањења.

Образац захтјева и образац захтјева за продужење визе за кратки боравак (виза Ц) је бијеле боје, величине 21 x 29,7 cm, и садржи: назнаку "Овај образац се не наплаћује", Грб Црне Горе, назив: "ЗАХТЈЕВ ЗА ВИЗУ", испод којег стоје знаке "издавање" и "продужење", простор за фотографију подносиоца захтјева и простор за пријемни штампил ДКП или Полиције, мјеста за унос података о подносиоцу захтјева (презиме, бивше односно рођено презиме, име, име оца и мајке, датум рођења, мјесто и држава рођења, садашње држављанство/држављанства, држављанство при рођењу, пол, брачно стање, врста и број путне исправе, назив органа који је издао путну исправу, датум издавања и рок важења путне исправе, број личне карте, да ли има дозволу за повратак ако борави у земљи која није земља његовог поријекла, занимање), мјеста за унос назива, адресе и броја телефона послодавца, државе одредишта, података о другим издатим визама у последње три године и периоду њиховог важења, података да ли у случају транзита постоји дозвола уласка у трећу земљу, врсте визе, броја улазака, трајања боравка, сврхе путовања, имена, адресе односно назива и сједишта и броја телефона физичког, односно правног лица које се посјећује, адресе боравка у Црној Гори, података ко сноси трошкове путовања и боравка, новчаним средствима за издржавање, датума доласка у Црну Гору и одласка из Црне Горе, начина путовања, имена, презимена и презимена при рођењу, брачног друга, датума и мјеста његовог рођења, имена и презимена дјецe и датума

њиховог рођења, изјаве подносиоца захтјева о тачности унешених података, сагласности да се његови подаци могу провјерити код надлежних органа Црне Горе и изјаве да ће напустити територију Црне Горе по истеку важења визе ако му виза буде издата, адресе и броја телефона подносиоца захтјева, датума и мјеста подношења захтјева и потписа подносиоца захтјева, мјеста у која овлашћени службеник ДКП или Полиције уноси податке о: датуму обраде захтјева, приложеној документацији, о одлуци по захтјеву, врсти издате визе, броју улазака, року важења, трајању боравка, напоменама, као и мјесто за потпис овлашћеног службеника (Образац број 1).

Образац захтјева штампа се на црногорском, енглеском и француском језику а, изузетно, може се штампати и на језику државе у којој је поднијет захтјев.

Странац попуњава образац захтјева читко штампаним словима.

Члан 6

Захтјев се може поднијети преко службеног, другог физичког или правног лица, у случају издавања визе:

- имаоцу дипломатског или службеног пасоша;
- која је затражена нотом органа надлежног за иностране послове или дипломатско-конзуларног представништва друге државе или међународне организације;
- члановима групе која путује у сврху учешћа у културним, спортским, научним или привредним манифестацијама;
- за организовано групно туристичко путовање, ако су организатори таквих путовања акредитовани у ДКП;
- странцу који је лице са инвалидитетом или странцу који намјерава да борави у Црној Гори ради лијечења, уз одговарајуће пуномоћје и медицинску документацију;
- угледној пословној, научној, културној и јавној личности.

Члан 7

За странца који је малољетан, односно пословно неспособан, захтјев подноси родитељ, односно његов законски заступник.

За странца из става 1 овог члана који путује без пратње законског заступника, уз захтјев се прилаже овјерена сагласност законског заступника која садржи личне податке о законском заступнику, сврху и вријеме боравка, вријеме на које се издаје сагласност и потпис законског заступника.

Сагласност из става 2 овог члана мора бити преведена на црногорски или енглески језик и овјерена од стране овлашћеног судског тумача.

Члан 8

Уз захтјев странац је дужан да приложи важећу путну исправу и фотокопију стране са личним подацима, једну фотографију, доказ о сврси боравка у Црној Гори, доказ о обезбијеђеном смјештају, доказ о посједовању средстава за издржавање за вријеме боравка у Црној Гори, као и за повратак у државу из које долази или за путовање у трећу државу, доказ о средству путовања и намјери повратка у државу из које долази или у трећу државу, доказ о здравственом осигурању и доказ о уплати конзуларне таксе.

Кад странац, ималац дипломатског или службеног пасоша, путује службено у Црну Гору и посједује одговарајући позив државног органа или институције у Црној Гори, међународне организације чије је сједиште у Црној Гори, страног дипломатског односно конзуларног представништва акредитованог у Црној Гори, не мора прилагати доказе из става 1 овог члана, осим путне исправе са фотокопијом стране са личним подацима и фотографије.

Члан 9

Фотографија подносиоца захтјева мора да буде у боји, величине 35 x 45 mm, и да вјерно приказује његов лик, откривеног чела, без капе, и то тако да 70-80% висине фотографије приказује главу од браде до тјемена.

Изузетно од става 1 овог члана, странац који према националној припадности, вјероисповијести или обичајима носи капу или мараму као саставни дио ношње, односно одјеће, може приложити фотографију на којој је са марамом или капом.

Фотографија не смије бити дотјеривана нити ретуширана.

Фотографија мора бити израђена на бијелом сјајном, танком фото-папиру.

Члан 10

Доказом о сврси боравка и обезбијеђеном смјештају сматра се: гарантно, односно позивно писмо, молба страног дипломатско-конзуларног представништва у Црној Гори, потврда о плаћеном туристичком аранжману, хотелској или другој резервацији смјештаја, организованом туристичком путовању, закупу односно власништву непокретности у Црној Гори, потврда о резервацији односно уплаћеном везу за пловило у Црној Гори, извод из регистра пловила односно јахти или потврда о плаћеном чартеру, као и друга одговарајућа исправа на основу које се може утврдити сврха и обезбијеђен смјештај у Црној Гори.

Изузетно, странац не мора прилагати документацију о обезбијеђеном смјештају, ако приложи доказ да има довољно финансијских средстава за трошкове смјештаја и издржавања за вријеме боравка у Црној Гори.

Члан 11

Доказом о посједовању средстава за издржавање за вријеме боравка у Црној Гори сматра се потврда, односно други доказ о стању на банковном рачуну странца у црногорској или страног банци или друга одговарајућа потврда о посједовању средстава или о редовним приходима, као и новчана средства у готовини и средства безготовинског плаћања (путнички чекови, кредитне картице и др).

Члан 12

Доказом о средству путовања и намјери повратка у државу из које долази или у трећу државу сматра се повратна авионска или друга превозна карта, саобраћајна и возачка дозвола, ако се путује путничким возилом, потврда о запослењу, школовању или друга потврда о социјалном, односно професионалном статусу.

Члан 13

Доказом о здравственом осигурању сматра се путно здравствено осигурање обезбијеђено од овлашћеног осигуравајућег друштва у другој држави, здравствено осигурање обезбијеђено у складу са међународним уговорима или здравствено осигурање остварено под условима и на начин утврђен посебним законом.

У случају кад физичко или правно лице у Црној Гори преузима обавезу да обезбиједи путно осигурање странцу кога позива то се доказује полисом осигурања издатом од осигуравајућег друштва у мјесту његовог пребивалишта односно сједишта.

Члан 14

Исправе којима се доказује да странац испуњава услове за издавање визе прилажу се, по правилу, у оригиналу.

Члан 15

Приликом пријема захтјева дипломатско-конзуларни службеник (у даљем тексту: овлашћени службеник) утврђује идентитет странца, као и да ли је путна или друга исправа којом се доказује идентитет уредна и важећа, да ли је захтјев тачно и читко попуњен и да ли су уз захтјев поднесени одговарајући докази.

Ако овлашћени службеник није у могућности да утврди вјеродостојност приложене документације, или због језика или писма на којем је исправа издата није у могућности да утврди њен садржај, може затражити њену додатну овјеру и овјерени превод.

Члан 16

Приликом пријема захтјева, на образац захтјева ставља се отисак штамбилца ДКП. Штамбилц из става 1 овог члана правоугаоног је облика, величине 40 x 15 mm, и садржи: назив "Црна Гора", назив ДКП и мјеста за унос датума пријема и броја захтјева, на црногорском и енглеском језику.

Члан 17

Приликом рјешавања по захтјеву овлашћени службеник провјерава да ли за издавање визе постоје законске сметње, односно да ли странац испуњава услове за улазак, кретање и боравак у Црној Гори.

Овлашћени службеник може од странца захтијевати и додатна обавјештења у погледу чињеница наведених у захтјеву.

Члан 18

Претходна сагласност Полиције за издавање визе неопходна је кад постоје основи сумње да подносилац захтјева може представљати опасност за јавни поредак, националну безбједност и јавно здравље Црне Горе, а нарочито кад:

- се налази у евиденцијама које води Полиција, орган државне управе надлежан за унутрашње послове и други државни органи, као и међународне организације;
- је држављанин државе која се налази под визним режимом;
- се тражи издавање визе за више улазака за краткорочни боравак са роком важења од једне године;
- се сагласно расположивим евиденцијама утврди да је подносилац захтјева током претходног боравака у Црној Гори прекорачио дозвољени боравак утврђен у визи;
- постоје нерегулисани породични односи ако је био у браку са црногорским држављанином, а нарочито ако у том браку има малољетну дјецу која живе у Црној Гори.

У случају постојања околности из става 1 овог члана, овлашћени службеник доставља Полицији податке о подносиоцу захтјева, његовој путној исправи, разлозима и циљу путовања и друге податке потребне да би се извршила провјера, са својим мишљењем.

Члан 19

Овлашћени службеник може подносиоца захтјева да позове на разговор.

На позив из става 1 овог члана странац мора лично да се одазове.

Уколико се подносилац захтјева не јави лично на разговор, овлашћени службеник неће издати визу.

Члан 20

Ако постоји сумња у сврху боравака или његову намјеру повратка у земљу из које долази, подносилац захтјева се може позвати на додатни разговор ради давања додатних обавјештења.

Члан 21

Овлашћени службеник може, ако оцијени потребним, затражити и друге исправе којима ће странац додатно поткријепити свој захтјев, као што су: потврда послодавца о упућивању на службени пут у Црну Гору, потврда послодавца о коришћењу годишњег одмора, потврда о пензионерском статусу, потврда о уписаним студијама и друго.

Члан 22

Имаоцу дипломатског или службеног пасоша може се издати виза за кратки боравак (виза Ц), уколико приложи документацију којом доказује сврху боравака у Црној Гори и добије претходну сагласност Министарства.

Члан 23

Образац визе је у облику наљепнице правоугаоног облика, величине 10,5 x 7,4 cm, израђен на посебном заштитном папиру, хемијски осјетљивом на избјељиваче на бази хлора, кисјелине, базе и друге органске раствараче, који садржи видљива и невидљива UV влакна, у три изведене пастелне боје црвене, плаве и жуте, са уграђеним заштитним елементима, кинеграмом, оптичким мастилом, као и посебном заштитном техником за печатирање.

Образац из става 1 овог члана, израђен је у складу са стандардима ICAO 9303 ID-2 за димензије и физичке карактеристике и садржи: у горњем лијевом углу Грб Црне Горе, у средишњем горњем дијелу назив "ВИЗА", а у горњем десном углу серијски

број визе. У позадини је исписан назив "МНЕ" у микроштампи. На лијевој страни обрасца, испод Грба Црне Горе је мјесто за фотографију, димензија 32 x 41 mm, а са десне стране фотографије су мјеста за машински читљив дио у који се уносе подаци: име и презиме, рок важења, врста визе, број улазака, трајања боравка, број дана, мјесто и датум издавања, број путне исправе, напомене, као и мјеста за потпис овлашћеног службеника, печат органа који је издао визу и износ наплаћене конзуларне таксе за издату визу или ознаку "гратис" ако је виза издата без наплате таксе. У доњем дијелу је простор за уписивање кодираних података за аутоматско читавање (Образац број 2).

Образац се штампа на црногорском, енглеском и француском језику.

Члан 24

Подаци из члана 23 овог правилника уносе се у образац визе прије уношења визе у путну исправу.

Подаци на обрасцу визе отискују се оптичким (ink-jet) мастилом.

Изузетно, у случају техничких потешкоћа проузрокованих вишом силом, образац визе се може испунити руком.

Члан 25

Виза се издаје лијепљењем наљепнице визе на прву слободну страницу путне исправе странца предвиђену за уношење визе, на којој не смије бити штампил или нека друга ознака, тако да машински читљив запис на обрасцу визе буде окренут према спољној ивици странице путне исправе.

Члан 26

Образац за уношење визе у случајевима из члана 22 став 7 Закона је правоугаоног облика, величине 15 x 21 cm и садржи: Грб Црне Горе, назив "ЦРНА ГОРА", назив "ОБРАЗАЦ ЗА УНОШЕЊЕ ВИЗЕ", серијски број, мјеста за унос сљедећих података, и то: назив органа који издаје визу, име и презиме, датум рођења, број путне исправе, датум издавања, мјеста за печат и потпис овлашћеног службеника, као и простор за уношење визе (Образац број 3).

Образац за уношење визе штампа се на црногорском, енглеском и француском језику.

Члан 27

На попуњеном обрасцу визе не смије се ништа мијењати. Ако је дошло до грешке приликом попуњавања, виза се мора поништити.

Поништавање визе врши се стављањем на обрасцу визе отиска штампилца "ПОНИШТЕНО", који је правоугаоног облика, величине 70 x 30 mm, на црногорском и енглеском језику, а преко оптички промјенљивог елемента повлачи се црта оштрим предметом.

Ако је виза већ унешена у путну исправу, поништава се на начин из става 2 овог члана, а у путну исправу се уноси нова виза.

Овлашћени службеник доставља Министарству обавјештење о поништавању визе које садржи: име и презиме подносиоца захтјева, датум, мјесто и државу рођења, држављанство, врсту и број путне исправе, ДКП које је издало визу, мјесто и датум издавања визе, врсту и број поништене визе, разлоге за поништење визе, мјесто и датум поништавања визе.

Члан 28

Поништавање визе у случајевима из члана 28 Закона врши се на начин прописан чланом 27 став 2 овог правилника.

IV ЕВИДЕНЦИЈЕ

Члан 29

Евиденције које води Министарство садрже:

1) евиденција о издатим визама: име и презиме странца, датум, мјесто и државу рођења, држављанство, врсту и број путне исправе, назив органа који је издао путну исправу, датум и мјесто подношења захтјева, врсту издате визе, орган који је издао визу, датум и мјесто издавања визе, рок важења визе, продужења и скраћења визе,

укупно трајање боравка странца у Црној Гори који је основ за издавање визе и износ наплаћене конзуларне таксе.

2) евиденција о одбијеним захтјевима: име и презиме подносиоца захтјева, датум, мјесто и државу рођења, држављанство, врсту и број путне исправе, назив органа који је издао путну исправу, датум и мјесто подношења захтјева и разлоге због којих виза није издата.

3) евиденција о поништеним визама: име и презиме странца, датум, мјесто и државу рођења странца, држављанство, врсту и број путне исправе, орган који је поништио визу, врсту и број поништене визе, разлоге поништења визе, мјесто и датум поништења визе.

Члан 30

Евиденције из члана 29 овог правилника воде се у електронској форми.

Изузетно, кад нема техничких услова за вођење евиденције на начин из става 1 овог члана, евиденција се води у облику књиге која мора бити овјерена, прошивена, а странице означене бројевима и која се закључује на крају календарске године, на страници посљедњег уписаног странца или након што се све странице попуне.

Члан 31

Обрасци бр. 1, 2 и 3 одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни дио.

V ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 32

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу Црне Горе".

Број: 09/8-60/61-8

Подгорица, 18. септембра 2009. године

Министар,
Милан Рођен, с.р.

OBRAZAC 1

Ovaj obrazac se ne naplaćuje./ This application form is free. / Le present formulaire est d'évité gratuitement.

fotografija
photo
photo
35 x 45
mm

ZAHTJEV ZA VIZU VISA APPLICATION DEMANDE DU VISA

IZDAVANJE
ISSUANCE
DÉLIVRANCE

PRODUŽENJE
EXTENSION
PROROGATION

prijemni
štambilj
stamp of
receipt
cachet
de
reception

1.	Prezime (bivše odnosno rođeno prezime) Surname (also maiden surname for married women) Nom (aussi nom de jeune fille pour les femmes mariées)	Popunjav a službeno lice To be filled out by official person A rempllr
2.	Ime / Given name(s) / Prénom(s)	
3.	Ime oca i majke / Given name(s) of father and mother / Prénom(s) du père et de la mère	

4.	Datum rođenja / Date of birth / Date de naissance		par le fonctionnaire Datum obrade zahtjeva Date application Date d'introduction de la demande Potpis službenog lica File handled by Responsable du dossier
5.	Mjesto i država rođenja / Place and country of birth / Lieu et pays de naissance		
6.	Sadašnje državljanstvo / državljanstva / Current nationality/nationalities / Nationalité/nationalités actuelle		
7.	Državljanstvo pri rođenju / Original nationality (nationality at birth) / Nationalité d'origine (à la naissance)		
8.	Pol / Sex / Sexe	☐ Muški / Male / Masculin ☐ Ženski / Female / Féminin	
9.	Bračno stanje Marital status Situation de familiale	☐ Neoženjen/neudata / Single / Célibataire ☐ Oženjen/udata / Married / Marié(e) ☐ Razveden(a) / Divorced / Divorcé(e) ☐ Odvojen(a) / Separated / Séparé(e) ☐ Udovac(a) / Widow(er) / Veuf(veuve) ☐ Ostalo / Other / Autre	
10.	Vrsta putne isprave Type of passport Type de passeport	☐ Običan pasoš / National passport / Passeport ordinaire ☐ Diplomatski pasoš / Diplomatic passport / Passeport diplomatique	

Novčana sredstva za izdržavanje

	☐ Službeni pasoš Service passport / Passeport officiel ☐ Putna isprava po Konvenciji iz 1951. Travel document (1951 Convention) Document de voyage selon la Convention de 1951 ☐ Putna isprava po Konvenciji iz 1954. Travel document (1954 Convention) Document de voyage selon la Convention de 1954 ☐ Druga putna isprava (navesti koja) Other travel document (please specify) Autre document de voyage (Priete de specifier lequel) 	Financial means Moyens financiers ☐ Poziv Invitation Invitation ☐ Način putovanja Means of transport Moyens de transport ☐ Putno osiguranje Travel insurance Assurance voyage
1 1.	Broj putne isprave / Number of passport / Numero du document de voyage	
1 2.	Izdata od / Issued by / Delivre par	☐ Drugo Other Autres
1 3.	Datum izdavanja / Date of issue / Date de delivrance	Viza Visa
1 4.	Rok važenja / Valid until / Date d'expiration de la validité	☐ Odbijena Refused Refusé
1 5.	Broj lične karte (nije obavezno) / ID-number (optional) / Numero de carte d'identite (facultatif)	☐ Odobrena Approved Accordé
1 6.	Ako boravite u zemlji koja nije vaša zemlja porijekla, imate li dozvolu za povratak? If you reside in a country other than your country of origin, have you permission to return to that country? Si vous residez dans un pays autre que votre pays d'origine, etes-vous autorise(e) a retourner dans ce pays? ☐ NE / NO / ☐ DA (broj i YES (number and OUI (Numero et NON važenje) validity) validité) 	
1 7.	Zanimanje / Current occupation / Occupation actuelle	Vrsta vize Type of visa
1	Poslodavac (naziv, adresa, broj telefona), za studenta/učenike naziv i adresa	Type de visa Strana:

8.	škole Employer and employens address and telephone number. For students, name and address of school. Employer, adresse et numero de telephone de l'employeur. Pour les etudiants, nom et adresse de l'etablissement d'enseignement.	☐ A ☐ B ☐ C ☐ D
1 9.	Država odredišta / Main destination / Destination principale	Broj ulazaka Number of entries Nombre d'entrées
2 0.	Druge vize izdate u posljednje tri godine i period njihovog važenja Other visas (issued during the past three years) and their period od validity Autres visas (délivrés au cours des trois dernières années) et leur durée de validité	☐ 1 ☐ 2 ☐ N
2 1.	U slučaju tranzita, imate li dozvolu ulaska u treću zemlju? In the case of transit, have you an entry permit for the final country of destination? En cas de transit, avez-vous une autorisation d'entrée dans le pays de destination finale?	Rok važenja Period of validity Période de validité
2 2.	Vrsta vize Type of visa Type de visa ☐ Aerodromsko-tranzitna (A) /Airport transit (A) / Transit aéroportuaire (A) ☐ Tranzitna (B) / Transit (B) / Transit (B) ☐ Putna (C) / Travel (C) / De voyage (C) ☐ Viza na duži boravak (D) / Long stay visa (D) / Visa pour long séjour (D) ☐ Individualna / individual / individuel ☐ Kolektivna / Collective / Collectif	od from du do to au
2 3.	Broj ulazaka Number of entries Nombre d'entrées demandées ☐ Jedan / One / Une ☐ Dva / Two/ Deux ☐ Neograničen / Multiple / Multiples	Trajanje boravka Duration of stay Durée du séjour
2 4.	Trajanje boravka / Duration of stay / Durée de séjour dana / days / jours	Dana Days Jours
2 5.	Svrha putovanja Purpose of travel But de voyage ☐ Službeno / Official /Officielle ☐ Turizam / Tourism / Tourisme ☐ Kultura/sport / Cultural/sports/Culture/sport ☐ ☐ Poslovno / Business / Affaires ☐ Privatna posjeta / Vesit to Family or Friends / Visite à la famille ou à des amis ☐ Zdravstveni razlozi / Medical reasons /Raisons médicales ☐ Ostalo (molimo navesti) /Other (please specify) /Autres (à préciser)	Napomena Remarks Remarques
2	Fizičko ili pravno lice koje posjećujete (ime, adresa, broj telefona i faksa, e-mail) Strana:

4.																			
3 5.	<p>Prezime bračnog druga pri rođenju Spouses family name at birth Nom de famille du conjoint á la naissance</p>																		
3 6.	<p>Datum rođenja bračnog druga / Spouses date of birth /Date de naissance du conjoint</p>																		
3 7.	<p>Mjesto rođenja bračnog druga / Spouse place of birth / Lieu de naissance du conjoint</p>																		
3 8.	<table border="0"> <thead> <tr> <th>Djeca</th> <th>Ime i prezime</th> <th>Datum rođenja</th> </tr> <tr> <td>Children</td> <td>Name and first name</td> <td>Date of birth</td> </tr> <tr> <td>Enfants</td> <td>Nom - Prénom</td> <td>Date de naissance</td> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td>.....</td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td>.....</td> <td>.....</td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td>.....</td> <td>.....</td> </tr> </tbody> </table>	Djeca	Ime i prezime	Datum rođenja	Children	Name and first name	Date of birth	Enfants	Nom - Prénom	Date de naissance	1.	2.	3.
Djeca	Ime i prezime	Datum rođenja																	
Children	Name and first name	Date of birth																	
Enfants	Nom - Prénom	Date de naissance																	
1.																	
2.																	
3.																	
3 9.	<p>Pri punoj svijesti izjavljujem i pristajem na sljedeće: svi moji lični podaci koji se navode na ovom obrascu zahtjeva za vizu prosljediće se, ako je potrebno, na rješavanje i provjeru nadležnim organima Crne Gore, u cilju odlučivanja o ovom zahtjevu.</p> <p>Na moje izričito traženje, organ koji odlučuje o mom zahtjevu obavijestiće me o načinu, propisanom crnogorskim zakonodavstvom, na koji mogu ostvariti pravo na provjeru svojih ličnih podataka, te njihovu izmjenu ili brisanje, naročito ako bi bili netačni.</p> <p>Izjavljujem da su svi podaci koje sam naveo/la u ovom obrascu istiniti i tačni. Svjestan sam da će bilo koja lažna izjava imati za posljedicu odbijanje mog zahtjeva ili poništenje već izdate vize. Obavezujem se da ću napustiti državnu teritoriju Crne Gore po isteku roka važenja vize, ako mi viza bude izdata. Obavješten sam da je viza samo jedan od uslova za ulazak na državnu teritoriju Crne Gore. Svi uslovi za ulazak ponovo će biti provjereni pri ulasku na državnu teritoriju Crne Gore.</p> <p>I am aware of and consent to the following: any personal data concerning me which appear on this visa application form will be supplied to the relevant authorities of Montenegro and processed by those authorities. At my express request the consular authority processing my application will inform me of the manner in which i may excersise my right to check the personal data concerning me and have them altered or deleted, in particular, should they be inaccurate.</p>																		

	<p>I declare that to the best of my knowledge all particulars supplied by me are correct and complete. I am aware that any false statements will lead to my application being rejected or to the annulment of a visa already granted. I undertake to leave the territory of Montenegro upon the expiry of the visa, if granted. I have been informed that possession of a visa is only one of the prerequisites for entry the territory of the Montenegro. The prerequisites for entry will be checked again on entry into Montenegro.</p> <p><i>En connaissance de cause, j'accepte que les données à caractère personnel me concernant qui figurent dans le présent formulaire de demande de visa soient communiquées aux autorités compétentes du Monténégro pour que celles-ci puissent en prendre décision.</i> <i>A me demande expresse, l'autorité consulaire qui a instruit ma demande m'informera de la manière dont je peux exercer mon droit à vérifier les données à caractère personnel me concernant et à les faire modifier ou supprimer, notamment si elles sont inexactes.</i> <i>Je déclare qu'à ma connaissance toutes les indications, que j'ai fournies sont correctes et complètes.</i> <i>Je suis conscient de ce que toute fausse déclaration entraînera le rejet de ma demande ou l'annulation du visas s'il a déjà été délivré.</i> <i>Je m'engage à abandonner le territoire national du Monténégro pour à l'échéance de la période de validité du visa, au cas où le visa me serait accordé.</i> <i>Je suis également informé (e) que le visa n'est qu'une condition préalable pour entrer en territoire du Monténégro.</i> <i>Toutes les conditions préalables seront vérifiées de nouveau à l'occasion de l'entrée en territoire national du Monténégro.</i></p>	
4 0.	Adresa podnosioca zahtjeva / Applicants home address / Domicile d'origine du demandeur	
4 1.	Broj telefona podnosioca zahtjeva / Telephone number / Numéro de téléphone	
4 2.	Datum i mjesto / Place and date /Lieu et date	
4 3.	Potpis podnosioca zahtjeva (za maloljetne zakonskog zastupnika) Signature (for minors, signature of custodian/guardian) Signature (pour les mineurs, signature de la personne qui en a la garde/ la tutelle)	

OBRAZAC 2

OBRAZAC 3

**CRNA GORA / MONTENEGRO / MONTÉNÉGR0
OBRAZAC ZA UNOŠENJE VIZE
FORM FOR AFFIXING A VISA
FEUILLET POUR L'APPOSITION D'UN VISA**

**Br.
No.
No.**

.....

Organ koji izdaje vizu
Issuing Authority de authority
Autorité de delivrance

.....

Ime i prezime
Given name and surname
Prénom et nom

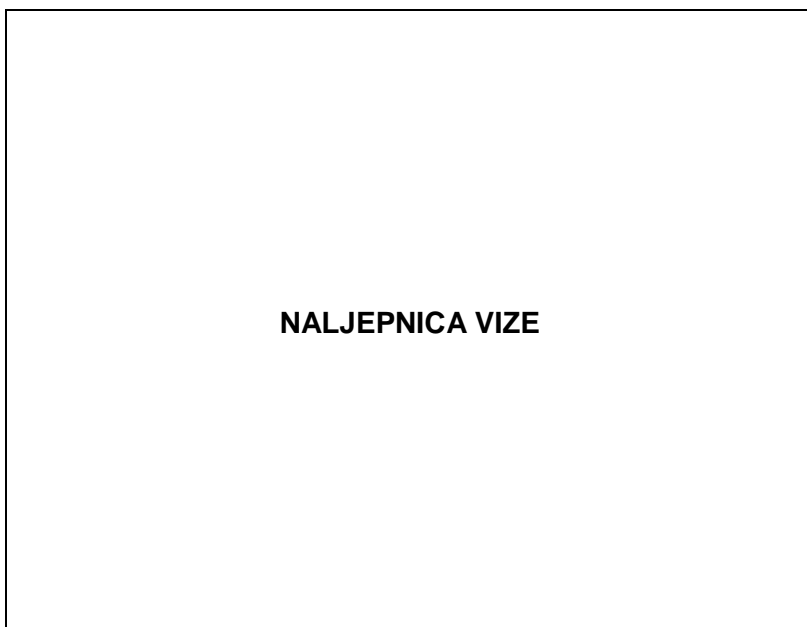
.....

Datum rođenja Broj putne isprave
Date of birth Number of travel document
Date de naissance Numéro du document de voyage

.....

Datum izdavanja Pečat Potpis službenog lica
Date of issuance Stamp Signature of official person
Date of issuance Cachet Signature de fonctionnaire

.....

0000000

185. Pravilnik o načinu odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja i izdavanju putnih i drugih isprava strancima

614.

Na osnovu člana 32 stav 7, člana 39 stav 5, člana 40 stav 4, člana 52 stav 7, člana 56 stav 4, člana 58 stav 7, člana 70 stav 3, člana 73 stav 5, člana 77 stav 3, člana 78 stav 5, člana 79 stav 2, člana 80 stav 4, člana 87 stav 4, člana 88 stav 5 i člana 97 stav 4 Zakona o strancima ("Službeni list CG", broj 82/08), Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, donijelo je

**P
R
A
V
I
L
N
I
K**

O NAČINU ODOBRAVANJA PRIVREMENOG BORA VKA I STALNOG NASTANJENJA I IZDAVANJU PUTNIH I DRUGIH ISPRAVA STRANCIMA

("Sl. list Crne Gore", br. 58/09

od 28.08.2009) I UVODNA

ODREDBA

**Č
l
a
n**

1

Bliži način izdavanja odobrenja za privremeni boravak, odnosno produženje privremenog boravka, odobrenja za stalno nastanjenje i putnih isprava za stranca, kao i upisa otkaza boravka do 90 dana, boravka na osnovu izdate vize za duži boravak (viza D), privremenog boravka, stalnog nastanjenja i zabrane ulaska u putnu ispravu stranca, pravila boravka i kućni red u prihvatilištu za strance (u daljem tekstu: Prihvatilište), način naplate troškova smještaja u Prihvatilištu i prinudnog udaljenja, sadržaj i izgled obrazaca, kao i sadržaj i način vođenja evidencija propisuju se ovim pravilnikom.

Izrazi koji se u ovom pravilniku koriste za fizička lica u muškom rodu obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

II ODOBRAVANJE PRIVREMENOG

BORAVKA Član 2

Zahtjev za odobravanje, odnosno produžavanje privremenog boravka stranac podnosi lično.

Za lice mlađe od 18 godina, odnosno poslovno nesposobno lice, zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi roditelj, odnosno zakonski zastupnik.

Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana sadrži: naziv organa kojem se zahtjev podnosi, mjesto za unos datuma podnošenja zahtjeva, naziv: "ZAHTJEV ZA PRIVREMENI BORA VK", broj

zahtjeva i bar code, svrha, mjesta za unos podataka o podnosiocu zahtjeva (jedinствени матични број, пол, презиме, име, рођено презиме, датум и мјесто рођења, држава рођења, држављанство, брачно стање, степен и врста стручне спреме, zanimanje), мјеста за unos датума улaska u Crnu Goru, важења posljednjeg одобреног привременог boravka, predviđenog trajanja boravka, boravišta, adrese u drugoj држави, podataka o nosiocu домаћинства, броја и времена важења putne isprave podnosioca zahtjeva и naziva organa koji je izdao putnu ispravu, podataka o roditeljima podnosioca zahtjeva, мјесто за unošenje izjave podnosioca zahtjeva o tačnosti unešenih podataka, obavezi obavješćavanja o promjeni ličnih podataka и saglasnosti da se njegovi lični podaci elektronski obrađuju, мјесто за unos броја telefona и potpis podnosioca zahtjeva (Obrazac broj 1).

Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana popunjava se čitko štampanim slovima.

**Č
l
a
n
3**

Uz zahtjev iz člana 2 ovog pravilnika, stranac je dužan da priloži ovjerenu kopiju važeće putne isprave u koju je stavljen otisak ulaznog štambilja na graničnom prelazu, ako zahtjev podnosi u Crnoj Gori ili otisak štambilja

prethodno одобреног привременог boravka, dokaz o posjedovanju sredstava za izdržavanje, dokaz da ima obezbijeđen smještaj, dokaz o zdravstvenom osiguranju, kao i dokaze o opravdanosti zahtjeva.

**Č
l
a
n
4**

Dokazom o posjedovanju sredstava za izdržavanje koja mu omogućavaju egzistenciju za vrijeme privremenog boravka u Crnoj Gori smatra se potvrda, odnosno drugi dokaz o stanju na bankovnom računu stranca u crnogorskoj ili stranoj banci, dokaz o ličnim primanjima po osnovu radnog angažovanja, visini stipendije, dokaz o obezbijeđenju troškova liječenja, dokaz o posjedovanju nepokretne imovine u Crnoj Gori na osnovu koje je moguće obezbijediti sredstva za izdržavanje, izjava kojom se fizičko ili pravno lice obavezuje da će snositi troškove boravka stranca, odnosno dokaz da je strancu obezbijeđeno izdržavanje na drugi način.

Član 5

Dokazom o obezbijeđenom smještaju smatra se isprava o pravu svojine na stambenom prostoru ili zaključen ugovor o zakupu stambenog prostora, odnosno pisana izjava lica kod kojeg stranac ima obezbijeđen smještaj ili potvrda o smještaju kod privrednog društva ili preduzetnika registrovanog za pružanje usluga smještaja.

**Č
l
a
n**

6

Dokazom o zdravstvenom osiguranju smatra se putničko zdravstveno osiguranje obezbijeđeno od ovlašćenog osiguravajućeg društva u drugoj državi, zdravstveno osiguranje obezbijeđeno u skladu sa međunarodnim ugovorima ili zdravstveno osiguranje ostvareno pod uslovima i na način utvrđen posebnim zakonom.

Č
l
a
n

7

Stranac koji podnese zahtjev za odobravanje, odnosno produženje privremenog boravka radi zapošljavanja i rada, srednjoškolskog obrazovanja ili studiranja, učešća u programima međunarodne razmjene, specijalizacije, stručnog usavršavanja ili praktične obuke, naučno-istraživačkog rada ili liječenja, podnosi dokaze o opravdanosti zahtjeva za privremeni boravak iz čl. 41 do 47 Zakona o strancima.

Č
l
a
n

8

Stranac koji traži odobravanje privremenog boravka radi spajanja porodice, dužan je da priloži ispravu kojom dokazuje da je član uže porodice crnogorskog državljanina ili stranca kome je odobreno stalno nastanjenje ili privremeni boravak u Crnoj Gori i druge dokaze o opravdanosti ovog zahtjeva.

Č
l
a
n

9

Privremeni boravak iz humanitarnih razloga odobrava se na osnovu odgovarajućeg dokaza pravnog lica (međunarodne organizacije, nevladine organizacije ili državnog organa) koje žrtvi pruža pomoć i zaštitu, odnosno nadležnog državnog organa kojim se potvrđuje da žrtva saraduje u rasvjetljavanju krivičnih djela.

Č
l
a
n

1
0

Isprave kojima se dokazuje da stranac ispunjava uslove za odobravanje privremenog boravka prilažu se u originalu ili ovjerenoj kopiji, sa prevodom na crnogorski jezik ovjerenim od strane ovlašćenog prevodioca.

Č
l
a
n

1
1

Prilikom prijema zahtjeva za odobrenje, odnosno produženje privremenog boravka, utvrđuje se identitet stranca, kao

i da li je putna ili druga isprava kojom se dokazuje identitet uredna i važeća, da li je zahtjev tačno i čitko popunjen i da li su uz zahtjev podneseni odgovarajući dokazi.

Č
l
a
n

1
2

Strancu koji podnese zahtjev za odobravanje prvog privremenog boravka u Crnoj Gori, odnosno produženje privremenog boravka, izdaje se potvrda koja sadrži: naziv organa koji je izdao potvrdu, naziv: "POTVRDA O PODNIJETOM ZAHTJEVU", bar code, mjesta za unos imena i prezimena podnosioca zahtjeva, datuma, mjesta i države rođenja, broja putne isprave i države koja je izdala putnu ispravu, napomenu da potvrda služi za dokazivanje zakonitog boravka u Crnoj Gori do donošenja konačne odluke po zahtjevu i da potvrda važi do 30 dana i da se može produžavati, mjesto za unos datuma izdavanja, potpis službenog lica i pečat nadležnog organa (Obrazac broj 2).

Č
l
a
n

1
3

Prilikom rješavanja po zahtjevu za odobravanje privremenog boravka provjerava se da li stranac posjeduje važeću putnu ispravu, da li je nadležnom organu u Crnoj Gori prijavio boravište, osim u slučaju podnošenja zahtjeva za odobravanje prvog privremenog boravka u diplomatskom, odnosno konzularnom predstavništvu i da li za izdavanje odobrenja postoje zakonske smetnje, odnosno da li su ispunjeni uslovi za ulazak, kretanje i boravak u Crnoj Gori.

Od stranca koji je podnio zahtjev za odobrenje privremenog boravka mogu se zahtijevati i dodatna obavještenja u pogledu činjenica navedenih u zahtjevu.

Č
l
a
n

1
4

Odobrenje privremenog boravka unosi se u važeću putnu ispravu stranca stavljanjem pečata i štambilja veličine 105 mm x 81 mm, koji u gornjem lijevom uglu sadrži naziv: "Crna Gora" i naziv

organa koji je izdao odobrenje, a u sredini naziv: "ODOBRENJE PRIVREMENOG BORAVKA", ispod kojeg se nalaze mjesta za unos svrhe privremenog boravka, roka važenja odobrenja i potpisa ovlašćenog službenika (Obrazac broj 3).

Ovlašćeni službenik potpisuje se na za to predviđenom mjestu u obrascu štambilja i ovjerava ga pečatom sa desne strane štambilja, tako da obuhvati dio štambilja i dio stranice putne isprave i omogućiti nesmetan uvid u podatke unesene u obrazac štambilja.

III ODOBRAVANJE STALNOG

NASTANJENJA Član 15

Zahtjev za odobravanje stalnog nastanjenja stranac podnosi lično.

Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana sadrži: naziv organa kojem se zahtjev podnosi, mjesto za unos datuma podnošenja zahtjeva, naziv: "ZAHTJEV ZA STALNO NASTANJENJE", broj zahtjeva i bar code, mjesta za unos podataka o podnosiocu zahtjeva (jedinstveni matični broj, pol, prezime, ime, rođeno prezime, datum i mjesto rođenja, država rođenja, državljanstvo, bračno stanje, stepen i vrsta stručne spreme, zanimanje), mjesta za unos podataka o boravištu u Crnoj Gori, adresi u drugoj državi i nosiocu domaćinstva i njegove saglasnosti za korišćenje podataka, odobrenom privremenom boravku podnosioca zahtjeva, broju i vremenu važenja putne isprave i organu koji je izdao putnu ispravu, podataka o ocu i majci podnosioca zahtjeva, mjesto za unošenje izjave podnosioca zahtjeva o tačnosti unešenih podataka i saglasnosti da se njegovi lični podaci elektronski obrađuju, mjesto za unos broja telefona i potpis podnosioca zahtjeva (Obrazac broj 4).

Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana popunjava se čitko štampanim slovima.

Č
l
a
n

1
6

Uz zahtjev za odobravanje stalnog nastanjenja stranac je dužan da priloži dokaz o odobrenom privremenom boravku u Crnoj Gori, u neprekidnom trajanju od pet godina prije podnošenja zahtjeva, ovjerenu kopiju važeće putne isprave, dokaz o posjedovanju sredstava za izdržavanje, dokaz da ima obezbijeđen smještaj, dokaz o zdravstvenom osiguranju, dokaz da u Crnoj Gori nije pravosnažno osuđen za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, kao i dokaz da protiv njega nije pokrenut krivični postupak za takvo krivično djelo.

Za odobravanje stalnog nastanjenja maloljetnom strancu potreban je dokaz o stalnom nastanjenju jednog od roditelja i saglasnost drugog roditelja.

Č
l
a
n

1
7

Na podnošenje zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja za lice mlađe od 18 godina, odnosno poslovno nesposobno lice, kao i na utvrđivanje identiteta stranca i provjeru njegove putne ili druge isprave kojom se dokazuje identitet i zahtjeva i dokaza podnesenih uz zahtjev prilikom prijema zahtjeva, primjenjuju se odredbe člana 2 stava 2 i člana 13 ovog pravilnika.

Č
l
a
n

1
8

Odobrenje stalnog nastanjenja unosi se u putnu ispravu stranca stavljanjem otiska štambilja veličine 105 mm x 81 mm, koji u gornjem lijevom uglu sadrži naziv "Crna Gora" i naziv organa koji je izdao odobrenje, a u sredini naziv: "ODOBRENJE STALNOG NASTANJENJA", ispod kojeg se nalaze mjesta za unos datuma izdavanja odobrenja i potpisa ovlašćenog službenika (Obrazac broj 5).

Ovlašćeni službenik potpisuje se na za to predviđenom mjestu u obrascu štambilja i ovjerava ga pečatom sa desne strane štambilja, tako da obuhvati dio štambilja i dio stranice putne isprave i omogućiti nesmetan uvid u podatke unesene u obrazac štambilja.

Prilikom unošenja štambilja odobrenog stalnog nastanjenja u putnu ispravu stranca, poništava se štamblij odobrenja privremenog boravka unošenjem štambilja "PONIŠTENO".

Č
l
a
n

1
9

Stranac koji zamijeni putnu ispravu zbog isteka roka važenja, oštećenja ili iz drugih razloga, dužan je da bez odlaganja podnese zahtjev za stavljanje otiska novog štambilja.

IV OTKAZ BORAVKA I STALNOG

NASTANJENJA Član 20

Otkaz boravka do 90 dana, odnosno boravka na osnovu izdate vize za duži boravak (viza D), otkaz privremenog boravka i stalnog nastanjenja, kao i zabrana ulaska, upisuju se u putnu ispravu stranca stavljanjem otiska štambilja, kad rješenje o otkazu postane izvršno.

Obrazac štambilja iz stava 1 ovog člana sadrži: otkaz boravka, odnosno stalnog nastanjenja i mjesto za unos datuma do kojeg se nosiocu putne isprave određuje da napusti Crnu Goru, datuma do kojeg mu se zabranjuje ulazak, donosioca rješenja, broja rješenja i datuma donošenja rješenja, pečat i potpis ovlašćenog lica (Obrazac broj 6).

Kad je u putnu ispravu stranca unijeta viza, otisak štambilja o otkazu boravka stavlja se pored

naljepnice na kojoj se nalazi viza, a ako strancu za ulazak u Crnu Goru nije bila potrebna viza, otisak štambilja stavlja se pored posljednjeg ulaznog štambilja.

U slučaju otkaza privremenog boravka, odnosno stalnog nastanjenja, poništava se štambilj odobrenja privremenog boravka, odnosno stalnog nastanjenja unošenjem štambilja "PONIŠTENO".

V PUTNE ISPRAVE

1) Putna isprava za lice bez državljanstva

Č
l
a
n

2
1

Zahtjev za izdavanje putne isprave za lice bez državljanstva stranac podnosi lično.

Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana, sadrži: naziv organa kojem se zahtjev podnosi, mjesto za unos datuma podnošenja zahtjeva, naziv: "ZAHTEJEV ZA IZDAVANJE PUTNE ISPRAVE ZA LICE BEZ DRŽAVLJANSTVA", broj zahtjeva i bar code, mjesta za unos podataka o podnosiocu zahtjeva (jedinstveni matični broj, pol, prezime, ime, rođeno prezime, datum i mjesto rođenja, država rođenja), mjesta za unos podataka o ocu i majci podnosioca zahtjeva i boravištu u Crnoj Gori, mjesto za unošenje izjave podnosioca zahtjeva o tačnosti unešenih podataka i saglasnosti da se njegovi lični podaci elektronski obrađuju, mjesto za unos broja telefona i potpis podnosioca zahtjeva (Obrazac broj 7).

Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana popunjava se čitko štampanim slovima.

Č
l
a
n

2
2

Obrazac putne isprave za lice bez državljanstva pravougaonog je oblika, veličine 125 mm x 88 mm i sadrži koricu, jedan polikarbonatni list i 32 numerisane strane koje su prošivene specijalnim koncem. Korica obrasca putne isprave je izrađena od nefluorescentnog 120 gms sigurnosnog papira, hemijski osjetljivog na kiseline, baze i druge organske reagense, koji sadrži vidljiva i nevidljiva UV vlakna. Boja korice je smeđa.

U obrascu putne isprave, na strani sa podacima, vrši se lasersko graviranje crnobijele fotografije lica kojem se isprava izdaje, dimenzija 32 mm x 41 mm i lasersko graviranje svih drugih podataka na toj strani.

Č
l
a
n

2

3

Na prednjoj spoljnoj strani korice nalazi se naziv: "Crna Gora", Grb Crne Gore, naziv "Putna isprava za lice bez državljanstva" i simbol elektronskog pasoša, koji su odštampani u tehničari zlatotiska (Obrazac broj 8).

Na prednjoj unutrašnjoj strani korice, u zadnjem planu, nalazi se stilizovana karta Evrope na kojoj je bijelom bojom označena teritorija Crne Gore. U prednjem planu nalazi se naziv "Crna Gora", stilizovana površina Crne Gore unutar koje je zastava Crne Gore, oznaka "MNE" i zaštitni element u obliku stilizovanog ćemera (ukrasni kaiš ženske crnogorske narodne nošnje) (Obrazac broj 9).

Č

l

a

n

2

4

Prva strana polikarbonatnog lista nije numerisana i sadrži naziv "Crna Gora", Grb Crne Gore i naziv: "Putna isprava za lice bez državljanstva" (Obrazac broj 10).

Druga strana polikarbonatnog lista koja nije numerisana, izrađena je od višeslojnog polikarbonata sa ugrađenim zaštitnim elementima i sadrži bezkontaktni čip. Na površini polikarbonata, u zadnjem planu, izgravirane su granice Crne Gore duž kojih je mikrotekstem ispisan naziv "Crna Gora", oznaka "MNE" i Grb Crne Gore. Na strani sa podacima nalazi se: mašinski čitljiv dio u koji se unose podaci, u skladu sa standardima za mašinski čitljive dokumente i posebnim propisom, naziv: "Putna isprava za lice bez državljanstva", Grb Crne Gore, oznaka elektronskog pasoša, naziv "Crna Gora" i mjesta za: vrstu, kod države izdavanja i broj putne isprave. U gornjem desnom uglu strane nalazi

se aplikacija u obliku stilizovane teritorije Crne Gore, odštampana optički varijabilnim mastilom koje se prelijeva u dvije boje, zelenu i crvenu. Na lijevom dijelu strane je mjesto za fotografiju, dimenzija 32 mm x 41 mm. Sa desne strane fotografije nalazi se optički varijabilni sigurnosni element (kinegram), sa motivima kontura karte Crne Gore, Grb Crne Gore i oznaka "MNE". U donjem dijelu nalazi se ovalni zaštitni element posebne strukture (MLI). Sa desne strane fotografije su mjesta za: prezime, ime, datum rođenja, jedinstveni matični broj, pol, mjesto rođenja, datum izdavanja, naziv organa koji je izdao putnu ispravu, datum važenja i potpis. Obrazac strane sa podacima, štampan je u tri izvedene boje plave, zelene i smeđe (Obrazac broj 11).

Č

l

a

n

2

5

Unutrašnje strane obrasca putne isprave, koje su numerisane, izrađene su od nefluorescentnog 90 gms sigurnosnog papira, hemijski osjetljivog na kiseline, baze i druge organske reagense, koji sadrži vidljiva i nevidljiva UV vlakna u tri izvedene pastelne boje, plave, zelene i smeđe, sa ugrađenim zaštitnim elementima, kao i ornament sa Grbom Crne Gore, stilizovanu teritoriju Crne Gore i serijski broj putne isprave koji je laserski utisnut. Unutrašnje strane sadrže i vodeni žig u obliku Grba Crne Gore i teritorije Crne Gore i u zadnjem planu stilizovani motiv kome je osnova detalj sa muške crnogorske narodne nošnje ("toke").

Numerisane strane od broja 3 do broja 33, sadrže naziv "Vize" i naziv "Konvencija od 28. septembra 1954.". Numerisane strane su povezane UV reaktivnim koncem, koji sadrži tri boje, vidljive pod običnom svjetlošću i dvije fluorescentne boje, vidljive pod UV svjetlošću.

Posljednja numerisana 34. strana, sadrži tekst: "Ova putna isprava sadrži osjetljivu elektroniku. Da bi izbjegli oštećenja molimo da se ista ne savija, prelama, izlaže visokoj temperaturi ili velikoj vlažnosti." (Obrazac broj 12).

Č
l
a
n

2
6

Zadnja unutrašnja strana korice obrasca putne isprave sadrži tekst: "Ova isprava je izdata da bi se nosiocu dao putni dokument koji može služiti kao zamjena za nacionalnu putnu ispravu. Ona ne prejudicira i ne utiče na državljanstvo nosioca isprave. Nosilac ima pravo da se vrati u Crnu Goru u roku važenja isprave. U slučaju nastanjenja u nekoj drugoj zemlji, a za potrebe putovanja, nosilac isprave podnosi zahtjev za izdavanje nove isprave nadležnom organu u zemlji novog boravišta." i tekst: "Ova putna isprava je vlasništvo Crne Gore. Ona sadrži 34 strane."

U zadnjem planu unutrašnje strane korice, nalazi se ornament sa Grbom Crne Gore i stilizovana teritorija Crne Gore. U donjem dijelu je zaštitni štampani motiv - dio sa ćemera, ispod kojeg je laserski utisnut serijski broj putne isprave (Obrazac broj 13).

Č
l
a
n

2
7

Na uzimanje fotografije, otisaka prstiju i svojeručnog potpisa u postupku izdavanja putne isprave za lice bez državljanstva, shodno se primjenjuju odredbe Pravilnika o načinu i uslovima uzimanja fotografije, otisaka prstiju i svojeručnog potpisa u postupku izdavanja putne isprave ("Službeni list CG", broj 41/08).

Na sadržaj mašinski čitljivog zapisa koji se unosi u putnu ispravu iz stava 1 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe Pravilnika o sadržaju mašinski čitljivog zapisa putnih isprava ("Službeni list CG", broj 41/08).

Na način izdavanja putne isprave iz stava 1 ovog člana, shodno se primjenjuju odredbe čl. 3, 5, 8, 9, 10 i 12

Pravilnika o načinu izdavanja pasoša ("Službeni list CG", broj 73/08).

2) Putni list za stranca

Č
l
a

n

2

8

Zahtjev za izdavanje putnog lista za stranca, stranac podnosi lično.

Obrazac zahtjeva iz stava 1 ovog člana, sadrži: naziv organa kojem se zahtjev podnosi, mjesto za unos datuma podnošenja zahtjeva, naziv: "ZAHTJEV ZA IZDAVANJE PUTNOG LISTA ZA STRANCA", broj zahtjeva i bar code, mjesta za unos podataka o podnosiocu zahtjeva (jedinstveni matični broj, pol, prezime, ime, rođeno prezime, datum i mjesto rođenja, država rođenja, državljanstvo), mjesta za unos podataka o ocu i majci podnosioca zahtjeva i

boravištu u Crnoj Gori, mjesto za unošenje izjave podnosioca zahtjeva o tačnosti unešenih podataka i saglasnosti da se njegovi lični podaci elektronski obrađuju, mjesto za unos broja telefona i potpis podnosioca zahtjeva (Obrazac broj

14).

Č

l

a

n

2

9

Uz zahtjev za izdavanje putnog lista radi odlaska u drugu državu, stranac kome je prestalo crnogorsko državljanstvo prilaže i ovjerenu kopiju rješenja o prestanku crnogorskog državljanstva.

Stranac kome je strana putna isprava ukradena ili je izgubljena, a država čiji je državljanin nema diplomatsko, odnosno konzularno predstavništvo u Crnoj Gori, niti njene interese zastupa druga ovlašćena država, uz zahtjev za izdavanje putnog lista za stranca prilaže i dokaz o prijavi gubitka ili krađi putne isprave.

U slučaju iz stava 2 ovog člana nadležni organ dužan je da utvrdi identitet stranca.

Č

l

a

n

3

0

Obrazac putnog lista za stranca izrađen je u obliku lista veličine 362 mm x 125 mm, koji se savija u četiri dijela i sadrži osam strana. Obrazac je izrađen od zaštićenog papira sa vodenim žigom Grba Crne Gore i štampan je u tri izvedene boje smeđoj, zelenoj i plavoj.

Prva strana obrasca sadrži naziv "Crna Gora", Grb Crne Gore i naziv "Putni list za stranca", koji su odštampani u ofset tehnici, ispod kojeg se nalazi serijski broj putnog lista od devet znakova, koji je perforiran.

Druga strana putnog lista, koja nije numerisana, sadrži mjesta za upis podataka o strancu i mjesto za fotografiju. Numerisane strane putnog lista za stranca, od broja 3 do broja 8, u gornjem dijelu sadrže naziv "Vize" (Obrazac 15).

VI LIČNA KARTA ZA

STRANCA Član 31

Zahtjev za izdavanje lične karte za stranca podnosi se lično na obrascu koji sadrži: naziv organa kojem se zahtjev

podnosi, mjesto za unos datuma podnošenja zahtjeva, naziv: "ZAHTJEV ZA IZDAVANJE LIČNE KARTE ZA STRANCA", broj zahtjeva i bar code, mjesta za unos podataka o podnosiocu zahtjeva (jedinствeni matični broj, pol, prezime, ime, rođeno prezime, datum i mjesto rođenja, država rođenja, državljanstvo), mjesta za unos podataka o ocu i majci podnosioca zahtjeva i boravištu u Crnoj Gori, mjesto za unošenje izjave podnosioca zahtjeva o tačnosti unešenih podataka i saglasnosti da se njegovi lični podaci elektronski obrađuju, mjesto za unos broja telefona i potpis podnosioca zahtjeva (Obrazac broj 16).

Uz zahtjev za izdavanje lične karte, stranac je dužan da stavi na uvid rješenje o odobrenom stalnom nastanjenju, odnosno dokaz o odobrenom privremenom boravku i važeću putnu ispravu.

Č
l
a
n

3
2

Obrazac lične karte za stranca je pravougaonog oblika, u vidu kartice, dimenzija 86 mm x 54 mm, izrađen od višeslojnog polikarbonata, u izvedenim tonovima pretežno plave boje, u koji se ugrađuju zaštitni elementi.

Obrazac lične karte izrađen je u skladu sa standardima ISO/IEC 7810 za dimenzije i fizičke karakteristike i ISO/IEC

10373 za testiranje fizičkih karakteristika.

Obrazac lične karte za stranca, na prednjoj strani, u gornjem lijevom uglu, sadrži Grb Crne Gore, a u središnjem gornjem dijelu naziv: "Crna Gora" i naziv: "Lična karta za stranca". U gornjem desnom uglu ispisan je naziv "Crna Gora" u mikroštampi. Na lijevoj strani obrasca, ispod Grba Crne Gore, je mjesto za fotografiju, dimenzija 24 mm x 33 mm. Sa desne strane fotografije su mjesta za: prezime, ime, pol, državljanstvo, datum rođenja, broj lične karte, datum važenja i potpis.

Obrazac lične karte za stranca na poleđini, u gornjem lijevom uglu, sadrži mjesta za: jedinstveni matični broj, datum izdavanja i naziv organa koji je ličnu kartu izdao, a u gornjem desnom uglu aplikaciju u obliku granica Crne Gore sa ucrtanim rijekama (Obrazac broj 17).

Č
l

Strana:

a
n

3
3

Na uzimanje fotografije, otisaka prstiju i svojeručnog potpisa u postupku izdavanja lične karte za stranca, shodno se primjenjuju odredbe Pravilnika o načinu i uslovima uzimanja fotografije, otisaka prstiju i svojeručnog potpisa u postupku izdavanja lične karte ("Službeni list CG", broj 28/08).

Na način izdavanja lične karte za stranca, shodno se primjenjuju odredbe čl. 3, 5, 7, 8 i 12 Pravilnika o načinu izdavanja lične karte i visini cijene obrasca lične karte ("Službeni list CG", broj 28/08).

VII PRIHVATILIŠTE ZA

STRANCE Član 34

Smještaj stranca u Prihvatištu evidentira se u prijemnom listu i kartonu stranca.

Prijemni list je pravougaonog oblika, formata A4, koji sadrži: naziv: "Uprava policije, Prihvatište za strance", mjesto za fotografiju stranca veličine 30 mm x 35 mm, naziv: "PRIJEMNI LIST", mjesta za unos podataka o strancu koji se smješta u Prihvatište (prezime, rođeno prezime i ime, imena roditelja, pol, dan, mjesec i godina rođenja, mjesto i država rođenja, državljanstvo), broj putne isprave, organ koji je izdao putnu ispravu, mjesto i datum izdavanja i rok važenja putne isprave, broj rješenja o određivanju smještaja u Prihvatište, datum i vrijeme smještaja, podatke o zdravstvenom stanju, novčanim sredstvima i predmetima koje posjeduje, datum otpusta iz Prihvatišta i napomene,

kao i mjesto i datum popunjavanja prijemnog lista, potpis stranca, potpis službenog lica i pečat (Obrazac broj 18). Karton stranca je pravougaonog oblika, formata A4, koji sadrži: naziv: "Uprava policije, Prihvatište za strance",

mjesto za fotografiju stranca veličine 30 mm x 35 mm, naziv: "KARTON STRANCA", mjesta za unos podataka o strancu koji se smješta u Prihvatište (prezime, rođeno prezime i ime, imena roditelja, pol, dan, mjesec i godina rođenja, mjesto i država rođenja, državljanstvo, lični opis stranca i posebna obilježja), podatke o zdravstvenom stanju, napomene, mjesto i datum popunjavanja kartona i potpis službenog lica (Obrazac broj 19).

Č
l
a
n

3
5

Prilikom prijema i smještaja sa strancem se obavlja razgovor o njegovom zdravstvenom i psihofizičkom stanju. U slučaju postojanja zaraznih bolesti ili sumnje u postojanje zaraznih bolesti, stranac se smješta u posebnu prostoriju, gdje ostaje dok doktor medicine ne utvrdi stvarno zdravstveno stanje.

O svim saznanjima u vezi psihofizičkog stanja stranca, policijski službenik Prihvatišta obavještava doktora medicine i rukovodioca Prihvatišta ili lice koje on ovlasti.

Č
l
a

n

3

6

Policijski službenici Prihvatišta od službenika nadležne organizacione jedinice Policije, prilikom prijema i smještaja stranca preuzimaju spise i dokumenta stranca, kao i prtljag i predmete koje posjeduje.

Spisi i dokumenta stranca koji se smješta u Prihvatište sadrže: rješenje o određivanju smještaja u Prihvatište, odluku o prinudnom udaljenju, odnosno izrečenoj zaštitnoj mjeri udaljenja, pisano obavještenje o dovođenju i smještaju u Prihvatište, koje dostavlja nadležna organizaciona jedinica Policije, tri fotografije stranca koje se koriste za izradu ličnih dokumenata, službenu zabilješku o obavljenom bezbjednosnom pregledu i posjedovanju novčanih sredstava, potvrdu o oduzetim predmetima i novčanim sredstvima, ljekarsku dokumentaciju, ukoliko je posjeduje i rješenje o imenovanju zakonskog zastupnika, ako se radi o maloljetnom ili poslovno nesposobnom licu.

Radi pronalaženja identifikacionih dokumenata, novčanih sredstava i predmeta pogodnih za napad, bjekstvo ili samopovređivanje, nad strancem se može obaviti pretres kao i pregled njegovih stvari.

Pretres stranca i pregled njegovih stvari obavlja policijski službenik istog pola.

Č

I

a

n

3

7

Ukoliko stranac ne posjeduje ispravu o identitetu sprovede se postupak utvrđivanja identiteta.

Č

I

a

n

3

8

Nakon obavljenog prijema i smještaja stranca u Prihvatište, policijski službenici obavljaju razgovor o načinu i razlozima dolaska u Crnu Goru, upoznaju ga sa smještajem, kao i postupkom udaljenja ili dobrovoljnog povratka u domicilnu državu i sa pravom da ga posjeti predstavnik njegove države u Crnoj Gori.

Č

I

a

n

3

9

Prilikom smještaja stranca u Prihvati-lište, vodi se računa o polu, starosti i državljanstvu, tako da se stranci istog

pola smještaju u iste prostorije, maloljetni stranci zajedno sa zakonskim zastupnikom, a porodica u zasebnu prostoriju.

Č
l
a
n

4
0

Stranac u Prihvatištu ne smije posjedovati veći iznos novčanih sredstava (u protivvrijednosti većoj od 200,00 eura sedmično), mobilni telefon, nakit ili predmete veće vrijednosti i druge predmete pogodne za napad, bjekstvo ili samopovređivanje. U slučaju pronalaska navedenih predmeta, predmeti se uz potvrdu o privremenom oduzimanju smještaju u posebnu prostoriju Prihvatišta.

Potvrda iz stava 1 ovog člana sadrži: naziv: "Uprava policije, Prihvatište za strance", naziv: "POTVRDA o oduzetim putnim i drugim ispravama, putnim kartama, predmetima i novčanim sredstvima", mjesta za unos podataka o strancu (ime i prezime, datum, mjesto i država rođenja), broj putne isprave i država koja je izdala putnu ispravu,

mjesto za unos podataka o oduzetim ispravama i predmetima, datum izdavanja potvrde i potpis službenog lica

(Obrazac broj 20).

Tokom boravka u Prihvatištu stranac može koristiti privremeno oduzeta novčana sredstva, a svako preuzimanje novčanih sredstava stranac potvrđuje potpisom.

Od privremeno oduzetih novčanih sredstava stranca koji je bez odobrenja napustio Prihvatište, naplatiće se troškovi smještaja, a ostatak sredstava uplaćuje se u Budžet Crne Gore.

Č
l
a
n

4
1

Strancu u Prihvatištu dozvoljeno je kretanje po zajedničkim prostorijama.

Stranac ima pravo na prethodno najavljenju posjetu u trajanju do 30 minuta, uz saglasnost rukovodioca Prihvatišta ili lica koje on ovlasti.

Prilikom dolaska u Prihvatište stranac ima pravo na besplatne telefonske pozive porodici i diplomatsko konzularnom predstavništvu domicilne države.

Stranac može komunicirati sa licima van Prihvatišta koristeći javnu telefonsku govornicu i putem pisma. Stranac može primati pakete i novčana sredstva. Pakete stranac otvara u prisustvu policijskog službenika. Stranac ima pravo na slobodu vjeroispovijesti.

Č
l
a
n

2

Ako se stranac ponaša suprotno pravilima kućnog reda, upozorenjima i naredbama policijskih službenika Prihvatišta, pokuša bjekstvo ili na drugi način izbjegava izvršenje obaveze napuštanja države, rukovodilac Prihvatišta ili lice koje on ovlasti donosi odluku o određivanju pojačanog nadzora u posebnim prostorijama.

Mjera određivanja pojačanog nadzora opozvaće se kad se ustanovi da više ne postoje razlozi radi kojih je određena.

Č
l
a
n

4
3

Troškove smještaja u Prihvatište (troškovi sprovođenja do diplomatskog, odnosno konzularnog predstavništva ili Prihvatišta, troškovi boravka u Prihvatištu, troškovi pribavljanja putne i druge isprave, putnih karata i troškovi tranzita) i prinudnog udaljenja (troškovi sprovođenja do granice države u koju se stranac udaljava i drugi troškovi u vezi sa prinudnim udaljenjem kao što je policijska pratnja, gorivo, troškovi liječenja i sl.) naplaćuje nadležni organ koji ga sprovodi, neposredno iz privremeno oduzetih novčanih sredstava stranca, o čemu se izdaje potvrda, a ostatak neutrošenih novčanih sredstava vraća se strancu.

Č
l
a
n

4
4

Obrazac posebne identifikacione isprave za stranca kome je određen obavezan boravak u određenom mjestu van Prihvatišta je pravougaonog oblika, u vidu kartice, dimenzija 86 mm x 54 mm, izrađen od višeslojnog polikarbonata u izvedenim tonovima pretežno plave boje, u kojem su ugrađeni zaštitni elementi.

Obrazac iz stava 1 ovog člana, izrađen je u skladu sa standardima ISO/ IEC 7810 za dimenzije i fizičke karakteristike i ISO/IEC 1373 za testiranje fizičkih karakteristika.

Obrazac posebne identifikacione isprave za stranca, na prednjoj strani, u gornjem lijevom uglu, sadrži Grb Crne Gore, a u središnjem gornjem dijelu naziv: "Crna Gora" i naziv: "Identifikaciona isprava za stranca". U gornjem desnom uglu ispisan je naziv "Crna Gora" u mikroštampi. Na lijevoj strani obrasca, ispod Grba Crne Gore, je mjesto za fotografiju, dimenzija 24 mm x 33 mm. Sa desne strane fotografije su mjesta za: prezime, ime, pol, državljanstvo, datum rođenja, broj identifikacione isprave, datum važenja i potpis.

Obrazac identifikacione isprave na poleđini, u gornjem lijevom uglu, sadrži mjesta za: jedinstveni matični broj, datum izdavanja i naziv organa koji je identifikacionu ispravu izdao, a u gornjem desnom uglu aplikaciju u obliku granica Crne Gore sa ucrtanim rijekama (Obrazac broj 21).

VIII

EVIDE

NCIJE

Član

45

Evidencije koje vodi Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave sadrže:

- 1) evidencija o izdatim putnim ispravama za lica bez državljanstva: ime i prezime, jedinstveni matični broj, razlog boravka u Crnoj Gori, datum od kada stranac boravi, datum izdavanja putne isprave, vrstu i broj putne isprave i rok važenja;
- 2) evidencija o izdatim i zamijenjenim ličnim kartama za stranca: ime i prezime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, razlog i osnov boravka u Crnoj Gori (broj i datum odobrenja stalnog nastanjenja i broj i datum odobrenja privremenog boravka), datum izdavanja, broj i rok važenja lične karte;
- 3) evidencija o izdatim putnim listovima za strance: ime i prezime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, razlog izdavanja, naziv organa koji je izdao, datum od kada stranac boravi, datum izdavanja putne isprave, vrstu i broj putne isprave i rok važenja;
- 4) evidencija o strancima kojima je otkazano, odnosno prestalo stalno nastanjenje: ime i prezime, državljanstvo, vrstu i broj putne isprave, datum od kada stranac boravi u Crnoj Gori, razlog otkazivanja, odnosno prestanka stalnog nastanjenja, datum otkazivanja stalnog nastanjenja i rok u kojem stranac mora napustiti teritoriju države, kao i vrijeme zabrane ulaska u Crnu Goru.

Evidencije koje vodi organ uprave nadležan za policijske poslove sadrže:

- 1) evidencija o strancima kojima je otkazan boravak i izrečena zabrana ulaska u Crnu Goru: ime i prezime, državljanstvo, vrstu i broj putne isprave, razlog boravka, od kada stranac boravi u Crnoj Gori, razlog otkazivanja boravka i rok u kojem stranac mora napustiti Crnu Goru, kao i vrijeme zabrane ulaska u Crnu Goru;
- 2) evidencija o strancima kojima je zabranjen izlazak iz Crne Gore: ime i prezime, državljanstvo, vrstu i broj putne isprave, razlog boravka, od kada stranac boravi u Crnoj Gori i razlog zabrane izlaska iz Crne Gore;
- 3) evidencija o izdatim vizama na graničnom prelazu, odbijenim zahtjevima za izdavanje vize, poništenim i skraćenim vizama: ime i prezime, državljanstvo, datum izdavanja, vrstu i broj putne isprave u kojoj je viza unesena, vrstu i rok važenja vize, kao i naziv organa koji je vizu izdao;
- 4) evidencija o prijavljenim nestalim ispravama za identifikaciju stranaca: ime i prezime, državljanstvo, razlog boravka, datum podnošenja prijave o gubitku ili nestanku isprave, vrstu, a po mogućnosti i broj isprave, način utvrđivanja identiteta stranca, broj i datum izdavanja potvrde o nestanku isprave, broj i datum potvrde o oglašavanju nestanka isprave u "Službenom listu CG";
- 5) evidencija o privremeno oduzetim ispravama: ime i prezime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, broj putne isprave, naziv organa koji je izdao, rok važenja putne isprave, razloge privremenog zadržavanja putne isprave, rok zadržavanja, naziv organa koji je zadržao putnu ispravu, vrijeme zadržavanja, broj i datum izdavanja potvrde o zadržavanju.

Član 46

Evidencije iz člana 47 ovog pravilnika vode se u elektronskoj formi.

Izuzetno, evidencija iz člana 47 stav 2 tačka 3 ovog pravilnika, na graničnim prelazima gdje nema tehničkih uslova za vođenje evidencije na način iz stava 1 ovog člana, vodi se kao posebna knjiga koja mora biti ovjerena, prošivena, a stranice označene brojevima, koja se zaključuje na kraju kalendarske godine, na stranici posljednjeg upisanog stranca ili nakon što se sve stranice popune.

Član 47

Obrasci br. 1 do 21 odštampani su uz ovaj pravilnik i čine njegov sastavni dio. Obrasci br. 1, 4, 7 do 17 i 21 štampaju se na crnogorskom i engleskom jeziku.

IX ZAVRŠNE

ODREDBE

Član 48

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaju da se primjenjuju odredbe Pravilnika o načinu izdavanja putnih i

drugih isprava i viza strancima i o obrascima tih isprava i viza ("Službeni list SFRJ", broj 44/81 i "Službeni list SRJ", br. 23/00, 24/00 i 67/01) i Uputstva o sprovođenju Zakona o kretanju i boravku stranaca ("Službeni list SFRJ - Povjerljivo glasilo", broj 13/90), izuzev odredaba koje se odnose na izdavanje viza.

Član 49

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 01-2347/1

Podgorica, 31. jula 2009. godine

Ministar,

Ivan Brajović, s.r.

NAPOMENA IZDAVAČA:

Obrasci koji su sastavni dio ovog propisa nijesu objavljeni iz tehničkih razloga. Možete ih pogledati u skeniranim

primjercima brojeva "Sl. lista Crne Gore", za 2009. godinu, u broju 58/09 od 28.08.2009. na stranama 8-30.

186. Nacionalni strateški odgovor na droge

Vlada Crne Gore

**NACIONALNI STRATEŠKI ODGOVOR NA DROGE
(2008-2012)**

i

**AKCIONI PLAN
ZA 2008/2009 GODINU**

Podgorica Jun, 2008.

**NACIONALNI STRATEŠKI ODGOVOR NA
DROGE (2008-2012)**

i

AKCIONI PLAN

ZA 2008/2009 GODINU

Izdavač:

Institut za javno zdravlje

Za izdavača:

Mr sci. med. dr Boban Mugoša, direktor

Priprema za štampu:

Miško Škatarić, Institut za javno zdravlje

Štampa: MOUSE STUDIO d.o.o. Podgorica

Tiraž: 500

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Centralna narodna biblioteka Crne Gore,
Cetiње

615.32:355.432(497.16) "2008/2012"

613.83:616-084(497.16) "2008/2009"

- Podgorica : Institut za javno zdravlje, 2008 (Podgorica : Studio Mouse) . – 84, 84 : tabele ; 29 cm

Nasl. str. prištampanog prevoda: National Strategic
Response to Drugs (2008-2012) and Action Plan for
2008/2009. – Oba rada štampana u međusobno obrnutim
Smjerovima. – Tekst na crnogorskom i engl. jeziku.
- Tiraž 500.

ISBN 978-86-8557-08-8

a) Дроге – Стратегијска дејства – Црна Гора -
2008-2012 б) Дроге – Превенција – Црна Гора –
2008-2009

COBISS.CG-ID 13347344

SADRŽAJ

**NACIONALNI STRATEŠKI
ODGOVOR NA DROGE (2008-2012)**

..... 7

(I)
UVOD.....

... 9 (II) IZVRŠNI REZIME

..... 12 (III)

METODOLOGIJA IZRADE

..... 14 (IV) PRINCIPI

..... 17

IV.1 Princip ustavnosti i zakonitosti

..... 17

IV.2 Princip zaštite ljudskih
prava..... 17

IV.3 Princip sveobuhvatnog i kontinuiranog rješavanja problematike
droga..... 18

IV.4 Princip globalnosti pojave zloupotrebe droga i globalne saradnje
..... 18

IV.5 Princip
decentralizacije..... 18

IV.6 Princip garancije sigurnosti
..... 18

IV.7 Princip prilagođavanja različitim grupama populacije
..... 18

IV.8 Princip omogućavanja zdravih stilova života
..... 19

IV.9 Princip partnerstva - uravnoteženog i multidisciplinarnog pristupa,
konzistentnosti i komplementarnosti
..... 19

IV.10 Princip centralizovane koordinacije, finansiranja, monitoringa i evaluacije

..... 19 (V) CILJNA POPULACIJA

..... 20 (VI) CILJEVI

..... 21

VI.1 Opšti ciljevi
..... 21

VI.	2	Specifični	ciljevi
.....	22		(VII)
NACIONALNI STRATEŠKI ODGOVOR NA DROGE 2008-2012 25			
VII.1 SMANJENJE POTRAŽNJE ZA DROGAMA 26			
VII.1.1 Prevencija upotrebe droga 26			
VII.1.1.1 Prevencija u vaspitno-obrazovnom sistemu 27			
VII.1.1.2	Prevencija	u	zdravstvenom sistemu 28
VII.1.1.3	Prevencija	u	sistemu socijalne zaštite 28
VII.1.1.4	Prevencija	u	lokalnoj zajednici 28
VII.1.1.5 Prevencija u radnoj sredini 29			
VII.1.1.6 Mediji u prevenciji 29			
VII.1.2 Tretman i rehabilitacija korisnika droga 30			

Ginekološko	–	akušerska	struka
.....		36	
Pedijatrijska			struka
.....		36	
Ostale struke			medicinske
.....		36	
Institut	za	javno	zdravlje
.....		37	
VII.1.2. 2 Civilno društvo 37			
VII.1.3 Smanjenje štetnih posljedica upotrebe droga 38			
VII.1.3.1 Upotreba opijatnih agonista u liječenju heroinske zavisnosti 39			
Vrste			programa
.....		39	
VII.2 SMANJENJE PONUDE DROGA 41			
VII.2.1 Policijske intervencije 42			

VII.1.2.1 Principi organizacije i sprovođenja liječenja bolesti zavisnosti 34

VII.1.2.1.1 Princip pristupa zavisnosti kao hroničnoj recidivirajućoj bolesti 34

VII.1.2.1.2 Načelo organizacije i sprovođenja liječenja 35

VII.1.2.1.3 Uloga drugih struka i institucija u tretmanu zavisnosti 36

VII.2.1.1 Nadzor nad prekursorima	44
VII.2.2 Carinske intervencije	44
VII.2.3 Upotreba droga kao predmet krivičnopravne regulative	44
VII.3 SPECIFIČNI CILJEVI I CILJNE INTERVENCIJE - SPECIJALNI PROGRAMI	
..... 46 (VIII) KOORDINACIJA IMPLEMENTACIJE NACIONALNE STRATEGIJE	47
VIII.1 Nacionalna kancelarija za droge pri Vladi Crne Gore.....	47 (IX) MONITORING I EVALUACIJA
..... 48 (X) INFORMACIONI SISTEM	
..... 49 (XI) ISTRAŽIVAČKI RAD	
..... 50 (XII)	
MEĐUNARODNA SARADNJA.....	51
(XIII) FINANSIJSKA SREDSTVA.....	51
(XIV) AKCIONI PLAN ZA IMPLEMENTACIJU NACIONALNOG STRATEŠKOG ODGOVORA NA DROGE.....	
52 (XIII) ZAVRŠNE ODREDBE	
..... 52	

TABELA SUMARNOG PREGLEDA BUDŽETA	55
POJEDINAČNO PREGLED AKTIVNOSTI I BUDŽETA	61
OPŠTI CILJ 1 :SMANJENJE POTRAŽNJE ZA DROGAMA.....	63
1.1 - OBLAST PREVENCIJE	63
1.1.1 - Prevencija zavisnosti u vaspitno-obrazovnom sistemu	63
1.1.1.1 - Preventivno obrazovanje u predškolskom vaspitanju i obrazovanju	63
1.1.1.2 - Preventivno obrazovanje u osnovnoškolskom sistemu	63

1.1.1.3 - Preventivno obrazovanje u srednjoškolskom sistemu	64				
1.1.1.4 - Preventivno obrazovanje u visokoškolskom sistemu	64				
1.1.2 - Primarna prevencija u zdravstvenom sistemu.....	65				
1.1.3 - Prevencija zavisnosti u lokalnoj zajednici	66				
1.1.4 - Primarna prevencija zajednice	67				
1.1.5 - Mediji u prevenciji	68				
1.2 - OBLAST TRETMANA I REHABILITACIJE	69				
1.3 - PENALNI SISTEM	72				
1.4 - OBLAST "SMANJENJE ŠTETE"	74				
OPŠTI	76				
2.1 - OBLAST POLICIJSKIH I CARINSKIH INTERVENCIJA	76	Istraživanja u vaspitno - obrazovnom sistemu			84
2.2 - OBLAST CARINSKIH INTERVENCIJA	76	Istraživanja u opštoj populaciji			84
ZAKONODAVSTVO	82	Istraživanja u specifičnim populaciji			84
NACIONALNA KANCELARIJA ZA DROGE CRNE GORE	83				
ISTRAŽIVANJA	84				

NACIONALNI STRATEŠKI ODGOVOR NA DROGE (2008-2012)

(I) UVOD

Upotreba droga, odnosno zavisnost o drogama je jedan od najznačajnijih socijalno-zdravstvenih problema današnje civilizacije, koji predstavlja istinski rizik za zdravlje nacije, naročito u vezi sa zaraznim bolestima (HIV, hepatitis C, hepatitis B, polno prenosive bolesti). Istovremeno, ovaj problem je usko povezan i sa drugim društvenim problemima kao što su siromaštvo, nezaposlenost, prostitucija, delinkvencija, kriminalitet, beskućništvo i dr.

Zavisnost o drogama je, međutim, bolest koja se može prevenirati i liječiti. Rana detekcija, preventivne mjere, bolji tretman adicije, integracija tretmana bolesti zavisnosti u programe javnog zdravlja i u programe socijalnih službi, mogu značajno doprinijeti poboljšanju stanja. To zahtijeva da se problem tretira i na svom izvoru – na nivou korisnika droga. Tretman onih koji pate od bolesti zavisnosti je i investicija u zdravlje nacije, isto koliko je to i liječenje dijabetesa, bolesti srca i krvnih sudova, maligniteta i sl. Kako je zavisnost na droge ne samo medicinski problem već i sociopatološka pojava, samo sveobuhvatne, organizovane, planirane, integrisane i kontinuirane akcije mogu dati rezultate.

Do izrazitog porasta upotrebe droga u razvijenim zemljama dolazi šezdesetih i sedamdesetih godina, a u našem neposrednom okruženju ova tendencija već početkom osamdesetih postaje značajan zdravstveni i socijalni problem. Porast upotrebe droga u Crnoj Gori se, u odnosu na okruženje, hronološki najkasnije javlja - i tokom protekle decenije Crna Gora se po prvi put ozbiljnije suočava sa ovim problemom kao javnozdravstvenim i bezbjednosnim problemom. Opšta nepovoljna ekonomska i socijalna situacija u državi, uticaj ratnog okruženja, porast kriminala, a time i dostupnosti droga, te njihova relativno niska cijena, erozija etičkih i moralnih društvenih kodeksa i tradicionalnih porodičnih vrijednosti, trend „normalizacije“ negativnih društvenih pojava, i brojna druga dešavanja u društvu, usloveli su javljanje neželjenih društvenih pojava, praćenih socijalnom patologijom.

Prema svim raspoloživim pokazateljima, u Crnoj Gori se posljednjih godina višestruko povećala kako ponuda droga, koja je uz to postala još i raznovrsnija, tako i potražnja za drogama. Međutim, kako sistem praćenja problema droga i upotrebe droga u Crnoj Gori još nije dosljedno utemeljen, jer nema ni približno pouzdanih podataka o veličini problema zavisnosti na droge, odnosno o prevalenci upotrebe droga u opštoj populaciji ili u pojedinim segmentima populacije Crna Gora ne raspolaže, što u velikoj mjeri onemogućava da se sagleda prava priroda i obim problema i da se u skladu sa time planiraju adekvatne intervencije.

Empirijska istraživanja upotrebe psihoaktivnih supstanci u Crnoj Gori sprovedena posljednjih godina, ukazuju na kontinuirani porast broja osoba koje koriste drogu i procenat

maloljetnih osoba među njima, kao i na činjenicu da se prvi kontakt sa drogom najčešće dešava na starijem osnovno-školskom uzrastu, ali i da se spušta i uzrast kada se razvija obrazac redovnog korišćenja droga. Prisutan je pad cijene gotovo svih droga, a identifikuje se i porast broja kriminalnih djela koja su direktno ili indirektno povezana sa zloupotrebom droga, kao i zakonskih konsekvenci sa tim u vezi. Takođe je evidentan i porast broja slučajeva seksualno i krvno prenosivih infekcija (HIV/AIDS, hepatitis B i C, gonoreja itd.). Na osnovu par istraživanja sprovedenih na školskoj populaciji, a posmatrajući uporedne podatke zemalja EU, uočljivo je

da problem upotrebe droga u Crnoj Gori nije na nivou zemalja okruženja i Evrope, ali da ima konstantni trend porasta koji će, prema svim pokazateljima, rasti i u narednom periodu. To upozorava i nameće obavezu predanijeg rada i većih ulaganja (i napora i sredstava), te striktnu realizaciju ovog dokumenta i akcionih planova koji će iz njega proizići.

Zloupotreba droga i posljedična bolest zavisnosti o drogama pogađa sve društvene slojeve, sve društvene zajednice i sve zemlje. Stoga je glavni cilj Ujedinjenih nacija i Evropske Unije *smanjenje ponude i potražnje droga*, a s tim u vezi i zadržavanje stanja raširenosti zloupotrebe droga u okvirima koji su za određenu zajednicu „podnošljivi“, kako se ne bi narušile temeljne vrijednosti društva, porodice i pojedinca. Zato je osnovno načelo Evropske strategije o drogama, kao i Nacionalnog strateškog odgovora na droge Crne Gore 2008-2012 upravo načelo smanjenja ponude i potražnje droga, što uključuje mjere prevencije zavisnosti, mjere liječenja, rehabilitacije i resocijalizacije zavisnika o drogama i mjere smanjenja štete od upotrebe droga, te mjere suzbijanja kriminaliteta vezanog za zloupotrebu droga.

Daljim približavanjem naše države Evropskoj uniji, na području nacionalne politike vezane za droge, pojavljivaće se novi zahtjevi u odnosu na različite nove aktivnosti i unaprijeđenja na području javnog zdravstva, socijalne politike, školstva, djelovanja policije, carine i pravosudnog sistema. Zato je ova područja neophodno kontinuirano razvijati. Jedna od važnih obasti evropske Strategije na području droga je i uspostavljanje saradnje sa državama Zapadnog Balkana u oblasti droga i zavisnosti na droge, što nama kao partnerima nameće potrebu kvalitetne saradnje, odnosno izgradnje kvalitetnih kapaciteta za saradnju.

Ova oblast je u Crnoj Gori ranije bila definisana kroz nekoliko dokumenata - krajem 2000. i početkom 2001. godine, Stručni tim Vlade Republike Crne Gore izradio je petogodišnji „Plan i program za suzbijanje bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“. Nakon toga, Vlada RCG donijela je Dugoročni plan i program za suzbijanje bolesti zavisnosti u Crnoj Gori. „Akcionni plan za prevenciju narkomanije kod djece i omladine u Crnoj Gori“ koji je nakon toga usvojen, definisao je aktivnosti na suzbijanju narkomanije za period 2003.

– 2006.
godine.

Institut za javno zdravlje Crne Gore je 2007. godine pokrenuo inicijativu za izradu Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012, i Akcionog plana za implementaciju aktivnosti iz strategije za period 2008/2009.

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 poštuje međunarodni okvir, konvencije UN-a, uputstva Savjeta Evrope i Evropske unije, kao i druge međunarodne ugovore i preporuke u ovoj oblasti, ali uzima u obzir i iskustva drugih država. Zasnovan je na multidisciplinarnom, integrisanom i uravnoteženom pristupu, koji objedinjuje mjere i intervencije usmjerene na smanjenje ponude droga i one usmjerene na smanjenje potražnje droga.

Ovaj dokument je eksplicitno baziran na principu balansirane intersektorske saradnje i na principu

~~uspostavljanja partnerskog odnosa između države i civilnog sektora po osnovu potreba i željenih efekata.~~

~~Strana~~

Strateški okvir će definisati dizajn i implementaciju intervencija u okviru cjelokupnog

nacionalnog programa, i vladinog i nevladinog sektora, i služiće kao baza za razvoj održivog sistema za monitoring i evaluaciju efikasnosti sveobuhvatnog nacionalnog odgovora na problem upotrebe droga u Crnoj Gori, kao i okvir za donošenje akcionih planova za konsektivna razdoblja, te drugih strateških dokumenata i zakonskih propisa iz ove oblasti.

Integralni dio ove Strategije je Akcionni plan za 2008/2009 godinu u kome su detaljnije specifikovani ciljevi i načini njihovog postizanja, kao i specifični zadaci svakog od činilaca ovog procesa.

Sprovođenje nacionalne politike u ovoj oblasti zahtijeva uravnotežen, multidisciplinarni i integrisani pristup, koji podrazumijeva koordinaciju svih činilaca uključenih u borbu protiv droga i posljedica koje njihova upotreba izaziva. Koordinator sprovođenja politike u oblasti droga u Crnoj Gori, prema ovoj Strategiji, je Nacionalna kancelarija za droge pri Vladi Crne Gore. Osnivanje kancelarije je neophodno u najhitnijem mogućem roku kako bi se osiguralo da preduzete mjere budu primjerene i efektno usklađene, kako među tijelima državne uprave tako i između tijela državne uprave i tijela lokalne uprave, te sa civilnim sektorom. U prelaznom periodu do formiranja Kancelarije, koordinativnu ulogu imaće Komisija za narkomaniju Vlade Crne Gore, koju je neophodno uspostaviti. Nakon osnivanja Nacionalne kancelarije za droge,

ista će predložiti članove za Stručni savjet za obast droga i upotrebe droga, koji će biti formiran i podržan od Vlade Crne Gore, a djelovaće kao eksterno ekspertska i savjetodavno tijelo za podršku Kancelariji.

Za uspješnu realizaciju Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 i Akcionog plana

2008/2009, neophodna je politička i profesionalna podrška svih relevantnih subjekata u Crnoj Gori.

(II) IZVRŠNI REZIME

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 je dokument kojim se na sveobuhvatan način

planira strateški okvir intervencija u odnosu na droge i upotrebu droga u Crnoj Gori.

Obzirom da se ovim dokumentom obuhvata široki opseg područja i aktivnosti, ciljna populacija je definisana kao praktično cjelokupna populacija Crne Gore, sa posebnim naglaskom na djecu i mlade.

Kao polazni pristup u koncipiranju strateškog okvira izabrana je tzv „politika četiri stuba“ koja predviđa podjednaku distribuciju kako sredstava tako i razvojnih planova u četiri široke oblasti: oblasti prevencije upotrebe droga, oblasti tretmana i rehabilitacije korisnika droga, oblasti smanjenja štete nastale od upotrebe droga i u oblasti policijskih i carinskih intervencija.

Osim prema navedena četiri područja, Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 je koncipiran u odnosu na dva najopštija principa, koji su ujedno i opšti cijevi – „**smanjenje potražnje za drogama**“ i „**smanjenje ponude**“ droga.

Uvodni dio dokumenta bavi se metodologijom izrade strategije, a potom principima koji su u nju inkorporirani (princip ustavnosti i zakonitosti, princip zaštite ljudskih prava, princip sveobuhvatnog i kontinuiranog rješavanja problematike droga, princip globalnosti pojave zloupotrebe droga i globalne saradnje, princip decentralizacije, princip garancije sigurnosti, princip prilagođavanja različitim grupama populacije, princip omogućavanja zdravih stilova života, princip partnerstva - uravnoteženog i multidisciplinarnog pristupa, konzistentnosti i komplementarnosti, i princip centralizovane koordinacije, finansiranja, monitoringa i evaluacije).

U oblasti **smanjenja potražnje za drogama** strategija se bavi područjem prevencije upotrebe droga, područjem tretmana i rehabilitacije korisnika droga te područjem smanjenja štete nastale upotrebom droga.

Oblast prevencije upotrebe droga definiše strateški pristup u različitim sistemima - u vaspitno- obrazovnom sistemu, u zdravstvenom sistemu, u sistemu socijalne zaštite, u lokalnoj zajednici, u radnoj sredini i u oblasti medija.

Posebno su, zbog značaja probematike, definisani principi organizacije i sprovođenja liječenja bolesti zavisnosti, gdje se insistira na principu pristupa zavisnosti kao hroničnoj recidivirajućoj bolesti. Takođe se posebna pažnja posvećuje upotrebi opijatnih agonista u liječenju heroinske zavisnosti. Uloga zdravstvenih struka i institucija u tretmanu zavisnosti je obrađena u ovom dijelu strategije, kao i uloga civilnog društva.

U oblasti **smanjenja ponude droga**, opisan je strateški okvir intervencija u okviru policijskih službi, carinskih sužbi, kao i upotreba droga kao predmet krivičnopravne regulative.

Oblast specifičnih ciljeva i ciljnih intervencija obuhvata strateški okvir u specifičnim programima prevencije, tretmana i rehabilitacije i smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga, posebno u oblasti penalnog sistema, sa učešćem nevladinog sektora.

Pitanje koordinacije implementacije Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 je definisano kroz osnivanje i rad Nacionalne kancelarije za droge pri Vladi Crne Gore, koja bi imala i ključnu koordinativnu ulogu i u monitoringu i evauaciji aktivnosti iz strategije.

Posebno pogavlje je posvećeno i informacionom sistemu u oblasti droga i zavisnosti na droge koji se u Crnoj Gori mora ubrzano uspostavljati u svim obastima i na centralnom nivou.

Istraživački rad je takođe važna oblast koju ova strategija obuhvata i njome se ova oblast podržava, naročito sprovođenje populacionih istraživanja.

Međunarodna saradnja je ovim strateškim okvirom definisana kao obast od izuzetnog značaja, i podrazumijeva jačanje kapaciteta za takvu saradnju u svim obastima i aktivno uključivanje naše države u saradnju na regionalnom i internacionalnom nivou.

Za sprovođenje Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 neophodno je osigurati finansijska sredstva u okviru državnog i lokalnih budžeta, čija će visina osiguravati kvalitetnu i kontinuiranu implementaciju aktivnosti, a u skladu sa djelokrugom rada i obavezama pojedinih nosilaca uključenih u njihovo sprovođenje.

Akcionim planovima za implementaciju Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 detaljnije se opisuju pojedini ciljevi i načini ostvarivanja postavljenih ciljeva, kao i konkretni zadaci pojedinih nosilaca za planirano razdoblje, na osnovu smjernica ovog dokumenta.

Akcioni plan na području droga donosi se za dva konsektivna razdoblja – 2008/2009 i 2010-

2012

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012. biće, nakon usvajanja na sjednici Vlade Crne

Gore, objavljen u „Sužbenom listu“ Crne Gore.

U oblasti tretmana i rehabilitacije korisnika droga definiše se strateški okvir intervencija u okvirima zdravstvenog sistema, kao i u oblasti tzv „programa za rješavanje socijalnih problema korisnika droge“, potom okvir za tretman adicije u penalnim ustanovama, te oblast rehabilitacije i resocijalizacije korisnika droga, i naučnoistraživačke aktivnosti na polju bolesti zavisnosti.

Područje smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga je u ovom dokumentu posebno obrađeno, obzirom da predstavlja jedan od četiri stuba i obzirom da je, iako u svijetu široko primijenjivana godinama unazad i višestruko dokazan korisnim, pristup „smanjenja štete“ u našoj sredini nerazvijen.

- Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave
- Ministarstvo finansija Crne Gore

(III) METODOLOGIJA IZRADE

Politike usmjerene na smanjenje upotrebe i štetnih posljedica upotrebe droga u svijetu se uglavnom baziraju na jednom od dva opšta pristupa: prohibicija – politika koja je bazirana na jakoj unutrašnjoj i spoljašnjoj kontroli (politika SAD-a, Japana, Švedske...), i pragmatičnost - politika koju karakteriše pragmatičan i racionalan pristup u oblasti upotrebe droga; vjerovanje da je rješavanje problema moguće samo udruženim snagama svih uključenih činilaca i uz jasno prepoznavanje i pragmatično priznavanje činjenice da je zloupotrebe droga oduvijek bilo i da će je uvijek biti (politika koju primjenjuju Engleska, Holandija, Španija, Portugal, Australija, Kanada..).

Rad na izradi dokumenta započet je u septembru 2007. godine. Multisektorsku Radnu grupu za izradu Nacionalne strategije na području droga 2008-2012 sačinjavali su predstavnici sljedećih institucija:

- Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja Crne Gore
- Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore
- Uprava policije

14

Svjetska iskustva u oblasti politika koje se odnose na pitanje droga pokazala su da se najbolji rezultati postižu ako se politika borbe protiv droga osloni ravnomjerno na četiri „stuba“ (tzv. «politika 4 stuba»):

- I. Prevencija
- II. Tretman
- III. Smanjenje štete
- IV. Policijske i carinske intervencije

Razvoj prva tri “stuba” dovodi do smanjenja potražnje, dok se razvoj četvrtog odnosi na smanjenje ponude. Dosljednost u sprovođenju “politike četiri stuba” podrazumijeva razvoj i izdvajanje podjednakih finansijskih sredstava i na nivou države za sve četiri oblasti, tj. podrazumijeva da se niti jednoj od navedenih oblasti ne daje primat nad drugima.

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 je uravnotežen, multidisciplinaran i cjelovit, a posebno se bavi, osim gore navedena četiri područja, još i pitanjem sveobuhvatne koordinacije implementacije nacionalnog plana akcije, pitanjem monitoringa i evaluacije, odnosa sa javnošću, istraživanja, informacionog sistema na području droga i zavisnosti na droge, međunarodnom saradnjom, itd.

Opšti ciljevi Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 definisani su u odnosu na dvije najopštije oblasti akcije – smanjenje potražnje za drogama i smanjenje ponude droga.

• Ministarstvo kulture, sporta i medija Crne Gore • Uprava carina Crne Gore • Zavod za školstvo Crne Gore • Opština Podgorica – Opštinska kancelarija za prevenciju narkomanije Podgorica • Opština Nikšić - Opštinska kancelarija za prevenciju narkomanije Nikšić • Specijalna bolnica za psihijatriju «Dobrota» Kotor • Dom zdravlja Podgorica • KBC Podgorica – Klinika za psihijatriju • NVO sektor (NVO «Preporod», «Cazas», «Juventas») • United Nations Development Programme – UNDP (Program za razvoj Ujedinjenih
nacija) • Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore • Ministarstvo pravde - Zavod za izvršenje krivičnih sankcija Podgorica • Institut za javno zdravlje.	Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 se upravlja univerzalnim principima unaprijeđenja zdravlja i aktivnostima u okviru različitih nivoa prevencije: □ <i>Unaprijeđenje zdravlja</i>, koje se sprovodi kroz politiku razvoja zdravih stilova života kod djece i mladih ljudi; □ <i>Primarna prevencija</i>, čiji je zadatak da spriječi nastanak problema vezanih za uzimanje droge. Aktivnosti u ovoj oblasti sprovode se na planu redukovanja dostupnosti droga na ilegalnom tržištu; u oblasti zdravstvene edukacije školske omladine sa programima

Tokom rada Radna grupa je bila podijeljena na tri radne podgrupe, i to na: podgrupu za oblast prevencije, podgrupu za oblast carinskih i policijskih intervencija i podgrupu za oblast tretmana, rehabilitacije i smanjenja štete.

Ključni okvir za izradu Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 predstavljala je Strategija Evropske Unije na području droga (2006-2012). U skladu sa preporukama Savjeta Evrope, korišteno je stručno znanje Evropskog centra za praćenje droga i zavisnosti o drogama (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction - EMCDDA) te drugih evropskih stručnjaka i institucija, kao i iskustva država iz okruženja.

razvoja životnih vještina; na planu podizanja svjesnosti javnosti (posebno roditelja i porodice) o opasnostima korišćenja droga; potom na polju prilagođavanja zakonske regulative i stvaranja drugih preduslova u cilju redukovanja ilegalne proizvodnje i trgovine drogom.

- *Sekundarna prevencija* čiji je zadatak što ranije otkrivanje osoba koje upotrebljavaju drogu (u fazi dok se još nije razvila zavisnost i dok još nema izraženih simptoma bolesti kao ni drugih posljedica) i motivisanje takvih osoba da prestanu sa korišćenjem. Neke od aktivnosti u ovoj oblasti biće obezbjeđivanje skrining testova na droge za sve zdravstvene institucije ali i zainteresovane pojedince kroz opštinske Kancelarije za prevenciju narkomanije, te pružanje adekvatne medikamentozne terapije i psihoterapije u akutnoj fazi korišćenja droga kao i tokom procesa resocijalizacije; potom pružanje pomoći kroz rad centara za socijalni rad, itd.
- *Tercijalna prevencija* čiji je zadatak da ublaži negativne efekte nastale zbog upotrebe droga (simptomi bolesti su se već manifestovali, a postoji i izražena fizička i psihička zavisnost). Aktivnosti će se sprovoditi u pravcu intenzivnog medikamentoznog i psiho- terapijskog liječenja i rehabilitacije. Ova oblast uključuje i mjere „smanjenja štete“ nastale od upotrebe droga, dakle različite programe i aktivnosti kojima se djeluje kod aktivnih korisnika droge.

Ključni elementi Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012, odnosno Akcionog plana za implementaciju strategije 2008/2009, zasnovani su na prethodećoj analizi stanja¹ u svim odnosnim oblastima, na institucionalnom i vaninstitucionalnom nivou.

(IV) PRINCIPI

Osnovni principi Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 u Crnoj Gori proizilaze iz Ustava i zakonodavstva Crne Gore, konvencija UN-a, propisa EU, uputstava Savjeta Evrope i konkretnih ciljeva koje kao društvo želimo postići u razdoblju od 2008. do 2012. godine.

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 i Akcioni plan za implementaciju strategije

2008/2009 dosljedno poštuju sljedeće principe, koji *imaju podjednaku vrijednost i nijesu navedeni po redu*

prioriteta.

IV.1 Princip ustavnosti i zakonitosti

U skladu s Ustavom Crne Gore i zakonskim obavezama, Nacionalni strateški odgovor na droge

2008-2012 uvažava važeće crnogorsko zakonodavstvo te ratifikovane međunarodne konvencije i ugovore koje je Crna Gora integrisala u svoj pravni poredak, kao i one koje će u budućnosti integrisati.

IV.2 Princip zaštite ljudskih prava

Jedno od osnovnih prava koje proizlazi iz međunarodnih konvencija predstavlja pravo pojedinca na zdrav život, što podrazumijeva cjelokupan angažman društva na aktivnostima zaštite od okolnosti koje pogoduju zloupotrebi droga. S tim u vezi nužno je razvijati programe prevencije zavisnosti, programe smanjenja dostupnosti droga na svim nivoima - od suzbijanja organizovanog kriminala do redukcije ulične prodaje/dostupnosti? , programe liječenja i rehabilitacije zavisnika o drogama, programe pomoći i zaštite porodicama, kao i programe suzbijanja svih oblika kriminaliteta u vezi sa zloupotrebom droga.

Ovaj princip podrazumijeva i pravo svakog pojedinca na dostojan i stručan tretman i

pomoć u slučaju bolesti ili rješavanja drugih ugrožavajućih socijalnih okolnosti.

Država je dužna da se stara o sprovođenju ustavom zagaranovanog prava na zdravstvenu zaštitu i prava na socijalnu sigurnost građana, i da u isto vrijeme redukuje stepen socijalne isključenosti individua ili socijalnih grupa. Ovaj princip garantuje i socijalnu inkluziju zavisnika o drogama, dakle ravnopravno uključivanje u obrazovni, socijalni, zdravstveni sistem i sistem zapošljavanja kako aktivnih pacijenata tako i rehabilitovanih bivših zavisnika, kao i jednak i korektan tretman zavisnika u istražnom postupku, tokom suđenja i tokom izdržavanja zatvorske

kazne.

Svi implementatori različitih programa na području droga dužni su čuvati lične podatke pojedinaca u skladu s profesionalnom etikom te Ustavom.

¹ "Analiza stanja na području droga i upotrebe droga u Crnoj Gori" je dokument koji je Institut za javno zdravlje izradio za potrebe kreiranja Strategije direktnim prikupljanjem podataka od svih relevantnih subjekata, u periodu jul - decembar 2007., i prateći (sastavni) je dio ove Strategije

IV.3 Princip sveobuhvatnog i kontinuiranog rješavanja problematike droga

Oblast upotrebe droga zahtijeva cjelovit pristup, koji problematiku upotrebe i zloupotrebe droga prepoznaje kao posljedicu istovremenog višeslojnog događanja na individualnom i širem društvenom planu, te u koji su uključeni različiti akteri. Rješavanje problematike droga je zadatak različitih sektora na području zdravstva, socijalnog staranja, školstva, unutrašnjih poslova, finansija, pravosuđa, bezbjednosti, odbrane, kao i civilnog društva i cjelokupne javnosti.

IV.4 Princip globalnosti pojave zloupotrebe droga i globalne saradnje

Fenomen upotrebe i zloupotrebe droga je u savremenom društvu globalan; praktično svaka država na svijetu je suočena sa ovim problemom. U isto vrijeme, ovaj problem zalazi i u lokalnu zajednicu i ne manje u porodicu i svakodnevni život svake individue. Potraga za rješenjem problema koji proizilaze iz upotrebe droga i značajnog prisustva droga na globalnom ilegalnom tržištu takođe se odvija na internacionalnom nivou. Učešće Crne Gore u regionalnom, evropskom i svjetskom kontekstu treba ostvarivati na svim nivoima, od državnog nivoa do nivoa lokalnih zajednica. Neophodno je i proširiti sve vrste međunarodne saradnje na multilateralom i bilateralnom nivou, a takođe je neophodno osigurati implementaciju i harmonizaciju raznih konvencija, deklaracija, rezolucija, preporuka i smjernica i strategija međunarodnih organizacija (UN, Savjet Evrope, SZO).

IV.5 Princip decentralizacije

Ovaj princip osigurava podjednaku distribuciju različitih programa i sadržaja na teritoriji čitave države, u skladu sa stvarnim potrebama u pojedinim lokalnim zajednicama i u skladu sa raspoloživim kapacitetima.

IV.6 Princip garancije sigurnosti

Ovaj princip proizlazi iz Ustavom zagaranovanog prava pojedinca i zajednice na ličnu i materijalnu sigurnost, a treba da dovede do smanjenja svih oblika sekundarnog kriminaliteta vezanog za zloupotrebu i prodaju droga, uključujući i prekursore. Princip se bazira na konvencijama Ujedinjenih nacija i drugim međunarodnim aktima i crnogorskim zakonima.

IV.7 Princip prilagođavanja različitim grupama populacije

Neophodno je razviti sadržaje djelovanja koji su prilagođeni različitim ciljnim grupama u populaciji i njihovim potrebama, od preventivnih programa, programa smanjenja štete do odgovarajućih oblika liječenja zavisnosti, socijalne brige i rehabilitacije.

IV.8 Princip omogućavanja zdravih stilova života

Programi preventivnog obrazovanja i zdravstvenog vaspitanja treba da motivišu djecu i mlade da usvoje zdrave stilove života i da im obezbijede uslove za primjenu zdravih stilova života (npr. u školi, porodici, sredini). To se postiže pružanjem objektivnih, razvojno prilagođenih informacija o sredstvima zavisnosti i podrškom djeci i mladima da steknu socijalne vještine, koje su neophodne za donošenje odgovornih odluka u životu.

Djeca i mladi moraju biti informisani o negativnim efektima upotrebe droga, na individualnom i socijalnom nivou, i mora im se obezbijediti dostupnost informacija i uslova za razvoj vještina, pomoću kojih će biti u stanju da donose odgovorne odluku (npr. da ne koriste droge, ili, ukoliko ih već koriste, da nauče kako da smanje nove, dodatne po zdravlje).

IV.9 Princip partnerstva - uravnoteženog i multidisciplinarnog pristupa, konzistentnosti i komplementarnosti

Politika vezana za droge u Crnoj Gori mora uzeti u obzir različite pristupe u oblasti prevencije upotrebe droga i redukcije štete povezane sa upotrebom droga, i povezati ih u objedinjeni jedinstven nacionalni sistem. Ovaj princip uključuje prvenstveno mjere primarne prevencije i sekundarne prevencije, mjere smanjenja štetnih zdravstvenih i socijalnih posljedica

vezanih za zloupotrebu droga, psihosocijalni tretman i liječenje, rehabilitaciju i društvenu reintegraciju zavisnika, kao i unaprijeđenje nadzora nad ponudom droga sa ciljem smanjivanja dostupnosti.

Na ovaj način državna politika je usmjerena u dva pravca – na smanjenje ponude droga i na smanjenje potražnje droga. Zadatak države je da obezbijedi balansiran razvoj svih profesionalno i naučno baziranih pristupa i programa, kao i potraga za novim rješenjima po pitanju suočavanja sa upotrebom i zloupotrebom droga.

Nijedan pristup na području problematike droga ne bi trebalo da ima prednost nad drugim, već ih je potrebno povezivati i uključivati u usklađene djelatnosti na različitim nivoima.

IV.10 Princip centralizovane koordinacije, finansiranja, monitoringa i evaluacije

Sprovođenje aktivnosti iz ove strategije zahtijeva, pored koordinacije, i transparentnost i izbalansiranu upotrebu budžeta namijenjenog rješavanju ovih problema, u skladu sa četiri stuba na kojima počiva strateški pristup ovoj oblasti, te kontinuirani monitoringi evaluaciju implementiranih aktivnosti.

(V) CILJNA POPULACIJA

Ciljnu populaciju Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008 – 2012 čini gotovo cjelokupno stanovništvo Republike, obzirom da praktično skoro da nema dobne, socijalne ili bilo koje druge podgrupe opšte populacije koja jeste i koja može biti imuna na ovu pojavu.

U Crnoj Gori, prema procjeni za 2007. godinu, živjelo je 627.339 domicilnih stanovnika². Struktura domicilnog stanovništva prema nekim dobnim grupama data je u tabeli br. 2.

² Podaci preuzeti iz baze osiguranika Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje

³ Montstat, Statistički godišnjak 2006, Podgorica

⁴ Montstat, Statistički godišnjak 2006, Podgorica

20

Tabela br.2 - Struktura domicilnog stanovništva (projekcija) prema dobnim grupama u 2007. godini³

DOBNE GRUPE		Broj	Učešće (%)
0-14 godina	0-6 godina	56701	9.04
	7-14 godina	66665	10.63
	Ukupno 0-14 godina	12336	19.67
15-64 godine		42380	67.56
65 i više godina		80169	12.77
Ukupno		62733	100.00

Tabela br 3. Dobna struktura stanovništva Crne Gore prema popisu 2003. godine⁴

Godine	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
%	6,4%	6,9%	7,3%	8,0%	7,9%	7,3%	6,7%	6,7%	7,1%
Godine	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80 i >	Nep.
%	7,2%	6,5%	4,5%	4,7%	4,6%	3,4%	2,3%	1,6%	0,9%

(VI) CILJEVI**VI.1 Opšti ciljevi**

Kao opšti ciljevi Nacionanog strateškog odgovora na droge 2008-2012 mogu se diferencirati

smanjenje potražnje za drogama i smanjenje ponude droga.

Smanjenje potražnje droga podrazumijeva mjerljivo smanjenje upotrebe droga, zavisnosti o drogama i povezanih zdravstvenih i socijalnih rizika razvijanjem i unaprijeđenjem djelotvornog, sveobuhvatnog, naučno utemeljenog sistema smanjenja potražnje droga, kroz ciljane intervencije koje se sprovode u oblasti prevencije, u oblasti tretmana i rehabilitacije i u oblasti smanjenja štete nastale upotrebom droga.

Intervencijama u oblasti smanjenja potražnje za drogama žele se postići sljedeći podciljevi:

- osigurati da se pitanjem droga bavi na državnom i na lokalnim nivoima podjednako sa drugim socijalnim, zdravstvenim i ekonomskim pitanjima u državi, i da se na toj osnovi usvoje neophodne sistemske mjere;
- podići svijest zajednice o problemu narkomanije i o potrebi njene prevencije, kao i afirmacije zdravih stilova života;
- obezbijediti koordinaciju različitih aktivnosti na lokalnom nivou i koordinisati aktivnosti na lokalnom nivou sa aktivnostima na nacionalnom nivou;
- podsticati preventivne aktivnosti u ovoj oblasti i različite programe za smanjenje potražnje droga;
- obezbijediti kvalitetnije i raznovrsnije kapacitete i programe tretmana zavisnosti na droge, uvođenjem različitih pristupa u liječenju bolesti zavisnosti;
- podstaci razvoj programa koji će doprinijeti održavanju ili smanjenju broja osoba inficiranih HIV-om i hepatitisom B i C i fatalnih slučajeva predoziranja drogom;

- stvoriti uslove za proširenje institucionalnih programa tretmana u korektivnim i penalnim

ustanovama;

- podstaci razvoj programa socijalne zaštite korisnika droga, terapijskih zajednica i komuna, uključujući i programe smanjenja štete, čime će se doprinijeti smanjenju socijalne isključenosti korisnika droga. Ovo se podjednako odnosi i na programe i aktivnosti socijalne njege u zatvorima i korektivnim institucijama;
- podići niivo znanja i vještina svih uključenih subjekata koji se bave prevencijom upotrebe droga, tretmanom i rehabilitacijom korisnika droga i mjerama i programima smanjenja štete nastale usljed upotrebe droga;

Smanjenje ponude droga podrazumijeva uspostavljanje osnove za sprovođenje efikasnih

aktivnu saradnju na ovom polju;

policijskih i carinskih intervencija usmjerenih na smanjenje dostupnosti i ponude droga u Crnoj Gori.

Ciljnim intervencijama u ovoj oblasti želi se postići sljedeće:

- ojačati aktivnosti protiv organizovanog kriminala, nezakonite prodaje droge, pranja novca i drugih formi kriminala povezanog sa drogama;
- pojačati saradnju između policije, carine i sistema pravosuđa;
- poboljšati sakupljanje i analizu informacija u pravcu otkrivanja kriminalnih radnji;
- podići nivo znanja i vještina kod osoblja u tijelima koja se bave detekcijom i krivičnim gonjenjem;
- primjenjivati sve dostupne i stvarati i jačati nove mjere za presijecanje toka droga putem „balkanske rute“;
- uključiti se i koristiti sistem ranog prepoznavanja novih sintetskih droga;
- pojačati policijske intervencije na lokalnom nivou i preventivnu ulogu policije;
- obezbjeđivati odgovarajuću kontrolu granice u cilju spriječavanja ulaska droge u Crnu Goru;
- pojačati aktivnosti na suzbijanju organizovanog kriminala u vezi sa ilegalnim drogama;
- nastaviti monitoring prekursora i razvijati saradnju po ovom pitanju između carine i policije i proizvođača i prevoznika prekursora u cilju osiguranja monitoringa prekursora, njihove prodaje i transporta;

Strana:

- intenzivirati saradnju sa drugim državama i međunarodnim organizacijama i održavati

- Osigurati političku i finansijsku podršku za implementaciju aktivnosti definisanih u Akcionom planu 2008/2009, i aktivnosti koje će se u sljedećim Akcionim planovima označiti kao prioritetne na lokalnom i nacionalnom nivou;
- Podsticati saradnju sa različitim partnerima i posebno poboljšati partnerski odnos sa civilnim sektorom u svim sferama koordinacije i odlučivanja i podsticati programe koje sprovode nevladine organizacije na osnovu profesionalne nezavisnosti;
- Podsticati istraživački rad u oblasti droga i upotrebe droga;
- Podsticati sticanje odgovarajuće obuke za sve profesionalce koje rade na ovom polju i podsticati sve aktivnosti usmjerene na stvaranje uslova za razvoj odgovarajućih programa obuke na nacionalnom nivou;
- Obezbijediti evaluaciju i stabilne izvore finansiranja za sve prihvaćene programe i mjere u oblasti droga, i, na ovom osnovu, razvijati nove programe kojima će se unapređivati postojeći;

VI. 2 Specifični ciljevi

Pored gore navedene dvije opšte grupe ciljeva, Strategijom se žele ostvariti i sljedeći specifični

ciljevi:

- Uspostaviti opšti, sveobuhvatni informacijski sistem sa cijem sakupljanja, vođenja, procesuiranja i upravljanja informacijama na polju upotrebe droga;
- Izgraditi kapacitete za uspostavljanje institucije Nacionalnog fokal pointa za droge i zavisnost o drogama za EMCDDA;
- Jačati relevantnu zakonsku regulativu u ovoj oblasti;

- Uspostaviti centralnu kancelariju za droge kao mehanizam za koordinaciju, evaluaciju i monitoring aktivnosti iz Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 i Akcionih planova za impementaciju strateških aktivnosti, kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou.

U smislu *efekta među planiranim korisnicima*, implementacija ciljnih intervencija iz Nacionalnog

strateškog odgovora na droge 2008-2012, imala bi sljedeće implikacije:

- Poboljšana zaštita djece i mladih od upotrebe i posljedica upotrebe droge, kroz pružanje posebne podrške mladima, koji su u "kritičnom" razdoblju za razvoj zavisnosti, da se opredijele za zdrave stilove života, jačanjem vještina otpora kod djece i omladine u situacijama izloženosti drogama i prema pritisku socijalnog okruženja u kome se upotreba droga sve više „normalizuje“;
- Podrška pojedincima koji imaju probleme zbog upotrebe droge da prihvate zdrave stilove života i time smanje rizike po zdravlje;
- Povećanje mogućnosti i sposobnosti zajednice da reaguje i uspješnije rješava probleme javnog zdravstva;
- Obezbijedenu dostupnost preventivnih program djece i mladima (od 10 do 24 godina) u cilju boljeg informisanja o posljedicama korišćenja droga, kao i podsticanja razvoja i usvajanja pozitivnih stavova i socijalnih vještina neophodnih za prevenciju bolesti zavisnosti;
- Jačanje institucionalnih i funkcionalnih kapaciteta za tretman individua kod kojih se razvila bolest zavisnosti, kako oni koji žele da se liječe tako i onih koji to još uvijek ne žele;
- Smanjenje stope novih zavisnika;
- Unaprijeđenje mogućnosti (iz)liječenja, rehabilitacije i resocijalizacije postojećih

zavisnika;

- Smanjenje stope recidiva kod liječenih zavisnika;
- Smanjenje stope smrtnosti usljed upotrebe droga;
- Smanjenje učešća intravenskih zavisnika u grupi inficiranih/oboljelih od HIV/AIDS-a;
- Smanjenje mogućnosti nabavke droge u svim okruženjima.

(VII) NACIONALNI STRATEŠKI ODGOVOR NA DROGE 2008-2012

Nacionani strateški odgovor na droge 2008 - 2012 je uravnotežen, multidisciplinarni i sveobuhvatan strateški dokument, koji se posebno bavi sljedećim oblastima:

1. Smanjenje potražnje za drogama u oblastima:
 - a) prevencije upotrebe droga
 - b) tretmana, rehabilitacije i resocijalizacije
 - c) smanjenja štetnih efekata upotrebe droga
2. Smanjenje ponude droga kroz:
 - a) intervencije i saradnju između službe policije, carine i pravosuđa u oblasti kriminala povezanog sa drogama;
3. Nacionalna kancelarija za droge pri Vladi Crne Gore
4. Monitoring i evaluacija
5. Odnosi sa javnošću
6. Istraživanja u oblasti droga i upotrebe droga
7. Međunarodna saradnja
8. Informacioni sistem

9. Finansiranje aktivnosti

10. Akcioni plan za implementaciju strategije za 2008-2009. godinu

VII.1 SMANJENJE POTRAŽNJE ZA DROGAMA

Smanjenje potražnje droga podrazumijeva mjerljivo smanjenje upotrebe droga, zavisnosti o drogama i povezanih zdravstvenih i socijalnih rizika razvijanjem i unaprijeđenjem djelotvornog, sveobuhvatnog, naučno utemeljenog sistema smanjenja potražnje droga, kroz ciljane intervencije u oblasti prevencije, tretmana i rehabilitacije i smanjenja štete nastale upotrebom droga.

Ova oblast uključuje aktivnosti na različitim nivoima prevencije, od inicijalnog odbijanja da se eksperimentiše sa drogama u svim dobnim grupama, pa sve do redukcije negativnih zdravstvenih i socijalnih efekata upotrebe droga, tretmana, socijalne brige i obnovljene socijalne inkluzije bivših zavisnika u društvo i zajednicu. Posebno je vrijedno posvetiti naročitu pažnju promociji zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih kao i prevenciji infekcije HIV virusom i drugim infektivnim bolestima.

U cilju omogućavanja što djelotvornijeg sprovođenja mjera prevencije upotrebe droga i zavisnosti na droge, potrebno je osigurati sprovođenje postojećih zakonskih propisa, ali i osigurati sve dodatne zakonske uslove kojima će se unaprijediti sprovođenje ovih mjera.

Na nacionalnom nivou potrebno je osigurati integrisanost i izbalansiranost različitih programa i aktivnosti.

U sprovođenju programa smanjenja potražnje za drogama najveću odgovornost imaju vaspitno- obrazovni sistem, porodica, sistem zdravstvene i socijalne zaštite, a važnu ulogu imaju i svi drugi sistemi, udruženja građana, sredstva javnog informisanja i sl. Obzirom da se sprovođenje programa smanjenja potražnje za drogama mora organizovati i na lokalnom nivou, važno je i uključenje lokalne zajednice i što bolja komunikacija i saradnja stručnjaka za zavisnosti i donosioca odluka, čime bi se osigurala potpora i finansijska sredstva za sprovođenje programa na nivou lokalne zajednice.

VII.1.1 Prevencija upotrebe droga

Osnovni cilj preventivnih aktivnosti je stvaranje socijalnih uslova koji omogućavaju pojedincu da razvije životni stil koji će ga na optimalan način štititi od upotrebe droga.

Kako bi se sistemski uspostavio rad na sprječavanju upotrebe droga, potrebno je osigurati izradu, sprovođenje i održivost kvalitetnih programa prevencije upotrebe droga kao i programa rane intervencije.

Programe prevencije treba sprovesti u okviru nekoliko sistema koji utiču na ponašanja i vrijednosni sistem djece i mladih, a to su: porodica, zdravstveni sistem, vaspitno obrazovni sistem, lokalna zajednica, mediji. Pri tom je važno razvijati različite oblike međusobne saradnje

ovih činioca prevencije.

U najvećem broju zemalja Evropske unije naročita se pažnja posvećuje razvijanju efikasnih sistema prevencije usmjerenih na djecu i omladinu. Važno mjesto zauzimaju programi primarne prevencije usmjereni na opštu populaciju djece i omladine, njihove porodice, nastavno osoblje i ostale relevantne subjekte.

VII.1.1.1 Prevencija u vaspitno-obrazovnom sistemu

Preventivne aktivnosti u sistemu obrazovanja obuhvataju široko područje prevencije upotrebe droga, što podrazumijeva i pojedine elemente smanjenja rizika povezanog sa potencijalnom upotrebom droga. Ovako definisan pristup obuhvata preventivne aktivnosti usmjerene na uzdržavanje od svih droga, kao i na odlaganje prvog kontakta sa drogama kod djece i mladih. Takođe, ovaj pristup je usmjeren i na mlade koji eksperimentišu sa drogama ili ih povremeno upotrebljavaju.

Ciljevi prevencije i ciljevi obrazovanja i vaspitanja su komplementarni. Stoga je škola optimalno mjesto za usvajanje informacija i razvoj stavova i vještina. Na nivou vaspitno-obrazovnih institucija, nezamjenjivu ulogu u sprovođenju različitih preventivnih aktivnosti ima nastavno osoblje, kao i školske pedagoško – psihološke službe. Potrebna je sistemska edukacija nastavnog osoblja, kako bi mu se pomoglo u implementaciji i sprovođenju programa prevencije zavisnosti.

Obrazovne ustanove na svim nivoima moraju djeci i mladima pružiti pristup objektivnim informacijama, znanje o efektima koje pojedine droge imaju na pojedinca i na društvo. Osim toga, škola mora obezbijediti sigurne i bezbjedne uslove za sveobuhvatan i zdrav razvoj djece i mladih. Školi je za uspješno ostvarivanje svih ovih ciljeva potrebna i šira podrška – roditelja i zajednice u kojoj se škola nalazi. U redovni školski program, kao i obavezne izborne sadržaje, treba integrisati sadržaje o štetnosti uticaja droga. U procese planiranja i sprovođenja programa prevencije zavisnosti u školama, svakako treba uključivati djecu i mlade. Time se postiže ne samo njihovo aktivno uključivanje već i mogućnost da stečena znanja i vještine primjenjuju u realnom životu.

Država je obavezna da integriše različite pristupe, koji su usmjereni na spriječavanje upotrebe

droga, u vaspitno-obrazovni sistema i u druge sisteme za zaštitu djece i omladine.

Treba kontinuirano stremiti da se vaspitno obrazovni sistem razvija i unapređuje tako da se koriste ogromni potencijali pozitivnog uticaja na djecu i pomoći djeci da jačaju samopštovanje, samopouzdanje i da zadovoljavaju sve razvojne potrebe. Na svim nivoima obrazovnog sistema neophodno je razviti i sprovesti preventivne aktivnosti, u skladu sa razvojnim fazama djece i mladih, i posvetiti posebnu pažnju informisanju o drogama i kreiranju ambijenta u školi koji omogućava zdrav život. I do sada je vaspitno obrazovni sistem preuzimao veliki dio odgovornosti za organizaciju i sprovođenje preventivnih programa i programa za promovisanje zdravih stilova života, koji su bili usmjereni povećanju svjesnosti o posljedicama upotrebe droga i smanjenju interesovanja za eksperimentisanje sa legalnim i ilegalnim drogama. Jedan od takvih napora je i izrada nastavnog programa za izborni predmet „Zdravi stilovi života“, koji je namijenjen učenicima završnih razreda osnovne škole i obuka nastavnika koji će realizovati ovaj program.

Informisanost djece i mladih je važna, ali sama po sebi ne predstavlja protektivni faktor. Savremeni programi za prevenciju narkomanije imaju za cilj unapređenje saznanog, socijalnog i emocionalnog razvoja djece i mladih, putem razvojno prilagođenog informisanje o vrstama i uticajima droga na zdravlje, usvajanja konstruktivnih stavova o korišćenju droga i podrške razvoju vještina. U Crnoj Gori sprovode se dva programa prevencije, namijenjena osnovnim i srednjim školama. Neophodno je nastaviti sa podrškom njihovom sprovođenju, kao i realizaciji preventivnih programa koje osmišljavaju i realizuju djeca i mladi, u saradnji sa nastavnim osobljem, roditeljima i partnerima u lokalnoj zajednici

Nužnu pažnju treba posvetiti i ranoj identifikaciji rizičnih grupa djece i mladih, za koje je potrebno razvijati specijalne preventivne programe, kao i unapređenju mjera sekundarne prevencije, odnosno ranog otkrivanja konzumenata droga, kako bi se spriječilo da eksperimentisanje sa drogama preraste u bolest zavisnosti.

U okviru vaspitno-obrazovnog sistema treba podržati i roditelje, odnosno porodicu, i ostvariti saradnju sa svim drugim institucijama u lokalnoj zajednici, kako bi se osigurala podjela odgovornosti za zaštitu djece i omladine. Posebnu pažnju treba posvetiti poboljšanju znanja i vještina roditelja da podstiču djecu da usvajaju zdrave stilove (npr. obuka roditelja o problemu zavisnosti i podizanje svijesti o opasnostima od zloupotrebe sredstava zavisnosti, prepoznavanju ranih simptoma upotrebe droga i zavisnosti itd.)

U narednom petogodišnjem periodu sprovodiće se kontinuirana *istraživanja problema zloupotrebe supstanci među učeničkom populacijom*, na osnovu kojih će se planirati specifične preventivne mjere i intervencije, kako bi se osigurao objektivan uvid u stanje po pitanju upotrebe droga u Crnoj Gori. Uključivanje Crne Gore u mrežu evropskih država, koje učestvuju svake četvrte godine u istraživanju upotrebe alkohola i droga među učenicima srednjih škola (ESPAD - The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) je jedan od strateških ciljeva u ovoj oblasti.

VII.1.1.2 Prevencija u zdravstvenom sistemu

U zdravstvenom sistemu sprovode se mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije bolesti i drugih stanja koja ugrožavaju ljudsko zdravlje i dobrobit, samim tim i prevencija zavisnosti i zloupotrebe droga.

Mjerama prevencije zdravstveni sistem djeluje prvenstveno u sistemima rada izabranog pedijatra, savjetovaništa za mlade i izabranog ljekara. Takođe, kroz saradnju i uključivanje zdravstvenih radnika i saradnika u sprovođenje preventivnih programa u školskom sistemu, koji su, uglavnom, usmjereni na prevenciju upotrebe nelegalnih droga i podsticanje mladih da se odupru „kulturi“ upotrebe droga kroz odgovorno odlučivanje, praktikovanje zdravih stilova života, prihvatanje odgovornosti za sopstveno zdravlje i unapređenje mentalnog zdravlja.

U oblasti *primarne prevencije zajednice* do sada nije bilo sistematskih mjera. Strateški cilj bi bio utvrđivanje i dorada zakonskih propisa i izrada stručnih protokola kojima bi se regulisali uslovi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za dobijanje vozačke dozvole (obavezna laboratorijska dijagnostika narkotika i sl.), kao i utvrđivanje i dorada zakonskih propisa i izrada stručnih protokola kojima bi se regulisali uslovi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za posjedovanje vatrenog oružja (obavezna laboratorijska dijagnostika na narkotike).

VII.1.1.3 Prevencija u sistemu socijalne zaštite

U sistemu socijalne zaštite sprovodiće se mjere primarne prevencije sa svim porodicama i pojedincima koji su u riziku (saniranja poremećenih porodičnih odnosa, zlostavljana i zanemarivana djeca, djeca iz nepotpunih porodica, djeca sa poremećajima u ponašanju, djeca bez roditeljskog staranja, djeca u ustanovama socijalne zaštite i dječije zaštite, djeca iz materijalno ugroženih porodica).

VII.1.1.4 Prevencija u lokalnoj zajednici

Preventivni programi u lokalnoj zajednici treba da budu usmjereni na opštu populaciju i na porodicu, ali moraju uključiti i pojačane aktivnosti prema djeci i mladima koji su, obzirom na socijalne i

porodične uslove, rizični za pojavu zavisnosti. Takođe, programi prevencije zavisnosti u zajednici moraju biti usmjereni na različite grupe mladih sa rizičnim ponašanjem.

Preventivni programi u zajednici moraju obuhvatiti multidisciplinarna područja kao što su vaspitno-obrazovni sistem, klubovi mladih, zdravstvene i socijalne institucije za borbu protiv zavisnosti, nevladine organizacije i mediji. Neophodno je podsticati saradnju među različitim učesnicima prevencije u lokalnoj zajednici.

U lokalnoj zajednici potrebno je stvoriti uslove koji će omogućiti stanovnicima da izgrađuju način života koji nije povezan sa upotrebom droga, ili, kod onih koji droge već koriste, način koji će biti najmanje rizičan po njih i po okolinu. Uz to je neophodno da slobodno vrijeme djece i mladih i njegovi sadržaji predstavljaju značajan činilac u prevenciji. Stoga je od izuzetne važnosti obezbijediti mladima programe za kvalitetno strukturiranje slobodnog vremena, odnosno provođenje slobodnog vremena na način koji ne pogoduje upotrebi droga. U tome, značajnu ulogu, uz državna tijela i institucije, ima i lokalna zajednica.

Preventivni programi u lokalnoj zajednici moraju biti podržani od strane lokalne vlasti, obrazovnih

institucija i drugih institucija i nevladinih organizacija.

Na nivou lokalne zajednice u narednom petogodišnjem periodu potrebno je ojačati mrežu institucija koje se bave prevencijom, tj. Opštinskih kancelarija za prevenciju narkomanije. To praktično znači otvaranje ovakvih kancelarija u svim opštinama u Crnoj Gori, dinamikom koja će biti proporcionalna broju stanovnika i procijenjenom broju korisnika droga.

VII.1.1.5 Prevencija u radnoj sredini

Do sada u oblasti prevencije u radnoj sredini u Crnoj Gori nijesu sprovedene sistematske mjere, ali se u narednom periodu mora posvetiti pažnja razvoju preventivnih programa za sprječavanje zloupotrebe ilegalnih droga na radnom mjestu, posebno na radnim mjestima sa posebnim uslovima rada i radnim mjestima pod povećanim rizikom od zloupotrebe droga. Ukoliko se evidentira problem upotrebe droga u radnoj sredini, koji utiče na funkcionisanje osobe na radnom mjestu, moraju se osmisliti aktivnosti odnosno put od prenošenja informacije preko zdravstvenih pregleda do tretmana i socijalne brige o ovim osobama.

Utvrđivanje, revizija, dorada i usklađivanje zakonskih propisa i izrada stručnih protokola, kojima bi se regulisali uslovi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti za rad na mjestima sa posebnim zahtjevima rada, (posebno u odnosu na zloupotrebu supstanci) su neke od strateških aktivnosti u cilju prevencije u radnoj sredini.

VII.1.1.6 Mediji u prevenciji

U oblasti *medija*, sprovodiće se aktivnosti koje će imati za cilj upoznavanje javnosti sa problemima, ali i postignućima u ovoj oblasti, kao i razmjenu znanja i iskustava sa državama iz okruženja.

Pored toga, neophodno je kontinuirano sprovoditi edukaciju novinara koji prate tematiku droga i upotrebe droga u Crnoj Gori i njegovati dobre odnose sa predstavnicima medija.

Biće uspostavljena elektronska baza podataka institucija i novinara koji se bave problematikom

droga i zavisnosti na droge, između kojih bi se kontinuirano odvijala saradnja. Važan strateški cilj je i jačanje partnerstva sa medijskom zajednicom.

Aktivnosti u cilju širenja distributivnog pojasa korisnika informacija i propagande bitnih pitanja kampanje i Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 biće sprovedene u čitavom periodu implementacije Strategije.

Planiraće se i aktivnosti u cilju podsticanja istraživačkog novinarstva iz ove oblasti, kao i partnerski projekti sa nevladinim sektorom i sportske aktivnosti u cilju podsticanja zdravih stilova života, u saradnji sa institucijama koje se bave oblašću sporta.

VII.1.2 *Tretman i rehabilitacija korisnika droga*

Sistem liječenja zavisnosti o drogama u Crnoj Gori temelji se na mreži vanbolničkog i bolničkog tretmana, koja pak nije međusobno čvrsto povezana niti je dovoljna za zadovoljenje rastućih potreba za tretmanom. Još je manje zadovoljena potreba za rehabilitacijom i reintegracijom liječenih zavisnika u društvo, obzirom da kapaciteti za rehabilitaciju i resocijalizaciju zavisnika u Crnoj Gori praktično još uvijek ne postoje.

Tretman korisnika droge mora biti integralan, konstantan i pristupačan. U tom smislu, saradnja među različitim pružaocima programa liječenja, psihosocijalne njege i rehabilitacije mora biti osigurana.

U svim programima, osim u onima koji su namijenjeni specifičnim grupama populacije, mora biti osigurana prilagođenost programa za oba pola i za različite dobnim grupama. Korisnici svih vrsta ilegalnih droga moraju biti uključeni u ove intervencije.

Programi liječenja namijenjeni korisnicima droga se procjenjuju na osnovu efektivnosti, efikasnosti i za opšte profesionalne i naučne utemeljenosti, a odobravaju ih relevantna tijela i komisije. Za programe tretmana i rehabilitacije zavisnika, država obezbjeđuje finansiranje iz raznih izvora u skladu sa relevantnom zakonskom osnovom.

U okvirima **zdravstvenog sistema**, tretman korisnika droga uključuje dijagnostičke procedure, terapijske procedure i prevenciju štetnih posljedica upotrebe droga, odnosno zdravstvenih komplikacija kod korisnika, i prevenciju širenja infektivnih bolesti u opštoj populaciji i među osuđenima u penalnim ustanovama.

Strana:

Tretman zavisnosti od droga odvija se u zdravstvenim ustanovama u skladu sa zakonima koji regulišu ovu oblast – u državnim i privatnim ambulantama, opštim bolnicama i i specijalizovanim ustanovama za liječenje zavisnosti. Zdravstveni radnici i saradnici sprovode

aktivnosti iz oblasti zdravstvene zaštite u skladu sa legislativom koja reguliše ovu oblast. Ovo važi i za javne i privatne ustanove, kao i za nevladine organizacije koje pružaju određene usluge iz oblasti tretmana korisnika droge.

Tijelo sastavljeno od profesionalaca, koji se bave u praksi liječenjem zavisnosti na droge, predlaže doktrinu tretmana zavisnosti o drogama u sistemu zdravstva, koju odobrava i usvaja nadležno ministarstvo i koja mora da važi i za državne i privatne zdravstvene ustanove.

Koordinacija i saradnja svih profesionalaca koji se bave korisnicima droga u oblasti zdravstvenog

sistema je osigurana kroz odgovarajuća profesionalna tijela.

Prioritetni programi tretmana korisnika nelegalnih droga u zdravstvenom sistemu su oni programi koji imaju za cilj uspostavljanje apstinencije od psihoaktivnih supstanci i oni koji su usmjereni na preveniranje štetnih efekata upotrebe droga, na prevenciju širenja infektivnih bolesti i na prevenciju kriminala povezanog sa drogama.

Uporedo sa uvođenjem novih programa i intervencija i u cilju evaluacije pogodnosti postojećih programa tretmana korisnika ilegalnih droga, potrebno je sprovesti kontinuirani monitoring i evaluaciju programa.

U okviru zdravstvenih službi na nivou čitave države moraju se izgrađivati kapaciteti za uspostavljanje registara i sistema izvještavanja o korisnicima droga i o drogama, koji će biti u skladu sa opšteprihvaćenim epidemiološkim indikatorima i u skladu sa preporukama Evropskog centra za monitoring droga i zavisnosti na droge. Na taj način bi se pomoglo sticanju uvida u izraženost problema i dobili podaci koji bi poslužili kao osnova za kreiranje intervencija.

Jedan od bazičnih preduslova osposobljavanja zdravstvenih službi za adekvatno suočavanje sa problemom je i adekvatna i pristupačna obuka kadra za tretman i rehabilitaciju zavisnika, kao i za oblast smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga. Crnoj Gori nedostaje kadar koji je specijalizovan za rad sa bolestima zavisnosti (psihijatri i psiholozi sa posebnim edukacijama za oblast tretmana i rehabilitacije zavisnika od psiho-aktivnih supstanci (PAS), socijalni radnici, specijalni pedagozi...). Stoga je neophodno omogućiti uslove za postdiplomsko, subspecijalističko usavršavanje iz oblasti liječenja bolesti zavisnosti i rehabilitacije, u okviru specijalističkih studija (formalnog obrazovanja), ili putem studijskih posjeta, učešća na konferencijama, treninzima, seminarima iz ove oblasti, regionalne razmjene i sl.

Potrebno je konstantno unaprijeđivati kapacitete za liječenje zavisnika kako na primarnom, tako i

na sekundarnom nivou zdravstvene zaštite, putem edukacije profesionalaca za rad u ovoj oblasti.

Na primarnom nivou zdravstvene zaštite, korisnici droga se tretiraju, zavisno od vrste i stepena zavisnosti, u centrima za mentalno zdravlje/službama za prevenciju i liječenje zavisnosti i u psihijatrijskim ambulantom domova zdravlja, kao i u ambulantom izabranih ljekara.

Na primarnom nivou zdravstvene zaštite sprovode se i programi «smanjenja štete».

Neophodno je preciznije definisati uloge „izabranog doktora“ u tretmanu zavisnika i izraditi stručne protokola za tretman zavisnika na nivou primarne zdravstvene zaštite, kako bi se dio liječenja zavisnika preusmjerio na ambulante izabranog doktora. Ovi se protokoli moraju izraditi u saradnji sa odgovarajućim tijelima specijalističke struke (psihijatrija, neuropsihijatrija).

Stvaranje i jačanje kapaciteta za laboratorijsku dijagnostiku droga na nivou primarne zdravstvene zaštite je neophodan preduslov za stvaranje uslova za adekvatan tretman zavisnika. U tom cilju neophodno je osigurati kontinuitet i stabilnost u finansiranju i snabdijevanju odgovarajućim testovima svih zdravstvenih ustanova.

U okviru primarne zdravstvene zaštite potrebno je ustanoviti savjetovišta i/ili jedinice za bolesti zavisnosti pri centrima za mentalno zdravlje, u skladu sa predviđenim planom osnivanja centara za mentalno zdravlje pri domovima zdravlja. Savjetovište djeluje preventivno na tri nivoa - primarnom, sekundarnom i tercijarnom.

Na **sekundarnom nivou zdravstvene zaštite**, liječenje se sprovodi u ustanovama, odnosno specijalizovanim odjeljenjima psihijatrijskih ustanova, koja pružaju specifične vrste tretmana kao što su detoksikacija, tretman kriznih stanja, tretman zavisnosti kod pacijanata sa komorbiditetom, terapijske grupe liječenih zavisnika, i sl. Odjeli za liječenje zavisnika u Crnoj Gori nalaze se u okviru Odjeljenja za liječenja zavisnosti Specijalne psihijatrijske bolnice «Dobrota» u Kotoru, kao i u okviru odjeljenja za liječenje zavisnosti Klinike za psihijatriju u Podgorici i Psihijatrijske bolnice u Nikšiću.

Radi osposobljavanja ustanova sekundarne zdravstvene zaštite za adekvatan prijem i tretman korisnika droga, na sekundarnom nivou zdravstvene zaštite neophodno je omogućiti uslove za laboratorijsku dijagnostiku na osnovu nalaza krvi, te takođe osigurati kontinuirano snabdijevanje urinskim testovima ustanova sekundarne zdravstvene zaštite.

I na primarnom i na sekundarnom nivou zdravstvene zaštite pružiće se podrška posebnim programima promocije zdravlja i prevencije zavisnosti, jedan od kojih bi bila izrada programa i terapijskih smjernica za trudnice zavisne od PAS-i i tretman djece (neonatologija).

U cilju poboljšanja kapaciteta za zbrinjavanje korisnika droga u slučaju pretjerane konzumacije droge, neophodno je staviti u odgovarajuću funkciju do sada uspostavljene jedinice za akutnu detoksikaciju i dovršiti uspostavljanje planiranih jedinica u Opštim bolnicama Cetinje, Bijelo Polje, Nikšić, Berane, Bar, Pljevlja, Kotor, Podgorica.

U oblasti stacionarnog liječenja zavisnika, potrebno je planirati intervencije u cilju skraćivanja dužine bolničkog liječenja zavisnika, putem formalizovanje protokola o liječenju i usmjeravanjem na vanbolnički tretman, rehabilitaciju i resocijalizaciju.

Tretman adikcije u penalnim ustanovama takođe mora biti usklađen sa drugim programima liječenja u koje su korisnici bili uključeni prije odlaska na izdržavanja kazne, kao što im se i nakon izdržavanja kazne mora omogućiti uključivanje u odgovarajući tretman.

U vezi sa **rehabilitacijom** korisnika droga je i formiranje ustanove za resocijalizaciju i rehabilitaciju korisnika i osposobljavanje kadra za rad u ovoj ustanovi.

Potrebno je razvijati mjere resocijalizacije zavisnika od psihoaktivnih supstanci, kao što su programi stručne prekvalifikacije ili kvalifikacije, podsticanje programa zapošljavanja bivših korisnika psihoaktivnih supstanci i sl.

Programi resocijalizacije korisnika nakon izdržavanja zatvorske kazne će se podržati, a sprovodiće se kroz stručno osposobljavanje tokom izdržavanja kazne, formalizovanje obuke koja se sprovodi u zatvorima i pružanje pomoći pri zapošljavanju u odgovarajućoj struci.

Podržaće se i programi NVO-a u oblasti resocijalizacije i društvene reintegracije zavisnika od psihoaktivnih supstanci, koji su prošli proces liječenja i rehabilitacije.

Strana:

Podržaće se **naučnoistraživačke aktivnosti** na polju bolesti zavisnosti kao i na polju upotrebe

droga, kako na kliničkom nivou tako i na nivou javnog zdravlja.

Potrebno je efektivno povezati medicinske ustanove za liječenje zavisnosti sa ustanovama socijalne zaštite, odnosno jačati kapacitete i jednih i drugih za sveobuhvatnijim sagledavanjem i tretiranjem problema zavisnosti.

Različiti i integrirani **programi za rješavanje socijalnih problema korisnika droge** su, zbog višeslojne prirode problema koje droge uzrokuju pojedincu, porodici i društvu u cjelini, od ključnog značaja. Vladine i nevladine organizacije imaju važnu ulogu u socijalnom tretmanu korisnika droga. Njihova koordinisana aktivnost je preduslov efektivnog rada.

Sekundarna i tercijarna prevencija, koje će se sprovoditi u obasti socijalnog sistema, podrazumijevaju pomoć disfunkcionalnim porodicama u smislu osnaživanja porodice u fazi liječenja i rehabilitacije zavisnika. Da bi se sistem socijalne zaštite stavio u funkciju, u ovom smislu, neophodno je prethodno kontinuirano raditi na izgradnji kapaciteta – edukaciji kadrova i formiranju stručnih timova u okviru centara za socijalni rad.

Van institucionalnog sistema socijalne zaštite sprovodiće se programi posvećeni pojedincima, porodicama i populacionim grupama u cilju prevazilaženja socijalnih pritisaka i problema povezanih sa upotrebom droga. Profesionalni rad se u oblasti programa rješavanja socijalnih problema sprovodi kroz različite oblike rada:

- Terenski rad, gdje se radi po principima smanjenja štete i po pristupu «niskog praga», što omogućava uspostavljanje kontakata sa korisnicima, što je ključni preduslov rada sa njima
- «Dnevni centri – drop in centri»
- Prva socijalna pomoć koja se sprovodi kroz javne institucije, gdje je profesionalni rad usmjeren na prepoznavanje ličnih i socijalnih pritisaka i na traženje mogućih oblika pomoći koji će omogućiti osobi bolju socijalnu inkluziju i tako povećati šanse za donošenje odluke u pravcu promjene ponašanja u odnosu na upotrebu droga;

- Različiti programi “visokog praga” čiji je proklamovani cilj postizanja potpune apstinencije, kao terapijske komune i zajednice, koje se mogu organizovati u sistemu socijalne zaštite, a mogu djelovati i kao autonomne ustanove za odvikavanje i rehabilitaciju zavisnika u sistemu vjerskih i nevladinih organizacija, u skadu sa zakonskim propisima iz tog područja. Osnova rehabilitacije u terapijskim zajednicama je rad u dobro kontrolisanim i strukturisanim programima koji bi mogli plasirati proizvode ili usluge na tržište i tako se djelimično samofinansirati.
- Vjerske i druge nevladine organizacije i ustanove takođe mogu organizovati terapijske i rehabilitacione programe i programe psihosocijalne pomoći koji će dopunjavati i obogaćivati mogućnost staranja o zavisnicima. Prihvatanje terapijske zajednice i bilo kog terapijskog ili programa rehabilitacije u mrežu socijalne ili zdravstvene zaštite zavisnika mora prethodno stručno verifikovati i odobriti tijelo Vlade Crne Gore nadležno za to područje. Stručni nadzor nad radom u terapijskim zajednicama i sprovođenjem programa rehabilitacije i resocijalizacije treba da sprovodi ministarstvo nadležno za socijalnu zaštitu.
- Ustanove za rehabilitaciju i reintegraciju korisnika droga, gdje se sprovode odgovarajuće forme rada sa stabilnim apstinentima, što omogućava konkretnu socijalnu inkluziju. Potrebno je uspostavljati kapacitete tako da kraj terapeutskeg tretmana bude praćen neposredno socijalnom reintegracijom ili reinkluzijom bivših zavisnika u zajednicu. Reinkluzija bivših korisnika droga u zajednicu znači u stvari njihovu inkluziju na svim nivoima i u svim oblastima, i posebno razvoj socijalnih vještina i podsticanje

školovanja i zaposlenja. Ponovno uključivanje u zajednicu takođe podrazumijeva i smanjenje ili redukciju socijalnih razloga koji su doveli do upotrebe droga. Reintegracija u zajednicu je jako važna kod osoba koje su odslužile zatvorsku kaznu ili nakon odlaska iz maloljetničkih domova ili ustanova za smještaj djece bez roditeljskog staranja. U Crnoj Gori, u okviru mreže centara za socijalni rad, na ovaj način se pruža mogućnost profesionalnog angažovanja u sferi socijalne rehabilitacije korisnika droga i njihove reintegracije u zajednicu, kao i mogućnost preventivnog djelovanja kod onih koji napuštaju ustanove rezidencijalnog tipa. Profesionalno osoblje centara za socijalni rad mora, uz odgovarajući trening i jačanje kapaciteta u predstojećem periodu, konačno postati ključni nosilac u procesu reintegracije korisnika droga u zajednicu;

- Programi međusobne pomoći korisnika ilegalnih droga, njihovih porodica i okruženja i drugih zainteresovanih strana.

Posebnu pažnju neophodno je posvetiti osmišljavanju aktivnosti u cilju prevencije socijalne isključenosti (ekskluzije) grupa korisnika droga koji su uključeni u aktivnosti u drugim oblastima (npr. korisnici programa metadonske supstitutivne terapije, korisnici droga koji se nalaze u zatvorima, i sl). Ove vrste aktivnosti podrazumijevaju i zahtijevaju visok nivo saradnje među stručnjacima iz različitih oblasti i sistema.

Reintegracija u zajednicu odnosi se i na one korisnike droga koji ne mogu ili ne žele da prestanu sa upotrebom droga. Odgovarajuće usluge se moraju ponuditi i ovim uživaocima droga, koji su, osim što su pod socijalnom ekskluzijom, izloženi i pojačanom riziku od obolijevanja.

Dakle, u ovoj je oblasti neophodno, nakon izgradnje kapaciteta, ubrzati stvaranje različitih programa. Zbog činjenice da fenomen upotrebe ilegalnih droga relativno nov u našoj državi, do sada je osmišljeno relativno malo intervencija i programa u ovoj oblasti, ali se može očekivati javljanje više i širih inicijativa u predstojećim godinama.

Buduća uloga centara za socijalni rad može se posmatrati kroz četiri nivoa: identifikacija problema narkomanije u porodici, podrška i motivisanje za liječenje, pomoć porodici i proces socijalizacije. U tom cilju neophodno je edukovati kadrove, podići nivo teorijskih znanja i profesionalnih vještina u suočavanju sa ovim problemima. Osim toga neophodno je podići na viši nivo vođenje odgovarajuće stručne dokumentacije i evidencije, kao i stalnu razmjenu informacija sa drugim subjektima.

VII.1.2.1.1 Princip pristupa zavisnosti kao hroničnoj recidivirajućoj bolesti

Liječenje zavisnika sprovodi se prvenstveno organizovano unutar zdravstvenog sistema države, a pojedine mjere liječenja i rehabilitacije mogu se sprovoditi i izvan zdravstvenog sistema. Pristup u načinu sprovođenja liječenja zavisnosti bazira se na pristupu u liječenju identičnom drugim hroničnim nezaraznim bolestima. Liječenje se planira i sprovodi u skladu sa potrebama pojedinca i shodno stanju bolesti. U liječenju zavisnika sprovode se postupci koji su stručno opravdani i provjereni.

VII.1.2.1.2 Načelo organizacije i sprovođenja liječenja

S obzirom na hronični recidivirajući tok bolesti, temelj organizacije liječenja zavisnosti o drogama u Crnoj Gori je vanbolničko liječenje. U liječenju će se primjenjivati stručno usagašeni model koji će donijeti nadležno stručno tijelo.

U Centrima za mentalno zdravlje, odnosno službama za savjetovanje, prevenciju i vanbolničko liječenje zavisnosti rade stručni interdisciplinarni timovi koji su nosioci većine specifičnih aktivnosti usmjerenih na smanjenje potražnje droga te planiranje sprovođenja liječenja.

Osnovni zadaci ovih centara/službi bili bi:

1. Vanbolnički terapijski rad sa korisnicima droga i njihovim porodicama, koji se sprovodi u saradnji sa svim relevantnim resursima lokalne zajednice. Centar za mentalno zdravlje, odnosno služba za savjetovanje, prevenciju i vanbolničko liječenje zavisnosti je mjesto primarne specijalizovane zdravstvene i psihosocijalne zaštite osoba sa problemima vezanim za zlopotrebu droga;

2. Neposredno unaprijeđenje i sprovođenje niza preventivnih djelatnosti – naročito mjera rane sekundarne prevencije;

3. Epidemiološko praćenje, koordinacija i sprovođenje programa smanjenja potrošnje droga na području na kojem centar djeluje.

U sprovođenju vanbolničkog liječenja zavisnika ovi centri/službe su mjesto prvog kontakta zavisnika sa profesionalcima koji sprovode dijagnostiku i u skladu sa kliničkom slikom predlažu mogući tretman. Liječenje zavisnika sprovodi se u saradnji s timovima izabranih ljekara, ali i sa specijalizovanim bolničkim programima te drugim zdravstvenim i nezdravstvenim subjektima. Centri organizuju i sprovođenje psihoterapije, edukacije i kontrole apstinencije heroinskih zavisnika uključenih u supstitutivne tretmane, te prvi prihvata zavisnika koji završe tretman rezidencijalnog tipa (bolnice, zatvori, komune, detoksikacione jedinice i sl.). U većim gradovima i turističkim centrima centri mogu osnivati dislocirane jedinice za direktno sprovođenje supstitucionog programa za putnike, turiste te privremeno za zavisnike koji još nemaju riješeno pitanje zdravstvenog osiguranja ili nijesu izabrali doktora. Osim direktnog učešća u sprovođenju liječenja, ovi centri imaju i druge specifične zadatke: organizuju i sprovode specifično individualno i grupno savjetovanje za mlade koji su rizični za uzimanje droga i za njihove porodice, osiguravaju pomoć vaspitno-obrazovnim ustanovama na svom području u sprovođenju dijela aktivnosti predviđenih preventivnim programima, a posebno u specifičnoj edukaciji stručnih radnika u vaspitno-obrazovnom sistemu, podržavaju sprovođenje aktivnosti za rizične grupe djece i mladih zajedno sa stručnim službama vaspitno-obrazovnih ustanova, savjetovaništima školske medicine i, po potrebi, centrima za socijalni rad, koordiniraju sprovođenje svih preventivnih aktivnosti usmjerenih ka smanjenju rizika širenja HIV-infekcije i hepatitisa (motivisanje za savjetovanje i testiranje na HIV i hepatitis B i C). Centri mogu uspostaviti telefonske linije za pitanja roditelja, korisnika droga i zavisnika, mogu učestvovati u edukaciji i neposrednoj saradnji s radnicima na terenu, koji posao obavljaju neposredno «na terenu» (ulici). Stručnjaci centra mogu obavljati poslove sudskih vještačenja po naredbi nadležnog suda, odlazak na rasprave i davanje vještačkog stručnog mišljenja. Centri takođe učestvuju u organizaciji i implementaciji tretmana zavisnika u kaznenim ustanovama u saradnji sa zdravstvenim i drugim radnicima, kao i u sprovođenju mjera obaveznog liječenja zavisnika kojima je to odredio nadležni sud. Centri uspostavljaju komunikaciju s medijima u preventivnim kampanjama, te organizuju i učestvuju u edukaciji radnika raznih struka.

U oblasti psihijatrijske i neuropsihijatrijske struke, svaki specijalista psihijatrije i neuropsihijatrije

na svim nivoima zdravstvene zaštite, mora primiti na tretman korisnika droga i/ili zavisnika o drogama,

jednako kao i svakog drugog pacijenta, i liječenje sprovoditi u skladu sa pravilima profesije i etike.

Psijatrijska sekcija treba da definiše i usvoji jasne smjernice o liječenju zavisnika, kao i protokole liječenja na primarnom i sekundarnom nivou zdravstvene zaštite, kojima će se, između ostalog, definisati i upotreba opijatnih agonista u tretmanu zavisnika.

U opštim bolnicama treba osigurati uslove za detoksikaciju zavisnika (detoksikacione jedinice).

Nakon detoksikacije obavezno treba osigurati nastavak vanbolničkog liječenja.

I sve ostale medicinske struke koje se u svakodnevnom radu srijeću sa zavisnicima moraju poštovati bazični princip tretiranja zavisnosti kao **hronične recidivirajuće bolesti**.

Za zavisnike u programu održavanja, program se mora nastaviti istog dana po prijemu na bilo koji bolnički odjel, u skladu sa uputstvima ovlašćenog centra za mentano zdravlje/centra za prevenciju i liječenje zavisnosti.

Infektolozi i hepatolozi (internisti) moraju unapređivati mogućnosti tretmana zavisnika s hroničnom bolešću jetre zbog visoke zaraženosti zavisničke populacije virusom B i C hepatitisa.

VII.1.2.1.3 Uloga drugih struka i institucija u tretmanu zavisnosti

Ginekološko – akušerska struka

Trudnica zavisna o drogama mora, poput svake druge pacijentkinje, biti primljena u bolničku ustanovu i tretirana po specijalizovanim programima za trudnice zavisne o drogama. Eventualni tretman djeteta, ako se jave znaci apstinencijalnog sindroma, sprovodiće neonatolozi.

Podržaće se dodatne edukacije stručnjaka iz ove oblasti.

Pedijatrijska struka

U zdravstvenoj zaštiti mlađih adolescenata pedijatri moraju provjeriti moguću zloupotrebu droga, posebno u slučajevima intoksikacije ili nakon pokušaja suicida. Kada god primijete znake poremećaja ponašanja, obavezni su djelovati preventivno.

Institut za javno zdravlje

Prema zakonskim odredbama i u skladu s organizacijom sistema za prevenciju zavisnosti i vanbolničko liječenje, Institut za javno zdravlje Crne Gore je središnja institucija za koordinaciju i praćenje problema zavisnosti što se odvija kroz:

- praćenje i registraciju osoba liječenih u sistemu zdravstva po svim relevantnim parametrima, tj. vođenje registra osoba liječenih zbog zloupotrebe psihoaktivnih droga;
- koordinaciju preventivnih programa za suzbijanje i sprječavanje bolesti zavisnosti;
- planiranje i učešće u sprovođenju zdravstvenog vaspitanja,
- organizaciju i učešće u edukaciji zdravstvenih radnika;
- učešće u posebnim programima promocije zdravlja i saradnju s medijima u borbi protiv zavisnosti;
- monitoring i evaluaciju aktivnosti i programa iz domena javnog zdravja;
- organizaciju i sprovođenje istraživanja u oblasti droga i upotrebe droga.

VII.1.2.2 Civilno društvo

Obzirom da država često nema prava i pravovremena rješenja za različite probleme kroz svoje systemske institucije, od velikog je značaja funkcionisanje institucija civilnog društva. Civilno društvo se u ovom dokumentu shvata kao protivteža državi, a sastoji se od nezavisnih pojedinaca i različitih oblika njihovog udruživanja i grupisanja. Esencijalna karakteristika civilnog društva je upravo njegova odvojenost od države i njenih struktura, što je istovremeno i preduslov za nezavisnost i postojanje civilnog društva. Ovim strateškim dokumentom se podržava razvoj specifičnih programa u oblasti droga i upotrebe droga, i naglašava se uloga nevladinog sektora u ovoj oblasti.

Kategorije civilnog društva, prema Službenom listu EU (1999/C329/10) su:

- socijalni partneri (udruženja poslodavaca, trgovačke unije);
- organizacije koje su socijalne i ekonomske asocijacije, ali nijesu socijalni partneri u strogom značenju;
- nevladine organizacije koje povezuju članove u odnosu na specifični sadržaj (ljudska prava, organizacije za zaštitu okoline, humanitarne organizacije, edukativne organizacije, itd);
- organizacije zajednice – grupe mladih, grupe roditelja, stvorene po principu zajedničkog interesa koji se realizuje na nivou lokalne zajednice;
- religijske zajednice.

Ova Strategija teži jačanju partnerskog odnosa između civilnog društva, državnih organa i institucija i lokalnih zajednica.

Nevladine organizacije koje se u Crnoj Gori bave ovom oblašću su se razvile tokom prethodne decenije, su i dalje relativno malobrojne, ali sa širokim i sveobuhvatnim programima i aktivnostima, od prevencije do smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga.

Podržaće se i ojačavati uloga i programi civilnog sektora u rješavanju problema upotrebe droga i zavisnosti na droge, kao i u oblasti prevencije, istraživanja, smanjenja štete, rehabilitacije i reintegracije korisnika droga.

U predstojećem periodu potrebno je uspostaviti institucionalnu komunikaciju sa civilnim sektorom u ovoj oblasti, kroz forume koji bi se organizovali od strane nadležnih institucija.

Neophodno je posvetiti posebnu pažnju:

- očuvanju i razvoju kvalitetne saradnje između vladinog i nevladinog sektora u oblasti redukcije potražnje i ponude droga;
- redovnom finansiranju nevladinih organizacija sa kvalitetnim programskim aktivnostima u oblasti droga i upotrebe droga;
- učešću predstavnika nevladinog sektora u koordinacionim tijelima.

VII.1.3 Smanjenje štetnih posljedica upotrebe droga

Programi smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga uvodiće se postepeno u kliničku praksu svih ustanova za tretman korisnika psihoaktivnih supstanci i svih profesionalaca koji se bave ovom problematikom.

Strana

Prioritenom intervencijom u ovoj oblasti smatraće se usvajanje protokola o tretmanu

bolesti zavisnosti koji uključuje mjere smanjenja štete (eng. *harm reduction*), i posebno upotrebe opijatnih agonista u liječenju heroinske zavisnosti.

Na nivou farmaceutske prakse, neophodno je uvesti normativnu regulativu rada apoteka u cilju smanjenja mogućnosti zloupotrebe lijekova/tableta. Pored toga, u cilju povećanja dostupnosti sterilne opreme za injektiranje široj populaciji korisnika droge, neophodno je osigurati da sve državne apoteke imaju dostupnu i prodaju sterilnu opremu za injektiranje

Država obezbjeđuje neophodne uslove za sprovođenje programa smanjenja štete.

Budući da u Crnoj Gori trenutno postoji samo jedna ustanova u kojoj se sprovodi program smanjenja štete, podržaće se aktivnosti ovog programa i osigurati održivost i kontinuirano jačati kapaciteti postojećeg centra za metadonsku terapiju.

Podržaće se aktivnosti programa omogućavanja dostupnosti i razmjene sterilnog pribora za injektiranje („razmjena špriceva i igala“) i osigurati održivost, kontinuiranim jačanjem kapaciteta postojećeg programa razmjene sterilnog pribora.

Ulagaće se u sve neophodne intervencije u cilju jačanja kapaciteta za osnivanje centara za

metadonsku terapiju i osnivanje programa zamjene sterilnog pribora za injektiranje u drugim opštinama.

Podržaće se aktivnosti NVO-a u programima razmjene sterilnog pribora za injektiranje i aktivnosti na jačanju kapaciteta za ovakvu vrstu programa.

Podržaće se aktivnosti NVO-a na uspostavljanju i radu “drop in“ centara za korisnike psihoaktivnih supstanci i jačati kapaciteti za uspostavljanje ovakvih centara.

Podržaće se impementacija „ranih sistema za predupređenje štete“ (kampanje i informacije vezane za toksične materije koje se mogu naći u drogama, kampanje i informacije vezane za različite materije koje se koriste da bi se dobilo na količini droge, kampanje i informacije vezane za infektivne agense koji se mogu naći u drogama).

VII.1.3.1 Upotreba opijatnih agonista u liječenju heroinske zavisnosti

Opijatni agonisti (metadon, buprenorfin i dr.) imaju ključnu ulogu u savremenom pristupu heroinskoj zavisnosti. No, u doktrini liječenja zavisnosti smatra se da samo metadon ili bilo koji drugi opijatni agonist sam nije dovoljan da bi se značajnije promijenilo poremećeno ponašanje. Zato se ti medikamenti koriste kao sredstvo kojim se heroinski zavisnici privlače u program, a nakon toga se farmakoterapija agonistom po potrebi koristi samo kao jedan od elemenata kompleksnog postupka tretmana zavisnika koji uključuje psihoterapiju, edukaciju, te određene oblike psihosocijalne pomoći.

Vrste programa

1. **Kratka detoksikacija** je postupak kojim se zavisniku olakšava razriješenje apstinencijanog sindroma nakon prekida uzimanja opijata, postupnom redukcijom dnevnih doza opijatnih agonista tokom perioda do mjesec dana.

2. **Spora detoksikacija** je postupak kojim se zavisniku olakšava prekid uzimanja opijata sporom redukcijom dnevnih doza opijatskih agonista, tokom perioda od jednog do 6 ili više mjeseci.

3. **Kratko (privremeno) održavanje na istoj dnevnoj dozi metadona** je postupak kojim se zavisniku olakšava održavanje apstinencije od heroina uz potrebnu (odgovarajuću) dnevnu dozu opijatnih agonista, koja se ne mijenja tokom perioda od 6 mjeseci ili kraće.

4. **Dugotrajno održavanje** je postupak kojim se zavisniku omogućava primjena odgovarajućih dnevnih doza opijatskih agonista u periodu dužem od 6 mjeseci.

Osnovna indikacija za primjenu opijatnih agonista (metadona, buprenorfina i dr) je potvrđena

dijagnoza zavisnosti prema kriterijumima MKB-10 ili DSM-IV.

Budući da je postupak tretmana zavisnika vrlo kompleksan, a djelovanje opijatnih agonista razičito, te obzirom na realno visoku mogućnost zloupotrebe, način sprovođenja liječenja opijatnim agonistima kao posebni program, a u obliku posebnog propisa, treba da propiše nadležno ministarstvo. Propis mora uključiti indikacije i kriterijume za uključivanje u program i isključivanje iz istog, vrste programa, način određivanja terapijskih doza, ko je ovlašten za sprovođenje pojedinog dijela terapijskog postupka, način neposrednog davanja lijeka, vođenje evidencije i obezbjeđivanje stručne supervizije u toku sprovođenja programa.

VII.2 SMANJENJE PONUDE DROGA

Smanjenje ponude nelegalnih droga je važan dio rješavanja problema zloupotrebe droga i zavisnosti od njih. Direktno utiče na rješavanje problema povezanih sa sigurnošću građana, sigurnošću saobraćaja, javnog mira i reda i u mnogim drugim oblastima. Otkrivanje kriminala u ovoj oblasti je povezano sa mnogobrojnim teškoćama i zahtijeva specifičan pristup, sa centralnom koordinacijom na svim nivoima.

Na području smanjenja ponude, odnosno dostupnosti opojnih droga, sprovodiće se niz aktivnosti

prvenstveno policije i carine.

Problem ponude droga, i uopšte prisustva droga u u Crnoj Gori nije izolovan, odnosno zavisi i od stanja na evropskom, odnosno svjetskom ilegalnom tržištu droga. Osim toga, kriminalitet vezan za zloupotrebu droga sve se manje može posmatrati u nacionalnim okvirima pojedine zemlje, te se suzbijanjem kriminaliteta ne treba baviti izolovano, ne uzimajući u obzir i niz drugih kriminalnih aktivnosti poput krijumčarenja oružja, ljudi, terorizma i pranja novca. Trgovina drogama je svakako jedan od

„najproduktivnijih“ oblika kriminalne djelatnosti organizovanog kriminala. Po ostvarenim prihodima, radi se o „globalnoj industriji“, koja može konkurisati najznačajnijim privrednim granama.

Crna Gora je s obzirom na svoj geostrateški položaj, tranzitna zemlja koja je primamljiva međunarodnim kriminalnim grupama u smislu krijumčarenja heroina između zemalja proizvođača i zemalja potrošača - iz azijskih zemalja preko balkanskog poluostrva i zemalja bivše SFRJ, do zapadnoevropskog tržišta (poznati fenomen tzv. »Balkanske rute« kao najkraćeg puta s istoka na zapad Evrope, s napomenom da se u novije vrijeme javlja i tzv. dvosmjernost iste); kao i krijumčarenja kokaina iz latinoameričkih zemalja, preko Atlantskog okeana, Sredozemnog mora, Jadranskog mora, do naših luka i preko crnogorske teritorije dalje prema zemljama regiona i Zapadne Evrope. Još uvijek je aktuelno i krijumčarenje marihuane koja se uzgaja u Albaniji, a zatim se preko državne granice krijumčari u Crnu Goru odakle ide dalje prema zemljama regiona i šire. Za istaknuti je i činjenica da je Crna Gora pomorska zemlja, sa značajnom pomorskom lukom.

Da bi se uspješno sprovodile mjere smanjenja ponude, te efikasno suzbijalo krijumčarenje droga od strane organizovanih kriminalnih grupa koje karakteriše izuzetna fleksibilnost, prilagodljivost, međusobna saradnja, velika finansijska moć, eventualna umreženost s dijelovima državnih aparata pojedinih zemalja i sl, potrebna je maksimalna angažovanost i međusobna koordinacija i saradnja svih nadležnih institucija društva, posebno državnih tijela: Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije, Ministarstva finansija, Uprave Carine,

Ministarstva pravde te Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja. U tom smjeru potrebno je podsticati saradnju policijskih, carinskih i sudskih tijela, kao i učešće u zajedničkim projektima u obliku zajedničkih istraga, istražnih timova, uspostavljanja mreže za razmjenu informacija u svim područjima, treninga, seminara i sl.

Na ovom planu je veoma značajna i međunarodna saradnja, sa obzirom na geografski položaj Crne Gore i činjenicu da mnogi krijumčarski putevi međunarodnog karaktera prolaze preko našeg područja. Ova saradnja će se sprovoditi na planu razmjene informacija sa policijskim službama drugih zemalja, kao i organizovanjem zajedničkih akcija u cilju presijecanja međunarodnih krijumčarskih lanaca, najčešće po principu «kontrolisane isporuke». U narednom periodu treba preduzeti sve neophodne mjere za dalje

jačanje i razvijanje saradnje sa policijskim službama i međunarodnim organizacijama koje se bave ovim problemom.

Kao oblast kojoj se u svijetu pridaje poseban i veiki značaj, upotreba sintetskih droga na području Crne Gore predstavlja relativno novu pojavu, koja se u velikoj mjeri povezuje s načinima na koje mladi provode slobodno vrijeme. Kako bi se mladi zaštitili od upotrebe sintetskih droga, potrebno je poštovati pozitivna međunarodna iskustva u informisanju, preventivnom radu s djecom i mladima i mjere za osiguranje sigurnih uslova na mjestima na kojima mladi borave. Osim aktivnosti policije usmjerenih na smanjenje nezakonitog prometa sintetskim drogama, treba započeti i aktivnosti usmjerene na smanjenje štetnih posljedica upotrebe sintetičkih droga.

U ovoj oblasti je veoma značajna saradnja sa Evropskim centrom za monitoring droga i zavisnosti o drogama, koji je, u cilju otkrivanja novih droga koje se pojavljuju na evropskoj sceni, uspostavio tzv. sistem ranog upozorenja", putem koga se države članice alarmiraju o pojavi novih supstanci, a sistem takođe prati i potencijalno štetne nove trendove u oblasti upotrebe psihoaktivnih supstanci. Učešće u ovom sistemu je od velike važnosti radi pravovremene prevencije njihovih negativnih učinaka i pravovremenog reagovanja u slučaju pojave novih vrsta na tržištu, kao i brzog komuniciranja s ovlaštenim ustanovama, jedinicama lokalne samouprave i međunarodnim organizacijama (EUROPOL i EMCDDA).

Učešće u postojećem sistemu EU za rano upozoravanje i otkrivanje novih sintetičkih droga je neophodno tekođe i zbog djelotvornosti sprovođenja kaznene politike. Ovo učešće povlači povećanje operativne sposobnosti ovlašćenih tijela za otkrivanje i spriječavanje nezakonite proizvodnje sintetičkih droga i njihovog prometa.

Potrebno je na nacionalnom nivou razvijati zakonske okvire za rješavanje problema vezanih za sintetske droge, a u skladu sa opštim evropskim zakonodavstvom.

Stalna istraživanja o rizicima i načinima upotrebe sintetičkih droga mogu znatno doprinijeti preventivnom radu među ciljanom populacijom.

VII.2.1 Policijske intervencije

Da bi se intrevencije usmjerene na smanjenje ponude droga sprovodile, podržaće se neophodne aktivnosti u oblasti policijskog i carinskog sistema. U skladu sa obimom i značajem problematike droga i upotrebe droga, potrebno je u okviru Uprave policije razviti efikasnu organizaciju službe za suzbijanje droge, te ojačati administrativne i operativne kapacitete u cilju sprovođenja aktivnosti na planu smanjenje ponude droga. Pomenute aktivnosti trebaju biti usmjerene na:

- identifikovanje i zakonsko gonjenje organizovanih grupa i pojedinaca koji su nosioci kriminalnih aktivnosti krijumčarenja i preprodaje droge na međunarodnom, regionalnom ili lokalnom nivou;
- rasvjetaljavanje krivičnih djela i identifikaciju počinitelaca krivičnih djela koja imaju direktnu ili indirektnu vezu sa kriminalom vezanim za droge, kao što su pranje novca stečenog od prodaje droge, krivična djela koja vrše zavisnici od droga (krađe, teške prevare, razbojništva i sl.), krivična djela koja se čine pod uticajem droga (nasilničko

poinašanje, krivična djela protiv života i tijela, delikti iz oblasti saobraćaja, kao i krivična djela sa elementima zastrašivanja i nasilja, koja su povezana sa poslovima sa dorgom, a tiču se neraščišćenih računa, dugova i potraživanja, prevlasti na tržištu i sl.)

Posebno intenzivno treba razvijati kapacitete za kvalitetnu saradnju sa policijskim i carinskim službama drugih zemalja i sa međunarodnim organizacijama i institucijama koje se bave problematikom droge. Ovu saradnju naročito treba jačati na planu razmjene informacija, organizovanja zajedničkih operativnih akcija, obuke, učešća u projektima i sl.

Potrebno je kontinuirano razvijati i unaprijeđivati metodologiju rada u okviru zakonskih ovlašćenja i u skladu sa savremenim svjetskim trendovima u oblasti borbe protiv kriminala povezanog sa drogama. Naročito je značajno stvoriti sve predušlove za efikasnu i punu primjenu posebnih istražnih metoda (MTN), kao i tehnike vezane za finansijske istrage u vezi sa drogom, kao i mehanizme za konfiskaciju imovine stečene kroz krivična djela u vezi sa drogom.

Neophodno je kontinuirano sprovođiti obuku i organizovati, kroz svakodnevne radne aktivnosti, maksimalno angažovanje svih službenika Uprave policije na planu suzbijanja droge i narkomanije. Ovo podrazumijeva da svi službenici Uprave policije, bez obzira na kojim poslovima rade, trebaju biti elementarno obučeni i osposobljeni za djelovanje na planu suzbijanja droge, u skladu sa svojim mogućnostima.

Institucionalno i kadrovski će se ojačati jedinice Uprave policije koje se bave ovom konkretnom problematikom i izvršiti njihovo materijalno-tehničko opremanje.

Sprovođiće se stalna teorijska i praktična obuka službenika specijalizovanih jedinica za

suzbijanje droga Uprave policije, u saradnji sa policijskim službama drugih zemalja i međunarodnim organizacijama.

Neophodno je unaprijediti metodologiju prikupljanja, obrade i analize svih podataka relevantnih za praćenje problema droga i zavisnosti na droge, uz stvaranje predušlova za razmjenu informacija, iskustava i znanja na domaćem i međunarodnom nivou. U tom cilju neophodno je unaprijediti razmjenu podataka i zajednički rad različitih jedinica Uprave policije u cilju efikasnijeg djelovanja na lokalnom i regionalnom nivou i postizanja boljih rezultata u suzbijanju krijumčarenja i preprodaje droge.

Kontinuirano će se razvijati saradnja sa svim državnim organima i organima koji se bave problematikom droge i narkomanije (organi pravosuđa, Uprava carina, Agencija za spriječavanje pranja novca, Ministarstvo pravde i dr.), a po potrebi će se formirati i zajednički istražni timovi koji bi se bavili konkretnim predmetima.

Neophodno je planirati i preduzimati preventivne mjere kad je u pitanju prisustvo droge u sredinama koje se za društvo smatraju posebno ranjivim, kao što su osnovne škole i srednje škole, školski i studentski domovi, školska dvorišta i objekti u blizini škola, mjesta okupljanja mlade populacije i sl. Za navedene aktivnosti praviće se kratkoročni i dugoročni planovi preduzimanja preventivnih mjera od strane specijalizovanih jedinica za borbu protiv droge, jedinica za suzbijanje maloljetničke delikvancije, u skladu sa time dalje razvijati koncept "školskog policajca".

Aktivno će se podržavati učešće u kampanjama i akcijama koje preduzimaju vladine i nevladine organizacije u oblasti edukacije o štetnosti droga, i kroz tu aktivnost informisati javnost o ulozi policije na preventivnom i represivnom planu kada je u pitanju suzbijanje droge i zavisnosti na droge.

VII.2.1.1 Nadzor nad prekursorima

Do sada u Crnoj Gori nije zabilježena značajnija i organizovana proizvodnja droga, osim nekoliko slučajeva proizvodnje marihuane. Međutim, u zemljama u okruženju bilo je više slučajeva otkrivanja tajnih laboratorija u kojima su se proizvodile sintetičke droge amfetaminskog i «ekstazi» tipa, tako da se proizvodnja ovih i drugih droga i pojava ovakvih laboratorija ne može isključiti kao mogućnost ni na našem području. Iz tog razloga, je neophodno pojačati kontrolu hemikalija koje se upotrebljavaju u prerađivačkoj industriji, obzirom da se ove supstance nalaze u redovnom prometu i koriste u hemijskoj, farmaceutskoj i kozmetičkoj industriji i zloupotrebljavaju se kao “prekursori” za pripremu, odnosno proizvodnju opojnih droga.. U cilju regulisanja ovog prometa potrebno je donijeti zakonske propise, po uzoru na ostale evropske zemlje, koji će jasno definisati prava i obaveze svih subjekata na ovom planu, što bi takođe definisalo i postupanje policijskih i carinskih službi.

VII.2.2 Carinske intervencije

U oblasti carinskog sistema, sprovodiće se kontinuirano mjere unaprijeđenja efikasnosti kontrole putnika i prometa na graničnim prelazima u svim vidovima saobraćaja.

Sprovodiće se kontinuirana obuka službenika Uprave Carina u svim oblastima, koja je neophodna radi jačanja kadrovskih kapaciteta za sprovođenje mjera na unaprijeđenju kapaciteta za kontrolu državne granice i presijecanje puteva krijumčarenja droge preko državne granice, van graničnih prelaza u kopnenom i vodenom dijelu državne granice.

Sprovodiće se mjere za povećanje operativnih kapaciteta usmjerenih na rad prema organizovanim domaćim i međunarodnim kriminalnim grupama koje se bave krijumčarenjem droge.

Sprovodiće se mjere za unaprijeđivanje međunarodne saradnje na planu prevencije i suzbijanja droga sa carinskim službama drugih zemalja, kao i međunarodnim organizacijama i institucijama koje se bave problematikom droga.

Unaprijeđivaće se saradnja svih državnih organa na sprovođenju efikasnih istraga kada su u pitanju krivična djela u vezi sa drogama.

VII.2.3 Upotreba droga kao predmet krivičnopravne regulative

Krivična djela čije postojanje u našem zakonodavstvu materijalizuje jedan segment aktivnosti društvene zajednice usmjerenih na sprječavanje zloupotrebe droga, sadržana su u **Krivičnom zakoniku (“Službeni list RCG”, br. 47/06 i 70/06; čl. 300 i 301).**

Realizujući obaveze preduzete iz međunarodnih konvencija, naša država je prihvaćena rješenja

unijela u svoje nacionalno zakonodavstvo (prije svega u Zakon o proizvodnji i prometu opojnih droga ("Sl. list SFRJ" br. 45/92), a njihovu krivičnoppravnu zaštitu ostvarila je inkriminisanjem neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga i omogućavanja uživanja.

U savremenom krivičnom zakonodavstvu skoro je opšteprihvaćeno rješenje da se za uživanje opojnih droga krivično ne odgovara. Ovakav stav se zasniva na uvjerenju da je zavisnost bolest koja se ne može liječiti primjenom krivičnoppravnih mjera prema licima koja su se odala uživanju droga, već njihovom liječenjem i mjerama prevencije. Stoga je krivičnoppravna represija upravljena na one koji proizvode droge, stavljaju ih u promet ili koji omogućuju ili doprinose drugima da ih uživaju. Prethodnim krivičnim djelom obuhvaćeni su proizvodnja i rasturanje droga, a ovim djelom se inkriminiše navođenje drugog da uživa ove supstancije.

Dosadašnji razvoj normativnog sistema, sistema institucija, usluga i službi za suzbijanje i prevenciju zloupotrebe psihoaktivnih supstanci u Crnoj Gori bio je spor i diskontinuiran. Polazeći od činjenice da Crna Gora **nema Zakon o sprječavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga** neophodno je pristupiti hitnom donošenju zakona kako u cilju zaštite zdravlja ljudi, tako i zbog potrebe prilagođavanja nacionalnog zakonodavstva međunarodnim standardima u ovoj oblasti. Na taj način bi prevencija zavisnosti na droge, koja bi po prvi put bila regulisana naznačenim zakonom, postala konstitutivni dio intervencijskog spektra zasnovanog na naučnim principima.

Zakon o sprječavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga treba da sadrži sljedeće:

- uslove za proizvodnju i promet opojnih droga;
- nadzor nad proizvodnjom i prometom opojnih droga;

- mjere za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga;
- sistem za prevenciju zavisnosti, pomoć zavisnicima i povremenim konzumentima opojnih droga.

Naznačenim zakonom bi po prvi put bile normirane mjere za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci koje bi obuhvatale sistematsko ispitivanje, otkrivanje i praćenje svih pojava zloupotrebe opojnih droga.

Za osobe koje maloljetnim osobama omogućavaju upotrebu droga u neposrednoj blizini škola ili u školama, odnosno u neposrednoj blizini i u prostorijama u kojima se odvijaju aktivnosti mladih, ili ako se radi o iskorištavanju uticaja na maloljetne osobe ili osobe koje nijesu u stanju realno prosuđivati o opasnostima droga, potrebno je razmotriti mogućnost primjene strožijih sankcija.

I u kaznenim i u prekršajnim postupcima koji se vode zbog zloupotrebe opojnih droga potrebno je zauzimati se za što brže procesuiranje slučajeva u kojima je zavisnost o drogama uzrok kaznenih, odnosno prekršajnih djela.

Osim navedenog, potrebno je sprovesti sistemsku analizu djeotvornosti primjene kaznene politike na predmete u kaznenom i prekršajnom postupku u vezi sa zloupotrebom droga, i na temelju pokazatelja sagledati nedostatke i usmjeriti pažnju na edukaciju sudija i stručnih saradnika iz područja suzbijanja neovlašćene trgovine drogama te u vezi s primjenom kaznenih i prekršajnih odredbi vezanih za zloupotrebu droga.

Potrebno je donijeti zdravstvene programe i programe socijalne zaštite za postupanje sa prekršiocima.

Budući razvoj kaznene politike i zakonodavstva treba bazirati na preporukama i odlukama tijela

Evropske Unije.

Izradiće se posebni programi i mjere rehabilitacije i resocijalizacije zavisnika, posebno mjere za maloljetnike, i uspostaviti mehanizami postpenalnog i posttremanskog prihvata za povratnike sa izdržavanja zatvorske kazne i iz vaspitno popravnih ustanova

Specijalna zatvorska bolnica će se kontinuirano unaprijeđivati, kako stručnim konsultantskim kadrom tako i programima usmjerenim na liječenje zavisnika od droga (medikamentozni tretman, detoksikacija, supstitutivni tretman, podrška posebnim programima za individualni stručni rad sa zatvoreniciima korisnicima droga, itd).

VII.3 SPECIFIČNI CILJEVI I CILJNE INTERVENCIJE - SPECIJALNI PROGRAMI

Osim navedenih oblasti, planiraće se i sprovoditi i specifični programi prevencije, tretmana i

rehabilitacije i smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga.

Analiziraće se stanje u penalnim ustanovama u odnosu na problem upotrebe droga i tretmana zavisnika i definisati potreba za kadrovima, opremom i prostorom u skladu sa veličinom identifikovanog problema. Takođe će se uvesti programi za obuku kadra i osuđenika i sljedstveno sprovoditi kontinuirane edukacije u ovoj oblasti.

Osmisliće se programi i kontinuirano sprovoditi preventivni rad sa pritvoreniciima i osuđeniciima o zloupotrebi droga i o smanjenju rizika prenošenja uzročnika krvno-prenosivih bolesti i omogućiti pristup pritvorenika i osuđenika dobrovoljnom i povjerljivom savjetovanju i testiranju na HIV, HBV HCV.

Sprovešće se preventivne vakcinacije osoblja kao i pritvorenika i osuđenika na HBV, HAV, a radiće se i na stvaranju uslova za uvođenje antiretroviralne terapije i terapije za hepatitis A, B i C.

Uspostaviće se i formalizovati saradnja penalnih ustanova sa centrima za metadonsku terapiju radi zbrinjavanja korisnika supstitutivnih programa koji odlaze na izdržavanje zatvorke kazne.

Razvijanje međunarodne saradnje zatvorskog sistema sa ENDIPP-om (European Network on Drugs and Infections Prevention in Prison) te ostalim relevantnim međunarodnim tijelima i institucijama i nevladinim organizacijama koje se bave tretmanom i liječenjem zavisnika u zatvorima i društvenoj zajednici je neophodno.

Radi unaprijeđenja kvaliteta podataka i njihovog ujednačavanja, potrebno je unaziti zatvorski sistem sa institucijama koje će voditi registar zavisnika.

Podstičaće se uloga civilnog društva (posebno NVO-a) u pružanju potpore u resocijalizaciji i reintergraciji zavisnika u toku i nakon odsluženja zatvorske kazne kroz posebne programe koji će biti podržani, kao i ostali programi NVO-a, koji će se sprovoditi u penalnim ustanovama, u skladu sa potrebama.

(VIII) KOORDINACIJA IMPLEMENTACIJE NACIONALNE STRATEGIJE

Efikasno i efektivno sprovođenje nacionalne politike na području droga zahtijeva uravnoteženi,

multidisciplinarni, integrisani i koordinisani pristup.

Ključna uloga u koordinaciji, nadzoru i praćenju djelotvornosti sprovođenja Nacionalne strategije biće u djelokrugu Nacionalne kancelarije za droge pri Vladi Crne Gore, sa obavezom da u saradnji sa ostalim tijelima državne uprave zaduženim za sprovođenje Strategije sprovodi redovnu evaluaciju kvaliteta programa koji se sprovode.

Sistem praćenja, prikupljanja, upravljanja i razmjene informacija, istraživanja i ocjenjivanja na području droga kontinuirani je proces koji podrazumijeva unaprijeđenje sistema informisanja i prikupljanja podataka, razmjenu informacija između različitih nosilaca aktivnosti, definisanje okvira i standarda za evaluaciju i sprovođenje istraživanja, kao i uspostavljanje stabilne finansijske osnove za sprovođenje navedenih aktivnosti.

U cilju adekvatne implementacije, koordinacije, monitoringa i evaluacije aktivnosti iz Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012, uspostaviće se u svim relevantnim institucijama sistem kontakt osoba za problematiku droga.

Uspostavljanje Nacionalne kancelarije za droge pri Vladi Crne Gore smatraće se prioritetom.

VIII.1 Nacionalna kancelarija za droge pri Vladi Crne Gore

Uloga Nacionalne kancelarije za droge, kao i nacionalnog koordinatora u sprovođenju politike smanjenja ponude i potražnje droga, je da obavlja kontinuiranu koordinaciju kako bi se osiguralo da preduzete mjere budu usklađene, kako među tijelima državne uprave tako i između ostalih institucija i tijela državne uprave, te tijela državne i lokalne uprave i nevladinog sektora.

U okviru nadežnosti Nacionalne kancelarije za droge su sjedeće široke oblasti:

- Monitoring i evaluacija
- Odnosi sa javnošću
- Nacionalni izvještaj o stanju u oblasti droga i upotrebe droga u Crnoj Gori

Posebnim aktom Vlade Crne Gore definiše se osnivanje Nacionalne kancelarije za droge, okvir rada, nadležnosti, sastav kadra, profil i odgovornosti saradnika.

Obaveza je svih vladinih i nevladinih institucija da sarađuju sa Nacionalnom kancelarijom za droge i da pravovremeno dostavljaju izvještaje po predmetnim oblastima.

(IX) MONITORING I EVALUACIJA

Kontinuirani monitoring i evaluacija programa predstavljaju najvažnije aktivnosti kojima se provjerava sprovođenje programa, čime se doprinosi kvalitetu programa te racionalnoj upotrebi finansijskih sredstava. Osnovni cilj praćenja stanja na području droga i zavisnosti o drogama je da se na osnovu analize prikupljenih podataka odrede smjernice za izradu nacionalne politike na području problematike droga, kao i smjernice za definisanje i sprovođenje budućih aktivnosti odnosno ocjenjivanje njihove djelotvornosti.

Pored toga, praćenje epidemiološkog stanja radi upoređivanja podataka u odnosu na pojedine regije, lokalne zajednice, ali i u odnosu na međunarodne statistike utiče na šire i kvalitetnije sagledavanje i razumijevanje fenomena zavisnosti s različitih aspekata.

Analiza stanja na području droga poslužiće i široj stručnoj javnosti budući da će im podaci biti

dostupni u obliku posebnih izvještaja, analiza i publikacija.

Praćenje stanja na području droga obuhvatiće područja prevalencije upotrebe droga, načina upotrebe droga, dostupnosti droga, prevalencije problema povezanih sa upotrebom droga, i kriminaliteta povezanog sa upotrebom opojnih droga.

U narednom periodu, pri usaglašavanju i donošenju programa u svim sistemima, kako vladinom tako i nevladinom, potrebno je ugraditi i sprovesti evaluaciju svakog programa (procesnu - evaluaciju ishoda i ukoliko se radi o dugoročnim programima - evaluaciju učinaka).

Ovo zahtijeva saradnju među svim nosiocima, naročito među onima koji obavljaju prikupljanje i analizu podataka (zdravstvo, policija, carina, pravosuđe, socijalno staranje, obrazovne institucije i dr.).

U sljedećem razdoblju treba sprovesti i evaluaciju svih programa koji su utemeljeni na i/ili proizlaze iz ove strategije, i uspostaviti jedinstven sistem vrednovanja koji se mora početi uvažavati u svim fazama planiranja i sprovođenja programa.

standarde kao što su: kvalitet, ujednačenost, transparentnost i nepristranost.

Svaka institucija je dužna da radi monitoring i evaluaciju programa i aktivnosti čija je implementacija u njenom djelokrugu rada, te da izvještaje o rezultatima dostavlja Nacionalnoj kancelariji za droge, koja pak, sprovodi monitoring i evaluaciju na nacionalnom nivou, sačinjavajući ***Izvještaj o sprovođenju Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012.***

(X) INFORMACIONI SISTEM

Redovna praksa sistematizovanog prikupljanja i analize podataka vezanih za sve aspekte droga i upotrebe droga u Crnoj Gori do sada nije postojala. Ovo je prioritarna strateška aktivnost. Relevantne institucije i tijela državne uprave moraju izgraditi kapacitete za prikupljanje podataka u skladu sa vrstom i prirodom evidencija, koje se moraju voditi u zdravstvenom sistemu, sistemu obrazovanja, policije, carine pravosuđa, naučnih institucija), a rezultati njihove analize treba koristiti za izradu strateških i akcionih planova. Ovi podaci će se objedinjavati u jedinstvenom **Izveštaju o sprovođenju Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012**, koji će izrađivati i izdavati Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore, na kraju svake kalendarske godine, a usvajati Vlada.

Za Registar osoba liječenih zbog zloupotrebe droga, u Institutu za javno zdravlje se prikupljaju podaci iz svih zdravstvenih ustanova, kako stacionarnih tako i ambulantnih. Kao službeni obrazac za prijavljivanje uvešće se modifikovani upitnik koji je promovisala Pampidou grupa Savjeta Evrope. U registru se prate tretmani korisnika droga koji su se bilo svojevrijem ili na drugi način javili na liječenje, nezavisno je li riječ o maloljetnicima i nezavisno o vrsti droge. Vođenje registra će se regulisati Zakonom o evidencijama u zdravstvu.

Svrha informacionog sistema je da se osiguraju kvalitetne i objektivne informacije kao podloga za

kreiranje državne politike na području problematike droga te za donošenje strateških odluka.

Zato je neophodan preduslov za cjelovito sagledavanje stanja zloupotrebe droga na nacionalnom nivou uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema, te razvijanje standardizovanih načina prikupljanja i korištenja podataka iz različitih područja, u skladu sa ovlaštenjima i djelokrugom pojedinih subjekata koji su uključeni u sistem suzbijanja zloupotrebe droga u Crnoj Gori (izrada protokola za unos podataka u informacione sisteme - zajednička šifra osobe, i definisanje oblasti preklapanja odnosno slobodnog pristupa svakom od sistema).

U cilju ispunjenja navedenog potrebno je uspostaviti Nacionalnu informacionu jedinicu za droge pri Nacionalnoj kancelariji za droge kao tijelu zaduženom za koordinaciju sprovođenja aktivnosti iz ove Strategije. Nacionalna informaciona jedinica je nacionalno tijelo za sakupljanje podataka vezanih za droge i njihovo dostavljanje relevantnim međunarodnim tijelima i institucijama.

Radi aktiviranja predviđenog nacionalnog informacionog sistema, potrebno je u saradnji sa svim tijelima i subjektima uključenim u sistem unaprijediti identifikaciju i metodološku ocjenu svih izvora statističkih podataka, uskladiti statistički sistem sa standardima EU, oblikovati nove sisteme statističkog izvještavanja, razviti istraživačke protokole za lokalne nivoe, organizovati edukacije za poboljšanje kvaliteta dijagnostikovanja i istraživanja, stvoriti mrežu razmjene informacija među pojedinim tijelima državne uprave, kao i između tijela lokalne uprave. Radi jačanja kapaciteta svih nadležnih institucija sistema koje imaju udjela u procesu prikupljanja podataka o drogama i zavisnosti o drogama, uspostaviće se čvrsta i kontinuirana saradnja sa Evropskim centrom za monitoring droga i zavisnosti na droge, kao nadležnom evropskom agencijom za prikupljanje podataka iz ove oblasti.

(XI) ISTRAŽIVAČKI RAD

Planovi istraživanja na nacionalnom nivou donosiće se u dvogodišnjim razdobljima, a na lokalnim nivoima na jednogodišnji period. Rezultati istraživanja se moraju upotrijebiti za razvoj mjera smanjenja potražnje i smanjenja ponude droga.

Empirijska istraživanja o upotrebi psihoaktivnih supstanci u Crnoj Gori su posljednjih godina uglavnom bila usmjerena na populaciju djece i omladine. Procjene o znanju, praksi i stavovima školske djece i uopšte mladih u odnosu na zloupotrebu droga, kao i o prevalenci korisnika psihoaktivnih supstanci za sada se zasnivaju na svega par istraživanja koja su izvedena unazad 4-8 godina, kad je prisutnost droga na teritoriji Crne Gore bila daleko manja. Ove procjene u globalu ukazuju na kontinuirani porast broja osoba koje koriste drogu, broja maloljetnih osoba među njima, kao i na činjenicu da se prvi kontakt sa drogom najčešće dešava na starijem osnovno-školskom uzrastu (13 do 14 godina, sada čak i ranije), ali i da se spušta uzrast na kojem se razvija obrazac redovnog korišćenja droga. Sa druge strane, starosna granica se pomjera i ka sve starijem uzrastu (prvo eksperimentisanje sa drogama nakon 35. godine). Prisutan je pad cijene gotovo svih droga; identifikuje se porast broja kriminalnih djela koja su direktno ili indirektno povezana sa zloupotrebom droge, kao i zakonskih konsekvenci sa tim u vezi. Evidentan je i porast broja slučajeva seksualno i krvno prenosivih infekcija (HIV/AIDS, hepatitis B I C, gonoreja itd.).

Međutim, kako bi se realno sagledao problem i činioци koji utiču na njega, neophodno je koordinisano i kontinuirano sprovoditi redovna i vanredna istraživanja. Potrebno je razvijati istraživačku aktivnost koja će se finansirati iz različitih izvora, posebno putem programa pomoći Evropske unije zemljama kandidatima. Naročito je nužno uključivati se u međunarodna standardizovana istraživanja, istraživanja u opštoj populaciji metodom intervjua te istraživanja u rizičnim populacijama, koja koriste metode brze procjene i kvalitativne metode.

Za formiranje relevantne baze podataka na nacionalnoj nivou, neophodno je podsticati, harmonizovati, unaprijediti i finansijski podržati stalna istraživanja u pojedinim sektorima, te u skladu s potrebama i zahtjevima finansijski podržati istraživanja samostalnih istraživača, kao i istraživače na institutima i fakultetima.

Radi racionalnog i efikasnog sprovođenja istraživanja i ulaganja finansijskih sredstava, neophodno je da nezavisno naučno tijelo svaki prijedlog istraživanja naučno procjenjuje i vrednuje. S obzirom na aktuelne teme na području upotrebe droga, potrebno je definisati i prioritete istraživanja, odnosno definisati područja istraživanja u vezi s problematikom vezanom za droge.

Istraživanja u oblasti bolesti zavisnosti sprovodiće se na svim nivoima i u svim oblastima (prosvjeta, zdravstvo, opšta populacija, itd.), kako bi se omogućio bolji uvid u nivoe izraženosti problema i njihovo kontinuirano praćenje, te postiglo praćenje i kontrola faktora rizika u cilju definisanja efikasnijih mjera primarne prevencije, kao i evaluirale preduzete mjere.

(XII) MEĐUNARODNA SARADNJA

Pored kontinuiranog jačanja kapaciteta države i NVO-a za međunarodnu saradnju, koja je u predmetnoj oblasti aktuelno veoma intenzivna, podstiče se i osnaživanje saradnje s međunarodnim organizacijama i institucijama drugim činiocima kao što su Pompidou grupa Savjeta Evrope, UNODC, WHO, EMCDDA i druge.

Razvijaće se i mjere podržavanja mehanizama regionalne saradnje, koji uključuju sve zemlje duž „Balkanske rute droge“.

U sklopu i u skladu sa dinamikom približavanja Evropskoj uniji, putem programa CARDS i PHARE, uspostaviće se saradnja sa članicama EU.

(XIII) FINANSIJSKA SREDSTVA

Za sprovođenje Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 neophodno je osigurati finansijska sredstva u okviru državnog i lokanih budžeta, čija će visina osiguravati kvalitetnu i kontinuiranu implementaciju aktivnosti, a u skladu sa djelokrugom rada i obavezama pojedinih nosilaca uključenih u njihovo sprovođenje.

Sredstva za implementaciju Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 na nivou tijela državne uprave, a na temelju prethodnog međuresorskog usklađivanja, potrebno je osigurati unutar državnog budžeta na stavkama pojedinih resornih ministarstava.

Kao dodatne finansijske izvore treba koristiti sredstva od igara na sreću i sredstva međunarodnih organizacija, kao i sredstva dobijena na osnovu oduzimanja imovine pravosnažno osuđenih počinitelja kaznenih djela u vezi sa drogama.

Predviđena sredstva za realizaciju aktivnosti za 2008. i 2009. godinu iznose 4.644.600€.

Za 2008. godinu je predviđeno 2.861.000€ od čega je u tekućem budžetu i odlukama Vlade obezbijeđeno 2.437.200€, a donacijama 71.000€. Nedostajuća sredstva za ovu godinu su 352.800€.

Za 2009. godinu predlažu se sredstva u iznosu od 1.783.600€ od čega je za sada obezbijeđeno 25.000€ kroz donacije.

**(XIV) AKCIONI PLAN ZA IMPLEMENTACIJU NACIONALNOG
STRATEŠKOG ODGOVORA NA DROGE**

Akcionim planovima za implementaciju Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 detaljnije se opisuju pojedini ciljevi i načini ostvarivanja postavljenih ciljeva, kao i konkretni zadaci pojedinih nosilaca za odabrano razdoblje, na osnovu smjernica ovog dokumenta.

Akcionni plan na području droga donosi se za dva konsektivna razdoblja – 2008/2009 i 2010-2012

AKCIONI PLAN
ZA 2008/2009 GODINU

(XIII) ZAVRŠNE ODREDBE

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 će nakon usvajanja na sjednici Vlade Crne Gore biti objavljen u „Sužbenom listu“ Crne Gore.

TABELA SUMARNOG
PREGLEDA
BUDŽETA

	vaspitno-obrazovnom	1.1.1.4 - Preventivno obrazovanje u	0				20,000		20,000
		1.1.1 - Prevencija u vaspitno-obr. Sistemu: SUBTOTAL	2,500	0	0	2,500	265,000	0	267,500
		1.1.2 - Primarna prevencija u zdravstvenom sistemu	300			300	5,000		5,300
		1.1.2 - Primarna prevencija u zdravstvenom sistemu: SUBTOTAL	300	0	0	300	5,000	0	5,300
		1.1.3 - Prevencija zavisnosti u lokalnoj zajednici	5,000			5,000	5,000		10,000
		1.1.3 - Prevencija zavisnosti u lokalnoj zajednici: SUBTOTAL	5,000	0	0	5,000	5,000	0	10,000
		1.1.4 - Primarna prevencija zajednice	0				40,600		40,600
	1.1. - OBLAST PREVENCIJE	1.1.4 - Primarna prevencija zajednice: SUBTOTAL	0	0	0	0	40,600	0	40,600
		1.1.5 - Mediji u prevenciji	5,000			5,000	44,000		49,000
		1.1.5 - Mediji u prevenciji SUBTOTAL	5,000	0	0	5,000	44,000	0	49,000
		1.1. - OBLAST PREVENCIJE: SUBTOTAL	12,800	0	0	12,800	359,600	0	372,400
OPŠTI CILJ 1: SMANJENJE POTRAŽNJE		1.2 - OBLAST TRETMANA I REHABILITACIJE	674,000		356,000	318,000	542,000		1,216,00
		1.2 - OBLAST TRETMANA I REHABILITACIJE SUBTOTAL	674,000	0	356,000	318,000	542,000	0	1,216,00
		1.3 - PENALNI SISTEM	0				114,000	15,000	129,000
		1.3 - PENALNI SISTEM: SUBTOTAL	0	0	0	0	114,000	15,000	129,000
		1.4 - OBLAST "SMANJENJE ŠTETE"	1,500		1,500		30,000	10,000	41,500
		1.4 - OBLAST "SMANJENJE ŠTETE": SUBTOTAL	1,500	0	1,500	0	30,000	10,000	41,500
OPŠTI CILJ 1: SMANJENJE POTRAŽNJE - TOTAL			688,300	0	357,500	330,800	1,045,60	25,000	1,758,90

02

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012								
BUDŽET								
		2008			2009		UKUPNO	
		PREDVIĐENO	OBEZBIJEĐENO		NIJE OBEZBIJEĐENO	BUDŽET		DONACIJE
			DONACIJE	BUDŽET				
OPŠTI CILJ 2: SMANJENJE PONUDE	2.1 - OBLAST POLICIJSKIH I CARINSKIH INTERVENCIJA	380,000		380,000		523,000		903,000
	2.1 - OBLAST POLICIJSKIH I CARINSKIH INTERVENCIJA:	380,000	0	380,000	0	523,000	0	903,000
	2.2 - OBLAST CARINSKIH INTERVENCIJA	1,719,700		1,699,700	20,000	50,000		1,769,700
	2.2 - OBLAST CARINSKIH INTERVENCIJA: SUBTOTAL	1,719,700	0	1,699,700	20,000	50,000	0	1,769,700
OPŠTI CILJ 2: SMANJENJE PONUDE - TOTAL		2,099,700	0	2,079,700	20,000	573,000	0	2,672,700
ZAKONODAVSTVO		0				17,000		17,000
ZAKONODAVSTVO: TOTAL		0	0	0	0	17,000	0	17,000
NACIONALNA KANCELARIJA ZA DROGE CRNE GORE		2,000			2,000	53,000		55,000
KANCELARIJA: TOTAL		2,000	0	0	2,000	53,000	0	55,000
ISTRAŽIVANJA	ISTRAŽIVANJA U VASPITNO - OBRAZOVNOM SISTEMU	22,000	22,000			20,000		42,000
	ISTRAŽIVANJA U OPŠTOJ POPULACIJI	0				50,000		50,000
	ISTRAŽIVANJA U SPECIFIČNIM POPULACIJAMA	49,000	49,000					49,000
ISTRAŽIVANJA: TOTAL		71,000	71,000	0	0	70,000	0	141,000
GRAND TOTAL		2,861,000	71,000	2,437,200	352,800	1,758,600	25,000	4,644,600

IVUJUV BIUV 7A 20082009

Strana:

3

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012				
BUDŽET				
CILJ				IZNOS (€)
OPŠTI CILJ 1: SMANJENJE POTRAŽNJE	1.1. - OBLAST PREVENCIJE	1.1.1 - Prevencija u vaspitno- obrazovnom sistemu	1.1.1.1 - Preventivno obrazovanje u predškolskom vaspitanju i obrazovanju	12,500
			1.1.1.2 - Preventivno obrazovanje u osnovnoškolskom sistemu	125,000
			1.1.1.3 - Preventivno obrazovanje u srednjoškolskom sistemu	110,000
			1.1.1.4 - Preventivno obrazovanje u visokoškolskom sistemu	20,000
			1.1.1 - Prevencija u vaspitno-obr. Sistemu: SUBTOTAL	267,500
		1.1.2 - Primarna prevencija u zdravstvenom sistemu	5,300	
		1.1.2 - Primarna prevencija u zdravstvenom sistemu: SUBTOTAL	5,300	
		1.1.3 - Prevencija zavisnosti u lokalnoj zajednici	10,000	
		1.1.3 - Prevencija zavisnosti u lokalnoj zajednici: SUBTOTAL	10,000	
		1.1.4 - Primarna prevencija zajednice	40,600	
		1.1.4 - Primarna prevencija zajednice: SUBTOTAL	40,600	
		1.1.5 - Mediji u prevenciji	49,000	
		1.1.5 - Mediji u prevenciji SUBTOTAL	49,000	
		1.1. - OBLAST PREVENCIJE: SUBTOTAL	372,400	
		1.2 - OBLAST TRETMANA I REHABILITACIJE		1,216,000
1.2 - OBLAST TRETMANA I REHABILITACIJE SUBTOTAL		1,216,000		
1.3 - PENALNI SISTEM		129,000		

IVUJUV BIUV 7A 20082009

	1.3 - PENALNI SISTEM: SUBTOTAL	129,000
	1.4 - OBLAST "SMANJENJE ŠTETE"	41,500
	1.4 - OBLAST "SMANJENJE ŠTETE": SUBTOTAL	41,500
OPŠTI CILJ 1: SMANJENJE POTRAŽNJE - <i>TOTAL</i>		1,758,900

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012		
BUDŽET		
CILJ		IZNOS (€)
OPŠTI CILJ 2: SMANJENJE PONUDE	2.1 - OBLAST POLICIJSKIH I CARINSKIH INTERVENCIJA	903,000
	2.1 - OBLAST POLICIJSKIH I CARINSKIH INTERVENCIJA: SUBTOTAL	903,000
	2.2 - OBLAST CARINSKIH INTERVENCIJA	1,769,700
	2.2 - OBLAST CARINSKIH INTERVENCIJA: SUBTOTAL	1,769,700
OPŠTI CILJ 2: SMANJENJE PONUDE - TOTAL		2,672,700
ZAKONODAVSTVO		17,000
ZAKONODAVSTVO: TOTAL		17,000
NACIONALNA KANCELARIJA ZA DROGE CRNE GORE		55,000
KANCELARIJA: TOTAL		55,000
ISTRAŽIVANJA	ISTRAŽIVANJA U VASPITNO - OBRAZOVNOM SISTEMU	42,000
	ISTRAŽIVANJA U OPŠTOJ POPUACIJI	50,000
	ISTRAŽIVANJA U SPECIFIČNIM POPUACIJAMA	49,000
ISTRAŽIVANJA: TOTAL		141,000
GRAND TOTAL		4,644,600

Strana:

JUN 11 10:11:17 AM '08

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
OPŠTI CILJ 1 :SMANJENJE POTRAŽNJE ZA DROGAMA							
1.1 - OBLAST PREVENCIJE							
1.1.1 - Prevencija zavisnosti u vaspitno-obrazovnom sistemu							
1.1.1.1 - Preventivno obrazovanje u predškolskom vaspitanju i obrazovanju							
JAČANJE KAPACITETA	Razvoj programa za jačanje kapaciteta roditelja da podstiču razvoj protektivnih vještina kod djece i	Kraj 2008	Ministarstvo prosvjete i nauke Predškolske ustanove	NVO Volonteri Roditelji i Mediji	▪ Razvijen program	Budžet (nису predviđena sredstva	2,500

RODITELJA DA RAZVIJAJU PROTEKTIVNE VJEŠTINE KOD DJECE	Sprovođenje programa	Kontinuirano 2009. godine	Stručna služba u predškolskoj	Zavod za školstvo (ZZŠ)	▪ Broj roditelja koji su obuhvaćeni	Budžet	10,000
SUBTOTAL							12,500
1.1.1.2 - Preventivno obrazovanje u osnovnoškolskom sistemu							
OSNAŽIVANJE PROTEK- TIVNIH MEHANIZAMA DJECE U ODNOSU NA DROGE	Realizacija "Programa prevencije narkomanije"	Kontinuirano 2009. godine	Obučeni stručni sarad- nici i nastavnici	Škola, MPiN, ZZŠ, Lokalna zajednica Javne zdravstvene	▪ Broj održanih radionica ▪ Broj uključene djece ▪ Evaluacija programa	Budžet	50,000
OSNAŽIVATI AKTIVNU PARTICIPACIJU I INICIJATIVU UČENIKA U PREVENTIVNIM AKTIVNOSTIMA	Razvoj i implementacija učeničkih/školskih	Kontinuirano 2009. godine	Škole Učenici Stručni saradnici, nas-	Ministarstvo prosvjete i nauke Roditelji Lokalna zajednica	▪ Broj realizovanih projekata ▪ Broj uključene djece	Budžet	20,000
EVALUACIJA PROGRAMA "PREVENCIJA NARKOM- ANIJE" U OSNOVNIM ŠKOLAMA	Sprovesti spoljnu evalu- aciju kojom će se identifikovati mjere za unaprijeđenje	Septembar 2009. godine	Nezavisni ekspert za MPiN	Škola Stručne nastavni- službe,	▪ Izrađen evaluacioni izvještaj, sa mjerama za unapređenje Programa ▪ Adaptiran Program	Budžet	5,000
PODRŠKA STRUKTURISAN- JU SLOBODNOG VREMENA DJECE	Projekti uspostavljanja sekcija (vannastavnih	Kontinuiran o Januar - De- cembar 2009. godine	Škole Učenici	Ministarstvo prosvjete i nauke	▪ Raspisan konkurs ▪ Izabrani programi ▪ Broj škola u kojim se spro- vode sekcije	Budžet	50,000
SUBTOTAL							125,000

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
1.1.3 - Prevencija zavisnosti u lokalnoj zajednici							
JACANJE ODRZIVOSTI KANCELARIJA ZA PREVENCIJU NARKOMANIJE U LOKALNOJ ZAJEDNICI	Formiranje mreže opštinskih kancelarija za prevenciju narkomanije na nivou lokalne uprave	Kraj 2008	Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore Opštinske kancelarije za prevenciju	Lokalna zajednica	<ul style="list-style-type: none"> Formirana mreža Broj umreženih kancelarija 	Budžet	5,000
	Održavanje redovnih godišnjih sastanaka mreže svaka dva mjeseca	Kontinuirano u 2009	Mreža koordinatora u lokalnoj zajednici Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore	Lokalna zajednica	<ul style="list-style-type: none"> Broj održanih sastanaka Broj učesnika 	Budžet	5,000
SUBTOTAL							10,000

Strana:

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
1.1.4 - Primarna prevencija zajednice							
UTVRĐIVANJE I DORADA ZAKONSKIH PROPISA I IZRADA STRUČNIH PROTOKOLA KOJIMA BI SE REGULISALI USLOVI UTVRĐIVANJA ZDRAVSTVENE SPOSOBNOSTI ZA VOZAČE MOTORNH VOZILA	Donošenje odluke o uvođenju obaveznog testiranja na prisustvo droga prilikom pregleda za utvrđivanje vozačke sposobnosti	Januar 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Donešena odluka 	Budžet	300
UTVRĐIVANJE I DORADA ZAKONSKIH PROPISA I IZRADA STRUČNIH PROTOKOLA KOJIMA BI SE REGULISALI USLOVI UTVRĐIVANJA ZDRAVSTVENE SPOSOBNOSTI ZA POSJEDOVANJE VATRENORUŽJA (obavezna laboratorijska	Donošenje odluke o uvođenju obaveznog testiranja na prisustvo droga prilikom pregleda za utvrđivanje sposobnosti za posjedovanje vatrenog oružja	Januar 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Donešena odluka 	Budžet	300
	Medijska kampanja u cilju smanjenja stigme prema korisnicima psihoaktivnih supstanci u opštoj populaciji	od 2009. kontinuirano	MRZS S NVO	Ministarstvo sporta, kulture i medija Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore Institut za javno zdravlje	<ul style="list-style-type: none"> Broj izrađenih medijskih sadržaja u okviru kampanje 	Budžet	20,000

SMANJENJE STIGME PREMA POPULACIJI ZAVISNIKA O DROGAMA	Tribine namijenjene opštoj populaciji na temu bolesti zavisnosti i smanjenja stigmatizacije	Kontinuirano	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Institut za javno zdravlje NVO	• Broj održanih tribina • Broj prisutnih na	Budžet	10,00
PODRŠKA MLADIMA KOJI NIJESU U ŠKOLSKOM SISTEMU DA RAZVIJAJU I UNAPRIJEĐUJU SAZNAJNE I EMOCIONALNE VJEŠTINE	Izrada i diseminacija odgovarajućih informativnih materijala prilagođenih ovoj grupi mladih	Jun 2009	NVO	Lokalna zajednica Zavod za zapošljavanje Crne Gore	• Izrađeni materijali • Broj distribuiranih	Budžet	10,00 0
SUBTOTAL							40,60

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
1.1.5 - Mediji u prevenciji							
EVALUACIJA MEDIJSKE PREZENTACIJE PROBLEMA UPOTREBE DROGA	Istraživanje o medijskoj prezentaciji problema upotrebe droga	Kraj 2008	Nacionalna kancelarija za droge (NKD)	Ministarstvo kulture, sporta i medija Medijske kuće	<ul style="list-style-type: none"> Evaluacija obavljena Objavljen izvjestaj 	Budžet	5,000
IZGRADNJA SPECIFIČNIH KAPACITETA NOVINARA ZA PRAĆENJE OBLASTI DROGA I UPOTREBE DROGA	Edukacija - seminar o drogama i karakteristikama bolesti zavisnosti	Februar 2009. godine	Nacionalna kancelarija za droge (NKD)	Ministarstvo kulture, sporta i medija Javne zdravstvene institucije	<ul style="list-style-type: none"> Broj uključenih medijskih kuća Broj uključenih urednika 	Budžet	8,000
	Obilazak specijalizovanih institucija koje se bave pitanjem upotrebe droga u	Jun 2009. godine	Nacionalna kancelarija za droge (NKD)	Ministarstvo kulture, sporta i medija Javne zdravstvene institucije NVO ZIKS	<ul style="list-style-type: none"> Broj uključenih medijskih kuća Broj uključenih urednika 	Budžet	7,000
SOCIJALNA MOBILIZACIJA MEDIJSKIH RADNIKA	Izrada edukativno-informativnog materijala o tematici droga i upotrebe droga namijenjenog medijima (rječnici termina, stigmatizirajući jezik,	Jun 2009. godine	Nacionalna kancelarija za droge (NKD)	Ministarstvo kulture, sporta i medija Nacionalna kancelarija za droge CG	<ul style="list-style-type: none"> Broj distribuiranih primjeraka edukativno-informativnog materijala 	Budžet	3,000
PODIZANJE SVJESNOSTI O VAŽNOSTI IMPLEMENTACIJE I PODSTICANJE JAVNOSTI NA PODRŠKU I PARTNERSTVO U SPROVOĐENJU STRATEŠKIH	Osmišljavanje i realizacija kampanje	Kraj 2009	Nacionalna kancelarija za droge (NKD)	Ministarstvo kulture, sporta i medija Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore	<ul style="list-style-type: none"> Broj TV emisija, novinskih članaka i broj javnih nastupa u vezi sa aktivnostima iz Strategije 	Budžet	20,000
PODSTICANJE AKTIVNOG UČEŠĆA MEDIJA I MEDIJSKIH RADNIKA U OBLASTIMA KOJE SU	Javni konkurs za izbor najbolje reportaže koja se bavi nekom od oblasti	Oktobar 2009. godine	Ministarstvo kulture, sporta i medija	/	<ul style="list-style-type: none"> Broj prijavljenih reportaža Dodijeljena nagrada 	Budžet	6,000
SUBTOTAL							49,000

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012								
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009								
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €	
1.2 - OBLAST TRETMANA I REHABILITACIJE								
FORMIRANJE REGISTRA BOLESTI ZAVISNOSTI NIVOU ZDRAVSTVENOG	Usvajanje Zakona o evidencijama u zdravstvu	Jun 2008	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	/	<ul style="list-style-type: none"> Usvojen Zakon o evidencijama u oblasti zdravstva 	Budžet (postoje)	5,000	
	Izrada Pravilnika o registru	Jun 2008	Institut za javno zdravlje Crne	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	<ul style="list-style-type: none"> Izrađen Pravilnik 	Budžet (postoje)	1,000	
STVARANJE I JAČANJE KAPACITETA ZA LABORATORIJSKU DIJAGNOSTIKU NA PRIMARNOM I SEKUNDARNOM NIVOU ZDRAVSTVENE	Usklađivanje propisa Fonda Zdravstva Crne Gore u pravcu stavljanja dijagnostikuma na listu	Januar 2009. godine	MZRSS Uprava za lijekove CG	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Dopunjeni i usvojeni propisi 	Redovna budžetska	500	
	Kontinuirano snabdijevanje zdravstvenih ustanova PZZ i SZZ testovima za detekciju prisustva droga u urinu za ustanove na primarnom nivou zdravstvene zaštite	Kontinuirano nakon usavremenjavanja propisa Fonda Zdravstva Crne		MZRSS Republički Fond za zdravstveno osiguranje (RFZOCC)	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Nabavljeni testovi 	RFZOCC (sredstva nijesu)	50,000
	Nabavka biohemijskog analajzera i reagensa za laboratorijsku dijagnostiku u cilju utvrđivanja prisustva	Kraj 2008.		Republički Fond za zdravstveno osiguranje (RFZOCC)	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Nabavljen aparat i reagensi 	RFZOCC (sredstva nijesu)	300,000
POBOLJŠANJE USLOVA ZA TRETMAN KRIZNIH STANJA - FUNKCIONALNO	Formiranje Komisije koja će sprovesti evaluaciju uslova i rada u do sada uspostavljenim jedinicama za akutnu	Januar 2009. godine	MZRSS RFZOCC (zajednička Komisija)	Zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Izvršen obilazak ustanova i izrađen izvještaj o evaluaciji sa preporukama 	Budžet	2,000	

USPOSTAVLJANJE JEDINICA ZA AKUTNU DETOKSIKACIJU OD PSIHOAKTIVNIH SUPSTANCI	<i>Donošenje protokola o radu i o sastavu kadra koji je neophodan u ovim jedinicama za adekvatno funkcionisanje</i>	<i>Mart 2009. godine</i>	<i>MZRSS RFZOCG (zajednička Komisija)</i>	<i>Zdravstvene ustanove</i>	<i>• Donešen protokol rada detoksikacionih jedinica</i>	<i>Budžet</i>	<i>2,500</i>
---	---	--------------------------	---	-----------------------------	---	---------------	--------------

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
JAČANJE KADROVSKIH KAPACITETA ZA TRETMAN I REHABILITACIJU ZAVISNIKA	Kreiranje plana i programa kontinuirane edukacije osoba koje se bave bolestima zavisnosti	Kraj 2008.	Psihijatrijska sekcija Crne Gore	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	• Izrađen plan edukacije	Budžet	3,000
	Sprovođenje kontinuirane edukacije osoba koje se bave bolestima zavisnosti u skladu sa izrađenim Programom obuke (Studijska putovanja, postdiplomske studije, subspecialističke obuke)	Od januara 2009.	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Psihijatrijska sekcija Crne Gore	Broj obučanih osoba Broj organizovanih seminara, subspecialističkih obuka i sl.	Budžet	20,000
IZRADA I USVAJANJE PROTOKOLA LIJEČENJA ZAVISNIKA NA NIVOU PZZ	Izrada vodiča	Kraj 2008.	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja Psihijatrijska sekcija Crne Gore	Zdravstvene ustanove	• Broj izrađenih i distribuiranih vodiča	RFZOCG (sredstva nijesu predviđena)	5,000
IZRADA I USVAJANJE PROTOKOLA LIJEČENJA ZAVISNIKA NA NIVOU SEKUNDARNE	Izrada vodiča	Kraj 2008.	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja Psihijatrijska sekcija	Zdravstvene ustanove	• Broj izrađenih i distribuiranih vodiča	RFZOCG (nedostaj u)	5,000
POBOLJŠANJE USLOVA ZA ADEKVATAN TRETMAN ZAVISNIKA OD PAS NA VANBOLNIČKOM NIVOU ZDRAVSTVENE ZAŠTITE	Formiranje savjetovališta i jedinice za bolesti zavisnosti pri centrima za mentalno zdravlje u skladu sa predviđenim planom	Januar 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	RFZOCG Javne zdravstvene ustanove	• Broj ustanovljenih Savjetovališta i odjela za bolesti zavisnosti pri Centrima za mentalno zdravlje • Broj korisnika usluga	RFZOCG	35,000
	Donošenje protokola o radu i o sastavu kadra koji je neophodan u ovim jedinicama za adekvatno funkcionisanje (psihijatar)	Januar 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	RFZOCG Javne zdravstvene ustanove	• Usvojeni protokoli o radu	RFZOCG	5,000
	Obuka kadra u Savjetovalištim za tretman zavisnika od psihoaktivnih supstanci	Kontinuirano	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	RFZOCG Javne zdravstvene ustanove	• Broj obučanog kadra za rad u Savjetovalištim i odjelima za liječenje	RFZOCG	20,000

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
FORMALIZACIJA STRUČNIH DOKTRINA O STACIONARNOM LIJEČENJU ZAVISNIKA	Izrada i usvajanje opštevažećeg protokola o liječenju zavisnika o drogama	Januar 2009. godine	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove	• Izrađen i usvojen protokol	Budžet	2,000
OJAČATI KAPACITETE I ULOGU "IZABRANOG DOKTORA" U TRETMANU BOLESTI	Izrada stručnih protokola o tretmanu bolesti zavisnosti za	Kraj 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove Ljekarska Komora Crne Gore Psihijatrijska sekcija	• Izrađeni protokoli	RFZOCG	5,000
IZRADA PROGRAMA I TERAPIJSKIH SMJERNICA ZA TRETMAN SPECIFIČNIH SLUČAJEVA ZAVISNOSTI NA DROGE	Izrada programa i terapijskih smjernica za trudnice zavisne od PAS i tretman djece	Kraj 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove Ljekarska Komora Crne Gore Psihijatrijska	• Izrađeni programi	RFZOCG	5,000
	Izrada programa i terapijskih smjernica za tretman maloljetnih osoba zavisnih od	Kraj 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove Ljekarska Komora CG Psihijatrijska	• Izrađeni programi	RFZOCG	5,000
STVARANJE KAPACITETA ZA REHABILITACIJU I RESOCIJALIZACIJU U KORISNIKA	Rad Centra za rehabilitaciju i resocijalizaciju zavisnika od droga u Podgorici	Kontinuirano 2008/09	Grad Podgorica	MZRSS Javne zdravstvene ustanove	• Broj korisnika usluga Ustanove	Participacija (obezbijedena sredstva za 2008)	700,000
JAČANJE ULOGE NVO SEKTORA U OBLASTI RESOCIJALIZACIJE I	Programi NVO sektora u oblasti resocijalizacije i rehabilitacije korisnika droga	Kontinuirano 2009. godine	NVO sektor	Vladine i nevladine organizacije Lokalna zajednica	• Broj programa • Obuhvat populacije zavisnika programima	Budžet	10,000
IZGRADNJA KAPACITETA	Studijsko putovanje za 10 stručnih radnika iz socijalne zaštite	Januar - Februar 2009. godine	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	/	• Evaluacija studijskog putovanja	Budžet	10,000
	Seminar o psihoaktivnim substancama i karakteristikama bolesti zavisnosti i ulozi socijalne zaštite u liječenju i rehabilitaciji	Kraj 2008	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove	• Edukovano 38 stručnih radnika iz socijalne zaštite	Budžet (nedostaj u sredstvima)	5,000

CENTARA ZA SOCIJALNI RAD U VEZI SAUPOTREBOM	Edukacija kadrova Centara za socijalni rad iz porodične	Kontinuirano od	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Institut za javno zdravlje	▪ Edukovano 38 stručnih	Budžet	20,000
SUBTOTAL							1,216,000

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
1.3 - PENALNI SISTEM							
UNAPRIJEĐENJE TEHNIČKIH USLOVA ZA TRETMAN ZAVISNIKA O DROGAMA	Obezbeđivanje prostornih i tehničkih kapaciteta za jedinicu za liječenje zavisnika o drogama	Kraj 2009.	ZIKS	Ministarstvo pravde Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	• Obezbijedeni prostorni i tehnički kapaciteti i oprema	Budžet	20,000
IZGRADNJA KADROVSKIH KAPACITETA ZA TRETMAN KORISNIKA	Obuka kadra za tretman zavisnika o drogama	Kraj 2009	ZIKS	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	• Broj obučenog osoblja	Budžet	20,000
PODIZANJE SVJESTI KOD ŠTIĆENIKA O DROGAMA I UPOTREBI DROGA	Izrada i sprovođenje programa edukacije štíćenika	Kontinuirano od 2009. godine	ZIKS	Zdravstvene ustanove	• Broj štíćenika koji su obuhvaćeni edukacijom • Broj sprovedenih edu-	Budžet	10,000
EDUKATIVNI I PREVENTIVNI RAD SA ZAPOSLENICIMA PENALNIH USTANOVA I SA ŠTIĆENICIMA - POBOLJŠANJE NIVOVA ZNANJA O DROGAMA I ZAVISNOSTI NA DROGE	Izrada kurikuluma iz oblasti droga i upotrebe droga za kadar penalnih ustanova i uvođenje kurikuluma u Centar za edukaciju kadra	Mart 2009. godine	ZIKS	NVO	• Izrađen i uveden kurikulum za obuku kadra u oblasti droga i upotrebe droga u u redovni program Centra za obuku kadra	Budžet	5,000
	Edukacija zatvorenika u oblasti droga i zavisnosti na droge	Kontinuirano tokom 2009	ZIKS NVO	Javne zdravstvene ustanove	• Broj sprovedenih edukacija • Broj edukovanih	Budžet	7,000

ANALIZI PLANI ZA 2008/2009

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
PREVENCIJA VAKCINO-PREVENTIBILNIH BOLESTI	Sprovođenje programa preventivne imunizacije osoblja i osuđenika protiv Hepatitisa A i B	Kontinuirano od 2009. godine	ZIKS Zdravstvene ustanove	Institut za javno zdravlje Crne Gore Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	• Broj osuđenika koji su vakcinisani • Broj vakcinisanog osoblja	Budžet	20,000
UNAPRIJEĐENJE AKTIVNOSTI IZ DOMENA "SMANJENJA ŠTETE" U PENALNIM USTANOVAMA	Formalizovanje saradnje ZIKSa sa metadonskim centrima u zajednici po pitanju metadonske terapije	Jun 2008	ZIKS Dom zdravlja Podgorice	Ministarstvo Pravde Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	• Potpisan Sporazum o saradnji		/
	Jačanje kapaciteta i održivosti Savjetovaništa za HR u okviru ZIKS-a	Kontinuirano 2009. godine	NVO sektor ZIKS	Ministarstvo Pravde	• Broj korisnika usluga savjetovaništa • Procenat obuhvata od strane savjetovaništa	Global Fond	15,000
JAČANJE KAPACITETA ZIKS-A ZA MEĐUNARODNU SARADNJU U OBLASTI DROGA I UPOTREBA DROGA	Razvijati međunarodnu saradnju zatvorskog sistema sa ENDIPP-om (European Network on Drugs and Infections Prevention in Prisons) i UNDP projektom	Kontinuirano 2009. godine	ZIKS Ministarstvo pravde	HIPP Projekat	• Broj međunarodnih projekata u koje je uključen ZIKS • Indikatori koji proizilaze iz ovih projekata	Budžet	5,000
SMANJENJE DOSTUPNOSTI DROGA U PENALNIM USTANOVAMA	Kontinuirana edukacija kadra i tehničko opremanje	Kontinuirano 2009. godine	ZIKS Ministarstvo pravde	Međunarodne organizacije	• Broj edukovanih ljudi • Nabavljena oprema	Budžet	20,000
JAČANJE KAPACITETA ZA SAKUPLJANJE I ANALIZU PODATAKA O DROGAMA I UPOTREBI DROGA	Umrežavanje zatvorskog sistema sa institucijama koje će voditi informacijski sistem o drogama i upotrebi droga	Kraj 2009	ZIKS Ministarstvo pravde	Institut za javno zdravlje Kancelarija za droge Crne Gore	• ZIKS umrežen u sistem i obučeni ljudi za sakupljanje podataka	Budžet ili međunarodni projekti i donacije	7,000
SUBTOTAL							129,000

ANALIZI PLANI ZA 2008/2009

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2009-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
1.4 - OBLAST "SMANJENJE ŠTETE"							
OBEZBIJEĐIVANJE ODRŽIVOSTI I JAČANJE KAPACITETA CENTARA ZA METADONSKU TERAPIJU U CRNOJ GORI	Organizacija okruglog stola na temu HR sa pripadnicima psihijatrijske sekcije CG sa zahtjevom za izjašnjavanje po pitanju supstitutivnih programa i uspostavljanje jedinic za zamjenu igala i špriceva	Kraj 2008	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Dom zdravlja Podgorica	<ul style="list-style-type: none"> Organizovan okrugli sto Izrađen izvještaj sa zaključcima 	Budžet (iz postojećih sredstava)	1,500
OBEZBIJEĐIVANJE ODRŽIVOSTI I JAČANJE KAPACITETA ZA DRUGE MJERE SMANJENJA ŠTETE U CRNOJ GORI	Izrada i usvajanje programa implementacije "harm reduction" aktivnosti u Crnoj Gori	Jun 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Psihijatrijska sekcija Crne Gore	<ul style="list-style-type: none"> Usvojen program 	Budžet	3,000
JAČANJE KADROVSKIH KAPACITETA CENTRA ZA METADONSKU TERAPIJU U DZ PODGORICA	Obuka kadra postojećeg Centra za metadonsku terapiju i novopalaniranih centara - studijska posjeta	Februar 2009. godine	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Dom zdravlja Podgorica Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Obavljena studijska posjeta Evaluacija 	Budžet	10,000
IZGRADNJA KAPACITETA ZA OSNIVANJE NOVIH CENTARA ZA METADONSKU TERAPIJU I PROGRAME ZAMJENE IGALA I ŠPRICEVA	Donošenje Odluke o uspostavljanju jedinica za metadonsku terapiju i jedinica za zamjenu igala i špriceva	Sredina 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	/	<ul style="list-style-type: none"> Donešena Odluka 	Budžet (iz postojećih sredstava)	/
	Edukacija zdravstvenih radnika u oblasti smanjenja štete	Kraj 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Obavljena edukacija Broj obučanih 	Global Fond (obezbijeđena sredstva)	5,000
PODIZANJE SVIJEŠTI AKTIVNIH KORISNIKA DROGA O NAČINIMA SMANJENJA ŠTETE PRI KORIŠĆENJU DROGA	Izrada edukativno-informativnog materijala namijenjenog korisnicima droga sa praktičnim savjetima o načinima smanjenja štete pri upotrebi droga	Januar 2009.	NVO	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Odštampani materijali Broj distribuiranih 	Budžet	5,000

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2009-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
JAČANJE KAPACITETA NVO SEKTORA ZA OUTREACH RAD SA KORISNICIMA DROGA	Edukacija NVO sektora za outreach rad sa korisnicima droga	Jun 2009	NVO	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Broj obučanih ljudi za rad na terenu 	Global Fond (obezbijeđena sredstva)	2,500
	Sprovođenje outreach aktivnosti u oblasti "smanjenja štete"	Kontinuirano	NVO	Javne zdravstvene ustanove	<ul style="list-style-type: none"> Broj korisnika droga koji su obuhvaćeni outreach 	Global Fond (obezbijeđena sredstva)	2,500
STVARANJE KAPACITETA ZA OSNIVANJE "DROP IN" CENTARA - SOCIJALNA I MEDICINSKA POMOĆ KORISNICIMA DROGA	Analiza pravne osnove za uspostavljanje "drop-in" centara	Jun 2009	NVO	Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	<ul style="list-style-type: none"> Izvršena analiza pravne osnove i date preporuke za priuđavanje 	Budžet	5,000
	Izrada detaljnog programa za uspostavljanje "drop-in" centra u Podgorici	Kraj 2009	NVO	Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	<ul style="list-style-type: none"> Izrađen program 	Budžet	5,000

SPROVOĐENJE MJERA IZ DRUGIH OBASTI "SMANJENJA ŠTETE" - RANI SISTEMI ZA PREDUPRIJEĐENJE ŠTETE	Izrada i distribucija edukativnog materijala koji sadrži informacije vezane za toksične materije koje se mogu naći u drogama, kampanje i informacije vezane za različite materije koje se koriste da bi se dobilo na količini droge, kampanje i informacije vezane za infektivne	Kraj 2009	NVO	Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore	Izrađen i distribuiran materijal	Budžet	2,000
SUBTOTAL							41,500

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
OPŠTI CILJ 2: SMANJENJE PONUDE							
2.1 - OBLAST POLICIJSKIH I CARINSKIH INTERVENCIJA							
SAGLEDAVANJE POSTOJEĆEG STANJA RASPOLOŽIVIH TEHNIČKIH I KADROVSKIH KAPACITETA U OBLASTI DROGA	Sprovođenje analize stanja u odnosu na kadrove, opremu i prostor i	Mart 2009. godine	Uprava Policije Crne Gore	/	• Izrađena finalna analiza • izvještaj o raspoloživim kapacitetima	Budžet	3,000
UNAPRIJEĐENJE KONTROLE PUTNIKA NA GRANIČNIM PRELAZIMA U SVIM VIDOVIMA SAOBRAĆAJA	Obuka kadra: osnovna, napredna obuka i obuka za korišćenje novih tehnologija	Kraj 2008. godine	Uprava Policije Crne Gore	Policijska Akademija OEBS UNODC	• Broj održanih obuka • Broj obučeniha	Redovna budžetska sredstva, međunarodni projekti i donacije (obezbijeđena sredstva)	30,000
IZGRADNJA TEHNIČKIH KAPACITETA UPRAVE POLICIJE U OBLASTI KRIMINALITETA DROGA	Nabavka savremene opreme za kontrolu putnika	od 2009. godine	Uprava Policije Crne Gore	Međunarodne organizacije	• Nabavljena oprema	Budžet	70,000
	Nabavka i obuka službenih pasa	Jun 2009.	Uprava Policije Crne Gore	Međunarodne organizacije	• Nabavljeni službeni psi	Budžet	30,000
UNAPRIJEĐENJE KAPACITETA ZA KONTROLU DRŽAVNE GRANICE I PRESIJECANJU PUTEVA KRIJUMČARENJA DROGE PREKO DRŽAVNE GRANICE, VAN GRANIČNIH PRELAZA U KOPNENOM I VODENOM DIJELU DRŽAVNE GRANICE	Unaprijeđenje organizacije rada: nabavka materijalno-tehničkih sredstava, razvijanje metodologije rada i kadrovsko jačanje	do kraja 2008. godine	Uprava Policije Crne Gore	Policijska Akademija Međunarodne organizacije (OEBS, UNODC i dr.)	• Nabavljena tehnička sredstva • Broj novopriljubljenih službenika	Budžet (Vlada odobrila)	200,000
POVEĆANJE OPERATIVNIH KAPACITETA USMJERENIH NA RAD PREMA ORGANIZOVANIM KRIMINALNIM DOMAĆIM I MEĐUNARODNIM GRUPAMA KOJE SE BAVE	Unaprijeđenje organizacije rada: nabavka materijalno-tehničkih sredstava, razvijanje metodologije rada i kadrovsko jačanje	Kontinuirano do kraja 2009	Uprava Policije Crne Gore	Organi Državnog tužioca OEBS	• Broj procesuiranih slučajeva organizovanih kriminalnih grupa zbog krivičnih djela u	Budžet	150,000

ANALIZI PLANI 2008-2009

ANALIZI PLANI 2008-2009

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
JACANJE KAPACITETA USMJERENIH NA SMANJENJE PONUDE DROGA NA ILEGALNOM TRŽIŠTU DROGA U CRNOJ GORI - SMANJENJE UČESTOŠĆI PRODAJE DROGE T.J. NJENE DOSTUPNOSTI UŽIVAOCIMA	Jačanje organizacione strukture linije rada droga, tehničko opremanje i kadrovsko osposobljavanje za suzbijanje "ulične" prodaje droge	Kontinuirano do kraja 2008. godine	Uprava Policije Crne Gore	Organi Državnog tužioca	• Broj otkrivenih slučajeva prodaje droge • Broj prijavljenih lica	Budžet (Vlada odobrila)	150,000
UNAPRIJEĐIVANJE MEHANIZAMA ZA JAČANJE FINANSIJSKIH ISTRAGA U VEZI SA DROGOM, KAO I MEHANIZME ZA EFIKASNU KONFIKACIJU IMOVINE STEČENE KROZ KRIVIČNA DJELA U VEZI SA DROGAMA	Unaprijediti zakonsku regulativu	Sredina 2009. godine	Organi Državnog tužioca	Ministarstvo pravde Ministarstvo finansija Međunarodne organizacije	• Zakonska regulativa dopunjena i prilagođena	Budžet ili projekti i donacije	5,000
	Povećati efikasnost preduzimanja dokaznih radnji u vezi sa imovinom stečenom od KD u vezi sa drogama	Kontinuirano 2008/09	Organi Državnog tužioca	Ministarstvo pravde Ministarstvo finansija Međunarodne organizacije	• Broj otkrivenih slučajeva pranja novca u vezi sa drogama • Broj prijavljenih lica	Budžet (iz tekućih sredstava za)	20,000
	Otkrivanje transakcija novca stečenog trgovinom drogama	Kontinuirano 2008/09	Organi Državnog tužioca	Uprava policije	Međunarodne organizacije	• Broj održanih seminara • Broj edukovanog kadra	Budžet (iz tekućih sredstava za)
UNAPRIJEĐIVANJE MEĐUNARODNE SARADNJE NA PLANU PREVENCIJE	Unaprijeđivanje saradnje kroz bilateralne kontakte i učešće u projektima	Kontinuirano 2008/09	Uprava Policije Crne Gore	Ministarstvo inostranih poslova Međunarodne organizacije	• Broj zajedničkih projekata • Broj	Budžet ili Međunarodni projekti i donacije	15,000
	Učešće u zajedničkim akcijama na međunarodnom planu	Kontinuirano 2008/09	Uprava Policije Crne Gore	Međunarodne organizacije	• Broj izvedenih zajedničkih akcija	Budžet (iz tekućih sredstava za)	50,000

77

I SUZBIJANJA DROGA SA POLICIJSKIM SLUŽBAMA DRUGIH ZEMALJA, KAO I MEĐUNARODNIM	Prisustvo na konferencijama, seminarima i skupovima relevantnih međunarodnih	Kontinuirano 2008/09	Uprava Policije Crne Gore	Međunarodne organizacije	• Broj posjećenih skupova • Broj službenika koji su učestvovali na	Budžet ili Međunarodn i projekti i donacije	20,000
---	---	-------------------------	------------------------------	-----------------------------	--	--	--------

76

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2009-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
JAČANJE KADROVSKIH KAPACITETA UPRAVE POLICIJE	Sprovođenje kontinuirane teorijske i praktične obuke za službenike koji se bave kriminalitetom droga, kao i ostale službenike koji se posredno ili neposredno suočavaju sa krivičnim djelima i prekršajima u vezi sa drogom (specijalizovane	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Policije Crne Gore	Policijska Akademija Danilovgrad OFBS	<ul style="list-style-type: none"> Broj obuka Broj obučениh službenika Opšti indikatori 	Budžet ili Međunarodni projekti i donacije	30,000
UNAPRIJEĐIVANJE METODOLOGIJE PRIKUPLJANJA, OBRADE I ANALIZE SVIH PODATAKA RELEVANTNIH ZA PRAĆENJE DROGA I UPOTREBE DROGA U CILJU PRAĆENJA I TRENDOVA	Razvijanje sistema tehničke podrške (nabavka tehničke opreme, izrada programa)	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Policije Crne Gore	Nacionalna kancelarija za droge Crne Gore	<ul style="list-style-type: none"> Nabavljena i instalirana tehnička oprema Izrađeni programi Kvalitet 	Budžet	15,000
	Obuka kadra za prikupljanje i analizu podataka	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Policije Crne Gore	Međunarodne organizacije: EMCDDA, EUROPOL	<ul style="list-style-type: none"> Broj službenika obučениh za sakupljanje podataka i izradu izvještaja Kvalitet prikupljenih 	Budžet ili Međunarodne donacije	10,000
RAZVIJATI KAPACITETE NA PLANU PREVENTIVNOG DJELOVANJA U ODNOSU NA PRISUSTVO DROGE MEĐU DJECOM I OMLADINOM	Aktivnije prikupljanje podataka o problematici droga među školskom i studentskom populacijom (preventivne	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Policije Crne Gore	Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore Opštinske kancelarije za prevenciju	<ul style="list-style-type: none"> Broj identifikovanih slučajeva konzumiranja droga u školskoj sredini 	Budžet	10,000
	Razvijati koncept i praktičnu primjenu	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Policije Crne Gore	Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore Opštinske kancelarije za prevenciju	<ul style="list-style-type: none"> Broj identifikovanih i procesuiranih slučajeva prodaje droga u školskoj 	Budžet	10,000
	Sprovoditi aktivnosti na sriječavanju pojave otvorenih parko-scena	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Policije Crne Gore	Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore Opštinske kancelarije za prevenciju	<ul style="list-style-type: none"> Opšti indikatori o upotrebi droga među školskom i studentskom omladinom 	Budžet (obezbijeđena sredstva)	20,000

ANEXI PLANI ZA 2009-2009

77

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2009-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
UNAPRIJEĐIVATI MEHANIZME ZA KONTROLU VOZAČA U DRUMSKOM SAOBRAĆAJU U VEZI PRISUSTVA OPOJNIH DROGA U ORGANIZMU	Analiza i izmjena zakonske regulative	Sredina 2009	Uprava Policije Crne Gore	Ministarstvo pravde Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave Ministarstvo pomorstva i	<ul style="list-style-type: none"> Izvršene analize zakona i pripremljeni prijedlozi izmjena 	Budžet	5,000
	Dodatna edukacija i opremanje Saobraćajne policije	Kraj 2009	Uprava Policije Crne Gore	/	<ul style="list-style-type: none"> Obučени i opremljeni službenici Broj otkrivenih slučajeva 	Budžet	30,000
SUBTOTAL							903,000

ANEXI PLANI ZA 2009-2009

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
2.2 - OBLAST CARINSKIH INTERVENCIJA							
SAGLEDAVANJE POSTOJEĆEG STANJA U ODNOSU NA RASPOLOŽIVE KADROVSKE I TEHNIČKE	Sprovesti sistemsku analizu raspoloživih kapaciteta u UC	Mart 2009. godine	Uprava Carina Crne Gore	/	▪ Izrađena analiza i Izvještaj o raspoloživim kapacitetima	Budžet	5,000
UNAPRIJEĐENJE EFIKASNOSTI KONTROLE PROMETA NA GRANIČNIM PRELAZIMA U SVIM VIDOVIMA SAOBRAĆAJA	Obuka kadra: obuka kadra za primjenu novih oprema i tehnologije	Kraj 2008.	Uprava Carina Crne Gore	Internacionalne organizacije koje se bave obukom u ovoj oblasti	▪ Obučeni kadrovi za rad na novoj opremi i tehnologijama ▪ Broj obučених sužbenika	Budžet Vlada CG (obezbijeđena sredstva)	50,000
	Učešće na seminarima i obukama vezanim za otkrivanje droga u zemlji i inostranstvu	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Carina Crne Gore	Inostrani partneri	▪ Broj potpisanih sporazuma	Budžet	10,000
UNAPRIJEĐENJE TEHNIČKIH KAPACITETA UPRAVE CARINA CRNE GORE ZA KONTROLU DRŽAVNE GRANICE	Nabavka savremene opreme za kontrolu roba - nabavka mobilnog	Kraj 2008.	Uprava Carina Crne Gore	Vlada CG	▪ Skener instaliran u Luci Bar	Budžet (obezbijeđena sredstva)	1,649,700
MEĐUNARODNA SARADNJA U CILJU IZGRADNJE KAPACITETA	Učešće na konferencijama, seminarima i skupovima i obukama vezanim za otkrivanje droga u zemlji i inostranstvu	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Carina Crne Gore	Međunarodne organizacije i	▪ Broj posjećenih skupova ▪ Broj službenika koji su učestvovali na skupovima	Budžet	10,000

Strana:

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008-2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
UNAPRIJEĐENJE BILATERALNE SARADNJE NA PLANU PREVENCIJE I SUZBIJANJA DROGA SA CARINSKIM SLUŽBAMA DRUGIH	Učešće u RILO i CEN mreži Svjetske Carinske Organizacije za razmjenu obavještajnih podataka o zaplijenama	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Carina Crne Gore	Sve države u Evropi	▪ Dobijeni broj analiza i obavještajnih podataka ▪ Smanjenje stope unosa droge u CG	Budžet	10,000
	Učešće u sistemu MARINFO za razmjenu podataka u pomorskom saobraćaju	Kontinuirano u 2009. godini	Uprava Carina Crne Gore	Sve pomorske države u Evropi	▪ Broj razmijenjenih informacija ▪ Povećanje količine i	Budžet	10,000
	Podnesena kandidatura za prijem u organizaciju CARIN koja se bavi međunarodnim istragama	Do juna 2008.	Uprava Carina Crne Gore	Vrhovni sud Crne Gore	▪ Odobrena aplikacija, dobijen status posmatrača	Budžet (iz postojećih sredstava za	10,000
	Učešće u projektu SEMS Adriatic koji se bavi razmjenom podataka u pomorskom saobraćaju između zemalja na Jadranu	Septembar 2008.	Uprava Carina Crne Gore	Sve pomorske države na Jadranu	▪ Broj razmijenjenih podataka ▪ Povećanje količine i vrste zaplijene droge	Budžet (iz postojećih sredstava za	10,000

ZEMALJA, KAO I MEDUNARODNIM ORGANIZACIJAMA I INSTITUCIJAMA KOJE SE BAVE PROBLEMATIKOM	<i>Potpisivanje Sporazuma o saradnji sa državama Regiona i Evrope</i>	<i>Tokom godine 2009.</i>	<i>Uprava Carina Crne Gore</i>	<i>Vlada CG</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Broj potpisanih sporazuma</i> ▪ <i>Specifični indikatori</i> 	<i>Kroz redovna budžetska sredstva</i>	<i>5,000</i>
SUBTOTAL							1,769,700

30

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
ZAKONODAVSTVO							
USPOSTAVLJANJE ADEKVATNE ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI SUZBIJANJA I SPRIJEČAVANJA	Izrada i usvajanje Zakonskog akta	Kraj 2009	Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja	MUP Ministarstvo	• Izrađen i usvojen Zakon	Budžet	7,000
UNAPRIJEDIVANJE ZAKONSKE REGULATIVE U OBLASTI SPRIJEČAVANJA PRANJA NOVCA	Anaiza zakona u ovoj oblasti, izrada preporuke za izmjene i dopune zakona,	Kraj 2009	Uprava za sprječavanje pranja novca	Ministarstvo finansija	• Usvojene izmjene i dopune Zakona	Budžet	5,000
UNAPRIJEDENJE ZAKONSKE REGULATIVE U CILJU POVEĆANJA BEZBJEDNOSTI SAOBRAĆAJA	Izmjena i dopuna zakonske regulative za kontrolu vozača u drumskom saobraćaju u vezi	Kraj 2009	MUP	Ministarstvo pravde Uprava policije Ministarstvo pomorstva	• Izvršene analize zakona i pripremljeni prijedlozi izmjena • Izvršene i usvojene izmjene zakona	Budžet	5,000
SUBTOTAL							17,000

ANEXI D I N I 7 A

Strana:

31

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012							
AKCIONI PLAN ZA 2008/2009							
CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI	IZVOR FINANSIRANJA	PROCIJENJENI IZNOS U €
NACIONALNA KANCELARIJA ZA DROGE CRNE GORE							
KOORDINACIJA AKTIVNOSTI NACIONALNOG STRATEŠKOG ODGOVORA NA DROGE 2008-2012	Izrada Osnivačkog akta Nacionalne kancelarije za droge Crne Gore	Septembar 2008	Vlada Crne Gore	/	• Izrađen i usvojen Osnivački akt	Budžet (nedostaj u budžetu)	2,000
	Uspostavljanje Nacionalne kancelarije za droge Crne Gore: obezbjeđivanje	Januar 2009. godine	Vlada Crne Gore	/	• Obezbiđen prostor	Budžet	8,000
	Uspostavljanje Nacionalne kancelarije za droge Crne Gore: opremanje prostora	Januar 2009. godine	Vlada Crne Gore	/	• Opremljen prostor	Budžet	5,000
	Upošljavanje i rad kadra	Februar 2009. godine	Vlada Crne Gore	/	• Primljen kadaru radni odnos	Budžet	40,000
SUBTOTAL							55,000

ANEXI D I N I 7 A

CRNA GORA - NACIONALNI ODGOVOR NA DROGE, 2008 - 2012

AKCIONI PLAN ZA
2008-2009

CILJ	AKTIVNOST	VREMENSKI OKVIR	NOSILAC	PARTNERI U IMPLEMENTACIJI	INDIKATORI
ISTRAŽIVANJA					
ISTRAŽIVANJA U VASPITNO - OBRAZOVNOM SISTEMU					
PROCJENA IZRAŽENOSTI PROBLEMA UPOTREBE DROGA U POPULACIJI UČENIKA OSNOVNIH ŠKOLA	Istraživanje upotrebe droga u osnovnim školama (12 do 15 godina) - studije znanja, stavova i ponašanja	Sredina 2009	Ministarstvo prosvjete i nauke	Institut za javno zdravlje Zavod za školstvo Škole Nacionalna kancelarija	▪ Obavljeno istraživanje
PROCJENA IZRAŽENOSTI PROBLEMA UPOTREBE DROGA U POPULACIJI UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA	Sprovođenje istraživanja među 16-17-godišnjacima	Kraj 2008	Institut za javno zdravlje	Ministarstvo prosvjete i nauke Zavod za školstvo	▪ Obavljeno istraživanje
PROCJENA IZRAŽENOSTI PROBLEMA UPOTREBE DROGA U POPULACIJI STUDENATA	Sprovođenje istraživanja o upotrebi droga u studentskoj populaciji	Sredina 2009	Ministarstvo prosvjete i nauke	Institut za javno zdravlje Nacionalna kancelarija za droge	▪ Obavljeno istraživanje
SUBTOTAL					
ISTRAŽIVANJA U OPŠTOJ POPULACIJI					
PROCJENA IZRAŽENOSTI PROBLEMA U POPULACIJI ODRASLIH (15-65 GODINA)	Sprovođenje istraživanja o upotrebi droga u opštoj populaciji	Kraj 2009	Institut za javno zdravlje	Nacionalna kancelarija za droge	▪ Obavljeno istraživanje
SUBTOTAL					
ISTRAŽIVANJA U SPECIFIČNIM POPULACIJI					
PROCJENA OBRAZACA UPOTREBE DROGA U POPULACIJI INTRAVENSKIH KORISNIKA DROGA	Sprovođenje istraživanja u populaciji IVKD (RDS)	Avgust 2008	Institut za javno zdravlje	UNDP NVO	▪ Obavljeno istraživanje
SUBTOTAL					
TOTAL					

187. Prikaz informatičke opreme i on-line veze na graničnim prelazima, kojom raspolaže policija

Tabela 1

Tabelarni prikaz informatičke opreme i on-line veze na graničnim prelazima kojom raspolaže Policija

Klasifikacija graničnog prelaza	Vrsta saobraćaja	R.br.	Granični prelaz	Integrisan u jedinstveni informacioni sistem Policije	Link prema INTERPOL-ovoj bazi 1 24/7	Broj mašinskih čitača CCROSS MATCH A 100	Broj računara	Način ostvarivanja komunikacije sa IS Policije
PUTNIČKI I ROBNI MEĐUNARODNI SAOBRAĆAJ	VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ	1.	Aerodrom Podgorica	da	da	10	10	optika
		2.	Aerodrom Tivat	da	da	8	10	optika
	POMORSKI SAOBRAĆAJ	3.	Luka Bar	da	da	5	5	optika
		4.	Luka Zelenika	da	da		2	RDC
		5.	Luka Kotor	da	da	2	2	optika
		6.	Luka Budva	ne	ne		2	
		7.	Luka Risan	ne	ne		2	
	ŽELJEZNIČKI SAOBRAĆAJ	8.	Željeznička stanica Bijelo Polje	ne	ne		2	
		9.	Željeznička stanica Tuzi	ne	ne		2	
	DRUMSKI SAOBRAĆAJ	10.	Božaj	da	da		4	Radio link-EAR
		11.	Kula	da	da		3	Radio link-EAR
		12.	Dračenovac	da	da	2	3	optika
		13.	Dobrakovo	da	da	4	6	optika
	P U T N I Č	D R U M	14.	Ranče	da	da		2

	15.	<i>Metaljka</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	
	16.	<i>Ščepan Polje</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		4	
	17.	<i>Vračenovići</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	
	18.	<i>Ilino Brdo</i>	<i>da</i>	<i>da</i>		4	<i>Radio link-EAR</i>
	19.	<i>Debeli Brijeg</i>	<i>da</i>	<i>da</i>	6	10	<i>optika</i>
	20.	<i>Sukobin</i>	<i>da</i>	<i>da</i>		7	<i>RDC</i>
	21.	<i>Grnčar</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	
	22.	<i>Vuča</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	
	23.	<i>Čemerno</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	
	24.	<i>Šula</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	
	25.	<i>Sitnica</i>	<i>da</i>	<i>da</i>	2	2	<i>optika</i>
	26.	<i>Kobila</i>	<i>da</i>	<i>da</i>		2	<i>Radio link-EAR</i>
	27.	<i>Nudo</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	
	28.	<i>Krstac</i>	<i>ne</i>	<i>ne</i>		2	

**MONTENEGRO CUSTOMS
CONCEPT SERVERS and PC working station**

Clients

Services

Applications Servers

WEB Servers

DataBase
Server

**Uprava carina – povezanost sa CIS-om
jul 2009.**

REALIZOVANO

- 1 **Podgorica, UC**
- 2 **CI Podgorica - Zetatrans**
- 3 **CI Podgorica - Željeznička**
- 4 **CR Pošta - Podgorica**
- 5 **CI Aerodrom - Podgorica**
- 6 **CI Cetinje**
- 7 **CI Božaj**
- 8 **CI Bar**
- 9 **CI Slobodna Zona Bar**
- 10 **CI Bar GAT 5**
- 11 **CI Kotor - Račica**
- 12 **CI Kotor – Luka Kotor**

- 13 ***Carinarnica Kotor***
- 14 ***CI Aerodrom Tivat***
- 15 ***CI Aerodrom Tivat - Terminal***
- 16 ***CI Luka Bijela***
- 17 ***CI Zelenika***
- 18 ***CI Debeli brijeg***
- 19 ***CI Nikšić***
- 20 ***CI Ilino brdo***
- 21 ***CI Berane***
- 22 ***CI Kula - Rožaje***
- 23 ***CI Dračenovac***
- 24 ***CI Bijelo polje - Željeznička***
- 25 ***CI Bijelo Polje - Terminal***
- 26 ***CI Dobrakovo***
- 27 ***CI Aerodrom PG - Terminal***
- 28 ***CI Sukobin***

NEREALIZOVANO

- 1 ***CI Budva***
- 2 ***CI Konfin***
- 3 ***CI Krstac***
- 4 ***CI Grnčar***
- 5 ***CI Virpazar***

MONTENEGRO CUSTOMS LAN -- Local Area Network

L3 Core Switch: Two CISCO Catalyst 3750 – Failover

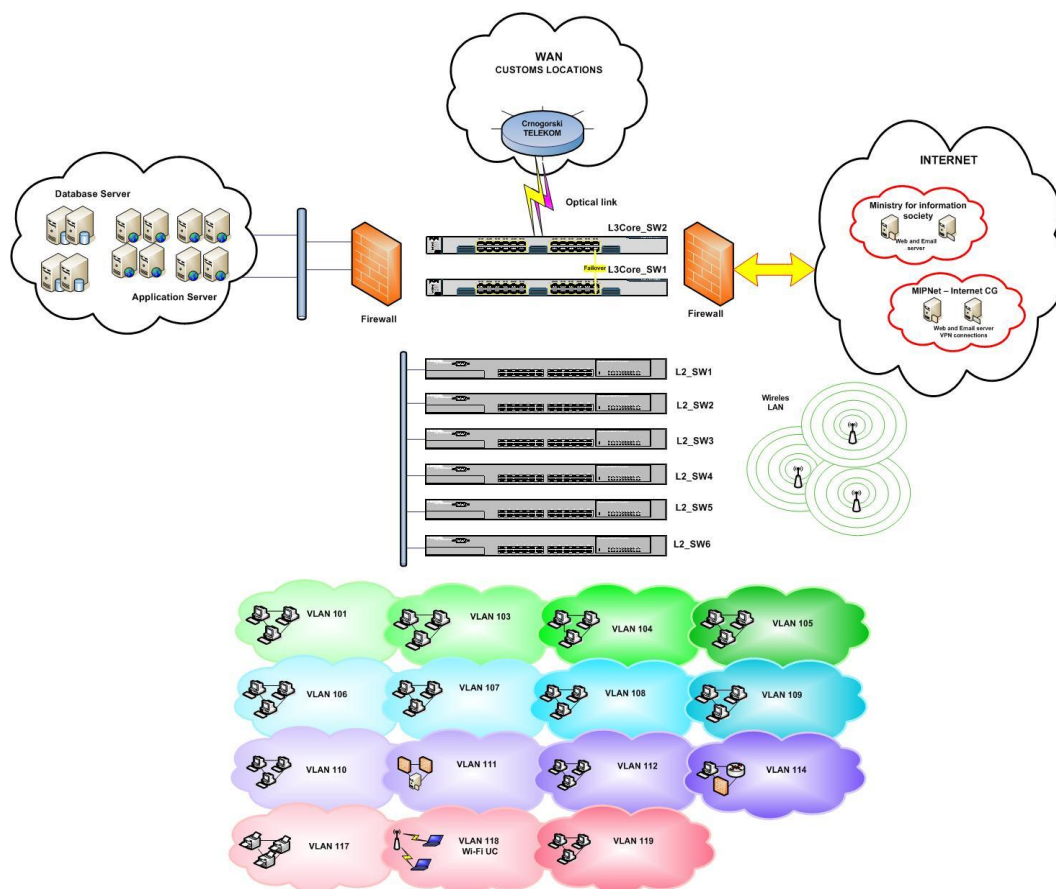
Firewall for Servers segment: Two CISCO ASA 5520 – Failover

Firewall for public segment: Two JUNIPER Netscreen 25 – Failover

Router for public segment – Montenegro Government (www and email): CISCO 1800 series

Router for public segment – Mobile operator: CISCO 2800 series

L2 managed switch: CISCO, NORTEL, Allied Telesyn, Zyxel

Wireless

segment: CISCO access point Aironet 1241AG and Cisco Secure ACS software

MONTENEGRO CUSTOMS

Wide Area Network (WAN), Metropolitan Area Network (MAN)

Backbone is developed with devices that are linked towards TC center using G.703 interface having the bridge interface towards user. Backbone is developed in configuration with multipoint placed in Podgorica. One device is placed in each TC center and respective one at star point in Podgorica.

The network is developed on 2 Mbps bridges (SDSL) from TC center to users.

WAN Central Router: Five Allied Telesyn AR745

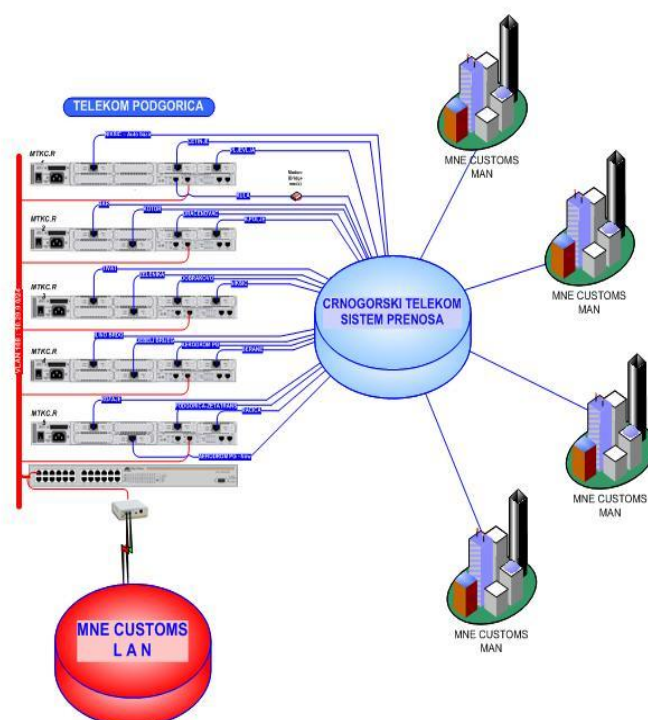
MAN Router: Allied Telesyn AR740 and AR410

MAN Network Interface Cards: E1 link. The line data rate is 2.048 Mbit/s

MAN modems: Allied Telesyn xDSL, Zyxel SDSL

MONTENEGRO CUSTOMS WAN CENTRAL ROUTER – TELEKOM MNE

MONTENEGRO CUSTOMS SERVERS LAN

Application Server: For CIS- DELL PowerEdge 2850 – Red Hat Linux

Application Server: For CIS test – DELL PowerEdge 6650 – Red Hat Linux

Application Server: For Tranzit – DELL Power Edge 2850 – Red Hat Linux

Application Server: For Tranzit test - DELL PowerEdge 6650 – Red Hat Linux

Application Server: For REPORT – DELL PowerEdge 1650SC – Red Hat Linux

Application Server: For MQ – DELL PowerEdge 750 – Windows 2003 Server

Application Server: For RMS – DELL PowerEdge 2850 – Windows 2003 Server

Application Server: For GARANCIJE – DELL PowerEdge 6650 – RedHat Linux

Application Server: VMWare Server – DELL PowerEdge 2850 - OGLASNA – Windows XP

Network Server: VMWare Server – DELL PowerEdge 2850 – DNS, DHCP. WINS – Windows 2003 Servers

Application Server: VMWare Server - DELL PowerEdge 2850 – Symantec AV Corporate

Application Server: VMWare Server - DELL PowerEdge 2850 – CISCO ACS (RADIUS)

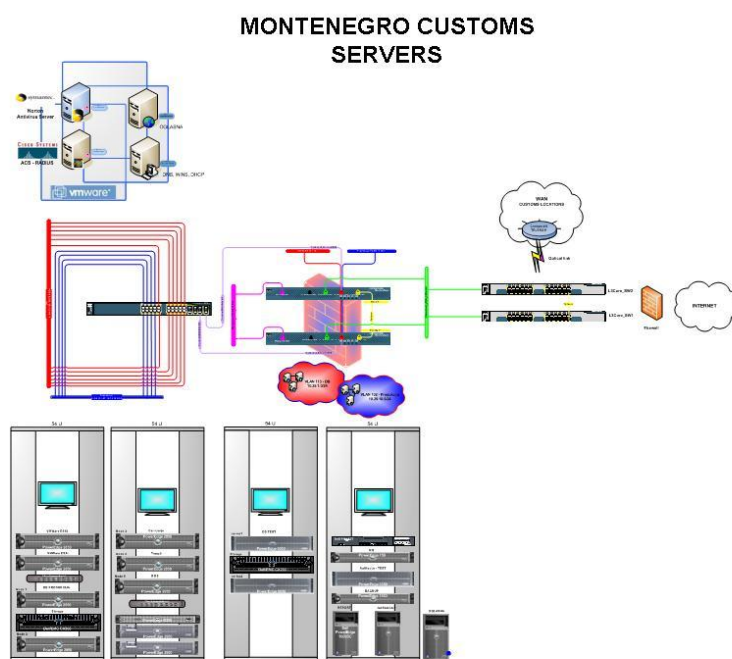
Database Server: DELL PowerEdge 2850 Cluster

Database Storage: DELL EMC/CX300

Database Server: DELL PowerEdge 6650 Cluster - Test

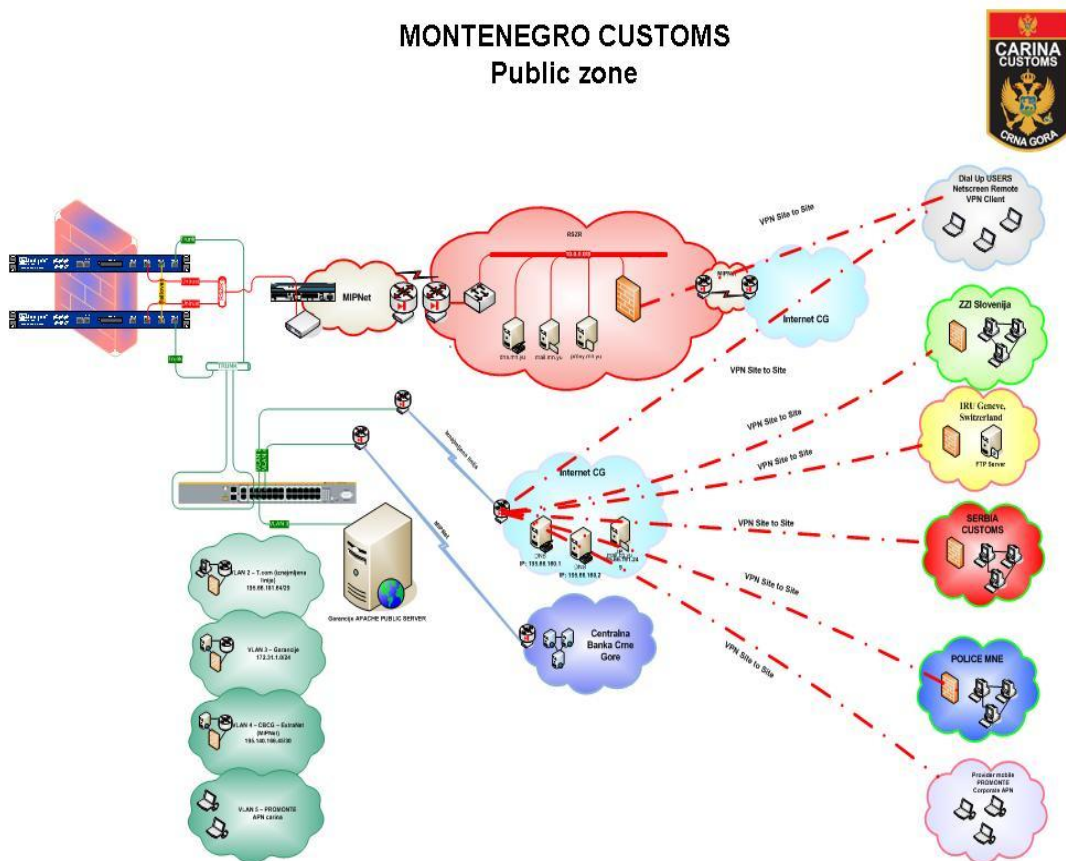
Database Storage: DELL EMC/CX200 - Test

BACKUP Server: Dell Powervault PV 122T LTO Autoloader

MONTENEGRO CUSTOMS
Public zone – VPN

Exchange of data: partners platform)
 ERP (SAD) for Brokers and SW
 ZZI (Maintenance SW
 MONTSTAT
 TAX
 POLICE
 IRU (TIR carnet)
 Ministry of Finance bank
 Central
 WCO
 Serbian Customs Administration

INERCONNECTING Central Bank of Montenegro to Montenegro Customs

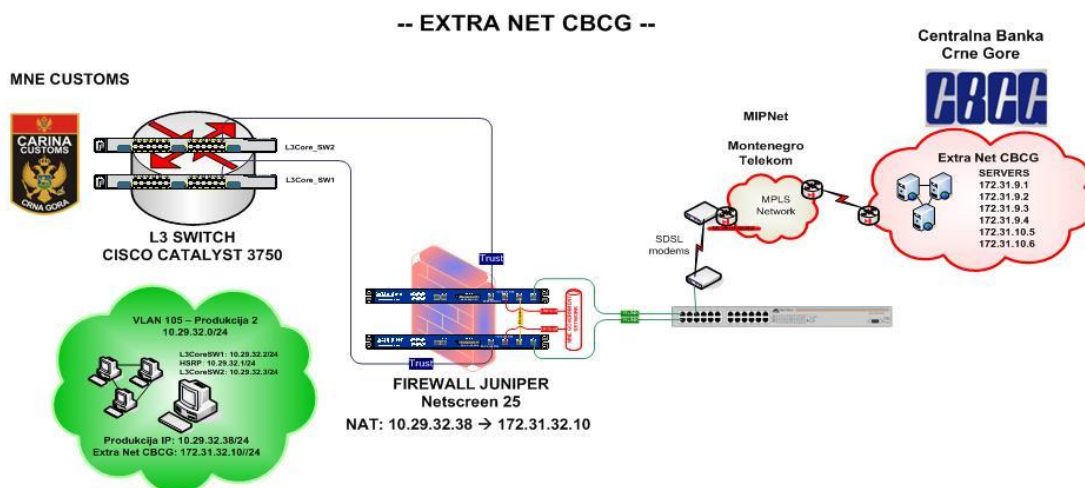
Connecting MCA network with MNE Central bank
All payment statement from Customs partners (operators)
are received in real time, after were issued by CB

This transaction are compared against MCA FM database where are finance data from SAD. SAD should be closed.

Online service from 8:30 till 18:00h

INERCONNECTING Central Bank of Montenegro to Montenegro Customs

INERCONNECTING IRU Net GENEVE to Montenegro Customs

Connecting MCA with IRU Network in GENEVA (Switzerland)

MCA sending TIR carnet data from CIS in IRU database

Messages (data) are generating and sending automatically from CIS to IRU

Sending MSG are using FTP connection via IPSEc VPN-a each day

INERCONNECTING IRU Net GENEVE to Montenegro Customs

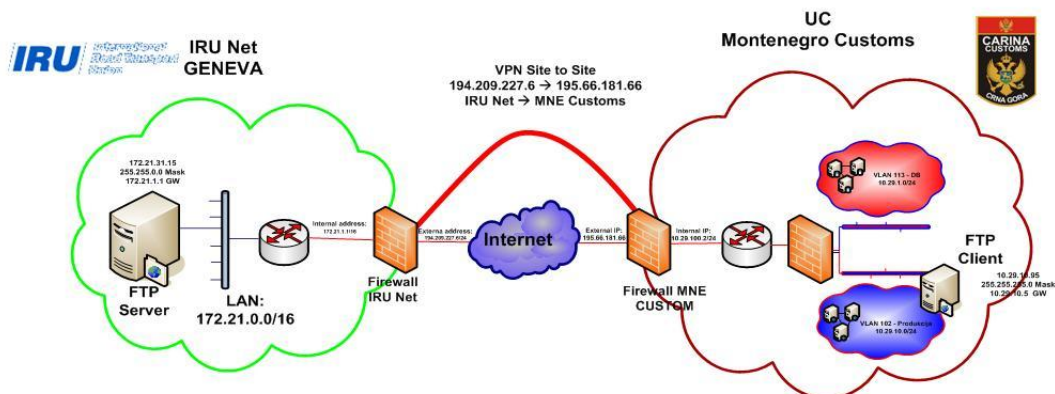

Site-to-Site IPsec IRU Net GENEVA – MNE Customs

Phase 1: ISAKMP SA (Security Association) and preshared key

Phase 2: IPsec SA

encryption type 3DES and hash MD5

Site To Site IPsec VPN ZZi Ljubljana – MNE CUSTOMS

SERVICE FOR MAINTENACE AND OUTSOURCEING

REMOTE SERVIS on HW & SW installation and product in CIS IT

24x7x365

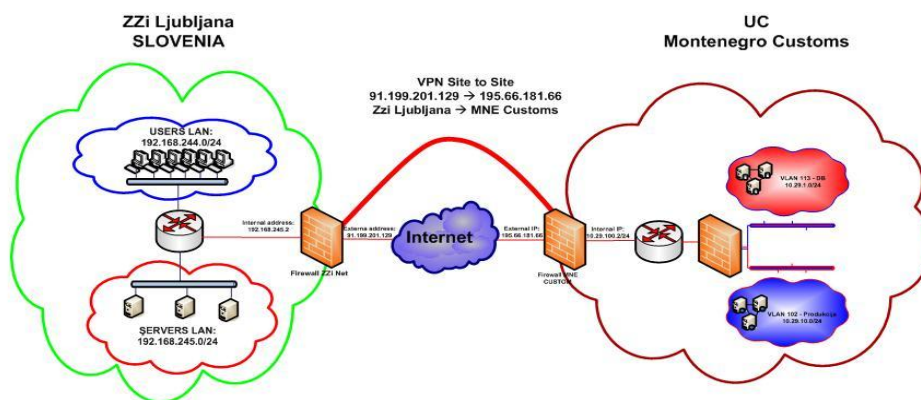
MONTENEGRO CUSTOMS Site-to-Site IPsec VPN ZZi Ljubljana – MNE Customs

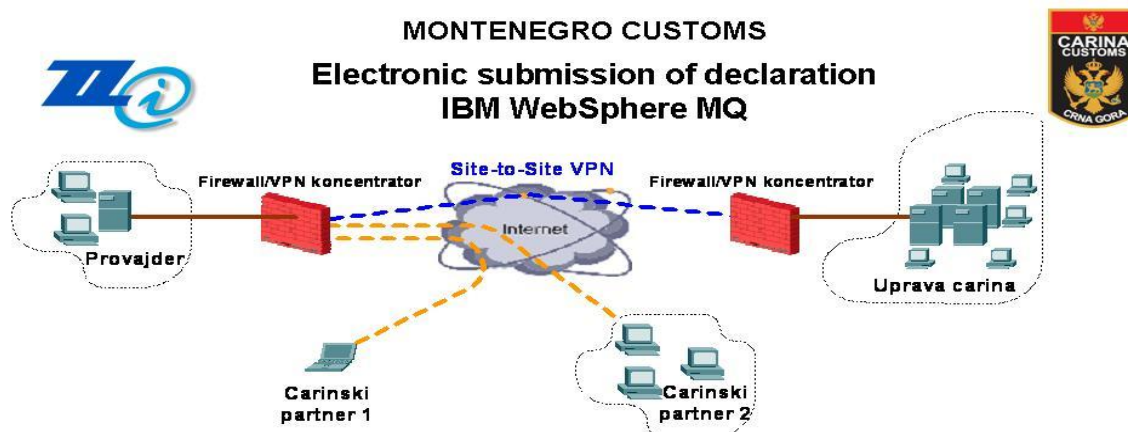

Phase 1: ISAKMP SA (Security Association) and preshared key

Phase 2 IPsec SA

encryption type 3DES and hash MD5

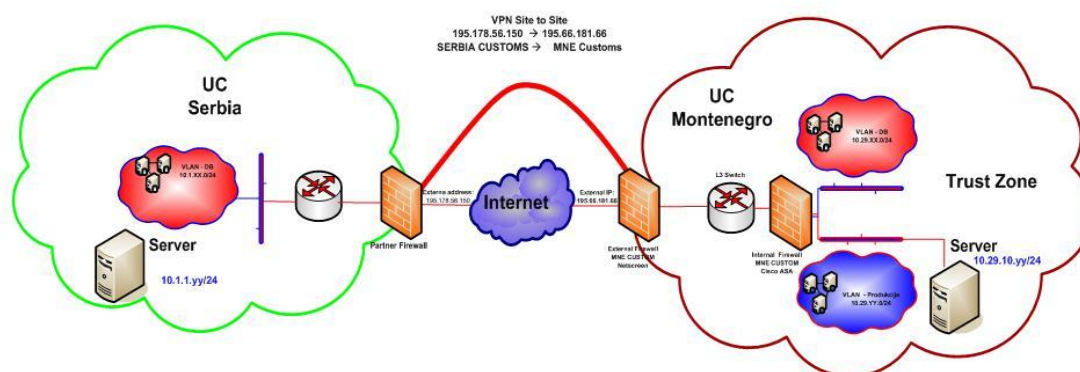

- VPN connection is used for Electronic submission of declaration from/to Provider
- This servis is dedicated to Customs partner, Economic Operator, brokers, ..
- 2 way exchange of information (MCA are sending result of formal control of SAD WIT RIP ID Number)
- Service Is available 24/7

Site To Site IPSec VPN SER CUSTOMS – MNE CUSTOMS

SERVICE za najavu svih postupaka koji završavaju na graničnim prelazima prema Srbiji, kao i za razmjenu informacija o praznim kamionima koji tranzitiraju na tim graničnim prelazima. SEED Projekat.

24x7x365

**INTERCONNECTING
Serbia Customs to Montenegro Customs**

MONTENEGRO CUSTOMS BACKUP SERVERS

The Dell PowerVault 122T offers an automated tape backup solution for the cost of a stand-alone tape drive. Archive up to 1.6 terabytes with 8 LTO-1 tapes at up to 108 gigabytes per hour. The 2U high compact desktop chassis can be 19" rack mounted using Dell rapid rails or simply set on a rack mounted shelf

BACKUP SERVER

29.

Aneksi:

Error! No index entries found.